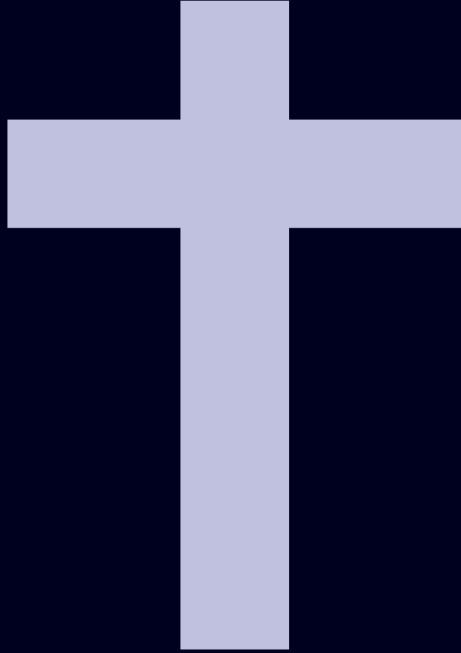

Ya'á tse'e je nam kojstán juu' ve'e je

Nte'yam_ xyaktaajnjimdu je nMaj Vintsánamda

Jesucristo kajx

New Testament in Mixe, Totontepec (MX:mto:Mixe, Totontepec)

**Ya'a tse'e je nam kojstán juu' ve'e je Nte'yam_ xyaktaajnjimdu je nMaj
Vintsánamda Jesucristo kajx**

New Testament in Mixe, Totontepec (MX:mto:Mixe, Totontepec)

copyright © 1989 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Totontepec Mixe, (Mixe, Totontepec)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixe, Totontepec [mto], Mexico

Copyright Information

© 1989, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixe, Totontepec

© 1989, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

Contents

Mateo	1
Marcos	64
Lucas	103
Juan	168
Hechos	216
Romanos	273
1 Corintios	299
2 Corintios	323
Gálatas	338
Efesios	347
Filipenses	355
Colosenses	361
1 Tesalonicenses	367
2 Tesalonicenses	372
1 Timoteo	375
2 Timoteo	382
Tito	387
Filemón	390
Hebreos	392
Santiago	410
1 Pedro	417
2 Pedro	424
1 Juan	428
2 Juan	435
3 Juan	436
Judas	437
Apocalipsis	439

Ya'a tse'e je Oy Kats je Oy Ayook juu' ve'e je Mateo jyaay

*Je Jesucristo je jyujpit jayu
(Lc. 3.23-38)*

¹ Je Jesucristo je jyujpit jayu, je'e tse'e je Abraham, je'e tse'e je David. Jidu'um tse'e ñaske'xidi: ² je Abraham tse'e je myajntk je Isaac; je Isaac tse'e je myajntk je Jacob; je Jacob tse'e je myajntk je Judá jets je y'uts je y'ajch; ³ je Judá jets je ta'axtajk Tamar, je'e tse'e je myajntkta je Fares jets je Zara; je Fares tse'e je myajntk je Esrom; je Esrom tse'e je myajntk je Aram; ⁴ je Aram tse'e je myajntk je Aminadab; je Aminadab tse'e je myajntk je Naasón; je Naasón tse'e je myajntk je Salmón; ⁵ je Salmón jets je ta'axtajk Rahab, je'e tse'e je myajntk je Booz; je Booz tse'e je myajntk je Obed; je Obed tse'e je myajntk je Isaí; ⁶ je Isaí tse'e je myajntk je yakkutojkpa David; je yakkutojkpa David jets je ta'axtajk juu' ve'e ijt je jamya'aju Urías je ñuda'ax, je'e tse'e je myajntk je Salomón.

⁷ Je Salomón tse'e je myajntk je Roboam; je Roboam tse'e je myajntk je Abías; je Abías tse'e je myajntk je Asa; ⁸ je Asa tse'e je myajntk je Josafat; je Josafat tse'e je myajntk je Joram; je Joram tse'e je myajntk je Uzías; ⁹ je Uzías tse'e je myajntk je Jotam; je Jotam tse'e je myajntk je Acáz; je Acáz tse'e je myajntk je Ezequías; ¹⁰ je Ezequías tse'e je myajntk je Manasés; je Manasés tse'e je myajntk je Amón; je Amón tse'e je myajntk je Josías; ¹¹ je Josías tse'e je myajntk je Jeconías jets je y'utsatajk, van'it ku ve'e je israeejlit jayu akee'y yakvoovdi jem babilóniat y'it jootm.

¹² Távani tse'e je israeejlit jayu akee'y yakvoovda vye'na, jetse'e jyaa'knañaske'xijidi: je Jeconías tse'e je myajntk je Salatiel; je Salatiel tse'e je myajntk je Zorobabel; ¹³ je Zorobabel tse'e je myajntk je Abiud; je Abiud tse'e je myajntk je Eliaquim; je Eliaquim tse'e je myajntk je Azor; ¹⁴ je Azor tse'e je myajntk je Sadoc; je Sadoc tse'e je myajntk je Aquim; je Aquim tse'e je myajntk je Eliud; ¹⁵ je Eliud tse'e je myajntk je Eleazar; je Eleazar tse'e je myajntk je Matán; je Matán tse'e je myajntk je Jacob; ¹⁶ je Jacob tse'e je myajntk je José, je María je ñuyaa'y. Je María tse'e je Jesús je tyaak. Je Jesús tse'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

¹⁷ Ax makmajkts naske'exats je'e ve'e vye'na ku ve'e je Abraham kujx yakmachovatsaa'n jets je David kujx paat; makmajkts naske'exavats je'e ve'e ku ve'e je David kujx yakmachovatsaa'n jets van'it kujx paat ku ve'e je israeejlit jayu akee'y yakvoovdi jem Babilonia; makmajkts naske'exavats je'e ve'e ku ve'e van'it kujx yakmachovatsaa'n jets van'it kujx paat ku ve'e je Cristo kye'x.

*Ku je Jesucristo kye'x
(Lc. 2.1-7)*

¹⁸ Jidu'um tse'e je Jesucristo kye'x. To'k xa ve'e je jayu y'ijit juu' ve'e José duxaaaj. Púkani tse'e dujayep vye'na to'k je kiixata'ax juu' ve'e María duxaaaj, je'e juu' ve'e ux'ook je Jesucristo tyaaki. Kák'apukna ve'e chaanada vye'na, van'it tse'e je Espíritu Santo je Nte'yam je myakkin kajx duyaktaajñ je María ónuuk maat. ¹⁹ Ax je José, tuvts je'e ve'e je jyáyuvín je jyoojntykin y'ijit. Ku ve'e du'ix jets ónuuk maatani ve'e je María, ax ka'a tse'e du'uktsojknit jetse'e dumaattsaanat, ni ka'a tse'e dutsojkpa jetse'e kuduyaktso'otyujn, je'e kajx tse'e du'ukvinmaajy jets ayu'utsji ve'e kudumasookni. ²⁰ Namvaate'e je José ve'em duvinmay, van'it tse'e to'k je Maja Vintsán je yaangeles yak'ixji je kuma'aj kajx juu' ve'e jidu'um na'muxju:

—José, je David je chaan je kyooj, kadi mtsa'aga jetse'e je María xmaattsaanat, kux je Nte'yam je kyutojkun kajxe'e je Espíritu Santo yaktaajni ónuuk maat. ²¹ Yakke'exupe'e

to'k je pi'k mix ónuk, Jesuusts je'e ve'e mtukxaajap kux je'e ve'e dutuknuvaatsnup je jyayu je tyókinda.

²² Je'e kajx tse'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji je Maja Vintsán je y'ayook, ve'em ax jo'n vyaajñ to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e vyaajñ:

²³ Onuk maat tse'e tyánut to'k je kiixata'ax, je'e tse'e to'k je pi'k mix ónuk duyakke'exup.

Emanuel tse'e yaktukxaajap.

(Jidu'umts je'e ve'e je Emanuel kyatsapítsum, uu'm maatta ve'e je Nte'yam.)

²⁴ Ku ve'e je José jyotvij, ve'em tse'e dutuujn ax jo'n je Maja Vintsán je y'aangeles ña'muxji, myaattsuuni'ukvaan tse'e je María; ²⁵ ax ka'a tse'e ti kats dutukmaatjayejp van'it paat ku ve'e je pi'k mix ónuk duyakke'x, Jesuusts je'e ve'e tyukxaajidu.

2

Je yaa'tyajkta juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup

¹ Jeme'e Belén je Jesús kye'x, to'k je kajpun juu' ve'e jem judéait y'it jootm, van'it ku ve'e je Herodes yakkutojpk vye'na. Van'it tse'e jye'ydi jem jerusaleenit kyajpun kajxm je yaa'tyajkta juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup, ² jem je'e ve'e choo'nda joma ve'e je xaaj pyítsum, jetse'e du'amotutúvidi:

—Jómase'e y'it je israeejlit jayu yakkutojkpa juu' ve'e ke'x? Joma ve'e je xaaj pyítsum, jemts aatse'e n'ix je maatsa juu' ve'e duyaknukexnatajkip jets ta ve'e kye'ex, je'e kajxts aatse'e yaja tunmín jets aats je'e ve'e nvinjávat nvintsá'agat.

³ Ku ve'e je yakkutojkpa Herodes dumotu, van'it tse'e ñavyinma'yunmooyji, nay ve'empa tse'e nujom je jerusaleenit jayu. ⁴ Van'it tse'e je yakkutojkpa dūvatsaajv nujom je tee'tajk je vyintsanda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta, jetse'e du'amotutúvidi pan joma ve'e kye'exut je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutókut.

⁵ Van'it tse'e y'atsoojviji:

—Jem Belén, yaja judéait y'it jaat, kux jidu'ume'e dujatyaajñ jep Kunuu'kx Jatyán kujxp to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa:

⁶ Jets miitsta, beleenit jáyuda juu' ve'e tsuunidup yaja judéait y'it jaat, mnumájidup xa miitse'e nuyojk jets ka'a ve'e je viijnk jáyuda juu' ve'e tsuunidup yaja Judea,

kux jeme'e mkajpun kajxmda jyéjat to'k je yakkutojkpa juu' ve'e du'ix'ijtnup ats je njáyuda, je israeejlitta.

Jidu'um tse'e dujatyaajñ.

⁷ Van'it tse'e je Herodes ayu'uts dūvatsaajv je'eda juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup jetse'e du'amotutúvi pan vin'ite'e du'ix'ukvaandi je maatsa. ⁸ Van'it tse'e dupakejxti jem Belén. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Najkxu x'íxtada oy je pi'k mix ónuk. Ku tse'e xpaattat, m'avánadap tse'e jets atse'e najkx nvinja'viva nvintsá'kiva.

⁹ Ku ve'e ve'em yaknuujmidi je yaa'tyajkta, van'it tse'e choo'ndini. Van'it tse'e vyintoo'vajkijidi je maatsa juu' ve'e y'ixtu ku ve'e vye'nada jem joma ve'e je xaaj pyítsum, jetse'e yo'y'atúvi je maatsa joma ve'e je pi'k mix ónuk. ¹⁰ Ku ve'e je yaa'tyajk du'ixtinuva je maatsa, ooy tse'e tyunxoojntkti. ¹¹ Ku ve'e tyajkidi jep tujkp, y'ixtu tse'e je pi'k mix maat je tyaak María, van'it tse'e dūvinkoxkténidi je pi'k mix ónuk jetse'e dūvinja'vidi dūvintsá'kidi. Van'it tse'e duyak'avaatsti je y'apajkinda jetse'e dumooydi je vyintsá'kin: je oro, jets je incienso ax jo'n je poom, jets je pa'ajk xoo'kpa juu' ve'e mirra duxaaj.

¹² Van'it tse'e je Nte'yam tyuknuja'vijidi je kuma'aj kajx jets ka'a ve'e y'ukvimpijttnit joma ve'e je Herodes. Je viijnk too' tse'e pyajktinu jetse'e ñajkxtini joma ve'e je y'itta je ñaaxta.

Ku je Jesús yaktsoo'nji je tyee' je tyaak jetse'e yaknajkxi jep Egipto

¹³ Ku ve'e ñajkxtini je yaa'tyajta juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup, van'it tse'e je José je kuma'aj kajx yak'ixji to'k je Maja Vintsán je y'aangeles juu' ve'e jidu'um na'muxju:

—Pojtuku, yaktsoo'nu ya pi'k mix maat ya tyaak jets maatke'ekun. Najkxta jem Egipto, jem tse'e mtándat van'it paat ku ats mitse'e nvaajnjat, kux je Herodes yak-jay'ixtajape'e ya pi'k mix ónuk jetse'e duyakjay'oo'kjut.

¹⁴ Van'it tse'e je José pyojtuk jetse'e koo'ts dumaattsaa'n je pi'k mix ónuk maat je tyaak, jetse'e jem Egipto ñajkxti. ¹⁵ Jem tse'e tyaandi van'it paat ku ve'e je Herodes y'oo'kni. Ku tse'e ve'em jyajty, van'it tse'e tyoojnji je Maja Vintsán je y'ayook, ve'em ax jo'n vyaajñ to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e vyaajñ: “Nvatsoov atse'e je n'Onuk jetse'e jem Egipto pyitsumnit.” Jidu'um tse'e vyaajñ.

Ku je Herodes duyakjay'oo'kjidi je pi'k mix ónuk

¹⁶ Ku ve'e je yakkutojkpa Herodes du'ix jets vin'aa'njudu ve'e je yaa'tyajta juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup, ooy tse'e tyunnaajkjotma'tji, yakjay'oo'kkajxju ve'e nujom je pi'k mix ónukta juu' ve'e dukatajkipna toojk joojnt jetse'e jem jyoojntykada vye'na beleenit kyajpun kajxm jets tamanaat; ve'eme'e dupayo'y pan vinxup joojntani ve'e je pi'k mix Jesús, ve'em ax jo'n ña'muxjidi je yaa'tyajta juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup. ¹⁷ Ax ku tse'e ve'em jyajty, van'it tse'e tyoojnji je Jeremíasje y'ayook, to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e vyaajñ:

¹⁸ Yakmotu xa ve'e jem ramaajit kyajpun kajxm jetse'e je jayu je yaaxun je tsaachvinma'yun duyaknajxti, je Raquel je chaan je kyooj, je'e tse'e je y'ónuk dunuyaaxtu, ka'a tse'e du'uktsojktini jetse'e pan kyojtsjot'amájajadat, kux távani ve'e je y'ónukta y'oo'kni vye'na.

¹⁹ Aa'kani tse'e je Herodes vye'na, van'it tse'e jem Egipto je José to'k je Maja Vintsán je y'aangeles yak'ixji je kuma'aj kajx, jetse'e ña'muxji:

²⁰ —Pojtuku, vovv ya pi'k mix maat ya tyaak, najkxtinuva jem israeejlit y'it jootm, kux távani je'e ve'e y'oo'ktini juu' ve'e du'ukyak'oo'kuvaandu ya pi'k mix.

²¹ Van'it tse'e je José pyojtuk jetse'e duvaajv je pi'k mix maat je tyaak, jetse'e jem ñajkxtini israeejlit y'it jootm. ²² Ax ku tse'e je José dumotu jets je Arquelao ve'e yakkutojkp jem Judea, je'e juu' ve'e je tyee' Herodes duintikts, tsa'ki tse'e je José ku ve'e jem ñajkxut. Ku ve'e yakvaajnji je kuma'aj kajx, jem tse'e galiléait y'it jootm ñujkx. ²³ Ku ve'e jem jye'y, jem tse'e nazarétit kyajpun kajxm ñujkx tsuuniva. Ku tse'e ve'em jyajty, van'it tse'e tyoojnji juu' ve'e kyojststu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, je'ets je'e ve'e ku ve'e vyaandi jets nazarétit jayu je'e ve'e je Jesús.

3

*Ku je Yaknapejtpa Juan kya'amaajy joma ve'e kyapantsuuna
(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)*

¹ Ku ve'e je Jesús chuuni jem Nazaret, van'it tse'e je Yaknapejtpa Juan ñujkx joma ve'e kyapantsuuna jem judéait y'it jootm. ² Jem tse'e dutuk'ix'ukvaajñ je jáyuda juu' ve'e nunajkxjudu. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Vinmayumpijttini, masooktini je mko'oy joojntykinda. Napyaaajmjidini jem je Nte'yam y'am kya'm, kux myaaxuxjudupe'e jetse'e jem m'ijttinit.

³ Ya Juaants je'e ve'e juu' ve'e y'ava'ni je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías. Jidu'um tse'e dujatyaajñ:

Yakmótup xa ve'e ku ve'e to'k je jayu jidu'um mak kyaats joma ve'e kyapantsuuna: “Yak'o'yijada, yaktaajvjada je too' joma ve'e je Maja Vintsán ñaxut.”

Jidu'um tse'e je Isaías dujatyaañ.

⁴ Juu' ve'e je Juan vyítip, je camello pajk pumts je'e ve'e; je ak tse'e tyiintsoojmjup. Je paach tse'e jyu'kxp jets je maja pa'ajk. ⁵ Je jerusaleenit jayu tse'e najkxtu amotunajxpa; najkxtuva tse'e nujom je jáyuda juu' ve'e tsuunidup jem judéait y'it jootm, nay ve'empa tse'e pan pan jatye'e dumutámidup je jordaanit maja naaj. ⁶ Vintsots je'e ve'e je tyokin dumavyatsta, ve'em tse'e je Juan yaknapétjada jem Jordán maja najootm.

⁷ Ax ku tse'e je Juan du'ix jets numaye'e je fariseotajk jets je saduceotajk ñunajkxjada jetse'e duyaknapéttat, van'it tse'e dunuujmidi:

—Miiitsta, je tsaa'n je chaanda je kyoojta, je kats xa ve'e tuxmótuda jets táminup je'e ve'e je tsaachto'nun, je'e kajx tse'e xkuke'ekta. ⁸ Je'e tse'e mtoondinup juu' ve'e oy jetse'e ñuke'xnatákat jets mmasooktinu ve'e je mko'oy joojntykinda. ⁹ Ka'a ve'e xnutúvadat jetse'e mva'andat: “Ka'a tse'e je Nte'yam xyaktsaachpaatumdat, kux je Abraham je chaan je kyooj xa uu'me'eda”, kux nvaajnidup ats miitse'e jets o'yixjupe'e je Nte'yam jetse'e ya tsaaj duyakvimpítut je Abraham je chaan je kyooj. ¹⁰ Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je kup juu' ve'e je oojyit ju'kx dukayakta'mip. Ax ta tse'e je tiempo jye'ya juu' ve'e ve'em ax jo'n je jayu je pojxun dumach jetse'e je kup dupojxukut. Ax nujom tse'e je kup juu' ve'e je oojyit ju'kx dukayakta'mip, yakpojxuknupts je'e ve'e jetse'e yakjanvíppinit. ¹¹ Je tsoxk naaj ats miitse'e ntukyaknapejttup, je'e nuja'vints je'e ve'e jets mmasooktinu ve'e je mko'oy joojntykinda; ax je'e pan atse'e xpa'ux'ookip, je'e tse'e jem mja'vin kajxmda mtukyaknapétjadap je Espíritu Santo jetse'e je jayu dutokimpayo'oyut. Ñumájipts je'e ve'e nuyojk jets ka'a ve'e ats, ni ka'ats atse'e nvinmachju jets atse'e je kya'ajk nyakkeekjat. ¹² Ku ve'e je jayu dutokimpayo'oy, ve'em tse'e dutónut ax jo'n to'k je yaa'tyajk juu' ve'e jem kya'm je tukjee'pun dumats'ijtp jetse'e divimpójut je trigo. Pyakmókup tse'e je trigo taajm; ax je po'ox juu' ve'e pyajkjap, je'e tse'e jem janjootm pyaamnup juu' ve'e ni vin'ita kapi'tsp.

Ku je Jesús ñapejt

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³ Ku ve'e je Juan je jayu duyaknapejt, van'it tse'e je Jesús chaa'n jem galiléait y'it jootm jetse'e jye'y joma ve'e je jordaanit maja naaj, jem joma ve'e je Juan vye'na. Je'e tse'e ñunajkx jetse'e je Juan yaknapétjut. ¹⁴ Ka'a tse'e je Juan du'uktsajk, jidu'ume'e je Jesús dunuujmi:

—¿Mits atse'e xnumiimp? Ñojk'óy xa ats mitse'e xyaknapétut.

¹⁵ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Kuvuk xa ve'e dutsak, kux pyaatyp y'akeeguij je'e ve'e jetse'e nto'numut nujom juu' ve'e je Nte'yam chajkp.

Van'it tse'e je Juan dukuvujk. ¹⁶ Ku tse'e je Jesús ñapejtkujx, van'it tse'e pyítsumni jem najootm. Tun to'mayji tse'e ojts je tsapjootmit it y'ava'ach jetse'e je Jesús du'ix jets jeme'e ñukada'akyju je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, ve'eme'e ñukada'akyju ax jo'n to'k je pak. ¹⁷ Van'it tse'e to'k je ayook yakmotu juu' ve'e jem tsapjootm kadaak. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ya'a xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp, ooyts ats ya'a ve'e ntuntukxoonduk.

4

Ku je Jesús je Satanás y'ukyaktokimpakuvaajnji

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

¹ Van'it tse'e je Espíritu Santo je Jesús duyaknujkk jem vinva'ajts it kajxm jetse'e jem je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, jetse'e du'ixut vintso ve'e je Jesús kuduyaktokimpujk. ² Vujxtkupx xaaj vujxtkupx tsooj ve'e je Jesús kyakay

vye'na, van'it tse'e je yooj pyaatji. ³ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap vyinkutámiji jetse'e ña'muxji, ukvin'aa'nuvaajnju tse'e:

—Pan tyúvam xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk mitse'e, mukótsuts n'it ya tsaaj jetse'e vyimpítut tsapkaaky.

⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ka tun je'e kajxyap xa ve'e je jayu jyoojntyka ku ve'e juu' dukay duju'kx, je ayook kajxe'e juu' ve'e je Nte'yam kyajtsp.”

⁵ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yaknajkxji jem kunuu'kx kajpun kajxm, jem Jerusalén. Van'it tse'e je Jesús jem maja tsaptakkojm duyakpejt ⁶ jetse'e jidu'um dunujmi:

—Pan tyúvam xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk mitse'e, naajkkustákajats n'it, kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Je Nte'yam xa ve'e dupava'anup je y'aangelestajk jetse'e m'íxjut mjayépjut, jetse'e je kya'aj mtuk'amátsajat jetse'e je mtek je tsaaj kyayaktsaachajat.

⁷ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Vaampap tse'e jidu'um je Kunuu'kx Jatyán: “Ka'a tse'e x'íxtat joma vaate'e juu' dukuvuk je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda.”

⁸ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yaknajkxjuva joma ve'e to'k je kopk juu' ve'e kajxm aa'k. Jem tse'e je Jesús dutuk'ix nujom je jayu juu' ve'e yakkutujkja ijttup yaja naxviijn jets vinxupe'e je majin je jayu dujayep. ⁹ Van'it tse'e dunujmi:

—Nujom xa ats mits ya'a ve'e nmokyajxnit pan xvinkoxkténip ats mitse'e jets atse'e xvinjávát xvintsa'agat.

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Najkxni, Satanás, kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Vinjávada vintsa'agada je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, je'ejyji ve'e to'k mvinjávadap mvintsa'agadap.”

¹¹ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap myasookji jetse'e je aangelestajk je Jesús dununajkxti jetse'e dupatto'nidi.

Ku je Jesús kya'amay'ukvaajñ jep Galilea

(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

¹² Ku ve'e je Jesús je kats dumotu jets jepe'e poxuntujkp je Yaknapejtpa Juan, van'it tse'e ñujkx jem Galilea; ¹³ ax ka'a tse'e tyaañ jem nazarétit kyajpun kajxm, jeme'e Capernaum ñujkx tsuuniva. Je kajpun, myutámipe'e je maja na'akaya jem zabuloonit jets neftaliijit y'it jootmda. ¹⁴ Je'e kajx tse'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji juu' ve'e je Isaías jyatyaan, to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e dujatyaajñ:

¹⁵ Je it je naax juu' ve'e Zabulón jets Neftalí duxaaaj, je too' juu' ve'e je'yp jem maaxy napa'am jetse'e ñaxy jem jado'k ado'om Jordán maja napa'am,

jem galiléait y'it jootm joma ve'e jyoojntykada pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap,

¹⁶ je jayu pan pan jatye'e kupi'ijts kukoo'ts tsuunidu,

y'íxtuts je'e ve'e to'k je maja kujajpa je maja kuta'kxpa;

pan pan jatye'e maaydup tajtup kux cha'kidupe'e jetse'e y'oo'ktat,

kujajjudu kuta'kxjudu tse'e.

Jidu'um tse'e je Isaías dujatyaajñ.

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús kya'amay'ukvaajñ. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Vinmayumpijttini, masooktini je mko'oy joojntykinda. Napyaaajmjidini jem je Nte'yam y'am kya'm kux myaaxujjudupe'e jetse'e jem m'ijttinit.

Ku je Jesús duvaajv numaktaaxk je ajkx maakpada

(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

¹⁸ Jeja tse'e galiléait myaja na'akaya pa'ayi je Jesús ñaxy vye'na, jetse'e du'ix numejtsk je yaa'tyajk, to'k uts to'k ajch: to'k juu' ve'e duxaaj Simón juu' ve'e yaktukxaaji Pedro, jets jado'k juu' ve'e duxaaj Andrés. Ajkx maakpats je'e ve'e y'ijtti; jem je'e ve'e du'avájada vye'na je tyuk'ajkx'amaakin xuum maja na'akaya jootm. ¹⁹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Pamiindini ats. Ajkx maakk xa ve'e mtoondup; ax uxyamts ats miitse'e je toonk nmo'odat jets atse'e je jayu xtuknumíndat.

²⁰ Tun jatyji tse'e dumasooktini je tyuk'ajkx'amaakin xuum jetse'e dupanajkxtini.

²¹ Vee'n tse'e yo'oyda vye'na, van'it tse'e je Jesús du'ixpa janumejtsk je yaa'tyajk, je Santiago jets je Juan, nay to'k uts to'k ajchpats je'e ve'eda, je Zebedeo je myajntktajk. Jem je'e ve'e barco jootm je tyee' dumaadada vye'na jetse'e je tyuk'ajkx'amaakin xuum du'ataagada. Van'it tse'e je Zebedeo je myajntktajk yakvoovduva. ²² Tun jatyji tse'e dumasooktini je barco maat je tyee'da, jetse'e dupanajkxtini.

*Ku je Jesús je numay jayu duyak'ixpujk
(Lc. 6.17-19)*

²³ Jem tse'e nujom galiléait y'it jootm je Jesús du'ayo'oy du'anaxy y'ijt joma jaty tsaptajk jetse'e je jayu dutukyak'ixpuk je oy kats je oy ayook, je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajña jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu ñapyajmjidinit jem je Nte'yam y'am kya'm. Pan nuvinxupe'e to'k jado'k je pa'am dujayep, ve'em tse'e duyakjotkadaakni. ²⁴ Yaknuja'vip tse'e je Jesús jem nujom maja it jootm juu' ve'e Siria duxaaj; tyuknunaajkxtu tse'e je Jesús nujom pan pan jatye'e je pajkpa je aampa dujajejptup, pan pan jatye'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap, pan pan jatye'e ko'opya'ampajkjudup, jets pan pan jatye'e mojkup; yakjotkadakkajxnuts je'e ve'e to'k ka'ajyjida. ²⁵ Numay tse'e je jayu pyanajkxjidi. Jem tse'e je galiléait jayu, jem tse'e juu' ve'e tsoo'ndu jem decápolisit y'it jootm jets jem jerusaleenit kyajpun kajxm, jempa tse'e juu' ve'e viijnk tso' tsoo'ndu jem judéait y'it jootm, nay jempa tse'e juu' ve'e tsoo'nduva je it je naax juu' ve'e jado'k ado'om je jordanit maja nanaxy jem joma ve'e je xaaj pyítsum.

5

Ku je Jesús kya'amaajy jem tonun viinn

¹ Ku ve'e je Jesús du'ix je numay jayu, van'it tse'e pyejt joma ve'e to'k je tonun jetse'e jem y'ajxk. Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñuje'yjidi, ² jetse'e je Jesús yak'ixpajkjidi jidu'um:

*Je'eda pan pan jatye'e xoonda
(Lc. 6.20-23)*

³ —Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je tyokin du'ixkajptup, íttaps je'e ve'e jem je Nte'yam y'am kya'm.

⁴ Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e tsaachvinmaaydup, yakjot'amájajadaps je'e ve'e je Nte'yam.

⁵ Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je nuu'k aaj je nuu'k joot dujajejptup, je'e tse'e yakmo'odap je naxviijnit it.

⁶ Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e duyoojidup dutaatsidup juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ku'ux jotkada'aky tse'e y'íttat.

⁷ Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je jayu dutukmo'ttup, tukmo'tjuduvaps je'e ve'e je Nte'yam.

⁸ Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je va'ajts aaj je va'ajts joot dujajejptup, y'íxtaps je'e ve'e je Nte'yam.

⁹ Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e duyaknamyujot'o'yijidup juu' ve'e namyu'ejkjudup, va'anupts je'e ve'e je Nte'yam: “Atsts ya'a ve'e je n'ónukta.”

¹⁰ 'Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je jayu jomtoojnjudup titoojnjudup kuxe'e dutonda juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ittaps je'e ve'e jem je Nte'yam y'am kya'm.

¹¹ 'Xoon xa miitse'eda ku ve'e je jayu mvinkojtspétjada, mjomtónjada mtitónjada, jetse'e mnuvampétjada ats kajx. ¹² Tukxoondukta tse'e ooy ku ve'e ve'em myaktonda, kux myakmooydinupe'e je maja o'yin jem tsapjootm, kux ve'eme'e dujomtoondi dutitoondi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta juu' ve'e joojntykidu too'vajkp jets ka'a ve'e miitsta.

Je kaan tukmu'a'ixmojkin
(Mr. 9.49-50; Lc. 14.34-35)

¹³ 'Miitsta xa ve'e je kaan jo'n yaja naxviijn. Ax pan tókinup tse'e je kaan je tya'mutsin, ¿vintsose'e jado'k nax tya'mutsinuvat? Ka'ats je'e ve'e y'uktoonit, yak'uxko'onupe'e jeja too' aajy jetse'e je jayu ñutee'njut tyuktee'njut.

Je ta'kxpa tukmu'a'ixmojkin
(Mr. 4.21-25; Lc. 8.16-18)

¹⁴ 'Miits xa ve'e je ta'kxpa jo'n yaja naxviijn. To'k je kajpun juu' ve'e jem kopk kajxm, ka'a tse'e y'oya jetse'e yakyo'otsut. ¹⁵ Ka'a xa ve'e je ta'kxpa yakna'ak jetse'e ti yaktuknaxjópút; kajxm je'e ve'e yakpum jetse'e dukuta'kxut anañujoma je jáyuda juu' ve'e jep tujkp. ¹⁶ Nay ve'empats miitse'eda, ve'em ax jo'n je ta'kxpa je numay jayu dukutu'kx, yaknuke'xnatákada je y'oy je'e jeja je jayu vyinkujk; ku je'e ve'e du'ixtat je y'oy je'e juu' ve'e mtoondup, yakmájadap yakjaanchadaps je'e ve'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm.

Oy je'e ve'e je Moisés je pyava'nun
(Lc. 16.16-17)

¹⁷ 'Ka'a xa miitse'e mvinmáydats jets je'e atse'e nnumiin jets atse'e nyakkutókiyut je Moisés je pyava'nun jets juu' ve'e jyavyejttu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Ka je'e kajxaps atse'e nmiijn jets ats je'e ve'e nyakkutókiyut; je'e kajxe'e jets ats je'e ve'e nkutyónut jets atse'e nkojtsva'atsut ti ve'e tyijp. ¹⁸ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, namvaate'e y'it ya tsajmit it jets ya naxviijnit it, tonkájxup tse'e nujom je pava'nun; dumaja dumootska je'e ve'e je pava'nun, tonkájxujpts je'e ve'e. ¹⁹ Je'e kajx tse'e, pan pan xa ve'e dukakutyoomp je pava'nun, dukanumaja je'e ve'e je pava'nun, jetse'e ve'em je jayu dutuk'ix, je'e tse'e dunupi'kikáxup je jayu juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm; ax pan pan tse'e dukutyoomp je pava'nun jetse'e ve'em je jayu dutuk'ix, ñumájapts je'e ve'e jem je Nte'yam y'am kya'm. ²⁰ Kux ve'em ats miitse'e nnaajmada, ve'em xa ve'e dutsak jetse'e nuyojk oy xtóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp jets ka'a ve'e juu' ve'e tyoondup je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk jets je fariseotajk. Pan ka'a tse'e ve'em xtonda, ka'a tse'e mtákadat jem je Nte'yam y'am kya'm.

Ku je jayu jyotma'aty
(Lc. 12.57-59)

²¹ 'Ta ve'e x'amotunaxta ku ve'e jidu'um je jujpit jayu yaknuujmidi: "Ka'a tse'e myakjayu'oo'ktat, kux jyapana pan pane'e yakjayu'oo'kp, yakmo'opts je'e ve'e je tsaach-paatun." ²² Ax nmuujmidupts ats miitse'e jets jyapana pan pane'e je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a dumu'ejkjup, yaktokimpayo'oyupts je'e ve'e. Pan pane'e je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a dvininkojtspejtp, tokimpayo'oyjadaps je'e ve'e pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp. Pan pan tse'e ka víjap dutijp je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a, kutsa'aga tse'e jetse'e jem janjootm yakpaamnit.

²³ 'Ax ve'em tse'e, pan myaknajxtup xa ve'e je myaxta joma ve'e je Nte'yam xv-injávada xvintsa'agada, jetse'e jem xjaa'myéttat jets mmu'ejkjudupe'e nuto'k je m'utsta je m'ajchta ukpu nuto'k je m'utsta je mtsa'ada, ²⁴ maso'oktanumts jeja je myaxta jetse'e

najkx too'vajkp je'e xmaatnamyujot'óyajada, van'it tse'e mvimpijttinuvat jetse'e je myaxta je Nte'yam xtukkaťakadat.

²⁵ 'Pan jem xa ve'e pane'e mnuxa'aijidup jetse'e xmaatnajkxta jeja je yakkutojkpa vyinkujk, tukmaatkojts'óyada tse'e jeja too' aajy, ve'em tse'e jem je tokin payo'yva kya'm mkayakpámdat. Kux pan mpaajmjúdup xa ve'e jem je tokin payo'yva kya'm, je tokin payo'yva tse'e jem je tojpa kya'm mpámjadap jetse'e mpoxuntakpámjadat. ²⁶ Tyúvam xa atse'e nva'añ jets ka'ajame'e mpítsumdat jep poxuntujkp vi' name'e xkakuvetta nujom juu' ve'e myójidup.

Ku je jayu je navyajkun duyakvintsa'kintóki

²⁷ 'Ta ve'e x'amotunaxta ku ve'e jidu'um yakkats: "Ka'a tse'e xyakvintsa'kintókidat je navyajkun." ²⁸ Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets opyana pan pane'e dunu'ixp to'k je ta'axtajk jetse'e dutsak jetse'e dumaatnayjayépjut, ta tse'e jem jya'vin kajxm je ta'axtajk dutukmaatnyakvintsa'kintóki je navyajkun.

²⁹ 'Pan myaktokintoojnjudup xa ve'e je m'aka'yun viijnda, tunyakpítsumda tse'e jetse'e x'uxkojta, kux nuyojk oy je'e ve'e jetse'e to'k viijn je mni'kxta je mkopkta xyakutókidat jets ka'a ve'e ku ve'e nujom je mni'kxta je mkopkta yakpaamnit jem janjootm. ³⁰ Pan myaktokintoojnjudup xa ve'e je m'aka'yun ka'ajta, tunkuspoxta tse'e jetse'e x'uxvívuptat, kux nuyojk oy je'e ve'e jetse'e to'k viijn je mni'kxta je mkopkta xyakutókidat jets ka'a ve'e ku ve'e nujom je mni'kxta je mkopkta yakpaamnit jem janjootm.

Ku je yaa'tyajk je ñuda'ax dumasookni (Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

³¹ 'Kojstuva tse'e je jayu jidu'um: "epyana xa ve'e pan pane'e je ñuda'ax dumasoo'okuvaannup, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e too'vajkp dumo'ot je ñak joma ve'e yak'ixut jets ka'a je'e ve'e du'uknúda'axini." ³² Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets pan pan yaa'tyajke'e dumasooknup je ñuda'ax, pan ka je'e kajxap ku ve'e je ñuda'ax duyakvintsa'kintóki je navyajkun, je yaa'tyajk kajx tse'e je ta'axtajk duyakvintsa'kintóki je navyajkun ku ve'e je viijnk yaa'tyajk dupuk. Ax je'e tse'e juu' ve'e ux'ook dupajkp je ta'axtajk juu' ve'e je ñuyaa'y tumyasookjini, nay yakvintsa'kintóktivapts je'e ve'e je navyajkun.

Ku je jayu je Nte'yam duyaknaxy ukpu ti jaty

³³ 'Ta ve'e x'amotunajxtuva ku ve'e jidu'um je jujpit jayu yaknuujmidi: "Kutyonu je vaanduk juu' ve'e tuxpum pan je Nte'yame'e tuxyaknaxy." ³⁴ Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets ka'a ve'e je Nte'yam xyaknáxtat ku ve'e je vaanduk xpámda. Ni ka'a tse'e je tsapjootmit it xyaknáxtat. Pan ve'em xa ve'e xtonda, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam kuxyaknajxti, kux jeme'e je Nte'yam je kyutojkun tsuujntkun. ³⁵ Ka'a tse'e ya naxviijnit it xyaknajxtuvat. Pan ve'em xa ve'e xtonda, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam kuxyaknajxti, kux ve'em ya'a ve'e ya naxviijnit it ax jo'n je va'kpejtun joma ve'e je Nte'yam je tyek kuduyukkán. Ka'a tse'e je Jerusalén xyaknajxtuvat. Pan ve'em xa ve'e xtonda, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam kuxyaknajxtuva, kux je Maja Yakkutojkpa je'e ve'e je kyajpun. ³⁶ Ni je mkuvajka tse'e xkayaknajxtuvat, kux ka'a ve'e m'o'yixjada jetse'e xyakvimpíttat otyo'ka je mvaajyta yak uk poo'p. ³⁷ Jidu'ume'e mva'andat "ve'em" ukpu "ka'a"; kux juu' ve'e nuyojk jaa'kyakkojts, je ko'oyjáyuvapts je'e ve'e duyakjéjip.

Ku je jayu dutonumpit juu' ve'e ka óyap (Lc. 6.29-30)

³⁸ 'Ta ve'e x'amotunajxtuva ku ve'e jidu'um yakkats: "Pan pane'e je jayu je vyiijn duyakma'tp, je tyaats duyakvajntkp, nay vanxúpyam tse'e yaktoonnuvat." ³⁹ Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets ka'a ve'e xtonumpijtjadat juu' ve'e ka óyap

pan pane'e mmutokintoojnjudup; ñojk'óy xa ve'e, pan pane'e m'akupa'kxijidup to'k ado'om aaj, mooyduva tse'e jado'k ado'om jetse'e mjaa'k'akupa'kxajadat. ⁴⁰ Pan pan tse'e mnuxa'aavaajjudup jetse'e je mvitupa'tk mpajkuxjada, masooktuva tse'e jetse'e je mvituni'kx mpajkuxjadat. ⁴¹ Pan myaktuk'akee'yidup xa ve'e jetse'e juu' xpatsámdat kojkm legua, ax mpatsámdap tse'e jakojkm legua. ⁴² epyana pan pane'e juu' m'amótujudup, mmo'odap tse'e; pan pan tse'e juu' anuu'kx m'amótujudup, ka'a tse'e xtso'oxpáktat.

Tsokta je jayu pan pane'e mtso'oxpajkjjudup
(Lc. 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ta ve'e x'amotunajxtuva ku ve'e jidu'um yakkats: "Tsokta pan pane'e mtsojkjudup; ka'a tse'e xtsóktat pan pane'e mtso'oxpajkjjudup." ⁴⁴ Ax atsts miitse'e nnuujmidup: Tsokta pan pane'e mtso'oxpajkjjudup, amótuda je Nte'yam jetse'e dukunoo'kxut pan pane'e mko'oñukojsijidup, otyoojnjada pan pane'e mko'otyoornjudup, nutsapkotsta jetse'e je Nte'yam oy tyo'nuxjadat pan pane'e mvinkojspejtjudup jets pan pane'e mjom-toojnjudup mtitoojnjudup, ⁴⁵ ax ve'em tse'e mnuke'xnatakadat jets nTee'imdupe'e je Nte'yam, juu' ve'e jem tsapjootm. Kux ku xa ve'e je aampa xaaj duyakpítsum, tyuknu'aampyts je'e ve'e juu' ve'e oy jayu jets juu' ve'e ko'oy jayu, yakjéipts je'e ve'e je tooj jetse'e duyaknutu'uj pan pan jatye'e tuv jáyuidup joojntykidup, nay ve'empa tse'e pan pan jatye'e jomjáyuidup tijáyuidup jetse'e jyomjoojntykada tyijoojntykada. ⁴⁶ Pan je'ejyji xa miitse'e mtsojktup pan pane'e mtsojkjudup, ¿ti o'yin tse'e mpáktap je'e kajx? Je kupa'mun pakmojkpa paat xa ve'e ve'em jyátukada.

⁴⁷ Pan je'ejyji ve'e mkojtspoo'kxtup juu' ve'e mmaatnayja'vijidup, ¿ti o'yints miitse'e mtoondup jets ka'a ve'e je viijnk jáyuda?, kux nay vanxúpyame'e dutoonduva pan pan jatye'e je Nte'yam duka'íxada. ⁴⁸ Va'ajts tse'e mnaajk'ijtidinit, ve'em ax jo'n ñaajk'ítju va'ajts je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm.

6

Ku je jayu je y'oy je'e dutún

¹ Ku xa ve'e xtonda je y'oy je'e, ka je'e kajxap tse'e xtóndat jetse'e je jayu du'íxtat juu' ve'e mtoondup. Pan je'e kajx xa ve'e ve'em xtonda jetse'e je jayu m'íxjadat, ka'a tse'e oy mtonumpijtxjadat je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm. ² Je'e kajx tse'e, ku tse'e xputákadat je'e pan pan jatye'e katih'ijtxjudup, ka'a tse'e anañujoma je jayu xtuknujávadat, kux ve'eme'e jyátukada jep tsaptujkp jets jeja too' aajy pan pan jatye'e mejts'aaajta mejtsjootta. Je'e kajxts je'e ve'e ve'em dutonda jetse'e je jayu y'oñukótsajadat. Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a ve'e oy je Nte'yam tyonumpijtxjadat, nvaatani je'e ve'e ku ve'e yak'oñukojsidi. ³ Ax kuts miitse'e je jayu xmo'odat juu' ve'e katih'ijtxjudup, ve'em tse'e xtóndat jetse'e ni pana dukanujávát. ⁴ Pan ve'em tse'e xtonda, oy tse'e mtonumpijtxjadat je nTee'amda, juu' ve'e du'ixp nujom juu' ve'e kanuke'xnatajkip jeja je jayu vyinkujk.

Ku je jayu chapkats
(Lc. 11.2-4)

⁵ Ku miitse'e mtsapkotstat, ka'a tse'e ve'em mtsapkotstat ax jo'n je'eda juu' ve'e mejts'aaajta mejtsjootta, ténip tse'e chapkotsta jep tsaptujkp jets joma ve'e je too' ñavyinnaxyju, je'e kajxts je'e ve'e ve'em dutonda jetse'e je jayu y'íxjadat ku ve'e chapkotsta. Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a ve'e oy je Nte'yam tyonumpijtxjadat, nvaatani je'e ve'e ku ve'e je jayu ve'em y'íxjada. ⁶ Ax kuts miitse'e mtsapkotstat, tákadats jep mtujkp, aka'ada je mtajk, van'it tse'e xmukótstat je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm. Pan ve'em tse'e xtonda, oy tse'e mtonumpijtxjadat je nTee'amda, juu' ve'e du'ixp nujom juu' ve'e kanuke'xnatajkip jeja je jayu vyinkujk.

⁷ 'Ku ve'e mtsapkótstat, ka'a tse'e xkojtsumpíttat xkojts'atajitat, ve'em ax jo'n jyátukada pan pan jatye'e je Nte'yam duka'ixada, ve'eme'e vyinmayda jets amotunáxjadap je'e ve'e je Nte'yam ku ve'e ooy tyunkotsta. ⁸ Ka'ats miitse'e ve'em mjátukadat, kux namka'ana miitse'e je Nte'yam juu' x'amótuda, ñuja'vipts je'e ve'e juu' ve'e mka'ijtuxjudup. ⁹ Jidu'um tse'e mtsapkótstat:

Aats je nTee',
tsapjootm xa mits jeme'e,
va'ajts aaj va'ajts jootts mitse'e,
jetse'e myakvinjávat myakvintsa'agat.

¹⁰ Yakmiinni to'k aaj je mkutojkun.

Ve'em ax jo'n jem tsapjootm tyunju juu' mitse'e mtsajkp,
ve'em tse'e tyoojnjuvat yaja naxviijn.

¹¹ Mooyk aats uxyam je kaaky je naaj juu' aatse'e jóvum xaaj ntukjoojntykip.

¹² Mee'kxjik aats je ntokin,

ve'em ax jo'n aatse'e ntokinmee'kxpa pan pan jaty aatse'e xmutokintoomp.

¹³ Kadi aats to'k aaj xmasa'ak jets aatse'e nka'at jem je ko'oyjáyuvap y'am kya'm;
mitsts aatse'e x'ixup xjayéup, x'axajtókup,
ve'emts aatse'e xkah'amaadaagat je kyo'oy je'e.

Kux xa'ma kajx mitse'e xka'ma je kutojkun, je makkin, jets je majin. Amén.

¹⁴ 'Pan mtokinmee'kxtup xa miitse'e pan pane'e mmutokintoojnjudup,
mtokinmee'kxjadap tse'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm; ¹⁵ ax pan ka'a tse'e
xtokinmee'kxta je jayu juu' ve'e mmutokintoojnjudup, nay ka'ava tse'e je nTee'amda
mtokinmee'kxjuduvat.

Ku je jayu y'ayooja

¹⁶ 'Ku xa miitse'e m'ayoojadat, ka'a tse'e je mviijnada je m'aahta xyakma'attat, ve'em
ax jo'n jyátukada je'eda juu' ve'e ijtup mejts'aahta mejtsjootta, kux ve'em je'e ve'e
jyátukada jetse'e je jayu dunujávatat jets ayoojidup je'e ve'e. Tyúvam xa ats miitse'e
nnaajmada jets ka'a ve'e oy je Nte'yam tyonumpijtxjadat, nvaatani je'e ve'e ku ve'e
je jayu y'ixjada jets ayoojidupe'e. ¹⁷ Ax miits, ku tse'e m'ayoojadat, navyimpojjada
nay'apojjada jetse'e oy mnavyoo'kjadat, ¹⁸ ve'em tse'e je jayu dukanujávatat jets
m'ayoojidupe'e. Pan ve'em tse'e xtonda, oy tse'e mtonumpijtxjadat je nTee'amda, juu'
ve'e du'ixp nujom juu' ve'e kanuke'xnatajkip jeja je jayu vyinkujk.

Je o'yin juu' ve'e jem tsapjootm

(Lc. 12.33-34)

¹⁹ 'Ka'a tse'e xnupajkpéttat je o'yin juu' ve'e yaja naxviijn, joma ve'e je tótuk juu'
jaty dutukka'yini, joma ve'e juu' jaty vyintoki, jets joma ve'e je mee'tspa tyákada;
²⁰ ñojk'óye'e xnupajkpéttat je o'yin juu' ve'e jem tsapjootm, joma ve'e je tótuk juu' jaty
dukatukkaya, joma ve'e juu' jaty kyavintoki, jets joma ve'e je mee'tspa kyatákada. ²¹ Kux
pan joma xa ve'e y'it juu' ve'e m'ixtup mjajejptup, nay jeejyam tse'e y'ijtpa je mjootta je
mja'vinda.

Ve'em xa ve'e je jayu je vyiijn ax jo'n je jayu je jyoot je jya'vin

(Lc. 11.34-36)

²²⁻²³ 'Ve'em xa ve'e je jayu je vyiijn ax jo'n je jayu je jyoot je jya'vin. Pan oy xa ve'e
je mviijnada, m'ixtup tse'e oy. Ax pan ma'at tse'e je mviijnada, koo'ts tse'e je mni'kxta je
mkopkta tyañ. Nay ve'empats je'e ve'e maat je mjootta je mja'vinda. Pan va'ajts tse'e je
mjootta je mja'vinda, je y'oy je'e tse'e mtoondup; ax pan m'ajootidup tse'e je kyo'oy je'e
jetse'e vintok m'itta, je kyo'oy je'e tse'e mtoondup, ve'emts miitse'eda ax jo'n je jayu juu'
ve'e ijtp jeja akoo'ts it jaat jetse'e nuyojk kukoo'ts tyañ jets ka'a ve'e je viints jayu.

*Je Nte'yam jets je meen
(Lc. 16.13)*

²⁴ 'Ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e mejtsk je vyintsán dujayéput, kux to'ke'e dutsókut, jado'k tse'e dutso'oxpákut, to'ke'e dumutónut dumupákut, jado'k tse'e dūviijn'íxut. Nay ve'empa tse'e je jayu juu' ve'e jem je meen kya'm naajk'íjtjup, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e je Nte'yam dupanajkxut.

*Y'ixp jyayejpp tse'e je Nte'yam pan pan jaty je y'ónuk
(Lc. 12.22-31)*

²⁵ 'Je'e kajts ats miitse'e nnaajmada, ka'a tse'e xvinmáydats je mkaakya je mnaajta ti ve'e mtukjoojntykadap, ni ka'a tse'e xvinmaayduvat je mvitta je mxoxta juu' ve'e mjayéptap. Ñumájip je'e ve'e nuyojk ku ve'e je jayu jyoojntyka jets ka'a ve'e je kaaky je naaj juu' ve'e jyayejpp; ñumájip je'e ve'e nuyojk je jayu je ñi'kx je kyopk jets ka'a ve'e je vit je xox juu' ve'e jyayejpp. ²⁶ Ixta vintso ve'e je jeyyva tánuk kyani'ipta, ka'a tse'e je taajm dupákmokta, ka'a tse'e tii joma ve'e duyak'íttat je tyukjoojntykinda; óyam tse'e vye'ema, yakjoojntykijidup tse'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm. Kadi xvinmayda, nuyojk xa miitse'e ooy xtunjaa'knúmájada jets ka'a ve'e je jeyyva tánuk. ²⁷ Jyatunvinmay je'e ve'e, ¿pánts miitse'eda juu' ve'e o'yixjup jetse'e ñaajkyónjut jado'k noox?

²⁸ '¿Ax tyajx tse'e xvinmayda je mvitta je mxoxta? Ixta vintso ve'e je ojts jaatit puj yee'kta, ka'a tse'e tyonda, ka'a tse'e pyii'tta kyojta; ²⁹ ax ve'emts atse'e nva'añ jets óyame'e je yakkutojkpa Salomón va'ajts tsoj tyunnaxyaxju y'íjt, ka'a tse'e dumuvaa'ty ax jo'n je puj. ³⁰ Pan ve'em tse'e je Nte'yam duyaktsojupuk je aajy je ojts juu' ve'e uxyam yee'kp jetse'e kep je jaajn pyaatjinit, ¿vintsots je'e ve'e je Nte'yam mkamo'ojadat pan ti ve'e mnatyukxóxadap? ¡Vee'nji xa ve'e je Nte'yam xjaanchjávada! ³¹ Je'e kajx tse'e, ka'a tse'e mnaajkvinmáyjadat jetse'e mva'andat: “¿Tis vine'e nka'yumdap n'ookumdap?”, ukpu “¿Tis vine'e nnatyukxojxumjadap?” ³² Kux nujom je'e ve'e, yakvinkópkidupts je'e ve'e je jayu pan pan jatye'e je Nte'yam duka'íxada; ax je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, ñuja'vípts je'e ve'e pan ti uu'me'e xka'íjtjimdudap. ³³ Ax ve'em tse'e, yakvinkópkada ooy jetse'e m'íjtjinit jem je Nte'yam y'am kya'm jetse'e xtoondinit juu' je'e ve'e chajkp, ve'em tse'e myakmooyduvat juu' ve'e mkáydap m'oo'ktap jets juu' ve'e mnatyukxóxadap. ³⁴ Kádits xvinmayda juu' ve'e kep mínup, kux jéjape'e kep juu' ve'e mvinmáydap. To'k to'k je xaaj, ve'em tse'e je vinma'yun duyakjeja.

7

*Ka'ats uu'me'e je jayu ntokimpayo'yumdat
(Lc. 6.37-38, 41-42)*

¹ 'Ka'ats miitse'e je jayu xtokimpayo'oydat, ve'em tse'e je Nte'yam mkatokimpayo'yjūduvat. ² Kux ve'em pan vintso ve'e je jayu xtokimpayo'oyda, nay vanxúpjyam tse'e je Nte'yam mtokimpayo'yjūduvat; uk pan vintso ve'e je mjáyuvinda, nay je mjáyuvinda tse'e vimpítup. ³ ¿Vintsos'e'e y'o'yixjut je'e juu' ve'e je maja tokin dumaat, jetse'e duputákat je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a juu' ve'e vee'nji je tokin dumaat? Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e jep vyimp to'k je kup juu' ve'e va'ajts maj jetse'e dutsak jetse'e duputákat je y'uts juu' ve'e je pi'k po'ox tuvvyintákaja. ⁴ Van'it tse'e je y'uts dunuujma: “Va'an ats duyakpítsumu je pi'k po'ox juu' ve'e jep mviimp.” ⁵ ¡Mejts'aaj mejtsjoot xa je'e ve'e juu' ve'e je maja tokin dumaat! Yakuva'ache'e too'vajkp dutsak je maja tokin juu' ve'e jyayejpp, van'itnum tse'e y'o'yixjut jetse'e duputákat je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a juu' ve'e vee'nji je tokin dumaat.

⁶ 'Ka'a tse'e je ok xmo'odat je Nte'yam jye'e, ka'a tse'e je mpeerlas xvajjadat je keem. Pan mmooydup xa ve'e, tyuktee'ndapts je'e ve'e jetse'e mnupojtukjadat jetse'e myakvintókijadat.

*Amótuda juu' je Nte'yam, íxtada, jets kojtspoo'kxta jeja tak'aagui
(Lc. 11.9-13; 6.31)*

⁷ 'Amótuda juu' je Nte'yam, jetse'e myakmo'odat; íxtada, jetse'e xpaa'ttat; kojtspoo'kxta jeja tak'aagui, jetse'e je Nte'yam myak'avaatsuxjadat. ⁸ Kux pan pan xa ve'e je Nte'yam juu' du'amótup, yakmo'op tse'e; pan pan tse'e juu' du'íxtip, pyaatyp tse'e; pan pan tse'e kojtspoo'kxp jeja tak'aagui, yak'avaatsuxjup tse'e je Nte'yam.

⁹ 'Onuk tee'da ónuk taakta, ku xa ve'e je m'ónukta m'amótujadat je tsapkaaky, ¿je tsaa'j tse'e mmo'odap? ¹⁰ Ku tse'e m'amótujadat je ajkx, ¿je tsaa'n tse'e mmo'odap?

¹¹ Mjako'oyjáyuvada xa miitse'eda, mnuja'vidup tse'e jetse'e xmo'odat je y'oy je'e je m'ónukta; ax je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, nuyojkts je'e ve'e dumo'ot je y'oojyit je'e pan pan jatye'e amótujudup.

¹² 'Ax ve'em tse'e, pan vintso xa ve'e xtsokta jetse'e je jayu mto'nuxjadat, ve'emts miits je'e ve'e xtoojnjiduvat, kux je Moisés je pyava'nun jets juu' ve'e jyavyejttu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka, je'e tse'e je jayu dutuk'íxtup jets ti ve'e yaktónup ku ve'e je jayu ñachókjada vimpit atuj.

*Je aka'a juu' ve'e mootskji vyiijn tukmu'a'ixmojkin
(Lc. 13.24)*

¹³ 'Tákada joma ve'e je aka'a juu' ve'e mootskji vyiijn. Kuxe'e je aka'a jets je too' juu' ve'e je jayu duyaknajkxp joma ve'e vyintókidinit, maja viijnts je'e ve'e, numayts je'e ve'e juu' ve'e je tso tajkidup. ¹⁴ Ax je aka'a jets je too' juu' ve'e je jayu duyaknajkxp joma ve'e xa'ma kajx jyoojntykidinit, pi'kji jets mootskjits je'e ve'e vyiijn, nu'eejyits je'e ve'e juu' ve'e je tso tajkidup.

*Yaknuja'vipts je'e ve'e je kup vintso ve'e tyama
(Lc. 6.43-44)*

¹⁵ 'Myakkópkadap tse'e ooy je'e kajxta pan pan jatye'e natyijjudup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je mu'uk lobo juu' ve'e napyaa'jmup je pi'k carnero jo'n jetse'e jeja numay carnero akujk tyaka. ¹⁶ Mnujavadap tse'e jets pan je'e ve'eda ku ve'e x'íxtat vintso ve'e juu' dutonda, kux ka'a xa ve'e je tsaaydum taajm ukpu je higo taajm yaktuk jem ápit kajxm. ¹⁷ Nujom je oy ju'kx kup, je ooyjit ju'kx tse'e yakta'mip; jets nujom je ko'oy ju'kx kup, je ko'oy ju'kx tse'e yakta'mip. ¹⁸ Ka'a tse'e je oy ju'kx kup duyakta'ma je ko'oy ju'kx; ni ka'a tse'e je ko'oy ju'kx kup duyakta'ma je oy ju'kx. ¹⁹ Nujom tse'e je ju'kx kup juu' ve'e dukayakta'mip je ooyjit ju'kx, yakpojxukpts je'e ve'e jetse'e jem janjootm yakpaamnit. ²⁰ Ve'emts miitse'e xnujavadat pan pan jatye'e oy jayu pan pan jatye'e ko'oy jayu ku ve'e x'íxtat pan vintso ve'e juu' dutonda.

*Ka anañujómap xa ve'e tyákadat jem je Nte'yam y'am kya'm
(Lc. 13.25-27)*

²¹ 'Ka nujómap xa ve'e tyákadat jem je Nte'yam y'am kya'm pan pan jatye'e xtiptup "Vintsán, Vintsán"; je'e'ejyida ve'e pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e chajkp ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm. ²² Numay xa atse'e xnaajmadat je xaaj: "Vintsán, Vintsán, mits je mkutojkun kajxts aatse'e je Nte'yam je y'ayook nkojtsnáxy y'ijt jets mits je mkutojkun kajxts aatse'e je ko'oyjáyuvap nyakpítsum y'ijt jem je jayu jya'vin kajxm, mits je mkutojkun kajxts aatse'e je mújit atuva ntun y'ijt." ²³ Ax van'itts atse'e nnaajmadat: "Ni vin'ita xa miitse'e mka'itta ats je njáyuda; vinva'kva'atsta ats miitsta pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka óyap."

*Je tajk juu' ve'e tsoo'ntk jeja tsakujx jets je tajk juu' ve'e tsoo'ntk jem po'o ni'kxm
(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)*

²⁴ 'Pan pan xa ve'e du'amotunajxp juu' atse'e nkajtsp jetse'e ve'em dutún, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k je vij jayu juu' ve'e je tyajk dupaam jeja tsakujx. ²⁵ Ku tse'e je it tyuu'j, jetse'e je naaj kyompejt y'ojspejt, jetse'e je makk poj tyunnajxni jetse'e dupati'ts je tajk,

ax ka'a tse'e kyitu, kux jeja ve'e tsakujx choo'ntk. ²⁶ Ax je'e tse'e juu' ve'e du'amotunajxp juu' atse'e nkajtsp jetse'e ve'em dukatún, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e ka víjap, juu' ve'e je tyajk dupaam jem po'o ni'kxm. ²⁷ Ku tse'e je it tyuuj, jetse'e je naaj kyompejt y'ojtspejt, jetse'e je mak po' tyunnajxni jetse'e dupati'ts je tajk, van'it tse'e je tajk kyítuni. ¡Ooyam tse'e tyunvintoki!

²⁸ Ku ve'e je Jesús kyojtskujx, atuva atoki tse'e je numay jayu je y'ixpajkun dutuktaandi ²⁹ kux je kutojkun maate'e kyajts, ka ve'emap ax jo'n je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk.

8

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e leprapajkup

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

¹ Ku ve'e je Jesús vyajntyk jem tonun viinm, van'it tse'e numay je jayu pyanajkxjidi.

² Van'it tse'e vyinkutámiji to'k je jayu juu' ve'e leprapajkup, jetse'e je Jesús dūvinkoxkteni, jetse'e dūnuujmi:

—Vintsán, pan mtsajkp xa mitse'e, m'o'yixjup tse'e jets atse'e xtuknuva'atsut ya lepra pa'am.

³ Van'it tse'e je Jesús je kya'aj tyuknukoojnji jetse'e je pa'am jayu dūnuujmi:

—Ntsajkp xa atse'e. Va'ajts tse'e mtaanni.

Ku ve'e ve'em vyaajñ, tun jatyji tse'e je lepra pa'am ñuvaatsjini. ⁴ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Ni pana xa ve'e xkavaajnjat pane'e tumyakjotkada'akyju. Najkxu joma ve'e je tee' jetse'e du'ixut jets ta ve'e mjotkada'aky, van'it tse'e xyoxut juu' ve'e je Moisés pyavaan ku ve'e je jayu kyoo'kpajkjini je lepra pa'am, ve'em tse'e anañujoma dūnujavadat jets távani ve'e je pa'am mnuva'achju.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je tojpatajk je vyintsán je tyoompa

(Lc. 7.1-10)

⁵ Ku ve'e je Jesús tyajki jem capernaamit kyajpun joom, van'it tse'e vyinkutámiji to'k je tojpa juu' ve'e dūnuvintsánip numókupx je tojpatajk. Van'it tse'e je Jesús dumunoo'kxtk. ⁶ Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Vintsán, jeme'e tak'am ats je ntoompa pya'amma'aj, mojkp je'e ve'e jetse'e ooy tyuntsaachpaa'ty.

⁷ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Najkxuts ats je'e duyakjotkada'aky.

⁸ Van'it tse'e je tojpatajk je vyintsán y'atsaajv:

—Vintsán, ka'a xa atse'e nvinmachju jetse'e jep ats ntujkp mtakat; koojyji ve'e va'anū jetse'e jyotkada'akut, ax jotkada'akupts je'e ve'e. ⁹ Kux jem xa ve'e pan atse'e xyakkutojkjip, jempa tse'e ats je ntojpa juu' atse'e nyakkutojkjivap. Ku atse'e to'k nmuujma jetse'e ñajkxut, najkxpts je'e ve'e; ku atse'e jado'k nmuujma jetse'e myínut, miimpts je'e ve'e; ku atse'e je ntoompa juu' ntukpava'añ, tyuumpts je'e ve'e.

¹⁰ Ku ve'e je Jesús du'amotunajxy, atuva atoki tse'e tyaañ jetse'e jidu'um dūnuujmi je jayu juu' ve'e panajkxjudup:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets yaja ve'e nujom israeejlit y'it jaatta, ni to'kats atse'e nkapaa'ty juu' atse'e xjaanchja'vip ax jo'n ya jayu. ¹¹ Atsts miitse'e nnuujmidup jets je'yadape'e numay juu' ve'e tsoo'ndap jem joma ve'e je xaaj pyítsum jets jem joma ve'e je xaaj tyaka, myaat'ajxtuktaps je'e ve'e kaayva je Abraham, je Isaac, maat je Jacob jem je Nte'yam kyutojkun joom; ¹² ax je'eda pan pan jatye'e uktukkadaakjudup jetse'e jem kuy'itta, yakpámdaps je'e ve'e jem akoo'ts itum. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit.

¹³ Van'it tse'e je Jesús dūnuujmi je tojpatajk je vyintsán:

—Najkxni jem mtak'am, va'an ve'em dutunju ax jo'n tuxjaanchjáva.

Tun je'yji tse'e je tyoompa jyotkadaakni.

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky je Simón Pedro je mya'vut taak
(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)*

¹⁴ Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem je Pedro tyak'am. Jem tse'e du'ix je Pedro je mya'vut taak pya'amma'aj, jampajkjup. ¹⁵ Van'it tse'e je pa'am jayu jem kya'm dumajch jetse'e je jaajn ñuvaatsjini. Van'it tse'e je ta'axtajk pyojtukni jetse'e je Jesús dupatto'ni.

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky numay je pa'am jayu
(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)*

¹⁶ Ku ve'e je xaaj tyajkini, van'it tse'e je Jesús dutuknunajkxti numay je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap. To'k naxji tse'e je Jesús je ko'oyjáyuvap dumukajts jetse'e duyakpítsumni; jotkadaaktinu tse'e je pa'am jayu nuvinxupe'e y'ijtti. ¹⁷ Je'e kajx tse'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji juu' ve'e kyojts je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías. Jidu'um tse'e vyaajñ: “Je'e xa ve'e xtuknuvaatsumdu je mpajkpamda je n'aampamda.”

*Numejtsk je jayu juu' ve'e je Jesús dupanajkxuvaandu
(Lc. 9.57-62)*

¹⁸ Ku ve'e je Jesús du'ix jets numaye'e je jayu tyunnaa'ténijini, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dupavaajñ jetse'e ñáxtat jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am. ¹⁹ Van'it tse'e to'k je tsaptujkpit yak'ixpajkpa je Jesús dvinikutami jetse'e dunuujmi:

—Yak'ixpajkpa, mpanajkxuvaampy xa ats mitse'e pan joma ve'e mnujkx.

²⁰ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Jep xa ve'e je vaax je y'aajntk joma ve'e chuuna, jeppa tse'e je jeyyva tánuk je pye'en; ax ats, je jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ni je'ets atse'e xka'ijtja joma atse'e ya nkuvajk nko'okut.

²¹ Van'it tse'e jado'k je y'ixpajkpa ña'muxji:

—Vintsán, yakajtjik ats to'k aaj jets atse'e je ntee' nyaknaxtákat, van'itts ats mitse'e mpanajkxnit.

²² Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Pamiinni ats. Je'eda pan pan jatye'e dukajajejptup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, va'an tse'e duyaknaxtákada je y'o'okpada.

*Ku je Jesús duyak'atuvi je mak'k poj
(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)*

²³ Van'it tse'e je Jesús tyajki jem barco jootm maat je y'ixpajkpatajk. ²⁴ Van'it tse'e je mak'k poj myiijn joma ve'e je naaj, jetse'e je barco ooy dutuntukoo'ya, maap tse'e je Jesús vye'na. ²⁵ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk yojxjidi, jetse'e je Jesús dunuujmidi:

—¡Vintsán, yaktsookk aats to'k aaj! ¡Kunajxumdinuptam xa ve'e jep na'aakp!

²⁶ Van'it tse'e y'atsoojvji:

—¿Tyajx tse'e mtsa'agada? ¡Tun vee'nji ve'e je jaanchja'vin xjayepta!

Van'it tse'e pyojtuk jetse'e dutuknuujmi je poj jets je naaj. Van'it tse'e je poj y'atuvi jetse'e je naaj tyu'ujkajty. ²⁷ Atuva atoki tse'e tyaandi je y'ixpajkpatajk jetse'e ñavyaajnidi:

—¿Vintsos ya'a vine'e ya jayu je mak'kin ooy dutunjayep? ¡Katsupajkjup xa ve'e je poj paat jets je maja na'akaya paat!

*Ku je Jesús duyakpítsum je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda
(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)*

²⁸ Ku ve'e je Jesús jye'y jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am, jem gadaarait y'it jootm, van'it tse'e numejtsk je yaa'tyaj vyinkutámijidi juu' ve'e pítsumdu jep oo'kpa aajntkup. Va'ajts mu'ukts je'e ve'e y'ijtti, ni pana ve'e kyoo'k'o'yixjini jetse'e jem tso

ñáxut. Numejtsk je yaa'tyajk, jem tse'e jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap. ²⁹ Van'it tse'e mačk vyaandi:

—¿Ti katsts uu'me'e njayejpumdap?, Jesús, je Nte'yam je y'Onuk. ¿Je'e ve'e tuxnumín jets aatse'e xyaktsaachpaa'tut óyame'e je xaaj dukapaa'tyna?

³⁰ Jékum jaty tse'e numay je keem jya'kxta vye'na, ³¹ van'it tse'e je ko'oyjáyuvap dumunoo'kxtkti je Jesús:

—Pan xyakpítsump xa aatse'e, masookk aats to'k aaj jets aatse'e ntuktákat xi keemda.

³² Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—It. Tákada.

Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap dutukvaatstini je yaa'tyajkta jetse'e je keem dutuktajkidi. Van'it tse'e nujom je keem kyusnoomdi jem tonun viinm jetse'e y'ano'midi jem maja na'akaya jootm. Jep tse'e ñax'oo'kkajxtini.

³³ Van'it tse'e kyeeki je keem íxpada. Ku tse'e jye'ydi jem kajpun kajxm, van'it tse'e je jayu dutukmumaajntykti juu' ve'e tutyunju tukyatsju joma ve'e je keem tujya'kxta jets je yaa'tyajkta juu' ve'e jem jya'vin kajxmda tuy'it je ko'oyjáyuvap. ³⁴ Van'it tse'e je kukajpun dununajxkti je Jesús. Ku tse'e du'ixti, van'it tse'e dumunoo'kxtkti jetse'e jem je'e y'it jootmda pyítsumnit.

9

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je mojkpa jayu

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

¹ Van'it tse'e je Jesús tyajki jem barco jootm jetse'e jye'y jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am, jem joma ve'e ojs chuuna. ² Jem tse'e tyuknúnajxjidi to'k je mojkpa jayu juu' ve'e jem myaajntkun kajxm. Ku ve'e je Jesús du'ix jets jaanchja'vijidupe'e, van'it tse'e je mojkpa jayu dunujmi:

—Jot'amaja, mee'kx tse'e je mtokin tyañ.

³ Jem tse'e vye'nada je tsaptujkpit yak'ixpajkpa juu' ve'e vinmaaydu: Vyinkojtspejtp xa ya'a ve'e je Nte'yam ku ve'e ve'em vya'añ. ⁴ Ax ñuja'vip tse'e je Jesús vintso ve'e vyinmayda, je'e kajx tse'e du'amotutuvi:

—¿Tyajxts miitse'e mko'oyvinmáya? ⁵ ¿Tis vine'e ka tso'oxap, ku atse'e je jayu nnuujma: “Mee'kx tse'e je mtokin tyañ”, ukpu ku atse'e nnaajmat: “Pojtukni jets jaamni”? ⁶ Jetse'e xnujávadat jets njayejpp atse'e je kutojkun yaja naxviijn jets atse'e je jayu ntokinmee'kxut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Van'it tse'e je mojkpa jayu dunujmi:

—Pojtukni, pakmojkniits xi mmaajntkun jets najkxni jem mtak'am.

⁷ Van'it tse'e pyojtukni, jotkada'akyani tse'e vye'na, jetse'e ñajkxni jem tyak'am. ⁸ Ku ve'e je numay jayu du'ix, van'it tse'e cha'kidi jetse'e je Nte'yam duyakmájidi duyakjaanchidi je'e kajx ku ve'e je jayu dumoojy ya kutojkun.

Ku je Jesús duvaajv je Mateo

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Ku ve'e je Jesús ñujkx, van'it tse'e du'ix to'k je yaa'tyajk juu' ve'e Mateo duxaaj, jeja je'e ve'e chuuna vye'na joma ve'e je kupa'mun dupakmuk. Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pamiinni ats.

Van'it tse'e je Mateo tyeni jetse'e je Jesús dupanajkxni.

¹⁰ Jem tse'e je Mateo tyak'am je Jesús kyay y'uu'k vye'na, van'it tse'e jye'ydi numay je kupa'mun pakmojkpatajkta jets je viijnk jáyuda juu' ve'e je jayu tijjudup tókinax jayu. Je'e tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk kaayva dumaatnajxtu. ¹¹ Ax ku tse'e je fariseotajk du'ixti, van'it tse'e du'amotutuvidi je Jesús je y'ixpajkpatajk:

—¿Tyajx tse'e ya myak'ixpajkpada dumaatkáy dumaat'uu'k je kupa'mun pakmojkpada jets je viijnk tókinax jáyuda?

12 Y'amotunajx tse'e je Jesús, van'it tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa je'e ve'e dutsokta je tso'yiva pan pan jatye'e makkatsots, je'eda ve'e pan pan jatye'e pajjudup. 13 Je'e xa ve'e vinkopk jetse'e xvinmótudat juu' ve'e tyijp ya kats ya ayook juu' ve'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jidu'um vaamp: “Je'e xa atse'e nuyojk ntsajkp jetse'e je jayu je tukmo'tun dujayéptat, ka je'epe'e jetse'e je tánuk duyóxtat.” Jidu'um tse'e vya'añ. Ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets atse'e nyaaxjat je jayu juu' ve'e tuv jáyuvidup joojntykidup; je'e atse'e nnumiimp juu' ve'e tókinax jayu, ve'em tse'e vyinmayumpijttinit jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda.

Ku je Jesús du'ava'ni pan tyajx kajxe'e je y'ixpajkpatajk kyah'ayoojidi
(Mr. 2.18-20; Lc. 5.33-35)

14 Van'it tse'e je Yaknapejtpa Juan je y'ixpajkpada je Jesús dūvinkutámidi jetse'e du'amotutúvidi:

—¿Tyajxts aatse'e ntun'ayooja jetse'e je fariseotajk ooy tyun'ayoojiduva?, ka'a tse'e mits ya m'ixpajkpatajk y'ayoojada.

15 Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa ve'e chaachvinmáya pan pan jatye'e miindup joma ve'e je jayu ñavyukju namvaate'e je ta'axpajkpa dumaadada, je'e kajx tse'e kyah'ayoojada. Nay ka'ava tse'e chaachvinmáya ats ya n'ixpajkpatajk namvaat atse'e n'it ya'a maatta. Ax pyaa'tufts je'e ve'e je xaaj ku atse'e nkoo'k'ijtnit ya'a maatta, van'it tse'e tuuv y'ayoojadat.

Je nam ixpajkun juu' ve'e je Jesús je jayu tyuk'ix
(Mr. 2.21-22; Lc. 5.36-39)

16 Van'it tse'e je Jesús dujaa'ktukmu'a'ixmojki. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ni pana xa ve'e je nam vit dukatuk'akaya je pak vit. Pan ve'em xa je'e ve'e kudutún, van'it tse'e je nam aka'yun duvaa'nmókut je pak vit jetse'e dutunjaa'kkaa'tsnit. 17 Ni pana xa ve'e dukah'ate'miva je nam tsaaydum pa'ajk naaj jem pak ak apajkin jootm. Pan ve'em xa je'e ve'e kudutún, mupájinufts je'e ve'e je ak, ax koojyji tse'e vyintókiyut je tsaaydum pa'ajk naaj jets je ak apajkin. Je'e kajx tse'e je nam tsaaydum pa'ajk naaj yakpum jem nam ak apajkin jootm, ax ve'em tse'e ni juu'a kyavintókiyut.

Je Jairo je ñaax jets je ta'axtajk juu' ve'e je Jesús je vyit dutoon
(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

18 Namvaate'e je Jesús ve'em vya'añ vye'na, van'it tse'e to'k je israeejlit jayu je ñuvintsán jye'y jetse'e je Jesús dūvinkoxkteni, jetse'e dunuujmi:

—Tun oo'kuvaannupe'e ats je mpi'k naax. Ja'mu to'k aaj jetse'e je mka'aj xtuknukónut, ve'em tse'e jyaa'kjoojntykat.

19 Van'it tse'e je Jesús tyeni jetse'e dumaadi, nay ve'empana je y'ixpajkpatajk. 20 Van'it tse'e jep je Jesús ñaadup myutámiji to'k je ta'axtajk juu' ve'e makmejtsk joojntani dujajejpp je vinnujkxju pa'am, jetse'e je vyit paa'v dutoojnji. 21 Ve'em tse'e dutuujn kuxe'e ñaña'muxji: Tun koojyji xa ijk atse'e kuntán xi vyit, jotkada'akupts atse'e. 22 Ax van'it tse'e je Jesús y'ixumpijt, jetse'e du'ix je ta'axtajk, jetse'e dunuujmi:

—Jot'amaja, ta xa ve'e mjotkadaakni je'e kajx ku atse'e tuxjaanchjáva.

Ax je'yji tse'e je ta'axtajk jyotkadaakni.

23 Ku ve'e je Jesús jye'y jem je israeejlit jayu je ñuvintsán tyak'am, van'it tse'e je xooxpatajk du'ix jets numaye'e je jayu tyunya'axta tyunsaachvinmáya. 24 Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Najkxta, písumda; ka'a xa ya'a ve'e ya kiix ónuk y'aa'ka, maapji ya'a ve'e.

Van'it tse'e je jayu tyukxiikji. 25 Ku ve'e je Jesús je jayu duyakpitsumkujx, jetse'e tyajki joma ve'e je kiix ónuk mya'aj, van'it tse'e je pi'k kiix ónuk je kya'aj dukoojnuk, jetse'e je kiix pyojtuk. 26 Ax nujom tse'e jem je it je naax ya ayook vya'kxk juu' ve'e toojnju kojtsju.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky numejtsk je viints jayu

²⁷ Ku ve'e je Jesús cháa'n, van'it tse'e numejtsk je viints jayu pyanajkxjidi, mačk tse'e kyojstsi, jetse'e vyaandi:

—ıTukmo'tk aats to'k aaj, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup!

²⁸ Ku ve'e je Jesús tyajki jep tujkp, van'it tse'e je viints jayu vyinkutámijidi jetse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Mjaanchja'vidupe'e jets x'o'yixjup atse'e jets ats ya'a ve'e ntónut?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ve'em, Vintsán.

²⁹ Van'it tse'e je Jesús je viints jáyuda dıvinkuto'ni jetse'e dunuujmi:

—Va'an ve'em dutunju ax jo'n xjaanchjávada.

³⁰ Ax vin'ixpajktinu tse'e. Van'it tse'e je Jesús je jayu dutukpavaandi ooy jetse'e jidu'um dunuujmidi:

—Ni pana ve'e xkatuknujávadat.

³¹ Ax ka'a tse'e ve'em dutoondi; tun kooyji ve'e pyıtsumdi jetse'e ojts jem nujom it jootm je jayu dutukmumaaydukta juu' ve'e je Jesús tyoon kyojts.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je oom jayu

³² Tsoo'ndup tse'e vye'nada je Jesús maat je y'ixpajkpatajk, van'it tse'e to'k je jayu yaktuknunajkxti juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap juu' ve'e oom yaktaajnju.

³³ Ku tse'e je Jesús duyakpıtsumni je ko'oyjáyuvap, van'it tse'e je jayu kyojtspajkni. Atuva atoki tse'e je numay jayu tyankajxti jetse'e ñavyaajnidi:

—Ni vin'ita xa ve'e kyayak'ixna jetse'e ve'em juu' tyunju yaja israeejlit y'it jaat.

³⁴ Ax jidu'um tse'e je fariseotajk vyaandi:

—Je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunıvintsanikajxp je ko'oyjáyuvaptajkta, je'ets ya'a ve'e moojyjup je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpıtsum jem je jayu jya'vin kajxm.

Tyukmo't tse'e je Jesús je jayu

³⁵ Y'ayo'yp y'anajxyp tse'e je Jesús vye'na nujom je kajpun, je mújit je muutskit, jetse'e je jayu jep tsaptujkp dutuk'ix je oy kats je oy ayook, je'e ve'e je jayu duvaajnıip jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu ñapyaaımjidinit jem je Nte'yam y'am kya'm, jetse'e dutuknuvaatsni je jayu oyjuu' pa'ama. ³⁶ Ku ve'e je Jesús je numay jayu du'ix, tyukmo't tse'e kuxe'e jjomjatta tyijatta jetse'e myayda tyajta ve'em ax jo'n je carnero juu' ve'e je vyinténiva ka'ijttup. ³⁷ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmi:

—Ooy xa ve'e je jayu juu' ve'e dukah'amotunajxtupnum je oy kats je oy ayook. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je trigo taajm juu' ve'e pakmojkıip jem kam jootm; ax nu'eejyi tse'e je toompa. ³⁸ Je'e kajx tse'e, amótuda je Kam je Ñıvintsán jetse'e je toompa dujaa'kkéxut jetse'e je jayu dutuknujávadat je oy kats je oy ayook.

10

Ku je Jesús je kutojkun dumoojy je ñumakmejtsk kukátsivada

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

¹ Van'it tse'e je Jesús duyaxmujk je ñumakmejtsk ixpajkpada jetse'e dumoojy je kutojkun jetse'e duyakpıtsumdat je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda jetse'e duyakjotkada'aktat je jayu juu' ve'e dujayejttup oyjuu' pa'ama.

² Ya'a tse'e je xyaaıta je ñumakmejtsk kukátsivada: Simón juu' ve'e yaktukxaaji Pedro, jets je y'uts Andrés, Santiago jets je y'uts Juan, juu' ve'e je Zebedeo je myajntktajkta,

³ Felipe jets Bartolomé, Tomás jets Mateo, je kupa'mun pakmojkpa, Santiago juu' ve'e je Alfeo je myajntk, Lebeo juu' ve'e yaktukxaaji Tadeo, ⁴ Simón juu' ve'e je cananista partido dumaat y'ıjt, jets Judas Iscariote, juu' ve'e je Jesús dupaamnup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjıdup.

*Ku je Jesús du'akejxva'kxti je y'ixpajkpatajk ka'amaayva
(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)*

⁵ Pyakejx tse'e je Jesús je ñumakmejtsk ixpajkpada. Jidu'um tse'e dupavaajñ:

—Ka'a tse'e mnajkxtat joma ve'e chaanada pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ka'a tse'e mtákadat jem samaariait y'it jootm; ⁶ ñojk'óye'e xnunajkxtat je israeejlit jáyuda, juu' ve'e je carnero jo'n tokih'ijttup. ⁷ Najkxu xtukka'amáyda jetse'e ñapyaajmjidinit jem je Nte'yam y'am kya'm, kux yaaxuxjudupe'e je Nte'yam jetse'e jem y'ijttinit. ⁸ Yakjotkada'akta je pa'am jayu, yakjoojntykpákta je oo'kpa, tuknuva'atsta je pya'am pan pan jatye'e leprapajkjudup, jets yakpítsumda je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda. Nunve'emji ats miitse'e ya kutojkun nmo'oda, nay nunve'emji tse'e xtoojn-jiduvat je maa'yun je jáyuda ya kutojkun kajx.

⁹ 'Ka'a tse'e ti xmutsoo'ndat juu' ve'e m'ajootadap jeja too' aajy, ka'a tse'e xmutsoo'ndat je oro meen, ka'a tse'e je plata meen, ni ka'ava tse'e je cobre meen ¹⁰ ukpu je apajkin. To'k ni'kxji ve'e je mvit xmunajkxtat. Ka'a tse'e xmutsoo'nduvat je ka'ajk ukpu je tajk. Ku xa ve'e mnajkxtat ka'amaayva, tukkadaakjudupts je'e ve'e je jayu juu' ve'e m'amotunáxadap jetse'e mmo'ojadat je mtukjoojntykinda, kux je toompa, vyinmajtsjup je'e ve'e jetse'e yakmujóyut.

¹¹ 'Kujyajomakajpunkujxa tse'e mtákadat, íxtada je jayu juu' ve'e m'amotunáxadap jetse'e mkuvákjadat, jem tse'e je'e tyak'am mnamyájjadat pan vinxup xaaj ve'e mtanava'anda. ¹² Ku ve'e jep tujkp mtákadat, kojtspo'o'kxta tse'e jidu'um: "M'ijttinup tse'e je Nte'yam je y'oy joot maat." ¹³ Pan mkuvajkjudup xa ve'e, mo'ojadapts je'e ve'e je Nte'yam je y'oy joot. Ax pan ka'a tse'e mkuvákjada, vaajnada tse'e je jayu jets ka'a ve'e je Nte'yam myo'ojadat je y'oy joot. ¹⁴ Ax pan pan tse'e mkakuvajkjudup, ni dukah'amotunaxta je m'ayookta, mpítsumdinup tse'e jep tyujkp ukpu jem kyajpun jootm jetse'e xvinxíttat je mtektá jetse'e vyánukut je naxvay juu' ve'e tuxpava'akta jem, ve'em tse'e je nuja'vin dujayéptat jets ka óyap je'e ve'e juu' ve'e tyoondup. ¹⁵ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, ku ve'e dupaa'tut je xaaj jetse'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je tsaachpaatun yakmooydinit je jayu juu' ve'e jem kajpun kajxm tsuunidup jets ni ka'a ve'e je sodómit jets je gomoorraít jáyuda.

Yakjomtoondup yaktitoondup tse'e pan pan jatye'e je Jesús dupanajkxtup

¹⁶ 'Amotunaxta! Mpakejxtup xa ats miitse'e jetse'e ve'em m'íttat ax jo'n je carnero juu' ve'e najxtup jeja numay lobo akujk. Napyámjadats vij, ve'em ax jo'n je tsaa'n, jets yuj, ve'em ax jo'n je pak. ¹⁷ Nay'íxjada, kux myakpámdape'e jeja je jayu vyinkujk juu' ve'e dunumájjidup jep tsaptujkp, jetse'e jep myakvóptat. ¹⁸ Myaknajkxjadap tse'e jeja je yakkutojkpa vyinkujkta kuxe'e ats xjaanchjávada, ve'em tse'e je tuvakojsun xpámdat jeja je'e vyinkujkta jets jeja je'e vyinkujktava pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. ¹⁹ Ku ve'e myakpámdat jem je'e kya'm, ka'ats miitse'e xvinnáydat pan ti ve'e mkótstap, je'ets miitse'e mkótstap juu' ve'e myakmo'odap van'it, ²⁰ kux ka'a ve'e xkotsta vye'nat je m'avintso vinma'yunda, je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, je'e ve'e kótsup miits kajxta.

²¹ 'Ñuxa'ainup tse'e je jayu je y'uts jetse'e y'oo'kut kuxe'e ats xjaanchjáva; je ónuuk tee', ñuxa'ainupts je'e ve'e je y'ónuk jetse'e y'oo'kut kuxe'e ats xjaanchjáva; jets je tee' je taak je y'ónuk, nuxa'aijidinupts je'e ve'e je tyee' je tyaak jetse'e y'oo'ktat kuxe'e ats xjaanchjávada. ²² Nujom tse'e je jayu mmu'ejkjidinit mmujot'aajnjidinit kuxe'e ats xjaanchjávada. Ax pan pants atse'e ijtp xjaanchja'vip, pyaatnupts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ²³ Ku ve'e myakjomtónat myaktitónat joma ve'e to'k je kajpun, kuke'ektats jets najkxta joma ve'e viijnk kajpun, kux tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets miinnuvap atse'e ka'anume'e x'ayo'kyáxta vye'nat je israeejlit jayu je kyajpunda, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

²⁴ 'Ni to'ka xa ve'e je ixpajkpa dukanumaja ax jo'n je jayu juu' ve'e yak'ixpajkjup; ni to'ka tse'e je toompa dukanumaja ax jo'n je vyintsán. ²⁵ Je ixpajkpa, nvaatts je'e ve'e y'ítut ax jo'n je jayu juu' ve'e yak'ixpajkjup; jets je toompa, nvaatts je'e ve'e y'ítut ax jo'n je vyintsán. Pan ats xa ve'e yaktijp Beelzebú, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, ¿vintsöse'e ats je njayu kyayaktijut ko'oyjáyuvap?

Je'e juu' ve'e yaktsa'agap
(Lc. 12.2-9)

²⁶ 'Je'e kajx tse'e, ka'a tse'e je jayu xtsa'agadat; kux ka'a xa ve'e tii ni tia juu' ve'e uxyam kayaknuja'vip jetse'e kyanuke'xnatákat, ka'a xa ve'e tii ni tia juu' ve'e uxyam yu'uts ijtp jetse'e kyayaknujávát. ²⁷ Juu' xa ats miitse'e nvaajnjidup ka je numay jayu maatap, avánada tse'e jeja anañujoma je jayu vyinkujk; juu' tse'e m'amotunajxtup apuk, tukka'amáyda tse'e jeja je numay jayu vyinkujk. ²⁸ Ka'a tse'e xtsa'agadat pan pan jatye'e ka'o'yixjudup jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin duyakvintókidat. Kux ku xa ve'e je jayu myak'oo'kjadat, ka'a tse'e tii vintsö ve'e mjaa'kjatónjadat. Nøjkl'óy xa ve'e xtsa'agadat juu' ve'e je Nte'yam o'yixjup jetse'e dutónut, je'e tse'e je kutojkun dujayeppp jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin dupajkjinit jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin jets je ñ'kx je kyopk dupaamnit jem janjootm.

²⁹ 'Yakto'kp xa ve'e numejtsk je pi'k jeyyva tánuk to'k je pi'k meen ónuk, ¿ve'em xaja? Ax ni to'ka tse'e je pi'k jeyyva tánuk kyakuskuj pan ka'a ve'e duyakjaty je nTee'amda.

³⁰ Machave'e je Nte'yam dujayep to'k to'k je mvaajyta juu' ve'e jem mkuvajkmda.

³¹ Kádits miitse'e mtsa'agada, mnumájidup xa miitse'e nuyojk jets ka'a ve'e numay je pi'k jeyyva tánukta.

Je'eda pan pan jatye'e napyaaajmjudup je Jesucristo maat
(Lc. 12.8-9)

³² 'Pan pan xa ve'e napyaaajmjup ats maat jeja je jayu vyinkujk, je'e maatts atse'e nnapyaaajmjuvat jem ats je nTee' vyinkojkm, juu' ve'e jem tsapjootm; ³³ ax pan pan tse'e vaamp jeja je jayu vyinkujk jets ka'a atse'e xjaanchjáva, va'anupts atse'e jem je nTee' vyinkojkm, juu' ve'e jem tsapjootm, jets ka átsap je'e ve'e je njayu.

Je Jesús kajx tse'e je jayu yaktso'oxpúk
(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ 'Ka'ats miitse'e mvinmáydát jets je'e atse'e nnumiin jetse'e je jayu kijpx je vinma'yun dujayéptat yaja naxviijn; je'e xa atse'e nnumiin jetse'e je jayu yaktso'oxpákut.

³⁵ 'Je'e kajxts atse'e nmiijn jetse'e je yaa'tyajk dutso'oxpákut je tyee', je ónuk taak, cho'oxpákupts je'e ve'e je ñaax, je xákix taak, cho'oxpákupts je'e ve'e je xyákix naax. ³⁶ Ax ve'em tse'e, je jayu juu' ve'e tsuunidup to'k jaajn to'k tajk, nay jemjyam tse'e jyémivat pane'e makk dutso'oxpákup pan atse'e xjaanchja'vip.

³⁷ 'Pan pan tse'e nuyojk dutsojpk je tyee' ukpu je tyaak jets ka'a ve'e ats, ka'a tse'e dvinmachju jetse'e y'ítut ats maat. Pan pants nuyojk dutsojpk je ñaax ukpu je myajntk jets ka'a ve'e ats, ka'a tse'e dvinmachju jetse'e y'ítut ats maat. ³⁸ Pan pan xa atse'e xkapamiimp jetse'e kyanayjávaja jetse'e y'oo'kut ats kajx, ve'em ax jo'n y'oo'kut je jayu juu' ve'e je cryuuz dupakaayp jetse'e je y'oo'kun du'anajkxa, ka'a tse'e dvinmachju jetse'e y'ítut ats maat. ³⁹ Pan pan xa ve'e jaa'kjoojntykip kux atse'e xkanatyukpajkjup, vintókiyupts je'e ve'e; ax pan pan tse'e je ñaxviijnit joojntykin dumasooknup ats kajx, pyaatnupts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

Je o'yin juu' ve'e je jayu yakmo'op
(Mr. 9.41)

⁴⁰ 'Pan pan xa ve'e oy jayu napyaaajmjup miits maatta, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyaaajmji ats maat. Ax pan pan tse'e oy jayu napyaaajmjup ats maat, ve'emts

je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyaajmji je'e maat pan atse'e xkejxp. ⁴¹ Pan pan xa ve'e oy jayu napyajmjup maat je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, je o'yinjyam tse'e yakmooyvap juu' ve'e yakmooyp je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Pan pan tse'e oy jayu napyajmjup maat to'k je jayu juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip, je o'yinjyam tse'e yakmooyvap juu' ve'e yakmooyp je jayu juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip. ⁴² Jets opyana pan pane'e otyo'k vaasova je tsoxk naaj dumooyp to'k je jayu juu' atse'e xjaanchja'vip, yaktonumpijtinuvapts je'e ve'e juu' ve'e oy.

11

Je'eda pan pan jatye'e je Yaknapejtpa Juan kyejx (Lc. 7.18-35)

¹ Ku ve'e je Jesús duyak'ixpajkkujx je ñumakmejtsk ixpajkpatajk, van'it tse'e ñujkx yak'ixpajkpa jets ka'amaayva jem kajpun kajxmda juu' ve'e jem galiléait y'it jootm.

² Ku ve'e je Yaknapejtpa Juan jep poxuntujkp je kats dumotu juu' jatye'e je Jesús tyuump kyajtsp, van'it tse'e dukejx je y'ixpajkpada jetse'e ojts je Jesús du'ixta. ³ Jidu'um tse'e du'amotutúvidi:

—¿Mits je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, ukpu n'a'ixupnum aats je'e vine'e?

⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Najkxu xtukmumaaydukta je Juan juu' ve'e m'íxtup mmótudup.

⁵ Tukmumaaydukta vintso ve'e je viints jayu vyin'ixpakta, vintso ve'e je uxket jayu oy yo'pyákta, vintso ve'e ñuva'atsjada je pa'am pan pan jatye'e leprapajkjudup, myotupakta je nat jayu, jyoojntykpajktinuva pan pan jatye'e aa'kani, jets vintso ve'e yaktuknujava je ayooova jáyuda je oy kats je oy ayook. ⁶ Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e ijtp xjaanchja'vidup.

⁷ Ku ve'e ñajkxtini je Yaknapejtpa Juan je y'ixpajkpatajk, van'it tse'e je Jesús je numay jayu duvaajnji je Yaknapejtpa Juan kajx. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ku miitse'e mnajkxti joma ve'e kyapantsuuna, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je jayu juu' ve'e mejtsvinmaayp, juu' ve'e ijtp ax jo'n to'k je kapy juu' ve'e oyvintsova poj yo'yp? ⁸ Pan ka je'e kajxap tse'e mnajkxti, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je jayu juu' ve'e va'ajts oy xax? Mnuja'vidupts miitse'e jets jeme'e je yakkutojkpa tyak'am je'eda juu' ve'e va'ajts oy naxyojxjudup. ⁹ Pan ka je'e kajxap tse'e mnajkxti, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je jayu juu' ve'e ijtp je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa? Ax je'e tse'e. Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets jyaa'knúmájip je'e ve'e nuyojk je Yaknapejtpa Juan jets ka'a ve'e pan viijnk je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. ¹⁰ Je Juan xa je'e ve'e juu' ve'e jidu'um je Kunuu'kx Jatyán y'ava'nip:

Nkejxp xa atse'e je nyakkatsuyo'yva juu' mitse'e mvintoo'vákajap, je'e tse'e myak'o'yixjup je too' joma ve'e mnáxut.

¹¹ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nujome'e je jayu juu' ve'e joojntykidu jets juu' ve'e uxyam paat joojntykidup, ni pana tse'e dukanumaja ax jo'n je Yaknapejtpa Juan; ax jyaa'knúmájip tse'e ni ka'a ve'e je Juan je'e juu' ve'e dunupi'kikajxp juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm.

¹² Van'ítani ku ve'e myiijn je Yaknapejtpa Juan jets uxyam paat, jem tse'e je jayu juu' ve'e ooy dutuntsojktup jetse'e y'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm. Ve'emts je'e ve'eda ax jo'n je numay jayu to'k naxji tyakava'anda nujom joma ve'e to'k je mootsk tak'aka'a.

¹³ Van'it paat ku ve'e je Yaknapejtpa Juan myiijn, je Moisés je pyava'nun jets je'e juu' ve'e jyatyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, je'e tse'e du'ava'nidu jetse'e je jayu y'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm. ¹⁴ Ax pan mnujavavaandup tse'e pane'e je

Yaknapejtpa Juan, je'ets je'e ve'e juu' ve'e kátsani jetse'e y'ítut ax jo'n je Elías. ¹⁵ Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

¹⁶ 'Ya'ats atse'e ntukmu'a'ixmojkidup je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je pi'k ónuk juu' ve'e ajxtktup koo'yiva jep maa'y jaatp jetse'e dunaajmada je myujatyoo'da: ¹⁷ “Njavinxooxtu xa ve'e taav jetse'e m'étstat, ka'a tse'e tum'etsta; njatukvin'aavdu tse'e taav je tsaachvinma'yun uv jetse'e mya'axtat, ka'a tse'e tumya'axta.” Jidu'um tse'e dunaajmada. ¹⁸ Mejts xa ve'e je Yaknapejtpa Juan, ka'ats je'e ve'e kyay y'uu'k ax jo'n je jayu dutsak, ax ve'emts miitse'e mva'anda jets je ko'oyjáyuvape'e jem jya'vin kajxm. ¹⁹ Van'itts atse'e nmiimpa, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, kaayp ookpts atse'e ax jo'n je jayu dutsak, jets miitse'e mva'anda jets munuyojk atse'e nkay n'uu'k jets nmaatnayja'vijup atse'e je kupa'mun pakmojkpa jets je viijnk tókinax jayu. Ax je'eda pan pan jatye'e je Nte'yam moojyjudup je vijn je kejun, ñuja'vidupts je'e ve'e oy jets pyaatyp y'akeeguij je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam tyuump kyajtsp.

*Je'eda pan pan jatye'e dukakatsupajktup je Nte'yam
(Lc. 10.13-15)*

²⁰ Van'it tse'e je Jesús dutuknuujmi je jáyuda juu' ve'e tsuunidup jem kajpun kajxmda joma ve'e nuyojk je majin dutuujn, kux ka'a ve'e vinyinmayumpijtti, jaa'ktokintoonda ve'e. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

²¹ — ¡Ayoov xa ve'e miits je mjootta pan pan jatye'e tsuunidup jem coraziinit kyajpun kajxm! ¡Ayoov xa ve'e miits je mjoottava pan pan jatye'e tsuunidup jem betsáidait kyajpun kajxm! Pan kuyaktuujn xa ve'e jem tiirovit jets sidoonit kyajpun kajxmda je majin juu' atse'e yaja ntuump uxyam paat miits maatta, kuvinyinmayumpijttits je'e ve'e, kudumasookti tse'e je kyo'oy joojntykinda, jetse'e kuduyaknukexnatajkidi jets ñutsaachvinmaaydupe'e je tyókinda ku ve'e je koompa yo'tspa vit kuñatyukxoxxjidi jetse'e kuñapya'muxjidi je jaajm jem ñi'kxmda kyojmda. ²² Ax ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets ku ve'e dupaa'tut je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je tsaachpaatun myakmooydinit jets ni ka'a ve'e je jayu juu' ve'e tsuunidu jem tiirovit jets sidoonit kyajpun kajxmda. ²³ Jets miitsta juu' ve'e tsuunidup jem capernaumit kyajpun kajxm, ¿ve'eme'e mvinmayda jets mtsajpéttape'e? Ax ka'a tse'e, myakpakejxtinupe'e jem joma ve'e je it juu' ve'e dunu'ava'tikajxp. Kux pan jem xa ve'e sodómait kyajpun kajxm kuyaktuujn je majin juu' atse'e yaja ntuump uxyam paat miits maatta, jeena tse'e je xyup je kajpun uxyam paat. ²⁴ Ax vaampts atse'e jets ku ve'e dupaa'tut je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je mtókin myaktukkuvéttat jets ni ka'a ve'e je jayu juu' ve'e jem sodómait kyajpun kajxm tsuunidu.

*Ku je Jesús chapkajts
(Lc. 10.21)*

²⁵ Jetse'e je Jesús vyaajñ van'it:

—Tata, mitse'e mka'mikujxp je tsapjootmit it jets ya naxviijnit it; nkukojsjipts ats mitse'e kuxe'e je jayu juu' ve'e pi'k ónuk jo'n ijttup, je'ets mitse'e tuxtuknujávada juu' ve'e myo'tsji je'eda pan pan jatye'e natyijjudup kuvij jáyuda jets juu' ve'e ooy juu' jaty dutunnuja'vidup. ²⁶ Ve'em tse'e, Tata, kux ve'em xa mitse'e xtsak.

*“Numiindini ats”
(Lc. 10.22)*

²⁷ 'Nujom xa atse'e je nTee' xtukkatajkikujx. Ni pana xa atse'e xka'ixa, ats je nTee'ji atse'e x'ixa. Ax ni pana tse'e duka'ixaiva ats je nTee', atsji ve'e n'ixa, ats, je'e je y'Onuk, jets je'eda pan pan jatye'e ntsajkp jets atse'e je nTee' ntuk'íxut. ²⁸ Numiindini ats anañujoma pan pan jatye'e dutoonkidup jetse'e dukutyóndat juu' jatye'e je jayu mtuk'íxjudup, ats tse'e nyakpoo'kxtap je mjootta je mja'vinda. ²⁹ Kuvakta juu' ats

miitse'e ntuknujojktup, mjáttapt miits je'e ve'e ats kajx, kux je nuu'k aaj je nuu'k joot atse'e njayejpp, ve'em tse'e xyakpoo'kxtat je mjootta je mja'vinda. ³⁰ Juu' ats miitse'e ntuknujojktup, ka'ats je'e ve'e cho'oxa, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je tsum juu' ve'e ta'a'tk.

12

Ku je ixpajkpatajk duyuktajti je trigo

(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

¹ Ax ve'em tse'e van'it jyajty, jetse'e je Jesús dutuknajxy je trigo kam. Poo'kxtkun xaaj tse'e vye'na. Ku ve'e je y'ixpajkpatajk je yooj myajtsjidi, van'it tse'e duyuktajti je trigo jetse'e duja'kxti je trigo pajk. ² Ku ve'e je fariseotajk du'ixti, van'it tse'e je Jesús dunuujmidi:

—¿Tyajx tse'e poo'kxtkun xaaj ya m'ixpajkpatajk dutonda juu' ve'e je pava'nun kyayakjajtyp?

³ Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—¿Ka'ana miitse'e xkotsta jep Kunuu'kx Jatyán kujxp juu' ve'e to'k nax tyoondu je David maat je myujatyoo'da ku ve'e yu'oo'kjup vye'nada? ⁴ Tajki xa ve'e je David jep je Nte'yam chaptujkp jetse'e je myujatyoo' dumooyva je kunuu'kx tsapkaaky, jetse'e dukaaaydi. Ax ka'a tse'e je pava'nun duyakjaty jets je'e ve'e ve'em dutóndat, je tee'tajkji ve'e tuknuvánada. Ta miits ya'a ve'e xkotsta, ¿ve'em xaja? ⁵ ¿Ti ka'ana miitse'e xkotsta jep je Moisés pyava'nun kujxp jets ka'a ve'e je poo'kxtkun xaaj dutukpoo'kxada je tee'tajk juu' ve'e toondup jep maja tsaptujkp? Jyatonda xa ve'e poo'kxtkun xaaj, ka'a tse'e tyókina. ⁶ Ats tse'e vaamp jets jeja ve'e yaja to'k juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ni ka'a ve'e je maja tsaptajk. ⁷ Jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Je'e xa atse'e nuyojk ntsajkp jetse'e je jayu je tukmo'tun dujayéptat, ka je'epe'e jetse'e je tánuk duyóxtat.” Pan kuxvinmótuda xa ve'e juu' ya'a ve'e tyijp, ka'a tse'e kuxtokimpamda je jayu juu' ve'e katokintoondu. ⁸ Ax njayejppts atse'e je kutojkun pan ti ve'e poo'kxtkun xaaj yaktónup ukpu kayaktónup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Je yaa'tyajk juu' ve'e xux je kya'aj to'k ado'om

(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Van'it tse'e je Jesús jem chaa'n jetse'e ñujkx jep tsaptujkp. ¹⁰ Jep tse'e vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e xux je kya'aj to'k ado'om. Je jayu juu' ve'e ve'nidup jep tsaptujkp, jya'ixtidupts je'e ve'e pan ti ve'e tyuknuxa'aadap je Jesús kuxe'e dukakutyún je'e je pyava'nunda. Je'e kajx tse'e du'amotutúvidi:

—¿Yakjajtype'e je pava'nun jetse'e poo'kxtkun xaaj je jayu je pa'am jayu duyakjotkada'akut?

¹¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¿Pants n'ite'e miitsta, jetse'e poo'kxtkun xaaj je kyarneero kyustaka jep vok jótup, ka'ats n'ite'e najkx duyakpítsum? ¹² Ax nuyojk tse'e je jayu dunumaja jets ka'a ve'e je carnero. Ax ve'em tse'e, yakjajtype'e je pava'nun jetse'e je jayu dutónut juu' ve'e oy kujyapoo'kxtkunxaaja je'e ve'e.

¹³ Van'it tse'e dunuujmi je pa'am jayu:

—Yakyajku je mka'aj.

Van'it tse'e duyakyajkxy, jetse'e je kya'aj jyotkadaakni. Van'it tse'e tyaanni akijpxa je kya'aj tum oy. ¹⁴ Van'it tse'e pyítsumdi je fariseotajk jetse'e du'ukkojtsmojkti pan vintso ve'e je Jesús kuduyak'oo'kti.

Juu' ve'e je Isaías kyojts je Jesús kajx

¹⁵ Ku ve'e je Jesús dunuja'vi, tsoo'nnu tse'e jem; numay tse'e je jayu pyanajkxjidi. Yakjotkadaaknu tse'e anañujoma pan pan jatye'e pajkjudup, ¹⁶ jetse'e dutukpavaandi

jets ni pana ve'e dukavaajnjadat jets pan je'e ve'e. ¹⁷ Je'e kajx tse'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji kyojtsji juu' ve'e je Nte'yam tyukkojtsnajx je Isaías jidu'um:

¹⁸ Ya'a xa je'e ve'e juu' atse'e nvinkoon,

je'e juu' atse'e ntsajkp jetse'e ntukxoonduk.

Nmooynupts ats je'e ve'e je Espíritu Santo,

jetse'e je jayu pan nuvinxupe'e chaanada to'k it to'k naxviijn,

je'e tse'e dutuknujávadap jets vintso atse'e ntokimpayo'oy.

¹⁹ Ka'a ve'e pan dukojtsvintsóvut,

ka'ava ve'e makk kyótsut,

ni pana ve'e je kyats je y'ayook dukamótuvut jeja too' aajy.

²⁰ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e dukatajp je kapy juu' ve'e tajuvaannup,

ve'em ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e dukayakpi'tsp je mecha juu' ve'e pi'itsuvaannup,

van'ítnume'e ku ve'e je y'oy kutojkun dupaamnit.

²¹ Je jayu juu' ve'e tsuunidup joma ve'e may viijn je it je naax,

jem tse'e dujaanchjávadat jets je'e ve'e yaktsó'okjadap.

Jidu'um tse'e je Nte'yam je Isaías dutukkojtsnajxy.

Ku je Jesús yaktij jets je ko'oyjáyuvape'e je kutojkun mooyju
(Mr. 3.19-26, 30; Lc. 11.14-20)

²² Van'it tse'e je Jesús yaktuknujux to'k je yaa'tyajk juu' ve'e viints, oom, jets juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. Yakjotkadaakjinu tse'e je Jesús, ve'em tse'e je yaa'tyajk y'ixni jetse'e kyojtsni. ²³ Nujom tse'e je jayu atuva atoki tyaandi jetse'e vyaandi:

—i Ya'a xa vine'e je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup!

²⁴ Ax ku tse'e je fariseotajk du'amotunajxti, van'it tse'e vyaandi:

—Je Beelzebú, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjáyuvaptajkta, je'e xa ya'a ve'e mooyjup je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxmda.

²⁵ N'uja'vi tse'e je Jesús pan ti je'e ve'e vyinmaaydup, je'e kajx tse'e dunuujmidi:

—Nujom tse'e je kutojkun juu' ve'e je jyayu nacho'oxpajkjudup, vintókiyupts je'e ve'eda. Nay ve'empa tse'e to'k naax to'k kajpun ukpu nujom tse'e je jaajn je tajk juu' ve'e je jyayu nacho'oxpajkjudup, ka'ats je'e ve'e jyéktat. ²⁶ Ax pan je Satanás tse'e duyakpítsump je kyó'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda, nacho'oxpajkjuduvapts je'e ve'eda pan pan jatye'e ijttup jem je'e kyutojkun jootm. Ka'a tse'e je kyutojkun jyejkat. ²⁷ Ax pan ve'emts atse'e kuxma'a je kutojkun je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta jets atse'e nyakpítsumdat je ko'oyjáyuvapta jem je jayu jya'vin kajxmda, ¿pants vine'e dumooyp je kutojkun je mjáyuda jetse'e duyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda? Je'e kajx tse'e je mjayu duyaknukexnatákada jets ka'a ve'e oy juu' xpayo'oyda. ²⁸ Ax je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, je'ets atse'e je kutojkun xmooyp jets atse'e nyakpítsumda je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda; je'e tse'e va'ajts duyaknukexnatajkip yaja miits mvinkujkta jets ats kajxe'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm.

Yakvinkadaak yaknaxkadaak tse'e je Jesús je Satanás
(Mr. 3.27-29; Lc. 11.21-23; 12.10)

²⁹ '¿Vintso tse'e je jayu tyákat jep to'k je tsots yaa'tyajk tyujkp jetse'e je pyaamduk dupajkijat pan ka'a ve'e too'vajkp dutsom? Ax ku tse'e too'vajkp dutsómút, van'ítnum tse'e y'o'yixjut jetse'e je pyaamduk dupajkijat.

³⁰ 'Pan pan xa ve'e ats maat ka'ijtp, xtso'oxpajkpts ats je'e ve'e; pan pants atse'e nkamaattuump, xmutokintoompts ats je'e ve'e.

³¹ Je'e kajxts ats miitse'e nnaajmada: Pan pan xa ve'e je Nte'yam dUVinkojtspejtp, ukpu je viijnk tokin dutún, o'yipts je'e ve'e jetse'e yaktokinmee'kxut. Ax pan pan tse'e je Espiritu Santo dUVinkojtspejtp, ka'ats je'e ve'e y'uk'o'yini jetse'e yaktokinmee'kxut. ³² epyana tse'e pan pan atse'e xko'oñukojtsip, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, o'yipts je'e ve'e jetse'e yakmee'kxjat je tyokin. Ax mko'oñukojtsidufts miits je'e ve'e je Espiritu Santo, je'e ve'e ku ve'e mva'anda jets je ko'oyjáyuvap atse'e je kutojkun xmooyp. Ku ve'e je jayu ve'em dutún, ni je vin'ítats je'e ve'e kya'óyat jetse'e yakmee'kxjat je tyokin, ni uxyama, jets ni van'íta ku ve'e je nam it choo'ndukut.

Yaknuja'vipts je'e ve'e je kup vintso ve'e tyama
(Lc. 6.43-45)

³³ Pan je oy kup xa je'e ve'e, oy tse'e je tyaaajm; pan je ko'oy kupts je'e ve'e, ka óyapts je'e ve'e je tyaaajm. Je tyaaajm kajxe'e yaknujava pan vintso ve'e je kup. ³⁴ Miitsta, je tsaa'n je chaanda je kyoojta, ¿vintso ve'e m'o'yixjadat jetse'e je y'oy je'e xkótstat pan ko'oy jayu miitse'eda? Je'e xa ve'e je aaj kyajtsp juu' ve'e ijtp jem ja'vin kajxm. ³⁵ Je oy jayu, oyts je'e ve'e juu' dukats kux ijtp'e'e jem jya'vin kajxm je y'oy je'e; ax je ko'oy jayu, ka óyapts je'e ve'e juu' dukats kux ijtp'e'e jem jya'vin kajxm je kyo'oy je'e. ³⁶ Atsts miitse'e nnuujmidup jets ku ve'e dupaa'tut je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, anañujoma tse'e je jayu dunu'atsóvadat pan ti ve'e kavinmaayp tudukats. ³⁷ Kux ve'eme'e myaktokimpayo'ynit pan vintso ve'e juu' xkats, van'it tse'e myaktokimpámut, uk mkayaktokimpámut.

Ku je ko'oy jayu du'amótudi to'k je maja nuja'vin
(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

³⁸ Van'it tse'e je fariseotajk jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk dunuujmidi je Jesús: —Yak'ixpajkpa, n'ixuvaampy xa aatse'e jetse'e je maja nuja'vin xyakjay'íxjut, ve'emts aatse'e nnujávát jets je Nte'yam mitse'e mkejxjup.

³⁹ Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Y'amótudup xa ve'e je ko'oy jáyuda jets pan pan jatye'e je Nte'yam dumasooktup jetse'e yaktuk'íxtat je maja nuja'vin jetse'e ve'em juu' dujaanchjávadat. Ax ka'a tse'e je nuja'vin yakmo'odat, je nuja'vinji ve'e yakmo'odap juu' ve'e ijtp ax jo'n je nuja'vin juu' ve'e yaktaan je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Jonás. ⁴⁰ Kux ve'em ax jo'n je Jonás y'ijt toojk xaaj toojk tsooj jem je maja ajkx jyootm, nay ve'empats atse'e n'ítut toojk xaaj toojk tsooj jep naxjaatp, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ⁴¹ Ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, yaknuke'xnatákadapts je'e ve'e je jayu juu' ve'e tsuunidu jem níniveit kyajpun kajxm jets vyinmajtsjudupe'e je tsaachpaatun je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, kux myasooktu ve'e je níniveit jayu je kyo'oy joojntykinda ku ve'e je Jonás tyukka'amaajvjidi je Nte'yam je kyats je y'ayook. Ax jeja tse'e to'k yaja juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ni ka'a ve'e je Jonás. ⁴² Ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, yaknuke'xnatákapts je'e ve'e je yakkutojkpa ta'axtajk juu' ve'e tsoo'n jem joma ve'e je poj ñujkx jets vyinmajtsjudupe'e je tsaachpaatun je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, kux va'ajts jékum je'e ve'e chaa'n jetse'e ojts du'amotunaxy je Salomón je vyijin je kyejun. Ax jeja tse'e to'k yaja juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ni ka'a ve'e je Salomón.

Je ko'oyjáyuvap juu' ve'e vimpijtnuvap
(Lc. 11.24-26)

⁴³ Ku xa ve'e to'k je ko'oyjáyuvap pyítsum jem je jayu jya'vin kajxm, ve'em tse'e vyimpavidut jem ta'ajts it jootm, y'íxtip tse'e joma ve'e pyoo'kxut. Ka'a tse'e dupaa'ty. Van'it tse'e ñaña'muxju: ⁴⁴ “Va'an ats du'avimpijtinuva joma atse'e n'ukpítsum.” Ku tse'e vyimpijtnuva, ve'em tse'e je jayu je jya'vin dupaa'ty ax jo'n to'k je tajk juu' ve'e tukva'ajts, pe'etapúk jets avaatsuva. ⁴⁵ Van'it tse'e ñajkxnuva jetse'e duyaktsaa'n januvuxtojtuk je myuko'oyjáyuvap juu' ve'e nuyojk ka óyap jets ka'a ve'e je'e. Van'it tse'e tyajkikáxta tsuuniva jem je jayu jya'vin kajxm. Nuyojk ka óyapts je'e ve'e je jayu

tyaannuva jets ka'a ve'e ku ve'e to'k dumaada y'ijit. Nay ve'em tse'e jyajttuva je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup, ko'oy jáyuts je'e ve'eda.

Je'e pane'e je Jesús tyaakja'vip
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶ Jemna tse'e je Jesús je numay jayu dumukats vye'na ku ve'e jye'ydi je tyaak jets je y'utsatajk, jepe'e tak'aagup tyaandi, je Jesuusts je'e ve'e myukotsuvaandup. ⁴⁷ Van'it tse'e to'k je jayu je Jesús dunujmi:

—Uxep xa ve'e tak'aagup je mtaak jets je m'utsatajk, mitse'e myakkotsuvaajnjudup.

⁴⁸ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—¿Pants atse'e ntaakip, jets pants atse'e n'útsidup?

⁴⁹ Van'it tse'e dunukijpxi pan pan jatye'e panajkxjudu jetse'e jyaa'kvaajñ:

—Ya'a xa je'e ve'eda juu' atse'e ntaakja'vip jets juu' atse'e nja'vidup ax jo'n kuy'ijtti ats je n'uts je n'ajch jets ats je n'uts je ntsa'a. ⁵⁰ Kux je'e juu' ve'e dutoondup juu' ve'e chajkp ats je n'Tee', juu' ve'e jem tsapjootm, je'ets atse'e nja'vidup ax jo'n ats je n'uts je n'ajch kuy'ijtti jets ats je n'uts je ntsa'a, jets ats je ntaak.

13

Je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Je xaajjyam tse'e je Jesús jep tujkp pyítsum jetse'e ojts y'ajxtuk jeja maja na'akaya pa'ayi. ² Numay tse'e je jayu ñay'amojkijidi joma je'e ve'e vye'na, je'e kajx tse'e tyajki jem barco jootm jetse'e jem y'ajxtk, jetse'e nujom je numay jayu tyenikajxti jeja napa'ayi. ³ Van'it tse'e je Jesús may viijn juu' jaty tyukyak'ixpajkjidi je tukmu'a'ixmojkin maat. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—To'k xa ve'e je jayu taamt vajpa chaa'n. ⁴ Ku tse'e duvuj je taamt, jem tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja too' kujk, van'it tse'e je jeyyva tánuk jye'ydi jetse'e dupiivdini. ⁵ Jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja tsakujx joma ve'e peji je naax. Jatyji tse'e yee'k kux peji ve'e je naax. ⁶ Ax ku tse'e je xaaj ñu'aajnji, taatsnu tse'e; kux ka'a ve'e je y'aa'ts kyaaktajki, je'e kajx tse'e tyaatsni. ⁷ Jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja ápit akujk. Van'it tse'e je ápit yee'k jetse'e dukoo'k'ítaamooyini je oy ojts jetse'e yee'kut. ⁸ Nay jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja oy naxkujx, je'e tse'e ta'mi. Jem tse'e je taamt juu' ve'e naajkma'yiju mókupx taajm, jempa tse'e juu' ve'e naajkma'yiju toogupx taajm, nay jempa tse'e juu' ve'e naajkma'yiju ii'px majk taajm. ⁹ Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

Je'e pan tyajx kajxe'e je tukmu'a'ixmojkin yakpuujm
(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Tyajxse'e je jayu xtukmukats je tukmu'a'ixmojkin maat?

¹¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Je Nte'yam xa ve'e mtuknuja'vijidup jets vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je'e y'am kya'm; ax ka'a tse'e je Nte'yam tyuknujávajada je'eda juu' ve'e uu'm maat ka'ijttup. ¹² Ax ve'em tse'e, je jayu juu' ve'e dvinmótudup je Nte'yam je y'ayook, nuyojk oy tse'e dvinmótudat; ax je'eda juu' ve'e dukavinmótudup je Nte'yam je y'ayook, jyaa'tyókidinup tse'e juu' ve'e yakvaajnjudup. ¹³ Je'e kajxts ats je'e ve'e ntukmukotsta je tukmu'a'ixmojkin maat, kux jya'ixtup xa je'e ve'e juu' atse'e ntuump, ka'a tse'e dvinjávada; jyah'amotunajxtupts je'e ve'e juu' atse'e nkajtsp, ka'a tse'e dvinmótuda. ¹⁴ Je'e kajx tse'e tyunju juu' ve'e je Nte'yam je Isaías tyukkojtsnajx jidu'um: Mjah'amotunáxtap xa miitse'eda, ka'a tse'e xvinmótudat;

mja'íxtapts miitse'eda,
ka'a tse'e xvinjávadat.

¹⁵ Je'e kajx ku ve'e mákk je vvinma'yunda tuvvyimpjntni,
ka'a tse'e dumotuvuva'anda jetse'e je vyiijn duyakpi'itsta.

Ve'em tse'e dutonda jetse'e duka'íxtat,

jetse'e je tyaatsk dukatuk'amotunáxtat jetse'e jem jya'vin kajxm dukavinmótudat.

Je'e kajx tse'e ve'em dutonda kuxe'e ats xkah'aminava'anda jets atse'e nyaktso'oktat.

Jidu'um tse'e je Nte'yam je Isaías dutukkojtsnajxy.

¹⁶ 'Ax miitsta, xoonts miitse'eda kuxe'e je mviijn xtuk'ixta jetse'e je mtaatsk xtuk'amotunaxta. ¹⁷ Tyúvam xa atse'e nva'añ jets numaye'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka jets numaye'e je jayu juu' ve'e tuv jáyuvudu joojntykidu, je'e tse'e duja'ixuvaandu juu' miitse'e uxyam m'íxtup, ax ka'ats je'e ve'e du'ixti, je'e tse'e dujah'amotunaxuvaandu juu' miitse'e uxyam m'amotunajxtup, ax ka'ats je'e ve'e du'amotunajxti.

Ku je Jesús dukojtsvaach je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸ Amotunaxta n'it vintso ve'e yakkojtsva'ach je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin. ¹⁹ Jeja tse'e too' kujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je ayook pan vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, ax ka'a tse'e divinmótuda. Ku ve'e je jayu dumótuda je kats je ayook, van'it tse'e je ko'oyjáyuvap jye'ya jetse'e pyajkuxjada je kats je ayook juu' ve'e yakvaajnjudu.

²⁰ Jeja tse'e tsah'akujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je kats je ayook jetse'e jatyji dukuvakta je xoojntkun maat. ²¹ Kux ve'eme'e y'itta ax jo'n jeja tsakujx joma ve'e peji je naax, ka'a tse'e jyekta. Ku ve'e chaachpaa'tta ukpu yakjomtonda yaktitonda je Nte'yam je kyats je y'ayook kajx, tun jatyji tse'e je kats je ayook dukoo'kjaanchja'vidini. ²² Jeja tse'e ápit akujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je kats je ayook, je'e tse'e ooy tyunvinmaaydup je naxviijniti je'e jets vintso ve'e ñaajkkumeenajadat. Je kats je ayook juu' ve'e y'amotunajxtu, ve'emts je'e ve'e jyatta ax jo'n je taamt juu' ve'e jeja ápit jaat yakvaj jetse'e kyata'mi. ²³ Ax jeja tse'e oy naxkujx joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je kats je ayook jetse'e divinmótuda, vimpjntnupts je'e ve'e je jyáyuvinda je jyojntykinda ax jo'n je Nte'yam tyukmutsókjada, je'e kajx tse'e y'itta ax jo'n je oy naax joma ve'e je taamt juu' ve'e naajkma'yiju mókupx taajm, jets juu' ve'e naajkma'yiju toogupx taajm, jets juu' ve'e naajkma'yiju ii'px majk taajm.

Je ko'oy'ojtsap tukmu'a'ixmojkin

²⁴ Va'nuxjuduva tse'e je Jesús jado'k je tukmu'a'ixmojkin. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ve'em xa ve'e je Nte'yam je kyutojkun ax jo'n to'k je yaa'tyajk je oy taamt divuj jeja kyam jaat. ²⁵ Koo'ts tse'e vye'na, van'it tse'e tyajki to'k je kukam je cho'oxpajkpa jetse'e jeja trigo akujk divuj je ojs taamt juu' ve'e trigo jo'n ke'xp, jetse'e ñajkxni. ²⁶ Ku tse'e je trigo yee'k jetse'e je kyupi'pst pyitsum, van'it tse'e yak'ix jets jeme'e dumaatyee'k je ko'oy'ojtsap. ²⁷ Van'it tse'e je toompatajk dunuujmidi je kukam: “Vintsán, ¿ka je oy taamtape'e mvaj jeja mkam jaat? ¿Joma tse'e chaa'n je ko'oy'ojtsap?” ²⁸ Van'it tse'e je kukam y'atsoojvjidi: “To'k xa ve'e je tso'oxpajkpa juu' ve'e ve'em dutoon.” Van'it tse'e je toompatajk y'amotutúvijidi: “¿Mtsajkpe'e jets aatse'e najkx nvix je ko'oy'ojtsap?”

²⁹ Van'it tse'e y'atsaajv: “Ka'a. Kux ku xa ve'e xvíxtat je ko'oy'ojtsap, to'mayji tse'e xtukmuvíxidini je trigo; ³⁰ ñojk'óye'e xmaso'oktat jetse'e akijpxa yee'ktat van'it paat ku ve'e je trigo yakpakmojknit. Van'itts atse'e nkéxtat je ntoompatajk jetse'e too'vajkp je

ko'oy'ojtsap dupakmóktat, du'atsómdat, jetse'e dupámdat jem janjootm, ax van'it tse'e dupakmóktat je trigo jetse'e dupajkuktat.”

Je mostaza taamt tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Va'nuxjüduva tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin:

—Ve'em xa ve'e je Nte'yam je kyutojkun ax jo'n to'k je yaa'tyajk duvuj je mostaza taamt jeja kyam jaat. ³² Je taamt xa ve'e dunutsayikajxp; ax ku tse'e yee'k, ñumajikujxpts je'e ve'e jets ka'a ve'e je viijnk aajy ojts, je kup jo'nam je'e ve'e yee'k, je'ydup tse'e jem je jeyyva tanuk jetse'e je pye'en dupamda jem y'axén kajxm.

Je levadura tukmu'a'ixmojkin

(Lc. 13.20-21)

³³ Va'nuxjüduva tse'e ya tukmu'a'ixmojkin:

—Ve'em xa ve'e je Nte'yam je kyutojkun ax jo'n to'k je ta'axtajk je levadura dutukmupama toojk arroba je tsapkaaky juts, van'it tse'e je levadura dutuktaka nujom je tsapkaaky juts jetse'e ooy tyun'oo'kuk. Mújit tse'e ooy tyumpítsum.

Vintso je Jesús duyaktuujn je tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 4.33-34)

³⁴ Nujom ya'a ve'e je Jesús je numay jayu dutukmukajts je tukmu'a'ixmojkin maat, ni tia ve'e dukakajts juu' ve'e ka'ijit je tukmu'a'ixmojkin maat. ³⁵ Ax ve'em tse'e tyoojnji juu' ve'e kyojts to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e vyaajñ: Kótsup atse'e je tukmu'a'ixmojkin maat, n'avánaps atse'e juu' jatye'e kayaknuja'vip y'ijit van'ítani ku ve'e ya naxviijnit it yakpuujm.

Ku je Jesús dukojtsvaach je ko'oy'ojtsap tukmu'a'ixmojkin

³⁶ Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dupakejxni jetse'e jep tujkp tyajki. Jep tse'e je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dunuujmidi:

—Tukvinja'vik aats to'k aaj je ko'oy'ojtsap juu' ve'e jem kam jootm tukmu'a'ixmojkin.

³⁷ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je'e juu' ve'e duvajp je oy taamt, ve'emts je'e ve'e ax jo'n ats, je jayu juu' ve'e Nupaamdüka Ijtp. ³⁸ Je kam, ve'emts je'e ve'e ax jo'n ya naxviijnit it. Je oy taamt, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm; ax je ko'oy'ojtsap, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e ijttup jem je ko'oyjáyuvap y'am kya'm. ³⁹ Je tso'oxpajkpa juu' ve'e duvaj je ko'oy ojts taamt, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je ko'oyjáyuvap. Ku ve'e je ko'oy'ojtsap jets je trigo yakpakmuk, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu yaktokimpayo'ynit; je aangelestajktats je'e ve'e ax jo'n je'eda juu' ve'e dupakmojktup. ⁴⁰ Ve'em ax jo'n je ko'oy'ojtsap yakpakmuk jetse'e yakpum jem janjootm, nay ve'em tse'e jyajtpat je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit. ⁴¹ Nkéxupts atse'e je n'aangelestajk jetse'e dupajkjidinit jem ats n'am nka'm nujom pan pan jatye'e je jayu duyaktokintoondup jets pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka óyap, ⁴² jetse'e jem janjootm dupaamdinit. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit. ⁴³ Van'it tse'e je jayu juu' ve'e tuv jáyuvidup joojntykidup, je'e tse'e ajajtinup ata'kxtinup ve'em ax jo'n je aampa xaaj jem je Tyee'da kyutojkun jootm.

Je chovax je'e tukmu'a'ixmojkin

⁴⁴ Ve'em xa ve'e je jayu juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e tudupaa'ty je chovax je'e juu' ve'e yu'uts ijtp joma ve'e to'k je kam. Ku ve'e je jayu dupaa'ty je chovax je'e, jepjyam tse'e duyotsnuva, van'it tse'e va'ajts xoojntkp najkx dutoo'kmojkkúx nujom juu' ve'e y'ixp jyajejpp jetse'e dujoy je kam.

Je oy perlas tukmu'a'ixmojkin

⁴⁵ 'Ve'empa xa ve'e je jayu juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm ax jo'n to'k je ajooyva je atoo'kpa juu' ve'e du'ixtip je oojoyit perlas. ⁴⁶ Ku ve'e dupaa'ty to'k juu' ve'e ooy tyun'oya, van'it tse'e dutoo'kmojjkkux nujom juu' ve'e y'ixp jyajejpp jetse'e dujoy je perlas.

Je tuk'ajkx'amaakin xuum tukmu'a'ixmojkin

⁴⁷ Je Nte'yam xa ve'e dUVinkoomp je jayu juu' ve'e ijttinup jem y'am kya'm. Ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu du'avajada je tyuk'ajkx'amaakin xuum jem maja na'akaya jootm jetse'e je ajkx may viijn duyaktan. ⁴⁸ Ku tse'e je tuk'ajkx'amaakin xuum y'uts, van'it tse'e je ajkx maakpatajk dUVaa'mpítsumda jeja napa'ayi. Jeja tse'e y'ajxtukta jetse'e dUVinkonda je ajkx, pyajkuktup tse'e jem tojum je ajkx juu' ve'e oojoyit jetse'e duh'uxkojta juu' ve'e ka oojoyitap. ⁴⁹ Ve'em tse'e jyátut je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, je'yadape'e je angelestajk jetse'e dupajkva'kxtinit je oy jayu jets je ko'oy jayu, ⁵⁰ jem tse'e janjootm dupaamdinit je ko'oy jáyuda. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit.

Je oojoyit je'e juu' ve'e koojnuk ijtp tukmu'a'ixmojkin

⁵¹ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Mvinmotukajxtupe'e ti atse'e tunkats?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ve'em, Vintsán.

⁵² Van'it tse'e dunuujmidi:

—Je jáyuda juu' ve'e oy dunuja'vidup pan vintso ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, je'e tse'e je jayu dutuk'ixtup juu' ve'e je Nte'yam jupani yaknuke'xnatajki jets juu' ve'e námnum yaknuke'xnatajkivap, ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n to'k je kutajk juu' ve'e koojnuk je oojoyit je'e dujajejpp jetse'e jem duyakpítsum juu' ve'e námnum yakjooy jets juu' ve'e jémani yakjooy.

Ku je Jesús vye'na jep Nazaret

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³ Ku ve'e je Jesús dukojtskujx ya tukmu'a'ixmojkin, van'it tse'e jem chaan ⁵⁴ jetse'e jye'y joma ve'e je y'it je ñaax. Jem tse'e yak'ixpajk'ukvaajñ jep tsaptujkp; atuva atoki tse'e je jayu tyaandi jetse'e ñavyaajnjadi:

—¿Jomas ya'a ve'e ya jayu ya nuja'vin dupuk jetse'e ve'em kyats? ¿Vintso ve'e y'o'yixju jetse'e je majin dutún? ⁵⁵ Ya'a xa ve'e je tsejtspa je myajntk jetse'e je María dutaaka. Ya'a xa ve'e je y'utsta je Santiago, je José, je Simón, je Judas, ⁵⁶ jets jempa tse'e je kyiiix útstava. ¿Ax jómats ya'a vine'e dupuk ya nuja'vin?

⁵⁷ Je'e kajx tse'e dUViijn'ixta je Jesús. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjadi:

—Qtyun joma tsova xa ve'e yakvintsa'aga je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, jeejyji ve'e kyayakvintsa'aga joma ve'e je y'it je ñaax jets joma ve'e je jyaajn je tyajk.

⁵⁸ Ax ka'a tse'e jem may je majin dutuujn kux ka'a ve'e jyaanchjávajada.

14

Ku je Yaknapejtpa Juan y'oo'kni

(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

¹ Ax ve'emts je'e ve'e van'it jyajty jetse'e je Herodes je kats dumotu je Jesús kajx, je Heródese'e yakkutojpk vye'na jem galiléait y'it jootm. ² Ku ve'e je kats dumotu, van'it tse'e je jyayu dunuujmi:

—Je Yaknapejtpa Juan xa je'e ve'e, je'e tse'e joojntykpajknuva, je'e kajx tse'e dujayep je kutojkun jetse'e je majin dutún.

³ Ve'em tse'e vyaajñ kux je'e ve'e duyakjamyajtsju je Juan jetse'e duyakjapyoxuntakpaajmji; je Herodias kajxe'e ve'em dutuujn, je y'uts Felipe je ñuda'ax je'e ve'e y'ijt. ⁴ Yakpoxuntakpaam tse'e je Juan kuxe'e dunuujmi je Herodes:

—Ka'a xa ve'e je pava'nun duyakjaty jetse'e xpakut je m'uts je ñuda'ax.

⁵ Jyayakjay'oo'kuvaajnju tse'e je Herodes je Juan, ax ka'a tse'e jatyji ve'em dutuujn kux je jayu ve'e cha'kip, ve'eme'e anañujoma je jayu dujaanchjávada jets je Nte'yam je y'ayooke'e je Juan kyojtsnajxyp. ⁶ Ax ku tse'e je Herodes je kye'xtkun xaaj dupaaty, van'it tse'e je ta'axtajk je ñaax y'ejts jeja je javyaa'kx vyinkujk. Ooy tse'e dutuntsojja'vi je Herodes, ⁷ je'e kajx tse'e je Nte'yam duyaknajxy jetse'e je kiixata'ax dunuujmi jets myo'ope'e otyia pan ti ve'e y'amótup. ⁸ Távani ve'e je tyaak y'akótsaja vye'na je kiixata'ax, van'it tse'e je Herodes dunuujmi:

—Yákuts n'it jem plato jootm je Yaknapejtpa Juan je kyuvajk.

⁹ Van'it tse'e je yakkutojkpa chaachvinmapyujk. Kux távani ve'e je Nte'yam duyaknaxy vye'na jets távani ve'e du'amotunaxta je javyaa'kx, je'e kajx tse'e dupavaajñ jetse'e yakmo'ot, ¹⁰ ve'em tse'e dupavaajñ jetse'e jep poxuntuujkp najkx je Juan yakyukpux. ¹¹ Ku tse'e ve'em yaktuujn, van'it tse'e je tyoompa duyaknujx jem plato jootm je Juan je kyuvajk jetse'e dumoojy je kiixata'ax. Van'it tse'e ojts je tyaak duma'a.

¹² Van'it tse'e jye'ydi je Juan je y'ixpajkpatajk jetse'e ojts je ñi'kx je kyopk duyaknaxtajkidini; ux'ook tse'e ojts je Jesús duvaajnjada.

Ku je Jesús je jayu duyakkaajy numugooxk miijl naxy

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³ Ku ve'e je Jesús je kats dumotu, van'it tse'e je numay jayu dumasaak jetse'e jem barco jootm ñujkx joma ve'e kyapantsuuna. Ku ve'e je numay jayu dumótudi joma ve'e ñujkx, van'it tse'e jem kyajpun jootm choo'ndi jetse'e tékum dupanajkxti. ¹⁴ Ku ve'e je Jesús jem barco jootm pyitsum, van'it tse'e du'ix jets jeme'e je numay jayu tujye'yada; tyukmo'ttuts je'e ve'e jetse'e duyakjotkadaakni je pa'am jáyuda juu' ve'e yakmejtstu. ¹⁵ Kutaka xaajani tse'e vye'na, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dunuujmidi:

—Tánani xa ve'e ya it, ni pana tse'e yaja kyatsuuna. Pakejxtini to'k aaj ya jayu jetse'e ñajkxtat joma ve'e je kajpun jetse'e je kyaaky je tyojkx dujóydat.

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'a ve'e vyinkopka jetse'e ñajkxtat, miitse'e myakkáydap.

¹⁷ Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ka'a xa aatse'e uxyam ntimaada, mugooxkji ve'e je tsapkaaky jets mejtsk je ajkx.

¹⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Yakminda n'it.

¹⁹ Van'it tse'e je Jesús dupavaajñ jetse'e je numay jayu y'ajxtuktat jem tsoots kajxm. Jetse'e je Jesús dukoojnuk mugooxk je tsapkaaky jets mejtsk je ajkx. Van'it tse'e pyat'ix jem tsajm tsov jetse'e je Nte'yam dukukojsji. Van'it tse'e dutojkva'kxy je tsapkaaky jetse'e dumoojy je y'ixpajkpatajk, je'e tse'e nujom je jayu dumooydu. Yakva'kxpa tse'e je Jesús mejtsk je ajkx. ²⁰ Nujom tse'e je jayu kyaaydi jetse'e kyooxjidi. Ku tse'e je jayu kyakyajxti, van'it tse'e dupakmojktini jamakmejtsk kach je tsapkaaky kunax jets je ajkx kunax. ²¹ Pan pan jaty tse'e kaaydu, numugooxk miijl jo'n tse'e y'ijtti je yaa'tyajta, apuk je ta'axtajkta maat je pi'k ónukta.

Ku je Jesús yo'y jem nani'kxm

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

²² Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmidi jetse'e tyákadat jem barco jootm jetse'e ñanáxtat namvaate'e je Jesús dupakejxni je numay jayu. ²³ Távani ve'e je numay jayu dupakejxni vye'na, van'it tse'e je Jesús dujaa'kvimpejt je tonun jetse'e

jem naaydum chapkajts. Ku ve'e je it kyoo'tsini, jem tse'e je Jesús naaydum vye'na²⁴ namvaate'e je barco jem maja na'akaya jootm vye'na. ooy tse'e je barco tyunnape'tsni kux vinkupójjipe'e. ²⁵ Jado'k ma'ajum jo'n tse'e vye'na jetse'e je Jesús vyinkutámijidi, jeme'e nani'kxm yo'oy. ²⁶ Ku ve'e je y'ixpajkpatajk du'ixti jets jeme'e nani'kxm yo'oy, van'it tse'e cha'kidi, jetse'e mak'k vyaandi:

—¡Jado'k ítumit jayu xa ya'a ve'e!

²⁷ Ax jatyi tse'e je Jesús myukojsjidi jetse'e ña'muxjidi:

—¡Jot'amájada, ats xa jeja, kadi mtsa'agada!

²⁸ Van'it tse'e je Pedro je Jesús dumukajts, jetse'e dunuujmi:

—Vintsán, pan mitsna je'e ve'e, yaaxja ats to'k aaj jets ats mitse'e nnunajkxut yo'yp yam nani'kxm.

²⁹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Minu n'it.

Van'it tse'e je Pedro jem barco jootm pyítsum jetse'e jem nani'kxm yo'yp je Jesús dunuujkx. ³⁰ Ax ku tse'e je mak'k poj duja'vi, tsá'ki tse'e. Ku ve'e kyunajx'ukvaajñ, van'it tse'e mak'k vyaajñ:

—¡Vintsán, yaktsookk ats to'k aaj!

³¹ Jatyi tse'e jem je Pedro kya'm yakmajch jetse'e yaknuujmi:

—¡Tun ve'e'nji je jaanchja'vin xjayep! ¿Tyajxse'e mmejtsvinmáy?

³² Ku ve'e jem barco jootm tyajkidi, jatyi tse'e pyoj'atúvi. ³³ Van'it tse'e je jayu juu' jatye'e ve'nidup jem barco jootm, je'e tse'e d'vinkoxkténidu je Jesús jetse'e vyaandi:

—Tyúvamdam xa je'e ve'e jets mitse'e je Nte'yam je y'Onuk.

*Ku je Jesús je pa'am jayu duyakjotkadaaky jep Genesaret
(Mr. 6.53-56)*

³⁴ Ku ve'e ñanajxti, van'it tse'e jye'ydi jem Genesaret. ³⁵ Ku ve'e je jemit jayu dunuja'vidi jets jeme'e je Jesús, van'it tse'e dukojtsva'kxti jem naxkajxm kajpun kajxm juu' ve'e tamanaat, jetse'e dutuknunajkxkajxti je pya'am jáyuda, ³⁶ jetse'e dumunoo'kxtkti jetse'e kujyavitupaa'vja dutóndat. Nujom tse'e pan pan jatye'e dutoondu, jotkadaaktinu tse'e.

15

*Kyo'oyja'vipe'e je Jesús ku ve'e je jayu dukakutyún je Nte'yam je pyava'nun
(Mr. 7.1-16)*

¹ Van'it tse'e je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk juu' ve'e jem Jerusalén tsoo'ndu, je'e tse'e d'vinkutámidu je Jesús, jetse'e du'amotutúvidi:

² —¿Tyajx tse'e ya m'ixpajkpatajk dukamaja pamda je pava'nun juu' ve'e xyaktaajnjimdu je nujpit jáyuvamda? ¿Tyajxe'e kyakapojta ax jo'n je'e ve'e dupavaandi?

³ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Tyajxts miitse'e xkamaja paamduva je Nte'yam je pyava'nun jetse'e ve'em xkutyóndat je pava'nun juu' ve'e je jujpit jayu myakta'nuxjudu? ⁴ Kux jidu'ume'e je Nte'yam je pyava'nun vya'añ: “Vintsá'aga je mtee' je mtaak.” Vaampap tse'e jidu'um: “Pan pan tse'e je tyee' ukpu je tyaak d'vinkojtspejtp, kutúkanits je'e ve'e je y'oo'kun.” ⁵ Ax miits tse'e mvaandup jets o'yip je'e ve'e ku ve'e je jayu je tyee' ukpu je tyaak jidu'um dunaajmat: “Ka'a xa atse'e x'uk'o'yixjini jets ats mitse'e mputákat, kux nujome'e juu' atse'e n'ixp njayejpp, je Nte'yamts ats je'e ve'e tuntukmuyax.” ⁶ Ve'em tse'e mva'anda jets opyana pan pane'e ve'em vaamp, ka'ats je'e ve'e y'ukvinkópkini jetse'e je tyee' ukpu je tyaak d'putákat. Ku xa miitse'e ve'em mjátukada, ve'em tse'e xyaktaandini je Nte'yam je pyava'nun ax jo'n kúkyatuujn, je'e kajx jetse'e xpanajkxtat je pava'nun juu' ve'e je jujpit jayu myakta'nuxjudu. ⁷ ¡Mejts'aahta mejtsjootta! Va'ajts tse'e miits kajxta

du'ava'ni je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías. Jidu'um tse'e dujatyaañ juu' ve'e je Nte'yam kyojts:

⁸ Y'amji xa ve'e ya jayu ats xvinjávada xvintsa'agada, ax xtukmujékumiduups atse'e je jyootta je jya'vinda.

⁹ Tónaji xa je'e ve'e ñatyijjada jets xvinja'vidup xvintsa'kidup ats je'e ve'e, tyuk'ixtuups je'e ve'e je jayu je pyava'nunda ax jo'n ats je mpava'nun kuy'ijt jo'n. Jidu'um tse'e je Isaías dujatyaañ.

Ka je ka'yun je ja'kxun kajxape'e je jayu y'it jep tokin jaatp
(Mr. 7.17-23)

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús je numay jayu duyaxmujk jetse'e jidu'um dunuujmidi:

—Amotunaxta anañujoma jetse'e xvinmótudat. ¹¹ Juu' jatye'e jep je jayu y'avuptajkip, ka je'e kajxap xa ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp; juu' ve'e jep je jayu y'avup pítsump, je'e kajx tse'e je jayu y'it jep tokin jaatp.

¹² Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dunuujmidi:

—¿M'ixe'e taav vintso ve'e je fariseotajk tuduko'oyjávada juu' mitse'e tuxkats?

¹³ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojviji:

—Jyapana tse'e pan pane'e ka'ijtp je jyayu, ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm, yakpajkajpts je'e ve'e ats je nTee'. ¹⁴ Kadi xmaja pamda je fariseotajkta, vanxup xa je'e ve'eda ax jo'n to'k je viints jayu juu' ve'e je myuviints jayu dupavijtsp. Ax pan to'k tse'e je viints jayu je myuviints jayu dupavits, va'an numejtsk tse'e najkx tyun'avívupada jep jótup.

¹⁵ Van'it tse'e je Pedro je Jesús dunuujmi:

—Tukvinja'vik aats to'k aaj je tukmu'a'ixmojkin juu' ve'e tuxkats.

¹⁶ Jetse'e je Jesús vyaañ:

—¿Tis, ka'a miitse'e xvinmótuduva? ¹⁷ ¿Ka'a ve'e xvinmótuda jets nujome'e juu' jatye'e jep avup tajkip, jem tse'e jootm ñujkx jetse'e ux'ook je ni'kx je kopk dutukvaatsni? Ka je'e kajxapts je'e ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp. ¹⁸ Ax je ayook juu' ve'e jep avup pítsump, jemts je'e ve'e ja'vin kajxm chaa'n, je'e kajx tse'e je jayu y'it jep tokin jaatp. ¹⁹ Kuxe'e jem jya'vin kajxm chaa'n je ko'oy vinma'yun, van'it tse'e je jayu yakjaju'oo'kta, je navyajkun duyavintsa'kintókida, je kats dutukmaatjayépta je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyajejptup, myee'tsta, ñuvampetta, jyayupakotsta. ²⁰ Je'e kajxts je'e ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp, ka je'e kajxape'e ku ve'e kyakapuj joma vaate'e je kyatajks ve'em ax jo'n je jujpit jayu dupavaandi.

To'k je ta'axtajk juu' ve'e ka je israeejlitap, je'e tse'e dujaanchja'vi je Jesús
(Mr. 7.24-30)

²¹ Van'it tse'e je Jesús jem chaa'n jetse'e ñujkx jem tiirovit jets sidoonit y'it jootmda.

²² Van'it tse'e to'k je canaanit ta'axtajk juu' ve'e jem tso tsuunip, je'e tse'e je Jesús divinkutami jetse'e makk dumukajts. Jidu'um tse'e dunuujmi:

—¿Vintsán, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'otú ats to'k aaj! Je ko'oyjáyuvap xa ve'e tukkoo'yijup ats je nnaax. Ooy tse'e tyuntsaachpaa'ty.

²³ Ax ka'a tse'e je Jesús y'atsoojviji. Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dumunoo'kxtkti:

—Pakejxni mits ya'a to'k aaj kux yape'e xpamejtsumda, jetse'e ooy tyunne'em.

²⁴ Van'it tse'e je Jesús vyaañ:

—Je Nte'yam xa atse'e xtuknukejxp je israeejlit jayu juu' ve'e tokih'ijttup.

²⁵ Ax vinkutámiju tse'e je ta'axtajk, jetse'e je Jesús divinkoxkteni, jetse'e dunuujmi:

—¿Vintsán, putaka ats to'k aaj!

²⁶ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Pan mputajkip ats mitse'e jets ka'a ve'e je israeejlit jáyuda, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je pi'k ónuk je kyaaky yakpujka jetse'e je ok yakma'a.

²⁷ Van'it tse'e je ta'axtajk vyaajñ:

—Ve'em tse'e. Qyam tse'e vye'ema, kyamyojktup tse'e je ok jep mesa pa'tkup juu' ve'e je pi'k ónuk y'uxkaaydup.

²⁸ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¡Ooye'e je jaanchja'vin xtunjayep! Va'an ve'em dutunju ax jo'n xtsak.

Je'yji tse'e je ñaax jyotkadaakni.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky numay je pa'am jayu

²⁹ Van'it tse'e je Jesús jem chaa'n jetse'e jye'y jeja galiléait myaja na'akaya pa'ayi. Van'it tse'e ñujkx jem tonun viinm jetse'e jem y'ajxtk. ³⁰ Numay tse'e ooy je jayu tyunnuje'yjini. Jem tse'e dutuknunajkxti je uxket jayu, je viints jayu, je oom jayu, jets je'e juu' ve'e ka óyap je kya'aj; je jayu ve'e juu' ve'e may viijn je pa'am dumaat, je'e tse'e yakpaamdu jeja je Jesús vyinkujk. Van'it tse'e je Jesús yakjotkadakkajxidini. ³¹ Atuva atoki tse'e dutuktaandi je jáyuda ku ve'e du'ixti jets kojtspajktinupe'e je oom jáyuda, jets o'yixjidinupe'e je kya'ajta je tyekta juu' ve'e kama'at pakma'at ijttu, jets oye'e yo'yidini juu' ve'e uxket ijttu, jets vin'ixpajktinupe'e juu' ve'e viints ijttu. Van'it tse'e je jayu duyakmájiidi duyakjaanchidi je israeejlit jayu je Ntye'yamda.

Ku je Jesús je jayu duyakkaajy numaktaaxk miijl naxy

(Mr. 8.1-10)

³² Van'it tse'e je Jesús duyaxmujk je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi:

—Ntukma'tp xa atse'e ya numay jáyuda kux toojk xaajani xa ya'a ve'e yaja y'itta ats maat, ka'a tse'e tii ti ve'e kyáydap jya'kxtap. Ka'ats atse'e mpakexuvaandini ve'emji jem tyak'amda kux ku ve'e je yooj yaknoo'kxjidini jeja too' aajy.

³³ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ña'muxjidi:

—¿Jómase'e je tsapkaaky choo'nut jetse'e ya numay jayu nyakka'yumdat?, kux ka'a ve'e yaja pyantsuuna.

³⁴ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vinxup tse'e jep je mtsapkaakyta?

Jetse'e y'atsoovdi:

—Vuxtojtuk je tsapkaaky jets yuu'n vee'n je pi'k ajkx.

³⁵ Van'it tse'e je Jesús dupavaajñ jetse'e je numay jayu y'ajxtuktat jeja naxkujk.

³⁶ Ku ve'e y'ajxtkti, van'it tse'e dukaaajy vuxtojtuk je tsapkaaky jets yuu'n vee'n je pi'k ajkx, jetse'e je Nte'yam dukukojsji. Van'it tse'e dutojkva'kxy jetse'e dumoojy je y'ixpajkpatajk, je'eda tse'e je jayu dumoooydup. ³⁷ Anañujoma tse'e kyaaydi jetse'e kyooxjidi; javuxtojtuk kach tse'e dupakmojktini je tsapkaaky kunax jets je ajkx kunax.

³⁸ Numaktaaxk miijl tse'e je yaa'tyajk kyaaydi, apuk je ta'axtajkta maat je pi'k ónukta.

³⁹ Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dupakejxtini jetse'e je y'ixpajkpatajk jem barco jootm dumaattajkidi jetse'e jem magdálait y'it jootm ñajkxti.

16

Ku je fariseotajk maat je saduceotajk du'amótudi je tsajmit maja nuja'vin

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

¹ To'k nax tse'e je fariseotajk jets je saduceotajk divinkutámidi je Jesús, je'e ve'e chojktup jetse'e duyakkojstókidat. Je'e kajx tse'e du'amótudi jetse'e tyo'nuxjadat je tsajmit maja nuja'vin, ve'em tse'e duyaknuke'xnatákat jets je Nte'yam maat je'e ve'e je Jesús. ² Ax jidu'um tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ku xa ve'e ya it tyánayini, jidu'umts miitse'e mva'anda: “Va'ajtstame'e ya it y'ítut kux tsapts xa ve'e xim tsajviinm.” ³ Ku ve'e japyji, jidu'um tse'e mva'anda: “Ka'adame'e

ya it vya'atsut kux tsapts xa ve'e xim tsajviinm jets vintojknup tse'e ya it." iMejts'aajta mejtsjootta! Mnuja'vidup xa miitse'eda juu' ve'e ya tsajmit it ñukajtsp, ax ka'a tse'e xnujávada je'e juu' ve'e ñukajtsp pan ti ve'e yam toojnjup kojtsjup. ⁴ Ya ko'oy jayu juu' ve'e je Nte'yam dumasooktup, y'amótudupts je'e ve'e jetse'e je maja nuja'vin yaktoojnjadat; ax ka'a tse'e yaktoojnjadat je maja nuja'vin, je nuja'vinji ve'e juu' ve'e pyaatyp y'akeeguij maat je Jonás jye'e.

Van'it tse'e je Jesús myasookjidi jetse'e chaa'n.

*Je fariseo je y'ixpajkun tse'e je jayu duyakvinmamyatp
(Mr. 8.14-21)*

⁵ Ku ve'e je y'ixpajkpatajk ñanajxti jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am, jyaa'tyókidu tse'e jetse'e kudupaamdi je tsapkaaky jem barco jootm. ⁶ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mnay'ixjadap tse'e jets ka'a ve'e mnatyukpaa'tjadat je levadura juu' ve'e je fariseotajk jye'eda jets je saduceotajk jye'eda.

⁷ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñavyaajnidi:

—Je'e kajx xa ve'e ve'em vya'añ kuxe'e je tsapkaaky tunkayakmejtsumda.

⁸ Ax ku tse'e je Jesús dunuja'vi, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—¿Tyajxse'e mva'anda jets ka'a ve'e ti mtsapkaakya? iTun ve'e'nji ve'e je jaanchja'vin xjayepta! ⁹ ¿Ka'ana ve'e xvinnótuda? ¿Ka'a ve'e xjaa'myétsta ku atse'e mugooxk je tsapkaaky je jayu nyakva'kxjidi numugooxk miijl naxy, jets vinxup kache'e xpakmojtini? ¹⁰ ¿Ka'a ve'e xjaa'myajtstuva ku atse'e vuxtojtuk je tsapkaaky je jayu nyakva'kxjidi numaktaaxk miijl naxy, jets vinxup kache'e xpakmojtini? ¹¹ ¿Vintsose'e tuxkavinmótuda jets ka je tsapkaaky levaduura atse'e ntijp ku atse'e tunva'añ jetse'e mnay'ixjadat jetse'e ve'em mkapaa'tjadat je fariseotajk je lyevaduura jets je saduceotajk je lyevaduura?

¹² Van'it tse'e dvinmótudi jets ka je levaduura pe'e je Jesús tyijp juu' ve'e je tsapkaaky juts dutuktajkikajxp, je ixpajkune'e tyijp juu' ve'e je fariseotajk jye'eda jets je saduceotajk jye'eda.

*Ku je Pedro du'ava'ni jets je Jesús je'e ve'e je Cristo
(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)*

¹³ Ku ve'e je Jesús jye'y jem joma ve'e je it duxaaja Cesarea de Filipo, van'it tse'e du'amotutuvi je y'ixpajkpatajk:

—¿Vintsose'e je jayu vya'anda, pánuk atse'e?, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

¹⁴ Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Jem xa ve'e pane'e vaandup jets je Yakanpejtpa Juan mitse'e, jempa tse'e pane'e vaandup jets je Elías mitse'e, nay jempa tse'e pane'e vaandup jets je Jeremías mitse'e, ukpu nuto'k je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa juu' ve'e jujpani oo'ktinu, ax je'ek tse'e joojntykpajknuva.

¹⁵ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Jets miitsta, ¿vintso'ts miitse'e mva'anda jets pan atse'e?

¹⁶ Van'it tse'e je Simón Pedro y'atsoovji:

—Mits xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je joojntyk Nte'yam je y'Onuk.

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús y'atsoovjinuva:

—Xoon xa mitse'e, Simón, je Jonás je myajntk, kux ka je jáyuvap xa mits ya'a ve'e tumtuknujávaja, ats je nTee' ve'e, juu' ve'e jem tsapjootm. ¹⁸ Atsts mitse'e nnuujmip jets je Pedro mitse'e. Pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e ve'em myaktukxaaja kux ve'eme'e yakkajtsva'ach je mxaaj, tsaa, je makk aaj je makk joot'e mjajejpp. Ax ya'a juu' ve'e tuxkats, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je takne'ev choo'nduk jep naaxyp, numay

tse'e je jayu dujaanchjávadat; ax ka'a tse'e je ko'oyjáyuvap du'amaadaaga je jayu juu' atse'e xjaanchja'vidup. ¹⁹ Nmooynupts ats mitse'e je kutojkun jetse'e mva'anut juu' ve'e toomp jets juu' ve'e katoomp. Juu'ts mitse'e je jayu myakjajtjip jetse'e dutóndat yaja naxviijn, ve'em tse'e y'ijtpat jem tsapjootm; juu'ts mitse'e je jayu mkayakjajtjip jetse'e dutóndat yaja naxviijn, nay ve'em tse'e y'ijtpat jem tsapjootm.

²⁰ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dutukpavaandi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat jets je'e je'e ve'e je Cristo.

Ku je Jesús du'ava'ni je y'oo'kun

(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

²¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk duvaajnji'ukvaandi jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e jem Jerusalén ñajxut jetse'e jem ooy tyunyaktsaachpaa'tjadat je israeejlit je myújit jáyuda, je tee'tajk je vyintsanda, maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta. Jem tse'e je jayu yak'oo'kjut; ax joojntykpajknuvaps je'e ve'e kutoojk xaaj. ²² Van'it tse'e je Pedro je Jesús apuk dujavaajv jetse'e jidu'um dutuknuujmi:

—¡Maja Vintsán, je Nte'yame'e mjayépjup m'axajtókjup jets ni je vin'ita ya'a ve'e mkajátjut mkanáxjut!

²³ Van'it tse'e je Jesús vya'kumpijit jetse'e je Pedro dunuujmi:

—¡Vinva'kva'atsu ats, mmaatnavyaa'njup xa mitse'e je Satanás ku ve'e ve'em xkats! Xyaktoo'atokuvaampts ats mitse'e. Ka'ats mitse'e ve'em xpayo'oy ax jo'n je Nte'yam; ve'em xa mitse'e xpayo'oy ax jo'n je jayu.

²⁴ Van'it tse'e je Jesús dunuujmidi je y'ixpajkpatajk:

—Pan pan xa ve'e dutsojqp jetse'e y'ijtnit ats maat, va'an tse'e dumasokkajxni je y'avintso vinma'yun, je jyoot je jya'vin dumakkpaamnit jetse'e chaachpaa'tut ax jo'n je jayu juu' ve'e je y'oo'kun du'anajkxip ku ve'e je cryuuz dupaku'u, jets atse'e xpami-innit. ²⁵ Pan pan xa atse'e xkajaanchja'vip kuxe'e dutsa'aga jetse'e y'oo'kut, ka'a tse'e dujayéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Ax je'e pan pan atse'e ijtp xjaanchja'vip, óyam tse'e y'oo'kut ats kajx, je'e tse'e dujajejnup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

²⁶ Ni vinxupa xa je'e ve'e je jayu kyato'nuxjut ku ve'e duje'eikáxut nujom ya naxviijnit it jetse'e vyintókinít je jayu je jyoot je jya'vin. Ax ku tse'e je jayu je jyoot je jya'vin vyintókinít, ka'a xa ve'e tii ni tia ti ve'e je jayu kuduyaky jetse'e jyoojntykat xa'ma kajx.

²⁷ Miinnup atse'e je nTee' je myajin maat maat ats je n'aangelestajk, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, van'itts atse'e to'k jado'k nmooynit juu' ve'e tukkadaakjudup, ve'em ax jo'n dupaa'ty du'akeega juu' ve'e tudutonda tudukotsta. ²⁸ Tyúvam xa atse'e nva'añ jets jeja ve'e je jayu juu' ve'e yaja ijttup jetse'e kya'oo'ktat pan ka'ana atse'e x'ixta ku atse'e nmiinnit yakkutojkpa, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

17

Ku je Jesús tyikts jetse'e y'ajaj y'atu'kx

(Mr. 9.2-10; Lc. 9.28-36)

¹ Kutojtuk xaaj tse'e je Jesús duvovutsoo'ndi je Pedro, je Santiago, maat je Juan, je Santiago je y'uts, jetse'e apuk duvoovdi, jetse'e pyejtti joma ve'e to'k je kopk juu' ve'e kajxm. ² Jem tse'e je Jesús tyikts jeja je'e vyinkujkta. Ve'eme'e je vyiijn je y'aaj y'ajaj y'atu'kx ax jo'n je aampa xaaj; ve'eme'e je vyit vyimpijit va'ajts poo'p, ve'em ax jo'n je kujajpa je kuta'kxpa. ³ Van'it tse'e vya'kke'xti jeja je'e vyinkujkta je Moisés maat je Elías, jetse'e je Jesús dumaatnakyojtsjidi. ⁴ Van'it tse'e je Pedro dunuujmi je Jesús:

—Maja Vintsán, joy xa je'e ve'e ku aatse'e yaja n'it! Pan mtsajkp, va'ants aats dupumu toojk je pi'k ojts atyajk: to'k mits mje'e, jets to'k je Moisés jye'e, jets jado'k je Elías jye'e.

⁵ Kojtspna tse'e je Pedro vye'na ku ve'e yo'tsjidi to'k pak je vínuts juu' ve'e ajajp ata'kxp. Jep tse'e vínuts akujkp yakmotu to'k je ayook juu' ve'e vaamp:

—Ya'a xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp, ooyts ats ya'a ve'e ntuntukxoonduk. Amotunaxta juu' ve'e kyajtsp.

⁶ Ku ve'e je ixpajkpatajk du'amotunajxti, van'it tse'e je vyiiijnda je y'aaajta dutukpaatti je naax kux tsa'kidu ve'e ooy. ⁷ Van'it tse'e je Jesús vyinkutámijidi, jetse'e je kya'aj tyuknukoonjidi, jetse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Pojtukta. Kadi mtsa'agada.

⁸ Ku ve'e kyoojvukti, ka'a tse'e du'ukpan'ixtini, je Jesusji ve'e.

⁹ Vajntktinup tse'e jem kopk viinm vye'nada, jetse'e je Jesús jidu'um pyavaajnjidi:

—Ni pana ve'e xkatukmumaayduktat juu' ve'e tux'ixta, van'itnume'e ku atse'e n'oo'kut jets atse'e njoointykpajknuvat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

*Je Yaknapejtpa Juan je jayu duyakvimpijt je Nte'yam maat
(Mr. 9.11-13)*

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi:

—¿Tyajxse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk vya'anda jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e too'vajkp je Elías myiinnuvat jets ka'a ve'e je Cristo?

¹¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Tyúvam xa je'e ve'e jets miimpe'e too'vajkp je Elías, je'e tse'e nujom duyak'o'yinuvap. ¹² Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets ojts je'e ve'e, ka'ats je'e ve'e je jayu dunuja'vidi jets pan je'e ve'e, tyoonduts je'e ve'e ve'em ax jo'n dutsojkti. Nay ve'empats atse'e ntsaachpaa'tut jem je'e kya'mda, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

¹³ Van'it tse'e je ixpajkpatajk duvinmótudi jets je Yaknapejtpa Juaane'e je Jesús tyijp je jayu juu' ve'e ve'em ax jo'n je Elías.

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)*

¹⁴ Ku ve'e jye'ydi joma ve'e je numay jayu vye'nada, van'it tse'e to'k je yaa'tyajk duvinkutami je Jesús, jetse'e duvinkoxkteni, jetse'e vyaajñ:

¹⁵ —Vintsán, tukmo'otu to'k aaj ats je nmajntk kux je ko'opya'amap je'e ve'e pajkjup jetse'e ooy tyuntsaachpaa'ty, may náxani tse'e ñaxvívup, to'ma jaty tse'e jyanvívupa jets to'ma jaty tse'e ñavívupa. ¹⁶ Ta xa atse'e ya m'ixpajkpatajk njatuknuminda, ax ka'a tse'e y'o'yixjada jetse'e duyakjotkada'aktat.

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¿Miits xa je'e ve'eda juu' ve'e je Nte'yam dukajaanchja'vidup jets ka vintúvap je'e ve'e juu' ve'e mtoondup! ¿Joma vaat atse'e njaa'kja'ítut miits maatta jetse'e njaa'kjamutéenadat? Yakminda je pa'am jayu.

¹⁸ Ku ve'e duyaknajkxti, van'it tse'e je Jesús dutuknuujmi je ko'oyjáyuvap juu' ve'e je pa'am jayu jem jya'vin kajxm, jetse'e je ko'oyjáyuvap tyukvaatsjini. Tun je'yji tse'e jyotkadaakni.

¹⁹ Ux'ook tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk apuk myukojsjidi, jetse'e y'amotutúvijidi:

—¿Tyajxs aatse'e xka'o'yixji jets aatse'e je ko'oyjáyuvap nyakpítsumut?

²⁰ Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Je'e kajx ku ve'e je Nte'yam vee'nji xjaanchjávada. Tyúvam xa atse'e nva'añ, pan mjajejptupts miitse'e je jaanchja'vin jem mja'vin kajxmnda, oyvinxupa ax jo'n to'k je mostaza taamt, kum'o'yixjada tse'e jetse'e xnaajmadat ya kopk: “Ke'eku yaja jets najkxu viijnk tsov”, ke'ekupts je'e ve'e je kopk. Ka'a xa miitse'e ti mka'o'yixjadat pan mjaanchja'vidupe'e je Nte'yam. ²¹ Ax je ko'oyjáyuvap juu' ve'e ve'em, je'e'yji tse'e o'yixjup jetse'e duyakpítsumut ku ve'e je jayu chapkats jets ku ve'e je jayu y'ayooja.

*Ku je Jesús je y'oo'kun du'ava'ninuva
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)*

²² Namvaate'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dumaatvídutta jem galiléait y'it jootm, van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Yakpámupts atse'e jem je jayu kya'm, ²³ xyak'oo'ktaps atse'e; ax kutoojk xaajts atse'e njoojntypajknuvat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Ooy tse'e je ixpajkpatajk dutunnutsaachvinmaaydi.

Je tsaptujkpit kupa'mun

²⁴ Ku ve'e jye'ydi jem capernaamit kyajpun kajxm, van'it tse'e je tsaptujkpit kupa'mun pakmojkpa divinkutámidi je Simón Pedro, jetse'e dunuujmidi:

—¿Ka'a ve'e dupum je myak'ixpajkpada je tsaptujkpit kupa'mun?

²⁵ Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Ve'em, kyuvejtp xa je'e ve'e.

Ku ve'e je Pedro tyajki jep tujkp, van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Vintsos mitse'e mvaampa, Simón? ¿Pan tse'e y'amótudup je kupa'mun jets je putajkin je yakkutojkpada juu' ve'e yaja naxviijn: je jyáyuda, ukpu je viijnk jayu ve'e?

²⁶ Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Je viijnk jayu ve'e.

Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan ve'em xa ve'e, ka'a tse'e je jyayu kyuvetta. Nay ka'avats uu'me'e xtukkadaakumduva jetse'e mpa'mumdat je tsaptujkpit kupa'mun. ²⁷ Ax je'e kajx tse'e jetse'e dukako'oyjavadat juu' ve'e nto'numdup, najkxu tse'e jeja maja na'akaya pa'ayi jetse'e x'akójat to'k je tuk'ajkxmajtsun jo'kun. Je muto'k ajkx juu' ve'e myakpítsumup, jep tse'e y'avup xpaa'tut to'k je meen juu' ve'e nupaadap numejtsk je jayu je tsaptujkpit kupa'mun; je'e tse'e mmo'op je jáyuda ats kajx jets mits kajx.

18

Je'e pane'e dunumájip

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

¹ Ve'em tse'e jyajty van'it, jetse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi. Van'it tse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Pan tse'e dunumajikajxp juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm?

² Van'it tse'e je Jesús dyaaxji to'k je pi'k ónuk jetse'e jeja je'e y'itukujkta dupuujm, ³ jetse'e vyaajñ:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets pan ka'a miitse'e mvimpitta jetse'e m'íttat ax jo'n je pi'k ónuk, ka'a tse'e mtákadat jem je Nte'yam y'am kya'm. ⁴ Ax ve'em tse'e, pan pan tse'e napyajmjup nuu'k aaj nuu'k joot ax jo'n ya pi'k ónuk, je'e tse'e dunumajikajxp juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm.

Kutsa'aga xa ve'e ooy ku ve'e je jayu ntukmasookumdat je Nte'yam je tyoo'

(Mr. 9.37, 42-48; Lc. 9.48; 17.1-2)

⁵ 'Je jayu pan pane'e ats kajx oy jayu napyajmjup maat to'k je pi'k ónuk ax jo'n ya'a, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyajmji ats maat. ⁶ Ax opyana pan pane'e dutukmasookp je Nte'yam je tyoo' to'k je pi'k ónuk juu' atse'e xaanchja'vip, nuyojk oy tse'e kuy'ijituxju je jayu jetse'e to'k je paan taak yaktukyuktsum jetse'e yakmaaxynavíppini joma ve'e kaak.

⁷ 'Ayoov xa je'e ve'e je jyootta je jayu juu' ve'e tsuunidup yaja naxviijn, kux may viijn je'e ve'e juu' ve'e je jayu dyaktokintoomp! Ka'a xa ve'e yaja ñunka'ítut je yaktokintoompa. ¡Ax ayoots je'e ve'e je jyoot je jayu juu' ve'e je myujayu dutukmasookp je Nte'yam je tyoo'!

⁸ 'Je'e kajx tse'e, pan to'k xa ve'e je mka'aj ukpu je mtek myaktokintónjada, tunkuspóxtats jets uxvíupta, kux nuyojk oye'e kanoon uk paknoon m'íttat jetse'e

xjayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp jets ka'a ve'e ku ve'e mejtsk ka'ajax uk mejtsk tékax myakjanvíppidinit joma ve'e xa'ma kajx je jaajn tyoy. ⁹ Ax pan to'k tse'e je mviijn myaktokintónjada, tunyakpítsumdats jets uxkojta, kux nuyojk oye'e to'k ado'om viijnax m'íttat jetse'e xjayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp jets ka'a ve'e ku ve'e mejtsk ado'om viijnax myakjanvíppidinit joma ve'e xa'ma kajx je jaajn tyoy.

*Je carnero juu' ve'e tokih'ijtp tukmu'a'ixmojkin
(Lc. 15.3-7)*

¹⁰ 'Yakkópkada ooy jets ni pana ve'e xkaviijn'íxtat ya pi'k ónukta, kux vaamp atse'e jets jeme'e tsapjootm je yaangeles duvin'ixta xa'ma kajx ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm. ¹¹ Kux je'e xa atse'e nnumiimp jets atse'e nyaktso'okut pan pan jatye'e tokih'ijttup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp.

¹² '¿Vintsose'e xnasjávada? Pan jem xa ve'e je jayu juu' ve'e numókupx je carnero dujayejpp jetse'e to'k yo'tyóki, myasaakpts je'e ve'e je numajktupxuk maktaaxtojt carnero jetse'e najkx jem tonun viinm tonun kajxm du'ixta juu' ve'e tuyo'tyóki, ¿ve'em xaja? ¹³ Pan pyaatyp tse'e, nuyojk tse'e dutukxoondukut je carnero juu' ve'e tu'ukyo'tyókini jets ka'a ve'e je numajktupxuk maktaaxtojt juu' ve'e kayo'tyókidup. ¹⁴ Nay ve'empa tse'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, chajkpts je'e ve'e jetse'e ni to'ka ya pi'k ónuk kúkyavintoki.

*Vintso ve'e dutsak jetse'e je uts je ajch jets je uts je tsa'a yaktokinmee'kxtat
(Lc. 17.3)*

¹⁵ 'Pan mmutokintoojnup xa ve'e nuto'k je m'uts je m'ajch ukpu nuto'k je m'uts je mtsa'a, maatnakyótsjuts akumejtskji jetse'e xtuknaajmat. Pan mkats'amotunajxjup tse'e, mnayja'vijidinuwap tse'e uts ajch ukpu uts tsa'a. ¹⁶ Ax pan ka'a tse'e mkats'amotunaxyju, vóvuts nuto'k ukpu numejtsk je jayu, ve'em tse'e numejtsk ukpu nutoojk du'amotunáxtat. ¹⁷ Ax pan ka'ats je'e ve'e yak'amotunajxtuva, vaajnats je jaanchja'vivatajk joma ve'e ñay'amókajada. Pan ka'ats je'e ve'e yak'amotunajxtuva, ve'em tse'e xjávat ax jo'n to'k juu' ve'e je Nte'yam dukajaanchja'vip ve'em tse'e xjávat ax jo'n je kupa'mun pakmojkpa.

¹⁸ 'Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada: Juu'ts miitse'e je jayu myakjajtjidup jetse'e dutóndat, ve'em tse'e y'ijtnit; jets juu' miitse'e je jayu mkayakjajtjidup jetse'e dutóndat, ve'em tse'e y'ijtpat.

¹⁹ 'Nnuujmiduvaps ats miitse'e jets pan numejtsk miitse'eda yaja naxviijn to'k je vinma'yun xjayepta ku ve'e juu' x'amótuda, mmo'ojadaps miits je'e ve'e juu' ve'e m'amótudup ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm. ²⁰ Kux pan joma xa ve'e je jayu numejtsk ukpu nutoojk ñay'amókajada ats kajx, je'e maattats atse'e n'it.

²¹ Van'it tse'e je Pedro ojts je Jesús du'amotutúva:

—Maja Vintsán, ¿vinxup naxts atse'e ntokinmee'kxut ats je n'uts ukpu ats je n'ajch ku atse'e xmutokintún? ¿Vuxtojtuk nax vine'e?

²² Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Ka'a xa ats mitse'e nnuujma jets vuxtojtuk nax, kamachoovna ve'e.

Je toompa juu' ve'e dukatokinmee'kx je myujatyoo'

²³ 'Tun vinkopk je'e ve'e jetse'e xtokinmee'kxtat je jayu juu' ve'e mmutokintoojnjudup. Kux juu' xa ve'e je Nte'yam tyuump, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k je yakkutojkpa juu' ve'e duyoyvaa'nuvaamp je tyoompatajk juu' ve'e muyójjidup.

²⁴ Ku ve'e dukuvejt'ukvaandi, van'it tse'e duyaknajkxti to'k juu' ve'e tukmuyójjijup je meen juu' ve'e yaknumutoomp miijl joojnt am. ²⁵ Ax ka'a tse'e je toompa dutimaada pan ti ve'e tyukkuvétup je yoj, je'e kajx tse'e je vyintsán vyaajñ jetse'e yaktoo'kut maat je y'ónuk je ñuda'ax, nay ve'empa ve'e nujom yaktoo'kkáxut juu' ve'e y'ixp jyayejpp, ve'em tse'e kudukuvejt je yoj. ²⁶ Van'it tse'e je toompa divinkoxkteni je vyintsán jetse'e

jidu'um dumunoo'kxtk: “Vintsán, tonu je maa'yun, jaa'k'a'ixu javee'n jets ats mitse'e nujom nmukuvétut.” ²⁷ Van'it tse'e je vyintsán tyukmo'tji jetse'e je yoj dumee'kxji, naspaka tse'e duyaktaajñ.

²⁸ 'Ax ku tse'e je toompa chaa'n, van'it tse'e dumaatnavyaatji to'k je myumu-toompa juu' ve'e tukmuyójjup je meen juu' ve'e yaknumutoomp mókupx xaaj. Van'it tse'e dumajch jep yo'ktup jetse'e duyukpeejn, jetse'e dunuujmi: “iMukuvetu ats juu' atse'e xtukmuyójjip!” ²⁹ Van'it tse'e je muyoj je yojuvaa'mpa divinkoxkteni jetse'e dumunoo'kxtk: “Tonu je maa'yun, jaa'k'a'ixu javee'n jets ats mitse'e nujom nmukuvétut.” ³⁰ Ax ka'ats je'e ve'e dukuvujk, yakjapyoxuntakpaajmju tse'e van'it paat kuunume'e myukuvétjut. ³¹ Ku ve'e je viijnk mumutoompa du'ixti vintso ve'e jyatki, ñutsaachvinmaaydu tse'e jado'k je mutoompa, van'it tse'e ojts je vyintsán duvaajnjada nujom vintso ve'e jyajty ñajxy. ³² Van'it tse'e je vintsán dunukejxi je toompa jetse'e jidu'um dunuujmi: “iMits, ko'oy toompa! Nmee'kxji xa ats mitse'e je myoj ku atse'e xmunoo'kxtk, ³³ ve'emts mitse'e kuxtukmo'tpa je mmujatyoo' ax jo'n ats mitse'e ntukma't.” ³⁴ Ooy tse'e tyun'ejkji je vintsán, je'e kajx tse'e duyakjapyoxuntakpaajmji van'it paat ku ve'e nujom je yoj dukuvétut.

³⁵ 'Nay ve'em tse'e ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm, ka'ats je'e ve'e mtokinmee'kxjuduvat pan ka'a ve'e to'k aaj to'k joot xtokinmee'kxta je m'utsta je m'ajchta jets je m'utsta je mtsa'ada.

19

*Ku je jayu je navyajkun duyakvintsa'kintóki
(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)*

¹ Ku ve'e je Jesús kyojtskujx, van'it tse'e choo'nni jem Galilea jetse'e ñujkx jem judéait y'it jootm, jeme'e jado'k ado'om Jordán maja napa'am ñajxy. ² Numay tse'e je jayu pyanajkjidi. Jem tse'e je Jesús duyakjotkadaakni je pya'am jáyuda.

³ Van'it tse'e je fariseotajk divinkutámidi je Jesús jetse'e dutukkats'íxtada. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—¿Yakjatype'e je pava'nun jetse'e je yaa'tyajk je ñuda'ax dumasooknit je nak maat otyi kajxa?

⁴ Van'it tse'e y'atsaajv:

—¿Ka'ana miitse'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp xkotsta jets ku ve'e je Nte'yam je jayu duyaktsoo'ntk, to'k je yaa'tyajk jets to'k je ta'axtajk, ve'em tse'e duyaktsoo'ntk?

⁵ Vaampa tse'e jidu'um: “Je'e kajx xa ve'e je yaa'tyajk je tyee' je tyaak dumasooknit jetse'e dumaatnamyojkjinit je ñuda'ax, ve'em tse'e numejtsk y'ijttinit ax jo'n to'k jáyují.” ⁶ Je'e kajx tse'e, juu' xa ve'e je Nte'yam tuduyaknamyukju, ni pánats je'e ve'e dukayaknavya'kxjut.

⁷ Van'it tse'e du'amotutúvidi:

—Pan ve'emam je'e ve'e, ¿tyajxse'e je Moisés vyaajñ jets ve'eme'e y'oya jetse'e je nak maat je ta'axtajk yakmasooknit?

⁸ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Je'e kajx tse'e je Moisés myakjajtuxjidi jetse'e je mnuda'ax xmasooktinit je nak maat kux makke'e je mkuvajk xpamda; ax ku tse'e je Nte'yam je jayu duyaktsoo'ntk yaja naxviijn, ka'a tse'e ve'em y'ij. ⁹ Ats xa miitse'e nnuujmidup jets pan pane'e je ñuda'ax dumasookp, pan ka je'e kajxap ku ve'e duyakvintsa'kintóki je navyajkun, yakvintsa'kintókipts je'e ve'e je navyajkun ku ve'e je viijnk ta'axtajk dupuk.

¹⁰ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk vyaandi:

—Pan ve'em xa ve'e je yaa'tyajk jyaty ku ve'e je ñuda'ax dumasookni, nuyojk oyts je'e ve'e ku ve'e je jayu kyanavyukju.

¹¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'a xa ve'e dupaa'ty du'akeega jetse'e anañujoma je jayu ñavyákjadat, je'ejyji ve'e pan pan jatye'e je Nte'yam ñupaajmtki jetse'e ve'em dutóndat. ¹² May viijn xa ve'e pan tyajxe'e je yaa'tyajk je ta'axtajk dukamaatnayjayépjü: jem tse'e pan pan jatye'e ve'em dumuke'xidup, jempa tse'e pan pan jatye'e je jayu ve'em toojnjudup, nay jempa tse'e pan pan jatye'e dukamaatnayjayéppjudup je ta'axtajk kux ve'eme'e dunasjávada jets nuyojk oye'e je Nte'yam dumutóndat dumupáktat anaaydum. Ax pan pan jatye'e o'yixjudup jetse'e ñavyákjadat, va'an tse'e dukuvakta je ayook juu' atse'e tunkats.

*Ku je Jesús dunútsapkajts je pi'k ónukta
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)*

¹³ Van'it tse'e je Jesús dutuknunajkxti je pi'k ónukta jetse'e je kya'aj dutuknukónut jetse'e dunútsapkótsut. Van'it tse'e je ixpajkpatajk dutuknuujmidi pan pan jatye'e je pi'k ónuk duyaknajkxtu. ¹⁴ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Masó'okta jets atse'e je pi'k ónuk xnumíndat, ka'a ve'e xkayakjajtjadat, kux je'e pan pan jatye'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm, ve'emts je'e ve'e ax jo'n ya pi'k ónukta.

¹⁵ Van'it tse'e je kya'aj dutuknukaajn je pi'k ónukta, jetse'e chaan.

*Ku je Jesús dumaatnakyojtsji to'k je mootsk ónuk juu' ve'e kumeen
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)*

¹⁶ To'k nax xa ve'e to'k je mootsk ónuk je Jesús duvinkutami, jetse'e du'amotutuvi:

—Oy yak'ixpajkpa, ¿juu'se'e oy jets atse'e ntónut jets atse'e njayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Nte'yam atse'e xtij ku ve'e mva'añ jets oy atse'e? To'kji xa je'e ve'e pane'e oy, je Nte'yamts je'e ve'e. Ax pan mtsajkpts mitse'e jetse'e xjayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, kutyónuts je pava'nun.

¹⁸ Van'it tse'e je mootsk ónuk y'atsaajv:

—¿Juu'se'e?

Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Ka'a tse'e myakjaju'oo'kut, ka'a tse'e xyakvintsá'kintókiyut je navyajkun, ka'a tse'e mme'e'tsut, ka'a tse'e je jayu xnuvampétut, ¹⁹ vintsá'aga je mtee' je mtaak, tsokü je mmujantam je mmutaktam ve'em ax jo'n viinm mnachakju.

²⁰ Van'it tse'e je mootsk ónuk y'atsaajv:

—Ku atse'e pi'knun nve'na, van'itanits ats ya'a ve'e nujom nkutyún. ¿Tis atse'e xkajaa'k'ijtip?

²¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan mtsajkp xa mitse'e jetse'e m'ijtnit oy jets va'ajts, najkxu xtoo'kkajxni juu' ve'e m'ixp mjayejpp jets mooyni je meen je ayoo'va jayu, ve'em tse'e je o'yin xjayéput jem tsapjootm. Ku tse'e ve'em xtónut, van'itts atse'e xpamiinnit.

²² Ku ve'e je mootsk ónuk du'amotunajxy, va'ajts tsaachvinmaayp tse'e ñajkxni, kux maye'e ooy juu' ve'e y'ixp jyayejpp.

²³ Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets tso'oxe'e jets je kumeen jayu ñapyámjut jem je Nte'yam y'am kya'm. ²⁴ Ve'em atse'e nva'añ jets ka'a ve'e cho'oxa vintso ve'e je camello ñáxut jep xo'yun jot jaatp, je'e ve'e tso'ox vintso ve'e je kumeen jayu ñapyámjut jem je Nte'yam y'am kya'm.

²⁵ Ku ve'e du'amotunajxti je y'ixpajkpatajk, atuva atoki tse'e dutuntuktaandi jetse'e ñavyaajnidi:

—Pan ve'em xa ve'e, ¿pants vine'e o'yixjup jetse'e dujayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

²⁶ Van'it tse'e je Jesús vyin'íxjidi, jetse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Ka'a xa ve'e je jayu y'o'yixjada jetse'e ñaajkpítsumjadat jep tokin jaatp; ax je Nte'yam, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e je jayu duyakpítsumut jep tokin jaatp, kux nujome'e je Nte'yam juu' y'o'yixkúxju.

²⁷ Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—Maja Vintsán, nmasokkajxnu xa aatse'e nujom juu' aatse'e n'ixp njayejpp vye'na jets aats mitse'e mpamiijn. ¿Tits aatse'e njayejpnp?

²⁸ Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets van'it ku ve'e je nam it choo'ndukut, van'it ku atse'e n'ajxtukut jeja ats nkutojkun tsuujntkun kujx, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, m'ajxktuvaps miitse'e joma ve'e makmejtsk je kutojkun tsuujntkun, miitsta, pan pan jaty atse'e xpamiindu, ve'em tse'e xtokimpayo'oydat je makmejtsk jaka'a juu' ve'e je israeejlit jáyuda. ²⁹ Ax nujom tse'e pan pan jaty atse'e xjaanchja'vidup jets ats kajxe'e dumasooktini je tyajk, je y'uts, je y'ajch, je cha'a, je tyee', je tyaak, je ñuda'ax, je y'ónuk, ukpu je ñaax, yakmo'odapts je'e ve'e mókupx nax je o'yin jetse'e dujayejptuvat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ³⁰ Ax numay tse'e juu' ve'e uxyam dunumájidup, je'e tse'e taandinup pi'k; ax numayva tse'e juu' ve'e uxyam dunupi'kidup, je'e tse'e dunumájadap.

20

Je toompada tukmu'a'ixmojkin

¹ 'Ve'em xa ve'e je Nte'yam je jayu dutoojnjadat ax jo'n to'k je kukam juu' ve'e japyji najkx je toompa du'ixta jetse'e jem chaaydum kam jootm tyóndat. ² Ve'em tse'e dumaatnakyojtsji je toompatajk jets to'k je denario meene'e dumujóydat to'k xaaj. Van'it tse'e dupakejxti jem kyam jootm. ³ Taaxtojtuk yaaxp tse'e vye'na, van'it tse'e vyimpijtnuva jem maa'y jootm jetse'e du'ix jets jeme'e je jayu juu' ve'e toonk'ixtidup. ⁴ Van'it tse'e dunuujmidi: “Najkxtuva miits mtonda jem ats nkam jootm. Ve'em ats miitse'e nmujóydat ax jo'n dupaa'ty du'akeega.” Najkxtuts je'e ve'e. ⁵ Kujk xaaj jo'n tse'e y'oijtsnuva jem maa'y jootm. Nay vanxúpjyam tse'e dutoonnuva. Nay vanxúpjyam tse'e dutoonnuva ku ve'e y'oijtsnuva toojk yaaxp. ⁶ Ax mugooxk yaaxp tse'e vye'na ku ve'e y'oijtsnuva jem maa'y jootm. Jem tse'e dujaa'kpaaty je jayu. Van'it tse'e dunuujmidi: “¿Tyajxts miitse'e yaja mxanaxta? ¿Tyajxe'e mkatonda?” ⁷ Van'it tse'e y'atsoovdi: “Ni pana xa aatse'e xkatoompaváv.” Van'it tse'e je kukam y'atsaajv: “Najkxtuva miits mtonda jem ats nkam jootm.”

⁸ 'Ku ve'e je it cho'oini, van'it tse'e je kukam dunuujmi je yaktoompa: “Yaaxjada je toompada jetse'e xmujóydat, je'e ve'e mmujóydap too'vajkp juu' ve'e ux'ook tutyoonktákada.” ⁹ Ku ve'e jye'ydi je'eda juu' ve'e tajkidu toompa mugooxk yaaxp, kakto'k je denario meen tse'e yaktukmujooydi. ¹⁰ Ax kuts je'e ve'e jye'ydi juu' ve'e too'vajkp toonktajkidu, ve'em tse'e y'ukvinmaaydi jets nuyojke'e kuyakmooydi; ax to'k je denario meenjam tse'e kakje'e yakmooyduva. ¹¹ Ku ve'e yakmujokyaajxti, van'it tse'e je kukam dvinkojtspejtti. ¹² Jidu'um tse'e vyaandi: “Ya'ada juu' ve'e ux'ook tutyoonktákada, to'k hoorajits ya'a ve'e tutyonda, nay vanxuups ya'a ve'e tuxmujooyduva ax jo'n aats; xanaxpts aatse'e tunjatún, ve'emts aatse'e je an tunjamutena ve'emts aatse'e je toonk tunjamutena.” ¹³ Ax jidu'um tse'e je kukam dunuujmi nuto'k je'eda: “Mex, ka'a xa ats mitse'e nko'otyuujnja. ¿Ka ve'emap uu'me'e tunkojtsmojkum jets to'ke'e je denario meen nmujóyut? ¹⁴ Ta xa mitse'e myakmujoy, najkxnits. Átsam xa ya'a ve'e nmo'ovaampy vanxúpjyam juu' ve'e ux'ook tutyoonktáka ax jo'n ats mitse'e tunmujoy. ¹⁵ Q'yip xa ve'e jetse'e ats nje'e nyaktónut ax jo'n atse'e ntsak. ¿Uk mko'oyja'vipe'e ku atse'e je maa'yun ntun?”

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Ax ve'em tse'e, pan pan jaty xa ve'e ux'ookidup, ñumájadapts je'e ve'e; pan pan jaty tse'e dunumájidup, ux'ookadapts je'e ve'e. Numay xa ve'e pan pan jatye'e yakyaaxjidup; nu'eejyjidats je'e ve'e pan pan jatye'e yakvinkoondup.

Ku je Jesús du'ava'ninuva je y'oo'kun
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Jéjani tse'e je Jesús vye'na too' aajy, jeme'e Jerusalén ñujkx, van'it tse'e apuk duvaajv je ñumakmejtsk ixpajkpatajk, jetse'e dunuujmidi:

¹⁸ —Jem tse'e Jerusalén nja'mda. Jemts atse'e nyakpámüt jem je tee' tajk je vyintsán kya'mda jets jem je tsaptujkpít yak'ixpajkpatajk kya'mda, je'ets atse'e xtuknuvánadap je n'oo'kun ¹⁹ jets atse'e xpámdat jem je jayu kya'm juu' ve'e ka je israeejlítap. Je'ets atse'e xnuxi'iktap xtukxi'iktap jets atse'e xvóptat jets atse'e xyakcruuzpéttat. Ax joojntykpajknuvapt atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp.

Juu' ve'e y'amotu je Santiago maat je Juan je tyaakta
(Mr. 10.35-45)

²⁰ Van'it tse'e je Jesús vyinkutámiji je Zebedeo je ñuda'ax maat numejtsk je y'ónukta, je Santiago jets je Juan. Van'it tse'e je ta'axtajk dvincoxkteni je Jesús, je maa'yune'e y'amotuvuvaampy. ²¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Tise'e mtsajkp jets ats mitse'e ntoojnjat?

Jetse'e je ta'axtajk y'atsaajv:

—Va'anü mits to'k aaj jets jeme'e mkutojkun jootm ats ya nmajntk y'ajxtktinit, to'k jeja m'aka'yun pa'ayi jets jado'k jeja m'anajapa'ayi.

²² Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je Santiago maat je Juan:

—Ka'a xa ve'e xnujávada ti ve'e m'amótudup. ¿M'o'yixjudupe'e jetse'e je tsaachpaatun xyaknáxtat juu' atse'e nyaknápup, uk m'o'yixjudupe'e jetse'e xmuténadat ve'em je tsaachpaatun ax jo'n atse'e nmuténat?

Jetse'e y'atsoovdi:

—X'o'yixjup xa aatse'e.

²³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tyúvam xa ve'e, je tsaachpaatun juu' atse'e nyaknápup, myaknajxtuvapt miits je'e ve'e; jets je tsaachpaatun juu' atse'e nmuténap, mmuténiduvapt miits je'e ve'e. Ax je'e tse'e juu' ve'e mtijtup jetse'e m'ajxtktinit jeja ats n'aka'yun pa'ayi jets jeja ats n'anajapa'ayi, ka átsapts je'e ve'e xtukkadaakp jets ats miitse'e nmo'oydat, je'e je'e ve'e yakmo'oydap pan pane'e ats je nTee' tyuknupaajmtki.

²⁴ Ax ku tse'e du'amotunajxti je janumajk ixpajkpa, van'it tse'e dumujotma'tti je Santiago maat je Juan. ²⁵ Van'it tse'e je Jesús duyaaxjidi je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi:

—Mnuja'vidup xa miitse'eda jets je'eda pan pan jatye'e yakkutojktup juu' ve'e ka je israeejlít jáyuvapta, mákk tse'e yakkutokta; ax je'eda pan pan jatye'e dunumájidup je'e maatta, je'e tse'e dupavaandup jetse'e jatyji yaktónüt ax jo'n du'oyjávada. ²⁶ Ax ka'ats miitse'e mve'emada. Pan pan xa ve'e dutsojpk jetse'e dunumájat amiitsjida, ve'em tse'e ñapyámjüt ax jo'n je mpatto'niva kuy'ijt; ²⁷ jets je'e pan pane'e dutsojpk jetse'e dunuvintsánat, ve'em tse'e ñapyámjüt ax jo'n je mtoompa kuy'ijt. ²⁸ Ve'em ax jo'n ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp, ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets atse'e nyakpattónat, je'e ve'e jets atse'e je jayu mpattónat jets atse'e je numay jayu je tyokin nkuvétut ku ats je'e ve'e nku'oo'kat, ve'em tse'e dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky numejtsk je viints jayu jep Jericó
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Ku ve'e jem jericoojit kyajpun kajxm choo'ndini, van'it tse'e numay je jayu je Jesús dupanajkxti. ³⁰ Jem tse'e too' pa'am numejtsk je viints jayu chaanada. Ku ve'e dumótudi jets jeme'e je Jesús ñaxy vye'na, van'it tse'e mačk vyaandi:

—¡Vintsán, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk aats to'k aaj!

³¹ Tukna'muxjudu tse'e je jayu jetse'e y'amo'ottat. Ax nuyojk mačk tse'e vyaandi:

—¡Vintsán, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk aats to'k aaj!

³² Van'it tse'e je Jesús vya'ktaañ, jetse'e vyaañ jetse'e duyakmíndat je viints jáyuda. Ku ve'e duyakje'ydi, van'it tse'e je Jesús je viints jayu du'amotutúvidi:

—¿Tise'e mtsojktup jets ats miitse'e ntoojnadat?

³³ Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Vintsán, je'e xa aatse'e ntsajkp jets aats mitse'e xyakvin'ixpákut.

³⁴ Tukmo'tjuduts je'e ve'e je Jesús. Van'it tse'e vyinkuto'nijidi. Tun jatyji tse'e je viints jayu vyin'ixpajktini jetse'e je Jesús dupanajkxti.

21

Ku je Jesús tyajki jep Jerusalén

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Myutámidup tse'e vye'nada jem Jerusalén, jem joma ve'e je kajpun juu' ve'e Betfagé duxaaj jets je Olivos Kopk, van'it tse'e je Jesús dukejx numejtsk je y'ixpajkpa, ² jetse'e dunuujmidi:

—Najkxta xi pi'k kajpun kujx juu' ve'e xi avinkujk. Jeja tse'e xpaattat to'k je burra maat je y'ónuk, mukéjadats jetse'e xyakmíndat. ³ Pan m'amotutúvijidup tse'e je jayu, ve'em tse'e xnaajmadat: Je Maja Vintsane'e dutsojkk, ax jatyji tse'e dukejxumpijtnuvat.

⁴ Je'e kajx tse'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji juu' ve'e jyaay to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e dujaajy:

⁵ Naajmada jidu'um je jerusaleenit jáyuda:

“Ixu, nuu'k aaj nuu'k joote'e je myakkutojkkpa mnumínjada mnuje'yajada, to'ke'e je pi'k burro dutuktsuuna, je burra je y'ónuk.”

Jidu'um tse'e dujaajy.

⁶ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñajkxti jetse'e dutoondi ax jo'n je Jesús tyukpavaajnjidi, ⁷ jetse'e dutuknuje'ydi je Jesús je burra maat je y'ónuk. Van'it tse'e je vyitta dutukjape'ndi je burro ónuk, jetse'e je Jesús pyejt jem burro ni'kxm. ⁸ Van'it tse'e je numay jayu je vyit duye'pti jeja too' kujk joma ve'e je Jesús ñaxuva'añ vye'na. Jempa tse'e pane'e dupojxtuvap je tuuxux aajy jetse'e jeja to'k too' aajy duyakva'kxta. ⁹ Je jayu juu' ve'e vintoo'vajkijidup jets juu' ve'e pa'ux'ookijidup, je'e tse'e mačk vaandu:

—¡Yakmaja yakjaanča tse'e y'ijtnit je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup! Je Nte'yam je kyunoo'kxun maat xa ya'a ve'e juu' ve'e miimp je Maja Vintsán kajx! ¡Yakmaja yakjaanča tse'e y'ijtnit je Nte'yam!

¹⁰ Ku ve'e je Jesús jem Jerusalén tyajki, nujom tse'e je jayu ñaajktúvijidi ñaajkto'ojntsijidi ti ve'e toojnjup kojtsjup. Jidu'um tse'e ñavyaajnjidi:

—¿Pants ya'a ve'e?

¹¹ Jetse'e je numay jayu y'atsoovdi:

—Ya'a xa ve'e je Jesús, je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa juu' ve'e kátsani jetse'e myiinnit yaja naxviijn, je nazarétit jayu juu' ve'e jem galiléait y'it jootm.

Ku je Jesús duyakvaach je maja tsaptajk

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Van'it tse'e je Jesús tyajki jep maja tsaptaktaaguikp jetse'e duvojppitsumkujx nujom pan pan jatye'e jep ajooydup atoo'ktup vye'na, jetse'e duyakvippumpijtkujx je

myeesada pan pan jatye'e je meen dUVinkukoondup jets je'e je chuujntkunda pan pan jatye'e dutoo'ktup je pak. ¹³ Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ve'e tse'e ats je ntajk y'ijtnit je tajk joma ve'e je jayu chapkats.” Ax ve'emts miits ya'a ve'e tuxpaamdini ax jo'n “je aajntk joma ve'e je mee'tspa ñay'amókajada”.

¹⁴ Jep tse'e maja tsaptujkp je viints jáyuda jets je uxket jáyuda je Jesús dUVinkutámidi. Yakjotkadaakjidinu tse'e je Jesús. ¹⁵ Ax jotma'ttu tse'e je tee'tajk je vyintsanda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk ku ve'e du'ixti je majin juu' ve'e je Jesús tyuump jetse'e du'amotunajxti ku ve'e je pi'k ónuK makK kyotsta. Jidu'um tse'e vya'anda: “¡Yakmaja yakjaancha xa ve'e y'ijtnit je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup!” ¹⁶ Van'it tse'e je Jesús dunuujmidi:

—¿Tits, ka'a ve'e xmotu vintsQ ve'e vya'anda?

Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ve'em, nmótup ats. ¿Ka'ana miitse'e xkotsta je Kunuu'kx Jatyán juu' ya'a ve'e y'ava'nip? Jidu'um tse'e vya'añ:

Ve'em mitse'e xpuujm jetse'e oy tsoj myakmájajat myakjaanchajat je pi'k ónuK, je'e paat juu' ve'e tsi'tstupna.

¿Ka jidu'umap je'e ve'e vya'añ?

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús myasookjidi jetse'e ñujkx jem betániait kyajpun kajxm. Jem tse'e chonajxy.

Ku je Jesús duko'ónukojtsi to'k je higo kup

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Je kujápit tse'e ku ve'e vyimpijtnuva jem Jerusalén, van'it tse'e je Jesús yu'oo'kji. ¹⁹ Y'ix tse'e to'k je higo kup je too' mutam. Van'it tse'e dunuujkx jetse'e du'ixut pan jeme'e je tyaajm. Ax ka'a tse'e dutipaaty jem kup kajxm, tum je y'aajyji ve'e. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je higo kup:

—¡Ni je vin'ita mko'okta'minit!

Tun je'yji tse'e je higo kup tyaatsni. ²⁰ Ku tse'e je y'ixpajkpatajk du'ixti, atuva atoki tse'e tyaandi. Van'it tse'e du'amotutúvidi je Jesús:

—¿Vintsos je'e ve'e je higo kup tun jatyi tutyatsni?

²¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, pan mjaanchja'vidup xa ve'e je Nte'yam jetse'e mkamejtsvinmáyda jets ve'eme'e tyónjút juu' ve'e m'amótudup, ka ya'ajyap tse'e m'o'yixjadap jetse'e xtóndat juu' atse'e je higo kup tuntuujnja, m'o'yixjuduvape'e jetse'e ya kopk xnaajmadat: “Ke'eku jets nay'apómaja jem maaxy najootm”, ax ve'em tse'e tyónjút. ²² Ax nujom tse'e pan ti ve'e m'amótudup je Nte'yam ku ve'e mtsapkotsta, pan mjaanchja'vidup tse'e jets ve'eme'e tyónjút juu' ve'e m'amótudup, tónjupts je'e ve'e.

Je kutojkun juu' ve'e je Jesús jyajejpp

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Van'it tse'e je Jesús tyajki jep maja tsaptujkp. Ax namvaat tse'e jep yak'ixpuk, van'it tse'e vyinkutámijidi je tee'tajk je vyintsanda jets je israeejlit je myújit jáyuda, jetse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Pan tse'e tumna'muxju jets ya'a ve'e xtónut? ¿Pane'e ya kutojkun mmoojyju?

²⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Nay ve'empats atse'e nvaampa jets atse'e x'atsoovduvat. Pan x'atsoovdupts atse'e, van'itts ats miitse'e nvaajnjadat jets pan atse'e ya kutojkun xmooyp jets ats ya'a ve'e ntun. ²⁵ ¿Pan tse'e je Juan je kutojkun moojyju jetse'e je jayu duyaknapétut? ¿Je Nte'yame'e, ukpu je jayu ve'e?

Ax van'it tse'e dukojtsmojkti. Jidu'um tse'e ñavyaajnjadi:

—¿Vintsose'e kunva'numda? Pan va'numdup xa ve'e jets je Nte'yame'e mooyju je kutojkun, jidu'um tse'e xnuujmimdat: “¿Tyajx tse'e xkajaanchja'vidi juu' ve'e je Juan kyojts?” ²⁶ Ax pan va'numdup tse'e jets je jayu ve'e je kutojkun mooyju, ntsa'kimdupts uu'me'e je numay jayu, kux ve'eme'e anañujoma dujaanchjávada jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa je'e ve'e je Juan y'ijt.

²⁷ Van'it tse'e y'atsoovdi jets ka'a ve'e dunujávada jets pane'e je kutojkun mooyju je Juan jetse'e je jayu duyaknapétut. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'ats atse'e n'ava'nivat jets pan atse'e ya kutojkun xmooyp jets atse'e ve'em ntun.

To'k je jayu maat numejtsk je myajntk tukmu'a'ixmojkin

²⁸ Jetse'e jyaa'kvaajñ:

—¿Vintsoš ya'a ve'e xvinmótuda? Jem xa ve'e to'k je yaa'tyajk, numejtsk tse'e je myajntk. Jidu'um tse'e je kyoop majntk dunuujmi: “Najkxu mtunu jem tsaaydum kam jootm.” ²⁹ Van'it tse'e y'atsaajv: “Ka'a atse'e nnajkxuva'añ.” Ux'ook tse'e vyinmayumpijit jetse'e ojts jem tyun. ³⁰ Ax van'it tse'e dunuujmiva nay vanxúpjyam jado'k je myajntk. Ax jidu'umts je'e ve'e y'atsoovji: “Najkxup ats.” Ax ka'a tse'e ñujkx. ³¹ ¿Pan tse'e dutoon juu' ve'e je tyee' chojk?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je'e ve'e juu' ve'e mutoo'vajkp yaknuujmi.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je yaa'tyajk je myajntk juu' ve'e dukatoon juu' ve'e je tyee' chojk. Napyaaajmjudu ve'e jem je Nte'yam y'am kya'm je kupa'mun pakmojkpada jets je ko'otya'axapta; ax nujoj tso'oxts je'e ve'e jetse'e jem m'ittat. ³² Kux je'e xa ve'e je Yaknapejtpa Juan ñu'ojts jetse'e mtuk'ixjadat vintso ve'e je Nte'yam dutsak jetse'e mjoojntykadat, ka'ats miits je'e ve'e xjaanchja'vidi, ax jyaanchja'viduts je'e ve'e je kupa'mun pakmojkpada jets je ko'otya'axapta. Ax óyamts miitse'e xja'ixti ku ve'e vyinmayumpijitti jetse'e ñapyaaajmjidi jem je Nte'yam y'am kya'm, ka'ats miitse'e ve'em xtoonduva, ka'a tse'e xjaanchja'vidi juu' ve'e je Juan kyojts.

Je ko'oy toompatajk tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ Amotunaxta jado'k ya tukmu'a'ixmojkin: To'k xa ve'e je jayu dupuujm je tsaaydum kam, jetse'e duyaknaa'tujk, jetse'e je jot dupuujm jep tsajaatp joma ve'e je tsaaydum yakvinmaa'kxut, jetse'e to'k je pats kajxm dupuujm joma ve'e je chaaydum kam yaknu'ixat. Van'it tse'e dutukmaatkojtsmojkti je yoova toompatajk pan vinxupe'e tyukkada'akjadat ku ve'e dupakmóktat je tsaaydum taajm. Van'it tse'e jékum ñujkx.

³⁴ 'Ku ve'e je tsaaydum tok aats dupaaty, van'it tse'e je kyukátsivada dukejx jetse'e najkx je yoova toompa du'amótuda pan juu' ve'e tukkadaakjup. ³⁵ Ax myajtstu tse'e je kukátsivada: jem tse'e juu' ve'e vyojptu, jempa tse'e juu' ve'e yak'oo'ktu, nay jempa tse'e juu' ve'e chaka'tstu. ³⁶ Van'it tse'e je tsaaydum kam je vyintsán dujaa'kkejxnuva je kyukátsivada. Nay vanxúpjyam tse'e yaktoondinuva nujom juu' ve'e kyejx.

³⁷ 'Ax tun ux'ookani tse'e je myajntk dukejx. Jidu'um tse'e vyaajñ: “Vyintsa'agadap ijk je'e vine'e ats ya n'ónuk.” ³⁸ Ax ku tse'e du'ixti je tsaaydum kam je vyintsán je myajntk, jidu'um tse'e ñavyaaajnjidi: “Ya'a xa ve'e tukkadakkáxjup ya tsaaydum kam. Va'an duyak'oo'kumda jetse'e nje'eimdat ya tsaaydum kam.” ³⁹ Van'it tse'e dumajtsti jetse'e duyakpítsumdi joma ve'e je tsaaydum kam, jetse'e duyak'oo'kti.

⁴⁰ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vintsose'e tyónjadat je tsaaydum kam je vyintsán?

⁴¹ Jetse'e y'atsoovdi:

—Yakjay'oo'kkáxjadap xa ve'e katukma'atum je ko'oy toompatajk jetse'e je viijnk yoova toompa dupámut.

⁴² Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ta miitse'e xkotsta je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp:

Je oy tsaaj juu' ve'e je pojtspatajk myasoohtinu,

je'e tse'e ojts yakpum joma ve'e dunuvinkopkikux je maja tsaptakpats.

Je Maja Vintsán xa ya'a ve'e dutoon,

ax je maja atúvats ya'a ve'e juu' ve'e n'ixumdup.

Ta miits ya'a ve'e xkotsta, ¿ve'em xaja? ⁴³ Miits xa ve'e m'uktukkadaakjudu jetse'e kum'ijtti jem je Nte'yam y'am kya'm. Ax ka'a tse'e jem m'ittat; je Nte'yam tse'e dūvinkoon jetse'e jem y'ijttinit je jayu juu' ve'e kuvajkjūdup. ⁴⁴ Pan pan xa ve'e kítup jeja tsakujx, tuktajikáxup tse'e; ax pan pan tse'e jem ñi'kxm je tsaaj naxkadaakp, je naxvay jo'n tse'e tyaannit je jayu.

⁴⁵ Ku ve'e je tee'tajk je vyintsanda jets je fariseotajk du'amotunajxti, van'it tse'e dunuja'vidi jets je'e kajxta ve'e ya tukmu'a'ixmojkin dukajts; ⁴⁶ jyamatsuvaandu tse'e, ax ka'a tse'e ve'em dutoondi kux cha'kidupe'e je numay jayu je'e kajx ku ve'e je numay jayu dujaanchja'vidi jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa je'e ve'e je Jesús.

22

Je navyajtkun xaaj tukmu'a'ixmojkin

¹ Van'it tse'e je Jesús kyojts'ukvaannuva je tukmu'a'ixmojkin maat. Jidu'um tse'e vyaajñ:

² —Je Nte'yam xa ve'e dūvoop je jayu jetse'e y'ijttinit jem y'am kya'm. Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je yakkutojkpa juu' ve'e je myajntk dunuxaajito'ni ku ve'e tya'axpujk, ³ jetse'e je tyoompatajk dukejx jetse'e je javyaa'kx najkx dūvovda; ax ka'a tse'e je javyaa'kx jye'ydi. ⁴ Van'it tse'e dukejxnuva je viijnk toompada, jetse'e dūnuujmidi: “Naajmada je javyaa'kxta jets apaamdukani atse'e njayep je kaaky je naaj, távani atse'e nyakjay'aa'kju ats je ntsapkaaj jets je tánuk juu' atse'e tunyakyee'k, avaadani ve'e nujom. Va'an dūminda xaajiva.” ⁵ Ax ka'a tse'e je javyaa'kx myajapaajmjidi. Jeme'e kyam jootm to'k ñujkx, jado'k tse'e ajooyva ato'kpa ñujkx, ⁶ juu' tse'e viijnkta, myajtstu tse'e je yakkutojkpa je tyoompada jetse'e dūjomtoondi dutitoondi, jetse'e dūyak'oo'kti. ⁷ Van'it tse'e je yakkutojkpa ooy tyunjotma'ty, jetse'e je tyojpatajk dukejx jetse'e najkx dūyak'oo'kkáxta je'e juu' ve'e dūyak'oo'ktu je tyoompada, jetse'e je kya-jpun dūyaktóydat. ⁸ Van'it tse'e je tyoompatajk dūnuujmi: “Apaamdukani xa ve'e nujom je xaaj, ax ka'a tse'e dūvinmátsjada je'e juu' ve'e ojts yakvovda jetse'e myíndat. ⁹ Je'e kajx tse'e, najkxu xvomokta jeja too' aajy jetse'e xyakmíndat xaajiva nujom pan pan jatye'e mpaattup.” ¹⁰ Van'it tse'e je toompa tajk jeja too' aajy pyítsumdi jetse'e dūvomojkkajxti nujom pan pan jatye'e pyaattu, juu' ve'e oy jáyuda jets juu' ve'e ko'oy jáyuda. Ve'em tse'e je tajk y'ujts.

¹¹ Ax ku tse'e je yakkutojkpa tyajki jetse'e dū'ix je javyaa'kxta, van'it tse'e dutuk'ixpejt to'k je yaa'tyajk juu' ve'e jep ve'nip, ka'a tse'e dutuktajki je xox juu' ve'e yakmooy je xaaj kajx. ¹² Van'it tse'e je yakkutojkpa ña'muxji: “Mex, ¿vintso tse'e yaja tumtaka ka je xox maatap juu' ve'e ya xaaj kajx toomp?” Ama'at tse'e tyaajñ. ¹³ Van'it tse'e je yakkutojkpa dūnuujmi je tyoompatajk: “Katsomda paktsomda jets yakpítsumda jetse'e xpámdat jem ako'ots ítum. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit.” Jidu'um tse'e vyaajñ je yakkutojkpa. ¹⁴ Ax ve'em tse'e, numay xa ve'e juu' ve'e yakyaaxjidup; nu'eejyjidats je'e ve'e pan pan jatye'e yakvinkoondup.

*Je'e pane'e je kupa'mun yakmo'op
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)*

15 Van'it tse'e je fariseotajk du'ukkojtsmojkti pan vintso ve'e je Jesús kuduyakkojstókidi. 16 Je'e kajx tse'e je Jesús dutuknukejxti pan pan jatye'e panajxjudup jets je Herodes je jyáyuda. Jidu'um tse'e je Jesús dunujmidi:

—Yak'ixpajkpa, nnuja'vinup xa aatse'e jets tuv mitse'e je mjáyuvín je mjoojntykin, tyúvame'e je jayu je Nte'yam jye'e xtuk'ix jets ka'ats mitse'e xtsa'aga jetse'e x'avánat juu' ve'e pyaatyp y'akeeguíp, ka'a tse'e xvínmay pan vintso ve'e je jayu mkatsju. 17 Vaajnjikts aats to'k aaj pan vintso mitse'e mvaampa, ¿yakajtype'e uu'm je mpava'nunamda jetse'e je kupa'mun yakmo'ot je yakkutojkpa César, ukpu ka'a ve'e?

18 Ax ñuja'vi tse'e je Jesús vintso ve'e je kyo'oy vinma'yunda, je'e kajx tse'e y'atsaajv:

—Mejts'aahta mejtsjootta, ¿tyajxts atse'e xkatsuvaa'nda? 19 Tuk'ixta ats to'k je meen juu' ve'e mpaamdúp je kupa'mun.

Van'it tse'e yaktuk'ix to'k je denario meen. 20 Ku ve'e je Jesús du'ix, van'it tse'e y'atsoojviji:

—¿Pan tse'e yam y'apamnax, jets pan tse'e yam xyaa jukja'a?

21 Jetse'e y'atsoojviji:

—Je yakkutojkpa César ya'a ve'e jye'e.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mo'odats je César juu' ve'e je César jye'eip, jets mooyduvats je Nte'yam juu' ve'e je Nte'yam jye'eip.

22 Ku ve'e du'amotunajxti, ama'at tse'e tyaandi. Van'it tse'e ñajkxtini.

*Ku je Jesús yak'amotutuvi pan joojntykpajknúvape'e je oo'kpatajk
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)*

23 Je xaaj tse'e je saduceotajk je Jesús dUVinkutámidi. (Je saduceotajk tse'e vaandup jets ka'a ve'e je oo'kpatajk y'ukjoojntykpajktinuvat.) Van'it tse'e je Jesús du'amotutúvidi:

24 —Yak'ixpajkpa, ve'eme'e je Moisés dujatyaañ jets pan oo'kpe'e to'k je yaa'tyajk jetse'e je ñuda'ax dumasá'ak jetse'e ka'a pan y'ónuk, je oo'kpa je y'uts tse'e dupákup je ku'aa'k ta'axtajk jetse'e je y'ónuk jyéjat. Ax je myuto'k mix ónuk tse'e taannup ax jo'n je y'ajch je y'ónuk kuy'ijt. 25 Ax nuvuxtojtuk tse'e y'ijtti je uts je ajch. Ta'axpajk tse'e je koop ónuk, van'it tse'e y'oo'kni. Ka'a tse'e je ñuda'ax je y'ónuk duyakjeji. Van'it tse'e je myuto'k uts dupujk je ku'aa'k ta'axtajk. 26 Nay vanxúpyam tse'e jyajtpa je myuto'k uts. Van'it tse'e je myumejtsk uts nay ve'em jyajtpa. Ve'eme'e jyajtti to'k jado'k je myutojtuk uts paat. 27 Távani tse'e y'oo'kkajxtini vye'na, van'it tse'e y'oo'knuva je ta'axtajk. 28 Ax kuuk tse'e je oo'kpatajk jyoojntykpajktinuvat jado'k nax, ¿pánukts vine'e tyuva dunuda'axap je ta'axtajk?, kux va'an nuvuxtojtuke'e dupajkti.

29 Van'it tse'e je Jesús y'atsoojviji:

—Mtoo'tókidup xa miitse'e kux ka'a ve'e xnujávada vintso ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets juu' ve'e o'yixjup je Nte'yam maat. 30 Ku xa ve'e je oo'kpa jyoojntykpajktinuvat jado'k nax, ka'a tse'e je jayu y'ukyaa'vyajktinit ka'a tse'e je jayu y'ukta'axpajktinit, ve'em xa je'e ve'e y'ijttinit ax jo'n je ángeles juu' ve'e jem tsapjootm.

31 Ax je'e tse'e ku ve'e je oo'kpa jyoojntykpajktinuvat jado'k nax, ta tse'e xkotsta juu' ve'e je Nte'yam mtukna'muxjudup jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. Jidu'um je'e ve'e vya'añ: 32 “XNte'yamidup atse'e je Abraham, je Isaac, maat je Jacob.” Je'e kajx tse'e, Nte'yamivapts je'e ve'e je jayu je Nte'yam pan pan jatye'e jaanchja'vijidu ku ve'e y'oo'ktini, ka'a tse'e je jyootta je jya'vinda y'aa'ka, joojntykidup je'e ve'e.

33 Ku ve'e du'amotunajxti, atuva atoki tse'e je numay jayu tyaandi ya ixpajkun kajx.

*Je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp
(Mr. 12.28-34)*

³⁴ Ku ve'e je fariseotajk dumótudi jets yak'amo'te'e je Jesús je saduceotajk, van'it tse'e ñay'amojkijidi. ³⁵ Van'it tse'e nuto'k je tsaptujkpit yak'ixpajkpa dukatsavuu'n je Jesús. Jidu'um tse'e dunuujmi:

³⁶ —Yak'ixpajkpa, ¿juu's je'e ve'e je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp?

³⁷ Van'it tse'e je Jesús y'atsoovji:

—“Tsokta je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, nujom ja'vin, nujom aaj nujom joot, jets nujom je mvinma'yun maat.” ³⁸ Ya'ats je'e ve'e je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp. ³⁹ Je mumejtsk pava'nun, ve'em játypats je'e ve'e. Jidu'um tse'e vya'añ: “Tsokta je mmujantamda je mmutaktamda ve'em ax jo'n viinm mnachókjada.” ⁴⁰ Ya mejtsk pava'nunts je'e ve'e dunumajikajxp nujom je Moisés je pyava'nun jets juu' ve'e jyatyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka. Ñumajikujxp xa ve'e kux nujome'e je viijnk pava'nun juu' ve'e yakjatyaan jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, je'e tse'e je jayu tyuk'ixp vintso ve'e dutsak jetse'e je jayu dutóndat pan chojktupe'e je Nte'yam jets je myujantam je myutaktam.

Je David je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Jemna tse'e vye'nada je fariseotajk, ⁴² van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vintso miitse'e mvaanduva? ¿Pan je'e ve'e je chaan je kyooj je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je yakkutojka David je chaan je kyooj.

⁴³ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Vintsose'e je Espíritu Santo duvinma'yunma'a je David ku ve'e je David vyaajñ jets je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo? Kux jidu'ume'e je David vyaajñ:

⁴⁴ Je Nte'yam xa ve'e dunuujmi ats je nMaja Vintsán:

“Ajxtuku yaja ats n'aka'yun pa'ayi namvaat atse'e nyakvintókida pan pan jatye'e mtso'oxpajkjjudup.”

⁴⁵ 'Jidu'um tse'e je David vyaajñ jets je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo. Ax ve'em tse'e, va'ajts tse'e yaknujava jets ka je chaan je kyoojyap je'e ve'e je Cristo, je Myaju Vintsampa je'e ve'e.

⁴⁶ Ax je'e juu' ve'e tso'oxpajkjjudup, ni pana tse'e kya'o'yixji vintso ve'e kujyaa'k'atsaajv, ni pana tse'e kyoo'knayja'vijini jetse'e juu' dujaa'k'amotutúvat.

23

Ku je Jesús duvintso'y je fariseotajk jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk
(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

¹ Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je numay jayu jets je y'ixpajkpatajk:

² —Kyojtsvaatstupe'e je Moisés je pyava'nun je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk jets je fariseotajk. ³ Katsapáktats miits je'e, ve'em tonda ax jo'n mtukna'muxjada; ax ka'a tse'e xtóndat juu' je'e ve'e tyoondup, kux to'k viijne'e juu' ve'e kyojstsup, jado'k viijn tse'e juu' ve'e tyoondup. ⁴ Pyaajmjidue'e je jayu je pava'nun juu' ve'e va'ajts tso'ox; ax ni vinxupa tse'e dukaputákada jetse'e dukutyóndat je Nte'yam je pyava'nun. ⁵ Ve'emts je'e ve'e nujom dutonda jetse'e je jayu y'ixjadat, maja viijne'e jem ak ni'kxm yukja'a dujayepta je pava'nun jetse'e ñapya'muxjada jem vyimpókkum jets jem kya'm, jetse'e je vyit yaajnit dujayepta. ⁶ Ku tse'e ñajkxta joma ve'e je maja kay je maja uu'k ukpu jep tsaptujkp, tum je'e tse'e chojktup jetse'e dutuktsaanadat je tsuujntkun juu' ve'e tum oojyit. ⁷ Chojktuvap tse'e jetse'e je vintsa'kin maat je jayu kyojtspo'o'kxjadat jep maa'y jaatp jetse'e yaknaajmadat “yak'ixpajkpa”.

8 'Ax miitsta, ka'a tse'e ve'em myaknaajmadat "yak'ixpajkpa", kux mnay'útsijidup mnay'ajchijidup mnay'útsijidup mnacha'ajjidup xa miitse'eda anañujoma. To'kjits je'e ve'e pane'e ijtp je mYak'ixpajkpada, atsts je'e ve'e, je Cristo. 9 Ka'a tse'e yaja naxviijn ve'em myaknaajmadat "tee'", kux to'kji ve'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm. 10 Ka'a tse'e ve'em myaknaajmadat "vintsán", kux ats, je Cristo, atsji ve'e nnuVintsánip. 11 Je'e pan pane'e dunumájip miits kajxta, je'ets je'e ve'e pan pane'e mpatto'nijidup. 12 Pan pan xa ve'e namyájijup, je'e tse'e taannup pi'k; pan pan tse'e naajkpi'kijup, je'e tse'e dunumájap.

13 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Miits xa ve'e je too' myak'atojktup jetse'e ve'em je viijnk jayu kyatákadat jem je Nte'yam y'am kya'm, ni viinma tse'e jem mkatákada, ka'a tse'e xyakjatta jetse'e tyákadat pan pan jatye'e jem jatakavaandup.

14 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Mpajkjidup xa ve'e je ku'aa'k ta'axtajk je tyajk paat, ax jek tse'e mtsapkotsta, ve'em tse'e xkayaknuke'xnatakava'anda je kyo'oy je'e juu' ve'e mtoondup. Ya'a kajx tse'e je tsaachpaatun nuyojk myakmooydinit.

15 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Ooy xa ve'e xtuntoonkada jetse'e otyo'ka je jayu xtukpanajkxtat juu' ve'e mjaanchja'vidup; ku ve'e ve'em je jayu dukuvuk, mtukvinmajtsjudupts miits je'e ve'e jetse'e mejtsk nax nuyojk chaachpaatnit jem janjootm jets ni ka'a ve'e miitsta.

16 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, je viints vintoo'vajkiva jo'nda! Jidu'um xa ve'e mva'anda: "Pan jem xa ve'e pan pane'e duyaknajxp je maja tsaptajk, ka'ats je'e ve'e vyinkopka jetse'e dukutyónut; ax pan yaknajxypts je'e ve'e je maja tsaptujkpit oro, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e dukutyónut." 17 Ve'em xa miitse'eda ax jo'n juu' ve'e viintsta jetse'e japyayo'oy juu' dutoonduva dukojtstuva. ¿Juu' tse'e dujaa'knumájip: je maja tsaptujkpit oro, ukpu je maja tsaptajk juu' kajxe'e je maja tsaptujkpit oro va'ajts y'it jeja je Nte'yam vyinkujk? 18 Mvaanduvap tse'e jidu'um: "Pan jem xa ve'e pan pane'e duyaknajxp je yojxpejtun, ka'ats je'e ve'e vyinkopka jetse'e dukutyónut; ax pan yaknajxypts je'e ve'e je yax juu' ve'e jem yojxpejtun kajxm, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e dukutyónut." 19 iMiitsta, je viints jayu jo'nda! ¿Juu' tse'e dujaa'knumájip: je yax, ukpu je yojxpejtun juu' kajx je yax va'ajts y'it jeja je Nte'yam vyinkujk? 20 Je'e kajx tse'e, pan pane'e duyaknajxp je yojxpejtun, ka je yojxpejtunjyap tse'e yaknajxyp, yaknajxypap je'e ve'e nujom juu' ve'e ijtp jem yojxpejtun kajxm, 21 jets pan pan tse'e duyaknajxp je maja tsaptajk, ka je maja tsaptajkkyap tse'e yaknajxyp, yaknajxypap je'e ve'e je Nte'yam, juu' ve'e jem ijtp. 22 Pan pan tse'e duyaknajxp je tsapjootmit it, yaknajxypts je'e ve'e je Nte'yam je kyutojkun tsuujntkun jets je Nte'yam, juu' ve'e jem tsuunip.

23 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Mmooydup xa ve'e je Nte'yam je diezmo je muxo'oikin paat, ax jo'n je menta, je anís, jets je comino; ax ka'a tse'e xmaja pamda je pava'nun juu' ve'e nuyojk vinkopk. Oy xa je'e ve'e jetse'e xpámdat je diezmo; ax vinkopkts je'e ve'e jetse'e xtóndat juu' ve'e nuyojk vinkopk, je'ets je'e ve'e jetse'e xtóndat juu' ve'e pyaatyp y'akeegup jetse'e xjayéptat je tukmo'tun jets je jaanchja'vin. 24 iMiitsta, je viints vintoo'vajkiva jo'nda! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e du'aka'ap to'k je pi'k oox jetse'e dunas'ooga to'k je camello.

25 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je jayu juu' ve'e duyakvaatstup jeñi'kxm tsoojvi je tuk'a'ooguin jets je tuk'atojkin; ax je jyoot, ojtsts je'e ve'e juu' ve'e mee'tsmúk jets juu' ve'e je ko'oy to'nun kajx jéjip. 26 Miits, fariseotajkta, je viints jayu jo'nda, yakva'atsta too'vajkp je mjootta je mja'vinda, van'ítinum tse'e y'óyat jetse'e xtóndat je y'oy je'e.

²⁷ 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je oo'kpa jot joma ve'e poo'p nupojtspe't, tsoj ve'e je'ni'kxm kye'ex, ax tum je oo'kpa pajk tse'e jep akujkp jets juu' jatye'e axaa'kp. ²⁸ Ve'emts miitse'e mke'exta jeja je jayu vyinkujk ax jo'n je jayu juu' ve'e tuv jáyuvidup joojntykidup, ax jep tse'e akujkp je kyo'oy je'e xjayepta jets je mejts'aaht je mejtsjoot.

²⁹ 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Mnapyaajmjudup xa ve'e ax jo'n kuxvintsa'kidi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Mnapojtspejttup tse'e je ñaxtajkin itta jetse'e xyaktsojapakta je ñupojtspe't pan pan jatye'e tuv jáyuvidu joojntykidu. ³⁰ Jidu'um tse'e mva'anda: "Pan aats xa ve'e kunjoojntyki ku ve'e aats je njujpit jayu jyoojntykidi, ka'ats aatse'e kuntukpuyak'oo'kidi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta." ³¹ Ve'emts miitse'e viinm mnaajknuke'xnatákajada jets je mjujpit jáyuda ve'e duyak'oo'ktu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. ³² Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je mjujpit jáyuda. iTuntonkukáxadats n'it juu' je'e ve'e tyon'ukvaandu!

³³ 'iMiitsta, je tsaan je chaanda je kyoojta! ¿Vintsots miitse'e mkayakpámdat jem janjootm? ³⁴ Je'e kajx tse'e, ntuknukéxtapts ats miitse'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta jets je jayu juu' ve'e viji kej jets je'e juu' ve'e myak'ixpákjadap; ax jem tse'e juu' ve'e myak'oo'ktap, jempa tse'e juu' ve'e myakcruuzpéttap, nay jempa tse'e juu' ve'e mvóptap jep tsaptujkp jetse'e xjomtónat xtitónat kajpun kajpun. ³⁵ Ax ve'em tse'e xtókinadat nujom je'e juu' ve'e yak'oo'ktu: je Abel xa ve'e oo'k mutoo'vajkp, je'e juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip y'ijt, jets je Zacarías paat, je Berequías je myajntk, je'e juu' ve'e je mjujpit jayu yak'oo'ktu jep maja tsaptaaktaagujkp jeja je maja tsaptajk jets je yojxpejtun itakujk. ³⁶ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets je jayu juu' ve'e uxjam joojntykidup, je'e tse'e dutókinadap nujom ya kyo'oy je'e.

*Ku je Jesús dunuyaaxy je jerusaleenit jáyuda
(Lc. 13.34-35)*

³⁷ 'iJerusaleenit jáyuda, jerusaleenit jáyuda, miitse'e myak'oo'ktup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta jetse'e xtsaka'atsta pan pan jatye'e je Nte'yam mtuknukéjxjudup! iMay nax xa ats miitse'e njapakmokuvaandi, ve'em ax jo'n je tseedaak jep kyeekun pa'tkup je pyi'k ónuk dumu'ux; ax ka'a tse'e xkuvajkti! ³⁸ Íxtats n'it, masa'ake'e tyaannit je mmaja tsaptajkta. ³⁹ Ax ve'emts atse'e nva'añ jets ka'a atse'e x'uk'íxtinuvat, van'ítume'e ku ve'e je xaaj dupaatnit jetse'e mva'andat: "Je Nte'yam je kyunoo'kxun maat xa ya'a ve'e juu' ve'e miimp je Maja Vintsán kajx."

24

*Ku je Jesús du'ava'ni jets kutókiyupe'e je maja tsaptajk
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)*

¹ Ku ve'e je Jesús pyítsum jep maja tsaptujkp, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dutuk'íxtat je maja tsaptakpats. ² Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿M'íxtupe'e nujom ya mújit tajkta? Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, ni to'kats ya'a ve'e ya tsaaj kyoo'ktaannit nukavyet, nujom ya'a ve'e kyutókikajxnit.

*Je nuja'vin juu' ve'e jéjap ku ve'e je itakax tyáminit
(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)*

³ Van'it tse'e ñajxiti jem Olivos Kopk viindum. Jem tse'e je Jesús chuuna vye'na, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ojts apuk ña'muxjada:

—Vaajnjk aats to'k aaj vin'it ya'a ve'e jyátut ñáxut jets ti nuja'vints aatse'e njayéppup ku ve'e mmiinnuvat jets ku ve'e ya it kyaxuvaannit.

⁴ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Mnay'ixjadap tse'e jets ka'a ve'e pan mvin'aa'njadat, ⁵ kux mindape'e numay juu' ve'e natyijjadap jets ats je'e ve'e, jetse'e vya'andat: “Ats xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.” Ax numay tse'e yakvin'aa'ndat.

⁶ 'Ax ku tse'e xmótudat jets je atso'oxe'e toojnjinup jets je atso'ox kats, ka'a tse'e mnavyinma'yunmo'ojadat, kux nupaamdükani je'e ve'e jetse'e ve'em tyónjut kyótsjut. Ax ka'anumts je'e ve'e jye'ya vye'nat je itakax, ⁷ kux najkxpe'e je jayu ñacho'oxpákjada to'k naciön jets jado'k naciön, to'k kutojkun jets jado'k kutojkun. Jéjap tse'e je yooj jets je makk ojx may viijn. ⁸ Ve'em tse'e je tsaachpaatun du'ukva'anut.

⁹ 'Van'itts miitse'e jem je jayu kya'm myakpámdat jetse'e myakjomtónat myak-titónat kuxe'e ats xjaanchjávada. ¹⁰ Van'itts atse'e numay xkoo'knatyukpajkjidinit, namyu'ékjadap namyujot'ánjadape'e, jetse'e jem je jayu kya'm ñapyámjadat to'k jado'k. ¹¹ Jéjap tse'e juu' ve'e natyijjadap je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada. Numayts je'e ve'e je jayu juu' je'e ve'e vyin'aa'ndap. ¹² Nuyókape'e ooy je kyó'oy je'e, je'e kajx tse'e numay kyoo'knachojkjidinit to'k jado'k. ¹³ Ax pan pan tse'e dumuténip je tsaachpaatun, je'e tse'e joojntykinup xa'ma kajx. ¹⁴ Yakvaajnjadape'e je jayu je oy kats je oy ayook pan joma jatye'e chaanada to'k it to'k naxviijn, ve'em tse'e dunujávadat jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu ñapyajmjidinit jem je'e y'am kya'm. Ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut, ax van'it tse'e ya it kyajxnit.

¹⁵ Je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Daniel, je'e tse'e du'ava'ni je'e pane'e je kunuu'kx it duyakvintsa'kintókiyup. (Va'an duvinmótuvu pan pane'e nakukojtsp.) Ku miitse'e x'ixtat jets jem je'e ve'e y'it joma ve'e kyapaa'tyju, ¹⁶ van'it tse'e pan pan jatye'e ve'nadap yaja judéait y'it jaat, va'an tse'e duke'ekta jetse'e ñajkxtat jem tonun viinm kopk viinm. ¹⁷ Jets pan pan jatye'e jem azotea ni'kxm ve'nadap, ka'a tse'e jep tyujkp y'uktajkidinit jetse'e ti duyakpítsumdat. ¹⁸ Pan pan jatye'e ve'niduvap jem kam jootm, ka'a tse'e dunuvimpíttat je vyit. ¹⁹ ¡Ayooon xa je'e ve'e je jyootta je ta'axtajkta juu' ve'e kanuva'ajtsap ve'nadap van'it jets pan pan jatye'e yak'onuktsi'tstup vye'nat! ²⁰ Nutsapkotsta jetse'e ve'em kyatónjut ku ve'e xox aats ukpu poo'kxtkun xaaj vye'nat, ²¹ kux van'ite'e je jayu chaachpaa'ttat ve'em ax jo'n ni vin'ita kyatúnjuna ku ve'e ya it choo'ntk jets uxyam paat, jetse'e ni je vin'ita kyoo'ktoojnjininit. ²² Ax ñupaajmtki tse'e je Nte'yam jetse'e duyakkónat je it ku ve'e je jayu chaachpaa'ttat. Pan kujyek xa ve'e je tsaachpaatun, ni pana tse'e kyatso'okut van'it. Ax ñupaajmtki tse'e je Nte'yam jetse'e duyakkónat je it ku ve'e je jayu chaachpaa'ttat, yakkónapts je'e ve'e je jayu kajxta juu' ve'e vyinkoon.

²³ 'Ax pan jidu'um tse'e myaknaajmada: “Ixta, uxyaja tse'e je Cristo”, ukpu “Ixta, uxxim tse'e je Cristo”, ka'a tse'e xjaanchjávadat. ²⁴ Kux mindape'e juu' ve'e natyijjadap jets ats je'e ve'eda, jets juu' ve'e natyijjadap je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada, tyóndapts je'e ve'e je mújit nuja'vin jets je mújit atuva jetse'e je jayu dutukvin'aa'ndat, pan kuy'o'yixjada ve'e jetse'e duvin'aa'ndat pan pan jatye'e je Nte'yam vyinkoon. ²⁵ Ta xa ats miitse'e ntukvinkótsada namka'ana ve'e ve'em jyaty. ²⁶ Je'e kajx tse'e, pan myaknuujmidupe'e: “Ixta, uxxim xa je'e ve'e je Cristo joma ve'e je jayu kyatsuuna”, ka'a tse'e xnunajkxtat; uk pan myaknuujmidup: “Ixta, uxep tujkp xa je'e ve'e je Cristo”, ka'ats miits je'e ve'e xjaanchjávadat. ²⁷ Kux ve'em ax jo'n to'k je vítsuk yak'ix jetse'e y'ajaj y'atu'kx jem joma ve'e je xaaj pyítsum jets jeja paat joma ve'e je xaaj tyaka, yak'ixpap tse'e oy ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax, ats, je jayu juu' ve'e nupaamdüka Ijtp. ²⁸ Va'ajts xa ve'e yaknujávap pan joma ve'e je jayu ve'em yakvin'aa'nüt, kux joma ve'e y'it je tánuk aa'k, jem tse'e je no'op ñay'amókajada.

Vintso myiinnuvat je Cristo

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ 'Ku ve'e ñáxut je tsaachpaatun, tun jatyji tse'e je aampa xaaj vyinkoo'tsat, ka'a tse'e je aampa po' o y'uk'aannuvat, kustákadap tse'e je maatsa; jets je makkin juu' ve'e ya tsajmit it, xyituyo'oyuupts je'e ve'e je Nte'yam. ³⁰ Van'it tse'e jem tsajviinm xpajktinit je nuja'vin jets miimp atse'e, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp; yaxpáktape'e je jayu pan joma ve'e chaanada yaja naxviijn jets atse'e x'ixtat ku atse'e nmiinnuvat jem vínuts jootm je kutojkun maat jets ooy je majin maat. ³¹ Van'ite'e ku ve'e je trompeta makk xyo'oxut, nkéxupts atse'e je n'aangelestajk, yaknay'amojkijidinuupts je'e ve'e pan pan jaty atse'e nvinkoon vinxup to'k it to'k naxviijn jets je vaat joma ve'e ya tsajmit it kyukaxa.

³² 'Ixta je higo kup. Ku ve'e je y'axén y'a'onuktaka jetse'e je y'aajy pyítsumnuva, mnuja'viduupts miits je'e ve'e jets támani ve'e je xakopk. ³³ Ax nay ve'empa tse'e ku ve'e x'ixtat jets toojnup kojtsjupe'e juu' atse'e nkajtsp, nujávadats jets támani je'e ve'e vye'nat ku atse'e nmiinnuvat. ³⁴ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nujom ya'a ve'e tyónjut kyótsjut namka'ana ve'e y'oo'kkáxta ya jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup. ³⁵ Káxup náxup tse'e ya tsajmit it jets ya naxviijnit it; ax ats je nkats je n'ayook, ni je vin'ítats je'e ve'e kyapaa'náxut.

³⁶ 'Ka'a tse'e je jayu dunujávada vin'ite'e je xaaj dupaa'tut ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut, ni je aangelesa tse'e dukanujávada juu' ve'e jem tsapjootm, ni atsa tse'e nkanuja'viva, ats, je Nte'yam je y'Onuk, je Dios Tee'ji ve'e dunuja'vip.

³⁷ 'Ve'em ax jo'n tyoojnji kyojtsji ku ve'e je Noé jyoojntyki, nay ve'empa tse'e tyoojnjinuvat van'it ku atse'e nmiinnuvat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ³⁸ Ku ve'e je naakukóma kyanaxyna vye'na, kaaydup ooktup tse'e je jayu, yaa'vyajktup ta'axpajktup, van'it paat tse'e ve'em dutoondi ku ve'e je Noé jep arca jaatp tyajkini. ³⁹ Ax ka'a tse'e dunuja'vidi vin'ite'e myínut je xaaj ku ve'e ñaakukómadat, van'itnume'e dunuja'vidi ku ve'e je naakukóma jye'y jetse'e y'oo'kkajxtini. Nay ve'empa tse'e van'it jyajtpat ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax. ⁴⁰ Je xaaj, numejtsk tse'e je yaa'tyajk vye'nadat jem kam jootm, to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit; ⁴¹ numejtsk tse'e je ta'axtajk jajtsp vye'nadat, to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit.

⁴² 'Nakujoojntykajada miits, kux ka'a xa ve'e xnujávada vin'it atse'e nmiinnuvat jado'k nax. ⁴³ Nujávada ya'a, pan kudunujava xa ve'e je kutajk pan vin'ite'e koo'ts je mee'tspa tyakava'añ, joojntyk tse'e ñaajk'ítjut jetse'e dukayakjátut jetse'e je tyajk duyak'ava'atsut jetse'e je pyaamduk yakmee'tsjat. ⁴⁴ Apaamduka ve'e mnaajk'ítjadat, kux kavinmaaype'e mve'nadat ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

*Je oy ix'ijtpa jets je ko'oy ix'ijtpa
(Lc. 12.41-48)*

⁴⁵ 'Je jáyuda juu' ve'e kuvij jetse'e oy dutonda juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n to'k juu' ve'e je toonk oy du'ix'ijtp jetse'e je vyintsán tyukkatákaja jetse'e du'ix'ítut je toompatajk. Van'it tse'e je vyintsán chaan. ⁴⁶ Ax ku tse'e je vyintsán jye'yni, van'it tse'e du'ix jets oye'e dukutyún je ayook juu' ve'e yakta'nuxju. Xoonts je'e ve'e je ix'ijtpa ku ve'e ve'em je vyintsán pyaa'tyju. ⁴⁷ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets je vyintsane'e tukkatajkikáxjup jetse'e du'ix'ítut nujom juu' jatye'e y'ixp jyayejpp. ⁴⁸ Ka'ats je'e ve'e vye'ema ax jo'n to'k je ix'ijtpa juu' ve'e dunasja'vip jets tánape'e je vyintsán, ⁴⁹ jetse'e dujomton'ukva'añ dutiton'ukva'añ je vyintsán je tyoompada, jetse'e je mookjuva dumaatkáy dumaat'uu'k. ⁵⁰ Kavinmaayp tse'e vye'nat je xaaj ku ve'e je vyintsán jye'ynit jetse'e ve'em yakkupaadat. ⁵¹ Van'it tse'e je vyintsán je tsaachpaatun myo'ojut jetse'e pyámjut joma ve'e je jayu juu' ve'e mejts'aajax mejtsjootax. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit.

25

Numajk je kiixata'ax tukmu'a'ixmojkin

¹ Jidu'um xa ve'e jyátut maat je jayu pan pan jatye'e ituvaandup jem je Nte'yam y'am kya'm. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n jyajty numajk je kiixata'axta juu' ve'e je tya'kxpa dukoondu jetse'e ñajkxti jeja je navyajkjuva tyak'aajy, je ta'axpajkpa ve'e ojts du'a'ixta. ² Numugooxk tse'e je kiixata'axta oyvintsova juu' dutonda, jets je janumugooxk, oy tse'e juu' dupayo'oyda. ³ Juu' tse'e oyvintsova juu' dutoondup, ka'a tse'e je aceite dukoondu munuyojk jetse'e je tya'kxpa kudujaa'kpaajmjidi; ⁴ ax juu' tse'e oy juu' dupayo'ydup, kyoondup tse'e je aceite munuyojk, apuke'e juu' ve'e je tya'kxpa myaat. ⁵ Ku ve'e je ta'axpajkpa tya'ni, manajxtinu tse'e nujom je kiixata'axta. ⁶ Tso'm jo'n tse'e je jayu makk kyajts jidu'um: “ixeme'e myets je ta'axpajkpa; najkxu xmaatnavyaa'tjada!” ⁷ Van'it tse'e je kiixata'ax pyojtukti jetse'e je tya'kxpada du'apaajmtkidi. ⁸ Van'it tse'e je numugooxk juu' ve'e oyvintsova juu' dutoondup, je'e tse'e dunuujmidu je numugooxk juu' ve'e oy juu' dupayo'ydup: “Mooyk aats to'k aaj je m'acéiteda kux pi'tsnupe'e aats ya nta'kxpa.” ⁹ Ax jidu'um tse'e je numugooxk y'atsoojvjidi: “Ka'ase'e, kux ka'a xa ve'e xnupaadijimat; ñojk'óye'e najkxu mje'e xjoyda.” ¹⁰ Ax namvaat tse'e ojts dujoyda je y'acéiteda, van'it tse'e jye'y je ta'axpajkpa. Je kiixata'axta juu' ve'e apaamdukani ve'nidup, myaattajkiduts je'e ve'e xaajiva je ta'axpajkpa. Van'it tse'e je tajk y'atojki. ¹¹ Ku ve'e jye'ydinuva je numugooxk kiixata'axta juu' ve'e oyvintsova juu' dutoondup, van'it tse'e vyaandi: “Te', te', yak'avaatsjik aats to'k aaj ya mtajk!” ¹² Van'it tse'e yak'atsoovdi: “Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a ats miitse'e n'ixada.”

¹³ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Nakyujoojntykajadats, kux ka'a ve'e xnujávada ti xaaj ti hora atse'e nmiinnuvat jado'k nax.

Je meen tukmu'a'ixmojkin

¹⁴ Je Nte'yam xa ve'e je jayu duyakkutojkjip. Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je yaa'tyajk juu' ve'e jékum najkxuvaan jetse'e duvatsoajv je tyoompatajk jetse'e je myeen dutukkatajki jetse'e duyaktóndat.

¹⁵ Nuto'k tse'e dutukkatajki mugooxk je meen juu' ve'e va'ajts tsóvax, jets jado'k mejtsk je meen, jets jado'k to'k je meen. Ax akijpxa tse'e chov je meen. Ve'eme'e to'k jado'k dutukkatajki jetse'e duyaktóndat pan vintso ve'e je vijin je kejun dujayepta. Van'it tse'e chaa'n jetse'e jékum ñujkx. ¹⁶ Je toompa juu' ve'e mugooxk je meen yaktukkatajki, yaktompajkkojts je'e ve'e je vyintsán je myeen jetse'e duyaknuyojki jamugooxk je meen. ¹⁷ Nay ve'empa tse'e je toompa juu' ve'e yaktukkatajki mejtsk je meen, je'e tse'e duyaknuyojki jamejtsk je vyintsán je myeen. ¹⁸ Ax je toompa juu' ve'e to'k je meen yaktukkatajki, je'e tse'e je vyintsán je myeen dutaji.

¹⁹ Ta'ni tse'e je vyintsanda jetse'e vyimpijtnuva. Van'it tse'e nuto'k jaty je tyoompa duvatsoajv jetse'e du'amotutúvidi vintso ve'e je myeen duyaktoondi. ²⁰ Too'vajkp tse'e jye'y je'e juu' ve'e yaktukkatajki mugooxk je meen. Myooy tse'e je vyintsán majk je meen; jidu'um tse'e dunuujmi: “Vintsán, mugooxk xa ats mitse'e je mmeen xtukkatajki, uxyájats je'e ve'e jamugooxk juu' atse'e mpajk.” ²¹ Van'it tse'e je vyintsán ña'muxji: “Oyse'e, oy toompa xa mitse'e, ve'eme'e juu' xtun ax jo'n yaktsak. Oy tse'e xyaktún juu' ve'e vee'n, mayts ats mitse'e juu' ntukkátakat. Tukputukxoojntkikts ats joma ve'e ats je nxoojntkun.” ²² Van'it tse'e jye'y je'e juu' ve'e yaktukkatajki mejtsk je meen, myooy tse'e je vyintsán maktaaxk je meen, jetse'e vyaajñ: “Vintsán, mejtsk xa ats mitse'e je mmeen xtukkatajki, uxyájats je'e ve'e jamejtsk juu' atse'e mpajk.” ²³ Van'it tse'e je vyintsán ña'muxji: “Oyse'e, oy toompa xa mitse'e, ve'eme'e juu' xtun ax jo'n yaktsak. Oy tse'e xyaktún juu' ve'e vee'n, mayts ats mitse'e juu' ntukkátakat. Tukputukxoojntkikts ats joma ve'e ats je nxoojntkun.” ²⁴ Ax ku tse'e jye'y je toompa juu' ve'e to'k yaktukkatajki

je meen, van'it tse'e je vyintsán dunuujmi: “Vintsán, nnuja'vip xa atse'e jets ka'a mitse'e je tukmo'tun xjayep, je'e ve'e m'amótup juu' ve'e mkanupujkp jets je'e ve'e mpakmujkp juu' ve'e mkatuump. ²⁵ Je'e kajxts ats mitse'e ntsa'ki jets atse'e ojts ya mmeen ntaja. Ax uxyájats ya'a ve'e juu' ats mitse'e xtukkatajki.” ²⁶ Van'it tse'e je vyintsán y'atsoojvji: “Mits, ko'oy toompa, ni vinxupa xa ats mitse'e xkatuujnja. Ve'em xa mitse'e mva'añ jets je'e atse'e n'amótup juu' atse'e nkanupujkp jets je'e atse'e mpakmujkp juu' atse'e nkatuump. ²⁷ Kuxtukkatajki xa ve'e je jayu ats je nmeen jetse'e kuduyaknujyoki; ax kuts atse'e kunvimpijtni, van'itts atse'e kunyakvimpijt je meen maat je myunuyojkin.” ²⁸ Van'it tse'e yaknuujmidi pan pan jatye'e jem ve'nidup: “Pajkjada ya'a to'k je meen jetse'e xtukkatakadat je'e juu' ve'e dumaat majk je meen. ²⁹ Kux pan pan xa ve'e juu' dujayejpp, jaa'kyakmo'op tse'e, ax ve'em tse'e ooy juu' dutunjayéput; ax pan pan tse'e juu' dukajayejpp, yakpajkjap tse'e nujom, je'e paate'e juu' ve'e yuu'n ve'e'n jyayejpp. ³⁰ Ax ya toompa juu' atse'e xkatoojnijp, yakpítsumdinit jets pamda jem akoo'ts ítum. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit.” Jidu'um tse'e je toompa je vyintsán vyaajñ.

Ku anañujoma je jayu yaktokimpayo'ynit

³¹ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Ku xa atse'e je va'ajts aangelestajk nmaatmínut je majin maat, ajxtukupts atse'e jeja nkutojkun tsuujntkun kujx, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ³² Nujom tse'e je jayu juu' ve'e tsuunidup vinxup to'k it to'k naxviijn, je'e tse'e nay'amojkikáxadap jeja ats nvinkujk; ats tse'e apuk mpaamdinup to'k jado'k, ve'em ax jo'n je carnero vinténiva apuk dupum je carnero jets apuk je chivo. ³³ Je jayu juu' ve'e ve'em ijttup ax jo'n je carneeroda, jéjats ats je'e ve'e mpámdat ats n'aka'yun pa'ayi; jets je jayu juu' ve'e ve'em ijttup ax jo'n je chívoda, jéjats ats je'e ve'e mpámdat ats n'anajapa'ayi. ³⁴ Van'itts atse'e, je Yakkutojkpa, nnaajmadat pan pan jatye'e jeja ats n'aka'yun pa'ayi: “Míndats miits. Ats je nTee' je kyunoo'kxun maat tse'e m'itta. Tákada yam ats nkutojkun jootm, myak'apaajmtkijidu xa miits ya'a ve'e ka'anume'e je it choo'nduk vye'na. ³⁵ Kux ku atse'e nyu'oo'kji, xyakkaayduts atse'e; ku atse'e ntaatsi, xmooyduts atse'e je tsoxk naaj; ku atse'e najxpa jayu nve'na, xyakmataanduts atse'e; ³⁶ ku atse'e je vit je xox xka'ijti, xxojxtuts atse'e; ku atse'e pajkjup nve'na, xku'íxtuts atse'e; ku atse'e jep poxuntujkp nve'na, xku'íxtuvats atse'e.” ³⁷ Van'it tse'e y'atsóvdat je'eda pan pan jatye'e tuv jáyuidup joojntykidup: “Maja Vintsán, ¿vin'itts aats mitse'e n'ix jets mitse'e myu'oo'kji, jets aats mitse'e nyakkaaj? ¿Vin'itts aats mitse'e n'ix jets mitse'e mtaatsi, jets aats mitse'e je tsoxk naaj nmooyj? ³⁸ ¿Vin'itts aats mitse'e n'ix jets najxpa jayu mitse'e, jets aats mitse'e nyakmataañ? ¿Vin'it tse'e je vit je xox mka'ijtuxji, jets aats mitse'e nxajx? ³⁹ ¿Vin'itts aats mitse'e n'ix pajkjup ukpu jep poxuntujkp, jets aats mitse'e ojts nku'ix?” ⁴⁰ Van'itts atse'e n'atsóvdat: “Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nujome'e juu' ve'e mtoojnjidu ats je n'utsatajk, vinxupe'e dukanumaja je jayu, ve'emts je'e ve'e ax jo'n atse'e viinm miits kuxtoojnjidi.”

⁴¹ Van'itts atse'e nnaajmadat pan pan jatye'e jeja ats n'anajapa'ayi: “Vinva'kva'atsta ats, ko'oñukótsada, najkxta jem janjootm juu' ve'e xa'ma kajx tooyp, je'e juu' ve'e apaamdukani ijtp jetse'e jem chaachpaattinit je ko'oyjáyuvap maat je kyo'oy aangelestajkta. ⁴² Kux ku atse'e nyu'oo'kji, ka'ats atse'e xyakkaaydi; ku atse'e ntaatsi, ka'ats atse'e je tsoxk naaj xmooydi; ⁴³ ku atse'e najxpa jayu nve'na, ka'ats atse'e xyakmataandi; ku atse'e je vit je xox xka'ijti, ka'ats atse'e xxojxti; ku atse'e pajkjup nve'na jets ku atse'e jep poxuntujkp nve'na, ka'ats atse'e ojts xku'ixta.” ⁴⁴ Van'itts atse'e x'atsóvdat: “Maja Vintsán, ¿vin'itts aats mitse'e n'ix jets mitse'e myu'oo'kji, uk mtaatsi, ukpu najxpa jayu mve'na, ukpu je vit je xox mka'ijtuxji, uk pajkjup mve'na, ukpu jep poxuntujkp mve'na, jets aats mitse'e nkaputajki?” ⁴⁵ Van'itts atse'e n'atsóvdat: “Tyúvam xa ats miitse'e

nnaajmada jets nujome'e juu' ve'e mkatoojnjidu je jayu, vinxupe'e dukanumaja je jayu, ve'emts je'e ve'e ax jo'n atse'e viinm miits kuxkatoojnjidi.” ⁴⁶ Je'eda tse'e najkxtap joma ve'e xa'ma kajx chaachpaattinit; ax je'eda juu' ve'e tuv jayuvudup joojntykidup, je'e tse'e najkxtap joma ve'e xa'ma kajx jyoojntykidinit.

26

*Ku je israeejlit jayu dukojtsmojkti jetse'e je Jesús dumátstat
(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)*

¹ Ku ve'e je Jesús vyankujx, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmi:

² —Ax jo'n miitse'e xnujávada jo'n, vajxkm xa ve'e je pascua xaaj dupaa'tut. Je xaajts atse'e jem je jayu kya'm nyakpámút juu' atse'e xtso'oxpajktup, jets atse'e cruuzpét n'ítut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

³ Van'it tse'e ñay'amojkijidi je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajka jets je israeejlit je myújit jáyuda. Jep tse'e ñay'amojkijidi je Caifás tyak'ap, je'e tse'e ijt tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta van'it. ⁴ Jep tse'e dukojtsmojkti pan vintso ve'e je Jesús dumátstat je taay maat, jetse'e duyakjay'oo'kjadat.

⁵ Jidu'um tse'e ñavyaajniji:

—Ka'a tse'e nmajsumdat ku ve'e je xaaj tyunju vye'nat kux ku ve'e je numay jayu yoojmuktat y'ajxuktat.

*To'k je ta'axtajk dupaajmji je pa'ajk xoo'kpa naaj je Jesús
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)*

⁶ Jem tse'e betániait kyajpun kajxm je Jesús vye'na jem je Simón tyak'am, je'e juu' ve'e leprapajkjpup y'ijt. ⁷ Kaayp tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e vyinkutámiji to'k je ta'axtajk maat to'k je poo'p tsaaj apajkin juu' ve'e je pa'ajk xoo'kpa naaj dumaat juu' ve'e tsóvax aa'k. Van'it tse'e je Jesús dutukxakteejmukkujx. ⁸ Ku tse'e je y'ixpajkpatajk du'ixti, jotma'ttu tse'e, jetse'e vyaandi:

—¿Tyajxts ya'a ve'e koojyji duyakvintoki? ⁹ Kuyaktaa'k xa ya'a ve'e tsóvax jetse'e je ayooova jayu je meen yakmo'ot.

¹⁰ Ñuja'vits je'e ve'e je Jesús vintso ve'e vyaandi, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—¿Tyajxse'e xvinnma'yunmo'oda ya ta'axtajk? e Oy xa je'e ve'e juu' ats ya'a ve'e tuxtuujnja. ¹¹ M'ittap xa miitse'e xa'ma maat je ayooova jayu; ax ka'ats atse'e xa'ma n'uk'ijtnit miits maatta. ¹² Juu' xa ve'e ya ta'axtajk tudutún ku atse'e tuxtuknutem ya pa'ajk xoo'kpa naaj, y'apaajmtkipts ya'a ve'e ats je nnunaxtajkin. ¹³ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, pan joma ve'e yaktukka'amáy je oy kats je oy ayook vinxup to'k it to'k naxviijn, yakkojtspaps je'e ve'e juu' atse'e ya ta'axtajk tuxtuujnja, ve'em tse'e yaktukjaa'myejtsnit.

*Ku je Judas dukojtsmojkti maat je tee'tajk je vyintsanda
(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)*

¹⁴ Je Judas Iscariote, nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu, je'e tse'e ojs dumaatnakyótsjada je tee'tajk je vyintsanda, ¹⁵ jetse'e dunuujmidi:

—¿Tis atse'e xmo'odap pan mpuump atse'e je Jesús jem miits mka'mda?

Van'it tse'e tyukvinva'nijidi il'px majk je meen juu' ve'e plata. ¹⁶ Van'it tse'e je Judas du'ixti pan vintso ve'e je Jesús dupámút jem je'e kya'mda.

*Je Maja Vintsán je y'a'ox
(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)*

¹⁷ Ku ve'e je muto'k xaaj dupaaty ku ve'e je tsapkaaky yakkay juu' ve'e je levadura dukamaat, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi. Van'it tse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Jómase'e xtsak jets aatse'e najkx nyak'oya jetse'e nyaknajxumdat je pascua xaaj a'ox?

¹⁸ Van'it tse'e y'atsaajv jetse'e ñajkxtat jem kajpun kajxm. Ku ve'e du'ixtat to'k je jayu juu' ve'e tyijp, jeja tse'e je'e tyak'aaaj ñajkxtat. Van'it tse'e jyaa'kvaajñ:

—Jetse'e xnaajmadat: “Jidu'ume'e je yak'ixpajkpa vya'añ: Táminup xa ve'e ats je n'oo'kun. Jeja ve'e mtak'aaaj ats je n'ixpajkpatajk je pascua xaaj a'ox ntukmaatyaknaxuva'añ.”

¹⁹ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dutoondi ax jo'n je Jesús tyukpavaajnjidi, y'apaajmtkidu tse'e je pascua xaaj a'ox.

²⁰ Ku ve'e je it cho'oini, van'it tse'e je Jesús je ñumakmejtsk ixpajkpatajk dumaatnajxti a'óxiva. ²¹ Kaaydup tse'e vye'nada, van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nuto'ke'e miitsta juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup.

²² Van'it tse'e ooy tyuntsaachvinmapyajkti jetse'e to'k jado'k je Jesús du'amotutúvidi:

—Maja Vintsán, ¿ats je'e vine'e?

²³ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Nuto'k je'e ve'e juu' ve'e je kya'aj tudupum yam plato jootm ats maat, je'ets je'e ve'e juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup. ²⁴ Ax je'emts atse'e mpanujkxp je too' juu' ve'e javyet ijtp ats kajx jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ¡Ax ayoots je'e ve'e je jyoot je jayu juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup! Nuyojk oy xa ve'e kuy'ijtuxji je jayu ku ve'e kukyake'x.

²⁵ Van'it tse'e kyajts je Judas juu' ve'e paajmjninup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjudup. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Yak'ixpajkpa, ¿ats je'e vine'e?

Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Mits xa je'e ve'e, ve'em ax jo'n viinm tumva'añ.

²⁶ Kaaydup tse'e vye'nada, jetse'e je Jesús dukaaajn je tsapkaaky, je Nte'yam dukukojsji, jetse'e dutojkva'kxjidi je y'ixpajkpatajk. Van'it tse'e vyaajñ:

—Kayda, ya'a je'e ve'e ats je nni'kx je nkopk.

²⁷ Van'it tse'e dukoompa je tuk'a'ooguin, je Nte'yam dukukojsji, jetse'e dumoojy je y'ixpajkpatajk, jetse'e vyaajñ:

—Oo'kta juu' ve'e ya tuk'a'ooguin myaat. ²⁸ Ya'a je'e ve'e ats je nnuu'pun. Kux ku atse'e n'oo'kut, nyaktaajnjadapts ats miitse'e to'k je nam kojstán. Je numay jáyuts atse'e nku'oo'kap jetse'e ve'em je tyokin yakmee'kxjadat. ²⁹ Ax nmujmidupts ats miitse'e jets ka'a atse'e n'uk'ooknuvat je tsaaydum pa'ajk naaj, van'itnume'e ku ats miitse'e ntukmaat'oo'ktat je ñam je'e jem ats je nTee' kyutojkun jootm.

Ku je Jesús du'ava'ni jets je Pedro ve'e kanatyukpákjup

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Van'it tse'e to'k je uv du'aavdi jetse'e ñajkxti jem Olivos Kopk viindum. ³¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Nujom xa ats miitse'e xmaso'oktat uxyam ya tsooj, kux jidu'ume'e javyet jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: “Nyak'oo'kup xa atse'e je carnero vinténiva jetse'e je carnero y'anomva'kxtat.” ³² Ax kuts atse'e njoojntykpajknuvat, najkxupts atse'e jem galiléait y'it jootm; ux'ookts miitse'e jem mje'yadat.

³³ Van'it tse'e je Pedro y'atsoojvji:

—Mjamaso'okjada ve'e anañujoma, ka'ats ats mitse'e nmaso'okut.

³⁴ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma, jets uxyam ya tsooj, ka'anume'e je na'atseev y'aya'axy vye'nat, mutoojk náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju vye'nat.

³⁵ Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Kunja'aa'k xa atse'e mits maat, ka'ats ats mitse'e nkanatyukpákjut. Tum ve'em tse'e vyaanduva nujom je myu'ixpajkpatajk.

Ku je Jesús chapkajts jep Getsemani
(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dumaatje'y joma ve'e to'k je it juu' ve'e Getsemani duxaaj; jem tse'e dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tsaanada yaja namvaat atse'e xim tso najkx ntsapkats.

³⁷ Pyavoov tse'e je Pedro jets numejtsk je y'ixpajkpa juu' ve'e je Zebedeo je myajntktajk. Van'it tse'e chaachvinmapyujk jetse'e ñavyinma'yunmooyji, ³⁸ jetse'e dunuujmidi je'e juu' ve'e pyavoovdu:

—Tsaachvinmaayp xa ve'e ats ya njoot ya nja'vin oo'kun am paat. Tanda yaja jetse'e joojntyk m'ittat ats maat.

³⁹ Van'it tse'e je Jesús javee'n jyaa'knujx jetse'e je vyiijn je y'aaj dutukpaaty je naax jetse'e chapkajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Tata, pan m'o'yixjup xa ve'e, kadi xyakjaty jets atse'e xtukkada'akut ya tsaachpaatun; ax ka je'ep tse'e mtónup juu' atse'e ntsajkp, je'e ve'e mtónup juu' mitse'e mtsajkp.

⁴⁰ Van'it tse'e vyimpijtnuva joma ve'e dumasookti je y'ixpajkpada; maadup tse'e dupaatti. Van'it tse'e je Pedro dunuujmi:

—¿Ka'a ve'e tum'o'yixjada jetse'e ats maat joojntyk kum'itta otyo'k hora?

⁴¹ Nakyujoojntykajada jets tsapkotsta jetse'e mkaka'adat jep tokin jaatp. Je jayu je jyoot je jya'vin, chajkpts je'e ve'e jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp; ax ayonuktákats je'e ve'e je jayu je ñi'kx je kyopk.

⁴² Van'it tse'e mumejtsk nax ñajkxnuva jetse'e jidu'um chapkajts:

—Tata, pan ka'a xa ve'e m'o'yixju jets atse'e xkatukkada'akut ya tsaachpaatun, va'an tse'e ve'em dutunjy ax jo'n mitse'e xtsak.

⁴³ Van'it tse'e vyimpijtnuva; maadup tse'e dupaatnuva je y'ixpajkpada kux ka'a ve'e je tsooj du'ukmuténidini. ⁴⁴ Van'it tse'e dumasookti jetse'e mutoojk nax ojts chapkojtsnuva. Nay vanxúpyam tse'e chapkajts. ⁴⁵ Van'it tse'e vyimpijtnuva joma ve'e je y'ixpajkpada jetse'e dunuujmidi:

—¿Mmaadup mpo'o'kxtupna ve'e? Ta xa ve'e je tiempo dupaatni jets atse'e nyakpámüt jem je tokinax jayu kya'm, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ⁴⁶ Pojtukta jets duja'mda. Jeja xa ve'e myejsni juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup.

Ku je Jesús yakmajch
(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Kojtspna tse'e je Jesús vye'na ku ve'e je Judas jye'y, je'ets je'e ve'e nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu. Jem tse'e numay je jayu dumaatje'yada je yajkxy tsojx maat jets je kup maat, je tee'tajk je vyintsanda jets je israeejlit je myújit jayutajk, je'e tse'e kejjjudup. ⁴⁸ Je Judas juu' ve'e je Jesús jem je'e kya'm dupaamnup, myooydu tse'e je nuja'vin vintso ve'e dunujáavadat pan pan je'e ve'e je Jesús, ax ve'em tse'e dutónut ax jo'n je jayu je myujayu ooy dutuntsak. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Pan pants atse'e ntsuu'kxp, je'ets je'e ve'e, je'e tse'e mmátstap.

⁴⁹ Kojtskajxpna tse'e je Judas vye'na, van'it tse'e divinkutami je Jesús jetse'e dunuujmi:

—¡Dios meep Yak'ixpajkpa!

Van'it tse'e dutsuu'kx. ⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Amigo, ¿tise'e mnumejtsp?

Van'it tse'e je jayu je Jesús dūvinkutámidi jetse'e dumajtsti.

⁵¹ Van'it tse'e to'k je jayu juu' ve'e je Jesús maat ve'nip, je'e tse'e je yajkxy tsojx dūyakpítsum jetse'e dukuspojxji to'k ado'om je tyaatsk juu' ve'e dūtoojnjp je tee' juu' ve'e dūnūvintsanikajxp je tee'tajkta. ⁵² Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Paamnuva je myajkxy tsojx jep tyajk jaatp; kux nujome'e pan pane'e je jayu dūyak'oo'kp je tsojx maat, nay je'ejyam tse'e tyuk'oo'knuvap. ⁵³ ¿Ka'a ve'e xnujava jets pan kun'amotu atse'e je nTee', tun jatyts atse'e xtuknukéxut nūtoogupxuk majk miijl naxy je ángeles? ⁵⁴ Ax pan ve'em tse'e kujyaty, ¿vintsose'e tyónjut kyótsjut juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp ats kajx?

⁵⁵ Van'it tse'e je Jesús je nūmay jayu dūnūujmi:

—¿Ve'em ats miitse'e xnuminda je yajkxy tsojx maat jets je kup maat, jets atse'e xmátstat ax jo'n atse'e je mee'tspa kun'ij? Jóvum xaaj xa atse'e tūnyak'ixpuk jep maja tsaptujkp; ka'ats atse'e xmajtsti van'it. ⁵⁶ Uxyam tse'e ve'em jyaty jetse'e tyónjut juu' ve'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jyaaydu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta.

Van'it tse'e to'k ka'ajyji je y'ixpajkpatajk kyukeekjidi, naaydume'e dūyaktaandi.

Ku je Jesús dūvinteni pan pan jatye'e dūnūmájidup jep tsaptujkp

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Van'it tse'e je'e pan pan jatye'e je Jesús dumajtstu, je'e tse'e dūyaknajkxtu jeja je Caifás vyinkujk, je tee' je'e ve'e y'ijt juu' ve'e dūnūvintsanikajxp je tee'tajkta. Jepe'e ñay'amokijidi je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk jets je israeejlit je myújit jáyuda. ⁵⁸ Ax jékumji tse'e je Pedro pya'ux'ookaja jep je tee' Caifás tyak'aagup paat. Jeps je'e ve'e tyajki jetse'e dūmaat'ajxtkti je tsaptakmutoompatajk, je'e ve'e y'ixuvaampy pan vintso ve'e kyukaxa maat je Jesús.

⁵⁹ Je tee'tajk je vyintsanda maat je israeejlit je myújit jáyuda jets nujom pan pan jatye'e dūnūmájidup jep tsaptujkp, y'ixtidupts je'e ve'e vintso ve'e je Jesús kudūnūvampetta jetse'e ve'em dūyakjay'oo'kjadat. ⁶⁰ Ax ka'a tse'e dūpaatti vintso ve'e kudūnūvampejtti óyame'e nūmay je jayu myajva'kti juu' ve'e janūvampetuvaajnjūdup. Ux'ooknum tse'e myajva'kti nūmejtsk ⁶¹ juu' ve'e vaandu:

—Ya'a xa ve'e vaan: “X'o'yixjup xa atse'e jets atse'e ya maja tsaptajk nyakkutókiyut; toojk xaajts atse'e mpaamnuvat.”

⁶² Van'it tse'e tyeni je tee' juu' ve'e dūnūvintsanikajxp je tee'tajkta, jetse'e je Jesús dūnūujmi:

—¿Ni vinxupa ve'e mkah'atsav? ¿Vintso ve'e mkanakyukatsju ku ve'e myaknu'aa'na?

⁶³ Ama'at tse'e je Jesús tyaajñ. Van'it tse'e je tee' ña'muxji:

—Je joojntyk Nte'yam kajx, je'e kajx tse'e juu' tyúvam avana, vaajnja aats pan mitse'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je'e je y'Onuk.

⁶⁴ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n tuxkats. Vaampapts atse'e jets x'ixtap atse'e, ats, je Jayu Juu' ve'e Nūpaamdūka Ijtp, jets atse'e ntsaanat jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi, juu' ve'e nujom dūka'mikajxp. Ve'emts atse'e x'ixtuvat ku atse'e nkada'akut jem vínuts jootm.

⁶⁵ Van'it tse'e je tee' je vyit ñatyuknukaa'tsvaatsji, je'e ve'e dūyaknukexnatajkip jets kyó'oyja'vipe'e, jetse'e vyaajñ:

—Ta xa ya'a ve'e je Nte'yam dūvinkojtspét ku ve'e ve'em vya'añ. ¿Tyajxts uu'me'e njaa'ktsojkumdat pane'e dū'ixtu dūmótudu juu' ve'e tyoon kyójts ka óyap? Ta tse'e x'amotunaxta vintso ya'a ve'e viinm tūvyaa'añ. ⁶⁶ ¿Vintsose'e xpayó'oyda?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Jep tokin jaatp xa ya'a ve'e, vyinmajtsjup tse'e jetse'e y'oo'kut.

⁶⁷ Van'it tse'e d̄uvinkutsóji, d̄utsii'kti, j̄etse'e d̄uvimpa'kxti d̄ujapa'kxti, ⁶⁸ j̄etse'e j̄idu'um d̄unuujm̄idi:

—Pan j̄e Cristo mitse'e, ¡n̄ukótsuts n'it pan pane'e t̄umtsii'kju!

Ku j̄e Pedro d̄ukanatyukpajki j̄e Jesús

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Namvaate'e ve'em d̄utonda d̄unaajmada, j̄ep tse'e j̄e Pedro vye'na taagujkp chuuna. Van'it tse'e to'k j̄e j̄ajtspa j̄e Pedro d̄uvinkutami j̄etse'e d̄unuujm̄i:

—Mmaatvít̄pap xa mits ya'a ve'e t̄uy'it ya Jesús, ya galiléait j̄ayu.

⁷⁰ Van'it tse'e j̄e Pedro d̄ukanatyukpajki j̄e Jesús j̄eja nujom j̄e'e vyinkujkta. J̄idu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa atse'e n̄nujjava pan ti mitse'e mkajts̄p.

⁷¹ Van'it tse'e j̄e Pedro d̄ujaa'kmujékumi j̄e Jesús j̄etse'e j̄yey j̄ep joma ve'e j̄e zaguán. Van'it tse'e y'ixji jado'k j̄e j̄ajtspa. J̄idu'um tse'e d̄unuujm̄idi pan pan jatye'e j̄ep ve'nidup:

—Jem xa ya'a ve'e d̄umaatvít̄pa xi Jesús, xi nazarétit j̄ayu.

⁷² Van'it tse'e j̄e Pedro d̄ukanatyukpajkinuva j̄e Jesús, j̄e Nte'yam d̄uyaknajxy, j̄etse'e vyaajñ:

—Ka'a xa at̄s ya'a ve'e xi j̄ayu n'ixa.

⁷³ Ax ku tse'e v̄e'n̄ j̄e it ñajxy, van'it tse'e vyinkutám̄ijidi pan pan jatye'e j̄ep ve'nidup j̄etse'e j̄idu'um j̄e Pedro d̄unuujm̄idi:

—Tyúvam xa ve'e j̄ets xi jyáyuva mitse'e, kux ve'eme'e j̄e mkojts̄un.

⁷⁴ Van'it tse'e j̄e Pedro y'atsaajv:

—Y'ixp xa j̄e'e ve'e j̄e Nte'yam j̄ets ka'a at̄s ya'a ve'e xi j̄ayu n'ixa juu' miitse'e mtij̄tup. Ñuja'vinūpts j̄e'e ve'e j̄e Nte'yam j̄ets ko'oy n̄ukotsa atse'e n̄taannit pan ka'a atse'e tyuva juu' nk̄ats.

Tun j̄e'yji tse'e to'k j̄e na'atseev y'ayaaxy. ⁷⁵ Van'it tse'e j̄e Pedro d̄ujaa'myejts juu' ve'e j̄e Jesús kyojts ku ve'e ña'mux̄ji: “Ka'anume'e j̄e na'atseev y'aya'axy vye'nat, mutoojk náxipts at̄s mitse'e xkanatyukpuk̄ju vye'nat.” Van'it tse'e j̄e Pedro j̄ep pyít̄sumni j̄etse'e ooy tyunsaachvinma'yunyaaxy.

27

Ku j̄e Jesús jem j̄e Pilato kya'm yakpuujm

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

¹ Ku ve'e j̄e it jyajtk, van'it tse'e nujom j̄e tee'tajk j̄e vyints̄anda j̄ets j̄e israeejlit j̄e myújit jáyuda, j̄e'e tse'e d̄ukojtsmojk̄tu pan vintso ve'e d̄uyakjay'oo'kjadat j̄e Jesús, ² tsum tse'e j̄e Jesús d̄uyaknajkxti j̄etse'e jem j̄e Poncio Pilato kya'm d̄upaamdi. J̄e rómāit yakkutojkpa juu' ve'e j̄e maja kutojkun d̄uka'mip van'it, j̄e'e tse'e j̄e Poncio Pilato d̄umooy y'ij̄t j̄e kutojkun.

Ku j̄e Judas ñaajk'oo'kji

³ J̄e Judas juu' ve'e j̄e Jesús jem j̄e j̄ayu kya'm d̄upaamnu juu' ve'e tso'oxpajkj̄udup, ku ve'e d̄u'ixni j̄ets n̄upaamdukani j̄e'e ve'e j̄etse'e j̄e Jesús y'oo'kut, van'it tse'e ooy jyoo'ktunnakyo'oyja'vij̄ini j̄etse'e ojts j̄e tee'tajk j̄e vyints̄anda j̄ets j̄e israeejlit j̄e myújit jáyuda d̄u'ukyavimpituvaaajn̄ini j̄e ii'px majk plata meen juu' ve'e yakmooy. ⁴ J̄idu'um tse'e d̄unuujm̄idi:

—Ta xa atse'e ntókintún ku atse'e jem miits mka'm tumpum j̄etse'e y'oo'kut to'k j̄e j̄ayu juu' ve'e ka tókinaxap.

Van'it tse'e y'atsoojvj̄idi:

—¿Tisna aats j̄e'e ntoonka? ¡Mits xa ve'e mtoonk!

⁵ Van'it tse'e j̄e Judas d̄unasvaji j̄e meen j̄ep maja tsaptujkp j̄etse'e ojts ñachaptaaj̄j̄ini.

⁶ Kyonmojk̄tu tse'e j̄e tee'tajk j̄e vyints̄anda j̄e meen j̄etse'e vyaandi:

—Ka'a xa ve'e dupaa'ty du'akeega maat je pava'nun jetse'e mpa'mumdat ya meen joma ve'e je yax yakpum, kux ya'a ve'e je jayu tuyakma'a jetse'e je jayu y'oo'kut.

⁷ Van'it tse'e dukojtsmojkti jets je meene'e tyukjodydap to'k viijn je naax juu' ve'e je to'tspaampa jye'e, jem tse'e duyaknaxtakadat je viijnk tsóvit jayu. ⁸ Je'e kajx tse'e je naax uxyam paatna duxaaja Nu'u'pun Naax. ⁹ Ve'em tse'e tyoojnji je ayook juu' ve'e jyaay je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Jeremías. Jidu'um tse'e dujaajy: “Kyoondy tse'e je ii'px majk plata meen, je meen juu' ve'e je israeejlit jayu ve'em tyuksóvidu, ¹⁰ je'e tse'e tyukkujooydu je to'tspaampa je ñaax, ve'em ax jo'n atse'e je Maja Vintsán xtukpavaajñ.” Jidu'um tse'e je Jeremías dujaajy.

Ku je Jesús divinteni je Pilato
(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Ku ve'e je Jesús yakvaajv jeja je Pilato vyinkujk, van'it tse'e je Pilato y'amotutúviji:

—¿Mitse'e je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa?

Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n tuxkats.

¹² Ku ve'e je tee'tajk je vyintsanda maat je israeejlit je myújit jáyuda ñuvampejtjidi, ni vinxupa tse'e je Jesús kyah'atsaajv.

¹³ Van'it tse'e je Pilato ña'muxji:

—¿Ka'a ve'e xmotu vinxup ti jatye'e myaktuknuxa'aa?

¹⁴ Ax ka'a tse'e je Jesús jyaa'k'atsaajv, ni to'ka je ayook. Atuva atoki tse'e je yakkutojkpa tyuntaajñ.

Ku je Jesús je y'oo'kun kyutujk
(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ Ax vimpaascua xaaj tse'e je Pilato dumasa'ak y'ijt to'k je poxuntakjayu, jyapana pan pane'e je numay jayu y'amótup. ¹⁶ Jep tse'e vye'na poxuntujkp to'k juu' ve'e Barrabás duxaaj; ñuja'vi tse'e je numay jayu jets je maja tokin je'e ve'e tyoon. ¹⁷ Ku tse'e je numay jayu jem vye'nada, van'it tse'e je Pilato y'amotutúvijidi:

—¿Pan tse'e mtsojktup jets ats miitse'e nmasookjadat: je Barrabás, ukpu ya Jesús, juu' ve'e Cristo yaktijp?

¹⁸ Je'e kajx tse'e je Pilato ve'em vyaajñ kux je Jesuuse'e jyamaso'okuvaampy; ñuja'vip je'e ve'e jets je ejkun kajxe'e je Jesús jem je'e kya'm yakpuujm.

¹⁹ Jem tse'e chuuna vye'na je Pilato joma ve'e tyokimpayo'oy, van'it tse'e je ñuda'ax jidu'um kyatsunukejxji: “Kadi vintso xtun je jayu juu' ve'e ka tokin maatap, kux ooy atse'e tso'y ntunvinmaayni je nkuma'aj je'e kajx.”

²⁰ Ax je tee'tajk je vyintsanda maat je israeejlit je myújit jáyuda, je'e tse'e du'akojtsidu je numay jáyuda jetse'e du'amótudat jetse'e je Barrabás yakmaso'okut jetse'e je Jesús y'oo'kut. ²¹ Mukojtsjдинuva tse'e je Pilato. Jidu'um tse'e je numay jayu dunuujmidi:

—¿Pan tse'e ya'a ya numejtsk mtsojktup jets ats miitse'e nmasookjadat?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je Barrabaase'e.

²² Van'it tse'e je Pilato y'amotutúvijidi:

—¿Ax tits ats vine'e ntónup maat ya Jesús, juu' ve'e Cristo yaktijp?

Van'it tse'e anañujoma y'atsoovdi:

—¡Yakcruuzpétu!

²³ Van'it tse'e je Pilato ña'muxji:

—¿Tyajxse'e? ¿Ti ka óyap ya'a ve'e tudutún?

Van'it tse'e nuyojk makk y'aa'mitaakti:

—¡Yakcruuzpétu!

²⁴ Ku ve'e je Pilato du'ix jets ka'a ve'e y'o'yixju jetse'e je numay jayu kuduyakvinmatyiktsti, y'ukvaandupe'e yoojmukta y'ajxukta, van'it tse'e je tsoxk naaj dunukejxi, jetse'e jeja je'e vyinkujkta kyapuj. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa atse'e nni'kxmat pan oo'kpe'e ya jayu juu' ve'e ka tokin maatap; miits xa ve'e mtoonkta.

²⁵ Van'it tse'e nujom je jayu y'atsoovdi:

—iAatsam xa je'e ve'e nni'kxminup maat aats je ntsaan je nkoj ku ya'a ve'e y'oo'kut!

²⁶ Van'it tse'e je Pilato je Barrabás dumasaa; ax je Jesús, yakjavyojpju tse'e maat je po'o vojpun je poixun japtsum, jetse'e je jyayu dutukkatajki jetse'e duyakcruuzpéttat.

²⁷ Van'it tse'e je tojpatajk je Jesús duyaknajkxti jep jado'k tujkp joma ve'e ñamyáyjada, jetse'e nujom je tojpatajk je Jesús dunaa'va'kvitti. ²⁸ Van'it tse'e dunujeendi jetse'e je tsapts vit dutukxojxti. ²⁹ Van'it tse'e to'k je ápit ta'aky dupaamdi je corona jo'n, jetse'e dutukxakjeejnukti jem kyuvajkm, jetse'e jem y'aka'yun ka'm dupaamdi to'k je kapy. Je'e kajx tse'e ve'em dutoondi kuxe'e dutijta jets vyintsá'kidupe'e je yakkutojkpa. Van'it tse'e dūvinkoxkténidi jetse'e dūnuxiikti dutukxiikti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—iYakmájats mitse'e m'ijtnit, Israeejlit Jayu Yakkutojkpa!

³⁰ Ñutsójiduva tse'e, jetse'e je kapy dukajpti jetse'e dutukxakvojpukti ka to'k náxap.

³¹ Távani tse'e dūnuxi'ikta dutukxi'ikta vye'na, van'it tse'e dupajkjidi je tsapts vit jetse'e dupaajmjidini je vyítam. Van'it tse'e duyaknajkxti cruuzpejtta.

Ku je Jesús cryuuzpejt

(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

³² Ku ve'e duyaknajkxta vye'na cruuzpejtta je Jesús, van'it tse'e dumaatnavyaatjidi to'k je ciréneit jayu, Simón je'e ve'e xyaaj, je'e tse'e je tojpatajk y'akee'yidu jetse'e dupakaajyjat je Jesús je cryuuz. ³³ Ve'em tse'e jyeydi joma ve'e je it duxaaja Gólgota. (Jidu'um tse'e kyatsapítsum je Gólgota, Kuxútum.) ³⁴ Jem tse'e je Jesús du'uktuk'oo'kuvaandi je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e je tsoojy dumaat jetse'e makkk dukajávat je tsaachto'nun. Ax ku tse'e je Jesús dujaa'kyajpy, ka'a tse'e du'uuk.

³⁵ Ku ve'e duyakcruuzpejtta, van'it tse'e je tojpatajk duyakva'kxti je Jesús je vyit, je vyitupa'tk tse'e ñukoo'yidu. Ve'em tse'e tyoojnji juu' ve'e jyaay to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e dujaajy: “Yakva'kxtinu xa ve'e ats je nvit jetse'e dūnukoo'yidi ats je nvitupa'tk.” Jidu'um tse'e dujaajy. ³⁶ Van'it tse'e jem y'ajxtkti jetse'e du'ix'íttat. ³⁷ Jem tse'e je Jesús cryuuz kojtm dupaamdi to'k je jatyán juu' ve'e du'ava'nip pan ti ve'e kyuvejtp. Jidu'um tse'e vya'añ: “Ya'a xa ve'e je Jesús, je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa.”

³⁸ Yakcruuzpejtta tse'e nūmejtsk je mee'tspa, to'k jeja je Jesús y'aka'yun pa'ayi jets jado'k jeja y'anajapa'ayi. ³⁹ Pan pan jaty tse'e je Jesús vinnajxjudup, vyinkojtspejtup tse'e jetse'e je kyuvajk dūvivuyo'oyda. ⁴⁰ Jidu'um tse'e dūnuujmidi:

—¿Ka mítsape'e mtunvaan jets myakkutókiyupe'e je maja tsaptajk jetse'e toojk xaaj xpaamnuvat? Naajktso'okjuts n'it. Pan je Nte'yam je y'Onuk xa mitse'e, naajkvánukjuts jem cruz kajxm.

⁴¹ Nuxiikjuduva tukxiikjuduva tse'e je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk jets je fariseotajk maat je israeejlit je myújit jáyuda. Jidu'um tse'e ñavyaajnjudi:

⁴² —Yaktsook xa ya'a ve'e je viijnk jayu; ka'a tse'e ñay'amaadaagaja jetse'e ñaajktso'okjut. Pan je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa xa ya'a ve'e, va'an tse'e dūnaajkváñukju jem cruz kajxm, van'it tse'e njaanchja'vimdat. ⁴³ Ve'eme'e vya'añ jets napyaajmjupe'e jem je Nte'yam kya'm, va'ants n'it je Nte'yam yaktsa'akju pan tyúvame'e jets tsojkupe'e, kux ve'em ya'a ve'e vya'añ jets je Nte'yam je y'Onuk ya'a ve'e.

⁴⁴ Je'e paat tse'e vinkojtspejtjudu je mee'tspada juu' ve'e myaatcruuzpejtta.

*Ku je Jesús y'oo'kni**(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)*

⁴⁵ Ku ve'e kujk xaaj dupaaty, van'it tse'e nujom je it je naax kyoo'tsi. Toojk yaaxp paat tse'e y'ijit koo'ts. ⁴⁶ Toojk yaaxp jo'n tse'e vye'na jetse'e makk je Jesús kyajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? (Jidu'umts je'e ve'e kyatsapítsum, Ats je nNte'yam, ats je nNte'yam, ¿tyajxts ats mitse'e xmasa'ak?)

⁴⁷ Jem tse'e tyénada juu' ve'e du'amotunajxtu, je'e tse'e vaandu:

—Je Elíastam xa ya'a ve'e yaaxjip.

⁴⁸ Van'it tse'e to'k je jayu ñomkaj jetse'e ojts to'k je tukna'oktaatsun duyakxaa'k maat je tsaaydum pa'ajk na'ook. Van'it tse'e dupuujm jem kapy jajm jetse'e je Jesús dutukvinoxoo'tsut. ⁴⁹ Ax jidu'um tse'e je viijnk jayu vyaandi:

—Maso'oku, va'an du'ixumda pan miimpe'e je Elías yaktsa'akju.

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús jado'k nax makk kyojtsnuva jetse'e je jya'vin tyukvaatsji. ⁵¹ Van'ítjyam tse'e je atatyok kajojk kyaa'tsva'kxy ayojk ava't juu' ve'e jep maja tsaptujkp tuk'atatyuk je it juu' ve'e je kunoo'kxun munuyojk dumaat. Ojxi tse'e je it, po'ova'kxtu tse'e je mújit tsaaj, ⁵² avaatstuva tse'e je oo'kpa jot, jetse'e jyoojntykpajktinuva numay je Nte'yam je jyayu juu' ve'e oo'ktu. ⁵³ Pítsumduts je'e ve'e jep jyótuapta. Távani ve'e je Jesús jyoojntykpajknuva vye'na, van'it tse'e tyajkidi jem kunuu'kx jerusaleenit kyajpun kajxm joma ve'e numay je jayu y'ixjidi. ⁵⁴ Ku ve'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk jets pan pan jatye'e du'ix'ijttup je Jesús, je'e tse'e du'ixtu ku ve'e je it y'ojxi jets juu' jatye'e jaa'ktoojnju jaa'kkojtsju, ooy tse'e tyuntsa'kidi jetse'e ñavyaajnidi: —Tyúvamdám xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk ya'a ve'e tuy'it.

⁵⁵ Numay tse'e jem je ta'axtajk vye'nada juu' ve'e dupanajxtu je Jesús ku ve'e jem galiléait y'it jootm chaa'n jetse'e je putajkin dumooydi, jékum jaty tse'e tyaandi jetse'e du'ixtu juu' jatye'e toojnju kojtsju. ⁵⁶ Ax nuutoojk tse'e je ta'axtajk: to'k tse'e je María Magdalena, jado'k tse'e je María juu' ve'e je Santiago jets je José je tyaak, jado'k tse'e je Zebedeo je ñuda'ax, je Santiago jets je Juan je tyaakta.

*Ku je Jesús ñaxtajki**(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)*

⁵⁷ Ku ve'e je it tyánayini, van'it tse'e to'k je kumeen jayu jye'y, José je'e ve'e xyaaj, arimatéait jayu je'e ve'e, pyanajxpapts je'e ve'e je Jesús. ⁵⁸ Van'it tse'e ojts je Pilato du'ix jetse'e du'amotu je Jesús je ñi'kx je kyopk. Ax pyavaan tse'e je Pilato jetse'e yakmo'ot. ⁵⁹ Van'it tse'e je José je ni'kx je kopk duyakvajntyk jem cruz kajxm jetse'e to'k je va'ajts vit dutukvimpitt, ⁶⁰ jetse'e duyaknaxtajki jep jótup juu' ve'e je José jye'e, juu' ve'e yakjapyaajmju jep tsajaatp. Ku ve'e je jot aak dutuk'akaayni to'k je tsaaj juu' ve'e va'ajts maj, van'it tse'e ñajxni. ⁶¹ Jem tse'e duvintsaanada vye'na je jot je María Magdalena jets je jado'k María.

Ku yak'ix'ijt joma ve'e je Jesús ñaxtajki

⁶² Ku ve'e je xaaj tyajkini, távani ve'e yak'apaamduka vye'na je poo'kxtkun xaaj, van'it tse'e je tee'tajk je vyintsanda maat je fariseotajk ojts du'ixta je Pilato ⁶³ jetse'e dunuujmidi:

—Njaa'myejtsp xa aatse'e ku ve'e joojntykipna vye'na je vin'aa'mpa, jets ve'eme'e vyaajñ jets kutoojk xaaj ve'e jyoojntykpajknuvat. ⁶⁴ Je'e kajx tse'e pava'anu jetse'e je jot oy yak'ix'ítut ku ve'e to'mayji je y'ixpajkpatajk koo'ts najkx je ni'kx je kopk dumee'tsta jetse'e ux'ook je jayu dunuujmidini: “Ta xa je'e ve'e jyoojntykpajknuva.” Pan ve'em xa ve'e kujyaty, nuyojk tse'e je jayu dvin'aa'ndat jets ni ka'a ve'e ku ve'e joojntykipna vye'na.

⁶⁵ Van'it tse'e je Pilato ña'muxjidi:

—Uxeja xa ve'e je tojpada jetse'e du'ix'íttat; najkxtats miits jep x'ixta jetse'e oy xyaktándat.

⁶⁶ Van'it tse'e ñajkxti jetse'e je jot oy duyaktaandi je ixta'nun maat, ve'em tse'e nujava tyánut pan yak'avaatstupe'e uk pan ka'a. Van'it tse'e jep dumasookti je tojpada.

28

Ku je Jesús jyoojntykpajknuva

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Távani tse'e je poo'kxtkun xaaj ñaxy vye'na, kujajnupe'e domingo, muto'k xaaj je semana, van'it tse'e je María Magdalena jets je jado'k María ojts du'ixta je jot joma ve'e ñaxtajki je Jesús. ² Tun to'mayji tse'e je it makk tyun'ojxi jetse'e to'k je Maja Vintsán je y'aangeses jem tsapjootm chaa'n jetse'e kyadaaky joma ve'e je jot, van'it tse'e je tsaaj duyakkeek juu' ve'e y'akaajyjup, jetse'e dutuk'ajxtk. ³ Ooye'e tyun'ajaj tyun'atu'kx je ángeles, ve'em ax jo'n je vítsuk; jets je vyit, va'ajts poo'pts je'e ve'e, ve'em ax jo'n je tsap'aa'pk. ⁴ Ku ve'e je tojpa du'ixti, ooy tse'e tyuntsa'kidi jetse'e tyunmíptini, mukaxux tse'e tyaandi, ve'em ax jo'n aa'kani kuy'ijtti. ⁵ Van'it tse'e je ángeles dunuujmi je ta'axtajkta:

—Kadi mtsa'agada, nnuja'vip xa atse'e jets je Jesuuse'e m'íxtidup, je'e juu' ve'e cruuzpejt. ⁶ Ka'a xa je'e ve'e yaja pan, ta je'e ve'e jyoojntykpajknuva ax jo'n vyaajñ jo'n. Minu x'ixta je it joma ve'e yakpuujm. ⁷ Jatyji tse'e mnajkxtat jetse'e je y'ixpajkpatajk xnaajmadat: “Ta xa ve'e jyoojntykpajknuva je'e juu' ve'e aa'kani tuy'uk'it; najkxuups je'e ve'e jem Galilea, ux'ookts miitse'e jem mje'yadat, jem tse'e x'íxtat.” Ta tse'e nvaajnjada —jidu'um tse'e je ta'axtajk yaknuujmidi.

⁸ Van'it tse'e je ta'axtajk tun jatyji choo'ndi joma ve'e je jot, tsa'kidupe'e jetse'e nay ve'empa ooy tyunxoojntktuva. Je'e tse'e noomp najkxtu jetse'e je ixpajkpatajk duvaajnjadat. ⁹ Jem tse'e ñajkxta vye'na ku ve'e je Jesús dumaatnavyaatjidi jetse'e kyojtspoo'kxjidi. Van'it tse'e je Jesús duvinkutámidi jetse'e duvinja'vidi duvintsá'kidi, jetse'e jem tyékum dutsee'ndi. ¹⁰ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Kadi mtsa'agada, najkxu xvaajnjada ats je n'utsatajk jets jeme'e Galilea ñajkxtat, jemts atse'e x'íxtat.

Ku je tee'tajk je meen dumooydi je tojpada jetse'e tyaayadat

¹¹ Namvaate'e je ta'axtajk ñajkxti, van'it tse'e jem kajpun jootm ñajkxti aje'ejyji je tojpada juu' ve'e je jot du'ix'íjttup jetse'e ojts duvaajnjikáxta je tee'tajk je vyintsanda ti jatye'e tutyunju tukyatsju. ¹² Van'it tse'e je tee'tajk je vyintsanda ojts dukojtsmókta maat je israeejlit je myújit jáyuda pan ti ve'e tyóndap. Van'it tse'e may je meen dumooydi je tojpada ¹³ jetse'e jidu'um dunuujmidi:

—Ve'em miitse'e mva'andat jets maadupe'e tumve'nada, van'it tse'e ojts je Jesús je y'ixpajkpatajk tudumee'tsta je ñi'kx je kyopk. ¹⁴ Pan myótup tse'e je kats je yakkutojkpa jets maadupe'e tumve'nada, kádits xtivinmayda, aatsts miitse'e nkukótstap jetse'e mkayakvintsotóndat.

¹⁵ Van'it tse'e je tojpada je meen dukuvajkti jetse'e ve'em ojts dutonda ax jo'n yaknuujmidi. Uxyam paatna tse'e numay je israeejlit jayu vya'anda jets ve'emame'e jyajty.

Je pava'nun juu' ve'e je Jesús yaktaajnjidu je y'ixpajkpatajk

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Najkxtu tse'e jem Galilea je Jesús je ñumakto'k ixpajkpatajk, jeme'e ñajkxti joma ve'e je kopk juu' ve'e je Jesús tukna'muxjudu. ¹⁷ Ku ve'e je Jesús du'ixti, vyinja'vidu vyintsá'kidu tse'e, óyame'e jem juu' ve'e mejtsvinmaaydup pan tyúvam je'e ve'e je Jesús.

¹⁸ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk duvinkutami jetse'e dunuujmi:

—Yakmooynu xa atse'e nujom je kutojkun juu' ve'e jem tsapjootm jets yaja naxviijn. ¹⁹ Je'e kajx tse'e, najkxta miits to'k it to'k naxviijn jetse'e je jayu xyakvimpijttinit ats je n'ixpajkpatajka, jetse'e xyaknapéttat je Dios Tee' kajx, ats, je'e je y'Onuk kajx, jets je Espíritu Santo kajx, ²⁰ jetse'e xtuk'íxtat jetse'e dukutyoondinit nujom juu' ats miitse'e tuntukpava'anda. Nujávadats jets xa'ma kajx atse'e n'ijtnit miits maatta je itakax paat.

Ya'a tse'e je Oy Kats je Oy Ayook juu' ve'e je Marcos Jyaay

*Ku je Yaknapejtpa Juan kya'amaajy joma ve'e kyapantsuuna
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)*

¹ Je Jesucristo, je Nte'yam je y'Onuk, je'ets je'e ve'e jye'e juu' ve'e ya nak ñukajtsp, je oy kats je oy ayookts ya'a ve'e. Jidu'um tse'e choo'nduk. ² Ve'emts je'e ve'e ax jo'n dujatyaañ to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e dujaajy: Nkejxp xa atse'e je nyakkatsuyoyva juu' mitse'e mvintoo'váakajap, je'e tse'e myak'o'yixjup je too' joma ve'e mnáxut.

³ Yakmótup xa ve'e ku ve'e to'k je jayu jidu'um mak kyats joma ve'e kyapantsuuna: “Yak'o'yijada, yaktaajvjada je too' joma ve'e je Maja Vintsán ñáxut.”

⁴ Ax ve'em tse'e tyoojnji kyojtsji ax jo'n je Isaías dujatyaañ. To'k je jayu juu' ve'e Juan duxaaji, je'e tse'e je jayu duyaknapejt joma ve'e kyapantsuuna, jetse'e dunuujmidi jetse'e vyinmayumpijttinit, jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda, jetse'e ñapéttat, ve'em tse'e yaktokinmee'kxtat. ⁵ Nunajxjudu tse'e amotunajxpa nujom juu' ve'e tsuunidup jem jerusaleenit kyajpun kajxm jets viijnk tsov juu' ve'e jem judéait y'it jootm. Vintsots je'e ve'e je tyokin dumavyatsta, ve'em tse'e je Juan yaknapéjtada jem Jordán maja najootm. ⁶ Juu' tse'e je Juan vyítip, je camello pajk pumts je'e ve'e; je ak tse'e tyiintsoojmjup. Je paach tse'e jyu'kxp jets je maja pa'ajk.

⁷ Tyukka'amaay tse'e jidu'um:

—Xpa'ux'ookip xa atse'e to'k pane'e nuyojk dunumájjip jets ka'a ve'e ats, ni ka'ats atse'e nvinmachju jets atse'e nnay'uxnoo'mjut jets atse'e je kya'ajk jaa'p nmukéjjiat. ⁸ Je tsoxk naaj ats miitse'e ntukyaknapejttup; ax je'e pan atse'e xpa'ux'ookip, je'e tse'e jem mja'vin kajxmda mtukyaknapéjtadap je Espíritu Santo.

*Ku je Jesús ñapejt
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)*

⁹ Ku ve'e je Juan je jayu duyaknapejt, van'it tse'e je Jesús chaa'n jem Nazaret, to'k je kajpun juu' ve'e jem galiléait y'it jootm. Ku ve'e jye'y, van'it tse'e je Juan yaknapejtji jem Jordán maja najootm. ¹⁰ Pítsumnup tse'e vye'na je Jesús, van'it tse'e du'ix je tsapjootmit it y'ava'ach jetse'e je Espíritu Santo ñukada'akyju je pak jo'n. ¹¹ Van'it tse'e yakmotu to'k je ayook juu' ve'e jem tsapjootm kadaak. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Mits xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp. Ooyts ats mitse'e ntuntukxoonduk.

*Ku je Jesús je Satanás y'ukyaktokimpakuvaajnji
(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)*

¹² Van'it tse'e je Espíritu Santo duyaknujx je Jesús jem vinva'ajts it kajxm. ¹³ Jem tse'e y'ijt vujxtkupx xaaj; je Satanás tse'e ukyaktokimpakuvaajnju. Ijtpa tse'e je Jesús je mu'uk tánuk maat. Van'it tse'e je aangelestajk je Jesús dununajkxti jetse'e ojs dupattónada.

*Ku je Jesús kya'amay'ukvaajñ jep Galilea
(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)*

¹⁴ Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je Yaknapejtpa Juan yakpoxuntakpuujm. Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem galiléait y'it jootm jetse'e dutukka'amaajy je oy kats je oy ayook. ¹⁵ Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ta xa ve'e je xaaj dupaatni. Myaaxuxjudupts miits je'e ve'e je Nte'yam jetse'e m'ijttinit jem y'am kya'm. Vinmayumpijttini, masooktini je mko'oy joojntykinda, jets jaanchjávada ya oy kats ya oy ayook.

Ku je Jesús duvaajv numaktaaxk je ajkx maakpada

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Najxp tse'e je Jesús vye'na jeja galiléait myaja na'akaya pa'ayi, van'it tse'e du'ix numejtsk je ajkx maakpada, je Simón Pedro maat je y'uts Andrés, je'e tse'e je tyuk'ajkx'amaakin xuum dunavájidup vye'na jem maja na'akaya jootm. ¹⁷ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Pamiindini ats. Ajkx maakk xa ve'e mtoondup; ax uxyamts ats miitse'e je toonk nmo'odat jets atse'e je jayu xtuknumíndat.

¹⁸ Van'it tse'e dumasooktini je tyuk'ajkx'amaakin xuumda jetse'e dupanajkxtini.

¹⁹ Javee'n tse'e je Jesús jyaa'kyo'y, jetse'e du'ix je Santiago maat je y'uts Juan, je Zebedeo je myajntktajk je'e ve'eda, jem tse'e barco jootm je tyuk'ajkx'amaakin xuum du'ataagada vye'na. ²⁰ Van'it tse'e je Jesús vyoojvjidi. Van'it tse'e dumasooktini je tyee' Zebedeo jem barco jootm maat je tyoompatajk, jetse'e je Jesús dupanajkxtini.

To'k je yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap

(Lc. 4.31-37)

²¹ Van'it tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk jye'ydi jem capernaumit kyajpun kajxm. Ku ve'e je poo'kxtkun xaaj dupaaty, van'it tse'e je Jesús tyajki jep tsaptujkp jetse'e je jayu duyak'ixpajk'ukvaajñ. ²² Atuva atoki tse'e je jayu dutuktaandi je y'ixpajkun kux je kutojkun maate'e kyats, ka ve'emap ax jo'n je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk. ²³ Jep tse'e tsaptujkp vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. Jidu'um tse'e makk vyaajñ:

²⁴ —¿Ti katsts mitse'e mjayepp aats maat?, nazarétit Jesús. ¿Je'e ve'e mnumejtsp jets aatse'e xyakutókiyut? N'ixa xa ats mitse'e, je Nte'yam je Vya'ajts Jáyuts mitse'e.

²⁵ Van'it tse'e je Jesús dutuknuujmi je ko'oyjáyuvap, jetse'e vyaajñ:

—Amo'otu jets tukvaatsni ya yaa'tyajk.

²⁶ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap je yaa'tyajk duxituyo'y jetse'e pyítsumni, jetse'e makk tyun'akaa'stk. ²⁷ Ax nujom tse'e tyaandi atuva atoki jetse'e ñavyaajnjidi:

—¿Tis ya'a ve'e? ¿Nam ixpajkun ya'a ve'e? Jyayepp tam xa ya'a ve'e ya jayu je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap paat kyatsapukju.

²⁸ Jatyji tse'e je jayu du'akojsva'kxy jetse'e je Jesús yaknuja'vi jem nujom galiléait y'it jootm.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky je Simón Pedro je mya'vut taak

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Van'it tse'e je Jesús pyítsum jep tsaptujkp jetse'e tyajki jep je Simón Pedro maat je Andrés tyujkp, myaadiduva tse'e je Santiago jets je Juan. ³⁰ Jep tse'e je Simón Pedro je mya'vut taak pya'amma'aj, jampajkjup. Ax jatyji tse'e je Jesús yakvaajnji jets pajkjupe'e.

³¹ Van'it tse'e je Jesús dūvinkutami je pa'am jayu, jetse'e jem kya'm dumajch, jetse'e duyakpojtuk. Tun jatyji tse'e je jaajn ñuvaatsjini. Van'it tse'e je ta'axtajk pyatto'nijidi.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky numay je pa'am jayu

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² Ku ve'e je xaaj tyajkini, van'it tse'e je Jesús dutuknunajkxti pan pan jatye'e pajkjudup jets pan pan jatye'e jem jya'vin kajxm da je ko'oyjáyuvap. ³³ Jep tse'e tak'aagup nujom je jayu ñay'amojkijidi. ³⁴ Yakjotkadaaknu tse'e je Jesús numay je jayu, may viijn tse'e je pa'am dūjayepta jetse'e numay je ko'oyjáyuvap duyakpítsumni jem je jayu jya'vin kajxm da. Ka'a tse'e je Jesús duyakjajtji je ko'oyjáyuvap jetse'e du'avánadat jets je Jesús, je'e je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

*Ku je Jesús kya'amaajy jep Galilea
(Lc. 4.42-44)*

³⁵ Koo'ts jatyna tse'e vye'na, ka'anume'e jyajvív, van'it tse'e je Jesús pyojtuk jetse'e je kajpun dutukvaach, jetse'e ñujkx joma ve'e kyapantsuuna. Jem tse'e chapkajts. ³⁶ Van'it tse'e je Simón Pedro jets pan pan jatye'e myaatve'nidu, je'e tse'e najkxtu jetse'e je Jesús du'íxtidi. ³⁷ Ku ve'e dupaatti, van'it tse'e dunuujmidi:

—Anañujoma xa ve'e m'íxtajada.

³⁸ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ja'mda jem viijnk kajpun kajxmpa juu' ve'e tamanaat jets atse'e jem ntukka'amaayvat je oy kats je oy ayook, je'e kajxts atse'e nmin.

³⁹ Van'it tse'e je Jesús dutuknajxy dutuktajki jem nujom galiléait y'it jootm, jetse'e kajpun kajpun kya'amaajy jep chaptujkpta jetse'e duyakpítsumni je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda.

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e leprapajkjup
(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)*

⁴⁰ Van'it tse'e to'k je jayu juu' ve'e leprapajkjup, je'e tse'e je Jesús divinkutami jetse'e divinkoxkteni. Jidu'um tse'e dumunoo'kxk:

—Pan mtsajkp xa mitse'e, m'o'yixjup tse'e jets atse'e xtuknuva'atsut ya lepra pa'am.

⁴¹ Tukmo'tju tse'e je Jesús. Van'it tse'e je Jesús je kya'aj tyuknukoobji jetse'e vyaajñ:

—Ntsajkp xa atse'e; va'ajts tse'e mtaanni.

⁴² Ku xa ve'e ve'em vyaajñ, tun jatyji tse'e je lepra pa'am ñuvaatsjini je jayu jetse'e jyotkadaakni. ⁴³ Van'it tse'e je Jesús mak pyavaajni, ka'anume'e dupakejxni vye'na:

⁴⁴ —Amotunaxu, ka'ats mitse'e pan xvaajnjat pan pane'e tumyakjotkada'akyju. Najkxu joma ve'e je tee' jetse'e du'íxut jets jotkada'akyani mitse'e, van'it tse'e xyóxut juu' ve'e je Moisés pyavaan ku ve'e je jayu dukoo'kjayejptini je lepra pa'am, ve'em tse'e nujom dunujáavadat jets távani ve'e je pa'am mnuvaatsjini.

⁴⁵ Ax najkx tse'e je jayu jetse'e du'avanva'kxy nujom juu' ve'e tutyunju tukyatsju. Ku ve'e je jayu du'amotunajxti, van'it tse'e ooy dutuntsojkti jetse'e y'íttat je Jesús maat, je'e kajx tse'e kyoo'k'o'yixjini je Jesús jetse'e ixna ke'xna tyákat jyajuu'kajpunkujxa, myujékumip tse'e je kajpunda jetse'e y'íjt joma ve'e kyapantsuuna, jem tse'e je jayu ñuje'yajada pan vinxup je kajpun juu' ve'e tamanaat.

2

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je mojkpa jayu
(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)*

¹ Ku ve'e vee'n je it ñajxy, van'it tse'e je Jesús tyajkinuva jem capernaamit kyajpun jootm. Yakmotu tse'e je kats jets jep'e tujkp vye'na. ² Jatyji tse'e numay je jayu ñay'amojkijidi; ni jeja tak'aaka tse'e kyoo'knupaadini. Tyukka'amaayp tse'e vye'na je Jesús je Nte'yam je kyats je y'ayook, ³ van'it tse'e dutuknuje'ydi to'k je mojkpa jayu, numaktaaxke'e je jayu pyavítsjada. ⁴ Ax ka'a tse'e y'o'yixjada jetse'e jye'yadat jeja je Jesús vyinkujk je numay jayu kajx, je'e kajx tse'e pyejtti jem takni'kxm, jetse'e duyakkeekti vee'n je taknupam je Jesús myutuv, jetse'e dukustaaydi je mojkpa jayu maat je myaajntkun. ⁵ Ku tse'e je Jesús du'ix jets jaanchja'vijidupe'e, van'it tse'e je mojkpa jayu dunuujmi:

—Mee'kx tse'e je mtokin tyañ.

⁶ Van'it tse'e vvinmaaydi je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk juu' ve'e jep tsuunidup vye'na: ⁷ ¿Tyajxts ya'a ve'e ve'em vya'añ? Je Nte'yam xa ya'a ve'e vyinkojspejtp ku ya'a ve'e ve'em vya'añ. Ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e tyokinmee'kxut, je Nte'yamji ve'e to'k.

⁸ Ax ñuja'vipts je'e ve'e je Jesús vintso je'e ve'e vyinmayda, je'e kajx tse'e du'amotutúvidi:

—¿Tyajxts miitse'e ve'em mvinmayda? ⁹ ¿Tise'e ka tso'oxap, ku atse'e je mojkpa jayu nnuujma: “Mee'kx tse'e je mtokin tyañ”, ukpu ku atse'e nnaajmat: “Pojtukni, pakmojkni xi mmaajntkun jets jaamni”? ¹⁰ Jetse'e xnujávadat jets njayepp atse'e je kutojkun yaja naxviijn jets atse'e je jayu ntokinmee'kxut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Van'it tse'e je mojkpa jayu dunuujmi:

¹¹ —Mits atse'e nnuujmip, pojtukni, pakmojkni xi mmaajntkun, jets najkxni jem mtak'am.

¹² Van'it tse'e je jayu pyojtukni, jetse'e je myaajntkun dupakmojkni, jetse'e duvinva'kvaatsni je numay jayu. Atuva atoki tse'e nujom je jayu tyankajxti, jetse'e je Nte'yam duyakmájidi duyakjaanchidi, jetse'e vyaandi:

—Ni vin'itna xa ya'a ve'e jidu'um nka'ixumda.

*Ku je Jesús duvaajv je Leví juu' ve'e duxaajiva Mateo
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)*

¹³ Van'it tse'e je Jesús ñajkxnuva jeja maja na'akaya pa'ayi. Ku ve'e nujom je numay jayu vyinkutámijidi, van'it tse'e duyak'ixpujk. ¹⁴ Távanits ya'a ve'e ñaxy vye'na, van'it tse'e je Jesús choo'nni. Najxp tse'e vye'na jeja too' aajy, van'it tse'e je Leví du'ix, je Alfeo je myajntk, jeja tse'e chuuna vye'na joma ve'e je kupa'mun dupakmuk. Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pamiinni ats.

Van'it tse'e je Leví tyeni jetse'e dupanajkxni.

¹⁵ Jem tse'e je Leví tyak'am je Jesús jets je y'ixpajkpatajk dumaatkáy dumaat'uu'k numay je kupa'mun pakmojkpada jets je viijnk jáyuda juu' ve'e je jayu tyijp tókinax jáyuda, kux numayda ve'e juu' ve'e je Jesús dupanajkxtup. ¹⁶ Ax ku tse'e du'ixti je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk maat je fariseotajk jets je'e ve'e myaatkaaydup myaat'ooktup je Jesús, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk yak'amotutúvidi:

—¿Myaatkaayp myaat'uukp ya'a ve'e je kupa'mun pakmojkpa jets je viijnk tókinax jayu?

¹⁷ Y'amotunajx tse'e je Jesús, van'it tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa je'e ve'e dutsokta je tso'yiva pan pan jatye'e makkatsots; je'eda ve'e pan pan jatye'e pajjudup. Ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets atse'e nyaaxjat je jayu juu' ve'e tuv jáyuvidup joojntykidup, je'e atse'e nnumiimp juu' ve'e tókinax jayu, ve'em tse'e vyinmayumpijttinit jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda.

*Ku je Jesús du'ava'ni pan tyajx kajxe'e je y'ixpajkpatajk kyah'ayoojidi
(Mt. 9.14-15; Lc. 5.33-35)*

¹⁸ To'k nax tse'e ku ve'e je Yaknapejtpa Juan je y'ixpajkpatajk jets je fariseo je y'ixpajkpatajk y'ayoojada vye'na, van'it tse'e je jayu je Jesús duvinikutámidi jetse'e du'amotutúvidi:

—¿Tyajx tse'e y'ayoojada je Juan je y'ixpajkpatajk jets je fariseo je y'ixpajkpatajk; ax ka'a tse'e mits ya m'ixpajkpatajk y'ayoojada?

¹⁹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa ve'e chaachvinmáyda pan pan jatye'e miindup joma ve'e je jayu ñavyukju namvaate'e je ta'axpajkpa dumaadada, je'e kajx tse'e kyah'ayoojada. Nay ka'a tse'e chaachvinmaayduva ats ya n'ixpajkpatajk namvaat atse'e n'it ya'a maatta. ²⁰ Ax pyaa'tup tse'e je xaaj ku atse'e nko'o'k'ijtnit ya'a maatta, van'it tse'e tuuv y'ayoojadat.

*Je nam ixpajkun juu' ve'e je Jesús je jayu tyuk'ix
(Mt. 9.16-17; Lc. 5.36-39)*

²¹ Ni pana xa ve'e je nam vit dukatuk'akaya je pak vit. Pan ve'em xa ve'e kudutún, van'it tse'e je nam aka'yun duvaa'nmókut je pak vit jetse'e dutunjaa'kkaa'tsnit. ²² Ni pana ve'e dukah'ate'miva je nam tsaaydum pa'ajk naaj jem pak ak apajkin jootm. Pan ve'em xa ve'e kudutún, mupájinuups je'e ve'e je ak, ax koojyji tse'e vyintókiyut je tsaaydum pa'ajk naaj jets je ak apajkin. Juu' tse'e je nam tsaaydum pa'ajk naaj, jem tse'e nam ak apajkin jootm yakpum.

Ku je ixpajkpatajk duyuktajti je trigo

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ To'k tse'e je poo'kxtkun xaaj vye'na jetse'e je Jesús dutuknaxy je trigo kam maat je y'ixpajkpatajk, jetse'e je y'ixpajkpatajk duyuktajti je trigo. ²⁴ Van'it tse'e je fariseotajk je Jesús dunuujmidi:

—¿Tyajx tse'e poo'kxtkun xaaj ya m'ixpajkpatajk dutonda juu' ve'e je pava'nun kyayakajtyp?

²⁵ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¿Tis, ka'anum miitse'e xkotsta jep Kunuu'kx Jatyán kujxp juu' ve'e to'k nax tyoondu je David maat je myujatyoo'tajk ku ve'e kya'ijtuixjidi ti ve'e kyáydap jya'kxtap jets ku ve'e yu'oo'kjup vye'nada? ²⁶ Tajki xa ve'e je David jep je Nte'yam chaptujkp ku ve'e je Abiatar y'ijt tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, jetse'e dukaajy je kunuu'kx tsapkaaky, jetse'e dumooyduva je myujatyoo'da. Ax ka'a tse'e je pava'nun duyakjaty jetse'e opyana dukáyut, je tee'tajkji ve'e tuknuvánada. Ta miits ya'a ve'e xkotsta, ¿ve'em xaja?

²⁷ Vaampa tse'e je Jesús:

—Je jayu je y'o'yin kajx xa ve'e je Nte'yam dupuujm je poo'kxtkun xaaj; ka je poo'kxtkun xaaj kajxap tse'e dupuujm je jayu. ²⁸ Je'e kajxts atse'e je kutojkun njayep pan ti ve'e poo'kxtkun xaaj yaktónup ukpu kayaktónup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

3

Je yaa'tyajk juu' ve'e xux je kya'aj to'k ado'om

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

¹ Jetse'e je Jesús tyajkinuva jep tsaptujkp. Jep tse'e vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e xux je kya'aj to'k ado'om. ² Je numay jayu tse'e du'ixtu oy pan yakjotkada'akupe'e je Jesús je pa'am jayu ku ve'e poo'kxtkun xaaj vye'na, je'e ve'e jya'ixtidup pan ti ve'e kudutukpakta jetse'e dunu'aa'nadat kuxe'e dukakutyún je'e je pyava'nunda. ³ Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je yaa'tyajk juu' ve'e xux je kya'aj to'k ado'om:

—Tena yaja ya jayu vyinkujkta.

⁴ Van'it tse'e du'amotutuvi je jáyuda:

—¿Juu' tse'e je pava'nun yakajtyp jetse'e poo'kxtkun xaaj je jayu dutónut: je'e juu' ve'e oy, ukpu je'e juu' ve'e ka óyap; ku ve'e je jayu duyakjoojntykat, ukpu ku ve'e je jayu duyak'oo'kut?

Ax ama'at tse'e tyaandi. ⁵ Van'it tse'e je Jesús vyin'ix'apitsumkajxjidi, jot'aajnjup jets tsaachvinmaayp kux ka'a ve'e je jayu dukuvakta juu' ve'e je Nte'yam chajkp, makke'e je kyo'oy vinma'yun dupaamdi. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je pa'am jayu:

—Yakyajkxu je mka'aj.

Van'it tse'e je pa'am jayu je kya'aj duyakyajkxy, jetse'e jyotkadaakni. ⁶ Van'it tse'e pyítsumdi je fariseotajk jetse'e du'ukkojtsmojkti maat je Herodes je jyáyuda pan vintso ve'e je Jesús kuduyakjay'oo'kjidi.

Ku numay je jayu y'ijt jeja maja na'akaya pa'ayi

⁷ Myaatnajkxts je'e ve'e je Jesús je y'ixpajkpatajk jeja maja na'akaya pa'ayi; numay tse'e je galiléait jayu pyanajxjidi. ⁸ Jempa tse'e juu' ve'e tsoo'ndu jem jerusalemnit

kyajpun kajxm jets juu' ve'e tsoo'ndu jem iduméait y'it jootm. Jempa tse'e juu' ve'e tsoo'nduva jem jado'k ado'om Jordán maja napa'am jets juu' ve'e tsoo'ndu jem tirovit jets sidoonit y'it jootmda; numay tse'e ojts je Jesús du'ixta ku ve'e je kats dumótudi jets ti ve'e je Jesús tyuump. ⁹ Je'e kajx tse'e je Jesús dupavaajñ je y'ixpajkpatajk jetse'e apaamduka duyak'íttat to'k je barco joma ve'e tyákat, ve'em tse'e je numay jayu kyah'atijmókjadat. ¹⁰ Numáyani ve'e ooy je pa'am jayu duyakjotkadaakni vye'na. Je'e kajx tse'e pan pan jatye'e pajkjudup, je'e tse'e du'atijmojktup je Jesús kux tyonuvaandupe'e. ¹¹ Ax je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap, ku tse'e du'ixti je Jesús, van'it tse'e divinkoxkténidi jetse'e makk dumukojtsti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—jMitse'e je Nte'yam je y'Onuk!

¹² Van'it tse'e je Jesús makk pyavaajnidi jetse'e dukah'avánadat jets pan je'e ve'e.

Ku je Jesús divinkaajn je ñumakmejtsk kukátsivada
(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Van'it tse'e je Jesús pyejt jem tonun viinm jetse'e duvaajv pan pan jaty je'e ve'e vyinkonuvaampy. Nunajxjuduts je'e ve'e. ¹⁴ Numakmejtsk tse'e divinkaajn juu' ve'e íttap je'e maat, jetse'e dukéxtat ka'amaayva, ¹⁵ jetse'e je kutojkun dumooydi jetse'e je pa'am jayu duyakjotkadaaktat jetse'e duyakpítsumduvat je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda. ¹⁶ Ya'ats je'e ve'e je numakmejtska: je Simón juu' ve'e tyukmumejtsxaaji Pedro, ¹⁷ je Santiago jets je y'uts Juan, je Zebedeo je'e ve'e je myajntktajk, je'eda tse'e tyukmumejtsxaaji Boanerges. (Jidu'umts je'e ve'e kyatsapítsum je Boanerges, jáyuda juu' ve'e ve'em ax jo'n je añu pyuj.) ¹⁸ Jempa tse'e je Andrés jets je Felipe, je Bartolomé jets je Mateo, je Tomás jets je Tadeo, je Santiago juu' ve'e je Alfeo je myajntk, je Simón juu' ve'e je cananista partido dumaat y'ij, ¹⁹ jets je Judas Iscariote, juu' ve'e je Jesús dupaamnup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjudup.

Ku je Jesús yaktij jets je ko'oyjáyuvape'e je kutojkun mooyju
(Mt. 12.22-28; Lc. 11.14-20)

To'k nax tse'e je Jesús jets je y'ixpajkpatajk jep tujkp vye'nada, ²⁰ van'it tse'e numay je jayu ñay'amojkijidinuva; ni je'e tse'e je Jesús kyoo'k'o'yixjini jetse'e kyáyut maat je y'ixpajkpatajk. ²¹ Ku tse'e je Jesús je y'utsatajk dumótudi juu' ve'e toojnju kojtsju, van'it tse'e du'uknunajkxti jetse'e kuduvoovdi, kux ve'eme'e je jayu vya'anda jets ta ve'e vyinma'yuntókini.

²² Ax je tsaptujkpít yak'ixpajkpatajk juu' ve'e jem Jerusalén tsoo'ndu, je'e tse'e vaandu:

—Jem xa ya'a ve'e jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjáyuvaptajkta. Je Beelzebú ya'a ve'e mooyjup je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxmda.

²³ Van'it tse'e je Jesús dyaaxji je numay jayu jetse'e ya tukmu'a'ixmojkin duvaajnidi:

—¿Vintsose'e y'o'yixjut jetse'e je Satanás viinm ñaajkpítsumjut jem je jayu jya'vin kajxm? ²⁴ Pan nacho'oxpajkjudup xa ve'e je jayu juu' ve'e to'kji je kyutojkunda, ka'a tse'e y'o'yixju jetse'e je kyutojkun jyékut. ²⁵ Jets pan nacho'oxpajkjuduvap tse'e je jayu juu' ve'e tsuunip to'k jaajn to'k tajk, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e jyejkat. ²⁶ Jets pan nacho'oxpajkjuduvaps je'e ve'eda pan pan jatye'e ijttup jem je Satanás y'am kya'm, ka'a tse'e y'o'yixjuva jetse'e jyékut je kyutojkun, kutókiyuups je'e ve'e.

Yakvinkadaak yaknaxkadaak tse'e je Jesús je Satanás
(Mt. 12.29-32; Lc. 11.21-23; 12.10)

²⁷ 'Ni pana tse'e kya'o'yixju jetse'e tyákat jep je tsots yaa'tyajk tyujkp jetse'e je pyaamduk dupajkpat pan ka'a ve'e too'vajkp dutsum. Ku ve'e tsúmani vye'nat, van'itnum tse'e y'o'yixjut jetse'e je pyaamduk dupajkpat.

²⁸ Tyúvam xa atse'e nva'añ: Pan pan xa ve'e je Nte'yam dUVinkojspejtp ukpu je viijnk tokin dutún, o'yipts je'e ve'e jetse'e yaktokinmee'kxut. ²⁹ Ax pan pan tse'e je Espíritu Santo dUVinkojspejtp, ni je vin'ítats je'e ve'e kyayaktokinmee'kxut, tyókinavam je'e ve'e xa'ma kajx.

³⁰ Ve'em tse'e je Jesús vyaajñ kux je Espíritu Santo ve'e je kutojkun moojyju jetse'e je ko'oyjáyuvap dUYakpítsumnit jem je jayu jya'vin kajxmda, ax ve'em tse'e je jayu vyaandi jets je ko'oyjáyuvap je'e ve'e je kutojkun moojyju jetse'e ve'em dutuujn.

Je'e pane'e je Jesús tyaakja'vip

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Van'it tse'e jye'ydi je Jesús je tyaak jets je y'utsatajk, jep tse'e tak'aagup tyaandi. Jep tse'e je Jesús dUNukejxidi. ³² Pan pan jatye'e je Jesús dUNaa'tsuunivíttup vye'na, je'e tse'e na'muxju:

—Uxep xa ve'e tak'aagup je mtaak jets je m'utsatajk, mitse'e myakkotsuvaajnjudup.

³³ Ax van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¿Pants atse'e ntaakip, jets pants atse'e n'útsidup?

³⁴ Van'it tse'e dUVin'ix'apaa'vikujx pan pan jatye'e jep naa'tsuunivíttjudup, jetse'e vyaajñ:

—Ya'a xa je'e ve'eda juu' atse'e ntaakja'vip jets juu' atse'e nja'vip ax jo'n kuy'ijtti ats je n'uts je n'ajch jets ats je n'uts je ntsa'a. ³⁵ Kux pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je'ets atse'e nja'vidup ax jo'n ats je n'uts je n'ajch kuy'ijtti, jets ats je n'uts je ntsa'a, jets ats je ntaak.

4

Je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Jado'k nax tse'e je Jesús yak'ixpajknuva jeja maja na'akaya pa'ayi; numay tse'e je jayu ñay'amojkijidinuva joma ve'e je'e. Va'ajts numayda ve'e tyun'ijtti. Jem tse'e vye'na to'k je barco. Van'it tse'e je Jesús tyajki jem barco jootm, jetse'e jem y'ajxtk; jeja tse'e maja na'akaya pa'ayi je numay jayu tyaandi. ² Van'it tse'e may viijn dUYak'ixpajkti je tukmu'a'ixmojkin maat. Jidu'um tse'e vyaajñ:

³ —Amotunaxta. To'k xa ve'e je jayu taamt vajpa chaa'n. ⁴ Ku ve'e dUVuj je taamt, jem tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja too' kujk, van'it tse'e jye'ydi je jeyyva tánuk jetse'e dupiivdini. ⁵ Jem tse'e je taamt juu' ve'e naxkadaak jeja tsakujx joma ve'e peji je naax; jatyi tse'e yee'k kux peji ve'e je naax. ⁶ Ax ku tse'e xyanu'aanni, van'it tse'e tyaatsni kuxe'e je y'aa'ts kyakaaktajki. ⁷ Jempa tse'e je taamt juu' ve'e naxkadaak jeja ápit akujk. Van'it tse'e je ápit yee'k jetse'e dukoo'k'ítamooyni je oy ojts jetse'e yee'kut, je'e kajx tse'e kyata'mi. ⁸ Nay jempa tse'e je taamt juu' ve'e naxkadaak jeja oy naxkujx, je'e tse'e ta'mi. Jem tse'e je taamt juu' ve'e naajkma'yiju ii'px majk taajm, jempa tse'e juu' ve'e naajkma'yiju toogupx taajm, nay jempa tse'e juu' ve'e naajkma'yiju mókupx taajm.

⁹ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Pan pan jatye'e xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

Je'e pan tyajx kajxe'e je tukmu'a'ixmojkin yakpuujm

(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Ku ve'e je Jesús naaydum vye'na, van'it tse'e yak'amotutuvi pan vintso ve'e yakkojtsva'ach juu' ve'e tyukmu'a'ixmojki, je'e ve'e du'amotutúvidu juu' ve'e mutámijidup vye'na, nay ve'empa je Jesús je ñumakmejtsk ixpajkpatajk. ¹¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je Nte'yam tse'e mtuknuja'vijidup vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, ax ka'a tse'e je Nte'yam tyuknujávajada je'eda juu' ve'e uu'm maat

ka'ijttup. ¹² Je'e kajxts ats je'e ve'e ntukmukotsta je tukmu'a'ixmojkin maat, kux jya'ixtup xa ve'e juu' atse'e ntuump, ka'a tse'e dūvinjávada; jyah'amotunajxtup tse'e juu' atse'e nkajtsp, ka'a tse'e dūvinmótuda. Je'e kajx ku ve'e ve'emda, ka'a tse'e dūmaso'okta je kyō'oy joojntykinda, je'e kajx tse'e kyayaktokinmee'kxtat.

*Ku je Jesús dukojtsvaach je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin
(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)*

¹³ Van'it tse'e je Jesús jyaa'knā'muxjidi:

—¿Ka'a ve'e xvinmótuda ya tukmu'a'ixmojkin juu' atse'e tunkats? Pan ka'a ve'e xvinmótuda, ¿vintsots miits je'e ve'e xvinmótudat nujom je tukmu'a'ixmojkin? ¹⁴ Je taamt vajpa, ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook dū'ava'nip. ¹⁵ Ax jeja tse'e too' kujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e dū'amotunajxtup je Nte'yam je kyats je y'ayook. Ax ku tse'e je jayu dūmótuda, jatyji tse'e je Satanás jye'ya jetse'e dupajkjini jem jya'vin kajxmda je kats je ayook juu' ve'e yakvaajnjidu. ¹⁶ Ax jeja tse'e tsakujx joma ve'e je peji naax, joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook dū'amotunajxtup jetse'e jatyji dukuvakta je xoojntkun maat, ¹⁷ ve'em tse'e y'itta ax jo'n je naax joma ve'e je taamt vee'nji yee'k kuxe'e je y'aa'ts kyakaaktáka. Ux'ook, ku ve'e chaachpat'ukva'anda ukpu yakjomtonda yaktitonda je Nte'yam je kyats je y'ayook kajx, ax jatyji tse'e dūmaso'oktini je kats je ayook. ¹⁸ Ax jeja tse'e ápit akujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook dū'amotunajxtup, ¹⁹ je'e tse'e ooy dūnunvinmaaydup je naxviijnit je'e jets vintso ve'e ñaajkkumeenajadat, jetse'e je viijnk kaxin dūjayepta. Je Nte'yam je kyats je y'ayook juu' ve'e y'amotunajxtu, ve'emts je'e ve'e jyaty ax jo'n je taamt juu' ve'e jeja ápit jaat naxkadaak jetse'e kyata'mi. ²⁰ Ax jeja tse'e oy naxkujx joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook dū'amotunajxtup jetse'e dukatsapakta, vimpijtnupts je'e ve'e je jyáyuvinda je jyoojntykinda ax jo'n je Nte'yam tyukmutsókjada, je'e kajx tse'e y'itta ax jo'n je oy naax joma ve'e je taamt juu' ve'e naajknūma'yiju ii'px majk taajm, jets juu' ve'e naajknūma'yiju toogupx taajm, jets juu' ve'e naajknūma'yiju mókupx taajm.

*Je ta'kxpa tukmu'a'ixmojkin
(Mt. 5.14-16; Lc. 8.16-18)*

²¹ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Ku ve'e je jayu je ta'kxpa dūyakmín, ¿yaktuknaxjojpts n'ite'e pan tii, ukpu jepe'e maajntkun pa'tkup dūyu'uts? ¿Ka'a n'ite'e kajxm dūpum joma ve'e tya'kxva'kxut? ²² Nay ve'empa tse'e, ka'a xa ve'e tii juu' ve'e yu'uts jetse'e ux'ook kyanuke'xnatákat, ka'a tse'e tii juu' ve'e kayaknuja'vip jetse'e ux'ook je jayu dūkanujávat. ²³ Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e dū'amotunaxta.

²⁴ Jaa'kvaan tse'e jidū'um:

—Payō'oyda oy juu' ve'e m'amotunajxtup. Ve'em pan vintso ve'e mjáyuvada, nay je mjáyuvín tse'e vimpítap. Pan oy xa ve'e je mjáyuvinda, mjaa'kyakmo'odap tse'e juu' nūyojk. ²⁵ Pan pan tse'e juu' dūmaat, jaa'kyakmo'opts je'e ve'e; jets pan pan tse'e juu' yū'n vee'n dūmaat, yakpajkinup tse'e nujom.

Je taamt juu' yee'kp tukmu'a'ixmojkin

²⁶ Vaampa tse'e je Jesús:

—Ve'em xa ve'e je Nte'yam je kyutojkun ax jo'n to'k je jayu je taamt dūvuj jeja naxkujx. ²⁷ Ku ve'e ya it ñaxy, ya it kyujaj ya it kyutso'oa, mojxpts je'e ve'e jetse'e y'aa'ch. Ka'ats je'e ve'e je jayu dūnujava vintso je'e ve'e myux jets pan vintso ve'e y'aa'ch. ²⁸ Kux viinme'e je naax dūyakyee'k, too'vajkpe'e je y'aajy dūpum, van'it tse'e je kyojk, jetse'e ux'ook je

tyaajm. ²⁹ Ax ku tse'e je tyaaajm myaju, van'it tse'e yakpakmojkni kux ta ve'e je pakmok aats dupaa'ty.

Je mostaza taamt tukmu'a'ixmojkin
(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Van'it tse'e je Jesús vyaampa:

—¿Vintsō jo'nts je'e ve'e je Nte'yam je kyutojkun, ukpu ti jo'n tse'e ntukmu'a'ixmojkimdap? ³¹ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je yaa'tyajk dūvuj je mostaza taamt jeja naxkujx. Ku ve'e yakvuj, je'e tse'e je taamt dūnūtsayikajxp yaja naxviijn; ³² ax ku tse'e yee'k, ñumajikujxpts je'e ve'e jets ka'a ve'e je viijnk aajy ojts juu' ve'e yakja'kxp, maja vaamp tse'e ooy, o'yixjadap tse'e je jeyyva tánuk jetse'e je pye'en dupámdat jem y'axén akojkm joma ve'e je ep.

Vintsō je Jesús duyaktuujn je tukmu'a'ixmojkin
(Mt. 13.34-35)

³³ Ax may tse'e je Jesús dutukmu'a'ixmojki je kats je ayook ax jo'n ya'a, ve'em vintsō ve'e je jayu y'o'yixjidi jetse'e dūvinmótudat. ³⁴ Jets nujom juu' jatye'e tyukmukajtsp, tum tyukmu'a'ixmojkip tse'e. Ku ve'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dumaadi aje'ejjida, va'ajts tse'e dū'ava'nikujx.

Ku je Jesús duyak'atūvi je mak'k poj
(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Ku ve'e je it tyánayini, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dūnuujmīdi:

—Ja'mda jem jado'k ado'om napa'am.

³⁶ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk yaknajxjidi jem barco jootm, je barco joma ve'e vye'na, jetse'e je numay jayu dūmujékumīdi. Jem tse'e vye'nada jamejtsk jatoojk je barco maat je'eda. ³⁷ Van'it tse'e mak'k pyoj'ukvaajñ jetse'e je naaj ooy tyunkajxmpojtuk jetse'e tyajki jem barco jootm. Van'it tse'e je barco y'ojts'ukvaanni. ³⁸ Jep tse'e barco naadup mya'aj vye'na je Jesús jem kuka'va ni'kxm. Van'it tse'e dūyojxti jetse'e dūnuujmīdi:

—¡Yak'ixpajkpa! ¿Ka'a ve'e xvinmay ku ve'e n'oo'kumdat?

³⁹ Van'it tse'e je Jesús pyojtuk, jetse'e je poj dutuknuujmi. Van'it tse'e je maja na'akaya dūmukajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Tukviijn'ítu, ka'a ve'e mjotma'aty.

Van'it tse'e je poj y'atūvi jetse'e je naaj tyu'ujkajty.

⁴⁰ Van'it tse'e dūnuujmi je y'ixpajkpatajk:

—¿Tyajxse'e mtsa'agada? ¿Ka'anume'e je jaanchja'vin xjayepta?

⁴¹ Ooyts je'e ve'e tyuntsa'kidi jetse'e vimpit atuj ñavyaajnīdi:

—¿Vintsōs ya'a vine'e ya jayu je mak'kin ooy dūtunjayep? ¡Katsupajkjup xa ve'e je poj paat jets je maja na'akaya paat!

5

Ku je Jesús duyakpítsum je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxm
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

¹ Van'it tse'e jye'ydi jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am joma ve'e je it duxaaja Gadara. ² Ku ve'e je Jesús pyítsum jem barco jootm, van'it tse'e to'k je yaa'tyajk vyinkutámīji juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. Jem tse'e chaa'n joma ve'e je oo'kpa ñaxtákada. ³ Ax jep tse'e oo'kpa aajntkup chuuna y'ij; ni je cadena maata tse'e pan kya'o'yixju jetse'e tsum duyak'ítut, ⁴ kux may náxani ve'e jyakcadenatsum vye'na jem kya'm jets jem tyékum, jetse'e dutukpojtikúx je cadena; ni pana tse'e kya'o'yixju jetse'e duyakyójut. ⁵ Ijtp tse'e jóvum xaaj jóvum tsooj y'aya'axy vyíduť jem tonun viinn tonun kajxm jets joma ve'e je oo'kpa aajntk, jetse'e je tsaaj ñatyuknaajxa'ajkaja.

⁶ Jékum jatyna tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e je yaa'tyajk y'ixji jětse'e noomp je Jesús dūvinkutami jětse'e dūvinkoxkteni. ⁷ Van'it tse'e mačk dūmukajts, jětse'e dūnuujmi:

—¿Ti katsts uu'me'e njajejpump?, Jesús, je Kajxmit je y'Onuk, je Nte'yam je Myajntk. Je Nte'yam kajx ats mitse'e nmunoo'kxtuk, kadi ats xtsaachtún.

⁸ Jidu'um tse'e vyaajñ kux ñuujminupe'e je Jesús je ko'oyjáyuvap jidu'um:

—¿Ko'oyjáyuvap, pítsumdini jem ya jayu jya'vin kajxm!

⁹ Van'it tse'e je Jesús je yaa'tyajk dū'amotutuvi:

—¿Tise'e mxaaj?

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Miijl Am atse'e nxaaj kux va'ajts numay aatse'e.

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús ooy dūtunmunoo'kxtk jets ka'a ve'e jékum dukéxut je ko'oyjayuvaptajk. ¹¹ Tamji tse'e jya'kxta vye'na numay je keem jem tonun viinm, ¹² jětse'e je ko'oyjayuvaptajk je Jesús dūmunoo'kxtkti:

—Pakexu aats to'k aaj xim joma ve'e je keem jets aats je'e ve'e ntuktakat.

¹³ Yakjajtuxjudu tse'e je Jesús. Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap pyítsumdini jem je yaa'tyajk jya'vin kajxm jětse'e je keem dūtuktajkidi; nūmejtsk miijl jo'n tse'e y'ijtti je keem. Van'it tse'e nujom je keem kyusnoomdi jem tonun viinm jětse'e y'ano'midi jem maja na'akaya jootm. Jep tse'e ñax'oo'kkajxtini.

¹⁴ Ku ve'e dū'ixti je keem íxpada, noomp tse'e ñajkxti jětse'e ojts dū'avanva'kxta jem kapun jootm jets jem kam jootm. Je numay jayu tse'e ojts dū'ixta juu' ve'e toojnju kojtsju.

¹⁵ Ku ve'e jye'ydi joma ve'e je Jesús, van'it tse'e dū'ixti je yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm tuy'it je ko'oyjáyuvap. Jem je'e ve'e chuuna xáxani jets óyani je vvinma'yun. Van'it tse'e cha'kidi. ¹⁶ Pan pan jatye'e dū'ixtu, je'e tse'e tukmumaajntykjudu vintso ve'e jyajtti je keem jets je yaa'tyajk juu' ve'e je ko'oyjáyuvap tuñuvaatsjini. ¹⁷ Van'it tse'e je jayu dūmunoo'kxtkti je Jesús jětse'e dūtukvaatsnit je y'itta je ñaaxta.

¹⁸ Ku ve'e je Jesús tyajki jem barco jootm, van'it tse'e je yaa'tyajk juu' ve'e je ko'oyjáyuvap jem jya'vin kajxm tuy'it, je'e tse'e munoo'kxtkju jětse'e dūmaadat. ¹⁹ Ax ka'a tse'e je Jesús dūyakajty. Jidu'um tse'e dūnuujmi:

—Najkxu jem mtak'am joma ve'e je mjayu, jem tse'e xtukmumaaydukut ti maa'yune'e je Maja Vintsán tumto'nuxju jets vintso je'e ve'e tumtukma'atju.

²⁰ Jem kajpun kajxmda juu' ve'e jem decápolisit y'it jootm, jem tse'e je yaa'tyajk ñujkx jětse'e dū'amaajntykva'kxy nujom juu' ve'e je Jesús tyoon je'e kajx. Atuva atoki tse'e dūtuktaandi.

*Je Jairo je ñaax jets je ta'axtajk juu' ve'e je Jesús je vyit dutoon
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)*

²¹ Ku ve'e je Jesús vyimpijtnuva jem barco jootm jeja jado'k maja na'akaya pa'ayi, van'it tse'e numay je jayu ñay'amojkijidi joma ve'e je'e. ²² Van'it tse'e to'k je jayu ñuje'yji juu' ve'e jep tsaptujkp dūnuvintsánip, Jairo je'e ve'e xyaaj. Ku ve'e je Jesús dū'ix, van'it tse'e dūvinkoxkteni, ²³ jětse'e ooy dūtunmunoo'kxtk. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Oo'kuvaannupe'e ats je mpi'k naax. Ja'mu to'k aaj jětse'e je mka'aj xtuknukónut, ve'em tse'e jyotkada'akut, jětse'e jyaa'kjoojntykat.

²⁴ Van'it tse'e dūmaadi. Je numay jayu tse'e je Jesús myaatnajkx jětse'e dūtun'atijmojktini. ²⁵ Jem tse'e to'k je ta'axtajk vye'na juu' ve'e makmejtsk joojntani dūjayejpp je vinnujkxju pa'am. ²⁶ Távani tse'e je ta'axtajk ooy tyunyaktsaachpaa'tjada numay je tso'yivatajk jets távani ve'e dūtukmujokyaajxni nujom juu' ve'e y'ixp jyayejpp, ax ni vinxupa tse'e kyajotkada'aky, nuyojke'e y'oo'ktúv. ²⁷ Ta tse'e dūmotu vye'na ti ve'e je Jesús tyuump kyajtsp, jětse'e je ta'axtajk jye'y joma ve'e je Jesús jep ñaadup tsov jeja numay jayu akujk, jětse'e je vyit dutoojnji. ²⁸ Jidu'um tse'e ñaña'muxji: Tun koojyji xa ijk atse'e kuntán xi vyit, jotkada'akupts atse'e. ²⁹ Ku ve'e je vyit dutaajn, tun jatyi

tse'e je pya'am y'atúvini jetse'e je ñi'kx je kyopk duja'vi jets ta ve'e je pa'am ñuva'achju.
³⁰ Ku ve'e je Jesús dunuja'vi jets ta ve'e je myakkin duyaktún, van'it tse'e vya'kumpijit joma ve'e je numay jayu, jetse'e vyaajñ:

—¿Pan tse'e ats ya nvit tudután?

³¹ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ña'muxjidi:

—M'ixp xa mitse'e jets je numay jayu ve'e m'atijmojkjup, jetse'e mva'añ: “¿Pants atse'e tuxtán?”

³² Van'it tse'e je Jesús je numay jayu duvin'ix'apitsumkujx, je'e ve'e y'ixuvaampy pan pane'e toojnju. ³³ Van'it tse'e je ta'axtajk tyuntsa'kini jetse'e nunmíppnup je Jesús dūvinkoxkteni, jetse'e tyúvam juu' dūvaajnji kux ñuja'vipe'e vintso ve'e jyotkadaakni.

³⁴ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Ta xa ve'e mjotkadaakni je'e kajx ku atse'e tuxjaanchjáva. Najkxni to'k aaj to'k joot. Tsotse'e m'ijtnit.

³⁵ Kojtspna tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e je jayu ñuje'yjidi, jeme'e je tsaptujkpit je ñuvintsán tyak'am choo'ndi, jetse'e vyaandi:

—Távani xa ve'e je mnaax y'aa'k. ¿Tyajxse'e xjaa'k'atsu'ux ya yak'ixpajkpa?

³⁶ Ax tun kojyji tse'e je Jesús dumotu jets ti ve'e yakvaajnjp je tsaptujkpit je ñuvintsán, van'it tse'e dunuujmi:

—Kadi mtsa'aga. Kojyji atse'e xjaanchjávat.

³⁷ Ax ni pana tse'e dukayakjajti jetse'e pyanajxjut, je Peedroji ve'e jets je Santiago maat je Juan juu' ve'e je Santiago je y'uts. ³⁸ Ku ve'e je Jesús jye'y jem je tsaptujkpit je ñuvintsán tyak'am, van'it tse'e du'ix jets jeme'e je jayu ooy tyunne'emda, tyunya'axta, tyuntsaachvinmáya. ³⁹ Ku ve'e je Jesús tyajki jep tujkp, van'it tse'e ña'muxjidi:

—¿Tyajx tse'e mne'emda jetse'e mya'axta? Kux ya kiix ónuk, ka'a xa ya'a ve'e y'aa'ka, maapji ya'a ve'e.

⁴⁰ Jetse'e dunuxiikti dutukxiikti. Van'it tse'e je Jesús duyakpitsumkujx je jayu. Van'it tse'e dumaadi je ónuk je tyee' je tyaak jets je y'ixpajkpatajk juu' ve'e myaadidu, jetse'e tyajki joma ve'e je kiix ónuk mya'aj. ⁴¹ Van'it tse'e je kiix ónuk je kya'aj dukoojnukji jetse'e dunuujmi:

—Talita, cumi. (Ax jidu'umts ya'a ve'e kyatsapítsum, kiix ónuk, mits atse'e nnuujmip, pojtukni.)

⁴² Ax tun jatyji tse'e je kiix ónuk pyojtukni jetse'e yo'y'ukvaanni, kux makmejtsk joojntani ve'e. Atuva atoki tse'e tyuntaandi je jáyuda. ⁴³ Van'it tse'e je Jesús mak ña'muxjidi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat, jetse'e dupavaajñ jetse'e je kiix ónuk duyakkádat.

6

Ku je Jesús vye'na jep Nazaret

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

¹ Ku ve'e je Jesús chaa'n jem, van'it tse'e vyimpijtni jem tyak'am, panajxjudu tse'e je y'ixpajkpatajk. ² Ku ve'e je poo'kxtkun xaaj dupaaty, van'it tse'e yak'ixpajk'ukvaajñ jep tsaptujkp. Je numay jayu tse'e amotunajxjudu jetse'e atuva atoki tyaandi. Jidu'um tse'e ñavyaajnjudi:

—¿Jomas ya'a ve'e ya jayu ya nuja'vin dupuk jetse'e ve'em kyats? ¿Ti nuja'vin ya'a ve'e tuyakma'a? ¿Vintso ve'e y'o'yixju jetse'e je majin dutún? ³ Ya'a xa ve'e je tsejtspa juu' ve'e je María je myajntk, je Santiago maat je José je y'ajch, je Judas maat je Simón je y'ajch. Yaja tse'e chaanada ya'a ya kyiiix utsta uu'm maatta.

Je'e kajx tse'e duviijn'ixti je Jesús. ⁴ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Qtyun joma tsova xa ve'e yakvintsa'aga je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, jeejyji ve'e kyayakvintsa'aga joma ve'e je y'it je ñaax, joma ve'e je jyuu't je myugo'ok, jets joma ve'e je jyaajn je tyajk.

⁵ Ax ka'a tse'e je Jesús y'o'yixji jetse'e jem je majin dutónut, je'ejyji ve'e ku ve'e je kya'aj dutuknukaajn vinkex je pa'am jayu jetse'e duyakjotkadaakni. ⁶ Atuva atoki tse'e tyaañ je Jesús ku ve'e du'ix jets ka'a ve'e jyaanchjávajada; kajpun kajpun tse'e ñujkx jetse'e je jayu duyak'ixpuk.

*Ku je Jesús du'akejxva'kxti je y'ixpajkpatajk ka'amaayva
(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)*

⁷ Van'it tse'e je Jesús duyaxmujk je ñumakmejtsk ixpajkpada, jetse'e du'akejxva'kxti numejtsk jaty, jetse'e dumoojy je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumdat jem je jayu jya'vin kajxmda. ⁸ Van'it tse'e dutukpavaañ je y'ixpajkpatajk:

—Ka'a tse'e ti xmutsoo'ndat juu' ve'e m'ajootadap jeja too' aajy, ka'a tse'e xmutsoo'ndat je tsapkaaky, ka'a tse'e je apajkin, ni ka'ava tse'e je meen. Je mtajkji ve'e mpakáptap ⁹ jetse'e je mka'ajk xtukva'agadat, jets to'k ni'kxji ve'e je mvit xmunajkxtat juu' ve'e mjajejptup.

¹⁰ Van'it tse'e dujaa'knuujmi:

—Kujyajomatujka tse'e mtákadat, jeja tse'e mnamyájjadat pan vinxup xaaj ve'e mtánada. ¹¹ Ax pan pan tse'e mkakuvajkjudup uk mkah'amotunaxuvaajnjudup, mtsoo'ndinup tse'e jem jetse'e xvinxíttat je mtehta jetse'e vyánukut je naxvay juu' ve'e tuxpava'akta jem kyajpun jootm, ve'em tse'e dunujávadat jets ka'a je'e ve'e y'oya juu' ve'e tyoondup. Tyúvam xa atse'e nva'añ, nuyojke'e je jayu je tsaachpaatun yakmooydinit ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ydinit jets ni ka'a ve'e je sodómaít jets je gomoorraít jáyuda.

¹² Van'it tse'e choo'ndi je y'ixpajkpatajk ka'amaayva jetse'e je jayu dunaajmada jetse'e vyinmayumpijttinit, jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda. ¹³ Yakpítsumduva tse'e je ko'oyjáyuvap jem numay je jayu jya'vin kajxmda jetse'e dupaajmjada je olivos aceite jem numay je pa'am jayu ñi'kxmda kyojmda jetse'e duyakjotkadaaktini.

*Ku je Yaknapajtpa Juan y'oo'kni
(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)*

¹⁴ Ku ve'e je Jesús je myajin vya'kxtk, van'it tse'e je yakkutojkpa Herodes dumotu. Jeme'e je jayu juu' ve'e vaandu:

—Je Yaknapajtpa Juan xa je'e ve'e, je'e tse'e joojntykpajknuva jetse'e Jesús ñatyijju, je'e kajx tse'e y'o'yixju jetse'e je majin dutún.

¹⁵ Jempa tse'e pan pane'e vaanduvap:

—Je Elías xa je'e ve'e.

Nay jempa tse'e pan pane'e vaanduvap:

—Je'e xa ve'e nuto'k je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, ve'em ax jo'n je jujpit jáyuda juu' ve'e ijttu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada.

¹⁶ Ax ku tse'e je yakkutojkpa Herodes je kats dumotu, van'it tse'e vyaajñ:

—Je Juan xa je'e ve'e juu' atse'e nyakjyyukpojxjinu, je'e tse'e joojntykpajknuva.

¹⁷ Ve'em tse'e vyaajñ kux viinme'e je Herodes je Juan duyakjamyajtsji jetse'e duyakjapyoxuntakpaajmji, jetse'e duyakjachoojmji. Ve'em tse'e dutuujn je ta'axtajk Herodías kajx juu' ve'e pyajknu, je y'uts Felipe je ñuda'ax je'e ve'e y'ijt. ¹⁸ Jidu'um tse'e je Juan je Herodes dunuujmi:

—Ka'a xa ve'e je pava'nun duyakjaty jetse'e xpákut je m'uts je ñuda'ax.

¹⁹ Ax je ta'axtajk, myu'ejkjupts je'e ve'e je Juan, chajkpts je'e ve'e jetse'e je Juan y'oo'kut; ax ka'anum tse'e y'o'yixju ²⁰ kux cha'kipe'e je Herodes je Juan. Kux ñuja'vipe'e jets je Nte'yam je jyayu je'e ve'e jets tuv je'e ve'e je jyáyuvín je jyoojntykin, je'e kajx tse'e

dukayakjaty jetse'e je Juan y'oo'kut. Chojk tse'e je yakkutojkpa jetse'e du'amotunáxut juu' ve'e je Juan kyojts; ax ooy tse'e tyunnavyinma'yunmooyji vinnaajknáx ku ve'e ve'em dutuujn.

²¹ Ax je'y tse'e je xaaj ku ve'e y'o'yixji je ta'axtajk jetse'e je Juan y'oo'kut, van'it je'e ve'e jyajty ku ve'e je Herodes je kye'xtkun xaaj dumaja tun vye'na. Yakjayukaay tse'e je Herodes. Jem tse'e je ñuvinténivatajk, jem tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánidup kakmiijl jaty je tojpatajk, jempa tse'e pan pan jatye'e dunumájidup jem galiléait y'it jootm. ²² Kaaydup tse'e vye'nada, van'it tse'e tyajki je Herodías je ñaax jetse'e y'ejts. Ooy tse'e dutuntsojja'vidi je yakkutojkpa Herodes jets pan pan jatye'e myaatkaaydup myaat'ooktup vye'na. Van'it tse'e je yakkutojkpa dunuujmi je kiixuta'ax:

—Amótuvu ats pan ti ve'e mtsajkp, kux nyákup atse'e.

²³ Van'it tse'e je Nte'yam duyaknajxy jetse'e vyaannuva:

—Nujom tse'e pan vinxup atse'e x'amotu, nyákupts atse'e, jyakoikmam atse'e nyákut je nkutojkun.

²⁴ Van'it tse'e je kiixuta'ax vya'kpítsum jetse'e ojts je tyaak dumaatnakyátsju, jetse'e du'amotutuvi:

—¿Tis atse'e kun'amotu?

Van'it tse'e je tyaak y'atsaajv:

—Amótuvu je Yaknapajtpa Juan je kyuvajk.

²⁵ Jaty aa'k tse'e je kiixuta'ax tyajkinuva joma ve'e je yakkutojkpa. Van'it tse'e du'amotu:

—Ve'e atse'e ntsajkp jetse'e uxyam jaty xyákut jem plato jootm je Yaknapajtpa Juan je kyuvajk.

²⁶ Van'it tse'e je yakkutojkpa tyuntsaachvinmapyujk. Ax ka'a tse'e dukojtstikutsuva'añ kux távani ve'e je Nte'yam duyaknaxy vye'na jets távani ve'e je jayu du'amotunaxta juu' ve'e myaatkaaydup myaat'ooktup vye'na. ²⁷ Je'e kajx tse'e tun jatyi to'k je tyojpa dukejx jetse'e najkx je Juan je kyuvajk duyaktsaa'n. ²⁸ Van'it tse'e je tojpa ñujkx jetse'e ojts duyukpux jep poxuntujkp, jetse'e duyaknujkx je kyuvajk jem plato jootm, jetse'e dumoojy je kiixuta'ax. Van'it tse'e je kiixuta'ax je tyaak dumoojy je Juan je kyuvajk.

²⁹ Ax ku tse'e je Juan je y'ixpajkpatajk dumótudi, van'it tse'e jye'ydi jetse'e ojts duyaktsoo'ndini je ñi'kx je kyopk, jetse'e duyaknaxtajkidini.

*Ku je Jesús je jayu duyakkaajy numugooxk miijl naxy
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)*

³⁰ Van'it tse'e je kukatsivatajk vyimpijtini joma ve'e je Jesús jetse'e duvaajnidi pan ti jatye'e ojts dutonda jets vintso ve'e je jayu duyak'ixpajkti. ³¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ja'mda apuk jetse'e vee'n mpoo'kxumdat.

Ve'em tse'e vyaajñ kux je numay jayu ve'e navyinnajxjup navyintajkijup, ka'a ve'e y'avaatsuvada jetse'e kyádat. ³² Ax van'it tse'e aje'ejyjida dupajkti to'k je barco jetse'e ñajkxti joma ve'e kyapantsuuna. ³³ Numay tse'e du'ixti ku ve'e choo'ndi jetse'e du'ixkajpti je Jesús. Van'it tse'e noomp ñajkxti je numay jayu, jem tse'e may kajpun kajxm choo'nda, jetse'e too'vajkp jye'ydi je numay jayu jets ux'ook juu' ve'e jem barco jootm najkxtu. ³⁴ Ku ve'e je Jesús jem barco jootm vya'kpítsum, van'it tse'e du'ix je numay jayu, yaktukmo'ttu tse'e kux ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je carnero juu' ve'e je vyinténiva ka'ijtuxjudup. Van'it tse'e je jayu duyak'ixpujk, may viijn tse'e juu' jaty duvaajnidi. ³⁵ Ax ku tse'e je it tyánayini, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi. Van'it tse'e je Jesús dunuujmidi:

—Tánani ve'e ux̄yam ya it j̄ets ka'a tse'e yaja pyantsuuna. ³⁶ Pakejxtini to'k aaj ya jáyuda j̄etse'e ñaj̄kxtat j̄em kam j̄ootm j̄ets j̄em kajpun kajxm juu' ve'e tamanaat, ve'em tse'e je kyaaky je tyojkx dujójydat, kux ka'a ve'e dumaadada ti ve'e kyáydap jya'kxtap.

³⁷ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Miits ya'a ve'e myakkáydap.

Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk y'atsoojvjidi:

—iMejtsk mókupx xaaj numutún jo'n xa ve'e je meen dutsak j̄etse'e je tsapkaaky yaktukjójyut j̄etse'e ya jayu kyáydat!

³⁸ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vinxup tse'e jep je mtsapkaakya? Ixta n'it.

Ku tse'e dunuja'vidi, van'it tse'e vyaandi:

—Mugooxk xa jepe'e je tsapkaaky j̄ets mejtsk je ajkx.

³⁹ Van'it tse'e je Jesús dutukpavaandi j̄etse'e je jayu duyak'ajxtuktat jem tsoots kajxm to'k jaka'a jaty. ⁴⁰ Ajxtktu tse'e je jayu to'k jaka'a jaty, numókupx jaty j̄ets nuvujxtkupxuk majk jaty. ⁴¹ Van'it tse'e je Jesús dukoojnuk mugooxk je tsapkaaky j̄ets mejtsk je ajkx. Van'it tse'e jem tsajm tso pyat'ix j̄etse'e je Nte'yam dukukojsji. Van'it tse'e je tsapkaaky dutojkva'kxy j̄etse'e dumoojy je y'ixpajkpatajk j̄etse'e je jayu dutukvinkukáyadat. Yakva'kxpa tse'e je Jesús mejtsk je ajkx, j̄etse'e je y'ixpajkpatajk anañujoma dumokyujx. ⁴² Ax nujom tse'e je jayu kyaaydi j̄etse'e kyooxjidi. ⁴³ Ku ve'e je jayu kyakyajxti, van'it tse'e dupakmojktini jamakmejtsk kach je tsapkaaky kunax j̄ets je ajkx kunax juu' ve'e vintaannu. ⁴⁴ Juu' jaty tse'e kaaydu, numugooxk miijlts je'e ve'e y'ijtti je yaa'tyajkta.

*Ku je Jesús yo'y jem nani'kxm
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)*

⁴⁵ Jatyji tse'e je Jesús dupavaajñ je y'ixpajkpatajk j̄etse'e tyákadat jem barco j̄ootm j̄etse'e ñaj̄kxtat jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am joma ve'e je kajpun juu' ve'e Betsaida duxaaj, je'e tse'e najkxtap namvaate'e je Jesús je numay jayu dupakejxtini.

⁴⁶ Távani tse'e je numay jayu dupakejxtini vye'na, van'it tse'e je Jesús dujaa'kvimpejt je tonun j̄etse'e ojts chapkats. ⁴⁷ Ku ve'e je it kyoo'tsini, jem tse'e vye'na je barco maja na'akaya j̄ootm; ax je Jesús, j̄ejats je'e ve'e naxkujx naaydum. ⁴⁸ Van'it tse'e je Jesús du'ix j̄ets noo'kxtinupe'e ku ve'e dujapakaa'pta je barco, kux je mak poj ve'e vinkumi'nijidup. Jado'k ma'ajum jo'n tse'e vye'na, van'it tse'e je Jesús pyanajkxjidi, jem tse'e nani'kxm yo'oy, ukvinnaxuvaajnjudup tse'e. ⁴⁹ Ax ku tse'e je y'ixpajkpatajk du'ixti j̄ets jeme'e nani'kxm yo'yp myets, ve'em tse'e vyinmaaydi j̄ets jado'k ítumit jayu je'e ve'e. Van'it tse'e y'akaa'stkti, ⁵⁰ kux anañujoma ve'e du'ixti j̄etse'e cha'kidi. Ax jatyji tse'e je Jesús myukojsjidi, j̄etse'e ña'muxjidi:

—jot'amájada, ats xa jeja, kadi mtsa'agada!

⁵¹ Van'it tse'e je Jesús tyajki je'e maatta jem barco j̄ootm. Tun jatyji tse'e pyoj'atúvi. Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk atuva atoki tyuntaandi, ⁵² ka'a ve'e duvinmótudi ti ve'e je Jesús tyoon ku ve'e dutojkva'kxy je tsapkaaky j̄etse'e je numay jayu duyakkaajy, kux makke'e je kyuvajkta.

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky je pa'am jáyuda jep Genesaret
(Mt. 14.34-36)*

⁵³ Ku ve'e dutuknajxti je maja na'akaya, van'it tse'e jye'ydi jem genesarétit y'it j̄ootm. Jem tse'e je byaarco dukuvaa'ndi jeja napa'ayi. ⁵⁴ Ax ku tse'e pyítsumdi jem barco j̄ootm, jatyji tse'e je jayu je Jesús du'ixkajpti. ⁵⁵ Van'it tse'e y'anomva'kxti jem tsov j̄etse'e je Jesús je pa'am jayu dutuknunajkxti jem maajntkun kajxm pan joma tso ve'e dumótuda j̄ets jeme'e je Jesús vyídu. ⁵⁶ Jyajomakajpunkujxa tse'e je Jesús tyajki ukpu joma ve'e ñajxy jem kam j̄ootm, jem tse'e dupaamdi too' am je pa'am jayu j̄etse'e dumunoo'kxtkti

je Jesús jetse'e duyakjátut jetse'e yaktoojnjat kujyavitupaa'vjya. Ax pan pan jaty tse'e dutoondu je Jesús je vyit, jotkadaaktinu tse'e.

7

Kyo'oyja'vipe'e je Jesús ku ve'e je jayu dukakutyún je Nte'yam je pyava'nun
(Mt. 15.1-9)

¹ Van'it tse'e je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk ñay'amojkijidi joma ve'e je Jesús, jem tse'e Jerusalén choo'nda. ² Ax jem tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk juu' ve'e kaaydu, ka'ats je'e ve'e too'vajkp kyapojti joma vaat je kyatajks ax jo'n je jujpit jayu je pyava'nunda, yaktijpaps je'e ve'e je jáyuda jets ka'a ve'e vya'ajtsada je kya'aj. Íxjudu tse'e je fariseotajk jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk. ³ Kuxe'e je fariseotajk jets nujom je israeejlit jayu duyak'itta je pava'nun juu' ve'e je jujpit jayu yakta'nuxjudu; pan ka'a ve'e kyapojta je kyatajks paat ax jo'n je jujpit jayu je pyava'nunda, ka'a tse'e kyayda. ⁴ Ax ku tse'e vyimpijttini jep maa'y jaatp, pan ka'a ve'e too'vajkp ve'em kyapojta, ka'a tse'e kyayda. Ax ve'em tse'e duyak'itta ti jaty viijnk pava'nun, ax jo'n je tuk'a'ooguin jets je oo'y yakpuj, je pojxun to'ts jets je maa'ntkun. ⁵ Van'it tse'e je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk du'amotutúvidi je Jesús:

—¿Tyajx tse'e ya m'ixpajkpatajk dukatonda ax jo'n je jujpit jayu je pava'nun xyaktaa-njimdi jetse'e ve'emji kyayda? Ka'a tse'e je kya'aj duyakva'atsta.

⁶ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Mejts'aa'jta mejtsjootta. Oye'e miits kajxta je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías du'ava'ni. Jidu'um tse'e dujatyaañ juu' ve'e je Nte'yam kyojts: Y'amji xa ve'e ya jayu ats xvinjávada xvintsa'agada, ax xtukmujékumidupts atse'e je jyootta je jya'vinda.

⁷ Tónaji xa je'e ve'e ñatyijjada jets xvinja'vidup xvintsa'kidup ats je'e ve'e, tyuk'íxtupts je'e ve'e je jayu je pyava'nunda ax jo'n ats je mpava'nun kuy'ijit jo'n. Jidu'um tse'e je Isaías dujatyaañ. ⁸ Mpanajkxtup xa ve'e je jayu je pyava'nunda, ve'em ax jo'n je tuk'a'ooguin jets je oo'y yakpuj, jets juu' jatye'e viijnk pava'nunda. Kux tse'e ve'em xtonda, mmasooktup tse'e je Nte'yam je pyava'nun.

⁹ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—joo'y xa miitse'e xtunjatta vintso ve'e je Nte'yam je pyava'nun xyakma'atta je'e kajx jetse'e ve'em xpanajkxta je pava'nun juu' ve'e je jujpit jayu myakta'nuxjudu! ¹⁰ Kux jidu'ume'e vya'añ je Moisés je pyava'nun: “Vintsa'agada je mtee' je mtaak.” Vaampap tse'e jidu'um: “Pan pan tse'e je tyee' ukpu je tyaak dUVinkojtspejtp, kutúkanits je'e ve'e je y'oo'kun.” ¹¹ Jets miitse'e mvaandup jets o'yipe'e jetse'e je jayu je tyee' ukpu je tyaak dunaajmat: “Ka'a xa atse'e x'uk'o'yixjini jets ats mitse'e mputákat, kux nujome'e juu' atse'e n'ixp njajejpp, je Corbaants je'e ve'e.” (Jidu'umts ya'a ve'e kyatsapítsum, je Nte'yam yaktukmuyax.) ¹² Ax ve'emts miitse'e xkayak'óyada jetse'e je jayu je tyee' ukpu je tyaak duputákat, ¹³ myaktaandupe'e je Nte'yam je y'ayook ax jo'n kúkyatuujn ku ve'e xpanajkxta je jujpit jayu je y'avintso pava'nunda. Jéjava tse'e may viijn juu' ve'e nay ve'em mtoondup.

¹⁴ Jado'k nax tse'e je Jesús duyaxmojknuva je numay jayu, jetse'e dunuujmidi:

—Amotunaxta anañujoma jetse'e xvinmótudat. ¹⁵ Pan ti ve'e je jayu kyaayp jyukxp, ka je'e kajxaps je'e ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp. Juu' tse'e jem je jayu jya'vin kajxm tsoo'mp ka óyap, je'e kajxts je'e ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp. ¹⁶ Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

Ka je ka'yun je ja'kxun kajxape'e je jayu y'it jep tokin jaatp
(Mt. 15.10-20)

¹⁷ Ku ve'e je Jesús pyítsum jem numay jayu akójkm, van'it tse'e jep tujkp tyajki, jetse'e je y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi pan vintso ve'e yakkojtsva'ach juu' ve'e tyukmu'a'ixmojki. ¹⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Nay ve'empats miitse'eda, ¿ka'a ve'e xvinmótuda? ¿Ka'a ve'e xnujávada jets jyatía pan ti ve'e je jayu kyaayp jyu'kxp, ka je'e kajxapts je'e ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp?, ¹⁹ kux ka jémap je'e ve'e jya'vin kajxm ñujkx, jeme'e jyootm, jetse'e ñaxy.

Ax ve'em tse'e je Jesús dukojtsvaach jets nvaate'e je jayu dukáydat duja'kxtat nujom je kaaky je ju'kx, va'ajtsanits je'e ve'e.

²⁰ Vaampa tse'e jidu'um:

—Juu' tse'e je jayu jem jya'vin kajxm tsoo'mp ka óyap, je'e kajx tse'e je jayu y'it jep tokin jaatp, ²¹ kux jeme'e jya'vin kajxm chaa'n je ko'oy vinma'yun, van'it tse'e je jayu je navyajkun duyakvintsa'kintókida, je kats dutukmaatjayépta je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyajejptup, yakjaju'oo'kta, myee'tsta, ²² juu' dunas'ayóvada, je kyo'oy je'e dutonda, je jayu duvin'aa'nda, dukatuktsó'otyónnda juu' ve'e tyoondup ka óyap, vyintókada, vyinkojtspétta, ñamyájajada, ka vintúvap y'itta. ²³ Jem tse'e je jayu jya'vin kajxm nujom ya ka óyap chaa'n, je'e kajxts je'e ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp.

*To'k je sirofeníciat ta'axtajk juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vi
(Mt. 15.21-28)*

²⁴ Jem tse'e je Jesús choo'nni jetse'e ñujkx jem tiirovit jets sidoonit y'it jootmda. Van'it tse'e jep tujkp tyajki, ka'a ve'e du'uktsajk jetse'e je jayu kuy'ixji kuñuja'viji. ²⁵ Jatyji ve'e dumotu to'k je ta'axtajk juu' ve'e jem je ñaax jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. Van'it tse'e je ta'axtajk je Jesús divinkutami jetse'e divinkoxkteni. ²⁶ Ax ka'a tse'e je ta'axtajk y'israeejlitjáyuva, sirofeníciat jayu je'e ve'e. Je'e tse'e je Jesús dumunoo'kxtk jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumut jem je ñaax jya'vin kajxm. ²⁷ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan mputákap ats mitse'e jets ka'a ve'e je israeejlit jáyuda, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je pi'k ónuk je kyaaky yakpujkja jetse'e je ok yakma'a.

²⁸ Ax van'it tse'e je ta'axtajk y'atsaajv:

—Ve'emam xa je'e ve'e. Jyave'ema tse'e, kyamyojktupts je'e ve'e je ok jep mesa pa'tkup juu' ve'e je pi'k ónuk y'uxkaaydup.

²⁹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Najkxni, oy xa ve'e tum'atsav. Távani tse'e je ko'oyjáyuvap pyítsumni jem je mnaax jya'vin kajxm.

³⁰ Ax van'it tse'e ñajkxni jem tyak'am, jetse'e dupaaty je ñaax myaanni jem maajntkun kajxm, távani ve'e je ko'oyjáyuvap pyítsumni jem jya'vin kajxm.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e nat jets atán

³¹ Van'it tse'e je Jesús choo'nni jem Tiro, jetse'e jem sidoonit kyajpun kajxm ñajxy. Van'it tse'e tyajki jem decápolisit y'it jootm jetse'e jye'y jeja galiléait myaja na'akaya pa'ayi. ³² Van'it tse'e to'k je jayu duyakje'ydi juu' ve'e nat jets atán, jetse'e dumunoo'kxtkti jetse'e je kya'aj dutuknukónut. ³³ Van'it tse'e je Jesús duyaknujkx apuk je jayu, je numay jayu ve'e vvinva'kvaats, jetse'e je kya'ónuk du'akoo'pi jep je jayu tyaatskup. Van'it tse'e je chuj dutuktaajn jem je jayu tyotskajxm, ³⁴ jeme'e tsajm tso pyat'ix, myajxej, jetse'e vyaajñ:

—¡Efata! (Jidu'umts ya'a ve'e kyatsapítsum, ava'atsū.)

³⁵ Ax jatyji tse'e je tyaatsk va'an mejtsk ado'om y'avaach jetse'e yónukiva je tyoots, jetse'e oy kyojtsni. ³⁶ Van'it tse'e je Jesús je numay jayu makk dutuknuujmidi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat. Ax ka'a tse'e ve'em dutoondi, nuyojke'e dutun'avanva'kxtini.

³⁷ Atuva atoki tse'e je jayu dutuntuktaandi jetse'e vyaandi:

—Nujom xa ya'a ve'e oy dutún, yakmotupujkpts ya'a ve'e je nat jayu jetse'e je oom jayu duyakkojtspúk.

8

*Ku je Jesús je jayu duyakkaajy numaktaaxk miijl naxy
(Mt. 15.32-39)*

¹ Ve'em tse'e jyajtpa van'it, jetse'e numay je jayu ñay'amojkijiduva, ka'a ve'e tii ti ve'e kyáydap jya'kxtap. Van'it tse'e je Jesús duyaxmujk je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi:

² —Ntukmo'ttup xa atse'e ya numay jayu kux toojk xaajani ve'e y'itta ats maat, ka'a tse'e tii ti ve'e kyáydap jya'kxtap. ³ Jets pan mpakejxtinuups atse'e ve'emji jem tyak'amda yu'oo'kjud, jeja tse'e too' aajy je yooj yaknoo'kxjidinit, kux jeme'e je jayu juu' ve'e jékum tsoo'ndu.

⁴ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk y'atsoovjidi:

—¿Jómase'e je tsapkaaky choo'nut jets ya'a ve'e kyáydat?, kux ka'a xa ve'e yaja pyantsuuna.

⁵ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vinxup tse'e jep je mtsapkaakya?

Jetse'e y'atsoovdi:

—Vuxtojtuk.

⁶ Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dupavaajñ jetse'e y'ajxtuktat jeja naxkujx. Ku ve'e y'ajxtkti, van'it tse'e dukaajy vuxtojtuk je tsapkaaky. Van'it tse'e je Nte'yam dukukojtsji jetse'e dutojkva'kxy je tsapkaaky, jetse'e je y'ixpajkpatajk dumoojy, je'e tse'e je numay jayu dutukvinkuka'yidu. ⁷ Jeppa tse'e to'k mejtsk je pi'k ajkx dumaadiduva vye'na. Van'it tse'e dukunuu'kx, jetse'e dupavaajñ jetse'e je ajkx dumooyduvat je numay jayu.

⁸ Kaaydu tse'e je jayu, jetse'e kyooxjidi. Van'it tse'e dupakmojktini javuxtojtuk kach je tsapkaaky kunax jets je ajkx kunax; ⁹ ax numaktaaxk miijl jo'n tse'e y'ijtti je yaa'tyajk juu' ve'e kaaydu. Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dupakejxtini, ¹⁰ jetse'e tyajki jem barco jootm maat je y'ixpajkpatajk; jem tse'e dalmanútaít y'it jootm ñajkxiti.

*Ku je fariseotajk du'amótudi je tsajmit maja nuja'vin
(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)*

¹¹ Van'it tse'e je fariseotajk je Jesús dvinikutámidi jetse'e du'amótudi jetse'e tyo'nuxjadat je tsajmit maja nuja'vin, ve'em tse'e duyaknuke'xnatákat jets je Nte'yam maat je'e ve'e je Jesús. ¹² Van'it tse'e je Jesús myajxej jetse'e vyaajñ:

—¿Tyajxts ya'a ve'e ya jayu du'amótuda jets atse'e ntoojnjadat je maja nuja'vin jetse'e ve'em juu' dujaanchjávadat? Tyúvam xa atse'e nva'añ jets ka'a ve'e ya jayu je maja nuja'vin du'íxtat.

¹³ Van'it tse'e dumasookti je numay jayu jetse'e tyajkinuva jem barco jootm, jetse'e ñujkx jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am.

*Je fariseo je y'ixpajkun tse'e je jayu duyakvinmamyatp
(Mt. 16.5-12)*

¹⁴ Ax jyaa'tyókidu tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk jetse'e je tsapkaaky kudupaamdi jem barco jootm, tun to'kji tse'e dumaadada. ¹⁵ Van'it tse'e je Jesús tyukpavaajnidi, jetse'e ña'muxjidi:

—Mnay'ixjadap tse'e jetse'e xkakuváktat je levadura juu' ve'e je fariseotajk jye'eda jets je yakkutojkpa Herodes jye'e.

¹⁶ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñavyaajnidi:

—Je'e kajx xa ya'a ve'e ve'em vya'añ kuxe'e je tsapkaaky tunkayakmejtsumda.

¹⁷ Ax ku tse'e je Jesús dunuja'vi, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—¿Tyajxse'e mva'anda jets ka'a ve'e je tsapkaaky tuxyakmetsta? ¿Ka'a ve'e xv-inmótuda? ¿Ka'a ve'e xvijnávada? ¿Makke'e je mkuvajkta? ¹⁸ ¿Jeme'e je mviiinda jetse'e xka'ixta? ¿Jeme'e je mtaatskta jetse'e xkamótuda? ¿Ka'a ve'e xjaa'myétsta? ¹⁹ Ku

atse'e ntojkva'kxy mugooxk je tsapkaaky jetse'e numugooxk miijl naxy je jayu kyaaydi, ¿vinoxup kach tse'e xpakmojktini je tsapkaaky kunax?

Jetse'e y'atsoovdi:

—Makmejtsk kachse'e.

²⁰ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—Ax ku tse'e vuxtojtuk je tsapkaaky vye'na jets numaktaaxk miijl naxy je jáyuda, ¿vinoxup kach tse'e xpakmojktini?

Jetse'e y'atsoovdi:

—Vuxtojtuk kachse'e.

²¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Tyajx tse'e xkavinmótuda?

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je viints jayu jep Betsaida

²² Je'ydu tse'e jem betsáidait kyajpun kajxm. Van'it tse'e to'k je viints jayu dutuknunajkxti je Jesús jetse'e dumunoo'kxtkti jetse'e dutónut je viints jayu. ²³ Van'it tse'e je Jesús je viints jayu je kya'aj dumajch jetse'e duyaknujcx jem kajpun pa'am, jetse'e je chuj dupaajmji je vyiijn. Van'it tse'e du'amotutúvi je viints jayu pan y'ixpe'e oyvinoxupa. ²⁴ Van'it tse'e y'ixva'kxy, jetse'e vyaajñ:

—N'ixp atse'e je jayu yo'oyda; ve'em tse'e kye'exta ax jo'n je kup kuyo'ydi jo'n.

²⁵ Van'it tse'e je Jesús vyinkuto'nijinuva, jetse'e je viints jayu je vyiijn y'o'yikajxni, jyotkadaakni, va'ajts tse'e je vyiijn dutuk'ixni nujom juu' jaty. ²⁶ Van'it tse'e jem tyak'am dupakejxni jetse'e dunuujmi:

—Ka'a tse'e mtákat jem kajpun joom; ni pana tse'e jem xkavaajnjat.

Ku je Pedro du'ava'ni jets je Jesús je'e ve'e je Cristo

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷ Van'it tse'e je Jesús chaa'n maat je y'ixpajkpatajk jetse'e ñajkxti jem Cesarea de Filipo. Jeena ve'e too' aajy vye'nada, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk du'amotutúvidi:

—¿Vintsose'e je jayu vya'anda, panuk atse'e?

²⁸ Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Jem xa ve'e pane'e vaandup jets mitse'e je Yaknapejtpa Juan, jem tse'e pane'e vaanduvap jets je Elías mitse'e, ax nay jempa tse'e pan pane'e vaanduvap jets mitse'e nuto'k je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa juu' ve'e jujpani oo'ktinu, ax je'ek tse'e joojntypajknuva.

²⁹ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—Jets miitsta, ¿vintsots miitse'e mva'anda jets pan atse'e?

Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Mits xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

³⁰ Van'it tse'e je Jesús tyukpavaajnjidi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat jets je'e je'e ve'e je Cristo.

Ku je Jesús du'ava'ni je y'oo'kun

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk jidú'um duyak'ixpajk'ukvaajñ:

—Tun vinkopk je'e ve'e jets atse'e ooy ntuntsaachpaa'tut. Ka'ats atse'e xkuváktat je israeejlit je myújit jáyuda, je tee'tajk je vyintsanda, jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajka; xyak'oo'ktaps atse'e je jayu, ax joojntypajknuvaps atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp.

³² Va'ajts tse'e dukajts ya ayook. Van'it tse'e je Pedro je Jesús apuk dujávaajv jetse'e dutuknuujmi kuxe'e ve'em vyaajñ. ³³ Van'it tse'e je Jesús vya'kumpijit jetse'e du'a'ixtk je y'ixpajkpatajk, jetse'e je Pedro dunuujmi:

—¡Vinva'kva'atsu ats! Mmaatnavyaa'njup xa mitse'e je Satanás ku ve'e ve'em xkats, ka'a xa mitse'e ve'em je vinma'yun xjayep ax jo'n je Nte'yam, ve'em mitse'e je vinma'yun xjayep ax jo'n je jayu.

³⁴ Van'it tse'e je Jesús je numay jayu duyaaxjidi maat je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi:

—Pan pan xa ve'e dutsojpk jetse'e y'ijtnit ats maat, va'an tse'e dumasokkajxni je y'avintsö vinma'yun, je jyoot je jya'vin dumakpámut jetse'e chaachpaa'tut ax jo'n je jayu juu' ve'e je y'oo'kun du'anajkxip ku ve'e je cryuuz dupaku'u, jets atse'e xpamiinnit.

³⁵ Kux pan pan atse'e xkajaanchja'vip kuxe'e dutsa'aga je y'oo'kun, ka'ats je'e ve'e dujayéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp; ax pan pants atse'e ijtp xaanchja'vip, óyame'e y'oo'kut ats kajx jets je oy kats je oy ayook kajxpa, je'e tse'e dujajejpnpup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ³⁶ Ni vinxupa xa je'e ve'e je jayu kyato'nuxjut ku ve'e duje'eikáxut nujom ya naxviijnit it jetse'e vyintókinin je jayu je jyoot je jya'vin. ³⁷ Ax ku tse'e je jayu vintoki y'it, ka'a xa ve'e tii ti ve'e je jayu kuduyaky jetse'e dujajejpnpit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ³⁸ Kux pan pan xa atse'e xtuktso'otyoomp jetse'e dutuktso'otyoompa juu' atse'e nkajtsp yaja ya tókinax jayu vyinkujkta juu' ve'e je Nte'yam dumasooktup, ntuktso'otyoompats ats je'e ve'e ku atse'e nmiinnuvat je nTee' je myajin maat jets maat je va'ajts aangelestajk, ats, je jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

9

¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidinuva:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets jeja ve'e yaja je jayu juu' ve'e ka'oo'ktup, van'itnume'e ku ve'e távani du'ixta vye'na je Nte'yam je kyutojkun makkk dumumiinni.

*Ku je Jesús tyikts jetse'e y'ajaj y'atu'kx
(Mt. 17.1-9; Lc. 9.28-36)*

² Kutojtuk xaa'j tse'e je Jesús duvovutsaa'n je Pedro maat je Santiago jets je Juan, jetse'e je'e'ejyida duvaajv apuk joma ve'e to'k je kopk juu' ve'e kajxm. Van'it tse'e tyikts jeja je'e vyinkujkta, ³ jetse'e je vyit ojts jyajtni ajajp ata'kxp, va'ajts poo'p, ve'em ax jo'n je tsap'aa'pk, ve'em ax jo'n ni pana kya'o'yixju jetse'e dupojpoo'pat yaja naxviijn.

⁴ Van'it tse'e vya'kke'xti jeja je'e vyinkujkta je Elías maat je Moisés, jetse'e je Jesús dumaatnakyojtsjidi. ⁵ Van'it tse'e je Pedro je Jesús dunuujmi:

—Yak'ixpajkpa, oy xa je'e ve'e ku aatse'e yaja n'it. Va'ants aats dupumu toojk je pi'k ojts atyajk: to'k mits mje'e, jets to'k je Moisés jye'e, jets jado'k je Elías jye'e.

⁶ Ve'em tse'e vyaajñ kux ka'a ve'e dunujava vye'na jets ti ve'e kyajtsp, tsakidu ve'e ooy. ⁷ Van'it tse'e to'k pak je vínuts ñuje'yjidi jetse'e yo'tsjidi; jep tse'e vínuts jaatp du'amotunajxti to'k je ayook. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ya'a xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp. Amotunaxta juu' ve'e kyajtsp.

⁸ Ax ku tse'e jyoo'k'ix'avittini, ka'a tse'e du'ukpan'ixpaattini, naaydume'e je Jesús.

⁹ Ku ve'e jem kopk viinm kyadaaktini, van'it tse'e je Jesús makkk tyukna'muxjidi:

—Ka'a tse'e pan xvaajnjadat ti ve'e tux'ixta, van'itnume'e ku ve'e távani ats n'oo'kni vye'na jets atse'e njoojntykpajknuvat, ats, je jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

¹⁰ Ax kyutyoondu tse'e je Jesús je y'ayook ax jo'n yaknuujmidi. Jetse'e ñay'amotutúvijidi pan ti je'e ve'e tyijp ku ve'e je jayu jyoojntykpajknuvat.

*Je Yaknapejtpa Juan tse'e je jayu duyakvimpijt je Nte'yam maat
(Mt. 17.10-13)*

¹¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi:

—¿Tyajkse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk vya'anda jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e too'vajkp je Elías myiinnuvat jets ka'a ve'e je Cristo?

¹² Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Tyúvam xa je'e ve'e jets miinnuvape'e too'vajkp je Elías jetse'e nujom duyak'o'yinuvat. ¿Ax vintso tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ ats kajx?, ats, je Jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. Ve'em xa ve'e vya'añ jets tsaachpaa'tup atse'e ooy jets atse'e nyakjomtónut nyaktitónut. ¹³ Ax ve'emts ats miitse'e nnaajmada, ojts xa je'e ve'e je jayu juu' ve'e ve'em ax jo'n je Elías, ax tyoonduts je'e ve'e ax jo'n dutsojkti, ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ je'e kajx.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap (Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ku ve'e je Jesús jye'y joma ve'e je y'ixpajkpatajk juu' ve'e kapanajkxjudu jem kopk viinm, van'it tse'e du'ix jets jeme'e numay je jayu tuñaava'kvídutjada. Jem tse'e je y'ixpajkpatajk jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk ñakyojtsvintsóvjada. ¹⁵ Ax ku tse'e je numay jayu je Jesús du'ixti, van'it tse'e atuva atoki tyaandi jetse'e noomp du'anajkxidi, jetse'e dukojtspo'o'kxti. ¹⁶ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Tise'e mkojtstup maat ya'ada?

¹⁷ Van'it tse'e to'k y'atsaajv:

—Yak'ixpajkpa, ta xa atse'e je nmajntk nyakmín juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap, je'e tse'e yak'oo'mjup. ¹⁸ Jetse'e je ko'oyjáyuvap ats je n'ónuk jyajoma dumach jetse'e duyakkitu, jetse'e jep ats je n'ónuk y'ávup pyítsum je na'a aa'pk, jetse'e je mex ñatyatskaa'tyju, jetse'e tyunkupikux. Tats atse'e njanuujma ya m'ixpajkpatajk jets jeme'e jya'vin kajxm duyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap juu' ve'e yak'oo'mjup ats je n'ónuk; ax ka'a tse'e y'o'yixjada.

¹⁹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—iMiits xa je'e ve'eda juu' ve'e je Nte'yam dukajaanchja'vidup jets ka vintúvap je'e ve'e juu' ve'e mtoondup! ¿Joma vaat atse'e njaa'kja'ítut miits maatta jetse'e njaa'kjamutéenadat? Yakminda je pa'am jayu.

²⁰ Van'it tse'e duyaknajkxti. Ax ku tse'e je Jesús je ko'oyjáyuvap y'ixji, van'it tse'e je ko'oyjáyuvap je pa'am jayu mak dütunxituyoy jetse'e duyaknaxvipp, jetse'e je pa'am jayu tyunnep tyunte'px jetse'e je aa'pk pyítsum jep je pa'am jayu y'ávup. ²¹ Van'it tse'e je Jesús je pa'am jayu je tyee' du'amotutúvi:

—¿Vin'itts ya'a ve'e ve'em jyajt'ukvaajñ?

Jetse'e y'atsaajv:

—Namyootsk xa ya'a ve'e ve'em jyajt'ukvaajñ. ²² Ax may náxani tse'e tyunjanvívupaja jetse'e tyunyak'oo'kuva'añju. Pan m'o'yixjupts mitse'e jetse'e xtónut oyvinoxupa, tukmo'tkts aatse'e to'k aaj jets aatse'e xputákat.

²³ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—iPan x'o'yixjupts atse'e! Nujom tse'e juu' y'o'yixju pan pane'e je Nte'yam dujaanchja'vip.

²⁴ Ax tun jatyji tse'e je pa'am jayu je tyee' je Jesús mak dumukajts:

—Njaanchja'vip ats je'e ve'e; putaka ats to'k aaj jets ats je'e ve'e nuyojk njaanchjávat.

²⁵ Ku tse'e je Jesús du'ix jets nay'amojkijidupe'e je numay jayu, van'it tse'e mak dütuknuujmi je ko'oyjáyuvap, jetse'e vyaajñ:

—Ko'oyjáyuvap juu' ve'e yak'oo'mp yaknajtp, ats mitse'e mpavaampy, písumu jem ya jayu jya'vin kajxm, ka'a tse'e x'uktuktajkinit.

²⁶ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap y'akaa'stk jetse'e jado'ma duxituyoy mak, jetse'e pyítsumni, je oo'kpa jo'n tse'e dütunyaktaajñ. Ax numay tse'e vyaandi:

—Ta xa ya'a ve'e y'aa'k.

²⁷ Van'it tse'e je Jesús jem kya'm myajtsji jetse'e yakpojtukji, jetse'e tyeni.

²⁸ Ax ku tse'e je Jesús jep tujkp tyajki, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi apuk:

—¿Tyajxs aatse'e xka'o'yixji jets aatse'e je ko'oyjáyuvap nyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxm?

²⁹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ka oyvin'ítap xa ya'a ve'e pyítsumda, van'itji ve'e ku ve'e je jayu chapkats jetse'e je jayu y'ayooja.

Ku je Jesús je y'oo'kun du'ava'ninuva

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Ku ve'e jem choo'ndi, van'it tse'e ñujkx jem galiléait y'it jootm. Ka'a tse'e je Jesús dujatsajk jetse'e je jayu kudunuja'vi pan joma ve'e vyíduť ³¹ kux yak'ixpujkpe'e je y'ixpajkpatajk. Jidu'um tse'e dunaajmada:

—Yakpámupts atse'e jem je jayu kya'm, xyak'oo'ktapts atse'e, ax kutoojk xaajts atse'e njoojntypajknuvat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

³² Ax ka'a tse'e je y'ixpajkpatajk duvinmótudi juu' ve'e kyojts, tsá'kidup tse'e jetse'e du'amotutuvi'óyadat pan vintso ve'e dutij.

Je'e pane'e dunumájip

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Van'it tse'e jye'ydi jem capernaumit kyajpun kajxm. Ku tse'e je Jesús jep tujkp vye'na, jetse'e du'amotutuvi je y'ixpajkpatajk:

—¿Tise'e tumnatyukkótsjada jeja too' aajy?

³⁴ Ama'at tse'e tyaandi kux távani ve'e ñatyukkótsjada vye'na jeja too' aajy pan pane'e dunumajikajxp aje'ejjida. ³⁵ Van'it tse'e je Jesús y'ajxtk, jetse'e duyaaxjidi je ñumakmejtsk ixpajkpatajk, jetse'e dunuujmidi:

—Pan pane'e dutsojqp jetse'e dunumajikáxut amiitsjida, va'an tse'e dunapyumju ax jo'n to'k juu' ve'e dunupi'kikajxp jetse'e anañujoma dupattónat.

³⁶ Van'it tse'e je Jesús dumajch jem to'k je pi'k ónuk kya'm jetse'e jeja y'ixpajkpatajk akujk dupuujm. Van'it tse'e dutsee'nmujk je pi'k ónuk jetse'e dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

³⁷ —Je jayu pan pane'e ats kajx oy jayu napyaaajmjup maat to'k je pi'k ónuk ax jo'n ya'a, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyaaajmji ats maat. Ax je jayu pan pane'e oy jayu napyaaajmjup ats maat, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyaaajmji maat je'e pan atse'e xkejxp.

“Pan pan uu'me'e xkatso'oxpajkumdup, uu'm maattats je'e ve'e”

(Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)

³⁸ Van'it tse'e je Juan je Jesús dunuujmi:

—Yak'ixpajkpa, n'ix xa aatse'e to'k je jayu juu' ve'e mits je mxaaj dukojtspaatp jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsum jem je jayu jya'vin kajxm. Ax ve'emts aatse'e nnuujma jets ka'a ve'e ve'em jyátukat, je'e kajx ku ve'e uu'm maatta kyavíduť.

³⁹ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Ka'a xa miitse'e ve'em kuxnuujmidi, kux pan pane'e je majin dutoomp ats je nkutojkun kajx, ka'a tse'e y'o'yixju jets atse'e jatyji xko'oñukótsat. ⁴⁰ Pan pan uu'me'e xkatso'oxpajkumdup, uu'm maattats je'e ve'e. ⁴¹ Jets je'e juu' ve'e mmooyjudup otyo'k vaasova je tsoxk naaj kuxe'e ats xjaanchjávada, ats, je Cristo, tyúvam xa atse'e nva'añ jets yaktonumpijtinuvas je'e ve'e juu' ve'e oy.

Kutsa'aga xa ve'e ooy ku ve'e je jayu ntukmasookumda je Nte'yam je tyoo'

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴² 'Jyapana pan pane'e dutukmasookp je Nte'yam je tyoo' to'k je pi'k ónuk juu' atse'e xjaanchja'vip, nuyojk oy tse'e kuy'ijtxju je jayu jetse'e to'k je paan taak yaktukyuktsum jetse'e yakmaaxynavíppini. ⁴³ Ax pan to'k tse'e je mka'aj juu' ve'e myaktokintoojnup, tunkuspóxuts; kux nuyojk oye'e kanoon m'ítut jetse'e xjajejpnit je joojntykin juu' ve'e

xá'ma kajx ijtp jets ka'a ve'e ku ve'e mnajkxut mejtsk ado'om ka'ajax jem janjootm, ⁴⁴ jem joma ve'e xá'ma kajx tyánuka jets joma ve'e je jaajn kyajuuntpi'its. ⁴⁵ Jets pan to'k tse'e je mtek juu' ve'e myaktokintoojnup, tunkuspóxuts; kux nuyojk oye'e paknoon m'ítut jetse'e xjajejpnit je joojntykin juu' ve'e xá'ma kajx ijtp jets ka'a ve'e ku ve'e mnajkxut mejtsk ado'om tékax jem janjootm, ⁴⁶ jem joma ve'e xá'ma kajx tyánuka jets joma ve'e je jaajn kyajuuntpi'its. ⁴⁷ Jets pan to'k tse'e je mviijn juu' ve'e myaktokintoojnup, tunyakpítsumuts; kux nuyojk oye'e to'k ado'om viijnax m'ítut jetse'e mtákat jem je Nte'yam y'am kya'm jets ka'a ve'e ku ve'e mnajkxut mejtsk ado'om viijnax jem janjootm, ⁴⁸ jem joma ve'e xá'ma kajx tyánuka jets joma ve'e je jaajn kyajuuntpi'its.

Je kaan tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 5.13; Lc. 14.34-35)

⁴⁹ Ve'em ax jo'n je tánuk yax yakkaana jetse'e tya'mutsat, nay ve'empa tse'e je jayu je tsaachpaatun duyaknaxta jetse'e dutuk'óyadat. ⁵⁰ Oy xa ve'e je kaan. Ax pan tókinup tse'e je tya'mutsin, ni vintsova tse'e kya'óyat jetse'e tya'mutsinuvat. Ve'em itta ax jo'n je oy kaan jets joojntykada oy joot to'k jado'k.

10

Ku je jayu je navyajkun duyakvintsa'kintóki

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

¹ Ku ve'e je Jesús chaa'n jem Capernaum, van'it tse'e jye'y jem jado'k ado'om Jordán maja napa'am, myutámip tse'e jem judéait y'it jootm. Jem tse'e numay je jayu ñay'amojkijidi joma ve'e je'e, jetse'e je numay jayu duyak'ixpujk ax jo'n dutún y'ijt. ² Van'it tse'e je fariseotajk dunuje'ydi je Jesús jetse'e dutukkats'íxtada. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—¿Yakjajtype'e je pava'nun jetse'e je yaa'tyajk je ñuda'ax dumasooknit?

³ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—¿Vintsose'e je Moisés dupavaajñ?

⁴ Jetse'e y'atsoovdi:

—Yakjajt tse'e je Moisés jetse'e je yaa'tyajk je ñuda'ax dumasooknit pan too'vajkpe'e je nak dumooynit jetse'e yak'íxut yaknujávát jets ka'a je'e ve'e du'uknuda'axini.

⁵ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ve'eme'e je Moisés dujaajy kux makke'e je jayu je vyinma'yunda. ⁶ Ax ku tse'e je jayu choo'ntk, je Nte'yam tse'e dupaam to'k je yaa'tyajk jets to'k je ta'axtajk. ⁷ Je'e kajx tse'e je yaa'tyajk je tyee' je tyaak dumasooknit jetse'e dumaatnamyojkjinit je ñuda'ax, ⁸ ve'em tse'e numejtsk y'ijttinit ax jo'n to'k jáyují. Ax ka'a tse'e y'ukmejtskini, to'kji je'e ve'e tujyajttini. ⁹ Je'e kajx tse'e, juu' xa ve'e je Nte'yam tuduyaknamyukju, ka'a tse'e pan nvaat du'ukyaknavya'kxjinit.

¹⁰ Ku tse'e jep tujkp vye'nada, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi pan ti je'e ve'e tyijp juu' ve'e kyojts. ¹¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Pan pan xa ve'e je ñuda'ax dumasooknup jetse'e je viijnk ta'axtajk dupuk, yakvintsa'kintókipts je'e ve'e je navyajkun. ¹² Jets pan je ta'axtajk tse'e dumasooknup je ñuyaa'y jetse'e je viijnk yaa'tyajk dupuk, yakvintsa'kintókiavaps je'e ve'e je navyajkun.

Ku je Jesús dukunuu'kx je pi'k ónukta

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Van'it tse'e dutuknúnajkxti je pi'k ónukta je Jesús jetse'e je kya'aj dutuknukónut; ax je y'ixpajkpatajk tse'e dukayakjajtjidup, jetse'e je jayu dutuknuujmidi.

¹⁴ Ku ve'e je Jesús du'ix, van'it tse'e y'ejkji jetse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Maso'okta miits ya pi'k ónukta jets atse'e xnumíndat, ka'a tse'e xkayakjajtjadat, kux je'eda pan pan jatye'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n ya

pi'k ónukta. ¹⁵ Tyúvam xa atse'e nva'añ, pan pan xa ve'e kanapyaajmjup jem je Nte'yam y'am kya'm ax jo'n je pi'k ónuk, ka'ats je'e ve'e jem tyákat.

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús dutsee'n je pi'k ónukta, jetse'e je kya'aj dutuknukaajn, jetse'e dukunuu'kx.

*Ku je Jesús dumaatnakyojtsji to'k je mootsk ónuk juu' ve'e kumeen
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)*

¹⁷ Távani tse'e je Jesús tyoo'púk vye'na, van'it tse'e to'k je jayu noomp vyinkutámiji. Van'it tse'e je Jesús dUVinkoxkteni, jetse'e dunuujmi:

—Oy yak'ixpajkpa, ¿tis ats vine'e ntónup jets atse'e njayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

¹⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Nte'yam atse'e xtij ku ve'e mva'añ jets oy atse'e? To'kji xa je'e ve'e pane'e oy, je Nte'yamts je'e ve'e. ¹⁹ Mnuja'vip xa mitse'e je pava'nun: “Ka'a tse'e myakjaju'oo'kut, ka'a tse'e je navyajkun xyakvintsa'kintókiyut, ka'a tse'e mmee'tsut, ka'a tse'e je jayu xnUVampétut, ka'a tse'e je jayu xvin'aa'nut, vintsa'aga je mtee' je mtaak.”

²⁰ Van'it tse'e je jayu y'atsaajv:

—Yak'ixpajkpa, ku atse'e pi'knum nve'na, van'itanits ats ya'a ve'e nujom nkutyún.

²¹ Van'it tse'e je Jesús vyin'ixji je tsojkun maat, jetse'e dunuujmi:

—Jado'k viijn tse'e mka'ijtuxju. Najkxu xto'okkajxni nujom juu' ve'e m'ixp mjayejpp jets mooyini je meen je ayoo'va jayu, ve'em tse'e je o'yin xjayéput jem tsapjootm. Makpamu je mjoot je mja'vin jetse'e mtsaachpaa'tut ax jo'n je jayu juu' ve'e je y'oo'kun du'anajkxip ku ve'e je cryuuz dupaku'u, van'itts atse'e xpamiinnit.

²² Van'it tse'e je jayu viijnk duja'vi juu' ve'e je Jesús kyojts, va'ajts tsaachvinmaayp tse'e ñajxni, kux maye'e ooy juu' ve'e y'ixp jyayejpp.

²³ Van'it tse'e je Jesús dUVin'ix'apaa'vikujx pan pan jatye'e naa'ténijidup, jetse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Tso'ox xa je'e ve'e ooy jetse'e je kumeen jayu ñapyámjadat jem je Nte'yam y'am kya'm!

²⁴ Ax ku tse'e je y'ixpajkpatajk du'amotunajxti, atuva atoki tse'e tyaandi. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjadinuva:

—Tso'oxe'e ooy jetse'e je kumeen jayu ñapyámjadat jem je Nte'yam y'am kya'm!

²⁵ Ka'a xa ve'e cho'oxa vintso ve'e je camello ñáxut jep xo'yun jot jaatp, je'e ve'e tso'ox vintso ve'e je kumeen jayu ñapyámjút jem je Nte'yam y'am kya'm.

²⁶ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk atuva atoki dutuntuktaandi, jetse'e ñavyaajnidi:

—Pan ve'em xa ve'e, ¿pánts vine'e o'yixjup jetse'e dujayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

²⁷ Van'it tse'e je Jesús vyin'ixjadinuva jetse'e vyaajñ:

—Ka'a xa ve'e je jayu y'o'yixjada jetse'e ñaajkpítsumjadat jep tokin jaatp; ax je Nte'yam, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e je jayu duyakpítsumut jep tokin jaatp, kux nujome'e je Nte'yam juu' y'o'yixkúxju.

²⁸ Van'it tse'e je Pedro vyaajñ:

—Nmasokkajx xa aatse'e nujom juu' aatse'e n'ixp njayejpp vye'na jets aats mitse'e mpamiijn.

²⁹ Jetse'e je Jesús y'atsaajv:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ, pan pan tse'e ats kajx jets je oy kats je oy ayook kajx dumasookp je tyajk, je y'uts, je y'ajch, je cha'a, je tyee', je tyaak, je ñuda'ax, je y'ónuk, ukpu je ñaax, ³⁰ yakmo'opts je'e ve'e uxyam mókupx nax je tyajk, je y'uts, je y'ajch, je cha'a, je tyee', je tyaak, je y'ónuk, jets je ñaax. Ax ku tse'e yakmo'ot, yakjomtónup yaktitónupts je'e ve'e. Jets ku ve'e je nam it choo'ndukut, joojntykinupts je'e ve'e xa'ma kajx. ³¹ Ax numay tse'e juu' ve'e uxyam dunumájidup, je'e tse'e dunup'ikidinup.

*Ku je Jesús du'ava'ninuva je y'oo'kun
(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)*

³² Jeja tse'e too' aajy vye'nada, jeme'e Jerusalén ñajkxta, jetse'e je Jesús vy-intoovákajada. Ax atuva atoki tse'e tyanda je y'ixpajkpatajk, tsa'kidup tse'e dupa'ux'ookada. Van'it tse'e je Jesús duyaknay'amojkijidi je ñumakmejtsk ixpajkpatajk joma ve'e to'k je apuk it, jetse'e dutuk'ixnuva juu' ve'e tónjup kótsjup je Jesús maat.

³³ Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Jem tse'e Jerusalén nja'mda. Jemts atse'e nyakpámüt jem je tee'tajk je vyintsán kya'mda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk kya'mda, je'ets atse'e xtuknuvánadap je n'oo'kun, je'ets atse'e xpámdap jem je viijnk jayu kya'm ³⁴ juu' atse'e xnuxi'iktap xtukxi'iktap jets atse'e xvóptat, xnutsójadapts ats je'e ve'e jets atse'e xyak'oo'ktat. Ax joojntykpajknvaptats atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

*Ku je Santiago maat je Juan to'k je maa'yun du'amótudi je Jesús
(Mt. 20.20-28)*

³⁵ Van'it tse'e je Jesús vyinkutámijidi je Santiago maat je Juan, je Zebedeo je myajntktajk je'e ve'eda, jetse'e je Jesús dunuujmidi:

—Yak'ixpajkpa, uk mtónupe'e je maa'yun juu' aatse'e n'amótuvup.

³⁶ Van'it tse'e je Jesús y'amótutúvijidi:

—¿Tise'e mtsojktup jets ats miitse'e ntoojnjadat?

³⁷ Van'it tse'e vyaandi:

—Xmooyunup aatse'e to'k aaj jets aatse'e n'ajxtknit joma ve'e je mkutojkun, to'k jeja m'aka'yun pa'ayi jets jado'k jeja m'anajapa'ayi.

³⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'a xa ve'e xnujávada juu' ve'e m'amótudup. ¿M'o'yixjudupe'e jets je tsaachpaatun xyaknáxtat juu' atse'e nyaknaxup, uk m'o'yixjudupe'e jetse'e xmuténadat ve'em je tsaachpaatun ax jo'n atse'e nmuténat?

³⁹ Jetse'e y'atsoovdi:

—X'o'yixjup xa aatse'e.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tyúvam xa ve'e, je tsaachpaatun juu' atse'e nyaknaxup, myaknajxtuvaptats miits je'e ve'e; jets je tsaachpaatun juu' atse'e nmuténap, mmuténiduvaptats miits je'e ve'e. ⁴⁰ Ax je'e tse'e juu' ve'e mtijtip jetse'e m'ajxtktinit jeja ats n'aka'yun pa'ayi ats n'anajapa'ayi, ka átsapts je'e ve'e xtukkadaakp jets ats miits je'e ve'e nmo'odat, je'e je'e ve'e yakmo'odap juu' ve'e ats je nTee' tyuknupaajmtki.

⁴¹ Ax ku tse'e du'amotunajxti je janumajk ixpajkpa, van'it tse'e dumujotma'tti je Santiago maat je Juan. ⁴² Van'it tse'e je Jesús duyaaaxjidi je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi:

—Mnuja'vidup xa miitse'eda jets je'eda pan pan jatye'e yakkutojktup juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvapta, makk tse'e je kyutojkun dupamda, ax je'eda pan pan jatye'e dunumájidup je'e maatta, je'e tse'e dupavaandup jetse'e jatyi yaktónüt ax jo'n du'oyjávada. ⁴³ Ax ka'ats miitse'e mve'emada. Pan pan xa ve'e dutsojpk jetse'e dunumájat, ve'em tse'e ñapyámjüt ax jo'n je patto'niva kuy'ijit; ⁴⁴ pan pan tse'e dutsojpk jetse'e dunuvintsánat, ve'em tse'e ñapyámjüt ax jo'n je toompa kuy'ijit. ⁴⁵ Ve'em ax jo'n ats; ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets atse'e nyakpattónat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, je'e ve'e jets atse'e je jayu mpattónat jets atse'e je numay jayu je tyokin nkuvejtjadat ku ats je'e ve'e nku'oo'kat, ve'em tse'e dujayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je viints jayu juu' ve'e Bartimeo duxaaj
(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)*

⁴⁶ Van'it tse'e je Jesús maát je y'ixpajkpatajk jye'ydi jem jericoojit kyajpun kajxm. Ku ve'e choo'ndini maát je numay jayu, jem tse'e chuuna vye'na too' pa'am to'k je viints jayu juu' ve'e je putajkin du'amotu, Bartimeo je'e ve'e xyaaj, je Timeo je myajntk. ⁴⁷ Ku ve'e je viints jayu dumotu jets naxuvaampe'e je Jesús, je nazarétit jayu, van'it tse'e makk dumukajts, jetse'e vyaajñ:

—¡Jesús, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk ats to'k aaj!

⁴⁸ Je numay jayu tse'e na'muxju jetse'e y'amo'otut. Ax nuyojk makks je'e ve'e tyunjaa'kvaajñ:

—¡Je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk ats to'k aaj!

⁴⁹ Van'it tse'e je Jesús vya'ktaajñ jetse'e dunuujmidi jetse'e duyakmíndat. Ku ve'e ojts duyaaxjada je viints jayu, van'it tse'e dunuujmidi:

—Jot'amaja, tena, uxem xa ve'e mnukéxaja.

⁵⁰ Van'it tse'e je viints jayu je vyitani'kx dunas'ojti, jetse'e yejtsuk, jetse'e je Jesús dununujkx. ⁵¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Tise'e mtsajkp jets ats mitse'e ntoojnat?

Van'it tse'e je viints jayu y'atsaajv:

—Yak'ixpajkpa, je'e xa atse'e ntsajkp jets ats mitse'e xyakvin'ixpákut.

⁵² Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Najkxn, ta xa ve'e mjotkadaakni kux atse'e atse'e tuxjaanchjáva.

Ax jatyji tse'e vyin'ixpajkni jetse'e je Jesús dupanujkx.

11

Ku je Jesús tyajki jep Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Myutámidup tse'e vye'nada jem Jerusalén. Jeme'e ñaxta vye'na joma ve'e je kajpunda juu' ve'e duxaajta Betania jets Betfagé, jempa ve'e je Olivos Kopk, van'it tse'e je Jesús dukejx numejtsk je y'ixpajkpatajk, ² jetse'e dunuujmidi:

—Najkxta xi pi'k kajpun kujx juu' ve'e xi avinkujk. Ku ve'e mje'yadat, jeja tse'e xpaa'ttat to'k je burro kuvuu'n, ni pánanumts je'e ve'e kyatuktsuunaja; mukéjadats jetse'e xyakmíndat. ³ Pan m'amotutúvijidup tse'e je jayu pan tyajxe'e xmukéjada, ve'em tse'e xnaajmadat: “Je Maja Vintsane'e dutsojkp, ax jatyji tse'e dukejxumpijtnuvat.”

⁴ Van'it tse'e ñajxiti jetse'e dupaatti je burro kuvuu'n jeja tak'aagui, jeja ve'e too' kujk tyena. Myukéjidup tse'e vye'nada, ⁵ van'it tse'e ña'muxjidi je jayu juu' ve'e jem ve'nidup:

—¿Tyajx tse'e xmukéjada xi burro?

⁶ Jetse'e y'atsoovdi ax jo'n je Jesús ña'muxjidi. Yakmasook tse'e. ⁷ Van'it tse'e duyakje'ydi je burro joma ve'e je Jesús, jetse'e je vyit dutukjape'ndi. Van'it tse'e je Jesús dutukpejt je burro. ⁸ Ax je numay jayu tse'e duye'ptu je vyitta jeja too' kujk joma ve'e je Jesús ñaxuva'añ; viijnk tse'e dupojxtuvap je tuuxux aajy jetse'e jeja to'k too' aajy duvajva'kxta.

⁹ Ax juu' tse'e vintoo'vajkijidup jets juu' ve'e pa'ux'ookijidup, je'e tse'e makk vaandu:

—¡Yakmaja yakjaanchats ya'a ve'e y'ijtnit! ¡Je Nte'yam je kyunoo'kxun maát xa ya'a ve'e juu' ve'e miimp je Maja Vintsán kajx! ¹⁰ ¡Kunuu'kx xa ve'e je kutojkun juu' ve'e miimp, je kutojkun juu' ve'e ve'em ijtp ax jo'n je nujpit jáyuvamda David jye'e y'ijit! ¡Yakmaja yakjaanchats je'e ve'e je Nte'yam y'ijtnit!

¹¹ Van'it tse'e je Jesús tyajki jem jerusaleenit kyajpun jootm jetse'e ñujkx jep maja tsaptaagujkp. Ax ku tse'e jep du'ixkujx, ta tse'e je it tyánayini vye'na, van'it tse'e ñujkx jem betániait kyajpun kajxm, jetse'e dumaadi je ñumakmejtsk ixpajkpatajk.

Ku je Jesús duko'oñukojtsi to'k je higo kup

(Mt. 21.18-19)

¹² Je ku'óxit tse'e choo'ndi jem betániait kyajpun kajxm; yu'oo'kjup tse'e vye'na je Jesús.
¹³ Ax ku tse'e du'ix to'k je higo kup juu' ve'e jékum jaty jets juu' ve'e aajyax ve'nip, van'it tse'e tyami jetse'e najkx du'ix pan jeme'e je tyaajm. Ax ku tse'e jye'y joma ve'e je higo kup, ka'a tse'e dutipaaty, tum je y'aajyji ve'e, kux ka'a ve'e du'aatsa vye'na. ¹⁴ Van'it tse'e je Jesús je higo kup dunuujmi:

—Ni je vin'ita tse'e mko'o'kta'minit.
 Myótudu tse'e je y'ixpajkpatajk.

Ku je Jesús duyakvaach je maja tsaptajk
 (Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵ Ku ve'e jye'ydi jem jerusaleenit kyajpun kajxm, van'it tse'e je Jesús tajki jep maja tsaptaagujkp jetse'e duvojpitsumkujx nujom pan pan jatye'e jep ajooydup atoo'ktup vye'na, jetse'e duyakvippumpijtkujx je meen vinkukoompatajk je myeesada jets je chuujntkunda pan pan jatye'e dutoo'ktup je pak. ¹⁶ Ka'a tse'e je Jesús duyakjajtjidi je jayu jetse'e duvitsanáxtat duvitsutákadat je pyaamduk jep maja tsaptaagujkp.
¹⁷ Van'it tse'e duyak'ixpajkti jidu'um:

—Jidu'um tse'e je Kunuu'kx Jatyan vya'añ: “Ve'e tse'e ats je ntajk y'ijtnit je tajk joma ve'e to'k ka'ajyji je jayu chapkats”; ax ve'emts miits ya'a ve'e tuxpaamdini ax jo'n “je aajntk joma ve'e je mee'tspa ñay'amókajada”.

¹⁸ Ku ve'e du'amotunajxti je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta, van'it tse'e dujapayo'ydi vintso ve'e je Jesús kuduyakjay'oo'kjidi; ax cha'kidup tse'e kux nujome'e je jayu atuva atoki dutuktaajñ vintso ve'e yak'ixpujk.
¹⁹ Ax tánayinup tse'e, jetse'e je Jesús chaa'n jem kajpun kajxm.

Ku je higo kup tyaatsni
 (Mt. 21.20-22)

²⁰ Ax je kujápit tse'e ñajxtinuva joma ve'e je higo kup, jetse'e du'ixti jets ta ve'e je kup tyaatsni je y'aa'ts paat. ²¹ Van'it tse'e je Pedro dujaa'myejts vintso ve'e je Jesús vyaajñ, jetse'e dunuujmi:

—Yak'ixpajkpa, ixu je higo kup juu' ve'e mko'oñukojtsi, ta tse'e tyaatsni.

²² Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Jaanchjávada je Nte'yam, ²³ kux tyúvam atse'e nva'añ jets pan pane'e dunuujmip ya kopk: “Ke'eku jets nay'apómaja jem maaxy najootm”, ve'em tse'e tyónjut pan ka'a ve'e myejtsvinmáy jem jya'vin kajxm jets ve'eme'e jyátut. ²⁴ Je'e kajxts atse'e nva'añ, pan ti ve'e m'amótudup ku ve'e mtsapkótsta, jaanchjávada jets tónjup je'e ve'e juu' ve'e m'amótudup. Ax tónjupts je'e ve'e.

²⁵ 'Ax ku tse'e mtsapkótstat, mee'kxjada tse'e je tyokin pan pan jatye'e mtso'oxpajkjudup, ax ve'em tse'e mtokinmee'kxjuduvat je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm. ²⁶ Pan ka'a tse'e xtokinmee'kxta pan pan jatye'e mmutokintoojnjudup, nay ka'a tse'e mtokinmee'kxjuduvat je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm.

Je kutojkun juu' ve'e je Jesús jyayejpp
 (Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Van'it tse'e vyimpijtti jem jerusaleenit kyajpun kajxm. Yo'yp tse'e je Jesús vye'na joma ve'e je maja tsaptajk, van'it tse'e vyinkutámijidi je tee'tajk je vyintsanda, je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta, maat je israeejlit je myújit jáyuda, ²⁸ jetse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Pan tse'e tumna'muxju jets ya'a ve'e xtónut? ¿Pane'e ya kutojkun mmoojyup?

²⁹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Nay ve'empats atse'e nvaampa jets atse'e x'atsoovduvat. Pan x'atsoovdupts atse'e, van'itts ats miitse'e nvaajnjuduvat pan ti kutojkun kajx ats ya'a ve'e ntun. ³⁰ ¿Pan tse'e

je Juan je kutojkun moojyju jetse'e je jayu duyaknapétut? ¿Je Nte'yame'e, ukpu je jayu ve'e? Vaajnjidikts ats.

³¹ Ax van'it tse'e dukojtsmojkti. Jidu'um tse'e ñavyaajnjadi:

—¿Vintsose'e kunva'numda? Pan va'numdup xa ve'e jets je Nte'yame'e moojyju je kutojkun, jidu'um tse'e xnuujmimdat: “¿Tyajx tse'e xkajaanchja'vidi juu' ve'e je Juan kyojts?” ³² ¿Ukpu va'numdaps vine'e jets je jayu ve'e je kutojkun moojyju?

Ax jidu'um tse'e ñavyaajnjadi kux cha'kidupe'e je numay jayu je'e kajx ku ve'e dunuja'vidi jets nujome'e je jayu dujaanchja'vidi jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa je'e ve'e je Yaknapejtpa Juan y'ijit. ³³ Je'e kajx tse'e je Jesús du'atsoovdi jets ka'a ve'e dunujávada pan pane'e je kutojkun moojyju je Juan jetse'e je jayu duyaknapétut.

Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ka'ats atse'e n'ava'nivat jets pan atse'e ya kutojkun xmooyp jets atse'e ve'em ntun.

12

Je ko'oy toompatajk tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

¹ Van'it tse'e je Jesús dumukojtsti je jáyuda ya tukmu'a'ixmojkin maat:

—To'k xa ve'e je jayu dupuujm je tsaaydum kam, jetse'e duyaknaa'tujk, jetse'e je jot dupuujm jep tsajaatp joma ve'e je tsaaydum yakvinmaa'kxut, jetse'e to'k je pats kajxm dupuujm joma ve'e je chaaydum kam yaknu'ixat. Van'it tse'e je yoova toompatajk dutukmaatkojtsmojkti pan vinxupe'e tyukkada'akjadat ku ve'e dupakmóktat je tsaaydum taajm. Van'it tse'e jékum ñujkx.

² 'Ku ve'e je tsaaydum tok aats dupaaty, van'it tse'e to'k je kyukátsiva dukejx joma ve'e je yoova toompa jetse'e du'amótuvut pan juu' ve'e tukkadaakjup. ³ Van'it tse'e je yoova toompa dumajtsti je kukátsiva jetse'e duvojpti; ve'emji tse'e duyakvimpijitini.

⁴ Van'it tse'e je kam je vyintsán je viijnk kukátsiva dukejxnuva. Je'e tse'e chaka'tstu jetse'e je kyuvajk duyakxa'ajkidi, jetse'e dujomtoondi dutitoondi. ⁵ Van'it tse'e jado'k dukejxnuva. Ax je'e tse'e yak'oo'ktinu. Ax ve'em tse'e je viijnk kukátsiva dutoonduva: jem tse'e juu' ve'e vyojptu, jempa tse'e juu' ve'e yak'oo'ktu.

⁶ 'Ax jem tse'e je vintsán to'k je myajntk juu' ve'e ooy tyuntsajkp, je'e tse'e kyejxpa tun ux'ookani joma ve'e je yoova toompada. Jetse'e vyaajñ: “Vyintsa'agadap xa ijk je'e vine'e ats ya n'ónuk.” ⁷ Ku ve'e jye'y joma ve'e je yoova toompada, van'it tse'e je yoova toompa ñavyaajnjadi: “Ya'a xa ve'e tukkadakkáxjup ya tsaaydum kam. Va'an duyak'oo'kumda jetse'e nje'eimdat ya tsaaydum kam.” ⁸ Van'it tse'e dumajtsti jetse'e duyak'oo'kti. Yakpítsumdu ve'e joma ve'e je tsaaydum kam.

⁹ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Tise'e tyónup je tsaaydum kam je vyintsán?

Jetse'e jyaa'kvaajñ:

—Je'yap xa ve'e jetse'e je yoova toompa duyakjay'oo'kkáxjadat jetse'e je viijnk yoova toompa dupámut.

¹⁰ 'Ta miits ya'a ve'e xkotsta juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp:

Je oy tsaaj juu' ve'e je pojtspatajk myasooktinu, je'e tse'e ojts yakpum joma ve'e dunuvinkopkikux je maja tsaptakpats.

¹¹ Je Maja Vintsán xa ya'a ve'e dutoon,

ax je maja atúvats ya'a ve'e juu' ve'e n'ixumdup.

Ta miits ya'a ve'e xkotsta, ¿ve'em xaja?

¹² Ax jya'ixtidup tse'e vintso ve'e je Jesús kudumajtsti kux ñuja'vidupe'e jets je'e kajxta ve'e ya tukmu'a'ixmojkin dukajts. Cha'kidupe'e je numay jayu, je'e kajx tse'e dukamajtsti, jetse'e ñajkxtini.

*Je'e pane'e je kupa'mun yakmo'op
(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)*

¹³ Van'it tse'e yakkejxti je fariseotajkta maät je Herodes je jyáyuda joma ve'e je Jesús, jyayaktontokiyuvaandu jyayakkojtstokiyuvaandu tse'e je Jesús jetse'e kuy'o'yixjidi vintso ve'e dunuxa'aadat. ¹⁴ Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Yak'ixpajkpa, nnuja'vinup xa aatse'e jets tuve'e mits je mjáyuvín je mjoojntykin jets ka'a mitse'e xtsa'aga jetse'e x'avánat juu' ve'e pyaatyp y'akeegui, ka'a tse'e xvinmay pan vintso ve'e je jayu mkatsju, tyúvam mitse'e je jayu je Nte'yam jye'e xtuk'ix. ¿Yakjajtype'e uu'm je mpava'nunamda jetse'e je kupa'mun yakmo'ot je yakkutojkpa César, ukpu ka'a ve'e? ¿Nmo'op aatse'e, ukpu ka'a aatse'e nmo'ot?

¹⁵ Ax ñuja'vip tse'e je Jesús vintso ve'e je ko'oy joot dujayepa, jetse'e ña'muxjidi:

—¿Tyajxts atse'e xkatsuvaa'nda? Yakminda to'k je meen jets atse'e n'ixut.

¹⁶ Ku ve'e duyaknajkxti je meen, van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Pan tse'e yam y'apamnax, jets pan tse'e yam xyaaj yukja'a?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je yakkutojkpa César ya'a ve'e jye'e.

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mo'odats je César juu' ve'e je César jye'eip, jets mooyduvats je Nte'yam juu' ve'e je Nte'yam jye'eip.

Ku tse'e du'amotunajxti, atuva atoki tse'e tyaandi.

*Ku je Jesús yak'amotutuvi pan joojntypajknuvape'e je jayu
(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)*

¹⁸ Van'it tse'e je saduceotajk je Jesús dUVinkutámidi. (Je saduceotajk tse'e vaandup jets ka'a ve'e je oo'kpatajk y'ukjoojntypajktinuvat.) Van'it tse'e je Jesús du'amotutúvidi:

¹⁹ —Yak'ixpajkpa, ve'eme'e je Moisés dujatyaañ jets pan oo'kpe'e to'k je yaa'tyajk jetse'e je ñuda'ax dumasa'ak jetse'e ka'a pan y'ónuk, je oo'kpa je y'uts tse'e dupákup je ku'aa'k ta'axtajk jetse'e je y'ónuk jyéjat; ax je myuto'k mix ónuk tse'e taannup ax jo'n je y'ajch je y'ónuk kuy'ijit jo'n. ²⁰ Ax nuvuxtojtuk tse'e y'ijiti je uts je ajch. Ta'axpajk tse'e je koop ónuk, van'it tse'e y'oo'kni, ka'a tse'e je ñuda'ax je y'ónuk duyakjeji. ²¹ Van'it tse'e je myuto'k uts dupujk je ku'aa'k ta'axtajk. Nay ka'ava tse'e je y'ónukta jyeji, jetse'e y'oo'knuva. Ax nay vanxúpyam tse'e jyajtpa je myumejtsk uts. ²² Ax va'an nuvuxtojtuk tse'e dupajkti je ta'axtajk; ka'a tse'e je y'ónukta jyeji, jetse'e y'oo'ktini. Ux'ook tse'e je ta'axtajk y'oo'knuva. ²³ Ax kuuk tse'e je oo'kpatajk jyoojntypajktinuvat jado'k nax, ¿pánukts vine'e tyuva dunuda'axap je ta'axtajk?, kux va'an nuvuxtojtuke'e dupajkti.

²⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Mtoo'tókidup xa miitse'e kux ka'a ve'e xnujávada vintso ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets juu' ve'e o'yixjup je Nte'yam maät. ²⁵ Ku xa ve'e je oo'kpatajk jyoojntypajktinuvat, ka'a tse'e je jayu y'ukyaa'vyajktinit ka'a tse'e je jayu y'ukta'axpajktinit, ve'em xa je'e ve'e y'ijttinit ax jo'n je ángeles juu' ve'e jem tsapjootm. ²⁶ Ax je'e tse'e ku ve'e je oo'kpatajk jyoojntypajktinuvat, ta miitse'e xkotsta jep Kunuu'kx Jatyán kujxp juu' ve'e je Moisés jyaay, jep joma ve'e je Nte'yam myukojsji jem ápit kup akojkm, ¿ve'em xaja? Jidu'um tse'e je Nte'yam vyaajñ: “XNte'yamidup atse'e je Abraham, je Isaac, maät je Jacob.” ²⁷ Je'e kajx tse'e, Ntye'yamivaps je'e ve'e je jayu je Nte'yam pan pan jatye'e jaanchja'vijidu ku ve'e y'oo'ktini, ka'a tse'e je jyootta je jya'vinda y'aa'ka, joojntykidupts je'e ve'eda. Ax ve'em tse'e, ooyts miitse'e mtuntoo'tókida.

*Je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp
(Mt. 22.34-40)*

²⁸ Jem tse'e vye'na to'k je tsaptujkpit yak'ixpajkpa juu' ve'e du'amotunajx vintso ve'e ñavyaajnidi. Ku ve'e dunuja'vi jets oye'e je Jesús y'atsoojvjidi, van'it tse'e je Jesús dvinikutami jetse'e du'amotutuvi:

—¿Juu's je'e ve'e je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp?

²⁹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp, ya'ats je'e ve'e: “Israeejlit jáyuda, amotunaxta. Je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, to'kjits je'e ve'e dunuMajaVintsana, ³⁰ jets mtsóktape'e je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, nujom ja'vin, nujom aaj nujom joot, nujom je mvinma'yun maat, jets nujom je mmaju maat.” ³¹ Je mumejtsk pava'nun, ve'em játypats je'e ve'e. Jidu'um tse'e vya'añ: “Tsokta je mmujantamda je mmutaktamda ve'em ax jo'n viinm mnachókjada.” Ka'a xa ve'e jado'k je pava'nun juu' ve'e dunumájip ax jo'n ya mejtsk pava'nun.

³² Van'it tse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpa ña'muxji:

—Yak'ixpajkpa, óyame'e tuxkats, tyúvam, kux to'kji xa ve'e je Nte'yam jets ka'a ve'e pan viijnk, je'eji ve'e to'k. ³³ Jets je'e ve'e ku ve'e je Nte'yam yaktsókut nujom ja'vin, nujom aaj nujom joot, nujom je vinma'yun maat, jets nujom je maju maat, jets ku ve'e je jayu dutsak je myujantam je myutaktam ve'em ax jo'n viinm ñachakju, je'e tse'e nuyojk dunumájip jets ka'a ve'e nujom je tánuk yax juu' ve'e je Nte'yam yaktukvintsa'kip jets nujom je viijnk yax juu' ve'e yaktooyp jem yojxpejtun kajxm.

³⁴ Ax ku tse'e je Jesús dumotu jets oy yakxone'e du'atsaajv, van'it tse'e dunuujmi:

—Ka'ats mitse'e xmujékuma je Nte'yam je kyutojkun.

Ax juu' tse'e je Jesús dutso'oxpajktup, ni pana tse'e kyoo'knayja'vijini jetse'e juu' dujaa'k'amotutuvat.

*Je David je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo
(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)*

³⁵ Ku ve'e je Jesús je jayu duyak'ixpujk jep maja tsaptujkp, van'it tse'e vyaajñ:

—¿Vintsose'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk vya'anda jets je David je'e ve'e je chaan je kyooj je Cristo?, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. ³⁶ Je Espiritu Santo xa ve'e mooyju je David je vinma'yun ku ve'e je David vyaajñ:

Je Nte'yam xa ve'e dunuujmi ats je nMaja Vintsán:

“Ajxtuku yaja ats n'aka'yun pa'ayi namvaat atse'e nyakvintókida pan pan jatye'e mtso'oxpajkjudup.”

³⁷ Jidu'um tse'e je David vyaajñ jets je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo. Ax ve'em tse'e, va'ajts tse'e yaknujava jets ka je chaan je kyoojyap je'e ve'e je Cristo, je Myaja Vintsampa je'e ve'e.

Ax numay tse'e je jayu dutukxoojntkti ku ve'e du'amotunajxti.

*Ku je Jesús duintso'y je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk
(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)*

³⁸ Ku ve'e je Jesús je jayu duyak'ixpujk, jidu'um tse'e vyaajñ:

—Yakkópkada ooy je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk kux mvin'aa'nuvaajnjudup mi-its je'e ve'e. Je'e xa ve'e dumuvidutuvaandup je yaajnit vit jetse'e dutsokta jetse'e yakkojtspoo'kxtat je vintsa'kin maat jep maa'y jaatp. ³⁹ Tum je'e ve'e chojktup jetse'e dutuktsaanadat je tsuujntkun juu' ve'e tum ooyit jep tsaptujkp jets joma ve'e je maja kay je maja uu'k. ⁴⁰ Je tyajk paat tse'e dupajkjada juu' jatye'e y'íxtup jyajejptup je ku'aa'k ta'axtajk; ax jek tse'e chapkotsta, ve'em tse'e dukayaknuke'xnatakava'anda je kyo'oy je'e juu' ve'e tyoondup. Je'e tse'e nuyojk je tsaachpaatun yakmo'odap.

*Je yax juu' ve'e pyaam to'k je ku'aa'k ta'axtajk
(Lc. 21.1-4)*

⁴¹ Tsuunip tse'e je Jesús vye'na jep maja tsaptujkp jeja je yax apajkin vyinkujk. Jep tse'e du'ix vintso ve'e je jayu je meen dupamda. Ax numay tse'e je kumeen jayu juu' ve'e may je meen dupaamdudup. ⁴² Van'it tse'e to'k je ayoova ku'aa'k ta'axtajk jye'y jetse'e dupuujm mejtsk je pi'k cobre meen. ⁴³ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk duyaaxji jetse'e dunuujmi:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets nuyojk ya'a ve'e ya ayoova ku'aa'k ta'axtajk tudupum je yax jets ni ka'a ve'e nujom je viijnk jáyuda; ⁴⁴ kux je'eda, je'e je'e ve'e tudupamda juu' ve'e vinta'nuxjudup; ax ya ayoova, tats ya'a ve'e dupamkajxni je tyukjoojntykin.

13

*Ku je Jesús du'ava'ni jets kutókiyupe'e je maja tsaptajk
(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)*

¹ Ku ve'e je Jesús pyítsum vye'na jep maja tsaptujkp, van'it tse'e nuto'k je y'ixpajkpa ña'muxji:

—¡Yak'ixpajkpa, ixu vintso ve'e ya tsaaj jets ya tajkta!

² Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—¿M'ixp ya'a ve'e ya mújit tajkta? Ni to'ka ya'a ve'e ya tsaaj kyoo'ktaannit nukavyet, nujom ya'a ve'e kyutokikajxnit.

*Je nuja'vin juu' ve'e jéjap ku ve'e je itakax tyáminit
(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)*

³ Van'it tse'e ñajxiti jem Olivos Kopk viindum. Jem tse'e je Jesús chuuna vye'na jem je maja tsaptajk myu'avinkojkm, van'it tse'e je Pedro maat je Santiago, je Juan jets je Andrés, je'e tse'e du'amotutúvidu je Jesús:

⁴ —Vaajnjk aats to'k aaj vin'it ya'a ve'e jyátut ñáxut jets ti nuja'vints aatse'e njayé pup pan vin'it ya'a ve'e tyónjut.

⁵ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Yakkópkada ooy ku ve'e pan mnunvin'aa'njadat, ⁶ kux míndape'e numay je jayu juu' ve'e natyijjadap jets ats je'e ve'e, jetse'e vya'andat: “Ats xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.” Ax numay tse'e yakvin'aa'ndat.

⁷ Ax ku tse'e xmótudat jets je atso'oxe'e toojnjup jets je atso'ox kats, ka'a tse'e mnavyinma'yunmo'ojadat, kux nupaamdúkani je'e ve'e jetse'e ve'em tyónjut kyótsjut. Ax ka'anumts je'e ve'e jye'ya vye'nat je itakax, ⁸ kux najkxpe'e je jayu ñacho'oxpákjada to'k nación jets jado'k nación, to'k kutojkun jets jado'k kutojkun, jéjap tse'e je mak'ojx may viijn, jéjivap tse'e je yooj. Ve'em tse'e je tsaachpaatun du'ukva'anut.

⁹ Mnay'ixjadaps miitse'eda, kux myakvóptape'e jep tsaptujkpta, myakvatsóvdap tse'e jeja je yakkutojka vyinkujkta kuxe'e ats xjaanchjávada. Jem tse'e je tuvakojsun xpámdat ats kajx. ¹⁰ Jajtyka'amáyupts je'e ve'e too'vajkp je oy kats je oy ayook vinxup to'k it to'k naxviijn. ¹¹ Ax kuts miitse'e myakmátstat jetse'e myakje'yajadat jeja je yakkutojka vyinkujkta, ka'ats miitse'e too'vajkp xvinnáydat ti ve'e mkótstap, ni ka'a tse'e xpayo'oydat vintso ve'e m'atsóvdap, je'ets miitse'e mkótstap juu' ve'e myakmo'odap van'it, kux ka'a ve'e xkotsta vye'nat je m'avintso vinma'yunda, je Espíritu Santo ve'e kótsup miits kajxta. ¹² Ñuxa'ainup tse'e je jayu je y'uts jetse'e y'oo'kut kuxe'e ats xjaanchjáva, je ónuk tee', ñuxa'ainupts je'e ve'e je y'ónuk jetse'e y'oo'kut kuxe'e ats xjaanchjáva, jets je ónuk, ñuxa'aidinuvaps je'e ve'e je tyee' je tyaak jetse'e y'oo'ktat kuxe'e ats xjaanchjávada. ¹³ Nujom tse'e je jayu mmu'ejkjidinit mmujot'ajnjidinit kuxe'e ats xjaanchjávada. Ax pan pan tse'e dumuténip je tsaachpaatun, je'e tse'e dujayejpnpun je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

¹⁴ Je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Daniel, je'e tse'e du'ava'ni je'e pane'e je kunuu'kx it duyakvintsa'kintókiyup. (Va'an duvinmótuvu pan pane'e nakakojsup.) Ku miitse'e

x'íxtat jets jem je'e ve'e y'it joma ve'e kyapaa'tyju, van'it tse'e pan pan jatye'e ve'nadap yaja judéait y'it jaat, va'an tse'e duke'ekta jetse'e ñajkxtat jem tonun viinm kopk viinm. ¹⁵ Jets pan pan jatye'e ve'nadap jem azotea ni'kxm, ka'a tse'e jep tyujkp y'uktajkidinit jetse'e ti duyakpítsumdat. ¹⁶ Pan pan jatye'e ve'niduvap jem kam jootm, ka'a tse'e dunuvimpíttat je vyit. ¹⁷ ¡Ayooov je'e ve'e je jyootta je ta'axtajkta juu' ve'e kanuva'ajtsap ve'nadap van'it jets pan pan jatye'e yak'onuktsi'tstup vye'nat! ¹⁸ Nutsapkotsta jetse'e ve'em kyatónjút ku ve'e je xox aats, ¹⁹ kux van'ite'e je jayu chaachpaa'ttat ve'em ax jo'n ni vin'itna ve'em kyatunju ku ve'e ya it choo'ntk jets uxyam paat, jetse'e ni je vin'ita ve'em kyoo'ktoojninit. ²⁰ Ax ñupaajmtki tse'e je Maja Vintsán jetse'e duyakkónat je it ku ve'e je jayu chaachpaa'ttat. Pan kujyek xa ve'e je tsaachpaatun, ni pana tse'e kyatso'okut van'it. Ax ñupaajmtki tse'e je Nte'yam jetse'e duyakkónat je it ku ve'e je jayu chaachpaa'ttat, yakkónapts je'e ve'e je jayu kajxta juu' ve'e vyinkoon.

²¹ Ax pan myaknuujmidup tse'e: "Ixta, uxyaja tse'e je Cristo", ukpu "Ixta, uxxim tse'e je Cristo", ka'a tse'e xjaanchjávadat. ²² Kux míndape'e juu' ve'e natyijjadap jets ats je'e ve'e, jets juu' ve'e natyijjadap je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada, tyóndape'e je majin jets je mújit nuja'vin jetse'e je jayu dutukvin'aa'ndat, pan kuy'o'yixjada ve'e jetse'e duvin'aa'ndat pan pan jatye'e je Nte'yam vyinkoon. ²³ Ax mnay'íxjadapts miitse'eda kux ta xa ats miitse'e ntukvinkótsada ku ve'e ka'anum ve'em tyunju kyatsju.

Vintso je Cristo myiinnuvat
(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ Ku ve'e ñaxút je tsaachpaatun, tun jatyi tse'e je aampa xaaj vyinkoo'tsat, ka'a tse'e je aampa po'o y'uk'aannuvat, ²⁵ kustákadape'e je maatsa, jets je makkin juu' ve'e ya tsajmit it, xyituyo'oyuups je'e ve'e je Nte'yam. ²⁶ Van'itts atse'e x'íxtat, ats, je jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, jets jem atse'e nkada'aky vínuts jootm ooy je kutojkun maat jets je majin maat. ²⁷ Van'itts atse'e nkéxut je n'aangelestajk jetse'e duyaknay'amókajadat je jayu juu' atse'e nvinkoon vinxup to'k it to'k naxviijn jets je vaat joma ve'e ya tsajmit it kyukaxa.

²⁸ Ixta je higo kup. Ku ve'e je y'axén y'a'onuktaqa jetse'e je y'aajy pyítsumnuva, mnuja'viduups miits je'e ve'e jets támani ve'e je xakopk. ²⁹ Nay ve'empa tse'e ku ve'e x'íxtat jets toojnup kojtsjupe'e juu' atse'e nkajtsp, nujávadats jets támani je'e ve'e vye'nat ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax. ³⁰ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nujom ya'a ve'e tyónjút kyótsjút namka'ana ve'e y'oo'kkáxta vye'nat je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup. ³¹ Káxup náxup tse'e ya tsajmit it jets ya naxviijnit it; ax ats je nkats je n'ayook, ni je vin'ítats je'e ve'e kyapaa'náxut.

³² Ka'a tse'e je jayu dunujávada vin'ite'e je xaaj dupaa'tút ku ve'e ve'em tyónjút kyótsjút, ni je aangelesa tse'e juu' ve'e jem tsapjootm, ni átsats je'e ve'e nkanuja'viva, ats, je Nte'yam je y'Onuk, je Dios Tee'ji ve'e dunuja'vip.

³³ Nay'íxjada, nakyujoojntykajada, tsapkotsta, kux ka'a ve'e ti nuja'vin vin'it atse'e nmiinnuvat jado'k nax. ³⁴ Ve'em xa atse'e nmiinnuvat ax jo'n to'k je kutajk juu' ve'e jékum najkxp jetse'e je tyajk dumasa'ak, je tyoompatajk dutukkataka ti ve'e nuto'k jatye tyóndap, jetse'e je y'ix'ijtpa dutukpava'añ jetse'e ñakyujoojntykajat. ³⁵ Nakyujoojntykajada miits, kux ka'a ve'e xnujávada vin'it atse'e nmiinnuvat. Ve'emts atse'e nmiinnuvat ax jo'n to'k je kutajk ku ve'e jye'yni tánani, ukpu tso'm jo'n, ukpu je tseev ayaaxp, ukpu ku ve'e ya it jyajtukuvaanni. ³⁶ Nakyujoojntykajada, ve'emts ats miitse'e manaxy nkapaa'ttat ku atse'e tun to'mayji nmiinnuvat. ³⁷ Juu'ts ats miitse'e nvaajnjidup, anañujoma je jayu kajxpats je'e ve'e, nakyujoojntykajada.

14

Ku je israeejlit jayu dukojtsmojkti jetse'e je Jesús dumátstat
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Jamejtsxaaj tse'e dukapaa'ty vye'na je pascua xaaj, van'it ku ve'e yakkay je tsapkaaky juu' ve'e je levadura dukamaat. Ax y'ixtidup tse'e je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk vintso ve'e je Jesús dumátstat je taay maat jetse'e duyakjay'oo'kjadat. ² Jetse'e ñavya'anjada:

—Ka'a tse'e nmajtsumdat ku ve'e je xaaj tyunjū vye'nat kux ku ve'e je numay jayu yoojmuktat y'ajxuktat.

To'k je ta'axtajk dupaajmji je pa'ajk xoo'kpa naaj je Jesús
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ Jem tse'e betániait kyajpun kajxm je Jesús vye'na jem je Simón tyak'am, je'e juu' ve'e leprapajkjup y'ijt. Kaayp tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e jye'y to'k je ta'axtajk maat to'k je poo'p tsaaj apajkin juu' ve'e tum je nardo pa'ajk xoo'kpa naaj dumaat juu' ve'e tsóvax aa'k. Van'it tse'e dupu'uj je poo'p tsaaj apajkin jetse'e je Jesús dutukxakteejmukkujx.

⁴ Ax jem tse'e je jayu juu' ve'e duko'oyja'vidu juu' je'e ve'e tyoon, jetse'e ñavyaajnidi:

—¿Tyajxts ya'a ve'e koojyji duyakvintoki ya pa'ajk xoo'kpa naaj? ⁵ Kuyaktaa'k xa ya'a ve'e ax jo'n je meen juu' ve'e to'k joojnt numutún jetse'e je ayooova jayu yakmooynit.

Ax myujotma'ttu tse'e je ta'axtajk.

⁶ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Masoo'okta. ¿Tyajxse'e xvinma'yunmo'oda ya ta'axtajk? Oy xa je'e ve'e juu' ats ya'a ve'e tuxtuujnja. ⁷ M'íttap xa miitse'e xa'ma maat je ayooova jayu, jets pan vin'ite'e xtsokta, m'o'yixjadap tse'e jetse'e oy xtoojnjadat; ax ka'ats atse'e xa'ma n'uk'ijtnit miits maatta. ⁸ Ta ve'e ya ta'axtajk dutún vinxupe'e tuy'o'yixju, ta ya'a ve'e myin jets atse'e tuxtuknutem ya pa'ajk xoo'kpa naaj ats je nnunaxtajkin. ⁹ Tyúvam xa atse'e nva'añ jets pan joma ve'e yaktukka'amáy je oy kats je oy ayook vinxup to'k it to'k naxviijn, yakkojtspapts je'e ve'e juu' ats ya'a ve'e ya ta'axtajk tuxtuujnja, ve'em tse'e yaktukjaa'myejtsnit.

Ku je Judas maat je tee'tajk je vyintsanda dukojtsmojkti
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Van'it tse'e ñujkx je Judas Iscariote, je'ets je'e ve'e nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu, je'e tse'e ojts dumaatnakyótsjada je tee'tajk je vyintsanda pan vintso ve'e dupámūt je Jesús jem je'e kya'mda. ¹¹ Ku ve'e je tee'tajk je vyintsán du'amotunajxti, ooy tse'e tyunxoojntkti jetse'e dutukvinva'nidi jets myo'odape'e je meen. Van'it tse'e je Judas du'ixti'ukvaajñ vintso ve'e y'óyat jetse'e je Jesús dupámūt jem je'e kya'mda.

Je Maja Vintsán je y'a'ox

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹² Ku ve'e je muto'k xaaj dupaaty ku ve'e yakkay je tsapkaaky juu' ve'e je levadura dukamaat jetse'e yakju'kx je carnero juu' ve'e yak'oo'ktup pascua xaaj, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk ña'muxjidi:

—¿Jómase'e xtsak jets aatse'e najkx nyak'oya jetse'e nyaknajxumdat je pascua xaaj a'ox?

¹³ Van'it tse'e je Jesús numejtsk je y'ixpajkpatajk dukejx jetse'e dunuujmi:

—Najkxta jem kajpun kajxm. Jem tse'e xmaatnavyaa'tjadat to'k je yaa'tyajk juu' ve'e to'k tsiv je naaj dupavijtsp. Je'e tse'e mpanajkxtap. ¹⁴ Pan joma tujkts je'e ve'e tyaka, naajmada je kutajk: “Je Yak'ixpajkpa ve'e vaamp: ¿Joma ve'e je it joma atse'e ntukmaatnyaknátat je n'ixpajkpatajk je pascua xaaj a'ox?” ¹⁵ Van'it tse'e mtuk'íxjadat to'k je maja cuarto juu' ve'e jep mumejtsk nukavyet kujxp, joma ve'e pu'uk avaada. Jep tse'e x'apaamdukadat je a'ox.

16 Van'it tse'e je y'ixpajkpa ñajkxti jětse'e jye'ydi jem kajpun kajxm, jětse'e dupaatti ax jo'n je Jesús ña'muxjidi. Jětse'e du'apaajmtkidi je pascua xaaj a'ox.

17 Ku ve'e je it cho'oini, van'it tse'e je Jesús jye'y maat je ñumakmejtsk ixpajkpatajk.

18 Van'it tse'e y'ajxtkti kaayva. Kaaydup tse'e vye'nada, van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets nuto'ke'e miitsta juu' ve'e uxyam je kya'aj dupaamp yam plato jootm ats maat, je'ets je'e ve'e juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup.

19 Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk chaachvinmapyajkti jětse'e to'k jado'k je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Ats je'e vine'e?

20 Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Juu' ve'e numakmejtsk miitsta, nuto'kts je'e ve'e juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup, nmaatkaaypts ats je'e ve'e uxyam. ²¹ Ax je'emts atse'e mpanujkxp je too' juu' ve'e javyet ijtp ats kajx jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ¿Ax ayoots je'e ve'e je jyoot je jayu juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup! Nuyojk oy tse'e kuy'ijtuxji je jayu ku ve'e kúkyake'x.

22 Kaaydup tse'e vye'nada, jětse'e je Jesús je tsapkaaky dukaañ, je Nte'yam dukukojsji, jětse'e dutojkva'kxy, jětse'e dumoojy je y'ixpajkpatajk, van'it tse'e vyaajñ:

—Ya'a je'e ve'e ats je nni'kx je nkokp.

23 Van'it tse'e dukoompa je tuk'a'ooguin, jětse'e je Nte'yam dukukojsji, jětse'e dumoojy je y'ixpajkpatajk. Ax anañujómats je'e ve'e du'ookti. ²⁴ Van'it tse'e dunuujmidi:

—Ya'a je'e ve'e ats je nnuu'pun. Kux ku atse'e n'oo'kut, nyaktaajjadapts ats miitse'e je nam kojstán. Je numay jayu atse'e nku'oo'kap. ²⁵ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a atse'e n'uk'looknit je tsaaydum pa'ajk naaj, van'itnume'e ku atse'e n'oo'kut je ñam je'e jem je Nte'yam kyutojkun jootm.

Ku je Jesús du'ava'ni jets je Pedro ve'e kanatyukpákjup

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

26 Van'it tse'e to'k je uv du'aavdi jětse'e ñajkxti jem Olivos Kōpk viindum. ²⁷ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmi:

—Nujom xa ats miitse'e xmaso'oktat uxyam ya tsooj, kux jidu'ume'e javyet y'it jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: “Nyak'oo'kup xa atse'e je carnero vinténiva jětse'e je carnero y'anomva'kxtat.” ²⁸ Ax kuts atse'e njoojntykpajknuvat, najkxupts atse'e jem galiléait y'it jootm; ux'ookts miitse'e jem mje'yadat.

29 Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—Mjamaso'okjada ve'e anañujoma, ka'ats ats mitse'e nmaso'okut.

30 Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma jets uxyam ya tsooj, ka'anume'e je na'atseev y'aya'axy vye'nat mejtsk nax, mutoojk náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju vye'nat.

31 Ax nuyojk makk tse'e je Pedro jyaa'kvaajñ:

—Kunja'aa'k xa atse'e mits maat, ka'ats ats mitse'e nkanatyukpákjūt.

Tum ve'em tse'e vyaanduva nujom je myu'ixpajkpatajk.

Ku je Jesús chapkajts jep Getsemani

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

32 Je'ydu tse'e joma ve'e je it duxaaja Getsemani, jětse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tsaanada yaja namvaat atse'e najkx ntsapkats.

33 Van'it tse'e duvaajv je Pedro maat je Santiago jets je Juan. Van'it tse'e je Jesús chaachvinmapyujk jětse'e ooy tyunnavyinma'yunmoojyji.

34 Jětse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tsaachvinmaayp tse'e ats ya njoot ya nja'vin oo'kun am paat. Tanda yaja jets nakyujoojntykajada.

³⁵ Van'it tse'e je Jesús javee'n jyaa'knujkx jetse'e je vyiijn je y'aaj dutukpaaty je naax, jetse'e je Nte'yam dumunoo'kxkx pan kuy'oyame'e jetse'e kukyatsaachpaa'ty. ³⁶ Jidu'um tse'e chapkajts:

—Tata, nujom xa mitse'e juu' jaty m'o'yixkúxju, kadi xyakjaty jets atse'e xtukkada'akut ya tsaachpaatun; ax ka je'ep tse'e mtónup juu' atse'e ntsajkp, je'e ve'e mtónup juu' mitse'e mtsajkp.

³⁷ Van'it tse'e je Jesús vyimpijt joma ve'e je y'ixpajkpatajk; maadup tse'e dupaatti. Van'it tse'e je Pedro dunujmi:

—Simón, ¿mmaap mits je'e ve'e? ¿Ka'a ve'e tum'o'yixju jetse'e otyo'k hora joojntyk kum'it? ³⁸ Nakyujoojntykajada jets tsapkotsta jetse'e mkaka'adat jep tokin jaatp. Je jayu je jyoot je jya'vin, chajkpts je'e ve'e jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ax ayonuktákats je'e ve'e je jayu je ñi'kx je kyopk.

³⁹ Van'it tse'e je Jesús ñajkxnuva tsapkojtspa, nay vanxúpyam tse'e chapkajts. ⁴⁰ Ku ve'e vyimpijtnuva, maadupjyam tse'e dupaattinuva jado'k nax kux makke'e je tsooj tyumpaatiidini. Ax ka'a tse'e dunujávada vintso ve'e du'atsóvdat. ⁴¹ Van'it tse'e ñajkxnuva tsapkojtspa mutoojk nax. Ku ve'e vyimpijtnuva, van'it tse'e dunujmidinuva:

—¿Mmaadup mpoo'kxtupna ve'e? Ta xa ve'e je tiempo dupaatni jets atse'e nyakpámut jem je tókinax jayu kya'mda, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ⁴² Pojtukta jets duja'mda. Jeja xa ve'e myejetsni juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'mda juu' atse'e xtso'oxpajktup.

Ku je Jesús yakmajch

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ Kojtspna tse'e je Jesús vye'na ku ve'e je Judas jye'y, je'ets je'e ve'e nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu. Ax je'e maat tse'e numay je jayu je yajkxy tsojx maat jets je kup maat; je tee'tajk je vyintsanda, je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta, maat je israeejlit je myújit jáyuda, je'ets je'e ve'e keixjudup. ⁴⁴ Je Judas juu' ve'e je Jesús jem je jayu kya'm dupaamnup, myooydu tse'e je nja'vin vintso ve'e dunujávadat pan pan je'e ve'e je Jesús, ax ve'em tse'e dutónut ax jo'n je jayu je myujayu ooy dutuntsak. Jidu'um tse'e dunujmi:

—Pan pants atse'e ntsuu'kxp, je'ets je'e ve'e, matsta jets yaknajkxta. Ooy tse'e xtun'íxtat ku ve'e mkakekva'atsjadat.

⁴⁵ Kojtspna tse'e je Judas vye'na, van'it tse'e je Jesús dunuje'y jetse'e dunujmi:

—Yak'ixpajkpa.

Van'it tse'e dutsuu'kx. ⁴⁶ Van'it tse'e je Jesús yakmajch.

⁴⁷ Van'it tse'e to'k juu' ve'e jem ténip, je'e tse'e duyakpítsum je yajkxy tsojx jetse'e dukuspojxji to'k ado'om je tyaatsk juu' ve'e dutoojnjip je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta.

⁴⁸ Van'it tse'e je Jesús je jayu dunujmidi:

—¿Ve'em ats miitse'e xnuminda je yajkxy tsojx maat jets je kup maat, jets atse'e xmátstat ax jo'n atse'e je mee'tspa kun'ijjt? ⁴⁹ Jóvum xaaj xa atse'e tun'it miits maatta ku atse'e je jayu tunyak'ixpuk jep maja tsaptujkp, ka'ats atse'e xmajtsti van'it. Je'e kajxts ya'a ve'e jidu'um jyaty jetse'e tyónjut kyótsjut juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp.

⁵⁰ Van'it tse'e to'k ka'ajyji je y'ixpajkpatajk kyukeekjidi, naaydum tse'e duyaktaandi.

To'k je mootsk ónuk juu' ve'e keeknu

⁵¹ Ax jem tse'e vye'na to'k je mootsk ónuk juu' ve'e je Jesús dupa'ux'ookip, je sávana kakvapji, jetse'e yakmajch. ⁵² Van'itts je'e ve'e dumasaaak je sávana jetse'e kyeek nuva'ajts axva'ajts.

*Ku je Jesús duvinteni pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp
(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)*

⁵³ Van'it tse'e duyaknajkxti je Jesús joma ve'e je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta. Jetse'e ñay'amojkikajxjidi je tee'tajk je vyintsanda, je israeejlit je myújit jáyuda, maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajka. ⁵⁴ Jékum tse'e je Pedro pya'ux'ookaja. Paje'yjuts je'e ve'e je Pedro jep je tee' tyaagujkp, je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta. Van'it tse'e je Pedro y'ajxk xaampa maat je tsaptakmutoompatajk.

⁵⁵ Je tee'tajk je vyintsanda maat nujom pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp, y'íxtidufts je'e ve'e vintso ve'e je Jesús duyakjay'oo'kjadat. Ax ka'a tse'e dumutaayvaa'tta. ⁵⁶ Numay tse'e y'ijtti pan pan jatye'e je Jesús dunuvampejttu, ax ka'a tse'e ñay'akeegaja juu' ve'e kyojststup to'k jado'k. ⁵⁷ Ax jem tse'e juu' ve'e ténidup jetse'e je Jesús dunuvampejtti jidu'um:

⁵⁸ —Nmotu xa aatse'e ku ve'e jidu'um vya'añ: “Nyakkutókiyup xa ats ya'a ve'e ya maja tsaptajk juu' ve'e jayu pum; toojk xaajts atse'e mpaamnuvat juu' ve'e ka jayu pumap.”

⁵⁹ Ax ni ve'ema tse'e kyanay'akeegaja juu' ve'e kyojststup.

⁶⁰ Van'it tse'e je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'e tse'e teni jeja je jayu vyinkujk jetse'e du'amotutuvi je Jesús:

—¿Ni vinxupa tse'e mkah'atsav? ¿Vintso tse'e mkanakyukatsju ku ve'e myaknu'aa'na?

⁶¹ Ax ama'at tse'e je Jesús tyaajñ, ni vinxupa ve'e kyah'atsaajv. Van'it tse'e je tee' y'amotutúvijinuva:

—¿Mits je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je Kunuu'kx Nte'yam je y'Onuk?

⁶² Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Je'e xa atse'e, ats, je jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. M'íxtapts miitse'e ku atse'e ntsaanat jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi, je'e juu' ve'e nujom duka'mikajxp, x'íxtuvapts ats miitse'e ku atse'e jem tsapjootm nkada'akut jem vínuts jootm.

⁶³ Van'it tse'e je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'e tse'e je vyit natyuknuka'atsvaatsju, je'e ve'e duyaknukex'natajkip jets kyo'oyja'vipe'e, jetse'e vyaajñ:

—¿Tyajxts uu'me'e njaa'ktoojkumdat pane'e du'ixtu dumótudu juu' ve'e tyoon kyojts ka óyap? ⁶⁴ Ta xa ve'e x'amotunaxta vintso ve'e je Nte'yam dvin'kojtspét. ¿Vintsose'e xpayo'oyda?

Ax nujomda tse'e je oo'kun je Jesús dutuknuva'nidi.

⁶⁵ Van'it tse'e dunutsójidi jetse'e dvin'tsoomdi, jetse'e dutsii'kti, jetse'e dunuujmidi:

—Nukótsuts n'it pane'e tumtsii'kju.

Van'it tse'e je tsaptakmutoompatajk vyimpa'kxjidi jyapa'kxjidi.

*Ku je Pedro dukanatyukpajki je Jesús
(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)*

⁶⁶ Ax ava't tso tse'e je Pedro vye'na jep taagujkp, jetse'e to'k je jajtspa ñuje'yji, je tee'ts je'e ve'e jyajtsjip vye'na juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, ⁶⁷ jetse'e du'ix jets jem'e je Pedro dumaatxámy je tsaptakmutoompatajka. Ku ve'e dvin'ix, van'it tse'e dunuujmi:

—Mmaatvítpap xa mits ya'a ve'e tuy'it ya Jesús, ya nazarétit jayu.

⁶⁸ Van'it tse'e je Pedro dukanatyukpajki. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa ats ya'a ve'e n'ixa, ni ka'ats atse'e nnujava pan ti mitse'e mkajtsp.

Van'it tse'e je Pedro ñujkx joma ve'e je zaguán, jetse'e je na'atseev y'ayaaxy. ⁶⁹ Van'it tse'e je jajtspa je Pedro du'ixnuva jetse'e dunuujmi je jáyuda juu' ve'e jep ve'nidup:

—Je'e xa ya'a ve'e nuto'k juu' ve'e xi Jesús dumaatvíttp tuy'it.

⁷⁰ Van'it tse'e je Pedro je Jesús dukanatyukpajkinuva. Jetse'e vee'n je it ñajxy jetse'e je'e juu' ve'e jep ténidup, je'e tse'e dunuujmikojtinuva je Pedro:

—Tyúvam xa ve'e jets ya'a jyáyuva mitse'e kux galiléait jayu mitse'e, nay ve'em tse'e je mkojtsun.

⁷¹ Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Y'ixp xa ve'e je Nte'yam jets ka'a atse'e ntaaya. Ñuja'vinuupts je'e ve'e jets ko'oy nukotsa atse'e ntaannit pan ka'a atse'e tyuva juu' nkats. Ka'a xa ats ya'a ve'e xi jayu n'ixa juu' miitse'e mtijtp.

⁷² Van'it tse'e mumejtsk nax je na'atseev y'ayaaxy. Van'it tse'e je Pedro dujaa'myejts vintso ve'e je Jesús ña'muxji ku ve'e vyaajñ: “Ka'anum tse'e je na'atseev y'aya'axy vye'nat mejtsk nax, mutoojk náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju vye'nat.” Ax je'e tse'e je Pedro vyinmaay jetse'e yaaxy.

15

Ku je Jesús je Pilato dvinteni

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Ax tun japyji tse'e je tee'tajk je vyintsanda dukojtsmojkti maat je israeejlit je myújit jáyuda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta jets nujom juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp. Van'it tse'e je Jesús tsum duyaknajkxti jetse'e jem je Pilato kya'm dupaamdi.

² Van'it tse'e je Pilato du'amotutúvi je Jesús:

—¿Mitse'e je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa?

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n tuxkats.

³ Van'it tse'e je tee'tajk je vyintsán ñuxa'ajjidi jetse'e ñuvampejtjidi may viijn. ⁴ Van'it tse'e je Pilato je Jesús du'amotutúvinuva:

—¿Ni vinxupa ve'e mkah'atsav? Ixu vinxupji ti jaty myaktuknúxa'aa.

⁵ Ax ka'a tse'e je Jesús jyaa'k'atsaajv, je'e kajx tse'e je Pilato atuva atoki tyaanni.

Ku je Jesús je y'oo'kun kyutujk

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

⁶ Ax vimpaascua xaaj tse'e je Pilato dumasa'ak y'ijit to'k je poxuntakjayu, jyapana pan pane'e je jayu y'amótudup. ⁷ Jep tse'e vye'na poxuntujkp to'k je jayu juu' ve'e Barrabás duxaaj maat je myujatyoo'da, je'e kajx ku ve'e je jayu duyak'oo'kti ku ve'e dunupojtkti je yakkutojkpa. ⁸ Van'it tse'e je numay jayu je Pilato dunuje'ydi jetse'e du'amótudi jetse'e dutónut juu' ve'e tyuump vinjoojnt. ⁹ Van'it tse'e je Pilato je numay jayu du'amotutúvi:

—¿Mtsojktupe'e jets ats miitse'e nmasookjadat ya Israeejlit Jayu Yakkutojkpa?

¹⁰ Je'e kajxts je'e ve'e ve'em vyaajñ kux je Jesuuse'e myaso'okuvaampy, ñuja'vip je'e ve'e jets je ejkun kajxe'e je tee'tajk je vyintsán dupaamdi je Jesús jem je'e kya'm. ¹¹ Ax je tee'tajk je vyintsanda tse'e du'akojsidu je numay jayu jets ñojk'óye'e du'amótudat jetse'e je Barrabás yakmasookjadat. ¹² Van'it tse'e je Pilato y'amotutúvinuva:

—¿Ax vintso tse'e xtsokta jets atse'e ntónut maat je'e juu' ve'e mtijtp Israeejlit Jayu Yakkutojkpa?

¹³ Van'it tse'e y'aa'mitaakti:

—¡Yakcruuzpétu!

¹⁴ Van'it tse'e je Pilato je numay jayu dunuujmi:

—¿Tyajxse'e? ¿Ti ka óyap ya'a ve'e tudutún?

Van'it tse'e je numay jayu tyunjaa'k'aa'mitaaktinuva:

—¡Yakcruuzpétu!

¹⁵ Kux tse'e je Pilato oy ñaajktanuva'añju maat je numay jayu, je'e kajx tse'e je Barrabás dumasaak. Van'it tse'e je Jesús duyakjavoyjpi maat je po'o vojpun je pojxun japtsum, jetse'e je jyayu dutukkatajki jetse'e duyakcruuzpéttat.

¹⁶ Van'it tse'e je tojpatajk je Jesús duyaknajkxti jeja jado'k tujk joma ve'e ñamyájjada, jetse'e duyaxmojjkajxti je tojpatajk juu' jatye'e jem ve'nidu. ¹⁷ Van'it tse'e je tso'ojmk vit dutukxojxti je Jesús, jetse'e to'k je ápit ta'aky dupaamdi je corona jo'n, jetse'e dutukxakjeejnukti jem je Jesús kyuvajkm. Ve'em tse'e dujatijti jets vyintsa'kidupe'e je yakkutojkpa. ¹⁸ Van'it tse'e jidu'um dukojtspoo'kxti:

—¡Yakmaja mitse'e m'ijtnit, Israeejlit Jayu Yakkutojkpa!

¹⁹ Jetse'e dutukxakjo'pukti to'k je kapy jetse'e dunutsójjidi, jetse'e divinkoxkténidi. ²⁰ Ax ku tse'e dunuxikkajxti dutukxikkajxti, van'it tse'e dupajkjidini je tso'ojmk vit jetse'e dutukxojxtini je vyítam. Van'it tse'e duyaknajkxti cruuzpejtpa.

Ku je Jesús cryuuzpejt

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

²¹ Jeja tse'e too' aajy vye'nada, van'it tse'e to'k je jayu jem ñajxy, jeme'e kam jootm chaan, Simón je'e ve'e xyaaaj, ciréneit jayu, je Alejandro jets je Rufo je tyee'. Je'e tse'e y'akee'yidu jetse'e dupakaajjyat je Jesús je cryuuz.

²² Van'it tse'e je Jesús duyaknajkxti joma ve'e je it duxaaaja Gólgota. (Jidu'umts je'e ve'e kyatsapítsum je Gólgota, Kuxútum.) ²³ Van'it tse'e dumooydi je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e je tsoojy dumaat jetse'e dukamakjávát je tsaachto'nun; ax ka'a tse'e je Jesús du'uuk. ²⁴ Távani tse'e duyakcruuzpétta vye'na, van'it tse'e je tojpatajk duyakva'kxti je Jesús je vyit; ñukoo'yidupe'e jetse'e du'ixtat pan juu' ve'e tukkada'akjadap nuto'k jaty.

²⁵ Taaxtojtuk yaaxp tse'e vye'na ku ve'e je Jesús duyakcruuzpejtiti. ²⁶ Van'it tse'e dupaamdi to'k je jatyán juu' ve'e du'ava'nip pan ti ve'e kyuvejtp. Jidu'um tse'e je jatyán vya'añ: “Ya'a xa ve'e je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa.” ²⁷ Yakcruuzpejtiva tse'e je'e maat numejtsk je mee'tspa, to'k jeja y'aka'yun pa'ayi jets jado'k jeja y'anajapa'ayi. ²⁸ Van'it tse'e tyoojnji je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp: “Ve'eme'e yakpuujm ax jo'n je maja tokin kudutuujn.” Jidu'um tse'e vya'añ.

²⁹ Jets pan pan jatye'e najxtu, je'e tse'e je Jesús divinkojtspejtup jetse'e je kyuvajk divivuyo'oyda, jetse'e dunuujmidi:

—¿Ka mítsape'e mtunvaan jets myakkutókiyupe'e je Nte'yam je myaja tsaptajk jetse'e toojk xaaj xpaamnuvat? ³⁰ Naajkts'o'okjuts n'it jets vánuku jem cruz kajxm.

³¹ Nuxiikjuduva tukxiikjuduva tse'e je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—Yaktsook xa ya'a ve'e je viijnk jayu; ka'a tse'e y'o'yixju jetse'e viinm ñaajkts'o'okjut.

³² Ya'a juu' ve'e natyijjup Cristo, je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa, va'an ya'a dunaajkváñukju jem cruz kajxm jets aatse'e n'ixut, van'itts aatse'e njaanchjávát —jidu'um tse'e ñavyaajnidi.

Je'e paat tse'e vinkojtspejtjuduva juu' ve'e je Jesús myaatcruuzpejtiti.

Ku je Jesús y'oo'kni

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

³³ Ku ve'e kujk xaaj dupaaty, van'it tse'e nujom je it je naax kyoo'tsi. Toojk yaaxp paat tse'e y'ijit koo'ts. ³⁴ Toojk yaaxp tse'e vye'na jetse'e makk je Jesús kyajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? (Ax jidu'umts ya'a ve'e kyatsapítsum, ats je nNte'yam, ats je nNte'yam, ¿tyajxts ats mitse'e xmasa'ak?)

³⁵ Jem tse'e vye'nada juu' ve'e du'amotunajxtu, je'e tse'e vaandu:

—Mótuda, je Eliástam xa ve'e yaaxjip.

³⁶ Van'it tse'e nuto'k ñuujm jetse'e ojts to'k je tukna'oktaatsun duyakxaa'k maat je tsaaydum pa'ajk na'ook, jetse'e dupuujm jem kapy jajm, jetse'e dutuk'atiji jetse'e je Jesús duvinxoo'tsut. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Va'an du'ixumda pan miimpe'e je Elías yakváñukju.

³⁷ Van'it tse'e je Jesús makk kyajts jetse'e je jya'vin tyukvaatsji. ³⁸ Je atatyok juu' ve'e jep maja tsaptujkp tuk'atatyuk je it juu' ve'e je kunoo'kxun munuyojk dumaat, viinm tse'e kyaa'tsva'kxy kakojk, ayojk ava't. ³⁹ Ax jem tse'e je Jesús vyinténaja vye'na to'k je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk. Ku ve'e je tojpatajk je vyintsán du'ix vintso ve'e je Jesús makk kyajts jetse'e y'aa'k, van'it tse'e vyaajñ:

—Tyúvamdám xa ve'e jets je Nte'yam ya'a ve'e je y'Onuk tuy'it.

⁴⁰ Ax jem tse'e vye'niduva je ta'axtajk juu' ve'e jékum jaty taandu jetse'e du'ixti juu' ve'e toojnju kojtsju. Jem tse'e je María Magdalena jets je Salomé, jempa tse'e je María juu' ve'e je mootsk Santiago jets je José je tyaak. ⁴¹ Ax ya'a tse'e dupanajkxtu je Jesús ku ve'e jem Galilea vye'na jetse'e je putajkin dumooydi. Je'e maat tse'e numay je ta'axtajk juu' ve'e je Jesús dumaatvimpejttu jem jerusaleenit kyajpun kajxm.

Ku je Jesús ñaxtajki

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Tánani tse'e je it vye'na ku ve'e je poo'kxtkun xaaj du'apaajmtkidini, ⁴³ van'it tse'e je José je jyoot je jya'vin dumakkpuujm jetse'e ojts du'ix je Pilato jetse'e du'amotu je Jesús je ñi'kx je kyopk. Arimatéait jayu je'e ve'e y'ijt je José, vintsa'kijidup je'e ve'e y'ijt je jayu juu' ve'e dunumájiduvap jep tsaptujkp, je'e tse'e du'a'ixpa ku ve'e je jayu y'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm. ⁴⁴ Atuva atoki tse'e je Pilato dutuktaajñ ku ve'e dumotu jets ta ve'e je Jesús y'aa'k. Van'it tse'e duyaaxji je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk jetse'e du'amotutuvi pan ve'emame'e. ⁴⁵ Ku ve'e duvaajnji, van'it tse'e je Pilato duyakajty jetse'e je José duyaktsoo'nnit je Jesús je ñi'kx je kyopk. ⁴⁶ Van'it tse'e je José dujoojy to'k je maja vit, jetse'e duyakvajntkni jem cruz kajxm je Jesús je ñi'kx je kyopk. Van'it tse'e dutukvimpittni je vit, jetse'e dupuujm jep jótup juu' ve'e pumani ve'nip jep tsajaatp. Van'it tse'e to'k je tsaaj juu' ve'e va'ajts maj, je'e tse'e tyuk'akaaynu je jot aak. ⁴⁷ Y'ixtu tse'e joma ve'e je Jesús je ñi'kx je kyopk yakpuujm je María Magdalena jets je María juu' ve'e je José je tyaak.

16

Ku je Jesús jyoojntykpajknuva

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Ax ku tse'e je poo'kxtkun xaaj ñajxy, van'it tse'e je pa'ajk xoo'kpa dujooydi je María Magdalena, je Salomé, jets je María juu' ve'e je Santiago je tyaak. Je'e tse'e jyooydu jetse'e najkx dupaajmjada je Jesús je ñi'kx je kyopk. ² Domingo tse'e vye'na, muto'k xaaj je semana, van'it tse'e jye'ydi japyji joma ve'e je jot, távani ve'e je xaaj pyitsum vye'na, ³ jetse'e ñavyaajnidi:

—¿Pants vine'e duyakke'ekup je tsaaj juu' ve'e je jot y'akaajyjup?

⁴ Ax ku tse'e y'ixukti, van'it tse'e du'ixti jets yakke'ekani ve'e je tsaaj juu' ve'e va'ajts maj. ⁵ Ku ve'e tyajkidi jep jótup, van'it tse'e jep du'ixti to'k je ángeles chuuna jeja aka'yun pa'ayi, poo'p xax, yan vítax. Jetse'e cha'kidi. ⁶ Ax van'it tse'e je ángeles ña'muxjidi:

—Kadi mtsa'agada. Je Jesús xa miitse'e m'íxtidup, je nazarétit jayu juu' ve'e cruuzpejt. Ta tse'e jyoojntykpajknuva, ka'a xa je'e ve'e yaja pan. Ixta je it joma ve'e yakpuujm. ⁷ Ax najkxuts xnaajmada je Pedro jets je viijnk ixpajkpatajk: “Najkxup xa ve'e je Jesús jem Galilea; ux'ookts miitse'e jem mje'yadat. Jem tse'e x'íxtat ax jo'n myaknuujmidi” —jidu'um tse'e je ángeles vyaajñ.

⁸ Ax jatyji tse'e je ta'axtajk pyítsumdi jetse'e noomp choo'ndi joma ve'e je jot, kux tsa'kidupe'e jetse'e atuva atoki tyaandi. Ax ka'a tse'e dupanvaajnidi kux tsa'kidu ve'e.

*Ku je Jesús ñaajknuke'xnatajkiji jeja je María Magdalena vyinkujk
(Jn. 20.11-18)*

⁹ Muto'k xaaj tse'e je semana vye'na, jetse'e je Jesús jyoojntypajknuva japyji, jetse'e mutoo'vajkp yak'ixji je María Magdalena, juu' ve'e yakpítsumuxjinu nuvuxtojtuk je ko'oyjáyuvap jem jya'vin kajxm. ¹⁰ Van'it tse'e je ta'axtajk ñujkx jetse'e dutuknuja'vidi pan pan jatye'e je Jesús myaätvítu, pane'e ve'nidup yaaxtup tsaachvinmaaydup. ¹¹ Ku ve'e dumótudi jets ta ve'e jyoojntypajknuva je Jesús jets távani ve'e je María y'ixjinuva, ka'a tse'e dujaanchja'vidi.

*Ku je Jesús ñaajknuke'xnatajkiji jeja numejtsk je y'ixpajkpa vyinkujkta
(Lc. 24.13-35)*

¹² Ux'ook tse'e je Jesús ñaajknuke'xnatajkijinuva, ka ve'emape'e je ñi'kx je kyopk y'ixuva ax jo'n y'ixuva y'ijt ku ve'e ñaajknuke'xnatajkiji jeja je María Magdalena vyinkujk. Je'e tse'e íxjudu jeja too' aajy numejtsk je jayu juu' ve'e tsoo'ndu jem Jerusalén. ¹³ Van'it tse'e vyimpijtti jetse'e duvaajnidi je jáyuda juu' ve'e je Jesús myaätvítu. Ax ni je'e tse'e kyayakjaanchja'vidi.

*Juu' ve'e je Jesús tyukpavaan je kyukatsivatajk
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)*

¹⁴ Ax tun ux'ookani tse'e yak'ixjidinuva je ñumakto'k ixpajkpatajk, kaaydup tse'e vye'nada. Van'it tse'e yaktuknuujmidi kuxe'e dukajaanchja'vidi je jayu juu' ve'e du'ixtu jets távani je'e ve'e jyoojntypajknuva, makke'e je kyuvajk dupaamdi. ¹⁵ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Najkxta vinxup to'k it to'k naxviijn jets vaajnada je jayu anañujoma je oy kats je oy ayook. ¹⁶ Pan pan tse'e dujaanchja'vip je oy kats je oy ayook jetse'e ñapet, xa'ma kajxts je'e ve'e jyoojntykinit; ax pan pan tse'e dukajaanchja'vip, xa'ma kajxts je'e ve'e chaachpaatnit. ¹⁷ Ax juu' tse'e dujaanchja'vidup, je'e tse'e je mújit nuja'vin dutóndap, ats je nkutojkun kajx tse'e duyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda, je viijnk aaj je viijnk ayook tse'e kyótstap, ¹⁸ myátstaps je'e ve'e je tsaa'n, jets pan y'ooktupts je'e ve'e pan ti ve'e je jayu tuk'atso'yijidup, ka'ats je'e ve'e vyintsotónjadat, tyuknukóndapts je'e ve'e je kya'aj je pa'am jayu, jets je'e ve'e jyotkadaaktinit.

*Ku je Jesús chajpejtni
(Lc. 24.50-53)*

¹⁹ Ku ve'e je Jesús myukojskajxjidi, van'it tse'e choo'nni yaja naxviijn je Nte'yam je kyutojkun kajx jetse'e chajpejtni, jetse'e y'ajxtni jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi. ²⁰ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk choo'ndi jetse'e je jayu duvaajnada je oy kats je oy ayook to'k it to'k naxviijn, je Maja Vintsán tse'e putajkidup, yakjay'ixjudupts je'e ve'e je mújit nuja'vin jetse'e je jayu dutuknujávada jets tyúvam je'e ve'e juu' ve'e kyojtstup.

Ya'a tse'e je Oy Kats je Oy Ayook juu' ve'e je Lucas jyaay

Jidu'um tse'e je Lucas dunuja'yi je Teófilo

¹ Numay tse'e je jayu dunupaajmtkidi jetse'e duja'adat ti ve'e toojnju kojtsju joma ve'e aats je n'it je nnaax. ² Je'e tse'e dujaaydu ax jo'n aatse'e xtuk'ixti xtuknuja'vidi je'eda juu' ve'e je jayu dutuk'ixtup je Nte'yam je y'ayook jetse'e du'ixti dumótudi vintso ve'e tyoojnji kyojtsji van'ítani ku ve'e ve'em tyon'ukvaajnji kyojts'ukvaajnji. ³ Numájiva Teófilo, nay ve'empa ats, ta atse'e nyaktuv nyaktooda'aky jets atse'e oy nmujava pan vintso ve'e nujom juu' jaty tyoojnji kyojtsji van'ítani ku ve'e je Cristo kajx choo'ntk'ukvaajñ. N'oyja'vipts atse'e jets ats mitse'e ntuknujaya pan vintso ve'e to'k nax jado'k nax jyajty, ⁴ ve'em tse'e oy xnujávát jets tyúvam je'e ve'e juu' ve'e myaktuk'ix.

To'k je ángeles du'ava'ni jets ke'exupe'e je Yaknapejtpa Juan

⁵ Ku ve'e je Herodes yakkutojpk vye'na jem judéait y'it jootm, jem tse'e y'ijt to'k je tee' juu' ve'e duxaaj Zacarías. To'k je jaka'a juu' ve'e Abías duxaaj, je'e tse'e je tee'tajkta juu' ve'e je Zacarías myaattoon. Je tee' juu' ve'e duxaaja Aarón, je'e tse'e je chaan je kyooj ijtpa je Zacarías je ñuda'ax. Elisabet je'e ve'e xyaaaj y'ijt. ⁶ Tuv tse'e je jyáyuvinda je jyoojntykinda y'ijt va'an numejtsk jeja je Nte'yam vyinkujk, kyutyoondup tse'e y'ijt je Maja Vintsán je pyava'nun, ka'a tse'e pan ti tokin pyaatuxjada. ⁷ Ax ka'a tse'e pan y'ónukta kux pum je'e ve'e jetse'e je Elisabet je ónuk dukajayéput, ve'empa na'avani amájani ve'eda.

⁸ Ku ve'e je Abías je jyaka'a tyukkadaakji jetse'e je Nte'yam dumutóndat dumupáktat jep maja tsaptujkp, ax jo'n dutonda y'ijt je tee'tajkta, ⁹ je Zacarías tse'e tukkadaakju jetse'e tyákat jep maja tsaptujkp yakpoomjojkpa joma ve'e je kunuu'kx it. ¹⁰ Ax namvaatts je'e ve'e duyajak je poom jetse'e je numay jayu chapkotsta jep maja tsaptaktaagujkp, ¹¹ van'it tse'e je Zacarías du'ixpaaty to'k je Nte'yam je y'aangeles tyena jeja je poom jojkpejtun y'aka'yun pa'ayi. ¹² Ku tse'e je Zacarías du'ix je ángeles, ka'a tse'e du'ukmutaayvaatni vintso ve'e jyátukat, ooy tse'e tyuntsa'ki. ¹³ Van'it tse'e je ángeles ña'muxji:

—Zacarías, kadi mtsa'aga. Mkats'amotunajxju xa ve'e je Nte'yam, jyayéput tse'e je mnuda'ax Elisabet to'k je pi'k mix ónuk, Juaants je'e ve'e xtukxaajat. ¹⁴ Mjayéput tse'e je xoojntkun, nay ve'empa tse'e numay je jayu ooy tyunxoondúktat ku ve'e kye'exut. ¹⁵ Je m'ónuk, numájapts je'e ve'e ooy jeja je Nte'yam vyinkujk, ka'a tse'e je tsaaydum pa'ajk naaj du'oo'kut, ni ka'ava tse'e je viijnk mak naaj du'oo'kut; jakye'exna ve'e vye'nat, van'it tse'e je Espíritu Santo myo'ojut je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp. ¹⁶ Je'e kajx tse'e numay je israeejit jayu ñapyaajmjidinvat je Maja Vintsán maat, je'e je Ntye'yamda. ¹⁷ Je Juan tse'e je Maja Vintsán divintoo'vákap, jyayépupts je'e ve'e jem jya'vin kajxm je Espíritu Santo jets je makkin ax jo'n je'e juu' ve'e je Elías jyajejp, ve'em tse'e duyaknamyujot'óyajat je tee' je taak maat je y'ónukta; jets je jayu juu' ve'e kakatsuvinnmótudup, je'e tse'e dutukvinmótudap. Ve'em tse'e je jayu apaamduka du'a'ixtinit je Maja Vintsán ku ve'e myiinnit.

¹⁸ Van'it tse'e je Zacarías je ángeles du'amotutuvi:

—¿Vintso atse'e nnujávát jets ve'emame'e? Na'avani xa ats, amájanivats ats je nnuda'ax.

¹⁹ Van'it tse'e je ángeles y'atsoojvji:

—Atse'e je Gabriel, jem atse'e je Nte'yam vyinkojkm n'it, je'ets atse'e xkejxp jets ats mitse'e ntuknujávát ya oy ayook. ²⁰ Kuxe'e tuxkajaanchjáva ax jo'n atse'e

nva'añ, oom tse'e mtaannit, ka'a ve'e m'uk'o'yixjinit jetse'e mkótsut, van'itnume'e mkojts'ukvaannuvat ku ve'e tyónjut ax jo'n atse'e nkats, kuunume'e je m'ónukta kye'exut.

²¹ Je numay jayu, jepts je'e ve'e du'a'ixta je Zacarías maja tsaptaagujkp, je'e tse'e kyanuja'vidup pan tyajxe'e tyana jep maja tsaptujkp. ²² Ku ve'e je Zacarías pyítsum, ka'a tse'e y'uk'o'yixjini jetse'e kyótsut, koojyji ve'e je y'aaj je kya'aj duyakyo'y kux oome'e tutyáñ. Van'it tse'e je nuja'vin dupajkti je numay jayu jets jepe'e ti ve'e tuyak'ixju.

²³ Ku ve'e duyakpuuk vinxup xaaj ve'e je Nte'yam dumutuujn dumupujk jep maja tsaptujkp, najkxnu tse'e jem tyak'am. ²⁴ Van'it tse'e je ñuda'ax Elisabet tyaañ kanuva'ajtsap. Ka'a tse'e y'ukpítsumni, mugooxk po'o ve'e tyun'ijt jep tujkpi. ²⁵ Jetse'e vyaajñ:

—Je Maja Vintsants atse'e je maja maa'yun tuxtuujnja jets atse'e je jayu xkoq'kvijnk'ixtinit.

To'k je ángeles duvaajnji je María jets ke'exupe'e je Jesús

²⁶ Tojtuk po'o ve'e je Elisabet je y'ónuk dutsam'it vye'na, van'it tse'e je Nte'yam dukejx to'k je y'aangeles juu' ve'e Gabriel duxaaj; jem Nazaret tse'e dukejx, to'k je kajpun juu' ve'e jem galiléait y'it jootm, ²⁷ jetse'e ojts du'ix to'k je kiixuta'ax juu' ve'e María duxaaj, yaa'vyajknuts je'e ve'e, Joseepts je'e ve'e xyaaj je ñuyaa'y, je David je chaan je kyooj. ²⁸ Je aangelese'etajki joma ve'e je María jetse'e dunuujmi:

—Dios meep María, ooy xa ve'e je Nte'yam mtuntsakju, mits maatts je'e ve'e y'it. Mits tse'e to'k tumto'nuxju je maa'yun nuyojk jets ka'a ve'e je viijnk ta'axtajkta.

²⁹ Ax ku tse'e du'amotunajxy vintsö ve'e je ángeles ña'muxji, atuva atoki tse'e dutuktaajñ jetse'e ojts dutunvinmay pan tyajxe'e ve'em myukatsju. ³⁰ Van'it tse'e je ángeles ña'muxji:

—María, kadi mtsa'aga. Ta ve'e je Nte'yam je maa'yun mto'nuxju, ³¹ ónuk maate'e mtánut jetse'e to'k je pi'k mix xyakke'exut, Jesús tse'e mtukxaajap. ³² Ñumájapts je'e ve'e ooy, yakkótsupts je'e ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk je'e ve'e. Ve'em ax jo'n je Nte'yam, je Maja Vintsán, juipani dupuujm je David jetse'e duyakkutojkjat je Nte'yam je jyayu, ³³ nay ve'empa tse'e je Nte'yam je pi'k mix dupámüt jetse'e duyakkutojkjat je Nte'yam je jyayu. Xa'ma kajxts je'e ve'e duyakkutojkjinit je israeejlit jayu, ni je vin'ita ve'e je kyutojkun kyakukaxat.

³⁴ Van'it tse'e je María du'amotutuvi je ángeles:

—Ka'a xa atse'e pan nyaa'tyajk. ¿Vintsos je'e ve'e ve'em tyónjut?

³⁵ Van'it tse'e je ángeles y'atsoojvji:

—Je Espíritu Santo xa ve'e mnukada'akjup jetse'e je Nte'yam je myakkin mtuknujoo'xjut ax jo'n je vínuts. Paaty tse'e je pi'k mix juu' ve'e myakke'exup, va'ajts jootts je'e ve'e, yakkótsupts je'e ve'e jets je'e je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk. ³⁶ Je mmugo'ok Elisabet, ज्या'amañanam je'e ve'e, tojtuk po'oani tse'e kanuva'ajtsap y'it, je'e juu' ve'e yaktijp jets pum je'e ve'e jetse'e je ónuk dukajayéput. ³⁷ Ka'a xa ve'e tii ti ve'e je Nte'yam nunka'o'yixjup.

³⁸ Van'it tse'e je María vyaajñ:

—Uxyats atse'e. Napyaañmjup atse'e jem je Nte'yam y'am kya'm. Va'an dutunju ve'em ax jo'n ats mitse'e tuxnuujma.

Ku tse'e ve'em yaknuujmi je ángeles, jetse'e ñajkxni.

Ku je María ojts duku'ix je Elisabet

³⁹ Ka'a tse'e tya'ni jetse'e je María ñujkx joma ve'e to'k je pi'k kajpun joma ve'e ooy je tonun jem judéait y'it jootm. ⁴⁰ Ku ve'e jem jye'y, van'it tse'e tyajki jep je Zacarías tyujkp jetse'e dukojtspaa'kx je Elisabet. ⁴¹ Ku tse'e dumotu jets je María ve'e kojtspo'o'kxjup, jetse'e je Elisabet je y'ónuk yejtsuk jem jyootm. Van'it tse'e je Elisabet je Espíritu Santo

myoojyji je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ⁴² jetse'e mak vyaajñ:

—Ta xa ve'e je Nte'yam nuyojk mkunuu'kxju jets ka'a ve'e je viijnk ta'axtajkta; ve'empa je m'ónuk juu' ve'e mjayé pup, ta je'e ve'e dukunoo'kxpa. ⁴³ Nnupánipts atse'e jets atse'e min xku'ix ats je nMaja Vintsán je tyaak. ⁴⁴ Tun koojyjis atse'e tunmotu jetse'e mkojtsppaa'kx, je xoojntkun kajx tse'e ats ya n'ónuk tuyejtsuk yam ats njootm. ⁴⁵ Xoon xa mitse'e kuxe'e tuxjaanchjáva juu' ve'e myaktuknuujmi, kux tónjup kótsjup je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam tudukats.

⁴⁶ Van'it tse'e je María vyaajñ:

Yakmájp yakjaanchipe'e ats ya n'aaj ya njoot je Maja Vintsán,

⁴⁷ xoojntkp tse'e ats ya nja'vin je Nte'yam kajx, ats je nYaktsookpa,

⁴⁸ kux ta atse'e je Nte'yam xnu'ixkada'aky, ats, je myutoompa je myupajkpa.

Uxyam tse'e je jayu vyan'ukva'anut jets xoon atse'e vinxup je naske'exa,

⁴⁹ kux ta atse'e je maja maa'yun xtuujnja je Nte'yam, juu' ve'e nujom duka'mikajxp.

Je va'ajts aaj je va'ajts joot je'e ve'e jyajejpp.

⁵⁰ Xa'ma kajxts je'e ve'e dunu'ixkada'aky je jayu pan pan jatye'e vintsá'kijidup.

⁵¹ Makks je'e ve'e jetse'e je majin dutún,

y'amaadaagui ve'e pan pan jatye'e dunutúvidup,

pan pan jatye'e namyaaguejjudup,

⁵² je'e tse'e dupajkji je kutojkun je yakkutojkpada jetse'e je nuu'k jayu duyakmaji,

⁵³ je'e tse'e je ayooova jayu dumoooy juu' ve'e oy,

jetse'e ve'emji duyaktaajñ je kumeen jáyuda,

⁵⁴ je'e tse'e duputajki je myutoompada je myupajkpada, je israeejlit jáyuda,

ka'a tse'e dujaa'tyóki jetse'e dunu'ixkada'akta.

⁵⁵ Xa'ma kajx xa je'e ve'e dutún ax jo'n dutukvinva'nidi je njujpit jáyuvamda,

je Abraham maat je chaan je kyooj.

Jidu'um tse'e je María vyaajñ.

⁵⁶ Toojk po'ó jo'n tse'e je María y'ijt je Elisabet maat, van'it tse'e vyimpijtni jem tyak'am.

Ku je Yaknapejtpa Juan kye'x

⁵⁷ Ku ve'e je xaaj dupaaty vin'ite'e je Elisabet je y'ónuk duyakke'exut, pi'k mix tse'e yakke'x. ⁵⁸ Ku ve'e je myujantam je myutaktam jets je jyuut je myugo'ok je kats dumótudi jets ta ve'e je Elisabet je Nte'yam je maa'yun tyo'nuxju, van'it tse'e ñajxxti vinkukojsiva, putukxoojntkiva. ⁵⁹ Kutoodojtuk xaaj tse'e kye'ex vye'na, van'it tse'e ojets je ixta'nun duyakjapyámjada je pi'k mix jetse'e duni'kxmat dukojmat, ve'em tse'e nujava tyánut jets israeejlit jayu je'e ve'e. Je'e tse'e du'uktsojktu jetse'e je tyee' Zacarías je xyaaj kudupujk. ⁶⁰ Ax je pi'k mix je tyaak tse'e vaan:

—Ka'a, Juaane'e xyaajap.

⁶¹ Van'it tse'e dunuujmidi:

—¿Tyajxse'e? Ka'a xa mitse'e pan mjuut mmugo'ok ve'em duxaaja.

⁶² Van'it tse'e je kya'aj maat du'amotutúvidi je pi'k mix je tyee' pan ti ve'e chajkp jetse'e duxaajat. ⁶³ Van'it tse'e je tyee' du'amotu to'k je pi'k pu'u joma ve'e yukja'at. Ax jetse'e dujaajy jets Juaane'e xyaaj. Atuva atoki tse'e dutuktaandi je jáyuda. ⁶⁴ Ax je'yji tse'e je Zacarías kyojtspajknuva jetse'e dukukojsji'ukvaajñ je Nte'yam. ⁶⁵ Ku ve'e kyojtspajknuva, je'e tse'e je myujantam je myutaktam tyuktaandu atuva atoki. Ax yakkojtsva'kxts ya'a ve'e jem nujom judéait y'it jootm. ⁶⁶ Pan pan jatye'e tse'e du'amotunajxtu, tum je'e tse'e vyinmaaydup, pyayo'ydup, jetse'e ñay'amotutúvajada vimpit atuj pan vintso ve'e je pi'k mix dunumájat, kux nujávani je'e ve'e jets je Nte'yam maat je'e ve'e y'it.

Ku je Zacarías je Nte'yam dukukojsji

⁶⁷ Je pi'k mix je tyee', je Zacarías, je Espíritu Santo tse'e moojyju je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je Nte'yam je y'ayook tse'e kyojtsnajx. Jidu'um tse'e vyaajñ:

⁶⁸ Yakmaja yakjaanča tse'e y'ijtnit je Maja Vintsán, je israeejlit jayu je Ntye'yam, kux je'e uu'me'e tuxnu'ixkadaakumda jetse'e naspaka tuxyakta'numda, je'e je jyáyuts uu'me'eda.

⁶⁹ Je'e ve'e tuxmo'yumda to'k juu' ve'e xyaktsookumdinup, je myutoompa je myupajkpa David je chaan je kyooj je'e ve'e.

⁷⁰ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam dukajts je vya'ajts jayu kajxta juu' ve'e ijttu je Nte'yam je y'ayook kojsnajxpada, jujp xupe'e ve'em du'ukvaandi.

⁷¹ Ve'eme'e vyaandi jets xtuknuvaatsumdape'e je Nte'yam pan pan jatye'e xtso'oxpajkumdup jets nujom pan pan jatye'e xmu'ejkumjudup,

⁷² jetse'e dujayéput je nu'ixkadaakun, tyónupts ya'a ve'e ax jo'n dutukvinva'ni je njujpit jáyuvamda, ka'a tse'e dujaa'tyókiyut je kunuu'kx kojstán juu' ve'e masookuxjudu.

⁷³ Ya'a xa ve'e je kojstán juu' ve'e je Nte'yam yaktaajnju je njujpit jáyuvamda Abraham, ⁷⁴ je kojstán jets xtuknuvaatsumdinupe'e je Nte'yam pan pan jatye'e xtso'oxpajkumdup jetse'e ve'em nvinja'vimdat nvintsá'kimdat to'k aaj to'k joot,

⁷⁵ tuve'e jets je'e je myajin kajxe'e njoontykimdat vinxup xaaj vinxup joojnte'e xtuknupaajmtkimda.

⁷⁶ Jets mits, pi'k mix, to'kts mitse'e m'ítut je Nte'yam je y'ayook kojsnajxpa, kux mitse'e najkx je Maja Vintsán je tyoo' xyak'o'yija,

⁷⁷ ve'em tse'e je jyayu xtuknujávát jets yakme'e'kxjadape'e je tyókinda jetse'e ve'em dujayeptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

⁷⁸ Je Nte'yam je chojkun kajx jets je'e je nu'ixkadaakun kajx tse'e je nam xaaj jyajtukut,

⁷⁹ jetse'e je ajajtk dumo'ot je jáyuda juu' ve'e ijttup jeja akoo'ts it jaat, je jáyuda juu' ve'e tsá'kip ijttup je oo'kun kajx, ax ve'em tse'e xtuknuja'vimdat je nnaa'amda je ntoo'amda, oy joot tse'e n'ijtumdinit je Nte'yam maat.

Jidu'um tse'e je Zacarías vyaajñ.

⁸⁰ Yee'kp tse'e je pi'k mix jetse'e je Espíritu Santo myoy'atú'utsju je myakkin. Jem tse'e y'ijit joma ve'e kyapantsuuna. Kuunum tse'e je xaaj dupaaty, van'ítnum tse'e ñaajknuke'xnatajkiji jeja je myu'israeejlit jayu vyinkujkta.

2

Ku je Jesús kye'x

(Mt. 1.18-25)

¹ Távani tse'e je Yaknapejtpa Juan kye'ex vye'na, van'it tse'e je Augusto César je kyutojkun dupuujm jetse'e je jayu yaknuja'adat anañujoma. Augusto César je'e ve'e xyaaj juu' ve'e je maja kutojkun duka'mip van'it. ² Muto'k nax ya'a ve'e ku ve'e je jayu yaknujaajy, je Cirenio ve'e yakkutojka vye'na jep je Augusto César kya'p pya'tkup jem siiriait y'it jootm. ³ Ax kakje'e tse'e je jyujpit jayu je kyajpun du'anajkxidi jetse'e najkx jem yakjavyetta. ⁴ Kux je David je chaan je kyooj je'e ve'e y'ijit je José, paaty tse'e dutukvaach je kajpun juu' ve'e duxaaj Nazaret, jem galiléait y'it jootm, jetse'e ñujkx jem Belén, je David je kyajpun, jem judéait y'it jootm. ⁵ Jem tse'e ñujkx yakjavyejtpa kijpx maat je ñuda'ax María. Onuk maatani tse'e je María vye'na. ⁶ Jem tse'e Belén vye'nada ku ve'e dupaatni je ke'ex aats. ⁷ Ax jem tse'e duyakke'x je kyooop ónuk, jetse'e je vit

duṭukvimpittni, jēṭse'e duṭyakma'vi jem jē jaach jē kaaj y'aja'kxin jōōtm kux ka'a ve'e van'it y'uk'itupaattini jep jē jayu tyujkp joma ve'e kumyataandi.

Ku jē ángeles jye'y joma ve'e jē carnero vinténivada

⁸ Joma tse'e jē Belén, tamji tse'e vye'nada jē carnero vinténivada juu' ve'e tsonajxtup jem tsoots jōōtm joma ve'e duvintsaanada jē kyarneeroda. ⁹ Tun to'mayji tse'e vyinkuva'kijidi to'k jē Maja Vintsán jē ya'angeles jēṭse'e jē Maja Vintsán jē myajin tya'kxva'kxy joma ve'e jē carnero vinténiva vye'nada, jēṭse'e ooy tyuntsa'kidi. ¹⁰ Van'it tse'e jē ángeles ña'muxjidi:

—Kadi miits mtsa'agada, kux jē oy kats jē oy ayook atse'e nyakmiimp juu' ve'e jē jayu anañujoma ooy tunyakxoondukjadap. ¹¹ Uxyam tse'e tumke'xuxjada jem jē David kyajpun kajxm to'k jē Yaktsookpa, jē'ets jē'e ve'e jē Cristo, juu' ve'e jē Nte'yam vyinkoon jēṭse'e yakkutojknit, jē Maja Vintsán. ¹² Ya'ats jē'e ve'e mtuknujávajadap: Vit vimpidut tse'e xpaattat jē pi'k maax mya'aj jem jē jaach jē kaaj y'aja'kxin jōōtm.

¹³ Tun to'mayji tse'e dujaa'k'ixpaatti jē ángeles maat numay aa'k jē aangelesta juu' ve'e jem tsapjōōtm tsoo'ndup, jēṭse'e jē Nte'yam duṭyakmájada duṭyakjaanchada jēṭse'e vya'anda:

¹⁴ Yakmaja yakjaancha xa ve'e jē Nte'yam y'ijtnit, juu' ve'e jem tsapjōōtm, jēṭse'e yaja naxviijn oy jōōt tsoj jōōt jē jayu y'ijttinit juu' ve'e jē Nte'yam jē kyunoo'kxun maat.

¹⁵ Ku ve'e jē ángeles ñajkxtinuva jem tsapjōōtm, van'it tse'e jē carnero vinténiva ñavyaajnidi:

—Ja'mdas jem Belén du'ixumda juu' ve'e uxyam toojnjup kojtsjup, juu' ve'e jē Maja Vintsán tuṭtuknuja'vimda.

¹⁶ Jatyi tse'e ñajkxti, jēṭse'e dupaatti jē María maat jē José, jēṭse'e pi'k maax mya'aj jem jē jaach jē kaaj y'aja'kxin jōōtm. ¹⁷ Ku ve'e du'ixti, van'it tse'e du'ava'nidi vintso ve'e jē ángeles tuvya'nuxjada jē pi'k mix kajx. ¹⁸ Pan pan jatyi tse'e du'amotunajxtu, atuva atoki tse'e duṭuktaandi ti jatye'e kyojstsup. ¹⁹ Ax nujomts ya'a ve'e jē María jem jya'vin kajxm duṭyaktáñ jēṭse'e dupayo'oy. ²⁰ Vimpijttinu tse'e jē carnero vinténivada joma ve'e jē kyarneeroda jēṭse'e jē Nte'yam duṭyakmájada duṭyakjaanchada jēṭse'e jē kukojtsun dumo'oda jē'e kajx ku ve'e du'ixti dumótudi juu' ve'e toojnju kojtsju, kux ve'em jē'e ve'e y'ijit ax jo'n jē ángeles ña'muxjidi.

Ku jē pi'k mix Jesús duṭyaknajkxti jep maja tsaptujkp

²¹ Kutoodojtuk xaaj tse'e jē ixta'nun dupaajmjidi jē pi'k mix jēṭse'e duxapaajmji. Jesús tse'e tyukxaajidu, jē xaajyam juu' ve'e jē ángeles tukna'muxju jē María ku ve'e ka'anum vye'na ónuk maat. ²² Ku tse'e jē xaaj pyuuk joma ve'e jē María ñaajkvaatsjini ax jo'n jē Moisés jē pyava'nun vya'añ, van'it tse'e jē pi'k mix dupakoondi jem Jerusalén jēṭse'e jē Maja Vintsán duṭukkatákadat. ²³ Ve'em tse'e duṭoondi kux ve'eme'e jē Maja Vintsán jē pyava'nun vya'añ jēṭse'e pan nuvinxupe'e jē mix ónuk juu' ve'e mutoo'vajkp ke'xtup, jē Nte'yamts jē'e ve'e jye'e. ²⁴ Ojsttu tse'e jēṭse'e dupaamdi jē Maja Vintsán jē vyintsa'kin ax jo'n vya'añ jep pava'nun kujxp: numejtsk jē muu'x ukpu numejtsk jē pak.

²⁵ Ax jem tse'e Jerusalén jyoojntyka vye'na to'k jē jayu juu' ve'e duxaaj Simeón. Tuvts jē'e ve'e jē jyáyuvín jē jyoojntykin y'ijit jēṭse'e jē Nte'yam duvinjava duvintsa'aga, y'a'ixpts jē'e ve'e ku ve'e jē israeejlit jayu jē Nte'yam yakjot'amájajadat. Myaatts jē'e ve'e jē Espíritu Santo; ²⁶ yaktuknuja'vi tse'e jēṭse'e ka'a ve'e y'oo'kut pan ka'anume'e du'ix jē Cristo, juu' ve'e jē Nte'yam vyinkoon jēṭse'e yakkutojknit. ²⁷ Jē Espíritu Santo tse'e yaknajkxju jep maja tsaptujkp. Ku ve'e jē María jēṭse'e jē José duṭyaknajkxti jē Jesús jep maja tsaptujkp jēṭse'e duṭóndat jē pi'k mix maat ax jo'n jē Moisés jē pyava'nun vya'añ, ²⁸ van'it tse'e jē Simeón dutsee'ntsaajv jē pi'k mix jēṭse'e jē Nte'yam duṭyakmáji duṭyakjaanchi. Jidu'um tse'e vyaajñ:

²⁹ Maja Vintsán, ax nvaatanits je'e ve'e jets atse'e n'oo'knit to'k aaj to'k joot, ta xa ve'e xkutyún ax jo'n ats mitse'e xtukvinva'ni,

³⁰ ta atse'e ya nviijn ntuk'ix je Yaktsookpa

³¹ juu' mitse'e mnupaajmtki jetse'e anañujoma je jayu duyaktso'okut.

³² Yaknuke'xnatákapts je'e ve'e mits je mtoo' pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, jetse'e je israeejlit jayu je majin dumo'ot.

Jidu'um tse'e je Simeón vyaajñ.

³³ Atuva atoki tse'e je Jesús je tyee' je tyaak tyaandi ku ve'e du'amotunajxti ti jatye'e je Simeón kyojts je pi'k mix kajx. ³⁴ Van'it tse'e je Simeón kyunoo'kxjidi jetse'e je María dunuujmi, je Jesús je tyaak:

—Ya pi'k mix, nupaamdukanits ya'a ve'e jetse'e ya'a kajx numay je israeejlit jayu kya'adat jep tokin jaatp, numayva tse'e juu' ve'e napyámjadap je Nte'yam maat. Ya pi'k mix tse'e je nuja'vin duyákup, numay tse'e je jayu kyakuvákjut, ³⁵ ax ve'em tse'e yaknujávát pan ti ve'e to'k jado'k vyinmaayp jem jya'vin kajxm. Jets mits, ve'emts mits ya'a ve'e xjávát ax jo'n je tsojx kudutuknajxy je mja'vin —jidu'um tse'e je Simeón je María dunuujmi.

³⁶ Jep tse'e vye'niva to'k je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, Ana je'e ve'e xyaaj, je Fanuel je'e ve'e tyee'ip, je Aser je chaan je kyooj. Amájanits je'e ve'e ooy. Vuxtojtuk joojnt tse'e dumaattsuuni je ñuyaa'y; ³⁷ ax uxyam, ku'aa'k ta'axtajanits je'e ve'e majktupxuk maktaaxk joojnt. Jépjyants je'e ve'e maja tsaptujkp kyatsaa'n, ijtpst je'e ve'e jep je Nte'yam dvinjava dvintsa'aga jóvum xaaj jóvum tsooj, ijtpst je'e ve'e jep y'ayooja jetse'e chapkats. ³⁸ Jepna tse'e vye'nada je Jesús maat je tyee' je tyaak ku ve'e je Ana ñunajkxjidi. Van'it tse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi jetse'e je Jesús dunukajts jeja je numay jayu vyinkujkta juu' ve'e du'a'ixtup ku ve'e je jerusaleenit jayu cho'oktat.

Ku je Jesús maat je tyee' je tyaak jye'ydi jep Nazaret

³⁹ Tavani ve'e dukutyonda je Maja Vintsán je pyava'nun, van'it tse'e ñajkxtinuva jem galiléait y'it jootm joma ve'e kyukajpunada, jem Nazaret. ⁴⁰ Je pi'k mix, yee'kpts je'e ve'e, majuvajkpts je'e ve'e, vij'ataatspts je'e ve'e, kunoo'kxjupts je'e ve'e je Nte'yam.

Ku je pi'k mix Jesús vye'na jep maja tsaptujkp

⁴¹ Vinjoojnt tse'e je Jesús je tyee' je tyaak ñajkxta y'ijit jem Jerusalén, je pascua xaaj du'anajkxada. ⁴² Ku ve'e je Jesús makmejtsk joojnt vye'na, nujom tse'e ñajkxti jem Jerusalén, ve'em ax jo'n dutonda y'ijit. ⁴³ Ku tse'e je xaaj ñajxy, jetse'e vyimpijttini, taannu tse'e je Jesús jem Jerusalén. Ka'a tse'e je tyee' je tyaak dunuja'vi jets jeme'e tuy'uktaanni, ⁴⁴ ve'eme'e vyinmaaydi jets jem je'e ve'e pyamétsjada je numay jayu maat. Ve'em tse'e to'k xaaj yo'ydi. Ku tse'e dujoo'k'ixtidini joma ve'e je jyuu'tta je myugo'okta jets joma ve'e je jayu juu' ve'e myaatnay'ixajada, ⁴⁵ ka'a tse'e dupaatti. Van'it tse'e vyimpijttinuva jado'k nax jem Jerusalén jetse'e ojts du'ixtada.

⁴⁶ Kutoojk xaajnum tse'e dupaattini jep maja tsaptujkp, jep tse'e dumaattsaanada vye'na je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk, jetse'e du'amotutuva jets du'amotunaxy pan ti jaty je'e ve'e kyojstsup. ⁴⁷ Atuva atoki tse'e tyaandi je jáyuda pan pan jatye'e du'amotunajxtup ku ve'e du'ixti dumótudi vintso ve'e vyija jets vintso ve'e du'atsaajv. ⁴⁸ Ku tse'e je tyee' je tyaak y'ixpaatjidi, atuva atoki tse'e tyaandi. Van'it tse'e je tyaak ña'muxji:

—N'ónuk, ¿tyajxts aatse'e ve'em xtun? Ta xa aats mitse'e nja'ixta, ya mtee' jets ats, myaknutsaachvinmaaypts mitse'e ooy.

⁴⁹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¿Tyajxs ats miitse'e x'ixtada? ¿Ka'a ve'e xnujávada jets tun vinkopk je'e ve'e jets atse'e je nTee' je tyoonk ntónut?

⁵⁰ Ka'a tse'e duvinmótudi je ayook juu' ve'e tukmukojsjudu. ⁵¹ Van'it tse'e kyutajkini maat je tyee' je tyaak jetse'e jye'yidini jem Nazaret, jep tse'e je'e kya'p pya'tkup ñaajk'ijti. Nujomts ya'a ve'e je tyaak jem jya'vin kajxm duyak'it. ⁵² Vintso tse'e je it ñaxy, yee'kpts je'e ve'e, víjijts je'e ve'e, tyukxoojntkpts je'e ve'e je Nte'yam jets anañujoma je jayu.

3

Ku je Yaknapejtpa Juan kya'amaajy joma ve'e kyapantsuuna
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

¹ Jidu'um tse'e tyoojnji kyojtsji ku ve'e je Tiberio César makmoxkx joojntani duka'ma vye'na je maja kutojkun; yakkutojktup tse'e vye'nada jep je'e kya'pupa'tkup je Poncio Pilato, je Herodes, je Felipe, jets je Lisantias. Je Poncio Pilato tse'e yakkutojtkp vye'na jem judéait y'it jootm, je Herodes tse'e yakkutojtkp vye'na jem galiléait y'it jootm, je Felipe tse'e yakkutojtkp vye'na jem ituréait jets traconíteit y'it jootmda, je Lisantias tse'e yakku-tojtkp vye'na jem abilíniait y'it jootm, ² je tee' Anás jets je tee' Caifás, je'e tse'e ijttu tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxtup je tee'tajkta. Ve'em tse'e jyajty van'it, jetse'e je Yaknapejtpa Juan, je Zacarías je y'ónuk, je'e tse'e tukje'yju je Nte'yam je kyats je y'ayook jem joma ve'e kyapantsuuna. ³ Van'it tse'e je Juan nujom je it dutuknajxkujx juu' ve'e myutámip je jordaanit maja naaj, jetse'e nujom je jayu dunuujmi jetse'e vyinmayumpijttinit, jetse'e dumasooktinit je ky'o'oy joojntykinda, jetse'e ñapéttat, ve'em tse'e yaktokinmee'lkxtat. ⁴ Ku tse'e ve'em jyajty, van'it tse'e tyoojnji juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías jyaay jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jidu'um:

Yakmótup xa ve'e ku ve'e to'k je jayu jidu'um mak kyats joma ve'e kyapantsuuna:
“Yak'o'yijada, yaktaajvjada je too' joma ve'e je Maja Vintsán ñáxut.

⁵ Je Nte'yam tse'e duyaktuk'ótsup joma ve'e je it tukjov jetse'e duyakvánukut je kopk je keets.

Je'e tse'e duyaktávup je too' juu' ve'e atajp a'ojtsp,
je'e tse'e duyakkijpxap je too' juu' ve'e je kaak je moo'kx.

⁶ Ax nujom tse'e je jayu yaja naxviijn yaktuknujávadat jets je Nte'yame'e je jayu duyaktsookp.”

Jidu'um tse'e je Isaías dujaajy.

⁷ Ku ve'e je numay jayu je Yaknapejtpa Juan dununajkxti jetse'e yaknapétjadat, van'it tse'e je Juan ña'muxjidi:

—Mii'tsta, je tsaan je chaanda je kyoojta, ikuxe'e je kats tuxmótuda jets táminupe'e je tsaachto'nun, je'e kajx tse'e xkuke'ekta! ⁸ Tonda juu' ve'e oy jetse'e ñuke'xnatákat jets ta ve'e xmasooktini je mko'oy joojntykinda. Kádits xnutúvada ku ve'e mva'anda: “Ka'a tse'e je Nte'yam xyaktsaachpaatumdat, kux je Abraham je chaan je kyooj xa uu'me'eda”, kux nvaajnjidup xa ats miitse'eda jets o'yixjupe'e je Nte'yam jetse'e ya tsaaj duyavimpítut je Abraham je chaan je kyooj. ⁹ Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je kup juu' ve'e je oojyit ju'kx dukayakta'mip. Ta tse'e jye'ya je xaaj ku ve'e ve'em mjátjadat ax jo'n je jayu je pojxun dumach jetse'e je kup dupojxukut. Ax nujom tse'e je kup juu' ve'e je oojyit ju'kx dukayakta'mip, yakpojxukupts je'e ve'e jetse'e yakjanvívupat.

¹⁰ Ax van'it tse'e je numay jayu y'amotutúvijidi:

—¿Tise'e tsojkjup jets aatse'e ntónut?

¹¹ Van'it tse'e je Juan y'atsaajv:

—Pan pan xa ve'e jep mejtsk je ñuxoya, ax myo'op tse'e to'k pan pane'e katih'ijtuxjup. Pan pan tse'e jep je kyaaky je tyojkx, ax nay ve'empa tse'e je jayu dumo'ot pan pane'e katih'ijtuxjuvap.

¹² Ax van'it tse'e ñuje'yjuduva je kupa'mun pakmojkpada jetse'e je Juan yaknapétjadat, jetse'e je Juan du'amotutúvidi:

—Yak'ixpajkpa, ¿tise'e tsojkjup jets aatse'e ntónut?

¹³ Ax van'it tse'e je Juan y'atsaajv:

—Pan vinxupe'e je kupa'mun myaktukpava'anda, vanxupji tse'e xpa'kmóktat.

¹⁴ Van'it tse'e je tojpatajk ñuje'yjuduva jetse'e y'amotutúvijiduva:

—¿Tise'e tsojkjup jets aatse'e ntónut?

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Ni pana xa ve'e juu' xkapajkjadat je atsa'kin maat ukpu je nuvampejtun maat, jets tukjotkada'akta je mjo'yunda.

¹⁵ Ax ve'em tse'e je jayu jem jya'vin kajxm vyinmayda jets je Yaknapejtpa Juan je'e vine'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. ¹⁶ Ax van'it tse'e je Juan y'atsoojvjidi:

—Je tsoxk naaj xa ats miitse'e ntukyaknapejttup; ax mejtsp tse'e to'k juu' ve'e jem mja'vin kajxmda mtukyaknapétjadap je Espíritu Santo jetse'e je jayu dutokimpayo'oyut. Ñumájijts je'e ve'e nuyojk jets ka'a ve'e ats, ni ka'ats atse'e nvinmachju jets atse'e je kya'ajk jaa'p nmukéjijjat. ¹⁷ Ku ve'e je jayu dutokimpayo'oyut, ve'em tse'e dutónut ax jo'n to'k je yaa'tyajk juu' ve'e je tukjee'pun dumats'ijtp jetse'e dūvimpaj je trigo. Pyakmujkp tse'e je trigo pajk; ax je po'ox juu' ve'e pyajkjip, je'e tse'e jem janjootm pyaamnup juu' ve'e ni vin'ita kapi'tsp.

¹⁸ Ax ve'em tse'e je Juan may viijn ax jo'n ya'a dutukvinja'vidi je jayu jetse'e duvaajnidi je oy kats je oy ayook. ¹⁹ Ax nay ve'empa tse'e dutuknuujmi je yakkutojkpa Herodes kux pyajke'e je Herodías, je y'uts Felipe je ñuda'ax je'e ve'e y'ijt; tyuknuujmiva tse'e juu' jatye'e viijnk tyoon juu' ve'e ka óyap. ²⁰ Ax tunjaa'knuyojki tse'e je Herodes je tyokin ku ve'e je Juan duyakjapyoxuntakpaajmji.

Ku je Jesús ñapejt

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ka'anum tse'e je Juan yakpoxuntakpum vye'na, van'it tse'e je Jesús duyaknapejt. Tsapkojtsp tse'e vye'na je Jesús, van'it tse'e je tsapjootmit it y'avaach ²² jetse'e je Espíritu Santo ñukadaakji, ve'eme'e kye'ex ax jo'n to'k je pak. Van'it tse'e yakmotu to'k je ayook juu' ve'e jem tsapjootm kadaakp. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Mits xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp, ooyts ats mitse'e ntuntukxoonduk.

Je Jesucristo je jyujpit jayu

(Mt. 1.1-17)

²³ Ii'px majk joojnt jo'n tse'e vye'na je Jesús ku ve'e kya'amay'ukvaajñ. Ax ve'em tse'e vya'anda y'ijt jets je José ve'e tyee'i. Je José tse'e je Elí je myajntk, ²⁴ juu' ve'e je Matat je myajntk, juu' ve'e je Leví je myajntk, juu' ve'e je Melqui je myajntk, juu' ve'e je Jana je myajntk, juu' ve'e je José je myajntk, ²⁵ juu' ve'e je Matatías je myajntk, juu' ve'e je Amós je myajntk, juu' ve'e je Nahum je myajntk, juu' ve'e je Esli je myajntk, juu' ve'e je Nagai je myajntk, ²⁶ juu' ve'e je Maat je myajntk, juu' ve'e je Matatías je myajntk, juu' ve'e je Semei je myajntk, juu' ve'e je José je myajntk, juu' ve'e je Judá je myajntk, ²⁷ juu' ve'e je Joana je myajntk, juu' ve'e je Resa je myajntk, juu' ve'e je Zorobabel je myajntk, juu' ve'e je Salatiel je myajntk, juu' ve'e je Neri je myajntk, ²⁸ juu' ve'e je Melqui je myajntk, juu' ve'e je Adi je myajntk, juu' ve'e je Cosam je myajntk, juu' ve'e je Elmodam je myajntk, juu' ve'e je Er je myajntk, ²⁹ juu' ve'e je Josué je myajntk, juu' ve'e je Eliezer je myajntk, juu' ve'e je Jorim je myajntk, juu' ve'e je Matat je myajntk, ³⁰ juu' ve'e je Leví je myajntk, juu' ve'e je Simeón je myajntk, juu' ve'e je Judá je myajntk, juu' ve'e je José je myajntk, juu' ve'e je Jonán je myajntk, juu' ve'e je Eliaquim je myajntk, ³¹ juu' ve'e je Melea je myajntk, juu' ve'e je Mainán je myajntk, juu' ve'e je Matata je myajntk, juu' ve'e je Natán je myajntk, ³² juu' ve'e je David je myajntk, juu' ve'e je Isaí je myajntk, juu' ve'e je Obed je myajntk, juu' ve'e je Booz je myajntk, juu' ve'e je Salmón je myajntk, juu' ve'e je Naasón

je myajntk, ³³ juu' ve'e je Aminadab je myajntk, juu' ve'e je Aram je myajntk, juu' ve'e je Esrom je myajntk, juu' ve'e je Fares je myajntk, juu' ve'e je Judá je myajntk, ³⁴ juu' ve'e je Jacob je myajntk, juu' ve'e je Isaac je myajntk, juu' ve'e je Abraham je myajntk, juu' ve'e je Taré je myajntk, juu' ve'e je Nacor je myajntk, ³⁵ juu' ve'e je Serug je myajntk, juu' ve'e je Ragau je myajntk, juu' ve'e je Peleg je myajntk, juu' ve'e je Heber je myajntk, juu' ve'e je Sala je myajntk, ³⁶ juu' ve'e je Cainán je myajntk, juu' ve'e je Arfaxad je myajntk, juu' ve'e je Sem je myajntk, juu' ve'e je Noé je myajntk, juu' ve'e je Lamec je myajntk, ³⁷ juu' ve'e je Musalén je myajntk, juu' ve'e je Enoc je myajntk, juu' ve'e je Jared je myajntk, juu' ve'e je Mahalaleel je myajntk, juu' ve'e je Cainán je myajntk, ³⁸ juu' ve'e je Enós je myajntk, juu' ve'e je Set je myajntk, juu' ve'e je Adán je myajntk, juu' ve'e je Nte'yam je myajntk.

4

Ku je Jesús je Satanás y'ukyaktokimpakuvaajnji (Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Van'it tse'e je Jesús cha'a'n jem Jordán maja napa'am, je Espíritu Santo tse'e mooyju je vinma'yun jets je makkin jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je'e tse'e je Jesús duyaknajkx jem vinva'ajts it kajxm. ² Jem tse'e je Jesús y'ijt vujxtkupx xaaj; ukyaktokimpakuvaajnju tse'e je Satanás, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta. Ka'a tse'e van'it dutikaajy dutiju'kx, jetse'e je yooj pyaatjini. ³ Van'it tse'e je Satanás vyinkutámiji jetse'e ña'muxji:

—Pan tyúvam xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk mitse'e, mukótsuts n'it ya tsaaj jetse'e vyimpítut tsapkaaky.

⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ve'em xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ka tun je'e kajxyap xa ve'e je jayu jyoojntyka kuxe'e juu' dukay duju'kx, je ayook kajxe'e juu' ve'e je Nte'yam kyajtsp.”

⁵ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yaknajkxji joma ve'e to'k je kopk juu' ve'e kajxm aa'k; jatyji tse'e je Jesús dutuknu'ixikujx nujom je jayu juu' ve'e yakkutujkja ijttup yaja naxviijn. ⁶ Van'it tse'e dunuujmi:

—Nmokyajxnup xa ats mits ya'a ve'e nujom xi kutojkun jets vinxupe'e je majin xi jayu dujayepa, kux ats xa ya'a ve'e nujom xtukkatajkikajxnu je Nte'yam, ax nmooynupts ats ya'a ve'e pan pan atse'e ntsajkp. ⁷ Pan xvinkoxktenipts ats mitse'e jets ats mitse'e xvinjávat xvintsá'agat, nujomts ats mits ya'a ve'e nmokyajxnit.

⁸ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvi:

—Najkxni, Satanás, kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vyaampa: “Vinjávada vintsá'agada je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, tun je'ejyji ve'e to'k mvinjávadap mvintsá'agadap.”

⁹ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yaknajkxjuva jem Jerusalén jetse'e je Jesús duyakpejt jem maja tsaptakkojm, jetse'e dunuujmi:

—Pan tyúvam xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk mitse'e, naajkkustákajats n'it, ¹⁰ kux jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Je Nte'yam xa ve'e dupava'anup je ya'angelestajk jetse'e m'ixjut mjayépjut,

¹¹ jetse'e je kya'aj mtuk'amátsajat jetse'e je mtek je tsaaj kyayaktsaachajat.

¹² Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Vaampap tse'e jidu'um je Kunuu'kx Jatyán: “Ka'a tse'e x'ixtat joma vaate'e juu' dukuvuk je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda.”

¹³ Ax ku tse'e je ko'oyjáyuvap ñajya'viji jets ka'a ve'e myaada'aky vintso ve'e je Jesús kuduyaktokimpujk, van'it tse'e dukukeek. Ku tse'e je it jyaa'knajxy, van'it tse'e du'avimpijtinuva.

*Ku je Jesús kya'amay'ukvaajñ jep Galilea
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)*

¹⁴ Van'it tse'e je Jesús vyimpijtnuva jem Galilea je makkin maat juu' ve'e je Espíritu Santo moojyup. Tum je'e tse'e je jayu kyojststup myaajntyktup, jetse'e nujom je jayu ñuja'viji juu' ve'e jem tso tsuunidup. ¹⁵ Yak'ixpujtkpts je'e ve'e je jayu nujom je it joma tso ve'e ñaxy; ax nujom tse'e je jayu yakmájajada yakjaanchajada.

*Ku je Jesús vye'na jep Nazaret
(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)*

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús jye'y jem Nazaret, je kajpun joma ve'e yee'k. Ax poo'kxtkun xaaj tse'e vye'na, van'it tse'e tyajki jep tsaptujkp, ve'em ax jo'n dutún y'ijt, jetse'e tyeni, jetse'e je Kunuu'kx Jatyán dukotsuva'añ. ¹⁷ Van'it tse'e yakmooy juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías jyaay jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. Ku tse'e duyak'avaach, jetse'e dupaaty juu' ve'e kyotsuvaampy, van'it tse'e dukajts:

¹⁸ Yamts je'e ve'e ats nja'vin kajxm je Espíritu juu' ve'e ijtp jem je Maja Vintsán jya'vin kajxmpa,
je'ets atse'e xvinkoon jets atse'e ntukka'amáyut je oy kats je oy ayook je ayooova jáyuda,
je Nte'yamts atse'e xkejxp jets atse'e ntuknujávadat jets jatyi atse'e je jayu nyaktánut
ve'em ax jo'n je jayu juu' ve'e písumdup jep poxuntujkp,
ve'em ax jo'n je viints jayu juu' ve'e vin'ixpajktup,
atse'e naspaka nyaktaandinup pan pan jatye'e maaydup tajtup;

¹⁹ n'ava'nivapts atse'e jets ta ve'e je joojnt jye'ya jetse'e je Nte'yam je jyayu dukunoo'kxut.

²⁰ Ku ve'e dukojtskujx, van'it tse'e je nak du'axaa'tsni joma ve'e yukja'a je Kunuu'kx Jatyán, jetse'e dumoojy je tsaptujkpit patto'niva. Van'it tse'e y'ajxk jetse'e je jayu duyak'ixpáktat. Ax nujom tse'e je jayu pan nuvinxupe'e jep tsaptujkp vye'nada, tum jem tse'e je Jesús ñi'kxm je vyijjn dupaamdi. ²¹ Van'it tse'e je Jesús yak'ixpajkjidi. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Uxyam ya xaaj tse'e yaja miits mvinkujkta ya Kunuu'kx Jatyán tutyunju tukyatsju.

²² Nujom tse'e je jáyuda y'oñukojtsiji, atuva atoki tse'e tyaandi ku ve'e je Jesús va'ajts soj myukojtsjidi, jetse'e ñay'amotutúvijidi:

—¿Ti ka je Joseejap ya'a ve'e je y'ónuk?

²³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tyúvam xa miits n'ite'e xkótstat ya tukmu'a'ixmojkin: “Tso'yiva, nachóyaja viinm. Tonu yaja mkajpun kujx juu' aatse'e nmotu jetse'e xtuuñ jem Capernaum.”

²⁴ Jetse'e jyaa'kvaajñ:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets ka'a ve'e oy yakkuvákut joma ve'e je y'it je ñaax ni to'ka je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. ²⁵ Vaampamts atse'e jets jeja xa ve'e numay je ku'aa'k ta'axtajk vye'nada yaja israeejlit y'it jaat ku ve'e je Elías jyoojntyki, ku ve'e ya it kyatuuj toojk joojnt jagojkm jetse'e mak je yooj tyunnajxy yaja nujom israeejlit y'it jaat. ²⁶ Ax ka'a tse'e je Nte'yam je Elías dutuknukejx ni to'ka je ku'aa'k ta'axtajk juu' ve'e tsuunidup y'ijt yaja israeejlit y'it jaat; je'e ve'e ñojk'óy tyuknukejx to'k je viijnk tsóvit jayu juu' ve'e tsuunip y'ijt jem Sarepta, je sidoonit kajpun mutam. ²⁷ Jeja xa ve'e vye'niduva yaja israeejlit y'it jaat numay je jayu juu' ve'e leprapajkjudup van'it ku ve'e jyoojntyki je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Eliseo. Ax ni to'ka tse'e dukayakjotkadaaky je israeejlit jayu juu' ve'e leprapajkjudup, je'ejyji ve'e yakjotkadaaknu to'k je viijnk tsóvit jayu, je Naamán juu' ve'e tsuunip y'ijt jem siiriat y'it jootm.

²⁸ Ax ku tse'e du'amotunajxti ti ve'e kyajtsp, ooy tse'e tyunjotma'tti nujom je'eda juu' ve'e jep tsaptujkp ve'nidup. ²⁹ Van'it tse'e tyénidi jetse'e je Jesús duyakkajpumpísumdi, jetse'e duyaknajkxti jem kets'am, jem ketskojm joma ve'e je kajpun. Jem tse'e ojs

du'ukkusvivupuva'anda. ³⁰ Van'it tse'e je Jesús jeja numay jayu akujk ñajxy jetse'e ñajkxni.

*To'k je yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap
(Mr. 1.21-28)*

³¹ Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem Capernaum, to'k je kajpun juu' ve'e jem galiléait y'it jootm. Jem tse'e je jayu duyak'ixpujk ku ve'e poo'kxtkun xaaj vye'na. ³² Atuva atoki tse'e je jayu dutuktaandi je Jesús je y'ixpajkun kux je kutojkun maate'e kyajts.

³³ Jep tse'e tsaptujkp vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. Jetse'e mak vyaajñ:

³⁴ —Maso'oku aats, Jesús, nazarétit jayu. ¿Ti katsts mitse'e mjayeppp aats maat? ¿Je'e ve'e mnumejtsp jets aatse'e xyakkutókiyut? N'ixa xa ats mits, je Nte'yam je Vya'ajts Jáyuts mitse'e.

³⁵ Van'it tse'e je Jesús dutuknuujmi je ko'oyjáyuvap, jetse'e vyaajñ:

—Amo'otu jets tukvaatsni ya yaa'tyajk.

Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap duyakkitu je yaa'tyajk jeja je'e vyinkujkta, ni vinxupa tse'e kyayaktsaachiji ku ve'e pyítsumni je ko'oyjáyuvap. ³⁶ Ax nujom tse'e tyaandi atuva atoki jetse'e ñavyaajnidi:

—¿Ti ayookts ya'a ve'e? ¡Ya jayu xa ve'e dupavaamp je kutojkun maat je ko'oyjayuvaptajkta jetse'e pyítsumdat jem je jayu jya'vin kajxmda, van'it tse'e pyítsumda!

³⁷ Nujom tse'e je kajpun juu' ve'e jem namyutámijidup, ñuja'vidupts je'e ve'e juu' ve'e je Jesús tyuump kyajtsp.

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky je Simón Pedro je mya'vut taak
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)*

³⁸ Van'it tse'e je Jesús tyeni jetse'e pyítsum jep tsaptujkp, jetse'e ñujkx jem je Simón Pedro tyak'am. Jem tse'e je Pedro je mya'vut taak pya'amma'aj vye'na, makke'e jyampukju. Van'it tse'e je Jesús dumunoo'kxtkti jetse'e duyakjotkada'akut. ³⁹ Van'it tse'e je Jesús dunuviijntk je ta'axtajk jetse'e je jampa'am dupavaajñ jetse'e je ta'axtajk dunuvaatsnit. Van'it tse'e je jampa'am ñuvaatsjini. Jatyji tse'e je ta'axtajk pyojtuk jetse'e pyatto'nijidi.

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky numay je pa'am jayu
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)*

⁴⁰ Taka xaajani tse'e vye'na, jetse'e nujom je pa'am jayu duyaknajkxti joma ve'e je Jesús vye'na; may viijn tse'e je pa'am juu' ve'e jyayeiptup. Van'it tse'e je Jesús je kya'aj dutuknukaajn nujom je pa'am jáyuda jetse'e duyakjotkadakkajxtini. ⁴¹ Ax jem tse'e numay je jayu jya'vin kajxmda pyítsumdini je ko'oyjáyuvapta. Aa'mitaaktu tse'e, jetse'e vyaandi:

—Mits xa je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk.

Van'it tse'e je Jesús tyukna'muxjidi, ka'a ve'e duyakjajtjidi je ko'oyjáyuvap jetse'e kyótstat kux ñuja'vidu ve'e jets je'e je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

*Ku je Jesús kya'amaajy jep Galilea
(Mr. 1.35-39)*

⁴² Ku ve'e je it jyajtk, van'it tse'e je Jesús pyítsum jem kajpun kajxm jetse'e ñujkx joma ve'e kyapantsuuna. Íxtijidu tse'e je jayu. Ku tse'e dupaatti, jetse'e du'ukyaktanuvaandi, ka'a tse'e dutsokta jetse'e ñajkxni. ⁴³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tun vinkopk xa je'e ve'e jets atse'e je jayu jem viijnk kajpun kajxmdava nvaajnjadat pan vintso ve'e y'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm, kux je'e kajx atse'e nyakkex.

⁴⁴ Van'it tse'e je Jesús ñujkx jetse'e je jayu duyak'ixpujk jem je galiléait chaptajkmda.

5

Je majin juu' ve'e je Jesús tyoon ku ve'e je y'ixpajkpatajk je ajkx dumaakti
(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

¹ To'k nax tse'e je Jesús vye'na jeja genesarétit myaja na'akaya pa'ayi, van'it tse'e va'ajts numay je jayu jye'ydi jetse'e tyun'atijmojkjidini kux je Nte'yam je y'ayooke'e y'amotunaxuvaandup. ² Jetse'e je Jesús du'ix mejtsk je barco jeja maja na'akaya pa'ayi, távani ve'e pyitsumda vye'na je ajkx maakpada jetse'e duyakva'atsta je tyuk'ajkx'amaakin xuumda. ³ To'k je barco, je Simón Peedrots je'e ve'e jye'e. Jem tse'e je Jesús tyajki jetse'e je Simón dunuujmi jetse'e je barco dujaa'kyaknatákat. Van'it tse'e je Jesús y'ajtk jem barco jootm jetse'e je numay jayu duyak'ixpuk juu' ve'e jeja naxkujxta.

⁴ Ku ve'e je jayu dumukojskujx, van'it tse'e je Simón dunuujmi:

—Yaktaka ya barco joma ve'e ya naaj kaak. Avájada ya mxuumda jetse'e mma'aktat.

⁵ Van'it tse'e je Simón y'atsaajv:

—Yak'ixpajkpa, tsonaxy xa aatse'e tunjatún, ka'ats aatse'e tuntipuk; ax pan mits tse'e mvaamp, va'ants atse'e du'avájinuva ya xuum.

⁶ Ku ve'e ve'em dutoondi, ooy tse'e je ajkx may tyuntaajñ. Van'it tse'e myupojti'ukvaanni je tyuk'ajkx'amaakin xuumda. ⁷ Jem tse'e vye'niva jado'k je barco tam jaty joma ve'e vye'nada je myujatyoo'da. Van'it tse'e duyeejmjidi jetse'e pyutákajadat. Kuts je'e ve'e myejtsti, van'it tse'e duyak'ojtsti ooy mejtsk je barco, javee'n tse'e jep najaatp jyakunajxtini. ⁸ Ku ve'e du'ix je Simón Pedro, van'it tse'e divinkoxkteni je Jesús jetse'e dunuujmi:

—Maja Vintsán, mujékuma ats mits to'k aaj, kux tókinax jayu xa ats.

⁹ Je'e kajx tse'e ve'em dunuujmi kux atuva atoki ve'e je Simón Pedro jets je myujatyoo'tajk tyuntaandi kuxe'e ooy je ajkx dutunyakpítsumdi. ¹⁰ Je'e maatta tse'e je Santiago jets je Juan, je Zebedeo je myajntktajk, je Simón tse'e myaatmaaktu. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je Simón Pedro:

—Kadi mtsa'aga. Je ajkx maakk xa ve'e mtuump; ax uxyamts ats mitse'e je toonk nmo'ot jets atse'e je jayu xtuknumínut.

¹¹ Ku tse'e je barco duyakpítsumdini jep najaatp, van'it tse'e dumasooktini nujom juu' ve'e y'ixtup jyajejptup jetse'e je Jesús dupanajkxtini.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e leprapajkjup
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Jem tse'e kajpun kajxm vye'na je Jesús jetse'e ñuje'yji to'k je jayu juu' ve'e leprapajkjup. Ku ve'e je Jesús du'ix, van'it tse'e divinkoxkteni jetse'e dumunoo'kxtk:

—Vintsán, pan mtsajkp xa mitse'e, m'o'yixjup tse'e jets atse'e xtuknuva'atsut ya lepra pa'am.

¹³ Van'it tse'e je Jesús je kya'aj tyuknukoojnji jetse'e vyaajñ:

—Ntsajkp xa atse'e, va'ajts tse'e mtaanni.

Ku tse'e ve'em vyaajñ, tun jatyji tse'e je lepra pa'am ñuvaatsjini. ¹⁴ Van'it tse'e je Jesús pyavaajnji jets ni pana ve'e dukavaajnjat. Van'it tse'e dujaa'knuujmi:

—Najkxu joma ve'e je tee' jetse'e du'ixut jets ta ve'e mjotkada'aky, van'it tse'e xyóxut juu' ve'e je Moisés pyavaan ku ve'e je jayu kyoo'kpajkjini je lepra pa'am, ve'em tse'e nujom je jayu dunujávatat jets távani ve'e je pa'am mnuvaatsjini.

¹⁵ Ax nuyojk tse'e je Jesús je myajin tyunva'kxtk'atuuts. Numay tse'e je jayu juu' ve'e nay'amojkijidu jetse'e du'amotunáxtat juu' ve'e je Jesús kyajtsp jets je'e ve'e yakjotkada'akjadat pan pan jatye'e pajkjudup. ¹⁶ Ax may nax tse'e je Jesús ñujkx joma ve'e kyapantsuuna, kyukeekpe'e je numay jayu jetse'e ñujkx tsapkojtspa.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je mojkpa jayu
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ To'k nax tse'e je Jesús yak'ixpuk vye'na. Jem tse'e chuuniduva vye'na je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk; jem je'e ve'e choo'nda may viijn kajpun kajxm juu' ve'e jem galiléait jets judéait y'it jootmda. Jem tse'e juu' ve'e tsoo'nduvas jem jerusaleenit kyajpun kajxm. Je Nte'yam tse'e je makkin mooyju je Jesús jetse'e je pa'am jayu duyakjotkada'akut. ¹⁸ Van'it tse'e jye'ydi vinkex je yaa'tyajkta, jeme'e maajntkun kajxm dupavitsta to'k je mojkpa jayu. Yaktakavaandup tse'e jep tujkp, je Jesús tse'e tyukvinkuvitsavaandup, ¹⁹ ax ka'a tse'e y'uk'itupaattini vintso ve'e tyákadat kux ooye'e je jayu tyunve'nada. Van'it tse'e pyejtti jem takni'kxm jetse'e duyakkeeki ve'e'n je taknapam, jetse'e je mojkpa jayu dukustaaydi je myaajntkun maat jeja numay jayu akujk jets jeja je Jesús vyinkujk. ²⁰ Ku tse'e je Jesús du'ix jets jaanchja'vijidupe'e, van'it tse'e je mojkpa jayu dunuujmi:

—Mee'kx tse'e je mtokin tyañ.

²¹ Van'it tse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk maat je fariseotajk vyinmaaydi: “¿Pants ya'a ve'e ya jayu juu' ve'e je Nte'yam divinkojtspejtp? Ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e tyokinmee'kxut, je Nte'yamji ve'e to'k.”

²² Ku tse'e je Jesús dunuja'vi vintso ve'e vyinmayda, van'it tse'e du'amotutúvidi:

—¿Tyajxts miitse'e ve'em mvinmayda? ²³ ¿Tis vine'e ka tso'oxap, ku atse'e je jayu nnuujma: “Mee'kx tse'e je mtokin tyañ”, ukpu ku atse'e je jayu nnaajmat: “Pojtukni jets jaamni”? ²⁴ Jetse'e xnujavadat jets njayepp atse'e je kutojkun yaja naxviijn jets atse'e je jayu ntokinmee'kxut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Van'it tse'e je mojkpa jayu dunuujmi:

—Mits atse'e nnuujmip, pojtukni, pakmojkni xi mmaajntkun, jets najkxni jem mtak'am.

²⁵ Jatyi tse'e pyojtukni jeja je numay jayu vyinkujkta, jetse'e dupakmojkni je myaajntkun, jetse'e najkxni jem tyak'am, jetse'e je Nte'yam dukukojtsji jetse'e duyakmaji duyakjaanchi. ²⁶ Atuva atoki tse'e nujom je jayu tyankajxti jetse'e je Nte'yam duyakmajidi duyakjaanchidi, va'aits tsá'kidup tse'e navyaajnidi:

—Atuva xa ya'a ve'e juu' ve'e uxyam n'ixumdup.

*Ku je Jesús duvaajv je Leví juu' ve'e duxaajiva Mateo
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)*

²⁷ Ku ve'e je Jesús kyajpumpítsum, van'it tse'e du'ix to'k je kupa'mun pakmojkpa juu' ve'e duxaaj Leví, jeja ve'e chuuna vye'na joma ve'e je kupa'mun dupakmuk, jetse'e dunuujmi:

—Pamiinni ats.

²⁸ Van'it tse'e je Leví tyeni jetse'e dumasokkajxni nujom juu' ve'e y'ixp jyayepp jetse'e je Jesús dupanajkxni.

²⁹ Ku ve'e je it najxy, van'it tse'e jem je Leví tyak'am je maja kay je maja uu'k duyak'avaadi je Jesús kajx. Jem tse'e je Jesús dumaatkaajy dumaat'uuk numay je kupa'mun pakmojkpada jets je viijnk jáyuda. ³⁰ Ax van'it tse'e je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk duko'oyja'vidi, je'e kajx tse'e dunuujmide je Jesús je y'ixpajkpatajk:

—¿Tyajxts miitse'e xmaatkáyda xmaat'oo'kta je kupa'mun pakmojkpada jets je viijnk tókinax jáyuda?

³¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ka'a xa je'e ve'e dutsokta je tso'yiva pan pan jatye'e makkatsots; je'eda ve'e pan pan jatye'e pajjudup. ³² Ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets atse'e nyaaxjat je jayu juu' ve'e tuv jáyavidup joojntykidup; je'e atse'e nnumiimp juu' ve'e tókinax jayu, ve'em tse'e vyinmayumpijttinit jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda.

Ku je Jesús du'ava'ni pan tyajx kajxe'e je y'ixpajkpatajk kyah'ayoojada
(Mt. 9.14-15; Mr. 2.18-20)

³³ Van'it tse'e je Jesús yak'amotutuvi:

—¿Tyajx tse'e may nax chapkotsta je Yaknapejtpa Juan je y'ixpajkpatajk, nay ve'empa je fariseo je y'ixpajkpatajk? Ax mits ya m'ixpajkpatajk, kaaydup ooktupts ya'a ve'eda.

³⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ka'a xa ve'e chaachvinmáyda pan pan jatye'e miindup joma ve'e je jayu ñavyukju namvaate'e je ta'axpajkpa dumaadada, je'e kajx tse'e kyah'ayoojada. Nay ka'ava tse'e chaachvinmáyda ats ya n'ixpajkpatajk namvaat atse'e n'it ya'a maatta. ³⁵ Ax pyaa'tup tse'e je xaaj ku atse'e nko'o'k'ijtnit ya'a maatta, van'it tse'e tuuv y'ayoojadat.

Je nam ixpajkun juu' ve'e je Jesús je jayu tyuk'ix
(Mt. 9.16-17; Mr. 2.21-22)

³⁶ Van'it tse'e ya tukmu'a'ixmojkin duvaajnidi:

—Ni pana xa ve'e dukapukee'p je nam vit jetse'e dutuk'akaya je pak vit. Pan ve'em xa ve'e kudutún, van'it tse'e je nam aka'yun duvaa'nmókut je pak vit jetse'e dutunjaa'kkaa'tsnit. ³⁷ Ni pana xa ve'e dukah'ate'miva je nam tsaaydum pa'ajk naaj jem pak ak apajkin jootm. Pan ve'em xa ve'e kudutún, mupájinuups je'e ve'e je ak, ax koojyji tse'e vyintókiyut je tsaaydum pa'ajk naaj jets je ak apajkin. ³⁸ Je'e kajx tse'e je nam tsaaydum pa'ajk naaj yakpum jem nam ak apajkin jootm; ax ve'em tse'e ni juu'a kyavintókiyut. ³⁹ Pan pan tse'e du'ookp je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e potsnaxy, ka'a tse'e du'uktsojkní ux'ook juu' ve'e nam, kux jidu'ume'e vya'añ: “Nuyojk oy xa je'e ve'e juu' ve'e potsnaxy.” Nay ve'empa tse'e je jayu dukatsokta je nam ixpajkun juu' atse'e ntuk'ixp.

6

Ku je ixpajkpatajk duyuktajti je trigo
(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ To'ke'e je poo'kxtkun xaaj vye'na, jetse'e je Jesús dutuknajxy je trigo kam maat je y'ixpajkpatajk. Ku ve'e jem ñajxti, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk duyuktajti je trigo jetse'e duvinxajtsti jem kya'm, jetse'e dupajkjidi je pyo'ox jetse'e duja'kxti je trigo pajk. ² Van'it tse'e je fariseotajk du'amotutúvidi je Jesús maat je y'ixpajkpatajk:

—¿Tyajxts miitse'e poo'kxtkun xaaj xtonda juu' ve'e je pava'nun kyayakajajtyp?

³ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¿Tis, ka'ana miitse'e je Kunuu'kx Jatyán xkotsta juu' ve'e to'k nax tyoonda je David maat je myujatyoo'tajk ku ve'e yu'oo'kjjudup vye'na? ⁴ Tajki xa ve'e je David jep je Nte'yam chaptujkp jetse'e dukaajy je kunuu'kx tsapkaaky, jetse'e dukaajy, myooyduva tse'e je myujatyoo'tajk. Ax ka'a tse'e je pava'nun duyakjaty jetse'e opyana dukáyut, je tee'tajkji ve'e tuknuvánada. Ta miits je'e ve'e xkotsta, ¿ve'em xaja?

⁵ Jetse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Ax njajejppts atse'e je kutojkun pan ti ve'e poo'kxtkun xaaj yaktónup ukpu kayaktónup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Je yaa'tyajk juu' ve'e xux je y'aka'yun ka'aj
(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Jado'k tse'e je poo'kxtkun xaaj vye'na, jetse'e je Jesús tyajki jep tsaptujkp jetse'e je jayu duyak'ixpujk. Jep tse'e vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e xux je y'aka'yun ka'aj. ⁷ Jep tse'e vye'niduva je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk maat je fariseotajkta, y'ixtupts je'e ve'e pan yakjotkada'akupe'e je Jesús je jayu ku ve'e poo'kxtkun xaaj vye'na, ve'em tse'e y'o'yixjadat vintso ve'e dunuxa'aadat kux ka'a ve'e dukutyún je'e je pyava'nunda. ⁸ Ax

ñuja'vipts je'e ve'e je Jesús vintso ve'e vyinmayda. Van'it tse'e dunuujmi je jayu juu' ve'e xux je y'aka'yun ka'aj:

—Tena jets minu yaja ya jayu vyinkujkta.

Van'it tse'e je jayu ñujkx joma ve'e tyukna'muxji. ⁹ Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dunuujmi:

—To'kts atse'e je ayook n'amotutuvava'añ. ¿Juu' tse'e je pava'nun yakjajtyp jetse'e poo'kxtkun xaaj je jayu dutónut: je'e juu' ve'e oy ukpu je'e juu' ve'e ka óyap, ku ve'e je jayu duyakjoojntykat ukpu ku ve'e je jayu duyak'oo'kut?

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús duvin'ix'apitsumkujx je jáyuda, jetse'e je pa'am jayu dunuujmi:

—Yakyajkxu je mka'aj.

Van'it tse'e je pa'am jayu je kya'aj duyakyajkxy jetse'e jyotkadaakni.

¹¹ Ax ooy tse'e tyun'ejkjidi je cho'oxpajkpada jetse'e ñay'amotutúvijidi to'k jado'k pan vintso ve'e kudutonda je Jesús.

Ku je Jesús duvinkaajn je ñumakmejtsk kukátsivada

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem tonun viinm tsapkojtspa. Tsonaxy tse'e chapkajts. ¹³ Ku ve'e je it jyajtk, van'it tse'e dyaaxjidi je y'ixpajkpatajk, numakmejtsk tse'e duvinkaajn, je'e tse'e tyukxaajidu kukátsivada. ¹⁴ Ya'a tse'e je xyaajta: Simón juu' ve'e tyukxaaji Pedro, jets je y'uts Andrés, Santiago jets Juan, Felipe jets Bartolomé, ¹⁵ Mateo jets Tomás, Santiago juu' ve'e je Alfeo je myajntk, Simón juu' ve'e je cananista partido dumaat y'ijit, ¹⁶ Judas juu' ve'e je Santiago je myajntk, jets Judas Iscariote, juu' ve'e je Jesús dupaamnup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjudup.

Ku je Jesús je numay jayu duyak'ixpujk

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk vyajntkti jem tonun viinm jetse'e tyaandi jem joy it kajxm. Jem tse'e vye'niduva numay je jayu juu' ve'e tsoo'ndu jem jerusaleenit kyajpun kajxm jets viijnk tsov juu' ve'e jem judéait y'it jootm. Jempa tse'e juu' ve'e tsoo'nduva jem tiirovit jets sidoonit y'it jootmda. Je'ets je'e ve'e ñuje'ydu kux y'amotunaxuvaandupe'e je Jesús jets je'e ve'e duyakjotkada'akut je pya'am jáyuda. ¹⁸ Jem tse'e pan pan jatye'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap; pyajkji tse'e je ko'oyjáyuvapta. ¹⁹ Nujom tse'e je jayu dutonuva'anda je Jesús kux je'e ve'e nujom je jayu duyakjotkadaak maat je myakkin.

Pan pan jaty xoonda pan pan jaty ka xoonapta

(Mt. 5.1-12)

²⁰ Van'it tse'e je Jesús duvin'ix je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi:

—Xoon xa miitse'eda, ayooova jáyuda, m'íttapt miitse'e jem je Nte'yam y'am kya'm.

²¹ 'Xoon xa miitse'eda pan pan jatye'e uxym yu'oo'kjudup, m'íttapt miitse'e ku'ux.

'Xoon xa miitse'eda pan pan jatye'e uxym yaaxtup, mxoonduktapt miitse'e ux'ook.

²² 'Xoon xa miitse'eda ku ve'e je jayu mmu'ékjada mmujot'ánjada kuxe'e ats xjaanchjávada, ats, je jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ku ve'e je jayu apuk mpámjada, mvinkojtspétjada, jets ku ve'e mjávajada ax jo'n ko'oy jayu kum'ijtti. ²³ Xoonduka tse'e ooy ku ve'e ve'em myaktonda, kux myakmooydinupe'e je maja o'yin jem tsapjootm. Ve'em je'e ve'e je jyujpit jayu dutoonduva je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka.

²⁴ 'Ayooov xa ve'e miits je mjootta pan pan jatye'e kumeenda, mxoojntktuts miitse'e yaja taav.

²⁵ 'Ayooov xa ve'e miits je mjootta pan pan jatye'e ku'uxta, myu'oo'kjadapts miitse'e ux'ook.

'Ayooov xa ve'e miits je mjootta pan pan jatye'e uxym xoojntktup, mtsaachv-inma'yunyaaxtinupts miitse'e ux'ook.

²⁶ 'Ayoov xa ve'e miits je mjootta ku ve'e je jayu anañujoma mkukótsajada, kux ve'eme'e je jyujpit jayu dukukojsidi pan pan jatye'e natyijjudu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada.

“Tsokta je jayu pan pane'e mtso'oxpajjudup”

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ 'Ax nujom tse'e miitsta pan pan jatye atse'e uxyam x'amotunajxtup, jidu'umts atse'e nva'añ: Tsokta je jayu pan pane'e mmu'ejkjjudup. Oy tse'e xtoojnjadat pan pane'e mkatsojkijudup. ²⁸ eñukótsada pan pane'e mko'oñukojsijidup. Nutsapkotsta pan pane'e mvinkojspejtjudup. ²⁹ Pan pane'e m'akupa'kxijidup to'k ado'om aaj, mooyduvats jado'k ado'om jetse'e mjaa'k'akupa'kxajadat. Pan pan tse'e mpajkuxjudup je mvituni'kx, masooktuvats jetse'e je mvitupa'tk mpajkuxjadat. ³⁰ Pan m'amótujjudup tse'e je jayu juu', ax mmo'odap tse'e. Pan mpajkuxjudup tse'e juu' miitse'e mje'eidup, ka'a tse'e x'amótudat jetse'e mmoyumpijitjidinuvat. ³¹ Pan vintso xa ve'e xtsokta jetse'e je jayu mto'nuxjadat, ve'emts miits je'e ve'e xtoojnjiduvat.

³² 'Pan je'ejyji xa miitse'e mtsojktup je jayu juu' miitse'e mtsojkijudup, ¿ti o'yints miitse'e mtoondup? Je ko'oy jayu paat xa ve'e ve'em jyátukada. ³³ Ax pan je'ejyjits miitse'e je maa'yun mtoojnjidup juu' miitse'e je maa'yun mto'nuxjudup, ¿ti o'yints miitse'e mtoondup? Je ko'oy jayu paat xa ve'e ve'em jyátukada. ³⁴ Ax pan je'ejyji tse'e juu' m'anuu'kxmooydup pan pane'e m'a'ixtup jetse'e mmoyumpijitjidinuvat, ¿ti o'yints miitse'e mtoondup? Kux natyuk'anoo'kxjuduvap xa ve'e juu' je ko'oy jáyuda jetse'e ñay'a'ixjada jetse'e juu' ñamyoyumpijitjidinuvat. ³⁵ Tsokta pan pan jatye'e mtso'oxpajkijudup, oy tse'e xtoojnjadat jetse'e xmo'odat juu', ka'a tse'e x'a'ixtat jetse'e mmoyumpijitjidinuvat, kux ve'em xa ve'e je maja o'yin xjayéptat jem tsapjootm, je Nte'yam je y'ónukts miitse'e m'íttat. Kux je Nte'yam tse'e je maa'yun to'nuxjudup je ko'oy jáyuda jets pan pan jatye'e je kukojsun dukamooydup je Nte'yam. ³⁶ Jayéptats miitse'e je tukmo'tun, ve'em ax jo'n je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, je'e tse'e je tukmo'tun dujajejpp.

Ka'a uu'm je jayu ntokimpayo'yumdat

(Mt. 7.1-5)

³⁷ 'Ka'ats miitse'e je jayu xtokimpayo'oydat, ve'em tse'e je Nte'yam mkatokimpayo'yjuduvat. Ka'ats miitse'e je jayu xtokimpámdat, ve'em tse'e je Nte'yam mkatokimpaajmjjuduvat. Mee'kxjada je tyókinda pan pan jatye'e mto'nuxjudup juu' ve'e ka óyap, ve'em tse'e je Nte'yam mtokinmee'kxjuduvat. ³⁸ Mo'oda je jayu juu', ve'em tse'e je Nte'yam mmo'ojadat nuyojk, ve'em ax jo'n je jayu juu' ve'e kijpxtup je oy kijpxun maat, tsu'kx, ojts, atajp ako'op. Pan oy xa ve'e je mjáyuvinda je mjoojntykinda, mjaa'kyakmo'odap tse'e juu' nuyojk.

³⁹ Van'it tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin vya'nuxjidi:

—¿Óyap n'ite'e jetse'e je viints jayu je myuviints jayu dupavítsut? Pan ve'em xa ve'e kuy'it, va'an numejtsk tse'e najkx tyun'avívupada jep jótup. ⁴⁰ Ni to'ka ve'e je ixpajkpa dukanumaja ax jo'n je'e juu' ve'e yak'ixpajkjup; óyam tse'e vye'ema, pan taamp xa ve'e jep je ixpajkpa kyuvajkyp jetse'e dujaye jep jya'vin kajxm je ixpajkun juu' ve'e tuk'ixjup, jyajejppapts je'e ve'e je majin ax jo'n je yak'ixpajkpa.

⁴¹ ¿Vintso je'e ve'e y'o'yixjut je'e juu' ve'e je maja tokin dumaat jetse'e duputákat je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a juu' ve'e ve'e'nji je tokin dumaat? Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e jep vyimp to'k je kup juu' ve'e va'ajts maj jetse'e dutsak jetse'e duputákat je y'uts juu' ve'e je pi'k po'ox tavyintákaja. ⁴² Van'it tse'e je y'uts dunujma: “Va'an ats duyakpítsumu je pi'k po'ox juu' ve'e jep mviimp.” ¡Mejts'aaj mejtsjoot xa je'e ve'e juu' ve'e je maja tokin dumaat! Yaknuva'ache'e too'vajkp dutsak je maja tokin juu'

ve'e jyayejpp, van'ítnum tse'e y'o'yixjut jětse'e duputákat je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je chá'a juu' ve'e vee'nji je tokin dumaat.

Yaknuja'vipts je'e ve'e je kup vintso ve'e tyama
(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Ka'a xa ve'e ti oy kup juu' ve'e duyakta'mip je ko'oy ju'kx; ka'ava tse'e ti ko'oy kup juu' ve'e duyakta'mip je oy ju'kx. ⁴⁴ Je tyajm kajxe'e yaknujava pan vintso ve'e je kup. Ka'a tse'e je higo taajm ka'a tse'e je tsaaydum taajm yaktuk jem ápit kajxm. ⁴⁵ Je oy jayu, oys je'e ve'e juu' dukats kux ijtpe'e jem jya'vin kajxm je y'oy je'e; ax je ko'oy jayu, ka oyapts je'e ve'e juu' dukats kux ijtpe'e jem jya'vin kajxm je ky'o'oy je'e. Juu' xa ve'e je jayu kyajts, jemts je'e ve'e jya'vin kajxm chaan.

Je tajk juu' ve'e tsoo'ntk jeja tsakujx jets je tajk juu' ve'e tsoo'ntk jem naxviinmji
(Mt. 7.24-27)

⁴⁶ Tyajxts ats miitse'e xtiyta: "Vintsán, Vintsán"?, ax ka'a tse'e xtonda juu' ats miitse'e nvaajnjudup. ⁴⁷ Uxyam ats miitse'e nvaajnjudat vintso je'e ve'e je jayu juu' atse'e xnumiimp, juu' atse'e x'amotunajxp jětse'e dutún juu' atse'e nkajts. ⁴⁸ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e to'k je tajk dupaam. Ax too'vajkp tse'e dutaji kaak jětse'e dutsoo'ntk je tajk jeja tsakujx. Ku tse'e je nakom ñajxy, jětse'e ojts mak je tajk dupati'its, ka'a tse'e y'o'yixju vintso ve'e duxínut kux jeja ve'e tsakujx je tajk choo'ntk. ⁴⁹ Ax je jayu juu' atse'e x'amotunajxp jětse'e dukatún juu' atse'e nkajts, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e dukataji joma ve'e dutsoo'ntk je tyajk, jemji ve'e naxviinm dupuujm. Ku tse'e je nakom ñajxy, jětse'e ojts mak je tajk dupati'its, játyjits je'e ve'e kyítuni. Vintokikajxts je'e ve'e.

7

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je tojpa je vyintsán je tyoompa
(Mt. 8.5-13)

¹ Ku ve'e je Jesús dumukojskujx je numay jayu, van'it tse'e tyajki jem capernaumit kyajpun joom. ² Jem tse'e vye'na to'k je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk. Ooy tse'e dutuntsak y'ijt to'k je tyoompa juu' ve'e pajkjup, oo'kun ámanits je'e ve'e vye'na. ³ Ku tse'e je tojpatajk je vyintsán je kats dumotu jets jeme'e je Jesús vye'na, van'it tse'e dukejx je israeelit je myújit jáyuda juu' ve'e dumunoo'kxtuktap je Jesús jětse'e ñunajxjut jětse'e je toompa duyakjotkada'akut. ⁴ Ku tse'e jye'ydi joma ve'e je Jesús, van'it tse'e dumunoo'kxtkti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jětse'e je tojpatajk je vyintsán je maa'yun xtoojnjat ⁵ kux ooyts je'e ve'e uu'm je njáyuvamda dutuntsak jětse'e duyakjapyaajmji aats je ntsaptajk.

⁶ Van'it tse'e je Jesús dumaadi je jáyuda. Ax ku tse'e támani vye'nada joma ve'e je tajk, van'it tse'e je tojpa tajk je vyintsán dukejx je jayu juu' ve'e myaatnayja'vijidup jětse'e ojts je Jesús dunaajmada:

—Vintsán, kadi ve'em xpayo'oy jětse'e mmínut yam ats ntak'am, kux ka'a xa atse'e nvinmachju jětse'e yap ats ntujkp mtákat. ⁷ Je'e kajxts atse'e tunkanayjavaja jets atse'e viinm mits nmunajxkut. Koojyji mits va'anú jětse'e jyotkada'akut ats je ntoompa, ax jotkada'akupts je'e ve'e. ⁸ Kux jem xa ve'e pan atse'e xyakkutojkjip; jempa tse'e ats je ntojpa juu' atse'e nyakkutojkjivap. Ku atse'e to'k nmuujma jětse'e ñajxkut, najxpts je'e ve'e; ku atse'e jado'k nmuujma jětse'e myínut, miimpts je'e ve'e; ku atse'e je ntoompa juu' ntukpava'añ, tyuumpts je'e ve'e.

⁹ Ku tse'e je Jesús du'amotunajxy, atuva atoki tse'e yaktaajnji je kats juu' ve'e je tojpatajk je vyintsán kyejx. Van'it tse'e vya'kumpijt jětse'e dunuujmi je numay jayu juu' ve'e panajxjudup:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets yaja nujom israeejlit y'it jaat, ni to'ka atse'e tunkapaa'ty juu' atse'e xjaanchja'vip ax jo'n to'k je jayu juu' atse'e xnukejxip.

¹⁰ Ku ve'e je kukátsiva vyimpjittini jem tyak'am, jotkada'akyani tse'e dupaattini je tojpatajk je vyintsán je tyoompa.

Ku je Jesús duyakjoojntypajknuva to'k je ku'aa'k ta'axtajk je myajntk

¹¹ Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem naiinit kyajpun kajxm. Jem tse'e je y'ixpajkpatajk jets je numay jayu myujatyoo'ajada. ¹² Ku ve'e je Jesús dumutami je pats aka'a joma ve'e je naiinit jayu duyaknaa'tojkkáxta je kyajpunda, van'it tse'e du'ix jets jeme'e duka'anajkxta yaknaxtajkiva to'k je oo'kpa, je ku'aa'k ta'axtajkts je'e ve'e je myajntk, to'kamts je'e ve'e dumajntka. Ooyts je'e ve'e je myukukajpun jayu tyunmujatyoo'ajada.

¹³ Ku tse'e je Maja Vintsán du'ix je ku'aa'k ta'axtajk, jetse'e dutukma't, van'it tse'e dunuujmi:

—Kadi mya'axy.

¹⁴ Van'it tse'e jyaa'ktami, jetse'e dutaajn je ka'yun, jetse'e yo'y'atúvidi je jayu juu' ve'e dupakaaydup. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je oo'kpa:

—Atse'e vaamp, pojtukni.

¹⁵ Je jayu juu' ve'e aa'kani ukve'nip, pojtuknu tse'e jetse'e y'ajxtkni, jetse'e kyojtpajknuva. Van'it tse'e je Jesús dutukkatajkini je tyaak. ¹⁶ Ku ve'e du'ixti je numay jayu, májum aa'k tse'e dutuntuk'atúvidi jetse'e je Nte'yam duyakmájidi duyakjaanchidi. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Ka'adam xa ve'e je Nte'yam dujaa'tyóki je jyayu.

¹⁷ Ax ya'a tse'e juu' ve'e je Jesús tyoon, va'kxtk tse'e je ayook. Yaknuja'vits je'e ve'e jem nujom judéait y'it jootm jets je naax je kajpun juu' ve'e tamanaat.

*Je'eda pan pan jatye'e je Yalnapejtpa Juan kyejx
(Mt. 11.2-19)*

¹⁸ Ku ve'e ve'em tyoojnji kyojtsji, van'it tse'e je Yalnapejtpa Juan je y'ixpajkpatajk tyukmumaajntykjidi nujom juu' jatye'e je Jesús tyoon kyojts. ¹⁹ Van'it tse'e numejtsk je y'ixpajkpa duyaaaxji jetse'e dunuujmide jetse'e najkx je Jesús du'amotutúvada pan je'em je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, uk pan yak'a'ixupnum je'e ve'e. ²⁰ Ku tse'e jye'ydi joma ve'e je Jesús, van'it tse'e vyaandi:

—Je Yalnapejtpa Juan aatse'e xkejxp jets aats mitse'e n'amotutúvat pan je Criistovam mitse'e, uk pan n'a'ixupnum aats je'e vine'e.

²¹ Ku tse'e jye'ydi, yakjotkadaakyp tse'e vye'na je Jesús numay je jayu, je pa'am dutuknuvaatsni je jayu jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumni jem je jayu jya'vin kajxmada, nay ve'empa tse'e je viints jayu duyakvin'ixpajkni. ²² Ax jidu'um tse'e je Jesús je kukátsiva du'atsaajv:

—Najkxu xtukmumaaydukta je Juan juu' ve'e uxyam m'íxtup mmótudup. Tukmumaaydukta vintso ve'e je viints jayu vyin'ixpakta, je uxket jayu oy yo'pyákta, ñuva'atsjada je pa'am pan pan jatye'e leprapajkjudup, je nat jayu myotupakta, jyoojntypajktinuva pan pan jatye'e aa'kanda, jets vintso ve'e je ayoova jayu yaktuknujava je oy kats je oy ayook. ²³ Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e ijtp xjaanchja'vidup.

²⁴ Ku ve'e je Yalnapejtpa Juan je y'ixpajkpa ñajkxtini, van'it tse'e je Jesús je numay jayu dunuujmide je Yalnapejtpa Juan kajx. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ku miitse'e mnajkxti joma ve'e kyapantsuuna, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je jayu juu' ve'e mejtsvinmaayp, juu' ve'e ijtp ax jo'n to'k je kapy juu' ve'e oyvintsova pojuyo'yp? ²⁵ Pan ka je'e kajxape'e mnajkxti, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je jayu juu' ve'e va'ajts oy xax? Mnuja'vidup xa miitse'e jets jem je yakkutojkpa tyak'am je'e ve'eda juu' ve'e va'ajts oy naxyojxjudup jetse'e oy ñaajk'ítjada. ²⁶ Pan ka je'e kajxape'e mnajkxti, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa? Ax je'e

tse'e. Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets jyaa'knumájip je'e ve'e nuyojk je Yaknapejtpa Juan jets ka'a ve'e pan viijnk je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. ²⁷ Je Yaknapejtpa Juan xa je'e ve'e juu' ve'e jidu'um je Kunuu'kx Jatyán y'ava'nip:

Nkejxp xa atse'e je nyakkatsuyo'yva juu' ve'e mvintoo'vákajap, je'e tse'e myak'o'yixjup je too' joma ve'e mnáxut.

Jidu'um tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ.

²⁸ 'Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets nujom je jayu juu' ve'e joojntykidu jets juu' ve'e uxyam joojntykidup, ni pana tse'e dukanumaja ax jo'n je Yaknapejtpa Juan; ax jyaa'knumájip je'e ve'e ni ka'a je Juan jyapana juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam y'am kya'm —jidu'um tse'e je Jesús vyaajñ.

²⁹ Ax ku tse'e je Yaknapejtpa Juan je jayu duyaknapejt, van'it tse'e je numay jayu maat je kupa'mun pakmojkpada du'amotunajxti juu' ve'e kyojts, kyuvajktu tse'e jets pyaatyp y'akeeguip'e juu' ve'e je Nte'yam chajkp jets je'e ve'e dutóndat, yaknuke'xnatajkidu tse'e ku ve'e ñapejtiti je Yaknapejtpa Juan je ñapejtun kajx. ³⁰ Ax je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk, ka'ats je'e ve'e dukuvajkti juu' ve'e je Nte'yam tukmutsojkujuu, je'e kajx tse'e kyayaknapejtjidi.

³¹ Van'it tse'e je Maja Vintsán jyaa'kvaajñ:

—Ya'ats atse'e ntukmu'a'ixmojkidup je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup. ³² Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je pi'k ónuk juu' ve'e ajxtktup koo'yiva jep maa'y jaatp jetse'e dunajmada je myujatyoo'da: “Njavinxooxtu ve'e taav jetse'e m'étstat, ka'a tse'e tum'etsta; njatukvin'aavdu tse'e taav je tsaachvinma'yun uv jetse'e mya'axtat, ka'a tse'e tumya'axta.” ³³ Miin xa ve'e je Yaknapejtpa Juan, ka'a tse'e je tsapkaaky dukaajy, ka'a tse'e je tsaaydum pa'ajk naaj du'uuk; ax ve'emts miitse'e mva'anda jets jeme'e jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. ³⁴ Van'itts atse'e nmiimpa, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, kaayp ookp atse'e, jets miitse'e mva'anda jets munuyojk atse'e nkay n'uu'k jets nmaatnayja'vijidup atse'e je kupa'mun pakmojkpada jets je viijnk tókinax jáyuda. ³⁵ Ax je'eda pan pan jatye'e je Nte'yam myooyp je vijin je kejun, ñuja'vidinupts je'e ve'e jets pyaatyp y'akeeguip je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam tyuump kyajtsp.

Ku je Jesús vye'na jep je fariseo Simón tyak'ap

³⁶ To'k nax tse'e to'k je fariseo dūvaajv je Jesús jetse'e ojts dumaatkáy jem tyak'am. Van'it tse'e ñujkx je Jesús jetse'e dumaatnajxy kaayva. ³⁷ Ku tse'e dūnuja'vi to'k je ta'axtajk juu' ve'e tókinax jayu, juu' ve'e jemit kukajpun, jets jeme'e je Jesús vye'na jem je fariseo tyak'am, van'it tse'e dukaajn to'k je poo'p tsaaj apajkin juu' ve'e je pa'ajk xoo'kpa naaj dumaat, jetse'e je Jesús dūnūujkx. ³⁸ Ku ve'e jye'y jep je Jesús ñaadup tsov, van'it tse'e yaaxy, je vyinnaaj tse'e tyuknuta'kxi je Jesús je tyek, jetse'e je vyaajy dutukpo'ttaatsni, jetse'e je tyek dutsuu'kx, jetse'e je pa'ajk xoo'kpa naaj dupaajmji. ³⁹ Ku tse'e je kutajk du'ix jets ti ve'e je ta'axtajk tyuump, van'it tse'e ñaña'muxji: “Pan je'em ya'a ve'e kuy'it je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, kudunujávats ya'a ve'e vintsō ya'a ve'e jyáyuva pane'e toojnjup majtsjup, kux tókinax jayu xa ya'a ve'e xi ta'axtajk.” ⁴⁰ Van'it tse'e je Jesús je fariseo dūnūujmi:

—Simón, jēpe'e juu' atse'e nkotsuvaampy.

Van'it tse'e je fariseo y'atsaajv:

—Yak'ixpajkpa, kotsu n'it.

⁴¹ Jetse'e je Jesús vyaajñ:

—Numejtsk xa ve'e je yaa'tyajk to'k je yakmeen'anoo'kxpa dumuyójada y'ijt. To'k tse'e myuyójada y'ijt mugooxk mókupx je denario meen jets jado'k vujxtkupxuk majk.

⁴² Ka'a tse'e y'o'yixjada vintsō ve'e dumukuvéttat. Van'it tse'e je yakmeen'anoo'kxpa myee'kxuxjidi je yojta. Nukótsuts n'it, ¿pane'e nuyojk dutsojkp je yakmeen'anoo'kxpa?

⁴³ Van'it tse'e je Simón y'atsaajv:

—Ve'em xa atse'e ntij jets je'e ve'e juu' ve'e nuyojk je meen duyójip y'ijt.
Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Oy xa ve'e xtij.

⁴⁴ Van'it tse'e je Jesús duvin'ix je ta'axtajk, jetse'e je Simón dunuujmi:

—¿M'ixpe'e ya ta'axtajk? Ku xa atse'e yaja mtujk tuntaka, ka'ats atse'e je mtsoxk naaj tuxma'a jets atse'e ya ntek taa kumpuj; ax ya ta'axtajk, je vyinnaajts ats ya'a ve'e tuxtukpakpuj jetse'e tuduyaktu'uts maat je vyaajy. ⁴⁵ Ka'ats ats mitse'e tuxtsuu'kx; ax jets ya'a, ka'anats ya'a ve'e ats ya ntek dutsoo'kx'atúva ku ve'e tutyaka. ⁴⁶ Ni ka'avats atse'e yam nkuvajkm tuxpuujmja je olivos aceite; ax pyaajmjits ya'a ve'e taav je pa'ajk xoo'kpa naaj ats ya ntek. ⁴⁷ Ax je'e kajxts ats mitse'e nnuujma, óyam ya'a ve'e ooy tyuntokinaxjáyuva tuy'it, je tsojkun tse'e juu' ve'e jyajejpp, je'e tse'e duyaknukexnatajkip jets ta ve'e je Nte'yam tyokinmee'kxju. Je jayu juu' ve'e yuu'nam yaktokinmee'kxp, yuu'namts je'e ve'e je tsojkun dujayep.

⁴⁸ Van'it tse'e dunuujmi je ta'axtajk:

—Mee'kx tse'e je mtokin tyañ.

⁴⁹ Van'it tse'e je javyaa'kxtajk ñavyaajnidi:

—¿Pants ya'a ve'e ya jayu ñatyijju jets ya'a ve'e je jayu dutokinmee'kx?

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús dunuujminuva je ta'axtajk:

—Je Nte'yame'e tumyaktsa'akju kux atse'e tuxjaanchjáva. Najkxni mits oy aaj oy joot.

8

Je ta'axtajkta juu' ve'e duputajkidup y'ijt je Jesús

¹ Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je Jesús ñajxy tyajki jem may kajpun kajxm je mújit je muutskit, jetse'e je jayu dutuk'ix je oy kats je oy ayook, je'e tse'e tyuk'ixp vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm; mujatyoo'ijidup tse'e vye'na je ñumakmejtsk ixpajkpatajk. ² Jempa tse'e je ta'axtajkta juu' ve'e mujatyoo'ijidu, je'e juu' ve'e je Jesús yakpítsumuxjidinu je ko'oyjáyuvap jem jya'vin kajxmda jetse'e duyakjotkadaakni juu' ve'e pajkjup ijttu. Nuto'k tse'e je'eda je María Magdalena, jeme'e jya'vin kajxm y'ijt nuvuxtojtuk je ko'oyjáyuvap; ³ jado'k tse'e je Juana; jado'k tse'e je Chuza je ñuda'ax, je Chuza juu' ve'e duyakkutojkjip je toompatajk jep je Herodes tyujkp; jado'k tse'e je Susana; jets je viijnk ta'axtajkta juu' ve'e putajkijidup y'ijt maat je joojntykin juu' ve'e y'ixtup jyajejptup.

Je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴ Numay tse'e je jayu choo'ndi jem kyajpun kajxmda jetse'e je Jesús najkx du'ixta. Ku ve'e je numay jayu ñay'amojkijidi, van'it tse'e je Jesús vya'nuxjidi ya tukmu'a'ixmojkin:

⁵ —To'k xa ve'e je jayu taamt vajpa chaa'n. Ku tse'e duvuj je taamt, jem tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja too' kujk. Van'it tse'e je jayu dutuktee'ndi jetse'e je jeyyva tánuk dupiivdini. ⁶ Jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja tsakujx joma ve'e peji je naax. Ku ve'e távani myux vye'na, taatsnu tse'e je'e kajx ku ve'e je naax kyanika. ⁷ Jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja ápit akujk. Van'it tse'e je ápit yee'k jetse'e dukoo'k'ítumooyini je oy ojts jetse'e yee'kut. ⁸ Nay jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja oy naxkujx. Je'e tse'e ta'mi. Jem tse'e juu' ve'e naajkma'yiju mókupx taajm.

Van'it tse'e je Jesús mak kyaajts:

—Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

Je'e pan tyajx kajxe'e je tukmu'a'ixmojkin yakpuujm

(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

⁹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi pan vintso ve'e yakkojtsva'ach juu' ve'e tyukmu'a'ixmojki. ¹⁰ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je Nte'yam tse'e mtuknuja'vijidup vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm; ax ka'a tse'e je Nte'yam tyuknujávajada je'eda juu' ve'e uu'm maat ka'ijttup. Je'e kajxts ats je'e ve'e ntukmukotsta je tukmu'a'ixmojkin maat kux jya'ixtup xa je'e ve'e juu' atse'e ntuump, ka'a tse'e duvinjávada, jyah'amotunajxtupts je'e ve'e juu' atse'e nkajtsp, ka'a tse'e duvinmótuda.

*Ku je Jesús dukojtsvaach je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)*

¹¹ Ax jidu'um tse'e ya tukmu'a'ixmojkin yakkojtsva'ach. Ve'em xa je'e ve'e je taamt ax jo'n je Nte'yam je kyats je y'ayook. ¹² Jeja tse'e too' kujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je Nte'yam je kyats je y'ayook. Van'it tse'e jye'ya je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta jetse'e dupajkjini jem jya'vin kajxm je kats je ayook juu' ve'e yakvaajnjidu jets ka'a ve'e dujaanchjávadat, ve'em tse'e dukajayéptat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ¹³ Jeja tse'e tsakujx joma ve'e peji je naax, joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je Nte'yam je kyats je y'ayook jetse'e dukuvakta je xoojntkun maat, jyaanchja'vidup tse'e ku ve'e vee'n ya it ñaxy. Ax ku tse'e je ko'oyjáyuvap du'ix vintso ve'e duyaktokintóndat, van'it tse'e dukoo'kmaja paamdini je kats je ayook juu' ve'e y'amotunajxtu. ¹⁴ Jeja tse'e ápit akujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook du'amotunajxtup. Ku ve'e ya it ñaxy, je'e tse'e ooy tyunvinmaaydup je naxviijnit je'e, chojktup tse'e jetse'e kumeen y'íttat, jetse'e xoojntkp ñaajk'ituvá'anjada. Je Nte'yam je kyats je y'ayook juu' ve'e y'amotunajxtu, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je taamt juu' ve'e jeja ápit jaat yakvaj jetse'e kyata'mi. ¹⁵ Ax jeja tse'e oy naxkujx joma ve'e je taamt yakvuj jetse'e ñaajkma'yiji, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook du'amotunajxtup jetse'e dumaja pamda je oy aaj je oy joot maat jets je tuv jáyuvín maat. Je yuj vinma'yun maat tse'e je jyáyuvín je jyoojntykin vyimpitta ax jo'n je Nte'yam tyukmutsókjada.

*Je ta'kxpa tukmu'a'ixmojkin
(Mt. 5.14-16; Mr. 4.21-25)*

¹⁶ Ni pana xa ve'e je ta'kxpa dukana'ak jetse'e juu' dutuknaxjópup ukpu jep maajntkun pa'tkup duyo'otsut; ña'kp je'e ve'e jetse'e kajxm dupum jetse'e ve'em dukuta'kxut anañujoma je jayu juu' ve'e tajkidup jep tujkp. ¹⁷ Nay ve'empa tse'e, ka'a xa ve'e tii juu' ve'e yu'uts jetse'e ux'ook kyanuke'xnatákat, ka'a tse'e tii juu' ve'e kayaknuja'vip jetse'e ux'ook je jayu dukanujávát.

¹⁸ Payo'oyda oy juu' ve'e m'amotunajxtup. Pan pan tse'e juu' dumaat, jaa'kyakmo'op tse'e; jets pan pan tse'e juu' yuu'n vee'n dumaat, yakpajkinup tse'e nujom.

*Je'e juu' ve'e je Jesús tyaakja'vip
(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)*

¹⁹ Van'it tse'e je Jesús je tyaak jets je y'utsatajk jye'ydi joma ve'e je'e; ka'a tse'e y'o'yixjidi vintso ve'e duvinkutámadat kux numaye'e je jayu ooy tyunve'na. ²⁰ Van'it tse'e je Jesús je jayu vya'nuxji:

—Uxep xa ve'e tak'aagup je mtaak jets je m'utsatajk, mitse'e myakkotsuvaajnjudup.

²¹ Van'it tse'e y'atsaajv:

—Pan pan jaty xa ve'e du'amotunajxtup je Nte'yam je kyats je y'ayook jetse'e dukutyonda, je'ets atse'e nja'vidup ax jo'n ats je n'uts je n'ajch kuy'ijtti, jets ats je n'uts je ntsa'a, jets ats je ntaak.

*Ku je Jesús duyak'atuvi je mak'k poj
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)*

²² To'k nax tse'e je Jesús tyajki jem barco jootm maat je y'ixpajkpatajk, jetse'e dunuujmídi:

—Ja'mda jem jado'k ado'om napa'am.

Jetse'e ñajkxti. ²³ Yo'ydup tse'e vye'nada jetse'e je Jesús myanajxy. Van'it tse'e makk pyoj'ukvaajñ jetse'e je naaj kyajxmpojtuk jetse'e tyajki jem barco jootm. Ojts'ukvaannup tse'e vye'na, javee'n jyakunajxni, ²⁴ van'it tse'e duyoyxti je Jesús, jetse'e dunuujmidi:

—¡Yak'ixpajkpa! ¡Yak'ixpajkpa! ¡Kunajxumdinuptam xa ve'e na'aakp!

Van'it tse'e je Jesús jyotvij jetse'e dutuknuujmi je poj jets je naaj. Van'it tse'e je poj y'atuvi jetse'e je naaj tyu'ujkajty. ²⁵ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Tyajxse'e je jaanchja'vin xkajayepa?

Tsa'kidup tse'e jetse'e atuva atoki tyuntaandi je y'ixpajkpatajk, jetse'e ñay'amotutúvijidi:

—¿Vintsos ya'a vine'e ya jayu je makkín ooy dutunjayep? ¡Je poj paat je naaj paat tse'e dupava'añ, ax katsupajkjudup tse'e!

*Ku je Jesús duyakpítsum je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxm
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)*

²⁶ Van'it tse'e choo'ndi jem galiléait y'it jootm jetse'e jye'ydi jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am jem gadaarait y'it jootm. ²⁷ Ku tse'e je Jesús pyítsum jem barco jootm, van'it tse'e vyinkutámiji to'k je yaa'tyajk juu' ve'e jem tso kukajpunip; jékanits je'e ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap, jékani tse'e kyanaxyaxju. Ka'ats je'e ve'e jep tujkp chuuna; jepe'e aajntkup tyun'it joma ve'e je oo'kpa ñaxtákada. ²⁸ Ku ve'e du'ix je Jesús, van'it tse'e divinkoxkteni, jetse'e makk dunuujmi:

—¿Ti katsts uu'me'e njayejpump?, Jesús. Je'e xa mitse'e je y'Onuk, je Nte'yam, juu' ve'e dunukajxmikajxp. Nmunoo'kxtkpts ats mitse'e jets atse'e kadi xtsaachtún.

²⁹ Ve'em tse'e vyaajñ kux pyavaampye'e je Jesús je ko'oyjáyuvap jetse'e pyítsumnit. May náxanits je'e ve'e je ko'oyjáyuvap tyukkoo'yaja vye'na, nay ve'empa tse'e cadenatsum jem kya'm jets jem tyékum je jayu jyayak'itju; ax vinnaajknáxts je'e ve'e jyayaktsum, ve'emts je'e ve'e dutukpojtikúx je cadena jetse'e je ko'oyjáyuvap yaknajkxjini joma ve'e kyapantsuuna. ³⁰ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúviji:

—¿Tise'e mxaaj?

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Miijl Am atse'e nxaaj.

Je'e kajxts je'e ve'e ve'em vyaajñ kux numaye'e je ko'oyjáyuvap tutyuntuktajkijini vye'na. ³¹ Ax je ko'oyjáyuvap tse'e dumunoo'kxtktu je Jesús jetse'e kadi pyakéxjada jep kaak jótup. ³² Jem tse'e tonun viinm vye'niduva numay je keem jya'kxta. Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap dumunoo'kxtkti je Jesús jetse'e myaso'okjadat jetse'e najkx je keem dutuktákada. Yakjajtuxjudu tse'e je Jesús. ³³ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap pyítsumdini jem je yaa'tyajk jya'vin kajxm jetse'e je keem dutuktajkidi. Van'it tse'e nujom je keem kyusnoomdi jem tonun viinm jetse'e y'ano'midi jem maja na'akaya jootm. Jep tse'e ñax'oo'kkajxtini.

³⁴ Ku tse'e je keem ixpa du'ixti jets vintsos ve'e juu' jaty jyajty, tsa'kidu tse'e. Jatyji tse'e ñajkxti jem kajpun kajxm jetse'e du'ava'nidi juu' ve'e toojnju kojtsju. ³⁵ Van'it tse'e je numay jayu pyítsumdi, jetse'e najkx du'ixta pan ti ve'e tutyunju tukyatsju. Ku tse'e jye'ydi joma ve'e je Jesús, jem tse'e dupaatti je yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap tuy'it. Jemts je'e ve'e chuuna je Jesús je tyek mutam, xáxani jets óyani je vyinma'yun. Tsa'kidu tse'e je jáyuda ku ve'e du'ixti. ³⁶ Pan pan jatye'e du'ixtu pan vintsos ve'e je Jesús duyakjotkadaaky je jayu, vyaajnjudu tse'e je jayu juu' ve'e je'ydu. ³⁷ Van'it tse'e nujom je jémit jayu ooy tyuntsa'kidi, je'e kajx tse'e dumunoo'kxtkti je Jesús jetse'e jem choo'nnit. Van'it tse'e je Jesús tyajki jem barco jootm jetse'e vyimpijtni jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am. ³⁸ Je yaa'tyajk juu' ve'e je ko'oyjáyuvap jem jya'vin kajxm

tuy'it, jyamunoo'kxk tse'e je Jesús jetse'e kuduyakjajty jetse'e kudumaadi. Van'it tse'e je Jesús ña'muxji jetse'e tyánut. Jidu'um tse'e vyaajñ:

³⁹ —Vimpijtni jem mtak'am jets avana ti maa'yune'e je Nte'yam tumto'nuxju.

Van'it tse'e ñujkx je yaa'tyajk jetse'e je kajpun duvaajnjkujx nujom juu' ve'e je Jesús tyoon je'e kajx.

*Je Jairo je ñaax jets je ta'axtajk juu' ve'e je Jesús je vyit dutoon
(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)*

⁴⁰ Ku tse'e je Jesús jye'ynuva jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am, jem tse'e numay je jayu ooy tyun'a'ixjidini vye'na, ooye'e tyunxoondukta ku ve'e jye'ya. ⁴¹ Van'it tse'e to'k je yaa'tyajk jye'y juu' ve'e jep tsaptujkp dunuvintsánip, Jairo ve'e xyaaj. Van'it tse'e je Jesús dvincoxkteni jetse'e dumunoo'kxk jetse'e jem tyak'am ñajkxut ⁴² kux jeme'e to'k je ñaax juu' ve'e makmejtsk joojnt jo'n ve'nip, to'kamts je'e ve'e dunaaxa, oo'kun ámanits je'e ve'e vye'na. Ku tse'e je Jesús ñujkx, numay tse'e je jayu tyumpanajkxji jetse'e tyunyak'atijmojkni.

⁴³ Jem tse'e numay jayu akojkm ñajkxpa to'k je ta'axtajk juu' ve'e makmejtsk joojntani dujajejpp je vinnujkxju pa'am, távani tse'e je tsolyivatajk dutukmujokyajxni nujom juu' ve'e y'ixp jyajejpp, ni pana tse'e kya'o'yixji jetse'e yakjotkada'akjut. ⁴⁴ Van'it tse'e jep naadup tsov je Jesús je vyitupaa'v dutoojnji. Tun jatyji tse'e y'atúvini je vinnujkxju pa'am.

⁴⁵ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Pants atse'e tuxtán?

Ku tse'e ni pana dukakuvujk, van'it tse'e je Pedro jets je myujatyoo'da vyaandi:

—Yak'ixpajkpa, ya numay jayu xa mitse'e m'atijmojkjup, jetse'e x'amotutuva pan pane'e tumtanju!

⁴⁶ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Jeja xa ve'e je jayu pan pan atse'e tuxtán, kux nja'vi atse'e taav jets ta atse'e je nmakkin nyaktún.

⁴⁷ Ku tse'e je ta'axtajk ñayja'viji jets nuke'xnatáka ve'e tyaañ, van'it tse'e tyuntsa'kini jetse'e nunmíppnup dununujkx je Jesús, jetse'e dvincoxkteni, jetse'e jeja je numay jayu vyinkujk du'ava'ni jets tyajxe'e dutaajn jets vintso ve'e tun jatyji jyotkadaakni. ⁴⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Mjotkadaaknu xa ve'e taav je'e kajx ku atse'e tuxjaanchjáva. Najkxni oy aaj oy joot.

⁴⁹ Kojtspna tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e to'k je jayu jye'y, jem tse'e je Jairo tyak'am chaa'n, jetse'e je Jairo dunujmi:

—Távani xa ve'e je mnaax y'aa'k. Kadi xjaa'k'atsu'ux ya yak'ixpajkpa.

⁵⁰ Ku tse'e je Jesús du'amotunajxy, van'it tse'e vyaajñ:

—Kadi mtsa'aga. Koojyji xa atse'e xjaanchjávat jetse'e je mnaax jyotkadaaknit.

⁵¹ Ku tse'e jye'ydi joma ve'e je tajk, ni pana tse'e je Jesús dukayakjajtji jetse'e dumaattákat, je Peedroji ve'e, je Santiago, je Juan, jets je kiix ónuk je tyee' je tyaak.

⁵² Tum ñuyaaxtup tum ñutsaachvinmaaydup tse'e je jayu vye'nada je kiix ónuk. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Kadi mya'axta. Ka'a xa ya'a ve'e ya kiix ónuk y'aa'ka, maapji ya'a ve'e.

⁵³ Yaktukxiik tse'e kux ñuja'vidup je'e ve'e jets aa'kani je'e ve'e vye'na. ⁵⁴ Van'it tse'e je Jesús je kiix ónuk je kya'aj dukoojnuk, jetse'e makk kyajts, jetse'e dunujmi:

—Kiix ónuk, pojtukni.

⁵⁵ Van'it tse'e je kiix ónuk jyoojntypajknuva jetse'e jatyji pyojtukni. Van'it tse'e je Jesús vyaajñ jetse'e duyakkádat je kiix ónuk. ⁵⁶ Atuva atoki tse'e je tyee' je tyaak tyuntaandi. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat jets ti ve'e tutyunju tukyatsju.

9

*Ku je Jesús du'akejxva'kxti je y'ixpajkpatajk ka'amaayva
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)*

¹ Van'it tse'e je Jesús duyaknay'amojkiji je ñumakmejtsk ixpajkpatajk jetse'e dumoojy je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumdat jem je jayu jya'vin kajxmda jetse'e je jayu dutuknuva'atstat jyajuu'pa'ama juu' ve'e myaatta. ² Van'it tse'e dukejxti ka'amaayva, jetse'e je jayu dutuknujávadat jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu ñapyaajmjidinit jem je'e y'am kya'm, jetse'e duyakjotkàda'aktat pan pan jatye'e pajkjudup. ³ Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Ka'a tse'e ti xmutsoo'ndat juu' ve'e m'ajootadap jeja too' aajy, ka'a tse'e xmutsoo'ndat je tajk, ka'a tse'e je apajkin, ka'a tse'e je tsapkaaky, ni ka'ava tse'e je meen. To'k ni'kxji ve'e je mvit xmunajkxtat juu' ve'e mjajejptup. ⁴ Kujyajomatujka tse'e mtákadat, jeja tse'e mnamyáyjadat pan vinxup xaaj ve'e mtanava'anda jem kajpun kajxm. ⁵ Pan joma tse'e je jayu mkakuvákjada, mtsoo'ndinup tse'e jem jetse'e xvinxíttat je mteka jetse'e vyánukut je naxvay juu' ve'e tuxpava'akta jem kyajpun jootm, ve'em tse'e dunujávadat jets ka óyap je'e ve'e juu' ve'e tyoondup.

⁶ Najkxtuts je'e ve'e jem nujom pi'k kajpun kajxmda, ve'em tse'e duvaajnjada je jayu je oy kats je oy ayook, yakjotkàdaaktuvap tse'e pan pan jatye'e pajkjudup jyajomatsova.

*Ku je Yaknapejtpa Juan y'oo'kni
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)*

⁷ Ku ve'e je yakkutojkpa Herodes je kats dumotu ti ve'e je Jesús tyuump, ooy tse'e je vinma'yun dutunjayejp kux jeme'e juu' ve'e vaandup jets joojntykpajknuva ve'e je Yaknapejtpa Juan. ⁸ Jempa tse'e pan pane'e vaanduvap jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Elías je'e ve'e, je'e ve'e joojntykpajknuva jetse'e ñaajknuke'xnatajkijinuva. Nay jempa tse'e pan pane'e vaanduvap jets joojntykpajknuva ve'e je viijnk juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. ⁹ Ax je Herodes tse'e vaan:

—Nyakjyyukpojxjinu xa atse'e je Juan. ¿Pants je'e n'it vine'e juu' atse'e ooy je jayu xtuntukumumaajntyktup?

Yak'ixuvaan tse'e je Jesús.

*Ku je Jesús je jayu duyakkaajy numugooxk miijl naxy
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)*

¹⁰ Ku ve'e je kukatsivatajk vyimpijttini, van'it tse'e je Jesús duvaajnjadi pan ti jatye'e ojts dutonda. Van'it tse'e pyavoojvjidi jetse'e ñajkxti joma ve'e to'k je apuk it, je betsáidait kajpun mutam. ¹¹ Ku ve'e je numay jayu dunuja'vidi, van'it tse'e dupanajkxti je Jesús. Van'it tse'e kyuvajkjidi, jetse'e vya'nuxjidi vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, jetse'e duyakjotkàdaakni pan pan jatye'e pajkjudup.

¹² Ku ve'e tánani je it vye'na, van'it tse'e je Jesús je ñumakmejtsk ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e ña'muxjidi:

—Pakejxtini to'k aaj ya jáyuda jetse'e najkx du'íxtada je kyaaky je tyojkx jem pi'k kajpun kajxmda jets jem kam jootm jets je it joma ve'e pyoo'kxtat, kux ka'a xa ve'e yaja tii ni tía joma uu'me'e yájada.

¹³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Miitse'e myakkáydap.

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ka'a xa aatse'e uxuyam ntimaada, mugooxkji aatse'e yap je tsapkaaky nmaada jets mejtskji je ajkx. ¿Ukpu najkxp aats vine'e njoy je kaaky je tojkx jetse'e nujom kyáydat?

¹⁴ Ax je jayu tse'e juu' ve'e jem ve'nidup, numugooxk miijl jo'n tse'e y'ijtti je yaa'tyajk. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpada:

—Pajkva'kxtats ya jayu nuvujxtkupxuk majk jaty jo'n jetse'e xyak'ajxtuktat.

¹⁵ Ve'em tse'e dutoondi. Jetse'e nujom y'ajxtkti. ¹⁶ Van'it tse'e je Jesús dukoojnuk mugooxk je tsapkaaky jets mejtsk je ajkx. Van'it tse'e jem tsajm tso pyat'ix jetse'e je Nte'yam dukukojsji. Van'it tse'e duyakva'kxy, jetse'e dumooydi je y'ixpajkpatajk, jetse'e je numay jayu dutukvinkuka'yidi. ¹⁷ Ax nujom tse'e je jayu kyaaydi jetse'e kyooxjidi. Ku ve'e je jayu kyakyajxti, van'it tse'e dupakmojktini jamakmejtsk kach je tsapkaaky kunax jets je ajkx kunax.

Ku je Pedro du'ava'ni jets je Jesús je'e ve'e je Cristo
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸ To'k nax tse'e je Jesús naaydum chapkajts. Jem tse'e je y'ixpajkpatajk dumaadada vye'na. Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vintsöse'e je jayu vya'anda, pánuk atse'e?

¹⁹ Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Jem xa ve'e pane'e vaandup jets mitse'e je Yaknapejtpa Juan, jempa tse'e pane'e vaanduvap jets je Elías mitse'e, nay jempa tse'e pane'e vaanduvap jets mitse'e nuto'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, je'ek tse'e joojntypajknuva.

²⁰ Van'it tse'e du'amotutúvidi:

—Jets miitsta, ¿vintsots miitse'e mvaanduva jets pan atse'e?

Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Mits xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

Ku je Jesús du'ava'ni je y'oo'kun
(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dutukpavaandi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat jets je'e je'e ve'e je Cristo. ²² Jetse'e dunuujmidi:

—Tun vinkopk xa je'e ve'e jets atse'e ooy ntuntsaa'paa'tut. Ka'ats atse'e xkuváktat je israeelit je myújit jáyuda, je tee'tajk je vyintsanda, jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk. Xyak'oo'ktapts atse'e je jayu; ax joojntypajknuvaps atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp.

²³ Van'it tse'e dunuujmidi nujom je jáyuda:

—Pan pan xa ve'e dutsojpk jetse'e y'ijtnit ats maat, va'an tse'e dumasokkajxni je y'avintso vinma'yun, jetse'e jóvum xaaj je jyoot je jya'vin dumakpámut jetse'e chaach-paa'tut ax jo'n je jayu juu' ve'e je y'oo'kun du'anajkxip ku ve'e je cryuuz dupaku'ú, jets atse'e xpamiinnit. ²⁴ Kux pan pan xa atse'e xkajaanchja'vip kuxe'e dutsa'aga jetse'e y'oo'kut, ka'ats je'e ve'e dujayéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Ax pan pants atse'e ijtp xjaanchja'vip, óyame'e y'oo'kut ats kajx, je'e tse'e dujayejpnpup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ²⁵ Ni vinxupa xa je'e ve'e je jayu kyato'nuxjut ku ve'e duje'eikáxut nujom ya naxviijnit it jetse'e vyintókiyut je jayu je jyoot je jya'vin. ²⁶ Kux pan pan xa atse'e xtuktsó'otyoomp jetse'e ats je nkats je n'ayook dutuktsó'otyoompa, ntuktsó'otyoompaps ats je'e ve'e ku atse'e nmiinnuvat ats je nmajin maat, ats je nTee' je myajin maat, jets je va'ajts ángeles je myajin maat. ²⁷ Tyúvam xa atse'e nva'añ jets jeja ve'e je jáyuda juu' ve'e yaja ijttup jetse'e kya'oo'ktat pan ka'ana ve'e du'ixta je Nte'yam je kyutojkun myin.

Ku je Jesús tyikts jetse'e y'ajaj y'atu'kx
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Toodojtuk xaaj jo'nani tse'e je it ñaxy vye'na ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, van'it tse'e ñujkx tsapkojtspa, je'e tse'e duvovutsoo'n je Pedro, je Santiago, maat je Juan. Van'it tse'e pyejtti joma ve'e to'k je kopk. ²⁹ Tsapkojtsp tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e je vyiijn je y'aaj tyikts jetse'e je vyit ojs tyumpoo'pikúx jetse'e y'ajaj y'atu'kx. ³⁰ Van'it tse'e vya'kke'xti numejtsk je yaa'tyajk jetse'e dumaatnakyojtsjidi je Jesús. Je Moisés jets je Elíasts je'e ve'e ijttu. ³¹ Naa'vittjdupts je'e ve'e je tsapjootmit majin; je'ets je'e

ve'e kyojstsup ku ve'e je Jesús y'oo'kut jem Jerusalén. ³² Manajxtu tse'e je Pedro maat je myujatyoo'tajk. Ku tse'e jyotvijti, van'it tse'e du'ixti je Jesús je myajin maat jets janumejtsk je yaa'tyajk juu' ve'e je Jesús myaatténidup. ³³ Najkxtinup tse'e vye'nada numejtsk je jayu, van'it tse'e je Pedro dunuujmi je Jesús:

—Yak'ixpajkpa, oy xa je'e ve'e ku aatse'e yaja n'it. Va'ants aats dupumu toojk je pi'k ojts atyajk: to'k mits mje'e, jets to'k je Moisés jye'e, jets jado'k je Elías jye'e.

Ax ka'a tse'e je Pedro dunujava pan ti ve'e kyajtsp. ³⁴ Kojtspna tse'e vye'na ku ve'e to'k pak je vínuts ñuje'yjidi jetse'e yo'tsjidi. Ax tsá'kidu tse'e je ixpajkpatajk ku ve'e yo'ts'ukvaajnidi je vínuts. ³⁵ Jep tse'e vínuts akujkp myotu to'k je ayook. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ya'a xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp. Amotunaxta juu' ve'e kyajtsp.

³⁶ Ku ve'e je ayook y'atuvi, van'it tse'e du'ixti jets naaydume'e je Jesús vye'nini; ama'at tse'e tyaandi. Ka'a tse'e dupanvaajnidi juu' ve'e y'ixtu, van'itnume'e ku ve'e je Jesús jyoojntykpajknuva.

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)*

³⁷ Je ku'óxit tse'e, jeme'e kopk viinm kyadaaktini vye'na, van'it tse'e numay je jayu je Jesús du'anajkxidi. ³⁸ Jem tse'e numay jayu akojkm to'k je yaa'tyajk vye'na juu' ve'e makk dumukojts je Jesús, jetse'e vyaajñ:

—Yak'ixpajkpa, ixu to'k aaj ats je nmajntk kux je'ejyji ve'e to'k ats nmajntkip. ³⁹ Ax to'k tse'e je ko'oyjáyuvap ats je n'ónuk dumach jetse'e duyakya'axy, jetse'e duxituyo'oy jetse'e jep ats je n'ónuk y'avup pyítsum je aa'pk. Ax tsaachpaatp tse'e ats je n'ónuk, ka'a tse'e je ko'oyjáyuvap myaso'okuva'añju. ⁴⁰ Távani xa atse'e njamunoo'kxtukta ya m'ixpajkpatajk jetse'e duyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap, ax ka'a tse'e y'o'yixjidi.

⁴¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—jMiits xa je'e ve'eda juu' ve'e je Nte'yam dukajaanchja'vidup jets ka vintúvap je'e ve'e juu' ve'e mtoondup! ¿Joma vaatts atse'e njaa'kja'ítut miits maatta jetse'e njaa'kjamuténadat? Yakminu je m'ónuk.

⁴² Ax ku tse'e je mix ónuk duyaknajkxti jeja je Jesús vyinkujk, van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yakkítuji jetse'e xyituyo'yji. Van'it tse'e je Jesús dutuknuujmi je ko'oyjáyuvap jetse'e duyakjotkadaakni je mix ónuk, jetse'e je tyee' dutukkatajkinuva.

⁴³ Ax nujomda tse'e je jayu atuva atoki je Nte'yam je myajin dutuktaandi.

*Ku je Jesús je y'oo'kun du'ava'ninuva
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)*

Atuva atókina tse'e vye'nada je jayu maat juu' ve'e je Jesús tyuump, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

⁴⁴ —Amotunaxta oy juu' atse'e nkotsuvaampy, ka'a tse'e xjaa'tyókidat. Yakpámup xa atse'e jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

⁴⁵ Ax ka'ats je'e ve'e dvinmótudi je y'ixpajkpatajk juu' ve'e je Jesús kyajtsp kux kyayaknuke'xnatajkipnume'e vye'na jetse'e dvinmótudat; tsá'kidup tse'e jetse'e du'amotutuvi'óyadat pan vintso ve'e dutij.

*Je'e juu' ve'e dunumájip
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)*

⁴⁶ Van'it tse'e je ixpajkpatajk ñakyojtsvintsov'ukvaajnidi pan pane'e dunumajikajxp aje'ejyjida. ⁴⁷ Ku ve'e je Jesús dunuja'vi vintso ve'e vyinmayda, van'it tse'e dupuujm jeja pya'ayi to'k je pi'k ónuk, ⁴⁸ jetse'e dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Je jayu pan pane'e oy jayu napyajmjup maat to'k je pi'k ónuk ax jo'n ya'a, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyumju ats maat. Ax je jayu pan pane'e oy jayu napyajmjup

ats maät, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyumju maät je'e pan atse'e xkejxp. Kux pan pan xa ve'e miitsta naajkpi'kikajxjup, je'ets je'e ve'e juu' ve'e dunumájip.

“Pan pan xa ve'e xkatso'oxpajkumdup, uu'm maattats je'e ve'e”
(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Van'it tse'e je Juan ña'muxji:

—Yak'ixpajkpa, n'ix aatse'e to'k je jayu juu' ve'e mits je mxaaj dukojtspaatp jetse'e duyakpítsum jem je jayu jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap; ax ve'emts aats je'e ve'e nnuujma jets ka'a ve'e ve'em jyátukat, je'e kajx ku ve'e uu'm maatta kyavídut.

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Ka'a xa miitse'e ve'em kuxnuujmidi, kux pan pan xa ve'e xkatso'oxpajkumdup, uu'm maattats je'e ve'e.

Ku je Jesús dutuknuujmi je Santiago maät je Juan

⁵¹ Ku ve'e tyámini vye'na jetse'e je Jesús chajpejtnit, van'it tse'e je mak aaj je mak joot dupuujm jetse'e jem Jerusalén ñujkx. ⁵² Kyejx tse'e je kyukátsivada jetse'e vyintoo'vákajadat. Ax je'e tse'e je'ydu joma ve'e to'k je pi'k kajpun juu' ve'e jem samaariait y'it jootm. Jem tse'e duja'ixtidi je it joma ve'e je Jesús kuñamyajji. ⁵³ Ax ka'a tse'e je jemit jayu dutsojkti jetse'e jem tyánut kux y'ixtupe'e jets jeme'e Jerusalén ñajkxta. ⁵⁴ Ku ve'e ve'em du'ixti numejtsk je y'ixpajkpa, je Juan maät je Santiago, van'it tse'e je Jesús dunuujmidi:

—Maja Vintsán, ¿mtsajkpe'e jets aatse'e je Nte'yam n'amótuvut jetse'e je jaajn duyakkustákat jem tsajviinm jets ya'a ve'e kyutókidat?

⁵⁵ Van'it tse'e je Jesús vyin'ixjidi jetse'e tyukna'muxjidi. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa miitse'e xnujávada ti vinma'yune'e mjajejptup, kux ka óyap je'e ve'e juu' ve'e mtonumpituvaandup. ⁵⁶ Ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets atse'e je jayu nyakkutókiyut, je'e ve'e jets atse'e je jayu nyaktso'okut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Van'it tse'e ñajkxti joma ve'e jado'k je pi'k kajpun.

Nutoojk je jayu juu' ve'e je Jesús dupanajkxuvaandu
(Mt. 8.19-22)

⁵⁷ Jeja tse'e too' aaj vye'nada, van'it tse'e je Jesús to'k je yaa'tyajk ña'muxji:

—Mpanajkxuvaampy xa ats mitse'e pan joma ve'e mnujkk.

⁵⁸ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Jep xa ve'e je vaax je y'aajntk joma je'e ve'e chuuna, jempa tse'e je jeyyva tánuk je pye'en, ax ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ni je'ets atse'e xka'ijta joma atse'e ya nkuvajk nko'okut.

⁵⁹ Van'it tse'e je Jesús dunuujmi jado'k je jayu:

—Pamiinni ats.

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Vintsán, masookk ats to'k aaj jets atse'e je ntee' nyaknaxtákat, van'itts ats mitse'e mpanajkxnit.

⁶⁰ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Je'eda pan pan jatye'e dukajajejptup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, va'an tse'e duyaknaxtákada je y'oo'kpada; jets mits, najkxuts jetse'e je jayu xvaajnjat vintso ve'e y'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm.

⁶¹ Van'it tse'e jado'k ña'muxjuva:

—Mpanajkxuvaampy xa ats mitse'e. Masookk ats to'k aaj jets atse'e too'vajkp najkx du'avana jem njan'am ntak'am.

⁶² Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan pane'e ijtp ax jo'n je jayu juu' ve'e je kaaj yo'on ka'aj dumajtsp, van'it tse'e y'ixumpit ku ve'e yu'uj, ka'ats je'e ve'e duvinmachju jetse'e y'itut jem je Nte'yam y'am kya'm.

10

Ku je Jesús du'akejva'kxy nutoogupxuk majk je y'ixpajkpatajk

¹ Távani tse'e je Maja Vintsán ve'em vya'añ vye'na, van'it tse'e dūvinkaajn janutoogupxuk majk je y'ixpajkpatajk jetse'e numejtsk jaty dūkejx juu' ve'e vintoo'vákajadap jeja nujom kajpun kujx joma je'e ve'e ñajkxut. ² Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Ooy xa ve'e je jayu juu' ve'e dukah'amotunajxtupna je oy kats je oy ayook. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je trigo taajm juu' ve'e pakmojkip. Ax nu'eejji tse'e je toompada. Je'e kajx tse'e, amótuda je Kam je Vyintsán jetse'e je toompa dujaa'kkéxut jetse'e je jayu dutuknujávadat je oy kats je oy ayook. ³ Najkxtats miits. Mpokejxtup xa ats miitse'e jetse'e m'ittat ax jo'n je carnero ónukta juu' ve'e najxtup jeja numay lobo akujk. ⁴ Ka'a tse'e xpavítstat je m'apajkinda, ka'a tse'e xpavítstat je mmeenda, ni ka'ava tse'e je mka'ajkta. Ka'a tse'e mtánadat jeja too' aajy ku ve'e je jayu xkojtspo'o'kxtat. ⁵ Ku ve'e jep tujkp mtákadat, kojtspo'o'kxtats jidu'um: “Je Nte'yam je y'oy joot maat tse'e y'ijttinit pan pan jatye'e tsuunidup yaja tujk.” ⁶ Pan mkuvajkjudup tse'e je oy joot maat, mo'ojadaps je'e ve'e je Nte'yam je'e je y'oy joot. Ax pan ka'a tse'e mkuvákjada, vaajnjada tse'e je jayu jets ka'a ve'e je Nte'yam myo'ojadat je y'oy joot. ⁷ Jyajomatujka tse'e mtákadat, jeja tse'e mnamyáyjadat jetse'e xkáydat x'oo'ktat juu' ve'e myakmo'odap. Tukkadaakjudupts je'e ve'e je jayu jetse'e mmo'ojadat je mtukjoojntykinda, kux je toompa, vyinmajtsjup je'e ve'e jetse'e yakmujóyut. Ka'a tse'e tajkm tajkm mkáydat. ⁸ Ku ve'e mtákadat jem kajpun jootm joma ve'e myakkuváktat, mkáydap m'oo'ktap tse'e pan ti ve'e myakmooydup, ⁹ yakjotkada'akta pan pan jatye'e pajkjudup aajnjudup jem, jetse'e xnaajmadat: “Je Nte'yam xa ve'e myaaxuxjudup jetse'e m'ijttinit jem y'am kya'm.” ¹⁰ Ax pan mtajkidup tse'e jem kajpun jootm jetse'e mkayakkuvákta, najkxtats jeja tyoo' aajy jetse'e je jayu xnaajmadat: ¹¹ “Nvinxijtp aatse'e ya ntek jets aatse'e mpujkja ya ñaxvay juu' ve'e yaja miits mkajpun kujxta aats tumpava'aky, ve'em tse'e je nuja'vin xjayéptat jets ka'a ve'e mnapyámjada jem je Nte'yam y'am kya'm. Ax nujávada tse'e jets távani ve'e je Nte'yam myaaxuxjada jetse'e m'ijttinit jem y'am kya'm.” ¹² Ve'emts atse'e nva'añ jets ku ve'e dupaatnit je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je tsaachpaatun yakmooydinit je jayu juu' ve'e jem kajpun kajxm tsuunidup jets ni ka'a ve'e je sodómit jáyuda.

Je'eda pan pan jatye'e dukakatsupajktup je Nte'yam (Mt. 11.20-24)

¹³ ¡Ayoov xa ve'e miits je mjootta, coraziinit jáyuda! ¡Ayoov xa ve'e miits je mjoottava, betsáidait jáyuda! Pan kuyaktuujn xa ve'e jem tiirovit jets sidoonit kyajpun kajxmda je majin juu' atse'e yaja ntuump uxyam paat miits maatta, kuvyinmayumpijttinits je'e ve'e, kudumasooktinits je'e ve'e je kyo'oy joojntykinda, kuduyaknukexnatajkidits je'e ve'e jets ñutsaachvinmaaydupe'e je tyókinda ku ve'e je koompa yo'tspa vit kuñatyukxojxjidi jetse'e kuñapya'muxjidi je jaajm jem ñi'kxmda kyojmda. ¹⁴ Ku ve'e dupaatnit je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je tsaachpaatun myakmooydinit jets ni ka'a ve'e je jayu juu' ve'e tsuunidu jem tiirovit jets sidoonit kyajpun kajxmda. ¹⁵ Jets miitsta, capernaumit jáyuda, ¿ve'eme'e mvinmayda jets mtsajpéttape'e? Ax ka'a tse'e, myakpokejxtinupe'e jem joma ve'e je it juu' ve'e dunu'ava'tikajxp.

16 'Pan pan xa miitse'e mkats'amotunajxjudup, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n atse'e kuxkats'amotunajxti. Pan pants miitse'e mkakuvajkjjudup, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n atse'e kuxkakuvajkti. Ax pan pan jatyts atse'e xkakuvajktup, ve'emts je'e ve'e ax jo'n kudukakuvajkti je'e pan atse'e xkejxp.

Ku vyimpijtini je nutoogupxuk majk ixpajkpada

17 Ku ve'e vyimpijtini je nutoogupxuk majk ixpajkpada, van'it tse'e dunuujmidi je Jesús:

—Maja Vintsán, ku xa aatse'e mits je mxaaj nkojtsppaa'ty, je ko'oyjáyuvap paatts aatse'e xkatsupajktup.

18 Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—N'ix xa atse'e je Satanás kyusvívup, jeme'e tsapjootm chaa'n ax jo'n to'k je vítsuk ñaxkada'aky. 19 Atsts miitse'e nmooydu je kutojkun jetse'e xtuktee'ndat je tsaa'n jets je kaa'pyk, je'e paat jetse'e xyakkutojkjadat je Satanás viinm, je'e juu' ve'e je Nte'yam dutso'oxpajkp. Ka'ats miitse'e ti mjátjadat mnáxjadat. 20 Oyam tse'e vye'ema, ka je'e kajxyap tse'e mxoonduktat kuxe'e je ko'oyjáyuvap mkatsapákjada, je'e miitse'e nuyojk mtukxoonduktat kux javyétani ve'e je mxaajta jem tsapjootm.

Ku je Jesús xyoojntk

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

21 Ku tse'e van'it, jetse'e je Jesús xyoojntk je Espíritu Santo kajx, jetse'e vyaajñ:

—Tata, mits xa ve'e mka'mikujxp je tsapjootmit it jets ya naxviijnit it. Nkukojsjip ats mitse'e kux je jayu juu' ve'e je pi'k ónuk jo'n ijttup, je'ets mitse'e mtuknuja'vidu juu' ve'e myo'tsju je'eda pan pan jatye'e natyijjudup kuvij jáyuda jets juu' ve'e ooy juu' jaty dutunnuja'vidup. Ve'em tse'e, Tata, kux ve'em xa mitse'e xtsak.

22 'Nujom xa atse'e je nTee' xtukkatajkikujx. Ni pana xa atse'e xka'ixa; ats je nTee'ji atse'e x'ixa. Ax ni pana tse'e duka'íxaiva ats je nTee'; atsji ve'e n'ixa, ats, je'e je y'Onuk, jets je'eda pan pan jatye'e ntsajkp jets atse'e je nTee' ntuk'íxut.

23 Van'it tse'e duvin'ixti je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi aje'ejjida:

—Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je vyijn dutuk'íxtup juu' miitse'e uxyam m'íxtup, 24 kux ve'em xa ats miitse'e nvaajnjada jets numaye'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka jets numaye'e je yakkutojkpa duja'ixuvaandi juu' miitse'e uxyam m'íxtup, ax ka'ats je'e ve'e du'ixti, jyah'amotunaxuvaanduts je'e ve'e juu' miitse'e uxyam m'amotunajxtup, ax ka'ats je'e ve'e du'amotunajxti.

Je oy samaariait jayu tukmu'a'ixmojkin

25 Van'it tse'e to'k je tsaptujkpit yak'ixpajkpa tyeni jetse'e je Jesús dutukkats'ixti. Jidu'um tse'e du'amotutuvi:

—Yak'ixpajkpa, ¿tis ats vine'e ntónup jets atse'e njajejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

26 Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—¿Vintsose'e javyet jep je Moisés pyava'nun kujxp? ¿Vintso ve'e xkats?

27 Van'it tse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpa y'atsaajv:

—“Tsokta je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, nujom ja'vin, nujom aaj nujom joot, nujom je mmaju maat, jets nujom je mvinma'yun maat. Tsojktuvats je mmujantamda je mmutaktamda ve'em ax jo'n viinm mnachókjada.”

28 Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Oy xa ve'e tum'atsav. Tonu ve'em jetse'e xjajejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

29 Kanatyokimpamuvaajnup tse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpa, je'e kajx tse'e vyaajñ:

—¿Pants je'e ve'e ats je nmujantam je nmutaktam?

30 Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—To'k nax xa ve'e to'k je jayu jem Jericó ñujkx, jeme'e Jerusalén chaa'n. Jeja tse'e too' aajy kyada'aky vye'na, van'it tse'e je mee'tspa myajtsjidi jetse'e pyajkuxjidi nujom je pyaamduk juu' ve'e myaat vye'na, je vyit paat tse'e pyajkjidu, jetse'e duvojpti, dutsii'kti, jetse'e dumasookti oo'kun ámani. ³¹ Ve'em tse'e jyajty jetse'e jem ñajxpa to'k je tee'. Ku tse'e du'ix, jetse'e dujakeek. ³² Nay ve'empa tse'e ñajxpa je tsov to'k je Leví je chaan je kyooj juu' ve'e duputajkip je tee'tajk. Ku tse'e du'ixpa, nay ve'empa tse'e dujakeekpa. ³³ Ax jem tse'e ñajxpa to'k je samaariait jayu. Ku tse'e du'ix, tyukmo't tse'e. ³⁴ Van'it tse'e dumutami je jayu jetse'e je xya'ajka dutuktso'yi je pa'ajk tsaaydum naaj jets je olivos aceite. Van'it tse'e je vit dutuknupijit je xya'ajka. Van'it tse'e duyakpejt jem byuurro ni'kxm jetse'e duyaknujix joma ve'e to'k je tajk joma ve'e je jayu myatañ. Jem tse'e to'k tsooj du'ix. ³⁵ Ku tse'e je samaariait jayu choo'nni je kujápit, van'it tse'e duyakpítsum mejtsk je denario meen jetse'e dumoojy je kutajk, jetse'e dunuujmi: “Nvaate'e to'k aaj ya jayu xjaa'kpa'am'ixut. Pan mjaa'kyaktuump tse'e je meen, nmukuvejt nupts ats mitse'e ku atse'e nvimpijtnuvat.”

³⁶ Van'it tse'e je Jesús je tsaptujkpit yak'ixpajkpa du'amotutuvi:

—¿Pan tse'e mnasja'vip nutoojk ya jayu juu' ve'e oy dumutoon je jayu juu' ve'e yakmee'ts?, ve'em ax jo'n je myujantam je myutaktam oy kudumutuujn jo'n.

³⁷ Van'it tse'e y'atsaajv:

—Aaj, je'e xa ve'e juu' ve'e tukmo'tju.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Najkxni, jetse'e nay ve'em je jayu xtoompat.

Ku je Jesús vye'na jep je Marta jets je María tyak'ap

³⁸ Ku ve'e je Jesús je tyoo' dupajknuva, van'it tse'e tyajki jem pi'k kajpun jootm. Jem tse'e to'k je ta'axtajk juu' ve'e Marta duxaaj, je'e tse'e takmoojyju. ³⁹ Jempa tse'e to'k je y'uts juu' ve'e María duxaaj, je'e tse'e jeja je Jesús vyinkujk ajxtk jetse'e du'amotunaxy juu' ve'e je Jesús kyajtsp. ⁴⁰ Je Marta tse'e duyakkayuvaamp oy je Jesús, je'e tse'e ka'itumoojyju, je'e kajx tse'e je Jesús divinkutami jetse'e dunuujmi:

—Maja Vintsán, ¿ka'a mitse'e xvinnmay vintso atse'e ya n'uts xmasa'ak naaydum maat ya toonk? Naajma to'k aaj jets atse'e min xputaka.

⁴¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Marta, Marta, may viijn je'e ve'e juu' ve'e mvinmaayp jetse'e mvinma'yunma'aju, ⁴² ax to'k viijn tse'e juu' ve'e mka'ijtxujp; ya María xa ve'e tuduvinkán juu' ve'e nujojck oy. Ax ni pana tse'e kyapajkuxjut.

11

Ku je jayu chapkats

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ku ve'e je Jesús to'k nax chapkojtskujx, van'it tse'e nuto'k je y'ixpajkpa ña'muxji:

—Maja Vintsán, tuk'ixus aats to'k aaj vintso aatse'e ntsapkótsut, ve'em ax jo'n je Yaknapejtpa Juan dutuk'ix je y'ixpajkpatajk.

² Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Ku miitse'e mtsapkótstat, jidu'um tse'e xkótstat:

Aats je nTee',

tsapjootm xa mits jeme'e,

va'ajts aaj va'ajts joots mitse'e, jetse'e myakvinjávát myakvintsa'agat.

Yakmiinni to'k aaj je mkutojkun.

Ve'em ax jo'n jem tsapjootm tyunju juu' mitse'e mtsajkp,

ve'em tse'e tyoojnjuvat yaja naxviijn.

³ Mooyk aats uxyam je kaaky je naaj juu' aatse'e jóvum xaaj ntukjoojntykip.

⁴ Mee'kxjik aats je ntokin,

ve'em ax jo'n aatse'e ntokinmee'kxpa pan pan jaty aatse'e xmutokintoomp.
Kadi aats to'k aaj xmasa'ak jets aatse'e nka'at jem je ko'oyjáyuvap y'am kya'm;
mitsts aatse'e x'ixup xjayé'pup, x'axajtókup,
ve'emts aatse'e xkah'amaadaagat je kyo'oy je'e.

⁵ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—¿Pants miits n'ite'e nuto'k, jetse'e ñajkxut tso'm jo'n jeja je'e tyak'aajy juu' ve'e myaatnayja'vijup jetse'e dunaajmat: “Tuk'anoo'kxus ats to'k aaj toojk je mtsapkaaky?,
⁶ kux to'k xa ve'e juu' atse'e nmaatnayja'vijup, je'e tse'e tumyatáñ jeja ats ntak'aajy, ax ka'a tse'e tii ti atse'e nmo'op.” ⁷ Van'it tse'e jepji y'atsaajv tyujkp: “Kadi ats xyakpojtuk kux távani xa atse'e ya ntajk nyak'atojki jets tats atse'e ya n'ónuk nmaatma'vidini; ax ka'ats atse'e x'uk'o'yixjini jets ats mitse'e juu' nmo'ot.” ⁸ Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets pojtukup je'e ve'e jetse'e dumo'ot pan ti je'e ve'e chajkp, ka je'e kajxape'e ku ve'e dumaatnayjavaja, je'e kajxe'e jetse'e kadi jyaa'k'atsu'uxju. ⁹ Ax ve'emts ats miitse'e nnaajmada: Amótuda juu' je Nte'yam, jetse'e myakmo'odat; íxtada, jetse'e xpaattat; kojtspo'o'kxta jeja tak'aagui, jetse'e je Nte'yam myak'avaatsuxjadat. ¹⁰ Kux pan pan xa ve'e je Nte'yam juu' du'amótup, yakmo'oyt tse'e; pan pan tse'e juu' du'íxtip, pyaatyp tse'e; pan pan tse'e kojtspo'o'kxp jeja tak'aagui, yak'avaatsuxjup tse'e je Nte'yam.

¹¹ 'Miitsta, ónuk tee'da ónuk taakta, ku ve'e je m'ónukta m'amótujadat je tsapkaaky, ¿je tsaa' tse'e mmo'odap? Ku ve'e m'amótujadat je ajkx, ¿je tsaa'n tse'e mmo'odap?
¹² Ku ve'e m'amótujadat je tsetu'ut, ¿je kaa'pyk tse'e mmo'odap? ¹³ Mjako'oyjáyuvada xa miitse'eda, mnuja'vidup tse'e jetse'e je m'ónukta xmo'odat je y'oy je'e; ax je nTee'anda, juu' ve'e jem tsapjo'otm, nuyojkts je'e ve'e dumo'ot je Espíritu Santo pan pan jatye'e amótujadup.

*Ku je Jesús yaktij jets je ko'oyjáyuvape'e je kutojkun mooyju
(Mt. 12.22-28; Mr. 3.19-26, 30)*

¹⁴ Yakpítsumnu tse'e je Jesús jem je yaa'tyajk jya'vin kajxm to'k je ko'oyjáyuvap juu' ve'e je yaa'tyajk oom duyaktaannu. Ku tse'e pyítsumni je ko'oyjáyuvap, van'it tse'e kyojtspajkni je yaa'tyajk. Atuva atoki tse'e tyaandi je numay jayu juu' ve'e du'ixtu. ¹⁵ Ax jem tse'e juu' ve'e vaandu:

—Je Beelzebú, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, je'e xa ya'a ve'e mooyjup je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxmda.

¹⁶ Jempa tse'e pan pan jatye'e amótujadu to'k je tsajmit nuja'vin, ve'em tse'e dutukkats'íxtada. ¹⁷ Ñuja'vipts je'e ve'e je Jesús jets ti ve'e vinyinmaaydup, je'e kajx tse'e dunujmidi:

—Nujom tse'e je kutojkun juu' ve'e je jyayu nacho'oxpajkjudup, vintókiyupts je'e ve'eda. Pan nacho'oxpajkjudup tse'e je jayu juu' ve'e to'k jaajn to'k tajk, vintókiyvaps je'e ve'e. ¹⁸ Nay ve'empa tse'e, pan nacho'oxpajkjudupts je'e ve'eda pan pan jatye'e ijttup jem je Satanás y'am kya'm, ka'a tse'e je kyutojkun jyejkpat. Je'e kajx xa atse'e ve'em nva'añ kuxe'e miits mva'anda jets je Beelzebú atse'e je kutojkun xmo'oyt jets atse'e je ko'oyjáyuvap nyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxmda. ¹⁹ Pan je'ets atse'e kuxma'a je kutojkun jets atse'e je ko'oyjáyuvap nyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxmda, ¿pan tse'e dumo'oyt je kutojkun je mjáyuda jetse'e duyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda? Je'e kajx tse'e je mjáyuda duyaknuke'xnatákada jets ka'a ve'e oy juu' xpayo'oyda. ²⁰ Ax je Nte'yamts atse'e xmo'oyt je kutojkun jets atse'e nyakpítsumut je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda, je'e tse'e va'ajts duyaknuke'xnatajkip jeja miits mvinkujkta jets ats kajxe'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm.

*Yakvinkadaak yaknaxkadaak tse'e je Jesús je Satanás
(Mt. 12.29-32; Mr. 3.27-29; Lc. 12.10)*

²¹ 'Ku xa ve'e to'k je tsots yaa'tyajk jep dumaada juu' ve'e natyukkuvaajnjup, jetse'e je tyajk du'ix'it, ka'ats je'e ve'e je pyaamduk tyijatyju tyinaxyju juu' ve'e jep tyujkp. ²² Ax pan mejtsp tse'e jado'k juu' ve'e nuyojk tsots ni ka'a ve'e je'e, jetse'e du'amaadaaga, van'it tse'e dupujkja nujom juu' ve'e myakkip jetse'e natyukkuva'anjut, jetse'e je pyaamduk duyakva'kxy juu' ve'e pyajkji.

²³ 'Pan pan xa ve'e ats maat ka'ijtp, xtso'oxpajkpts ats je'e ve'e; pan pants atse'e xkamaattoomp, xmutokintoompts ats je'e ve'e.

Je ko'oyjáyuvap juu' ve'e vimpijtnuvap

(Mt. 12.43-45)

²⁴ 'Ku xa ve'e to'k je ko'oyjáyuvap je jayu dutukva'ach, ve'em tse'e vyimpavidut jem ta'ajts it jootm, y'ixtip tse'e joma ve'e pyoo'kxut. Ka'a tse'e dupaa'ty. Van'it tse'e ñaña'muxju: "Va'an ats du'avimpijtinuva joma atse'e n'ukpítsum." ²⁵ Ku tse'e vyimpijtnuva, ve'em tse'e je jayu je jya'vin dupaa'ty ax jo'n to'k je tajk juu' ve'e pe'etapúk jets avaatsuva. ²⁶ Van'it tse'e ñajkxnuva jetse'e duyaktsaa'n januvuxtojtuk je myuko'oyjáyuvap juu' jatye'e nuyojk ka oyap jets ka'a ve'e je'e. Van'it tse'e tyajkikáxta tsuuniva jem je jayu jya'vin kajxm. Nuyojk ka oyapts je'e ve'e je jayu tyaannuva jets ka'a ve'e ku ve'e to'k dumaada y'ijt.

Je'eda pan pan jatye'e xoon

²⁷ Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, van'it tse'e to'k je ta'axtajk kyojtspítsum jeja numay jayu akujk. Jidu'um tse'e je Jesús dunuujmi:

—Xoon xa je'e ve'e je ta'axtajk juu' ve'e myakke'xju jetse'e myaktsi'tsji.

²⁸ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Xoon xa je'e ve'eda nuyojk pan pan jatye'e je Nte'yam je y'ayook du'amotunajxtup jetse'e dukutyonda.

Ku je ko'oy jayu du'amótudi je maja nuja'vin

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹ Jaa'knay'amojkijidu tse'e je numay jayu joma ve'e je Jesús. Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Ko'oy jáyuts je'e ve'e je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, y'amótudup tse'e jetse'e du'ixtat je maja nuja'vin jetse'e ve'em juu' dujaanchjavadat. Ax ka'a tse'e je nuja'vin yakmo'odat; je nuja'vinji ve'e yakmo'odap juu' ve'e yaktaan je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Jonás. ³⁰ Kux ve'em ax jo'n je Jonás je nuja'vin duyaktaajñ maat je jayu juu' ve'e jem níniveit kyajpun kajxm tsuunidu, ve'emts atse'e je nuja'vin nyaktaajnjiduvat maat je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ³¹ Ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, yaknuke'xnatákapts je'e ve'e je yakkutojkpa ta'axtajk juu' ve'e tsoo'n jem joma ve'e je poj ñujkx jets vyinmajtsjudupe'e je tsaachpaatun je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, kux va'ajts jékum je'e ve'e chaa'n jetse'e ojts du'amotunaxy je Salomón je vyijin je kyejun. Ax jeja tse'e to'k yaja juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ni ka'a ve'e je Salomón. ³² Ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, yaknuke'xnatákapts je'e ve'e je jayu juu' ve'e tsuunidu jem níniveit kyajpun kajxm jets vyinmajtsjudup je'e ve'e je tsaachpaatun je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, kux myasooktu ve'e je kyo'oy joojntykinda je níniveit jayu ku ve'e je Jonás tyukka'amaajyjidi je Nte'yam je kyats je y'ayook. Ax jeja tse'e to'k yaja juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ni ka'a ve'e je Jonás.

Ve'em xa ve'e je jayu je vyijn ax jo'n je jayu je jyoot je jya'vin

(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³ Ni pana xa ve'e dukana'ak to'k je ta'kxpa jetse'e dupum joma ve'e yu'uts y'ítut ukpu ti dutuknaxjoput, kajxm je'e ve'e dupum jetse'e kyuta'kxjadat pan pan jatye'e tajkidup jep tujkp.

³⁴ Ve'em xa ve'e miits je mviiijnda ax jo'n je mjootta je mja'vinda. Pan oy xa ve'e je mviiijnda, m'ixtup tse'e oy. Ax pan ma'at tse'e je mviiijnda, koo'ts tse'e juu' jaty tyañ. Nay ve'empa tse'e maat je mjootta je mja'vinda. Pan va'ajts tse'e je mjootta je mja'vinda, je y'oy je'e tse'e mtoondup; ax pan m'ajootidup tse'e je kyo'oy je'e jetse'e vintok m'itta, je kyo'oy je'e tse'e mtoondup. ³⁵ Mnay'ixjadapts miitse'e jetse'e kyavimpítut kyo'oy je'e je y'oy je'e juu' ve'e ijtp jem mja'vin kajxmda. ³⁶ Ax pan ijtp tse'e tum je y'oy je'e jem mja'vin kajxmda, tum je y'oy je'e tse'e mtoondup mkojtstup, ve'em tse'e m'ittat ax jo'n je ta'kxpa juu' ve'e je jayu dukuta'kxp.

Ku je Jesús dutuknuujmi je fariseotajk jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk (Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Ku ve'e je Jesús kyojtskujx, van'it tse'e to'k je fariseo vyoojvji kaayva jem tyak'am. Van'it tse'e je Jesús tyajki jetse'e ñajxy kaayva. ³⁸ Atuva atoki tse'e je fariseo tyaañ ku ve'e du'ix jets ka'a ve'e je Jesús too'vajkp kyapuj joma vaat je kyatajks ve'em ax jo'n je jujpit jayu je pava'nun duyaktaandi. ³⁹ Van'it tse'e je Maja Vintsán ña'muxji:

—Miiitsta, fariseotajkta, ve'em xa miitse'eda ax jo'n je jayu juu' ve'e duyakvaatstup jeñi'kxmji je tuk'a'ooguin jets je tuk'atojkxin; ax je jyoot, ojtsts je'e ve'e juu' ve'e mee'tsmúk jets juu' ve'e je ko'oy to'nun kajx jéjip. ⁴⁰ ¡Ka'a miitse'e oy juu' xpayo'oyda! ¿Ka'a miitse'e xnujávada jets je'e pane'e dupaam juu' ve'e ijtp jeñi'kxm, nay je'ejam tse'e dupaam juu' ve'e jep akujkp? ⁴¹ Toojnada je jayu je y'oy je'e, ve'em tse'e m'ittat ax jo'n je tuk'a'ooguin jets je tuk'atojkxin juu' ve'e to'k ka'ajyji va'ajts ijtp, ka'a jeñi'kxmji.

⁴² ¡Ayooov xa ve'e miits je mjootta, fariseotajkta! Mmooydup xa ve'e je Nte'yam je diezmo je muxo'ojkin paat, ax jo'n je menta, je xoo'kpa ojts, jets juu' jatye'e viijnk aajy ojts; ax ka'a tse'e xmaja pamda vintso ve'e je Nte'yam yaktsak jets vintso ve'e yaktún juu' ve'e pyaatyp y'akeegui. Oy xa je'e ve'e jetse'e xpámdat je diezmo; ax nuyojk vinkopkts je'e ve'e jetse'e je Nte'yam xtsóktat jetse'e xtóndat juu' ve'e pyaatyp y'akeegui.

⁴³ ¡Ayooov xa ve'e miits je mjootta, fariseotajkta! Mtsojktup xa ve'e jetse'e xtuktsaanadat je tsujjntkun juu' ve'e tum oojyit jep tsaptujkp, mtsojktuvap tse'e jetse'e jeja too' aajy myakkojtspoo'kxtat je vintsa'kin maat.

⁴⁴ ¡Ayooov xa ve'e miits je mjootta, mejts'aaajta mejtsjootta! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je it joma ve'e je oo'kpa ñaxtaka. Jeja tse'e je jayu ñaxy; ka'a tse'e dunujávada jets jepe'e je oo'kpa, kux ka'a ve'e kye'ex.

⁴⁵ Van'it tse'e y'atsoojvji to'k je tsaptujkpit yak'ixpajkpa:

—Yak'ixpajkpa, ku xa ve'e ve'em mva'añ, xvinkojtspejtpapts aats mitse'e.

⁴⁶ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¡Ayooov xa ve'e miits je mjoottava, tsaptujkpit yak'ixpajkpada! Mpaajmjidup xa ve'e je jayu je pava'nun juu' ve'e va'ajts tso'ox; ax ni vinxupa tse'e xkaputákada jetse'e dukutyóndat je Nte'yam je pyava'nun.

⁴⁷ ¡Ayooov xa ve'e miits je mjootta! Mnapyajmjidup xa ve'e ax jo'n kuxvintsa'kidi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, mnupojtspejttup tse'e je'e je ñaxtajkin itta, je'eda juu' ve'e miits je mjujpit jáyuda yak'oo'ktu. ⁴⁸ Ax ve'emts miitse'e xyaknuke'xnatákada jets mnuja'vidupe'e juu' ve'e je mjujpit jayu tyoondu, m'oyja'vidupts miits je'e ve'e ku je'e ve'e duyak'oo'kti. ¡Je'eda xa ve'e duyak'oo'ktu, miiitsta tse'e mnupojtspejtidup je ñaxtajkin itta!

⁴⁹ Je Nte'yam je vyijin kajx tse'e vyaajñ: “Ntuknukéxtapts ats je'e ve'e ats je n'ayook kojtsnajxpatajkta jets ats je nkukátsivada, yakjomtóndap yaktitóndapts je'e ve'e, jem tse'e juu' ve'e yak'oo'ktuvap.” ⁵⁰ Ax ve'em tse'e je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup, y'amótudapts je'e ve'e je Nte'yam jetse'e dunu'atsóvadat je'e je y'oo'kun kajxta je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta ku ve'e ya it choo'ntk jets vintso ve'e myin vyimpet, ⁵¹ van'it ku ve'e je Abel y'aa'k jets je Zacarías paat, je Zacarías juu' ve'e yak'oo'ktu jep maja tsaptaktaagujkp jeja maja tsaptajk jets yojxpejtun itakujk. Je'e kajxts ats miitse'e

nnaajmada jets je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, myooydinuyps je'e ve'e je cuenta jem je Nte'yam vyinkojkm je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajk je y'oo'kun kajxta.

⁵² 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je jayu juu' ve'e dukonyo'tstup je avaatsun juu' ve'e duyak'avaatsp joma ve'e je jayu duvinmótuda je Kunuu'kx Jatyán. Ka'a tse'e jem mtákada, ka'a tse'e xyakajttuva jetse'e tyákadat je jayu juu' ve'e jatakavaandup.

⁵³ Ku ve'e je Jesús ve'em ña'muxjidi, ooy tse'e tyunmujotma'tjidi je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajka maat je fariseotajka. Van'it tse'e dutso'oxpajkti jetse'e du'amotutuvi'ukvaandi pan ti jaty, ⁵⁴ ve'em tse'e du'uktukkats'íxtidi jetse'e kuy'o'yixjidi vintso ve'e kudunuxa'aidi.

12

Ku je jayu y'it mejts'aaj mejtsjoot

¹ Ku ve'e numay ooy je jayu tyunje'myojktini, kamachoovna, tyunnañutee'njidini tyunnatyuktee'njidini, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmi:

—Ve'em xa ve'e je fariseo je y'ixpajkunda ax jo'n je levadura. Mnay'íxadapts miitse'e je'e kajxta, kux tuktajkikajxjup xa je'e ve'e je jayu je'e je y'ixpajkun jetse'e je jayu duyakvimpijtpa mejts'aaj mejtsjoot. ² Kux ka'a xa ve'e tii ni tia juu' ve'e uxyam kayaknuja'vip jetse'e kyanuke'xnatákat, ka'a tse'e tii ni tia juu' ve'e uxyam yu'uts ijtp jetse'e kyayaknujávát. ³ Je'e kajx tse'e, nujome'e juu' miitse'e tuxkotsta ka je numay jayu maatap, myótuvuyps je'e ve'e je numay jayu; jets nujome'e juu' ve'e ayu'uts tuxkotsta jets aku'u je mtajka, natyukmumaaydukjadapts je'e ve'e je jayu ixna ke'xna.

Je'e juu' ve'e yaktsa'agap

(Mt. 10.28-31)

⁴ 'Miits, juu' atse'e nmaatnayja'vijidup, ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets ka'a ve'e xtsa'agadat pan pan jatye'e ka'o'yixjudup jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin duyakvintókiyut. Kux ku xa ve'e je jayu myak'oo'kjadat, ka'a tse'e tii vintso ve'e mjaa'kjatónjadat. ⁵ Ñojk'óye'e xtsa'agadat juu' ve'e o'yixjup je Nte'yam jetse'e dutónut, je'e tse'e je kutojkun dujayeppp jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin dupajkjinit jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin je ñi'kx je kyopk dupaamnit jem janjootm. Ve'em tse'e, tsa'agada je'e.

⁶ 'Yakto'kp xa ve'e numugooxk je pi'k jeyyva tánuk mejtsk je pi'k meen ónuk, ¿ve'em xaja? Ax ni to'ka tse'e je Nte'yam dukajaa'tyóki je pi'k jeyyva tánuk. ⁷ Machave'e je Nte'yam dujayep to'k to'k je mvaajyta juu' ve'e jem mkuvajkmda. Kádits miits mtsa'agada, mnumájidup xa miitse'eda jets ni ka'a ve'e numay je pi'k jeyyva tánukta.

Je'eda pan pan jatye'e napyaaajmjudup je Jesucristo maat

(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ 'Ve'emts ats miitse'e nnaajmada: Pan pan xa ve'e napyaaajmjup ats maat jeja je jayu vyinkujk, je'e maatts atse'e nnapyaajmjuvat jem je Nte'yam je y'aangeles vyinkojkm; ⁹ ax pan pan tse'e vaamp jeja je jayu vyinkujk jets ka'a atse'e xjaanchjáva, va'anupts atse'e jem je Nte'yam je y'aangeles vyinkojkmda jets ka átsap je'e ve'e je njayu.

¹⁰ 'Opyana pan pan atse'e xvinkojtspejtp, ats, je jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, o'yiyps je'e ve'e jetse'e yakmee'kxjat je tyokin. Ax pan pan tse'e je Espíritu Santo duvinkojtspejtp, ni je vin'ítats je'e ve'e kya'óyat jetse'e yakmee'kxjat je tyokin, ni uxyama, jets ni van'íta ku ve'e je nam it choo'ndukut.

¹¹ 'Ku xa miitse'e myakvóvdat jep tsaptujkp ukpu jep kumoon tujkp, ka'ats miitse'e xvinnáydat pan vintso ve'e m'atsóvdat uk pan ti ve'e mkótstap, ¹² kux je Espíritu Santo ve'e mmo'ojadap ti ve'e mkótstap van'it.

Kutsa'aga xa ve'e ooy ku ve'e je jayu je jya'vin dupum joma ve'e je meen

¹³ To'k tse'e juu' ve'e jep numay jayu akujkp ve'nip, je'e tse'e dunuujmi je Jesús:

—Yak'ixpajkpa, naajma to'k aaj ats je n'ajch jets atse'e xmo'ot juu' atse'e xtukkadaakp, je'e juu' ve'e aats je ntee' y'ix jyajejp.

¹⁴ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Pants atse'e xtij tokin payo'yva uk paamdük yakva'kxpa?

¹⁵ Vaampa tse'e jidu'um:

—Nay'ixjada jetse'e juu' xkanas'ayóvadat, kux ka je'e kajxap xa ve'e je jayu jyoojntyka ku ve'e juu' ooy dutun'ix dutunjayep.

¹⁶ Van'it tse'e ya tukmu'a'ixmojkin duvaajnidi:

—Jem xa ve'e to'k je kumeen jayu y'ijt. Ooy tse'e tyun'o'yi pan ti ve'e ñuyo'oi ñuto'ni.

¹⁷ Van'it tse'e vyinmaajy: “¿Tis ats vine'e ntónup? Ka'a xa ve'e tii joma atse'e njayéput juu' atse'e tumpakmuk.” ¹⁸ Van'it tse'e vyaajñ: “Ta xa atse'e mpayo'oy jets jidu'um atse'e ntónut. Va'an ats duyakkekkuxu ya tajk juu' ve'e muutskit jets atse'e mpámüt juu' ve'e mújit, ax jepts atse'e njayéput nujom juu' atse'e tumpakmuk. ¹⁹ Van'itts atse'e nnaña'muxjut: Yámani xa atse'e n'ix njayep ooy je paamdük juu' atse'e may xaaj may joojnt ntukjoojntykap. Va'ants ats dupoo'kxni, dukaayni, du'ookni, jets ats duxoojntkni.” ²⁰ Ax jidu'um tse'e je Nte'yam ña'muxji: “Mits, ka'a ve'e juu' oy xpayo'oy. Uxyam ya tsooji xa ve'e m'oo'knit. ¿Ax pan tse'e duje'einup juu' ve'e m'ixp mjajejpp?”

²¹ Ax ve'em tse'e jyaty je jayu juu' ve'e je y'avintsó o'yinji dunupajkpejtp juu' jaty yaja naxviijn jetse'e ti o'yin dukajayep jeja je Nte'yam vyinkujk.

*Y'ixp jyajejpp tse'e je Nte'yam pan pan jatye'e je y'ónuk
(Mt. 6.25-34)*

²² Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Je'e kajxts ats miitse'e nnaajmada, ka'a tse'e xvinmáydats je mkaakyta je mnaajta ti ve'e mtukjoojntykadap, ni ka'a tse'e xvinmaayduvat je mvitta je mxoxta juu' ve'e mjayéptap. ²³ Ñumájip tse'e nuyojk ku ve'e je jayu jyoojntyka jets ka'a ve'e je kyaaky je ñaaj; ñumájip tse'e nuyojk je jayu je ñi'kx je kyopk jets ka'a ve'e je vyit je xyox. ²⁴ Ixta vintsó ve'e je jaak'k kyani'ipta, ka'a tse'e je tyajm dupakmokta, ka'a tse'e juu' dumaadada joma ve'e duyak'ittat je tyukjoojntykinda; óyam tse'e vye'ema, yakjoojntykijidupts je'e ve'e je Nte'yam. Kadi xvinmayda, nuyojk xa miitse'e ooy xtunjaa'knumájada jets ni ka'a ve'e je jeyyva tánukta. ²⁵ Jyatunvinmay je'e ve'e, ¿pants miitse'eda juu' ve'e o'yixjup jetse'e ñaajkyónjut jado'k noox? ²⁶ Ax pan ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e ve'em xtóndat juu' ve'e vee'nji, ¿tyajx tse'e xvinmayda oyjuu'a?

²⁷ Ixta vintsó ve'e je ojts jaatit puj yee'kta, ka'a tse'e tyonda, ka'a tse'e pyii'tta kyojta; ax ve'emts atse'e nva'añ jets óyame'e je yakkutojkpa Salomón va'ajts tsoj tyunnaxyaxju y'ijt, ka'a tse'e dumuvaa'ty ax jo'n je puj. ²⁸ Pan ve'em tse'e je Nte'yam duyaktsojapük je aajy je ojts juu' ve'e uxyam yee'kp jetse'e kep je jaajn pyaatjinit, ¿vintsots n'ite'e je Nte'yam mkamo'ojadat pan ti ve'e mnatyukxóxadap? ¿Vee'nji xa ve'e je Nte'yam xjaanchjávada! ²⁹ Ax ve'em tse'e, ka'a tse'e xvinmáydats pan joma ve'e xpáktat ti ve'e mkáydap m'oo'ktap, ka'a tse'e jem vinma'yun jootm mnaajk'ítjadat, ³⁰ kux je'ejyji ve'e vyinmaaydup pan pan jatye'e je Nte'yam duka'ixada. Ax ñuja'vip tse'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, jets ti ve'e chajkp jetse'e ntukjoojntykimdat.

³¹ Ñojk'óye'e xyakvinkópkadat jetse'e m'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm, ve'em tse'e myakmooyduvat juu' ve'e mkáydap m'oo'ktap jets juu' ve'e mnatyukxóxadap.

*Je o'yin juu' ve'e jem tsapjootm
(Mt. 6.19-21)*

³² 'Ka'ats miitse'e mtsa'agadat, miits juu' atse'e xpamiindup je carnero jo'nda, óyam xa miitse'e nu'eejyjida, y'oyja'vipts je'e ve'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, jets jeme'e kyutojkun jootm m'ijttinit. ³³ Too'kkajxtini pan ti ve'e m'ixtup mjajejptup, mooydinits juu' je jayu pan pane'e katih'ijtxjudup, ax ve'em tse'e xjayéptat jem

tsapjootm je o'yin juu' ve'e ni je vin'ita katókup kakáxup, joma ve'e je mee'tspa ky-atákada jets joma ve'e je tótuk dukatukkaya. ³⁴ Kux pan joma xa ve'e y'it juu' ve'e m'íxtup mjajejptup, nay jeejyam tse'e y'ijtpa je mjootta je mja'vinda.

Tun vinkopk xa ve'e jetse'e apaamduka nnaajk'ijtumjadat

³⁵ 'Apaamduka ve'e mnaajk'ijtidinit, nakyujoojntykajada, ³⁶ itta ve'em ax jo'n je toompatajk juu' ve'e du'a'íxtup je vyintsanda juu' ve'e tuñujkx jem je navyajkjuva tyak'am, na'ak tse'e dujayepta je ta'kxpa jets apaamduka tse'e y'itta ku ve'e vyimpijtnit je vyintsán jetse'e duyak'avaatsjadat je tyak'aka'a ku ve'e kyojtspo'o'kxjadat. ³⁷ Xoón xa je'e ve'e je toompada pan pan jatye'e yakpaattup joojntyk ku ve'e jye'ynit je vyintsanda. Tyúvam xa atse'e nva'añ, je'e xa ve'e viinm dupattónap je tyoompa jetse'e duyaknáxtat kaayva. ³⁸ Xoonts je'e ve'e je toompada ku ve'e yakpaa'ttat joojntykta, jyatso'm jo'na ve'e jye'ynit je vyintsanda ukpu jajviip. ³⁹ Ax nujávadats ya'a ve'e: Pan kudunujava xa ve'e je kutajk pan vin'ite'e je mee'tspa tyakava'añ, joojntyk tse'e ñaajk'ítjut jetse'e dukayakjátut jetse'e je tyajk duyak'ava'atsut jetse'e je pyaamduk yakmee'tsjat. ⁴⁰ Nay ve'empats miitse'eda, apaamduka tse'e mnaajk'ijtidinit, kux kavinmaaype'e mve'nadat ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

*Je oy ix'ijtpa jets je ko'oy ix'ijtpa
(Mt. 24.45-51)*

⁴¹ Van'it tse'e je Pedro y'amotutúviji:

—Maja Vintsán, ¿aats kajxji ve'e tuxkats ya tukmu'a'ixmojkin, ukpu anañujoma je jayu kajxe'e?

⁴² Van'it tse'e je Maja Vintsán y'atsaajv:

—Je jáyuda juu' ve'e kuvijta jetse'e dutonda juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e je toonk oy du'ix'ijtp jetse'e je vyintsán tyukkatákaja jetse'e du'ix'ítut pan pan jatye'e je ja tyak'aajj jetse'e duyakkáydat je vyintsán je tyoompa pan vin'ite'e tyukkada'akjada. Van'it tse'e je vyintsán chaa'n. ⁴³ Ax ku tse'e je vyintsán jye'yni, van'it tse'e du'ix jets oye'e dukutyún je ayook juu' ve'e yaktaan. Xoonts je'e ve'e je ix'ijtpa ku ve'e ve'em dutún. ⁴⁴ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets je vyintsane'e tukkatajkikáxjup jetse'e du'ix'ítut nujom juu' jatye'e y'ixp jyajejpp. ⁴⁵ Ka'a xa je'e ve'e vye'ema ax jo'n to'k je ix'ijtpa juu' ve'e dúnasja'vip jets tánape'e je vyintsán, jetse'e dujomtún dutitún je vyintsán je tyoompada, jetse'e je mookjuva dumaaatkáy dumaaat'uu'k. ⁴⁶ Kavinmaayp tse'e vye'nat je xaaj ku ve'e je vyintsán jye'ynit jetse'e ve'em yakkupaadat. Van'it tse'e je vyintsán je tsaachpaatun myo'ojut jetse'e dupámút joma ve'e je jayu juu' ve'e kakatsupajktup.

⁴⁷ 'Je toompa juu' ve'e dujanuja'vip pan ti ve'e je vyintsán jyatsajkp, jetse'e kyanay'apaamdukaja, jetse'e kyakatsapuk, ooy tse'e tyunyakvóput. ⁴⁸ Ax je toompa juu' ve'e dukanuja'vip pan ti ve'e je vyintsán chajkp, jetse'e dutún juu' ve'e je tsaachpaatun dujavinmajtsjup, vee'nji tse'e yakvóput. Pan pan xa ve'e juu' ooy tunyakmooyp, ooy tse'e juu' tyunyak'amótunuvat; jets pan pan tse'e ooy juu' tunyaktukkatajkip, nuyojk tse'e juu' yak'a'íxjinuvat.

*Je Jesús kajx tse'e je jayu yaktso'oxpúk
(Mt. 10.34-36)*

⁴⁹ 'Je'e atse'e nnumiin yaja naxviijn jets atse'e je jaajn njapno'okat. ¡Jéjani je'e ve'e kutyooyni! ⁵⁰ Nyaknáxuups atse'e je tsaachpaatun, ooyts atse'e ntunnavyinma'yunma'aju kuxe'e je xaaj kyatúnjuna. ⁵¹ ¿Ve'emts miitse'e mvinmayda jets je'e atse'e nnumiin jetse'e kya'ítut je muvaampa je tso'oxpajkpa yaja naxviijn? Ax ka'a tse'e. Je'e atse'e nnumiin jetse'e je jayu yaktso'oxpákut. ⁵² Kux uxyame'e du'ukva'anut jets joma ve'e numugooxk je jayu chaanada to'k jaajn to'k tajk, pyajkva'kxjadap tse'e je tee' je taak maat je y'ónukta; nutoojk tse'e dutso'oxpáktat juu' ve'e numejtsk, numejtsk tse'e

duṭso'oxpáktat juu' ve'e nuṭoojk. ⁵³ Je ónuḱ tee', cho'oxpákupts je'e ve'e je myajntk; nay je majntk, cho'oxpákupts je'e ve'e je tyee'. Je ónuḱ taak, cho'oxpákupts je'e ve'e je ñaax; nay je naax, cho'oxpákupts je'e ve'e je tyaak. Je xákix taak, cho'oxpákupts je'e ve'e je xyákix naax; nay je xákix naax, cho'oxpákupts je'e ve'e je xyákix taak.

Ku je jayu dukavinmótudi juu' ve'e je Nte'yam tyoon joma ve'e je'eda
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ Ñuujmiva tse'e je Jesús je numay jayu:

—Ku xa miitse'e x'ixta je vínuts pyojtuk jem joma ve'e je xaaj tyaka, jatyji tse'e mva'anda jets to'ojuvaampe'e ya it, ax ve'em tse'e jyaty. ⁵⁵ Ku ve'e xjávada jets mejtspe'e je ta'ajts poj jem joma ve'e je vinva'ajts it, ve'em tse'e mva'anda jets ooye'e ya it tyun'ampakuva'añ, ax ampajkp tse'e ya it. ⁵⁶ ¡Mejts'aajta mejtsjootta! ¿Tyajx tse'e xkanujávada juu' ve'e je Nte'yam yam tyuump?

Ku je jayu ñamyujotma'atjada
(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ ¿Tyajx tse'e viinm xkapayo'oyda juu' ve'e pyaatyp y'akeeguij? ⁵⁸ Pan jem xa ve'e je jayu juu' ve'e mnuxa'aijidup jetse'e xmaatnajkxta jeja je yakkutojkpa vyinkujk, ixta pan vintso ve'e xmaatnamyujot'oyajadat jeja too' aajy, ve'em tse'e mkavóvjadat jeja je tokin payo'yva vyinkujk. Kux pan mvoovjudupe'e, van'it tse'e je tokin payo'yva mtukkatakajadat je poxuntakpaampa. Ax je poxuntakpaampa tse'e mpoxuntakpámjadap. ⁵⁹ Ax ve'emts atse'e nva'añ jets ka'ajame'e mpítsumdat jep poxuntujkp vi'name'e xkakuveṭta nujom juu' ve'e myójidup.

13

Tun vinkopk xa ve'e jetse'e je jayu dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda

¹ Ve'em tse'e jyajty van'it, jetse'e je jayu jye'ydi jetse'e je Jesús duṭukmumaajntykti vintso ve'e je Pilato je galiléait jayu duyakjay'oo'kji jetse'e je ñuu'punda yo'myúk maat je tánuk nuu'pun juu' ve'e yojxtup vye'na. ² Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Ve'em miitse'e mvinmayda jets je'e kajxe'e ve'em jyajti je galiléait jáyuda kux nuyojk tókinax jayu je'e ve'e y'ijtti jets ni ka'a ve'e pan viijnk je myugaliléait jayu? ³ Ve'em atse'e nva'añ jets ka'a ve'e. Ax pan ka'ats miitse'e xmaso'okta je mko'oy joojntykinda, mvintokikajxtuvaps miitse'eda. ⁴ Ukpū je numaktoodojt juu' ve'e oo'ktu ku ve'e jem je'e ñi'kxmda ñaxkadaaky je kajxm pats juu' ve'e Siloé duxaaj, ¿ve'em tse'e mvinmaayduva jets nuyojk tókinax jayu je'e ve'e y'ijtti jets ni ka'a ve'e pan viijnk juu' ve'e tsuunidu jem Jerusalén? ⁵ Ve'emts atse'e nva'añ jets ka'a ve'e. Ax pan ka'ats miitse'e xmaso'okta je mko'oy joojntykinda, mvintokikajxtuvaps miitse'eda.

Je higo kup juu' ve'e kata'mip tukmu'a'ixmojkin

⁶ Van'it tse'e je Jesús vya'nuxjidi ya tukmu'a'ixmojkin:

—Jem xa ve'e to'k je yaa'tyajk je hyiigo kup jem kyex jootm. Jetse'e ojts du'ix pan jémani ve'e je tyaaajm. Ax ka'a tse'e duṭipaaty. ⁷ Van'it tse'e dunuujmi je tyoompa juu' ve'e du'ix'ijtp je ñaax: “Uxyam tse'e dumutoojkjoojnta jets atse'e vinjoojnt tunmets jets atse'e nja'ixta je higo taajm yam higo kup kajxm; ni vin'ítats atse'e nkapaa'ty. Pojxuknits mits ya'a. ¿Tyajx ya'a ve'e koojyji ya it duyakvintuk?” ⁸ Van'it tse'e je toompa y'atsoojvji: “Vintsán, maso'okus jado'k joojnt. Va'an ats dukayu'uju jets atse'e ntsóyat ya naax, ⁹ nunjajtp ku ve'e kuñunta'mipúk. Ax pan ka'ajyam tse'e tya'ma jukta'm, van'it tse'e yakpojxuknit.”

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je ta'axtajk ku ve'e poo'kxtkun xaaj vye'na

¹⁰ To'k tse'e je poo'kxtkun xaaj vye'na jetse'e je Jesús yak'ixpuk jep tsaptujkp. ¹¹ Ax jep tse'e vye'na to'k je ta'axtajk juu' ve'e maktoodojt joojntani pajkjup vye'na, jakox

tse'e yaktaajnjini to'k je ko'oyjáyuvap, ax ni vintsova tse'e kya'o'yixju jetse'e ñaajkyajxjut.
¹² Ku ve'e je Jesús tyuk'ixpejtji, van'it tse'e dyaaxji jetse'e dunuujmi:

—Ntaa'm, ta xa ve'e je mpa'am mnuvaatsjini.

¹³ Van'it tse'e je kya'aj dutuknukaajn. Tun jatyji tse'e je ta'axtajk yajkxy tyaanni jetse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi.

¹⁴ Ku tse'e je tsaptujkpit je ñuvintsán du'ix jets yakjotkadaake'e poo'kxtkun xaaj je Jesús je ta'axtajk, jotma't tse'e, jetse'e dunuujmi je numay jayu:

—Tojtuk xaaj xa ve'e dutsak jetse'e je jayu tyónut; ax métstats miits van'it jetse'e myakjotkada'akjadat. Ka'a tse'e poo'kxtkun xaaj mmétstat jetse'e myakjotkada'akjadat.

¹⁵ Van'it tse'e je Maja Vintsán y'atsoojvji:

—Miitsta, mejts'aahta mejtsjootta, ¿ka'a miitse'e poo'kxtkun xaaj xmukéjada je mjaachta je mkaajta jetse'e xyaknajkxta tsoxk na'ookpa? ¹⁶ Jets ya ta'axtajk, je Abraham je chaan je kyooj juu' ve'e je Satanás pajkjup tuyak'itju maktoodojt joojntani, ¿ka'ats je'e ve'e dupaa'ty du'akeega jetse'e poo'kxtkun xaaj je pya'am ñuvaatsjuvat?

¹⁷ Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, ooy tse'e tyuntso'otyooni juu' ve'e tso'oxpajkjudup. Ax ooy tse'e je numay jayu tyunxoojntkti ku ve'e du'ixti je mújit atuva juu' ve'e je Jesús tyoon.

Je mostaza taamt tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—¿Vintso jo'n tse'e je Nte'yam je kyutojkun, ukpu tits ats je'e ve'e ntukmu'a'ixmókap?

¹⁹ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je yaa'tyajk duvuj je mostaza taamt jeja y'it jaat. Ax ve'em tse'e yee'k maj ax jo'n to'k je kup; je'ydup tse'e jem je jeyyva tánuk jetse'e je pye'en dupamda jem y'axén kajxm.

Je levadura tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 13.33)

²⁰ Vaampa tse'e je Jesús jidu'um:

—¿Tits atse'e njaa'ktukmu'a'ixmókap je Nte'yam je kyutojkun? ²¹ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je ta'axtajk je levadura dutukmupama toojk arroba je tsapkaaky juts. Van'it tse'e je levadura dutuktaka nujom je tsapkaaky juts jetse'e ooy tyun'oo'kuk. Mújit tse'e ooy tyumpítsum.

Je tak'aka'a juu' ve'e mootskji je vyijn tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 7.13-14, 21-23)

²² Namvaate'e je Jesús ñujkx jem Jerusalén, yak'ixpujpk tse'e je jayu joma jaty kajpune'e ñaxy. ²³ Jem tse'e pan pane'e amotutúvijup:

—¿Nu'eejyji je'e vine'eda pan pan jatye'e joojntykidinup xa'ma kajx?

Van'it tse'e y'atsaajv:

²⁴ —Ixta jetse'e mtákadat joma ve'e je tak'aka'a juu' ve'e mootskji je vyijn, kux vaamp xa atse'e jets numayda ve'e dutuntsóktat jetse'e je tso tyákadat, ax ka'a tse'e y'o'yixjadat. ²⁵ Ku ve'e je kutajk pyojtukut jetse'e je tyajk du'akaaynit, jepts miitse'e mtándat tak'aagup, jep tse'e mkojtspoo'kxtat jetse'e mva'andat: “Vintsán, Vintsán, yak'avaatsjik aats to'k aaj ya mtajk.” Van'it tse'e m'atsóvjadat: “Ka'a xa ats miitse'e n'ixada.” ²⁶ Van'it tse'e mva'andat: “Aats xa mitse'e nmaatkaay nmaat'ook, mits tse'e myak'ixpajk jeja aats ntoo' aajy.” ²⁷ Van'it tse'e m'atsoojvjidinuvat: “Ta xa atse'e nva'añ jets ka'a ats miitse'e n'ixada. Vinva'kva'atsta ats miits nujom pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka óyap.” ²⁸ Ax jem tse'e mya'axtat jem tse'e mnatyatskaa'tjadat ku ve'e x'ixtat je Abraham, je Isaac, maat je Jacob, jets nujom je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, jem tse'e y'ijttinit je Nte'yam y'am kya'm jets miitse'e myakpavojptinit. ²⁹ Métstap xa ve'e je jayu juu' ve'e tsoo'ndup je it joma ve'e je poj ñujkx, joma ve'e je poj cha'a'n,

joma ve'e je xaaj pyítsum, joma ve'e je xaaj tyaka, jetse'e y'ajxtukta kaayva jem je Nte'yam kyutojkun jootm. ³⁰ Ax jemap tse'e je jayu juu' ve'e uxyam dunupi'kidup, je'e tse'e dunumájadap. Ax jemap tse'e je jáyuda juu' ve'e uxyam dunumájidup, je'e tse'e dunupi'kidinup.

*Ku je Jesús dunuyaaxy je jerusaleenit jáyuda
(Mt. 23.37-39)*

³¹ Ax je xaajjyam tse'e jye'ydi je fariseotajk jetse'e dunuujmidi je Jesús:

—Tsoo'nni yaja kux je Herodes xa ve'e myakjay'oo'kuvaajnjup.

³² Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—Najkxu xnaajmada je vin'aa'mpa jets nyakpítsump atse'e uxyam ya tiempo je ko'oyjáyvapta, nyakjotkadaakpaps atse'e pan pan jatye'e pajkjudup, ax ux'ookts atse'e je ntoonk nyak'avaadinít. ³³ Ax tun vinkopkts je'e ve'e jets atse'e je nnaa' je ntoo' njaa'kyo'oyut uxyam ya tiempo, jets ats je'e ve'e ux'ook nyakkukáxat, ikux yaajyji ve'e jerusaleenit kyajpun kujx duyak'oo'kta nujom je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka!

³⁴ 'Jerusaleenit jáyuda, jerusaleenit jáyuda, miits xa ve'e myak'oo'ktup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka jetse'e xtsaka'atsta pan pan jatye'e je Nte'yam mtuknukejxjudup! ¡May nax xa ats miitse'e njapakmokuvaandi, ve'em ax jo'n je tseedaak jep kyeekun pa'tkup je pyi'k ónu'k dumu'ux; ax ka'a tse'e xkuvajkti! ³⁵ Íxtats n'it, masa'ake'e tyaannit je mmaja tsaptajka. Ax ve'emts atse'e nva'añ jets ka'a atse'e x'uk'íxtinit, van'ítnume'e ku ve'e je xaaj dupaatnit jetse'e mva'andat: “Je Nte'yam je kyunoo'kxun maat xa je'e ve'e juu' ve'e miimp je Nte'yam kajx.”

14

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je yaa'tyajk juu' ve'e kiixnup

¹ To'k tse'e je poo'kxtkun xaaj vye'na, jetse'e je Jesús y'ats kaayva jem tyak'am to'k juu' ve'e je fariseo dunuvintsánip, tyukkats'íxtidup tse'e je fariseotajk. ² Jem tse'e vye'niva je Jesús vyinkojkm to'k je yaa'tyajk juu' ve'e kiixnup. ³ Van'it tse'e je Jesús du'amotutuvi je tsaptujkpit yak'ixpajkpada maat je fariseotajka:

—¿Yakajtype'e je Moisés je pyava'nun jetse'e poo'kxtkun xaaj je jayu je pa'am jayu duyakjotkada'akut?

⁴ Ax ama'at tse'e tyaandi. Van'it tse'e je Jesús je pa'am jayu dumajch jetse'e duyakjotkadaakni. Van'it tse'e dunuujmi jetse'e ñajkxnít. ⁵ Van'it tse'e je fariseotajk dunuujmidi:

—¿Pants miitse'eda juu' ve'e poo'kxtkun xaaj je jyaach ukpu je kyaaj kakvíppip jep vok jótup, ka'ats je'e vine'e je xaajji duyakpitsumkójut?

⁶ Ax ka'a tse'e y'o'yixjada pan vintsó ve'e kudukojtsumpijtti.

Je javyaa'kxtajk juu' ve'e yakvoovdu jem je navyajkjuva tyak'am

⁷ Ku ve'e je Jesús du'ix vintsó ve'e je javyaa'kxtajk divinkoondi je tsuujntkun juu' ve'e tum oojyit joma ve'e je jayu kyay, van'it tse'e ya tukmu'a'ixmojkin dupuujm:

⁸ —Pan myakvoovdup xa miitse'e kaayva joma ve'e je navyajkjuva ñamyajátónjada, ka'a tse'e xtuktsaanadat je tsuujntkun juu' ve'e tum oojyit. Pan ve'em xa ve'e xtonda, ve'em tse'e mjáttat ax jo'n jyajty to'k je javyaa'kx juu' ve'e dutuktsuunip je tsuujntkun juu' ve'e dunu'óyip. ⁹ Van'it tse'e jye'y jado'k je javyaa'kx juu' ve'e nuyojk dunumájjip jets ka'a ve'e je'e juu' ve'e dutuktsuunip je tsuujntkun juu' ve'e dunu'óyip. Jets je'e juu' ve'e duyakjavyoovju numejtsk, je'e tse'e dunuujmi je'e juu' ve'e tsuunip: “Tena to'k aaj jets mo'ó ya mtsuujntkun jado'k ya javyaa'kx.” Van'it tse'e tso'otyoomp ñujkx jetse'e dutuktsuuni je tsuujntkun juu' ve'e dunuh'ux'ookikajxp. ¹⁰ Ñojk'óy tse'e jidu'um xtóndat. Ku ve'e myakvóvdat kaayva, tuktsaanadats je tsuujntkun juu' ve'e dunuh'ux'ookikajxp. Pan ve'em tse'e xtonda, ve'em tse'e mjáttat ax jo'n jyajty to'k

je javyaa'kx juu' ve'e dutuksuunip je tsuujntkun juu' ve'e dunuh'ux'ookikajxp. Ax ku tse'e jye'y je'e juu' ve'e yakjavyoovju, van'it tse'e du'ix, jetse'e dunuujmi: “Naxu to'k aaj joma ve'e je tsuujntkun juu' ve'e dunu'oyip jetse'e mtsaanat.” Ax ve'em tse'e myakmajajadat jeja je numay jayu vyinkujkta pan pan jatye'e mmaattsuunidup kaayva. ¹¹ Kux pan pan xa ve'e namyajjup, je'e tse'e taannup pi'k; pan pan tse'e naajkpi'kijup, je'e tse'e dunumajap.

¹² Nuuujmiva tse'e jidu'um je yaa'tyajk juu' ve'e je javyaa'kx duyakjavyoovju:

—Ku ve'e myakjayukayuva'anut, ka'a tse'e xvovut pan pan jatye'e mmaatnayja'vijup, ka'a tse'e xvovut je m'uts je m'ajch ukpu je m'uts je mtsa'a ukpu je mjuu't je mmugo'ok, ka'a tse'e xvovut je mmujantam je mmutaktam uk pan pan jatye'e kumeenda. Pan mvaap tse'e je'eda, ax mmoyumpijtidinuvaps mits je'e ve'eda. ¹³ Ax kuts mitse'e xaaj xtónut ukpu je jayu xyakkáyut, je'e tse'e mvovup pan pan jatye'e ayoop jets pan pan jatye'e je kya'aj je tyek ka oyap, je uxket jayu, jets je viints jayu. ¹⁴ Xoon xa mitse'e ku ve'e ve'em xtónut, kux ka'a xa ve'e y'o'yixjadat jetse'e mmoyumpijtidinuvat. Ax myakmoyumpijtnuups mitse'e van'it ku ve'e jyoojntykpajktinuvat pan pan jatye'e tuv jáyuvidup joojntykidup.

Je maja kay je maja uu'k tukmu'a'ixmojkin

¹⁵ Ku ve'e du'amotunajxy to'k juu' ve'e tsuunip vye'na kaayva, van'it tse'e dunuujmi je Jesús:

—Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e káydap jem je Nte'yam kyutojkun jootm!

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—To'k xa ve'e je yaa'tyajk je maja kay je maja uu'k dunupaajmtki; numay tse'e je jayu dutunvaajv. ¹⁷ Ku tse'e je kay aats dupaaty, van'it tse'e dukejx to'k je tyoompa jetse'e dunaajmadat je jayu pan pan jatye'e vyaap: “Ja'mda, kux avaadani ve'e jep nujom je kaaky je naaj.” ¹⁸ Van'it tse'e je tyoompa dunuujmi juu' ve'e yaktuknukejxtu; to'k ka'ajyji tse'e ñañukojtsvaatsjidi. Jidu'um tse'e je muto'k vyaajñ: “Tun taaynum xa atse'e je n'it njoy, ax je'ets atse'e uxyam najkx n'ixuva'añ, ve'eme'e to'k aaj xnaajmat jets ooy atse'e xtunmee'kxjat.” ¹⁹ Jidu'um tse'e jado'k vyaampa: “Tun taaynum xa atse'e mugooxk yunta je yoova kaaj njoy, ax je'ets atse'e uxyam najkx n'ixuva'añ pan vintso ve'e yo'ojta. Ve'eme'e to'k aaj xnaajmat jets ooy atse'e xtunmee'kxjat.” ²⁰ Jidu'um tse'e jado'k vyaampa: “Tun taaynum xa atse'e nta'axpúk, ax ka'ats atse'e x'o'yixju vintso atse'e nnajkxut.” ²¹ Ku tse'e je toompa vyimpijtni jetse'e duvaajnji je vyintsán vintso ve'e to'k jado'k y'atsav, van'it tse'e je vyintsán jyotma'ty jetse'e dunuujmi je tyoompa: “Jatyji najkxu jets najkxu mvidutu jem kajpun jootm jeja mujit too' jets muutskit too' aajy, jetse'e xyakmétsut je jayu pan pan jatye'e ayoovdup, pan pan jatye'e je kya'aj je tyek ka oyap, pan pan jatye'e uxketa, jets pan pan jatye'e viintsta.” ²² Ux'ook tse'e je toompa vyaajñ: “Vintsán, ta xa atse'e ntun ax jo'n tuxpava'añ, ax jeenum tse'e je it.” ²³ Van'it tse'e je vintsán dunuujmi je tyoompa: “Najkxkojnuvats n'ite'e jeja to'k too' aajy jets jem kam jootm tsov, jetse'e je jayu xmunoo'kxtuktat jetse'e myíndat jetse'e ats ya ntajk y'ótsut. ²⁴ Ax ve'emts atse'e nva'añ jets juu' atse'e too'vajkp tunvovda, ni pana ve'e dukakáyut juu' atse'e tun'apaamduka.”

Pan pane'e dutsojpk jetse'e y'ijtnit je Cristo je y'ixpajkpa

²⁵ Numay tse'e je jayu dupanajkxti je Jesús, van'it tse'e je Jesús y'ixumpijt jetse'e ña'muxjidi:

²⁶ —Pan pan xa atse'e xpaminuvaamp, ax myasokkajxnup tse'e je tsojkun juu' ve'e jyajeppij je tyee' je tyaak, je ñuda'ax, je y'ónuk, je y'uts, je y'ajch, je cha'a, jets je tsojkun juu' ve'e viinm nayjajeppuxjup, ka'a xa ve'e pan viijnk ve'em dutsókut ax jo'n ats. Ax pan ka'a tse'e dumasa'ak ax jo'n atse'e nkats, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e ats je n'ixpajkpa y'ítut. ²⁷ Pan pan xa atse'e xkapamiimp jetse'e kyanayjávaja jets ats kajxe'e

je y'oo'kun du'anajkxat ax jo'n je jayu juu' ve'e je cryuuz dupakaayp, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e ats je n'ixpajkpa y'itut.

²⁸ 'Pan jem xa ve'e nuto'k miitsta juu' ve'e je pats dupamuvaamp juu' ve'e kajxm, ka'ats n'ite'e y'ajxtukut jetse'e too'vajkp dupayo'oyut pan vinxupe'e je meen duyaktónut jetse'e dunujávat pan nupaadixjupe'e juu' ve'e myaat jetse'e dupojtskukáxat? ²⁹ Kux pan ka'a xa ve'e oy dupayo'oy, jetse'e koojji dupam'ukva'añ je pats, jetse'e ux'ook dukayakkukáxat, tukxi'ikjadapts je'e ve'e je jayu pan pan jatye'e íxjudup, ³⁰ jetse'e vya'andat: "Pyam'ukvaan xa ve'e to'k je pats xi yaa'tyajk, ax ka'a tse'e duyakkukajxi."

³¹ 'Uk pan to'ke'e je yakkutojkpa juu' ve'e dumaat numajk miijl je tyojpa jetse'e y'atso'oxtonuva'añ maat jado'k je yakkutojkpa juu' ve'e dumaat nu'ii'px miijl je tyojpa, ¿ka'ats n'ite'e too'vajkp y'ajxtukut jetse'e oy dupayo'oyut pan y'amaadaagape'e? ³² Ax pan ka'a tse'e y'o'yixju, jékumna tse'e vye'nat jado'k je yakkutojkpa, jetse'e je kyukátsiva dukéxut jetse'e dukojts'óyadat maat jado'k je yakkutojkpa. ³³ Ax ve'em tse'e, pan pan xa ve'e dukamasookp nujom juu' ve'e y'ixp jyajejpp, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e ats je n'ixpajkpa y'itut.

Je kaan tuk'a'ixmojkin

(Mt. 5.13; Mr. 9.49-50)

³⁴ 'Oy xa je'e ve'e je kaan. Ax pan tókinup tse'e je tya'mútsin, ni vintsova tse'e kya'oya jetse'e tya'mútsinuvat. ³⁵ Pan ka'ats je'e ve'e y'ukta'mútsini, ka'a tse'e y'uktoonni, ni ka'a tse'e tyun jetse'e je naax dútsóyat, yak'uxko'onupe'e. Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

15

Je carnero juu' ve'e tokih'ijt tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 18.10-14)

¹ Nay'amojkijidu tse'e numay je kupa'mun pakmojkpada jets je viijnk jáyuda juu' ve'e je jayu tyijp tókinax jayu, y'amotunaxuvaandupts je'e ve'e je Jesús je y'ayook, ² je'e kajx tse'e je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk duvinkojtsti dunaa'kojtsti je Jesús. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—iKyuvujkptam ya'a ve'e je tókinax jayu jetse'e dumaatkáy dumaat'uu'k!

³ Van'it tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin vya'nuxjidi:

⁴ —Pan jem xa ve'e nuto'k miitsta juu' ve'e numókupx je carnero dujajejpp jetse'e nuto'k tuyo'tyóki, myasaakpts je'e ve'e je numajktupxuk maktaaxtojt carnero joma ve'e jya'kxata jetse'e najkx du'ixta juu' ve'e to'k tuyo'tyóki, ¿ve'em xaja? Ku tse'e dupaatni, van'it tse'e du'ixti'atúvini ⁵ jetse'e va'ajts xoojntkp jem kyejk am duyukvijsni. ⁶ Ku tse'e jeja tyak'aajy duyakje'yni, van'it tse'e duvomuk juu' ve'e myaatnayja'vijidup jets je myujantam je myutaktam, jetse'e duvaajnjada: "Tukputukxoojntkidik ats kux ta atse'e mpaatnuva je carnero juu' atse'e tux'uktókiini." ⁷ Ax nay ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets nuyojke'e je xoojntkun jem tsapjootm je'e kajx ku ve'e to'k je tókinax jayu vyinmayumpit jets ni ka'a ve'e numajktupxuk maktaaxtojt je jayu kajxta juu' ve'e tunnapyaajmjudup jets tuv je'e ve'e je jyáyuvinda je jyoojntykinda jets je'e kajxe'e kyatukkada'akjada jetse'e dumasó'oktat je kyó'oy joojntykinda.

Je meen juu' ve'e tokih'ijt tukmu'a'ixmojkin

⁸ 'Pan jeme'e to'k je ta'axtajk juu' ve'e dumaat majk je meen juu' ve'e plata, jetse'e to'k tuduyaktoki, ña'kpts je'e ve'e je kyandiijl jetse'e je tyajk oy dupe'et, jetse'e du'ixta anoox ka'ook, ¿ve'em xaja? Ku tse'e dupaatni, van'itnum tse'e du'ixti'atúvini. ⁹ Van'it tse'e duvomuk juu' ve'e myaatnayja'vijidup jets je myujantam je myutaktam, jetse'e duvaajnjada: "Tukputukxoojntkidik ats kux ta atse'e mpaatnuva ya plata meen juu' atse'e tun'ukyaktókini." ¹⁰ Ax nay ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets xoojntkupe'e je

Nte'yam je y'aanges ku ve'e to'k je tókinax jayu vinyinmayumpit jetse'e dumasookni je kyo'oy joojntykin.

Je mex juu' ve'e ko'oyjoojntyki tukmu'a'ixmojkin

¹¹ Van'it tse'e je Jesús vyaannuva:

—Jem xa ve'e to'k je yaa'tyajk, nūmejtsk tse'e je myajntk. ¹² Juu' tse'e mootsk, jidu'um tse'e je tyee' dunūujmi: “Tata, tun mooyk ats je mpuk juu' atse'e xtukkadaakp.” Van'it tse'e je tyee' myooyji vinxupe'e tyukkada'akyju. ¹³ Ax vee'n tse'e je it ñajxy, van'it tse'e dutoo'kkajxni juu' ve'e je tyee' mooyju; ax je meen tse'e to'nuxju jetse'e ñujkx jado'k naax jado'k kajpun joma ve'e nujom je myeen duyakvintokikujx ku ve'e je y'avintso vinma'yun duyaktuujn. ¹⁴ Távani tse'e nujom duyakvintokikux vye'na, jetse'e je yooj myiijn joma ve'e chuuna, van'it tse'e yu'oo'kji. ¹⁵ Van'it tse'e ojts dutuujnja to'k je jemit yaa'tyajk; ax je'e tse'e kejxju keem ixpa. ¹⁶ Ax jyatsojk tse'e jetse'e duja'kxut je kuputaajm juu' ve'e je tsejst taajm jo'n y'ixuvip, juu' ve'e je keem jya'kxtup. Ax ni pana tse'e kyatima'aju. ¹⁷ Van'it tse'e ojts dupayo'oy jetse'e ñaña'muxji: “¡Vinxúpjits n'ite'e jem ats je ntee' je tyoompatajk juu' ve'e oy kaaydup ooktup jetse'e tya'nuxjada kyuna-jxujada; ax xyak'oo'kuvaannupts atse'e yaja ya yooj! ¹⁸ Va'ants atse'e divimpijtnuva joma ve'e ats je ntee' jets atse'e nnaajmat: Tata, ta xa atse'e je Nte'yam nmutokintún jets mits, ¹⁹ ax ka'ats atse'e n'ukvinmajtsjini jets ats mitse'e x'onukjávat, mtoompa xa ats mitse'e xtíjut.” ²⁰ Van'it tse'e je tyoo' dupujk jetse'e jem je tyee' tyak'am vyimpijtni.

Jékumna tse'e vye'na ku ve'e je tyee' y'ixpaatji, jetse'e tyukmo'tji. Noomp tse'e y'anajkxiji je tyee', jetse'e chee'nmojkji jetse'e choo'kxji. Van'it tse'e je ónuk tee' je myajntk vyaajñ: ²¹ “Tata, ta xa atse'e je Nte'yam nmutokintún jets mits; ax ka'ats atse'e n'ukvinmajtsjini jets ats mitse'e x'onukjávat.” ²² Ax je tyee', jidu'um tse'e dunūujmide je tyoompatajk: “Yakpítsumda jatyi je vit juu' ve'e dunu'oyikajxp, jets xoxta. Paajmjiduvats to'k je kakujena jetse'e xpaajmjiduvat je ka'ajk. ²³ Yakminda je kaaj juu' ve'e dunuyee'kikajxp, jetse'e xyak'oo'ktat, jetse'e nka'yumdat n'ookumdat, jetse'e nxaajto'numdat. ²⁴ Kux ats ya n'ónuk, ve'em xa ya'a ve'e ax jo'n aa'kani kuy'ijtni, ax uxyam, ve'emts ya'a ve'e ax jo'n taaj kujyoojntykpajknuva; ve'emts ya'a ve'e ax jo'n tókiyani kuy'ijtni, ax uxyam, ta tse'e jye'ynuva.” Van'it tse'e xyaajtoondi.

²⁵ Jem tse'e kam jootm vye'na je ónuk tee' je myajntk juu' ve'e dunumájip. Ax ku tse'e vyimpijtni jetse'e jeja tyak'aajy jye'yni, van'it tse'e du'amotunajxy jets jeme'e je ejtspa. ²⁶ Van'it tse'e duyaaaxji to'k je toompa jetse'e du'amotutuvi pan ti ve'e toojnjup kojtsjup. ²⁷ Van'it tse'e je toompa ña'muxji: “Je'e xa ve'e ku ve'e je m'uts tūvyimpijtni. Ta xa ve'e je mtee' duyakjay'aa'kju je kaaj juu' ve'e dunuyee'kikajxp kuxe'e je m'uts tūvyimpijtni makkatsots.” ²⁸ Ax jotma't tse'e je ónuk tee' je myajntk juu' ve'e dunumájip, ka'a tse'e jep tyujkp tyakava'añ. Van'it tse'e je tyee' pyítsum jetse'e ojts myunoo'kxtukju jetse'e tyakat. ²⁹ Van'it tse'e dunūujmi je tyee': “Mnuja'vip xa mitse'e vinxup joojntani ats mitse'e ntuujnja, ni vin'itats atse'e mits je mpava'nun nkatuktee'n, ax ni vin'itats ats mitse'e xkama'a jyato'ka je pi'k chivo ónuk jets atse'e xaaj ntónut maat je'eda pan pan jaty atse'e nmaatnayja'vijidup. ³⁰ Ax uxyam tse'e tujye'yni ya mmajntk juu' ve'e duyakvintokikajx juu' ve'e mmooy ku ve'e je ko'otya'axap dumaatnayjayépjū, ¡ax myak'oo'kjipts mitse'e je kaaj juu' ve'e dunuyee'kikajxp!”

³¹ Van'it tse'e je tyee' ña'muxji: “N'ónuk, mits maat xa atse'e xa'ma n'it, ax mje'eip tse'e nujom juu' atse'e n'ixp njayejpp; ³² ax uxyam, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e xaaj nto'numdat jetse'e nxoojntkumdat. Kux ya m'uts, ve'em ya'a ve'e ax jo'n aa'kani kuy'ijtni, ax uxyam, ve'emts ya'a ve'e ax jo'n taaj kujyoojntykpajknuva; ve'em ya'a ve'e ax jo'n tókiyani kuy'ijtni, ax uxyam, ta tse'e jye'ynuva.”

16

Je meen yakyoyva juu' ve'e duyakvintsa'kintóki je vyintsán

tukmu'a'ixmojkin

¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmi:

—Jem xa ve'e to'k je kumeen jayu y'ijt jets to'k je myeen yakyoyva. Jetse'e je jayu vya'nuxji jets yakvintókijupe'e juu' ve'e y'ixp jyajejpp, je myeen yakyoyva ve'e ve'em játkip. ² Van'it tse'e je vyintsán vyatsoojvji jetse'e ña'muxji: “¿Tits ya'a ve'e juu' atse'e nmótup mits kajx? Va'an dunatyukvinja'vimju je mcueenta kux ka'a xa ats mitse'e x'uktoojnjinit.” ³ Van'it tse'e je myeen yakyoyva ñaña'muxji: “¿Tis ats vine'e ntónup ku atse'e je nvintsán ya toonk xpajkjinit? Ka'a xa atse'e je maju njayep jets atse'e nyo'ojut; ax tso'otyoompts atse'e jets atse'e je jayu juu' nunve'emji n'amótuvut. ⁴ Tats atse'e mpayo'oy jets ti atse'e ntónup jets atse'e je jayu xkuvákut jeja tyak'aajy ku atse'e ya toonk nyakpajkjinit.”

⁵ Van'it tse'e dyaaxji nuto'k jaty je jáyuda juu' ve'e je vyintsán dumuyójidup. Van'it tse'e muto'k du'amotutuvi: “¿Vinxup tse'e ats je nvintsán xmuyoja?” ⁶ Van'it tse'e y'atsoojvji: “Mókupx barriijl je olivos aceite atse'e nmuyoja.” Van'it tse'e je meen yakyoyva vyaajñ: “Uxyaja xa ve'e ya mñak, játyjits ajxtuku jetse'e xpámüt jado'k juu' ve'e vujtkupxuk majkji myójjip.” ⁷ Van'it tse'e du'amotutuvi jado'k je jayu juu' ve'e je vyintsán dumuyójjivap: “Jets mits, ¿vinxupts mitse'e je myoj?” Van'it tse'e ña'muxji: “Tojtuk miijl almudo je trigo atse'e nmuyoja.” Van'it tse'e dunuujmi: “Uxyájats ya'a ya mñak; pámut jado'k juu' ve'e mugooxk miijli myójjip.” ⁸ Ku ve'e je meen yakyoyva je vyintsán dunuja'vi ti ve'e je myeen yakyoyva tyoon, van'it tse'e du'oñukojsi kux kuvij ve'e jetse'e ve'em dutuujn.

Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets vij ve'e ñapyámjada to'k jado'k aje'ejjida juu' ve'e je naxviijnit je kyo'oy je'e dumaatnavyaa'njudup; ax ka'a tse'e ve'em dutonda juu' ve'e ijttup jeja ajajtk it jaat. ⁹ Ve'emts atse'e nva'añ jetse'e xyaktóndat je meen jetse'e je jayu xmaatnayávajadat, je meen juu' ve'e je jayu yaktoondup ka óyap. Ax ku tse'e mko'k'ijttinit yaja naxviijn, mkuvajkjidinup tse'e je Nte'yam jem tsapjo'otm, jem joma ve'e je jayu xa'ma kajx jyoojntykidinit. ¹⁰ Pan pan xa ve'e dutoomp juu' ve'e pyaatyp y'akeeguij ku ve'e ve'e'n yakma'a, tyoompaps je'e ve'e juu' ve'e pyaatyp y'akeeguij ku ve'e may yakma'a; ax pan pan tse'e dutoomp juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguij ku ve'e ve'e'n yakma'a, nay vanxúppjyams je'e ve'e dutoompa ku ve'e may yakma'a. ¹¹ Ax pan ka'ats miitse'e je meen yaja naxviijn xyaktonda ax jo'n dupaa'ty du'akeega, ¿ax vintsots je'e ve'e myakmo'odat je o'jin juu' ve'e dunu'oyikajxp? ¹² Ax pan ka'ats miitse'e xtonda ax jo'n dupaa'ty du'akeega juu' ve'e mkaje'eidup, ¿ax vintsot tse'e myakmo'odat juu' ve'e mje'eidup?

¹³ 'Ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e mejtsk je vyintsán dujayéput, kux to'ke'e dutsókut, jado'k tse'e dutso'oxpákut, to'ke'e dumutónut dumupákut, jado'k tse'e duxviijn'ixut. Nay ve'empa tse'e je jayu juu' ve'e jem je meen kya'm naajk'ijttup, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e je Nte'yam dupanajkxut.

¹⁴ Ax tyukxiiktu tse'e je fariseotajk je Jesús ku ve'e du'amotunajxti, kux ooy je'e ve'e je meen dutunnas'ayóvada. ¹⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ve'e miitse'e mtunnapyámjada jets tun tuv miitse'e je mjáyuvinda je mjoojntykinda, ax ñuja'vip tse'e je Nte'yam jets ka'a je'e ve'e vye'ema. Je ko'oy jo'ot xa miitse'e mjajejptup. Ax juu' tse'e je jayu tyuknumájjidup, kyo'oyja'vipts je'e ve'e je Nte'yam.

*Je Moisés je pyava'nun jets je Nte'yam je kyutojkun
(Mt. 5.17-18)*

16 'Juu' jatye'e jyatyaandu jep Kunuu'kx Jatyán kujxp je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, van'it paat tse'e tyuujn ku ve'e je Yaknapejtpa Juan jyoojn-tyki. Ax ku tse'e je Yaknapejtpa Juan kya'amaajy, van'it tse'e je jayu yakvaajnji'ukvaandi jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu y'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm. Ooy tse'e je jayu dutuntsokta jetse'e jem y'ijttinit, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n numay je jayu to'k naxji tyakava'anda nujom joma ve'e to'k je mootsk tak'aka'a.

17 'Ax ve'emts atse'e nva'añ: Ka'a xa ve'e cho'oxa vintso ve'e ya tsajp ya naax kyáxut ñáxut; je'e ve'e tso'ox ku ve'e kyoo'ktoonit jyajuu'a je Nte'yam je pyava'nun.

Ku je jayu je navyajkun duyakvintsa'kintóki
(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

18 'Pan pan xa ve'e je ñuda'ax dumasooknup jetse'e je viijnk ta'axtajk dupuk, yakvintsa'kintókipts je'e ve'e je navyajkun. Jets pan pan tse'e dupajkp je ta'axtajk juu' ve'e je ñuyaa'y tumyasookjini, nay yakvintsa'kintóki vaps je'e ve'e je navyajkun.

Je kumeen jayu jets je Lázaro

19 'Jem xa ve'e to'k y'ijit je kumeen jayu juu' ve'e va'ajts oy va'ajts tsoj tunnaxyojxjup, je tso'ojmk vite'e tyukni'kxip; jóvum tse'e oy ñaajkkáyju ñaajk'uu'kju. 20 Jem tse'e tyak'aagumpa to'k je ayooova jayu juu' ve'e Lázaro duxaaj; tats je'e ve'e ñupotsvatskajxni. 21 Je'ejyji ve'e y'uktsojk je ayooova jayu jetse'e kudukaajy je tsapkaaky kunax juu' ve'e kustajkip jem je kumeen jayu myeesa kajxm; ax nuvee'yjudup tse'e je ok je pyo'ojs kajx. 22 Je'y tse'e je xaaj ku ve'e je ayooova jayu y'oo'kni; yaknajxjudu tse'e je ángeles jetse'e y'ijtnit je Abraham maat. eo'knuva tse'e je kumeen jayu jetse'e ñaxtajkini. 23 Tsaachpaatp tse'e vye'na je kumeen jayu jem janjootm, van'it tse'e du'ix jékum je Abraham, jeme'e je Lázaro dumaada. 24 Van'it tse'e mak'kyajts, jetse'e dunuujmi: "Tata Abraham, tonu je maa'yun, tukmo'tk ats. Kexu to'k aaj je Lázaro jetse'e duyakxoo'kut je kya'ónuk maat je tsoxk naaj jetse'e min ats ya ntoots duyakxee'mu kux ooy atse'e yam janjootm ntunsaachpaa'ty." 25 Van'it tse'e je Abraham ña'muxji: "N'ónuk, jaa'myétsu jets mtukkadaakju ve'e juu' ve'e oy ku ve'e mjoojntyki jem naxviinm; ax ya Lázaro, ka'ats ya'a ve'e tyukkadaakji juu' ve'e oy ku ve'e jyoojntyki jem naxviinm. Ax uxyamts ya'a ve'e yaja je jot'amajin dupaatni jets mitse'e jem mtsaachpaatni. 26 Ax nay ve'empa tse'e, jem xa ve'e to'k je maja tukjov juu' ve'e apuk xyak'ijtumdup. Ax pan pan jaty tse'e juu' ve'e yajada jetse'e jem jyanajxquva'anda joma ve'e miitsta, ka'a tse'e y'o'yixjada; ax pan pan jaty tse'e jemda joma ve'e miitsta jetse'e yaja jyaminuva'anda, ni ka'a tse'e y'o'yixjuduva." 27 Van'it tse'e je kumeen jayu y'atsaajv: "Tata Abraham, jem xa ve'e numugooxk ats je n'utsatajk. Nmunoo'kxtkpts ats mitse'e jetse'e to'k aaj xkéxut je Lázaro jem ats je ntee' tyak'am, 28 jetse'e duvaajnjadat, ax ve'emts je'e ve'e kyamejstuvat yaja tsaachpaatun jaat." 29 Van'it tse'e je Abraham y'atsoojvji: "Jem xa je'e ve'e dumaadada je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e jyaaydu je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, va'ants je'e ve'e dumaja pamda." 30 Van'it tse'e y'atsaajv je kumeen jayu: "Ka'a xa je'e ve'e vye'ema, tata Abraham, ax pan nunajxkjupts je'e ve'e to'k juu' ve'e tuy'oo'kni, vinmayumpíttaps je'e ve'e jetse'e dumasooktinit je kyoo'oy joojntykinda." 31 Van'it tse'e je Abraham ña'muxji: "Pan ka'a xa ve'e dumaja pamda juu' ve'e jyaaydu je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, ka'ats je'e ve'e dujaanchja'viduvat kujyajojntykpajknuva ve'e jado'k nax to'k je oo'kpa."

17

Kutsa'aga xa ve'e ooy ku ve'e je jayu ntukmasookumdat je Nte'yam je tyoo'
(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Ka'a xa ve'e ñunka'ítut je yaktokintoompa yaja; ñax ayoots je'e ve'e je jyoot je jayu juu' ve'e je myujayu dutukmasookp je Nte'yam je tyoo! ² Nuyojk oy xa ve'e kuy'ijituxju je jayu jetse'e to'k je paan taak yaktukyuktsum jetse'e yakmaaxynavíppini jets ni ka'a ve'e ku ve'e dutukmasa'ak je Nte'yam je tyoo' to'k je jayu juu' ve'e je mootsk joot je mootsk ja'vin dujajejpp. ³ Ixta tse'e oy pan ti ve'e mtoondup. Pan mmutokintoojnup xa ve'e je m'uts je m'ajch ukpu je m'uts je mtsa'a, tuknaajmats. Pan vinmayumpijtp tse'e, mme'e'kxjap tse'e je tyokin. ⁴ Pan mmutokintoojnupts mitse'e vuxtojtuk nax to'k xaaj jetse'e vuxtojtuk nax mna'muxjut: “Ta atse'e nvinmayumpit, tokin mee'kxus ats to'k aaj”, mjaitymee'kxjap tse'e.

Vintso ve'e dunumaja je jaanchja'vin

⁵ Van'it tse'e je kukátsivatajk dunuujmide je Maja Vintsán:

—Putajkik aats to'k aaj jets aatse'e nuyojk njaanchjávát.

⁶ Van'it tse'e ña'muxjidi je Maja Vintsán:

—Pan mjajejptup xa ve'e je jaanchja'vin jem mja'vin kajxmda oyvinxupa ax jo'n to'k je mostaza taamt, kum'o'yixjada tse'e jetse'e xnaajmadat ya kup: “Navyixju joma ve'e yaja m'it jets najkxu mnakyexju jem maaxy najootm”, kumkatsapákjada tse'e ya kup.

Je vinmayun juu' ve'e je Nte'yam chajkp jetse'e njajejpumdinit

⁷ 'Pants miits n'ite'e juu' ve'e dujajejpp to'k je toompa, ku ve'e je toompa jye'yni, ta ojets yu'uj ukpu je carnero tuduvintena, ¿ñuujmipts vine'e: “Naxu mkayu”? ⁸ Ax ka'a tse'e; jidu'um xa je'e ve'e dunuujma: “Yak'oya ats je n'a'ox jets nay'apaamdúkaja jets atse'e xyakkáyut, ux'ookts mitse'e m'a'oxat.” ⁹ ¿Kyukojsjipts je'e vine'e je toompa ku ve'e dutún juu' ve'e yaktukpavaamp? Ax ka'a tse'e. ¹⁰ Nay vanxúpyamts miitse'edava, ku ve'e xtonkáxtat nujom juu' ve'e je Nte'yam mtukpavaajnjudup, va'anda tse'e jidu'um: “Ka'a xa aatse'e nvinmachju jets aatse'e nyakkukojsjat, je'ejyji aatse'e tuntún ax jo'n je toompa dutún juu' ve'e tukkadaakjup.”

Ku je Jesús duyakjotkadaaky numajk je yaa'tyajka juu' ve'e leprapajkjudup

¹¹ Ku ve'e je Jesús je too' dujaa'kyo'y ku ve'e jem Jerusalén ñujkx, van'it tse'e pyítsum jem galiléait y'it jootm jetse'e tyajki jem samaariait y'it jootm. ¹² Ku tse'e jye'yava'añ joma ve'e to'k je pi'k kajpun, van'it tse'e y'anajkxijidi numajk je yaa'tyajk juu' ve'e leprapajkjudup. Ax jékumji tse'e tyaandi ¹³ jetse'e mak'k dumukojtsti je Jesús:

—¡Jesús, Yak'ixpajkpa, tukmo'tk aats to'k aaj!

¹⁴ Ku ve'e je Jesús y'íxjidi, van'it tse'e vyaajñ:

—Najkxta jeja je tee'tajk vyinkujk jetse'e xtuk'íxtat jets ta ve'e mjotkadaaktini.

Namvaate'e ñajkxti, nuvaatsjidinu tse'e je pya'amda. ¹⁵ Ku tse'e nuto'k ñayja'viji jets jotkada'akyani ve'e, van'it tse'e vyimpijt, mak'k tse'e kyajts jetse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi. ¹⁶ Van'it tse'e je Jesús divinkoxkteni jetse'e je vyiijn je y'aaj dutukpaaty je naax je vintsa'kin maat, jetse'e je Jesús dukukojsji. Ax samaariait jáyuts je'e ve'e y'ijit.

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Tis, ka numajkape'e tuy'itta pane'e tujyotkada'akta? ¿Joma tse'e jyaa'k'ítta je janutaaxtojtuk? ¹⁸ ¿Ya'ajyji ve'e to'k tuvimpit juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvap jetse'e je Nte'yam duyakmaja duyakjaancha?

¹⁹ Van'it tse'e dunuujmi je yaa'tyajk:

—Pojtuku jets najkxni. Je'e kajx xa ve'e tumjotkadaakni kux atse'e tuxjaanchjáva.

Ku je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰ Van'it tse'e je fariseotajk du'amotutúvidi je Jesús pan vin'ite'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit. Van'it tse'e y'atsoojviji:

—Ka'a xa ve'e yak'ixpaa'tut ku ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit. ²¹ Ka'a tse'e je jayu vya'anut: “Uxyaja xa je'e ve'e”, ukpu “Uxximts je'e ve'e”, kux ta je'e ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinni joma ve'e miitsta.

²² Van'it tse'e dunuujmidi je y'ixpajkpatajk:

—Je'yap xa ve'e je xaaj jetse'e xjatsóktat jets atse'e n'ítut miits maatta otyun jado'k xaaja; ax ka'a tse'e ve'em tyónjut. ²³ Ax myaknaajmadap tse'e: “Ixta, uxyaja xa je'e ve'e”, ukpu “Ixta, uxximts je'e ve'e”; ax ka'ats miits je'e ve'e xpanajkxtat, ²⁴ kux ve'em ax jo'n to'k je vitsuk yak'ix jetse'e y'ajaj y'atu'kx jem tsajviinm ado'om ado'om, yak'ixpap tse'e oy ku atse'e nmiinnuvat. ²⁵ Ax tun vinkopk tse'e jets atse'e too'vajkp ooy ntuntsaachpaa'tut jets atse'e xkakuváktat je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup. ²⁶ Ve'em ax jo'n tyoojnji kyojtsji ku ve'e je Noé jyoojntyki, nay ve'em tse'e tyoojnjinuvat je xaaj ku atse'e nmiinnuvat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ²⁷ Kaaydup ooktup tse'e vye'nada, yaa'vyajktup ta'axpajktup. Van'it paat tse'e ve'em dutoondi ku ve'e je Noé tyajkini jep arca jaatp jetse'e je naakukóma jye'y jetse'e nujom y'oo'kkajxtini. ²⁸ Nay ve'empa tse'e jyajtpa jem Sodoma ku ve'e je Lot jyoojntyki. Kaaydup ooktup tse'e je jayu vye'nada, jooydup, too'ktup, yoodup, takpaamdup; ²⁹ ax ku tse'e je Lot jem sodomait kyajpun kajxm pyítsumni, van'it tse'e je jaajn maat je azufre kyustajki jem tsajviinm, ve'em ax jo'n kutyuuj jo'n, jetse'e nujom je jayu duyak'oo'kkajxtini. ³⁰ Ax nay vanxúpyam tse'e je jayu vye'nidinuvat ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax.

³¹ Ku ve'e je xaaj jye'yat, pan pan jatye'e ve'nadap jem azotea ni'kxm jetse'e jep tyujkp je pyaamduk, ka'a tse'e y'uktajkidinit jep tyujkp jetse'e ti duyakpítsumdat. Pan pan jatye'e jem kam jootm ve'nadap, ka'a tse'e dunuvimpíttat pan ti jatye'e jem tutyáñ. ³² Jaa'myésta je Lot je ñuda'ax. ³³ Pan pan xa ve'e nuyojk dutsojpk je ñaxviijnít joojntykin jets ka'a ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, vintókiyuups je'e ve'e xa'ma kajx; ax pan pan tse'e dumasookp je ñaxviijnít joojntykin kux chajkpe'e nuyojk je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, joojntykinuups je'e ve'e xa'ma kajx.

³⁴ Ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets je tsooj, numejtsk tse'e maap vye'nadat joma ve'e to'k je maajntkun, ax to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit; ³⁵ numejtsk tse'e je ta'axtajk jajtsp vye'nadat, to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit; ³⁶ numejtsk tse'e je yaa'tyajk jem kam jootm vye'niduvat, to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit.

³⁷ Juu' tse'e du'amotunajxtu, je'e tse'e du'amotutúvidu:

—Maja Vintsán, ¿jómats je'e ve'e ve'em jyátut?

Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—Va'ajts xa ve'e yaknujávát pan joma ve'e, kux pan joma ve'e y'it je tánuk aa'k, jem tse'e je no'op ñay'amókajada.

18

Je ku'aa'k ta'axtajk jets je ka óyap tokin payo'yva tukmu'a'ixmojkin

¹ Van'it tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin vya'nuxjidi jetse'e je jayu dutuk'íxtat jets tsapkótstape'e xa'ma, ka'a ve'e ñoo'kxtat. ² Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Jem xa ve'e kajpun kajxm vye'na to'k je tokin payo'yva; ax ka'ats je'e ve'e je Nte'yam dutsa'aga, ni pana ve'e dukamaja pum. ³ Jempa tse'e to'k je ku'aa'k ta'axtajk juu' ve'e vane'em najkx myuxu'uju, je'e tse'e chojk jetse'e je tokin payo'yva dutokimpayo'oyut to'k je jayu juu' ve'e je ta'axtajk dutso'oxpajkp. ⁴ Jek tse'e je tokin payo'yva dukamaja puujm je ku'aa'k ta'axtajk; ax ux'ooknum tse'e vyinmaajy: “Oyam atse'e nkatsa'aga je Nte'yam ukpu atse'e ni pana nkamaja pum, ⁵ va'ants ats dutokimpayo'oyu je'e juu' ve'e dutso'oxpajkp je ku'aa'k ta'axtajk, ax ve'emts atse'e min xkoo'kne'mni.”

⁶ Van'it tse'e je Maja Vintsán jyaa'kvaajñ:

—Yakvinkópkada vintso ve'e vyinmay je ka óyap tokin payo'yva. ⁷ ¿Ax vintsots n'ite'e je Nte'yam dukamaja pámut je jáyuda juu' ve'e vyinkoõndu jetse'e jóvum xaaj jóvum

tsooj yaaxp aaj yaaxp joot dumunoo'kxtukta jetse'e pyutákajadat? ¿Ax yak'a'ixtaps je'e n'ite'e? ⁸Ve'emts ats miitse'e nvaajnjada jets ka'a ve'e tyánat jetse'e duputákadat. Oyam tse'e vye'ema, ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ¿njaa'kpaa'tuups ats vine'e je jáyuda juu' ve'e dujaanchja'vidup je Nte'yam?

Je fariseo jets je kupa'mun pakmojkpa tukmu'a'ixmojkin

⁹ Van'it tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin dutukmukajts je jáyuda juu' ve'e nayja'vijidinup jets ka'a ve'e je Nte'yam tyokimpámjada jetse'e je myujayu duviijn'ixta. Jidu'um tse'e vyaajñ:

¹⁰ —Najkxtu xa ve'e jem maja tsaptajkm numejtsk je yaa'tyajk tsapkojtspa; to'k tse'e je fariseo, jado'k tse'e je kupa'mun pakmojkpa. ¹¹ Ax ténipji tse'e je fariseo jidu'um chapkajts: “Nte'yam, nkukojsjip xa ats mitse'e kux ijk atse'e ve'em nkajáyuva ax jo'n juu' ve'e mee'tstup, juu' ve'e dutoondup juu' ve'e ka óyap, jets juu' ve'e je navyajkun duyakvintsa'kintókidup. Ka'a xa atse'e ve'em njáyuva ax jo'n xi kupa'mun pakmojkpa. ¹² Mejtsk nax xa atse'e n'ayooja vinvuxtojtuk xaaj, ax nmooypts ats mitse'e je diezmo.” Jidu'um tse'e je fariseo chapkajts. ¹³ Ax je kupa'mun pakmojkpa, jékumjits je'e ve'e tyaañ, ka'a tse'e ñayávaja jetse'e y'ixukut jem tsapjootm, koojyji ve'e je kyak dukax kux natyukja'vijupe'e je tyokin, jetse'e vya'añ: “Nte'yam, tukmo'tk ats to'k aaj, tókinax jáyuvam xa atse'e.”

¹⁴ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Ve'emts atse'e nva'añ jets ka'a ve'e je Nte'yam dutokimpuujm je kupa'mun pakmojkpa; ax tyokimpaam tse'e je fariseo. Kux pan pan xa ve'e namyájijup, je'e tse'e taannup pi'k; pan pan tse'e naajkpi'kijup, je'e tse'e dunumájap.

Chajkpts je'e ve'e je Jesús je pi'k ónukta

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ Van'it tse'e dutuknunajkxti je pi'k ónukta je Jesús jetse'e je kya'aj dutuknukónut, je maax ónuk paat tse'e tyuknunajkxtu. Ku tse'e je y'ixpajkpatajk du'ixti, van'it tse'e dutuknuujmidi je jáyuda pan pan jatye'e duyakje'ydup je pi'k ónukta. ¹⁶ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dyaaxjidi jetse'e dunuujmidi:

—Maso'okta je pi'k ónuk jets atse'e xnumíndat, ka'a tse'e xkayakajjtadat, kux je'eda pan pan jatye'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm, ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n ya pi'k ónukta. ¹⁷ Tyúvam xa atse'e nva'añ, pan pan jatye'e kanapyaajmjudup jem je Nte'yam y'am kya'm ax jo'n je pi'k ónuk, ka'a tse'e jem tyákadat.

Ku je Jesús dumaatnakojsji to'k je mootsk ónuk juu' ve'e kumeen

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸ Van'it tse'e y'amotutúviji to'k je israeejlit jayu juu' ve'e dunumájip:

—Oy yak'ixpajkpa, ¿tis ats vine'e ntónup jets atse'e njajejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

¹⁹ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Nte'yam atse'e xtij ku ve'e mva'añ jets oy atse'e? To'kji xa je'e ve'e pane'e oy, je Nte'yamts je'e ve'e. ²⁰ Mnuja'vip xa mitse'e je pava'nun: “Ka'a tse'e xyakvintsa'kintókiyut je navyajkun, ka'a tse'e myakjaju'oo'kut, ka'a tse'e mme'e'tsut, ka'a tse'e je jayu xnuvampétut, vintsa'aga je mtee' je mtaak.”

²¹ Van'it tse'e je jayu ña'muxji:

—Ku atse'e pi'knum nve'na, van'itanits ats ya'a ve'e nujom nkutyún.

²² Ku ve'e je Jesús du'amotunajxy, van'it tse'e dunuujmi:

—Jado'k viijn tse'e mka'ijtuxju. Too'kkajxni nujom juu' ve'e m'ixp mjajejpp jets mooyni je meen je ayooova jayu, ve'em tse'e je o'yin xjayéput jem tsapjootm. Van'itts atse'e xpamiinnit.

²³ Ax ku tse'e je jayu du'amotunajxy, ooy tse'e tyuntsaachvinmapyujk, kux va'ajts kumeene'e y'ijt. ²⁴ Ku tse'e je Jesús ve'em y'ixji, van'it tse'e vyaajñ:

—iVa'ajts tso'ox xa je'e ve'e jetse'e je kumeen jayu ñapyámjadat jem je Nte'yam y'am kya'm! ²⁵ Ka'a xa ve'e cho'oxa vintso ve'e je camello ñáxut jep xo'yun jot jaatp, je'e ve'e tso'ox vintso ve'e je kumeen jayu ñapyámjút jem je Nte'yam y'am kya'm.

²⁶ Van'it tse'e vyaandi pan pan jatye'e du'amotunajxtup:

—Pan ve'em xa ve'e, ¿pánts vine'e o'yixjup jetse'e dujajejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

²⁷ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Juu' xa ve'e je jayu ka'o'yixjup jetse'e dutónut, je Nte'yamts je'e ve'e dutónup.

²⁸ Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—Maja Vintsán, nmasokkajxni xa aatse'e nujom juu' aatse'e n'ixp njajejpp vye'na jets aats mitse'e mpamiijn.

²⁹ Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets pan pan jatye'e je Nte'yam je kyutojkn kajx dumasookp je tyajk, je tyee', je tyaak, je y'uts, je y'ajch, je cha'a, je ñuda'ax, ukpu je y'ónuk, ³⁰ nuyojk tse'e ooy tyunyakmo'ot juu' ve'e yaja naxviijn jetse'e xa'ma kajx joojntykinit ku ve'e je nam it cho'ndukut.

Ku je Jesús du'ava'ninuva je y'oo'kun

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Van'it tse'e je Jesús apuk duvaajv je ñumakmejtsk ixpajkpatajk, jetse'e dunuujmidi:

—Jem tse'e Jerusalén nja'mda. Jem tse'e tyonkájxjút kyojtskájxjút ats kajx nujom juu' ve'e jyatyaandu jep Kunuu'kx Jatyán kujxp je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta.

³² Yakpámupts atse'e jem je viijnk jayu kya'm jets atse'e xnuxi'iktat xtukxi'iktat jets atse'e xvinkojtspéttat, xnutsójadapt atse'e ³³ jets atse'e xvóptat, van'litts atse'e xyak'oo'ktat. Ax joojntypajknuvapt atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

³⁴ Ax ka'a tse'e duvinmótuda pan ti ve'e tyijp kuxe'e je Nte'yam dukayakjaty vye'na jetse'e duvinmótudat.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je viints jayu jep Jericó

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Ku ve'e je Jesús dumutami je jericoojit kajpun, jem tse'e to'k je viints jayu chuuna vye'na jeja too' pa'ayi jetse'e je putajkin du'amotu. ³⁶ Ku ve'e dumotu jets je numay jayu ve'e najxp, van'it tse'e du'amotutuvi pan ti ve'e toojnjup kojtsjup. ³⁷ Ku ve'e yakvaajnji jets je'e ve'e najxp vye'na je Jesús, je nazarétit jayu, ³⁸ van'it tse'e makv vyaajñ:

—iJesús, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk ats to'k aaj!

³⁹ Ax pan pan jatye'e je Jesús vintoo'vajkijup, tukna'muxju tse'e jetse'e y'amo'otut. Ax nuyojk makv tse'e tyunjaa'kkajts:

—iJe David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk ats to'k aaj!

⁴⁰ Van'it tse'e je Jesús vya'ktaajñ jetse'e dunuujmidi je jayu jetse'e duyakmíndat. Ku tse'e je viints jayu jye'y, van'it tse'e yak'amotutuvi:

⁴¹ —¿Tise'e mtsajkp jets ats mitse'e ntoojnjat?

Van'it tse'e je viints jayu y'atsaajv:

—Vintsán, je'e xa atse'e mtsajkp jets ats mitse'e xyakvin'ixpákut.

⁴² Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—iVin'ixpakuts n'it! Ta xa ve'e mjotkadaakni kux atse'e tuxjaanchjáva.

⁴³ Tun jatyi tse'e je jayu vyin'ixpajkni. Van'it tse'e je Jesús dupanujkx jetse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi. Ax nujom tse'e je jayu pan pan jatye'e du'ixtu, yakmájiduva yakjaanchiduvats je'e ve'e je Nte'yam.

19

Je Jesús maat je Zaqueo

¹ Van'it tse'e je Jesús jye'y jem jericoojit kyajpun kajxm jetse'e je kajpun dutuknajxy. ² Jem tse'e vye'na to'k je kumeen jayu juu' ve'e Zaqueo duxaaj, je kupa'mun pakmojkpats je'e ve'e ñuvintsánip, ³ je Jesuusts je'e ve'e y'ixuvaampy. Ax ka'a tse'e y'o'yixju vintso ve'e du'ixpaa'tut kux pi'k kónaji je'e ve'e je Zaqueo jets ooye'e jem je jayu. ⁴ Van'it tse'e noomp tyoo'vujk jetse'e pyejt jem sicómoro kup kajxm juu' ve'e dumutámip je too' joma ve'e je Jesús ñaxuva'añ vye'na, ax ve'em tse'e y'o'yixjut vintso ve'e du'ixpaa'tut.

⁵ Ku ve'e je Jesús ñajxy je tsov, van'it tse'e pyat'ix, jetse'e dunujmi:

—Zaqueo, vánuku jatyji, tunjajtnajkxp xa atse'e uxyam jem mtak'am.

⁶ Van'it tse'e je Zaqueo jatyji vyajntyk jetse'e je Jesús dumaadi jem je'e tyak'am je xoojntkun maat. ⁷ Ku ve'e je numay jayu du'ixti, van'it tse'e dūvinkotsta dunaa'kótsta je Jesús kux ve'eme'e vyaandi jets jem je'e ve'e je tókinax jayu tyak'am ñujkx.

⁸ Tujkpani tse'e vye'nada, van'it tse'e je Zaqueo tyeni jetse'e dunujmi je Maja Vintsán:

—Uxyamts atse'e nmooynit je ayooova jayu kojkm juu' atse'e n'ixp njayejpp; ax pan tats atse'e jyapana je meen mpujkja je vin'aa'nun kajx, maktaaxk naxts ats je'e ve'e nyaknuyojkijat.

⁹ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Uxyam xa ve'e tujye'ya je nutsookun yaja tujk, kux je Abraham je chaan je kyooj xa mitse'eva. ¹⁰ Kux je'e xa atse'e nnumiimp jets atse'e n'ixtat jetse'e nyakts'o'oktat pan pan jatye'e tokih'ijttup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Je majk meen juu' ve'e tsóvax tukmu'a'ixmojkin

¹¹ Namvaate'e je jayu du'amotunajxti, van'it tse'e je Jesús vya'nuxjidi ya tukmu'a'ixmojkin je'e kajx ku ve'e támani vye'nada joma ve'e je Jerusalén jetse'e vvinmaaydi jets jatyji ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit. ¹² Jidu'um tse'e ña'muxjidi:

—Jem xa ve'e y'ijit to'k je yaa'tyajk juu' ve'e je oy ke'xtkun dumaat, jetse'e jékum ñujkx, je'e tse'e ñunajkx jetse'e yakpámüt yakkutojkpa, ux'ook tse'e vyimpijtnuvat.

¹³ Ka'anum tse'e chaan vye'na, van'it tse'e duyaxtsaajv numajk je tyoompa jetse'e kakje'e dutukkatajkidi to'k je meen juu' ve'e tsóvax. Van'it tse'e dunujmidi: “Yaktonda ats ya nmeen van'it paat ku atse'e nvimpijtnuvat.”

¹⁴ Ax ka'a tse'e je jyayu chakju y'ijit, mu'ejkjudup mujot'aajnjudupe'e jetse'e dukejxti je kukátsivada jetse'e jidu'um vya'andat: “Ka'a xa aatse'e ntsak jets aatse'e je yaa'tyajk xyakkutojkjat.”

¹⁵ Ax yakpaamjyamts je'e ve'e yakkutojkpa. Van'it tse'e vyimpijtnuva joma ve'e je jyayu. Ku tse'e jye'yni, van'it tse'e dunukejxi je tyoompatajk juu' ve'e tyukkatajkidu je myeen jetse'e dunujávat pan vinxupe'e je meen tūduyaknuyókada kakje'e.

¹⁶ Juu' tse'e muto'k, jidu'umts je'e ve'e vyaajñ: “Vintsán, majk nax xa ve'e tuñuyoka je mmeen juu' atse'e xtukkatajki.” ¹⁷ Van'it tse'e je yakkutojkpa y'atsoojvi: “Oy xa ve'e, oy toompats mitse'e. Oyame'e vee'nji myaktukkatajki, ve'em tse'e juu' xtun ax jo'n yaktsak, je'e kajxts ats mitse'e mpámüt jetse'e xyakkutojkjat majk kajpun.”

¹⁸ Van'it tse'e jado'k vyaampa: “Vintsán, mugooxk nax xa ve'e tuñuyoka je mmeen juu' atse'e xtukkatajki.” ¹⁹ Van'it tse'e y'atsoojvi: “Mugooxk kajpunts mitse'e xyakkutojkjivat.”

²⁰ Van'it tse'e jado'k ñuje'yji jetse'e vyaajñ: “Vintsán, uxyaja xa ve'e ya mmeen juu' atse'e xtukkatajki. Jepts atse'e paayu jaatp nvintsoomni ²¹ kux ntsa'kip ats mitse'e je'e kajx ku ve'e mak myakkutuk; je'e xa mitse'e m'amótup juu' ve'e mkapuump, je'ets mitse'e mpakmujk juu' ve'e mkavujp.” ²² Van'it tse'e je yakkutojkpa ña'muxji: “Mits,

ko'oy toompa, je m'ayook ats mitse'e ntuktokimpayo'oyup. Pan mnuja'vip xa mitse'e jets makk atse'e nyakkutuk jets je'e atse'e n'amotup juu' atse'e nkapuump, jets je'e atse'e mpakmujkp juu' atse'e nkavujp, ²³ tyajx tse'e ats je nmeen je viijnk jayu xkatukkatajki jetse'e duyaknyokat?, ax ve'emts atse'e kunyakmooy je meen maat je myunuyojkin ku atse'e yaja ntak'aajy tunvimpijtnuva."

²⁴ Van'it tse'e dunuujmi juu' ve'e jem ve'nidup: "Pajkjada ya'a je meen jetse'e xmo'odat juu' ve'e majk je meen dumaat." ²⁵ Van'it tse'e y'atsoojviji: "Vintsan, ti ka jepap ya'a ve'e dumaada majk je meen?" ²⁶ Van'it tse'e je yakkutojkpa y'atsaajv: "Ve'em xa ats miitse'e nnaajmada: Pan pan xa ve'e juu' dumaat, jaa'kyakmo'opts je'e ve'e. Pan pan tse'e juu' dukajayejpp, pan vinxup tse'e dumaada, yakpajkajpts je'e ve'e nujom, je'e paat juu' ve'e yuu'n vee'n jyayejpp. ²⁷ Ax je'eda juu' atse'e xtso'oxpajktup jetse'e dukatsokta jets atse'e nyakkutojkjadat, yakminda jetse'e yaja ats nvinkujk xyak'oo'kkaxtat."

Ku je Jesús tyajki jep Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, van'it tse'e je tyoo' dupajknuva jetse'e jem Jerusalén jyaa'knujkx. ²⁹ Je'yavaandup tse'e vye'nada joma ve'e je kajpunda juu' ve'e duxaajta Betfagé jets Betania, jempa ve'e je Olivos Kopk, van'it tse'e je Jesús dukejx numejtsk je y'ixpajkpada ³⁰ jetse'e dunuujmiji:

—Najkxta xi pi'k kajpun kujx juu' ve'e xi avinkujk. Ku tse'e mje'yadat, jeja tse'e xpaattat kuvuu'n to'k je burro. Ni pananumts je'e ve'e kyatuktsuunaja. Mukéjadats jetse'e xyakmíndat. ³¹ Pan m'amotutúvijidup tse'e je jayu pan tyajxe'e xmukéjada, ve'em tse'e xnaajmadat: "Je Maja Vintsane'e dutsojpk."

³² Van'it tse'e je y'ixpajkpa ñajkxti jetse'e dupaatti ax jo'n je Jesús ña'muxjidi.

³³ Myukéjidup tse'e vye'nada je burro, van'it tse'e je burro je vyintsanda y'amotutúvijidi:

—¿Tyajx tse'e xmukéjada xi burro?

³⁴ Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je'e kajx ku ve'e je Maja Vintsan dutsak.

³⁵ Van'it tse'e duyaknajkxti joma ve'e je Jesús jetse'e dujape'ndi je burro maat je vyitta. Van'it tse'e je Jesús duyakpejtti. ³⁶ Vintso tse'e je Jesús ñaxy, ve'em tse'e je jayu duye'epta je vyit jeja too' kujk joma ve'e je Jesús ñaxuva'añ. ³⁷ Ax ku tse'e dumutámidi jeja Olivos Kopk váñuk viijn, van'it tse'e nujom je jáyuda juu' ve'e je Jesús dumaatvítu, je'e tse'e makk kojts'ukvaandu je xoojntkun maat jetse'e je Nte'yam duyakmájidi duyakjaanchidi je'e kajx ku ve'e du'ixti je majin juu' ve'e je Jesús tyuump. ³⁸ Jidu'um tse'e vyaandi:

—Je Nte'yam je kyunoo'kxun maat xa ya'a ve'e ya yakkutojkpa juu' ve'e miimp je Maja Vintsan kajx! Je oy joot maat jets je majin maat tse'e y'ijtnit je Nte'yam, juu' ve'e jem tsapjootm!

³⁹ Van'it tse'e ña'muxjidi je fariseotajk juu' ve'e je numay jayu myaatve'nidup:

—Yak'ixpajkpa, tuknaajma to'k aaj xi jáyuda juu' ve'e mmaatvítup jetse'e y'amo'ottat.

⁴⁰ Ax jidu'um tse'e je Jesús y'atsoojviji:

—Ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets pan amo'ttup xa ya'a ve'eda, je tsaa' tse'e makk kojts'páktap.

⁴¹ Ku ve'e dumutámidi jem Jerusalén, jetse'e je Jesús du'ix je kajpun, van'it tse'e dunuyaaxy je jerusaleenit jáyuda, ⁴² jetse'e vyaajñ:

—Pan kuxvinmótuda xa ve'e, uxyam ya xaaj, juu' ve'e kumyak'ítjada oy joot! Ax ka'a tse'e xvinmótuda, yu'uts je'e ve'e y'it jeja miits mvinkujkta. ⁴³ Je'yap xa ve'e je xaaj ku ve'e je mtso'oxpajkpa duyaknaa'tóktat je mkajpun jetse'e je naax juu' ve'e je mkajpun

dunaa'vítpp, je'e tse'e tyuktajva'atstap joma ve'e ñayyo'otsjadat, ⁴⁴ myak'oo'kjadapts miits je'e ve'e maat je m'ónukta, jetse'e je mjaajnda je mtajkta dutukja'vikajxtinit, ni to'ka tse'e je tsaaj kyanut nukavyet, je'e kajx ku ve'e xkanujávada ku ve'e je Nte'yam mnumínjada jetse'e kumyaktsookjidi.

*Ku je Jesús duyakvaach je maja tsaptajk
(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)*

⁴⁵ Van'it tse'e je Jesús tyajki jep maja tsaptaagujkp jetse'e duvojppitsumkujx nujom pan pan jatye'e jep ajooydup atoo'ktup vye'na, ⁴⁶ jetse'e dunuujmidi:

—Jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ve'e tse'e ats je ntajk y'ijtnit je tajk joma ve'e je jayu chapkats.” Ax ve'emts miits ya'a ve'e tuxpaamdini ax jo'n “je aajntk joma ve'e je mee'tspa ñay'amókajada”.

⁴⁷ Jóvum xaaj tse'e je Jesús yak'ixpuk y'ijit jep maja tsaptujkp; ax je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta jets pan pan jatye'e dunumájidup je israeejit jayu maat, je'e tse'e dupayo'ydup vintso ve'e kuduyakjay'oo'kjidi je Jesús, ⁴⁸ ax ka'a tse'e dumutaayvaatti pan vintso ve'e kudutoondi, kux nujome'e je jayu oy du'amotunajxti juu' ve'e je Jesús kyojts.

20

*Je kutojkun juu' ve'e je Jesús jyajejpp
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)*

¹ To'k naxe'e je Jesús je numay jayu duyak'ixpuk vye'na jep maja tsaptujkp jetse'e duvaajnidi je oy kats je oy ayook, van'it tse'e jye'ydi je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk jets je israeejit je myújit jáyuda, ² jetse'e dunuujmidi:

—Vaajnja aats pan pane'e tumna'muxju jets ya'a ve'e xtónut. ¿Pane'e ya kutojkun moojyju?

³ Van'it tse'e je Jesús y'atsoqvjidi:

—Nay ve'empats atse'e nvaampa jets atse'e x'atsoovduvat. ⁴ ¿Pan tse'e je Juan je kutojkun moojyju jetse'e je jayu duyaknapétut, je Nte'yame'e, ukpu je jayu ve'e?

⁵ Ax van'it tse'e dukojtsmojkti. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—¿Vintsose'e kunva'numda? Pan va'numdup xa ve'e jets je Nte'yame'e moojyju je kutojkun, jidu'um tse'e xnuujmimdat: “¿Tyajx tse'e xkajaanchja'vidi juu' ve'e je Juan kyojts?” ⁶ Ax pan va'numdup tse'e jets je jayu ve'e je kutojkun moojyju, xka'ts'oo'kumdapts uu'm ya'a ve'e ya numay jayu kux nayja'vijidinup ya'a ve'e tyuva jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa je'e ve'e je Juan y'ijit.

⁷ Van'it tse'e y'atsoovdi jets ka'a ve'e dunujávada jets pan pane'e je kutojkun moojyju je Juan jetse'e je jayu duyaknapétut. ⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'ats atse'e n'ava'nivat jets pan atse'e ya kutojkun xmooyp jets atse'e ve'em ntun.

*Je ko'oy toompatajk tukmu'a'ixmojkin
(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)*

⁹ Van'it tse'e je Jesús duvaajni je jáyuda ya tukmu'a'ixmojkin:

—To'k xa ve'e je jayu dupuujm je tsaaydum kam. Van'it tse'e je yoova toompatajk dutukmaatkojtsmojkti pan vinxupe'e tyukkada'akjadat ku ve'e dupakmótkat je tsaaydum taajm. Van'itts je'e ve'e chaa'n, ta'niva tse'e ñujkx. ¹⁰ Ku tse'e je tsaaydum tok aats dupaaty, van'it tse'e to'k je kyukátsiva dukejx joma ve'e je yoova toompa jetse'e du'amótuvut pan juu' ve'e tukkadaakjup. Ax van'it tse'e je yoova toompa dutsii'kti jetse'e ve'emji duyakvimpjittini. ¹¹ Van'it tse'e je kam je vyintsán dukejxnuva jado'k je kyukátsiva; ax nay vanxúpyam tse'e dutsii'ktuva jetse'e dujomtoondi dutitoondi, ka'a tse'e dutimooydi, jetse'e dupakejxtini. ¹² Jyaa'kkejx tse'e jado'k je tsaaydum

kam je vyintsán jado'k je kyukátsiva; ax yakxa'ajkiduva tse'e je yoova toompa jetse'e dupavojptini.

¹³ Van'it tse'e je tsaaydum kam je vyintsán vyaajñ: “¿Tis ats vine'e ntónup? Va'an xa ats n'ite'e dukexu ats ya n'ónuk juu' atse'e ooy ntuntsajkp. Ax kuts je'e ve'e du'ixtat, vyintsa'agadapts ijk je'e vine'e.” ¹⁴ Ax ku tse'e je yoova toompa du'ixti, van'it tse'e ñavyaajnjidi: “Ya'a xa ve'e tukkadakkáxjup ya tsaaydum kam. Va'an duyak'oo'kumda jetse'e nje'eimdat ya tsaaydum kam.” ¹⁵ Van'it tse'e duyakpítsumdini jem tsaaydum kam jootm jetse'e duyak'oo'kti.

Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vintsose'e tyónjadat je tsaaydum kam je vyintsán?

¹⁶ Jetse'e jyaa'kvaajñ:

—Je'yap xa je'e ve'e jetse'e duyakjay'oo'kkáxjadat jetse'e je viijnk yoova toompa dupámüt.

Ku ve'e je jayu du'amotunajxti, jidu'um tse'e vyaandi:

—¿Kudukayakjatye'e je Nte'yam!

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús je jáyuda dūvin'ix, jetse'e dunuujmidi:

—Pan kudukayakjatye'e je Nte'yam, ¿ti tse'e tyijp juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp? Jidu'um tse'e vya'añ:

“Je oy tsaaj juu' ve'e je pojtspatajk myasooktinu, je'e tse'e ojts yakpum joma ve'e dunuvinkopkikux je maja tsaptakpats.”

¹⁸ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Pan pan xa ve'e kítup jeja tsakujx, tuktajikáxup tse'e; ax pan pan tse'e jem ñi'kxm je tsaaj naxkadaakp, je naxvay jo'n tse'e tyaannit je jayu.

*Je'e pane'e je kupa'mun yakmo'op
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)*

¹⁹ Ku ve'e je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk du'amotunajxti, van'it tse'e du'ukmatsuvaandi tun jatyi je Jesús kux ñuja'vidu ve'e jets je'e kajxe'e ya tukmu'a'ixmojkin dukajts; ax ka'a tse'e ve'em dutoondi kux cha'kidupe'e je numay jayu.

²⁰ Y'uk'íxtidup tse'e pan vintso ve'e kuy'o'yi jetse'e je Jesús kudupaamdi jem je yakkutojkpa kya'm, je'e kajx tse'e du'ukkejxti je katsuvaá'mpa juu' ve'e natyijjudup jets tuv je'e ve'e je jyáyuvinda je jyoojntykinda, y'uk'íxtidu ve'e pan vintso ve'e kuduyakkojtstókidi je Jesús. ²¹ Jetse'e du'amotutúvidi:

—Yak'ixpajkpa, nnuja'vinup xa aatse'e jets pyaatyp y'akeeguipe'e juu' mitse'e mkajtsp jets juu' ve'e je jayu mtuk'ixp, ka'ats mitse'e pan xvijnk'ix, tyúvam xa mitse'e je jayu je Nte'yam jye'e xtuk'ix. ²² ¿Yakajtype'e uu'm je mpava'nunamda jetse'e je kupa'mun yakmo'ot je yakkutojkpa César, ukpu ka'a ve'e?

²³ Ax ñuja'vi tse'e je Jesús vintso ve'e je ko'oy joot dujayepa, je'e kajx tse'e dunuujmidi:

—¿Tyajxts atse'e xkatsuvaá'nda? ²⁴ Tuk'ixta ats to'k je meen.

Ku ve'e dumooydi, van'it tse'e du'amotutúvi:

—¿Pan tse'e yam y'apamnax, jets pan tse'e yam xyaaj yukja'a?

Jetse'e y'atsoojvjidi:

—Je yakkutojkpa César ya'a ve'e jye'e.

²⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mo'odats je César juu' ve'e je César jye'eip jets mooyduvats je Nte'yam juu' ve'e je Nte'yam jye'eip.

²⁶ Ax ka'a tse'e y'o'yixjidi pan vintso ve'e kuduyakkojtstókidi ku ve'e kyats y'ijt jeja je jayu vyinkujk; atuva atoki tse'e dutuktaandi je y'atso'vun, jetse'e y'amo'ttini.

*Ku je Jesús yak'amotutuvi pan joojntypajknuvape'e je oo'kpa
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)*

²⁷ Jeme'e je saduceotajk juu' ve'e je Jesús dunuje'ydu. (Je saduceotajk tse'e vaandup jets ka'a ve'e je oo'kpatajk y'ukjoojntypajktinuvat jado'k nax.) Van'it tse'e je Jesús du'amotutúvidi:

²⁸ —Yak'ixpajkpa, ve'eme'e je Moisés dujatyaañ jets pan oo'kpe'e to'k je yaa'tyajk jetse'e je ñuda'ax dumasá'ak jetse'e ka'a pan y'ónuk, je oo'kpa je y'uts tse'e dupákup je ku'aa'k ta'axtajk jetse'e je y'ónuk jyéjat, ax je myuto'k mix ónuk tse'e taannup ax jo'n je y'ajch je y'ónuk kuy'ijit. ²⁹ Ax nuvuxtojtuk tse'e y'ijiti je uts je ajch. Ta'axpajk tse'e je koop ónuk, van'it tse'e y'oo'kni. Ka'a tse'e je ñuda'ax je y'ónuk duyakjeji. ³⁰ Van'it tse'e je myuto'k uts dupujk je ku'aa'k ta'axtajk, ka'ava tse'e je y'ónukta jyéji, jetse'e y'oo'knuva. ³¹ Van'it tse'e je myumejtsk uts dupajkpa je ku'aa'k ta'axtajk. Nay ve'empa tse'e jyajttuva je utsta juu' ve'e taandu, oo'kkajxtinu tse'e nuvuxtojtuk je yaa'tyajk. Ax ni pana tse'e je y'ónuk dukatukyakjeji je ta'axtajk. ³² Ux'ook tse'e je ta'axtajk y'oo'knuva. ³³ Ax kuuk tse'e je oo'kpatajk joojntypajktinuvat jado'k nax, ¿pánukts vine'e tyuva dunuda'axap je ta'axtajk?, kux va'an nuvuxtojtuke'e dupajkti.

³⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Yaa'vyajkp ta'axpajkp xa ve'e je jayu yaja naxviijn; ³⁵ ax je'eda pan pan jatye'e duvinmajtsjudup jetse'e joojntypajktinuvat jado'k nax ku ve'e je nam it choo'ndukut, ka'a tse'e y'ukyaa'vyajktinit ka'a tse'e y'ukta'axpajktinit, ³⁶ je Nte'yam je y'ónuk xa je'e ve'eda. Ka'ats je'e ve'e y'uk'o'yixjidinit jetse'e y'oo'ktat kux ve'em xa je'e ve'e y'ijttinit ax jo'n je Nte'yam je y'aangeles. ³⁷ Ax je'e ku ve'e je oo'kpatajk joojntypajktinuvat jado'k nax, mkojtstuts miits je'e ve'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp juu' ve'e je Moisés jyaay, joma ve'e je Nte'yam myukojsji jem ápit kup akojkm. Jep tse'e dukats jets je Maja Vintsane'e duNte'yamip je Abraham, je Isaac, maat je Jacob. ³⁸ Je'e kajx tse'e, Ntye'yamivaps je'e ve'e je jayu je Nte'yam pan pan jatye'e jaanchja'vijidu ku ve'e y'oo'ktini; ka'a tse'e je jyootta je jya'vinda y'aa'ka, joojntykidupts je'e ve'eda. Je Nte'yam je kyutojkun kajx tse'e nujom jyoojntykada.

³⁹ Jeme'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpada juu' ve'e na'muxjudu:

—Yak'ixpajkpa, oy xa ve'e tuxkats.

⁴⁰ Ax je jayu juu' ve'e dutso'oxpajktup je Jesús, ni pana tse'e kyoo'knayja'vijini jetse'e juu' dujaa'k'amotutúvat.

*Je David je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)*

⁴¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Vintsose'e je jayu vya'anda jets je David je chaan je kyooj je'e ve'e je Cristo?, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. ⁴² Viinm xa ve'e je David dujatyaañ jep Salmo kujxp:

Je Nte'yam xa ve'e dunujmi ats je nMaja Vintsán:

“Ajxtukú yaja ats n'aka'yun pa'ayi

⁴³ namvaat atse'e nyakvintókida pan pan jatye'e mtso'oxpajkjjudup.”

⁴⁴ Jidu'um tse'e je David vyaajñ jets je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo. Ax ve'em tse'e, va'ajts tse'e yaknujava jets ka je chaan je kyoojyap je'e ve'e je Cristo, je Myaja Vintsampa je'e ve'e.

*Ku je Jesús duvintso'y je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)*

⁴⁵ Ax nujom tse'e je jayu y'amotunáxjada vye'na ku ve'e je Jesús dunujmidi je y'ixpajkpatajk:

⁴⁶ —Myakkópkadape'e ooy je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajka kux mvin'aa'nuvaajnjudup miits je'e ve'e. Je'e xa ve'e dumuvidutuvaandup je yaajnit vit jetse'e dutsokta jetse'e yakkojtspoókxtat je vintsa'kin maat jep maa'y jaatp. Tum je'e ve'e chojktup jetse'e dutuktsaanadat je tsuujntkun juu' ve'e tum oojyit jep tsaptujkp jets joma ve'e je maja kay je maja uu'k. ⁴⁷ Je tyajk paat tse'e dupajkjada juu' jatye'e y'ixtup jyayejptup je ku'aa'k ta'axtajka; ax jek tse'e chapkotsta, ve'em tse'e dukayaknukexnatakava'anda je kyo'oy je'e juu' ve'e tyoondup. Je'e tse'e nuyojk je tsaachpaatun yakmooydinup.

21

*Je yax juu' ve'e pyaam to'k je ku'aa'k ta'axtajk
(Mr. 12.41-44)*

¹ Jep tse'e maja tsaptujkp je Jesús vye'na jetse'e du'ix vintso ve'e je kumeen jayu dupamda je myeen jem yax apajkin jootm; ² y'ixpa tse'e je Jesús ku ve'e to'k je ayoova ku'aa'k ta'axtajk dupuujm mejtsk je pi'k cobre meen. ³ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets nuyojk ya'a ve'e ya ayoova ku'aa'k ta'axtajk tudupum je yax jets ni ka'a ve'e nujom je viijnk jáyuda; ⁴ kux je'eda, je'e je'e ve'e tudupamda juu' ve'e vinta'nuxjudup; ax ya ayoova, tats ya'a ve'e dupamkajxni je tyukjoojntykin.

*Ku je Jesús du'ava'ni jets kutókiyupe'e je maja tsaptajk
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)*

⁵ Jem tse'e je Jesús je y'ixpajkpa juu' ve'e dunukojtstu je maja tsaptakpats, vintso je'e ve'e tsújit je tsaaj juu' je'e ve'e myaat jets je paamduk juu' ve'e yakmooy je yax kajx. Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

⁶ —Je'yap xa ve'e je xaaj ku ve'e kyutokikajxnit ya'a juu' miitse'e uxyam m'ixtup, ni to'kats ya'a ve'e ya tsaaj kyoo'ktaannit nukavyet.

*Je nuja'vin juu' ve'e jéjap ku ve'e je itakax tyáminit
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)*

⁷ Van'it tse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—Yak'ixpajkpa, ¿vin'it ya'a ve'e jyátut ñáxut jets ti nuja'vints aatse'e njayé pup pan vin'it ya'a ve'e tyónjut kyótsjut?

⁸ Jetse'e je Jesús vyaajñ:

—Myakkópkadape'e ooy ku ve'e pan mnunvin'aa'njadat, kux mindape'e numay juu' ve'e natyijjadap jets ats je'e ve'e, jetse'e vya'andat: “Ats xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. Ta tse'e je xaaj jye'yni juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki.” Jidu'um tse'e vya'andat. Ax ka'a tse'e xpanajkxtat. ⁹ Ax ku tse'e xmótudat jets je atso'oxe'e toojnjup jetse'e je jayu ñañupojtukjada, ka'a tse'e mnavyinma'yunmo'ojadat, kux nupaamdukani je'e ve'e jetse'e ve'em tyónjut kyótsjut. Ax ka'anumts je'e ve'e jye'ya vye'nat je itakax.

¹⁰ Van'it tse'e dujaa'knuujmidi:

—Nacho'oxpákjadap xa ve'e je jayu to'k nación jets jado'k nación, to'k kutojknun jets jado'k kutojknun, ¹¹ mak tse'e ooy tyun'ojxat, jéjap tse'e je yooj jets je pa'am may viijn, yak'ixup tse'e jem tsajviinm je aja'vin je atsa'kin jets je mújit nuja'vin.

¹² 'Ax ka'anum tse'e ya'a tyunju vye'nat, myakmátstaps miitse'e jetse'e myakjomtón dat myaktitón dat, myaknajkxadap tse'e jep tsaptujkp joma ve'e myaktokimpayo'oydat, myakpoxuntakpámdap tse'e jetse'e myaknajkxadat jeja je yakkutojka vyinkujka kuxe'e ats xjaanchjávada. ¹³ Ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut, je'e tse'e m'itumo'ojadap jetse'e je tuvakojsun xpámdat ats kajx. ¹⁴ Ax ka'a tse'e too'vajkp xpayo'oydat pan ti ve'e mkótstap, ¹⁵ kux ats miitse'e nmo'odap je vinma'yun jets je ayook juu' ve'e mkótstap, ka'a tse'e je mtso'oxpajkpa dupaa'ttat ti ve'e

mtuknu'aa'najadap, ka'a tse'e dumutaayvaattuvat vintso ve'e mkojtsumpijtuxjadat. ¹⁶ Mnuxa'aa'jadap tse'e je mtee' je mtaak, mnuxa'aijidiuvap tse'e je m'uts je m'ajch, je m'uts je mtsa'a, je mjuu't je mmugo'ok, jets pan pan jatye'e mmaatnayja'vijidup, jetse'e je jayu myak'oo'kjadat. ¹⁷ Nujome'e je jayu mmu'ejkjidinit mmujot'aajnjidiniõ kuxe'e ats xjaanchjávada. ¹⁸ Ka'a tse'e xvinmáydát, je Nte'yam tse'e m'íxjadap mjayépjadap, ni vintsova xa ve'e mkavintókidat. ¹⁹ Pan mmuténidup tse'e je tsaachpaatun, m'ijttinuups miitse'e je Nte'yam maát.

²⁰ 'Ku ve'e x'íxtat ya Jerusalén ñaa'víduťut maát je tojpatajk, nujávadats jets jatyji ve'e kyutókiyut. ²¹ Van'it tse'e pan pan jatye'e ve'nadap yaja judéait y'it jaat, va'an tse'e duke'ekta jetse'e ñajkxtat jem tonun viinm kopk viinm. Jets pan pan jatye'e ve'nadap jem kam jootm, ka'a tse'e y'uktajkidinit jem kajpun jootm, ²² kux tsaachpaatunani je'e ve'e vye'nat van'it. Ve'em tse'e jyátut jetse'e tyonkáxjút kyojtskáxjút nujom juu' ve'e ijtp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. ²³ ¡Ayooov xa je'e ve'e je jyootta je ta'axtajkta juu' ve'e kanuva'ajtsap ve'nadap van'it jets pan pan jatye'e yak'onuktsi'tstup vye'nat!, kux ooye'e je tsaachpaatun dutunyaknáxtat juu' ve'e yaja naxviijn ve'nadap, ooye'e je Nte'yam je tsaachto'nun dutumpámút van'it. ²⁴ eo'ktap tse'e numay jep atso'ox jaatp, jempa tse'e pan pane'e yakmajtstinup jetse'e duyaknajkxtinit viijnk it viijnk naax pan vinxupe'e ya naxviijnit it. Jets je'eda pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ñutee'ndinup tyuktee'ndinuups je'e ve'e ya Jerusalén. Ve'em tse'e dutoondinit van'it paat ku ve'e kyukáxat je tiempo juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki jetse'e dujayéptat je majin pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap.

Vintso je Cristo myiinnuvat

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵ 'Van'it tse'e je mújit nuja'vin jyéjat je aampa xaaj kajx, je aampa po'o kajx, jets je maatsa kajx. Ku tse'e je jayu ve'em du'íxtat, van'it tse'e ooy tyuntsaachvinmapyáktat, atuva atoki tse'e tyándat mukaxux; namyu'ukpaajmjúduvavap tse'e je maaxy naaj jetse'e pyoojmuknit pyo'kxuknit. ²⁶ Ax ve'em tse'e je tsa'aga kajx je vyiijn je y'aa'j duyakma'tkajxtinit je jayu ku ve'e duvinmáydát pan ti ve'e tonuvaajnjup kotsuvaajnjup yaja naxviijn, kux je Nte'yam, xyituyo'oyuups je'e ve'e je makkin juu' ve'e ya tsajmit it. ²⁷ Van'itts atse'e x'íxtat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp, jets jem atse'e nkada'aky vínuts jootm je kutojkun maát jets ooy je majin maát. ²⁸ Ax ku tse'e ve'em du'ukva'anút, pámdats mak k aaj mak joot jetse'e mpat'íxtat jem tsajm tsov, kux táminup je'e ve'e je tiempo jetse'e mtso'oktat.

²⁹ Va'nuxjduva tse'e ya tukmu'a'ixmojkin:

—Ixta je higo kup, ukpu otyi viijnk kupa. ³⁰ Ku xa ve'e je y'aa'j pyitsum'ukvaannuva, mnua'viduups miitse'e jets támani ve'e je xakopk. ³¹ Ax nay ve'empats je'e ve'e ku ve'e x'íxtat jets toojnjup kojtsjupe'e juu' atse'e nkajtsp, nujávadats jets táminup je'e ve'e jetse'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit.

³² 'Tyúvamts ats miitse'e nnaajmada jets nujom ya'a ve'e tyónjút kyótsjút namka'ana ve'e y'oo'kkáxta je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup. ³³ Káxup náxup tse'e ya tsajmit it jets ya naxviijnit it; ax ats je nkats je n'ayook, ni je vin'ítats je'e ve'e kyapaa'náxut.

³⁴ 'Mnay'íxjadapts miitse'eda, ka'a tse'e mkañáxtat m'oknáxtat, ka'a tse'e m'oo'ktat mmo'okjadat, ka'a tse'e xtsóktat je naxviijnit je kyo'oy je'e. ³⁵ Pan ka'a tse'e mnay'íxjada, kavinmaayp tse'e mve'nadat je xaaj ku atse'e nmiinnuvat, ve'em tse'e m'íttat ax jo'n je tánuk juu' ve'e taamp jep kutyay jaatp kuxe'e dukanujava jets je y'oo'kun je'e ve'e y'anajkxip. Ve'em tse'e y'íttat nujom je jayu juu' ve'e tsuunidup to'k it to'k naxviijn je xaaj ku atse'e nmiinnuvat. ³⁶ Ijtp tse'e mnakyujoojntykajadat jetse'e mtsapkótstat, jetse'e ve'em je mak aaj je mak joot xjayéptat ku ve'e ve'em tyónjút kyótsjút jets atse'e xvinténadat to'k aaj to'k joot, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp.

³⁷ Xuujun tse'e je Jesús yak'ixpuk y'ijt jep maja tsaptujkp, ax tso'op tse'e ñujkx jem Olivos Kopk viindum. ³⁸ Ax jóvum tse'e je numay jayu japyji jye'yada jep maja tsaptujkp jetse'e du'amotunáxtat.

22

Ku je israeejlit jayu dukojtsmojkti jetse'e je Jesús dumátstat
(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

¹ Táminup tse'e vye'na je xaaj ku ve'e yakkay je tsapkaaky juu' ve'e je levadura dukamaat, je pascua xaajts je'e ve'e. ² Van'it tse'e je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk du'ixti dupayo'ydi pan vintso ve'e je Jesús duyakjay'oo'kjadat. Ax ka'a tse'e ve'em dutoondi jeja je jayu vyinkujk kux cha'kidupe'e je numay jayu.

³ Van'it tse'e je Satanás tyajki jem je Judas jya'vin kajxm, je'e juu' ve'e duxaajiva Iscariote, je'ets je'e ve'e nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu. ⁴ Je'e tse'e ojts dumaatnakyótsjada je tee'tajk je vyintsanda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk pan vintso ve'e dupámüt je Jesús jem je'e kya'mda. ⁵ Ax ooy tse'e dutuntukxoojntkti jetse'e dutukvinva'nidi jets myo'odape'e je meen. ⁶ Ñu'atso'vi tse'e je Judas. Van'it tse'e du'ixti'ukvaajñ pan vintso ve'e y'óyat jetse'e je Jesús dupámüt jem je'e kya'mda ku ve'e numay je jayu maat kyave'nat je Jesús.

Je Maja Vintsán je y'a'ox
(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Ku ve'e je xaaj dupaaty ku ve'e yakkay je tsapkaaky juu' ve'e je levadura dukamaat jetse'e yakju'kx je carnero juu' ve'e yak'oo'ktup pascua xaaj, ⁸ van'it tse'e je Jesús dukejx je Pedro maat je Juan, jetse'e vyaajñ:

—Najkxu x'apaamdükada uu'm je mpaascua xaaj a'ox.

⁹ Van'it tse'e y'amotutúvijidi:

—¿Jómase'e xtsak jets aatse'e n'apaamdükat?

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ku ve'e mtákadat jem kajpun jootm, van'it tse'e xmaatnavyaa'tjadat to'k je yaa'tyajk juu' ve'e to'k tsiv je naaj dupavijtsp. Panajkxtats je'e. Pan joma tujk tse'e tyaka, ¹¹ jeja tse'e je kutajk xnaajmadat: “Je yak'ixpajkpa ve'e vaamp: ¿Joma ve'e je it joma atse'e ntukmaatnyaknáxtat je n'ixpajkpatajk je pascua xaaj a'ox?” ¹² Van'it tse'e mtuk'ixjadat to'k je maja cuarto juu' ve'e jep mumejtsk nukavyet kujxp, joma ve'e pu'uk avaada. Jep tse'e x'apaamdükadat je a'ox.

¹³ Van'it tse'e ñajkxti jetse'e dupaatti nujom ax jo'n je Jesús ña'muxjidi. Jetse'e du'apaajmtkidi je pascua xaaj a'ox.

¹⁴ Ku ve'e dupaatni je a'ox aats, van'it tse'e je Jesús je ñumakmejtsk kukátsivada dumaatnajxy kaayva. ¹⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ooy atse'e ntuntsak jets ats miitse'e ntukmaatkáydats ya pascua xaaj a'ox namka'ana atse'e n'aa'k, ¹⁶ kux ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a atse'e n'ukkaaynit ya pascua xaaj a'ox, van'itnume'e ku ve'e jado'k nax nka'yumdinuvat je a'ox jem je Nte'yam kyutojkun jootm.

¹⁷ Van'it tse'e to'k je tuk'a'ooguin dukaajn, jetse'e je Nte'yam dukukojtsji, jetse'e vyaajñ:

—Matsta ya tuk'a'ooguin jets tuk'oogada, ¹⁸ kux ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a atse'e n'uk'ooknuvat je tsaaydum pa'ajk naaj, van'itnume'e ku ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit.

¹⁹ Van'it tse'e dukaajn je tsapkaaky jetse'e je Nte'yam dukukojtsji. Van'it tse'e dutojkva'kxy, jetse'e dumoooydi, jetse'e vyaajñ:

—Ya'a je'e ve'e ats je nni'kx je nkokp juu' atse'e nmaso'okup miits je m'o'yin kajxta ku atse'e n'oo'kut. Tonda tse'e ve'em jets atse'e xjaa'myétstat.

²⁰ Ku ve'e y'a'oxikajxti, van'it tse'e dukoompa je tuk'a'ooguin, jetse'e vyaajñ:

—Juu' ve'e ya tuk'a'ooguin myaat, je nam kojstánts ya'a ve'e. Kux ku atse'e nmaso'okut ya nnuu'pun, ku ats miitse'e nku'oo'kadat, nyaktaajnjadapts ats miitse'e je nam kojstán.

²¹ 'Ax je jayu juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup, je'ets atse'e nmaatkaayp. ²² Ax je'emts atse'e mpanujkxp je too' juu' atse'e je Nte'yam xtuknupaajmtki, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp; ax ayoots je'e ve'e je jyoot je jayu juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup.

²³ Van'it tse'e ñay'amotutúvijidi vimpit atuj pan pan je'e n'ite'e.

Ku ñatyukkojtsvintsoojvjidi pan pane'e dunumájip

²⁴ Van'it tse'e ñakyojtsvintsoojvjidi pan pane'e aj'e'ejyida dunumájip. ²⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je'eda pan pan jatye'e yakkutojktup juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvapta, mak tse'e je kyutojkun dupamda; jets je'e pan pan jatye'e dunumájidup je'e maatta, vaandup tse'e jets oy jayu je'e ve'eda. ²⁶ Ax ka'ats miitse'e mve'emada. Kux pan pane'e miitsta dujaa'knumájip, ve'emts je'e ve'e ñapyámjüt ax jo'n je toompa kuy'ijit. ²⁷ Kux ¿pane'e dujaa'knumájip, je'e juu' ve'e ajxtpk kaayva, ukpu je'e juu' ve'e mutoojnup? ¿Ka je'ep n'ite'e juu' ve'e ajxtpk kaayva? Ax yájats atse'e n'it miits maatta, nmutoondupts ats miitse'eda.

²⁸ 'Miits xa ve'e m'ijttup ats maat ku atse'e je ko'oyjáyuvap x'ukyaktokimpakuva'añ. ²⁹ Ve'em ax jo'n atse'e je nTee' xmooyj je kutojkun, nay ve'emts ats miitse'e nmooyduva je kutojkun jetse'e m'ijttinit jem ats nkutojkun jootm, ³⁰ jets atse'e nmaatkáydats nmaat'oo'ktat, m'ajxktuvapts miitse'eda jem kutojkun tsuujntkun kajxmda jetse'e xtokimpayo'oydat je makmejtsk jak'a juu' ve'e je israeejlit jáyuda.

*Ku je Jesús du'ava'ni jets je Pedro ve'e kanatyukpákjup
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)*

³¹ Ñuujmiva tse'e je Jesús je Simón Pedro:

—Simón, Simón, amotu xa miitse'e je Satanás mjayépjada jetse'e du'ixut pan vintso ve'e myaktokintónjadat. ³² Ax tats ats mitse'e nnutsapkats jets mak mitse'e je Nte'yam xjaanchjávat. Ax kuts mitse'e mnapyaaajmjinvat ats maat, kojtsmákkats je m'utsta je m'ajchta.

³³ Van'it tse'e je Simón Pedro ña'muxji:

—Maja Vintsán, nnyaja'vijup xa atse'e jets atse'e nnajkxut mits maat jep poxuntujkp jets ats mitse'e nmaat'oo'kut.

³⁴ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pedro, ve'emts ats mitse'e nnuujma jets uxyam ya tsooj, ka'anume'e je na'atseev y'aya'axy vye'nat, mutoojk náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju vye'nat.

³⁵ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—Ku ats miitse'e mpakejxti ka je apajkin maatap, ka je meen maatap, ka je ka'ajk maatap, ¿mka'ijtxjudu tse'e juu'?

Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa aatse'e ti xka'ijtji.

³⁶ Van'it tse'e yaknuujmidi:

—Ax uxyam, pan pan tse'e jep je y'apajkin, va'an tse'e divitsu, nay ve'empa tse'e pan pane'e jep je myeen, va'an tse'e divijtspa. Pan pan tse'e dukamaat je yajkxy tsojx, va'an tse'e dutaa'ku je vyitani'kx jetse'e dujóyut. ³⁷ Kux ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e tyónjüt juu' ve'e je Kunuu'kx Jatyán kyajtsp ats kajx. Jidu'um

tse'e vya'añ: “Ve'em tse'e yaktuujn ax jo'n je maja tokin kudutuujn.” Nujom vinxupe'e javyets ats kajx, tónjup kótsjupts je'e ve'e.

³⁸ Van'itts je'e ve'e vyaandi:

—Maja Vintsán, uxyaja xa ve'e mejtsk ya yajkxy tsojx.

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Nvaatani vanxup.

Ku je Jesús chapkajts jep Getsemani

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Van'it tse'e je Jesús pyítsum jep jetse'e ñujkx jem Olivos Kopk viindum, ve'em ax jo'n dutún y'ijt, panajkxjudu tse'e je y'ixpajkpatajk. ⁴⁰ Ku ve'e jye'ydi joma ve'e je it, van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tsapkotsta jetse'e mkaka'adat jep tokin jaatp.

⁴¹ Van'it tse'e apuk ñujkx jado'k ka'achum, jetse'e kyoxkteni, jetse'e chapkajts.

⁴² Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Tata, pan mtsajkp xa mitse'e, kadi xyakjaty jets atse'e ya tsaachpaatun xtukkada'akut. Ax ka je'ep tse'e mtónup juu' atse'e ntsajkp; je'e ve'e mtónup juu' mitse'e mtsajkp.

⁴³ Van'it tse'e to'k je tsapjootmit ángeles kyadaaky jetse'e kyojtsmákkiji. ⁴⁴ Ax ku tse'e ooy tyun'anoo'kxini, van'it tse'e nuyojk makk chapkajts, yaaxp aaj yaaxp joot, ve'em tse'e je pyúxuk ñaxkadaaky ax jo'n je mújit nuu'pun ta'kxy kuy'ijt jo'n.

⁴⁵ Ku ve'e chapkojtskujx, van'it tse'e vyimpijt joma ve'e je y'ixpajkpatajk, tádamts je'e ve'eda je tsooj pyatkajxidini vye'na je'e kajx ku ve'e je tsaachvinma'yun yak'ayonuktajkijidini. ⁴⁶ Van'it tse'e dunuujmidi:

—¿Tyajxse'e mma'ajta? Pojtukta jets tsapkotsta jetse'e mkaka'adat jep tokin jaatp.

Ku je Jesús yakmajch

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Kojtspna tse'e je Jesús vye'na ku ve'e numay je jayu jye'ydi. Ax juu' tse'e Judas duxaaj, je'ets je'e ve'e nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu, je'e tse'e dūvintoo'vajkip je jáyuda. Van'it tse'e je Jesús dūvinkutami jetse'e dūtsuu'kx. ⁴⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Judas, ¿to'k je tsuu'kx maat atse'e xpaamnit jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup?, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

⁴⁹ Ku ve'e du'ixti ti ve'e toojnjup kojtsjup je jáyuda juu' ve'e ijttu je Jesús maat, van'it tse'e du'amotutúvidi:

—Maja Vintsán, ¿ntso'oxpajkumdupe'e ya jáyuda maat ya tsojx?

⁵⁰ Van'it tse'e nuto'k je y'ixpajkpa dukuspojxji to'k je y'aka'yun taatsk juu' ve'e dūtoojnjip je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta. ⁵¹ Ax jidu'um tse'e je Jesús ña'muxji:

—Maso'okta, nvaatani ve'e vanxup.

Van'it tse'e je Jesús dūtaajn je toompa je tyaatsk jetse'e duyakjotkadaakni. ⁵² Van'it tse'e dunuujmi je tee'tajk je vyintsanda, je tsaptakmutoompatajktta, maat je israeejlit je myújit jáyuda, je'e juu' ve'e je'ydu jetse'e myajtsjidinit:

—¿Ve'em ats miitse'e xnuminda je yajkxy tsojx maat jets je kup maat ax jo'n atse'e je mee'tspa kun'ijt? ⁵³ Jóvum xaaj xa atse'e tun'it miits maatta jep maja tsaptujkp, ka'ats atse'e xmajtsti van'it; ax uxyam tse'e je Nte'yam myakjajtuxjada jets atse'e xmátstat, uxyam tse'e tyónjut kyótsjut ax jo'n dūtsokta pan pan jatye'e yakkutojktup jeja akoo'ts it jaat.

Ku je Pedro dukanatyukpajkji je Jesús

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Van'it tse'e je Jesús dumajstsi jetse'e duyaknajkxti jep je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta tyak'ap, ax jékum tse'e je Pedro pya'ux'ookaja. ⁵⁵ Jep tse'e je tsaptakmutoompatajk taagujkp dupaamdi je jaajn jetse'e dunaa'ajxtkvítti, ax jep tse'e je Pedro dumaatxámda. ⁵⁶ Van'it tse'e to'k je jajtspa y'ixji ku ve'e xyamy jetse'e dumu'ix dumupejt, jetse'e vyaajñ:

—Myaatvíttpap xa ya'a ve'e tuy'it ya Jesús.

⁵⁷ Ax ka'a tse'e je Pedro dunatyukpajkji je Jesús. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa ats ya'a ve'e n'ixa.

⁵⁸ Vee'n tse'e je it ñajxy jetse'e jado'k je jayu y'ixjuva. Van'it tse'e je jayu vyaajñ:

—Mmaatvíttpap xa mits ya'a ve'e tuy'it.

Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Ka'a xaja, ka'a xa ats ya'a ve'e nmaatvídu't tuy'it.

⁵⁹ To'k hora jo'n tse'e je it jyaa'knajxy, van'it tse'e jado'k je jayu vyaampa:

—Tun nujava xa ve'e, jemam xa ya'a ve'e tudumaatvídu't, kux galiléait jáyuva ya'a ve'e.

⁶⁰ Van'it tse'e je Pedro vyaajñ:

—Ka'a xa atse'e nnujava pan ti ve'e mkajtsp.

Kojtspna tse'e je Pedro vye'na, van'it tse'e to'k je na'atseev y'ayaaxy. ⁶¹ Van'it tse'e je Maja Vintsán y'ixumpijit jetse'e je Pedro duvin'ix. Van'it tse'e je Pedro dujaa'myejts jets jidu'ume'e je Maja Vintsán ña'muxji: “Ka'anume'e je na'atseev uxym ya tsooj y'aya'axy vye'nat, mutoojk náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju vye'nat.” ⁶² Van'it tse'e je Pedro pyítsumni jetse'e ooy tyuntsaachvinma'yunyaaxy.

*Ku je Jesús yaknuxiik yaktukxiik
(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)*

⁶³ Je jáyuda pan pan jatye'e je Jesús du'ix'ijttu, ñuxiiktu tyukxiiktu tse'e, jetse'e dutsii'kti, ⁶⁴ divintsoomdi, jetse'e du'akupa'kxidi, jetse'e vyaandi:

—Nukótsuts n'it pane'e tumtsii'kju.

⁶⁵ May nax tse'e dujaa'kvinkojtspejtti.

*Ku je Jesús divinteni pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)*

⁶⁶ Ku ve'e je it jyajtk, van'it tse'e ñay'amojkijidi je israeejlit je myújit jáyuda, je tee'tajk je vyintsanda, maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta, jetse'e duyaknajkxti je Jesús joma ve'e ñay'amókejada. Jep tse'e dunujmidi:

⁶⁷ —Vaajnja aats pan mitse'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

Jetse'e y'atsaajv:

—Pan vaamp xa atse'e jets ve'em, ka'ats atse'e xjaanchjavadat. ⁶⁸ Pan n'amotutúvidu'pts ats miitse'e juu', ka'ats atse'e x'atsóvdat jets ka'ats atse'e xmaso'oktat.

⁶⁹ Uxyamts atse'e ntsuuni'ukva'anut jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi, juu' ve'e nujom duka'mikajxp, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

⁷⁰ Van'it tse'e anañujoma y'amotutúvijidi:

—¿Tits, mits je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk?

Jetse'e je Jesús y'atsoojvijidi:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n tuxkotsta.

⁷¹ Van'it tse'e vyaandi:

—¿Tyajxts uu'me'e njaa'ktsojkumda pane'e du'ixtu dumótudu juu' ve'e tyoon kyojts ka óyap? Uu'mam xa ve'e tun'amotunajxumda ku ve'e viinm tuyva'añ.

23

Ku je Jesús je Pilato d̄uvinteni

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Van'it tse'e tyenikajxti j̄etse'e d̄uyaknajkxti j̄e Jesús jem̄ j̄e Pilato vyinkojkm. ² Jem̄ tse'e d̄unuxa'ai'ukvaandi. Jid̄u'um̄ tse'e vyaandi:

—Ta aats̄ ya'a ve'e n'ix mpaa'ty j̄etse'e aats̄ j̄e njayu d̄uyakyoojm̄uk̄ d̄uyak'ajxuk̄, ve'em̄ tse'e vya'añ̄ j̄ets̄ ka'a aatse'e j̄e kupa'mun̄ nmo'ot̄ j̄e rómait̄ yakkutojkpa, vaampap̄ tse'e j̄ets̄ j̄e Criistuk̄ ya'a ve'e, yakkutojkpuk̄ ya'a ve'e.

³ Van'it tse'e j̄e Pilato d̄u'amotut̄uvi j̄e Jesús:

—¿Mitse'e j̄e Israeelit̄ Jayu Yakkutojkpa?

J̄etse'e j̄e Jesús y'atsaajv:

—Je'e xā atse'e, ve'em̄ ax̄ jo'n̄ t̄uxkats̄.

⁴ Van'it tse'e j̄e Pilato d̄unuujmi j̄e tee'tajk̄ j̄e vyints̄anda j̄ets̄ j̄e num̄ay j̄ayu:

—Ka'a xā ats̄ ya'a ve'e tī tokin̄ mpaatyja.

⁵ Ax̄ nujoj̄k̄ tse'e d̄ujaa'kn̄uvampejti. Jid̄u'um̄ tse'e vyaandi:

—Yakyoojm̄uk̄p̄ yak'ajxuk̄p̄ xā ya'a ve'e nujom̄ aats̄ j̄e njayu maat̄ juu' ve'e tyuk'ixp̄. Jem̄ tse'e ve'em̄ d̄ut̄ún Galilea j̄ets̄ yaja paat̄ tse'e ve'em̄ d̄utoompa.

Ku je Jesús je Herodes d̄uvinteni

⁶ Ku ve'e j̄e Pilato d̄u'amotunajxy, van'it tse'e d̄u'amotut̄uvi pan̄ galiléait̄ j̄ayu j̄e'e ve'e j̄e Jesús. ⁷ Ku ve'e yaknuujmi j̄ets̄ ve'em̄, van'it tse'e d̄ukejx̄ joma ve'e j̄e Herodes, j̄e galiléait̄ yakkutojkpa j̄e'e ve'e y'ij̄t̄, jem̄ts̄ j̄e'e ve'e Jerusalén̄ vye'niva van'it̄ ku ve'e j̄e xaaj̄ tyunju. ⁸ Qoȳ tse'e tyunxoajt̄k̄ j̄e Herodes ku ve'e j̄e Jesús d̄u'ix, kux̄ jem̄ani ve'e d̄uja'ixuva'añ̄ ku ve'e j̄e kats̄ d̄umotū j̄ets̄ tī ve'e tyuump̄ kyajt̄sp̄ j̄ets̄ j̄e'e ve'e y'ixuvaampȳ j̄etse'e j̄e Jesús j̄e majin̄ d̄ut̄ónut̄. ⁹ Maȳ viij̄nts̄ j̄e'e ve'e juu' j̄atȳ d̄u'amotut̄uvi; ax̄ nī vinxupa tse'e j̄e Jesús kyah'atsoojv̄ji. ¹⁰ Jem̄ tse'e vye'niduva j̄e tee'tajk̄ j̄e vyints̄anda maat̄ j̄e tsaptujkp̄it̄ yak'ixpajkpataj̄k̄, j̄e'e tse'e mak̄k̄ tunnuvampejt̄judup. ¹¹ Van'it tse'e j̄e Herodes maat̄ j̄e tyojpataj̄k̄ d̄ujomnuujm̄idi d̄utinujm̄idi j̄e Jesús j̄etse'e d̄unuxiiktī d̄utukxiiktī. Van'it tse'e d̄uxojxtī maat̄ j̄e ooj̄yit̄ vit̄ ax̄ jo'n̄ j̄e yakkutojkpa ñaxyax̄ju. Van'it tse'e j̄e Herodes d̄utuknukejxump̄ij̄t̄nuva j̄e Pilato. ¹² J̄e xaaj̄jyam̄ tse'e j̄e Pilato j̄ets̄ j̄e Herodes ñayja'vi'ukvaajn̄jidi, kux̄ namyu'ejkj̄udupe'e y'ij̄tti.

Ku je Jesús je y'oo'kun̄ kyutujk̄

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

¹³ Van'it tse'e j̄e Pilato d̄uyakj̄ayxmojk̄jidi j̄e tee'tajk̄ j̄e vyints̄anda maat̄ pan̄ pan̄ jatye'e j̄e kutojkun̄ d̄ujaj̄ej̄ptup, maat̄ j̄e num̄ay j̄ayu, ¹⁴ j̄etse'e d̄unuujm̄idi:

—Miits̄ xā atse'e t̄uxtuknum̄inda yā j̄ayu ku ve'e mva'anda j̄ets̄ yakyoojm̄uk̄p̄ yak'ajxuk̄p̄ ya'a ve'e j̄e num̄ay j̄ayu. Ax̄ yáats̄ ats̄ ya'a ve'e juu' t̄un'amotut̄uvik̄ux̄ miits̄ mvinkujk̄ta, ax̄ t̄a tse'e xm̄ótuda j̄ets̄ ka'a ats̄ ya'a ve'e tī tokin̄ t̄umpaatyja juu' miits̄ ya'a ve'e mtuknuxa'aidup; ¹⁵ ka'ava ve'e j̄e Herodes, kux̄ t̄a xā atse'e xtuknukejxump̄ij̄t̄nuva. Uxeja tse'e xm̄ótuda, ka'ats̄ ya'a ve'e tud̄ut̄ún juu' ve'e j̄e oo'kun̄ d̄vinmajts̄jup.

¹⁶ Nyakjachaachpaa'tjupts̄ ats̄ ya'a ve'e, van'itt̄s̄ atse'e nmaso'okut̄.

¹⁷ Ax̄ vimpaascua xaaj̄ tse'e j̄e Pilato d̄ujaj̄tymasa'ak̄ y'ij̄t̄ to'k̄ j̄e poxunt̄ak̄j̄ayu. ¹⁸ Van'it tse'e j̄e j̄ayu y'aa'mitaakti, j̄etse'e vyaandi:

—Va'an̄ d̄u'aa'ku, j̄e'e xā aatse'e ntsaj̄kp̄ j̄ets̄ aatse'e xmaso'ok̄jat̄ j̄e Barrabás.

¹⁹ Je'e kajx̄ tse'e j̄e Barrabás yakpoxunt̄akpuuj̄m̄ kuxe'e j̄e j̄ayu d̄uyaknañ̄upojt̄uk̄ju jem̄ kajp̄un̄ kajxm̄ j̄ets̄ j̄e'e kajx̄ ku ve'e yakj̄ayu'aa'k̄. ²⁰ J̄yatsoj̄k̄ tse'e j̄e Pilato j̄etse'e d̄umaso'okut̄ j̄e Jesús, j̄e'e kajx̄ tse'e dumukojs̄t̄nuva j̄e j̄ayu jado'k̄ nax̄. ²¹ Ax̄ nujoj̄k̄ tse'e y'aa'mitaakti:

—Yakcruuzp̄étu, yakcruuzp̄étu.

²² Ax mutoojk nax tse'e je Pilato jidu'um ña'muxjidi:

—¿Tyajxse'e? ¿Ti ka óyap ya'a ve'e tudutún? Ka'a xa ats ya'a ve'e mpaatyja je tokin ti ya'a ve'e kyu'oo'kap. Nyakjachaachpaa'tjupts ats ya'a ve'e, van'itts atse'e nmaso'okut.

²³ Ax nuyojkts je'e ve'e dutun'amótudi jetse'e cryuuzpétut je Jesús. Kux makke'e ooy tyunkojtsti je jáyuda jets je tee'tajk je vyintsanda, o'yixjudu tse'e juu' ve'e y'amótudu, ²⁴ je'e tse'e je Pilato tyoon juu' ve'e je jayu chojktu. ²⁵ Ax ve'em tse'e dumasaak naspaka je jayu juu' ve'e poxuntaktsuuni je'e kajx ku ve'e je jayu duyaknañupojtukji jets je'e kajx ku ve'e yakjaju'aa'k; ax je Jesús, jem tse'e je tojpa kya'm dupaamdini jetse'e duyakcruuzpétat.

Ku je Jesús cryuuzpejt

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶ Jem tse'e cruuzpejtta duyaknajkxta vye'na je Jesús, van'it tse'e dumajtsti to'k je ciréneit jayu, Simón je'e ve'e xyaaaj, jemts je'e ve'e kam jootm chaa'n, jetse'e dutukpakaaydi je Jesús je cryuuz, jetse'e je Jesús duyaktoo'vajkti, jetse'e duyak'ux'ookidi je Simón maat je cruz.

²⁷ Numay tse'e je jayu pyanajkxjidi jets numay je ta'axtajk juu' ve'e yaaxtup tsaachv-inmaaydup je Jesús kajx. ²⁸ Van'it tse'e je Jesús vya'kumpijit jetse'e ña'muxjidi:

—Jerusaleenit ta'axtajkta, kadi ats miits xnuya'axta, nañuya'axjada miits viinm jets nuya'axta je m'ónukta, ²⁹ kux je'yape'e je xaaj ku ve'e je jayu vya'anut: “Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e pum jetse'e je ónuk dukajayéptat jets pan pan jatye'e je ónuk dukatsamkojkidup jets pan pan jatye'e ni vin'ita kayak'onuktsi'tstup.” ³⁰ Van'it tse'e je jayu je kopk je keets dunaajmadat: “Naxkada'aku yam aats nmi'kxm jets aatse'e xyo'otsut.” Jidu'um tse'e dunaajmadat. ³¹ Pan ve'eme'e jyátukada ku atse'e n'it miits maatta, ¿ax ti tse'e jyaa'któndap ku atse'e nko'o'kijtnit miits maatta? Ve'em tse'e jyátukadat ax jo'n yaktún ku ve'e je tsoxk kup tyaaatsnit.

³² Yajnajkxtuva tse'e maat je Jesús numejtsk juu' ve'e je maja tokin dutoondu, ve'em tse'e dutukmuyak'oo'kadat. ³³ Ku ve'e jye'ydi joma ve'e je it juu' ve'e duxaaaj Kuxútum, jem tse'e je Jesús duyakcruuzpejtti maat numejtsk je tokin toompada, to'k jeja je Jesús y'aka'yun pa'ayi jets jado'k y'anajapa'ayi. ³⁴ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Tata, mee'kxjada to'k aaj je tyokin kux ka'a ya'a ve'e dunujávada ti ve'e tyoondup.

Van'it tse'e je tojpatajk je Jesús je vyit dupajkva'kxti jetse'e dunukoo'yidi. ³⁵ Jem tse'e numay je jayu vye'niduva jetse'e du'ixti juu' ve'e toojnju kojtsju. Pan pan jatye'e yakkutojktup, je'e tse'e duvinkojtspejttu je Jesús, jetse'e vyaandi:

—Yaktsook xa ya'a ve'e je viijnk jayu; va'ants n'ite'e viinm dunaajktsa'akju pan tyuvame'e jets ya'a ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

³⁶ Nay ve'empa tse'e je tojpatajk je Jesús dunuxiikti dutukxiikti, dujomnuujmidi dutinuujmidi, jetse'e duvinkutámidi, jetse'e dutuk'ookti je tsaaydum pa'ajk na'ook, ³⁷ jetse'e dunuujmidi:

—Pan je Israeelit Jayu Yakkutojkpa xa mitse'e, jnaajktso'okjuts n'it!

³⁸ Ax jem tse'e je Jesús cryuuz kojtm dupaamdi to'k je jatyán. Toojk ayookts je'e ve'e ja'a: je griego, je latín, jets je hebreo. Jidu'ume'e vya'añ: “Ya'a xa ve'e je Israeelit Jayu Yakkutojkpa.”

³⁹ Nuto'k tse'e je jayu juu' ve'e jem cruz kajxm, vyinkojtspejtta tse'e je Jesús. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Pan mítsam xa je'e ve'e je Cristo, naajktso'okjuts n'it, jets yaktsookpa aats.

⁴⁰ Ax tukna'muxju tse'e jado'k je myujatyoo'. Jidu'um tse'e ña'muxji:

—¿Ka'a mitse'e je Nte'yam xtsa'aga? Nay je tsaachpaatun mitse'e mpaatpap.

⁴¹ Nvinmajtsumjuvam xa uu'me'e ya tsaachpaatun juu' ve'e uxyam nyaknajxump kux

je'e xa ve'e nkuvejtump ku ve'e nto'num juu' ve'e ka óyap; ax ya jayu, ni ti tókinats ya'a ve'e dukatún.

⁴² Van'it tse'e je Jesús dunuujmi:

—Jesús, jaa'myétsu ats mits to'k aaj ku ve'e myakkutojk'ukvaannit.

⁴³ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma jets uxyam mitse'e m'ijtnit ats maat joma ve'e je Nte'yam je jyayu dujaajna dutajka.

Ku je Jesús y'oo'kni

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴ Kujk xaaj jo'n tse'e vye'na, van'it tse'e nujom je it je naax kyoo'tsikujx. Toojk yaaxp paatts je'e ve'e je it y'ijt koo'ts. ⁴⁵ Je'e kajx tse'e ve'em jyajty kux vinkoo'tsi ve'e je aampa xaaj. Kajojk tse'e kyaa'tsva'kxy je atatyok juu' ve'e jep maja tsaptujkp tuk'atatyuk je it juu' ve'e je kunoo'kxun munuyojk dumaat. ⁴⁶ Ku ve'e ve'em jyajty, van'it tse'e je Jesús makk kyajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Tata, jem xa atse'e mits mka'm ya nja'vin mpum.

Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je jya'vin tyukvaatsji.

⁴⁷ Je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk, ku je'e ve'e du'ix juu' ve'e tutyunju tukyatsju, van'it tse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi jetse'e vyaajñ:

—Tyúvamdám xa je'e ve'e jets ka'a ya'a ve'e ya jayu ti tokin tudutún!

⁴⁸ Nujom tse'e je jayu juu' ve'e jem ve'nidup jetse'e du'ixti juu' ve'e toojnju kojtsju, kyojxtu tse'e je kyak kuxe'e dujoo'k'ama'tjidini. Ve'em tse'e ñajkxtini. ⁴⁹ Ax nujom tse'e je jayu juu' ve'e je Jesús du'ixada y'ijt, je'e maatta je ta'axtajkta juu' ve'e panajkxjudu ku ve'e jem galiléait y'it jootm chaa'n, jékum jaty tse'e tyaandi jetse'e du'ixti juu' jatye'e toojnju kojtsju.

Ku je Jesús ñaxtajki

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Jem tse'e y'ijt to'k je yaa'tyajk juu' ve'e oy jayu jets tuv je jyáyuvín je jyoojntykin, José je'e ve'e xyaaj, arimatéait jayu. Jem je'e ve'e judéait y'it jootm je arimatéait kajpun. Je'evats je'e ve'e je José nuto'k je'eda juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp. ⁵¹ Je José, y'a'ixpts je'e ve'e ku ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit, ky'o'oyja'vits je'e ve'e juu' ve'e tyoonda je myujatyoo'tajk. ⁵² Van'it tse'e ojts du'ix je Pilato jetse'e du'amotu je Jesús je ñi'kx je kyopk. ⁵³ Ku ve'e jem cruz kajxm duyakvajntkni, van'it tse'e to'k je vit dutukvimpitni. Van'it tse'e ojts duyaknaxtaka jep jótup juu' ve'e púmani ve'nip jep tsajaatp; ni pánanum tse'e jep kyayakpum vye'na. ⁵⁴ Je xaaj tse'e vye'na ku ve'e je jayu du'apaamdúka je poo'kxtkun xaaj juu' ve'e javee'n dukapaatp.

⁵⁵ Je ta'axtajkta juu' ve'e je Jesús dumaattsoo'ndu jem Galilea, je'e tse'e dupanajkxtu je José jetse'e ojts du'ixta joma ve'e duyaknaxtajkidi je Jesús je ñi'kx je kyopk jetse'e du'ixti vintso ve'e dupaamdi. ⁵⁶ Ku ve'e jye'yidini jem tyak'am, y'apaajmtkidu tse'e je pa'ajk xoo'kpa juu' ve'e kudupaajmjidi je Jesús je ñi'kx je kyopk. Ax y'amaa'yidu tse'e je poo'kxtkun xaaj ax jo'n vya'añ je Moisés je pyava'nun.

24

Ku je Jesús jyoojntykpaajknuva

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

¹ Domingo xaaj tse'e vye'na japyji, muto'k xaaj je semana, van'it tse'e je ta'axtajk juu' ve'e du'ixtu je jot joma ve'e je Jesús du'ukyaknaxtajkidi, je'e tse'e duyaknajkxtu jem je pa'ajk xoo'kpa juu' ve'e y'apaajmtkidu. ² Ku tse'e jye'yidi joma ve'e je jot, viijnk tso tse'e je tsaaj dupaattini juu' ve'e y'akaajyjup y'ijt. ³ Van'it tse'e tyajkidi. Ax ka'a tse'e du'ukpaattini je Maja Vintsán Jesús je ñi'kx je kyopk, ⁴ jetse'e atuva atoki tyuntaandi,

ax ka'a tse'e du'ukmutaayvaattini vintso ve'e jyátukadat. Tun to'mayji tse'e du'ixpaatti numejtsk je ángeles vyinténajada, ajajp ata'kxpe'e xyáxada. ⁵ Ooy tse'e tyuntsa'kidi je ta'axtajk, je'e kajx tse'e vyiiintkti jeja naxkujx paat. Van'it tse'e je ángeles ña'muxjidi:

—¿Tyajxse'e x'íxtada yap oo'kpa jótup je'e juu' ve'e joojntykip? ⁶ Ka'a xa je'e ve'e yaja pan. Ta je'e ve'e jyoojntykpajknuva. Jaa'myétsta vintso ve'e mna'muxjidi ku ve'e jem Galiléana vye'na. ⁷ Jidu'um tse'e vyaajñ: “Yakpámupts atse'e jem je tókinax jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup, ax joojntykpajknuvaps atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.” Jidu'um tse'e vyaajñ.

⁸ Van'it tse'e dujaa'myejtsti je Jesús je kyats je y'ayook. ⁹ Ku ve'e choo'ndi joma ve'e je jot, van'it tse'e dutukmumaajntykkajxti je Jesús je y'ixpajkpatajk juu' ve'e numakto'k taandinu jets pan pan jatye'e myaatve'nidup. ¹⁰ Je ta'axtajkta tse'e juu' ve'e dutuknuja'vidu je kukátsivatajk, je'e tse'e ijttu je María Magdalena, je Juana, je María juu' ve'e je Santiago je tyaak, jets je viijnk ta'axtajkta. ¹¹ Ax ka'ats je'e ve'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dujaanchja'vidi juu' ve'e je ta'axtajk kyojsttu, ve'eme'e vyinmaaydi jets oyvintsova ve'e juu' dukojtsti.

¹² Oyam tse'e ve'em vyinmaaydi, noomp tse'e ñujkx je Pedro joma ve'e je Jesús du'ukyaknaxtajkidi. Ku ve'e vyiiintk jetse'e kyak'ixi, van'it tse'e du'ix jets jepe'e pyujkna je vit juu' ve'e tyukvimpittu. Van'it tse'e vyimpijtni joma ve'e ñamyayju jetse'e dupayo'y pan ti ve'e tutyunju tukyatsju.

*Juu' ve'e toojnju kojtsju jeja emauusit tyoo' aajy
(Mr. 16.12-13)*

¹³ Je xaajji tse'e numejtsk je Jesús je y'ixpajkpatajk ñajkxti jem kajpun kajxm juu' ve'e Emaús duxaaj, mejtsk legua jagojkm jo'ne'e dumujékuma je Jerusalén, ¹⁴ je'e tse'e myaajntyktup juu' ve'e tutyunju tukyatsju. ¹⁵ Namvaate'e ñakyótsjada, van'it tse'e je Jesús ñaajktámiji jetse'e dumaatnamyujatyoo'ijidi. ¹⁶ Oyam tse'e dumaatnamyujatyoo'ijidi, ka'anum tse'e je Nte'yam duyakajty jetse'e je numejtsk kudu'ixkajpti je Jesús. ¹⁷ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Tise'e jem mmaajntyktup namvaate'e myo'oyda? ¿Tyajxse'e mtsaachvinmáyda?

¹⁸ Nuto'k tse'e y'atsaajv juu' ve'e Cleofas duxaaj:

—¿Tis, tun mítsjidamts n'íte'e to'k juu' ve'e je'y jem Jerusalén jetse'e xkanujava ti ve'e námnum jem tutyunju tukyatsju?

¹⁹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Tise'e tutyunju tukyatsju?

Jetse'e dunuujmidi:

—Je'e juu' ve'e tujyatyju tuñaxyju je Jesús, je nazarétit jayu. To'k je'e ve'e tuy'it je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, ñumájipts je'e ve'e tuy'it maat juu' ve'e tyoon kyojts jeja je Nte'yam vyinkujk jets jeja nujom je jayu vyinkujk, ²⁰ jets vintso ve'e je tee'tajk je vyintsanda jets pan pan jatye'e dunumájidup uu'm maatta, je'e tse'e jem je Pilato kya'm tudupamda jetse'e dutokimpayo'oyut jetse'e duyakjacryuuzpétjut. ²¹ Ve'emts aatse'e n'uk'a'ix jets je'e ve'e kuxyaktsookumdini nvinxup uu'me'eda, je israeejlit jáyuda. Maaxk je'e ve'e ve'em tyunju kyatsju. ²² Oyam tse'e vye'ema, vinkex je ta'axtajk juu' aatse'e nmaatnayja'vijup, je'ets aatse'e atuva atoki tuxyaktáñ je'e kajx ku ve'e tudununajkxta tun japyji joma ve'e je Jesús y'uknaxtajki. ²³ Ax ka'akts je'e ve'e jep je ñi'kx je kyopk tudu'ukpaattini, je'e kajx tse'e tumyetsta jets aatse'e tuxtukmumaaydukta jets je aangelesuk tse'e jep tuyak'íxjada juu' ve'e tuña'muxjada jets taak je'e ve'e je Jesús jyoojntykpajknuva. ²⁴ Van'it tse'e tuñajkxta vinkex aats je nmujatyoo' joma ve'e nextaka tuy'it, ve'emukts je'e ve'e tudupaattuva je it ax jo'n je ta'axtajk tudu'avánada jo'n. Ax ka'akts je'e ve'e je Jesús du'uk'ixpaattini.

²⁵ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa ve'e oy juu' xpayo'oyda, ooye'e mtunjekta jetse'e xjaanchjavadat je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. ²⁶ ¿Tis, ka'a je'e vine'e vyinkopka jetse'e je Cristo ve'em chaachpaa'tut, van'it tse'e je myajin dupajknit?

²⁷ Van'it tse'e dutukvinja'vidi juu' ve'e je'e kajx jatyán ijtp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, je Moisés je jyatyán maat du'ukvaajñ jetse'e dujaa'ktukvinja'vidi nujom juu' ve'e jyatyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta.

²⁸ Ku ve'e jye'ydini joma ve'e je kajpun joma ve'e ñajkxta, van'it tse'e je Jesús jyatki ax jo'n je tyoo' kudu'jaa'kyo'y. ²⁹ Van'it tse'e dumunoo'kxtkti jetse'e myaattánjadat, jetse'e vyaandi:

—Tanu aats maat kux tánani xa ve'e ooy. Vee'nji ya'a ve'e ya it ñáxut jetse'e cho'oinit.

Van'it tse'e je Jesús tyajki jep tujkp ax jo'n kudumaattaandi. ³⁰ Tsuunidup tse'e vye'nada jetse'e y'a'óxadat, van'it tse'e je Jesús je tsapkaaky dukaañ, je Nte'yam dukukojtsji, jetse'e dutojkva'kxjidi. ³¹ Ax je'yji tse'e je Nte'yam je jayu dutuk'ixkajpti jets je Jesús je'e ve'e. Ax van'it tse'e je Jesús ve'emji tyoki. ³² Van'it tse'e ñavyaajnidi:

—¿Ka ve'emape'e ooy xtunyaxoojntkum yam nja'vin kajxmam ku ve'e tuxtukmukojtsm jeja too' aajy jetse'e je Kunuu'kx Jatyán tuxtukvinja'vim?

³³ Ka'a tse'e tya'nidi, van'it tse'e vyimpijttinuva jem Jerusalén. Jem tse'e to'k muk dupaatti je numakto'k kukátsivada jets je myujatyoo'da. ³⁴ Jidu'um tse'e ña'muxjidi:

—Tyúvam xa ve'e, ta xa ve'e je Maja Vintsán jyoojntykpajknuva jado'k nax, ya Simón Pedro tse'e tudu'ixnuva.

³⁵ Van'it tse'e je'e juu' ve'e je'ydu, je'e tse'e tukmumaajntykjudu vintso ve'e jyajtti jeja too' aajy jets vintso ve'e du'ixkajpti je Jesús ku ve'e je tsapkaaky dutojkva'kxy.

*Ku je Jesús ñaajknuke'xnatajkiji jeja je y'ixpajkpatajk vyinkujkta
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)*

³⁶ Ax je'e tse'e kyojstsup vye'na, tun to'mayji tse'e je Jesús jeja vyinténajada. Van'it tse'e je Jesús kyojtspo'o'kxjidi. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Je oy joot maate'e m'íttat.

³⁷ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ooy tyuntsa'kidi, ve'em tse'e vyinmaaydi jets jado'k ítumit jayu je'e ve'e y'íxtup. ³⁸ Ax jidu'um tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Tyajxse'e mnavyinma'yunmo'ojada? ¿Tyajxe'e je mejtsvinma'yun xjayepta? ³⁹ Ixta ats ya nka'aj ya ntek; átsam xa je'e ve'e. Tonda matsta ats jets ixta. Ka'a tse'e jado'k ítumit jayu chu'utsaxa pyajkaxa ax jo'n ats miitse'e yaja nvinténada.

⁴⁰ Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e dutuk'ixti je kya'aj je tyek. ⁴¹ Ax ka'ajyam tse'e dujaanchja'vidi van'it jets joojntykpajknuva je'e ve'e, je'e kajx ku ve'e xyoojntkti jetse'e atuva atoki tyuntaandi. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Jepe'e xmaadada je kaaky je ju'kx?

⁴² Van'it tse'e dumooydi je ajkx tsa'a. ⁴³ Van'it tse'e je Jesús dumajch jetse'e jeja je'e vyinkujkta duju'kx. ⁴⁴ Van'it tse'e dunuujmidi:

—Juu' xa atse'e tuxjaty, je'ets je'e ve'e juu' ats miitse'e nvaajnidi ku atse'e nve'nana miits maatta, vaants atse'e jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e tyónjut kyótsjut nujom juu' ve'e jatyán ijtp ats kajx jep Kunuu'kx Jatyán kujxp; jepe'e je Moisés pyava'nun kujxp du'ukva'añ jets juu' ve'e jyatyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, nay ve'empa jep salmos kujxp.

⁴⁵ Van'it tse'e je Nte'yam vyinma'yunmooyjidi jetse'e duvinmótudat juu' ve'e tyijp je Kunuu'kx Jatyán. ⁴⁶ Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ve'em xa ve'e javyet jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jets atse'e n'oo'kut, ats, je Cristo; ax kutoojk xaajts atse'e njoojntykpajknuvat. ⁴⁷ Jep tse'e vyaampa jets ats kajxe'e je jayu yaktuknujavadat pan nuvinxupe'e chaanada to'k it to'k naxviijn, yaja tse'e jerusaleenit kyajpun kujx yak'ukva'anut, jets ats kajxe'e yaknaajmadat jetse'e vyinmayumpijttinit,

jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda, ve'em tse'e je Nte'yam myee'kxuxjadat je tyokinda. ⁴⁸ M'ixtu tse'e taav ku ve'e ve'em tujyaty, vaajnjada tse'e ve'em je jayuda. ⁴⁹ Ntuknukéxtap ats miitse'eda je Espiritu Santo, ve'em ax jo'n ats je nTee' je vaanduk duyaktaajñ. Ax tándats miits yaja Jerusalén kuunume'e myakmo'odat je makkin juu' ve'e kajxm kada'akup.

Ku je Jesús chajpejtni
(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk pyítsumdi jem kajpun jootm jetse'e jye'ydi joma ve'e je it juu' ve'e je betániait kajpun mutam. Van'it tse'e je Jesús je kya'aj dukoojnuk jetse'e je y'ixpajkpatajk dukunuu'kx. ⁵¹ Namvaat tse'e dukunuu'kx, van'it tse'e je Jesús je Nte'yam je kyutojkun kajx choo'nni yaja naxviijn jetse'e chajpejtni. ⁵² Van'it tse'e je jayu je Jesús dvinja'vidi dvintsa'kidi, xoojntkp tse'e ooy vyimpijttini jem Jerusalén. ⁵³ Tun'ijttupts je'e ve'e jep maja tsaptujkp je Nte'yam duyakmájada duyakjaanchada. Amén.

Ya'a tse'e je Oy Kats je Oy Ayook juu' ve'e je Juan jyaay

Je Kats je Ayook tse'e jayuvimpijt

¹ Ku ve'e juu' jaty choo'ntk, jéjanits je'e ve'e vye'na je Kats je Ayook; je Nte'yam maatts je'e ve'e y'it van'ítani, je'ets je'e ve'e je Nte'yam. ² Ku ve'e juu' jaty choo'ntk, je Nte'yam maatts je'e ve'e. ³ Je Kats je Ayook maat tse'e je Nte'yam nujom juu' jaty dupamkujx. Ni tía xa ve'e juu' ve'e jeja jetse'e je'e maat ñunkayakpuujm. ⁴ Je Kats je Ayook tse'e je joojntykin duka'mip. Ax je joojntykin juu' je'e ve'e kya'mip, je'e tse'e je jayu dumooyp je ajajtk. ⁵ Je ajajtk tse'e dukujajp dukuta'kxp je akoo'ts it; ka'a tse'e je akoo'ts it du'amaadaaga jetse'e duyakkoo'tsat je ajajtk.

⁶ Jeji xa ve'e to'k je yaa'tyajk juu' ve'e je Nte'yam kejjju, Juaants je'e ve'e xyaaj. ⁷ Je'e tse'e ñumiin jetse'e je tuvakojsun dupámüt jetse'e je jayu duvaajnjat jets ta ve'e je Nte'yam duyaknuke'xnataka je'e pane'e ijtp ax jo'n je kujajpa je kuta'kxpa, ve'em tse'e anañujoma je jayu je'e dujaanchjavadat. ⁸ Ka je Juaanaps je'e ve'e je'e pane'e ijtp ax jo'n je kujajpa je kuta'kxpa, je'e je'e ve'e pane'e je tuvakojsun dupaam je'e kajx pane'e ve'em ax jo'n je kujajpa je kuta'kxpa. ⁹ Je'e pane'e ijtp ax jo'n je kujajpa je kuta'kxpa, je'e tse'e miin yaja naxviijn, je'e tse'e anañujoma je jayu duyakvijp duyakkej. Yájats je'e ve'e naxviijn myiijn, ¹⁰ yájats je'e ve'e naxviijn vye'na, je'e maat tse'e ya naxviijn it yakpuujm, ka'a tse'e je jayu y'ixaiji. ¹¹ Je jyayu ve'e ñumiin, ka'a tse'e kyuvajkjidi. ¹² Natyukpitsumvaatsjudu tse'e juu' ve'e kuvajkjudu jetse'e jyaanchja'vijidi, je'eda tse'e kyutojkunmooy jetse'e y'ittat je Nte'yam je y'ónukta. ¹³ Ax ka je'e kajxap tse'e y'itta je Nte'yam je y'ónukta kuxe'e kye'xti ax jo'n je naxviijn jayu, ni ka je'e kajxap tse'e ku ve'e kye'xti kuxe'e ve'em je jayu dunupaajmtkidi, nay ka je'e kajxap tse'e ku ve'e kye'xti kuxe'e je yaa'tyajk ve'em dutsak, je'e kajxe'e y'itta je Nte'yam je y'ónukta kuxe'e je Nte'yam je nam joojntykin myoojyjidi.

¹⁴ Ax je'e pane'e je Kats je Ayook, je'e tse'e jayuvimpijt, je'e tse'e joojntyki uu'm maatta, tum je kunoo'kxun maat jets je tyuv je'e je'e ve'e. N'ixts aats je'e ve'e, je'e tse'e je Nte'yam tun to'k y'Onukip, ooye'e je majin dutunjayep. ¹⁵ Jidu'umts je'e ve'e je Juan je tuvakojsun dupuujm, makk tse'e kyajts jetse'e vyaajñ:

—Ya'ats je'e ve'e juu' ats miitse'e ntukmukojsstu ku atse'e nvaajñ jets je'e pan atse'e xpa'ux'ookip, nuyojkts je'e ve'e dunumaja jets ka'a ve'e ats, kux ijtनुvam je'e ve'e vye'na jets ka'anum ats —jidu'um tse'e vyaajñ.

¹⁶ Anañujoma xa ve'e xkunoo'kxumda jetse'e xtoojnjimda je maa'yun kamachoovna. ¹⁷ Yakmo'yumdu tse'e je pava'nun juu' ve'e je Moisés yaktukkatajki, ax je Jesucristo tse'e duyaknuke'xnatajki jets tuv je'e ve'e je too' juu' ve'e je Nte'yam kyojts jets chajkpe'e jetse'e anañujoma je jayu je maa'yun dutoojnjat. ¹⁸ Ni pana ve'e je Nte'yam duka'ix; je Jesús, je'e je y'Onuk, juu' ve'e ijtp je'e maat, je'e tse'e je Nte'yam duyaknuke'xnatajki.

Ku je Yaknapejtpa Juan je jayu duvaajnjidi jets pane'e je Jesucristo (Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹ Jidu'um tse'e je Juan je tuvakojsun dupuujm ku ve'e je israeejlit jayu juu' ve'e tsuunidup jem Jerusalén, je'e tse'e dukejxtu je tee'tajk jets je viijnk jáyuda juu' ve'e ijttuva je Leví je chaan je kyooj, je'e tse'e najkx je Juan du'amotutúvada pan pan je'e ve'e ñatyijju. ²⁰ Ka'a tse'e je Juan tyaayi, va'ajts tse'e ñay'ava'niji. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka átsap xa je'e ve'e je Cristo.

²¹ Van'it tse'e du'amotutúvidinuva:

—Pan ka mítsaptam je'e ve'e, ¿pants mitse'e? ¿Mitse'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Elías?

Van'it tse'e vyaannuva:

—Ka átsap xa je'e.

Jetse'e du'amotutúvikojtinuva:

—¿Mítsam n'ite'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa juu' ve'e kátsani jetse'e myiinnit yaja naxviijn?

Jetse'e y'atsaajv:

—Ka'a.

²² Van'it tse'e dunúujmidinuva:

—¿Ax pants mitse'e? Njajtyyaknajkxjap xa aatse'e je mkojtsumpijtun pan pan aatse'e xkejxp. ¿Ti mitse'e mnatyijju aats maat?

²³ Van'it tse'e je Juan y'atsaajv:

—Je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías, je'e tse'e du'ava'ni to'k je jayu juu' ve'e jidu'um mak kótsup joma ve'e kyapantsuuna: “Yaktaajvada je Maja Vintsán je tyoo'.” Ax átsats je'e ve'e je jayu juu' ve'e kojtsap joma ve'e kyapantsuuna —jidu'um tse'e je Juan vyaajñ.

²⁴ Juu' tse'e ojts dumukotsta je Juan, je fariseotajkts je'e ve'e kejxjudu. ²⁵ Jetse'e du'amotutúvidinuva:

—Pan ka mítsap je'e ve'e je Cristo ukpu je Elías, ni je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa juu' ve'e kátsani jetse'e myiinnit, ¿tyajxts mitse'e je jayu xyaknapet?

²⁶ Jetse'e je Juan ña'muxjidi:

—Je tsoxk naaj xa atse'e je jayu ntukyaknapajt. Jemts miitse'e to'k xmaadada pane'e mka'ixada. ²⁷ Xpa'ux'ookipts áts je'e ve'e, je'e tse'e nuyojk dunumájip jets ka'a ve'e áts, ni je'e paata atse'e nkavinmachju jets atse'e je kya'ajk jaa'p nmukéjjat.

²⁸ Ve'ets ya'a ve'e tyoojnji kyojtsji jem joma ve'e je it duxaaja Betania, jem jado'k ado'om Jordán maja napa'am, jem joma ve'e je Juan je jayu duyaknapajt.

Ve'em je'e ve'e je Jesús ax jo'n to'k je carnero juu' ve'e vintsá'kin

²⁹ Je ku'óxit tse'e je Juan du'ix je Jesús vyinkutámaja, van'it tse'e vyaajñ:

—Ixta, ya'ats je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e je jayu je tyokin dutuknuvaatsnit. Ve'em tse'e dutónut ku ve'e y'oo'kut ax jo'n to'k je carnero juu' ve'e je Nte'yam yaktukvintsá'kip. ³⁰ Ya'a atse'e nnuojts ku atse'e nvaajñ: “Xpa'ux'ookipts atse'e to'k pane'e nuyojk dunumájip jets ka'a ve'e áts, kux ijtnuvam je'e ve'e vye'na jets ka'anume'e áts.” ³¹ Ka'ats atse'e nnujava tuy'it jets ya'a je'e ve'e juu' ve'e je jayu je tyokin dutuknuva'atsup. Je'e kajxts atse'e je jayu nyaknapetta jetse'e ve'em nujava tyánut je israeejit jayu maat jets ve'em ya'a ve'e ax jo'n to'k je carnero juu' ve'e je Nte'yam yaktukvintsá'kip.

³² Jetse'e je Juan je tuvakojsun dujaa'kpuujm. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ku áts je'e ve'e nyaknapajtujx, van'itts atse'e n'ix je Espíritu Santo ñukadaakji ax jo'n to'k je pak, jem tse'e tsapjootm chaa'n. ³³ Ku áts je'e ve'e nkayaknapetna vye'na, ka'ats atse'e nnujava vye'na jets je'e je'e ve'e juu' ve'e je jayu je tyokin dutuknuva'atsup. Ax je'e pan atse'e xkejx jets atse'e je jayu nyaknapétut je tsoxk namaat, je'ets atse'e xnuujmi: “Ku ve'e x'ixut je Espíritu Santo jetse'e to'k je yaa'tyajk dunukada'aky, je'ets je'e ve'e juu' ve'e je jayu dutukyaknapajt jem jya'vin kajxm je Espíritu Santo.” ³⁴ Ax n'ixts áts je'e ve'e ku ve'e ve'em jyajty, mpuumps atse'e je tuvakojsun jets je'e je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk.

Je Jesús je myutoo'vajkp ixpajkpada

³⁵ Je ku'óxit tse'e je Juan jem tyena maat numejtsk je y'ixpajkpada. ³⁶ Ku ve'e je Juan du'ix jetse'e je Jesús ñaxy, van'it tse'e vyaajñ:

—Ixta, ya'a xa je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e y'oo'kut ax jo'n to'k je carnero juu' ve'e je Nte'yam yaktukvints'a'kip.

³⁷ Ku ve'e numejtsk je Juan je y'ixpajkpa du'amotunajxti, van'it tse'e dupanajkxti je Jesús. ³⁸ Pyanajkxtup tse'e vye'nada je Jesús ku ve'e y'ixumpijj jetse'e du'ix jets jepe'e yakpamets, van'it tse'e dunuujmidi:

—¿Tise'e mtsojktup?

Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—Yak'ixpajkpa, ¿jomas mitse'e mtsuuna?

³⁹ Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ja'mda jets ixta.

Van'it tse'e ñajkxti jetse'e du'ixti joma ve'e chuuna. Jem tse'e je Jesús maat y'ijtti je xaaj, maktaaxk yaaxpani ve'e vye'na.

⁴⁰ Nuto'k tse'e je ixpajkpa juu' ve'e du'amotunajx je Juan jetse'e je Jesús dupanujkx, je Andreests je'e ve'e, je Simón Pedro je y'uts, ⁴¹ je'e tse'e najkx jetse'e ojts je y'ajch Simón du'ixta, jetse'e dunuujmi:

—Ta xa aatse'e mpaa'ty je Mesías. (Jidu'um tse'e kyatsapítsum je Mesías, Cristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.)

⁴² Van'it tse'e je Andrés duvaajv je y'ajch Pedro joma ve'e je Jesús. Ku ve'e je Jesús je Pedro du'ix, van'it tse'e dunuujmi:

—Mits xa ve'e je Simón, je Jonás je myajntk, Céfasts mitse'e myaktukxaajinup. (Ax jidu'um tse'e kyatsapítsum je Cefas, tsaaj, je'e tse'e je Pedro.)

Ku je Jesús duvaajv je Felipe jets je Natanael

⁴³ Je ku'óxit tse'e je Jesús ñajkxuva'añ jem Galilea, van'it tse'e je Felipe dupaaty jetse'e dunuujmi:

—Pamiinni ats.

⁴⁴ Je Felipe, jem je'e ve'e Betsaida kyukajpuna, nay jempa ve'e je Andrés jets je Pedro.

⁴⁵ Van'it tse'e je Felipe ojts je Natanael du'ixta jetse'e dunuujmi:

—Ta xa aatse'e mpaa'ty je jayu juu' kajxe'e je Moisés jyaajv jep pyava'nun kujxp jets juu' kajxe'e jyaayduva je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka. Je Jesuusts je'e ve'e, je José je y'ónuk, nazarétit jayu.

⁴⁶ Ax jidu'um tse'e je Natanael y'atsaajv:

—¿Nazarétit jayu? ¿Pítsumuptam vine'e jem juu' ve'e oy?

Jetse'e je Felipe y'atsoojvjidi:

—Ja'mu jets ixu.

⁴⁷ Ku ve'e je Jesús du'ix je Natanael vyinkutámaja, van'it tse'e vyaajñ:

—¡Uxyaja tse'e to'k myets je israeejlit jayu juu' ve'e ni vinxupa kataayip!

⁴⁸ Van'it tse'e je Natanael du'amotutuvi je Jesús:

—¿Vintsose'e xnujava jets ve'em atse'e?

Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—N'ix xa ats mitse'e ku ve'e mve'na jep higo kupupa'tkup, ka'ana ve'e je Felipe mvavju tuvye'na.

⁴⁹ Van'it tse'e je Natanael ña'muxji:

—Yak'ixpajkpa, mits xa ve'e je Nte'yam je y'Onuk, mitsts je'e ve'e je Israeejlit Jayu Yakkutojka.

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—¿Xjaanchja'vip atse'e kux ats mitse'e tunnuujma jets n'ix ats mitse'e jep higo kupupa'tkup? M'ixupnum xa mits je'e ve'e juu' ve'e tónjup kótsjup. Jyaa'knumájijts je'e ve'e ka je'ep ku atse'e tun'avana vintso mitse'e mjáyuva.

⁵¹ Van'it tse'e jyaa'kvaajñ:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets m'íxtap miitse'e ku ve'e je tsapjootmit it y'ava'atsut jetse'e je Nte'yam je y'aangeles pyéttat kyada'aktat joma ve'e ats, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

2

Ku je jayu ñavyajkji jep Caná

¹ Kutoojk xaaj tse'e je jayu ñavyajkji jem kajpun kajxm juu' ve'e Caná duxaaj, jem galiléait y'it jootm. Jem tse'e vye'na je Jesús je tyaak, ² yakvoovduva tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk. ³ Ku tse'e kyujx je tsaaydum pa'ajk naaj, van'it tse'e je Jesús je tyaak ña'muxji:

—Ta xa ve'e kyajxujidini je tsaaydum pa'ajk naaj.

⁴ Van'it tse'e y'atsaajv:

—Nana, ¿tyajxs ats mits je'e ve'e xvaajña? Ka'anum xa atse'e xtukkada'aky.

⁵ Van'it tse'e je tyaak dunujmi je patto'nivatajk:

—Tonkaxta nujom vintso ya'a ve'e mna'muxjadat.

⁶ Jem tse'e vye'na tojtuk je maja to'ts juu' ve'e je israeejlit jayu yaktoondup ku ve'e ñaajkva'atsjada, majktupx uk mókupx litro jo'nts je'e ve'e je jyoot to'k jaty. ⁷ Van'it tse'e je Jesús dunujmide je patto'nivatajk:

—Yak'otsta ya to'tsta maat je tsoxk naaj.

Yak'ape'tstu tse'e. ⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Jee'ptats n'it vee'n jets mo'oda je'e juu' ve'e ya xaaj dunuvinténip.

Ve'em tse'e dutoondi. ⁹ Jyaa'kyajp tse'e je xaaj je ñuvinténiva je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e je tsoxk naaj uk'ijt, ka'ats je'e ve'e dunujava pan joma ve'e pyítsum, je patto'nivatajkts je'e ve'e dunuja'vidu kux je'e ve'e ojets myajta. Van'it tse'e je xaaj je ñuvinténiva duvatsaajv je ta'axpajkpa ¹⁰ jetse'e dunujmi:

—¿Tis mitse'e mtuump? Too'vajkp xa ve'e anañujoma je jayu dutuk'uu'k je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e dunu'óyip, ax ku tse'e je javyaa'kxtajk távani y'oo'kta vye'na, van'it tse'e yakmo'oda je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e ka jajty'óyap; ax vimpitts mitse'e tuxtún, myak'ux'ookits mitse'e taav je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e dunu'óyip.

¹¹ Ax ya'a tse'e juu' ve'e je Jesús tyoon jem Caná, juu' ve'e jem galiléait y'it jootm, je'e tse'e je myuto'k maja nuja'vin; ax ve'em tse'e duyaknuke'xnatajki je myajin, jetse'e je y'ixpajkpatajk jyaanchja'vijidi.

¹² Ku tse'e ve'em dutuujn, van'it tse'e ñujkx jem Capernaum maat je tyaak jets je y'utsatajk maat je y'ixpajkpatajk. Jem tse'e y'ijtti mejtsk toojk xaaj.

Ku je Jesús duyakvaach je maja tsaptajk

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ Ku ve'e tyami je pascua xaaj, van'it tse'e je Jesús vyimpejt jem jerusaleenit kyajpun kajxm. ¹⁴ Jem tse'e dupaaty jep maja tsaptaktaagujkp je'eda pan pan jatye'e je tánuk yax dutoo'ktup: je tsapkaaj, je carnero, jets je pak. Jem tse'e chuuniduva pan pan jatye'e je meen duvinkukoondup jetse'e dunupakta. ¹⁵ Ku ve'e je Jesús du'ix, van'it tse'e to'k je tujpx vojpun dupuujm jetse'e duyakpitsumkujx jep maja tsaptaktaagujkp nujom pan pan jatye'e dutoo'ktup je carnero jets je tsapkaaj. Pan pan jatye'e duvinkukoondup je meen, vyajva'kxkajxts je'e ve'e je meen jetse'e duyakvippumpijtkujx je myeesada. ¹⁶ Ax jidu'um tse'e dunujmi pan pan jatye'e dutoo'ktup je pak:

—¡Yakpítsumdini ya'a! ¡Ka'a xa ve'e ats je nTee' ya chaptajk xyakva'andat maa'tyajk!

¹⁷ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dujaa'myejtsti je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp: “Ooy xa atse'e ntun'ekju ku ve'e mits je mtsaptajk kyayakvintsa'aga.”

¹⁸ Van'it tse'e je myu'israeejlit jayu y'amotutúvijidi:

—¿Ti nuja'vints aatse'e xmooyp jets mtukkadaakjup'e jetse'e ve'em mjátukat?

¹⁹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Yakkutókida ya maja tsaptajk, toojk xaajts ats ya'a ve'e nyakpojtuknuvat.

²⁰ Van'it tse'e je myu'israeejlit jayu ña'muxjedinuva:

—Vujxkupxuk tojtuk joojnt xa ve'e tya'ni jetse'e dupaamdi ya maja tsaptajk, ¿ax myakpojtuknuvaps mits ya'a n'ite'e toojk xaaj?

²¹ Ax je maja tsaptajk juu' ve'e je Jesús ñukojs, je ñi'kx je kyopkts je'e ve'e tyijp.

²² Ku ve'e je Jesús y'uk'aa'k jetse'e jyoojntykpajknuva, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dujaa'myejtsti ya'a juu' ve'e je Jesús kyojs. Van'it tse'e dujaanchja'vidi juu' jatye'e ijtp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jets juu' ve'e je Jesús kyojs.

Y'ixp ñuja'vipts je'e ve'e je Jesús je jayu je y'aaj je jyoot

²³ Jem tse'e Jerusalén je Jesús vye'na ku ve'e dupaaty je pascua xaaj. Jem tse'e numay je jayu jyaanchja'vijidi ku ve'e du'ixti je mújit nuja'vin juu' ve'e tyoon. ²⁴ Ax ka'a tse'e je Jesús je jayu dujotma'a kux y'ixp ñuja'vip je'e ve'e je jayu je y'aaj je jyoot anañujoma, ²⁵ ka'a tse'e vyinkopka jetse'e pan vya'nuxjut vintso ve'e to'k jado'k je jayu je jyáuvín, kux y'ixp ñuja'vip je'e ve'e oy jets vintso ve'e je jayu je y'aaj je jyoot.

3

Je Jesús maat je Nicodemo

¹ Jem tse'e vye'na to'k je fariseo juu' ve'e Nicodemo duxaaj, ñumájipts je'e ve'e y'ijit joma ve'e je israeejlit jayu. ² Je Nicodemo tse'e koo'ts ojs duku'ix je Jesús, jetse'e dunujmi:

—Yak'ixpajkpa, nnuja'vinup xa aatse'e jets je Nte'yam mitse'e mkejxjup jets aatse'e juu' xtuk'ixut xtuknujávát, kux je'e xa ve'e juu' ve'e ijtp je Nte'yam maat, je'ejyji tse'e o'yixjup jetse'e je kyutojkun duyaknuké'xnatákat maat je mújit nuja'vin ax jo'n mitse'e xtun.

³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma, vaampam atse'e, pan pan xa ve'e kake'xnuvap jado'k nax, ka'a tse'e y'o'yixjut jetse'e du'ixut je Nte'yam je kyutojkun.

⁴ Van'it tse'e je Nicodemo y'amotutúviji:

—¿Vintsose'e y'óyat jetse'e kye'xnuvat to'k je yaa'tyajk juu' ve'e májani? ¿Jadi o'yip vine'e jetse'e tyajkinuvat jado'k nax jem je tyaak jyootm jetse'e kye'xnuvat?

⁵ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma, vaampam atse'e, ka ve'ejyap xa ve'e je jayu kye'exut ax jo'n yaja naxviijn je jayu kye'ex, tun vinkopk xa je'e ve'e jetse'e je Espíritu Santo kajx kye'xnuvat. Pan pan tse'e ve'em kake'xp, ka'a tse'e y'o'yixjut jetse'e tyákat jem je Nte'yam y'am kya'm. ⁶ Pan pan xa ve'e yakke'xjup je jayu, jáyuvamts je'e ve'e; ax pan pan tse'e je Espíritu Santo kajx ke'xp, joot ja'vints je'e ve'e. ⁷ Kadi atuva atoki xtuktáñ ku atse'e jidu'um nva'añ: “Tun vinkopk xa je'e ve'e jetse'e anañujoma je jayu kye'xnuvat jado'k nax.” ⁸ Jeja xa ve'e je it pyaj pan joma tso ve'e dutsak. M'amotunajxypts mits je'e ve'e ku ve'e y'amu'u, ax ka'a tse'e xnujava pan joma tso ve'e chaa'n uk pan joma tso ve'e ñujkx; nay ve'empa tse'e anañujoma pan pan jatye'e ke'xtup je Espíritu Santo kajx, va'ajts tse'e yaknujava jets je Nte'yam maat je'e ve'eda, ax ka'a tse'e yaknujava pan vintso ve'e je Espíritu Santo je nam joojntykin myoojyjidi.

⁹ Van'it tse'e je Nicodemo y'amotutúvijinuva:

—¿Vintso ya'a ve'e y'ixuva?

¹⁰ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—¿Ka'a ve'e xnujava?, mits, israeejlit jayu yak'ixpajkpa. ¹¹ Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma, vaampam atse'e, je'e aatse'e nkajts juu' aatse'e nnuja'vip, jets je'e aatse'e je tuvakojsun mpuump juu' aatse'e n'ixp; ax ka'a tse'e xkuvakta je tuvakojsun juu' aatse'e mpuump. ¹² Pan ka'a xa atse'e xjaanchjávada ku ats miitse'e nvaajnjada juu' ve'e

yaja naxviijn, ¿vintsots ats miitse'e xjaanchjávadat ku ats miitse'e nvaajnjada juu' ve'e jem tsapjootm?

¹³ 'Ni pana xa ve'e kyatsajpétna, ax jemts atse'e tsapjootm n'ijt jets atse'e yaja nkadaaky, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ¹⁴ Ve'em ax jo'n je Moisés jujpani duyakkajxmpojtuk je tsaa'n apamnax jem vinva'ajts it kajxm, tun vinkopkts je'e ve'e jets atse'e je jayu xyakkajxmpojtukpat; ¹⁵ ax ve'em tse'e, pan pan xa atse'e xjaanchja'vip, ka'ats je'e ve'e vyintókiyut, xa'ma kajxts je'e ve'e jyoojntykinit —jidu'um tse'e je Jesús vyaañ.

Chajkpe'e je Nte'yam je naxviijn jayu

¹⁶ Tyuntsojk'oo'k xa ve'e je Nte'yam je naxviijn jayu, paaty tse'e dukejx pane'e tun to'k y'Onukip. Ve'emts je'e ve'e dutuujn jets pan pane'e dujaanchja'vip je Nte'yam je y'Onuk, jetse'e kyavintókiyut, je'e ve'e jetse'e dujajejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

¹⁷ Ka je'e kajxap xa ve'e je Nte'yam dukejx je y'Onuk yaja naxviijn jetse'e je jayu dumooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup, je'e kajxe'e jets je jayu duyakts'o'okut.

¹⁸ Pan pan xa ve'e dujaanchja'vip je Nte'yam je y'Onuk, ka'ats je'e ve'e yakmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup; ax pan pan tse'e kajaanchja'vijup, nupaamdukanits je'e ve'e y'it jetse'e yakmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup. ¹⁹ Je'e kajx tse'e yakmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup, kux ka'a ve'e dujaanchjáva je Nte'yam je y'Onuk, juu' ve'e kyejx yaja naxviijn. Ve'em ax jo'n je kujajpa je kuta'kxpa duyaknuke'xnataka nujom juu' jatye'e ijtp joma ve'e kyujaj kyutu'kx, nay ve'empa tse'e je Nte'yam je y'Onuk je jayu je tyokin duyaknuke'xnatajkiva. Ax ka'a tse'e je jayu dutsokta jetse'e je tyokin nuke'xnataka y'itut kux je'e ve'e tyoondup juu' ve'e ka óyap. ²⁰ Anañujoma tse'e pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka óyap, ka'ituvaandupts je'e ve'e jeja ajajtk it jaat, ka'a ve'e ñaajktámajada jeja ajajtk it jaat kux ka'a ve'e duyaknuke'xnatakava'anda je kyo'oy je'e juu' ve'e tyoondup. ²¹ Ax pan pan tse'e dutoomp je tyuv je'e, naajktámijupts je'e ve'e jeja ajajtk it jaat, ax ve'em tse'e kye'exut jets je Nte'yam kajxe'e juu' dutún.

Ku je Yaknapejtpa Juan je jayu duvaajnjinuva jets pane'e je Jesús

²² Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk ñajkxti jem judéait y'it jootm. Jem tse'e je jayu duyaknapetta. ²³ Nay ve'empa tse'e je Yaknapejtpa Juan je jayu duyaknapajt jem Enón, je saliimit kajpun mutam, kux jeme'e vye'na ooy je tsoxk naaj. Jem tse'e je jayu jye'ydi jetse'e ñapejtti. ²⁴ Van'it ya'a ve'e tyoojnji kyojtsji ka'anume'e je Juan yakpoxuntakpum vye'na.

²⁵ Jem tse'e je Juan je y'ixpajkpatajk juu' ve'e dumaatnakyojtsvintsov'ukvaajnjudu to'k je israeejlit jayu pan vintso ve'e dutsak jetse'e je jayu ñaajkva'atsjadat. ²⁶ Van'it tse'e je Juan je y'ixpajkpatajk ñunajkxjidi, jetse'e ña'muxjidi:

—Yak'ixpajkpa, je'e xa ve'e juu' ve'e mmaatve'nip jem jado'k ado'om Jordán maja napa'am, juu' mitse'e je tuvakojsun mmooy ku aatse'e xmukajts, jemts je'e ve'e je jayu duyaknapet, ax nunajkxjudupts je'e ve'e anañujoma.

²⁷ Van'it tse'e je Juan y'atsoojvjidi:

—Ni pana xa ve'e je kutojkun dukajayep pan ka'a ve'e je Nte'yam mya'aju. ²⁸ X'amotunajxtu atse'e ku atse'e nvaañ jets ka je Criistovap atse'e, m'o'yixjadap tse'e jetse'e je tuvakojsun xpámdat jets vaan atse'e jets ats je'e ve'e juu' ve'e yakkejx jetse'e je Cristo duvintoo'vákat. ²⁹ Ku ve'e je jayu ñavyukju, pan pan tse'e dumaat je yaa'vyajkpa, je ta'axpajkpats je'e ve'e; jets je'e juu' ve'e myaatnayja'vijup je ta'axpajkpa, jemts je'e ve'e du'amotunaxy juu' ve'e je ta'axpajkpa kyajtsp. Ax nay ve'empats atse'e uxyam ooy ntunxoonduk ku atse'e n'amotunaxy juu' ve'e je Cristo kyajtsp. ³⁰ Pan vintso ve'e ya it

ñaxy, tun vinkopkts je'e ve'e jets je'e ve'e dunumájat jets atse'e nnumootskat —jidu'um tse'e je Yeknapajtpa Juan vyaajñ.

Je'e pane'e kajxm tsoo'n

³¹ Je'e pane'e kajxm tsoo'n, je'e tse'e dunumájjip dunujaanchip. Je'e pane'e yaja naxviijn, naxviijnit jáyuvamts je'e ve'e, je'e je'e ve'e kyajtsp juu' ve'e yaja naxviijn; ax je'e pane'e tsoo'n jem tsapjootm jetse'e yaja kyadaaky, ñumajikujxp ñujaanchikujxpts je'e ve'e. ³² Je'e tse'e je tuvakojsun dupaamp juu' ve'e du'ix du'amotunajx, ax ka'a tse'e je jayu dujaanchjáva je tuvakojsun juu' ve'e pyuump. ³³ Natyukpitsumvaatsjudup tse'e juu' ve'e dujaanchja'vidup je tuvakojsun juu' ve'e pyuump, je'e tse'e va'ajts duyaknukexnatajkidup jets tyúvame'e je Nte'yam je kyats je y'ayook. ³⁴ Je'e pane'e je Nte'yam kejjju, je Nte'yam je kyats je y'ayookts je'e ve'e kyajtsp, ka'a tse'e je Nte'yam vyintoka ku ve'e je Espíritu Santo duyaky. ³⁵ Chajkpts je'e ve'e je Dios Tee' je y'Onuk jetse'e dutukkatajkikujx nujom juu' jaty. ³⁶ Pan pan xa ve'e dujaanchja'vip je Nte'yam je y'Onuk, jyayejppts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp; ax pan pan tse'e dukatsojpk jetse'e jyaanchjávajat, ka'ats je'e ve'e dujayéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, jepts je'e ve'e je Nte'yam y'ejkun jaatp y'it.

4

Je Jesús maat to'k je samaariait ta'axtajk

¹ Myótudu tse'e je fariseotajk jets nuyojke'e je jayu y'ijtti juu' ve'e je Jesús dupanajkxtu jetse'e yaknapajtjidi jets ni ka'a ve'e je'eda juu' ve'e je Juan dupanajkxtu jetse'e yaknapajtjidi; ² óyame'e je Jesús je jayu dukayaknapajtji, je y'ixpajkpatajkta ve'e je jayu duyaknapajttu. ³ Ku ve'e je Jesús dunuja'vi, tsoo'nnu tse'e jem Judea jetse'e jem Galilea vyimpijtnuva.

⁴ Tunjajtnajxpts je'e ve'e jem samaariait y'it jootm. ⁵ Ve'em tse'e jye'y jeja kajpun pa'ayi juu' ve'e Sicar duxaaj, jem samaariait y'it jootm, je naax mutam juu' ve'e jujpani je Jacob myooyu je myajntk José. ⁶ Jem tse'e vye'na to'k je jot joma ve'e je naaj duyakpítsumda juu' ve'e tyijtp je Jacob je myo'ot. Ax noo'kxp tse'e je Jesús jye'y, je'e kajx tse'e y'ajxk jeja jot aagui, kujk xaaj jo'nani ve'e vye'na, ⁷⁻⁸ je kaaky je tojxk jooyva ve'e ñajkxti je y'ixpajkpatajk jem kajpun kajxm. Van'it tse'e jye'y to'k je samaariait ta'axtajk joma ve'e je naaj duyakpítsumda, je tsoxk naajts je'e ve'e vyaa'nuvaampy. Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Mooyk ats to'k aaj je mtsoxk naaj.

⁹ Van'it tse'e y'atsoojvji:

—Israeelit jayu xa mitse'e. ¿Vintsots ats mitse'e x'amotu je tsoxk naaj?, kux samaariait jayu xa atse'e. (Je'e kajx tse'e ve'em vyaajñ kux ka'a ve'e ñayávajada je israeelit jayu maat je samaariait jayu.)

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Pan kuxnujava ve'e juu' ve'e je Nte'yam yajkyp, jets kuxnuja'viva ve'e pane'e uxyam m'amótujup je tsoxk naaj, mitsts atse'e kux'amotu je tsoxk naaj, jets ats mitse'e kunma'a je tsoxk naaj juu' ve'e je jayu dujoojntykinmooyp.

¹¹ Van'it tse'e vyaajñ je ta'axtajk:

—Ka'a xa mitse'e xtimaada juu' ve'e mtukyakpítsumup je tsoxk naaj, jets kaak ya'a ve'e ya jot, ¿jómase'e xpákut je tsoxk naaj juu' ve'e je jayu dujoojntykinmooyp? ¹² Je njujpit jáyuvamda Jacob, je'e tse'e dupaam ya jot, joma ve'e viinm choxkna'uuk, nay ve'empa je y'ónukta jets je jyaach je kyaaj, ¿ax mjaa'knumájipts mits vine'e jets ni ka'a ve'e je'e?

¹³ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Nujomda xa ve'e pan pane'e du'ooktup ya tsoxk naaj, taatsidinuvaps je'e ve'e jado'k nax; ¹⁴ ax pan pan tse'e du'ookp je tsoxk naaj juu' atse'e nyajkyp, ni je vin'ítats je'e

ve'e kyoo'ktaatsinit, kux je tsoxk naaj juu' atse'e nyajkyp, ve'emts je'e ve'e pyítsumuxjut jem jyoot jya'vin kajxm ax jo'n to'k je maja mo'ot jetse'e myoojyjinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

¹⁵ Van'it tse'e je ta'axtajk ña'muxji:

—Uk nvaat atse'e xmo'ot je mtsoxk naaj, ve'emts atse'e ni je vin'ita nko'o'ktaatsinit jets atse'e yaja nko'o'kmejtsnit majpa.

¹⁶ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Najkxu xvavu je mnuyaa'y jetse'e xmaatmínut.

¹⁷ Van'it tse'e je ta'axtajk y'atsoojvji:

—Ka'a xa atse'e pan nnuyaa'y.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Tyúvam xa ve'e xkats ku ve'e mva'añ jets ka'a ve'e pan mnuyaa'y. ¹⁸ Numugooxk xa ve'e je mnuyaa'y tuxyaknaxy, ax je'e pane'e uxyam mmaatssuunip, ka'ats mits je'e ve'e xnuyaa'ya. Tyúvame'e juu' ve'e tuxkats.

¹⁹ Van'it tse'e je ta'axtajk y'atsaajv:

—Ta atse'e vinjava ntañ jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa mitse'e. ²⁰ Yaja joma ve'e ya kopk, yájats aatse'e je njujpit jayu dvinjávada dvintsa'agada y'ijt je Nte'yam, ax ve'emts miitse'e mva'anda jets jeme'e Jerusalén je it joma ve'e dujajtytsák jetse'e je jayu je Nte'yam dvinjávadat dvintsa'agadat.

²¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Jaanchjáva ats, pyaatnup xa ve'e je xaaj ku ve'e xkavinjávadat xkavintsa'agadat je Dios Tee' yaja joma ve'e ya kopk ukpu jem Jerusalén. ²² Ka'a xa miitse'e xnujávada juu' ve'e mvinja'vidup mvintsa'kidup; ax nmuja'vinuups aatse'e juu' aatse'e nvinja'vip nvintsa'kip, kux je israeejlit jayu kajxe'e jye'ya je'e pane'e je jayu duyaktsookp. ²³ Ax pyaatnup tse'e je xaaj, ax ta tse'e jye'ya, van'it ku ve'e je'eda pan pan jatye'e dvinja'vidup dvintsa'kidup je Dios Tee', je'e tse'e dvinjávadap dvintsa'agadap je jyoot je jya'vin maat jets je tyuv je'e maat, kux ve'eme'e dutsák je Dios Tee' jetse'e dutóndat pan pan jatye'e vinja'vijidup vintsa'kijidup. ²⁴ Ja'vin xa ve'e je Nte'yam, ax pan pan jaty tse'e vinja'vijidup vintsa'kijidup, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e ve'em dutóndat je jyoot je jya'vin maat jets je tyuv je'e maat.

²⁵ Van'it tse'e je ta'axtajk y'atsaajv:

—Nnuja'vinup xa atse'e jets miinnupe'e je Mesías; ax kuts je'e ve'e myiinnit, je'e tse'e nujom juu' jaty xtukvinja'vikajxumdinup. (Jidu'um tse'e kyatsapítsum je Mesías, Cristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.)

²⁶ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Ats xa je'e ve'e juu' mitse'e uxyam mmukojtsjup.

²⁷ Ve'em tse'e vya'añ vye'na ku ve'e je y'ixpajkpatajk jye'ydi. Atuva atoki tse'e tyaandi ku ve'e du'ixti jets jeme'e je Jesús dumaatnakyátsju to'k je ta'axtajk. Ax ni pana tse'e dukah'amotutuvi je Jesús pan ti ve'e chajkp uk pan tyajxe'e dumaatnakyátsju je ta'axtajk. ²⁸ Van'it tse'e je ta'axtajk dumasaak je chiv jetse'e ñujkx jem kajpun jootm. Jidu'um tse'e jem je jayu dunujmidi:

²⁹ —Ja'mda jetse'e x'ixtat to'k je yaa'tyajk juu' atse'e tuxvaajnjikúx pan ti jaty atse'e tuntún tunkats. ¡je'edam n'ite'e je Cristo!

³⁰ Van'it tse'e choo'ndi jem kajpun kajxm jetse'e ñajkxti joma ve'e je Jesús.

³¹ Namvaate'e je ta'axtajk ñujkx jem kajpun jootm, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk myunoo'kxtkjidi. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Yak'ixpajkpa, kayu to'k aaj.

³² Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—Jep xa atse'e nmaada juu' atse'e nkáyup; ka'ats miits je'e ve'e xnujávada.

³³ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñay'amotutúvijidi:

—¿Jep vine'e je jayu tumya'aju juu' ve'e kyáyup?

³⁴ Ax jidu'um tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je'e xa atse'e nkaakyip ntojkip ku atse'e ntun juu' ve'e chajkp je'e pan atse'e xkejxp jets atse'e je tyoonk ntónut jets atse'e nyak'avaadat.

³⁵ 'Jidu'um xa miitse'e mva'anda: “Jamaktaaxk po'õ xa ve'e kya'it jetse'e je trigo taajm yakpakmojknit.” Ax jidu'umts ats miitse'e nnaajmada: Ixta je jáyuda, ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je kam joma ve'e je trigo taajm, ax nvaatani tse'e yakpakmojknit.

³⁶ Pan pan xa ve'e je taajm dupakmojkp, yakmujooypts je'e ve'e. Ax je taajm juu' ve'e pyakmujkp, xa'ma kajxts je'e ve'e y'ijtnit. Kux juu' ve'e je taamt dıvıjıjı jets juu' ve'e je taajm dupakmojkp, kijpxts je'e ve'e xyoondukta. ³⁷ Kux je tuvukats je'e ve'e ku ve'e je jayu vya'añ jets to'k je'e ve'e juu' ve'e je taamt dıvıjıjı, jado'kts je'e ve'e juu' ve'e je taajm dupakmojkp. ³⁸ Ats xa miitse'e nkejxtup jetse'e m'ıttat ax jo'n je jayu juu' ve'e je taajm dupakmojkp joma ve'e tukyayo'ojta tukyatonda; miits tse'e tuxmutanda juu' ve'e je viijnk jayu tudutonda.

³⁹ Numay tse'e je jayu juu' ve'e jem samaariait kyajpun kajxm tsuunidu, je'e tse'e dujaanchja'vidu je Jesús je'e kajx ku ve'e je ta'axtajk ña'muxjidi: “Ta xa atse'e xvaajnjikıx pan ti jaty atse'e tuntın tunkats.” ⁴⁰ Ax ku tse'e je samaariait jayu jye'ydi joma ve'e je Jesús, van'it tse'e dumunoo'kxtkti je Jesús jetse'e myaattánjadat. Jem tse'e tyaañ je Jesús mejtsxaa, ⁴¹ jetse'e jyaa'knuma'yi je jayu juu' ve'e jaanchja'viju ku ve'e du'amotunajxti juu' je'e ve'e kyajtsp. ⁴² Van'it tse'e je samaariait jayu dunuujmıdi je ta'axtajk:

—Njaanchja'vip xa aats ya'a ve'e uxyam, ka je'e kajxyap tse'e kux aats mitse'e juu' tuxvaajña, je'e kajxpa ve'e ku aatse'e viinm tun'amotunaxy juu' ya'a ve'e kyajtsp. Ax nmuja'vinuıps aatse'e jets je'e ya'a ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je'e juu' ve'e je jayu duyaktso'okup to'k it to'k naxviijn.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je yakkutojkpa je tyoompa je myajntk

⁴³ Kumejtsxaa tse'e je Jesús jem Samaria chaa'n jetse'e je tyoo' dujaa'kyo'y jem galiléait y'it jootm paat, ⁴⁴ kux viinme'e je Jesús vyaajñ: “Ka'ats je'e ve'e yakvintsa'aga je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa joma ve'e je y'avintso it je y'avintso naax.” ⁴⁵ Ku ve'e jem Galilea jye'y, oy tse'e y'a'ixjidi je jayu kux ojtstıva ve'e je pascua xaa jem Jerusalén, jeme'e du'ixti nujom juu' ve'e tyoon kyojts van'it.

⁴⁶ Van'it tse'e je Jesús vyimpıjınuva jem Caná, juu' ve'e jem galiléait y'it jootm, jem joma ve'e je tsoxk naaj duyakvımpıjı tsaaydum pa'ajk naaj. Jem tse'e vye'na to'k je yakkutojkpa je tyoompa juu' ve'e dunumájıjı, pajkjup tse'e vye'na je myajntk jem Capernaum. ⁴⁷ Ku ve'e je toompa je kats dumotu jets ta ve'e je Jesús jye'ya jem Galilea ku ve'e jem Judea chaa'n, van'it tse'e ojts du'ix, jetse'e dumunoo'kxtk jetse'e jem tyak'am ñajkxut jetse'e je y'ónuk duyakjotkada'akut, oo'kun ámanıts je'e ve'e vye'na. ⁴⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Ka'a xa ats miitse'e xjaanchjávada ku ve'e xka'ixta je mújit nuja'vin jets je mújit atıva.

⁴⁹ Van'it tse'e y'atsaaıv je yakkutojkpa je tyoompa:

—Ja'mu to'k aaj jatyi namka'ana ve'e ats je n'ónuk y'aa'k.

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Vımpıjıni jem mtak'am; joojntykip je'e ve'e je m'ónuk.

Jyaanchja'vi tse'e je yaa'tyajk vıntso ve'e je Jesús ña'muxji, jetse'e ñajkxni jem tyak'am.

⁵¹ Jeena tse'e too' aajy vye'na, jetse'e dumaatnavyaatjıdi je tyoompatajk, van'it tse'e je tyoompatajk ña'muxjıdi:

—Joojntykip xa je'e ve'e je m'ónuk.

⁵² Van'it tse'e yak'amotutıvidi pan vin'ite'e je y'ónuk jyotkadak'ukvaanni. Jetse'e dunuujmıdi:

—Ox, to'k yaaxpe'e vye'na ku ve'e je jaajn ñuvaatsjini.

⁵³ Van'it tse'e je ku'ónuk dunuja'vi jets nay van'itji ve'e ve'em jyajty ku ve'e je Jesús ña'muxji: “Joojntykip je'e ve'e je m'ónuk.” Van'it tse'e je'e jets nujom vinxupe'e je jayu jep jyuump tyujkp, je'e tse'e dujaanchja'vidu je Jesús.

⁵⁴ Ya'a tse'e ijt je mumejtsk maja nuja'vin juu' ve'e je Jesús tyoon ku ve'e vyimpijtnuva jem Galilea ku ve'e jem Judea chaa'n.

5

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je mojkpa jayu jep Betesda

¹ Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je israeejlit jayu xyaaajtoondi; vimpejtnuva tse'e je Jesús jem Jerusalén. ² Jem tse'e kajpun kajxm vye'na to'k viijn je naaj naa'páts, Betesda je'e ve'e xyaaaj, je hebreo aajts je'e ve'e. (Myutámip tse'e vye'na je kajpun naa'páts aka'a juu' ve'e tyukxaajidu Je Carnero je Ñaa'páts Aka'a.) Joma ve'e je naaj, jem tse'e vye'niva mugoock vits je eputsooktkun joma ve'e je jayu y'eputsa'ak. ³ Jep tse'e eputsooktkun pa'tkup mya'ajta vye'na numay je pa'am jáyuda: jem tse'e je viints jáyuda, jem tse'e je uxket jáyuda, jem tse'e je'eda juu' ve'e pajkjudup je pata'ajts pa'am, jempa tse'e juu' ve'e je kya'ajta je tyekta tutyuntaatsni. Je'ets je'e ve'e y'a'ixtup ku ve'e je tsoxk naaj jyeputsyo'oyut, ⁴ kux ve'eme'e je jayu vyinmaaydi jets to'ma jatye'e to'k je ángeles vyáñuk y'ijt joma ve'e je naaj naa'páts jetse'e dujeputsyo'oy je naaj. Ve'em tse'e vyinmaaydi jets pan pane'e mutoo'vajkp tajkip jem najootm ku ve'e tujyeputsyo'oy vye'na, jotkadaakp tse'e, jyatipa'ama ve'e dumaada.

⁵ Jem tse'e vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e iipx maktoodojt joojntani pa'am'ijtp. ⁶ Ku ve'e je Jesús y'ixji jetse'e dunuja'vi jets jékani ve'e pya'am'it, van'it tse'e dunuujmi:

—¿Mtsajkpe'e jetse'e mjotkada'akut?

⁷ Van'it tse'e je pa'am jayu y'atsaajv:

—Ka'a xa ve'e pan pan pan atse'e xyaktákap yam najootm ku ve'e ya naaj jya-jeputsyo'oy. Ku xa atse'e njatakava'añ, viijnk tse'e tajkikojp.

⁸ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Pojtukni, pakmojkni ya mmaajntkun, jets jaamni.

⁹ Tun jatyji tse'e je yaa'tyajk jyotkadaakni, je myaajntkun dupakmojkni, jetse'e yo'pyajkni. Ax poo'kxtkun xaajts je'e ve'e vye'na van'it, ¹⁰ je'e kajx tse'e je israeejlit jayu dunuujmidi je yaa'tyajk juu' ve'e jotkadaaknu:

—Poo'kxtkun xaaj xa ve'e uxyam, ka'a tse'e je pava'nun duyakjaty jetse'e xpapákut ya mmaajntkun.

¹¹ Van'it tse'e je yaa'tyajk y'atsoojvjidi:

—Je'e juu' atse'e tuxyakjotkada'aky, je'ets atse'e tuxnuujma: “Pakmojkni ya mmaajntkun jets jaamni.”

¹² Van'it tse'e du'amotutúvidi:

—¿Pants je'e ve'e juu' ve'e tumna'muxju: “Pakmojkni ya mmaajntkun jets jaamni”?

¹³ Ax ka'ats je'e ve'e dunujava pan pan je'e ve'e yakjotkadaakjinu kux távani ve'e du'ixtókini vye'na je Jesús jem numay jayu akojkm juu' ve'e jem ve'nidup. ¹⁴ Ux'ook tse'e je Jesús pyaatji jep maja tsaptujkp, jetse'e ña'muxji:

—Ixu, ta xa ve'e mjotkada'aky. Ka'a tse'e m'uktokintoonnit, ve'em tse'e mkapaa'tjut nuyojk je tsaachpaatun.

¹⁵ Van'it tse'e ñujkx je yaa'tyajk jetse'e ojts duvaajnjada je myu'israeejlit jayu jets je Jesús je'e ve'e yakjotkadaakju. ¹⁶ Je'e kajx tse'e je israeejlit jayu dujomtoondi dutitoondi je Jesús jetse'e du'ukyak'oo'kuva'anda je'e kajx ku ve'e ve'em dutuujn ku ve'e poo'kxtkun xaaj vye'na.

¹⁷ Ax jidu'um tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Toomp xa ve'e ats je nTee' uxyam paat, toompapts atse'e.

¹⁸ Je'e kajx tse'e je israeejlit jayu nuyojk dutunjaa'ktojkti jetse'e duyak'oo'ktat, ka je'e kajxyape'e ku ve'e dukah'amaa'yi je poo'kxtkun xaaj, je'e kajxpa ve'e ku ve'e ñaajk'akijpxaja maat je Nte'yam ku ve'e vya'añ jets Tyee'am je'e ve'e je Nte'yam.

Je kutojkun juu' ve'e jyajejpp je Nte'yam je y'Onuk

¹⁹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets ka'a atse'e x'o'yixju jets atse'e juu' ntónut ya n'avintsö kutojkun kajx, ats, je Nte'yam je y'Onuk, je'e'ejyji atse'e ntuump juu' atse'e n'ixp juu' ve'e ats je nTee' tyuump. Nujom tse'e juu' ve'e je Dios Tee' tyuump, ntoompapts ats je'e ve'e, ²⁰ kux xtsojqp atse'e je nTee' jets atse'e xtuk'ix nujom juu' je'e ve'e tyuump, xjaa'ktuk'ixuupts atse'e jets atse'e ntónut juu' ve'e dujaa'knumájip jets ni ka'a ve'e juu' atse'e uxyam ntuump nkajtsp, ve'em tse'e atuva atoki myaktánjadat. ²¹ Kux ve'em ax jo'n je Dios Tee' duyakjoojntypúk je oo'kpatajk jetse'e je joojntykin dumá'a, nay ve'empa tse'e ats, je'e je y'Onuk, nmooyvaps atse'e je joojntykin pan pan atse'e ntsajkp. ²² Je Dios Tee', ka'ats je'e ve'e pan dutokimpayo'oy, atse'e xmooy nujom je kutojkun jets atse'e ntokimpayo'oyut, ²³ ax ve'emts atse'e nujom je jayu xmooyvat je vintsá'kin juu' ve'e myooydup je Dios Tee'. Pan pan xa atse'e xkavintsá'kip, ka'ats je'e ve'e dūvintsá'kiva je Dios Tee', juu' atse'e xkejxp.

²⁴ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, pan pane'e du'amotunajxp juu' atse'e nkajtsp jetse'e dujaanchjáva je'e pan atse'e xkejxp, jyajejppts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ax ka'a tse'e yakmo'ot je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup, je'e ve'e je oo'kun tuñuva'achju jetse'e tutyaka joma ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ²⁵ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets pyaatype'e je xaaj, uxyamts je'e ve'e, ku ve'e je oo'kpatajk du'amotunáxtat juu' atse'e nkajtsp; pan pan jaty tse'e du'amotunajxtup, joojntykidinupts je'e ve'e xa'ma kajx. ²⁶ Kux ve'em ax jo'n je Dios Tee' je joojntykin duyakjeja, nay ve'empats atse'e je kutojkun xmooyva jets atse'e je joojntykin nyakjéjivat, ²⁷ nay je'ets atse'e xmooyva je kutojkun jets atse'e ntokimpayo'oyut, ats, je jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ²⁸ Ka'ats ya'a ve'e atuva atoki xtuktándat. Pyaa'tupe'e je xaaj ku ve'e nujom je oo'kpatajk du'amotunáxtat juu' atse'e nkótsup ²⁹ jetse'e pyítsumdinit joma ve'e tuñaxtákada. Pan pan jaty tse'e dutoondu juu' ve'e oy, joojntykpajktinuvaps je'e ve'e jetse'e xa'ma kajx jyoojntykidinit; ax pan pan jaty tse'e dutoondu juu' ve'e ka óyap, joojntykpajktinuvaps je'e ve'e jetse'e xa'ma kajx chaachpaattinit.

³⁰ Ka'a atse'e x'o'yixju jets atse'e viinm juu' ntónut, tokimpayo'yp xa atse'e ax jo'n atse'e nyaktukpava'añ. Pyaatype y'akeeguipts je'e ve'e juu' atse'e ntokimpayo'yp, kux ka je'ep atse'e n'ixtip vintsö atse'e ya n'avintsö vinma'yun nyaktónut, je'e atse'e n'ixtip juu' ve'e chajkp je'e pan atse'e xkejxp. ³¹ Pan atsji xa ve'e je n'ayook nmukojspejtp jets je'e ve'e tuntoomp, ka'ats je'e ve'e tyun. ³² Jem tse'e jado'k pane'e ats je n'ayook dunukojspejtp, ax nmuja'vinupts atse'e jets je'e juu' ve'e kyajtsp ats kajx, toompts je'e ve'e. ³³ Miits xa ve'e je jayu mtuknukejxtu je Yaknapejtpa Juan jetse'e najkx du'amotutúvada; vintsöts je'e ve'e je tuvakojsun dupuujm, tyúvamts je'e ve'e. ³⁴ Ka je'epts atse'e nyaktónup juu' ve'e je jayu kyajtsp oy ats kajx, je'e kajxts ats miitse'e nnaajmada vintsö ve'e je Juan kyajts ats kajx jets ve'eme'e mtso'oktat. ³⁵ Ve'em xa ve'e je Juan y'ijit ax jo'n to'k je ta'kxpa juu' ve'e tooyp jetse'e kyutu'kx, ax mnayja'vijiduts miitse'eda jetse'e je kona it mxoojntkti joma ve'e je'e. ³⁶ Ax nmaatts atse'e je tuvakojsun juu' ve'e nuyojk toomp jets ni ka'a ve'e juu' ve'e je Juan kyojts, je'ets je'e ve'e juu' jaty atse'e ntuump, nay je'e'ejyamts je'e ve'e juu' atse'e je Dios Tee' xtuknukejxp jets atse'e ntónut jets atse'e nyak'avaadat. Ax juu' jaty atse'e ntuump, je'e tse'e je tuvakojsun dupaamp jets je Dios Tee' atse'e xkejxp. ³⁷ Nay ve'empa tse'e je Dios Tee', juu' atse'e xkejxp, yajkpapts je'e ve'e je tuvakojsun. Ni vin'ita xa je'e ve'e xkah'amotunaxta,

ni vin'ítats je'e ve'e xka'ixta, ³⁸ ka'a tse'e mtuktákajada je kyats je y'ayook kux ka'a atse'e xjaanchjávada, jets viinme'e je Dios Tee' ats xkex. ³⁹ Ooy xa ve'e xtuntoonkada je Kunuu'kx Jatyán kux ve'eme'e mvinmayda jets je'e kajxe'e xpaattinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp; óyame'e je Kunuu'kx Jatyán du'avana jets pan atse'e, ⁴⁰ ka'ats ats miitse'e xnuminuva'anda jetse'e xjayéptat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

⁴¹ 'Ka'a xa atse'e nyaktún je majin juu' ve'e je jayu yajkyp. ⁴² N'íxada xa ats miitse'eda, nnuja'vipts atse'e jets ka'a miitse'e je Nte'yam xtsokta. ⁴³ Ats je nTee' kajx xa atse'e nmiijn, ka'ats ats miitse'e xkuvákta; pan miimp tse'e jado'k je y'avintsó je'e kajx, je'e tse'e tuuv mkuvákta. ⁴⁴ ¿Vintsots ats miitse'e xjaanchjávadat pan mnakyuvajkuxjudupe'e je majin vimpit atuj jetse'e xka'íxtada je majin juu' ve'e to'k je Nte'yam yajkyp? ⁴⁵ Ka'a miitse'e mvinmáydats jets nmu'aa'nadap ats miitse'e jem ats je nTee' vyinkojkm, viinme'e je Moisés mnu'aa'najadat, je'e juu' miitse'e mmákkidup. ⁴⁶ Pan kuxjaanchjávada xa ve'e juu' ve'e je Moisés jyaay, kuxjaanchja'viduvats atse'e, kux ñukojtse'e je Moisés jets pan atse'e ku ve'e jyaajy. ⁴⁷ Ax pan ka'a tse'e xjaanchjávada juu' je'e ve'e jyaay, ¿vintsóse'e xjaanchjávadat juu' atse'e nkajtsp?

6

*Ku je Jesús je jayu duyakkaajy numugooxk miijl naxy
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)*

¹ Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je Jesús ñujkx jem jado'k ado'om galiléait myaja na'akaya pa'am, yaktijpaps je'e ve'e tibeeriasit maja na'akaya. ² Numay tse'e je jayu pyanajkxjidi kux y'ixtu ve'e je mújit nuja'vin juu' ve'e tyoon, je'e ve'e ku ve'e je pa'am jáyuda duyakjotkadaakni. ³ Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem tonun viinm jetse'e jem dumaat'ajxtkti je y'ixpajkpatajk; ⁴ táminup tse'e vye'na je pascua xaaj. ⁵ Ku ve'e je Jesús du'ix jets numay jayu ve'e panajkxjup, van'it tse'e dunuujmi je Felipe:

—¿Jómase'e njo'yumdat je kaaky je tojkk jetse'e anañujoma kyáydat?

⁶ Je'e kajx tse'e ve'em vyaajñ jetse'e du'íxut pan vintsó ve'e y'atsovumpítjut, kux ñuja'vip je'e ve'e ti ve'e tyónup. ⁷ Van'it tse'e je Felipe y'atsoojvji:

—Ka'a xa ve'e ñupaadat mejtsk mókupx xaaj je meen numutún jetse'e je tsapkaaky yaktukjóyut jetse'e yuu'n ve'e'n kakje'e yakmo'odat.

⁸ Van'it tse'e je Andrés, nuto'k je Jesús je y'ixpajkpa, je Simón Pedro je y'uts, je'e tse'e dunuujmi je Jesús:

⁹ —Yam xa ve'e to'k je mix ónuk, mugooxk tse'e je tsapkaaky dumaada jets mejtsk je ajkx, ¿ax vinxupts ya'a n'ite'e jyaa'kjanupaadat, kux va'ajts numay xa ya'a ve'e ya jáyuda?

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Yak'ajxtkkáxta ya jáyuda.

Jetse'e y'ajxtkkajxti jeja tsoots jaat je numay jayu, numugooxk miijl jo'nts je'e ve'e y'ijtti juu' ve'e je yaa'tyajkta. ¹¹ Van'it tse'e je Jesús dukoojnuk je tsapkaaky, jetse'e je Nte'yam dukukojsji. Van'it tse'e dumooydi je y'ixpajkpatajk jetse'e duyakva'kxjadat je jayu juu' ve'e tsuunidup. Nay ve'empa tse'e dutoompa maat je ajkx, jetse'e je jayu yakmooydi pan vinxupe'e dutsojkti. ¹² Ku'uxani tse'e vye'nada, van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Pakmokta je tsapkaaky kunax jets je ajkx kunax, ni tía ve'e kyavintókiyut.

¹³ Van'it tse'e dupakmojktini jamakmejtsk kach je tsapkaaky kunax juu' ve'e mugooxk je tsapkaaky uk'ijt. ¹⁴ Ku tse'e je jayu du'ixti je maja nuja'vin juu' ve'e je Jesús tyoon, van'it tse'e vyaandi:

—Tyúvamdam xa je'e ve'e jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa ya'a ve'e juu' ve'e kátsani jetse'e myiinnit yaja naxviijn.

15 Ñuĵa'vi tse'e je Jesús jets yakkutojkpa ve'e ake'e'y dupamuva'anda, je'e kajx tse'e apuk ñapyajmji jětse'e jyaa'kvimpejt jem tonun viinm.

*Ku je Jesús yo'y jem nani'kxm
(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)*

16 Tánani tse'e je it vye'na, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyajntkti joma ve'e je maja na'akaya 17 jětse'e tyajkidi jem barco jootm, jětse'e dutinajx'ukvaandi, jem tse'e Capernaum ñajkxta. Ta tse'e je it kyoo'tsini vye'na, ka'anum tse'e je Jesús kyada'aky vye'na joma ve'e je y'ixpajkpatajk, 18 van'it tse'e mak pyoj'ukvaajñ, jětse'e je naaj mak je poj jyeputsyoyji. 19 Ku ve'e to'k legua naxy jo'n dupakaa'pti je barco, van'it tse'e du'ixti jets jeme'e je Jesús ñumétsjada, jem tse'e nani'kxm yo'oy. Van'it tse'e cha'kidi.

20 Ax jidu'umts je'e ve'e ña'muxjidi:

—Ats xa jeja, kadi mtsa'agada.

21 Van'it tse'e xoonduk joot duyaktajkidi je Jesús jem barco jootm. Tun jatyji tse'e jye'ydi jem joma ve'e ñajkxta.

Ku je jayu du'ixtidi je Jesús

22-23 Je numay jayu tse'e juu' ve'e taandu jeja maja na'akaya pa'ayi joma ve'e je Jesús yakkaajyidi, távani ve'e je Jesús dukukajtsja vye'na je Nte'yam je tsapkaaky kajx, je'e tse'e du'ixtu jets to'kji je'e ve'e je barco vye'na jets ka'a ve'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dumaattajki jem barco jootm, je'ejyi ve'e tsoo'ndu je y'ixpajkpatajk. Je ku'óxit tse'e du'ixti jets ka'añupe'e ti barco joma ve'e je Jesús kutyaajki. Van'it tse'e je barco jye'ydi jeja napa'ayi tamji joma ve'e je Jesús je jayu duyakkaaydi, jem tse'e tibeeriasit kyajpun kajxm choo'ndi. 24 Ku ve'e du'ixti jets ka'a ve'e jem pan y'ukve'nini je Jesús jets ni ka'ava ve'e je y'ixpajkpatajk, van'it tse'e tyajkidi jem barco jootm juu' ve'e jem je'ydu, jětse'e jem Capernaum ñajkxti, je Jesuuse'e ojts du'ixtada.

25 Ku ve'e jye'ydi jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am, van'it tse'e dupaatti, jětse'e dunuujmidi:

—Yak'ixpajkpa, ¿vin'itts mitse'e yaja tumje'ya?

26 Jětse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets ka je'e kajxap atse'e x'ixtada kuxe'e tux'ixta je mújit nuja'vin, je'e kajxe'e kuxe'e tumkayda jětse'e tumko'oxjada. 27 Kadi nujojx xnutonda je kaaky je tojx juu' ve'e kaxup jets ni ka'a ve'e je kaaky je tojx juu' ve'e jejkp jětse'e mmo'ojadat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, je kaaky je tojx juu' ats miitse'e nmo'odap, kux je Dios Tee' atse'e ve'em je kutojkun xmooy, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

28 Van'it tse'e du'amotutúvidi:

—¿Tis je'e ve'e juu' aatse'e ntónup jets aatse'e ve'em ntónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp?

29 Jětse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Juu' xa ve'e je Nte'yam chajkp jětse'e xtóndat, je'ets je'e ve'e jets atse'e xjaanchjávadat, je'ets atse'e xkejxp.

30 Van'it tse'e du'amotutúvidinuva:

—¿Ti nuja'vints aatse'e xmo'op jets aatse'e nnujávats jets je Nte'yam mitse'e mkejxjup jets aats mitse'e njaanchjávats? ¿Ti ve'e mtuump? 31 Je Moisés xa ve'e dumooj je maná je njujpit jáyuvamda jem vinva'ajts it kajxm, ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Yakmooydu tse'e je jayu je tsapjootmit tsapkaaky jětse'e dukaaydi.”

32 Jětse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets ka je Moisesap je'e ve'e moojyjudu je mjujpit jáyuda je tsapkaaky jem vinva'ajts it kajxm; ats je nTee' xa je'e ve'e moojyjudu. Kajx xa ve'e je tsapkaaky juu' ve'e yakmooydu je mjujpit jáyuda; ax je tsapkaaky juu' ve'e ats je nTee' uxyam jajkyp, je'e tse'e nujojx oy. 33 Kux je tsapkaaky

juu' ve'e je Nte'yam uxyam yajkyp, je'ets je'e ve'e juu' ve'e jem tsapjootm kadaak jetse'e je jayu dujoojntykinma'a.

³⁴ Van'it tse'e dunuujmidi:

—Mooyk aats to'k aaj xa'ma kajx je tsapkaaky.

³⁵ Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Aats xa je'e ve'e je tsapkaaky juu' ve'e joojntykinyajkp. Pan pants atse'e xnumiimp, pan pants atse'e xjaanchja'vip, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e ti dukaayp du'lookp jetse'e ni je vin'ita kyoo'ktaatsinit kyoo'kyu'oo'kjinit. ³⁶ Ax tats atse'e nva'añ, óyame'e tuxja'ixta je mújit nuja'vin juu' ve'e duyaknuke'xnatajkip jets pan atse'e, ka'ats atse'e xjaanchjávada. ³⁷ Pan pan jaty atse'e je nTee' xmooyp, ats tse'e xnumiindup, jets pan pants atse'e xnumiimp, ka'ats ats je'e ve'e mpavóput. ³⁸ Kux ka je'e kajxap xa atse'e jem tsapjootm nkadaaky jets atse'e ntónut juu' atse'e ntsajkp, je'e kajxe'e jets atse'e ntónut juu' ve'e chajkp je'e pan atse'e xkejxp. ³⁹ Aats je nTee', juu' atse'e xkejxp, chajkpts je'e ve'e jets atse'e ni to'ka nkayaktókiyut juu' ats je'e ve'e xmooy, je'e ve'e chajkp jets ats je'e ve'e nyakjoojntykpajktinuvat je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit. ⁴⁰ Kux je'e ve'e chajkp ats je nTee' jets pan pane'e je nuja'vin dupajkp jets je Nte'yam je y'Onuk atse'e, jets atse'e xjaanchjáva, je'e tse'e dujayejpnpup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, jets ats je'e ve'e nyakjoojntykpajknuvat je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit.

⁴¹ Van'it tse'e je israeejlit jayu duvinkojtsti dunaa'kojtsti je Jesús je'e kajx ku ve'e vyaajñ: “Aats xa je'e ve'e je tsapkaaky juu' ve'e jem tsapjootm kadaak.” ⁴² Jetse'e ñavyaajnidi:

—¿Ka ya'aap je'e ve'e je Jesús, je José je myajntk? N'íxamda xa uu'm ya'a je tyee' je tyaak, ¿vintsose'e vya'añ jets jem ya'a ve'e tsapjootm kyadaaky?

⁴³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'ats atse'e x'ukvinkojtstinit x'uknaa'kojtstinit. ⁴⁴ Ni pana xa ve'e kya'o'yixju jets atse'e xnumínut pan ka'a ve'e yakminju ats je nTee', juu' atse'e xkejxp. Ax pan pants atse'e xnumiimp, nyakjoojntykpajknuvats ats je'e ve'e je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit. ⁴⁵ Jidu'um tse'e dujatyaaandi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: “Je Nte'yame'e dutuk'íxup anañujoma je jayu.” Ax ve'em tse'e, pan pan jaty tse'e dukats'amotunajxtup ats je nTee' jetse'e dujatta juu' je'e ve'e tuk'íxjudup, xnumiindupts ats je'e ve'e.

⁴⁶ 'Ni pana xa ve'e ats je nTee' duka'ix, je'ejyji ve'e du'ix pane'e miin yaja naxviijn ku ve'e je Nte'yam maat y'ijtp, ax je'ets atse'e. ⁴⁷ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, pan pan atse'e xjaanchja'vip, jyayejppts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ⁴⁸ Aats xa je'e ve'e je tsapkaaky juu' ve'e joojntykinyajkp. ⁴⁹ Oyam tse'e je mjujpit jayu dujakaaydi je maná jem vinva'ajts it kajxm, oo'ktinuts je'e ve'e; ⁵⁰ ax je tsapkaaky tse'e juu' ve'e jem tsapjootm kadaak, ku ve'e pan dutukmajuvuk, ka'a tse'e y'oo'kut. ⁵¹ Aats xa ve'e viinm je tsapkaaky juu' ve'e joojntykinyajkp, je tsapkaaky juu' ve'e jem tsapjootm kadaak. Pan pan tse'e dutukmajuvajkp ats kajx, xa'ma kajx je'e ve'e jyoojntykinit. Jets je tsapkaaky juu' atse'e nyakup, ats je ntsu'utsts ya'a ve'e, je'e juu' atse'e nmaso'okup je'e kajx jetse'e je jayu dujayejpptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

⁵² Van'it tse'e je israeejlit jayu ñavyaajnidi:

—¿Vintso ya'a vine'e dutij jets ya'a ve'e ntso'tsumdat?

⁵³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets pan ka'a ve'e xtukmajuvakta ats ya ntsu'uts jets ats ya nnuu'pun, ats, je jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ka'a tse'e xjayéptat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

⁵⁴ 'Pan pan xa ve'e dutukmajuvajkp ats ya ntsu'uts jets ats ya nnuu'pun, jyayejppts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ax ats tse'e nyakjoojntykpajknuvat ku

ve'e jye'yat je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'yunit. ⁵⁵ Kux je kaaky je tojx juu' ve'e duyakjéjip je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ats ya ntsu'utsts je'e ve'e; jets je uu'k juu' ve'e duyakjéjip je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ats ya nnuu'punts je'e ve'e. ⁵⁶ Pan pan tse'e dutukmajuvajkp ats ya ntsu'uts jets ats ya nnuu'pun, yamts je'e ve'e ats nja'vin kajxm y'it, jets atse'e n'it jem je'e jya'vin kajxmpa. ⁵⁷ Je joojntyk Dios Tee', juu' atse'e xkejxp, je'e kajxts atse'e njoojntyka; nay ve'empa tse'e pan pan atse'e xtukmajuvajkp, ats kajx tse'e jyoojntykivat. ⁵⁸ Ats xa ve'e je tsapkaaky juu' ve'e jem tsapjootm kadaak; ka ve'emaps atse'e ax jo'n je maná juu' ve'e kyaaydu je mjupit jáyuda, oo'ktu tse'e oyame'e dujakaaydi. Ax pan pan tse'e dutukmajuvajkp ya tsapkaaky, xa'ma kajx tse'e jyoojntykinit.

⁵⁹ Jemts ya'a ve'e Capernaum je Jesús je jayu dutuk'ix ku ve'e ñay'amojkijidi jep tsaptujkp.

Je kats je ayook kajx tse'e je jayu dujayepa je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp

⁶⁰ Ku ve'e du'amotunajxti juu' ve'e tuk'ixjudu, van'it tse'e vyaandi numay je jayu juu' ve'e je Jesús dupanajkxtu:

—Tso'ox xa ve'e ooy jetse'e yakkuvákut juu' ya'a ve'e kyajtsp. ¿Pan ya'a n'ite'e majapámjup?

⁶¹ Ñuja'vi tse'e je Jesús jets vinkojsjudup naa'kojtsjudupe'e, van'it tse'e dunuujmidi:

—¿Mko'oyja'vidup miits je'e ve'e juu' atse'e tunkats? ⁶² Jets pan kux'ixta ve'e jets atse'e kumpet joma atse'e n'ij, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ¿vintsots miits n'ite'e mva'andat? ⁶³ Ka'a xa miitse'e mvinmáydats jets je'e atse'e ntijp jetse'e xtso'otstat ats ya ntsu'uts, ni ka'a tse'e mvinmaayduvat jets je'e atse'e ntijp jetse'e x'oo'ktat ats ya nnuu'pun, je'e atse'e ntijp jets atse'e xaanchjávadat. Ax juu'ts ats miitse'e tunvaajnada, je Espíritu Saantots je'e ve'e jye'e, je'e tse'e je joojntykin duyakjéjip. ⁶⁴ Ax jemts miitse'eda juu' atse'e xkajaanchja'vidup.

Ñuja'vinup tse'e je Jesús van'ítani ku ve'e choo'nduk jets pan pan jatye'e ka-jaanchja'vijup, nay ñuja'vivapts je'e ve'e jets pan je'e ve'e juu' ve'e paajmjínup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjudup. ⁶⁵ Jetse'e vyaajñ:

—Je'e kajx xa atse'e tunva'añ jets ni pana ve'e kya'o'yixju jets atse'e xnumínut pan ka'a ve'e je Dios Tee' yakminju.

⁶⁶ Van'it tse'e myasookjini numay je jayu juu' ve'e panajkxjup y'ij, ka'ats je'e ve'e du'ukmaatvítini. ⁶⁷ Van'it tse'e je Jesús du'amotutuvi je ñumakmejtsk ixpajkpada:

—¿Mnajkxuvaanduvapts miitse'eda?

⁶⁸ Van'it tse'e je Simón Pedro y'atsoojvji:

—Maja Vintsán, ¿pants aatse'e mpanajkxup? Juu' xa mitse'e mkajtsp, je'ets aatse'e xtuknuja'vip je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ⁶⁹ Ta aatse'e njaanchjáva, nnuja'vip aatse'e jets mits je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je joojntyk Nte'yam je y'Onuk.

⁷⁰ Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—¿Ka átsap miitse'e numakmejtsk nvinkoõndu? Jyave'ema tse'e, jem tse'e nuto'k miitsta juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap.

⁷¹ Je Judas Iscariote tse'e tyijp, je Simón je myajntk, kux ñuja'vip je'e ve'e je Jesús jets je Júdase'e paajmjínup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjudup, oyame'e je Judas jya'ijt nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu.

7

Ku je Jesús je y'utsatajk kyajaanchja'vijidi

¹ Távani tse'e ve'em jyaty, van'it tse'e je Jesús vyídyt jem galiléait y'it jootm; ka'a tse'e dutsak jetse'e jem judéait y'it jootm y'ítut kux je jémít jáyuda ve'e yak'oo'kuvaajnjudup.

² Támani tse'e vye'na je xaaj ku ve'e je israeejlit jayu ñay'ojts'atyaknupaajmjidi, ³ van'it tse'e je Jesús je y'utsatajk ña'muxjidi:

—Kadi yaja mtañ, najkxu jem Judea, jets je'e pan pan jatye'e mpanajkxjudup, jetse'e du'ixtuvat juu' jatye'e mtuump. ⁴ Kux pan pan xa ve'e dutsojpk jetse'e kye'exut juu' ve'e tyuump, ka'ats je'e ve'e ayu'uts juu' dutún. Pan ti jatye'e mtuump, tónuts jeja anañujoma je jayu vyinkujk.

⁵ Je'e kajx tse'e ve'em vyaandi kux ni je y'utsatajka ve'e kyajaanchja'vijidi. ⁶ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'anum atse'e xtukkada'aky; ax miitsta, oyvin'ítats miitse'e mtukkada'akjada. ⁷ Ka'a xa ve'e nvaat jets miitse'e mkatsókjadat je jayu juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e; ax ka'ats ats je'e ve'e xtsokta je'e kajx ku atse'e je tuvakojsun mpum jets ka'a ve'e y'oya juu' ve'e tyoondup. ⁸ Najkxtats miitse'e xaajiva; ka'a atse'e uxyam nmujkx kux ka'anum atse'e xtukkada'aky.

⁹ Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, van'it tse'e jyaa'ktaajñ jem galiléait y'it jootm.

Ku je Jesús vye'na joma ve'e je myu'israeejlit jayu ñay'ojts'atyaknupaajmjidi

¹⁰ Távani tse'e ñajkxta vye'na je y'utsatajk, van'it tse'e je Jesús ñajkxpa xaajiva. Ka'a tse'e ñaajknuke'xnatajkiji jeja je jayu vyinkujk, apuke'e ñujkx jets ka'a je numay jayu maat. ¹¹ Jem tse'e Jerusalén je israeejlit jayu y'ixtiji. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—¿Jomas je'e vine'e y'it je Jesús?

¹² Jem tse'e je numay jayu ñukatsju. Jem tse'e juu' ve'e vaandup: “Oy jayu xa je'e.” Jem tse'e juu' ve'e vaandup: “Ka'a xa je'e ve'e y'oyjáyuva, je numay jayu ve'e vyin'uu'mp.”

¹³ Ax ni pánats je'e ve'e ixna ke'xna kyanukatsju, je'e kajx ku ve'e dutsa'agada je israeejlit jayu juu' ve'e jem tso tsuunidup.

¹⁴ Kojk va'kxy tse'e je xaaj tyunju vye'na, van'it tse'e je Jesús tyajki jep maja tsaptujkp jetse'e yak'ixpajk'ukvaajñ. ¹⁵ Atuva atoki tse'e je israeejlit jayu tyaandi jetse'e ñavyaajnidi:

—¿Vintsos ya'a vine'e ooy juu' dutunnujava?, ka'a tse'e y'ixpuka.

¹⁶ Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Je ixpajkun juu' atse'e je jayu ntuk'ixp, ka átsaps je'e ve'e nje'e, je'e je'e ve'e jye'e pan atse'e xkejxp. ¹⁷ Pan pan xa ve'e dutonuvaamp juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ñujávaps je'e ve'e oy pan je Nte'yam kajx je'e ve'e myin je ixpajkun juu' atse'e je jayu ntuk'ixp uk pan ya n'avintso vinma'yun kajx atse'e juu' nkats. ¹⁸ Pan pan xa ve'e je y'avintso vinma'yun kajx juu' dukojtsp, je'e kajxts je'e ve'e ve'em dukats jetse'e je jayu vyintsa'agajat; ax pan pan tse'e dutsojpk jetse'e vintsa'aga y'ítut je'e pane'e kejjup, tyúvamts je'e ve'e juu' ve'e kyajtsp, ni vinxúpats je'e ve'e kyataaya.

¹⁹ 'Moojyjudu xa ve'e je mjupit jáyuda je Moisés je pava'nun. Ax ni pánats miitse'e juu' ve'e dukutyoomp je pava'nun. Pan kuxkutyonda xa ve'e, ka'ats atse'e kuxyak'oo'kuva'anda.

²⁰ Van'it tse'e je numay jayu y'atsoojvjidi:

—Je ko'oyjáyuva xa ve'e jem mja'vin kajxm. ¿Pánam ijk myak'oo'kuvaajnup?

²¹ Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Atuva atoki xa ve'e mtuntanda je'e kajx ku atse'e to'k je jayu nyakjotkadaaky.

²² Ax je Moisés tse'e mpavaajnjudu jetse'e je mpi'k mix ónuk duni'kxmatat dukojmatat je ixta'nun. Ka je'ep je'e ve'e ve'em du'ukvaan, je jyupit jayu ve'eda. Je'e kajxts miitse'e je ixta'nun xpaajmjada je pi'k mix ónukta kujyapoo'kxtkunxaajam je'e ve'e.

²³ Pan je'e kajxts miitse'e xpaajmjada je ixta'nun je mpi'k mix ónukta jetse'e ve'em je Moisés je pyava'nun xkutyóndat, kujyapoo'kxtkunxaajam je'e ve'e, ¿tyajxts atse'e xmu'ékjada ku atse'e poo'kxtkun xaaj tunyakjotkada'aky to'k je yaa'tyajk? ²⁴ Ka'a xa

ve'e mtokimpayo'oydat pan vintso ve'e juu' jaty kye'ex, ku ve'e mtokimpayo'oydat, oy tse'e mtokimpayo'oydat, ve'em pan vintso ve'e juu' jaty y'ixuva.

Ku je Jesús du'ava'ni pan vintso ve'e myiijn

²⁵ Jeme'e juu' ve'e jem Jerusalén tsuunidup juu' ve'e nay'amotutúvijidu:

—¿Ka ya'aap je'e vine'e juu' ve'e yak'ixtip jetse'e duyak'oo'kuva'anda? ²⁶ Uxyaja xa ve'e je jayu vyinkujk kyats, ni pana tse'e kyavintsona'muxju. ¿Ñuja'viduptam vine'e je yakkutojkpatajk jets je Cristo ya'a ve'e? ²⁷ Ax ka je'epts ya'a ve'e je Cristo, kux nmuja'vimdinup uu'me'eda jets jómit jayu ya'a ve'e; ax ku tse'e je Cristo myiinnit, ni pánats je'e ve'e dukanujávat pan jómit jayu je'e ve'e.

²⁸ Jep tse'e maja tsaptujkp yak'ixpuk vye'na je Jesús. Ku ve'e dumotu vintso ve'e je jayu vya'anda, van'it tse'e mak kyaajts, jetse'e vyaajñ:

—X'ixada xa ats miitse'eda, jets mnuja'viduvap tse'e jets jómit jayu atse'e. Ka ya n'avintso vinma'yun kajxap xa atse'e nmiijn, je Nte'yam atse'e xkejxp, je'e juu' ve'e tyúvam juu' dutoomp dukojtsp. Ka'ats miits je'e ve'e x'ixada; ²⁹ ax n'ixats ats je'e ve'e kux jem atse'e ntsaa'n joma ve'e je'e, je'ets atse'e xkejxp.

³⁰ Van'it tse'e du'ukmatsuvaandi; ax ni pana tse'e kyanuxájiji, kux ka'anume'e je Jesús tyukkada'akyju vye'na. ³¹ Numay tse'e je jayu jyaanchja'viji jetse'e vyaandi:

—Ya'a xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, kux je nuja'vin juu' ve'e tyuump, ka'a ve'e pan viijnk y'o'yixju jetse'e dutónut nuyojk je mújit nuja'vin.

Ku je fariseotajk du'ukkejxti je tsaptakmutoompatajk

jetse'e je Jesús kudumajtsti

³² Y'amotunajxtu tse'e je fariseotajk juu' ve'e je numay jayu kyajtsp, je Jesús dunukotsta, van'it tse'e je'eda maat je tee'tajk je vyintsanda dukejxti je tsaptakmutoompatajk jetse'e je Jesús dumátstat.

³³ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Javee'n xa atse'e n'itut miits maatta, van'itts atse'e nvimpijtnuvat joma ve'e je'e pan atse'e xkejxp. ³⁴ X'ixtadapts ats miitse'eda, ka'ats atse'e x'ukpaattinit; ka'a ve'e m'o'yixjada jetse'e mnajkxtat joma atse'e nnujkk.

³⁵ Van'it tse'e je israeejlit jayu ñay'amotutúvijidi:

—¿Jomas ya'a vine'e ñajkxut jetse'e nkapaatumdat? ¿Jem ya'a vine'e ñajkxut joma ve'e je njáyuvamda chaanada muxim muyam jem je viijnk jayu y'it jootmda jets je'e ve'e duyak'ixpajktuvat? ³⁶ ¿Tis ya'a vine'e tyijp ku ve'e xnuujmimda jidu'um: “X'ixtadapts ats miitse'eda, ka'ats atse'e x'ukpaattinit; ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e mnajkxtat joma atse'e nnujkk”?

Je'e pane'e je maja naaj jo'n jetse'e je joojntykin duyaky

³⁷ Je xaaj juu' ve'e tun'ux'ookip ku ve'e xyaaajtoondi, je'e tse'e dujaa'knunájip, van'it tse'e je Jesús tyeni, jetse'e mak kyaajts, jetse'e vyaajñ:

—Pan pan xa ve'e taatsip, va'ants atse'e xnuminu jetse'e y'oo'kut. ³⁸ Ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Pan pan xa atse'e xjaanchja'vip, jem tse'e je'e jyoot jya'vin kajxm pyitsumuxjut je maja naaj jo'n juu' ve'e je joojntykin duyajkp.”

³⁹ Je'ets je'e ve'e tyijp je Jesús jets pan pan jatye'e jaanchja'vijidup, jJayéptapts je'e ve'e je Espíritu Santo jem jya'vin kajxmda, kux ka'anume'e myin vye'na je Espíritu Santo je'e kajx ku ve'e ka'ana je Jesús yakmaja yakjaancha vye'na, je'e je'e ve'e ku ve'e y'oo'kni.

Ku je jayu kijpx je vinma'yun dukajajepti

⁴⁰ Ku ve'e je Jesús je y'ayook yak'amotunajxy, jem tse'e pan pane'e vaandu:

—Tyúvam xa je'e ve'e jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa ya'a ve'e juu' ve'e kátsani jetse'e myiinnit yaja naxviijn.

⁴¹ Jem tse'e pan pane'e vaanduva:

—Ya'a xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jette'e yakkutojknit.

Nay jempa tse'e pan pane'e vaanduva:

—¿Vintsose'e je Cristo gyalileaitjáyuvat? ⁴² Ve'em xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets je yakkutojkpa David je chaan je kyooj ve'e Criistovap jets jeme'e Belén kyukajpunat, nay je'e je kajpumpa ve'e jómit jayu ve'e je David y'ijt.

⁴³ Ax ve'em tse'e je numay jayu kijpx je vinma'yun dukajajejpti je Jesús kajx. ⁴⁴ Jem tse'e juu' ve'e matsuvaajnjudup; ax ni pana tse'e kyanuxáji.

Ku je yakkutojkpada je Jesús dukajaanchja'vidi

⁴⁵ Vimpijttinuva tse'e je tsaptakmutoompatajk joma ve'e je fariseotajkta jets je tee'tajk je vyintsanda, van'it tse'e yak'amotutúvidi:

—¿Tyajx tse'e tuxkayakmetsta?

⁴⁶ Van'it tse'e y'atsoovdi:

—iNi pana xa ve'e ve'em kyakatsna ax jo'n je'e!

⁴⁷ Van'it tse'e je fariseotajk ña'muxjidi:

—¿Myakvin'aa'nduva miitse'e taav? ⁴⁸ ¿Jadi ta ve'e dujaanchjávada jyapana juu' ve'e xyakkutojkjindup ukpu je fariseotajk? ⁴⁹ Ax je numay jayu juu' ve'e dukanuja'vidup je Moisés je pyava'nun, ko'oy nukótsanits je'e ve'eda.

⁵⁰ Je Nicodemo juu' ve'e ojts duku'ix koo'ts je Jesús, fariséovats je'e ve'e y'ijtpa. Jidu'um tse'e ña'muxjidi:

⁵¹ —Ve'eme'e je Moisés je pyava'nun vya'añ jets ka'a ve'e nvaat je jayu yaktokimpayo'oyut pan ka'a ve'e yak'amotunaxy jette'e yaknujávát pan ti ve'e tudutún tudukats.

⁵² Van'it tse'e du'atsoovdi:

—¿Tis, galiléait jáyuva mitse'e? Toonka je Kunuu'kx Jatyán, ve'em tse'e xnujávát jets ni to'ka ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa kyapítsum jem galiléait y'it jootm. ⁵³ Van'it tse'e kakje'e jem tyak'am ñajxtini.

8

Je ta'axtajk juu' ve'e je navyajkun duyakvintsa'kintóki

¹ Je Jesús, jemts je'e ve'e ñujkx Olivos Kopk viindum. ² Je kujápit tun japyji tse'e vyimpijt jep maja tsaptujkp, jep tse'e nujom je jayu ñay'amojkijidi joma ve'e je'e, jets je'e ve'e y'ajxtk, jette'e duyak'ixpajk'ukvaajñ. ³ Van'it tse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk maat je fariseotajk dutuknuje'ydi je Jesús to'k je ta'axtajk juu' ve'e kyupaadidu ku ve'e je navyajkun dutukmaatyakvintsa'kintóki to'k je yaa'tyajk. Van'it tse'e dupaamdi jeja je jayu vyinkujk ⁴ jette'e je Jesús dunuujmidi:

—Yak'ixpajkpa, ya ta'axtajk xa ve'e tuyakkupaada ku ve'e je navyajkun dutukmaatyakvintsa'kintóki to'k je yaa'tyajk. ⁵ Ax ve'em tse'e je Moisés je pyava'nun vya'añ jets yakka'tso'kup je'e ve'e je ta'axtajk pan pane'e ve'em játkip, ¿ax vintsots mitse'e mva'añ?

⁶ Ve'em tse'e vyaandi kux y'uktukkats'íxtidupe'e jette'e ve'em je Jesús kudunuxa'aidi. Van'it tse'e je Jesús vyijntk jette'e je kya'ónuk dutukjaajy jeja naxkujx. ⁷ Ku ve'e je Jesús dujaa'k'amotutúvidi, van'it tse'e tyeni jette'e ña'muxjidi:

—Pan jem xa miitse'eda juu' ve'e ka tókinax jáyuvap, va'an tse'e muto'k je tsaaj duvijsuku jets ya ta'axtajk duka'achu.

⁸ Van'it tse'e vyijntknuva jette'e jyaaynuva jeja naxkujx. ⁹ Ku tse'e du'amotunajxti, van'it tse'e jem jya'vin kajxm duja'vidi jets tókinax jayu je'e ve'edava. Van'it tse'e choo'n'ukvaandini nuto'k nuto'k, je'e tse'e najkx'ukvaandinu juu' ve'e nuyojk mújit jayu. Távani tse'e choo'nkajxtini vye'na, jette'e je Jesuusji tyaañ maat je ta'axtajk,

¹⁰ van'it tse'e je Jesús tyeni jette'e dunuujmi je ta'axtajk:

—¿Jómase'e y'itta juu' ve'e mnu'aa'nijidup? ¿Ni pana ve'e kyava'añ jetse'e m'oo'kut?

11 Van'it tse'e y'atsoojvji:

—Ni pana xa ve'e.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Ni aṭsa ve'e nkavaampa jetse'e m'oo'kut, najkxnits n'it, ka'a tse'e m'uktoḱintoonnit.

Ve'em xa ve'e je Jesús ax jo'n to'k je kujajpa je kutá'kxpa

12 Myukoḱtsnuva tse'e je Jesús jado'k nax je jayu, jetse'e dunuujmidinuva:

—Ve'em xa aṭse'e ax jo'n to'k je kujajpa je kutá'kxpa juu' ve'e dukujajp dukutá'kxp ya naxviijnit it. Pan pants aṭse'e xpamiimp, jyajejpnupts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ni je vin'ita tse'e jeja ako'o'ts it jaat kya'ítut.

13 Van'it tse'e je fariseotajk ña'muxjidi:

—Viinm xa mitse'e je m'ayook xnuḱoḱtspét; ka'ats je'e ve'e tyun.

14 Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Oyam aṭse'e viinm je n'ayook nmukoḱtspét, toompts je'e ve'e, kux nmuja'vinup aṭse'e joma aṭse'e ntsaa'n jets joma aṭse'e nnujkk; ax miitsta, ka'ats miitse'e xnujávada joma aṭse'e ntsaa'n, ni ka'a tse'e xnuja'viduva joma aṭse'e nnujkk. 15 Ni pana xa aṭse'e nkatokimpayo'oy; ax mtokimpayo'ydupts miitse'e pan vintso ve'e juu' jaty kye'ex.

16 Ax pan tokimpayo'ypts aṭse'e, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e, kux ka átsjyape'e tokimpayo'yp, ats je n'Tee' ve'e juu' aṭse'e xkejxp, je'ets aṭse'e nmaattokimpayo'yp.

17 Ve'em xa ve'e je Moisés je pyava'nun vya'añ jets pan jeme'e numejtsk juu' ve'e du'íxtup, toompts je'e ve'e je nukoḱtspéjtun. 18 Numejtskts je'e ve'eda juu' ve'e aṭs je n'ayook dunukoḱtspéjtup; aṭs tse'e to'k, jets aṭs je n'Tee', juu' aṭse'e xkejxp, je'e tse'e jado'k.

19 Van'it tse'e y'amotutúvjidi:

—¿Jómase'e y'it je m'Tee'?

Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa aṭs miitse'e x'íxada, ni ka'ava tse'e aṭs je n'Tee' x'íxada. Pan kux'íxada xa aṭse'e, m'íxaiduvapts miitse'e je xyup aṭs je n'Tee'.

20 Ku ve'e ve'em vyaajñ, jep tse'e maja tsaptujkp yak'ixpuk vye'na, jep joma ve'e y'ijit je yax apajkinda; ax ni pana tse'e kyamajtsji kux ka'anume'e tyukkada'akyju vye'na.

“Ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e mnajkxtat joma aṭse'e nnujkk”

21 Van'it tse'e je Jesús dunuujminuva je jáyuda:

—Najkxup xa aṭse'e, x'íxtadapts aṭs miitse'e, jep tse'e mtokin jaatp m'oo'ktat; ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e mnajkxtat joma aṭse'e nnujkk.

22 Van'it tse'e je israeejlit jayu vyaandi:

—¿Tis, naajk'oo'kuvaajnup ya'a vine'e ku ve'e vya'añ jets ka'a ve'e x'o'yixumjada jetse'e nja'mdat joma ya'a ve'e ñajkxut?

23 Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Yájit xa miitse'eda, ax kajxmits aṭse'e; naxviijnitts miitse'eda, ax ka naxviijnitapts aṭse'e. 24 Vaants aṭse'e jets jepe'e tokin jaatp m'oo'ktat, kux pan ka'a xa aṭs miitse'e xjaanchjávada, aṭs, juu' ve'e je jayu je tyokin dutuknuvaatsp, jep tse'e tokin jaatp m'oo'ktat.

25 Van'it tse'e du'amotutúvidinuva:

—¿Pants mitse'e?

Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Van'ítani aṭse'e n'avana ku aṭse'e nyak'ixpajk'ukvaajñ. 26 Jep xa ve'e may viijn joma kajx aṭs miitse'e nvaajnjadat jetse'e ntokimpayo'oydat. Je'e pan aṭse'e xkejxp, tyúvamts je'e ve'e juu' dukats. Ax juu'ts aṭse'e nkajtsp yaja naxviijn, je'ets je'e ve'e juu' ve'e kyojts jets aṭse'e n'amotunajxy.

²⁷ Ka'a tse'e je jayu duvinmótudi jets je Dios Tee' je'e ve'e tyijp, ²⁸ je'e kajx tse'e je jayu dunuujmidi:

—Ku xa ats miitse'e xyakkajxmpojtuktat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, van'it tse'e xnujávadat jets je'e atse'e juu'am atse'e, jets ka'a atse'e juu' ntun nkats ya n'avintso vinma'yun kajx, je'ejyji atse'e nkajtsp juu' atse'e je nTee' xtuk'ix, ²⁹ je'e atse'e xkejxp. Ats maat je'e ve'e y'it, ni vin'ita xa atse'e xkamasak, kux je'e atse'e ntuump xa'ma juu' je'e ve'e y'oyja'vip.

³⁰ Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, numay tse'e je jayu jyaanchja'viji.

Je Nte'yam je y'ónukta jets je ko'oyjáyuvap je y'ónukta

³¹ Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je israeejlit jayu juu' ve'e jaanchja'vijidu:

—Miits xa ve'e ats je n'ixpajkpada pan mjaa'kpanajkxtupe'e juu' atse'e nkajtsp, ³² mnujávadapts miits je'e ve'e je tyuv je'e, jets je tyuv je'e, je'e tse'e myak'itjadap naspaka.

³³ Van'it tse'e y'atsoojvjidi je cho'oxpajkpada:

—Je Abraham xa aatse'e je chaan je kyooj, ni vin'ita xa aatse'e pan xkayakkutujkja, ¿vintsose'e mva'añ jets naspaka aatse'e n'ítut?

³⁴ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, pan pane'e tokintoomp, jem tse'e je tokin kya'm y'it. ³⁵ Ax je toompa, ka'ats je'e ve'e je kutojkun dujayep jetse'e tyánut jem je kutajk tyak'am, je kutajk je y'ónuke'e je kutojkun dujayejpp jetse'e xa'ma kajx jem tyaannit. ³⁶ Pan ats xa miitse'e nyak'ijttup naspaka, ats, je Nte'yam je y'Onuk, ka'ats miitse'e je tokin m'ukka'mijidini. ³⁷ Nnuja'vip xa atse'e jets je Abraham je chaan je kyooj miitse'eda; ax xyak'oo'kuvaandupts ats miitse'e je'e kajx ku ve'e xkakuvakta juu' atse'e nkajtsp. ³⁸ Je'e xa atse'e nkajtsp juu' atse'e n'ix ku atse'e je nTee' maat nve'na; ax je'ets miitse'e mtoondup juu' jatye'e je mtee'da mtukna'muxjudu.

³⁹ Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je Abraham xa aatse'e je chaan je kyooj.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Pan je Abraham je chaan je kyooj xa miitse'e kum'itta, je'e tse'e je xyup mtoondup juu' je'e ve'e tyoon. ⁴⁰ Njavaajnjidupts ats miitse'e je tyuv je'e juu' atse'e n'amotunajx juu' ve'e je Nte'yam kyojts, ax xyak'oo'kuvaandupts ats miitse'eda. Ni vin'ita tse'e je Abraham ve'em juu' dukatuujn! ⁴¹ Nay je'ejyamts miitse'e mtoondup juu' ve'e je mtee'da tyuump.

Van'it tse'e dunuujmidi:

—Ka naaydum ónukap xa aats, to'kji ve'e aats je nTee', je Nte'yamts je'e ve'e.

⁴² Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Pan je Nte'yam xa ve'e kuxTee'ada, kuxtsóktats ats miitse'e, kux jem atse'e ntsaa'n jets atse'e yaja n'it. Ka ya n'avintso vinma'yun kajxapts atse'e nmiijn, je Nte'yam atse'e xkejx. ⁴³ ¿Tyajx tse'e xkavinmótuda juu' atse'e nkajtsp? Je'e kajx xa ve'e kux ka'a atse'e x'amotunaxuva'anda. ⁴⁴ Je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, je'ets miitse'e mtee'idup, je'ets miitse'e mtoondup juu' je'e ve'e chajkp. Yakjaju'oo'kpa xa je'e ve'e myin vyimpet van'itani ku ve'e je jayu jyeji'ukvaajñ jets uxyam paat, ni vin'itats je'e ve'e juu' tyuva dukakats. Ku ve'e tyaaya, jye'emts je'e ve'e kyajtsp, kux taayip je'e ve'e, je'e tse'e duyakjéjip nujom juu' jatye'e taay. ⁴⁵ Ax je'ets atse'e nkajtsp je tyuv je'e, ka'ats ats miitse'e xjaanchjávada. ⁴⁶ ¿Pants miits n'ite'e duyaknuxe'xnatakap jets tokin maat atse'e? Pan tyúvats atse'e juu' nkats, ¿tyajxts atse'e xkajaanchjávada? ⁴⁷ Pan pan xa ve'e je Nte'yam je jyayu, je Nte'yam je kyats je y'ayookts je'e ve'e y'amotunajxyp, je'e kajxts ats miitse'e xkah'amotunaxuva'anda kux ka je Nte'yamap miitse'e je jyáyuda.

Jéjanam je Cristo vye'na ka'ana ve'e je Abraham

⁴⁸ Van'it tse'e je myu'israeejlit jayu ña'muxjidi:

—Ve'emam xa je'e ve'e ax jo'n aatse'e nva'añ jets samaariait jayu mitse'e jets jeme'e mja'vin kajxm je ko'oyjáyuvap.

⁴⁹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa ve'e ti ko'oyjáyuvap yam ats nja'vin kajxm, nvintsa'kip xa ats je'e ve'e je nTee', ax ka'ats ats miitse'e xvintsa'agada. ⁵⁰ Ka je'ep atse'e n'ixtip vintso atse'e je jayu xyakmájat, jeme'e to'k pane'e du'ixtip vintso atse'e xyakmájat, ax je'e tse'e tokimpayoy'yp. ⁵¹ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, pan pan xa ve'e dukutyoomp juu' atse'e nkajtsp, ni je vin'ítats je'e ve'e kya'oo'kut.

⁵² Van'it tse'e je israeejlit jayu y'atsoojvjidi:

—Uxyamts aatse'e va'ajts nmujava jets jeme'e je ko'oyjáyuvap mja'vin kajxm. eo'k xa ve'e je Abraham jets nujom je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, ax jidu'umts mitse'e mva'añ: “Pan pan xa ve'e dukutyoomp juu' atse'e nkajtsp, ni je vin'ítats je'e ve'e kya'oo'kut.” ⁵³ ¿Mjaa'knúmájip mits vine'e nuyojk jets ka'a ve'e je njujpit jáyuvamda Abraham? eo'knu xa je'e ve'e; oo'ktinuvats je'e ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. ¿Pants mitse'e mnatyijju?

⁵⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Pan namyájijup xa atse'e viinm, ka'a tse'e ats je nmajin tyun; je'e pan atse'e xyakmájip, ats je nTee'ts je'e ve'e, nay je'ejam tse'e juu' miitse'e mtijitup jets mNte'yamidu'pe'e. ⁵⁵ Ka'ats miits je'e ve'e x'ixada, n'ixats ats je'e ve'e. Pan kunva'añ xa atse'e jets ka'a ats je'e ve'e n'ixa, taayipts atse'e, ve'em ax jo'n miitsta. N'ixamts ats je'e ve'e jets nkutyuumpts atse'e je'e je y'ayook. ⁵⁶ Je Abraham, je mjujpit jáyuda, xoojntkts je'e ve'e ku ve'e dunuja'vi jets mínup atse'e, ax xoojntkts je'e ve'e ooy ku ve'e du'ix jets atse'e nmijn.

⁵⁷ Van'it tse'e je israeejlit jayu dunuujmidi je Jesús:

—Ka'anum xa mitse'e mvujxtkupxukmajkjoojnta, ¿m'ixts mits je'e ve'e je Abraham?

⁵⁸ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets ka'ana ve'e je Abraham vye'na, ijtpamts atse'e.

⁵⁹ Van'it tse'e je tsaaj duvijtsukti jetse'e du'ukka'ts'oo'kuvaandi; ax ka'a tse'e je Jesús ñaajkke'xji, jeja tse'e je'e y'akujkta ñajxy jetse'e pyítsum jep maja tsaptujkp.

9

Ku je Jesús duyakvin'ixpajkni to'k je yaa'tyajk juu' ve'e viints ke'x

¹ Najxp tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e du'ix to'k je yaa'tyajk juu' ve'e viints ke'x.

² Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi:

—Yak'ixpajkpa, ¿pan je tyokin kajx tse'e ya yaa'tyajk viints kye'x, je y'avintso tokin kajx vine'e, ukpu je tyee' je tyaak je tyokin kajx vine'e?

³ Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka je y'avintso tokin kajxap xa ve'e jets ka je tyee' je tyaak je tyokin kajxap tse'e jetse'e viints kye'x, je'e kajx ya'a ve'e ve'em jetse'e ñuke'xnatákat juu' ve'e je Nte'yam tyuump. ⁴ Namvaat xa ve'e ya it xyuujuna, tun vinkopkts je'e ve'e jets atse'e ntónut je'e je tyoonk pan atse'e xkejxp; je'ynupe'e je akoo'ts it ku ve'e ni pana kyoo'k'o'yixjinit jetse'e tyónut. ⁵ Namvaat atse'e n'it yaja naxviijn, ve'emts atse'e ax jo'n to'k je kujajpa je kutá'kxpa.

⁶ Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je Jesús chuj jeja naxkujx jetse'e yuu'nam je pi'k mo'ots dupuujm maat je chuj. Van'it tse'e je viints jayu je vyiijn dutukjaa'xy, ⁷ jetse'e dunuujmi:

—Najkxu mnavyimpojini joma ve'e je naaj naa'páts juu' ve'e Siloé duxaaj. (Jidu'um tse'e kyatsapítsum je Siloé, Yakkatsuyo'yva.)

Ojts tse'e je viints jayu ñavyimpojjini, van'it tse'e vyin'ixpajkni jetse'e vyimpijt. ⁸ Pan pan jaty tse'e myujantam myutaktam jets je'eda juu' ve'e íxaijidu viints, je'e tse'e vaandu:

—¿Ka je'ep ya'a vine'e juu' ve'e tsuunip je meen du'amótup y'ijt?

⁹ Jem tse'e juu' ve'e vaanduva:

—Je'e xa ya'a ve'e.

Nay jempa tse'e juu' ve'e vaanduva:

—Ve'em xa ya'a ve'e kye'ex jets je'e ya'a ve'e, ax ka je'epts ya'a ve'e.

Ax viinm tse'e je yaa'tyajk vyaajñ:

—Átsam xa je'e.

¹⁰ Van'it tse'e du'amotutúvidi:

—¿Vintsose'e tumvin'ixpajkni?

¹¹ Van'it tse'e je yaa'tyajk y'atsaajv:

—Je jayu juu' ve'e Jesús duxaaj, je'e tse'e yuu'nam je pi'k mo'ots dupaam jetse'e ats ya nviijn dutukjaa'xy, van'itts atse'e xnuujmi: “Najkxu mnavyimpojjini joma ve'e je naaj naa'páts juu' ve'e Siloé duxaaj.” Najkxts atse'e; ax kuts atse'e nnavyimpojjini, vin'ixpajknuts atse'e.

¹² Van'it tse'e du'amotutúvidi:

—¿Jómase'e y'it je jayu?

Van'it tse'e ña'muxjidi:

—Ka'a xa atse'e nnujava.

Ku je fariseotajk duyakmaajntykti je jayu juu' ve'e viints ke'x

¹³ Van'it tse'e duyaknajkxti jeja je fariseotajk vyinkujkta je jayu juu' ve'e viints ke'x, ¹⁴ poo'kxtkun xaajts je'e ve'e vye'na ku ve'e je Jesús je mo'ots dupuujm jetse'e duyakvin'ixpajkni je viints jayu. ¹⁵ Van'it tse'e je fariseotajk du'amotutúvidinuva je yaa'tyajk pan vintso je'e ve'e vyin'ixpajkni. Van'it tse'e y'atsaajv:

—Je mo'ots xa atse'e ya nviijn tyukjaa'x jets atse'e ojts nnavyimpojjini, ax íxnupts atse'e uxyam.

¹⁶ Jem tse'e je fariseotajk juu' ve'e vaandu:

—Je jayu juu' ya'a ve'e dutoon, ka je Nte'yamap xa je'e ve'e je jyayu kux ka'a ve'e du'amaa'ya je poo'kxtkun xaaj.

Jetse'e viijnk vyaanduva:

—Ka'a je'e ve'e tyokinaxjáyuva. Pan tókinax jayu xa ve'e kuy'it, ka'ats je'e ve'e kuy'o'yixju jetse'e je mújit nuja'vin dutónut.

Ax ve'em tse'e kippx je vinma'yun dukajayejpti. ¹⁷ Van'it tse'e du'amotutúvikojtinuva je'e juu' ve'e viints ke'x:

—¿Vintso mitse'e mnunvaampa je jayu kajx juu' ve'e tumyakvin'ixpajkjini?

Jets je'e ve'e vyaajñ:

—To'k xa je'e ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa.

¹⁸ Ax ka'a tse'e je israeejlit jayu dujaanchja'vidi jets viints je'e ve'e y'ijt, van'ítnume'e dujaanchja'vidi ku ve'e duvatsoovdi je tyee' je tyaak ¹⁹ jetse'e du'amotutúvidi:

—¿Ya'a ve'e je m'ónuk juu' ve'e mtijtup jets viints kye'x? ¿Vintso ya'a ve'e uxyam y'ixni?

²⁰ Van'it tse'e je tyee' je tyaak y'atsoojvjidi:

—Nnuja'vinup xa aatse'e jets je n'ónuk aats ya'a ve'e, nay ve'empa jets viintsam ya'a ve'e kye'x; ²¹ ax ka'ats aatse'e nnujava pan vintso ya'a ve'e uxyam y'ixni, ni ka'ats aatse'e nnuja'viva pan pan je'e ve'e je jayu juu' ve'e tuyakvin'ixpajkjini. Amotutúvada viinm, májani xa ya'a, viinm tse'e mtuknujávajadat.

²² Je tsa'aga kajx tse'e ve'em je tyee' je tyaak vyaandi kux ñuja'vidupe'e jets nay'akojsijidu ve'e je israeejlit jayu jets ka'a ve'e du'ukkuvajktinit jep tsaptujkp opyana pan pane'e dukuvajktup jets je Jesuuse'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e

yakkutojknit, ²³ je'e kajx tse'e je tyee' je tyaak jidu'um vyaandi: "Amotutúvada viinm, májani xa ya'a."

²⁴ Ux'ook tse'e je israeejlit jayu duvatsoovdinuva je yaa'tyajk juu' ve'e viints ke'x, jetse'e dunuujmidi:

—Yakmaja yakjaancha je Nte'yam, ka'a tse'e mtaayat, nnuja'vinup xa aatse'e jets tókinax jayu je'e ve'e.

²⁵ Van'it tse'e du'atsaajv:

—Ka'a xa atse'e nnujava pan tókinax jayu je'e ve'e uk pan ka'a, je'ejyji xa atse'e nnuja'vip jets viints atse'e tun'it, ax íxnupts atse'e uxyam.

²⁶ Jetse'e du'amotutúvidinuva:

—¿Vintsose'e tumyakvin'ixpukju?

²⁷ Jetse'e y'atsoovnuva:

—Ta xa atse'e njah'avana, ka'ats atse'e xjaanchjávada. ¿Tyajx tse'e xtsokta jets atse'e n'ava'ninuvat? ¿Mpanajkxuvaanduvap miits je'e vine'e?

²⁸ Van'it tse'e dumukojts'anajxti jetse'e dunuujmidi:

—Je jayu xa mitse'e mpanujkxp, ax je Moisés jye'ets aatse'e mpanujkxp.

²⁹ Nnuja'vinup xa aatse'e jets mukojtsju ve'e je Moisés je Nte'yam; ax je jayu, ni je'ets aatse'e nkanujava pan jómit jayu je'e ve'e.

³⁰ Van'it tse'e je yaa'tyajk y'atsoojvjidi:

—Atuva xa je'e ve'e. Ka'a xa miitse'e xnujávada pan jómit jayu je'e ve'e, jets ats je'e ve'e tuxyakvin'ixpajkni. ³¹ Nnuja'vimdinup xa uu'me'e jets ka'a ve'e je Nte'yam du'amotunaxy je tókinax jayu, je'e ve'e y'amotunajxyp pan pan jatye'e vinja'vijup vintsa'kijup jetse'e dutún juu' ve'e chajkp. ³² Ni vin'ítana xa ve'e kyayakmotu jets jeja ve'e je jayu juu' ve'e duyakvin'ixpajknup pane'e viints ke'x. ³³ Pan ka je Nte'yam kajxap xa ve'e kumyijjn je jayu, ni tíats je'e ve'e kúkyá'o'yixju jetse'e dutónut.

³⁴ Van'it tse'e dunuujmidi:

—Mits, juu' ve'e ooy je tokin maat ku ve'e mke'x, ¿mitsts aatse'e juu' xtuk'ixuvaamp? Ve'em tse'e dukoo'kkuvajktini jep tsaptujkp.

Je'eda pan pan jatye'e viints jem jya'vin kajxmda

³⁵ Ku ve'e je Jesús je kats dumotu jets ka'a ve'e y'ukyakkuvajkni jep tsaptujkp je yaa'tyajk juu' ve'e viints ke'x, van'it tse'e ojts dupaa'ty jetse'e dunuujmi:

—¿Mjaanchja'vip mitse'e je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp?

³⁶ Jetse'e je yaa'tyajk y'atsoojvji:

—Vaajnjk ats to'k aaj pan pan je'e ve'e jets atse'e njaanchjávát.

³⁷ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Ta mits je'e ve'e x'ix, je'e xa atse'e juu' ve'e uxyam mmaatnakyojtsjup.

³⁸ Van'it tse'e je yaa'tyajk je Jesús duvinja'vi dūvintsa'ki. Jidu'um tse'e dunuujmi:

—Maja Vintsán, njaanchja'vip xa ats mitse'e.

³⁹ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Je'e xa atse'e nnumiin yaja naxvijjn jets atse'e je jayu je tyokin nyaknuké'xnatákat, ve'em tse'e je jayu juu' ve'e dukuvajktup jets ijtp'e'e je kyo'oy je'e jem jya'vin kajxmda, je'e tse'e dumasooktinup je kyo'oy joojntykinda jetse'e y'ijttinit oy joot je Nte'yam maat, ve'em tse'e y'ijttinit ax jo'n je jayu juu' ve'e íxtup. Ax je jayu juu' ve'e dukakuvajktup jets ijtp'e'e je kyo'oy je'e jem jya'vin kajxmda, nuyojk makk tse'e je vvinma'yun vyimpijttinit jetse'e dukakuváktat jets ijtp'e'e je kyo'oy je'e jem jya'vin kajxmda, ve'em tse'e y'ijttinit ax jo'n je jayu juu' ve'e viints.

⁴⁰ Jem tse'e je fariseotajk juu' ve'e myaatta vye'na jetse'e du'amotunajxti, van'it tse'e du'amotutúvidi je Jesús:

—¿Tis, viintspa aats vine'e?

⁴¹ Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Jem xa miitse'e mviintsada mja'vin kajxmda kux ka'a ve'e xkuvakta jets ijtpe'e je kyo'oy je'e jem mja'vin kajxmda. Pan ka'ats miitse'e kuxnujávada jets ve'em miitse'eda, ka'a tse'e kum'itta jep tokin jaatp. Je'e kajx ku ve'e xkakuvakta jets ijtpe'e je kyo'oy je'e jem mja'vin kajxmda, jep tse'e tokin jaatp m'itta.

10

Je naa'tók tukmu'a'ixmojkin

¹ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, pan pan xa ve'e katajkip joma ve'e je naa'tók aka'a jetse'e tyaka viijnk tsov, je mee'tspa je katyee'yvats je'e ve'e. ² Ax pan pan tse'e tajkip joma ve'e je naa'tók aka'a, je carnero vinténivats je'e ve'e. ³ Je jayu juu' ve'e du'ix'ijtp je naa'tók aka'a, je'e tse'e yak'avaatsuxjup jetse'e tyakat. Ax yukmotukajptup tse'e je carnero je vyinténivada, je xyajamts je'e ve'e tyukmukajtsp je kyarneeroda jetse'e pyitsumda jep naa'tók jaatp. ⁴ Vyintoo'vajkipts je'e ve'e je kyarneeroda ku ve'e duyakpítsum, jetse'e je kyarneero pyanajxjada kux yukmotukajptupe'e je vyinténivada. ⁵ Ka'a tse'e dupanajxta pane'e kya'ixada, ñojk'óye'e dukuke'ekta, kux yukmotukajptupe'e jets viijnk jayu je'e ve'e.

⁶ Jidu'um tse'e je Jesús tyukmu'a'ixmojkijidi; ax ka'a tse'e duvinmótudi ti ve'e tyijp.

Ve'em xa ve'e je Jesús ax jo'n to'k je oy carnero vinténiva

⁷ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidinuva:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, ve'em xa atse'e ax jo'n je naa'tók aka'a joma ve'e tyaka je carneeroda. ⁸ Anañujoma tse'e pan pan jatye'e miindu too'vajkp jets ka'a ve'e ats, je mee'tspa jo'nts je'e ve'e y'ijtti, ax ka'a tse'e myajapaajmjidi ats je njáyuda. ⁹ Ve'em xa atse'e ax jo'n je naa'tók aka'a. Pan pan tse'e tajkip joma ve'e ats, tsá'ak tse'e y'ítut, ve'em tse'e y'ítut ax jo'n je carnero juu' ve'e pítsump tajkip joma ve'e je naa'tók jetse'e je jyu'kx dupaa'ty.

¹⁰ Je'ejyji xa ve'e je mee'tspa ñumiimp jetse'e myee'tsut, yak'oo'kut, jetse'e yakv-intókiyut; ax je'ets atse'e nnumiimp jetse'e je jayu dujayeiptinit je joojntykin, pu'uk avaada ve'e dujayeiptinit. ¹¹ Ve'em xa atse'e ax jo'n je oy carnero vinténiva. Je oy carnero vinténiva, kyu'oo'kaps je'e ve'e je kyarneeroda. ¹² Ax pan pan tse'e mutoomp je meen kajx, je'e juu' ve'e dukaje'eip je carneeroda, myasooknupts je'e ve'e je carneeroda jetse'e kye'ek ku ve'e du'ix jets jeme'e myets je lobo. Van'it tse'e je lobo je carnero dumach. Juu' tse'e kyamajchp, je'e tse'e yak'anomva'kxyp. ¹³ Je'e kajx xa ve'e je jayu kye'ek kux je meenji je'e ve'e ñutuump, ka'ats je'e ve'e dutoonka je carneeroda.

¹⁴⁻¹⁵ Ve'em xa atse'e ax jo'n je oy carnero vinténiva juu' ve'e du'ixa je kyarneeroda jetse'e je kyarneero y'ixajiduva. Ve'em ax jo'n atse'e je nTee' x'ixa, jets ats je'e ve'e n'ixaiva, nay vanxúpyamts atse'e je njayu n'ixada, jets ats je'e ve'e x'ixaiduva. Ve'em ax jo'n to'k je oy carnero vinténiva duku'oo'ka je kyarneeroda, ve'emts atse'e nku'oo'kat ats je njáyuda. ¹⁶ Njayejpp xa atse'e je viijnk jáyuda juu' ve'e yaja ka'ijttupna. Tun vinkopkts je'e ve'e jets ats je'e ve'e nyakmiinduvat, xkats'amotunajxtuvaps ats je'e ve'e, ve'emts atse'e n'ijtnit je'e maat ax jo'n je vinténiva juu' ve'e to'k muk ijtp maat je kyarneeroda.

¹⁷ Xtojokpts atse'e je nTee' kux nmasaakp atse'e je njoojntykin, ve'emts atse'e ntun jets atse'e njoojntypajknuvat. ¹⁸ Ni pana xa atse'e je njoojntykin xkapajkjat pan joojntykavaamp atse'e, átsamts je'e ve'e nmaso'okup. Njayejpp xa atse'e je kutojkun jets atse'e nmaso'okut, jets njayejppaps atse'e je kutojkun jets atse'e njoojntypajknuvat. Je nTee' atse'e xmooy ya pava'nun.

¹⁹ Ku ve'e je israeejlit jayu du'amotunajxti juu' ve'e kyojts, ka'a tse'e kijpx je vinma'yun dujayeipti. ²⁰ Numay tse'e vyaandi:

—¿Tyajxse'e x'amotunaxta? Je ko'oyjáyuvap xa ve'e jem jya'vin kajxm jetse'e tıvyinma'yuntókini.

²¹ Jem tse'e juu' ve'e vaanduva:

—Ni pana xa ve'e ve'em kyakats juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. ¿e'yixjup n'ite'e je ko'oyjáyuvap jetse'e duyakvin'ixpákut je viints jayu?

Ku je israeejlit jayu je Jesús dukakuvajkti

²² Xox aats tse'e vye'na ku ve'e jem Jerusalén dunuxaajtónada je maja tsaptajk. ²³ Jep tse'e maja tsaptujkp je Jesús ñaxy tyaka vye'na joma ve'e je eputsooktkun juu' ve'e Salomón duxaaj, ²⁴ van'it tse'e je israeejlit jayu ñaa'vittjidi jetse'e ña'muxjidi:

—¿Vin'it paatts aats mitse'e xyakmejtsvinmáyu? Pan mítsam xa ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, nukotsu tse'e oy.

²⁵ Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Njavaajnjidu xa ats miitse'eda, ka'ats ats miitse'e xjaanchjávada. Je'e juu' jaty atse'e ntuump ats je nTee' je kyutojkun kajx, va'ajtsts je'e ve'e ñuke'xnatáka jets pan atse'e.

²⁶ Ax ka'ats ats miitse'e xjaanchjávada kux ka'a ats miitse'e njáyuvada, ve'em ax jo'n atse'e tunva'añ, ²⁷ ka'a ve'e ve'em m'itta ax jo'n je carneeroda juu' ve'e duyukmotukajptup je vyinténivada. N'ixats atse'e je njáyuda; xpamiindupts ats je'e ve'eda. ²⁸ Nmooydupts atse'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ni je vin'ita tse'e kyavintókidat, ni pánats ats je'e ve'e xkapajkjat. ²⁹ Ats je nTee', juu' ve'e dunumajikajxp, je'ets ats je'e ve'e xmooy, ax ni pana tse'e kya'o'yixju jetse'e pyajkuxjut. ³⁰ Ats jets ats je nTee', to'kjits aatse'e.

³¹ Van'it tse'e je israeejlit jayu je tsaaaj duvijtsuktinuva jetse'e du'ukka'ts'oo'kuvaandi.

³² Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—May viijnani xa atse'e ntun juu' ve'e oy ats je nTee' je kyutojkun kajx, ¿ax juu' ya oy to'nun kajxts atse'e xtsaka'atsuva'anda?

³³ Jetse'e je israeejlit jayu y'atsoojvjidi:

—Kuxe'e je Nte'yam tuxvinkojtspét, je'e kajx xa aats mitse'e ntsaka'atsuva'añ, ka je'e kajxap ku ve'e juu' oy tuxtún. Jayu xa mits, Nte'yam tse'e mnatyijju.

³⁴ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je Kunuu'kx Jatyán xa ve'e vaamp jets jidu'ume'e je Nte'yam vyaajñ: “Nte'yamda xa miitse'eda.” ³⁵ Nnuja'vimdinup xa uu'me'e jets je'e juu' ve'e javyet jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, ka'ats je'e ve'e nvaat kyatónjut, jajtytónjup je'e ve'e. Vaan tse'e je Nte'yam jets nte'yamda je'e ve'e je jayu pan pan jatye'e yakmooydu je Nte'yam je kyats je y'ayook.

³⁶ Ax je Nte'yamts atse'e apuk xpaam jets atse'e ntónut juu' je'e ve'e chajkp, je'ets atse'e xkejx yaja naxviijn. ¿Vintsots miitse'e mva'anda jets ta atse'e nvinkojtspét je Nte'yam je'e kajx ku atse'e tunva'añ jets je Nte'yam je y'Onuk atse'e? ³⁷ Pan ka'a xa atse'e ntun juu' ve'e ats je nTee' tyuump, ka'ats atse'e xjaanchjávadat; ³⁸ ax pan ntuump atse'e, óyam atse'e xkajaanchjávada, jaanchjávadats je'e juu' atse'e ntuump, ve'em tse'e oy xnujávadat jets yam je'e ve'e ats nja'vin kajxm ats je nTee', jets jem atse'e je'e jya'vin kajxmpa.

³⁹ Jado'k naxts je'e ve'e du'ukmatsuvaandinuva, ax va'któki tse'e.

⁴⁰ Van'it tse'e je Jesús vyimpijtnuva jem jado'k ado'om Jordán maja napa'am. Jem tse'e tyaaajñ joma ve'e je Juan yaknapet y'ijjt too'vajkp. ⁴¹ Numay tse'e je jayu ñunajkxjidi jetse'e vyaandi:

—Ka'a xa ve'e je Juan je maja nuja'vin dutuujn, ax nujom tse'e juu' ve'e kyojts ya jayu kajx, tyúvamts je'e ve'e.

⁴² Jem tse'e numay je jayu dujaanchja'vidi je Jesús.

11

Ku je Lázaro y'oo'kni

¹ Pajkjup tse'e vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e Lázaro duxaaj, jem Betania je'e ve'e kyukajpuna, jem judéait y'it jootm, je y'uts María jets je y'uts Marta je kyajpunda. ² Je Mariáts je'e ve'e juu' ve'e ux'ook dupaajmji je Maja Vintsán jem tyékum je pa'ajk xoo'kpa naaj jetse'e je vyaajy dutukpa't; je Lázaro, je'ets je'e ve'e y'ajchip. ³ Ax pajkjup tse'e vye'na je Lázaro, je'e kajx tse'e numejtsk je y'uts dukatsunukejxti je Jesús jidu'um:

—Maja Vintsán, pajkjup xa je'e ve'e juu' mitse'e ooy mtuntsajkp.

⁴ Ku ve'e je Jesús du'amotunajxy, van'it tse'e vyaajñ:

—Ka yak'oo'kpa pa'amap xa je'e ve'e tumyachju, je'e kajx xa ve'e ve'em jyaty jetse'e je Nte'yam je myajin je jyaanchin ñuke'xnatákat jetse'e je pa'am kajx ñuke'xnatajkiat ats je nmajin, ats, je Nte'yam je y'Onuk.

⁵ Ax je Jesús, ooy tse'e dutuntsokta y'ijt je Marta maat je y'uts jets je Lázaro. ⁶ Oyam tse'e je kats dumotu jets pajkjupe'e je Lázaro, jaa'ktaan tse'e jamejtsxaaj joma ve'e vye'na.

⁷ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmi:

—Ja'mdinuva jem Judea.

⁸ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ña'muxjidi:

—Yak'ixpajkpa, uxya námnum xa ve'e je jémit jayu m'ukka'ts'oo'kuvaajnidi, ¿ax mnajkxuvaannuvapts mitse'e jem?

⁹ Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Tis, ka makmejtsk hoorape'e to'k xaaj dumaada? Pan nto'numdup xa ve'e juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ve'em tse'e n'ijtumda ax jo'n je jayu juu' ve'e yo'yp xuujun, ka'a tse'e jye'pxténa kux yo'ype'e jeja ajajtk it jaat juu' ve'e yaja naxviijn; ¹⁰ ax pan ka'a tse'e nkutyonumda juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ve'em tse'e n'ijtumda ax jo'n je jayu juu' ve'e yo'yp jeja akoo'ts it jaat, je'pxténip tse'e kux je ajajtke'e ka'ijtuxjup.

¹¹ Van'it tse'e jyaa'kvaajñ:

—Je Lázaro, juu' ve'e nmaatnayja'vimjudup, ta tse'e myanaxy, ax najkxu'ts ats duyakjotviju.

¹² Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ña'muxjidi:

—Maja Vintsán, pan ta xa ve'e myanaxy, jotkada'akup tse'e.

¹³ Ax je'ets je'e ve'e je Jesús tyijp jets távani ve'e je Lázaro y'aa'k; ax ve'em tse'e je y'ixpajkpatajk vyinmaaydi jets je'e je'e ve'e tyijp ku ve'e je jayu myanaxy.

¹⁴ Van'it tse'e je Jesús va'ajts vya'nuxjidi:

—Ta xa je'e ve'e y'aa'k je Lázaro. ¹⁵ Xoojntkpts atse'e ku atse'e jem tunkave'na ku ve'e tuy'aa'k, kux ve'eme'e nuyojk oy miits kajxta jetse'e ñuyókat je mjaanchja'vinda. Ax ja'muts du'ixumda.

¹⁶ Je Tomás juu' ve'e tyijtup Xeen Onuk, jidu'um tse'e dunuujmi je myu'ixpajkpatajk:

—Ja'mda jetse'e ya Jesús nmaat'oo'kumdat.

Je Jesús xa je'e ve'e pane'e je jayu dujoojntykinmooy

¹⁷ Ku ve'e je Jesús jye'y, maktaxxaaj ítanits je'e ve'e je Lázaro ñaxtajkini vye'na. ¹⁸ Je Jerusalén tse'e myutámip je Betania, kojkm legua naxyts je'e ve'e dumujékuma. ¹⁹ Ax numay tse'e je israeelit jayu ojts duku'ixta je Marta jets je María, kojtsjot'amájivats je'e ve'e ñajkxti ku ve'e je y'ajchta y'aa'k. ²⁰ Ku tse'e je Marta je kats dumotu jets je'ype'e je Jesús, van'it tse'e du'anajkxi; je María, jéjats je'e ve'e tyak'aajy tyaaajñ. ²¹ Ku ve'e je Marta dumaatnavyaatji je Jesús, van'it tse'e dunuujmi:

—Maja Vintsán, pan yaja xa mitse'e kumve'ni, ka'ats atse'e je n'ajch kuy'aa'k. ²² Ax nmuja'vinuupts atse'e jets pan ti ve'e m'amótup je Nte'yam, mmoojyjupts mits je'e ve'e.

²³ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Joojntykpajknuvap je'e ve'e je m'ajch.

²⁴ Jetse'e je Marta y'atsaajv:

—Nnuja'vinup xa atse'e jets joojntykpajknupap je'e ve'e ku ve'e je oo'kpatajk jyoojntykpajktinuvat, je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayoy'ynit.

²⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Ats xa je'e ve'e pane'e je oo'kpatajk duyakjoojntykpajktup, nay atsts je'e ve'eva juu' ve'e je jayu dujoojntykinmooy. Pan pants atse'e xjaanchja'vip, jya'aa'kanamts je'e ve'e, joojntykpajknupaps je'e ve'e jado'k nax. ²⁶ Nujom tse'e pan pan jatye'e joojntykidup jets atse'e xjaanchjávada, ni je vin'ítats je'e ve'e kyoo'k'oo'ktinit. ¿Mjaanchja'vipts mitse'e ve'em?

²⁷ Van'it tse'e je Marta y'atsaajv:

—Ve'em, Maja Vintsán, njaanchja'vip atse'e jets je Cristo mitse'e, je Nte'yam je y'Onuk, juu' ve'e vyinkoon jetse'e myiinnit yaja naxviijn.

²⁸ Ku tse'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je Marta ojts dıvav je y'uts María. Jidu'um tse'e ayu'uts dunujmi:

—Ta xa ve'e myets je yak'ixpajkpa, uxem tse'e mnukéxaja.

²⁹ Koojyji tse'e du'amotunajxy, van'it tse'e je María tyeni jetse'e je Jesús dununujkx.

³⁰ Jeena tse'e kajpun pa'ayi vye'na je Jesús, jem joma ve'e je Marta dumaatnavyaatji.

³¹ Ku ve'e je israeejlit jayu juu' ve'e dukojtsjot'amájidup je María jem tyak'am, je'e tse'e du'ixtu je María tyeni jetse'e jatyi pyítsum, van'it tse'e dupanajkxti, ve'eme'e dúnasja'vidi jets je Lázaro ve'e najkx dunuya'axy joma ve'e ñaxtajki.

³² Ku tse'e je María jye'y joma ve'e je Jesús, van'it tse'e dıvinkoxkteni, jetse'e dunujmi:

—Maja Vintsán, pan yaja xa mitse'e kumve'ni, ka'ats atse'e je n'ajch kuy'aa'k.

³³ Ku tse'e je Jesús du'ix jets yaaxtupe'e je María jets je israeejlit jayu juu' ve'e myaatmejtstu, tsaachvinmaay tse'e jetse'e ñavyinma'yunmooyji. ³⁴ Van'it tse'e du'amotutuvi:

—¿Jómase'e tuxyaknaxtajkidini?

Jetse'e y'atsoojviji:

—Maja Vintsán, ja'mu jem jetse'e x'ixut.

³⁵ Yaax tse'e je Jesús. ³⁶ Van'it tse'e je israeejlit jayu vyaandi:

—Ixta vintso ve'e dutuntsak y'ijt.

³⁷ Jem tse'e juu' ve'e vaandu:

—Ya'a juu' ve'e je viints jayu duyakvin'ixpajknu, ¿ka'a tse'e kuy'o'yixji jetse'e je maa'yun kudutuujn jetse'e je Lázaro kukya'aa'k?

Ku je Lázaro jyoojntykpajknupa

³⁸ Van'it tse'e je Jesús ñavyinma'yunmooyjjinuva jetse'e ñaajktámiji joma ve'e ñaxtajki je Lázaro. Aajntkts je'e ve'e y'ijt jetse'e to'k je maja tsaaj du'aku'uju. ³⁹ Jetse'e je Jesús vyaajñ:

—Yakke'ekta je tsaaj.

Van'it tse'e je Marta ña'muxji, je jama'aju je y'uts:

—Maja Vintsán, ita xa je'e ve'e xyoo'kpajkni!, kux maktaxxaaj ítani je'e ve'e y'aa'k.

⁴⁰ Ax jidu'um tse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Ka ve'emap atse'e tunva'añ jets pan mjaanchja'vipe'e, m'ixupts mitse'e je Nte'yam je myajin?

⁴¹ Van'it tse'e je tsaaj duyakkeeki. Van'it tse'e je Jesús jem tsajm tso pyat'ix jetse'e vyaajñ:

—Tata, nkukojtsjip ats mitse'e kux atse'e tuxkats'amotunaxy. ⁴² Nnuja'vip atse'e jets xa'ma ats mitse'e xkats'amotunaxy. Je'e kajxts atse'e nva'añ ya numay jayu je y'o'yin kajxta juu' ve'e yájada, jetse'e dujaanchjávadat jets mits atse'e xkejxp.

⁴³ Ku tse'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e makk kyajts:

—¡Lázaro, pítsumni jep!

⁴⁴ Van'it tse'e pyítsumni je Lázaro juu' ve'e uk'oo'k; vimpídutts je'e ve'e je kya'aj je tyek maat je vit jets je vyiijn je y'aaj vituvinmats. Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Núkejva'atsta jetse'e xmaso'oktat jetse'e ñajkxnit.

Ku je israeejlit jayu du'ukkojtsmojkti jetse'e je Jesús kudumajtsti
(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Ya'a kajx tse'e numay je israeejlit jayu juu' ve'e je María ojts dukojtsjot'amájada, je'e tse'e dujaanchja'vidu je Jesús ku ve'e du'ixti juu' ve'e tyoon. ⁴⁶ Jem tse'e viijnktava juu' ve'e ojts du'ixta je fariseotajk jetse'e dutukmumaajntykti juu' ve'e je Jesús tyoon. ⁴⁷ Van'it tse'e je fariseotajk ñay'amojkijidi maat je tee'tajk je vyintsanda jets pan pan jatye'e dunumájiduvap jep tsaptujkp, jetse'e vyaandi:

—¿Vintsose'e njátkimdat? Tyuump xa ve'e may je mújit nuja'vin je jayu. ⁴⁸ Pan nyakjajtjimdub xa ve'e, anañujoma tse'e jyaanchjávajadat, van'it tse'e je rómaid yakku-tojkpa myétstat jetse'e duyakkutókidat ya nmaja tsaptajkamda jetse'e xpajkjimdinit ya n'ítamda ya nnaaxamda.

⁴⁹ Ax to'kts je'e ve'e juu' ve'e Caifás duxaaj, je'e juu' ve'e je joojnt ve'nip tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'e tse'e vaan:

—Ka'a xa miitse'e xtinujávada, ⁵⁰ ka'a tse'e xpayo'yduva jets uu'm je n'o'yinamda je'e ve'e ku ve'e to'kji je jayu duku'oo'kat je njáyuvamda jets ka'a ve'e ku ve'e kyutókiyut nujom je israeejlit jayu.

⁵¹ Ax ka je y'avintso vinma'yunapts je'e ve'e ve'em vyaajñ, je'e kajxe'e kuxe'e je joojnt vye'na tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'e kajx tse'e vyaajñ kuxe'e je Nte'yam myoojyji ve'em je vinma'yun, vaan tse'e jets kyu'oo'kape'e je Jesús je israeejlit jayu. ⁵² Ax ka je'ejyap tse'e kyu'oo'kap, kyu'oo'kivap je'e ve'e pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ve'em tse'e duyaknay'amókajat nujom je Nte'yam je y'ónukta juu' ve'e tsuunidup muxim muyam yaja naxviijn. ⁵³ Je xaajji tse'e du'uknupaajmtkidi je israeejlit jayu juu' ve'e dunumájidup jetse'e kuduyak'oo'kti je Jesús.

⁵⁴ Je'e kajx tse'e je Jesús kyoo'knaajkke'xjini joma ve'e je israeejlit jayu, ñojk'óye'e chaa'n jem judéait y'it jootm jetse'e ñujkx jem kajpun kajxm juu' ve'e Efraín duxaaj, je vinva'ajts it mutam. Jem tse'e y'ijt je y'ixpajkpatajk maatta.

⁵⁵ Tuntáminup tse'e vye'na ku ve'e je israeejlit jayu je pascua xaaj dutóndat. Numay je jayu juu' ve'e tsoo'ndu may viijn, jem tse'e Jerusalén vyimpejtti jetse'e ñaajkva'atsjadat namka'anume'e je pascua xaaj dupaa'ty. ⁵⁶ Y'íxtidupts je'e ve'e je Jesús. Ku ve'e jep maja tsaptujkp vye'nada, jetse'e ñay'amotutúvijidi:

—¿Vintsos miitse'e mva'anda? Ka'a xa vine'e je Jesús myínut xaajiva.

⁵⁷ Távani tse'e je fariseotajk jets je tee'tajk je vyintsanda dupava'anda jets pan pane'e dunuja'vip joma ve'e y'it je Jesús, jetse'e du'avánadat, ve'em tse'e kuy'o'yixjidi jetse'e kudumajtsti.

12

To'k je ta'axtajk dupaajmji je pa'ajk xoo'kpa naaj je Jesús
(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

¹ Jatojtuk xaaj tse'e kya'it vye'na jetse'e je pascua xaaj dupaa'tut, van'it tse'e je Jesús ñujkx jem Betania, jem joma ve'e chuuna je Lázaro juu' ve'e yakjoojntykpajknuva.

² Jem tse'e je a'ox duyak'o'yidi je Jesús kajx, je Marta tse'e patto'nip; je Lázaro jets je javyaa'kxtajk, jem tse'e dumaat'a'óxidi je Jesús. ³ Van'it tse'e je María duyaknujcx kojkm litro jo'n je pa'ajk xoo'kpa naaj jetse'e dupaajmji jem je Jesús tyékum. Va'ajts tsóvaxts je'e ve'e je pa'ajk xoo'kpa naaj jets tum je nardo aajy ojts pum. Van'it tse'e je vyaajy dutukpa't je Jesús je tyek. Nujom tse'e je tajk pya'ajkxoo'kpajkkujx. ⁴ Van'it tse'e je Judas

Iscariote kyajts, je Simón je myajntk, nuto'k je numakmejtsk ixpajkpada, je'e juu' ve'e je Jesús dupaamnup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjudup. Jidu'um tse'e vyaajñ:

⁵ —¿Tyajx tse'e nuyojk oy tukyayaktaa'k ya pa'ajk xoo'kpa naaj ax jo'n je meen juu' ve'e to'k joojnt numutún jetse'e je ayooova jayu kuyakmooydi?

⁶ Ax ve'em tse'e je Judas ñatyijji jets je'e kajxe'e ve'em vyaajñ kux je ayooova jayu ve'e tyukma'tp; ax ka'a tse'e, ve'em tse'e vyaajñ kux mee'tspe'e, je'e tse'e duka'mip je apajkin joma ve'e je meen dujayepta, jepji tse'e dupukan juu' ve'e jep pyaamdudup. ⁷ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Maso'oku, kyoojnuk xa ya'a ve'e taav jetse'e tudu'apaamduka ats je nnunaxtajkin.

⁸ M'ittap xa miitse'e xa'ma je ayooova jayu maatta; jets ats, ka'ats atse'e n'itut xa'ma miits maatta.

Ku je tee'tajk du'ukkojtsmojkti jetse'e je Lázaro kuduyak'oo'kti

⁹ Numay tse'e je israeejlit jayu dunuja'vidi jets jeme'e Betania je Jesús; najkxtu tse'e jem, ka je Jesús kajxyap, je'e kajxpa ve'e jetse'e je Lázaro du'ixtuvat, je'e juu' ve'e je Jesús yakjoojntypajknuva ku ve'e y'uk'aa'k. ¹⁰ Van'it tse'e je tee'tajk je vyintsán dukojtsmojkti jetse'e kuduyakjay'oo'kjuduva je Lázaro ¹¹ je'e kajx ku ve'e numay je israeejlit jayu myasookjidini jetse'e je Jesús dujaanchja'vidi.

Ku je Jesús tyajki jep Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Je ku'óxit tse'e je numay jayu juu' ve'e ojtstu jem Jerusalén pascua xaajiva, je'e tse'e je kats dumótudu jets je'yavaampe'e je Jesús jem jerusaleenit kyajpun kajxm, ¹³ van'it tse'e dupapajkti je tuuxux aajy jetse'e du'anajkxidi je Jesús, mak tse'e jidu'um kyojtsi:

—¡Yakmaja yakjaancha xa ve'e je Nte'yam y'ijtnit! ¡Yak'oñukojtsip xa ya'a ve'e ya Israeejlit jayu Yakkutojkpa juu' ve'e miimp je Maja Vintsán kajx!

¹⁴ Van'it tse'e je Jesús duyakjay'ixtiji to'k je burro, jetse'e dutuktsuuni, ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

¹⁵ Kadi mtsa'agada, jerusaleenit jáyuda,

ixta jets jeme'e burro ni'kxm jye'ya je myakkutojkpada.

¹⁶ Ka'a tse'e duvinmótudi je y'ixpajkpatajk juu' ve'e toojnju kojtsju; távani ve'e je Nte'yam duyakmaja duyakjaancha vye'na je Jesús, van'it tse'e dujaa'myejtsti jets ve'eme'e tyoojnji kyojtsji nujom juu' ve'e ijtp je Jesús kajx jep Kunuu'kx Jatyán kujxp.

¹⁷ Je numay jayu juu' ve'e ijttu je Jesús maat van'it ku ve'e duyaxpítsum je Lázaro joma ve'e y'uknaxtajki jetse'e duyakjoojntypajknuva ku ve'e y'uk'aa'k, je'e tse'e myaajn-tyktu juu' jatye'e y'ixtu. ¹⁸ Numay tse'e je jayu du'anajkxidi je Jesús kux myótudu ve'e je maja nuja'vin juu' ve'e tyoon maat je Lázaro. ¹⁹ Van'it tse'e je fariseotajk ñavyaajnjudi:

—Íxtats n'it jets ka'a ve'e y'oya juu' ve'e njatonuva'numdup, nujom xa ve'e je jayu tyumpanujkxju.

Ku je jayu juu' ve'e ka je israeejlitap, je'e tse'e du'ixtidu je Jesús

²⁰ Je'yduva tse'e xaajiva je jayu juu' ve'e ka je israeejlitap jem Jerusalén, je Nte'yamts je'e ve'e vyinjavavaandup vyintsá'agavaandup. ²¹ Van'it tse'e je jayu duvinkutámidi je Felipe, betsáidait jayu je'e ve'e, jem galiléait y'it jootm, jetse'e dumunoo'kxtkti. Jidu'um tse'e dunujmidi:

—Je Jesús xa aatse'e nja'ixuvaampy.

²² Van'it tse'e je Felipe ojts duvaajña je Andrés, jetse'e numejtsk ojts duvaajnjada je Jesús. ²³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Távani xa ve'e je tiempo jye'yni jets atse'e ntsaachpaatnit jetse'e ats je nmajin ñuke'xnatákat, ats, je jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ²⁴ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, pan ka'a xa ve'e to'k je trigo taamt ñaxkada'aky jeja naxkujx, jetse'e myux, jetse'e vyintókini je pi'k trigo taamt juu' ve'e tuy'it, to'k je trigo

pajkjamts je'e ve'e y'ítut; ax pan vintókipts je'e ve'e je'e kajx ku ve'e myux, ta'map tse'e ooy. ²⁵ Pan pan xa ve'e nuyojk dutsojpk je ñaxviiñit joojntykin jets ka'a ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, yakvintókiyupts je'e ve'e; ax pan pan tse'e dumasooknup je ñaxviiñit joojntykin kuxe'e dutsak nuyojk je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, jyayejnupts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ²⁶ Pan pan tse'e dutsojpk jets atse'e xmutónut xmupákut, va'ants atse'e xpaminu; pan jómats atse'e n'it, jéjats je'e ve'e y'ijtpat. Pan pan xa atse'e xmutoomp xmupajkp, mo'ojyupts je'e ve'e je majin ats je nTee'.

Ku je Jesús du'ava'ni je y'oo'kun

²⁷ 'Ooy xa atse'e ntunnavyinma'yunma'aju. ¿Vintsos atse'e kunva'añ? ¿Va'anup ats vine'e: “Tata, kadi xyakjaty jets atse'e xtukkada'akut ya tsaachpaatun”? Ka'a xa atse'e ve'em nva'anut kux ya'aam atse'e nnumiimp. ²⁸ Tata, va'an tse'e dutunju jetse'e je jayu mvinjávajat mvintsa'agajat.

Van'it tse'e to'k je ayook yakmotu juu' ve'e jem tsapjootm tsoo'mp. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ta atse'e ntun juu' atse'e je jayu xtukvinja'vip xtukvintsa'kip, njaa'któnuups atse'e juu' atse'e je jayu xjaa'ktukvinjávap xjaa'ktukvintsa'agap.

²⁹ Je numay jayu juu' ve'e jem ijttu jetse'e du'amotunajxti, je'e tse'e vaandu jets je añu ve'e yaax, jem tse'e juu' ve'e vaanduva:

—To'k xa ve'e je ángeles tumyukatsju.

³⁰ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka ats kajxap xa ve'e ya ayook tuyakmotu, miits kajxta ya'a ve'e. ³¹ Uxyam tse'e yak'ixut pan tyajxe'e je tsaachpaatun yakmooydinit je jayu juu' ve'e dukakuvajktup je Nte'yam, uxyamts atse'e mpavojpñit je ko'oyjáyuvap juu' ve'e duyakkutojkjip je jáyuda juu' ve'e je Nte'yam dutso'oxpajktup. ³² Ku atse'e xyakkajxmpojtuktat, van'itts atse'e nujom je jayu nvóvut jetse'e y'ijttinit joma ve'e ats.

³³ Je'e tse'e je jayu tyukvinmotu jets vintso ve'e y'oo'kut ku ve'e vee'n je it ñáxut. ³⁴ Ax van'it tse'e je numay jayu y'atsoojvjidi:

—Ve'em xa aatse'e n'amotunajxy jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jets xa'ma kajxe'e je Cristo jyoojntykinit, ¿ax vintsots mitse'e mva'añ jets tun vinkopk je'e ve'e jets mitse'e m'oo'kut ku ve'e je jayu myakkajxmpojtuktut? Pan m'oo'kp xa mitse'e, ka mítsaps je'e ve'e je Cristo. ¿Ti jayu ve'e mnatyijju juu' ve'e nupaamdúka ijtp?

³⁵ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ve'em xa atse'e ax jo'n to'k je kujajpa je kutá'kxpa. Jaa'k'ítup xa atse'e miits maatta javee'n. Yo'oyda namvaate'e xmaadada je kujajpa je kutá'kxpa, ve'em tse'e mkapaa'tjadat je akoo'ts it, kux pan pane'e yo'yp jeja akoo'ts it jaat, ka'ats je'e ve'e dunújava pan joma tso ve'e ñujkx. ³⁶ Jaanchjávada ats namvaat atse'e n'it miits maatta, ve'em tse'e m'íttat ax jo'n je jayu juu' ve'e jeja ajajtk it jaat yo'yp.

Ku tse'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e chaa'n, ka'ats je'e ve'e ñaajknúke'xnatajkiji.

Je'e pan tyajx kajxe'e je israeejit jayu je Jesús dukajaanchja'vidi

³⁷ Jyatoon tse'e je Jesús may je mújit nuja'vin jeja je jayu vyinkujkta, ax ka'a tse'e je jayu jyaanchja'vijidi. ³⁸ Van'it tse'e tyoojnji je ayook juu' ve'e jyaay je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías. Jidu'um tse'e dujaajy:

Maja Vintsán, ¿pan tse'e dujaanchja'vip juu' aatse'e n'ava'nip, pane'e tuxyaknúke'xnatajkija je mkutojkun?

Jidu'um tse'e dujaajy.

³⁹ Ax ve'em tse'e kya'o'yixjidi jetse'e dujaanchjávadat je Jesús kux jaayva ve'e je Isaías jidu'um:

⁴⁰ Je Nte'yam xa ve'e paajmjudu viints jets makk je kyuvajkta,

ve'em tse'e juu' duka'íxtat jetse'e juu' dukavinmótudat,
ka'ats atse'e xnuminuva'andats jets atse'e nyakjotkada'aktat.

⁴¹ Je'e kajx tse'e ve'em dujaajy je Isaiás kux y'ixe'e je Jesús je myajin jetse'e je Jesús du'ava'ni.

⁴² Jyave'ema tse'e, numay tse'e je israeejlit jayu juu' ve'e dunumájidup, je'e tse'e dujaanchja'vidu je Jesús; ax ka'a tse'e je jayu dutuknuja'vidi kux cha'kidupe'e je fariseotajk je'e kajx ku ve'e kyoo'kyakkuvajktinit jep tsaptujkp; ⁴³ nuyojke'e dutsokta je majin juu' ve'e je jayu moojyjudup jets ni ka'a ve'e je majin juu' ve'e je Nte'yam yajkyp.

Je Jesús je kyats je y'ayook kajxe'e je jayu yaktokimpayo'ynit

⁴⁴ Van'it tse'e je Jesús mak kyaajts, jetse'e vyaajñ:

—Pan pan xa atse'e xjaanchja'vip, ka átsjyapts je'e ve'e xjaanchja'vip, jyaanchja'vivapts je'e ve'e ats je nTee', juu' atse'e xkejxp. ⁴⁵ Pan pants atse'e x'ixp, y'ixpaps je'e ve'e pan atse'e xkejxp. ⁴⁶ Ve'em ax jo'n je kujajpa je kutá'kxpa, ve'emts atse'e nmiijn yaja naxviijn; pan pants atse'e xjaanchja'vip, ka'a tse'e tyánut jeja akoo'ts it jaat. ⁴⁷ Ax pan pan tse'e du'amotunajxp ats je nkats je n'ayook jetse'e dukamajapum, ka ats kajxapts je'e ve'e yakmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup, kux ka je'ep xa atse'e nnumiimp yaja naxviijn jets atse'e je jayu nmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup, je'e ve'e jets atse'e je jayu nmooynit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ⁴⁸ Pan pan xa atse'e xkakuvajkp jetse'e dukakuvuk juu' atse'e nkajtsp, jemanits je'e ve'e juu' kajx je'e ve'e yakmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup; je'e juu' atse'e nkajtsp, je'e kajx tse'e ve'em jyajtnit je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit. ⁴⁹ Kux ka ya n'avintso vinma'yun kajxap xa atse'e juu' nkats, ats je nTee', juu' atse'e xkejxp, je'ets atse'e xtukpavaan juu' atse'e nkajtsp. ⁵⁰ Ax nmuja'vipts atse'e jets juu' ve'e ats je nTee' pyavaampy, yajkypts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Ax ve'em tse'e, pan juu'ts atse'e nkajtsp, ve'emts ats je'e ve'e nkats ax jo'n atse'e je nTee' xnuujmi.

13

Ku je Jesús dupakpuj je y'ixpajkpatajk

¹ Jado'k xaajji tse'e kya'it jetse'e je pascua xaaj dupaa'tut, je xaaj ku ve'e je israeejlit jayu dujaa'myétsta vintso ve'e je Nte'yam ojts duyakpítsumni je jyujpit jáyuda jem Egipto. Njuja'vi tse'e je Jesús jets ta ve'e dupaatni pan vin'ite'e dumasooknit ya naxviijnit it jetse'e vyimpijtnuvat joma ve'e je Tyee'. Chojkam je'e ve'e je jyayu juu' ve'e yaja naxviijn, ax uxyam tse'e duyaknuke'xnatáka jets ooye'e dutuntsak.

²⁻³ Távani tse'e je Satanás duyakvinmamy'aty vye'na je Judas Iscariote, je Simón je myajntk, jetse'e je Jesús dupaamnit jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjudup. Njuja'vi ve'e je Jesús jets jeme'e chaan joma ve'e je Nte'yam jets najkxnuvape'e jem, jetse'e je Tyee' myokyajxji je kutojkun. Ajxtktup tse'e vye'nada a'óxiva, ⁴ van'it tse'e je Jesús tyeni, je vyitani'kx duyakkeek, jetse'e ñatyuktiintsoojmji jado'k je vit. ⁵ Van'it tse'e je tsoxk naaj du'ate'mi jem apajkin jootm jetse'e dupakpoj'ukvaajñ je y'ixpajkpatajk, jetse'e duyaktaatsni je tyekta maat je vit juu' ve'e natyuktiintsoojmju.

⁶ Ku tse'e je Simón Pedro dutukje'y jetse'e dupakpójut, van'it tse'e je Pedro vyaajñ:

—Mits, Maja Vintsán, ¿mits atse'e xpakpojuvaamp?

⁷ Jetse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ka'a ve'e xnujava ti atse'e ntuump; ux'ooknum tse'e xnujávát.

⁸ Ax jidu'um tse'e je Pedro ña'muxji:

—Ni je vin'ita xa ats mitse'e xkapakpójut.

Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Pan ka'a xa ats mitse'e mpakpuj, ka'a tse'e tii x'ukjayejpnit ats maat.

⁹ Jetse'e je Simón Pedro y'atsaajv:

—Pan ve'emame'e, Maja Vintsán, ka ats ya ntékjyap tse'e mpójup, pojpa to'k aaj ats ya nka'aj jets ats ya nkuvajk.

¹⁰ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan pan xa ve'e tsi'ivani, ka'a tse'e vyinkopka jetse'e jyaa'kva'atsut, je tyekji ve'e, kux va'ajtsani ve'e nujom. Mva'ajtsani xa miitse'eda, óyame'e kyah'anañujoma.

¹¹ Je'e kajx tse'e vyaajñ jets ka'a ve'e anañujoma vya'ajtsada kux ñuja'vinup je'e ve'e jets pane'e paajmjnup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjudup.

¹² Ku ve'e dupakpojkaixti, van'it tse'e je Jesús je vyitani'kx dupaamnuva, jetse'e y'ajxtknuva a'óxiva, jetse'e dunuujmidi:

—¿Mvinmótudu tse'e taav juu' ats miitse'e tuntoojnjada? ¹³ Miits atse'e xtijtup Yak'ixpajkpa jets Maja Vintsán, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e ve'em xkótstat, kux je'em xa atse'e; ¹⁴ ax pan atsts miitse'e tumpakpojta, ats, je mMaja Vintsanda jets je mYak'ixpajkpada, ve'em tse'e dutsojka jetse'e mnapyakpojjuduvat to'k jado'k.

¹⁵ Ve'em ats miitse'e tuntoojnjada ax jo'n je toompa dumutún je vyintsán; tonda tse'e ve'em to'k jado'k. ¹⁶ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets ni pan toompa ve'e ve'em dukanumaja ax jo'n je vyintsán, jets ni pan kukátsiva ve'e ve'em dukanumaja ax jo'n je'e juu' ve'e keixjup; nay ve'empats miitse'eda, ka'a ve'e xnumájada ax jo'n ats. ¹⁷ Pan mnuja'vidup xa ya'a ve'e jetse'e xkutyóndat, xoon tse'e m'ijttinit.

¹⁸ 'Ka anañujómap ats miitse'e ntijta, nnuja'vinup xa atse'e pan pan jaty atse'e nvinkoon, kux nupaamdukani je'e ve'e jetse'e tyónjut je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp jets vintso atse'e njátut. Jidu'um tse'e vya'añ: “Je'e juu' atse'e nmaatkaayp nmaat'uukp, je'ets atse'e xnuva'kumpijtnup.” Jidu'um tse'e vya'añ. ¹⁹ Too'vajkp xa atse'e n'ava'ni jets je'e atse'e, jets ku ve'e tyónjut, van'it tse'e xjaanchjavadat jets je'em atse'e juu' atse'e nkojts. ²⁰ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, pan pane'e dukuvajkp je'e pan atse'e nkeixp, ve'emts je'e ve'e ax jo'n atse'e kuxkuvujk; ax pan pants atse'e xkuvajkp, ve'emts je'e ve'e ax jo'n kudukuvujk pan atse'e xkeixp.

Ku je Jesús du'ava'ni jets je Júdase'e pámjup jem je jayu kya'm

juu' ve'e tso'oxpajkjudup

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹ Ku ve'e ve'em je Jesús vyaajñ, navyinma'yunmooyju tse'e ooy jetse'e va'ajts juu' dukajts:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets nuto'ke'e miitsta, je'ets atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup.

²² Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñavyin'ix'apítsumjidi to'k jado'k kux ka'a ve'e dunujávada pan pane'e yaktijp. ²³ To'k je ixpajkpa juu' ve'e je Jesús ooy tyuntsojk, jeja tse'e je'e pya'ayi kyay. ²⁴ Van'it tse'e je Simón Pedro vya'muxji jetse'e je Jesús du'amotutúvat pan pane'e tyijp. ²⁵ Van'it tse'e ñamyaj'aa'kpejtji jeja je Jesús kyakaviijn, jetse'e du'amotutúvi:

—Maja Vintsán, ¿pants je'e ve'e?

²⁶ Jetse'e je Jesús y'atsaajv:

—Va'an ats ya tsapkaaky duyakmuju; ax pan pants atse'e nmooyp, je'ets je'e ve'e.

Ax ku tse'e je tsapkaaky duyakmuj, van'it tse'e dumoojy je Judas, je Simón Iscariote je myajntk. ²⁷ Távani tse'e yakma'a vye'na, van'it tse'e je Satanás tyajki jem jya'vin kajxm, jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan ti ve'e mtonuvaampy, jatyji tse'e tonu.

²⁸ Ax ni pana tse'e dukanuja'vi juu' ve'e jem kaaydup vye'na jets pan tyajxe'e ve'em dunuujmi. ²⁹ Je Judas tse'e je meen dukoojnukp, je'e kajx tse'e jem juu' ve'e vinmaaydu jets je'e ve'e je Jesús tyijp jets je pascua xaaj ve'e najkx dupatjoya ukpu je ayoova jayu

ve'e najkx duma'a juu'. ³⁰ Ku ve'e je Judas dukaaajn je tsapkaaky, van'it tse'e pyítsumni. Koq'tsani tse'e je it vye'na.

Je nam pava'nun

³¹ Távani tse'e je Judas pyítsumni vye'na, van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Uxyam tse'e nuke'xnatáka tyánut ats je nmajin, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, uxyam tse'e nuke'xnatáka tyaampat je Nte'yam je myajin je jyaanchin ats kajx.

³² Ax pan nuke'xnatáka tse'e tyañ je Nte'yam je myajin je jyaanchin ats kajx, viinm tse'e je Nte'yam duyaknuke'xnatákat ats je nmajin. Tun vee'njits ya'a ve'e ya it ñaxut jetse'e tyónjut kyótsjut. ³³ Onukta, tun javee'nji xa atse'e njaa'k'ítut miits maatta. X'íxtadap xa atse'e; ax nay vanxúpyam tse'e ax jo'n atse'e nnuujmidi je israeejlit jayu juu' ve'e uu'm maat ka'ijttup, vanxúpyamts ats miitse'e nnuujmiduva: Ka'a xa ve'e m'o'yixjada jetse'e mnajkxtat joma atse'e nnujkk. ³⁴ Ya nam pava'nun ats miitse'e nyaktaajnidup: Nachókjada to'k jado'k. Ve'em ax jo'n ats miitse'e tuntsokta jo'n, ve'emts miitse'e mnachókjadat to'k jado'k. ³⁵ Pan mnachókjadup xa ve'e to'k jado'k, ñujávdap tse'e anañujoma je jayu jets ats je n'ixpajkpatajk miitse'eda.

Ku je Jesús du'ava'ni jets je Pedro ve'e kanatyukpákjup

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ Van'it tse'e je Simón Pedro y'amotutúviji:

—Maja Vintsán, ¿jómase'e mnujkk?

Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Joma xa atse'e nnujkk, ka'a tse'e uxyam m'o'yixju jets atse'e xpatsoo'nut, ux'ooknume'e.

³⁷ Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—Maja Vintsán, ¿tyajxts atse'e xka'o'yixjunum jets ats mitse'e mpatsoo'nut? Nayja'vijup xa atse'e jets atse'e n'oo'kut mits kajx.

³⁸ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—¿Mnayja'viupe'e jetse'e m'oo'kut ats kajx? Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma, vaampam atse'e, ka'anume'e je na'atseev y'aya'axy vye'nat, mutoojk náxipts ats mitse'e kkanatyukpukju vye'nat.

14

Ni pana ve'e kyaje'ya joma ve'e je Dios Tee' pan ka'a ve'e je Jesús dujaanchjáva

¹ 'Kadi mnavyinma'yunmo'ojada. Jaanchjávada je Nte'yam, jaanchja'viduvats ats. ² Jem ats je nTee' tyak'am, jem xa ve'e ooy je it tyunjatyju joma ve'e je jayu chaanat; pan ka'a ve'e kuvye'ema, tats ats miitse'e je xyup nvaajnjada. Ax najkxuts ats je it du'apaamduka joma ve'e m'ijttinit. ³ Ax kuts ats miitse'e najkx je it n'apaajmtkijada, van'itts atse'e nmiinnuvat jets ats miitse'e min nyaktsoo'ndini, ve'em tse'e jem m'ijttuvat joma ve'e ats. ⁴ Mnuja'vidup xa miitse'e joma atse'e nnujkk, mnuja'viduvap tse'e je too'.

⁵ Van'it tse'e je Tomás ña'muxji:

—Maja Vintsán, ka'a xa aatse'e nnujava pan joma mitse'e mnujkk, ¿vintsots aatse'e nnujávats je too'?

⁶ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Ve'em xa atse'e ax jo'n to'k je too', ats kajx tse'e je jayu jye'ya joma ve'e je Nte'yam, ats kajx tse'e je jayu dunujava je tyuv je'e, ats kajx tse'e je jayu jyoojntyka, ni pana ve'e jem kyaje'ya joma ve'e ats je nTee' pan ka'a atse'e xjaanchjáva.

⁷ 'Pan kux'íxada xa ats miitse'eda, kux'íxaiduvats miitse'e ats je nTee'; ax m'íxada tse'e uxyam, jets ta tse'e x'ixta.

⁸ Van'it tse'e je Felipe ña'muxji:

—Maja Vintsán, tuk'ixus aats to'k aaj je mTee', je'ets aatse'e ntukjotkada'akup.

⁹ Jetse'e je Jesús y'atsoojvi:

—Mits, Felipe, jékani xa atse'e n'it miits maatta, ¿ka'anum ats mitse'e x'ixa? Pan pan xa atse'e x'ixp, y'ixpaps je'e ve'e ats je nTee'. ¿Ax tyajxts ats mitse'e x'amotu jets ats miitse'e ntuk'ixtat ats je nTee'? ¹⁰ ¿Ka'a mitse'e xjaanchjáva jets jem atse'e je nTee' jya'vin kajxm n'it jets yam je'e ve'e ats nja'vin kajxm y'ijtpa? Juu' jaty atse'e nkajtsp, ka ya n'avintso vinma'yunapts ats je'e ve'e nkats. Ats je nTee', juu' ve'e ijtp yam ats nja'vin kajxm, je'e tse'e dutoomp juu' jaty atse'e ntuump. ¹¹ Jaanchjávada jets jem atse'e je nTee' jya'vin kajxm n'it, jets ats je nTee', yam je'e ve'e ats nja'vin kajxm y'ijtpa; uk pan ka'ats ats miitse'e xjaanchjávada, jaanchjavadats ats je'e kajx juu' jaty atse'e ntuump. ¹² Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, pan pan xa atse'e xjaanchja'vip, je'ets je'e ve'e tyoompap juu' jaty atse'e ntuump, jetse'e dujaa'któnut juu' ve'e jyaa'knúmájp, kux najkxp atse'e joma ve'e ats je nTee'. ¹³ Ax pan tits miitse'e m'amótudup ats kajx, atsts je'e ve'e ntónup, ax ve'em tse'e nuké'xnatáka tyánut je Nte'yam je myajin je jyaanchin ats kajx, ats, je'e je y'Onuk. ¹⁴ Ats xa ve'e ntónup jyatía pan juu' miitse'e m'amótudup ats kajx.

Ku je Jesús je kojstán duyaktaajñ jets kyéxupe'e je Espíritu Santo

¹⁵ Pan xtsojktup xa ats miitse'e, kutyóndats ats je mpava'nun. ¹⁶ Ax n'amótuvupts atse'e je nTee' jetse'e mkejxuxjadat jado'k pane'e m'ix'ítjadap jetse'e xa'ma kajx y'ijtnit miits maatta. ¹⁷ Je Espíritu Saantots je'e ve'e, je'e juu' ve'e tyúvam juu' dutoomp dukojtsp. Pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnít je kyo'oy je'e, ka'a tse'e y'o'yixjada jetse'e dukuváktat je Espíritu Santo, kux ka'a ve'e du'ixta jets ni ka'a ve'e du'ixada; ax m'ixadats miits je'e ve'e, kux m'ijttup miitse'e je'e maat uxym jets jem tse'e mja'vin kajxmda y'ítut. ¹⁸ Ka'a xa ats miitse'e nmaso'oktat ax jo'n je ku'aa'k ónuk kum'ijtti, miinnuvap xa atse'e jets atse'e n'ítut miits maatta. ¹⁹ Vee'n ya'a ve'e ya it ñáxut jets atse'e xko'k'ixtinit je jayu juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnít je kyo'oy je'e; ax miits, x'ixtaps ats miitse'eda. Mjoojntykidinup xa miitse'e kux joojntykip atse'e. ²⁰ Je xaaj tse'e xnujávadat jets jem atse'e je nTee' jya'vin kajxm n'it jets yam miitse'e ats nja'vin kajxm m'ijttuva, nay ve'empats atse'e jem miits mja'vin kajxmda n'it. ²¹ Pan pan xa ve'e dunuja'vip ats je mpava'nun jetse'e dukutyún, je'ets je'e ve'e pan atse'e xtsojkp, tsojkjuvaps je'e ve'e ats je nTee' pan pan atse'e xtsojkp, ax ntsojkpaps ats je'e ve'e jets atse'e nnaajknuké'xnatákajat jeja je'e vyinkujk.

²² Van'it tse'e je Judas ña'muxji, juu' ve'e ka je Iscarióteap:

—Maja Vintsán, ¿tyajxse'e mnaajknuké'xnatákajat aats nvinkujk jets ka'a ve'e jeja je'e vyinkujkta pan pan jatye'e je naxviijnít je kyo'oy je'e dumaatnavyaa'njudup?

²³ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvi:

—Pan pan xa atse'e xtsojkp, kyutyuumpts je'e ve'e juu' atse'e nkajtsp, tsojkjuvaps je'e ve'e ats je nTee', jets aatse'e nmínut, ats jets ats je nTee', jets aatse'e jem je'e jya'vin kajxm n'ítut. ²⁴ Pan pan xa atse'e xkatsojkp, ka'ats je'e ve'e dukutyún juu' atse'e nkajtsp. Je ixpajkun juu' ve'e m'amotunajxtup, ka átsapts je'e ve'e nje'e, ats je nTee' je'e ve'e jye'e, je'e juu' atse'e xkejxp.

²⁵ Nvaajnjidup xa ats miits ya'a ve'e nuvinxup miitse'e m'itta ats maat. ²⁶ Je Espíritu Santo, juu' ve'e m'ix'ítjadap jetse'e ats je nTee' mtuknukéxjadat ats kajx, je'e tse'e mtuknuja'vikáxjadap jetse'e mtukjaa'myétsjadat nujom juu' ats miitse'e nvaajnjidup.

²⁷ Oy joot ats miitse'e nyaktanda, ats je n'oy joot ats miitse'e nmooydup; ka ve'emaps ats miitse'e nyaktanda ax jo'n duyaktanda pan pan jatye'e je naxviijnít je kyo'oy je'e dumaatnavyaa'njudup. Kadi mnavyinma'yunmo'ojada jets kadi mtsa'agada. ²⁸ X'amotunajxtu atse'e ku atse'e nvaajñ jets najkxp atse'e, ax miinnuvaps atse'e jets atse'e n'ijtnuvat miits maatta. Pan kuxtsóktats atse'e, kumxoojntkti tse'e ku ve'e

xmótudi jets najkxp atse'e joma ve'e ats je nTee', kux jyaa'knumájip je'e ve'e jets ni ka'a ve'e ats. ²⁹ Ntunvaajnjidu xa ats miits ya'a ve'e ku ve'e ve'em kyajatyna; ku ve'e ve'em jyátut, van'itts atse'e xjaanchjávadat to'k aaj to'k joot.

³⁰ 'Ka'a xa ats miitse'e vinjo'n n'ukjaa'kmaatnakyojtsjidinit, kux miimpe'e je ko'oyjáyuvap juu' ve'e duyakkutojkjip je jáyuda juu' ve'e je Nte'yam dutso'oxpajktup. Ni vinxúpats ats je'e ve'e xkayakkutujkja. ³¹ Ax ntónupts ats je'e ve'e juu' ve'e ats je nTee' xtukpavaan, ve'em tse'e je jayu dúnujávadat jets ntsajkp atse'e je nTee'. Ténadats jets duja'mda.

15

Je tsaaydum aa'ts jets je y'axén tukmu'a'ixmojkin

¹ 'Ve'em xa atse'e ax jo'n to'k je tsaaydum aa'ts; ax ats je nTee', ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e dukayoop dukatoomp. ² Jets ats je njáyuda, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n je tsaaydum aa'ts je y'axenda. Je'e juu' ve'e dukayoop dukatoomp je tsaaydum aa'ts, kyustsujkpts je'e ve'e oyjuu' axena juu' ve'e kata'mip; ax je axén juu' jatye'e ta'mip, tyuktsojkvaachpts je'e ve'e jetse'e ve'em jyaa'kta'mat. ³ Mva'ajtsanda xa miitse'eda je kats je ayook kajx juu' ats miitse'e tunvaajnjada. ⁴ To'k muk tse'e m'ijttinit ats maat jets atse'e n'ijtpat to'k muk miits maatta. Ka'a ve'e je axén tya'ma pan ka'a ve'e y'it to'k muk je y'aa'ts maat. Ax ve'emts miitse'eda ax jo'n je axén juu' ve'e kata'mip pan ka'a ve'e m'itta to'k muk ats maat.

⁵ 'Ve'em xa atse'e ax jo'n je tsaaydum aa'ts; miits tse'eda ax jo'n je axenda. Pan pan jatye xa ve'e ijtp to'k muk ats maat jets atse'e n'it to'k muk je'e maat, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je axén juu' ve'e ooy tunta'mip, kux pan ka'a xa ve'e m'itta to'k muk ats maat, ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e juu' xtóndat. ⁶ Pan pan xa ve'e ka'ijtp to'k muk ats maat, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je axén juu' ve'e yaktukvijsvaatsp jetse'e tyaatsni, je'e tse'e yakpakmojkrp jetse'e jem janjootm yakpum. Jem tse'e tyooyini.

⁷ 'Pan m'ijttup xa ve'e to'k muk ats maat jetse'e xyak'ittat jem mja'vin kajxmda juu' atse'e nkajtsp, amótudats pan ti ve'e mtsojktup, ax myakmo'odap tse'e. ⁸ Yakmaja yakjaancha tse'e y'it ats je nTee' ku ve'e m'ittat ax jo'n je tsaaydum axén juu' ve'e ooy tunta'mip, ve'em tse'e mnuke'xnatákadat jets ats je n'ixpajkpa miitse'eda. ⁹ Ntsojktupts ats miitse'eda, ve'em ax jo'n atse'e je nTee' xtsak; jaa'kyak'itta ats je ntsojkun jem mja'vin kajxmda. ¹⁰ Pan mkutyoondup tse'e ats je mpava'nun, mnaajk'itjadaps miitse'e ats je ntsojkun maat, ve'em ax jo'n atse'e nkutyún ats je nTee' je pyava'nun jets atse'e nnaajk'itju je'e je chojkun maat.

¹¹ 'Nvaajnjidupts ats miits ya'a ve'e jetse'e xjajejptinit ats je nxoojntkun jem mja'vin kajxmda, ax ve'em tse'e pu'uk avaada mxoojntktinit. ¹² Ya'a xa ve'e ats je mpava'nun: Nachókjada to'k jado'k, ve'em ax jo'n ats miitse'e tuntsokta jo'n. ¹³ Ka'a xa ve'e y'ukjéjini nuyojk je tsojkun ax jo'n je tsojkun ku ve'e je jayu duku'oo'ka pan pan jatye'e myaatnayja'vijidup. ¹⁴ Miitsta xa je'e ve'eda juu' atse'e nmaatnayja'vijidup pan mtoondupe'e juu' ve'e ntukpavaandup. ¹⁵ Ka'a ats miitse'e n'uktijtinit toompada, kux je toompa, ka'a je'e ve'e dúnujava pan ti ve'e je vyintsán tyuump. Je'e ats miitse'e ntijta jayu juu' atse'e ooy ntunmaatnayja'vijidup, kux ntuknuja'vidu ats miitse'e nujom juu' atse'e n'amotunajx juu' ve'e ats je nTee' kyojts. ¹⁶ Ka miitsap xa atse'e xvinkoondup; ats miitse'e nvinkoondup jetse'e mpaamdi jetse'e m'ijttinit ax jo'n je tsaaydum axén juu' ve'e ooy tunta'mip jetse'e jyek je tyaajm, mtóndape'e juu' ve'e je Nte'yam chajkp, jetse'e jyékut juu' ve'e mtóndap. Pan mtoondup tse'e ve'em, mmo'ojadaps ats je nTee' pan ti ve'e m'amótudup ats kajx. ¹⁷ Ax je'ets ats miitse'e ntukpavaandup jetse'e mnachókjadat to'k jado'k.

Ku je jayu dukatsokta je Jesús jets pan pan jatye'e panajxjudup

18 'Pan ka'a xa ve'e mtsókjada je jayu juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e, nujávada tse'e jets ats je'e ve'e too'vajkp xkatsojktup. 19 Pan kuxmaatnavyaa'njadats miits je'e ve'e, kumtsókjadats miits je'e ve'eda, ve'em ax jo'n dutsoкта pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njuduvap je naxviijnit je kyo'oy je'e. Atsts miitse'e nvinkoõndu ku ve'e xmaatnavyaa'njada y'ijt je naxviijnit je kyo'oy je'e. Je'e kajx tse'e mkatsókjada pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e, kux ka'a ve'e x'ukmaatnavyaa'njidini je naxviijnit je kyo'oy je'e. 20 Jaa'myétsta juu' ats miitse'e ntuknuujmidu: "Ka'a ve'e je toompa dunumaja ve'em ax jo'n je vyintsán." Pan ats xa ve'e xjomtoondup xtitoondup, nay mjomtoojnjuduvap mtitoojnjuduvapts miits je'e ve'eda; ax pan kyutyoondupts je'e ve'e juu' atse'e nkojts, kyutyoonduvaps je'e ve'e juu' miitse'e mkojtstuvap. 21 Mjomtoojnjuduvap mtitoojnjuduvapts miits je'e ve'e je'e kajx ku ve'e mnapyámjada ats maat, jetse'e duka'ixada je'e pan atse'e xkejxp.

22 'Pan ka'a atse'e kunmiijn jets atse'e kunkamukojtsti, ka'a tse'e kudujayepta je tokin juu' ve'e jyajejptup kuxe'e ats xkatsokta. Ax uxyam, ka'a tse'e tii ti ve'e natyukkukótsjadap je tyokin kajx. 23 Pan pan xa atse'e xkatsojkp, ka'ats je'e ve'e ats je nTee' dutsojktuva. 24 Ka'a tse'e je tokin kudujayepta pan ka'a atse'e kuntuujn juu' ve'e ni pana kyatuumpna jeja je'e vyinkujkta; ax ka'ats atse'e xtsokta óyame'e duja'ixti juu' jatye atse'e ntoon, ka'ats je'e ve'e dutsojktuva ats je nTee'. 25 Ax je'e kajxts ya'a ve'e ve'em jyaty jetse'e tyónjut juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jidu'um: "Ve'emji atse'e xkatsojkti." Jidu'um tse'e vya'añ.

26 'Ax je Espíritu Santo, juu' ve'e ix'ijtp jetse'e y'it je Dios Tee' maat, nkejxadapts ats miits je'e ve'e. Je'e tse'e tsoo'mp jem je Nte'yam vyinkojkm jetse'e duyaknuké'xnatáka je Nte'yam je tyuv je'e. Ku ve'e myínut, pyámupts je'e ve'e je tuvakojsun ats kajx. 27 Nay ve'empats miitse'e je tuvakojsun xpaamduvat ats kajx, kux ijt atse'e miits maatta van'ítani ku atse'e nyak'ixpajk'ukvaajñ.

16

1 'Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets ka'a ve'e myakviijnkvóvdat jets atse'e xkoo'kjaanchja'vidinit. 2 Ka'a xa ve'e myakkuváktat jep tsaptujkp; je'yap xa ve'e je xaaj ku ve'e je jayu myak'oo'kjadat jetse'e vyinmáydats jets je maa'yun je'e ve'e je Nte'yam tyoojnjudup. 3 Ve'em tse'e jyátukadat kux ni vin'íta ve'e ats je nTee' duka'ixada, ni atsa xka'ixaiduva. 4 Je'e kajxts ats miitse'e nnaajmada kux ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut, van'it tse'e xjaa'myétstat juu' ats miitse'e nvaajnjudup.

Je'e juu' ve'e tyuump je Espíritu Santo

'Ka'a xa ats miits ya'a ve'e nvaajnjidi ku atse'e nyak'ixpajk'ukvaajñ, kux ijt atse'e miits maatta. 5 Ax najkxpts atse'e uxyam jem joma ve'e je'e pan atse'e xkejxp, ax ni pánats miitse'eda nuto'k ats xkah'amotutúvada pan joma atse'e nnujx, 6 mtsaachvinmaaydupe'e je'e kajx ku atse'e ve'em tunva'añ. 7 Ax tyúvamts ats miitse'e nnaajmada, miits je m'o'yin kajxta xa je'e ve'e ku atse'e nnajkxut, kux pan ka'a atse'e kunnujkx, ka'a tse'e myínut jetse'e y'ítut miits maatta pane'e m'ix'ítjadap; ax pan najkxpts atse'e, ntuknukéxtapts ats miits je'e ve'e. 8 Ax kuts je'e ve'e myínut, van'it tse'e je jayu je nuja'vin dumo'odat jets je tokin maat je'e ve'eda, jets jeja ve'e je tuvutoo', jets yaktokimpayo'oydape'e. 9 Je tokin maatts je'e ve'eda kux ka'a atse'e xjaanchjávada; 10 ñujávadapts je'e ve'e pan juu' ve'e je tuvutoo' kux najkxp atse'e joma ve'e ats je nTee', ax ka'ats ats miitse'e x'uk'ixtinit; 11 ñuja'viduvapts je'e ve'e jets yaktokimpayo'ydinupe'e kux kátsani je'e ve'e y'it jetse'e xa'ma kajx chaachpaatnit je ko'oyjáyuvap juu' ve'e duyakkutojkjip je jáyuda juu' ve'e dutso'oxpajktup je Nte'yam.

12 'Jépnun xa ve'e may viijn juu' ats miitse'e njaa'kvaajnjavaandup, ax ka'anum tse'e m'o'yixjada jetse'e xvinnótudat. 13 Ku ve'e myínut je Espíritu Santo, juu' ve'e tyúvam juu' dutoomp dukojtsp, je'e tse'e mtuk'ixkáxadap je tyuv je'e, kux ka je y'avintso

vinma'yun kajxap xa je'e ve'e kyótsut, je'e ve'e kyótsup juu' ve'e y'amotunajxyp, je'e tse'e mtuknujávajadat juu' jatye'e tónjup kótsjup. ¹⁴ Je'e xa atse'e je nmajin duyaknuke'xnatákap, kux pyákup je'e ve'e juu' ve'e ats nje'e jetse'e mtuknujávajadat. ¹⁵ Nujom tse'e juu' ve'e ats je nTee' jye'e, átspats je'e ve'e nje'e. Je'e kajxts atse'e tunva'añ jets pyákup je'e ve'e je Espíritu Santo juu' ve'e ats nje'e jetse'e mtuknujávajadat.

Ku je tsaachvinma'yun vyimpítut xoojntkun

¹⁶ Vee'nji ya'a ve'e ya it ñáxut jets atse'e xkoo'k'íxtinit; ax ku tse'e vee'n je it ñajxnuvat, van'itts atse'e x'íxtinuvat, kux najkxp atse'e joma ve'e ats je nTee'.

¹⁷ Jeme'e je y'ixpajkpatajk juu' ve'e nay'amotutúvijidu:

—¿Tis ya'a vine'e tyijp? Ve'em xa ve'e xnuujmimda jets vee'nji ya'a ve'e ya it ñáxut jetse'e nko'o'k'íxumndinit, ax ku tse'e vee'n je it ñajxnuvat, van'it tse'e n'íxumndinuvat, kux najkxp ya'a ve'e joma ve'e je Tyee'. ¹⁸ ¿Tis ya'a ve'e tyijp ku ve'e vya'añ: “Vee'nji ya'a ve'e ya it ñáxut”? Ka'a xa uu'me'e nvinmótumda ti ya'a ve'e tyijp.

¹⁹ Ñuja'vi tse'e je Jesús jets yak'amotutúvavaampe'e, je'e kajx tse'e vyaajñ:

—¿Je'e ve'e mnujavavaandup pan tyajx atse'e jidu'um tunva'añ: “Vee'nji ya'a ve'e ya it ñáxut jets ats miitse'e xkoo'k'íxtinit, ax ku tse'e vee'n je it ñajxnuvat, van'itts atse'e x'íxtinuvat”? ²⁰ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, mya'axtaps miitse'e jetse'e mtsaachvinmáydát; ax je jayu juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e, xoonduktaps je'e ve'eda; óyam tse'e mtsaachvinmáydát, vimpítupts je'e ve'e je mtsaachvinma'yunda xoojntkun. ²¹ Ku ve'e je ta'axtajk je y'ónuk duyakjejava'añ, tsaachvinmaayp tse'e ku ve'e tyukkadaakjini jetse'e chaachpaa'tut; ax ku tse'e kye'ex je maax ónuk, ka'a tse'e du'ukjaa'myejtsni ku ve'e tuchaachpaa'ty, kux xoojntkp je'e ve'e ku ve'e je maax ónuk tukye'ex. ²² Nay ve'empats miitse'eda, mtsaachvinmaaydupe'e uxyam; ax n'íxtinuvaps ats miitse'eda, van'it tse'e ooy mtunxoonduktat jem mja'vin kajxmda, ax ni pana tse'e kya'o'yixjut jetse'e mpajkuxjadat je mxoojntkunda.

²³ Ka'ats ats miitse'e van'it x'ukti'amotutúvidinit. Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets mmo'ojadape'e ats je nTee' nujom pan ti jatye'e m'amótudap ats kajx. ²⁴ Ka'anum miitse'e x'amótuda juu' ats kajx. Amótuda juu', jetse'e myakmo'odat, ve'em tse'e pu'uk avaada y'ítut je mxoojntkunda.

Je Jesucristo xa ve'e du'amaqadaagui je naxviijnit je kyo'oy je'e

²⁵ Je tukmu'a'ixmojkin maat ats miits ya'a ve'e nvaajnjada, je'yap xa ve'e je xaaj ku ve'e je tukmu'a'ixmojkin maat juu' nko'o'k'vaajnjdinit, va'ajtsamts ats miitse'e je nTee' ntuknujávadat. ²⁶ Van'itts miits je'e ve'e x'amótudat juu' ats kajx. Ax ka'ats atse'e nva'añ jets atse'e n'amótuvut miits kajxta ats je nTee', kux viinme'e ats je nTee' mtsókjada, ²⁷ mtsojkjudupts miits je'e ve'e je'e kajx ku ats miitse'e xtsokta jetse'e xjaanchjávada jets jem atse'e ntsaa'n joma ve'e je'e. ²⁸ Jem atse'e je nTee' vyinkojkm ntsaa'n jets atse'e nmiijn yaja naxviijn; ax nmasaakpts atse'e uxyam ya naxviijnit it jets atse'e nvimpijtnuvat jem joma ve'e ats je nTee'.

²⁹ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk vyaandi:

—Uxyam tse'e tuuv, va'ajts tse'e juu' xkojtsni, ka'a ve'e x'ukyaktoonni je tukmu'a'ixmojkin, ³⁰ uxyamts aatse'e n'ix jets mnuja'vikujxp mitse'e nujom juu' jaty, ka'ats je'e ve'e vyinkopka jetse'e pan juu' m'amotutúvajat, je'e kajxts aatse'e njaanchjáva jets jem mitse'e mtsaa'n je Nte'yam vyinkojkm.

³¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—¿Mjaanchja'vidupe'e uxyam? ³² Pyaatnupts je'e ve'e je xaaj, uxyamts je'e ve'e, ku mitse'e m'akekva'kxkáxtat, kaknaa' kaktoo' tse'e xpáktat jets atse'e naaydum xyaktándat. Ax ka naaydumaps atse'e, kux je nTee' maat atse'e n'it. ³³ Nkojtsjidup ats miits ya'a ve'e nujom jetse'e xjajejptinit je oy joot ats kajx. Mtsaachpaa'ttaps miitse'e yaja naxviijn;

ax pamda tse'e je makk aaj je makk joot, ta atse'e n'amaadaaga je naxviijnit je kyo'oy je'e.

17

Ku je Jesús dunutsapkajts je y'ixpajkpatajk

¹ Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je Jesús jem tsajm tso pyat'ix jetse'e vyaajñ:

—Tata, ta tse'e je tiempo dupaatni pan vin'it ats mitse'e nyakmájat nyakjaanchat. Yakmaja ats mits to'k aaj, ats, mits je m'Onuk, ve'emts ats mitse'e nyakmájivat nyakjaanchat. ² Mits xa atse'e xmooy je kutojkun jets atse'e nyakkutojkjat nujom je jayu, xmooyvats atse'e je kutojkun jets nujom je'eda pan pan jaty ats mitse'e xmooy, jets ats je'e ve'e nmooydinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ³ Ax je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, je'ets je'e ve'e ku ve'e m'ixajada, mits, to'kji je Nte'yam, juu' ve'e tyúvam, jets atse'e x'ixaiduva, ats, je Jesucristo, juu' mitse'e mkejx.

⁴ Ta xa atse'e nyaknuke'xnatáka mits je mmajin je mjaanchin yaja naxviijn, tats atse'e ntonkux nkojtskux juu' ats mitse'e xtukpavaan. ⁵ Ax uxyam, yakmájats ats to'k aaj jem mits mvinkojkm je majin maat juu' atse'e njayejp ku ats mitse'e nmaatve'na ka'anume'e ya it choo'nduk vye'na.

⁶ Je'e pan pan jatye'e mvinkoon yaja naxviijn, je'e pan pan jaty atse'e xmooy, nujávats ats mitse'e nyaktáñ je'e maatta. Mits mje'e je'e ve'e y'ijtti, mitsts ats je'e ve'e xmooy. Kyutyoondupts je'e ve'e mits je mkats je m'ayook, ⁷ ax ñuja'viduups je'e ve'e uxyam jets nujom juu' jaty ats mitse'e xmooy, mísamts ats je'e ve'e xmooy. ⁸ Kux nmooydu ats je'e ve'e je kats je ayook juu' ats mitse'e xmooy, kyuvajktuts je'e ve'e, va'ajts tse'e dunujávada jets jem atse'e ntsaa'n joma ve'e mits, jyaanchja'vidu tse'e jets mits atse'e xkejxp.

⁹ 'Nmunoo'kxtkpts ats mitse'e je'e kajxta, ka je'e kajxapta pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e, je'eda ve'e pan pan jaty ats mitse'e xmooy, kux mits xa je'e ve'e mje'eda. ¹⁰ Nujom tse'e juu' ve'e ats nje'e, mitsts je'e ve'e mje'eva, ax juu'ts mitse'e mje'e, nay átspats je'e ve'e nje'eva, je'e kajxts atse'e yakmaja n'it.

¹¹ 'Ka'a xa atse'e n'uktaannit yaja naxviijn; ax je'eda, tándapts je'e ve'e. Ax najkxpts atse'e n'ijtni mits maat. Kunuu'kx Tee', ixu jayepu to'k aaj je'e pan pan jaty ats mitse'e xmooy, ve'em tse'e y'ijttinit to'kji ax jo'n uu'me'e to'kji n'ijtum. ¹² Ku atse'e n'ijt je'e maatta yaja naxviijn, n'ixtu njayejptuts ats je'e ve'e pan pan jaty ats mitse'e xmooy jets atse'e nkuvaandi. Ni pana tse'e kyavintoki, je'ejyji ve'e to'k juu' ve'e nupaamdúkani ijtp jetse'e vyintókin, ve'em tse'e tyónjut kyótsjut juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp.

¹³ 'Ax najkxpts atse'e uxyam jem joma mitse'e m'it. Jidu'umts atse'e nva'añ namvaat atse'e n'ítum yaja naxviijn, ve'em tse'e pu'uk avaada dūjayejptinit jem jya'vin kajxmda ats je nxoojntkun, nay je'e je xoojntkun juu' atse'e njayejpp. ¹⁴ Ats xa je'e ve'e nmooydu je mkats je m'ayook, ax ka'ats je'e ve'e chókjada je jáyuda juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e, kux ka'a ve'e je naxviijnit je kyo'oy je'e dumaatnavyaa'njada, ve'em ax jo'n atse'e nkamaatnavyuu'nju je naxviijnit je kyo'oy je'e. ¹⁵ Ka'ats ats mitse'e n'amotu jetse'e xyakpítsumdat yaja naxviijn, je'e ve'e jetse'e x'ixnit xjayejpnit jetse'e kyaka'adat jem je ko'oyjáyuvap kya'm.

¹⁶ 'Ve'em ax jo'n atse'e nkamaatnavyuu'nju je naxviijnit je kyo'oy je'e, ve'emts je'e ve'e dukamaatnavyaa'njuduva je naxviijnit je kyo'oy je'e. ¹⁷ Yak'apúkada to'k aaj je tyuv je'e kajx jetse'e y'ijttinit mits maat; mits je mkats je m'ayook, je'ets je'e ve'e je tyuv je'e. ¹⁸ Ve'em ax jo'n ats mitse'e xkejx jets atse'e n'ítut je jayu maatta juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e, ve'emts ats je'e ve'e nkejxtuva jetse'e y'ijttuvat je jayu maatta juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e. ¹⁹ Je jayu pan pan jaty mitse'e mvinkoon, je'e kajxtats atse'e nnaajk'ítju mits maat jets atse'e

ntónut juu' ats mitse'e xtuknukejxp, ax ve'emts je'e ve'e y'ijttuvat mits maat je tyuv je'e kajx.

²⁰ Ax ka je'e kajxtajyapts ats mitse'e nmunoo'kxtuk, je'e kajxtava ve'e pan pan jaty atse'e xjaanchjavadap je ayook kajx juu' je'e ve'e kyótstap. ²¹ Tata, n'amótup ats mitse'e jetse'e nujom je'eda to'kji y'ijttinit. Ve'em ax jo'n mitse'e m'it yam ats nja'vin kajxm jets atse'e n'ijtpa jem mits mja'vin kajxm, nay ve'emts je'e ve'e y'ijttuvat yam uu'm nja'vin kajxmam, ve'em tse'e dujaanchjavadat pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e jets mits atse'e xkejxp. ²² Je majin juu' ats mitse'e xmooy, nmooyduvats ats je'e ve'e, ve'em tse'e y'ijttinit to'kji ax jo'n uu'me'e to'kji n'ijtum. ²³ Jemts atse'e je'e jya'vin kajxmda, jets yámpats mitse'e ats nja'vin kajxm, ax ve'em tse'e to'kji y'ijttinit jetse'e je jayu juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e, jetse'e dunujavadat jets mits atse'e xkejxp jets ooy mitse'e xtuntsak pan pan jaty mitse'e mvinkoon, ve'em ax jo'n ats mitse'e xtsojkpa jo'n.

²⁴ Tata, mits xa ats je'e ve'e xmooydu, ax ntsajkpts atse'e jets atse'e n'ijtpat je'e maatta jem joma atse'e n'ijtnit jetse'e du'ixtat je majin juu' ats mitse'e xmooy, kux van'ítanam ats mitse'e xtsak ka'anume'e ya it choo'nduk vye'na. ²⁵ Tata, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e oy juu' mitse'e mtuump. Pan pan jaty xa ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e, ka'a tse'e m'ixajada; ax n'ixats ats mitse'e; jets je'e pan pan jaty ats mitse'e xmooy, ñuja'vidupts je'e ve'e jets mits atse'e xkejxp. ²⁶ Nujava xa ats mitse'e nyaktáñ je'e maatta, ax njaa'któnupts ats je'e ve'e pan vintso ve'e mjaa'knujávavadat, ve'em tse'e dujajeyptuvat jem jya'vin kajxmda je tsojkun juu' ats mitse'e xtukmutsojkp, jets atse'e n'ijtnit jem je'e jya'vin kajxmda.

18

Ku je Jesús yakmajch

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

¹ Ku ve'e chapkojtskujx, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dumaadidi jetse'e dutinajxti je tukjov juu' ve'e Cedrón duxaaj, jetse'e jye'ydi jem jado'k ado'om joma ve'e to'k je olivos kupukam. Jem tse'e tyajkidi. ² Y'íxaiva tse'e je it je Judas, je'e juu' ve'e je Jesús dupaamnup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjudup, kux may naxe'e jem je Jesús dumaat'ótsta je y'ixpajkpatajk. ³ Ax jem tse'e je Judas jye'y maat je tojpatajk jets je tsaptakmutoompatajk; je tee'tajk je vyintsanda jets je fariseotajkta, je'e tse'e kejjjudu. Jem tse'e je Jesús dununajkxta kuna'ak kutu'kx, je kup maat jets je tsojx maat. ⁴ Ax ñuja'vi tse'e je Jesús nujom juu' ve'e tónjup kótsjup, je'e kajx tse'e je Jesús y'anajkxijidi jetse'e y'amotutúvijidi:

—¿Pan tse'e m'ixtidup?

⁵ Jetse'e y'atsoojvijidi:

—Je Jesús, je nazarétit jayu.

Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ats xa je'e ve'e.

Je Judas juu' ve'e dupaamnup je Jesús jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjudup, jem tse'e dumaadada je jayu juu' ve'e myaatje'ydu. ⁶ Ku ve'e je Jesús vyaajñ: “Ats xa je'e ve'e”, van'it tse'e y'uxnajkxti jetse'e ñaxkadaakti. ⁷ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidinuva:

—¿Pan tse'e m'ixtidup?

Jetse'e vyaandinuva:

—Je Jesús, je nazarétit jayu.

⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidinuva:

—Ta xa ats miitse'e nnaajmada jets ats je'e ve'e. Pan ats tse'e x'ixtidup, maso'oktats ats ya njayu jetse'e ñajkxtinit.

⁹ Je'e kajxts ya'a ve'e ve'em jyajty jetse'e tyoohnji kyojtsji juu' ve'e viinnm je Jesús kyojts ku ve'e vyaajñ jets ni to'ka ve'e kyavintoki je'e pan pan jatye'e je Tyee' moojyju. ¹⁰ Myaat tse'e vye'na je Simón Pedro to'k je yajkxy tsojx, van'it tse'e duyakpítsum je yajkxy tsojx jetse'e dukuspojxji to'k ado'om je y'aka'yun taatsk juu' ve'e Malco duxaaji, je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'ets je'e ve'e je tyoompa y'ijt. ¹¹ Ax jidu'um tse'e je Jesús dunuujmi je Pedro:

—Paamnuva je myajkxy tsojx jep tyajk jaatp. Pan chajkp xa ve'e ats je nTee' jets atse'e ntsaachpaa'tut, ¿ka'ats ats n'ite'e je tsaachpaatun nyaknaxut?

*Ku je Jesús duinteni je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta
(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)*

¹² Je tojpatajk maat je'e juu' ve'e yakkutojkuxjudup maat je tsaptakmutoompatajk, je'e tse'e dumajtstu je Jesús jetse'e dutsoomdi. ¹³ Van'it tse'e duyaknajkxti too'vajkp jep je Anás tyak'ap. Je maj ónuk Anás, je Caifás je mya'vutts je'e ve'e y'ijt; jets je Caifás, je'e tse'e je joojnt ve'nip tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta. ¹⁴ Nay je'ejjam tse'e je Caifás juu' ve'e du'akojsi je israeejlit jáyuda jets je'e je y'o'yinda je'e ve'e jetse'e to'kji je jayu duku'oo'kat je jyáyuda.

*Ku je Pedro dukanatyukpajkji je Jesús
(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)*

¹⁵ Pyanajkxtu tse'e je Jesús je Simón Pedro jets jado'k je myu'ixpajkpa. Je myu'ixpajkpa, íxajats je'e ve'e y'ijt je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta van'it. Ax je ixpajkpa tse'e tajki jep je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta tyaagujkp, je Jesuuse'e dupa'ux'ooki. ¹⁶ Je Pedro, jékumts je'e ve'e tyaajñ. Je'e kajx tse'e pyítsum je ixpajkpa juu' ve'e íxaja je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta van'it, jetse'e dumaaatnakyojtsji je ta'axtajk juu' ve'e je zaguán du'ix'ijtp, jetse'e duyaktajki je Pedro.

¹⁷ Van'it tse'e je ta'axtajk dunuujmi je Pedro:

—¿Ka mítsap vine'e nuto'k xi jayu je y'ixpajkpa?

Jetse'e je Pedro y'atsaajv:

—Ka'a, ka átsap xa je'e.

¹⁸ Xojxp tse'e van'it je it, je'e kajx tse'e je toompatajk maat je tsaptakmutoompatajk dupaamdi je jaajn je ju'u maat, jep tse'e duinténada jetse'e xyamda. Jep tse'e je Pedro tyéniva xyaampa.

*Ku je tee' Anás duyaktuvi duyakto'ojntsi je Jesús juu' jaty
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)*

¹⁹ Je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta van'it, je'e tse'e du'amotutuvi je Jesús pan ti ve'e tyoondup kyojststup je y'ixpajkpatajk jets ti ve'e je Jesús je jayu tyuk'ixp. ²⁰ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Nuke'xnatákani je'e ve'e juu' atse'e tunkats jeja anañujoma je jayu vyinkujk, ijtpst atse'e tunyak'ixpuk jep tsaptujkp jets jep maja tsaptujkp, jep joma ve'e ñay'amókajada anañujoma je israeejlit jáyuda, ka ayu'utsapts atse'e juu' tunkats. ²¹ ¿Tyajxts atse'e x'amotutuva? Je'e mits amotutuva pan pan jaty atse'e tux'amotunaxta, va'ants je'e ve'e mva'nuxjada pan ti jaty atse'e tunkats, ñuja'vidupts je'e ve'e juu' jaty atse'e tunkats.

²² Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, van'it tse'e nuto'k je tsaptakmutoompa juu' ve'e paa'ténijup, je'e tse'e du'akupakxi je Jesús, jetse'e dunuujmi:

—¿Ve'eme'e x'atsav ya tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta?

²³ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Pan ka'a xa je'e ve'e y'oya juu' atse'e tunkats, nukótsuts n'it joma ve'e kya'oya; ax pan oyts je'e ve'e juu' atse'e tunkats, ¿tyajxts atse'e tux'akupakxa?

²⁴ Van'it tse'e je Anás je Jesús tsumupukna dutuknukejx je tee' Caifás, tee' je'e ve'e y'ijtpa juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta.

*Ku je Pedro dukanatyukpajkinuva je Jesús
(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)*

²⁵ Namvaate'e je Pedro jyan'aténiva, van'it tse'e yaknuujmi:

—¿Ka mítsap vine'e nuto'k xi jayu je y'ixpajkpa?

Van'it tse'e je Pedro dukanatyukpajkinuva je Jesús. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a, ka átsap xa je'e.

²⁶ Van'it tse'e y'amotutúvjinuva nuto'k je toompa juu' ve'e dutoojnip je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'e myugo'ok juu' ve'e je Pedro kyuspojxi je tyaatsk, jetse'e vyaajñ:

—¿Ka jemáps ats mitse'e tun'ix olivos kupukam jootm maat ya'a?

²⁷ Ax ka'a tse'e y'uknatyukpajkinuva je Pedro je Jesús. Je'yji tse'e to'k je na'atseev y'ayaaxy.

*Ku je Jesús je Pilato dūvinteni
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)*

²⁸ Ku ve'e je Jesús duyaktsoo'ndi jep je Caifás tyak'ap, van'it tse'e duyaknajkxti jem joma ve'e je Pilato yakkutuk, jajtukuvaannup tse'e je it vye'na. Ka'a tse'e tyajkidi jep tujkp je israeejlit jayu kux va'ajts je'e ve'e ñaajk'ituvá'anjada, kux pan kutyajkidi ve'e, ka'a tse'e kuy'o'yixjidi jetse'e kudu'kaaydi je pascua xaaj a'ox. ²⁹ Je'e kajx tse'e je Pilato pyítsum jep tujkp joma ve'e yakkutuk. Je rómaít yakkutojkpa juu' ve'e je maja kutojkun duka'míp van'it, je'e tse'e je kutojkun moojyju. Van'it tse'e je numay jayu dunuujmidi:

—¿Tise'e mtuknúxa'aidup ya jayu?

³⁰ Jetse'e y'atsoojvji:

—Pan ka je tokin toompap xa ya'a ve'e kuy'it, ka'ats aats mits ya'a ve'e je xyup ntukkataka.

³¹ Van'it tse'e je Pilato ña'muxjidi:

—Pavitsta miits ya'a jets tokimpayo'oyda ax jo'n vya'añ je mpava'nunda.

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ka'a xa aats miitse'e xyakjajtjada jets aatse'e nyakjaju'oo'kut.

³² Ve'em tse'e jyajty jetse'e tyoojnji juu' ve'e je Jesús kyojts pan vintso ve'e y'oo'kut.

³³ Van'it tse'e je Pilato tyajkinuva jep joma ve'e yakkutuk, jetse'e je Jesús dūvatsaajv, jetse'e du'amotutúvi:

—¿Je Israeejlit jayu Yakkutojkpa mitse'e?

³⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—¿Je m'avintso vinma'yun kajx ats mits ya'a ve'e x'amotutúva, ukpu jayu ve'e ve'em mna'muxjup?

³⁵ Van'it tse'e je Pilato y'atsoojvji:

—Ka je israeejlit jáyuvap xa atse'e. Je mjáyuda maat je tee'tajk je vyintsanda, je'e tse'e yam ats nka'm tumpámjada. ¿Ti mitse'e tuxtún?

³⁶ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Ka yaja naxviiñap xa atse'e nyakkutuk. Pan yaja xa atse'e kunyakkutuk, ka'a tse'e kudukuvajkti pan pan jaty atse'e xpanajkxtup jets atse'e jem je israeejlit jayu kya'm nyakpámüt. Ka yájapts atse'e nyakkutuk.

³⁷ Van'it tse'e je Pilato ña'muxji:

—¿Tis, yakkutojkpa mitse'e?

Jetse'e je Jesús y'atsaajv:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n tuxkáts. Je'e kajx xa atse'e nke'x jets je'e kajxts atse'e nmiiñ yaja naxviiñ jets atse'e je tuvakojtsun mpámüt je tyuv je'e kajx. Anañujoma pan pan jatye'e dukutyoondup je tyuv je'e, y'amotunajxtupts je'e ve'e juu' atse'e nkajtsp.

³⁸ Van'it tse'e je Pilato ña'muxji:

—¿Tis je'e ve'e je tyuv je'e?

*Ku je Jesús je y'oo'kun kyutujk
(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)*

Ku ve'e je Pilato ve'em vyaajñ, van'it tse'e pyítsumnuva jětse'e dumukojtstinuva je israeejlit jáyuda, jětse'e dunuujmidinuva:

—Ka'a xa atse'e ya jayu ti tokin mpaatyja. ³⁹ Ixtáñ xa miitse'e xjayepta jets ats miitse'e nmasookjadat to'k je poxuntakjayu vimpaascua xaaj.

Van'it tse'e je jayu du'amotutúvidi:

—¿Mtsojktupe'e jets ats miitse'e nmasookjadat ya Israeejlit Jayu Yakkutojkpa?

⁴⁰ Van'it tse'e makk vyaandi:

—¡Ka'a, ka je'ep! ¡Maso'oku je Barrabás!

Ax mee'tspats je'e ve'e y'ijit je Barrabás.

19

¹ Van'it tse'e je Pilato je Jesús duyakjavyojppi maat je po'o vojpun je pojxun japtsum.
² Távani tse'e yakvap vye'na, van'it tse'e je tojpatajk to'k je ápit ta'aky dupaamdi je corona jo'n, jětse'e dutukxakjeejnukti jem je Jesús kyuvajkm. Van'it tse'e duxojxti maat je tso'ojmk vit ax jo'n je yakkutojkpa ñaxyóxjada, ³ jětse'e dunuxiikti dutukxiikti. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—¡Yakmájats mitse'e m'ítut, Israeejlit Jayu Yakkutojkpa! —jětse'e du'akupa'kxidi.

⁴ Van'it tse'e je Pilato pyítsumnuva jětse'e je numay jayu dunuujminuva:

—Ixta, uxyaja xa atse'e nyakpítsum jětse'e xnujávadat jets ka'a atse'e ti tokin mpaatyja.

⁵ Van'it tse'e je Jesús pyítsum maat je tso'ojmk vit, jeme'e kyuvajkm je ápit ta'aky je corona jo'n pum dumaada juu' ve'e tyukxakjeejnuktu. Van'it tse'e je Pilato ña'muxjidi:

—¡Uxyaja xa ve'e ya yaa'tyajk!

⁶ Ku ve'e du'ixti je tee'tajk je vyintsanda jets je tsaptakmutoompatajka, makk tse'e vyaandi:

—¡Yakcruuzpétu! ¡Yakcruuzpétu!

Van'it tse'e je Pilato ña'muxjidi:

—Pavitsta miits ya'a jets yakcruuzpétta; ka'a xa ats ya'a ve'e ti tokin mpaatyja.

⁷ Ax jidu'um tse'e y'atsoovdi je israeejlit jáyuda:

—Njayejpp xa aatse'e je pava'nun juu' ve'e vaamp jets vyinmajtsjupe'e jětse'e y'oo'kut kux ve'eme'e ñapyumju jets je Nte'yam je y'Onuk ya'a ve'e.

⁸ Ku ve'e je Pilato du'amotunajxy, nuyojk tse'e tyunjaa'ktsa'ki. ⁹ Van'it tse'e tyajkinuva jep tujkp jětse'e du'amotutúvi je Jesús:

—¿Jómit jáyuts mitse'e?

Ax ka'a tse'e je Jesús y'atsoojvji.

¹⁰ Van'it tse'e je Pilato ña'muxji:

—¿Ka'a atse'e x'atsav? ¿Ka'a ve'e xnujava jets njayejpp atse'e je kutojkun jets ats mitse'e naspaka nyaktánut ukpu ats mitse'e nyakjacryuuzpétjut?

¹¹ Jětse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Pan ka'a xa mitse'e je Nte'yam kummoojyji je kutojkun, ka'ats mitse'e je xyup myakkutuk ats kajx. Je'e kajx tse'e nuyojk tókinax je'e juu' atse'e jem mits mka'm tuxyakjapyumju jets ka'a ve'e mits.

¹² Van'it tse'e je Pilato du'ukjaa'kpayo'y pan vintso ve'e je Jesús naspaka kuduyaktaajñ, jětse'e pyítsumnuva jeja je numay jayu vyinkujk. Ax makk tse'e vyankojtinuva je israeejlit jáyuda:

—¡Pan myaktaampy xa ya'a ve'e naspaka, ka'a tse'e xmaatnayjavaja je César, je yakkutojkpa juu' ve'e nuyojk je kutojkun duká'mip! ¡epyana pan pane'e napyaaajmjup yakkutojkpa, cho'oxpujkpts je'e ve'e je César!

¹³ Ku ve'e je Pilato du'amotunajxy, van'it tse'e je Jesús duyakjapyítsumji jetse'e y'ajxtk joma ve'e tyokimpayoy. Gabata tse'e yaktukxaaja je it je hebreo aaj. (Jidu'um tse'e kyatsapítsum je Gabata, Tsavimpa'kxy.) ¹⁴ Jado'k xaaj tse'e kya'it jetse'e je pascua xaaj du'amaa'yadat, kujk xaaj jo'ne'e vye'na, van'it tse'e je Pilato dunuujmidi je israeejlit jáyuda:

— ¡Uxyaja xa ve'e ya myakkutojkpada!

¹⁵ Van'it tse'e mak'k vyaandinuva:

— ¡Va'an du'aa'ku! ¡Va'an du'aa'ku! ¡Yakcruuzpétu!

Jetse'e je Pilato ña'muxjadinuva:

— ¿Tis, nyakjacryuuzpétjup ats ya'a vine'e ya myakkutojkpada?

Van'it tse'e je tee'tajk je vyintsán y'atsoojvjidi:

— Ka'a xa aatse'e viijnk yakkutojkpa njayep, je Césarji ve'e to'k.

¹⁶ Ku ve'e ve'em vyaandi, van'it tse'e je Pilato dutuujn juu' ve'e je numay jayu chojktup, jetse'e jem je tyojpa kya'mda dupuujm je Jesús jetse'e duyakcruuzpéttat.

Ku je Jesús cryuuzpejt

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

¹⁷ Van'it tse'e pyítsum je Jesús, jeme'e je cryuuz dupaku'u, jetse'e ñujkx joma ve'e to'k je it juu' ve'e yaktukxaajip Kuxútum, je'e juu' ve'e je hebreo aaj kyatsapítsump Gólgota.

¹⁸ Jem tse'e duyakcruuzpejtti. Yakcruuzpejttuva tse'e janumejtsk je jayu, jeja tse'e itakujk je Jesús dupaamdi. ¹⁹ Yakjapyaajmju tse'e je Pilato jem cruz kojn to'k je jatyán juu' ve'e du'ava'nip pan ti ve'e kyuvejtp. Jidu'um tse'e vya'añ: “Ya'a xa ve'e je Jesús, je nazarétit jayu, je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa.” ²⁰ Numay tse'e je israeejlit jayu du'ixti je jatyán, kux je it joma ve'e duyakcruuzpejtti je Jesús, myutámipst je'e ve'e je kajpun jets toojk je ayookts je'e ve'e ja'a: je hebreo, je griego, jets je latín. ²¹ Je'e kajx tse'e je israeejlit tee'tajk je vyintsán dunuujmidi je Pilato:

— Kadi to'k aaj xyakjayja'aju: “Je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa”; ñojk'óye'e yakjayja'aju: “Ya'a ve'e vaan: Ats xa je'e ve'e je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa.”

²² Ax jidu'um tse'e je Pilato y'atsoojvjidi:

— Juu' xa atse'e tunyakjayja'aju, ja'anits je'e ve'e tutyáñ.

²³ Ku ve'e je tojpatajk duyakcruuzpejtti je Jesús, van'it tse'e je vyit duyakva'kxti maktaaxk viijn, kaktok viijn tse'e tyukkadaakjidi. Pyajktuva tse'e je vyitupa'tk. Ka'ats je'e ve'e xyomyuka, to'k ta'akyji ve'e nujom, ²⁴ je'e kajx tse'e ñavyaajnidi:

— Ka'a tse'e nkaa'tsumdat, ñojk'óye'e dunukoo'yimda jetse'e n'ixumdat pan pane'e tukkadaakjup.

Ax ve'em tse'e tyoojnji juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: “Yakva'kxtu tse'e ats je nvit jetse'e dunukoo'yidi ats je nvitupa'tk.” Ax ve'em tse'e dutoondi je tojpatajk.

²⁵ Joma ve'e je Jesús je cryuuz, jem tse'e vye'na je tyaak, jem tse'e je tyaak je y'uts juu' ve'e tyak'ákip, jem tse'e je Cleofas je ñuda'ax juu' ve'e María duxaaj, jempa tse'e je María Magdalena. ²⁶ Ku ve'e je Jesús du'ix jets jeja ve'e tyena je tyaak maat je y'ixpajkpa juu' ve'e ooy tyuntsojk, van'it tse'e dunuujmi je tyaak:

— Nana, m'onukjávap ya'a ve'e.

²⁷ Van'it tse'e dunuujmiva je y'ixpajkpa:

— Mtaakjávap ya'a ve'e.

Van'it tse'e je ixpajkpa jem tyak'amam duyaktsuunini je Jesús je tyaak.

Ku je Jesús y'oo'kni

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

²⁸ Ku ve'e ve'em tyoojnji kyojtsji, ñuja'vinup tse'e je Jesús jets ta ve'e tyonkuxju kyojtskúxju nujom jets je'e kajxe'e jetse'e tyónjut juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Taatsip ats.

²⁹ Jem tse'e y'ijit to'k oo'y je tsaaydum pa'ajk na'ook, van'it tse'e duyaxxoo'kti to'k je tukna'oktaatsun maat je tsaaydum pa'ajk na'ook, jetse'e dupaamdi jem kapy jajm juu' ve'e hisopo duxaaj. Van'it tse'e dutuk'atijidi. ³⁰ Kyuvajk tse'e je Jesús je tsaaydum pa'ajk na'ook. Van'it tse'e vyaajñ:

—Ta tse'e tyonkuxju kyojtskúxju.

Van'it tse'e vyijjntk jetse'e je jya'vin tyukvaatsji.

Ku to'k je tojpa dukomjujt je Jesús je kyachupajk

³¹ Jado'k xaaj tse'e kya'it jetse'e je pascua xaaj dupaa'tut. Ka'a tse'e je israeejlit jayu dutsojkti jetse'e je poo'kxtkun xaaj jem cruz kajxm je ñi'kxta je kyopkta tyánut pan pan jatye'e cruuzpejttu, kux oo'ye'e dutunnumaja je poo'kxtkun xaaj van'it. Je'e kajx tse'e je Pilato dunuujmide jetse'e dutukpava'anut je tyojpatajk jetse'e dutajtat je pyoojyta jetse'e jatyi y'oo'ktat pan pan jatye'e cruuzpejttu, ve'em tse'e y'oyat jetse'e duyakkeektinit je ñi'kxta je kyopkta. ³² Van'it tse'e je tojpa ñajkxti jetse'e je pyoojy dutajjidi numejtsk je jayu juu' ve'e je Jesús myaatcruuzpejttu; ku muto'k, van'it tse'e jado'k. ³³ Ku ve'e divinkutamidi je Jesús, van'it tse'e du'ixti jets távani je'e ve'e y'aa'k, je'e kajx tse'e dukoo'ktajjidini je pyoojy.

³⁴ Nuto'k je tojpa juu' ve'e jem ijttu, je'e tse'e dukomjojt je Jesús je kyachupajk. Tun je'yi tse'e pyitsum je nuu'pun jets je naaj. ³⁵ Je jayu juu' ya'a ve'e du'ix, je'e tse'e ya tuvakojsun dupaamp je'e kajx jetse'e ve'em je Jesucristo xjaanchjavadat. Ni vinxupa ve'e je taay dukamaada je tuvakojsun juu' je'e ve'e pyuump, ñuja'vipts je'e ve'e oy jets tyúvam je'e ve'e juu' ve'e jyaayp. ³⁶ Je'e kajxts ya'a ve'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: “Ni to'ka ve'e je pyajk kyayaktájut.” ³⁷ Jem tse'e jado'k viijn je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp: “Y'ixtaps je'e ve'e juu' ve'e koojmjudu.”

Ku je Jesús ñaxtajki

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Ku ve'e ve'em tyoojnji kyojtsji, van'it tse'e je José juu' ve'e arimatéait jayu, je'e tse'e du'amotu je Pilato jetse'e yakjajtuxjut jetse'e duyaktsoo'nnit je Jesús je ñi'kx je kyopk. Je José, je Jesuusts je'e ve'e pyanujkxp y'ijit. Oyam tse'e vye'ema, ka'a tse'e ñaajknuke'xnatajkiji kux cha'kipe'e je myu'israeejlit jáyuda. Yakjajtuxju tse'e je Pilato. Van'it tse'e je José y'ats jetse'e duyaktsoo'nni je Jesús je ñi'kx je kyopk. ³⁹ Nay ve'empa tse'e je Nicodemo, je'e juu' ve'e ojts dumaatnakyátsju koo'ts je Jesús, je'yvats je'e ve'e maat toojk arroba jo'n je pa'ajk xoo'kpa, je miirrats je'e ve'e jets je áloe mutaka. ⁴⁰ Ax ve'em tse'e je José maat je Nicodemo je Jesús je ñi'kx je kyopk dutukvimpitti je vit maat je pa'ajk xoo'kpa, ve'em ax jo'n dutonda je israeejlit jáyuda ku ve'e je y'oo'kpa je ñaxtajkin du'apaamdukada. ⁴¹ Jep tse'e to'k je ju'kx kupukam vye'na tamji joma ve'e duyakcruuzpejtti je Jesús. Jeja tse'e ju'kx kupukam jaat vye'na to'k je nam oo'kpa jot joma ve'e je oo'kpa kyatákana. ⁴² Jep tse'e dupaamdi je Jesús je ñi'kx je kyopk kux támani ve'e vye'na je israeejlit jayu je pyoo'kxtkun xaajta jets je'e kajxpa ve'e ku ve'e tamji y'ijit je oo'kpa jot.

20

Ku je Jesús jyojntykpajknuva

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

¹ Domingo tse'e vye'na, muto'k xaaj je semana, jetse'e je María Magdalena ñujkx tun japyji jem joma ve'e je Jesús ñaxtajki, koo'ts jatyna tse'e vye'na, van'it tse'e du'ix jets yakke'ekani ve'e vye'na je tsaaj juu' ve'e y'akaajyjup je jot. ² Van'it tse'e noomp ñujkx joma ve'e vye'nada je Simón Pedro jets je ixpajkpa juu' ve'e je Jesús ooy tyuntsojk, jetse'e dunuujmide:

—¡Ta xa ve'e duyakpítsumdini je Maja Vintsán jep jótup! ¡Ka'ats aatse'e nnujava pan joma ve'e tudupaamdini!

³ Van'it tse'e je Pedro jets jado'k je ixpajkpa noomp ñajkxti joma ve'e je Jesús ñaxtajki. ⁴ Kijpx tse'e noomp ñajkxti. Ax makk tse'e javee'n ñuujm jado'k je ixpajkpa jets ni ka'a ve'e je Pedro, jetse'e too'vajkp jye'y joma ve'e je nextajkin it. ⁵ Van'it tse'e vyiiintk, jetse'e kyak'ixi, jetse'e du'ix jets jepe'e je vit pyujkna. Ax ka'a tse'e tyajki. ⁶ Ku ve'e jye'y je Simón Pedro, van'it tse'e tyajki jep oo'kpa jótup; y'ixpats je'e ve'e jets jepe'e pyujkna je vit juu' ve'e tyukvimpittu. ⁷ Van'it tse'e du'ixpa je vit juu' ve'e tyukvinmojtstu je Jesús je kyuvajk. Ka'a tse'e tyo'kmúka maat je vit juu' ve'e tyukvimpittu, apuk je'e ve'e pum vye'na axaa'ch. ⁸ Van'it tse'e tyajkiva jado'k je ixpajkpa, je'e juu' ve'e too'vajkp je'y joma ve'e je nextajkin it, jetse'e du'ix juu' ve'e toojnju kojtsju, jetse'e dujaanchja'vi. ⁹ Ka'anum tse'e duvinmótuda vye'na je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e je Jesús jyoojntypajknuvat ku ve'e aa'kani vye'nat. ¹⁰ Van'it tse'e je ixpajkpa vyimpijttini joma ve'e ñamyáyjada.

*Ku je Jesús ñaajknuke'xnatajkiji jeja je María Magdalena vyinkujk
(Mr. 16.9-11)*

¹¹ Ax yaaxp tse'e tyaañ je María jeja oo'kpa jot aagui. Namvaate'e ya'axy, van'it tse'e vyiiintk jetse'e kyak'ixi jep jótup. ¹² Jep tse'e du'ix nujmetsk je ángeles poo'p xaxta, jeja ve'e chaanada joma ve'e je Jesús je ñi'kx je kyopk y'ijit, to'k joma ve'e je kyuvajk y'ijit, jets jado'k joma ve'e je tyek y'ijit. ¹³ Jetse'e je ángeles y'amotutúvijidi:

—¿Tyajxse'e mya'axy?

Jetse'e y'atsaajv:

—Je'e kajxse'e kuxe'e je Maja Vintsán tuduyaktsoo'ndini; ka'a atse'e nnujava pan joma ve'e tudupamda.

¹⁴ Kojtskajxp tse'e vye'na ku ve'e y'ixumpijit, van'it tse'e du'ix je Jesús, ax ka'ats je'e ve'e dunujava jets je'e je'e ve'e. ¹⁵ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Tyajxse'e mya'axy? ¿Pane'e m'ixtip?

Ax je'e kajx tse'e kuxe'e ve'em je María vvinmaajy jets je'e je'e ve'e juu' ve'e je ju'kx kupukam dukayoop dukatoomp, je'e kajx tse'e dunuujmi:

—Pan mits xa ve'e ojts tuxyaksaa'n, vaajnjikts ats to'k aaj joma ve'e tuxpum, jets atse'e najkx nyaktsoo'nuva.

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—¡María!

Jetse'e je María y'ixumpijitnuva jetse'e dunuujmi je hebreo aaj:

—¡Raboni! (Ax jidu'um tse'e kyatsapítsum je Raboni, Yak'ixpajkpa.)

¹⁷ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Maso'oku ats, kux ka'anum xa atse'e nvimpijitni joma ve'e ats je nTee'. Ax najkxuts ats je n'utsatajk xnaajmada: “Pejtnup atse'e joma ve'e y'it ats je nTee' jets miits je mTee'da, ats je nNte'yam jets miits je mNte'yamda.”

¹⁸ Ax ve'em tse'e je María dutuujn ax jo'n yaktukpavaañ, ojts tse'e duvaajnjada je ixpajkpatajk jets ta ve'e du'ixnuva je Maja Vintsán, je'e ve'e tukpavaajnju jetse'e ve'em du'avánat.

*Ku je Jesús ñaajknuke'xnatajkiji jeja je y'ixpajkpatajk vyinkujkta
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)*

¹⁹ Je xaajjyam tse'e, muto'k xaaj je semana, je Jesús tyajki joma ve'e je y'ixpajkpatajk ñay'amojkijidi jetse'e jeja je'e y'itakujkta ojts ñapyumju, tso'opani tse'e je it vye'na jets atuke'e je tak'aka'a dujayepa kux cha'kidupe'e je myu'israeejlit jáyuda. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Je oy joot maat tse'e m'ijttinit.

²⁰ Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e dutuk'ixti mejtsk je kya'aj jets je kyach joma ve'e chaachi. Xoointktu tse'e je ixpajkpatajk ku ve'e du'ixti je Maja Vintsán. ²¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi nuva:

—Je oy joot maat tse'e m'ijttinit. Ve'em ax jo'n atse'e je nTee' xkejx, nay ve'empats ats miitse'e nkejxtuva.

²² Van'it tse'e ñupiixtkijidi jetse'e jyaa'kna'muxjidi:

—Jayepta jem mja'vin kajxmda je Espíritu Santo. ²³ Pan mvaandup xa ve'e jets mee'kxe'e je jayu je tyokin, mee'kx tse'e y'it; ax pan mvaandup tse'e jets ka'a ve'e je jayu tyokinmee'kxa, ka'ats je'e ve'e tyokinmee'kxa y'it.

Ku je Tomás du'ix je Maja Vintsán ku ve'e távani jyoojntykpajknuva vye'na

²⁴ Ax je Tomás, Xeen Onukts je'e ve'e yaktij y'ijt, je'ets je'e ve'e nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu, ka'ijtpst je'e ve'e vye'na maat je myu'ixpajkpatajk ku ve'e je Jesús ñuje'yjidi. ²⁵ Ux'ook tse'e je viijnk ixpajkpa ña'muxjidi:

—Ta xa aatse'e n'ixnuva je Maja Vintsán.

Ax jidu'um tse'e je Tomás y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa atse'e njaanchjáva. Kuunum atse'e n'ixut mejtsk ado'om je kya'aj juu' ve'e je clavos yakxa'ajkiyu, jets atse'e ya nka'ónuk n'akoo'pat joma ve'e je clavos duyakjujt, jets atse'e nyaktakat ya nka'aj jep kyachupajk akujkp joma ve'e xya'ajki, van'itnumts atse'e njaanchjávat —jidu'um tse'e vyaajñ.

²⁶ Kutoodojtuk xaaj tse'e je ixpajkpatajk ñay'amojkijidinuva joma ve'e to'k je tajk. Jep tse'e vye'niva je Tomás. Van'it tse'e je Jesús tyajki, jah'atúkame'e vye'na je tak'aka'ada, jetse'e jeja je'e y'itakujkta ñapyajmji. Van'it tse'e vyaajñ:

—Je oy joot maat tse'e m'ijttinit.

²⁷ Van'it tse'e je Tomás dunuujmi:

—Akoo'pa yaja je mka'ónuk jets ixu ats ya nka'aj; yaktaka je mka'aj yap ats nkachupajk akujkp joma atse'e nxa'ajki. Kadi makk je mkuvajk xpum, kadi xka-jaanchjáva jets joojntykpajknuva atse'e, jaanchjáva ve'e.

²⁸ Van'it tse'e je Tomás y'atsoojvji:

—¡Ats je nMaja Vintsán! ¡Ats je nNte'yam!

²⁹ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Tomás, ¿mjaanchja'vipe'e uxyam je'e kajx ku atse'e tux'ix? Xoon xa je'e ve'eda pan pan jaty atse'e xjaanchja'vidup óyam ats je'e ve'e xka'ixti.

Je'e pan tyajx kajxe'e ya nak yakjaajy

³⁰ Jyaa'ktoon tse'e je Jesús may je mújit nuja'vin jeja je y'ixpajkpatajk vyinkujkta juu' ve'e yaja kayakjaayp; ³¹ ax juu' tse'e yaja ja'ani, je'e kajx xa je'e ve'e jetse'e xjaanchjávat jets je Nte'yam je y'Onuk je'e ve'e je Jesús, je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, ve'em tse'e xjayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp je'e kajx ku je'e ve'e xjaanchjáva.

21

Ku je Jesús ñaajknuke'xnatajkiji jeja nuvuxtojtuk je y'ixpajkpa vyinkujkta

¹ Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je Jesús ñaajknuke'xnatajkijinuva joma ve'e je y'ixpajkpatajk jeja maja na'akaya pa'ayi juu' ve'e Tiberias duxaaj. Jidu'um tse'e dutuujn. ² Jem tse'e vye'nada je Simón Pedro, je Tomás juu' ve'e tyijtip Xeen Onuk, je Natanael juu' ve'e je canaajit, galiléait jayu je'e ve'e, jempa tse'e je Zebedeo je y'ónukta jets janumejtsk je Jesús je y'ixpajkpada. ³ Van'it tse'e je Simón Pedro ña'muxjidi:

—Najkxu ats je ajkx duma'akyu.

Jetse'e y'atsoojvjidi:

—Nmaadap aats mitse'e.

Najkxtu tse'e jetse'e jem barco jootm tyajkidi. Tsonaxye'e dujamaakti, ax ni vinxupa tse'e dukapajkti. ⁴ Ku ve'e jyajviiv, jeja tse'e napa'ayi je Jesús tyena vye'na, ax ka'a tse'e dunujávada je y'ixpajkpatajk jets je Jesús je'e ve'e. ⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mexta, ¿ka'a ve'e ti ajkx tuxpakta?

Jetse'e y'atsoojviji:

—Ni vinxúpase'e.

⁶ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Vajta je mxuum jeja barco aka'yun pa'ayi jetse'e je ajkx xpáktat.

Ku ve'e ve'em dutoondi, ka'a tse'e y'uk'o'yixjidini vintso ve'e duyakpítsumdat je tyuk'ajkx'amaakin xuumda kux jepe'e ooy je ajkx tutyuntáñ. ⁷ Van'it tse'e je ixpajkpa juu' ve'e je Jesús ooy tyuntsojk, je'e tse'e dunujmi je Pedro:

—Je Maja Vintsán xa ya'a!

Ku ve'e du'amotunajxy je Pedro jets je Maja Vintsán je'e ve'e, van'it tse'e dupuujm je vyitani'kx, kux yakkeeke'e je vyit, jetse'e y'ayejtsi jep najaatp. ⁸ Je viijnk ixpajkpada tse'e je'ydu jeja napa'ayi je barco maat jetse'e dupavaa'ndi je tyuk'ajkx'amaakin xuum, va'ajts ojtsts je'e ve'e je ajkx maat. Je'e kajx tse'e dupavaa'nda kux vujxtkupxuk majk xajtuk jo'nji ve'e dumujékumada je napaa'v. ⁹ Ku ve'e jeja naxkujx jye'ydi, van'it tse'e dupaatti je ju'u juu' ve'e je jaajn dumaat, jetse'e jeñi'kxm to'k je ajkx jets je tsapkaaky.

¹⁰ Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Yakminda oyvinxupa je ajkx juu' ve'e tuxma'akta.

¹¹ Jetse'e je Simón Pedro tyajki jem barco jootm jetse'e dupavuu'n jeja napa'ayi paat je tyuk'ajkx'amaakin xuum juu' ve'e ojts je mújit ajkx maat. Mókupx javujxtkupxuk maktoojk tse'e je ajkx y'ijit. Oyam tse'e ooy tyunmaya, ka'a tse'e je xyuum myupojti.

¹² Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Minu m'ajópada.

Ax ni pana tse'e juu' ve'e je y'ixpajkpatajk kyanayja'viji jetse'e du'amotutúvat pan pan je'e ve'e, kux ñuja'vidupe'e jets je Maja Vintsán je'e ve'e. ¹³ Van'it tse'e je Jesús vyinkutámijidi, jetse'e dukaajn je tsapkaaky, jetse'e dumooydi; ve'em tse'e dutoompa maat je ajkx.

¹⁴ Ya'ats je'e ve'e mutoojk nax ku ve'e je Jesús ñaajknuke'xnatajkijinuva jeja je y'ixpajkpatajk vyinkujkta ku ve'e távani y'uk'aa'k vye'na jetse'e jyoojntykpaajknuva.

Ku je Jesús dumaatnakyojtsi je Simón Pedro

¹⁵ Ta tse'e y'ajópada vye'na, van'it tse'e je Jesús du'amotutúvi je Simón Pedro:

—Simón, je Jonás je myajntk, ¿xtsojpk atse'e nuyojk jets ka'a ve'e ya'ada?

Jetse'e je Pedro y'atsoojviji:

—Ve'em, Maja Vintsán, mnuja'vinup xa mitse'e jets ntsajkp ats mitse'e.

Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Ix'itú tse'e ats je njayu, ve'em ax jo'n je carnero vinténiva du'ix'it je kyarneeroda.

¹⁶ Van'it tse'e mumejtsk nax je Jesús y'amotutúvinuva:

—Simón, je Jonás je myajntk, ¿xtsojpk atse'e?

Jetse'e je Pedro y'atsoojvinuva:

—Ve'em, Maja Vintsán, mnuja'vinup xa mitse'e jets ntsajkp ats mitse'e.

Van'it tse'e ña'muxjinuva:

—Ix'itú tse'e ats je njayu, ve'em ax jo'n je carnero vinténiva du'ix'it je kyarneeroda.

¹⁷ Van'it tse'e mutoojk nax je Pedro yak'amotutúvinuva:

—Simón, je Jonás je myajntk, ¿xtsojpk atse'e?

Van'it tse'e je Pedro chaachvinmapyajkni je'e kajx ku ve'e y'amotutúviji mutoojk nax pan tsojkjupe'e, jetse'e dunujmi:

—Maja Vintsán, nujom xa mitse'e juu' xnuja'vikúx, mnuja'vinuups mitse'e jets ntsajkp ats mitse'e.

Jetse'e je Jesús ña'muxjinuva:

—Ix'itu tse'e ats je njayu, ve'em ax jo'n je carnero vinténiva du'ix'it je kyarneeroda.

¹⁸ Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma, vaampam atse'e, ku ve'e mvajutyajki, mnaxyojxjup tse'e y'ijt jetse'e mnujkx pan joma ve'e xtsak; ax ku tse'e mmaj'ónukinit, m'axáwap tse'e jetse'e je viijnk jayu mxóxjut jetse'e myaknajkxjut joma ve'e mkanajkxuva'añ.

¹⁹ Ku ve'e ve'em vyaajñ, je'e tse'e je Jesús y'ava'ni pan vintso ve'e je Pedro je Nte'yam je myajin je jyaanchin duyaknukexnatakat ku ve'e y'oo'knit. Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—¡Pamiinni ats!

Je ixpajkpa juu' ve'e je Jesús ooy tyuntsojk

²⁰ Ku ve'e je Pedro y'ixumpijt, van'it tse'e du'ix jets jepe'e pyamétsjada je ixpajkpa juu' ve'e je Jesús ooy tyuntsojk, nay je'ejam juu' ve'e namyaj'aa'kpejtju jeja je Jesús kyakuviijn van'it ku ve'e y'a'óxidi jetse'e du'amotutuvi pan pan je'e ve'e juu' ve'e pámjup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjudup. ²¹ Ku ve'e je Pedro y'ixji, van'it tse'e du'amotutuvi je Jesús:

—Maja Vintsán, jets ya'a, ¿tits ya'a ve'e játjup náxjup?

²² Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Pan ntsajkpts atse'e jetse'e jyoojntykat van'it paat ku atse'e nmiinnuvat, ¿tits mits je'e ve'e?, pamiinni ats mits.

²³ Van'it tse'e yakkojts'ukvaajñ jeja uts ajch jets uts tsa'a akujk jets ka'a ve'e y'oo'kut je ixpajkpa juu' ve'e je Pedro je Jesús y'amotutuvi pan ti ve'e játjup náxjup. Ax je Jesús, ka'ats je'e ve'e dunuujmi jets ka'a je'e ve'e y'oo'kut; jidu'ume'e dunuujmi: “Pan ntsajkpts atse'e jetse'e jyoojntykat van'it paat ku atse'e nmiinnuvat, ¿tits mits je'e ve'e?”

²⁴ Ax nmuja'vinupts aatse'e jets tyúvam je'e ve'e je tuvakojsun juu' ve'e pyuump je ixpajkpa juu' ve'e je Jesús ooy tyuntsojk.

²⁵ Jeja xa ve'e may viijn juu' jatye'e je Jesús tyoon kyojts juu' ve'e kayakjaay yap nak kujxp. Pan kuyakjavyejtkúx tse'e to'k viijn jado'k viijn, nnasja'vipts atse'e jets ka'a ve'e kuñupaadi ya naxviijnit it jetse'e kuyakjavyejtkúx nujom juu' jatye'e tyoon kyojts.

Jidu'um tse'e vya'kxatk je Oy Kats je Oy Ayook

Ku je Jesucristo vyaajñ jets mínupe'e je Espíritu Santo

¹ Ñumájiva Teófilo, je muto'k nak juu' ats mitse'e ntuknuja'yi, jemts atse'e njavyejtkujx nujom juu' jatye'e je Jesús tyon'ukvaan jets juu' jatye'e je jayu tyukyak'ixpajk'ukvaan. ² Ve'em tse'e duton'ukvaajñ dukojts'ukvaajñ van'it paat ku ve'e chajpejtni, je Espíritu Santo tse'e putajkijup vye'na namvaate'e dutuk'ix pan ti ve'e tyóndap kyótstap je kyukátsivatajk juu' ve'e vyinkoon. ³ Ku ve'e je jayu yak'oo'kjini, van'it tse'e jyoo-jntykpajknuva jetse'e va'ajts ñaajknuke'xnatajkiji may nax, ñuja'vidinup tse'e je jayu juu' ve'e íxjudu mótujudu jets joojntykip je'e ve'e je Jesús. Vujxtkupx xaaj tse'e ñaajknuke'xnatajkiji jetse'e dutukmukojtsti vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm.

⁴ Jemna tse'e je Jesús dumaadada vye'na ku ve'e ña'muxjidi:

—Ka'a ve'e yaja Jerusalén mpítsumdat, yaja tse'e x'a'íxtat ku ve'e je Dios Tee' je vyaanduk dukutyónut, ve'em ax jo'n x'amotunajxti ku ats miitse'e nvaajnjidi. ⁵ Tyúvam xa je'e ve'e jets je tsoxk naaj ve'e je Juan je jayu tyukyaknapajt, ax ve'e'nji tse'e ya it ñáxut, van'itts atse'e jem mja'vin kajxmda ntukyaknapéttat je Espíritu Santo, ve'em ax jo'n je Nte'yam je vyaanduk duyaktaajñ.

Ku je Jesús chajpejtni

⁶ Ku ve'e jem je Jesús dumaatve'nada, van'it tse'e du'amotutúvidi:

—Maja Vintsán, ¿myakvimpijtnuvape'e uxayam je israeejlit jayu je kyutojkun?

⁷ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'a xa miitse'e mtukkada'akjada jetse'e xnujávadat pan vin'ite'e je Dios Tee' nupaamduka dujayep jetse'e juu' dutónut; ⁸ ax mjayéptap tse'e je makkin ku ve'e je Espíritu Santo mnukada'akjadat, van'it tse'e je numay jayu xvaajnjadat jets pan atse'e. Yaja ve'e jerusaleenit kyajpun kujx du'ukva'anut, van'it tse'e nujom yaja judéait y'it jaat, jem samaariait y'it jootm, jets nujom vinxup to'k it to'k naxviijn.

⁹ Ku ve'e kyojtskujx, van'it tse'e je Jesús pyatajkini jetse'e ñajxni jem tsapjootm. Íxjudu tse'e je y'ixpajkpatajk. Van'it tse'e to'k pak je vínuts myejs jetse'e je Jesús duyotsni, ve'em tse'e du'ixtókidini. ¹⁰ Jemna tse'e pyat'ixta vye'na je y'ixpajkpatajk, van'it tse'e tun to'mayji numejtsk je ángeles pyaa'ténijidi poo'p xaxta, ¹¹ jetse'e jidu'um ña'muxjidi:

—Galiléait jáyuda, ¿tise'e mtumpat'íxtup jem tsajm tsov? Ya Jesús, juu' ve'e uxayam tuchajpét, ya'ajyam tse'e miinnuvap jado'k nax ax jo'n uxayam tux'ixta tuchajpét.

Ku je Matías je Judas dukuteni

¹² Van'it tse'e je kukátsivatajk choo'ndi joma ve'e je Olivos Kopk jetse'e vyimpijttinuva jem Jerusalén, ni ka'ajyji kojkm legua dumujékuma je kajpun. ¹³ Ku ve'e jye'ydi jem kajpun kajxm, van'it tse'e pyejtti jep mumejtsk nukavyet kujxp joma ve'e tutyanda vye'na. Jeme'e vye'nada je Pedro jets je Santiago, je Juan jets je Andrés, je Felipe jets je Tomás, je Bartolomé jets je Mateo, je Santiago juu' ve'e je Alfeo je myajntk, je Simón juu' ve'e je cananista partido dumaat y'ijit, jets je Judas juu' ve'e je Santiago je y'ónuk. ¹⁴ Nujomts je'e ve'e ijtp ñay'amókajada jetse'e chapkotsta. Je'e maatta tse'e je Jesús je y'utsatajk jets je María juu' ve'e je Jesús je tyaak. Jempa tse'e je viijnk ta'axtajkta.

¹⁵ Tsapkojtsp jets to'k muk tse'e y'ijitti, van'it tse'e je Pedro tyeni jeja jaanchja'vivatajk akujk, numókupx ja'ii'px jo'n tse'e vye'nada, jetse'e vyaajñ:

¹⁶ —Utsta ajchta utsta tsá'ada, tun vinkopk je'e ve'e jetse'e tyónjut juu' ve'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp ijtp, je'e juu' ve'e je Espíritu Santo je David tyukkojtsnajx, je'ets

je'e ve'e juu' ve'e y'ava'ni je Judas kajx, je'e juu' ve'e je jayu dıvovje'y jetse'e je Jesús dumátstat. ¹⁷ Uu'm maatts je'e ve'e y'ijt je Judas, ntukmaatjajepumduts uu'm je'e ve'e ya toonk. ¹⁸ (Ax je meen juu' ve'e pyajk je kyo'oy to'nun kajx, je'e tse'e yaktukjooy to'k viijn je naax. Je Judas tse'e naxkadaak jetse'e je tyiints pyajva'kxy jetse'e pyıtsumni je jyoot je myee'ts. ¹⁹ Ax nujom tse'e dunuja'vidi juu' ve'e tsuunidup jem Jerusalén, je'e kajxts je'e ve'e yaktukxaaji je naax juu' ve'e yakjooy Acéldama, je jerusaleenit ayookts je'e ve'e. Nuupun Naaxts je'e ve'e kyatsapıtsum.) ²⁰ Ax ve'em tse'e tyoojnji juu' ve'e jep Salmo kujxp vaamp jidu'um:

Va'an je tyajk dıtañu tukva'ajts,
ni pana ve'e jem kyatsaanat.

Vaampap tse'e jidu'um:

Va'ane'e viijnk dukuténaja dukutsuunaja.

Jidu'um tse'e vya'añ.

²¹ 'Ax ve'em tse'e, jeja xa ve'e uu'm maatta je yaa'tyajkta juu' ve'e tuy'it uu'm maatta nujom vinxupe'e je Maja Vintsán Jesús ñajxy tyajki uu'm maatta ²² van'ıtani ku ve'e je Juan je Jesús duyaknapejt jets van'ıt paat ku ve'e je Jesús chajpejtni. Tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e nuto'k je yaa'tyajk mpa'mumdat juu' ve'e du'ix je Jesús ku ve'e távani jyoojntykpajknuva vye'na, je'e tse'e je tuvakojsun dupámup jets ve'emam je'e ve'e.

²³ Van'ıt tse'e dupaamdi numejtsk jetse'e to'k yakvinkónut: je José juu' ve'e Barsabás yaktukxaajivap, yaktijpap tse'e Justo, jets je Matías. ²⁴ Van'ıt tse'e jidu'um chapkojstsi:

—Maja Vintsán, m'ixkujxp mnuja'vikujxp xa mitse'e nujom je jayu je jyoot je jya'vin jets je vyinma'yun, tuk'ixu aats to'k aaj pan pan mitse'e mvinkoon juu' ve'e ya numejtskta ²⁵ jetse'e dutónut je kukátsiva toonk juu' ve'e je Judas myasooknu je tyokin kajx jetse'e ñajxni joma ve'e tyukkada'akyju —jidu'um tse'e chapkojstsi.

²⁶ Van'ıt tse'e je suerte dıtoondi jetse'e dunujávatat pan pane'e tukkada'akjup. Ax je Matías tse'e ojs tyukkada'akyju. Van'ıt tse'e yaktukmupa'midini maat je numakto'k kukátsivada.

2

Ku je Espıritu Santo kyadaaky

¹ Ax ku tse'e dupaaty je pentecostés xaaj, jem tse'e vye'nada nujom je jaanchja'vivatajk to'k ka'ajyi amókada. ² Van'ıt tse'e tun to'mayji du'amotunajxti kyada'aky jem tsapjootm tsov ax jo'n je mak po j y'amu'u, jetse'e je tajk duyaktuknojnikujx joma ve'e vye'nada. ³ Jetse'e yak'ıxjidi je jan'ayee'nst jo'n juu' ve'e naxkadaak jem kyuvajkmda nuto'k nuto'k. ⁴ Van'ıt tse'e je Espıritu Santo je makkin jets je vinma'yun myoojyjidi anañujoma pan pan jatye'e jem ve'nidup jetse'e dutóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp, kyojsttu tse'e je ayook juu' ve'e kyavinmótudup, ve'em ax jo'n je Espıritu Santo myo'ojada jetse'e dukótstat.

⁵ Jem tse'e Jerusalén vye'nada je israeejlit jáyuda juu' ve'e je'ydu xaajiva, jetse'e je Nte'yam dıvinjávadat dıvintsá'agadat; may viijn tse'e je kajpun joma ve'e choo'ndi.

⁶ Ku ve'e du'amotunajxti juu' ve'e mókup ax jo'n je mak po j y'amu'u, van'ıt tse'e ñay'amojkijidi. Atıva atoki tse'e je numay jayu tyuntankajxti kux je y'aajam je y'ayookame'e y'amotunajxtu to'k jado'k ku ve'e yakmukojstsi. ⁷ Atıva atoki tse'e tyuntaandi jetse'e ñavyaajnji:

—¿Tis, ka je galiléait jáyuvap ya'a vine'eda juu' ve'e uxyam kojststap? ⁸ ¿Vintsose'e y'oya jetse'e n'amotunajxumda kakje'e ya n'aajamda ya n'ayookamda? ⁹ Jeja xa ve'e yaja juu' ve'e tsoo'ndu jem paartiait jets médiait y'ıt jootmda, jem Elam jets jem Mesopotamia, jem Judea jets jem Capadocia, jem Ponto jets jem Asia, ¹⁰ jem Frigia jets jem Panfilia, jem Egipto jets juu' ve'e tsuunidup jem áfricaıt y'ıt jootm juu' ve'e najxp javee'n jem Cirene. Jéjadava tse'e je israeejlit jáyuda jets je jayu juu' ve'e je israeejlit je jyaanchja'vin

dupanajkxtup juu' ve'e jem Roma tsoo'ndu. ¹¹ Nay jéjadava tse'e juu' ve'e tsoo'nduva jem Creta jets jem Arabia. Ax nujom tse'e n'amotunajxumda ya n'avintsö aajamda ya n'avintsö ayookamda juu' ve'e xtukmukojssumdup je Nte'yam je myajin.

¹² Atuva atoki tse'e tyuntankajxti, ka'a tse'e du'ukmutaayvaattini vintsö ve'e jyátukadat. Jidu'um tse'e ñay'amotutúvajada vimpit atuj:

—¿Tis ya'a vine'e tyijp? —nay ve'empa— ¿Tis ya'a vine'e ñukajtsp?

¹³ Ax jempa tse'e juu' ve'e dunuxiiktu dutukxiiktu je jaanchja'vivatajk. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Mookjudup xa ya'a ve'e. Ta xa ya'a ve'e du'oknaxta je tsaaydum pa'ajk naaj.

Juu' ve'e je Pedro vyaajniju je jayu

¹⁴ Van'it tse'e je Pedro tyeni maat je viijnk kukátsivada juu' ve'e numakto'k ijttu, jetse'e makk dumukajts je jayu. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Mii'tsta, nmu'israeejlit jáyuda, nujom pan pan jatye'e yájada Jerusalén, amotunaxta oy juu' atse'e nkotsuvaampy. ¹⁵ Ka'a xa ya'a ve'e myo'okjada ax jo'n miitse'e mvinmayda, ajópum xaajnume'e uxyam. ¹⁶ Ya'a juu' ve'e uxyam toojnjup kojtsjup, ya'ats je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Joel jyaay jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. Jidu'um tse'e dujaaj:

¹⁷ Vaamp xa ve'e je Nte'yam:

“Ku ve'e tyáminit je itakax,
mpámupts atse'e jem jya'vin kajxmda je n'Espíritu nujom je jayu juu' ve'e to'k it to'k
naxviijn tsuunidup,

kyojtsnáxtap tse'e ats je n'ayook je mmajntktajkta jets je mnaaxtajkta,
nyak'ixtapt atse'e juu' atse'e ntsajkp je mmuutskit ónukta,
kuma'ajtap tse'e je mmújit jáyuda.

¹⁸ Mpámupts atse'e jem jya'vin kajxmda je n'Espíritu pan pan jaty atse'e xmutoondup
xmupajktup,

je yaa'tyajk jets je ta'axtajk,
jetse'e dukojtsnáxtat ats je n'ayook.

¹⁹ Nyakjéjapts atse'e jem tsajviinm juu' jatye'e yaktuk'atúvap,
mpámupts atse'e je nuja'vin jem naxviinm:
je nuu'pun jets je jaajn, jets ooy je jok.

²⁰ Vinkoo'tsinup tse'e je aampa xaaj,
jetse'e nuu'pun jo'n je aampa po'o cháptsinit,
ka'ana ve'e dupaa'ty vye'nat je xaaj ku ve'e je Maja Vintsán kyadaaknit,
je xaaj juu' ve'e dunumájap jetse'e dunuvinkópkat.

²¹ Nujom tse'e pan pan jatye'e je Maja Vintsán dujaanchja'vidup,
je'e tse'e tso'oktap.”

Jidu'um tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ.

²² Van'it tse'e je Pedro jyaa'kvaajñ:

—Nmu'israeejlit jáyuda, amotunaxta ya ayook. Oy miitse'e xnujávada je majin jets je mújit atuva jets je mújit nuja'vin juu' ve'e jeja miits mvinkujkta je Nte'yam je kyutojkun kajx tyoon je Jesús, je nazarétit jayu. ²³ Je Nte'yam tse'e dunupaajmtki juu' ve'e je Jesús játjup náxjup, ñuja'vits je'e ve'e jets yakpámup je'e ve'e jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajjudup. Miits xa je'e ve'e myakjay'oo'kjudu. Ko'oy jáyuts je'e ve'eda juu' ve'e yakcruuzpejtjudu. Je'e tse'e tyoondu juu' miitse'e mtsojktu. ²⁴ Ax je Nte'yamts je'e ve'e duyakjoojntykpajknuva, je oo'kune'e tuknuvaatsjinu, kux ka'a ve'e je oo'kun je kutojkun dujayep jetse'e aa'k dutunyaktánut. ²⁵ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n juipani je David dukojtsnajxy je Jesús je y'ayook. Jidu'um tse'e vyaajñ:

Nxa'ma'ixp atse'e je Maja Vintsán jeja ats nvinkujk,
je'e maatts atse'e n'it,

ve'emts atse'e nkativinmay,

²⁶ je'e kajx tse'e xyoonduk ats ya njoot ya nja'vin jets ats mitse'e nyakmaja nyakjaancha. Je'e kajxts atse'e to'k joot n'it,

kux óyam atse'e n'oo'kut, joojntypajknouvaps atse'e.

²⁷ Ka'ats mitse'e ats ya njoot ya nja'vin xmaso'okut jem je oo'kun kya'm,

ka'a ve'e xyakjajtpat jetse'e mya'atut ats ya nni'kx ya nkoop, ats, mits je mVa'ajts Jayu.

²⁸ Xtuk'ix ats mitse'e je too' juu' atse'e nyo'oyup jets atse'e xa'ma kajx njoojntykinit, xyakxoondukupts ats mitse'e ku atse'e n'ijtnit mits maat.

Jidu'um tse'e je David dukojtsnajxy je Jesús je y'ayook.

²⁹ 'Nmu'israeejlit jáyuda, va'ajts xa ve'e nnuja'vimda jets oo'ke'e je njujpit jáyuvamda David, jetse'e ñaxtajkini, kux jeena ve'e je it joma ve'e ñaxtajki. ³⁰ Ax je David, je Nte'yam je y'ayookts je'e ve'e kyojtsnajx, ñuja'vits je'e ve'e jets tukvinva'niju je'e ve'e je Nte'yam jets to'ke'e je chaan je kyooj kyuténajat kyutsaanajat, je'ets je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e duyakkutojkjap je Nte'yam je jyayu ve'em ax jo'n je David duyakkutojkji je njujpit jáyuvamda. ³¹ Y'ixts je'e ve'e je David jets joojntypajknouvape'e je Cristo, ve'eme'e vyaajñ jets ka'a ve'e je Cristo je jyoot je jya'vin tyuntánut jem je oo'kun kya'm jets ka'a ve'e je ñi'kx je kyopk mya'atut. ³² Ax je Cristo, je Jesuusjyamts je'e ve'e. Je Nte'yamts je'e ve'e duyakjoojntypajknuva. Je'ets aatse'e mpuump je tuvakojsun jets n'ix aats je'e ve'e ku ve'e távani jyojntypajknuva vye'na. ³³ Ax je Nte'yamts je'e ve'e tuknumájijinu jeja y'aka'yun pa'ayi, jetse'e dumooyini je kutojkun jetse'e dukéxut je Espíritu Santo, ve'em ax jo'n je Nte'yam tyukvinva'niji. Ax nujomts ya'a ve'e juu' ve'e tux'ixta tux'amotunaxta, je Espíritu Saantots ya'a ve'e duyakjéjip. ³⁴ Ka je Daviijape'e tsajpejt. Jidu'ume'e viinm vyaajñ:

Je Nte'yam xa ve'e dunuujmi ats je nMaja Vintsán:

“Ajxtuku yaja ats n'aka'yun pa'ayi ³⁵ namvaat atse'e nyakvintókida pan pan jatye'e mtso'oxpajkjudup.”

Jidu'um tse'e je David du'ava'ni juu' ve'e je Nte'yam kyojts.

³⁶ 'Mii'tsta, nmu'israeejlit jáyuda, ve'em xa ve'e dutsak jetse'e va'ajts xnujávadat jets je Jesús, juu' ve'e myakjacryuuzpejtjudu, je'ejjam tse'e je Nte'yam pyaam Maja Vintsán, je Cristo, juu' ve'e vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

³⁷ Ku ve'e du'amotunajxti, van'it tse'e ñatyukja'vijidi je tyokin jetse'e du'amotutúvidi je Pedro maat je myukukatsivatajk:

—Nmu'israeejlit jáyuda, ¿tis aatse'e ntónup?

³⁸ Van'it tse'e je Pedro y'atsoojvjidi:

—Vinmayumpijttini, masooktini je mko'oy joojntykinda, van'it tse'e mnapéttat je'e kajx jetse'e nujava tyánut jets je Jesucristo ve'e mpanajxuvaandup, ve'em tse'e myaktokinmee'kxtat jetse'e tyakat jem mja'vin kajxmda je Espíritu Santo.

³⁹ Mtukvinva'nijidu xa miitse'e je Nte'yam je Espíritu Santo, yaktukvinva'niduva tse'e je m'ónukta jets nujom pan pan jatye'e jékumda, nujom tse'e pan pan jatye'e je Maja Vintsán vyinkaamp, uu'm je nNte'yamamda.

⁴⁰ Van'it tse'e je Pedro je numay jayu dujaa'kkojtsjidi, may viijn tse'e je jayu dutukmukojtsti. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Masooktini je mko'oy joojntykinda, ka'a tse'e xmaatvintókikat ya ko'oy jáyuda.

⁴¹ Ax nujom tse'e pan pan jatye'e dukuvajktu je'e je y'ayook, napejttu tse'e. Je xaaj tse'e jyaa'knuyojkidi janutoojk miijl jo'n je jáyuda pan pan jatye'e dujaanchja'vidu je Jesús.

⁴² Ijtp tse'e du'amotunaxta juu' ve'e je kukátsivatajk tuk'ixjudup jetse'e to'k aaj to'k joot dujayepa, ve'em tse'e chapkotsta jetse'e amoka je chapkaaky dutojkva'kxta ax jo'n je Jesús dutuujn maat je y'ixpajkpatajk ku ve'e jado'k nax dumaat'a'óxini.

Vintso je jaanchja'vivatajk oy jayu ñapyajmjidi

⁴³ Tsa'agataandu tse'e nujom je jayu juu' ve'e dukakuvajktu je ayook; ax je kukatsivatajk, ooy tse'e je majin jets je mujit atuva dutuntoondi je Nte'yam je kyutojkun kajx. ⁴⁴ Nujom tse'e pan pan jatye'e dujaanchja'vidu je Maja Vintsan, ijtpes je'e ve'e nay'amokajada, oy jayu tse'e napyamjada maat je myujaanchja'vivatajka. Pan pan tse'e jep juu' dumaat, tyuknu'ayo'vidup tse'e pan pan jatye'e katih'ijtuxjudup, ⁴⁵ jetse'e dutoo'kta juu' jatye'e y'ixtup jyajejptup jetse'e je meen duyaktonda pan vintso ve'e juu' kya'ijtuxjada to'k jado'k. ⁴⁶ Jovum xaaj tse'e nay'amokajada jep maja tsaptujkp jetse'e tajkm tajkm je tsapkaaky dutojkva'kxta jetse'e to'k muk kyayda. Xoonduk aaj xoonduk joot tse'e ve'em dutonda, to'kji tse'e je jya'vinda to'kji tse'e je vyinma'yunda. ⁴⁷ Ijtp tse'e je Nte'yam dujaa'myesta. Oya'vijidu tse'e anañujoma je jayu juu' ve'e dukajaanchja'vidup je Jesucristo. Jovum xaaj tse'e je Maja Vintsan dujaa'kyaknuyoka pan pan jatye'e je Jesucristo dujaanchja'vidup jetse'e ve'em dujayeptat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

3

Ku to'k je jayu jyotkadaaky juu' ve'e je tyek dukatukyo'yp y'ijt

¹ Toojk yaaxp tse'e vye'na ku ve'e je jayu chapkats, van'it tse'e je Pedro maat je Juan najkxti jep maja tsaptujkp. ² Jovum xaajts je'e ve'e jep maja tsaptak'aagup y'it to'k je yaa'tyajk juu' ve'e ka'o'yixjup jetse'e je tyek dukatukyo'oyut, ve'emam je'e ve'e kye'x. Yakpatsaampes je'e ve'e jetse'e najkx jep yakjuk jeja je maja tsaptak'aka'a vyinkujk juu' ve'e duxaaj Tsoj. Jep tse'e je jayu je meen du'amotu pan pan jatye'e tajkidup jep maja tsaptujkp. ³ Ku ve'e je yaa'tyajk du'ix jets jep'e maja tsaptujkp je Pedro maat je Juan tyakava'anda, jetse'e du'uk'amotu je meen. ⁴ Van'it tse'e je Pedro maat je Juan vyin'ixjidi, jetse'e je Pedro je yaa'tyajk dunujmi:

—Vin'ixu aats.

⁵ Van'itts je'e ve'e du'a'ixtk je Pedro maat je Juan, ve'emts je'e ve'e y'ukvinmaajy jets je meene'e yakmo'ovaamp. ⁶ Ax jidu'um tse'e je Pedro na'muxji:

—Ka'a atse'e ti oro ka'a atse'e ti plata nmaada. Juu'ts atse'e nmaat, nyajkypts atse'e. Je Jesucristo, je nazaretit jayu, je'e tse'e myakjotkadaakjinup. Tena jets jaamni.

⁷ Van'it tse'e je Pedro je yaa'tyajk je y'aka'yun ka'aj dumajtsji jetse'e duyakténini. Tun jatyi tse'e je tyekuyo'kt jets nujom je tyek myakpajkni, ⁸ jetse'e yejtsuk. Van'it tse'e yo'y'ukvaanni, jetse'e je Pedro maat je Juan dumaattajkidi jep maja tsaptujkp, yo'ynup, yejtsuknup, jetse'e je Nte'yam dutunyakmajini dutunyakjaanchini. ⁹ Nujom tse'e je jayu y'ixji ku ve'e yo'yni jetse'e dutunyakmajini dutunyakjaanchini je Nte'yam. ¹⁰ Atuva atoki tse'e tyuntaandi, ka'a tse'e du'ukmutaayvaattini vintso ve'e jyatukadat kux y'ixada je'e ve'e je yaa'tyajk juu' ve'e je tyek dukatukyo'yp y'ijt jets nuja'vidinupe'e jets je'e je'e ve'e juu' ve'e je meen du'amotup tuy'it jeja je maja tsaptak'aka'a vyinkujk juu' ve'e duxaaj Tsoj.

Ku je Pedro kya'amaajy joma ve'e je eputsooktkun juu' ve'e duxaaj je Salomón Jye'e

¹¹ Je yaa'tyajk juu' ve'e je tyek dukatukyo'yp y'ijt, ka'a tse'e dumaasak je Pedro maat je Juan. Nujom tse'e je jayu atuva atoki noomp najkxti joma ve'e je eputsooktkun juu' ve'e duxaaj je Salomón Jye'e. ¹² Ku ve'e je Pedro du'ix, van'it tse'e je numay jayu dunujmide:

—Nmu'israeejit jáyuda, ¿tyajxse'e xtuk'atúvada? ¿Tyajxts aatse'e xvini'ixta ax jo'n aats ya'a ve'e kunyakyopyuk aats ya n'avintso makkin kajx aats ya n'avintso va'ajts joot kajx? ¹³ Je nujpit jáyuvamda, je Abraham, je Isaac, maat je Jacob, je'e je Nte'yamda tse'e duyakmaji duyakjaanchi je y'Onuk Jesús, je'e juu' miitse'e mpaamdinu jem je Pilato kya'm. Ku ve'e je Pilato y'ukmaso'okuvaajnji naspaka, ka'ats miitse'e xyakjajti. ¹⁴ Nojk'oy xa ve'e kux'amótudi jetse'e kuyakmasaak je Jesús, va'ajts jayu je'e ve'e jets tuv je jyayuvini je joojntykin. Ax ka'a tse'e ve'em xtoondi. Je'ets miitse'e m'amótudu

jetse'e tyánut naspaka to'k je yakjaju'oo'kpa. ¹⁵ Je'ets miitse'e myakjay'oo'kjudu pane'e je joojntykin duyajkp. Ax je Nte'yam tse'e yakjoojntykpajkinuva. Mpuumptse'e je tuvakojsun jets n'ix aats je'e ve'e je Jesús ku ve'e távani jyoojntykpajkinuva vye'na. ¹⁶ Je Jesusjyam tse'e tuduyakjotkadaakni, tudumajumooyini ya yaa'tyajk juu' ve'e m'ixtup jetse'e m'ixada. Je'e kajx ku aatse'e njaanchjáva je Jesús, je jaanchja'vin tse'e dutoomp jetse'e ya yaa'tyajk tucha'ak, ve'em ax jo'n uxyam x'ixta jo'n.

¹⁷ 'Miits, jáyuda, maat je myakkutojkpada, myakjay'oo'kjudu tse'e je Jesús. Ax nmuja'vipts atse'e jets ka'a ve'e oy xnuja'vidi juu' ve'e mtoonda. ¹⁸ Ve'em tse'e je Nte'yam dukutyuujn juu' ve'e y'ava'ni je y'ayook kojtsnajxpatajkta, je'ets je'e ve'e jets tsaachpaa'tupe'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. ¹⁹ Je'e kajx tse'e, vinmayumpijttini, masooktini je mko'oy joojntykinda, panajxtini je Nte'yam, ve'em tse'e je Nte'yam mtokinmee'kxjadat jetse'e xjayéptat jem mja'vin kajxmda je xoojntkun juu' ve'e je Maja Vintsán mmo'ojadap. ²⁰ Je Nte'yam tse'e dukejxnuvap je Cristo, ²¹ óyame'e vinkopk jetse'e uxyam je Cristo jem tsapjootm tyánut. Ku ve'e je Nte'yam nujom juu' jaty duyak'o'yikáxut, van'it tse'e je Cristo myiinnuvat jado'k nax, ve'em ax jo'n jujpani vyaandi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. ²² Jidu'um xa ve'e je Moisés dunuujmi je njujpit jáyuvamda: “Vinkánani xa ve'e je Maja Vintsán, je nNte'yamamda, dujayep nuto'k uu'm je njáyuvamda, ve'em ax jo'n atse'e xvinkaajn, juu' ve'e mkojtsnajxuxjadap je Nte'yam je y'ayook, je'e tse'e mkats'amotunáxtap. ²³ Pan pan tse'e dukamajapaamp je ayook juu' je'e ve'e kyótsup, ka'ats je'e ve'e y'ítut je Nte'yam je jyayu.” Jidu'um tse'e je Moisés vyaajñ.

²⁴ Van'it tse'e je Pedro jyaa'kvaajñ:

—Ax ve'em tse'e, van'ítani ku ve'e je Samuel jyoojntyki jets pan pan jatye'e jaa'kmiindu, ñukojtstu tse'e nujom je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta juu' ve'e uxyam toojnjup kojtsjup. ²⁵ Uu'm xa ve'e xtsaanimdudup xkoojimdudup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Xtukkadaakumdudups uu'm je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam tyukvinva'nidu je njujpit jáyuvamda. Jidu'um tse'e je Nte'yam dunuujmi je Abraham: “Mits je mtsaan je mkoj kajx tse'e dupaa'ttat je kunoo'kxun je jayu pan nuvinxupe'e chaanada to'k it to'k naxviijn.” ²⁶ Ku ve'e je Nte'yam je y'Onuk Jesús dukejx yaja naxviijn, too'vajkpts uu'm'e'e xtuknukejxumdi jetse'e xkunoo'kxumdat, ve'em tse'e nmasookumdinit nujom juu' jatye'e ka óyap.

4

Ku je Pedro maat je Juan dūvinténidi pan pan jatye'e dūnumájidup jep tsaptujkp

¹ Jemna tse'e je Pedro maat je Juan dumukotsta vye'na je numay jayu, van'it tse'e ñuje'yjidi je tee'tajk maat je saduceotajk jets je tsaptakmutoompa juu' ve'e dūnūvintsánip je tsaptakmutoompatajk, ² je'e ve'e ejkjudup ku ve'e je Pedro maat je Juan je jayu dūvaajnjada jets joojntykpajkinuva ve'e je Jesús, jetse'e je jayu dūvaajnjiduva jets joojntykpajknuvape'e je jayu je'e kajx ku ve'e je Jesús jyoojntykpajkinuva. ³ Van'it tse'e yakmajtsti jetse'e yakpoxuntakpaamdi kux tánani ve'e van'it je it vye'nini, je kujápite'e duyakpitsumuva'anda jetse'e dutokimpayo'oydat. ⁴ Ax numay tse'e pan pan jatye'e du'amotunajxtu je ayook juu' ve'e je Pedro tukka'amaajjudu, je'e tse'e dujaanchja'vidu je Jesús. Tunjaa'knuma'yidu tse'e pan pan jatye'e je Jesús dujaanchja'vidu, ax ve'em tse'e jye'ydi numugooxk miijl jo'n je yaa'tyajkta, apuk je ta'axtajkta maat je pi'k ónukta.

⁵ Je kujápit tse'e ñay'amojkijidi jem Jerusalén je israeejlit yakkutojkpada maat je myújit jáyuda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpada. ⁶ Je'e maat tse'e vye'niva je Anás, je tee' je'e ve'e juu' ve'e dūnūvintsanikajxp je tee'tajkta, nay ve'empana je Caifás, je Juan, je Alejandro, jets nujom je tee'tajk je vyintsanda. ⁷ Ku ve'e ñay'amojkijidi, van'it tse'e

dunukejxidi je Pedro maät je Juan. Ku ve'e duyakmiindi, van'it tse'e jeja itakujk dupaamdi, jetse'e du'amotutüvidi:

—¿Pan tse'e tumna'muxjada jets ya'a ve'e xtóndat? ¿Pane'e ya kutojkun mmoojyjudup?

⁸ Van'it tse'e je Pedro je Espíritu Santo myoojyji je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, jetse'e vyaajñ:

—Miiſta, je kajpun je ñuvintsanda, mújit jayutajkta, ⁹ miits xa aatse'e x'amotutüvidup je y'oy je'e juu' ve'e yaktoojnji to'k je jayu juu' ve'e pajkjup tuy'it. Je'e ve'e mnujavavaandup vintso ve'e y'o'yini. ¹⁰ Yájats atse'e miits mvinkujkta n'avana jetse'e xnujávadat vintso ve'e ya jayu mvinténajada mak katsots. Ax ka miitsjyap tse'e mnujávadap, nay ve'empa ve'e dunuja'viduvat nujom pan joma jatye'e je israeejlit jayu. Je Jesucristo, je nazarétit jayu, je'e juu' miitse'e myakjacryuuzpejtjudu jetse'e je Nte'yam yakjoojntykpajkinuva, je'e tse'e je kutojkun duyajk jetse'e ve'em ya majin yaktún. ¹¹ Ve'em xa miitse'e xtonda ax jo'n je pojtspatajk juu' ve'e dumasooktu to'k je oy tsaaj kuxe'e duko'oyja'vidi. Ax ux'ook tse'e je oy tsaaj yakpuujm joma ve'e dunuvinkopkikux je maja tsaptakpats. Ve'em tse'e xtonda kuxe'e xko'oyjávada je Jesucristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam pyaam jetse'e dunuvintsanikajxnit nujom juu' jaty. ¹² Je Jesusji tse'e o'yixjup jetse'e xmo'yumdat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Ni pana xa ve'e je Nte'yam jado'k dukatuknuvana yaja tsajp pa'tki jetse'e je ntókinam xtuknuvaatsumdat —jidu'um tse'e je Pedro vyaajñ.

¹³ Ku ve'e du'ixti jets mak aaj mak joote'e je Pedro maät je Juan kyotsta, jetse'e dunuja'vidi jets ka'a ve'e y'ixpükada, atüva atoki tse'e tyuntaandi. Van'it tse'e je nuja'vin dupajkti jets je'eda ve'e je Jesús dumaatvíttu. ¹⁴ Jempa tse'e vye'niva je yaa'tyajk juu' ve'e je tyek dukatukyo'yp y'ijt, je'e kajx tse'e dukoo'kmutaayvaattini pan vintso ve'e kudunuvampejtti. ¹⁵ Van'it tse'e yakkejxpítsumdi jetse'e aje'ejyji tyaandi jetse'e dukojtsmóktat. ¹⁶ Jidu'um tse'e ñavyaajnidi vimpit atuj:

—¿Tise'e nto'numdap maät ya jáyuda? Ñuja'vidinup xa ve'e nujom pan pan jatye'e tsuunidup yaja Jerusalén jets ta ya'a ve'e ya jayu duyakjotkada'akta. Ka'a tse'e ñun'oya vintso ve'e nva'numdat jets ka'a ya'a ve'e je majin tudutonda. ¹⁷ Va'an tse'e du'atsa'kimda jetse'e ni pana dukoo'ktuknuja'vidinit je Jesús jye'e, ve'em tse'e kyajaa'kva'kxtukut ya ayook —jidu'um tse'e ñavyaajnidi.

¹⁸ Van'it tse'e duvatsoovdi jetse'e dutukpavaandi jets ni vintsova ve'e je jayu dukoo'kvaajnjdinit ukpu dukoo'ktuknuja'vidinit je Jesús jye'e. ¹⁹ Ax van'it tse'e je Pedro maät je Juan ña'muxjidi:

—Payo'oyda n'it viinm pan oy je'e ve'e jeja je Nte'yam vyinkujk jets miitse'e myakkatsapáktat jets ka'a ve'e je Nte'yam. ²⁰ Ka'a xa ve'e nvaat jets aats je'e ve'e nkah'avánat juu' aatse'e n'ix jets juu' aatse'e n'amotunajx.

²¹ Ku ve'e dujaa'ktoondi vintso ve'e du'atsa'agadat, van'it tse'e dumasookti, ka'a tse'e dupaatti ti ve'e tyukkutsaachpaadap, kux nujome'e je jayu je Nte'yam duyakmájidi duyakjaanchidi je'e kajx juu' ve'e toojnju kojtsju. ²² Je yaa'tyajk juu' ve'e jotkadaaknu, vujxtkupx joojnt náxyanits je'e ve'e vye'na.

Ku je jaanchja'vivatajk je Nte'yam du'amótudi je mak aaj je mak joot

²³ Ku ve'e yakmasookti je Pedro maät je Juan, van'it tse'e ñajkxti joma ve'e je myujatyoo'tajkta, jem tse'e dutukmumaajntykti vintso ve'e ña'muxjidi je tee'tajk je vyintsanda maät je israeejlit je myújit jáyuda. ²⁴ Ku ve'e du'amotunajxti, van'it tse'e nujom chapkojtsti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Maja Vintsán, mits xa ve'e je Nte'yam. Mits tse'e mpaam ya tsajp ya naax, je maaxy naaj, jets nujom juu' jatye'e ijtp jem tsajviinm jets yaja naxviijn. ²⁵ Myajk mitse'e ya ayook juu' ve'e je Espíritu Santo tyukkojtsnajx je David. Jidu'umts je'e ve'e vyaajñ:

¿Tyajx tse'e ñaajkjotma'atjada je jayu juu' ve'e ka je israeejlitap
jetse'e je israeejlit jayu duvinmayda jetse'e dutóndat juu' ve'e ka'oyixjudup?

²⁶ Nay'amojkijidu tse'e je naxviijnit yakkutojkipada jetse'e dutso'oxpáktat je Maja Vintsán maat je Cristo.

Jidu'um tse'e ya ayook juu' ve'e je Espíritu Santo je David tyukkojtsnajx.

²⁷ Tyúvam xa ya'a ve'e juu' ve'e je Espíritu Santo kyojts. Navyaatju xa ve'e je Herodes maat je Poncio Pilato je vyinma'yunda maat je israeejlit jáyuda jets pan pan jatye'e ka je'epta, je'e tse'e dutso'oxpajktu je mva'ajts ónuk Jesús, juu' mitse'e mvinkoon jetse'e yakkutojknit. ²⁸ Ve'emts je'e ve'e dutoondi juu' ve'e mnupaajmtki jetse'e ve'em tyónjut kyótsjut. ²⁹ Maja Vintsán, amotunaxu to'k aaj uxuyam vintso ve'e vya'anda jets aatse'e x'atsa'agadat. Mooyk aats mitse'e je mak'k aaj je mak'k joot jets aatse'e ve'em je jayu nvaajnjadat je mkats je m'ayook kaja'vina katsa'kina, aats, mits je mmutoompa je mmupajkpa, ³⁰ jets aatse'e mits je mkutojkun kajx je pa'am jayu nyakjotkada'aktat, jets aatse'e je mva'ajts ónuk Jesús je mak'kin xmo'ot jets aatse'e ntónut je mújit atuva jets je majin.

³¹ Ku ve'e chapkojtskajxti, van'it tse'e y'ojxi jem joma ve'e vye'nada. Nujom tse'e je Espíritu Santo myoojyjidi je mak'kin jets je vinma'yun jetse'e dutóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp, mak'k aaj mak'k joot tse'e je Nte'yam je kyats je y'ayook dukojtsti.

Vintso je jaanchja'vivatajk dutukjoojntykidi juu' ve'e y'ixtu jyajejptu

³² Je numay jayu juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vidu, to'kji tse'e je jya'vinda to'kji tse'e je vyinma'yunda. Ni pana tse'e kyava'añ jets y'avintso je'e je'e ve'e pan tii, nujom juu' ve'e y'ixtup jyajejptup, ve'em tse'e dujávada jets nujome'e duje'eda. ³³ Je kutojkun maat tse'e ooy je kukatsivatajk dutun'ava'nidi jets joojntykpajknuva ve'e je Maja Vintsán Jesús. Ooy tse'e je Nte'yam tyunkunoo'kxjada anañujoma. ³⁴ Ka'a ve'e pan pane'e juu' nunka'ijtxjudup, kux je'eda pan pan jatye'e je naax ukpu je tajk dujajejptup, tyoo'ktupts je'e ve'e ³⁵ jetse'e je meen je kukatsivatajk dutukkatákada, ve'em tse'e to'k jado'k yakma'a pan vintso ve'e juu' kya'ijtxjada.

³⁶ Jem tse'e vye'na to'k je jayu juu' ve'e je Leví je chaan je kyooj, Joseejts je'e ve'e xyaa, chípreit jayu, Bernabé je'e ve'e je kukátsiva tyijjada. (Jidu'um tse'e kyatsapítsum je Bernabé, Yakjot'amájiva.) ³⁷ Je Bernabé tse'e to'k viijn je naax dutoo'k jetse'e je meen dutukkatáiki je kukátsivatajk.

5

Je tokin juu' ve'e tyoondu je Ananías maat je Safira

¹ Ax jempa tse'e jado'k je jayu juu' ve'e Ananías duxaa. Je'e maat je ñuda'ax Safira, je'e tse'e to'k viijn je ñaax dutoo'ktu. ² Van'it tse'e je Ananías dupajkva'kxy je naxtsov jetse'e to'k viijn dutukkatáiki je kukátsivatajk, ve'em ax jo'n nujom je meen kuy'ijt. Ñuja'vipts je'e ve'e je ñuda'ax jets ve'eme'e dutonuva'añ. ³ Van'it tse'e je Pedro dunuujmi je Ananías:

—Ananías, ¿tyajxts mitse'e je Satanás tux'ituma'a jetse'e tutyaka jem mja'vin kajxm jetse'e ve'em xvin'aa'nuva'añ je Espíritu Santo? Mnapyaajmjup xa mitse'e ax jo'n to'k ka'ajyji je mnaxtsov taa kuxyakmejts; ax ta tse'e xpukán. ⁴ ¿Ka mits je mnaaxap je'e ve'e tuy'it? Ku tse'e tuxtaa'k, ¿ka mits je mmeenapts je'e ve'e tuy'it? ¿Tyajxts mitse'e ve'em tumjátuka? Ka je jáyuvap xa mitse'e mvin'u'um; je Nte'yame'e mvin'aa'nuvaampy.

⁵ Ku tse'e je Ananías du'amotunajxy, aa'k tse'e ñaxkadaaky. Ax nujom tse'e pan pan jatye'e dumótudu vintso ve'e y'aa'k, ooy tse'e tyuntsa'kipajkkajxti. ⁶ Ku ve'e je Ananías y'aa'k, van'it tse'e je vajutyajk tyénidi, jetse'e je ñi'kx je kyopk dutukvimpitti je vit, jetse'e duyaknajkxtini naxtajkiva.

⁷ Ku ve'e toojk hora jo'n je it ñaxy vye'na, van'it tse'e je Ananías je ñuda'ax jye'y. Ka'ats je'e ve'e dunujava ti ve'e toojnju kojtsju. ⁸ Van'it tse'e je Pedro y'amotutúviji:

—Vaajnja ats, ¿vanxúpame'e tumyakmo'oda ku ve'e tuxtoo'kta je mnaax?

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Vanxúpam xa je'e ve'e.

⁹ Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—¿Tyajx tse'e tuxkojtsmókta jetse'e xvin'aa'ndat je Espíritu Santo?, juu' ve'e ijtp jem je Maja Vintsán jya'vin kajxm. Uxep xa ve'e tak'aagup myejtstini juu' ve'e ojts je mnuyaa'y tuduyaknaxtajkidini. Uxyamts mits je'e ve'e najkx myaknaxtajkijidinuva —jidu'um tse'e je Pedro vyaajñ.

¹⁰ Tun je'yji tse'e ñaxvipp jeja je Pedro vyinkujk jetse'e je jya'vin tyukvaatsjini. Ku ve'e tyajkidi je vajutyajkta, aa'kani tse'e dupaattini. Van'it tse'e duyakpítsumdini jetse'e ojts duyaknaxtajkidini jeja je ñuyaa'y pya'ayi. ¹¹ Tsa'kipajktu tse'e je jaanchja'vivatajktta jets nujom pan pan jatye'e dumótudu.

Ku ooy je mújit nuja'vin jets je mújit atuva yaktuujn

¹² Tyoondu tse'e je kukátsivatajk jeja je numay jayu vyinkujk ooy je mújit nuja'vin jets je mújit atuva je'e kajx ku ve'e je Nte'yam je kyutojkun myoojyidi. Jem tse'e je jaanchja'vivatajk ñay'amókajada y'ijit to'k ka'ajyjida joma ve'e je eputsooktkun juu' ve'e duxaaj je Salomón Jye'e, to'kji tse'e je jyootta je jya'vinda to'kji tse'e je vyinma'yunda. ¹³ Cha'kidup tse'e je numay jayu jetse'e je jaanchja'vivatajk dumaatnay'amókajadat; óyam tse'e vye'ema, vintsa'kijidup tse'e anañujoma je jayu. ¹⁴ Ax jaa'knuma'yi'ataatstinu tse'e je jayu juu' ve'e dujaanchja'vidup je Maja Vintsán, je yaa'tyajkt jets je ta'axtajk. ¹⁵ Je jayu juu' ve'e jemda, je'e tse'e duyakpítsumdu jem maajntkun kajxm je pya'am jáyuda jetse'e dupaamdi jeja too' aajy joma ve'e je Pedro ñaxuva'añ, ve'em tse'e oyje'e je y'ake'exa pyaa'tjadat jetse'e jyotkada'aktat. ¹⁶ Je'yduva tse'e numay je jayu juu' ve'e jem viijnk kajpun kajxm tsoo'ndu juu' ve'e je Jerusalén dumutámidup, yakje'myojktu tse'e je pya'am jáyuda maat je'e pan pan jatye'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap. Nujom tse'e duyakjotkadakkajxtini.

Ku je kukatsivatajk yakmajtsti

¹⁷ Van'it tse'e jyotma'tti je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta maat je saduceotajk juu' ve'e myaatve'nidup, ¹⁸ je'e kajx tse'e je kukátsivatajk duyakjamyajtsjidi jetse'e duyakjapyaaajmjidi jep poxuntujkp. ¹⁹ Ax to'k tse'e je Maja Vintsán je y'aangeles koo'ts je poxuntak'aka'a duyak'avaach jetse'e je kukátsivatajk duyakpítsumdi, jetse'e dunuujmidi:

²⁰ —Najkxta jep maja tsaptujkp, jep tse'e je numay jayu xvaajnjadat pan vintso ve'e dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

²¹ Ku ve'e du'amotunajxti, van'it tse'e je kujápit tyajkidi jep maja tsaptujkp jetse'e je jayu duyak'ixpajkti.

Ax je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta maat je jayu pan pan jatye'e myaatta vye'na, je'e tse'e duvomojktu pan pan jatye'e dunumájiduvap jep tsaptujkp. Van'it tse'e dunukejxidi je kukátsivada jep poxuntujkp. ²² Ku ve'e je tsaptakmutoompa jye'ydi jep poxuntujkp, ka'ats jepe'e dupampaatti, van'it tse'e vyimpijttinuva je kats maat, ²³ jetse'e vyaandi:

—Oy atuk xa aatse'e je poxuntajk tumpaa'ty. Jep tse'e vyinténajada pan pan jatye'e du'ix'ijttup. Ax kuts aatse'e tunyak'ava'ach, ka'ats aatse'e jep tumpampaa'ty.

²⁴ Ax ku tse'e du'amotunajxti je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptakmutoompa juu' ve'e dunuvintsánip je tsaptakmutoompatajk, ka'a tse'e duvinmótudi pan vintso je'e ve'e najkx kyukaxa. ²⁵ Van'it tse'e to'k je jayu jye'y juu' ve'e tuknuja'vijidu, jetse'e ña'muxjidi jidu'um:

—Je yaa'tyajakta juu' ve'e tuxpoxuntakpamda, jepts je'e ve'e je numay jayu duyak'ixpakta maja tsaptujkp.

²⁶ Van'it tse'e je tsaptakmutoompa juu' ve'e dunuvintsánip je tsaptakmutoompatajk maat je jyayu, je'e tse'e ojts dumatsta je kukátsivada, ka'a tse'e dujomtonda dutitonda, je'e ve'e cha'kidup kux ku ve'e je numay jayu chaka'atsjadat. ²⁷ Ku ve'e duyakmejtsti, van'it tse'e dupaamdi jeja je jayu vyinkujakta juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp. Van'it tse'e ña'muxjidi je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajakta:

²⁸ —¿Ka mákkap aats miitse'e ntukpavaandi jets ka'a ve'e je jayu x'ukvaajnjdinit je Jesús jye'e? Ax íxtats n'it juu' ve'e tuxtonda. Nujom tse'e je jayu juu' ve'e yaja Jerusalén, ta tse'e dunujávada juu' miitse'e myak'ixpajktup, jets aatse'e xtuktokinava'anda ku ve'e je Jesús y'aa'k.

²⁹ Van'it tse'e je Pedro maat je viijnk kukátsivada y'atsoojvjidi:

—Tun vinkopk xa je'e ve'e jetse'e je Nte'yam yakkatsapákut. Ax pan pyavaampy tse'e je jayu juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguij maat je Nte'yam je y'ayook, ka'a tse'e yaktónut. ³⁰ Je nujpit jáyuvamda je Ntye'yamda, je'e tse'e duyakjoojntykpajknuva je Jesús, je'e juu' miitse'e myakjay'oo'kjudu ku ve'e xyakjacryuuzpejtjidi. ³¹ Je Jesús tse'e tsajpejtnu je Nte'yam je kyutojkun kajx jetse'e je Nte'yam je majin myoojyjini ku ve'e jeja y'aka'yun pa'ayi dupaamni, ax ve'em tse'e je Jesús y'it Yakkutojkpa jets Yaktsookpa, ve'em tse'e je israeejlit jayu vyinmayumpiijtinit, je kyo'oy joojntykin dumasooiktinit, jetse'e je tyokin yakmee'kxjadat. ³² N'ix nmotu aatse'e je Jesús ku ve'e távani jyoojntykpajknuva vye'na. Ax je Espíritu Santo, juu' ve'e je Nte'yam myooy pan pan jatye'e katsupajkjudup, je'e tse'e je tuvakojsun dupaampap jets ve'emam je'e ve'e je Nte'yam dutuujn —jidu'um tse'e vyaandi.

³³ Ku ve'e du'amotunajxti, ooy tse'e tyun'ejkjidi tyunjot'aajnjdidi, je'e kajx tse'e du'ukkojtsmojkti jetse'e kuduyakjay'oo'kjidi je kukátsivada. ³⁴ Ax je jayu juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp, jeja tse'e je'e y'akujakta vye'na to'k je fariseo juu' ve'e Gamaliel duxaaj. Je pava'nune'e tyukyak'ixpujkp. Ooy je'e ve'e je jayu tyunvintsa'agaja. Je'e tse'e teni jetse'e dupavaajñ jetse'e duyakpítsumdat je kukátsivada namvaate'e vee'n je it ñaxy. ³⁵ Van'it tse'e dunuujmi je myujatyoo'da:

—Miiitsta, nmu'israeejlit jáyuda, tumpayo'oyda oy pan ti ve'e mtonuvaandup maat ya'a ya yaa'tyajakta. ³⁶ Jem xa ve'e to'k je jayu y'ijt juu' ve'e Teudas duxaaj, ve'emts je'e ve'e ñapyajmji ax jo'n je jayu juu' ve'e dunumájip. Numaktaaxk mókupx jo'n tse'e je jayu pyanajkxji. Ku ve'e je jayu yak'oo'kjidini, van'it tse'e yo'vya'kxkajxtini nujom pan pan jatye'e panajkxjudu. Je vaatji tse'e kyukajxini. ³⁷ Ku ve'e je it ñajxy, van'it ku ve'e je jayu yaknujaaydi, jempa tse'e je Judas, galiléait jayu. Numay tse'e je jayu pyanajkxji. Ax yak'oo'kjuduva tse'e je jayu jetse'e yo'vya'kxkajxtini nujom pan pan jatye'e panajkxjudu. ³⁸ Je'e kajx tse'e, kadi xvintsotonda ya'a ya yaa'tyajakta, kadi xtso'oxpáкта. Kux pan jayu je'e ve'e juu' ve'e ya kutojkun moojyjjudup jetse'e dutóndat juu' ve'e tyoondup, kukáxapts ya'a ve'e; ³⁹ ax pan je Nte'yamts je'e ve'e juu' ve'e ya kutojkun moojyjjudup, ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e x'amaadaagadat. Nay'ixjada kux ku ve'e je Nte'yam xtso'oxpáktat —jidu'um tse'e je Gamaliel vyaajñ.

⁴⁰ Tuktajkjidi tse'e je kats. Oyam tse'e vye'ema, ku tse'e dunukejxidi je kukátsivada, van'it tse'e duvojpti, jetse'e dupavaandi jets ka'a ve'e je jayu du'ukvaajnjdinit je Jesús jye'e. Van'it tse'e dumasookti. ⁴¹ Van'it tse'e je kukátsivada duvinva'kvaatsti je jayu juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp; va'ajts xoojntktup tse'e ñajkxtini kux yakjajtuxjudu ve'e je Nte'yam jetse'e yakviijn'íxti je Jesús kajx. ⁴² Jóvum xaaj tse'e duyak'ixpakta jetse'e dukotsta jets je Jesús je'e ve'e je Cristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. Ve'em tse'e dutoondi jep maja tsaptujkp jets ve'empa tajkm tajkm.

6

Ku yakvinkoondi nuvuxtojtuk je patto'nivada

¹ Ax ku tse'e ñuma'yi'ata'atsta je jayu juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vidup, van'it tse'e chaachvinmapyajkti je'e juu' ve'e dukojtstup je griego aaj. Ve'em tse'e vya'anda jets ka'a ve'e je kyu'aa'k ta'axtajk yak'ixpaa'tta ku ve'e jóvum xaaj je kaaky je naaj vya'kxy.

² Van'it tse'e je numakmejtsk kukátsiva duyaknay'amojkijidi je jaanchja'vivatajka, jetse'e jidu'um dunuujmidi:

—Ka'a xa ve'e y'oya jets aatse'e je Nte'yam je kyats je y'ayook ntukka'amay'atúvat jets aatse'e je kaaky je naaj nyakva'kxut. ³ Je'e kajx tse'e, utsta ajchta, vinkonda nuvuxtojtuk je yaa'tyajk amiitsjida juu' ve'e oy yaknukojtstup, juu' ve'e vijta keja jets juu' ve'e je Espíritu Santo moojyjudup je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutónat juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je'e tse'e mtukpava'andap ya toonk, ⁴ ax ve'emts aatse'e ntsapkojtsténat jets aatse'e ijtp je jayu ntukyak'ixpákut je Nte'yam je kyats je y'ayook —jidu'um tse'e vyaandi.

⁵ Y'oyja'vidu tse'e nujom je jaanchja'vivatajk. Van'it tse'e divinkoondi je Esteban, to'k juu' ve'e to'k aaj to'k joot dujaanchja'vip je Jesucristo jetse'e je Espíritu Santo mya'aju je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp. Vyinkoonduva tse'e je Felipe jets je Prócoro, je Nicanor jets je Timón maat je Parmenos, nay ve'empa je Nicolás, antioquíait jayu, to'k juu' ve'e je Nte'yam divinja'vip divintsa'kip ax jo'n je israeejlit jáyuda. ⁶ Ku ve'e duyakmejtsti jeja je kukatsivatajk vyinkujka, van'it tse'e je kukatsivatajk je kya'aj tyuknukoijnjidi jetse'e ñutsapkojtsjidi.

⁷ Yakkojtsva'kx'ataatsp tse'e je Nte'yam je kyats je y'ayook, numa'yi'ataatstuvap tse'e jem Jerusalén je jayu juu' ve'e je Jesucristo dujaanchja'vidup. Numay tse'e je israeejlit tee'tajk dujaanchja'viduva je Jesús.

Ku je Esteban yakmajch

⁸ Je Esteban, je'e tse'e je Nte'yam je maa'yun to'nuxju jetse'e je makkin myoojyji jetse'e jeja je numay jayu vyinkujk dutuujn je mújit nuja'vin jets je mújit atuva. ⁹ Van'it tse'e je Esteban dumaaatnakojojtsvintsoojvjidi juu' ve'e yaktukxaajidup Tsaptujkpit Naspaka Jayu, je'e juu' jatye'e tsoo'ndu jem Cirene jets jem Alejandría, nay ve'empa juu' ve'e tsoo'ndu jem cilíciat jets ásiat y'it jootmda. ¹⁰ Ax ka'a tse'e y'o'yixjada vintso ve'e je Esteban du'amaadaagadat kux je vijin je kejun maate'e je Esteban dukats juu' ve'e je Espíritu Santo moojyjudup. ¹¹ Van'it tse'e dumujooydi je jáyuda jetse'e vya'andat jets y'amotunajxtu ve'e ku ve'e je Esteban dupakajts je Moisés je pyava'nun jets ku ve'e divinkojtspejt je Nte'yam. ¹² Ve'em tse'e duyakyojtmukti duyak'ajxukti je numay jáyuda, je'e maatta tse'e je israeejlit je myújit jáyuda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpada. Van'it tse'e je Esteban dumajtsti jetse'e duyaknajkxtini joma ve'e ñay'amókajada je jayu juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp. ¹³ Van'it tse'e dupaamdi je jayu juu' ve'e tyuknūvampéttap jeja je'e vyinkujka. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Ka'a xa ya'a ve'e ya jayu dupakojts'atúva ya maja tsaptajk jets je Moisés je pyava'nun. ¹⁴ Ve'em aatse'e n'amotunaxy ku ve'e vyaajñ jets to'ke'e je nazarétit jayu juu' ve'e Jesús duxaaj, je'ek tse'e duyakkutókiyup ya maja tsaptajk jetse'e duyaktiktskáxut je costumbre juu' ve'e je Moisés xyaktaajnimdu.

¹⁵ Tsuunidup tse'e vye'nada je jayu juu' ve'e nay'amojkijidup, jetse'e divin'ixti je Esteban. Ve'em tse'e je vyiijn je y'aaj kye'x ax jo'n je ángeles kuy'ijt jo'n.

7

Ku je Esteban divinteni pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp

¹ Van'it tse'e je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajka, je'e tse'e du'amotutuvi je Esteban:

—¿Ve'emam mitse'e mva'añ ax jo'n ya'a ve'e vya'anda?

²Jetse'e y'atsaajv:

—Nmu'israeejlit jáyuda, mújit jayutajkta, amotunaxta juu' ats miitse'e ntukmukotsuvaandup. Je Nte'yam, juu' ve'e nujom dunumajikajxp, je'e tse'e naajknuke'xnatajkiju jeja je njujpit jáyuvamda Abraham vyinkujk ku ve'e jem mesopotámiait y'it jootm vye'na, ka'anume'e ñujkx vye'na tsuuniva jem haraanit kyajpun kajxm. ³Jidu'um tse'e dunuujmi: “Tunmasookni je m'it je mnaax jets nujom je mjayu, jets najkxu joma ve'e je naax juu' ats mitse'e ntuk'ixup.” ⁴Van'it tse'e je Abraham choo'nni jem caldéait y'it jootm jetse'e ñujkx jem Harán. Ku ve'e je tyee' y'oo'kni, van'it tse'e je Nte'yam yakmijnjini joma ve'e ya it ya naax, joma ve'e n'ijtumda ntsuunimda. ⁵Ka'a tse'e yaja dumoojy je Nte'yam ya naax je Abraham, ni je'e joma ve'e ñaxva'akut; tyukvinva'ni ve'e jets myo'ope'e ya naax je chaan je kyooj, óyame'e van'it ka'a pan je Abraham je y'ónuk vye'na. ⁶Na'muxjuva tse'e je Nte'yam jets jékumit jayu ve'e y'ittat je Abraham je chaan je kyooj jetse'e chaanadat joma ve'e dukanaaxada, jem tse'e maktaaxk mókupx joojnt je jayu jyomtónjadat tyitónjadat jetse'e akee'y yaktónjadat. ⁷Na'muxjuva tse'e jidu'um je Nte'yam: “Ats xa ve'e ntokimpayoyoyup je jayu juu' ve'e je mtsaan je mkoj akee'y duyaktóndap, van'it tse'e je mtsaan je mkoj choo'ndinit jem jets atse'e yaja min xvínjávada xvintsá'agada.” Jidu'um tse'e je Nte'yam vyaajñ. ⁸Je Nte'yam xa ve'e je kojstán duyaktaan maat je Abraham. Je'e tse'e tyukpavaan jetse'e je Abraham maat nujom je chaan je kyooj juu' ve'e mix ónukta, je'e tse'e yakpaajmjadap je ixta'nun jetse'e duni'kxmadat dukojmadat, ve'em tse'e duyaknuke'xnatakadat jets kyuvajktupe'e je kojstán. Ax ku tse'e je myajntk Isaac kye'x, kutoodojtuk xaaj tse'e dupaajmji je ixta'nun, nay ve'empa tse'e je Isaac dutoompa maat je myajntk Jacob. Ax ve'empa tse'e je Jacob dutoompa maat je myajntktajkta, uu'm je njujpit jáyuvamda, je'e tse'e duyaktsoo'ntktu je makmejtsk jaká'a juu' ve'e je israeejlit jáyuda.

⁹Je Jacob je myajntktajkta, je'eda tse'e dumu'ejkjudu je y'uts José, jetse'e dutoo'ktini. Ax jem tse'e Egipto yaknajkxjidini juu' ve'e joojyudu. Y'ix jyajejp tse'e je Nte'yam je José, ¹⁰je'e tse'e tuknuvaatsju nujom juu' ve'e tso'oxjajtuxju jetse'e je vijin je kejún myoojyji. Je Nte'yam tse'e je vinma'yun dumoojy je faraón, je egíptovit yakkutojka, jetse'e je José dujávát dutsókut. Je faraón tse'e paajmju jetse'e je egíptovit jayu duyakkutojkjat, je faraón je jyaajn je tyajk paat.

¹¹Van'it tse'e je makk yooj ñajxy jem egíptovit y'it jootm jets yaja canaanit y'it jaat. Ooy tse'e je jayu tyuntsaachpaatti van'it, ka'a tse'e je njujpit jáyuvamda dupaa'tta ti ve'e tyukjoojntykadap. ¹²Ku ve'e je Jacob dumotu jets jeme'e Egipto je tukjoojntykin, van'it tse'e jem dupakejxti je myajntktajk, je njujpit jáyuvamda, je'ets je'e ve'e ku ve'e muto'k nax ñajkxti. ¹³Ku ve'e mumejtsk nax ñajkxtinuva, van'it tse'e je José ñaajknuke'xnatajkiji jeja je y'uts je y'ajch vyinkujk. Ax ve'em tse'e je egíptovit yakkutojka dnuja'vi jets pan jayu je'e ve'e je José. ¹⁴Van'it tse'e je José dunukejxini je tyee' Jacob maat nujom je jyáyuda. Nutoogupxuk makmókxe'e y'ijtti. ¹⁵Ve'em tse'e jyajty jetse'e je Jacob ñajkxni tsuuniva jem Egipto. Jem tse'e y'oo'kni; nay jempa tse'e y'oo'ktini je myajntktajkta, uu'm je njujpit jáyuvamda. ¹⁶Ku tse'e je Jacob je ñi'kx je kyopk duyaknajkxtini jem Siquem, jem tse'e duyaknaxtajkidini jep aajntkup joma ve'e je naax juu' ve'e je Abraham jyooy je plata maat, juu' ve'e je Hamor je myajntktajk tukmutoo'kjudu.

¹⁷Ku ve'e tyámini vye'na je xaaj ku ve'e duyakpo'okut je joojnt juu' ve'e je Nte'yam tukna'muxju je Abraham jets je chaan je kyooj ve'e tsaanadap jem Egipto, numáyani ve'e ooy je israeejlit jayu tyunve'nada, ¹⁸van'it tse'e jem Egipto yakkutojk'ukvaajñ to'k juu' ve'e dukanuja'vip jets pan pan je'e ve'e je José y'ijti. ¹⁹Je yakkutojka tse'e je njáyuvamda duvin'aa'n jetse'e dujomtuujn dutituujn, jetse'e du'akee'yi jetse'e dumasooktinit je myix ónukta juu' ve'e pi'k maaxna jetse'e ve'em y'oo'ktinit. ²⁰Van'itani tse'e kye'x je Moisés; ooye'e tyuntsoja y'ijti. Toojk po'o tse'e jem je tyee' je tyaak tyak'am yu'uts yak'ijti. ²¹Ax

ku tse'e kyoo'k'o'yixjidini jetse'e yu'uts dujaa'kyak'íttat, van'it tse'e je yakkutojkpa je ñaaax pyaatji jetse'e duyakye'e'k ax jo'n je y'avintso ónuk kuy'ijt jo'n. ²² Je'e kajx tse'e je Moisés dunu'ixpajki nujom juu' ve'e je egíptovit jayu jyajttup, viji kej tse'e juu' dutuujn dukajts.

²³ 'Vujxkúp x joojntani tse'e je Moisés vye'na, van'it tse'e ojts du'ix je jyáyuda. ²⁴ Jem tse'e du'ix to'k je egíptovit jayu ku ve'e dujomtún dutitún to'k je Moisés je jyayu, van'it tse'e je Moisés duyak'aa'k je egíptovit jayu jetse'e ve'em dukuvaajñ je jyayu. ²⁵ Ve'eme'e je Moisés y'ukvinmaajy jets kuduvinnmótudi ve'e je jyáyuda jets vyinkónup je'e ve'e je Nte'yam je Moisés jetse'e ve'em dutukyakpítsumdat je myu'israeejlit jayu; ax ka'ats je'e ve'e duvinmótudi. ²⁶ Je ku'óxit tse'e je Moisés du'ix jets jeme'e numejtsk je myu'israeejlit jayu ñachii'kjada. Y'ukyaknamyujot'oyavaajnjudu'pts je'e ve'e du'uktij, je'e kajx tse'e jidu'um dunuujmidi: "To'k jáyují xa miitse'eda. ¿Tyajxse'e mnachii'kjada?" ²⁷ Van'it tse'e je nakyutsii'kjuva je Moisés dunasti'tsi, jetse'e dunuujmi: "¿Pants mitse'e tumpumju jets aatse'e xyakkutojkjat jets aatse'e xtókimpayo'oyut?" ²⁸ ¿Xyak'oo'kuvaampap ats mitse'e ax jo'n ox xyak'aa'k je egíptovit?" ²⁹ Ku ve'e je Moisés du'amotunajxy, van'it tse'e dunuja'vi jets ñuja'vinup je'e ve'e je jayu jets je'e ve'e je jayu tuduyak'aa'k, je'e kajx tse'e kyeek jetse'e ñujkx jem madaanit y'it jootm. Ax jékumit jayu tse'e y'ijt ku ve'e jem chuuni; jem tse'e je Moisés ñamyajntkiji numejtsk.

³⁰ 'Vujxkúp x joojnt tse'e je it tuñajxnuva vye'na, van'it tse'e to'k je ángeles yak'ixji jem janjootm jem ápit kup akójkm jem vinva'ajts it kajxm joma ve'e je Sinaí Kopk. ³¹ Atuva atoki tse'e je Moisés dutuktaajñ juu' ve'e yak'ixju. Ku ve'e dumutami jetse'e du'ix'óyat, van'it tse'e du'amotunajxy je Maja Vintsán myukatsju. Jidu'um tse'e vyaajñ: ³² "Ats xa ve'e je mjujpit jayu je Ntye'yamda, je Abraham, je Isaac, maat je Jacob je Ntye'yamda." Van'it tse'e je Moisés myippajkni, tsa'ki tse'e jetse'e je jaajn dujaa'k'ixut. ³³ Van'it tse'e je Maja Vintsán ña'muxji: "Napyakjenju kux kunuu'kx ya'a ve'e ya naax juu' ve'e mtukténip. ³⁴ Ta atse'e n'ix vintso ve'e ats je njayu yakjomtonda yaktitonda jem Egipto, ta atse'e nmotu vintso ve'e jem ya'axta jetse'e ñañutsaachvinmájyada, je'ets atse'e tunnukada'aky jets atse'e nyakpítsumdat. Mínuts n'it, mits atse'e mpakéxup jem Egipto."

³⁵ 'Ax je Nte'yamts je'e ve'e duvinkoon je Moisés jetse'e duyakkutojkjat je njujpit jáyuvamda jetse'e duyakpítsumdinit jem Egipto. Je Moisés tse'e je Nte'yam kejxju ku ve'e to'k je ángeles du'ix jem janjootm jem ápit kup akójkm. Je Nte'yam tse'e je Moisés dutuknukejx je njáyuvamda, je Moisés juu' ve'e vyiijn'k'ixtu ku ve'e vyaandi: "¿Pan tse'e tumpumju jets aatse'e xyakkutojkjat jets aatse'e xtókimpayo'oyut?" ³⁶ Je Moiseests je'e ve'e juu' ve'e dutoon je mújit nuja'vin jets je mújit atuva jem Egipto jets joma ve'e je Tsapts Maaxy Naaj, je'e tse'e duyakpítsumnu jem Egipto je njujpit jáyuvamda jetse'e je majin dujaa'ktuujn je vujxkúp x joojnt ku ve'e yo'ydi jem vinva'ajts it kajxm. ³⁷ Je Moiseests je'e ve'e juu' ve'e je nmu'israeejlit jáyuvamda jidu'um dunuujmidu: "Vinkánani xa ve'e je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, dujayep to'k uu'm je njáyuvamda, ve'em ax jo'n atse'e xvinkaajñ, je'e tse'e mkojtsnajxuxjadap je Nte'yam je y'ayook." ³⁸ Je Moiseespats je'e ve'e juu' ve'e mukojsju je ángeles jem vinva'ajts it kajxm joma ve'e je Sinaí Kopk, jetse'e dukojtsnajxji je njujpit jáyuvamda. Je Moisés tse'e yakmooy je ayook juu' kajxe'e je jayu dujajeptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijp, yakmooyts je'e ve'e jetse'e xtuknuja'vimdat.

³⁹ 'Ax ka'a tse'e je njujpit jáyuvamda dukatsapajkti je Moisés, ka'a ve'e dumajapaamdi, jeme'e Egipto vyimpituvandinuva. ⁴⁰ Van'it tse'e je Aarón jidu'um dunuujmidi: "Paajmjikts aatse'e to'k aaj to'k je apamnax juu' ve'e nyaknte'yamimdap jetse'e xvintoo'vajkimdat, kux ka'a xa ve'e nnuja'vimda ti n'ite'e tujyatyju tuñaxyju je Moisés juu' ve'e jem Egipto xyakpítsumumdu." Jidu'um tse'e vyaandi. ⁴¹ Van'it tse'e to'k je kaaj ónuk du'apamnaxti, je tánuk duyak'oo'kti, jetse'e dutukvintsa'kidi. Ooy tse'e dutuntukxoojntkti juu' ve'e tyoondu. ⁴² Je'e kajx tse'e je Nte'yam myasookjidi. Van'it

tse'e duvinja'vidi dūvintsa'kidi juu' jatye'e ijtp jem tsajviinm, je maatsa, je aampa xaaj, jets je aampa po'o. Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n jatyañ y'it jep nak kujxp juu' ve'e jyatyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Jidu'um tse'e jatyañ y'it:

Miitsta, israeejlit jáyuda,

¿Myak'oo'ktu vine'e je tánuk jets atse'e xtukvintsa'kidi ku ve'e xyo'ydi vujxkuxp joojnt je vinva'ajts it?

⁴³ Ax ka'a tse'e,

mpakaaydu ve'e jem mja'vin kajxmda je Moloc je tyajk apamnax jets je Renfán je myaatsa apamnax,

miitsts je'e ve'e mpaamdu jetse'e xyaktanda jem mja'vin kajxmda jetse'e xvinjávada xvintsa'agada.

Je'e kajxts ats miitse'e nyakpítsumdat joma ve'e je m'itta je mnaaxta jetse'e mpakéxtat jem Babilonia naxy.

Jidu'um tse'e jatyañ y'it.

⁴⁴ Van'it tse'e je Esteban jyaa'kvaajñ:

—Jem tse'e vinva'ajts it kajxm dujayejpti je njujpit jáyuvamda je tabernáculo joma ve'e je Nte'yam dūvinjávadat dūvintsa'agadat. Jem tse'e dukoojnukti je tsatsets joma ve'e je Nte'yam je pyava'nun dujatyaañ. Ve'em tse'e je tabernáculo dupum y'ijt ax jo'n je Nte'yam dutukpavaañ je Moisés ku ve'e dunuujmi jets ve'eme'e dunupamva'atsut ax jo'n yak'ixji. ⁴⁵ Ax ku tse'e je Moisés y'oo'kni, je Josué tse'e yaktukkatajkinu je kutojkun, je'e tse'e duyakje'y je njujpit jáyuvamda joma ve'e uxyam n'ijtumda ntsuunimda. Je Nte'yam tse'e dūputajki je njujpit jáyuvamda jetse'e duyakkutókidi je jayu juu' ve'e yaja tsuunidup y'ijt. Je njujpit jáyuvamda tse'e duyakmejtstu je tabernáculo, je'e maatta tse'e je tabernáculo y'ijt van'it paat ku ve'e je yakkutojkpa David jyoojntyki. ⁴⁶ Jya'vits je'e ve'e je Nte'yam je David. Chojk tse'e je David jetse'e kudupaamdi to'k je tsaptajk joma ve'e chaanat je Jacob je Ntye'yam. ⁴⁷ Ax je Salomoonts je'e ve'e juu' ve'e dupaam je Nte'yam je chaptajk, ⁴⁸ óyame'e je Nte'yam kyatsuuna jep tsaptujkp juu' ve'e je jayu pyuump, ve'em ax jo'n je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa dutukkojtsnajxy jidu'um:

⁴⁹ Ve'em ax jo'n je kutojkun tsuujntkun,

ve'em tse'e yaja tsapjaat joma atse'e ntsuuna.

Ve'em xa ve'e jem naxviinm ax jo'n je va'kpejtun joma atse'e ya ntek kunyukkán.

¿Ti tsaptajkts je'e ve'e juu' ats miitse'e xpaajmjavaandup,

ukpu joma ve'e je it joma ats miitse'e kuxyakpoo'kxta?

⁵⁰ Ats xa ve'e mpamkajx nujom juu' jaty.

⁵¹ Van'it tse'e je Esteban jyaa'kna'muxjidi:

—Miitsta, ooye'e tyunmakka je mkuvajk xpamda, ve'em ax jo'n je tsaaj, ka'a ve'e je Nte'yam je y'ayook mtuktákajada jetse'e xkamotuvuva'anda. Mxa'matso'oxpajktup xa miitse'e je Espíritu Santo. Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je njujpit jáyuvamda. ⁵² Je njujpit jáyuvamda xa ve'e dujomtoondu dutitoondu nujom je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, je'e tse'e duyak'oo'ktu pan pan jatye'e dunukojtstu jets mínupe'e je'e pane'e tuv jáyuvip joojntykip. Ax kuts je'e ve'e myiijn, miitsts je'e ve'e jem je viijnk jayu kya'm mpaamdinu jetse'e xyakjay'oo'kjidini. ⁵³ Yakmo'yumdu xa ve'e je pava'nun juu' ve'e je angelestajk tukkatajkiju je Moisés; ax ka'a tse'e xkuvakta je pava'nun —jidu'um tse'e je Esteban dunuujmi je jayu juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp.

Ku je Esteban y'oo'kni

⁵⁴ Ku ve'e du'amotunajxti, jotma'ttu tse'e, je'e kajx tse'e ooy tyunnatyatskaa'tjada, je Estébane'e tyunmu'ejk'oo'kjudup. ⁵⁵ Ax je Esteban, je Espíritu Santo tse'e mooyju je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, pat'ix tse'e jem tsapjootm tsov jetse'e je Nte'yam je myajin du'ix, jetse'e du'ixpa je Jesús tyena jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi. ⁵⁶ Van'it tse'e je Esteban vyaajñ:

—¡Ixta! N'ixp xa atse'e je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, jéjats je'e ve'e tyena je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi.

⁵⁷ Van'it tse'e dutuk'ayaaxti je Esteban, jetse'e ñatyaatskajtsjidi, jetse'e dununajkxti.

⁵⁸ Van'it tse'e dumajstini jetse'e duyaknajkxtini jep kajpun pa'ap. Jep tse'e ojts duyak'oo'ktini tsaka'achji. Pan pan jatye tse'e ve'em játkidu, jep tse'e je vyit duyaktaandi joma ve'e to'k je mootsk ónuk juu' ve'e Saulo duxaaj. ⁵⁹ Namvaate'e duka'atsta, van'it tse'e je Esteban chapkajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Maja Vintsán Jesús, kuvaku to'k aaj ats ya njoot ya nja'vin.

⁶⁰ Van'it tse'e kyoxkteni jetse'e makk jidu'um vyaajñ:

—Maja Vintsán, kadi ya tokin xtukkuvetta.

Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e y'oo'kni.

8

¹ Y'oyja'vits je'e ve'e je Saulo ku ve'e je Esteban duyak'oo'kti.

Ku je Saulo dujomtuujn dutituujn je jáyuda juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vidup

Ax van'it tse'e ooy tyunyakjomton'ukvaandi tyunyaktiton'ukvaandi jem Jerusalén je jayu juu' ve'e dujaanchja'vidup je Jesús. Nujom tse'e y'ayo'vya'kxkajxti jem judéait jets samaariait y'it jootm, je kukatsivatajkji tse'e taandu jem Jerusalén.

² Jeme'e je jayu juu' ve'e duvinja'vidup duvintsa'kidup je Nte'yam, je'e tse'e duyaknaxtajkidinu je Esteban jetse'e ooy dutunnuyaaxti. ³ Ax je Saulo, y'ixtipts je'e ve'e vintso ve'e je jayu dukoo'kjaanchja'vidinit je Jesús, tajkm tajkm tse'e tyaka jetse'e duyakjavyyaa'mpitsumjada jetse'e duyakjapyoxuntakpámjada pan pan jatye'e dujaanchja'vidup je Jesucristo, ve'em je yaa'tyajk ve'em je ta'axtajk.

Ku je oy kats je oy ayook yaktukka'amaajy jep samaariait kyajpun kujxp

⁴ Ax je'eda pan pan jatye'e yo'vya'kxxtu, y'ava'niduups je'e ve'e je oy kats je oy ayook nujom pan joma tso ve'e ñajkxta. ⁵ Je Felipe tse'e ojts jem samaariait kyajpun kajxm jetse'e jem je jayu duvaajnji je Cristo jye'e. ⁶ Nay'amojkijidu tse'e numay je jayu jetse'e to'k joot du'amotunaxta juu' je'e ve'e kyajtsj; y'ixtuvaps je'e ve'e je mújit nuja'vin juu' je'e ve'e tyuump. ⁷ Yakjotkadaaktinu tse'e numay je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap, ayaaxp tse'e je ko'oyjáyuvap tyukvaatsjidini; yakjotkadaaktuva tse'e je mojkpa jayu jets je uxket jayu. ⁸ Ax ve'em tse'e je jayu ooy tyunxoojntkti jem kajpun kajxm.

⁹ Jem tse'e vye'na to'k je maayva juu' ve'e Simón duxaaj, je'e tse'e je samaariait jayu duvin'aa'n ku ve'e vyaajñ jets ñumájip je'e ve'e. ¹⁰ To'k joot je'e ve'e je jayu y'amotunajxjuduva y'ij, je mújit je muutskit. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Je Nte'yam je myaja kutojkun maat xa ya'a ve'e ya yaa'tyajk.

¹¹ Myajapaamdup tse'e kux jeke'e tyunvin'aa'njidi je maayk kajx. ¹² Ku ve'e je Felipe tyukmukojsjidi vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm jetse'e vya'nuxjidi je Jesucristo jye'e, numay tse'e dujaanchja'vidi je Jesucristo jetse'e ñapejti, ve'em je yaa'tyajk ve'em je ta'axtajk. ¹³ Jyaanchja'viva tse'e je Simón juu' ve'e je Felipe tukmukojsju jetse'e ñapejtpa, jetse'e je Felipe dumaatnáxy dumaattáka, je'e ve'e tyuk'atúvip je majin jets je mújit nuja'vin juu' ve'e toojnjup.

¹⁴ Je kukatsivatajk juu' ve'e jem Jerusalén taandu, ku tse'e je kats dumótudi jets kyuvajktu ve'e je samaariait jayu je oy kats je oy ayook, van'it tse'e jem dukejxti je Pedro maat je Juan. ¹⁵ Ku ve'e jye'ydi, van'it tse'e dunutsapkojtsi je samaariait jayu juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vidup jetse'e ve'em je Espíritu Santo tyákat jem jya'vin kajxmda, ¹⁶ kux ni pana ve'e jem jya'vin kajxmda kya'itna vye'na je Espíritu Santo, napetji ve'e vye'nada ku ve'e vyaandi jets je Maja Vintsán Jesuuse'e pyanajkxuvaandup. ¹⁷ Van'it tse'e je Pedro

maat je Juan je kya'aj tyuknukoojnjidi. Ku ve'e ve'em dutoondi, van'it tse'e je Espiritu Santo tyajki jem je jayu jya'vin kajxmda.

¹⁸ Ku ve'e je Simón du'ix jets tajkipe'e jem je jayu jya'vin kajxm je Espiritu Santo ku ve'e je kukátsivada je kya'aj tyuknukoojnjidi, van'it tse'e je meen dujavampejtjidi, ¹⁹ jetse'e vyaajñ:

—Mooyduva ats to'k aaj je kutojkun jets ku atse'e opyana ya nka'aj ntuknukónut, van'it tse'e je Espiritu Santo tyakat jem je jayu jya'vin kajxmda.

²⁰ Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—iKijpxe'e je mmeen xmaatvintókiyut je'e kajx ku ve'e ve'em mvinmay jets o'yipe'e jetse'e je meen yaktukjóyut juu' ve'e je Nte'yam yajkyp je myaa'yun kajx! ²¹ Ka'a xa mits ya'a ve'e mtukkada'akyju jetse'e xtónut ya toonk aats maat kux ka'a ve'e je mjoot je mja'vin y'oya jeja je Nte'yam vyinkujk. ²² Vinmayumpijtni, masookni je mko'oy joojntykin, jets munoo'kxtuku je Nte'yam. Oyape'e mme'e'kxuxjut je ko'oy vinma'yun juu' ve'e mjayejpp, ²³ kux ta atse'e n'ix jets ooye'e je ko'oy joot xtunjayep, je tokin tse'e mka'mijup.

²⁴ Van'it tse'e je Simón y'atsaajv:

—Nutsapkotsta ats to'k aaj, ve'emts atse'e xkajátut xkanáxut juu' ve'e tuxkotsta jets atse'e nkavintókiyut —jidu'um tse'e y'atsaajv.

²⁵ Ku ve'e je kukátsivada je jayu duvaajnjidi je Nte'yam je kyats je y'ayook jets ti ve'e y'ixtu myótudu ku ve'e je Jesús dumaatvitti, van'it tse'e vyimpijttini jem Jerusalén. Namvaate'e jem ñajxtini, van'it tse'e du'ava'nidi je oy kats je oy ayook jem may kajpun kajxm juu' ve'e jem samaariait y'it jootm.

Je Felipe jets je etiopíait jayu

²⁶ Ku ve'e ve'em jyajty, van'it tse'e to'k je Maja Vintsán je yaangeles dumukajts je Felipe. Jidu'um tse'e dunuujmi:

—Pojtuku jets najkxu jem vinva'ajts it kajxm, je'e tse'e mpákup je too' juu' ve'e tsoo'mp jem Jerusalén jetse'e jem Gaza ñujkx.

²⁷ Van'it tse'e je Felipe pyojtuk jetse'e ñujkx. Jem tse'e ñujkx vye'na ku ve'e dumaatnavyaatji to'k je yaa'tyajk, etiopíait jayu je'e ve'e; je Candace, to'k je etiopíait yakkutojkpa ta'axtajk, je'ets je'e ve'e je tyoompa, je'e je myeen tse'e kya'mip. Jemts je'e ve'e Jerusalén je yaa'tyajk y'ats, ojts je'e ve'e jem je Nte'yam duvinjava duvinta'aga, ²⁸ vimpijtnup je'e ve'e vye'na jem tyak'am. Jemts je'e ve'e ñakukats vye'na carreta jootm juu' ve'e je caballo pyavuu'mp, je'e tse'e kyajtsp juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías jyaay. ²⁹ Van'it tse'e je Espiritu Santo dunuujmi je Felipe:

—Mutama xi carreta.

³⁰ Ku ve'e ñaajktámiji je Felipe, van'it tse'e du'amotunajxy jets je'e ve'e kyajtsp je nak juu' ve'e je Isaías jyatyaan. Van'it tse'e du'amotutuvi:

—¿Mvinmótufts ya'a ve'e juu' ve'e mkajtsp?

³¹ Van'it tse'e y'atsaajv:

—¿Vintsos atse'e nvinmótuvut pan ka'a ve'e pan pan pan atse'e xtukvinmótuvup? Jetse'e je Felipe yak'amotu jetse'e pyétut jem carreta jootm jetse'e dupaa'ajxtukat.

³² Je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e kyajtsp vye'na, jidu'umts je'e ve'e vya'añ: Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je carnero juu' ve'e je y'oo'kun yaktuk'avo'vip, ve'em ax jo'n je carnero juu' ve'e ama'at taamp ku ve'e yaknukee'p, ka'ats je'e ve'e ti dukats ku ve'e je jayu yak'oo'kuva'añju.

³³ Je naax je po'ox jo'nts je'e ve'e yakpuujm jetse'e kyayak'otyokimpayo'y.

¿Pants vine'e va'anup jets jeme'e je chaan je kyoj?

Yak'oo'kjudu xa ve'e je jayu yaja naxviijn.

Jidu'umts je'e ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ juu' ve'e kyojts.

³⁴ Van'it tse'e je yakkutojkpa ta'axtajk je tyoompa du'amotutuvi je Felipe:

—Vaajnjkts ats to'k aaj. ¿Viinme'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa ñatyijju ku ya'a ve'e dujaajy, ukpu viijnk jayu je'e ve'e tyijp?

³⁵ Van'it tse'e je Felipe vya'nuxji je oy kats je oy ayook, tyuknuja'vi ve'e je yaa'tyajk je Jesús jye'e. Je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e y'ixtu jetse'e dukojtsti, je'e tse'e kyojtsvaats too'vajkp. ³⁶ Ku tse'e ñaxta vye'na jem too' am, jetse'e je tsoxk naaj du'ixpaatti, van'it tse'e je yaa'tyajk vyaajñ:

—Uxyaja xa ve'e je tsoxk naaj, ¿ax ti tse'e dukayak'o'yip jets atse'e nnapétut?

³⁷ Van'it tse'e je Felipe vyaajñ:

—Pan to'k aaj to'k joot xa ve'e je Jesucristo xjaanchjáva, o'yip tse'e.

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Njaanchja'vip xa atse'e jets je Nte'yam je y'Onuk je'e ve'e je Jesucristo.

³⁸ Van'it tse'e je tyoompa dunuujmi jetse'e duyak'atúvat je carreta. Ku ve'e y'atúvi, van'it tse'e vyajntkti je Felipe maat je yaa'tyajk jetse'e duyaknapejt. ³⁹ Ku ve'e pyítsumdini jem najootm, van'it tse'e je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Maja Vintsán jya'vin kajxm, je'e tse'e je Felipe to'mayji duyaknajkx viijnk tsov, ka'a ve'e y'uk'ixjini je yaa'tyajk. Xoojntkp tse'e je yaa'tyajk ñajkxni. ⁴⁰ Ax je Felipe, jemts je'e ve'e azótovit kyajpun kajxm ojts yak'ix, kajpun kajpun tse'e ñajxy jetse'e du'ava'ni je oy kats je oy ayook jem Cesarea paat.

9

Ku je Saulo dujaanchja'vi'ukvaajñ je Jesús (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

¹ Ax vintso tse'e je it ñaxy, ka'ajyam tse'e je Saulo dutuk'atsa'ki'atúva je oo'kun pan pan jatye'e je Maja Vintsán dujaanchja'vidup. Je'e kajx tse'e ojts du'ix je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta. ² Je'e tse'e chajkp jetse'e myo'ojut je nak jetse'e ñajkxut jem damaascovit kyajpun kajxm jetse'e jep chaptujkpta du'ixtat pan pan jatye'e dupanajkxtup je Maja Vintsán, ve'em tse'e duyakjamyátsjadat jetse'e jem Jerusalén duyaknajkxtat, ve'em je yaa'tyajk ve'em je ta'axtajk. ³ Jeena tse'e too' aajy vye'na, je damaascovit kyajpun mutámani, van'it tse'e tun to'mayji je tsapjootmit ajajtk ooy tyunnujajji tyunnuta'kxji. ⁴ Van'it tse'e je Saulo ñaxvipp jetse'e du'amotunajxy to'k je ayook juu' ve'e vaan:

—Saulo, Saulo, ¿tyajxts atse'e xtso'oxpúk?

⁵ Van'it tse'e je Saulo vyaajñ:

—¿Pants mitse'e?

Van'it tse'e yak'atsaajv:

—Ats xa ve'e je Jesús, juu' ve'e mtuntso'oxpujpk. Viinm xa mitse'e mnakyo'otyúnju ku atse'e ve'em xtun.

⁶ Van'it tse'e je Saulo cha'kikuujx jetse'e vyaajñ:

—Maja Vintsán, ¿tise'e mtsajkp jets atse'e ntónut?

Van'it tse'e yak'atsaajv:

—Pojtuku jets najkxu jem kajpun kajxm, ax jem tse'e myakvaajnjat pan ti ve'e mtónup.

⁷ Je Saulo je myujatyoo'da, va'ajts tsá'kidupts je'e ve'e kux myótudu ve'e je ayook; ax ka'a tse'e pan du'ixti. ⁸ Van'it tse'e je Saulo pyojtuk. Ku ve'e jyavin'ixva'kxy, ka'a tse'e y'uk'ixni. Van'it tse'e je myujatyoo' myajtsjidi jem kya'm jetse'e pyavijsjidi jem damaascovit kyajpun kajxm. ⁹ Jem tse'e y'ijt toojk xaaj, ka'a tse'e y'ix, ka'a tse'e kyay y'uu'k.

¹⁰ Jem tse'e damaascovit kyajpun kajxm y'ijt to'k je jaanchja'viva juu' ve'e Ananías duxaaj, je'e tse'e je Maja Vintsán yak'ixju jetse'e ña'muxji:

—¡Ananías!

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Uxyaja ats, Maja Vintsán.

¹¹ Van'it tse'e je Maja Vintsán ña'muxji:

—Pojtuku jets najkxu joma ve'e je too' juu' ve'e duxaaj Tuv, jem tse'e je Judas tyak'am x'amotutúvat to'k je yaa'tyajk juu' ve'e Saulo duxaaj, tsapkojtspts je'e ve'e. ¹² Ta je'e ve'e yak'ixju mtaka joma ve'e y'it jetse'e je mka'aj xtuknukán jetse'e vyin'ixpajknuva.

¹³ Ku ve'e je Ananías du'amotunajxy, van'it tse'e vyaajñ:

—Maja Vintsán, ooyani xa atse'e je kats ntunmotu vintso je'e ve'e je yaa'tyajk dutsaachtún je mjáyuda jem Jerusalén; ¹⁴ ax yaja tse'e tumyets je kutojkun maat juu' ve'e mooyju je tee'tajk je vyintsanda, jetse'e duyakjamyátsjut duyakjachómjut nujom pan pan jatye'e mjaanchja'vijidup.

¹⁵ Ax jidu'um tse'e je Maja Vintsán ña'muxji:

—Najkxu, kux ats je'e ve'e nvinkoon jetse'e ats nje'e duvaajnjadat pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, je yakkutojkpada, jets je israeejlit jáyuda. ¹⁶ Ats xa ve'e ntuknujávap jets ooy atse'e xtunkutsaachpaadat.

¹⁷ Van'it tse'e je Ananías ñujkx jem je jayu tyak'am joma ve'e je Saulo vye'na. Ku ve'e tyajki, van'it tse'e je kya'aj dutuknukaajn jetse'e dunuujmi:

—Uts Saulo, je Maja Vintsán Jesús, juu' ve'e myak'ixju jeja too' aajy, je'ets atse'e tuxkex jetse'e mvin'ixpajknuvat jetse'e je Espíritu Santo mmo'ojut je makkin jets je vinma'yun jetse'e xtónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp.

¹⁸ Tun jatyji tse'e je Saulo vyinvaatsji juu' ve'e ve'em íxuvip ax jo'n je ajkx nameen, jetse'e vyin'ixpajknuva. Van'it tse'e je Saulo tyeni jetse'e ñapejt. ¹⁹ Van'it tse'e kyaajy y'uuk jetse'e myajuvajknuva. Jem tse'e ve'e'n je it duyaknajxy damaascovit kyajpun kajxm maat je'eda pan pan jatye'e dujaanchja'vidup je Jesús.

Ku je Saulo kya'amaajy jep Damasco

²⁰ Jem tse'e je Saulo kya'amay'ukvaajñ jep je damaascovit chaptujkpta, je'e tse'e y'ava'nip jets je Nte'yam je y'Onuk je'e ve'e je Jesús. ²¹ Nujom pan pan jatye'e amotunajxjudu, atuva atoki tse'e tyuntaandi, jetse'e ñay'amotutúvijidi vimpit atuj:

—¿Ka ya'aap je'e vine'e juu' ve'e jem Jerusalén dujomtoomp dutitoomp tuy'it pan pan jatye'e je Jesús dujaanchja'vidup? ¿Ka je'ep ya'a vine'e juu' ve'e yaja miimpa jetse'e duyakjamyátsjut pan pan jatye'e dujaanchja'viduvap je Jesús jetse'e tsum duyaknajkxut joma ve'e je tee'tajk je vyintsanda? —jidu'um tse'e ñay'amotutúvijidi.

²² Ax je Saulo, yakmakpajk'ataatsnupts je'e ve'e je kya'ama'yun jetse'e duyaknuk'e'xnatáka jets je Jesús je'e ve'e je Cristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. Ka'a tse'e y'o'yixjada vintso ve'e y'amaadaagajadat je israeejlit jayu juu' ve'e tsuunidup jem Damasco.

Ku je Saulo je myu'israeejlit jayu dukukeek

²³ May xaajani tse'e je it ñaxy vye'na jetse'e je israeejlit jayu du'ukkojtsmojkti jetse'e je Saulo kuduyak'oo'kti, ²⁴ jóvum xaaj jóvum tsooj tse'e je Saulo yak'a'ix jeja kajpun naa'páts aka'aajy jetse'e kuduyak'oo'kti. Ku ve'e je Saulo dunuja'vi ti ve'e tyonuvaandup, ²⁵ van'it tse'e je jaanchja'vivatajk pyaajmjidi jem tójum jetse'e koo'ts ñasta'yijidi jeja ne'ev viijn tsov juu' ve'e je kajpun tuknaa'páts'ijtp, ve'em tse'e je Saulo kyek.

Ku je Saulo jep Jerusalén vye'na

²⁶ Ku ve'e je Saulo jye'y jem Jerusalén, jyamaatnay'amokavaajnjudu tse'e je jaanchja'vivatajkta; ax tsá'kidu tse'e nujomda kux ka'a ve'e dujaanchjávada jets jyaanchja'vinup je'e ve'e je Jesús. ²⁷ Ax je Bernabé tse'e dutuknuvoov je kukátsivada, van'it tse'e dutukmumaajntykti vintso ve'e je Saulo du'ix je Maja Vintsán jeja too' aajy, vintso ve'e je Nte'yam myukojsji, jets vintso ve'e je Saulo mak' aaj mak' joot je Jesús jye'e dutukka'amaayni jem damaascovit kyajpun kajxm. ²⁸ Van'it tse'e je Saulo tyajñ

jem Jerusalén, je'e ve'e myaatnajxyp myaattajkip, kaja'vina katsa'kina tse'e je Maja Vintsán jye'e je jayu dutuknujávada²⁹ jetse'e dumaatnakyojtsvintsávju je israeejlit jayu juu' ve'e je griego aaj dukojtstup. Ax ka'a tse'e dukuvajkti je ayook juu' ve'e je Saulo kyojts, je'e kajx tse'e du'uknupaajmtkidi jetse'e je Saulo kuduyak'oo'kti.³⁰ Ku tse'e je jaanchja'vivatajk dunuja'vidi, van'it tse'e je Saulo duyaknajkxti jem Cesarea jetse'e dupakejxti jem taarsovit kyajpun kajxm.

³¹ Van'it tse'e oy joot chuunidini nujom pan pan jatye'e dujaanchja'vidu je Jesucristo jem judéait jets galiléait jets samaariait y'it jootmda, ve'em tse'e ñumáyada jetse'e je jyoot je jya'vin myakkpajk'ata'atsta je Jesús maat, vyinja'vidup vyintsa'kidupts je'e ve'e je Maja Vintsán jetse'e je Espíritu Santo yakjot'amájajada.

Ku je Eneas jyotkadaaky

³² Najkx tse'e je Pedro may viijn, je'e tse'e najkx duku'ixta je utsta je ajchta jets je utsta je tsa'ada. Ojts tse'e duku'ixpa je utsta je ajchta jets je utsta je tsa'ada juu' ve'e tsuunidup jem lídait kyajpun kajxm.³³ Jem tse'e dupaaty to'k je mojkpa jayu juu' ve'e Eneas duxaaj, toodojtuk joojntanits je'e ve'e pya'amma'aj vye'na.³⁴ Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—Eneas, je Jesucristo xa ve'e myakjotkadaakjinup. Pojtukni jets pakmojkni ya mmaajntkun.

Tun jatyji tse'e je Eneas pyojtukni.³⁵ Íxjudu ve'e nujom pan pan jatye'e joojntykidup jem lídait jets saroonit kyajpun kajxmda, ve'em tse'e dumasookti je ko'oy vinma'yunda jetse'e je Maja Vintsán dupanajkxti.

Ku je Dorcas jyojntykajknuva

³⁶ Jem tse'e je jópeit kyajpun kajxm y'ijt to'k je ta'axtajk juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vip, Tabita je'e ve'e xyaaj, Dorcas je'e ve'e kyatsapítsum je griego aaj. Je ta'axtajk, ooyts je'e ve'e je jayu je maa'yun dutuntuujnja jetse'e duputaka pan pan jatye'e katih'ijtxjudup.³⁷ Ax ku tse'e je Pedro vye'na jem lídait kyajpun kajxm, van'it tse'e je Dorcas pya'ampejt jetse'e y'aa'k. Távani tse'e duyaktsi'ivda je ñi'kx je kopk, van'it tse'e dupaamdi jep mumejtsk nukavyet kujxp.³⁸ Je Jope, myutámipits je'e ve'e je lídait kajpun, jem joma ve'e je Pedro vye'na. Myótuduts je'e ve'e je jaanchja'vivatajk jets jeme'e vye'na, van'it tse'e dutuknukejxti numejtsk je yaa'tyajk jetse'e dumunoo'kxtuktat jidu'um:

—Uk mtónupe'e je maa'yun jetse'e nja'mdat jem Jope.

³⁹ Ku ve'e je Pedro yakvaajnji, van'it tse'e tyeni jetse'e dumaadi. Ku ve'e jem jye'y, van'it tse'e duyaknajkxti jep nukavyet kujxp joma ve'e vye'na je ni'kx je kopk. Nujom tse'e je ku'aa'k ta'axtajkta nunyaaxnup dutuk'ixti je Pedro je vit je xox juu' ve'e je Dorcas pyaam ku ve'e dumaatve'nada.⁴⁰ Van'it tse'e je Pedro je jayu duyakpitsumkujx, jetse'e kyoxkteni, jetse'e chapkajts. Van'it tse'e je oo'kpa duvin'ix jetse'e dunuujmi:

—Tabita, pojtukni.

Van'it tse'e je Dorcas vyin'ixva'kxni. Ku ve'e je Pedro du'ix, van'it tse'e y'ajxtk.⁴¹ Van'it tse'e je Pedro myajtsji jem kya'm jetse'e yakténiji. Van'it tse'e je Pedro dyaaxji je utsta je ajchta jets je utsta je tsa'ada maat je ku'aa'k ta'axtajkta, jetse'e je ja vyinkujkta joojntyk dutuk'ixti je Dorcas.⁴² Yakuja'vits ya'a ve'e nujom jem jópeit kyajpun kajxm; numay tse'e dujaanchja'vidi je Maja Vintsán.⁴³ Jem tse'e je Pedro tyaañ jek jaty jem je akukoo'tspa Simón tyak'am.

10

Je Pedro maat je Cornelio

¹ Jem tse'e cesaréait kyajpun kajxm vye'na to'k je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk, Cornelio je'e ve'e xyaaj. Itáliait je'e ve'e xyaaj to'k jaka'a je tojpa juu' ve'e je Cornelio kya'mip.² Vyinja'vip vyintsa'kipts je'e ve'e je Nte'yam maat

nujom je jyaaajn je tyajk, yajkpap tse'e ooy je meen jetse'e je israeejlit jayu yaktukputaka, ijtpts je'e ve'e tyuntsapkats. ³ To'k nax tse'e, toojk yaaxp jo'n vye'na xuujun, jetse'e je Cornelio yak'ixji to'k je Nte'yam je y'aangeles. Je'e tse'e nutajkiju joma ve'e vye'na jetse'e ña'muxji:

—¿Cornelio!

⁴ Van'it tse'e je Cornelio maj dvin'ix je ángeles, ooy tse'e tyuntsa'ki, jetse'e du'amotutuvi:

—¿Tise'e?

Van'it tse'e je ángeles vyaajñ:

—Mkats'amotunajxjup xa ve'e je Nte'yam ku ve'e mtsapkats, jaa'myéts je'e ve'e dujayep vintso ve'e je jayu xputaka pan pan jatye'e katih'ijtuxjudup. ⁵ Pakéxuts n'it je yaa'tyajka jem Jope jetse'e duyakméstat je Simón juu' ve'e duxaajivap Pedro. ⁶ Jeme'e ñamyayju je akuko'tspa Simón tyak'am. Jem maaxy napa'am je'e ve'e je jayu chuuna.

⁷ Ku ve'e je ángeles ñajxni juu' ve'e mukojsju, van'it tse'e je Cornelio dUVatsaajv numejtsk je tyoompa jets to'k je tojpa juu' ve'e to'k aaj to'k joot mutoojnup. ⁸ Van'it tse'e dutukmumaajntykti juu' ve'e toojnju kojtsju jetse'e dupakejxti jem jópeit kyajpun kajxm.

⁹ Ax je ku'óxit tse'e, jeenats je'e ve'e too' aajy vye'nada, myutámidinupe'e jem Jope, van'it tse'e je Pedro pyejt jem azotea ni'kxm tsapkojtspa, ¹⁰ ooye'e tyunyu'aa'kju vye'na jetse'e tyunkayuva'añ. Ax namvaat tse'e je kaaky je tojxk y'avaada, van'it tse'e va'ajts yak'ixji ¹¹ je tsapjootmit it y'ava'ach jetse'e jem tso chaa'n je'e juu' ve'e ke'xp ax jo'n to'k je maja vit, maktaaxk esquina tse'e tsum, jetse'e ñukada'akyju. ¹² Jem tse'e vit jootm numay je tánuk, je eey je tikuts: jem tse'e juu' ve'e maktaaxk tékax, jempa tse'e juu' ve'e je tyiints dutukyo'ydup, nay jempa tse'e je jeyyva tánuk. ¹³ Van'it tse'e to'k je ayook dumotu:

—Pedro, pojtuqu, yak'oo'ku, jets ja'kxu.

¹⁴ Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Ka'a, Maja Vintsán; ni vin'ita xa atse'e nkaju'kx juu' ve'e ka va'ajtsap, juu' ve'e je Moisés jyatyaan jets ka'a ve'e je jayu duja'kxut.

¹⁵ Van'it tse'e je ayook dumótunuva, jetse'e yaknuujmi:

—Juu' xa ve'e je Nte'yam yakvaats, ka'ats mits je'e ve'e xtíjut ka va'ajtsap.

¹⁶ Toojk nax tse'e ve'em jyajty jeejyji jeejyji, van'it tse'e je vit pyatajkinuva jetse'e ñajxnuva jem tsapjootm. ¹⁷ Pyayo'yp tse'e je Pedro vye'na pan ti ve'e ñukajtsp juu' ve'e yak'ixju, van'it tse'e jye'ydi je yaa'tyajka juu' ve'e je Cornelio kejjjudu, y'amotutúvidup tse'e je jayu vye'nada jetse'e dunujávatat pan joma ve'e chuuna je akuko'tspa Simón. Ax ve'em tse'e jye'ydi je'e tyak'aajy. ¹⁸ Van'it tse'e du'amotutúvidi pan jepe'e to'k je yaa'tyajk juu' ve'e Simón duxaaj, juu' ve'e duxaajivap Pedro. ¹⁹ Je'ena tse'e je Pedro pyayo'yp vye'na juu' ve'e yak'ixju, van'it tse'e je Espíritu Santo ña'muxji:

—Ixu n'it, uxep xa ve'e m'íxtajada nutoojk je yaa'tyajk. ²⁰ Ténats, vánuku, jetse'e xmaadadat. Ka'a tse'e xtivinmáyuť, ats ya'a ve'e tunkexta.

²¹ Van'it tse'e je Pedro vyajntyk joma ve'e vye'nada je yaa'tyajka juu' ve'e je Cornelio kejjjudu, jetse'e jidu'um dunuujmidi:

—Ats xa je'e ve'e pane'e m'íxtidup. ¿Tise'e tuxnuminda?

²² Van'it tse'e y'atsoqvdi:

—Je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk, juu' ve'e Cornelio duxaaj, je'ets aatse'e xkejxp. Je'e tse'e je Nte'yam dvinja'vip dUVintsá'kip, tuvts je'e ve'e je jyáyuvín je jyoojntykin, nujom tse'e je israeejlit jayu jyávajada chókjada. Je Nte'yam je y'aangeles tse'e tuña'muxju jetse'e mnukéxajat, ve'em tse'e du'amotunáxut juu' mitse'e mtuknujávap.

²³ Van'it tse'e je Pedro yaktajkijidi jep tujkp jetse'e je tsooj jem myataandi. Je ku'óxit tse'e je Pedro dumaadidi, jeme'e je utsta je ajhta juu' ve'e tsuunidup jem jópeit kyajpun kajxm juu' ve'e mujatyoo'ijidu.

²⁴ Je ku'óxit tse'e jye'ydi jem Cesarea. Jem tse'e je Cornelio y'a'íxjada vye'na jem tyak'am maat je jyuut'ta je myugo'okta jets juu' ve'e myaatnayja'vijidup. ²⁵ Ku ve'e je Pedro jye'y, van'it tse'e je Cornelio je Pedro du'anajkxi jetse'e dUVinkoxkteni, jetse'e du'ukvinjavavaajñ du'ukvintsa'agavaajñ. ²⁶ Ax jidu'um tse'e je Pedro ña'muxji:

—Tena, jáyuva xa atse'e ax jo'n mits.

²⁷ Namvaate'e dumaatnakyátsju, van'it tse'e duyaktajki jep tujkp joma ve'e amoka vye'nada numay je jayu. ²⁸ Van'it tse'e je Pedro ña'muxjidi:

—Mnuja'vidinup xa miitse'e jets ka'a ve'e aats je mpava'nun duyakjaty jets aatse'e nku'ixtat ukpu aatse'e n'ítut je'e maatta juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvap. Ax je Nte'yamts atse'e xtuk'ix jets ni pana atse'e nkatíjut ka va'ajtsap. ²⁹ Paatyts atse'e jatyji tunmín, ka'ats atse'e je it nyaknajxy jets atse'e too'vajkp mpayo'oyut, je'ets atse'e nnujavavaampy pan ti atse'e xtuknukejxip.

³⁰ Van'it tse'e je Cornelio y'atsaajv:

—Maktaxxaj it atse'e yaja nve'na ntak'aajy, tsapkojtsp jets ayoojpts atse'e nve'na. Toojk yaaxp jo'n tse'e vye'na ku ve'e je jayu chapkats, ve'em ax jo'n uxyam, van'itts atse'e n'ix to'k je ángeles, va'ajts ajajp ata'kxp je vyit je xyox. ³¹ Jidu'umts atse'e xnuujmi: “Cornelio, mkats'amotunajxjup xa ve'e je Nte'yam ku ve'e mtsapkats, jaa'myéts je'e ve'e dujayep vintso ve'e je jayu xputaka pan pan jatye'e katih'ijtuxjudup. ³² Nukéxats jem jópeit kyajpun kajxm je Simón juu' ve'e duxaajivap Pedro. Jem tse'e ñamyayju je akukoo'tspa Simón tyak'am, jem maaxy napa'am je'e ve'e chuuna.” Jidu'umts atse'e xnuujmi. ³³ Ax paatyts ats mitse'e jatyji nnukejxi. Oy tse'e tuxtún ku ve'e to'k aaj tummets. Ax uxyamts aatse'e yaja je Nte'yam vyinkujk, je'e aatse'e n'amotunaxuvaampy pan juu' ve'e je Maja Vintsán tumtukupava'añju jets aatse'e xtuknujávát.

Ku je Pedro kya'amaajy jep je Cornelio tyak'ap

³⁴ Van'it tse'e je Pedro vyaajñ:

—Uxyam atse'e oy nmujava jets ka'a ve'e je Nte'yam pan dUViijn'ix, ³⁵ y'oyja'vip je'e ve'e opyana pan pane'e vinja'vijup vintsa'kijup jetse'e dutún juu' je'e ve'e chajkp. ³⁶ Je Nte'yam xa ve'e je y'ayook je israeejlit jayu dutuknukejx. Ya oy kats ya oy ayookts je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajña je Jesucristo jye'e, je'e pane'e nujom je jayu dunuvintsánip jetse'e je jayu duyaknamyujot'óyaja je Nte'yam maat. ³⁷ Oy miitse'e xnujávada jets ya ayooke'e va'kxk jem judéait y'it jootm, jeme'e galiléait y'it jootm choo'ntk, távani tse'e je Yaknapejtpa Juan je jayu duvaajnjada vye'na jetse'e vvinmayumpijttinit, je kyo'oy joojntykinda dumasooktinit, jetse'e ñapéttat. ³⁸ Je Jesús, je nazarétit jayu, je'e tse'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e dujajejpnit je Espíritu Santo jets je kutojkun, je'e tse'e je y'oy je'e dutoon jetse'e duyakjotkadaakni nujom pan pan jatye'e je ko'oyjáyuvap yaktsaachpaatjudup vye'na. Ve'em je'e ve'e dutuujn kux ijtp'e je Nte'yam je'e maat. ³⁹ N'ixts aats je'e ve'e nujom juu' ve'e je Jesús tyoon kyojts jem judéait y'it jootm jets jem jerusaleenit kyajpun kajxm. Van'it tse'e je jemit jayu je Jesús duyakjay'oo'kjidi ku ve'e duyakjacryuuzpejtjidi. ⁴⁰ Ax je Nte'yamts je'e ve'e yakjoojntykpajkinuva kutoojk xaaj jetse'e duyaknuke'xnatajki joojntyk jeja aats nvinkujk. ⁴¹ Ka jéjap xa je'e ve'e duyaknuke'xnatajki nujom je jayu vyinkujk, jeejyji ve'e aats nvinkujk, je'e ve'e ku aatse'e je Nte'yam xvinkaajn jemani jets aatse'e je jayu nvaajnjadat juu' aatse'e n'ix nmotu. Nmaatkaay nmaat'ook aats je'e ve'e ku ve'e távani jyoojntykpajkinuva vye'na. ⁴² Je Nte'yam aatse'e xtukupavaan jets aatse'e je jayu nvaajnjadat je oy kats je oy ayook, jets aatse'e je tuvakojtusun mpámút jets je'e

ve'e dupaam jets je Jesusjyame'e dutokimpayo'ynup pan pan jatye'e joojntykidup jets pan pan jatye'e aa'kanda. ⁴³ Ñukojtstuts ya'a ve'e nujom je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, ve'eme'e vyaandi jets nujom pan pan jatye'e dujaanchja'vidup je Jesús, yakmee'kxjadapts je'e ve'e je tyókinda.

Ku je Espiritu Santo tyajki jem jya'vin kajxmda pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap

⁴⁴ Kojtspna tse'e je Pedro vye'na ku ve'e je Espiritu Santo dunukadaaky pan pan jatye'e du'amotunajxtup vye'na. ⁴⁵ Je israeejlit jáyuda juu' ve'e dujaanchja'vidup je Jesús jets juu' ve'e je Pedro myaatje'ydu, atuva atoki tse'e tyaandi kuxe'e je Nte'yam dupuujm je Espiritu Santo jem je jayu jya'vin kajxmda pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ⁴⁶ y'amotunajxtup tse'e ku ve'e dukotsta je ayook juu' ve'e kyavinmótudup jetse'e je Nte'yam duyakmájada duyakjaanchada. ⁴⁷ Van'it tse'e je Pedro vyaajñ:

—¿Pan tse'e dukayakjítup jetse'e ya jayu ñapéttat? Ta xa ve'e je Espiritu Santo tyaka jem jya'vin kajxmda, ve'em ax jo'n uu'mda.

⁴⁸ Van'it tse'e je Pedro dupavaajñ jetse'e ñapéttat je'e kajx jetse'e nujava tyánut jets je Jesucristo je'e ve'e pyanajxkuvaandup. Van'it tse'e je Pedro dumunoo'kxtkti jetse'e jamejtsk jatoojk xaaj jyaa'kmaattánjadat.

11

Juu' ve'e je Pedro tyukmumaajntyktu je jaanchja'vivatajk jep Jerusalén

¹ Je kukátsivatajk maat je utsta je ajhta jets je utsta je tsa'ada juu' ve'e jem Judea ve'nidup, myótuduts je'e ve'e je kats jets kyuvajktuva ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. ² Ku ve'e je Pedro vyimpijtnuva jem Jerusalén, kyo'oyja'vidu tse'e je'eda pan pan jatye'e duyakvinkópkidup jetse'e je jayu yakpaajmjadat je ixta'nun jetse'e duni'kxmadat dukojmadat ax jo'n je israeejlit jayu dutonda, ve'eme'e vyaandi jets ka'a je'e ve'e y'oya juu' ve'e je Pedro tyoon. ³ Jetse'e je Pedro du'amotutúvidi:

—¿Tis, mitse'e ojts xku'ix jetse'e xmaatkaaydi pan pan jatye'e kayakpaajmjidu je ixta'nun?

⁴ Van'it tse'e je Pedro tyukmumaajntykjidi nujom juu' ve'e toojnju kojtsju. Jidu'um tse'e vyaajñ:

⁵ —Tsapkojtsp atse'e nve'na jem jópeit kyajpun kajxm, van'itts atse'e xyak'ix jets jeme'e tsapjootm chaan to'k je maja vit jo'n juu' ve'e maktaaxk esquina tsum, jets atse'e xnukadaaky. ⁶ Ku atse'e oy n'ix pan ti ve'e myaat je vit, jem tse'e dumaada may je tánuk, je eey je tikuts: jem tse'e juu' ve'e maktaaxk tékax, jempa tse'e juu' ve'e je tyiints dutukyo'ydup, nay jempa tse'e je jeyyva tánuk. ⁷ Van'itts atse'e n'amotunajxy to'k je ayook juu' ve'e vaan: “Pedro, pojtu'ku, yak'oo'ku, jets ja'kxu.” ⁸ Van'itts atse'e nvaajñ: “Ka'a, Maja Vintsán, ni vin'lita xa atse'e nkaju'kx juu' ve'e ka va'ajtsap, juu' ve'e je Moisés jyatyaan jets ka'a ve'e je jayu duja'kxut.” ⁹ Van'itts atse'e je tsapjootmit ayook xnuujminuva: “Juu' xa ve'e je Nte'yam yakvaats, ka'ats mits je'e ve'e xtíjut ka va'ajtsap.”

¹⁰ Toojk naxts ya'a ve'e ve'em jyajty jeejyji jeejyji, van'it tse'e pyatajkinuva jetse'e ñajkxnuva jem tsapjootm. ¹¹ Van'it tse'e jye'ydi nutoojk je yaa'tyajk juu' ve'e jem Cesarea tsoo'ndu, yaktukpavaandu ve'e jets atse'e ojts x'íxtada. ¹² Je Espiritu Saantots atse'e xkejx maat je'eda jets atse'e xnuujmi jets ka'a atse'e ntivinmáyut. Nmaat'ojtstuvats atse'e ya nutojtuk utsta ajhta. Nujomts aatse'e ntajki jep to'k je jayu tyujkp, ¹³ je'ets aatse'e xtukmumaajntyk vintso ve'e jep tyujkp du'ix to'k je Nte'yam je yaangeles juu' ve'e na'muxju: “Nukexa jem Jope je Simón juu' ve'e duxaajivap Pedro, ¹⁴ je'e tse'e mva'nuxjup pan ti ve'e mtónup jetse'e xjayéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, nay ve'empa ve'e je jayu juu' ve'e jep mjuump mtujkp.” ¹⁵ Ku ats je'e ve'e nmukojs'tukvaandi, van'it tse'e je Espiritu Santo ñukadaakjidi, ve'em ax jo'n uu'me'e xnukadaakumduva

jo'n ku ve'e too'vajkp myiijn. ¹⁶ Van'itts atse'e njaa'myejts vintso ve'e je Maja Vintsán vyaajñ: “Tyúvam xa ve'e jets je tsoxk naaj ve'e je Juan je jayu tyukyaknapajt; ax ntukyaknapéttapts ats miitse'e je Espíritu Santo jem mja'vin kajxmda.” Jidu'um tse'e je Maja Vintsán vyaajñ. ¹⁷ Ax pan je Nte'yam tse'e dukejx je Espíritu Santo, juu' ve'e tajki jem je jayu jya'vin kajxmda, ve'em ax jo'n tyajkiva yam uu'm nja'vin kajxmamda, uu'mda, pan pan jatye'e je Maja Vintsán Jesucristo dujaanchja'vidup, ¿pants atse'e jets atse'e nkayakjátut juu' ve'e je Nte'yam tyonuvaampy? —jidu'um tse'e je Pedro vyaajñ.

¹⁸ Ku ve'e du'amotunajxti je utsta je ajhta juu' ve'e jem Jerusalén, ka'a tse'e du'ukko'oyja'vidini juu' ve'e je Pedro tyoon, jetse'e je Nte'yam duyakmájididi duyakjaanchidi. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Pan ve'em xa ve'e, to'nuxjudupts je'e ve'e je Nte'yam je maa'yun pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap jetse'e ve'em y'o'yixjada jetse'e vyinmayumpijttinit, je kyo'oy joojntykinda dumasoo'ktinit, jetse'e dujayejptuvat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijt.

Je jaanchja'vivatajk juu' ve'e nay'amojkijidu jep Antioquía

¹⁹ Ku ve'e duyak'oo'kti je Esteban, van'it tse'e dujomtoondi dutitoondi je jayu juu' ve'e dujaanchja'vidu je Jesús, je'e kajx tse'e y'ayo'vya'kxkajxti. Jem tse'e pan pan jatye'e najkxtu jem feniciait jets chipreit y'it jootmda, jempa tse'e pan pan jatye'e najkxtu jem antioquíait kyajpun kajxm. Jem tse'e duvaajnidi je oy kats je oy ayook je'ejjida pan pan jatye'e israeejlit jáyuda. ²⁰ Ax jem tse'e je jaanchja'vivada juu' ve'e jem Chipre jets Cirene tsoo'ndu, je'e tse'e je'ydu jem Antioquía jetse'e dutukmukojtstuva pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap je oy kats je oy ayook, je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajña je Maja Vintsán Jesús jye'e. ²¹ Putajkijidu tse'e je Maja Vintsán, ve'em tse'e numay je jayu je Jesús dujaanchja'vidi.

²² Ku ve'e je kats dumótudi je jaanchja'vivatajkta juu' ve'e jem Jerusalén, van'it tse'e dupakejxti je Bernabé jem Antioquía. ²³ Ku ve'e je Bernabé jye'y jetse'e du'ix vintso ve'e je Nte'yam kyunoo'kxjidi, ooyts je'e ve'e tyunxoojntk jetse'e anañujoma dunuujmidi jets mak aaj mak joot'e je Maja Vintsán dujaa'kpanajkxtat, ²⁴ kux oy jayu je'e ve'e je Bernabé, to'k aaj to'k joot je'e ve'e dujaanchjáva je Jesucristo jetse'e je Espíritu Santo mya'aju je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp. Ve'em tse'e numay je jayu dujaanchja'vidi je Maja Vintsán.

²⁵ Van'it tse'e je Bernabé ñujkx jem taarsovit kyajpun kajxm, je Saulo ve'e ojts du'ixta. Ku ve'e dupaaty, van'it tse'e duvaajv jem Antioquía. ²⁶ Jem tse'e y'ijtti to'k joojnt je jaanchja'vivatajk maatta; numay tse'e je jayu duyak'ixpajkti. Jem Antioquía tse'e je jaanchja'vivatajk yaktij'ukvaandi je Cristo je jyáyuda.

²⁷ Ku ve'e jem duyak'ixpajkti, van'it tse'e jye'ydi jem Antioquía je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, jeme'e Jerusalén choo'ndi. ²⁸ Van'it tse'e nuto'k je'eda juu' ve'e Agabo duxaaj, je'e tse'e teni jeja uts ajch jets uts tsá'a akujkta, jetse'e vyaajñ jets jéjape'e je mak yooj to'k it to'k naxviijn, je Espíritu Santo tse'e ve'em je vinma'yun moojyju. Ax ve'emam tse'e tyoojnji kyojtsji van'it ku ve'e yakkutojpk vye'na juu' ve'e duxaaj Claudio. ²⁹ Van'it tse'e je antioquíait jaanchja'vivatajk dunupaajmtkidi jetse'e je putajkin dutuknukéxtat je utsta je ajhta maat je utsta je tsá'ada juu' ve'e jem Judea tsuunidup, ve'em tse'e dukéxtat pan vintso ve'e y'o'yixjada nuto'k nuto'k. ³⁰ Tyoondu tse'e ve'em, tyuknukéjxtu tse'e pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk jem Judea; je Bernabé jets je Saulo, je'e tse'e tyukmukejxidu je putajkin.

12

Ku je Santiago y'oo'kni jetse'e je Pedro yakpoxuntakpuujm

¹ Ax ve'emts je'e ve'e jyajty van'it, jetse'e jem je jaanchja'viva juu' ve'e je yakkutojkpa Herodes yakjamyajtsjudu; ² je tsojxts je'e ve'e tyukyakjay'oo'kju je Santiago, je Juan

je y'ajch. ³ Ku ve'e je Herodes du'ix jets y'oyja'vidu je'e ve'e je israeejlit jáyuda, van'it tse'e je Pedro duyakjamyajtsjuva. Van'it ya'a ve'e tyoojnji kyojtsji ku ve'e je tsapkaaky yakkay juu' ve'e je levadura dukamaat. ⁴ Ax ku tse'e je Pedro duyakjamyajtsji, van'it tse'e duyakjapyoxuntakpaajmji. Jep tse'e je tojpada numaktojt juu' ve'e ix'ijjtjudup, numaktaaxk jatyts je'e ve'e ñatyíkutsjada. Ve'eme'e je yakkutojkpa du'uknupaajmtki jetse'e je Pedro kuduyaknuke'xnatajki jeja je jayu vyinkujk ku ve'e je pascua xaaj ñáxut. ⁵ Ix'it tse'e je Pedro vye'na jep poxuntujkp; ax to'k aaj to'k joot tse'e ñutsapkótsjada je jaanchja'vivatajka.

Ku je Nte'yam je Pedro duyakjapyítsumji jep poxuntujkp

⁶ Ax je kujápit tse'e je Herodes du'uknupaajmtki jetse'e kuduyakjapyítsumji je Pedro. Je tsooj tse'e je Pedro maap vye'na jeja numejtsk tojpa akujk jets mejtsk je cadena tuk'atsommuk je kya'aj ado'om ado'om maat je tojpa je kya'aj. Jep tse'e vye'niduva numejtsk je tojpa juu' ve'e je poxuntak'aka'a du'ix'ijttup. ⁷ Tun to'mayji tse'e to'k je Maja Vintsán je y'aangeles je Pedro dUVinkuva'ki, jetse'e jep poxuntujkp y'ajaj y'atu'kx. Van'it tse'e je ángeles duti'tsti je Pedro to'k ado'om jetse'e duyakjotvij. Van'it tse'e dunujmji:
—Pojtuku jatyji.

Van'it tse'e je cadena jem je Pedro kya'm kyustajkikujx, ⁸ jetse'e je ángeles ña'muxji:

—Natyíintsómju jets pamu je mka'ajk.

Ku ve'e je Pedro ve'em dutuujn, van'it tse'e je ángeles ña'muxjinuva:

—Naxyoxju jets paminu ats.

⁹ Van'it tse'e je Pedro dupapítsum je ángeles, ka'a ve'e dunujava pan tyúvame'e juu' ve'e je ángeles tyuump, ve'eme'e vyinmay jets tónaji ve'e ve'em yak'ixju. ¹⁰ Van'it tse'e dUVinnajxti je muto'k tojpa juu' ve'e je tak'aka'a du'ix'ijtp. Van'it tse'e je mumejtsk tak'aka'a joma ve'e jado'k je tojpa du'ix'ijtpa. Ax ku tse'e jye'ydi joma ve'e je pojxun zaguán joma tso ve'e pyítsumdinit jem kajpun jootm, viinm tse'e je pojxun zaguán y'aye'pvaach. Ku ve'e pyítsumdini jetse'e vee'n yo'ydi, van'it tse'e je ángeles myasookjini. ¹¹ Van'it tse'e je Pedro oy je nuja'vin dupujk, jetse'e vyaajñ:

—Uxyamts atse'e tuuv nmujava jets je Maja Vintsándame'e je y'aangeles tudukex jets atse'e je Herodes tuxtukkava'ach, nay ve'empa ve'e juu' ve'e je israeejlit jayu y'a'ixtup vintso atse'e xtóndat.

¹² Pyayo'yp tse'e je Pedro vye'na, jetse'e ñujkx jem je María tyak'am, je Juan juu' ve'e duxaajivap Marcos, je'ets je'e ve'e je tyaak. Jem tse'e numay je jayu ñay'amókajada tsapkojtspa. ¹³ Ku ve'e je Pedro je zaguán duyaknajk, van'it tse'e to'k je jajtspa pyítsum juu' ve'e Rode duxaaj jetse'e du'ixut pan pan jepe'e. ¹⁴ Ku ve'e duyukmotukajpy jets je Pedro ve'e kojtsp, ka'a tse'e duyak'avaach; ñojk'óye'e va'ajts xoojntkp noomp vyimpijtkojni jetse'e ojts duvaajnjkaj je jaanchja'vivatajk jets jepe'e zaguán aagup je Pedro tyena. ¹⁵ Van'it tse'e yaknuujmji:

—¡Ka'a mits vine'e mvija!

Van'it tse'e y'atsaajv jets vaampame'e. Van'it tse'e jyaa'kvaandi:

—Ka je'ep je'e ve'e, je y'aangeles xa je'e n'ite'e.

¹⁶ Jepna tse'e je Pedro je zaguán dujaa'kyaknák. Ku ve'e je zaguán duyak'avaatsti jetse'e du'ixti, atuva atoki tse'e tyuntaandi. ¹⁷ Van'it tse'e je Pedro je kya'aj dukoojnuk jetse'e y'amó'ottat. Van'it tse'e dutukmumaajntykti vintso ve'e je Maja Vintsán duyakjapyítsumju jep poxuntujkp. Van'it tse'e vyaajñ:

—Vaajnjada je Santiago jets je utsta je ajchta.

Van'it tse'e pyítsum jetse'e viijnk tso ñujkx.

¹⁸ Ku ve'e je it jyajtk, atuva atoki tse'e je tojpatajk tyuntaandi kux ka'a ve'e dunujávada pan ti ve'e toojnju je Pedro maat. ¹⁹ Van'it tse'e je Herodes duyakjay'ixtiji. Ku ve'e dukapaatti, van'it tse'e je tojpada dutokimpayo'y jetse'e duyakjay'oo'kjidini. Van'it tse'e je Herodes choo'nni jem Judea jetse'e ñujkx tsuuniva jem Cesarea.

Ku je yakkutojkpa Herodes y'oo'kni

²⁰ Myu'ejkjup tse'e je Herodes je jáyuda juu' ve'e tsuunidup jem tiirovit jets sidoonit kyajpun kajxmda. Je jayu tse'e dukojtsmojkto vintso ve'e najkx dumukotsta je Herodes, je'e tse'e tyoondu vintso ve'e y'oyjávajadat je Blasto juu' ve'e duyakkutojkjip je toompatajk jep je Herodes tyujkp. Je Blasto tse'e du'amotu je yakkutojkpa jetse'e oy joot y'ítut je jayu maatta, kux je yakkutojkpa je ñaax je'e ve'e tyukjoojntykidup. ²¹ Ku ve'e je xaaj dupaaty ku ve'e je yakkutojkpa Herodes dunupaaajmtki jetse'e je jayu dumukótstat, van'it tse'e dupuujm je y'oy vit, jetse'e y'ajxtk jem joma ve'e tyokimpayo'oy, jetse'e je jayu dumukajts. ²² Van'it tse'e je numay jayu y'aa'mitaakti, makk tse'e vyaandi:

—¡Ya'a juu' ve'e kojtsp, nte'yamts ya'a ve'e, ka jáyuvap!

²³ Tun jatyji tse'e to'k je Maja Vintsán je y'aangeles je Herodes duyakpa'ampejt kux ka'a ve'e je Herodes je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi; tánukinuts je'e ve'e, van'it tse'e y'oo'kni.

²⁴ Ax je Nte'yam je kyats je y'ayook, jaa'kyakkojtsva'kx'ataatspts je'e ve'e may viijn.

²⁵ Ku ve'e je Bernabé maat je Saulo je tyoonk duyakkukajxidi jem Jerusalén, van'it tse'e vyimpijttinuva jem Antioquía, myaatnajkxtuva ve'e je Juan juu' ve'e Marcos duxaajivap.

13

Ku je Bernabé jets je Saulo ñajkxti ka'amaayva

¹ Je jaanchja'vivatajk juu' ve'e nay'amojkijidu jem Antioquía, jem tse'e aje'ejjida je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajk jets je yak'ixpajkpatajk. Jem tse'e je Bernabé, jem tse'e je Simón juu' ve'e yaktijpa Yak Jayu, jem tse'e je Lucio juu' ve'e ciréneit jayu, jempa tse'e je Manaén juu' ve'e kijpx dumaatyee'k je Herodes juu' ve'e je galiléait jayu duyakkutojkji, nay jempa tse'e je Saulo. ² Vynja'vidup vyintsa'kidupts je'e ve'e vye'nada je Nte'yam jetse'e y'ayoojada ku ve'e je Espíritu Santo jidu'um ña'muxjidi:

—Yak'apúkada je Bernabé jets je Saulo je toonk kajx juu' ats je'e ve'e ntuknuyaaxjidu.

³ Távani tse'e y'ayoojada jetse'e chapkotsta vye'na, van'it tse'e je kya'aj dutuknukoondi je Bernabé maat je Saulo, jetse'e dumasookti.

Ku je kukátsiva kya'amaaydi jep Chipre

⁴ Van'it tse'e choo'ndi je Bernabé maat je Saulo, je Espíritu Santo tse'e kejxjudu, jetse'e ñajkxti jem seléuciait kyajpun kajxm. Ax jem tse'e Seleucia dupajkti to'k je barco jetse'e ñajkxti jem Chipre, to'k je naax juu' ve'e jem maaxy naaj akojkm. ⁵ Ku ve'e jye'ydi jem joma ve'e je kajpun duxaaja Salamina, van'it tse'e dutukka'amaaydi je Nte'yam je kyats je y'ayook jep je israeejlit jayu chaptujkpta, myaadiduva tse'e je Juan Marcos jetse'e pyutákajadat. ⁶ Ax ku tse'e dutukyo'vyatskajxti je it jetse'e je jayu duvaajnidi je oy kats je oy ayook, van'it tse'e jye'ydi jem páfosit kyajpun kajxm. Jem tse'e vye'na to'k je maayva juu' ve'e natyijjup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, israeejlit jayu je'e ve'e, Barjesús je'e ve'e xyaaj. ⁷ Jem tse'e vye'niva to'k je yakkutojkpa juu' ve'e Sergio Paulo duxaaj, kuvijts je'e ve'e. Van'it tse'e je Sergio Paulo duyakjañukejxiji je Bernabé maat je Saulo kux je'e ve'e chajkp jetse'e du'amotunáxut je Nte'yam je kyats je y'ayook. Jem tse'e je Sergio Paulo dumaada vye'na je maayva. ⁸ Ax je maayva, yaktijpaps je'e ve'e Elimas, ka'ats je'e ve'e duyakjatuva'añ jetse'e je yakkutojkpa du'amotunáxut juu' je'e ve'e kyojtstup. ⁹ Van'it tse'e je Saulo, yaktijpaps je'e ve'e Pablo, je'e tse'e je Espíritu Santo moojyju je makkín jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je'e tse'e makk duvin'ix je maayva, ¹⁰ jetse'e dunuujmi:

—Mits, vin'aa'mpa, je ko'oyjáyuvap je jyayu, mtso'oxpujqp xa mitse'e nujom je y'oy je'e, ¿vin'it tse'e xyakma't'atúvat je Maja Vintsán je tyoo'? ¹¹ Uxyamts n'ite'e je Maja Vintsán mtukkuvétjut, mtánup tse'e viints, jeke'e xkah'a'íxtukut je xaaj je y'ajajtk.

Ax tun jatyi tse'e tyaajñ viints jetse'e je it kyoo'tsxi. Van'it tse'e dujatoondi dujamajstsi jem kya'm pan pane'e kupyavijtsjini. ¹² Ku ve'e je yakkutojkpa du'ix ti ve'e toojnu, van'it tse'e dujaanchja'vi je Nte'yam je kyats je y'ayook, atuva atoki tse'e dutuktaajñ je Maja Vintsán je y'ixpajkun.

Ku je Pablo maat je Bernabé vye'nada jep Antioquía juu' ve'e

jep pisidiait y'it jaatp

¹³ Ku ve'e je Pablo maat je myujatyoo' choo'ndi jem barco jootm jem Pafos, van'it tse'e jye'ydi jem Perge, to'k je kajpun juu' ve'e jem panfiliait y'it jootm. Jem tse'e je Juan Marcos myasookjidini jetse'e vyimpijtni jem Jerusalén. ¹⁴ Ax ku tse'e choo'ndi je Pablo maat je Bernabé jem Perge, van'it tse'e jye'ydi jem Antioquía, to'k je kajpun juu' ve'e jem pisidiait y'it jootm. Ku ve'e je poo'kxtkun xaaj dupaaty, van'it tse'e tyajkidi jep je israeejlit jayu chaptujkp jetse'e y'ajxtkti. ¹⁵ Ku ve'e yakkojtskujx je Moisés je pyava'nun jets juu' ve'e jyaaydu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, van'it tse'e je tsaptujkpit je ñuvintsanda yakjaña'muxjidi:

—Nmu'israeejlit jáyuda, pan jem xa ve'e juu' ve'e mkotsuvaandup, nvaat tse'e xkótstat.

¹⁶ Van'it tse'e je Pablo tyeni jetse'e je kya'aj duyakpojtuk, je jayu ve'e yak'ama'tp. Van'it tse'e vyaajñ:

—Nmu'israeejlit jáyuda, pan pan jatye'e je Nte'yam duvinja'vidup divintsa'kidup, amotunaxta juu' atse'e nkotsuvaampy. ¹⁷ Je Nte'yam, juu' ve'e nvinja'vimdup nvintsa'kimdup, je'e tse'e divinkoon uu'm je njujpit jáyuvamda jetse'e duyaknuma'yidi ku ve'e chaanadana vye'na jem egíptovit y'it jootm. Ku ve'e máyani ooy tyunve'nada, van'it tse'e je kyutojkun maat jem duyakpítsumdini. ¹⁸ Vujxkupx joojnt jo'n tse'e je Nte'yam dumutteni vintso ve'e je jayu jyáyuvada ku ve'e vyitti jem vinva'ajts it kajxm, ¹⁹ van'it tse'e duyakkutókidi vuxtojtuk viijn je jayu juu' ve'e divintsuunidup y'ijit je canaanit it jetse'e duyakva'kxjidi je naax je njujpit jáyuvamda. ²⁰ Ku ve'e jem chaanada vye'na maktaaxk mókupx jagojkm joojnt jo'n, van'it tse'e je Nte'yam myoojyidi pan pane'e tokimpayo'oyjadap. Ve'em tse'e dutuujn van'it paat ku ve'e jyojntyki je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Samuel. ²¹ Van'it tse'e je jayu je Nte'yam du'amótudi to'k je yakkutojkpa. Van'it tse'e je Nte'yam divinkaajñ je Saúl jetse'e yakkutojkuxjadat, je Cis je'e ve'e je myajntk, je Benjamín je chaan je kyooj. Ax vujxkupx joojnt tse'e je Saúl yakkutujk. ²² Ku ve'e je Nte'yam yakpítsumjini, van'it tse'e dupuujm je David jetse'e yakkutókut, je Isaí je myajntk. Ax jidu'um tse'e je Nte'yam ñukojtsiji: “Ta atse'e mpaa'ty pane'e ats ya njoot ya nja'vin dumaatnavyaatjup, je'e ve'e dutónup nujom juu' atse'e ntsajkp, Daviijts je'e ve'e xyaa, je Isaí je myajntk.” ²³ Ax je David tse'e je chaan je kyooj je Jesús, juu' ve'e je Nte'yam pyaam jetse'e je israeejlit jáyuda duyaktso'okut, ve'em ax jo'n je kats duyaktaajñ. ²⁴ Ax ka'anum tse'e je Jesús je jayu divinkunajkxada vye'na, jetse'e je Yaknapejtpa Juan dutukka'amaajy jetse'e nujom je israeejlit jayu vyinmayumpijttinit, jetse'e dumasooktinit je kyooj joojntykinda, jetse'e ñapéttat. ²⁵ Ax ku tse'e je Yaknapejtpa Juan je y'oo'kun tyámini, van'it tse'e je jayu dunuujmidi: “Ka átsap xa je'e ve'e pan miitse'e mtijtup, miimpnum xa je'e ve'e pane'e dujaa'knúmájp jets ka'a ve'e ats, ni je'ets atse'e nkavinmachju jets ats je'e ve'e je kya'ajk jaa'p nmukéjjat.”

²⁶ Miitsta, nmu'israeejlit jáyuda, je Abraham je chaanda je kyoojta, pan pan jatye'e je Nte'yam duvinja'vidup divintsa'kidup, miitse'e mtuknukejxjudup ya oy kats ya oy ayook, je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajña vintso ve'e dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ²⁷ Kux je'e juu' ve'e tsuunidup jem Jerusalén maat je vyintsanda, ka'ats je'e ve'e dunujávada pan pan je'e ve'e je Jesús. Oyam tse'e vye'ema, ku ve'e duyakjay'oo'kjidi, kyutyoondu tse'e je ayook juu' ve'e jyatyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, je ayook juu' ve'e je israeejlit jayu kyoojstup vimpoo'kxtkun xaaj jep

chaptujkpta. ²⁸ Ku ve'e je jayu je tokin dukapaatjidi je Jesús jetse'e y'oo'kut, y'amótudu tse'e je Pilato jetse'e duyakjay'oo'kjut. ²⁹ Ax ku tse'e dukutyonkajxti je ayook juu' ve'e javyétani ve'ninup je Jesús kajx, van'it tse'e duyakvajntkti jem cruz kajxm jetse'e duyaknaxtajkidi. ³⁰ Ax je Nte'yamts je'e ve'e duyakjoojntykpajknuva. ³¹ Je jayu juu' ve'e dumujatyoo'idu je Jesús ku ve'e jem Galilea choo'ndi jetse'e ñajkxti jem Jerusalén, je'e tse'e may xaaj íxjadinuva joojntyk, je'e tse'e je numay jayu dutuknuja'vidu jets joojntykpajknuva je'e ve'e je Jesús.

³² 'Ax nay ve'empats aatse'e uxyam n'ava'niva je oy kats je oy ayook juu' ve'e je Nte'yam tyukvinva'ni je njujpit jáyuvamda. ³³ Kyutyooonts je'e ve'e uu'm maatta je ayook juu' ve'e tyukvinva'nidu, uu'mda, je'e je chaanda je kyoojta, je'e tse'e kyutyoon ku ve'e je Jesús duyakjoojntykpajknuva. Ve'emts je'e ve'e ax jo'n javyet jep mumejtsk salmo kujxp: "Ats xa mitse'e xTee'ip, uxyamts ats mitse'e ntoonkma'a." Jidu'umts je'e ve'e javyet. ³⁴ Ax je'e ku ve'e je Nte'yam duyakjoojntykpajknuva je Jesús jetse'e ve'em je ñi'kx je kyopk ni je vin'ita kyama'atut, jidu'um tse'e vyaajñ: "Nkunoo'kxtap xa ats miitse'e, ve'em ax jo'n atse'e ntukvinva'ni je David." ³⁵ Paaty tse'e vyaampa jado'k je salmo: "Ka'a ve'e xyakjátut jetse'e je mVa'ajts Onuk je ñi'kx je kyopk mya'atut." Jidu'um tse'e vya'añ. ³⁶ Ax ka je David kajxapts ya'a ve'e yakkajts, kux oo'knu ve'e je David, ve'em ax jo'n je jyujpit jayu y'oo'ktinuva, jetse'e je ñi'kx je kyopk mya'tni, távani tse'e dumutún dumupuk vye'na je jyayu ax jo'n je Nte'yam dutsak. ³⁷ Ax ka'a tse'e ve'em je Jesús je ñi'kx je kyopk jyajty, ka'a tse'e mya'ty; je Nte'yame'e yakjoojntykpajkinuva. ³⁸ Nmu'israeejlit jáyuda, nujávada tse'e jets je Jesuuse'e je jayu dutokinmee'kxp. ³⁹ Je'e kajx tse'e nujom pan pan jatye'e jaanchja'vijidup, yakmee'kxjidupts je'e ve'e je tyókinda; ax je Moisés je pyava'nun kajx, ni pana tse'e kyayaktokinmee'kx. ⁴⁰ Nay'íxadats miitse'e kux ku ve'e mtukkada'akjadat juu' ve'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jyatyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Jidu'um tse'e dujatyaaandi juu' ve'e je Nte'yam kyojts:

⁴¹ Íxtats n'it, jáyuda juu' ve'e dukamaj'íxtup dukajaanch'íxtup ats je n'ayook, tuk'atúvada jets vintókida.

Kux juu' xa atse'e ntónup van'it ku ve'e mjoojntykadat, ka'ats miits je'e ve'e xjaanchjávadat óyame'e mjayaktukmumaayduktat.

⁴² Ku ve'e je Pablo jets je jayu choo'ndi jep tsaptujkp, van'it tse'e ña'muxjidi je'eda pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap jets ku ve'e jado'k je poo'kxtkun xaaj to'k aaj jyaa'ktukmukótsjadat je ayook juu' ve'e tyukka'amaay. ⁴³ Ku ve'e ñavya'kxjidini je'eda pan pan jatye'e nay'amojkijidu jep tsaptujkp, numay tse'e je jayu dupanajkxti je Pablo maat je Bernabé, ve'em je israeejlit jáyuda ve'em pan pan jatye'e ka je'epta juu' ve'e je Nte'yam duvinja'vidup duvintsá'kidup ax jo'n je israeejlit jáyuda. Van'it tse'e je Pablo maat je Bernabé kyojtsuxjidi, ve'eme'e ña'muxjidi jets to'k aaj to'k joot'e ñaajk'ítjadat je Nte'yam maat, ijtp tse'e dupayo'oydat vintsó ve'e je Nte'yam je jayu dutoojnjada je maa'yun.

⁴⁴ Ax ku tse'e je poo'kxtkun xaaj dupaatnuva, javee'n tse'e kyanay'amojkikajxjidi je kajpun, je Nte'yam je kyats je y'ayook tse'e y'amotunaxuvaandup. ⁴⁵ Ku tse'e je israeejlit jayu du'ixti jets va'ajts numaye'e je jayu tyunnay'amojkijidi, ejkjudu jot'aajnjudu tse'e. Van'it tse'e dukojtsvintsoovdi je Pablo jetse'e divinkojtspejtti. ⁴⁶ Van'it tse'e je Pablo maat je Bernabé mak k aaj mak joot kyojstsi, jetse'e vyaandi:

—Mii'tsta, nmu'israeejlit jáyuda, tun vinkopk xa je'e ve'e jetse'e je Nte'yam je kyats je y'ayook too'vajkp myakvaajnjadat. Ax je'e kajx tse'e kuxe'e xkakuvakta jetse'e mkanatyukvinmátsjada je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, paatyts aatse'e uxyam nmunujkx pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. ⁴⁷ Kux ve'em aatse'e xtukpavaajñ je Majá Vintsán ku ve'e vyaajñ:

Ta xa ats miitse'e mpamda ax jo'n je kujajpa je kuta'kxpa, jets miitse'e xvaajnjadat je jayu pan nuvinxupe'e chaanada to'k it to'k naxviijn

jets vintso ve'e dujayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

⁴⁸ Ku ve'e du'amotunajxti pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, xoojntktu tse'e jetse'e vyaandi jets oye'e je Maja Vintsán je kyats je y'ayook; jyaanchja'vidu tse'e je Jesús nujom pan pan jatye'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e dujayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ⁴⁹ Ax ve'em tse'e yakkojtsva'kxy je Maja Vintsán je kyats je y'ayook jem nujom pisídiat y'it jootm. ⁵⁰ Je israeejlit jayu juu' ve'e dukakuvajktu juu' ve'e je Pablo maat je Bernabé kyojsttu, je'e tse'e dumaatnakyojtsjudu je ta'axtajkta juu' ve'e jem dunumájidup jetse'e je Nte'yam duvinjávada duvintsa'agada; nay ve'empa tse'e je yaa'tyajkta juu' ve'e dunukajpunkuvajkidup, je'e tse'e du'akojtsidu je jayu jetse'e dutso'oxpáktat je Pablo maat je Bernabé. Ax yakvojppitsumdu tse'e jem. ⁵¹ Van'it tse'e je Pablo maat je Bernabé je kya'ajkta duvinxijtti, jetse'e duyakkeeki je naxvay jetse'e duyaknukexnatákada jets ka óyap je'e ve'e juu' ve'e je jayu tyoondup. Van'it tse'e ñajkxti jem icóniovit kyajpun kajxm. ⁵² Juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vidu, xoojntktuts je'e ve'e jetse'e je Espíritu Santo myoojyjidi je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp.

14

Ku je Pablo maat je Bernabé vye'nada jep Iconio

¹ Jem tse'e Iconio je Pablo maat je Bernabé tyajkidi jep je israeejlit chaptujkpta. Jep tse'e kya'amaaydi. Ve'em tse'e numay dujaanchja'vidi je Jesucristo, ve'em je israeejlit jáyuda ve'em pan pan jatye'e ka je'epta. ² Ax je israeejlit jáyuda juu' ve'e dukajaanchja'vidup je oy kats je oy ayook, je'e tse'e du'akojtsidu pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap jetse'e duko'oyjávadat je jaanchja'vivatajk. ³ Jek jaty tse'e jem tyaandi je Pablo maat je Bernabé, mak aaj mak joot tse'e je jayu dutuk'ixti je Maja Vintsán je y'ayook. Je Maja Vintsán tse'e je makkin moojyjudu jetse'e dutóndat je mújit nuja'vin jets je mújit atuva, ve'em tse'e je jayu dunujávadat jets tyúvam je'e ve'e juu' ve'e kyojststup; je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam tyoojnip je jayu, je'e tse'e y'ava'nidup. ⁴ Ax ka'a tse'e je kukajpunda kijpx je vinma'yun dujayejpti: jem tse'e pane'e dumaatnapyajkjudup je israeejlit jayu juu' ve'e dukajaanchja'vidup je oy kats je oy ayook, nay jempa tse'e pane'e dumaatnapyajkjudup je Pablo maat je Bernabé. ⁵ Van'it tse'e pan pan jatye'e israeejlit jáyuda jets pan pan jatye'e ka je'epta, je'e tse'e du'ukkojtsmojkta maat je yakkutojkpada jetse'e kudujomtoondi kudutitoondi jetse'e kuduka'ts'oo'kti. ⁶ Ax ku tse'e dunuja'vidi je Pablo maat je Bernabé, keektu tse'e jetse'e ñajkxti jem Listra jets jem Derbe, mejtsk je kajpun juu' ve'e jem licaóniait y'it jootm, jetse'e ñajkxtuva jem kajpun kajxmda juu' ve'e myutámip. ⁷ Jem tse'e je oy kats je oy ayook du'ava'niduva.

Ku je Pablo yaktsaka'ch jep Listra

⁸ Jem tse'e liistrait kyajpun kajxm vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e ka'o'yixjup jetse'e je tyek dutukyo'oyut, tsuunip tse'e tyun'it, kux ve'emam je'e ve'e kye'x, ni vin'ítam je'e ve'e kyayo'oy. ⁹ Ax y'amotunajxypts je'e ve'e vye'na juu' ve'e je Pablo kyajtsp. Van'it tse'e je Pablo je yaa'tyajk du'ix jetse'e dunuja'vi jets o'yixjup je'e ve'e jetse'e je jyaanchja'vin kajx jyotkada'akut. ¹⁰ Van'it tse'e mak jidu'um ña'muxji:

—Tukténini je mtek.

Van'it tse'e je yaa'tyajk jatyji tyeni jetse'e yo'pyajkni. ¹¹ Ku ve'e je numay jayu du'ixti juu' ve'e je Pablo tyoon, van'it tse'e je licaóniait aaj mak dukojtsti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—iNte'yamda xa ya'a ve'eda juu' uu'me'e tuxnukadaakumda jayu jo'n! —jidu'um tse'e vyaandi.

¹² Vyinja'vidu vyintsa'kidu tse'e je jáyuda may juu' ve'e ka je Nte'yamap. Mejtsk juu' ve'e vyinja'vidu vyintsa'kidu, Júpiter jets Mercuriots je'e ve'e dutijta. Kux je Pablo ve'e

nuyojk kojtsp, je'e kajx tse'e je jayu dutijta Mercurio. Ax je Bernabé, je'e tse'e tyijtip Júpiter. ¹³ Van'it tse'e je tee' juu' ve'e toomp joma ve'e je Júpiter yakvinjava yakvintsa'aga, joma ve'e je tsaptajk juu' ve'e taamp jeja kajpun pa'ayi, je'e tse'e noomp ojts du'ixta je puj jets je tsapkaaj, je'e ve'e tyukvintsa'agavaandup jeja je numay jayu vyinkujk. ¹⁴ Ku ve'e je Pablo maat je Bernabé je kats dumótudi jets je'e ve'e yaktukvintsa'agavaandup, van'it tse'e je vyit ñatyuknukaa'tsvaatsjidi jetse'e duyaknuke'xnatákada jets ka óyap je'e ve'e juu' ve'e je jayu tyonuvaandup, jetse'e noomp tyajkidi jeja numay jayu akujk, makk tse'e vyaandi:

¹⁵ —¿Tyajxse'e ve'em mjátukada? Jáyuva xa aatse'e, ya'aam xa aatse'e nnumiimp jets aats miitse'e nnaajmadat jetse'e xmasoqktinit ya'a juu' ve'e ni vinxupa katoomp, van'it tse'e xpanajkxtinit je joojntyk Nte'yam, juu' ve'e dupaam ya tsajmit it, ya naxviijnit it, je maaxy naaj, jets nujom juu' jatye'e ijtp. ¹⁶ Yakjajtuxjuts je'e ve'e jetse'e je jáyuda juu' ve'e joojntykidu jujpani jets juu' ve'e joojntykidup uxyam paat, je'e tse'e dutóndap pan juu' ve'e chojktup; ¹⁷ jyave'ema tse'e, xa'ma kajx tse'e je Nte'yam ñaajknuke'xnatákaja jetse'e ve'em yak'íxat, je'e ve'e ku ve'e je y'oy je'e dutún. Je'e xa ve'e xkejxjimdudup je tooj jetse'e je naax dukunuu'kx jetse'e ty'a'ma ku ve'e je ta'ma aats dupaa'ty, xmo'yumdupts je'e ve'e juu' ve'e nka'yumdudup nja'kxumdudup jets juu' jatye'e tsojkdudup jetse'e ntukxoajtndat —jidu'um tse'e je jayu dunuujmidi.

¹⁸ Oyam tse'e je Pablo maat je Bernabé ve'em vyaandi, tso'ox tse'e y'ijit jetse'e dunaxkótstat je jayu jetse'e dukayak'oo'ktat je tsapkaaj jetse'e dutukvintsa'agadat.

¹⁹ Van'it tse'e jye'ydi je israeejlit jáyuda juu' ve'e tsoo'ndu jem Antioquía jets jem Iconio, je'e tse'e du'uk'akojsidu je numay jayu jetse'e je Pablo kuduyak'oo'kti tsaka'achji. Ax kya'tstu tse'e. Ku ve'e dunasja'vidi jets távani ve'e duyak'oo'kta, van'it tse'e duvaa'mpítsumdi jem kajpun pa'am. ²⁰ Ax ku tse'e je jaanchja'vivatajk ñaa'va'kvíttjidi, van'it tse'e je Pablo pyojtuk jetse'e kyajpuntajkinuva. Je ku'óxit tse'e je Bernabé dumaattsaan jetse'e ñajkxti jem deerbeit kyajpun kajxm.

²¹ Ku ve'e je jayu duvaajnidi je oy kats je oy ayook jem Derbe, van'it tse'e numay dujaanchja'vidi je Jesús. Van'it tse'e je Pablo maat je Bernabé vyimpijttinuva jem Listra, jem Iconio, jets jem Antioquía. ²² Jem tse'e dukojtsmakkidi je jaanchja'vivatajk, ve'em tse'e dunuujmidi jets makk aaj makk joote'e je Jesucristo dujaanchjavadat, ve'eme'e vyaandi jets ooye'e je jayu tyuntsaachpaa'ttat pan tajkidupe'e jem je Nte'yam y'am kya'm. ²³ Ku tse'e dupaamdi pan pan jatye'e dunuvinténadap je jaanchja'vivatajk kakto'k viijn joma ve'e ñay'amókajada, van'it tse'e chapkojtsti jetse'e y'ayoojidi, jetse'e jem je Maja Vintsán y'am kya'm dupaamdi je ñuvinténivatajkta.

Ku je Pablo maat je Bernabé vyimpijttinuva jep Antioquía juu' ve'e

jep siiriat y'it jaatp

²⁴ Van'it tse'e dutuknajxti jem pisídiat y'it jootm jetse'e jye'ydi jem panfíliat y'it jootm. ²⁵ Ku ve'e dutukka'amaaydi je oy kats je oy ayook jem peergeit kyajpun kajxm, van'it tse'e ñajkxti jem Atalia. ²⁶ Jem tse'e je barco dupajkti jetse'e ñajkxti jem Antioquía, je kajpun joma ve'e je jaanchja'vivatajk pyaajmjidi jem je Nte'yam y'am kya'm je toonk kajx juu' ve'e tyoondudup. ²⁷ Ku ve'e jem jye'ydi, van'it tse'e duyaknaya'amojkijidi je jaanchja'vivatajk jetse'e dutukmumaajntykti nujom juu' jatye'e tyoondudup je Nte'yam je kyutojkun kajx, vintso ve'e je Maja Vintsán je maa'yun tyo'nuxjidi pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap jetse'e dujaanchjavadat je Jesucristo. ²⁸ Jek jaty tse'e je Pablo maat je Bernabé jem dumaattaandi je jaanchja'vivatajk.

15

Ku je jaanchja'vivatajk ñay'amojkijidi jep Jerusalén

¹ Van'it tse'e jye'ydi jem Antioquía je yaa'tyajta juu' ve'e jem Judea tsoo'ndu jetse'e dutuk'ix'ukvaandi je jaanchja'vivatajka. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Pan ka'a xa miitse'e myakpaajmjada je ixta'nun jetse'e xni'kxmadat xkojmadat ax jo'n je Moisés dupavaajñ, ka'a tse'e m'o'yixjadat jetse'e xjayéptat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

² Ax je Pablo maat je Bernabé, je'e tse'e vaandu jets ka'a je'e ve'e ve'em dupaa'ty du'akeega. Je'e kajx tse'e makk dumaatnakyojtsvintsoojvjidi. Ka'a tse'e dukojs'o'yidi. Van'it tse'e yakpaamdi je Pablo maat je Bernabé maat je utsta je ajhta juu' ve'e vyinkoondu, jetse'e ñajkxtat jem Jerusalén jetse'e jem dukojs'óyadat, je'e ve'e najkx dutukmaatkojtsmókta je kukátsivatajk maat je'e pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk juu' ve'e jemda. ³ Je'eda ve'e pakejxjudu je jaanchja'vivatajk pan pan jatye'e nay'amojkijidup jem Antioquía.

Ku ve'e ñajkxti, najxtu tse'e jem feníciait jets samaariait y'it jootmda. Jem tse'e dutukmumaajntykti vintso ve'e je jayu juu' ve'e ka je israeejlitap, je'e tse'e dumasooktu je kyo'oy joojntykinda jetse'e uxyam dujaanchjávada je Jesucristo. Nujom tse'e je utsta je ajhta maat je utsta je tsa'ada pan pan jatye'e du'amotunajxtu, tyukxoojntktuts je'e ve'e.

⁴ Ku ve'e je Pablo maat je Bernabé jye'ydi jem Jerusalén, oy tse'e kyuvajkjidi pan pan jatye'e jem nay'amojkijidup, je'e maat tse'e vye'niva je kukátsivatajk jets je'e pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk. Van'it tse'e dutukmumaajntykti nujom juu' ve'e je Nte'yam tyoon je'e maat. ⁵ Van'it tse'e tyénidi je fariséoda juu' ve'e dujaanchja'vidup je Jesucristo, jetse'e vyaandi:

—Tun vinkopk xa je'e ve'e jetse'e je ixta'nun yakpaajmjadat je jaanchja'viva pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, jetse'e duni'kxmadat dukojsmadat, jetse'e yaktuk-pava'andat jetse'e dukutyóndat je Moisés je pyava'nun.

⁶ Van'it tse'e ñay'amojkijidi je kukátsivatajk maat pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk jetse'e dukojsmókta, dupayo'oydat. ⁷ Jékani tse'e dukotsta vye'na, van'it tse'e je Pedro tyeni, jetse'e vyaajñ:

—Utsta ajhta, mnuja'vidup xa miitse'e jets jémani atse'e je Nte'yam xvinkán jets atse'e nvaajnjadat ya oy kats ya oy ayook je'eda pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ve'em tse'e dujaanchjávadat je Jesucristo. ⁸ Je Nte'yam, juu' ve'e du'ixp dunuja'vip je jayu je jyoot je jya'vin, je'e tse'e divinkoomba juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvap, yaknuke'xnatajki tse'e ku ve'e dupaajmji jem jya'vin kajxmda je Espíritu Santo, ve'em ax jo'n je'e ve'e dupuujm yam uu'm nja'vin kajxmamda je Espíritu Santo. ⁹ Tsojkjudupap xa je'e ve'e je Nte'yam, ve'em ax jo'n je Nte'yam uu'm xtsojkumda jo'n. Je'e tse'e je jya'vinda yakvaatsuxjudu kux jyaanchja'vidup je'e ve'e je Jesucristo, ve'em ax jo'n uu'm ya nja'vinamda duyakvaach ku ve'e je Jesucristo njaanchja'vi'ukva'numdi.

¹⁰ ¿Ax tyajx tse'e x'ixuva'anda joma vaate'e je Nte'yam juu' dukuvuk, jetse'e je jaanchja'vivatajk xtuknujokuva'anda juu' ve'e ni uu'ma xka'o'yixumjudup jetse'e nku-tyo'numdat jetse'e ni je njujpit jáyuvamda kya'o'yixjidi jetse'e kudukutyoondi? ¹¹ Je'e tse'e njaanchja'vimdup jets je Maja Vintsán Jesucristo je myaa'yun kajxe'e njajejpumda je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, jets nay je'e je myaa'yun kajxe'e dujajejptuvat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap.

¹² Ku ve'e je Pedro ve'em vyaajñ, van'it tse'e y'amo'tkajxti jetse'e du'amotunajxti ku ve'e je Bernabé maat je Pablo tyukmumaajntykjidi je mújit nuja'vin jets je mújit atuva juu' ve'e je Nte'yam tyoon je'e maatta ku ve'e y'otsta jem je jayu y'it jootmda pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. ¹³ Ku ve'e kyojtskajxti, van'it tse'e je Santiago vyaajñ:

—Utsta ajhta, amotunaxta ats. ¹⁴ Ta xa ve'e je Simón Pedro xtukmumaajntykumda vintso ve'e je Nte'yam je y'ayook yakvaajnji'ukvaandi pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, je Nte'yamts je'e ve'e divinkoonduva jetse'e y'ijttuvat je'e je jyayu.

15 Navyaatjup ya'a ve'e ax jo'n dujatyaaandi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Jidu'um tse'e dujatyaaandi:

16 Ku xa ve'e tyónjut je ayook juu' ve'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, van'itts atse'e nmiinnuvat.

Ve'em ax jo'n je jayu duyakpojtuknuva to'k je tajk juu' ve'e kitu, ve'emts atse'e mpámüt jets atse'e je jayu xvinjávadat xvintsa'agadat ax jo'n dutoondi ku ve'e jyoojntyki je yakkutojkpa David.

17 Je'e kajxts atse'e ve'em ntónüt

jets atse'e je jayu xjaanchjávadat juu' ve'e ka je israeejlitap,

ve'emts atse'e anañujoma xjaanchjávadat juu' atse'e nvinkoon.

18 Jidu'um tse'e je Maja Vintsán vyaajñ, juu' ve'e dukutyoomp ti ve'e kyajtsp.

Jujpanam tse'e je jayu yaktuknuja'vi'ukvaaajñ.

19 Van'it tse'e je Santiago jyaa'kvaajñ:

—Je'e kajxts atse'e nva'añ jets ka'a ve'e nyaktso'oxjajtumdat pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap juu' ve'e dumasooqtup je kyo'oy joojntykinda jetse'e dupanajkxta je Nte'yam. 20 Je'ejyji ve'e chajkp jetse'e nnuja'yimdat jets ka'a ve'e duja'kxtat je tsu'uts juu' ve'e yaktukvintsa'kip juu' ve'e ka je Nte'yamap, ka'a ve'e je kats dutukmaatjayéptat je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyayejptup, ka'a ve'e duja'kxtat je tánuk tsu'uts juu' ve'e yuktsu'oo'kp, jets ka'a ve'e duja'kxtat je nuu'pun. 21 Kux jémani ve'e jyéjada kakkajpun pan pan jatye'e du'ava'nidup je Moisés je jyatyán, je'e ve'e ku ve'e je nak yaktukvinkótsada jep tsaptujkp vimpoo'kxtkun xaaj.

22 Van'it tse'e je kukatsivatajk jets pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk maat nujom pan pan jatye'e nay'amojkijidup, je'e tse'e divinkoondu aje'ejyjida jetse'e dukejxti jem Antioquía, jetse'e dumaadadat je Pablo maat je Bernabé. Vyinkoondu ve'e je Judas juu' ve'e duxaajivap Barsabás, jets je Silas, ñumájidup je'e ve'e je jaanchja'vivatajk maatta. 23 Je'e tse'e tyukmukejxidu je nak juu' ve'e jidu'um vaamp: “Aats, je Nte'yam je kyukátsivada jets pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk, maat je utsta je ajchta, máyam aatse'e je Dios ntuknukex je utsta je ajchta maat je utsta je tsá'ada juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvap jem Antioquía jets jem siiri-ait jets cilíciat y'it jootmda. 24 Nmotu aatse'e je kats jets najkxtu ve'e jem je jayu juu' ve'e yaja tsoo'ndu. Akujaaxkup je'e ve'e ñajkxti, ka'ats aats je'e ve'e nvintsonuujmidi. Je'e tse'e mvinma'yunmoojyjudup je'e kajx juu' ve'e kyojststup jetse'e mkojtsjotmootskajada ku ve'e vya'anda jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e myakpaajmjadat je ixta'nun jetse'e xni'kxmadat xkojmadat jetse'e je Moisés je pyava'nun xkutyóndat. 25 Je'e kajx tse'e kux aatse'e tunkojtsmúk, oyts aatse'e njava jets a'aatsji ve'e tunvinkán jetse'e najkx mku'íxjada. Je'e tse'e dumaadadap je Bernabé jets je Pablo, je utsta je ajchta juu' ve'e ooy ntuntsojkumdap 26 jetse'e ñapyaaajmjidi jem kutsa'aga jootm je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx. 27 Ax ntuknukexjxtup tse'e je Judas maat je Silas, je'eda ve'e aviinn ah'am mva'nuxjadap jetse'e mtukvinjávajadat. 28 Y'oyja'vi xa ve'e je Espíritu Santo jets ve'empa aats, jets ka'a aatse'e ntuknujóküt je cho'ox je'e, ya'ajyji ve'e chajkp jetse'e yaktónüt: 29 Ka'a tse'e xja'kxtat juu' ve'e yaktukvintsa'kip juu' ve'e ka je Nte'yamap, ka'a tse'e xja'kxtat je nuu'pun, ka'a tse'e xja'kxtat je tánuk tsu'uts juu' ve'e yuktsu'oo'kp, jets ka'a tse'e je kats xtukmaatjayéptat je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap mjayejptup. Pan ka'a tse'e xtonda ya kyo'oy je'e, oyts je'e ve'e juu' ve'e mtoondup. Dios maate'e mtaandini.”

30 Ku ve'e yakpakejxti, van'it tse'e ñajkxti jem Antioquía. Jem tse'e duyaknay'amojkijidi je jaanchja'vivatajk jetse'e je nak dutukkatajkidi. 31 Ku ve'e je nak dutukvinkojsidi je utsta je ajchta maat je utsta je tsá'ada, ooyts je'e ve'e tyunxoojntkti jetse'e jyot'amájjidi. 32 Kyojtsnajxtup tse'e je Nte'yam je y'ayook je Judas maat je Silas, je'e tse'e dukojtsjidup je jaanchja'vivatajkta may viijn jetse'e dukojtsmákkidi.

³³ Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je utsta je ajchta yakmasooktini jetse'e vyimpijttinit jem Jerusalén, ve'em tse'e dunuujmidi jets máyame'e je Dios dumo'odat je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada juu' ve'e jemda. ³⁴ Ax je Silas, jem Antioquíaji tse'e tyaajñ maat je Pablo jets je Bernabé. ³⁵ Jem tse'e je jayu dutuk'ixti dutukka'amaaydi je Maja Vintsán je kyats je y'ayook, numay tse'e juu' ve'e ve'em tukputajkijidu, je oy kats je oy ayook dutuk'ixtuva.

Ku je Pablo mumejtsk nax ñujkx ka'amaayva

³⁶ Jaa'knajx tse'e je it. Van'it tse'e je Pablo dunuujmi je Bernabé:

—Ja'mus duku'ixumnuva je jaanchja'vivatajtkta nujom je kajpun joma ve'e n'ava'nim je Maja Vintsán je kyats je y'ayook jetse'e n'ixumut pan vintso ve'e jemda.

³⁷ Chojkts je'e ve'e je Bernabé jetse'e dumaadat je Juan juu' ve'e duxaajivap Marcos; ³⁸ ax ka'a tse'e je Pablo du'oyjava jetse'e dumaadadat kux masookjidinu ve'e jem Panfilia jets ka'a ve'e y'ukputajkijidini. ³⁹ Ka'a tse'e dukojts'o'yidi, je'e kajx tse'e kakje'e je tyoo' dupajkti. Je Bernabé, myaatnajkxts je'e ve'e je Juan Marcos jetse'e jem barco jootm ñajkxti jem Chipre; ⁴⁰ je Pablo, je Silasts je'e ve'e vyoov. Ku ve'e je utsta je ajchta dumunoo'kxtkti je Maja Vintsán jetse'e duyak'itut je myaa'yun maat, van'it tse'e je Pablo maat je Silas choo'ndi, ⁴¹ jeme'e ñajkxti siiriat jets cilciait y'it jootmda. Jem tse'e je Pablo je jaanchja'vivatajk dukojtsmákki.

16

Ku je Timoteo dumujatyoo'i je Pablo maat je Silas

¹ Ku ve'e je Pablo maat je Silas jye'ydi jem deerbeit jets liistrait kyajpun kajxmda, jem tse'e dumaatnavyaatjidi to'k je jaanchja'viva juu' ve'e duxaaj Timoteo, israeejlit jáyuts je'e ve'e tyaakip, je'e tse'e dujaanchja'viva je Jesucristo. Ax ka je israeejlit jáyuvaps je'e ve'e tyee'ip. ² eñukojtsijidupts je'e ve'e je Timoteo je utsta je ajchta juu' ve'e tsuunidup jem Listra jets jem Iconio. ³ Chojke'e je Pablo jetse'e je Timoteo myujatyoo'ajat. Van'it tse'e je ixta'nun dupaajmji jetse'e duni'kxmat dukojmat ax jo'n je Moisés je pyava'nun vya'añ. Je'e kajx tse'e ve'em dutuujn jetse'e kyako'oyjavajadat je israeejlit jáyuda juu' ve'e jem tsuunidup, kux ñuja'vidinup je'e ve'e anañujoma jets ka je israeejlit jáyuvap je'e ve'e tyee'ip. ⁴ Ax nujom tse'e je it joma ve'e ñajkxti, vyaajnjidu tse'e je jaanchja'vivatajtkta je'e juu' ve'e ñupaajmtkidu je kukátsivada maat je'e pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk juu' ve'e jem Jerusalén. ⁵ Ve'em tse'e dukojtsmákkidi pan pan jatye'e dujaanchja'vidup je Jesucristo; jóvum xaaj tse'e ñuma'yi'ata'atsta.

Ku je Pablo yak'ixji to'k je macedóniat yaa'tyajk

⁶ Ka'a tse'e je Espíritu Santo yakjajtuxjidi jetse'e je oy kats je oy ayook du'avánadat jem ásiat y'it jootm, je'e kajx tse'e dutuknajxti jem frígíait jets galáciait y'it jootmda, ⁷ ve'em tse'e jye'ydi jem to'k ado'om mísiait y'it jootm. Jem tse'e tyakava'anda bitíniait y'it jootm. Ax ka'a tse'e yakjajtuxjuduva je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Jesús jya'vin kajxm. ⁸ Van'it tse'e jem mísiait chova am ñajxti jetse'e jye'ydi jem trooasit kyajpun kajxm. ⁹ Jem tse'e je Pablo koo'ts yak'ixji to'k je macedóniat yaa'tyajk tyena, jetse'e myunoo'kxtkji: “Minu to'k aaj yaja macedóniat y'it jaat jets aatse'e xputákat.”

¹⁰ Tun koojyji tse'e je Pablo je'e yak'ixji, van'litts aatse'e n'apaajmtki jets aatse'e jem Macedonia nnajkxut, nnuja'vinup aatse'e jets je Nte'yam aatse'e xkejxp jets aatse'e jem nvaajnjadat je oy kats je oy ayook.

Ku je Pablo maat je Silas vye'nada jep Filipos

¹¹ Jemts aatse'e Troas je barco mpujk jets aatse'e tuvji nnujx jem Samotracia. Je ku'óxitts aatse'e nje'y jem Neápolis. ¹² Jemts aatse'e ntsaa'n jets aatse'e jem Filipos nmujkx, to'k je kajpun juu' ve'e dunumájjip jem macedóniat y'it jootm. Je róma

yakkutojkpa juu' ve'e je maja kutojkun duka'mip, je'e tse'e duyakajtji je filíposit jáyuda jetse'e dutóndat juu' ve'e je jayu tyoondup jem rómaid cyiudaaj kajxm. Jemts aatse'e Filipos je it nyaknajxy.

¹³ Ku ve'e je poo'kxtkun xaaj dupaaty, van'itts aatse'e nkajpumpítsum jeja maja napa'ayi, jeja joma aatse'e nnasja'vi jetse'e je jayu chapkats. Van'itts aatse'e n'ajxtk jets aatse'e nvaajnidi je oy kats je oy ayook je ta'axtajkta juu' ve'e jeja nay'amojkidup.

¹⁴ Nuto'k je ta'axtajkta, vyinja'vip vyintsá'kipts je'e ve'e je Nte'yam, Lidia ve'e xyaaj, tiatiirait jayu je'e ve'e, je ooyit tso'ojmk vit je'e ve'e tyaa'kp. Ku ve'e je Lidia du'amotunajxy juu' ve'e je Pablo kyajtsp, van'it tse'e je Maja Vintsán yak'avaatsuxji je jya'vin jetse'e dukuvácut je Pablo je y'ayook. ¹⁵ Ku ve'e ñapejt maat nujom je jayu juu' ve'e jep jyump tyujkp, van'itts aatse'e xmunoo'kxtk jidu'um:

—Pan ve'em xa ve'e xpayo'oyda jets njaanchja'vip atse'e je Maja Vintsán, tándats jem ats ntak'am.

Ax je'e kajx tse'e kux aatse'e xmunoo'kxtk, paatyts aatse'e nnujkx.

¹⁶ To'k nax ku aatse'e nnujkx joma ve'e je jayu chapkats, van'itts aatse'e nmaatnavyaatji to'k je kiixuta'ax juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap juu' ve'e je jayu duyakmaapp; ooy je'e ve'e tyunnumeempákjada je vyintsanda ku ve'e myay. ¹⁷ Je kiixuta'axts aatse'e xpa'ux'ooki jetse'e makk vyaajñ:

—Ya yaa'tyajkta, je Nte'yam ya'a ve'e myutoondup myupajktup, ya'a tse'e je jayu duvaajnidi vintso ve'e dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijt.

¹⁸ Ve'em tse'e jyátuka y'ijt may xaaj. Ku ve'e je Pablo ñuu'kx kuxe'e ve'em vane'em yakkats, van'it tse'e vyimpijt jetse'e dunuujmi je ko'oyjáyuvap juu' ve'e jem je kiixuta'ax jya'vin kajxm. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Je Jesucristo kajx xa ats mitse'e ntukpava'añ jetse'e mpítsumnit jem ya'a jya'vin kajxm.

Tun jatyi tse'e pyítsumni je ko'oyjáyuvap.

¹⁹ Ku ve'e je kiixuta'ax je vyintsán du'ixti jets ka'a ve'e y'uk'o'yini jetse'e dunumeempáktat, van'it tse'e je Pablo maat je Silas dumajtsti jetse'e duyaknajkxti jem kumoon. ²⁰ Ku ve'e jye'ydi jem, van'it tse'e jeja je tokin payo'yva vyinkujkta dupaamdi jetse'e vyaandi:

—Ya israeejlit jáyuda xa ve'e duyakyoojmuktup duyak'ajxuktup je njáyuvamda, ²¹ je'e ve'e tyuk'íxtup je costumbre juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeegup jetse'e nkuvajkumdat ukpu nkuty'o'numdat, kux rómaid jayu uu'me'eda.

²² Ku ve'e je numay jayu ñupojtukjidi, van'it tse'e je tokin payo'yva dupavaandi jetse'e yaknujédat jetse'e yakvóptat je kup maat. ²³ Távani tse'e ooy tyunyakvopta vye'na, van'it tse'e duyakjapyoxuntakpaajmjidi jetse'e dupavaandi je poxuntak'ix'ijtpa jetse'e oy du'ix'íttat. ²⁴ Ku ve'e ve'em yaknuujmi, jep tse'e duyaktajkidi joma ve'e dunukaaka jep poxuntujkp jetse'e je tyekta dupaamdi jep pu'u tukpaajva'ach akujkp, vimpemúk tse'e je tyek tyaandi.

²⁵ Ax tso'm jo'n tse'e vye'na ku ve'e je Pablo maat je Silas chapkojtsti jetse'e ya'avdi, myótudu tse'e je myupoxuntakjáyuda, ²⁶ van'it tse'e to'mayji ojts makk tyun'ojxa, xyijte'e je poxuntakne'ev jep naaxyp paat. Van'it tse'e nujom je poxuntak'aka'a y'avaach jetse'e myukejikujx nujom je poxuntakjayu je kyadénada. ²⁷ Ku ve'e jyotvij je poxuntak'ix'ijtpa, jetse'e du'ix jets távani ve'e je poxuntak'aka'a y'avatskux, van'it tse'e du'ukyakpítsum je chojx jetse'e kuñaajk'oo'kji, ve'eme'e vyinmay jets távani ve'e je poxuntakjayu kyekajxtini. ²⁸ Ax van'it tse'e je Pablo makk myukojsji:

—Kadi mnavyintsotunju, uxyap xa aatse'e nujom.

²⁹ Van'it tse'e je poxuntak'ix'ijtpa je ta'kxpa du'amotu je tyoompa jetse'e kyakno'mi. Ooy tse'e tyuntsá'ki jetse'e tyunmipp. Van'it tse'e je Pablo maat je Silas divinkoxkteni

jetse'e je vyiijn je y'aaj je naax dutukpaaty je vintsa'kin maat. ³⁰ Van'it tse'e duyakpítsumdi jetse'e du'amotutúvidi:

—¿Tise'e tsojkjup jets atse'e ntónut jets atse'e ntso'okut?

³¹ Van'itts je'e ve'e y'atsoovdi:

—Jaanchjáva je Maja Vintsán Jesucristo, ve'em tse'e xjayéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Ax pan jyaanchja'viduvap tse'e je jayu juu' ve'e jep mjuump mtujkp, jyajejptuvapts je'e ve'e je joojntykimpa juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

³² Van'it tse'e je Pablo maat je Silas dujaa'ktukmukojtsti je Maja Vintsán je kyats je y'ayook, je'e maat je jayu juu' ve'e jep jyuump tyujkp. ³³ Van'it tse'e je poxuntak'ix'ijtpa je Pablo maat je Silas je xya'ajka dupuj. Van'itts je'e ve'e ñapejt maat nujom je jayu juu' ve'e jep jyuump tyujkp. ³⁴ Van'it tse'e jem tyak'am duvoovdi kaayva; ooy tse'e je jyayu dutunmaatukxoojntk kuxe'e je Nte'yam dujaanchja'vidi.

³⁵ Je kujápit tse'e je tokin payo'yva dukejxti je kutoonktajkta jetse'e dunaajmadat je poxuntak'ix'ijtpa jetse'e dumaso'oktat je jayu. ³⁶ Van'it tse'e je poxuntak'ix'ijtpa dunuujmi je Pablo:

—Ta xa atse'e xtukpava'anda je tokin payo'yvada jets ats miitse'e nmasooktinit. Nvaatts miitse'e mnajkxtinit to'k aaj to'k joot.

³⁷ Van'it tse'e je Pablo dunuujmidi je kutoonkta:

—Oyam aatse'e rómaid jayu jets aatse'e nkayaktokimpayo'oy, jéjats aatse'e je numay jayu vyinkujk tunyakvap; ¿ax ayu'utsjits aatse'e xmaso'okuva'anda? ¡Ka'a xa je'e ve'e dupaa'ty du'akeega! Va'ane'e viinm dumetsta jets aatse'e xyakpítsumdat.

³⁸ Tyukmumaajntyktuts ya'a ve'e je kutoonkta je tokin payo'yvada. Van'it tse'e ooy tyuntsa'kidi ku ve'e je kats dumótudi jets rómaid jayu je'e ve'eda, ³⁹ paaty tse'e ojts je mee'kxun du'amótuda je Pablo maat je Silas, jetse'e jep poxuntujkp duyakpítsumdini, jetse'e dumunoo'kxtkti jetse'e je kajpun dutukvaatstinit. ⁴⁰ Ku tse'e jep poxuntujkp pyítsumdini, van'it tse'e ñajkxti jem je Lidia tyak'am. Ku ve'e duku'ixti je utsta je ajchta maat je utsta je tsá'ada jetse'e dukojtsjidi jets makke'e ñaajk'ijtidinit to'k muk je Cristo maat, van'it tse'e choo'ndini.

17

Ku je numay jayu yoojmukti y'ajxukti jep Tesalónica

¹ Ku ve'e je Pablo maat je Silas choo'ndi jem Filipos, van'it tse'e ñajxti jem anfípolisit jets apolóniait kyajpun kajxmda, jetse'e jye'ydi jem tesalónicait kyajpun kajxm. Jem tse'e y'ijit to'k je tsaptajk juu' ve'e je israeejlit jayu jye'eda. ² Van'it tse'e je Pablo ñujkx jep tsaptujkp, ve'em ax jo'n dutún ku ve'e jyajuu'kajpunkujxa jye'ya. Toojk náxani tse'e je Pablo duyaknajxy je poo'kxtkun xaaj jep tsaptujkp jetse'e je jayu dumaatnakyátsju je Kunuu'kx Jatyán kajx, ³ je'e tse'e je jayu dutukvinja'vidup, va'ajts tse'e dutuk'ixta jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e chaachpaa'tut je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, ax ku tse'e aa'kani vye'nat, van'it tse'e jyoojntykpajknuvat. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Je Jesús, juu' ats miitse'e ntuknuja'vidup, je'ejyamts je'e ve'e je Cristo.

⁴ Jeme'e je israeejlit jáyuda juu' ve'e dukuvajktu je Pablo maat je Silas je y'ayookta jetse'e je Cristo dujaanchja'vidi, jyaanchja'viduva tse'e numay je jayu juu' ve'e ka je israeejlitap jetse'e je Nte'yam duvinjávada duvintsa'agada, nay ve'empa ve'e numay je ta'axtajk juu' ve'e dunumájidup jem kajpun kajxm. ⁵ Ax jémdava tse'e je israeejlit jayu juu' ve'e dukakuvajktu je'e je y'ayookta jetse'e dumujotma'tti je Pablo maat je Silas maat je jayu juu' ve'e amotunajjudup. Je'e tse'e duvomojktu je ko'oy jáyuda juu' ve'e nooxvítup jetse'e je jayu duyakyoojmukti duyak'ajxukti. Jem je Jasón tyak'am tse'e du'ixtidi je Pablo maat je Silas, yakpítsumuvaandup je'e ve'e jetse'e dupámdat jem je yakkutojkpa kya'm jeja je numay jayu vyinkujk.

⁶ Ax ku tse'e dukapaatti, van'it tse'e duvaa'njátsundi je Jasón jets je viijnk jaanchja'vivada jeja je yakkutojkpa vyinkujkta. Van'it tse'e dunuxa'aídi jidu'um:

—Je jayu juu' ve'e ya naxviijnit it dutukvittkajxtup jetse'e je jayu duyakvinmamyatta, ta tse'e yaja myejtstuva. ⁷ Je'e tse'e vaandup jets jéjake'e jado'k je yakkutojkpa, Jesusuk je'e ve'e xyaaj. Ax ve'em tse'e dukakuvakta je rómaít yakkutojkpa je pyava'nun. Ya Jasón tse'e tuyakmatánjada.

⁸ Ku ve'e du'amotunajxti, ooy tse'e dutunvinmaaydi je numay jáyuda jets pan pan jatye'e je kajpun duyakkutojkjidup. ⁹ Van'it tse'e dunuujmídi je Jasón jets je myu-jatyoo'da jetse'e je meen dupámdat. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Ku ve'e je jayu ñajktinit juu' ve'e je'ydu, van'itts aats miitse'e je meen nmoypijtnit.

Ax ku tse'e je meen dupaamdi, van'it tse'e yakmasoóktini.

Ku je Pablo maat je Silas vye'nada jep Berea

¹⁰ Van'it tse'e je jaanchja'vivatajk jatyi dupakejxti koo'ts je Pablo maat je Silas jem Berea. Ku ve'e jem kajpun kajxm jye'ydi, van'it tse'e ñajkxti jep je israeejlit jayu chaptujkp. ¹¹ Nujojk oy jáyuts je'e ve'eda je israeejlit jáyuda juu' ve'e jem tsuunidup jets ni ka'a ve'e juu' ve'e jem Tesalónica tsuunidup, kux to'k joote'e dukuvajkti je oy kats je oy ayook jetse'e jóvum du'íxtada jep Kunuu'kx Jatyán kujxp pan pyaatyp y'akeeguipe'e juu' ve'e yaktukmukojtstup. ¹² Ax ve'em tse'e numay je israeejlit jayu dujaanchja'vidi je Jesucristo, jyaanchja'viduva tse'e je jayu juu' ve'e ka je israeejlitap, ve'em tse'e je ta'axtajk juu' ve'e dunumájidup, nay ve'empa tse'e je yaa'tyajkta. ¹³ Ax ku tse'e dunuja'vidi je israeejlit jáyuda juu' ve'e jem Tesalónica tsuunidup jets jeme'e beréait kyajpun kajxm je Pablo dutukka'amáy je Nte'yam je kyats je y'ayook, van'it tse'e jem dununajkxti jetse'e je Pablo dutso'oxpajkti. ¹⁴ Ku ve'e ve'em jyajty, jatyi tse'e je jaanchja'vivada je Pablo dukejxti jeja maaxy napa'ayi namvaate'e je Silas maat je Timoteo tyaandi jem Berea. ¹⁵ Pan pan jatye'e dumujatyoo'idu je Pablo, jem tse'e aténasit kyajpun kajxm duyaknajkxti. Van'it tse'e je Pablo ña'muxjidi jets jatyi ve'e je Silas maat je Timoteo ñunajkxjadat jem Atenas.

Ku je Pablo vye'na jep Atenas

¹⁶ Namvaate'e je Pablo du'a'ix je Silas maat je Timoteo jem Atenas, ooy tse'e tyunnavyinma'yunmooyji ku ve'e du'ix jets ooye'e jem je apamnax. ¹⁷ Je'e kajx tse'e dumaatnakyojtsvintsoojvjidi jep tsaptujkp je israeejlit jáyuda jets pan pan jatye'e ka je'epta juu' ve'e je Nte'yam dvinja'vidup duintsa'kidup; jóvum xaaj tse'e dumaatnakyojtsvintsoojvjuduva jem maa'y jootm pan pan jatye'e jem ve'nidup. ¹⁸ Jeme'e je yaa'tyajkta juu' ve'e yaktijtup epicuureoda, je'e tse'e dutoonkidup je ixpajkun juu' ve'e je Epicuro yaktaan. Jempa ve'e je yaa'tyajkta juu' ve'e yaktijtup estoícada, je'e tse'e dutoonkidup je ixpajkun juu' ve'e je Zeno yaktaan. Je'e tse'e dumaatnakyojtsvintsoojvjudup je Pablo. Jem tse'e juu' ve'e vaandu:

—¿Tis ya'a ve'e kyajtsp ya apajkxun?

Jem tse'e viijnk juu' ve'e vaanduvap:

—Ya'a xa n'ite'e du'ava'nip viijnk juu' ve'e yakvinja'vip yakvintsa'kip.

Je'e kajx tse'e ve'em vyaandi kux tukmukojtjudupe'e je Pablo je oy kats je oy ayook, je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajña je Jesús jye'e, y'ava'nivap je'e ve'e jets joojntykpajktinuvape'e je jayu jado'k nax ku ve'e aa'kani vye'nadat. ¹⁹ Van'it tse'e duvoovdi joma ve'e to'k je it juu' ve'e duxaaj Areópago, jem je'e ve'e ñay'amókajada y'ijit ku ve'e juu' dukojtsmokuva'anda. Van'it tse'e je Pablo dunuujmídi:

—Nvaate'e jets aatse'e nnujávati nam ixpajkune'e myakmiimp myakje'yp. ²⁰ Ka'ana aatse'e n'amotunaxy vintso mitse'e xkats, je'e aatse'e nnujavavaampy pan ti ya'a ve'e tyijp.

²¹ Jidu'ume'e vyaandi kux nujome'e pan pan jatye'e kukajpunidup jem Atenas jets pan pan jatye'e jem je'ydu tsuuniva, je'e'jyits je'e ve'e tyonuvaandup jetse'e dukotstat jetse'e du'amotunaxtat juu' jatye'e nam ixpajkun.

²² Van'it tse'e je Pablo tyeni jem je'e vyinkojkmda jem Areopago, jetse'e vyaajñ:

—Miiitsta, aténasit yaa'tyajka, nujom juu' jaty atse'e yaja tun'ix mkajpun kujxta, je'ets atse'e xtuknuja'vip jets ooye'e je vintsa'kin xtunmo'oda juu' jatye'e mvinja'vidup mvintsa'kidup. ²³ Kux ku xa atse'e nnaxy ntaka, jets atse'e n'ix joma jatye'e mvinjavada mvintsa'agada, jemts atse'e to'k je vojxpejtun mpaaty juu' ve'e jidu'um nuja'a: “Je Nte'yam Juu' ve'e Kayak'ixa.” Ax je'e tse'e juu' ve'e mvinja'vidup mvintsa'kidup, oyame'e xka'ixada, je'ets ats miitse'e ntukmukojtstup.

²⁴ Je'e pane'e ya naxviijnit it dupaam jets nujom juu' jaty jéjip, je Nte'yamts je'e ve'e, je'e tse'e duka'mip ya tsajmit it jets ya naxviijnit it. Ka'a je'e ve'e chuuna jep tsaptujkp juu' ve'e jayu pum, ²⁵ ka'a je'e ve'e kyatih'ijtuxju jets je'e ve'e je jayu je maa'yun tyo'nuxjut, je'e ve'e viinm je jayu dujoojntykinmooyp, je'e tse'e je jayu duyakxejp jetse'e xmo'yumda nujom juu' jaty.

²⁶ Je Nte'yam tse'e to'k je jujpit jayu kajx duyakjeji nujom je jayu, ve'em tse'e duyakvintojkkaxtat vinxup to'k it to'k naxviijn, je'e tse'e dunupaajmtki je xaaj ku ve'e jyoojntykadat jets je it joma ve'e chaanadat. ²⁷ Ve'em tse'e dutuujn jetse'e je jayu du'ixtadat vintso ve'e je Nte'yam du'ixtat jetse'e dupaa'ttat, oyame'e xkamujékumimda to'k jado'k, ²⁸ kux je'e ve'e xmo'yumdup je njoojntykinamda, je'e kajx tse'e nnaxyi'numjada jetse'e n'ijtumda. Ve'em xa ya'a ve'e ax jo'n vyaanduva juu' ve'e pitsumdu jeja miits mvij jayu akujkta: “Je Nte'yam je chaan je kyooj xa uu'me'eda.” Jidu'um tse'e vyaandi.

²⁹ Ax pan je Nte'yam je chaan je kyoojts uu'me'eda, ka'a tse'e nvaat nvinma'yumdat jets ve'eme'e je Nte'yam ax jo'n je apamnax juu' ve'e oro, juu' ve'e plata, ukpu tsaaj, juu' ve'e ve'em pum ax jo'n je jayu dumutaayvaa'ty. ³⁰ Ka'a tse'e je jayu jujpani dunuja'vidi jets ooy je'e ve'e kyatun'oya juu' ve'e tyoondy kyotstu. Ve'emji ve'e je Nte'yam duyaknajxy ku ve'e je jayu ve'em dutoondi; ax uxyam, je'e tse'e nujom je jayu tyukpavaampy jetse'e vyinmayumpijttinit, je kyo'oy joojntykin dumasooktinit, jetse'e je tuvutoo' dupanajkxtinit. ³¹ Je'e kajx tse'e ve'em dutsak kux to'ke'e je xaaj dunupaajmtki ku ve'e je jayu dutokimpayo'ynit vintso ve'e dupaa'ty du'akeega. To'k tse'e je jayu kajx ve'em dutonut juu' ve'e vyinkoon. Va'ajts tse'e je Nte'yam ya'a duyaknukexnatajki ku ve'e duyakjoojntykpajknuva —jidu'um tse'e je Pablo vyaajñ.

³² Ku ve'e du'amotunajxti jets joojntykpajktinuvape'e je oo'kpatajk jado'k nax, jem tse'e juu' ve'e dunuxiiktup dutukxiiktup. Jempa tse'e juu' ve'e vaanduvap:

—Van'it aatse'e n'amotunajxnuvat jado'k nax ku aats mitse'e xtukvinkojtsinuvat.

³³ Van'it tse'e je Pablo myasookjidi. ³⁴ Jem tse'e je jayu juu' ve'e dumaatnapyajjudu je Pablo jetse'e dujaanchja'vidi je Jesús. Dionisio ve'e to'k xyaaaj, kuvijts je'e ve'e jetse'e je myujatyoo' dumaatnay'amokaja jem joma ve'e je Areopago. Jempa tse'e to'k je ta'axtajk juu' ve'e duxaaaj Dámaris. Nay jempa tse'e juu' ve'e viijnktava.

18

Ku je Pablo vye'na jep Corinto

¹ Van'it tse'e je Pablo jem Atenas chaa'n jetse'e nujkx jem coriintovit kyajpun kajxm. ² Jem tse'e dumaatnavyaatji to'k je israeejlit jayu juu' ve'e Aquila duxaaaj. Póntovit jayu je'e ve'e. Nam je'yanume'e je Aquila maat je nu'da'ax Priscila. Jem Italia ve'e pyitsumdi kux je yakkutojkpa Claudio ve'e dupavaan jetse'e pyitsumdinit jem rómaait cyiudaaj kajxm nujom pan pan jatye'e israeejlit jayu. Ojts tse'e je Pablo kyu'ixjada. ³ Je vit juu' ve'e yaktuktaknupaamp, je'ets je'e ve'e yak'o'yidup, je toonkyam juu' ve'e je Pablo tyuump. Je'e kajx tse'e jem dumaattaandi jetse'e kijpx je vit duyak'o'yidi. ⁴ Vimpo'o'kxtkun xaaj

tse'e je Pablo jep tsaptujkp ñujkx, jep tse'e dumukats je israeejlit jáyuda jets pan pan jatye'e ka je'epta, ve'em tse'e dujaanchjávadat je Jesucristo.

⁵ Ku ve'e je Silas maat je Timoteo choo'ndi jem macedóniait y'it jootm jetse'e jye'ydi jem Corinto, je'ejyji tse'e je Pablo tyukka'amaay je oy kats je oy ayook, va'ajts tse'e duvaajña je israeejlit jáyuda jets je Jesús je'e ve'e je Cristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. ⁶ Ku ve'e je Pablo dutso'oxpajk'ukvaandi jetse'e dUVinkojspejt'ukvaandi, van'it tse'e je Pablo je vyit dUVinxijt jetse'e je jayu dUnuujmidi:

—Viinm xa miitse'e xtókinadat ku ve'e xa'ma kajx mtsaachpaattinit, ka'ats atse'e ntókinat; je'e kajxts ats miitse'e uxyam nmaso'okta jets atse'e nvaajnjadat je oy kats je oy ayook pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap.

⁷ Van'it tse'e pyítsum jep tsaptujkp jetse'e ñujkx jeja to'k je yaa'tyajk tyak'aajy juu' ve'e Justo duxaaj, to'k je'e ve'e y'ijt juu' ve'e je Nte'yam dUVinja'vip dUVintsá'kip, tun jeejyji je'e ve'e tsaptakpa'ayi chuuna. ⁸ Je Crispo, je tsaptujkpit je ñUVintsán, maat nujom je jayu juu' ve'e jep jyuump tyujkp, je'e tse'e dujaanchja'viduva je Maja Vintsán. Jyaanchja'viduva tse'e numay je coriintovit jáyuda ku ve'e du'amotunajxti je oy kats je oy ayook, van'it tse'e ñapejtti. ⁹ To'k tse'e je tsooj van'it je Pablo yak'ixji je Maja Vintsán, jetse'e ña'muxji:

—Kadi mtsa'aga. Jaa'kka'amáyu mits. Ka'a tse'e m'amotut. ¹⁰ Ats mitse'e n'ixp njayejpp, ni pana ve'e kya'o'yixju jetse'e vintso mtónjut. Numay xa ya'a ve'e ya jáyuda juu' atse'e xjaanchjávadap yaja kajpun kujx.

¹¹ Ax ve'em tse'e je Pablo chuuni to'k joojnt jagojkm jem Corinto jetse'e ooy dutunjaa'ktukyak'ixpajkti je jayu je Nte'yam je kyats je y'ayook.

¹² Yakkutojkp tse'e vye'na je Galión jem acáyait y'it jootm. Van'it tse'e je israeejlit jáyuda dukojtsmojkti jetse'e je Pablo dutso'oxpáktat, jetse'e dUVyaknajkxti jem je yakkutojkpa Galión vyinkojkm. ¹³ Van'it tse'e dUnuujmidi je Galión:

—Ya'a xa ve'e je jayu dUVyakvinmamyat'tup, ve'eme'e je jayu dutukjaanchjávada jets jéjake'e jado'k viijn vintso ve'e je Nte'yam yakvinjávát yakvintsa'agat; ax ka'a tse'e dupaa'ty du'akeega maat je pava'nun.

¹⁴ Kotsuvaamp tse'e je Pablo vye'na ku ve'e je Galión jidu'um dUnuujmi je israeejlit jáyuda:

—Israeejlit jáyuda, pan ka óyap je'e ve'e juu' ve'e kudutún, uk pan je maja tókin'e kuy'it, xtukkadaakpts atse'e jets atse'e miits je m'ayookta nmuténat jets ats miitse'e n'amotunáxtat. ¹⁵ Ax je'e kajx tse'e kuxe'e xyaktso'oxada je mkátsjida je m'ayookjida jets je mpava'nunjida, kojts'óyadats amiitsjida; ats, ka'ats atse'e ntituktákat.

¹⁶ Van'it tse'e yakpavojptini. ¹⁷ Van'it tse'e nujom juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvap, je'e tse'e dumajtstu je Sóstenes, je tsaptujkpit je ñUVintsán, jetse'e jeja je Galión vyinkujk dUVvojpti; ax ka'ats je'e ve'e je Galión dumajapuujm.

Ku je Pablo vyimpijtnuva jep Antioquía jetse'e chaq'n mutoojk nax ka'amaayva

¹⁸ May xaaj ve'e je Pablo jem Corinto jyaa'k'ijit. Van'it tse'e kyojtskukajxi joma ve'e je jaanchja'vivatajk jetse'e ñujkx jem Cencrea. Jemts je'e ve'e Cencrea vye'na ku ve'e yakkukee'pkujx. Je'e kajx tse'e ve'em yaktuujn kuxe'e je vaanduk dupuujm je Nte'yam maat jetse'e juu' dutónut. Ax je'e kajx tse'e jetse'e nujava tyánut jetse'e je vaanduk dupuujm, ka'a tse'e je vyaajy dukee'p vi'name'e dukakutyún juu' ve'e je Nte'yam tyukvinva'ni. Van'it tse'e tyajki jem barco jootm jetse'e ñujkx jem siiriait y'it jootm. Myaatnajkxtu ve'e je Priscila maat je Aquila.

¹⁹ Namvaate'e ñajkxti, van'it tse'e jye'ydi jem éfesovit kyajpun kajxm. Jeme'e tyaandi je Priscila jets je Aquila. Van'it tse'e je Pablo ñujkx jep tsaptujkp jetse'e ojts dumaatnakyátsju je israeejlit jáyuda juu' ve'e jep nay'amojkijidup. ²⁰ Je'e tse'e munoo'kxktjudu jetse'e jem dujaa'kmaattándat; ax ka'a tse'e dukuvujk. ²¹ Van'it tse'e kyojtskukajxini jidu'um:

—Tun vinkopk je'e ve'e jets atse'e nxaajat jem Jerusalén; ax pan vaamp tse'e je Nte'yam, mínupts ats miitse'e nku'íxtinuva.

Van'it tse'e je barco dupujk jetse'e choo'nni jem Éfeso. ²² Ku ve'e jem Cesarea jye'y, van'it tse'e je Pablo vyimpejt jem Jerusalén jetse'e ojts dukojtspaa'kx je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada. Van'it tse'e kyadaaky jem Antioquía. ²³ Jem tse'e je it duyaknajxy. Van'it tse'e ñajkxnuva, jetse'e ojts du'ayo'oy to'kjado'k je it joma ve'e je jaanchja'vivatajk ñay'amókajada jem galáciait jets frígiait y'it jootmda, jetse'e ojts dukojtsmákkada je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada juu' ve'e jemda.

Ku je Apolos kya'amaajy jep Éfeso

²⁴ Je'y tse'e jem Éfeso to'k je israeejlit jayu juu' ve'e Apolos duxaaj, jem Alejandría ve'e kyukajpuna. Oy ka'amaayvats je'e ve'e y'ijt jets oy tse'e dunujava juu' ve'e jatyán ijt jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, ²⁵ ñu'ixpajkip je'e ve'e je Maja Vintsán jye'e, to'k aaj to'k joot tse'e je jayu dutuk'ix, va'ajts tse'e je y'ixpajkun dupuujm je Jesús kajx, oyame'e je'ejyji dunujava juu' ve'e je Yaknapejtpa Juan tyukka'amaay. ²⁶ Kaja'vina katsa'kina tse'e je Apolos kyajts jep tsaptujkp. Ku ve'e je Priscila jets je Aquila y'amotunajxjidi, van'it tse'e duvoovdi jem tyak'amda jetse'e dujaa'kkojtsvaach je Nte'yam jye'e. ²⁷ Najkxuvaan tse'e je Apolos jem acáyait y'it jootm. Ku ve'e je jaanchja'vivatajk dunuja'vidi, van'it tse'e dunuujmidi jets oy je'e ve'e jetse'e jem ñajkxut. Van'it tse'e dunuja'yidi je jaanchja'vivatajk juu' ve'e jemda jetse'e oy yakxón dukuváktat. Ku tse'e je Apolos jem jye'y, ooy tse'e dutumputajki je'eda pan pan jatye'e je Nte'yam je myaa'yun kajx dujaanchja'vidup je Jesucristo. ²⁸ Ooy tse'e dutumputajkidi kux yaknuke'xnatajkipe'e jeja nujom je jayu vyinkujk joma ve'e je israeejlit jayu tyoo'tókida, ka'a tse'e pan y'o'yixjada jetse'e dununkakuváktat jets tyúvam je'e ve'e juu' ve'e kyojts, je Kunuu'kx Jatyán kajx tse'e dutuk'ix jets je Jesús je'e ve'e je Cristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

19

Ku je Pablo vye'na jep Éfeso

¹ Jem tse'e Corinto je Apolos vye'na ku ve'e je Pablo ñajxy jem ton'am tsov jetse'e jye'y jem éfesovit kyajpun kajxm. Jem tse'e dumaatnavyaatji je jaanchja'vivada, ² jetse'e du'amotutúvidi:

—¿Tajki ve'e jem mja'vin kajxmda je Espíritu Santo ku ve'e xjaanchja'vi'ukvaandi je Jesucristo?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ni je'e xa aatse'e nkamotu jets jeja ve'e je Espíritu Santo.

³ Van'it tse'e je Pablo y'amotutúvijidi:

—¿Pan kajxts miitse'e mnapejtí?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ve'em aatse'e nnapet ax jo'n je Yaknapejtpa Juan je jayu dutuk'ix.

⁴ Van'it tse'e je Pablo ña'muxjidi:

—Yaknapejt xa ve'e je Juan je jayu ku ve'e vyinmayumpijtti jetse'e dumasookti je kyo'oy joojtykinda; ax ñuujmi tse'e je numay jayu jets jyaanchjavadape'e je'e pane'e pa'ux'ookijup, je Jesuusts je'e ve'e, je Cristo.

⁵ Ku ve'e du'amotunajxti, napejttu tse'e je Maja Vintsán Jesús kajx. ⁶ Ku ve'e je Pablo je kya'aj tyuknukoonjidi, van'it tse'e je Espíritu Santo ñukadaakjidi, kyojststup tse'e je ayook juu' ve'e kyavinmótudup, jetse'e je Nte'yam je y'ayook dukojtsnáxta. ⁷ Numakmejtsk jo'ne'e je yaa'tyajk y'ijtti.

⁸ Toojk po'o tse'e je Pablo ñajkxténi jep tsaptujkp. Jep tse'e kaja'vina katsa'kina dutuk'ix vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'it jem je Nte'yam y'am kya'm. Ve'em tse'e

dukajts jetse'e je jayu dujaanchjavadat je Jesucristo. ⁹ Ax jem tse'e juu' ve'e je vyinma'yun dumakkpaamdu jetse'e dukakuvajkti je oy kats je oy ayook. Van'it tse'e je numay jayu juu' ve'e jem nay'amojkijidup, jeja tse'e vyinkujkta vyaandi jets ka'a je'e ve'e y'oya je ayook juu' ve'e je Pablo tukmukojsjudup. Van'it tse'e je Pablo duvaajv pan pan jatye'e dukuvajktu je y'ayook jetse'e duyaknujx joma ve'e je Tiranno je jayu duyak'ixpuk. Jem tse'e je Pablo je jayu dutuk'ix jovum xaaj. ¹⁰ Ve'em tse'e mejtsk joojnt dutuujn; y'amotunajxtu tse'e je Maja Vintsán Jesús je kyats je y'ayook nujom pan pan jatye'e tsuunidup jem ásiat y'it jootm, ve'em tse'e je israeejlit jáyuda ve'em tse'e pan pan jatye'e ka je'epta. ¹¹ Je mujit atuva tse'e je Pablo tyoon je Nte'yam je kyutojkun kajx, ¹² je paayu paat tse'e ukpu je viijnk vit juu' ve'e je ñi'kx je kyopk tyukpaatyp, je'e tse'e yaknajkxtup joma ve'e je pa'am jáyuda. Ku ve'e ve'em dutonda, van'it tse'e jyotkadaaktini pan pan jatye'e pajkjudup jetse'e tyukvaatsjidini je ko'oyjáyuvap pan pan jatye'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap.

¹³ Jem tse'e je israeejlit jáyuda juu' ve'e muxim muyam duyakpítsumdu je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda, je'e tse'e du'uknupaajmtkidu jetse'e je Maja Vintsán Jesús je xyaaaj dukojtspaa'ttat jetse'e duyakpítsumdat. Jidu'um tse'e dunaajmada je ko'oyjáyuvap:

—Je Jesús, juu' ve'e je Pablo tyukka'amaayp, je'e kajxts ats miitse'e ntukpava'anda jetse'e jem ya jayu jya'vin kajxm mpítsumdinit.

¹⁴ Ve'eme'e jyátukada y'ijit je Esceva nuvuxtojtuk je myajntkta. Je Esceva, je israeejlit jáyuts je'e ve'e, je tee'tajk je vyintsán. ¹⁵ Ku ve'e ve'em jyátkidi to'k nax, van'it tse'e je ko'oyjáyuvap y'atsoojviji:

—N'ixa xa ats je'e ve'e je Jesús, nnuja'vivapts atse'e jets pan je'e ve'e je Pablo, jets miits, ¿tits miitse'e mnatyijjada?

¹⁶ Van'it tse'e ñuyejtsukjidi je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap, jetse'e tyuntsii'kjidini jetse'e y'amaadaaguujidi; ax ve'em tse'e kyeektini nuva'ajts axva'ajts jets tum tsaachada tum xa'ajkada. ¹⁷ Nnuja'vidupts ya'a ve'e nujom pan pan jatye'e jem Éfeso tsuunidup, je israeejlit jáyuda jets pan pan jatye'e ka je'epta. Ax ve'em tse'e je jayu ooy tyuntsa'kidi jetse'e duyakmájidi duyakjaanchidi je Maja Vintsán Jesús.

¹⁸ Nay ve'empa numay pan pan jatye'e dujaanchja'vidu je Jesús, y'ava'niduts je'e ve'e je kyoy je'e juu' ve'e tyoondup y'ijit. ¹⁹ Numayda tse'e juu' ve'e maaydup y'ijitti, je'e tse'e duyaknajkxtu je ñakta joma ve'e dutoonkada y'ijit je maayk jetse'e duyaktooydini je ñakta jeja je numay jayu vyinkujk. Ku ve'e yakpayo'y pan vinxup je'e ve'e dutsova je ñakta, mókupx jatoogupx joojnt numutún jo'n tse'e vyinjajty to'k ka'ajyji je ñakta. ²⁰ Ax ve'em tse'e je Maja Vintsán je kyats je y'ayook vya'kxtk'atu'uts jetse'e myakpajk'atu'uts.

²¹ Ax ku tse'e ve'em jyajty, van'it tse'e je Pablo dunupaajmtki jetse'e najkx duku'ixnuva je jaanchja'vivatajka juu' ve'e jem macedóniait jets acáyait y'it jootmda jetse'e ux'ook ñajkxut jem Jerusalén. Ve'em tse'e vyaampa jets ku ve'e jem Jerusalén ñajkxut, jets vinkopk je'e ve'e jetse'e ñajkxpat jem Roma. ²² Van'it tse'e dunukejxidi jem macedóniait y'it jootm numejtsk je pyatto'niva, Timoteo jets Erasto je'e ve'e xyaaajta, namvaat je'e ve'e javée'n jyaa'ktáñ jem ásiat y'it jootm.

Ku je jayu yoojmukti y'ajxukti jep Éfeso

²³ Ax ve'em tse'e tyoojnji kyojtsji van'it, jetse'e je jayu yoojmukti y'ajxukti, jotma'ttu ve'e je'e kajx ku ve'e numay je jayu je Jesucristo dujaanchja'vidi. ²⁴ Jem tse'e vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e Demetrio duxaaaj, je platero toonk je'e ve'e tyukjoojntykip. Je Diana juu' ve'e vyinja'vidup vyintsá'kidup, je'e tse'e je chaptajk y'apamnajxyp je plata maat. Ooyts je'e ve'e dutuntoonkma'a je'e juu' ve'e du'apamnajxtuvap je tsaptajk. ²⁵ Je Demetrio tse'e duyaknay'amojkijidu pan pan jatye'e nay je'e je toonk dutoonduvap, jetse'e dunuujmidi:

—Yaa'tyajkta, mnuja'vidup xa miitse'e jets ya toonk je'e ve'e juu' ve'e je jayu nuyojk duyakmeempaap. ²⁶ M'ixtup mmótudup xa miitse'e ti ve'e je Pablo tyuump kyajtsp. Ve'em tse'e vya'añ jets ka'a ve'e je vintsa'kin dujayepta juu' jatye'e je jayu y'apamnajxyp. Numay tse'e je jayu dutukvin'uu'n jetse'e dutukkuvuk juu' ve'e kyajtsp. Ka yaajyp tse'e éfesovit kyajpun kujx ve'em jyátuka, ve'empa ve'e yaja nujom ásiait y'it jaat. ²⁷ Kutsa'agats ya'a ve'e jets ya ntoonkamda vyintókinet; ka ya'ajyp tse'e, nay ve'empa ve'e vyintókiivat je vintsa'kin juu' ve'e yakmooyp je Diana juu' ve'e nvinja'vimdup nvintsa'kimdup, ve'em tse'e yakviijnk'ixnit je'e juu' ve'e je jayu vyinja'vidup vyintsa'kidup yaja nujom ásiait y'it jaat jets vinxup to'k it to'k naxviijn.

²⁸ Ku ve'e du'amotunajxti, ejkjudu jot'aajnudu tse'e ooy, jetse'e mak vyaandi:

—iÑumájip xa ve'e je Diana juu' ve'e yakvinja'vip yakvintsa'kip yaja Éfeso!

²⁹ Nujom tse'e je jayu jem kajpun kajxm yoojmukti y'ajxukti. Tun to'mayji tse'e ñay'amojkijidi jep kumoon tujkp. Jep tse'e dupavaa'ndi je Gayo jets je Aristarco, macedóniait jáyuda je'e ve'e, je Pablo je myujatyoo'da. ³⁰ Jyatuktakavaants je'e ve'e je Pablo, ax ka'a tse'e je jaanchja'vivatajk duyakajtti. ³¹ Nay ve'empa tse'e je ásiait yakku-tojkipada juu' ve'e je Pablo myaatnayja'vijidup, je'e tse'e je Pablo je kats dutuknukejxtu jets ka'a ve'e tyákat jep kumoon tujkp. ³² Jep tse'e yoojmukti y'ajxukti joma ve'e ñay'amojkijidi. Jep tse'e to'k viijn juu' ve'e mak kojststup, nay jep tse'e jado'k viijn juu' ve'e mak kojststuvap, ax numay tse'e je jáyuda juu' ve'e dukanuja'vidup pan tyajxe'e ñay'amojkijidi. ³³ Ax jep tse'e je jáyuda juu' ve'e je Alejandro duvaajnjudu. Van'it tse'e je israeejlit jayu duti'tspítsumdi jeja je numay jayu vyinkujk. Tukvinja'vijidu tse'e je Alejandro je kyá'aj maat jetse'e y'amó'ottat kux kyukotsuvaampye'e je israeejlit jáyuda jeja je numay jayu vyinkujk. ³⁴ Ku ve'e dunuja'vidi jets israeejlit jayu je'e ve'e, van'it tse'e mejtsk hora jo'n mak vyaandi:

—iÑumájip xa ve'e je Diana juu' ve'e yakvinja'vip yakvintsa'kip yaja Éfeso!

³⁵ Van'it tse'e je jaayva je numay jayu duyak'ama't, jetse'e vyaajñ:

—Éfesovit yaa'tyajkta, ¿pants vine'e dukanuja'vip jets ya éfesovit kajpune'e tukkadaakjup jetse'e du'ix'ijtnit je Diana je chaptajk jets je kunuu'kx tsaaj juu' ve'e jem tsapjootm kadaak? ³⁶ Ka'a tse'e pan y'o'yixju jetse'e dununkakuvákut. Je'e kajxts atse'e nva'añ jets yaknaxkada'akta je m'aajta je mjootta jetse'e oy xpayo'oydat juu' ve'e mtonuvaandup. ³⁷ Kux ya yaa'tyajkta juu' ve'e tuxyakmetsta, ka'ats ya'a ve'e dUVinkojtspéttá je Diana juu' ve'e nvinja'vimdup nvintsa'kimdup, ni ka'a tse'e juu' dume'e'tsta joma ve'e yakvinjava yakvintsa'aga. ³⁸ Pan nuxa'avaajnjudup tse'e je Demetrio jets pan pan jatye'e myaattoondup, va'an tse'e dunuxa'aada. Je'e kajx tse'e jyeja je to'kin payo'yvada jets pan pan jatye'e yakkutojktup, jeja je'e vyinkujkta tse'e dukótstat kakje'e pan ti jatye'e natyuknuxa'aijidup. ³⁹ Pan viijnkts je'e ve'e juu' ve'e m'amótudup, kojts'óya tse'e dutsak jep kumoon ku ve'e kátsani jetse'e je jayu ñay'amó'kajadat. ⁴⁰ Ka'a tse'e y'oya jets uu'me'e uxyam nyoojmukumdat n'ajxukumdat. Pan myótudup xa je'e ve'e pan pan jatye'e je maja kutojkun dujajejptup jetse'e xvatsó'vumdat, tso'oxpaatumdap tse'e, kux ka'a xa ve'e tii ti ve'e nvaajnjudap.

⁴¹ Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je jayu dunujmudi jetse'e ñajkxtinit.

20

Ku je Pablo ñujkx jep Macedonia jets jep Acaya

¹ Ku ve'e ñajxy je yoojmuk je ajxuk, van'it tse'e je Pablo duyaxmujk je jaanchja'vivatajk jetse'e dukojtsmákki. Van'it tse'e ñachee'njidi jetse'e ñavya'kxjidi. Van'it tse'e ñujkx jem macedóniait y'it jootm. ² Ku ve'e jem vye'na, ooy tse'e dutunkojtsmákkidi je jaanchja'vivatajk, van'it tse'e ñajkxpa jem acáyait y'it jootm. ³ Jem tse'e chuuni toojk po'o. Van'it tse'e je barco du'ukpakuvaanni jetse'e jem siiriait y'it jootm vyimpijtnuvat.

Ku ve'e dūnuja'vi jets ta ve'e je israeejlit jayu du'ukkojtsmókta jets yak'oo'kuvaampye'e, van'it tse'e dūnupaajmtkitíksnuva jetse'e je tyoo' du'avimpíjtinuvat, je macedóniait it dutuknajxnuvat. Ax ve'em tse'e dutuujn. ⁴ Mujatyoo'íjidu tse'e je beréait Sópater, je tesalónicait Aristarco, je tesalónicait Segundo, je deerbeit Gayo, je Timoteo, je ásiait Tíquico, jets je ásiait Trófimo. ⁵ Je'eda tse'e too'vajktu jets aatse'e x'a'ix jem Troas. ⁶ Ku ve'e ñajxy je xaaj ku ve'e yakkay je tsapkaaky juu' ve'e je levadura dukamaat, van'itts aatse'e jem Filipos ntsaa'n jem barco jootm jets aatse'e kumugoxxaaj nmaspaadi je'eda jem Troas. Vuxtojtuk xaajts aatse'e jem n'íjt.

Ku je Pablo y'ats jep Troas

⁷ Domingo tse'e vye'na, muto'k xaaj je semana, jets aatse'e nnay'amojkiji jets aatse'e je tsapkaaky ntojkva'kxut, van'it tse'e je Pablo duyak'ixpujk je jaanchja'vivatajk. Je kujápit tse'e je Pablo choo'nuva'añ vye'na, je'e kajx tse'e kya'amaajy tso'm jo'n paat. ⁸ Jemts aatse'e nnay'amojkiji jep mutoojk nukavyet kujxp joma ve'e vye'na may je ta'kxpa. ⁹ Jem tse'e chuuna vye'na ventana am to'k je mootsk ónuk juu' ve'e Eutico duxaaj. Paatjínu tse'e je tsooj ku ve'e je Pablo jek tyunkojtsni, van'it tse'e myanajxy jetse'e kyustajki jem ventana am jep mutoojk nukavyet kujxp. Van'it tse'e duvijtsukti aa'kani. ¹⁰ Ku tse'e jep ñukadaakji je Pablo jetse'e yakpojtukji, jetse'e chee'nukji, van'it tse'e vyaajñ:

—Kadi mtsa'agada, joojntykip xa ya'a.

¹¹ Van'it tse'e je Pablo pyejtnuva, jetse'e dutojkva'kxy je tsapkaaky, jetse'e je jaanchja'vivatajk dumaatkaajy. Ve'em tse'e dutuujn ax jo'n je Jesús dutuujn ku ve'e je y'ixpajkpatajk jado'k nax dumaat'a'óxidi. Van'it tse'e jyaa'kkajts je kujápit paat. Ku ve'e kyojtskujx, van'it tse'e choo'nni. ¹² Je mootsk ónuk juu' ve'e kustajki, joojntykts je'e ve'e duyaknajkxtini, jot'amaj tse'e nujom tyaandini.

Ku choo'ndi jep Troas jetse'e jye'ydi jep Mileto

¹³ Van'itts aatse'e jem barco jootm ntsaa'n jets aatse'e nnujkx jem asoonit kyajpun kajxm, jemts aatse'e je Pablo nmaatnavyaa'tjut kux ve'em aatse'e tunkojtsmúk, tékum je'e ve'e ñujkx. ¹⁴ Ku aatse'e nmaatnavyaa'tji jem Asón, van'itts aatse'e nmaatnujkx jem barco jootm jem mitiléneit kyajpun kajxm. ¹⁵ Jemts aatse'e ntsaa'n jets aatse'e je ku'óxit nmajxy jeja quíovit myu'avinkujk, to'k je naax juu' ve'e jem maaxy naaj akójkm. Je kumaaxkitts aatse'e nje'y jem Samos. Je kumadookitts aatse'e nje'y jem Mileto. ¹⁶ Ka'a tse'e je Pablo jek y'ituvaañ jem ásiait y'it jootm, je'e kajx tse'e kyanujkx jem Éfeso, jatyji ve'e jye'yavaañ jem Jerusalén kux chajkpe'e jetse'e jem duyaknáxut je pentecostés xaaj.

Ku je Pablo dumukajts pan pan jatye'e dūnūvinténidup vye'na je éfesovit jaanchja'vivatajk

¹⁷ Ku aatse'e nje'y jem milétovit kyajpun kajxm, van'it tse'e je Pablo dūnukejxi pan pan jatye'e dūnūvinténidup vye'na je jaanchja'vivatajk jem Éfeso. ¹⁸ Ku ve'e jye'ydi, van'it tse'e dūnūujmídi:

—Mnuja'vidinup xa miitse'e vintso atse'e juu' ntuujn nkajts, van'ítani atse'e ve'em nton'ukvaañ nkojts'ukvaañ ku atse'e yaja ásiait y'it jaat nje'y. ¹⁹ Nmutoon nmupajkts atse'e je Maja Vintsán je nuu'k aaj je nuu'k joot maat, je jayu atse'e nnuyaaxtu kuxe'e dukakuvakta je Nte'yam je y'ayook; juu'ts atse'e ntoon nkojts, je'e kajxts atse'e je israeejlit jayu ooy xtunyaktsaachpaatti. ²⁰ Ax íjtpts ats miitse'e nvaajnidi juu' ve'e mtuk'o'yidup, jeja atse'e je numay jayu vyinkujk jets jep mtujkpta je jayu nyak'ixpajkti, ²¹ ve'em je israeejlit jáyuda ve'em pan pan jatye'e ka je'epta. Ve'em atse'e nnuujmídi jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e vyinmayumpíjttinit, jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda, jetse'e je Nte'yam dupanajkxtinit, jetse'e dujaanchja'vidinit je nMaja Vintsánamda Jesucristo. ²² Uxyamts atse'e jem Jerusalén nmujkx, je Espíritu Santo tse'e ats ya nja'vin duvoop, ka'ats atse'e nnujava vintso atse'e jem je jayu xtóndat, ²³ je'ejyji

atse'e nnuja'vip, pan joma atse'e nnujkk, ve'emts atse'e xnuujma je Espiritu Santo jets je poxuntajk atse'e n'a'ixp jets je tsaachpaatun. ²⁴ Ax ni tíats atse'e nkavinmay, ni viinma ats ya njoojntykin, je'e'jyji ve'e jets atse'e nyakpooknit je toonk juu' atse'e xtuknuva'ni je Maja Vintsán Jesús, atse'e n'ijtnit ax jo'n je jayu juu' ve'e too'vajkp tujye'ya joma ve'e kyukaxa je noomk, atse'e je jayu nvaajnjadat je oy kats je oy ayook, je'ets je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajña vintso ve'e je Nte'yam je maa'yun tyo'nuxjada.

²⁵ 'Ntukka'amaayduts ats miitse'e anañujoma vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm. Ax nmuja'vipts atse'e jets ka'a atse'e x'uk'íxtinuvat yaja naxviijn. ²⁶ Pan mtsaachpaattinup tse'e xa'ma kajx jyapana miitsta, yaja ats miitse'e mvinkujkta nnaajmada jets ka'a atse'e ntókinat, kux nvaajnjidu xa ats miitse'eda vintso ve'e xjajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ²⁷ ntuknuja'viduts ats miitse'e nujom juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki, ka'a ve'e tii juu' ats miitse'e nkavaajnjidu. ²⁸ Naajkkópka'jada viinm jets ix'itta nujom je Nte'yam je jyayu juu' ve'e je Espiritu Santo mpaajmjidu jetse'e x'ix'íttat, je jayu juu' ve'e je Nte'yam natyukje'eiju ku ve'e je y'Onuk kyu'oo'kijidi. ²⁹ Nnuja'vip xa atse'e jets ku atse'e yaja nkoo'k'ijtnit, mnuje'yajadaps miitse'e je viijnk jayu jetse'e mtónjadat ax jo'n je mu'uk lobo dutonda jo'n je carneeroda. ³⁰ Jeja tse'e miitsam m'akujkta jyéjat pan pan jatye'e je jayu je taay dutukyak'ixpáktap, je'e tse'e chóktap jetse'e je Maja Vintsán je jyayu pyanajkxjadat. ³¹ Mnay'íxadap tse'e je'e kajxta, jaa'myé'tsta jets toojk joojnt ats miitse'e nunyaaxnup jóvum xaaj jóvum tsooj to'k jado'k ntuk'ixti.

³² 'Utsta ajchta, uxyamts ats miitse'e mpamda jem je Nte'yam y'am kya'm jets je maja maa'yun maat juu' ve'e je Nte'yam je jayu tyoojnjp, je'ets je'e ve'e je ayook juu' ve'e je jayu yakvaajnjp jetse'e y'o'yixju jetse'e dumakkpaamnit je mjootta je mja'vinda, ve'em tse'e xjajejptinit je puk jem tsapjootm maat nujom je'eda pan pan jatye'e je Nte'yam apuk pyaam jetse'e y'ijttinit je'e je jyayu. ³³ Ka'a atse'e tunnasa'ayova je viijnk jayu je myeen ukpu je viijnk jayu je vyit je xyox. ³⁴ Va'ajts xa miitse'e xnujávada jets ya nka'ajam atse'e ntuktoon jetse'e jyeji juu' atse'e xka'ijtji jets juu' ve'e ka'ijtuxjudu ats je nmujatyoo'da. ³⁵ Ve'emam xa ats miitse'e ntukyak'ixpáktap jetse'e je jayu tyónut jetse'e yakputákadat pan pan jatye'e katih'ijtuxjudup, jetse'e yakjaa'myé'sut juu' ve'e je Maja Vintsán Jesús kyojts ku ve'e vyaajñ: "Nuyojk tse'e je xoonduk joot njajejpumda ku ve'e je jayu nmo'yumda juu' jets ka'a ve'e ku ve'e je jayu juu' xmo'yumda."

³⁶ Ku ve'e ve'em vyankujx, van'it tse'e kyoxkténidi je Pablo jets nujom je'eda, jetse'e chapkojtsi. ³⁷ Ooy tse'e anañujoma dutunnuyaaxti je Pablo, jetse'e dutsee'ndi, jetse'e dutsoo'kxti, ³⁸ ooy tse'e tyuntsaachvinmapyajkti kux ve'eme'e ña'muxjada jets ka'a ve'e du'uk'íxtinit yaja naxviijn. Van'it tse'e ojts dúnasvo'vidini joma ve'e je barco.

21

Ku je Pablo ñujkx jep Jerusalén

¹ Ku aatse'e nmasaak je jaanchja'vivatajk jem Mileto, van'itts aatse'e nnujkk jem barco jootm ix jatyuv jets aatse'e nje'y joma ve'e je it duxaaja Cos. Je ku'óxitts aatse'e nje'y jem Rodas. Jemts aatse'e ntsaa'n jets aatse'e Pátara nnujkk. ² Jemts aatse'e Pátara mpaaty to'k je barco juu' ve'e jem feníciait y'it jootm tso najkxp, je'ets aatse'e xyaknajkk. ³ Mpaa'najxts aatse'e jem Chipre, anajts aats je'e ve'e nmasaak, jets aatse'e nnujkk jem siiriait y'it jootm. Jemts aatse'e nje'y tiirovit kyajpun kajxm, je'e kajx ku ve'e jem je barco je tsum dumaso'okut. ⁴ Van'itts aatse'e n'ixti je utsta je ajchta maat je utsta je tsá'ada juu' ve'e jem, je'ets aatse'e nmaattsuunidu vuxtojtuk xaaj. Ax je'eda tse'e je Espiritu Santo kajx dunuujmidu je Pablo jets ka'a ve'e ñajkxut jem Jerusalén. ⁵ Ku ve'e ñajxy je vuxtojtuk xaaj, tsoo'nnuts aatse'e. Nujom je jaanchja'vivatajk maat je y'ónukta je ñuda'axta, je'ets aatse'e ojts xnasvo'vidini jem kajpun pa'am. Jemts aatse'e nkoxkteni jets aatse'e ntsapkajts. ⁶ Van'itts aatse'e xnuujmidini:

—Dioose'e mmaadajadap.

Jets aatse'e n'atsoovdinuva:

—Nay ve'empa mii'tsta, Dios maate'e mtaandini.

Van'itts aatse'e jem barco jootm ntajki jets je'e ve'e vyimpijttini jem tyak'am.

⁷ Van'itts aatse'e ntsaa'n jem Tiro jets aatse'e nje'y jem Tolemaida. Ku aatse'e je barco ntukvaach, van'itts aatse'e nkojtspaa'kx je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada juu' ve'e jemda, jets aatse'e nmaatxanaxti. ⁸ Je ku'oxitts aatse'e ntsoo'nnuva jets aatse'e nje'y jem cesareait kyajpun kajxm. Jemts aatse'e nnujx je Felipe tyak'am, to'k je'e ve'e juu' ve'e je jayu duvaajnjip je oy kats je oy ayook, je'e ve'e nuto'k je nuvuxtojtuk yaa'tyajta juu' ve'e yakvinkoondu jetse'e duputakadat je kukatsivada. Jemts aatse'e nmataajñ. ⁹ Je Felipe, numaktaaxk tse'e je ñaax, tum kiixuta'ax je'e ve'eda, je'e tse'e dukojtsnajxtup je Nte'yam je y'ayook. ¹⁰ Ku aatse'e mejtsk toojk xaaj jem nve'na, van'it tse'e jye'y to'k je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, Agabo je'e ve'e xyaaaj, jemts je'e ve'e Judea chaa'n. ¹¹ Je'ets aatse'e ojts xku'ix. Van'it tse'e dukaajj je Pablo je tyiintsóm jetse'e ñatyukkatsoojmji ñatyukpaktsoojmji. Van'it tse'e vyaajñ:

—Ve'em xa ve'e vya'añ je Espíritu Santo jets jeme'e Jerusalén je israeejlit jáyuda jidu'um dutsómdat pan pan ya'a ve'e jye'e ya tiintsóm, jetse'e jem je viijnk jayu kya'm dupámdat.

¹² Kuts aatse'e n'amotunajxy, van'itts aatse'e je Pablo nmunoo'kxtk jets ka'a ve'e ñajxut jem Jerusalén. Munoo'kxtkjuduva tse'e je cesareait jayu. ¹³ Ax jidu'um tse'e je Pablo y'atsaajv:

—¿Tyajxse'e mya'axta jets atse'e xyaktsaachvinmapyakuva'anda? Pan vaamp xa ve'e je Maja Vintsán Jesús, nnayja'vijinuups atse'e jets atse'e n'oo'kut je'e kajx jem Jerusalén, ka koojyape'e jets atse'e nyaktsómüt je'e kajx.

¹⁴ Ax kuts aatse'e xka'o'yixju jets aatse'e nnaxkótsut, van'itts aatse'e nmasookni. Jidu'umts aatse'e nvaajñ:

—Va'an ve'em dutunju pan vintso ve'e je Maja Vintsán dutsak.

¹⁵ Van'itts aatse'e nnay'apaajmtkiji jets aatse'e nnujx jem Jerusalén. ¹⁶ Xmujatyoo'iduts aatse'e je cesareait jaanchja'vivada jem je Mnasón tyak'am paat, chípreit yaa'tyajk je'e ve'e juu' ve'e jékani dujaanchja'vi'ukvaan je Jesucristo, je'ets aatse'e xyakmatánup.

Ku je Pablo ojts duku'ix je Santiago

¹⁷ Ku aatse'e nje'y jem Jerusalén, va'ajts xoojntkpts aatse'e je uts je ajch maat je uts je tsa'a xkuvajkti. ¹⁸ Je ku'oxitts aatse'e je Pablo ojts ntukmaatku'ix je Santiago, jempa tse'e vye'nada nujom pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk jem Jerusalén. ¹⁹ Van'it tse'e je Pablo kyojtspo'o'kxjidi jetse'e tyukmumaajntykjidi ti jatye'e je Nte'yam tyoon je'e kajx joma ve'e ka je israeejlit jáyuvapta. ²⁰ Ku ve'e du'amotunajxti, yakmájidu yakjaanchiduts je'e ve'e je Nte'yam. Van'it tse'e je Pablo dunuujmidi:

—M'ixp xa mitse'e jets miijl ámani ve'e je israeejlit jáyuda juu' ve'e dujaanchja'vidup je nMaja Vintsánamda Jesucristo, ax nujom tse'e vya'anda jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e yakkutyónüt je Moisés je pyava'nun. ²¹ Ta tse'e je kats dumótuda jets je'e mitse'e mtuk'ixp je israeejlit jáyuda juu' ve'e tsuunidup joma ve'e duka'itjootmada, ve'eme'e xnuujma jets ka'a ve'e dumajapámdat juu' ve'e je Moisés pyavaan, ka'a ve'e dupaajmjadat je ixta'nun je y'ónukta, jets ni ka'a ve'e dutóndat ax jo'n je israeejlit jayu je kyostuumbreda. ²² ¿Tise'e yaktónup? Nay'amókajadap xa n'ite'e je numay jayu ku ve'e dumótudat jets yaja mitse'e tumje'ya. ²³ Nuyojk oy xa ya'a ve'e xtónüt. Jeja xa ve'e yaja aats maat numaktaaxk je yaa'tyajk juu' ve'e je vaanduk dupaamdu je Nte'yam maat. ²⁴ Maatnajkxtats n'it jetse'e xmaatnaajkva'atsjadat. Mits tse'e mkujóyup je tánuk jets juu' jatye'e tsojkjup jetse'e yakyóxut jep maja tsaptujkp, ve'em tse'e y'o'yixjadat jetse'e

yakkukee'pxtat. Pan mtuump tse'e ve'em, van'it tse'e je israeejlit jayu dunujávatat jets ka'a mitse'e ve'em mjátuka ax jo'n je kats dumótuda, je'e ve'e jets viinme'e xkutyún juu' ve'e je Moisés pyavaan. ²⁵ Ax pan pan jatye tse'e ka je israeejlit jáyuvap juu' ve'e je Jesucristo dujaanchja'vidup, nnuja'yiduts aatse'e jets ka'a je'e ve'e dutivinmádat, je'eji ve'e tyóndap jetse'e dukaja'kxtat juu' ve'e yaktukvintsa'kidup juu' ve'e ka je Nte'yamap, jetse'e dukaja'kxtat je nuu'pun, jetse'e dukaja'kxtuvat je tánuk tsu'uts juu' ve'e yuksum'oo'kp, jetse'e ni pana je kats dukatukmaatjayéptat je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyajejptup.

Ku je Pablo yakmajch jep maja tsaptujkp

²⁶ Van'it tse'e je Pablo dumaatnujix je numaktaaxk yaa'tyajka. Je ku'óxit tse'e dumaatnaajkvats'ukvaajnidi. Van'it tse'e tyajki jep maja tsaptujkp jetse'e du'avánat vin'ite'e kyukáxat je xaaj ku ve'e ñaajkva'atsjada, je'e ve'e ku ve'e je yax dupámdat kakje'e.

²⁷ Ax kaxuvaannup tse'e je vuxtojtuk xaaj vye'na ku ve'e ñaajkva'atsjada, van'it tse'e je israeejlit jáyuda juu' ve'e jem ásiait y'it jootm tsoo'ndu, je'e tse'e du'ixtu je Pablo jep maja tsaptujkp. Van'it tse'e nujom je jayu duyakyoojmukti duyak'ajxukti, je'e tse'e je Pablo dumajstu ²⁸ jetse'e mak vyaandi:

—iIsraeejlit jáyuda, putákada aats! Ya'a xa ve'e je yaa'tyajk juu' ve'e nujom je it dutukvittp jetse'e je numay jayu duyak'ixpuk, ve'em tse'e dutuk'ix juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguij maat je jaanchja'vin juu' uu'me'e njajejpumdup, ni ka'ats je'e ve'e dupaatpa du'akeeguijva maat je Moisés je pyava'nun ukpu je vintsa'kin juu' ve'e nmo'yumdup ya maja tsaptajk. Ax ka je'ejiyap tse'e, ta xa ve'e duyaktajkiva yaja maja tsaptujk pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ve'em tse'e tuduyakvintsa'kintóki ya it.

²⁹ Je'e kajxe'e ve'em vyaandi kux y'ixtu ve'e je Pablo ku ve'e jem kajpun jootm dumaatve'na je Trófimo, to'k je éfesovit jayu. Ve'em tse'e vyinmaaydi jets je Pablo ve'e yaktajkiju jep maja tsaptujkp.

³⁰ Ku ve'e yoojmukti y'ajxukti nujom je jayu, van'it tse'e noomp je Pablo dununajkxti. Van'it tse'e dumajsti jetse'e duvaa'mpítsumdini jep maja tsaptujkp. Ku tse'e duvaa'mpítsumdi, van'it tse'e je tsaptajk duyak'atojkti. ³¹ Yak'oo'kuvaandinup tse'e vye'na ku ve'e je kats dumotu je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk jets yoojmuktup ajxuktupe'e nujom je jayu jem Jerusalén. ³² Van'it tse'e duyaknay'amojkijidi je tyojpada jets je'eda pan pan jatye'e dunuvintsánidup numókupx jatye je tojpatajka, jetse'e noomp ñajkxti joma ve'e je jáyuda. Ku tse'e je jayu du'ix je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk maat je tyojpada, van'it tse'e dutsii'k'atúvidi je Pablo. ³³ Van'it tse'e je tojpatajk je vyintsán je Pablo dvinkunajkxi jetse'e duyakjamyajtsji, jetse'e duyakjachoojmji mejtsk je cadena maat. Van'it tse'e du'amotutuvi pan pane'e je Pablo jets pan ti ve'e tudutún. ³⁴ Ax mak tse'e je jayu kyotsta, kojtsp tse'e to'k kojtsp tse'e jado'k, je'e kajx tse'e kya'o'yixju je tojpatajk je vyintsán jetse'e juu' dvinmótuvut. Van'it tse'e je Pablo duyakjapyavijtsji joma ve'e je tojpa chaanada. ³⁵ Ku ve'e jye'ydi joma ve'e je escalera, van'it tse'e je Pablo je tojpa pyatsaajmjidi kux yak'oo'kuvaajnjupe'e je numay jáyuda. ³⁶ Jidu'um tse'e mak vyaandi:

—iVa'an du'aa'ku!

Ku je Pablo ñakyukojsji je je numay jayu vyinkujk

³⁷ Ku ve'e je Pablo duyaktakavaandi jep joma ve'e je tojpa chaanada, van'it tse'e dunuujmi je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk:

—¿Nvaat ats mitse'e nmukótsut?

Van'it tse'e je tojpatajk je vyintsán y'atsoojvi:

—¿Tis, mkajtsp mitse'e je griego aaj? ³⁸ ¿Ka je'ep mitse'e to'k je egíptovit jayu juu' ve'e je jayu duyakpojtuk jetse'e numaktaaxk miijl je yakjaju'oo'kpa duyaknujxk joma ve'e je jayu kyatsuuna?

³⁹ Van'it tse'e je Pablo y'atsaajv:

—Israeejlit jayu xa atse'e, jem atse'e Tarso nkukajpuna, ñumájip tse'e je kajpun jem cilíciat y'it jootm. Toojnjik ats to'k aaj je maa'yun jets atse'e ya jayu dumukotsta.

⁴⁰ Masookju tse'e je tojpatajk je vyintsán. Ténip tse'e je Pablo vye'na jeja escalera kujx, van'it tse'e je kya'aj maat je numay jayu duyak'ama't. Ku tse'e y'amo'tkajxti, van'it tse'e dutukmukajts je hebreo aaj. Jidu'um tse'e dunujmi:

22

¹ —Nmu'israeejlit jáyuda, mújit jayutajkta, amotunaxta juu' atse'e nkotsuvaampy.

² Ku ve'e du'amotunajxti jets je hebreo aaj ve'e myukótsjada, jaa'k'amo'ttu tse'e. Van'it tse'e je Pablo jyaa'kvaajñ:

³ —Israeejlit jayu xa atse'e. Jem atse'e Tarso nke'x, jem cilíciat y'it jootm. Ax yájats atse'e Jerusalén tunyee'k, je Gamaliel atse'e xyak'ixpajk, ve'em atse'e pu'ukam xtuk'ix xtuknuja'vi je nujpit jáyuvamda je pyava'nun. To'k aaj to'k joot atse'e je Nte'yam nmútún nmupuk, ve'em ax jo'n miitsta uxyam je Nte'yam xmutonda xmupakta jo'n.

⁴ Njomtoondup ntitoondup xa atse'e y'ijt pan pan jatye'e je Jesús dujaanchja'vidup jets atse'e n'ix vintso ve'e y'oo'ktat. Nyakjamyajtsjuduts atse'e je yaa'tyajk jets je ta'axtajk, jets atse'e nyakjapyoxuntakpaajmjidi. ⁵ Je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta jets nujom je jáyuda juu' ve'e dunumájiduvap jep tsaptujkp, ñuja'vidupts je'e ve'e oy jets je'e atse'e xmooydu je nak jets atse'e ntukkatákadat je nmu'israeejlit jáyuvamda juu' ve'e tsuunidup jem damaascovit kajpun kajxm. Je'e atse'e jem najkx n'íxtada pan pan jatye'e je Jesús dujaanchja'vidup jets atse'e kunyakmejtsti yaja Jerusalén jetse'e kuchaachaatti.

*Ku je Pablo dumaajntyk vintso ve'e je Jesucristo dujaanchja'vi'ukvaajñ
(Hch. 9.1-19; 26.12-18)*

⁶ 'Ax jemts atse'e n'uknunuzkx vye'na, jeena tse'e too' aajy, je damaascovit kajpun mutámani, kujk xaaj jo'n, van'itts atse'e tun to'mayji je tsapjootmit ajajtk ooy xtunnujaj xtunnu'u'kx. ⁷ Van'itts atse'e nnaxvipp jets atse'e n'amotunajxy to'k je ayook juu' ve'e vaan: “Saulo, Saulo, ¿tyajxts atse'e xtso'oxpú'k?” ⁸ Van'itts atse'e n'amotutuvi: “¿Pants mitse'e?” Van'it tse'e y'atsaajv: “Je Jesús xa atse'e, je nazarétit jayu juu' ve'e mtuntso'oxpujpk.” Jidu'umts atse'e xnuujmi. ⁹ Je'eda juu' atse'e nmaatve'nidup, y'íxtuts je'e ve'e ku atse'e ooy xtunnujaj xtunnu'u'kx, jetse'e cha'kidi, ax ka'a tse'e duvinmótudi je ayook juu' atse'e xtukmukojs. ¹⁰ Van'itts atse'e nvaajñ: “¿Tis atse'e ntónup?, Maja Vintsán.” Van'itts atse'e je Maja Vintsán xnuujmi: “Pojtuku jets najkxu jem Damasco, jem tse'e myakvaajnjat nujom pan ti ve'e mtónup.” ¹¹ Xyakviintsits atse'e ku atse'e je ajajtk n'ix, je'e kajxts atse'e xmajtsti je nmujatyoo' yam ats nka'm jets atse'e pavits xyaknajkxti jem Damasco.

¹² Jem tse'e vye'na to'k je jayu juu' ve'e Ananías duxaaj, vyinja'vip vyintsa'kipts je'e ve'e je Nte'yam ax jo'n je Moisés je pyava'nun vya'añ, oñukojsijidupts je'e ve'e nujom je jáyuda juu' ve'e tsuunidup jem Damasco. ¹³ Je Ananías atse'e ojts xku'ix. Ku ve'e jye'y, van'itts atse'e xnuujmi: “Uts Saulo, vin'ixpajknuva.” Tun játyjits atse'e nvin'ixnuva jets ats je'e ve'e n'ix. ¹⁴ Van'itts atse'e xnuujmi: “Je Nte'yam, juu' ve'e je nujpit jáyuvamda vyinja'vidup vyintsa'kidup y'ijt, je'e tse'e mvinkoojnju jetse'e x'íxut je Jesús, tuv je'e ve'e je jyáyuvín je jyoojntykin, jetse'e x'amotunáxut ku ve'e viinm kyótsut. ¹⁵ Mpaajmjap mits je'e ve'e je tuvakojsun je'e kajx jeja nujom je jayu vyinkujk, jetse'e x'avánat juu' ve'e tux'ix tuxmotu. ¹⁶ ¿Ax tits mitse'e m'a'ixp? Pojtuku jets napetu, amótuvu je Nte'yam jetse'e je mtokin mtuknuvaatsjinit.”

Ku je Pablo du'ava'ni vintso ve'e yaktuknukejx pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap

¹⁷ 'Ku atse'e nvimpijt yaja Jerusalén, tsapkojtspts atse'e nve'na jep maja tsaptujkp, ¹⁸ jets atse'e xyak'ix je Maja Vintsán, jets atse'e xnuujmi: “Jatyji ve'e mpítsumut yaja Jerusalén, ka'a ve'e yaja je jayu dumajapámdat juu' ve'e mkajtsp ats kajx.” ¹⁹ Van'itts atse'e nnuujmi: “Maja Vintsán, oy xa ya'a ve'e dunujávada jets najkxp atse'e n'ijt jep tsaptujkp, jets atse'e nyakjamyátsjada pan pan jatye'e mitse'e mjaanchja'vijidup, jets atse'e nyakjapyoxuntakpámjada, jets atse'e nyakjavyópjada. ²⁰ Ku ve'e je Esteban y'aa'k, je'e juu' ve'e je tuvakojsun dupaam mits kajx jeja je numay jayu vyinkujk, jemts atse'e nténiva vye'na, n'oyja'vits atse'e ku ve'e duyak'oo'kti, ats tse'e n'ix'ijt je vyitta pan pan jatye'e duyak'oo'ktu.” ²¹ Ax jidu'umts atse'e je Maja Vintsán xnuujmi: “Najkxu, ntuknukéxtapts ats mitse'e pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap.”

Ku je Pablo jem je tojpa kya'm tyaañ

²² Je vaatji tse'e je Pablo yak'amotunajxy. Van'it tse'e mak vyaandinuva:

—iVa'an du'aa'ku! iKa'a xa ve'e dupaa'ty du'akeega jetse'e y'ukjoojntykinit!

²³ Mak tse'e jyaa'kkojtsi, jetse'e je vyit dujeendi jetse'e du'ojtki, jetse'e je naax dutsajvinvajti jetse'e jyajk, kux mak aa'ke'e dutunmu'ékjada je Pablo. ²⁴ Van'it tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk, je'e tse'e duyakjatyajkiju je Pablo jep joma ve'e je tojpa chaanada. Jep tse'e du'ukyakjavyopuvaajni kux je'e ve'e chojk jetse'e je Pablo du'avánat pan tyajxe'e je numay jayu mak vyaandi, pan tyajxe'e mak cho'oxpákjada. ²⁵ Tsúmani tse'e je Pablo vye'na jetse'e yakvóput, van'it tse'e dunujmi je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk:

—¿Yakjatype'e je pava'nun jetse'e xvóptat to'k je rómaim jayu pan ka'anume'e yaktokimpayoy?

²⁶ Ku ve'e du'amotunajxy je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk, van'it tse'e ojts duvaajña je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk. Jidu'um tse'e dunujmi:

—Tun ixu juu' ve'e mtonuvaampy, kux rómaim jáyudam xa ya'a ve'e ya yaa'tyajk.

²⁷ Van'it tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk, je'e tse'e dununajkx je Pablo jetse'e du'amotutuvi:

—¿Tyúvame'e jets rómaim jayu mitse'e?

Van'it tse'e je Pablo y'atsaajv:

—Je'e xa atse'e.

²⁸ Van'it tse'e je tojpa vyaannuva:

—Va'ajts tsóvax xa atse'e xpítsumji jets atse'e nromaitjáyuva.

Van'it tse'e je Pablo y'atsaajv:

—Je nke'xtkun kajxts atse'e rómaim jayu.

²⁹ Van'it tse'e duvinva'kvaatsti je'eda pan pan jatye'e je Pablo du'ukvopuvaandu; tsak'i tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk ku ve'e dunuja'vi jets rómaim jayu je'e ve'e je Pablo jets je'e ve'e duyakjachoojmju.

Ku je Pablo duvinteni pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp

³⁰ Je ku'óxit tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk, je'e tse'e duyakjamyukéjiju je Pablo kux je'e ve'e ñujavavaampy pan ti ve'e yaktukkumajtsip. Je'e kajx tse'e duyaknay'amojkiji je tee' je ñuvintsantajk maat nujom pan pan jatye'e dunumájiduvap jep tsaptujkp. Van'it tse'e je Pablo duyakjapyítsumji joma ve'e je tojpa chaanada jetse'e duyakjañajkxji jeja je tsaptujkpit jayu vyinkujkta.

23

¹ Van'it tse'e je Pablo duvin'ix je'eda pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp, jetse'e dunujmidi:

—Nmu'israeejlit jáyuda, ka'a atse'e ti nnatyukjávaja jeja je Nte'yam vyinkujk uxayam paat.

² Van'it tse'e je tee' Ananías juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'e tse'e dutukpavaan pan pan jatye'e je Pablo paa'ténijidup jetse'e du'akupa'kxadat. ³ Van'it tse'e je Pablo y'atsaajv:

—Je Nte'yam xa mitse'e myaktsaachpaa'tjup! Ve'em xa mitse'e ax jo'n to'k je ne'ev juu' ve'e poo'p, ka'a tse'e kye'ex pan ti ve'e jep akujkp. ¿Je'e kajx mits je'e ve'e mtsuuna jetse'e mnatyijju jets atse'e xtokimpayo'oyut ax jo'n je Moisés je pyava'nun? ¿Ax tyajxts atse'e xyakjay'akupa'kxava'añju?, ka'a xa ve'e ve'em pyuma jep je Moisés pyava'nun kujxp.

⁴ Van'it tse'e vyaandi pan pan jatye'e je Pablo dupaa'ténidup:

—¿Ve'eme'e xvinkojtspét ya tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta jetse'e je Nte'yam dumutún dumupuk?

⁵ Van'it tse'e je Pablo vyaajñ:

—Nmu'israeejlit jáyuda, ka'a atse'e nnujava jets tee'dam ya'a ve'e juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ka'a tse'e xko'oñukótsadat pan pan jatye'e myakkutojkuxjudup.”

⁶ Van'it tse'e je Pablo je nuja'vin dupujk jets jeme'e juu' ve'e je saduceotajk jets jeme'e juu' ve'e je fariseotajk, je'e kajx tse'e jidu'um mak'k vyaajñ:

—Nmu'israeejlit jáyuda, fariseo xa atse'e, fariséovats atse'e je chaan je kyooj. Je'e kajxts atse'e nyaktokimpayo'oy kux njaanchja'vip atse'e jets joojntykpajktinuvape'e jado'k nax je oo'kpatajkta.

⁷ Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je fariseotajk jets je saduceotajk ñakyojtsvintsov'ukvaajnidi, ka'a tse'e kijpx je vinma'yun dujajeypti. ⁸ Ve'eme'e je saduceotajk vya'anda jets ka'a ve'e je oo'kpatajk y'ukjoojntykpajktinuvat, jets ka'a ve'e pan ángeles, jets ka'a ve'e pan ko'oyjáyuvap; ax je fariseotajkta, jyaanchja'vidupts je'e ve'e jets jeme'e je ángeles, jets jeme'e je ko'oyjáyuvap, jets joojntykpajktinuvape'e jado'k nax je oo'kpatajk. ⁹ Van'it tse'e mak'k ñañe'mjidi, jetse'e tyénidi je tsaptujkpit yak'ixpajkpada juu' ve'e fariséoda, jetse'e vyaandi:

—Ka'a xa aats ya'a ve'e ti to'kin mpaatyja. Jets pan je ángeles ijk ya'a ve'e tumyukatsju, kadi je Nte'yam ntso'oxpajkumda —jidu'um tse'e vyaandi.

¹⁰ Ax nuyojk mak'k tse'e ñakyojtsvintsoojvjidi. Tsa'kipe'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk kux ku ve'e je Pablo mak'k duyaktsaachadat. Je'e kajx tse'e dunukejxi je tyojpatajk jetse'e jep duyakpítsumdat jetse'e duyaknajkxtinuvat joma ve'e je tojpa chaanada.

¹¹ Je tsooj tse'e je Pablo yak'ixji je Maja Vintsán, jetse'e ña'muxji:

—Pablo, jot'amaja. Ve'em ax jo'n je tuvakojsun tuxpum ats kajx yaja Jerusalén, tun vinkopk je'e ve'e jetse'e ve'em najkx je tuvakojsun xpaampa ats kajx jem Roma.

Ku je israeejlit jayu du'ukkojtsmojkti pan vintso ve'e je Pablo kuduyak'oo'kti

¹² Je ku'óxit tse'e je israeejlit jayu du'ukkojtsmojkti pan vintso ve'e je Pablo kuduyak'oo'kti. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—Va'an je Nte'yam xyaktsaachpaatumda pan ka'yumdup ookumdupe'e ku ve'e je Pablo kya'aa'kna.

¹³ Nuvujxtkupx naxye'e je yaa'tyajkta juu' ve'e ve'em vaandu. ¹⁴ Van'it tse'e ojs du'ixta je tee'tajk je vyintsanda maat je israeejlit je myújit jáyuda, jetse'e vyaandi:

—Ta xa aatse'e nva'añ jets ka'ajam aatse'e nkáyut n'oo'kut vi'name'e je Pablo kya'aa'k. Pan ntuumpsts aatse'e ve'em, va'ants aatse'e je Nte'yam xyaktsaachpaatni. ¹⁵ Najkxtats n'it miitse'e jets pan pan jatye'e dunumájiduvap jep tsaptujkp, najkxu x'amótuda je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk jetse'e kep duyakmétsut je Pablo,

je'e ve'e mtuk'akótstap jets mjaa'knujavavaandupe'e ti je'e ve'e tyoon. Apaamdukanits aatse'e nve'nat jeja too' aajy jets aatse'e nyak'oo'kut.

¹⁶ To'k je mix ónuk juu' ve'e je Pablo du'ámip je tyaak kajx, je'e tse'e dumotu ti ve'e tyonuvaandup. Van'it tse'e ñujkx joma ve'e je tojpa chaanada jetse'e duvaajnji je Pablo.

¹⁷ Van'it tse'e je Pablo dunukejxi to'k je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk, jetse'e dunujmi:

—Yaknajkxu to'k aaj ya mix ónuk joma ve'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk, kux jepe'e juu' ve'e tyukmukotsuvaampy.

¹⁸ Van'it tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk, je'e tse'e je mix ónuk dumaaadi jetse'e dunujmi je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk:

—Je Pablo juu' ve'e nmajtsumdu, je'ets atse'e tuxnuujma jets atse'e ya mix ónuk nmaatmínut kux jepuke'e juu' ve'e mtukmukotsuvaajnjud.

¹⁹ Van'it tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk, je'e tse'e je mix ónuk dumajts jem kya'm jetse'e apuk duvaajv, jetse'e du'amotutuvi:

—¿Tits atse'e xtukmukotsuvaamp?

²⁰ Van'it tse'e je mix ónuk y'atsaajv:

—Ta xa ve'e je israeejlit jayu dukojtsmókta jetse'e myaknaajmat jets kepe'e xyaknajkxut je Pablo joma ve'e ñay'amókajada pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp. Ax je'e tse'e tyuk'akótstap jets jyaa'knujavavaandupe'e pan ti ve'e je Pablo tyoon. ²¹ Kádits xjaanchjáva, kux naxy je'e ve'e nuvujxtkupxta je yaa'tyajk y'a'íxtat jeja too' aajy. Ta xa ve'e vya'anda jets ka'ajam je'e ve'e kyádat y'oo'ktat vi'name'e je Pablo kya'aa'k. Pan tyoondupts je'e ve'e ve'em, y'amótuduts je'e ve'e je Nte'yam jetse'e yaktsaachpaatjidinit. Je'ejyji tse'e y'a'íxtup pan vintso mitse'e mva'añ.

²² Van'it tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk, je'e tse'e dupakejxnu je mix ónuk jetse'e dunujmi jets ni pana ve'e dukavaajnjat jets távani ve'e du'avana.

Ku je Pablo yakpakejx jeja je yakkutojkpa Félix vyinkujk

²³ Van'it tse'e dunukejxi numejtsk je tyojpa juu' ve'e dunuvintsánidup kakmókupx jaty je tojpatajk jetse'e dutukpavaajñ jetse'e du'apaamdukadat numejtsk mókupx je tojpada juu' ve'e tékum, nutoogupxuk majk juu' ve'e jem caballo ni'kxmda, jets numejtsk mókupx juu' ve'e je lansa dupakajptup, ve'em tse'e ñajkxtat jem cesaréait kyajpun kajxm koo'ts taaxtojtuk yaaxp. ²⁴ Yakjay'apaajmtkiju tse'e je caballo juu' ve'e je Pablo tyuktsaanap jetse'e dupavaajñ jetse'e makkatsots je Pablo duyaknajkxtat jeja je yakkutojkpa Félix vyinkujk. ²⁵ Tyukmukejxidu tse'e je nak juu' ve'e jidu'um vaamp:

²⁶ “Ats, je Claudio Lisias, nvinkukojtsip ats mitse'e, ñumájiva yakkutojkpa Félix. ²⁷ Je israeejlit jayu ve'e dumajtstu ya yaa'tyajk jetse'e du'ukyak'oo'kuvaandi. Ku atse'e nnuja'vi jets rómaait jayu ya'a ve'e, van'itts atse'e nmaadi je ntojpatajk jets aatse'e ojts nyaktsa'ak. ²⁸ Nnujavavaampyts atse'e pan ti ve'e tyukkuyak'oo'kavaandup, je'e kajxts atse'e nyaknujx jeja je'e vyinkujkta pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp. ²⁹ Je'edam tse'e tyuknuxa'a'idup je kats juu' ve'e je'e je pyava'nun kajxta. Ax ka'a tse'e dupaa'ty du'akeega jets ya'a ve'e y'oo'kut, ni je'e jetse'e pyoxuntaktsaanat. ³⁰ Nnuja'vi atse'e jets y'ukkojtsmojktu ve'e je israeejlit jáyuda jetse'e kuduyak'oo'kti, je'e kajxts ats mits ya'a ve'e ntuknukex. Tats ats je'e ve'e nnaajmada jets jeja ve'e mits mvinkujk najkx dukotsta pan ti ve'e tyuktsa'oxpajktup. Vanxúpjits je'e ve'e juu' ats mitse'e ntuknuja'yip. Je nnavyaatumjut.”

³¹ Van'it tse'e je tojpa duyaknajkxti koo'ts je Pablo jem Antípatris, ve'em ax jo'n yaktukpavaandi. ³² Je ku'óxit tse'e vyimpijttini je tojpatajk juu' ve'e tékum; pan pan jaty tse'e jem caballo ni'kxmda, jyaa'kmaatnajkxtu tse'e je Pablo. ³³ Ku ve'e jye'ydi jem Cesarea, van'it tse'e dumoooydi je nak je yakkutojkpa jetse'e dutukkatajkidi je Pablo.

³⁴ Ku ve'e je yakkutojkpa je nak dukojtskujx, van'it tse'e du'amotutuvi je Pablo pan jómit jayu je'e ve'e. Ku ve'e dunuja'vi jets cilíciat jayu je'e ve'e, ³⁵ van'it tse'e dunujmi:

—Van'it xa ats mitse'e n'amotunáxut ku ve'e myétstat pan pan jatye'e mnuxa'aajidup.

Van'it tse'e dupavaajñ jetse'e yakpámüt joma ve'e yak'ix'ítut jem tajkm juu' ve'e ijt je yakkutojkpa Herodes jye'e.

24

Ku je Pablo duvinteni je Félix

¹ Kumugoxxaaj tse'e je Ananías, je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'e tse'e je'y jem Cesarea maat je israeejlit je myújit jáyuda jets to'k je kojstaava juu' ve'e Tértulo duxaaj, je'e tse'e najkxtu jeja je yakkutojkpa vyinkujk jetse'e dunuxa'aadat je Pablo. ² Ku ve'e duyakje'ydi je Pablo, van'it tse'e je Tértulo ñuxa'aaji. Jidu'um tse'e dunujmi je Félix:

—Ñumájiva yakkutojkpa, mits kajx xa aatse'e n'it oy joot, ka'a ti muvaampa ka'a ti tso'oxpajkpa, oy tse'e ntsuunimda kuxe'e aats xyakkutujkja je vijin je kejün maat. ³ Ñumájiva Félix, ooyts aatse'e ntunkejxtuk ya maa'yun juu' aats mitse'e xtoojnjp. ⁴ Ax ka'ats ats mitse'e nyak'atanuva'añ jek, je'e kajx aats mitse'e nmunoo'kxtuk jets aatse'e to'k mejtsk aaj xkats'amotunáxut. ⁵ Ve'em aatse'e mpaa'ty jets yaknacho'oxpajkjuv ya'a ve'e je jayu. Nujom pan vinxupe'e je it je naax joma ve'e je israeejlit jayu chaanada, ve'em tse'e je jayu duyaknapyajkva'kxyju, ñukuvajkip tse'e je jáyuda juu' ve'e yaktijup nazarétit jáyuda. ⁶ Y'ukyakvintsa'kintokiyuvaan tse'e je maja tsaptajk, je'e kajx aatse'e nmajch jets aatse'e ntokimpayo'oyut ax jo'n aats je mpava'nun vya'añ. ⁷ Ax je tojpa juu' ve'e Lisias duxaaj, juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk, je'e tse'e dutuktajki jets aatse'e akee'y xpajkji, ⁸ jetse'e vyaajñ jets pan pan jaty aats ya'a ve'e nnuxa'aip, jets yaja aatse'e nmétsut mits mvinkujk. Viinm tse'e m'o'yixju jetse'e x'amotutúvat, ve'em tse'e xnujávát jets tyúvam je'e ve'e juu' aatse'e ntuknuxa'aip.

⁹ Je israeejlit jáyuda juu' ve'e jem ve'nidup, ñukojtspejttu tse'e je Tértulo je y'ayook, ve'eme'e vyaandi jets ve'emam je'e ve'e. ¹⁰ Van'it tse'e je yakkutojkpa je Pablo dutukvinja'vi jetse'e kyótsut. Van'it tse'e je Pablo vyaajñ:

—N'oyja'vip atse'e jets atse'e nnakyukótsjut yaja mits mvinkujk, kux nmuja'vinup atse'e jets may joojntani mitse'e myakkutojkpatsuuna yaja naxkujx kajpun kujx. ¹¹ Pan mtsajkp, m'o'yixjupts mitse'e jetse'e xnujávát jets uxyaanume'e makmejtsk xaaj y'it atse'e nje'ya jem Jerusalén, je Nte'yam atse'e nvinjavavaan nvintsa'agavaan, ¹² ka'ats atse'e pan nmaatnakyojtsvintsoojvji, ni ka'ats atse'e je jayu nyakyojmk nyak'ajxuk jep maja tsaptujkp, ni jem kajpun jootma. ¹³ Ka'a xa ya'a ve'e y'o'yixjada jetse'e dutuk'ixtat jets tyúvam je'e ve'e juu' atse'e xtuknuxa'aaidup. ¹⁴ Ax juu'ts atse'e nkuvujkp, je'ets je'e ve'e jets nvinja'vip nvintsa'kip atse'e je Nte'yam, juu' ve'e aats je njujpit jayu vyinja'vidup vyintsa'kidup y'ijt, je Jesús je tyoo' atse'e nyo'oy, juu' ya'a ve'e tyijup viijnk ixpajkun, kux njaanchja'vip atse'e nujom juu' ve'e jyatyaandu jep Kunuu'kx Jatyán kujxp je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. ¹⁵ Ve'emts atse'e je Nte'yam njaanchjáva ax jo'n ya'ada, njaanchja'vivaps atse'e jets joojntykpajktinuvape'e jado'k nax je oo'kpatajkta, ve'em tse'e juu' ve'e tuv jáyuvudu joojntykidu, nay ve'empa tse'e juu' ve'e jomjáyuvudu tijáyuvudu jetse'e jjomjoojntykidi tyijoojntykidi. ¹⁶ Je'e kajx atse'e juu' ntun vintso atse'e ti nkanatyukjávajat jeja je Nte'yam vyinkujk jets jeja je jayu vyinkujk.

¹⁷ 'May joojnt atse'e n'ijt joma viijnk it viijnk naax, van'itts atse'e nvimpijtnuva jem Jerusalén, nmo'ovaampyts atse'e je ayoova jayu je putajkin, nay ve'empats atse'e n'ukpamuvaajñ je yax. ¹⁸ Je'ets atse'e ntuump vye'na ku atse'e jep maja tsaptujkp xpaatti je israeejlit jáyuda juu' ve'e jem Asia tsuunidup, távani atse'e nnaajkva'achju vye'na, ka je numay jayu maatap, jets ka'a ve'e je jayu yoojmukti y'ajxukti. ¹⁹ Pan

jep xa ve'e ats je ntokin kuy'it, tukkadaakjudupts je'e ve'e jetse'e yaja kuy'itta pan pan jatye'e x'ixtu jep maja tsaptujkp jets atse'e xnuxa'aadat. ²⁰ Pan jep tse'e ats je ntokin kuy'it, va'ants ya'ada juu' ve'e yajada dunukotsta pan ti tokin atse'e xpaatjidu ku atse'e nve'na jeja je'e vyinkujkta juu' ve'e dunumajidup jep tsaptujkp. ²¹ Ukpu nunjajtp tse'e jetse'e jem je jayuda juu' ve'e vaandup jets njayejpp atse'e je tokin ku atse'e makk jidu'um nvaajñ jeja je'e vyinkujkta: "Je'e xa ats miitse'e xtuktokimpayo'ydup kuxe'e ats njaanchjáva jets joojntypajktinuvape'e jado'k nax je oo'kpatajkta."

²² Ku ve'e je Félix du'amotunajxy, van'it tse'e vyaajñ jets ux'oooknume'e je Pablo dujaa'ktokimpayo'oyut, kux ñuja'vip je'e ve'e oy vintso ve'e dujaanchjávada pan pan jatye'e je Cristo dupanajkxtup. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ku ve'e myétsut je tojpatajk je vyintsán juu' ve'e Lisias duxaaj, van'itts atse'e njaa'knujávat vintso ve'e ya mkaats xyak'ixuvada.

²³ Van'it tse'e je Félix dupavaajñ to'k je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk jetse'e je Pablo dujaa'kyakjay'ix'ítjut jetse'e du'itumo'ot pan pan jatye'e myaatnayja'vijup jetse'e kyu'ixjut jetse'e pyattónajat.

²⁴ Vee'n tse'e je it ñajxy ku ve'e jye'y je Félix maat je ñuda'ax Drusila, israeejlit ta'axtajk je'e ve'e y'ijt, van'it tse'e je Félix dunukejxi je Pablo jetse'e je Pablo vya'nuxji vintso je'e ve'e ku ve'e je Jesucristo yakjaanchjáva. ²⁵ Ku ve'e je Pablo du'ava'ni je tuv joojntykin, je nay'akuvaa'nin, jets je tokin payo'yun juu' ve'e miinnup, tsá'kipajk tse'e je Félix jetse'e vyaajñ:

—Nvaatani vanxup. Ku atse'e je tiempo njayéput, van'itts ats mitse'e nnukejxinuvat.

²⁶ Je'e tse'e je Félix chajkp jetse'e je Pablo je meen myo'ojut jetse'e dumaso'okut, je'e kajx tse'e may nax duyaxtsaajv jetse'e dujaa'kmaatnakyótsjut. ²⁷ Je'e tse'e je Félix chojk jetse'e je israeejlit jayu y'oyjávajat, je'e kajx tse'e je Pablo pakmuk duyaktaajñ. Mejtsk joojnt tse'e ve'em je it ñajxy, van'it tse'e je Félix pyítsumni jep kyutojkun jaatp jetse'e tyajki je Porcio Festo.

25

Ku je Pablo dūvinteni je Festo

¹ Ku ve'e je Festo tyajki yakkutojkpa, kutoojk xaajts je'e ve'e jem Cesarea chaa'n jetse'e ñujkx jem Jerusalén. ² Jem tse'e je tee' je ñuvintsantajkta jets je israeejlit jayuda juu' ve'e dunumajidup, je'e tse'e dunuxa'aidinuva je Pablo. ³ Je'e ve'e y'amótudu je maa'yun jetse'e je Pablo dunukéxat jetse'e ñajkxut jem Jerusalén, y'ukyak'oo'kuvaandu ve'e jeja too' aajy. ⁴ Van'it tse'e je Festo y'atsaajv jets jeme'e Cesarea je Pablo y'it pakmuk jets viinme'e je Festo ñajkxut jem. ⁵ Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Mii'tsta, pan pan jatye'e yakkutojktup, kijpx tse'e nja'mdat jem Cesarea. Pan jyayejpppe'e je yaa'tyajk je tokin, m'o'yixjadapts miitse'e jetse'e jem je tyokin xyaknuke'xnatákadat.

⁶ Toodojtuk uk majk xaaj jo'n tse'e je Festo y'ijt jem Jerusalén, van'it tse'e vyimpijtnuva jem Cesarea. Je ku'óxit tse'e y'ajxtk joma ve'e yakkutuk jetse'e je Pablo dunukejxi. ⁷ Ku ve'e je Pablo tyajki, van'it tse'e ñaajktámijidi je israeejlit jayuda juu' ve'e jem Jerusalén tsoo'ndu jetse'e makk tyuknuxa'ajidi may viijn, ka'a tse'e tii ti ve'e tyuktokimpámdap. ⁸ Jidu'um tse'e je Pablo ñakyukatsju:

—Ka'a xa atse'e ti tokin ntun. Ka'a atse'e nyakvintsa'kintóki je israeejlit jayu je pyava'nun jets ka'ava je maja tsaptajk, ni je rómaait yakkutojkpa.

⁹ Je'e tse'e je Festo chajkp jetse'e je israeejlit jayu du'oyjávát vintso je'e ve'e juu' dutún, je'e kajx tse'e du'amotutuvi je Pablo:

—¿Mtsajkpe'e jetse'e mnajkxut jem Jerusalén jets ats mitse'e jem ntokimpayo'oyut?

¹⁰ Van'it tse'e je Pablo y'atsaajv:

—Yaja xa ve'e dutsak jets atse'e nyaktokimpayo'oyut joma ve'e je rómaít yakkutojkpa tyokimpayo'oy, ka jemámap Jerusalén. Oy xa mítse'e xnujáva jets ka'a atse'e nmutokintún je israeejlít jayu. ¹¹ Pan jep xa ve'e ats je ntókin kuy'it juu' ve'e je oo'kun dvinmajtsjup, nvaatts atse'e n'oo'kut; ax pan taayts je'e ve'e juu' ats ya'a ve'e xtuknuxa'aidup, ni pana tse'e kyatukkada'akyju jets ats je'e ve'e xtukkatákadat. Je'e atse'e n'amótup jets atse'e je yakkutojkpa César viinm xtokimpayo'oyut.

¹² Ku ve'e je Festo dukojtsmojkti maat je jyayu, van'it tse'e je Pablo dunuujmi:

—Pan je'e xa ve'e mtsajkp jetse'e je yakkutojkpa César mtokimpayo'oyjut, mtokimpayo'oyjupts mits je'e ve'e.

Ku je Pablo dvinteni je yakkutojkpa Agripa

¹³ Ku ve'e vee'n je it ñajxy, van'it tse'e jye'y je yakkutojkpa Agripa maat je Berenice jem Cesarea, je Festo ve'e ojts duku'ixta. ¹⁴ Ku ve'e jem y'ijtti mejtsk toojk xaaj, van'it tse'e je Festo tyukmumaajntykjidi jidu'um:

—Jeja xa ve'e yaja to'k je yaa'tyajk juu' ve'e je Félix myasook pakmuk. ¹⁵ Ku atse'e jem Jerusalén nve'na, jemts atse'e x'amótudi je tee'tajk je vyintsanda maat je israeejlít je myújit jáyuda jets atse'e je Pablo nyakjay'oo'kjut. ¹⁶ Van'itts atse'e n'atsoovdi jets ka'a ve'e je rómaít yakkutojkpa pan duyakjay'aa'kju pan ka'a ve'e je yaknuxa'aiva aviinm ah'am dumaatnavyinténaja jeja je yakkutojkpa vyinkujk, ve'em tse'e y'o'yixjut jetse'e ñakyukótsjut. ¹⁷ Je'e kajx tse'e, ku je'e ve'e myejtsti, ka'ats atse'e je tiempo nyakvintóki. Je ku'óxitts atse'e n'ajxtk joma atse'e nyakkutuk jets atse'e nnukejxi je yaa'tyajk. ¹⁸ Ax je'eda juu' ve'e ojts ñuxa'aajada, ni vinxupa tse'e dukatuknuxa'aidi juu' atse'e n'ukvinmaay; ¹⁹ je'ejyji ve'e tyuktso'oxpajktup juu' ve'e jyaanchja'vidup, jets to'k je jayu juu' ve'e Jesús duxaaj, juu' ve'e oo'k, juu' ve'e je Pablo tyijp jets joojntykpajknua ve'e jado'k nax. ²⁰ Ka'a atse'e nnujava pan ti atse'e ntónup, je'e kajxts atse'e je Pablo n'amotutúvi pan chajkpe'e jetse'e jem Jerusalén ñajxut jets atse'e jem ntokimpayo'oyut. ²¹ Ax ku tse'e du'amotu jetse'e je yakkutojkpa César tyokimpayo'oyjut, je'e kajxts atse'e pakmuk nyaktaannua van'it paat ku ve'e y'óyat jets atse'e ntuknúkexut je yakkutojkpa.

²² Van'it tse'e je Agripa dunuujmi je Festo:

—N'amotunaxuvaampap xa atse'e je yaa'tyajk.

Van'it tse'e je Festo y'atsoojvji:

—Kep xa ve'e x'amotunáxut.

²³ Je ku'óxit tse'e je Agripa maat je Berenice tyajkidi jep je yakkutojkpa tyujkp, ooy tse'e dutunyaknúke'xnatajkidi je majin juu' ve'e jyajejptup. Je'e maat tse'e je tojpa juu' ve'e dvinvintsánidup kakmiijl je tojpatajk, jets je viijnk jayu juu' ve'e jem dvinmájidup kajpun kajxm. Van'it tse'e je Festo dvinukejxi je Pablo. ²⁴ Ku ve'e duyakmejtsti, van'it tse'e je Festo vyaajñ:

—Yakkutojkpa Agripa, jets miitsta, jáyuda, pan pan jatye'e yaja tumnay'amókajada, uxyájats je'e ve'e je yaa'tyajk, máyani xa ve'e je israeejlít jayu, ve'em tse'e jem Jerusalén ve'em tse'e yaja Cesarea, je'ets atse'e makx xnuujmidup jets vvinmajtsjupe'e jetse'e y'oo'kut. ²⁵ Ax ve'emts atse'e mpaa'ty jets ka'a ya'a ve'e dvinmachju jetse'e y'oo'kut. Kux ats ya'a ve'e x'amotu jetse'e tyokimpayo'oyjut je yakkutojkpa César, je'e kajxts ats je'e ve'e ntuknúkexava'añ. ²⁶ Ax ka'ats atse'e mpaa'ty ti atse'e ntuknújáyap je yakkutojkpa ya'a kajx. Je'e kajxts atse'e yaja miits mvinkujkta mpum, jets vinkopke'e yaja mits mvinkujk yakpum, yakkutojkpa Agripa, jetse'e to'k aaj x'amotutúvadat jetse'e yak'ixut pan yakpaatpe'e je tyokin jetse'e y'óyat vintso atse'e nnujáyat je yakkutojkpa juu' ve'e je maja kutojkun dukamip. ²⁷ Ve'em atse'e njáva jets ni vinxupa ve'e dukapaaty dukah'akeega jets atse'e nkéxut to'k je jayu juu' ve'e pakmuk ijtp jets atse'e nka'avánat pan ti tókin'e tudutún.

26

Ku je Pablo dutuknuja'vi je yakkutojkpa Agripa jets ti ve'e yaktuktso'oxpajkp

¹ Van'it tse'e je yakkutojkpa Agripa dunujmi je Pablo:

—O'yip xa ve'e jetse'e mnakyukótsjut.

Van'it tse'e je Pablo je kya'aj duyakpojtuk, jetse'e vyaajñ:

² —Yakkutojkpa Agripa, xoojntkp xa atse'e nnayjávaja ku atse'e yaja mits mvinkujk nmakyukótsjut jets ats mitse'e ntuk'ixut jets xnūvampejtup atse'e je israeejlit jáyuda ku atse'e xnuxa'aada, ³ kux mnua'vinup xa mitse'e nujom je israeejlit jayu je kyostuum-breda jets je'e juu' aatse'e nnatyukkojtsvintsoojvup. Je'e kajxts atse'e to'k aaj n'amotu jetse'e x'amotunáxut joma vaat atse'e nkats.

Vintso je Pablo jyojntyki ku ve'e ka'anum je Jesucristo dujaanchjáva vye'na

⁴ Van'ítani ku atse'e pi'knun nve'na, ñuja'vidup xa je'e ve'e nujom je israeejlit jayu vintso atse'e njoojntyki joma ve'e ats je n'it je nnaax jets jem Jerusalén. ⁵ Pan je'e ve'e kudukotsuva'anda, kudu'avánadats je'e ve'e jets fariséovam atse'e van'ítani ku atse'e mootsknum nve'na; je xpajkun juu' ve'e pyanajxtup, je'e tse'e dunutso'oxikajxp juu' ve'e je israeejlit jayu jyaanchja'vidup. ⁶ Ax je'ets atse'e uxyam yaktuktokimpayo'yp kux njaanchja'vip atse'e jets je Nte'yame'e duyakjoojntypajknupap je oo'kpatajkta, ve'em ax jo'n dutukvinva'ni aats je njupit jayu. ⁷ Je'e aatse'e n'a'ixp jetse'e tyónjut kyótsjut juu' aatse'e je Nte'yam xtukvinva'ni, aats, je makmejtsk jaka'a juu' ve'e je israeejlit jáyuda. Je'e kajxts aatse'e je Nte'yam jóvum xaaj jóvum tsooj nvinjava nvintsa'aga. Yakkutojkpa Agripa, je'e kajxts atse'e uxyam xnuxa'aada je israeejlit jáyuda kuxe'e ats n'avana jets joojntypajktinuvape'e je oo'kpatajk jado'k nax. ⁸ ¿Jadi ka'a mitse'e xjaanchjáva jets je Nte'yame'e duyakjoojntypajknupap je oo'kpatajkta?

Ku je Pablo dujomtún dutitún y'ijt je jaanchja'vivatajk

⁹ Viinm atse'e nnasja'vi jets pyaatyp y'akeegup je'e ve'e jets atse'e njomtónut ntitónut je jayu juu' ve'e dujaanchja'vidup je Jesús, je nazarétit jayu. ¹⁰ Ve'em atse'e ntun y'ijt jem Jerusalén. Je tee'tajk je vyintsanda atse'e xmooydu je kutojkun jets atse'e nyakjapyoxuntakpaajmjidi numay je jayu juu' ve'e dujaanchja'vidup je Jesús. Ku aats je'e ve'e ntokimpayo'ydi, vaants atse'e jetse'e y'oo'ktat. ¹¹ May naxts atse'e ntsaachtoondi jetse'e ve'em vya'andat jets ka'a ve'e du'ukjaanchja'vidini je Jesús. To'k tsaptajkm jado'k tsaptajkmats atse'e ve'em njátuka y'ijt. Ooyts atse'e ntuntukmu'ejkjidi ntuntukmujot'aajnidi, je'e kajxts atse'e njomtonda ntitonda y'ijt yaja jets joma ve'e viijnk tsóvit it viijnk tsóvit naax.

Ku je Pablo du'ava'ninuva vintso ve'e je Jesucristo dujaanchja'vi'ukvaajñ
(Hch 9:1-19, 22.6-16)

¹² Ve'em atse'e mpayo'oy vye'na ku atse'e nnujcx jem Damasco je kutojkun maat juu' atse'e xmooydu je tee'tajk je vyintsanda. ¹³ Mits, yakkutojkpa, ku atse'e jeja too' aajy nve'na, kujk xaaj jo'n, van'itts atse'e n'ix je tsapjootmit ajajtk, je'ets atse'e maat ats je nmujatyoo'da ooy xtunnujaj xtunnutu'kx, va'ajts makkts aats je'e ve'e xtunnujaj xtunnutu'kx jets ka'a ve'e je aampa xaaj je tya'kxun. ¹⁴ Van'itts aatse'e nujom nmaxvippkujx jets atse'e n'amotunajxy to'k je ayook juu' atse'e jidu'um xnuujmi je hebreo aaj: “Saulo, Saulo, ¿tyajxts atse'e xtso'oxpúk? Viinm xa mitse'e mnakyo'otyúnju ku atse'e ve'em xtun.” ¹⁵ Van'itts atse'e n'atsaajv: “¿Pants mitse'e?” Van'itts atse'e xnuujmi: “Ats xa je'e ve'e je Jesús, juu' ve'e mtuntso'oxpujpk. ¹⁶ Pojtuku. Je'e kajxts atse'e tunnaajknuke'xnatákaja yaja mits mvinkujk jets ats mitse'e xmutónut xmupákut jetse'e je tuvakojsun xpámüt juu' ve'e uxyam tux'ix jets je'e juu' ats mitse'e ntukyaknuke'xnatákap ux'ook. ¹⁷ N'ixup njayépupts ats mitse'e ku ve'e m'ítut joma ve'e je israeejlit jáyuda jets pan pan jatye'e ka je'epta, je'eda juu' ats mitse'e uxyam

ntuknukejxp. ¹⁸ Je'e kajxts ats mits je'e ve'e ntuknukek jetse'e dunujávatats jets ka óyap je'e ve'e juu' ve'e tyoondup jets jeme'e je Satanás kya'm y'itta. Ve'emts atse'e ntsak jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda jetse'e pyítsumdinit joma ve'e je Satanás yak'ítjada jetse'e tyajkidinit jem je Nte'yam y'am kya'm, ntsajkpts atse'e jets atse'e xjaanchja'vidinit, ve'em tse'e je Nte'yam tyokinmee'kxjadat jetse'e y'ijttinit je'e je jyayu, je jayu juu' je'e ve'e vyinkoon jetse'e dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ve'em tse'e y'ijttinit ax jo'n je jayu juu' ve'e ijttu jeja akoo'ts it jaat jetse'e tutyákada jeja ajajtk it jaat." Jidu'umts atse'e nyaknuujmi.

Ku je Pablo dukutyuujn juu' ve'e yak'ixju

¹⁹ Yakkutojkpa Agripa, ku atse'e ve'em xyak'ix je tsapjootmit nuja'vin, ka'ats ats je'e ve'e nvintsaajv juu' atse'e n'ix nmotu, ²⁰ ñojk'óy atse'e ntukka'amay'ukvaajñ je oy kats je oy ayook jem Damasco, van'itts jem Jerusalén, jets jem nujom je israeejlit jayu y'it jootmda, nay ve'empa ve'e joma ve'e chaanada pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, je'e atse'e nvaajnjidup jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda, jetse'e je Nte'yam dupanajkxtinit, ve'em tse'e duyaknuke'xnatákadat jets ta ve'e vyinmayumpijttini. ²¹ Ya'a kajxts atse'e je israeejlit jayu xmajtsti jep maja tsaptujkp jets atse'e x'ukyak'oo'kuvaandi. ²² Ax je Nte'yamts atse'e xputajkip uxuyam paat, nvaajnjidupts atse'e nujom je jayu, je mújit je muutskit, juu' ve'e y'ava'nidu je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, ve'emts je'e ve'e vyaandi jets ve'eme'e tyónjut kyótsjut ax jo'n atse'e nkats. ²³ Je'e tse'e vaandu jets tsaachpaa'tupe'e je Cristo jetse'e muto'k y'ítut pane'e joojntykpajknuvap ku ve'e távani y'aa'k vye'na, yaknuke'xnatákapt je'e ve'e je Nte'yam je tyoo' jeja je israeejlit jayu vyinkujkta jets je'e vyinkujktava pan pan jatye'e ka je'epta.

Ku je Pablo dunuujmi je yakkutojkpa Agripa jetse'e je Jesús dujaanchjávats

²⁴ Ku ve'e je Pablo ve'em kyajts, van'it tse'e je Festo makkk vyaajñ:

—Ka'a xa mitse'e mvija, Pablo! Je'e ve'e ku ve'e ooy mtunnakutoonka, je'e kajx tse'e mko'kvíjini.

²⁵ Van'it tse'e je Pablo y'atsaajv:

—Ka'a xa atse'e nkavija, ñumájiva Festo, juu' xa atse'e nkajtsp, oy payo'oyani jets tyúvamts je'e ve'e. ²⁶ Uxyaja xa ya'a ve'e ya yakkutojkpa Agripa juu' ya'a ve'e nujom dunuja'vikajxp, je'e kajxts atse'e to'k aaj to'k joot yaja ya'a vyinkujk nkats, vinjávani xa atse'e jets nujom ya'a ve'e dunuja'viva, kux ka'a ya'a ve'e y'ayu'utspúma. ²⁷ Yakkutojkpa Agripa, ¿mjaanchja'vipts mitse'e juu' ve'e kyojstu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta? Nnuja'vip xa atse'e jets mjaanchja'vip mits je'e ve'e.

²⁸ Van'it tse'e je Agripa y'atsaajv:

—Ve'em xa mitse'e xnasjava jets tun jatyi atse'e njaanchjávats jets je Jesús je'e ve'e je Cristo, ¿ve'em xaja, kadi?

²⁹ Van'it tse'e je Pablo y'atsaajv:

—Pan jatyi, uk pan ka'a tun jatyi, je Nte'yam xa ve'e va'anup jets ka mítsiyape'e, ve'empa ve'e nujom pan pan jatye'e uxuyam x'amotunajxtup, ve'emts je'e ve'e kuy'ijttuva ax jo'n ats, je'e'jyji ve'e ku ve'e cadena tsum kya'íttat.

³⁰ Ku ve'e ve'em je Pablo vyaajñ, van'it tse'e tyénidi je yakkutojkpa Agripa maat je Festo jets je Berenice maat nujom pan pan jatye'e jem tsuunidup vye'na. ³¹ Apuk tse'e ñajkxti jetse'e dukojtsmojkti. Jidu'um tse'e ñavyaajnjudi:

—Ka'a xa ya'a ve'e ya jayu tudutitún juu' ve'e kyu'oo'kap ukpu juu' ve'e kyupoxuntaktsaanap.

³² Van'it tse'e je Agripa dunuujmi je Festo:

—Kuyakmasaak xa ya'a ve'e ya jayu pan viinme'e kudukah'amotu jetse'e je yakkutojkpa César tyokimpayo'oyjut.

27

Ku je Pablo yakpakejx jep Roma

¹ Ku ve'e dunupaajmtkidi jetse'e je Pablo dupakéxtat jem itálicait y'it jootm, van'it tse'e je Pablo maat je viijnk jáyuda pan pan jatye'e pakmuk ijtuvap, je'e tse'e yakpaamdu jem je tojpatajk je vyintsán kya'm juu' ve'e Julio duxaaj, numókupx je'e ve'e je tojpa dunuvintsana, je'e tse'e dunuvintsánip to'k jaka'a je tojpa juu' ve'e je yakkutojkpa Augusto César jye'e. Nmaadi ats je'e ve'e je Pablo. ² Tajkits aatse'e jem adramítiovit byaarco jootm juu' ve'e tsoo'mp vye'na, jeme'e ásiat y'it jootm ñujkx. Jemts aatse'e nmaatve'niva je Aristarco, jem Tesalónica je'e ve'e kyukajpuna jem macedóniait y'it jootm. ³ Je ku'óxitts aatse'e nje'y jem sidoonit kyajpun kajxm. Jem tse'e je Julio oy jayu ñapyajmji maat je Pablo. Van'it tse'e dumasaak jetse'e je Pablo najkx duku'ix pan pan jatye'e myaatnayja'vijup jetse'e pyutákajadat. ⁴ Kuts aatse'e jem Sidón ntsaa'n, anajts aatse'e nmasaak je Chipre, to'k je naax juu' ve'e jem maaxy naaj akojkm taamp, kux xvinkumi'nip aatse'e je poj. ⁵ Nnajxts aatse'e jem maaxy najootm jem cilíciat jets panfílicait myu'avinkojkm. Van'itts aatse'e nje'y jem Mira, to'k je kajpun juu' ve'e jem líciat y'it jootm.

⁶ Jem tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk, je'e tse'e dupaat to'k je alejandriait barco, jem Italia je'e ve'e ñujkx, jemts aatse'e xyaktajki. ⁷ May xaajts aatse'e otyún nyoy, jets aatse'e akee'y nje'y jem gnídovit myu'avinkojkm. Xvinkumi'nipnats aatse'e je poj, je'e kajxts aatse'e nnajxy jem salmoonit myu'avinkojkm, naa'najxts aatse'e je crétaic naax juu' ve'e jem maaxy naaj akojkm. ⁸ Tso'oxts aatse'e mpaa'yo'y je it, van'itts aatse'e nje'y joma ve'e to'k je it juu' ve'e duxaaj Buenos Puertos, je laséait kajpun mutam.

⁹ Jékani tse'e je it ñaxy vye'na, kutsa'agani ve'e jetse'e je jayu jem maaxy najootm yo'oyut kux táminupe'e je to'aats je poj aats, je'e kajx tse'e je Pablo jidu'um ña'muxjidi:

¹⁰ —Miits, yaa'tyajka, nnuja'vip xa atse'e jets ooye'e ntuntsaa'paatumdat pan jaa'kja'mdupe'e; ka ya baarcojyap ka ya tsúmjyap tse'e vintókiyup, nay ve'empa uu'me'e nvintókimduvat.

¹¹ Ax munuyojkts je'e ve'e je tojpatajk je vyintsán dumajapuujm je barco je vyintsán jets je barco je yakyoyva je ñuvintsán jets ni ka'a ve'e je Pablo. ¹² Ka'a tse'e du'oyja'vidi je it jetse'e jem duyaknáxtat je xox aats, je'e kajx tse'e du'ukvinmaaydi jetse'e jem Fenice kujye'ydi, jem je'e ve'eva crétaic y'it jootm. Je maja na'akaya juu' ve'e kuyo'yip je maaxy naaj jem tso joma ve'e je xaaj pyítsum, jeja je'e ve'e je'e pya'ayi je feníceit kyajpun tyañ.

Ku je makx poj jye'y joma ve'e ñaxta vye'na jem barco jootm

¹³ Ku ve'e vee'n pyoj'ukvaajñ, noortets je'e ve'e je poj ñujkx, je naaxe'e vyinkunajkxip, van'it tse'e y'ukvinmaaydi jets kuy'o'yixjidi ve'e jetse'e kuñajkxti jem Fenice. Tsoo'nts aatse'e jem jets aatse'e njaa'knujkx jem crétaic ñaxpa'am. ¹⁴ Ku ve'e vee'n je it ñajxy, van'it tse'e tun to'mayji makx tyumpaj juu' ve'e yaktijp Nordeste, jeja je'e ve'e naxkujx chaa'n je poj. ¹⁵ Kux tse'e je poj dukayak'o'yi jetse'e je barco yo'oyut joma ve'e je naax dumutama, je'e kajxts aatse'e nyakajty jets aatse'e je poj xyaknajkxut pan joma ve'e dutsak. ¹⁶ Najxts aatse'e jep cláudait y'it janaadup juu' ve'e jem maaxy naaj akojkm, joma ve'e makx kyatumpaj. Manutsaachts aatse'e je barco ónuk nyaktajki jep maja barco jaatp. ¹⁷ Ku aatse'e nyaktajki je barco ónuk, van'it tse'e je maja barco dumutso'midi dumujojkidi. Tsa'kidup tse'e kux ku ve'e je barco cha'kxnit jep po'o jaatp, je'e kajx tse'e duyakvajntkti je vit juu' ve'e je barco yakyoyjup ku ve'e tyukpoja jets aatse'e ve'emji mpapójut. ¹⁸ Je ku'óxit tse'e makxna pyaj, je'e kajx tse'e je barco je chum dunavaji'ukvaandi jem maaxy najootm jetse'e ve'em duyaktaat'kadat je barco. ¹⁹ Kutoojk xaajts aatse'e ntuktsamvatskujx je barco je pyaamduk. ²⁰ May xaaj tse'e

kyoo'kke'xni ni je xaaja ni je maatsa, je makk poj je makk toojts aatse'e xtukkoo'yip, ve'emts aatse'e n'ukvinmay jets ka'a aatse'e kuntsaak.

²¹ Jékanits aatse'e nkakay, van'it tse'e je Pablo dūvinkuva'ki je jáyuda jetse'e vyaajñ:

—Miiŕsta, yaa'tyajta, nuyojk oy atse'e kuxkats'amotunajxti jetse'e jem Creta kunkatsoo'numdi. Pan kunta'numdi ve'e jem, ka'a tse'e uxyam je xyup njomjajtumda ntijajtumda. ²² Ax kádits mtsaachvinmáyda, óyame'e ya barco vyintókiyut, ni pana tse'e kya'oo'kut. ²³ Tsuuŕ atse'e tuxyak'ix to'k je Nte'yam je yaangeles, je Nte'yam, juu' atse'e je jyayu, je'e juu' atse'e nvinja'vip nvintsa'kip. ²⁴ Jidu'umts atse'e tuxnuujma: “Kadi mtsa'aga Pablo, tun vinkopk je'e ve'e jetse'e jeja je rómaŕt yakkutojkpa vyinkujk najkx xvintena. Je Nte'yam tse'e tumto'nuxju je maa'yun jetse'e ni pana kya'oo'kut juu' ve'e ijttup mits maat jem barco jootm.” Jidu'umts atse'e tuxnuujma. ²⁵ Miiŕsta, yaa'tyajta, jot'amájadats. To'k aaj to'k joot atse'e je Nte'yam njaanchjáva jets ve'eme'e tyónjut kyótsjut ax jo'n atse'e je ángeles tuxnuujma. ²⁶ Ax je'yumdapts uu'me'e joma ve'e to'k je it yam maaxy naaj akojkm —jidu'um tse'e je Pablo vyaajñ.

²⁷ To'k tse'e je tsooj ku ve'e tso'm jo'n vye'na, may xaajani aatse'e nyo'oy vye'na, jem aatse'e Adria maaxy najootm nve'na jets aatse'e je poj xtukkoo'ya, van'it tse'e je barco yakyo'yva dunuja'vidi jets yakmutáminupe'e je naax. ²⁸ Ku ve'e dukijpxti je tujpx maat vinxupe'e kyaaka je naaj, van'it tse'e du'ixti jets ii'px xajtuk jo'ne'e kyaaka. Ku ve'e javée'n jyaa'kyo'y je barco, van'it tse'e dukijpxtinuva, makmoxk xajtuk jo'n tse'e y'ijt. ²⁹ Tsa'kidup tse'e ku ve'e je barco myajta'tspétut joma ve'e je tsaaŕ, je'e kajx tse'e dunasta'yidi maktaaxk je pojxun jo'kun jep barco naadup jetse'e dūvaa'ntánut. Van'it tse'e du'a'ixti ku ve'e je it jyajtukut. ³⁰ Van'it tse'e je barco yakyo'yva y'ukke'ekuvaandini, je'e kajx tse'e dukustay'ukvaandi je barco ónuk, ve'em tse'e je jayu dūyakvinmayda jets je pojxun jo'kune'e yakvajntktup jeja je barco vyinkujk tsov. ³¹ Van'it tse'e je Pablo dūnuujmi je tojpatajk je vyintsán maat je tyojpada:

—Pan ka'a xa ve'e je barco yakyo'yva tyanda yam barco jootm, yam tse'e maaxy najootm n'oo'kumdat.

³² Van'it tse'e je tojpatajk dumutsojkidi je tujpx juu' ve'e tyukkustaaydup vye'na je barco ónuk jetse'e dūyakkustajkidini jem najootm je barco ónuk.

³³ Je kujápit tse'e ku ve'e jajviinup vye'na, van'it tse'e je Pablo ña'muxjidi jetse'e kyáydat. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Makmoxk xaajani xa ve'e mkakayda mkama'ajta. ³⁴ Tonda je maa'yun, kayda, ve'em tse'e mmajuváktat, kux ni pana ve'e kya'oo'kut, ni tia ve'e mkajátjadat mkanáxadat.

³⁵ Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je Pablo je tsapkaaky dūkaajn jetse'e je Nte'yam dukukoŕtsji jeja nujom je jayu vyinkujkta. Van'it tse'e dutojkva'kxy jetse'e kyay'ukvaajñ.

³⁶ Van'it tse'e nujom jyot'amájidi jetse'e kyaaydi. ³⁷ Numejtsk mókupx jatoogupxuk maktojt jáyuts aatse'e nve'na jem barco jootm. ³⁸ Ku aatse'e nkooxji, van'it tse'e je barco dūtuktsamvaatsti, dūjaa'kyaktaa'tkidi, jetse'e je trigo jem maaxy najootm dūnasjojkidi.

Ku je barco vyintoki

³⁹ Ku ve'e je it jyajtk, ka'a tse'e je barco yakyo'yva dū'ixkajpti je it; ax y'ixtu tse'e to'k je ava'ajts it jeja maaxy napa'ayi juu' ve'e ooy je po'o dūtunmaat. Van'it tse'e dū'uknupaajmtkidi jetse'e jem po'o jootm kuduyaktajkidi je barco. ⁴⁰ Van'it tse'e dumutsojkidi je tujpx juu' ve'e je pojxun jo'kun maat jetse'e dūmasooktini jem maaxy najootm. Van'it tse'e je kup dumukéjidi juu' ve'e je barco dūtoo'mooy, jetse'e dūyakpojtukti je vit juu' ve'e jeja je barco vyinkujk jetse'e dūyakpapójut, ve'em tse'e je barco tyami'ukvaajñ jeja maaxy napa'ayi. ⁴¹ Ka'anumts aatse'e nje'ya vye'na jeja maaxy napa'ayi, van'it tse'e je barco jajp cha'kxni jep maaxy napa'tkup, ka'a ve'e y'ukyoo'kxni. Van'it tse'e je barco ajx cha'px'ukvaanni kux va'ajts makke'e je maaxy naaj yaknape'tsji.

⁴² Van'it tse'e je tojpatajk du'ukyak'oo'kuvaandi je jáyuda juu' ve'e pakmuk ijttup, je'e ve'e vyinmaaydup ku ve'e navaa'mp kukyeektini. ⁴³ Ax je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk, ka'ats je'e ve'e dutsak jetse'e je Pablo y'oo'kut, je'e kajx tse'e dukamasaak jetse'e ve'em dutóndat, ñojk'óye'e dupavaajñ jets too'vajkpe'e ñatákadat je'eda pan pan jatye'e je navaa'nk dujajttup, ⁴⁴ ux'ook tse'e je'eda pan pan jatye'e vintaandup, je'e tse'e dutuknáxtap je kup ukpu je barco pu'u tuktaja. Ve'emts aatse'e nujom nje'y joma ve'e je naax.

28

Ku je Pablo vye'na jep maaltait y'it jaatp

¹ Ku aatse'e jem naxkajxm nje'y, van'itts aatse'e nnuja'vi jets Malta je'e ve'e je it duxaaja. ² Juu' ve'e je jemit jáyuda, oy jayu tse'e ñapyaajmjidi aats maat, pyaamdu ve'e je jaajn kux ooye'e je it tyuntu'uj tyunxux, jets aatse'e xyaaxjidi xaampa. ³ Van'it tse'e je Pablo ojts dupakmuk je ta'ajts ja'axy. Jyankajpip tse'e vye'na ku ve'e to'mayji ojts to'k je tsaa'n pyítsum jep ja'axy jaatp ku ve'e je jaajn dukuke'ek, jetse'e ojts je Pablo je tsaa'n kyamutso'otsaja, ka'a tse'e je tsaa'n jatyji myasookji. ⁴ Ku ve'e je maaltait jayu du'ixti jets ka'a ve'e je Pablo je tsaa'n myasa'akju, van'it tse'e ñavyaajnidi:

—Yakjaju'oo'kpadam xa ya'a n'ite'e ya jayu; óyam ya'a ve'e dujakuke'ek je maaxy naaj, ka'a tse'e je Nte'yam yakajjtuxju jetse'e jyaa'kjoojntykat.

⁵ Van'it tse'e je Pablo je tsaa'n dukusxijt jetse'e dujanvippi, ka'a tse'e vyintsotoojnji. ⁶ Je'e tse'e nujom y'a'ixtup jetse'e je Pablo je kya'aj kyilixut ukpu jatyji y'oo'kut. Ku ve'e du'ixta jets ka'a ve'e vyintsojaty ku ve'e jékani dujah'a'ixta vye'na, van'it tse'e vyinmatyiktsti jetse'e vyaandi jets je'e ve'e to'k juu' ve'e yakvinjávap yakvintsa'agap.

⁷ Je it mutam tse'e vye'na je naax juu' ve'e je Publio jye'e, ñumájip je'e ve'e jem. Je'e tse'e oy jayu napyaaajmju aats maat jets aatse'e toojk xaaj jem tyak'am xyaktsuuni. ⁸ Jem tse'e je Publio je tyee' vye'na, jampa'am jets nuu'pun pa'amts je'e ve'e pajkjup. Van'it tse'e ojts je Pablo kyu'ixju jetse'e dunutsapkajts, jetse'e je kya'aj dutuknukaajn. Ku ve'e ve'em dutuujn, van'it tse'e je Publio je tyee' jyotkadaakni. ⁹ Van'it tse'e jye'yduva pan pan jatye'e pajkjudup jem jetse'e je Pablo yakjotkadaakjuduva. ¹⁰ Ooyts aatse'e je jayu xtunyakmájidi may viijn. Ku aatse'e je barco mpajknuva, xmooyduts aatse'e juu' aatse'e n'ajootap jeja too' aajy.

Ku je Pablo jye'y jep Roma

¹¹ Toojk po'ots aatse'e ntsuuni jem maaltait y'it jootm. Van'itts aatse'e mpajknuva to'k je barco juu' ve'e jem je xox aats duyaknajx, alejandriait barco je'e ve'e. Jeme'e dumaada je xeen ónuk je y'apamnaxta. Je xeen ónuk, mejtsk je'e ve'eda juu' ve'e je jayu vyinja'vidup vyintsa'kidup: to'k juu' ve'e duxaaj Cástor jets jado'k juu' ve'e duxaaj Pólux. ¹² Van'itts aatse'e nje'y jem Siracusa. Jemts aatse'e ntaajñ toojk xaaj. ¹³ Kuts aatse'e jem ntsaa'n, jéjats aatse'e nnujix maaxy napa'ayi jets aatse'e nje'y jem Regio. Je ku'óxit tse'e jyeji je poj juu' aatse'e xputajki, noortets je'e ve'e ñujix, ve'emts aatse'e kumejtsxaaj nje'y jem Puteoli. ¹⁴ Jemts aatse'e nmaatnavyaatji je utsta je ajchta jets je utsta je tsa'ada, je'e aatse'e x'amótudu jets aatse'e ntánut je'e maat vuxtojtuk xaaj. Ku ve'e pyuuk je vuxtojtuk xaaj, van'itts aatse'e ntsoo'nni jets aatse'e nnujix jem rómaait cyiudaaj kajxm. ¹⁵ Je utsta je ajchta pan pan jatye'e jemda Roma, je'e tse'e dumótudu jets je'yap aatse'e, je'e kajxts aatse'e x'amejtsidi je vaat joma ve'e dutijta Foro de Apio jets je it juu' ve'e duxaaj Tres Tabernas. Ku ve'e je Pablo du'ix je utsta je ajchta, kyukojsji tse'e je Nte'yam jetse'e jyot'amaji. ¹⁶ Ku aatse'e jem Roma nje'y, yakjajttuts je'e ve'e je yakkutojkipada jetse'e je Pablo apuk chaanat, je'ejyji ve'e to'k je tojpa ix'ijtu.

Ku je Pablo kya'amaajy jep Roma

¹⁷ Kutoojk xaaj tse'e je Pablo dunukejxi je israeejlit jáyuda juu' ve'e dunumájidup jem Roma. Ku ve'e ñay'amojkijidi, van'it tse'e je Pablo ña'muxjidi:

—Miitsta, nmu'israeejlit jáyuda, óyam atse'e nkamutokintún je njáyuvamda jets atse'e nkayakvintsa'kintóki je njujpit jáyuvam je pyava'nunda, yakmajsts atse'e jem Jerusalén jets atse'e jem je rómaait jayu kya'm nyakpuujm. ¹⁸ Ku atse'e nyaktokimpayo'y, x'ukmaso'okuvaanduts atse'e kux ka'a ve'e dupaatti pan ti atse'e xtukkuyak'oo'kadap. ¹⁹ Ax ka'a tse'e ve'em dutsojkti je njáyuvamda, je'e kajxts atse'e n'amotu jets atse'e je yakkutojkpa César xtokimpayo'oyut. Ka je'e kajxapts atse'e nmin jets atse'e nnuxa'aadat uu'm je njáyuvamda. ²⁰ Je'e kajx ats miitse'e tunnukéxada jets ats miitse'e n'íxtat jetse'e nmukótstat, kux je'e kajx atse'e uxuyam cadena tsum n'it kuxe'e je Nte'yam njaanchja'vimda, uu'm, je israeejlit jáyuda.

²¹ Van'it tse'e vyaandi:

—Ka'a xa aatse'e ti nak xje'yja juu' ve'e jem Judea tsoo'mp jetse'e dukats mits kajx, jets aats je njáyuda juu' ve'e jem tuchoo'nda jetse'e yaja jye'yada, ni pánats aatse'e xkavintsonuujma mits kajx. ²² N'amotunaxuvaampy xa aatse'e pan ti mitse'e mjaanchja'vip, kux nmuja'vinup aatse'e jets oyjoma ve'e yaktso'oxpúk ya nam ixpajkun.

²³ Ñupaajmtkidu tse'e to'k je xaaj ku ve'e je Pablo myukótsjadat. Van'it tse'e numay je jayu ñay'amojkijidi joma ve'e je Pablo vye'na. Tun japyji tse'e je Pablo tyukmukojs'ukvaajnidi vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, taka xaaj paat tse'e tyukmukojsjidi, tyuk'ixtu tse'e juu' ve'e jyatyaandu jep Kunuu'kx Jatyán kujxp je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka. Ve'em tse'e je Pablo dutuujn jetse'e je jayu dujaanchja'vidinit jets je Jesús je'e ve'e je Cristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. ²⁴ Jem tse'e juu' ve'e dukuvajktup juu' ve'e je Pablo kyojts; jempa tse'e juu' ve'e dukakuvajktup. ²⁵ Ku tse'e ñakyojtsvintsoojvjidi aje'ejyida, van'it tse'e choo'ndini, távani ve'e je Pablo jidu'um ña'muxjada vye'na:

—Oy xa ve'e je Espíritu Santo dutukkojtsnajxy je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías ku ve'e je njujpit jáyuvamda dunuujmi. Jidu'um tse'e vyaajñ:

²⁶ Najkxu xnaajmada je numay jayu:

Mjah'amotunáxtap xa miitse'eda,

ka'a tse'e xvinmótudat;

mja'íxtapts miitse'eda,

ka'a tse'e xvinjavadat.

²⁷ Je'e kajx ku ve'e mak k je vyinma'yunda tuvvyimpijtni, ka'a tse'e dumotuvuva'anda jetse'e je vyijn duyakpi'itsta.

Ve'em tse'e dutonda jetse'e duka'íxtat,

jetse'e je tyaatsk dukatuk'amotunáxtat jetse'e jem jya'vin kajxm dukavinmótudat.

Je'e kajx tse'e ve'em dutonda kuxe'e ats xkah'aminava'anda jets atse'e nyaktso'oktat.

Jidu'um tse'e je Espíritu Santo je Isaías tyukkojtsnajxji.

²⁸ Nujávadats n'it jets yakvaajnjadape'e ya oy kats ya oy ayook pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ve'em tse'e je Nte'yam myo'ojadat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp ku ve'e je Jesucristo dujaanchjávada, je'e tse'e tuuv du'amotunáxtap.

²⁹ Ku tse'e ve'em vyaajñ je Pablo, van'it tse'e je israeejlit jayu ñajkxtini jetse'e ooy tyunnakyojtsvintsoojvjidi.

³⁰ Jem tse'e je Pablo chuuni mejtsk joojnt joma ve'e tyak'ajotyujk, kyuvujkp tse'e nujom pan pan jatye'e najkx kyu'íxjada, ³¹ je'e tse'e je jayu duvaajnqip vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, tyuk'ixp tse'e je jayu je Maja Vintsán Jesucristo jye'e. Ka'a tse'e pan pane'e nunakayajtuxjup jetse'e ve'em dutónut.

Ya'a tse'e je nak juu' ve'e je Pablo tyuknuja'yi je jaanchja'vivatajk jep Roma

¹ Atse'e je Pablo, je Jesucristo je myutoompa je myupajkpa, je Nte'yam atse'e xvinkoon jets atse'e apuk xpuujm jets atse'e n'itut je kyukátsiva, jets atse'e ntukka'amáyut je y'oy kats je y'oy ayook. ² Ya'ats je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam jujpani vyaajntk je y'ayook kojtsnajxpatajk kajxta, ve'em ax jo'n y'it jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. ³ Ya oy kats ya oy ayook kajx tse'e yaknujava je nMaja Vintsánamda Jesucristo jye'e, je Nte'yam je y'Onuk. Jayu je'e ve'e, je'e ku ve'e y'it je yakkutojkpa David je chaan je kyooj. ⁴ Ax je'e ku ve'e Ntye'yama, yaknuke'xnatajkits je'e ve'e je Nte'yam jets je y'Onuk je'e ve'e, je'e ku ve'e je myakkin kajx duyakjoojntypajknuva ku ve'e y'uk'aa'k. ⁵ Je y'Onuk kajxts aatse'e je Nte'yam je maa'yun xtoojnji jets aatse'e je kukátsiva n'it, jets aatse'e je jayu nvaajnjat ya oy kats ya oy ayook jetse'e ve'em to'k it to'k naxviijn je jayu je Jesucristo dukátsapákut je'e kajx ku ve'e jyaanchjávajada. ⁶ Ax je'e maatts miitse'eda, je Nte'yam tse'e myaaxuxjuduva jetse'e m'ijttinit je Jesucristo je jyayu.

⁷ Jaanchja'vivatajk juu' ve'e nay'amojkijidup jem rómaid cyiudaaj kajxm, mtsojjudupts miits je'e ve'e je Nte'yam, je'e tse'e myaaxuxjudu jetse'e m'ijttinit je'e je jyayu. Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'imdup, jets je Maja Vintsán Jesucristo, je'e tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijttinit je y'oy joot maatta.

Ku je Pablo ñajkxuvaajñ jep Roma

⁸ Je'e kajx ku atse'e to'k muk n'it je Jesucristo maat, too'vajkpts atse'e je Nte'yam nkukajtsja kux ñuja'vipe'e je jayu nvinxup yaja natyo'k naxviijn vintso ve'e xjaanchjávada je Jesucristo. ⁹ Je Nte'yam atse'e to'k aaj to'k joot nmutuump nmupujkp jets atse'e je jayu nvaajnjada je oy kats je oy ayook, ve'em tse'e je Nte'yam je y'Onuk du'ixadat. Ñuja'vipts je'e ve'e je Nte'yam jets ijtp ats miitse'e njaa'myésta ku atse'e ntsapkats, ¹⁰ je'e atse'e n'amótup mpaktsaap jets ats miitse'e najkx nku'ixta ku ve'e je Nte'yam vya'anut. To'mayji atse'e tsojk x'o'yixjut. ¹¹ Ooy atse'e ntuntsak jets ats miitse'e nku'ixtat, ve'em tse'e je Espiritu Santo mmo'ojadat je maa'yun je putajkin kuxe'e ats ve'em ntun jetse'e makk m'ijttinit to'k muk je Cristo maat, ¹² je'ets atse'e ntijp jets namyakkinmo'yumjadape'e to'k jado'k je jaanchja'vin kajx juu' ve'e njayejpumdap.

¹³ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ntsajkp atse'e jetse'e xnujávadat jets may náxani ats miitse'e najkx njaku'ixuva'anda, ax uxym paatnats atse'e xka'o'yixju. Uknajkxuvaan atse'e, ntsajkpts atse'e jetse'e je Nte'yam dukunoo'kxut juu' atse'e ntónup nkótsup miits maatta, ve'em ax jo'n dukunoo'kx juu' atse'e tuntún tunkats viijnk tsov joma ve'e ka je israeejit jáyuvap. ¹⁴ Nmuyójip atse'e anañujoma je jayu, je griego jayu jets ka je griego jáyuvap, je kuvij jayu jets ka je kuvij jáyuvap. ¹⁵ Je'e kajxts atse'e ntsak jets ats miitse'e nvaajnjiduvat je oy kats je oy ayook, miits, jáyuda juu' ve'e tsuunidup jem rómaid cyiudaaj kajxm.

Je oy kats je oy ayook je myakkin

¹⁶ Ka'a xa atse'e ntuktso'otyún jets atse'e je jayu nvaajnjadat ya oy kats ya oy ayook, kux je Nte'yam je myakkin ya'a ve'e jets ya'a kajx tse'e je jayu je tyokin ñuva'achju ku ve'e je Jesucristo dujaanchjáva, too'vajkp tse'e pan pan jatye'e israeejit jayu, nay ve'empa tse'e pan pan jatye'e ka je'epta. ¹⁷ Ya oy kats ya oy ayook je'e ve'e juu' ve'e xtuk'ixumdup xtuknuja'vimdup jets ka'a ve'e je Nte'yam xtokimpa'mumda, je'e kajx tse'e ve'em dutún kuxe'e njaanchja'vimda. Ve'em xa ya'a ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: "Pan pan xa ve'e je Nte'yam kyatokimpump kuxe'e jyaanchjávaja, joojntykaps je'e ve'e."

Myu'ejkjupe'e je Nte'yam pan pan jatye'e tokintoondup

¹⁸ Nuke'xnataka xa ve'e tyañ jets myu'ejkjupe'e je Nte'yam je jayu pan pan jatye'e kavintsá'kijidup jetse'e tyokintonda. Je ka óyap juu' ve'e tyoondup, je'e tse'e duyaktso'oxjajtp jetse'e je jayu dunujávatat je tyuv je'e. ¹⁹ Pan vintso ve'e je Nte'yam yak'ixa, va'ajts xa ya'a ve'e je Nte'yam duyaknuke'xnatajki jeja je'e vyinkujkta. ²⁰ Oyame'e kyayak'ix vintso ve'e je Nte'yam Nte'yama, je'e vintso ve'e y'it jets je makkin juu' ve'e jyajejpp xa'ma kajx, yaknuja'vipts je'e ve'e van'ítani ku ve'e ya it choo'ntk jets uxyam paat je'e kajx juu' ve'e tyoon. Ax ka'a tse'e dununkakuváktat jets ka'a ve'e y'o'yixjidi vintso ve'e kudunuja'vidi. ²¹ Jyanuja'vidufts je'e ve'e jets jeme'e je Nte'yam, ax ka'a tse'e dvintsa'agada ax jo'n dvinmachju jo'n, ka'a tse'e je kukojsun dumooyduva, je'e ve'e vyinmaaydup pyayo'ydup juu' jatye'e katoomp, vimpjittinu tse'e je jya'vinda ka óyap, ka'a tse'e du'ukvinmótudini je y'oy je'e. ²² Viji kej ve'e jyanatyijjada, ax ka'a tse'e dunujávatat juu' ve'e oy. ²³ Ka'a tse'e duyakmájada duyakjaanchada je Nte'yam, juu' ve'e ni je vin'ita ka'oo'kup; je apamnax tse'e tyukv-intiktstap. Y'apamnajxtup tse'e je jayu, juu' ve'e oo'ktup, je jeyyva tánuk, je tánuk juu' ve'e maktaaxk tékax, jets je tsaa'n, je'e tse'e vyinja'vidup vyintsá'kidup.

²⁴ Je'e kajx tse'e je Nte'yam myasookjidini jetse'e dutóndat je ka óyap juu' ve'e chojktup; ax viijnkts je'e ve'e juu' ve'e tyoondup to'k jado'k. ²⁵ Ve'em tse'e dutonda kuxe'e dukatsokta jetse'e dunujávatat je Nte'yam je tyuv jye'e, je'e tse'e jyaanchja'vidup juu' ve'e taay jetse'e dvinjávada dvintsa'agada juu' jatye'e je Nte'yam pyaam, ka'a tse'e je Nte'yam viinm dvinjávada dvintsa'agada, je'e juu' ve'e dvinmajtsjup jetse'e xa'ma kajx yakmaja yakjaancha y'ijtnit. Amén.

²⁶ Je'e kajx tse'e je Nte'yam myasookjidini jetse'e yakkutojkuxjadat je ka óyap juu' ve'e chojktup, je ta'axtajk paat tse'e je vyinma'yun duyaktiktsnu ax jo'n pyuma jetse'e tya'axtajkat, jetse'e dupanajkxta juu' jatye'e ve'em ka púmap. ²⁷ Nay ve'empa tse'e je yaa'tyajk dumasooktuva ax jo'n pyuma jetse'e je ta'axtajk dumaat'íttat, aamp tooypts je'e ve'e jem jya'vin kajxmda jetse'e ñamyat'ítjadat ayaa'tyajk. Ax tso'otyo'nunts je'e ve'e juu' ve'e je yaa'tyajk natyo'nuxjudup vimpit atuj. Je tyokin kajxta tse'e ñaajkvintó'kijada.

²⁸ Kux tse'e dukatsokta jetse'e je Nte'yam dujaa'myétstat, je'e kajx tse'e je Nte'yam myasookjidini jetse'e viinm ñaajkkutojkuxjada pan vintso ve'e je kyo'oy vinma'yun ña'muxjada, ve'em tse'e dutonda juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeegup. ²⁹ Tum tokintoondup tse'e, tum ka óyap tse'e juu' ve'e pyanajkxtup, ñas'ayo'vidup tse'e juu', ñuko'ovyinma'yidup tse'e je myujayu, ejkjudup jot'aajnjudup tse'e ku ve'e juu' kya'o'yixjada ax jo'n je viijnk jayu, yakjaju'oo'ktup, nacho'oxpajkjjudup, vin'aa'ndup, ijttup tse'e kutaay, akotsutoonkidup, ³⁰ pyakojtstap tse'e je jayu, je Nte'yam tse'e kyatsojktup, vinkojspejttup, namyájjidup, natyijjudup, myutaayvaattup tse'e je kyo'oy je'e, ka'a tse'e je tyee' ukpu je tyaak dukatsapakta, ³¹ ka'a tse'e dvinmótuda juu' ve'e oy, ka'a tse'e dukutyonda je y'ayook, ka'a tse'e juu' dukojts'oyava'anda, nay ka'a tse'e je tsojkun ukpu je tukmo'tun dujayepa. ³² Ńuja'vidufts je'e ve'e oy jets vyinmajtsjudupe'e je oo'kun je'e pan pan jatye'e ve'em dutoondup. Oyam tse'e vye'ema, ka je'ejyap tse'e tyoondup, tyukxoajtktuvapts je'e ve'e ku ve'e je viijnk jayu ve'em jyátkiduva.

2

Tokimpayo'yp xa ve'e je Nte'yam pan vintso ve'e dupaa'ty du'akeega

¹ Nunajtpe'e ku ve'e nuto'k vya'anut jets vyinmajtsjudupe'e je tsaachpaatun je jayu juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvap. Mits, jyapana mitse'e, ku ve'e ve'em mva'añ, ka'a tse'e xnunkakuváktat jets mkanuja'vipe'e. Ku ve'e mva'añ jets vyinmajtsjudupe'e jetse'e chaachpaattinit, mnatyokimpaajmjuvap xa mitse'e, kux nay vanxuppa xa je'e ve'e juu' mitse'e mtuump. ² Yaknuja'vinup xa ve'e jets tokimpayo'type'e je Nte'yam ax jo'n dupaa'ty du'akeega, tyukkuvétufts je'e ve'e pan pane'e je kyo'oy je'e dutoomp.

³ Ax mits tse'e mvaamp jets vyinmajtsjudupe'e je tsaachpaatun pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, jetse'e ve'em mjátkiva, ¿ve'eme'e mvinmay jets ka'a ve'e je Nte'yam mtukkuvétjut? ⁴ ¿Uk mko'oyja'vipe'e je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam mto'nuxjup jetse'e dumutena je ka óyap juu' ve'e mtuump? ¿Ka'a ve'e xnujava jets je'e kajxe'e je Nte'yam je maa'yun mto'nuxju jetse'e xmasooknit je mko'oy joojntykin? ⁵ Ax ka'a tse'e xmasa'ak, makke'e ooy je mkuvajk xtumpum. Ax je'e kajx tse'e kuxe'e ve'em xtun, ooy tse'e je tsaachpaatun mtunyakmooynit ku ve'e je Nte'yam je jayu je tyokin dutukkuvétut je xaaj ku ve'e ñuke'xnatákat jets tokimpayo'yp je'e ve'e pan vintso ve'e dupaa'ty du'akeega. ⁶ Myooynupts je'e ve'e to'k jado'k pan vintso ve'e juu' jaty tudutún tudukats: ⁷ myooynupe'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp je'eda pan pan jatye'e kanoo'kxtup jetse'e dutóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp. Ve'em tse'e dutonda kux chojktupe'e jetse'e je Nte'yam chókjadat, jetse'e y'oty'o'nuxjadat, jetse'e xa'ma kajx jyoojntykidinit. ⁸ Ax myooynup tse'e je tsaachpaatun je'eda pan pan jatye'e je y'avintso vinma'yun duyaktoondup, pan pan jatye'e dukakuvajktup juu' ve'e pyaatyp y'akeegup, jets pan pan jatye'e dupanajktup je kyo'oy je'e. ⁹ Tsaachpaatinupts je'e ve'e nujom pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka óyap, too'vajkp tse'e je israeejlit jayu, nay ve'empa tse'e pan pan jatye'e ka je'epta. ¹⁰ Ax y'oyja'vipts je'e ve'e je Nte'yam jetse'e oy dutoojninit je'e juu' ve'e dutoondup je y'oy je'e, oy joot tse'e y'ijttinit je'e maat, too'vajkp tse'e je israeejlit jayu, nay ve'empa tse'e pan pan jatye'e ka je'epta. ¹¹ Kux je Nte'yam, ka'ats je'e ve'e je jayu duviijn'ix to'k jado'k.

¹² Nujom xa ve'e pan pan jatye'e tokintoondup jetse'e dukajayepta je Moisés je pyava'nun, vintókidapts je'e ve'e óyame'e dukajayepta je pava'nun; jets pan pan jatye'e tokintoondup, óyam tse'e dujajayepta je Moisés je pyava'nun, yaktokimpayo'ydinupts je'e ve'e je pava'nun kajx. ¹³ Kux ka'a ve'e je Nte'yam je jayu dukatokimpum pan pan jatye'e du'amotunajxtup je pava'nun jetse'e dukakutyonda; je'eda ve'e kyatokimpuump pan pan jatye'e dukutyoondup. ¹⁴ Ax je'eda pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap jets ka je pava'nun maatap, kuts je'e ve'e dutonda ax jo'n je pava'nun vya'añ, jem tse'e jya'vin kajxmda je pava'nun y'it, ¹⁵ je jyoojntykin kajx tse'e duyaknuke'xnatákada jets jyajejptupe'e javyet je pava'nun jem jya'vin kajxmda, je vyinma'yun kajx tse'e dunujávada pan oy je'e ve'e juu' ve'e tyoondup uk pan ka'a. ¹⁶ Ve'em tse'e jyátut je xaaj ku ve'e je Nte'yam je jayu je Jesucristo kajx dutokimpayo'ynit je ka óyap kajx juu' ve'e yu'uts yak'ijttup jem jya'vin kajxmda. Tyoonnupts ya'a ve'e ve'em ax jo'n y'ixuva je oy kats je oy ayook juu' atse'e ntukka'amaayp.

Je israeejlit jayu jets je Moisés je pyava'nun

¹⁷ Ax mits tse'e mvaamp jets israeejlit jayu mitse'e jets oye'e mnayjávaja je Moisés je pyava'nun kajx, mnamyájijup tse'e kuxe'e je Nte'yam mvinkoojnji jetse'e m'ijtnit je'e je jyayu. ¹⁸ Ve'em tse'e mnayjávaja jets mnuja'vinupe'e juu' ve'e je Nte'yam chajkp, jetse'e mnayjávaja jets je pava'nun kajxe'e xnujava juu' ve'e oy jets juu' ve'e ka óyap. ¹⁹ Vinjava tse'e mtañ jets ooye'e juu' xtunnujava jets je'e kajxe'e mnayjávaja jets m'o'yixjupe'e jetse'e je jayu xtuknujávát juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ve'em tse'e kyoo'k'ijttinit ax jo'n je jayu juu' ve'e ijttup jeja kupi'ijts kukoo'ts it jaat. ²⁰ Mnayja'vijupe'e jets m'o'yixjupe'e jetse'e xtuk'ixtat je'e pan pan jatye'e dukatinuja'vidup. Ve'emts mitse'e mnayjávaja ax jo'n je yak'ixpajkpa kum'ijt juu' ve'e duyak'ixpajkp je pi'k ónúkta. Mjaanchja'vip tse'e jets je pava'nun kajxe'e yaknujava nujom juu' jatye'e tyúvam. ²¹ Mtuk'ixp xa mitse'e je viijnk jayu. ¿Tyajx tse'e viinm mkanatyuk'ixju? Mtukka'amaayp xa ve'e jets ka'a ve'e y'oya jetse'e je jayu myee'tsut. ¿Ax mme'e'tspts mitse'e? ²² Mvaamp xa ve'e jets ka'a ve'e y'oya jetse'e je jayu je navyajkun duyakvintsa'kintókidat. ¿Ax myakvintsa'kintókipts mitse'e je navyajkun? Mko'oyja'vip xa ve'e je apamnaxta juu' ve'e je jayu vyinja'vidup vyintsa'kidup. ¿Ax myakpítsumpts mitse'e juu' ve'e yojxtup

jep tujkp joma ve'e yakvintsa'agada? ²³ Mnamyájijup xa mitse'e kux mjayejppe'e je pava'nun, ax yakvintsa'kintókidup tse'e je jayu je Nte'yam kuxe'e mits xkakutyún je pava'nun. ²⁴ Vaamp xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán: “Pan pan jaty xa ve'e ka je israeejlit jáyuvap, vyinkojtspejttupts je'e ve'e je Nte'yam je'e kajx juu' ve'e mtoondup mkojststup ka óyap.” Jidu'um tse'e vya'añ.

²⁵ Pan mkutyuump xa mitse'e je Moisés je pyava'nun, mto'nuxjup tse'e ku ve'e je ixta'nun myakpaajmji jetse'e xni'kxmat xkojmat jetse'e nujava tyánut jets israeejlit jayu mitse'e; ax pan ka'a tse'e xkutyún, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je ixta'nun kumkayakpaajmji. ²⁶ Ax pan pan tse'e je ixta'nun kayakpaajmjip jetse'e dukutyún juu' jatye'e ijtp jep je Moisés pyava'nun kujxp, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je ixta'nun kuyakpaajmji jo'n jetse'e duni'kxmat dukojmat. ²⁷ Je'e juu' ve'e je ixta'nun dukani'kxmip dukakojmip jetse'e dukutyún je Moisés je pyava'nun, je'e tse'e duyaknuke'xnatákap jets mvin-majtsjup mitse'e je tsaachpaatun, kux óyame'e je pava'nun jatyáñ xjayayep jetse'e je ixta'nun xjani'kxma xjakojma, ka'a tse'e je pava'nun xkutyún. ²⁸ Ka'a xa je'e ve'e y'israeejlitjáyuvada pan pan jatye'e je ixta'nun duni'kxmidup dukojmidup; ²⁹ je'e je'e ve'e juu' ve'e ve'em ijttup jep ñi'kx kyopk akujkp, pan pan jatye'e je ixta'nun maat jem jya'vin kajxm, je ixta'nun juu' ve'e je Espíritu Santo pa'muxjudu jem jya'vin kajxm, ka je ixta'nunap juu' ve'e je jayu duni'kxmidup dukojmidup kux ve'eme'e je Moisés je pyava'nun vya'añ. Je jayu juu' ve'e je ixta'nun maat jem jya'vin kajxm, oyts je'e ve'e je Nte'yam ñukótsaja, je jayu je'e ve'e juu' ve'e ko'oñukojtsijup.

3

¹ Kux tse'e ve'em, ¿tits je'e ve'e ñunva'anut ku ve'e je jayu y'it israeejlit jayu, ukpu jómats je'e ve'e, tyo'nuxjut ku ve'e je jayu dujani'kxma dujakojma je ixta'nun? ² Toomp xa ve'e ooy, may viijn tse'e tyun. Muto'k viijn, je israeejlit jayu xa ve'e je Nte'yam tyukkatajki je kyats je y'ayook. ³ Ax pan jem tse'e je israeejlit jayu juu' ve'e dukakutyoondu je Nte'yam je y'ayook juu' ve'e natyukpajkjudu jetse'e dukutyóndat, ¿je'e kajxts vine'e je Nte'yam dukakutyoompat je vaanduk juu' ve'e pyaam? ⁴ Ka'a xa je'e ve'e dununkakutyónut, kyutyónup je'e ve'e! Oyame'e to'k ka'ajyji je jayu tyaaya, ka'ats je'e ve'e je Nte'yam tyaaya. Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: Ni pana xa ve'e kyava'anut jets ka'a ve'e je Nte'yam je jayu dutokimpayo'oy ax jo'n dupaa'ty du'akeega,

nujom tse'e dukuváktat jets tuv je'e ve'e je Nte'yam tyokimpayo'oy.

Jidu'um tse'e vya'añ.

⁵ Ax pan nto'numdup tse'e je kyo'oy je'e jets je'e kajxe'e nyaknuke'xnatajkimda jets tuv je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam tyuump, ¿va'numdaps vine'e jets ka óyap je'e ve'e je Nte'yam dutún ku ve'e xyaktsaachpaatumda? (Ve'em ats ya'a ve'e n'amotutuva ax jo'n je jayu vyinmay.) ⁶ ¡Ni vintsova xa ve'e ve'em nkava'numdat! Kux pan kudukapaa'ty kudukah'akeega xa ve'e juu' ve'e je Nte'yam tyuump, ka'a tse'e kuy'o'yixju jetse'e dutokimpayo'oyut anañujoma je jayu. ⁷ Ax pan jeme'e je jayu juu' ve'e vaamp: Pan taayimdup tse'e jetse'e ve'em oy ñuke'xnatákat jets kyutyuumpe'e je Nte'yam je y'ayook jetse'e je Nte'yam nuyojk yakmaja yakjaancha y'ijtnit, ¿tyajx tse'e je Nte'yam xtukkuvejtumdat ya tokin? ⁸ Jets jidu'umpa: “¿Tyajx tse'e nkato'numda je kyo'oy je'e jetse'e jyjéat je y'oy je'e?” Ax jem tse'e je jayu juu' aatse'e ve'em xtukpakojtstup, ve'eme'e vya'anda jets ya'a aatse'e je jayu ntuk'ixp. Ax pan pan jaty tse'e ve'em vaandup, tsaachpaa'ttaps je'e ve'e, ve'em ax jo'n duvinmátsjada.

Tum tókinax xa ve'e je jayu anañujoma

⁹ ¿Vintsose'e? Uu'mda, je israeejlit jáyuda, ¿nuyojk oy uu'me'eda jets ka'a ve'e je viijnk jáyuda? ¡Ni vintsova xa ve'e nuyojk oy nka'ijtumda! Ta xa ats miitse'e va'ajts ntuk'ixta

jets jeja ve'e tokin jaat y'itta pan pan jatye'e israeejlit jáyuda jets nay ve'empa pan pan jatye'e ka je'epta. ¹⁰ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Ka'a xa ve'e pan ni pana juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip, ni to'ka.

¹¹ Ka'a tse'e pan kyatsuvimotuvuva'añ,
ni pana ve'e je Nte'yam duka'ixta,

¹² anañujoma tse'e dumasooktini je Nte'yam je tyoo',
anañujoma xa ve'e je Nte'yam dukatoojnjada,
ka'a ve'e pan pane'e je y'oy je'e dutoomp, ni pana.

¹³ Ve'em ax jo'n je oo'kpa jot xyuu'k axaa'kp juu' ve'e ava'ajts,
nay ve'empa tse'e axaa'kp tyunyakmotu juu' ve'e kyajtstup.

Je tyootsts je'e ve'e je jayu tyukvin'aa'ndup,
je xavat jo'nts je'e ve'e juu' ve'e kyajtstup,

¹⁴ makk tse'e je jayu dutukyaktsaachada je kyatsta je y'ayookta,

¹⁵ makk tse'e je tyek dutuknomda jetse'e je jayu duyak'oo'ktat,

¹⁶ yakma'ttup xa je'e ve'e je jayu je ñaa' je tyoo',
tsaachvinmaayp tse'e je jayu duyaktanda.

¹⁷ Ka'a tse'e dunujávada vintso ve'e oy joot jyoojntykadat,

¹⁸ ka'a tse'e je Nte'yam dutsa'agada.

Jidu'um tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ.

¹⁹ Nnuja'vimdup xa ve'e jets nujom juu' jatye'e ijtp jep je Moisés pyava'nun kujxp,
je jayu kajxtats je'e ve'e pan pan jatye'e ijttup jep pava'nun pa'tkup, ax ve'em tse'e
nujom je jayu y'amotkajxtinit jetse'e to'k ka'ajyji je jayu dunu'atsóvadat jem je Nte'yam
vyinkojkm ti ve'e tudutonda tudukotsta. ²⁰ Ka'a xa ve'e pan pane'e dukutyoomp je
pava'nun, paaty tse'e, ka'a ve'e pan pane'e je Nte'yam ñunkatokimpuump je pava'nun
kajx, kux je pava'nun kajxe'e yaknujava jets tokinax jayu uu'me'eda.

Ka'ats je'e ve'e je Nte'yam dutokimpum je jayu juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vip

²¹ Ax uxyam tse'e nukexnatáka tyañ vintso ve'e je Nte'yam je jayu dukatokimpum
ka je'e kajxap ku ve'e je pava'nun yakkutyún. Pyaatyp y'akeeguipts ya'a ve'e ax jo'n
vya'añ jep je Moisés pyava'nun kujxp jets juu' ve'e jyavyejttu je Nte'yam je y'ayook
kojtsnajxpatajka. ²² Nujom tse'e pan pan jatye'e dujaanchja'vidup je Jesucristo, ka'ats
je'e ve'e je Nte'yam tyokimpámjada; ni pánats je'e ve'e kyaviijn'íxju. ²³ Ta xa ve'e nujom
je jayu tyokintonda, ni pana tse'e dukah'amaadaaga jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam
chajkp, nujom tse'e dumujékumada je Nte'yam je myajin je jyaanchin. ²⁴ Ax je Nte'yam
tse'e je jayu je maa'yun dutoojnjip, je Cristo Jesús kajxts je'e ve'e je jayu dukatokimpum
kux je Cristo ve'e dutuknuvaats je jayu je tyokin. ²⁵ Je Nte'yam tse'e duyaknukexnatáki
jeja je jayu vyinkujk je Cristo, juu' ve'e uk'oo'k je jayu je tyokin kajx, ve'em tse'e je
Nte'yam je jyot'a'nun ñaxut ku ve'e je Jesucristo yakjaanchjáva. Ve'em tse'e dutuujn
jetse'e je jayu dunujávadat jets tyuumpe'e je Nte'yam juu' ve'e pyaatyp y'akeeguipt,
myuteni tse'e je tokin juu' ve'e je jayu tyoonda, ka'a tse'e jatyi dutukkuvejt. ²⁶ Ax uxyam
tse'e, je'e ve'e ku ve'e je Cristo y'uk'aa'k, nukexnatáka tse'e tyañ jets je'e ve'e dukuvejt
nujom je jayu je tyokin. Tokimpayo'yp xa je'e ve'e je Nte'yam ax jo'n dupaa'ty du'akeega,
ka'ats je'e ve'e dutokimpum je jayu pan pan jatye'e dujaanchja'vidup je Jesús.

²⁷ Kux tse'e ve'em, ¿vintsose'e y'óyat jetse'e je jayu ñamyájajat? ¿Ni vintsova xa je'e
ve'e kya'oya! ¿Ax tyajxts je'e ve'e kya'oya? Je'e kajx tse'e ku ve'e je jayu dukakutyún
je pava'nun, je jaanchja'vin kajxi ve'e je Nte'yam je jayu dukatokimpum. ²⁸ Ax ve'em
tse'e, ka'a tse'e je Nte'yam dutokimpum je jayu juu' ve'e je jaanchja'vin dujajeyptup,
ka'ats je'e ve'e tyun ku ve'e je jayu dukutyonuva'anda je Nte'yam je pyava'nun jets
je'e kajxe'e je Nte'yam kyatokimpámjadat. ²⁹ ¿Tis, je israeejlit jáyují n'ite'e je Nte'yam
duNte'yamidup? ¿Ka'ats je'e vine'e duNte'yamiduva pan pan jatye'e ka je israeejlit

jáyuvap? Va'ajts xa ve'e yaknujáva jets ve'empa ve'e, ³⁰ to'kji xa ve'e je Nte'yam. Ka'ats je'e ve'e je jayu dutokimpum juu' ve'e duni'kxmip dukojmip je ixta'nun jetse'e je Jesucristo dujaanchjáva, ni ka'avats je'e ve'e je jayu dutokimpaampa juu' ve'e dukani'kxmip dukakojmip je ixta'nun jetse'e je Jesucristo dujaanchjáva. ³¹ ¿Ve'emts ya'a vine'e dutij jets ka'a ve'e du'uktsojkni jetse'e nkutyo'numdat je pava'nun juu' ve'e je Moisés yakmooy? ¿Ni vintsova xa je'e ve'e ve'em kyayaktij! Ku xa ve'e je Jesucristo njaanchja'vimda, ntuk'ixumdupts uu'me'e jets oy je'e ve'e je Moisés je pyava'nun.

4

Je nu'ixvaatsun juu' ve'e je Abraham yaktaan

¹ Pan ve'em xa je'e ve'e, ¿tyajx tse'e je Nte'yam dukatokimpuum je njujpit jáyuvamda Abraham? ² Pan je Nte'yam xa ve'e kuckyatokimpaajmji je'e kajx ku ve'e dutuujn juu' ve'e oy, kuñamyájiji tse'e je Abraham. Ax ka'a tse'e tii juu' ve'e je Abraham tyoon juu' kajxe'e kuñatyukmájiji jeja je Nte'yam vyinkujk. ³ Kux jidu'ume'e vya'añ je Kunuu'kx Jatyán: “Jyaanchja'vi xa ve'e je Abraham je Nte'yam, ax je'e tse'e kuxe'e dujaanchja'vi, je'e kajx tse'e je Nte'yam kyatokimpaajmji.” ⁴ Pan jem xa ve'e je toompa juu' ve'e tutyún jetse'e yakmujoy, ka nunve'emjyapts je'e ve'e je jyo'yun yakma'a, je'e kajxe'e yakma'a kuxe'e yaktukmuyoja. ⁵ Ax pan ka'a tse'e je jayu ti dutún jetse'e je tyokin ñuva'atsjut, je'e ve'e jetse'e je Nte'yam dujaanchjáva, je jyaanchja'vin kajx tse'e je Nte'yam kyatokimpumju, je Nte'yam, juu' ve'e dukatokimpaamp je tókinax jayu. ⁶ Ya'ats je'e ve'e je David tyij ku ve'e du'ava'ni je xoojntkun juu' ve'e je jayu jyajejpp pan pane'e je Nte'yam kyatokimpaam ka je'e kajxap ku ve'e dutuujn juu' ve'e oy. ⁷ Jidu'um tse'e vyaajñ:

Xoon je'e ve'eda pan pan jatye'e je Nte'yam tyokinmee'kxp,
je'eda pan pan jatye'e je tyókinda ve'emji yaknajxujdup;

⁸ ve'em tse'e, xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je tyokin je Nte'yam katukkuvejtjudup.
Jidu'um tse'e je David vyaajñ.

⁹ ¿To'k je'ejjidats ya'a vine'e ya xoojntkun pan pan jatye'e je ixta'nun duni'kxmidup dukojmidup? Ax ka'a tse'e, nay ve'empa ve'e pan pan jatye'e je ixta'nun dukani'kxmidup dukakojmidup. Tats atse'e nja'a juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jidu'um: “Jyaanchja'vi xa ve'e je Abraham je Nte'yam, ax je'e tse'e kuxe'e dujaanchja'vi, je'e kajx tse'e je Nte'yam kyatokimpaajmji.” ¹⁰ ¿Ax vin'it tse'e kyatokimpaajmji, ku ve'e távani je Abraham je ixta'nun yakpuujmja vye'na, ukpu ka'anume'e? Ka'anum xa ve'e je ixta'nun yakpuujmja vye'na. ¹¹ Ux'ook tse'e je ixta'nun yakpaajmji jetse'e ve'em nujava tyaañ jets je'e kajxe'e je Nte'yam kyatokimpaajmji kuxe'e dujaanchja'vi. Ax ve'em tse'e, je jayu pan pan jatye'e je ixta'nun dukani'kxmidup dukakojmidup jetse'e dujaanchjávada je Nte'yam, je'e tse'e dutee'ja'vidup je jujpit jayu Abraham je'e kajx ku ve'e je Nte'yam dujaanchja'vi. ¹² Nay ve'empa tse'e je jayu pan pan jatye'e je ixta'nun duni'kxmidup dukojmidup jetse'e dujaanchjávada je Nte'yam, je'eda tse'e dutee'ja'viduvap je Abraham je'e kajx ku ve'e je Nte'yam dujaanchja'viduva ax jo'n je Abraham jyaanchja'viji jo'n ku ve'e ka'anum duni'kxma dukojma vye'na je ixta'nun.

Je vaanduk juu' ve'e je Nte'yam yaktaan kuxe'e je Abraham jyaanchja'viji

¹³ Je Nte'yam xa ve'e dutukvinva'ni je Abraham jets jye'edape'e je chaan je kyooj nujom ya naxviiñit it. Ax je vaanduk tse'e juu' ve'e je Nte'yam yaktaan, ka je'e kajxapts je'e ve'e duyaktaañ kuxe'e je Abraham kudukutyuujn je pava'nun, je'e kajxe'e kuxe'e je Nte'yam dujaanchja'vi. Jets kux tse'e dujaanchja'vi, paaty tse'e kyatokimpaajmji. ¹⁴ Va'an n'it dununyaktiju jets je'e pan pan jatye'e dupanajxtup je pava'nun, pan je'ejyji xa ve'e kuduje'eikáxta nujom ya naxviiñit it, ni vinxúpats je'e ve'e kyatún ku ve'e je Nte'yam yakjaanchjáva, ni vinxúpats je'e ve'e kyatoompa juu' ve'e je jayu je Nte'yam

tyukvinva'ni. ¹⁵ Kux pan jeme'e je pava'nun, jempa tse'e je tsaachpaatun pan ka'a ve'e yakkutyún; ax pan joma tse'e je pava'nun kya'it, ka'a tse'e je jayu dukakutyún je pava'nun.

¹⁶ Ax je'e tse'e kuxe'e njaanchja'vimda je Nte'yam, je'e kajx tse'e je Nte'yam xtukmuta'numda je maa'yun juu' ve'e je Abraham tyukvinva'ni. Nunve'emji tse'e je Nte'yam xtoojnjimda ya maa'yun. Ax ka je'e kajxjyapts ya'a ve'e ya maa'yun je'eda pan pan jatye'e dupanajkxtup je Moisés je pyava'nun, tyoojnipe'e je maa'yun nujom je'eda pan pan jatye'e jaanchja'vijidup, ve'em ax jo'n je Abraham dutoojnji kuxe'e jyaanchja'viji. Ax ve'em tse'e, je jaanchja'vin kajx tse'e je jayu y'itta je Abraham je chaanda je kyoojta.

¹⁷ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ta xa ats mitse'e mpum jetse'e numay je jayu xtsaanat xkoojat juu' ve'e divintsaanadap may viijn je naax je kajpun.” Jidu'um tse'e vya'añ. Ntee'ja'vimdupe'e je Abraham jeja je Nte'yam vyinkujk, je Abraham juu' ve'e dujaanchja'vi je Nte'yam, juu' ve'e duyakjoojntykpajknupap je oo'kpatajk jetse'e duyakjeja juu' ve'e ka'ijtp.

¹⁸ Ax oyam tse'e ve'em kye'ex jets ka'a ve'e y'uk'o'yixjini vintso ve'e je Abraham dujayéput je chaan je kyooj, jyaanchja'vits je'e ve'e je Nte'yam, ve'em ax jo'n yaktukvinva'ni ku ve'e yaktuknuujmi jets je chaan je kyooj ve'e divintsaanadap may viijn je naax je kajpun. ¹⁹ Ax makk tse'e je Abraham je Nte'yam dujaanchja'vi. Oyame'e je jayu vyinmaaydi jets ka'a ve'e y'uk'o'yixjini jetse'e je onuk dujayépat, je'e ve'e ku ve'e na'avani ooy tyunve'na, mókupx joojnt jo'n, jets nay ve'empa ve'e amájani ooy je ñuda'ax Sara vye'na, ²⁰ ka'a tse'e myejtsvinmaajy jetse'e je Nte'yam je vyaanduk dununkakutyónut, yakmakkpajk'ataats tse'e je jyaanchja'vin jetse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi, ²¹ vinjava tse'e tyaañ jets o'yixjupe'e je Nte'yam jetse'e dukutyónut juu' ve'e tukvinva'niju. ²² Ax ve'em tse'e, je'e kajx tse'e je Nte'yam dukatokimpuujm je Abraham kuxe'e jyaanchja'viji. ²³ Ax ka je Abraham kajxjyapts ya'a ve'e yakjatyañ jetse'e kyayaktokimpuujm, ²⁴ nay ve'empa ve'e uu'm kajxamda. Je Nte'yam tse'e xkatokimpa'mumdup kuxe'e njaanchja'vimda, je'e pane'e duyakjoojntykpajknupa je nMaja Vintsánamda Jesús, ²⁵ juu' ve'e jem je jayu kya'm yakpaamnu jetse'e xku'oo'kimdi je ntokin kajxamda. Je Nte'yamts je'e ve'e duyakjoojntykpajknupa jetse'e oy joot n'ijtumdinit je Nte'yam maat.

5

Je'e pan tyajx kajxe'e n'ijtumda oy joot je Nte'yam maat

¹ Je'e kajx tse'e kuxe'e njaanchja'vimda, ka'a tse'e je Nte'yam xtokimpa'mumda, ijtumdup tse'e oy joot je'e maat je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx. ² Je Nte'yam tse'e xtoojnjimdup je maa'yun kuxe'e je Cristo njaanchja'vimda, xoojntkumdup tse'e kux nmuja'vimdinupe'e jetse'e ntukmaatjajejpumdinit je Nte'yam je myajin. ³ Ax ka ya'ajyap tse'e ntukxoojntkumdup, xoojntkumduvape'e je tsaachpaatun kajx juu' ve'e nyaknajxumdup, kux nmuja'vimdinupe'e jets ku ve'e je tsaachpaatun nyaknajxumda, nmuténimdup tse'e juu'; ⁴ ax ku tse'e juu' nmuténimda, je oy jáyuvín tse'e njajejpumdup; jets ku ve'e njajejpumda je oy jáyuvín, njaanchja'vimdup tse'e jets oy je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam xtoojnjimdinup. ⁵ Ax ka taayapts je'e ve'e jets oy je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam xtoojnjimdinup, nnuja'vimdinupe'e jets tyúvam je'e ve'e kuxe'e je Nte'yam xmo'yumda je Espíritu Santo, juu' kajxe'e xpaajmjimdi je chojkun yam nja'vin kajxmamda.

⁶ Ax uu'mda, ni vin'ita tse'e xka'o'yixumjada jetse'e viinm nmaajktsookumjadat. Ax paaty tse'e, ku ve'e je xaaj dupaaty, van'it tse'e je Cristo myiijn jetse'e xku'oo'kimdi, uu'mda, tókinax jáyuda. ⁷ Ooye'e tyuntso'oxa yaknasjava jetse'e je jayu duku'oo'kat to'k juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip, iukpu nunajtp tse'e jetse'e jem to'k je jayu juu' ve'e nayja'vijup jetse'e duku'oo'kat to'k je oy jayu! ⁸ Ax yaknuke'xnatajki tse'e je Nte'yam jets ooye'e xtuntsojkumda, je'e kajx ku ve'e je Cristo xku'oo'kimdi ku ve'e tókinax

jáyuna nve'nimda. ⁹ Kuxe'e je ñuu'pun ve'em dumasaak, je'e kajx tse'e je Nte'yam xkatokimpa'mumda jetse'e oy nmuja'vimda jets je Cristo kajxe'e xtuknuvaatsumdinit je tsaachpaatun juu' ve'e miinnup. ¹⁰ Xtso'oxpajkumdu tse'e je Nte'yam kuxe'e jep tokin jaatp n'ijtumdi; ax je'e tse'e dutoon jetse'e n'ijtumdinit oy joot je'e maat je'e kajx ku ve'e je y'Onuk xku'oo'kimdi. Ax je'e kajx tse'e kuxe'e oy joot n'ijtumda je Nte'yam maat, nnuja'vimdinup tse'e jets xyaktsookumdape'e je Cristo kuxe'e jyoojntyka. ¹¹ Ax ka je'e jyp tse'e, xyakxoojntkumdupe'e je Nte'yam je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx, je'e pan kajxe'e n'ijtumda oy joot je Nte'yam maat.

Je Adán jets je Cristo

¹² Ax je'e kajx tse'e, ve'em ax jo'n je tokin jyeji yaja naxviijn kuxe'e to'k je yaa'tyajk tyokimpujk, jets je tyokin kajx tse'e y'aa'k, nay ve'empa tse'e je oo'kun to'k ka'ajyji je jayu tyukkadaakjini, kux to'k ka'ajyji ve'e je jayu tum tokinax. ¹³ Ka'anume'e je pava'nun yakma'a vye'na je Moisés, jetse'e je tokin jyeji yaja naxviijn. Ax ka'a tse'e je jayu je tyokin yaktukkuvet ku ve'e je pava'nun kya'it. ¹⁴ Oyam tse'e vye'ema, oo'kkajxtinu tse'e je jayu ku ve'e je Adán jyoojntyki, oo'ktuva tse'e je jayu juu' ve'e joojntykidu ka'anume'e je Moisés jyoojntyka vye'na, oyame'e dukakutyoondi je pava'nun juu' ve'e kuyakmooydi ax jo'n je pava'nun juu' ve'e je Adán yakmooy.

Je Adán, ve'em jaty je'e ve'e ax jo'n je'e pane'e je Nte'yam ñupaajmtki jetse'e myínut yaja naxviijn. ¹⁵ Ax ka'a tse'e y'akijpxada, kux je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam je jayu tyoojnjp, ka'ats je'e ve'e vye'ema ax jo'n je tokin juu' ve'e je Adán tyoon. Tyúvam xa je'e ve'e jets numaye'e je jayu y'oo'kti je'e kajx ku ve'e to'k je yaa'tyajk tyokimpujk. Ax jado'kpa tse'e je yaa'tyajk, je Jesucristo, juu' kajxe'e je Nte'yam je maa'yun dutún, je'e tse'e duyaknuke'xnatajkip jets ooye'e dutunnumaja je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam numay je jayu tyoojnjp. ¹⁶ Nay ka'ava tse'e y'akijpxa je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam je jayu tyoojnjp jets je tokin juu' ve'e to'k je yaa'tyajk tyoon. Kux ku xa ve'e to'k je yaa'tyajk tyokimpujk, tokimpaajmjuts je'e ve'e je Nte'yam. Ax ku tse'e numay je jayu ooy tyuntokintuujn, van'it tse'e myiijn jado'k je yaa'tyajk juu' kajxe'e je Nte'yam numay je jayu dukatokimpum. ¹⁷ Nujom tse'e je jayu y'oo'kta kuxe'e to'k je yaa'tyajk tyokimpujk. Ax juu' tse'e jado'k je yaa'tyajk tyoon, nuyojk májumts je'e ve'e ooy jets ka'a ve'e juu' ve'e je Adán tyoon. Nujom tse'e pan pan jatye'e dukuvajktup je maja maa'yun juu' ve'e je Nte'yam je jayu tyoojnjp, je Cristo kajx je'e ve'e dujayepta je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

¹⁸ Ax ve'em tse'e, ve'em ax jo'n je Nte'yam dutokimpum nujom je jayu je'e kajx ku ve'e to'k je yaa'tyajk tyokimpujk, nay ve'empa tse'e, ku ve'e jado'k je yaa'tyajkpa dutuujn je tyuv je'e, o'yipts je'e ve'e jetse'e nujom je jayu je tyokin dutuknuvaatsnit jetse'e dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ¹⁹ Kux ve'em ax jo'n numay je jayu tyokintonda je'e kajx ku ve'e to'k je yaa'tyajk je Nte'yam dukakatsapujk, nay ve'empa tse'e je Nte'yam dukatokimpum numay je jayu je'e kajx ku ve'e jado'k je yaa'tyajk je Nte'yam dukatsapujk.

²⁰ Ku ve'e je Moisés yakmooyje je pava'nun, nuyojk tse'e je jayu tyokinton'ukvaandi. Ax ku tse'e je jayu ooy tyuntokintoondi, nuyojk tse'e je Nte'yam je maa'yun je jayu dutuntuujnja. ²¹ Ax ve'em tse'e, ve'em ax jo'n je tokin duyakjeji je oo'kun, nay ve'empa tse'e je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam je jayu tyoojnjp, je'e tse'e duyakjéjip je oy joot je Nte'yam maat, ve'em tse'e je jayu dujayepta je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx.

6

Je oo'kpa jo'n jeja je tokin vyinkujk jets joojntyk je Cristo maat

¹ ¿Vintsots n'ite'e nva'numdat? ¿Tunjaa'ktokinto'numdap vine'e jetse'e ve'em je Nte'yam nuyojk je maa'yun xtoojnjimdat? ² ¡Ni vintsova xa ve'e ve'em nkava'numdat! Je oo'kpa jo'n xa ve'e n'ijtumda jeja je tokin vyinkujk. Ax pan ve'em tse'e n'ijtumda, ¿vintsose'e ntunjaa'ktokinton'ataatsumdat? ³ Nujom uu'mda juu' ve'e napet jetse'e ve'em to'k muk n'ijtumda je Cristo maat, ve'emts uu'me'eda ax jo'n to'k muk je'e maat kun'oo'kumdi. ⁴ Ax ve'em tse'e, ku ve'e nnapejtumdi, ijtumdu tse'e ax jo'n kijpx je'e maat kun'oo'kumdi jetse'e kijpx je'e maat kunnaxtajkimdi; jets ve'em ax jo'n je Nte'yam je myakkin kajx duyakjoojntykpajknuva je Cristo ku ve'e y'uk'aa'k, nay ve'empa tse'e nko'k'joojntykimdinit ax jo'n n'joojntykimda y'ijit, oye'e jetse'e va'ajts n'joojntykimdinit.

⁵ Ax je'e tse'e ku ve'e n'ijtumda ax jo'n je'e maat kun'oo'kumdi kuxe'e to'k muk n'ijtumda je'e maat, nay ve'em tse'e n'ijtumda ax jo'n je'e maat kunjoojntykpajkumdinuva kuxe'e to'k muk n'ijtumda je'e maat. ⁶ Nnuja'vimdup xa uu'me'e jets juu' ve'e n'ijtumdi ku ve'e nko'oyjoojntykimdi, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je Cristo kudumaatcruuzpejt, ax ve'em tse'e ya nko'oy vinma'yunamda xkoo'kyakkutojkiimdinit, je tokin xkoo'kka'mimdinit, jetse'e je tokin kyoo'k'ijtnit ax jo'n je'e ve'e kunvintsanimda. ⁷ Kux ku xa ve'e je jayu y'it ax jo'n kuy'aa'k je Cristo maat, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e kyoo'ktokintoonnit. ⁸ Ax pan ijtumdup tse'e ax jo'n je Cristo maat kun'oo'kumdi, njaanchja'vimdup tse'e jets je'e maate'e n'joojntykimda ⁹ je'e kajx ku ve'e je Cristo y'uk'aa'k jetse'e je Nte'yam yakjoojntykpajkjinuva. Ni je vin'itats je'e ve'e kyoo'k'oo'knit, ka'a ve'e je oo'kun y'ukka'mijini, ¹⁰ to'k naxji tse'e duku'oo'ki je jayu je tyokin kajxta. Ax ku tse'e uxyam j'joojntyka, je Nte'yam kajxts je'e ve'e. ¹¹ Ax nay ve'empa tse'e miitsta, javada tse'e ax jo'n aa'k kum'ijitti jeja je tokin vyinkujk jets joojntykada vintso ve'e je Nte'yam yakmaja yakjaancha y'ijtnit je'e kajx ku ve'e to'k muk m'itta je nMaja Vintsanimda Cristo Jesús maat.

¹² Je'e kajx tse'e, ka'a tse'e xyakjattat jetse'e je tokin dujaa'kyakkutojkiat je mni'kxta je mkopkta jetse'e ve'em xyaktondat je m'avintso vinma'yunda, je mni'kxta je mkopkta juu' ve'e oo'kp. ¹³ Je mviijn, je mtaatsk, je m'aaj, ukpu to'k viijn jado'k viijn je mni'kxta je mkopkta, ka'ats miits je'e ve'e xtukkatákadat je kyoo'oy je'e jetse'e mtokintondat; napyámjada ve'e jem je Nte'yam y'am kya'm ve'em ax jo'n je jayu juu' ve'e joojntykpajknuva ku ve'e aa'kani y'ukve'na, ve'em tse'e je Nte'yam dutónut juu' ve'e chajkp miits kajxta. ¹⁴ Ax ve'em tse'e, ka'a tse'e je tokin m'ukyakkutojkuxidinit, kux ka'a ve'e mka'majada je Moisés je pyava'nun, je Nte'yam je myaa'yun maat xa miitse'e m'itta.

Nvintsanimdup je'e ve'e juu' ve'e nmuto'numdup nmupajkumdup

¹⁵ ¿Ax vintso tse'e? ¿Tunjaa'ktokinto'numdap vine'e je'e kajx ku ve'e xkaka'mimda je Moisés je pyava'nun jetse'e n'ijtumda je Nte'yam je myaa'yun maat? ¡Ni vintsova xa ve'e ve'em nkato'numdat! ¹⁶ Mnuja'vidup xa miitse'e jets pan mnapyaaajmjudupe'e jem to'k je jayu kya'm jetse'e xkatsapáktat, je'e tse'e mvintsanimdup. Nay ve'empa tse'e, pan mnapyaaajmjudup xa ve'e jem je tokin kya'm jetse'e xtondat je kyoo'oy je'e, m'oo'ktap tse'e; ax pan mnapyaaajmjudup tse'e jem je Nte'yam y'am kya'm jetse'e xkatsapáktat, oy joot tse'e m'ittat je'e maat. ¹⁷ Nkukojsjipts aatse'e je Nte'yam, kux oyame'e je tokin mka'majada y'ijit, ka'a tse'e m'ukka'mijidini, je'e kajx tse'e m'koo'kka'mijidini kux to'k aaj to'k joot'e'e xkuvajkti je ayook juu' ve'e myaktuk'ixtu. ¹⁸ Je Nte'yam tse'e mtokinmee'kxjudu jetse'e ve'em je'e xmutoonndinit xmupajktinit jetse'e xtoonndinit je tyuv je'e. ¹⁹ Ve'emts ats ya'a ve'e nkats ax jo'n je jayu vvinmay jetse'e oy xvinnmótudat, kux ka'a ve'e oy xvinnmótuda je Nte'yam je y'ayook. Ax ve'em tse'e, ve'em ax jo'n mnapyaaajmjidi jem je tokin kya'm jetse'e xtondat juu' ve'e ka oyap, nay ve'em tse'e dutsojkpa jetse'e mnapyaaajmjidinit jem je Nte'yam y'am kya'm jetse'e xtondat je tyuv je'e, ve'em ax jo'n je Nte'yam dutsak.

²⁰ Ku ve'e je tokin mka'majada y'ijt, ka'a tse'e m'o'yixjidi jetse'e xtóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp. ²¹ ¿Ax vintso tse'e mto'nuxjidi je'e juu' ve'e uxyam mtuktso'otyoondup? Ku ve'e je jayu ve'em jyoojntykada ax jo'n mjoojntykada y'ijt, tsaachpaattinupts je'e ve'e xa'ma kajx. ²² Ax uxyam tse'e, je'e ku ve'e je Jesús je mtokin mtuknuvaatsjidi jetse'e xmutonda xmupakta je Nte'yam, mnatyukkatajkijidu tse'e jetse'e va'ajts aaj va'ajts joot mjoojntykidinit. Ku ve'e je jayu ve'em dutonda, joojntykidinupts je'e ve'e xa'ma kajx. ²³ Ax ve'em tse'e, ku xa ve'e je jayu tyokintonda, yaktukkuvéttaps je'e ve'e je tyókinda, xa'ma kajx tse'e chaachpaattinit; ax je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam je jayu nunve'emji tyoojnjp, je'e kajx tse'e dujayepta je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, to'k muk tse'e y'itta je nMaja Vintsánamda Cristo Jesús maat.

7

Je tukmu'a'ixmojkin juu' ve'e je navyajkun kajx

¹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, jidu'um ats miitse'e ntuknujáyada kux mnuja'vidup xa ve'e je Moisés je pyava'nun. Yakkutojkuxjudup tse'e je jayu je pava'nun namvaate'e je jayu jyoojntyka. ² Pan yaa'vyúkani tse'e to'k je ta'axtajk, pava'añ tse'e y'it jets ka'a ve'e je ñuyaa'y dumaso'okut pan vinxupe'e jyoojntyka. Ax pan oo'kp tse'e je ñuyaa'y, ka'a tse'e je pava'nun y'uktoonni juu' ve'e vaamp jets ka'a ve'e dumaso'okut. ³ Ax ve'em tse'e, pan tyukmaatjayepppts je'e ve'e je kats je viijnk yaa'tyajk ku ve'e joojntykipna je ñuyaa'y, yakvintsa'kintókipts je'e ve'e je navyajkun. Ax pan oo'knup tse'e je ñuyaa'y, yakjajtyp tse'e je pava'nun jetse'e je viijnk yaa'tyajk dupáku, ka'a tse'e je navyajkun duyakvintsa'kintóki ku ve'e yaa'vyajktíksnuva.

⁴ Nay ve'empats miitse'eda, utsta ajchta utsta tsa'ada, je oo'kpa jo'n tse'e m'itta jeja je Moisés je pyava'nun vyinkujk je'e kajx ku ve'e to'k muk m'itta je Cristo maat, ve'em tse'e m'itta ax jo'n je'e maat kum'oo'kti. Je'e xa ve'e je Nte'yam yakjoojntykpajknuva ku ve'e y'uk'aa'k, mje'eijidupts miits je'e ve'e jetse'e ve'em je Nte'yam xmutoonndinit xmupajktinit. ⁵ Kux namvaate'e njoojntykimdi jetse'e nyakto'numdi ya n'avintso vinma'yunamda, nuyojk tse'e ntuntokintonuva'numdi kux jeme'e je Moisés je pyava'nun, je tsaachpaatunts je'e ve'e yakjéjip nujom juu' ve'e nto'numdup y'ijt. ⁶ Ax uxyam tse'e, ka'a xa ve'e je Moisés je pyava'nun x'ukyakkutojkjimdini. Oyam tse'e xyakkutojkjimda y'ijt, ijtumdup tse'e ax jo'n kun'oo'kumdini jeja je pava'nun vyinkujk, nmuto'numdup nmupajkumdup tse'e je Nte'yam je joojntykin kajx juu' ve'e je Espíritu Santo yajkyp, ka'a tse'e y'ukve'emini ax jo'n je Nte'yam nmuto'numdi nmupajkumdi je jujpit pava'nun kajx juu' ve'e javyet.

“Je'ejyants atse'e ntuump je kyo'oy je'e juu' atse'e nkatonuvaampy”

⁷ ¿Ax vintso tse'e kunva'numda? ¿Jadi tokin je'e vine'e je Moisés je pyava'nun? ¡Ni vintsova xa ve'e ve'em nkava'numdat! Je pava'nun kajxts atse'e nnujava jets ti je'e ve'e je tokin. Ka'a atse'e kunnuja'vi pan ti je'e ve'e juu' ve'e yaktijp nas'ayova pan ka'a ve'e je pava'nun vya'añ: “Ka'a tse'e ti xnas'ayóvadat.” ⁸ Ax kux tse'e je pava'nun ve'em vya'añ, je'e kajx tse'e je tokin dupaaty vintso atse'e xtukmutsóku juu' jatye'e ka óyap. Pan ka'a xa ve'e je pava'nun kuy'it, ka'a tse'e je tokin ti makkin dujayep. ⁹ Joojntykip atse'e nve'na ku atse'e nkanujávana vye'na je pava'nun juu' atse'e xtuk'ixp jets atse'e nkatónut je kyo'oy je'e. Ax kuts atse'e nnujava jets je Nte'yame'e vaamp jets ka'a atse'e ntónut juu' ve'e ka óyap, van'it tse'e je tokin ñaajkmakkpajkji jets atse'e n'ijt ax jo'n atse'e kun'aa'k jo'n. j ¹⁰ Je pava'nun juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki jets atse'e xa'ma kajx njoojntykinit, je pava'nun kajxts atse'e nyakpuujm jets atse'e xa'ma kajx ntsaachpaatnit. ¹¹ Je pava'nun kajx tse'e je tokin dupaaty vintso atse'e xvin'aa'nut, je pava'nun kajxts atse'e je tokin xyaktaañ ax jo'n atse'e aa'k kun'ijt. ¹² Ax ve'em tse'e, va'ajts xa je'e ve'e je Moisés je pyava'nun. Nujom tse'e je Nte'yam je pyava'nun, va'ajts

je'e ve'e, oy, pyaatyp y'akeegui. ¹³ ¿Ax vintso tse'e? ¿Ya y'oy je'e ats vine'e xyaktaan ax jo'n atse'e aa'k kun'ij? ¡Ni vintsova xa atse'e ve'em nkayaktaajñ! Je tokin atse'e ve'em xyaktaan. Kux atse'e nkakutyuujn je y'oy je'e, je'e kajxts atse'e je tokin xyaktaajñ ax jo'n atse'e aa'k kun'ij jetse'e nuke'xnatáka tyánut jets ti je'e ve'e je tokin. Ax ve'em tse'e, je pava'nun kajx xa ve'e nuke'xnatáka tyañ jets ooy je'e ve'e kyatun'oya je tokin.

¹⁴ Yaknuja'vip xa ve'e jets je Nte'yam kajx je'e ve'e je Moisés je pyava'nun. Ax ats, jayu juu' ve'e oo'kp, je tokin atse'e xka'mip. ¹⁵ Ka'a xa atse'e nnujava ti atse'e ntuump. Ka'ats atse'e ntun juu' atse'e njatsajkp jets atse'e ntónut; je'e atse'e ntuump juu' atse'e nkatsajkp. ¹⁶ Ax pan je'ets atse'e ntuump juu' atse'e nkatsajkp, nkuvujkpts ats je'e ve'e jets oy je'e ve'e je pava'nun. ¹⁷ Ax ve'em tse'e, ka átsapts je'e ve'e juu' atse'e ntuump, je tokin juu' ve'e ijtp yam ats nja'vin kajxm, je'ets je'e ve'e dutoomp. ¹⁸ Nnuja'vip atse'e jets je kyoy je'e ve'e ijtp yap ats nmi'kx nkopk akujkp, je'ets atse'e ntijp ats ya n'avintso vinma'yun. Oyam atse'e njatonuva'añ je y'oy je'e, ka'ats atse'e x'o'yixju. ¹⁹ Njatonuvaampyts atse'e je y'oy je'e, ax je'e'ejyants atse'e ntuump je kyoy je'e juu' atse'e nkatonuvaampy. ²⁰ Ax pan ntuumpats atse'e juu' atse'e njakatonuvaampy, ka'ats je'e ve'e y'uk'átsini juu' ve'e ve'em dutoomp, je tókine'e juu' ve'e ijtp yam ats nja'vin kajxm.

²¹ Ax ve'em tse'e, jidu'um xa atse'e njaty. Ku xa atse'e njatonuva'añ je y'oy je'e, je'e'ejyants atse'e ntuump je kyoy je'e. ²² Yam ats njoot nja'vin kajxm, ntsajkpts atse'e je Nte'yam je pyava'nun. ²³ Ax n'ixpts atse'e jets jepe'e ats nmi'kx nkopk akujkp juu' ve'e dutso'oxpajkp je y'oy je'e juu' atse'e nnuja'vip yam nvinma'yun kajxm. Je'e juu' atse'e njajejpp yap nmi'kx nkopk akujkp, je'ets atse'e xka'mip jets atse'e ntókintónut.

²⁴ ¡Ayoov xa ve'e ats ya njoot! ¿Pants ats vine'e xtuknuva'atsup ya ni'kx ya kopk juu' atse'e je oo'kun xtuk'anajkxip? ²⁵ ¡Nkukojsjip xa atse'e je Nte'yam! O'yixjupts je'e ve'e jets atse'e xtuknuva'atsut je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx. Ax je'e kajx tse'e, jidu'um atse'e n'it. To'k viijn, yam nvinma'yun kajxm atse'e nnujava vintso atse'e je Nte'yam nmutónut nmupákut; jado'k viijn, tókints je'e ve'e juu' atse'e ntuump ya n'avintso winma'yun kajx.

8

Je joojntykin juu' ve'e njajejpumdup je Espíritu Santo kajx

¹ Ax ve'em tse'e, ka'a xa ve'e je Nte'yam dutokimpum pan pan jatye'e ijttup to'k muk je Cristo Jesús maat. ² Kux je Espíritu Santo, juu' ve'e je jayu dumooy je joojntykin kuxe'e to'k muk y'itta je Cristo Jesús maat, je'ets atse'e xka'mip jets atse'e ve'em x'o'yixju jets atse'e nko'ktokintoonnit jets atse'e nkatsaachpaa'tut xa'ma kajx. ³ Ax juu' tse'e ka'o'yixjup jetse'e yaktónut je Moisés je pyava'nun kajx, je'e kajx ku ve'e je jayu y'itta jem je tokin kya'm, je'e tse'e je Nte'yam tyoon je y'Onuk kajx. Kyejx tse'e je y'Onuk yaja naxviijn jayu ni'kxax kópkax, ve'em ax jo'n je jayu juu' ve'e tokintoondup je ñi'kxta je kyopkta. Ku ve'e y'ijtp yaja naxviijn jayu ni'kxax kópkax, je'e tse'e dukuvejt je numay jayu je tyokin. ⁴ Ve'em tse'e je Nte'yam dutuujn jetse'e nto'numdat juu' ve'e pyaatyp y'akeegui, ve'em ax jo'n je pava'nun vya'añ, uu'mda, juu' ve'e joojntykidup ax jo'n je Espíritu Santo dutsak, ka'a ve'e nyakto'numda ya n'avintso vinma'yunamda.

⁵ Je'eda pan pan jatye'e duyaktoondup je y'avintso vinma'yunda, yakvinkópkidupts je'e ve'e juu' ve'e chojktup je y'avintso vinma'yun kajxta; ax je'eda pan pan jatye'e joojntykidup ax jo'n je Espíritu Santo dutsak, yakvinkópkidupts je'e ve'e juu' ve'e je Espíritu Santo chajkp. ⁶ Je jayu juu' ve'e joojntykidup jetse'e dutóndat je y'avintso vinma'yunda, y'anajkxidupts je'e ve'e je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup; ax je jayu juu' ve'e joojntykidup jetse'e dutóndat juu' ve'e je Espíritu Santo chajkp, y'anajkxidupts je'e ve'e je oy joot jets je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ⁷ Je'eda pan pan jatye'e je y'avintso vinma'yun duyavinkópkidup, cho'oxpajktupts je'e ve'e

je Nte'yam kux ka'a ve'e ñapyámjada jep je Nte'yam pyava'nun pa'tkup, ni ka'a tse'e y'o'yixjada. ⁸ Ax ve'em tse'e, ka'a tse'e y'o'yixjada jetse'e dutóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp je'eda pan pan jatye'e duyaktoondup je y'avintsó vinma'yunda.

⁹ Ax miitsta, ka'a tse'e mjoointykada jetse'e xyaktóndat je m'avintsó vinma'yunda; je'e kajxe'e jetse'e xtóndat juu' ve'e chajkp je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, je'e ve'e ku ve'e je Espíritu Santo y'ijtpa jem mja'vin kajxmda. Pan pan tse'e dukajayejpp jem jya'vin kajxm je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Cristo jya'vin kajxm, ka'ats je'e ve'e je Cristo dujáyuva. ¹⁰ Jets pan joojntykipts je'e ve'e je Cristo jem mja'vin kajxmda, óyame'e je mni'kxta je mkopkta y'oo'kut je tokin kajx, joojntykipts je'e ve'e je mjootta je mja'vinda je'e kajx ku ve'e oy joot m'itta je Nte'yam maat. ¹¹ Pan ijtp'e je Espíritu Santo jem mja'vin kajxmda, van'it tse'e je Nte'yam, juu' ve'e duyakjoojntypajknuva je Jesús ku ve'e y'uk'aa'k, je'e tse'e dumooynuvap je joojntykin je mni'kxta je mkopkta juu' ve'e oo'kp. Je Espíritu Santo kajx tse'e ve'em dutónut, juu' ve'e ijtp jem mja'vin kajxmda.

¹² Ax ve'em tse'e, utsta ajchta utsta tsá'ada, jep xa ve'e juu' ve'e tun vinkopk jetse'e nto'numdat, ka je'ep tse'e nyakto'numdap ya n'avintsó vinma'yunamda. ¹³ Pan mjoointykidupe'e ax jo'n xtsokta je m'avintsó vinma'yun kajxta, xa'ma kajx tse'e mtsaachpaatinit. Ax pan je Espíritu Santo kajx tse'e xkatonda je tokin juu' ve'e mtonuvaandup je m'avintsó vinma'yun kajxta, xa'ma kajx tse'e mjoointykidinit. ¹⁴ Je'eda pan pan jatye'e dukatsupajktup je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, je Nte'yam je y'ónuktats je'e ve'eda. ¹⁵ Kux je Espíritu Santo, juu' ve'e je Nte'yam mpa'muxjudu jem mja'vin kajxmda, ka'a je'e ve'e m'akee'yajada jetse'e m'ittat jado'k nax je tsá'aga maat; je Espíritu Santo kajxe'e n'ijtumda je Nte'yam je y'ónukta, je'e tse'e xputajkimdup jetse'e je Nte'yam nmukojtsumda jidu'um: "Tata." ¹⁶ Je Espíritu Santo tse'e xtuknuja'vimdinup yam nja'vin kajxmamda jets je Nte'yam je y'ónuk uu'me'eda. ¹⁷ Ax je'e kajx tse'e ku ve'e n'ijtumda je Nte'yam je y'ónukta, njayejpumdinup tse'e nujom je y'oy je'e juu' ve'e je Nte'yam tyukmutsajkp je jyáyuda, ntukmaatjayejpumduvap tse'e je Cristo je y'oy je'e juu' ve'e je Nte'yam xtukmutsojkumdup: kux pan tsaachpaatumdupe'e ax jo'n je Cristo chaachpaaty, ntukmaatjayejpumdinup tse'e je myajin.

Je majin juu' ve'e miimp

¹⁸ Nnuja'vinuupts atse'e jets pan vinxupe'e uxyam je tsaachpaatun nyaknajxumda, ka'ats je'e ve'e tii ku ve'e ntukmu'a'ixmojkimdat maat je majin juu' ve'e njayejpumdinup ux'ook. ¹⁹ Nujom juu' jatye'e je Nte'yam pyaam, ve'em xa je'e ve'e ax jo'n ooy kudutuntsojkti jetse'e myiinnit je xaaj ku ve'e je Nte'yam duyaknuke'xnatákat pan pan jatye'e y'ónukip. ²⁰ Ñupaajmtki tse'e je Nte'yam jetse'e kyato'nuxjut juu' ve'e pyaam. Je Nte'yamts je'e ve'e viinm dunupaajmtki vintsó ve'e y'ítut juu' ve'e pyaam; juu' ve'e je Nte'yam pyaam, ka'ats je'e ve'e ñañupaajmtkiji vintsó ve'e y'ítut. Qyam tse'e vye'ema, ñupaajmtkits je'e ve'e je Nte'yam ²¹ je xaaj ku ve'e kyoo'kma'tnit juu' ve'e pyaam, je xaaj ku ve'e je y'ónukta je majin ooy dutunjayéptat jetse'e kyoo'k'ijttinit joma ve'e je tokin. ²² Ve'em ax jo'n je ta'axtajk y'uj ya'axy ku ve'e je y'ónuk jyejava'añ, nay ve'empa tse'e uxyam paat nujom juu' ve'e je Nte'yam pyaam, je'e tse'e ijtp ax jo'n je pajkpa je aampa kudujayejp. ²³ Ax ka je'e'jyap tse'e ve'em jajtp, ve'em uu'me'e nyaknajxumduva je tsaachvinma'yun, ooy tse'e ntuntsojkumda jetse'e jye'yat je xaaj ku ve'e tyiktskáxut ya nni'kxamda ya nkópkamda, uu'mda, juu' ve'e dujayejptup jem jya'vin kajxmda je Espíritu Santo. Ku ve'e je Espíritu Santo tyajki yam nja'vin kajxmamda, je'e tse'e je mutoo'vajkp maa'yun juu' ve'e je Nte'yam xtoojnjimdu ku ve'e njaanchja'vi'ukva'numdi. ²⁴ Je Nte'yam tse'e xmo'yumdu je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp kuxe'e njaanchja'vimda jets tónjup kótsjup je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam kyojts. Ax pan ta tse'e kutyunju juu' ve'e je Nte'yam kyojts, ka'a tse'e kun'uk'a'ixumдини

jets tónjupnum je'e ve'e. Ni pana ve'e ti dukoo'k'a'ixnit ku ve'e távani du'ix juu' ve'e kya'ixpna. ²⁵ Ax ku tse'e n'a'ixumda juu' ve'e nka'ixumdup, ve'em tse'e dutsak jetse'e to'k aaj to'k joot nmuténimdat je tsaachpaatun van'it paat ku ve'e tyoojninit juu' ve'e n'a'ixumdup.

²⁶ Nay ve'empa tse'e, óyame'e nka'h'amaadaaguimda jetse'e makk aaj makk joot je Nte'yam nmukojsumdat, kux ka'a ve'e nnuja'vimda vintso ve'e ntsapkojsumdat ax jo'n dupaa'ty du'akeega, viinm tse'e je Espíritu Santo je Nte'yam dumunoo'kxtuk uu'm kajxta je ayook maat juu' ve'e xka'o'yixumjudup vintso ve'e nkojtsvaatsumdat. ²⁷ Ax je Nte'yam, juu' ve'e je jayu je jya'vin dutuk'ixnajxp, ñuja'vipts je'e ve'e pan ti vinma'yune'e je Espíritu Santo jyajejpp, kux je Espíritu Santo, myunoo'kxtkpts je'e ve'e je Nte'yam je jyayu kajxta, ve'em ax jo'n je Nte'yam dutsak jo'n.

²⁸ Nnuja'vimdinupe'e jets pan ti ve'e toojnup kojtsjup, tyuumpts je'e ve'e je Nte'yam vintso ve'e duyakjéjinit je y'oy je'e je'e kajxta pan pan jatye'e tsojkjudup jetse'e dyaaxjidi, ve'em ax jo'n dunupaajmtki jetse'e y'ijttinit je'e je jyáyuda. ²⁹ Je Nte'yam tse'e dunuja'vip pan pane'e ijttinup je'e je y'ónukta ka'anume'e ya it choo'nduk vye'na, je'e tse'e dunupaajmtki jetse'e y'ijttinit ax jo'n je y'Onuk, ve'em tse'e je y'Onuk dunumájinit dunujaanchinit jeja numay y'uts akujkta. ³⁰ Ax je'e juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki jetse'e y'ijttinit je y'ónukta, je'e tse'e yaaxji; jets je'e juu' ve'e yaaxji, je'e tse'e kyatokimpaam; jets je'e juu' ve'e kyatokimpaam, je'e tse'e ñupaajmtki jetse'e je majin dujayejptinit.

³¹ Pan ve'em xa ve'e, ¿vintsose'e nva'numdat? Pan je Nte'yame'e uu'm maatta, ¿pants uu'm n'ite'e xtso'oxpajkumdap? ³² Ka'a tse'e je Nte'yam dukayakjajty jetse'e je y'Onuk y'oo'kut, yakjajte'e, je y'Onuk tse'e vaan je vintsa'kin ku ve'e xku'oo'kimdi. Je'e kajx tse'e ku ve'e ve'em dutuujn, ¿vintso'st uu'm'e'e je'e maat xkamoyumdat nujom je y'oy je'e? ³³ ¿Pants vine'e va'anup jets tokin maat je'e ve'eda pan pan jatye'e je Nte'yam vyinkoöndu? ¿Je Nte'yam tse'e viinm katokimpaajmjudu! ³⁴ ¿Pan tse'e o'yixjup jetse'e dutokimpámüt je Nte'yam je jyayu? Je Cristo xa ve'e ku'oo'kijidu, je'e juu' ve'e je Nte'yam yakjoojntykpajkjinuva jetse'e y'it jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi joma ve'e xnunoo'kxtkimda. ³⁵ Ka'a xa ve'e pan juu' ve'e o'yixjup jetse'e juu' dutónüt jetse'e xkoo'ktsojkumndinit je Cristo. Oyam tse'e ntsaachpaatumda, ntsaachvinma'yumda, je jayu xjomto'numda xtito'numda, xkatih'ijttimda juu' ve'e nka'yumdap n'ookumdap, xkatih'ijttimda juu' ve'e nnatyukxojxumjadap, yaja kutsa'aga jaat n'ijtumda, ukpu je jayu xyak'oo'kuva'numda, xtsojkumdupts uu'm je'e ve'e je Cristo. ³⁶ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Kux njaanchja'vip aats mitse'e,

je'e kajxts aatse'e je jayu xyak'oo'kuva'anda,

ve'em xa aatse'e ax jo'n je carnero juu' ve'e najkx duyak'oo'kta.

Jidu'um tse'e vya'añ.

³⁷ Pan ti ve'e toojnup kojtsjup, n'amaadaaguimdup tse'e kux xputajkimdup uu'm je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e ooy xtuntsojkumdup. ³⁸ Ax ve'em tse'e, vinjávani xa atse'e jets ka'a ve'e tii juu' ve'e o'yixjup jetse'e xpajkimdat je Nte'yam je chojkun. Xtsojkumdupts uu'm je'e ve'e je Nte'yam pan ti tsaachpaatune'e nyaknajxumdup ku ve'e njoojntykimda nnaxviijnimda uk pan oo'kumdupe'e. Ka'a tse'e y'o'yixjada je ángeles, ni je ko'oyjáyuvapta, ni je'e juu' ve'e uxyam toojnup kojtsjup, ni je'e juu' ve'e miimpnum, ³⁹ ni je'e juu' ve'e jem kajxm tsoo'mp, ni je'e juu' ve'e jep naxviijnit itupa'tkup tsoo'mp, ni ti viijnka xa ve'e kya'o'yixju juu' ve'e pum jetse'e xpajkimdat je Nte'yam je chojkun juu' ve'e jyajejpp uu'm kajxamda kux ijtumdupe'e to'k muk je nMaja Vintsánamda Cristo Jesús maat.

9

Je Nte'yam tse'e dUVinkoon je israeejlit jáyuda

¹ To'k muk atse'e n'it je Cristo maat. Tyúvamts ats ya'a ve'e nkats, ka'ats atse'e ntaaya. Ats ya nvinma'yun, juu' ve'e je Espíritu Santo yakkutojkuxjup, je'ets atse'e xtuknuja'vip jets tyúvam atse'e nkats. ² Ooyts atse'e ntunnavyinma'yunma'aju, ooyts atse'e ntunnutsaachvinmáyda ats je nmu'israeejlit jáyuda, juu' ve'e ijttup to'k tsu'uts to'k nuu'pun ats maat. ³ Njatsajkpts atse'e jets atse'e xa'ma kajx ntsaachpaatnit, atse'e nka'ítut je Cristo maat, pan ve'eme'e kuđujayepta je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ⁴ Je Israel xa je'e ve'e je chaanda je kyoojta, ve'em ax jo'n ats. Je Nte'yam tse'e vinkoojnjudu jetse'e y'ijttinit je'e je jyayu jetse'e dutukmaatjayepti je myajin, je kyojstán tse'e yakta'nuxjudu jetse'e tyukkatajkijidi je pyava'nun, tyuknuja'vidu tse'e vintso ve'e vyinjávajadat vyintsa'agajadat jetse'e je vaanduk dupuujm je'e maatta. ⁵ Je'e je jyujpit jáyuda tse'e dutsaanidup dukoojidup je israeejlit jayu. Ax vintso tse'e je Cristo dujáyuva, je israeejlit je jyujpit jayu tse'e dutsaaniduva dukoojiduva je Cristo. ¡Yakmaja tse'e y'ijtnit je Nte'yam xa'ma kajx, je'e juu' ve'e nujom dunumajikajxp! Amén.

⁶ Ka je'ep xa atse'e ntijp jets je Nte'yame'e dukakutyoomp juu' ve'e vyaajntk je israeejlit jayu kajxta, kux ka'a ve'e je Nte'yam dUVinkaajn jetse'e y'ijttinit je jyáyuda to'k ka'ajyji je Israel je chaan je kyooj. ⁷ Ni ka'a tse'e y'itta je Nte'yam je y'ónukta nujom pan pan jatye'e ijttup je Abraham je chaan je kyooj. Kux jidu'ume'e je Nte'yam dunuujmi je Abraham: “Je Isaac kajx tse'e xjayéput je tsaan je kooj.” ⁸ Ya'a tse'e tyijp jets ka'a ve'e nujom je Abraham je chaan je kyooj y'itta je Nte'yam je y'ónukta, je'e ve'eda pan pan jatye'e ke'xtup ax jo'n je Nte'yam je vaanduk duyaktaajñ je'e kajxta. ⁹ Kux jidu'ume'e je Nte'yam je Abraham dutukvinva'ni: “Mejtsnuvap atse'e ku ve'e je xaaj dupaa'tut, van'it tse'e je Sara dujayéput to'k je mix ónuk.”

¹⁰ Ax ka ya'ajyap tse'e, tyukmaatjayejp tse'e je Rebeca je jujpit jayu Isaac je xeen ónukta. ¹¹ Ax je Nte'yam tse'e nuto'k dUVinkoon ka'anume'e kye'exta vye'na jets ka'a ve'e ti dutoondi juu' ve'e oy juu' ve'e ka'oy. Ve'em tse'e je Nte'yam dutuujn ax jo'n dunupaajmtki. Ka'a tse'e to'k dUVinkaajn je'e kajx ku ve'e juu' dutuujn, je'e kajxe'e kuxe'e ve'em dutsak. ¹² Kux jidu'ume'e je Rebeca yaknuujmi: “Juu' ve'e ke'xtoo'vákup, je'e tse'e dupattónap dupatpákap juu' ve'e ke'x'ux'ookap.” ¹³ Vaampap tse'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: “Ntsajkp atse'e je Jacob jets ka'a ve'e je Esaú.”

¹⁴ ¿Vintsose'e nva'numdat? ¿Ka'a je'e vine'e y'oya juu' ve'e je Nte'yam tyuump? ¡Ni vintsova xa ve'e ve'em nkava'numdat! ¹⁵ Kux jidu'ume'e dunuujmi je Moisés: “Ntuknu'ixkadaakyp atse'e pan pan atse'e ntsajkp, ntukma'tpts ats je'e ve'e.” ¹⁶ Ax ve'em tse'e, ka'a xa ve'e je Nte'yam je jayu dUVinkán je'e kajx ku ve'e je jayu ve'em dutsak ukpu juu' ve'e je jayu tyuump, je tukmo'tun kajxjits je'e ve'e ve'em dutún. ¹⁷ Vaampap tse'e je faraón kajx je Kunuu'kx Jatyán: “Mits ts atse'e mpuump yakkutojkpa jets atse'e mits kajx nyaknuke'xnatákat ats je nmajin, ve'em tse'e nujom je jayu dunujávatat je majin juu' atse'e njayejpp.” ¹⁸ Ax ve'em tse'e, tyukma'tpts je'e ve'e je Nte'yam pan pane'e chajkp, jets pan pan tse'e tyukmutsajkp jetse'e dumakkpámút ka óyap je vyinma'yun, tyukmakkpumpts je'e ve'e.

¹⁹ Nunjajtp tse'e ku ve'e nuto'k vya'anut: “Pan ve'em xa je'e ve'e, ¿vintsots vine'e je Nte'yam y'o'yixjút jetse'e je jayu dutokimpámút?, kux ni pana ve'e kya'o'yixju jetse'e dutónút juu' ve'e je Nte'yam kyatsajkp.” ²⁰ Mits, jayu, mnupánipts mitse'e jetse'e je Nte'yam xkojtsvintsóvut. ¿Va'anup n'ite'e to'k je naxto'ts, je to'tspaampa dunaajmat: “¿Tyajxts atse'e jidu'um tuxpum?” ²¹ O'yixjupts je'e ve'e je to'tspaampa jetse'e dupámút je naax pan vintso ve'e dutsak, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e to'k je to'ts dupámút juu' je'e ve'e je majin maat yaktuump jetse'e jado'k dupámút juu' ve'e oyvintsova yaktuump.

²² Ve'emts ya'a ve'e ax jo'n je Nte'yam dutún. Chajkpts je'e ve'e jetse'e duyaknuke'xnatákat je myakkin jets vintso ve'e je jayu je tyokin dutukkuvet je ejkun maat. Kux ve'eme'e dutsak, je'e kajx tse'e dumuteni je'eda pan pan jatye'e je tsaachpaatun dvinmajtsjudup, je'eda pan pan jatye'e ñupaajmtki jetse'e vyintókidinit. ²³ Nay ve'empa tse'e dutún jetse'e duyaknuke'xnatákat je majin juu' ve'e ooy tyunjayeppp jets juu' ve'e ñupaajmtki jetse'e ntukmaatjayejpumdinit, uu'me'e xtukmo'tumdup. ²⁴ Ax je Nte'yam tse'e xyaaxjimdu, ka uu'mjyape'eda, je israeejlit jayu, nay ve'empa ve'e pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. ²⁵ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam je Oseas dutukkojtsnajxy jidu'um:

Je'eda pan pan atse'e nkajáyuvidup y'ijt,
uxyamts atse'e nva'añ jets ats je'e ve'e je njáyuda.

²⁶ Ax jem tse'e joma ve'e je jayu yaknuujmidi:

“Ka'a xa ats miitse'e njáyuvada”,
nay jemjyam tse'e je joojntyk Nte'yam ña'muxjadat:
“Atsts miitse'e je n'ónukta.”

Jidu'um tse'e je Nte'yam je Oseas dutukkojtsnajxy.

²⁷ Ax juu' tse'e je israeejlit jayu kajxta, jidu'um tse'e vyaajñ je Isaías: “Oyame'e je israeejlit jayu ooy tyunnumáyada, ve'em ax jo'n je po'o juu' ve'e jeja maaxy napa'ayi, nu'eejyits je'e ve'e juu' ve'e tso'oktap. ²⁸ Ka'a tse'e tyánat jetse'e je Nte'yam dutokimpayo'ynit je jayu pan nuvinxupe'e to'k it to'k naxviijn chaanada.” Jidu'um tse'e vyaajñ. ²⁹ Ax ya Isaías tse'e too'vajkp tuvya'añ vye'na: “Je Nte'yam, juu' ve'e nujom duka'mikajxp, je'e tse'e xtukmo'tumdu, uu'mda, nu'eejyji je Israel je chaanda je kyoojta. Pan ka'a tse'e ve'em kudutuujn, kuxjajtumdi tse'e ax jo'n jyajtjidi je jáyuda juu' ve'e tsuunidu jem sodómait jets gomoorrait kyajpun kajxmda.” Jidu'um tse'e vyaajñ.

Je israeejlit jáyuda jets je oy kats je oy ayook

³⁰ Pan ve'em xa je'e ve'e, ¿vintsose'e nva'numdat? Jidu'um xa je'e ve'e. Je'e pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, juu' ve'e duka'ixtidu vintso ve'e oy joot y'íttat je Nte'yam maat, je Nte'yam tse'e katokimpaaajmjudu je'e kajx ku ve'e jyaanchja'vijidi.

³¹ Ax je'eda juu' ve'e je israeejlit jáyuda, juu' ve'e dukutyonuvaandup je pava'nun jetse'e ve'em y'ijttinit oy joot je Nte'yam maat, je'e tse'e je Nte'yam tokimpaaajmjudu. ³² ¿Ax tyajx tse'e je Nte'yam tyokimpaaajmjidi? Je'e kajx tse'e kuxe'e dutsokta jetse'e y'ijttinit oy joot je Nte'yam maat je'e kajx juu' ve'e tyoondu, ka'a tse'e dutsokta jetse'e y'íttat oy joot je Nte'yam maat je jaanchja'vin kajx. Ka'a tse'e dutsokta jetse'e je Jesucristo dujaanchjavadat, je'e kajx tse'e y'itta ax jo'n je jayu juu' ve'e kitudup ku ve'e jeja tsakujx kyute'pxada. ³³ Ve'em xa je'e ve'e je Jesucristo ax jo'n je tsaaj juu' ve'e je jayu tyukkute'pxip, ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Mpámupts atse'e jem jerusaleenit kyajpun kajxm to'k pane'e itup ax jo'n je tsaaj juu' ve'e yakkute'pxip jetse'e je jayu duyakkitu,
pan pants je'e ve'e dujaanchja'vip,
ka'ats je'e ve'e chaachvinmáyut kuxe'e ve'em dutún.
Jidu'um tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ.

10

¹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ntsajkpts atse'e ooy yam nja'vin kajxm jetse'e ats je nmu'israeejlit jayu dujayeptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ¿Ooy ats je'e ve'e ntunnutsapkotsta! ² Tyúvamts atse'e nkats jets to'k aaj to'k joot'e je Nte'yam dumutonda dumupakta. Oyam tse'e ve'em dujatonda, ka'a tse'e dunujávada vintso ve'e je Nte'yam dutsak jetse'e myutónjadat myupákjadat. ³ Ka'a tse'e dunujávada vintso ve'e je Nte'yam je jayu dukatokimpum, je'e ve'e chojktup jetse'e je Nte'yam kyatokimpámjadat je'e kajx ku ve'e dutonda juu' ve'e jep y'avintso vinma'yun kujxp pyayo'ydup. Ax ve'em

tse'e dukakuvakta vintso ve'e je Nte'yam dunupaajmtki jetse'e je jayu dukatokimpamut. ⁴ Je jayuda juu' ve'e dujaanchja'vidup je Cristo, je'e tse'e je Nte'yam katokimpaajmjudup, ka'a tse'e tyun ku ve'e je jayu dukutyonuva'añ je Moisés je pyava'nun jetse'e ve'em je Nte'yam kyatokimpamjadat.

⁵ Jidu'um tse'e je Moisés dunukajts vintso ve'e je Nte'yam je jayu dukatokimpum je pava'nun kajx: "Pan pan xa ve'e dukutyoomp nujom je pava'nun, joojntykaps je'e ve'e." ⁶ Ax jidu'um tse'e yaknukats vintso ve'e je Nte'yam je jayu dukatokimpum je jaanchja'vin kajx: "Ka'a tse'e mvinmayut jem mja'vin kajxm: ¿Pants vine'e tsajpétup?" (Je'e ya'a ve'e tyijp jetse'e je Cristo duyakvánukut.) ⁷ Jaa'kvaamp tse'e jidu'um: "Ka'a tse'e jidu'um mvinmaayvat: ¿Pants vine'e vánukup joma ve'e je oo'kpatajk?" (Je'e ya'a ve'e tyijp jetse'e je Cristo duyakjoojntykpajknuvat.) ⁸ Jidu'um xa ve'e vya'añ: "Mmutámipts mitse'e je Nte'yam je kyats je y'ayook, jem je'e ve'e m'am jets mja'vin kajxm." Jidu'um tse'e vya'añ. Ya kats ya ayook, je jaanchja'vints je'e ve'e juu' atse'e ntukka'amaayp. ⁹ Pan mtukkajts xa ve'e je m'aaj jets je Maja Vintsán je'e ve'e je Jesús, jetse'e jem mja'vin kajxm xjaanchjáva jets je Nte'yame'e yakjoojntykpajkjinuva ku ve'e y'uk'aa'k, mjayépupts mitse'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ¹⁰ Kux yame'e nja'vin kajxmam njaanchja'vimda, je'e kajx tse'e je Nte'yam xkatokimpa'mumda; jets ya n'aaJamda tse'e ntukkojtsumdup, je'e kajx tse'e njajejpumda je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

¹¹ Vaamp tse'e je Kunuu'kx Jatyán: "Pan pants je'e ve'e dujaanchja'vip, ka'ats je'e ve'e chaachvinmayut kuxe'e ve'em dutún." ¹² Ax ve'em tse'e, anañujoma kajx ya'a ve'e, pan pan jatye'e israeejlit jayu jets pan pan jatye'e ka je'epta; je Nte'yam, ka'a xa je'e ve'e pan diviijnk'ix. Kux je Maja Vintsán, je'e ve'e dunuvintsanikajxp to'k ka'ajyji, ooyts je'e ve'e dutunkunuu'kx pan pane'e amótujup je maa'yun. ¹³ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: "Pan pan tse'e je Nte'yam du'amótup jetse'e yaktso'okjut, yaktso'okjupts je'e ve'e." Jidu'um tse'e vya'añ. ¹⁴ ¿Ax vintsots je'e ve'e je Nte'yam juu' du'amótudat pan ka'a ve'e dujaanchjávada? ¿Jets vintso tse'e dujaanchjávadat pan ka'ana ve'e du'amotunaxta je Nte'yam je y'ayook? ¿Jets vintso tse'e du'amotunáxtat je Nte'yam je y'ayook pan ka'a ve'e pan vya'nuxjada? ¹⁵ ¿Jets vintso tse'e du'avánadat pan ka'a ve'e je Nte'yam kyéxjada? Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vyaampa: "Ooye'e tyuntsoja ku ve'e je jayu jye'ya jetse'e je jayu duvaajnjada je oy kats je oy ayook." Jidu'um tse'e vya'añ.

¹⁶ Ax ka'a tse'e to'k ka'ajyji dumajapamda je oy kats je oy ayook. Ve'em xa ya'a ve'e ax jo'n je Isaías vyaajñ: "Maja Vintsán, ¿pants n'ite'e dujaanchja'vidup je ayook juu' atse'e je jayu nvaajnjip?" Jidu'um tse'e vyaajñ. ¹⁷ Ax ve'em tse'e, ku ve'e je jayu du'avánada je Cristo jye'e, y'amotunajxtup tse'e je jayu je ayook. Jets ku ve'e je jayu du'amotunaxta je ayook, van'it tse'e je jaanchja'vin tyukje'yajada.

¹⁸ N'amotutúvipts atse'e, ¿ka'a vine'e je jayu dumótudi ya ayook? Ve'em, myótudu xa je'e ve'e. Kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Yaktaan xa ve'e vinxup to'k it to'k naxviijn juu' je'e ve'e y'ava'nidu,
jets je myajin, je'ypts je'e ve'e vinxup to'k it to'k naxviijn jets je vaat joma ve'e ya tsajmit
it kyukaxa.

Jidu'um tse'e vya'añ. ¹⁹ N'amotutúvinuvaps atse'e, ¿ka'a vine'e je israeejlit jayu duvinmótudi ti ve'e tyijp juu' ve'e y'ixtu myótudu? Ve'em, vyinmótudu xa ve'e. Muto'k viijn, vyinmótudu tse'e pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. Kux jidu'ume'e je Nte'yam dunuujmi je israeejlit jáyuda, je Moisés tse'e tyukkojtsnajx:

Ejkjup ats miitse'e nyaktándat je jayu kajxta juu' atse'e nkajáyuvidup,
ve'emts ats miitse'e ntoojnjadat je jayu kajxta juu' ve'e oy dukapayo'ydup.

²⁰ Nay ve'empa je Isaías, nayja'vijuts je'e ve'e jets ya'a ve'e va'ajts du'avánat. Jidu'um tse'e je Nte'yam je Isaías dutukkojtsnajxy:

Xpaattuts atse'e je'eda pan pan jaty atse'e xka'ixtidup vye'na, naajknuke'xnatajkijuts atse'e jeja je'e vyinkujkta pan pan jatye'e dukah'amotutúvidu ats kajx.

²¹ Ax ku tse'e je Nte'yam dunukajts je israeejlit jayu, je Isaías tse'e tyukkojtsnajx, jidu'um tse'e vyaajñ: “Jóvum xaaj atse'e n'ix vintso ve'e je israeejlit jayu kuvyinmayumpijttini, kudumasooktini je kyo'oy joojntykinda, jetse'e kuy'itta oy joot ats maat, je'eda pan pan jatye'e kakatsupajktup jetse'e kyakatsuvinnótuda.”

11

Tyukmaq'tp tse'e je Nte'yam je israeejlit jayu

¹ N'amotutúvipts atse'e: ¿Tyunmasooktinuts je'e ve'e je Nte'yam je jyáyuda? ¡Ni vintsova xa je'e ve'e ve'em dukatuujn! Átsam xa je'e ve'e israeejlit jayu, je Abraham xa atse'e je chaan je kyooj, je'e atse'e nuto'k je Benjamín je chaan je kyooj. ² Ka'a xa ve'e je Nte'yam dumasa'ak je jyayu juu' ve'e jujpani vyinkoon. Mnuja'vidup xa miitse'e vintso ve'e vya'añ jep Kunuu'kx Jatyan kujxp jep joma ve'e je Elías dunu'aa'ni je israeejlit jayu jeja je Nte'yam vyinkujk. Jidu'um tse'e vyaajñ: ³ “Maja Vintsán, yak'oo'ktinu xa ve'e je m'ayook kojtsnajxpatajkta jetse'e dujaavdini je vojxpejtun joma ve'e myakvinja'vi myakvintsa'ki. Átsji xa ve'e jado'k taannu juu' ve'e mvinja'vijup mvintsa'kijup, ax xyak'oo'kuvaanduvaps atse'e.” ⁴ Ax jidu'um tse'e je Nte'yam y'atsoojvji: “Ka mítsjyap xa ve'e to'k juu' atse'e xtaajnjip, xtaajnjipnum xa atse'e nuvuxtojtuk miijl je yaa'tyajk juu' ve'e dukavinkoxkténidup je apamnax juu' ve'e Baal duxaaj.” Jidu'um tse'e je Elías yaknuujmi. ⁵ Nay ve'empa tse'e uxyam y'ijtpa. Nu'eejyjits je'e ve'e je Nte'yam vyinkoojnidi je myaa'yun kajx. ⁶ Je myaa'yun kajx tse'e je Nte'yam vyinkoojnidi; ka je'e kajxape'e ku ve'e dutoondi juu' ve'e oy. Kux pan je Nte'yame'e je jayu kuduvinkaajn je'e kajx ku ve'e dutonda juu' ve'e oy, ka'a tse'e maa'yun kuyaktij juu' ve'e je Nte'yam je jayu tyoojnijp.

⁷ ¿Ax vintsots je'e ve'e? Ka'a tse'e je israeejlit jayu dupaatti juu' ve'e jya'ixtidup; je nu'eejyjida pane'e je Nte'yam vinkoojniju, je'e tse'e dupaattu juu' ve'e je israeejlit jayu jya'ixtidup. Ax je numay jayu, mak tse'e vyimpijttini je vyinma'yunda. ⁸ Ve'em xa ya'a ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyan vya'añ: “Je Nte'yam tse'e mak pa'muxjudu je vyinma'yunda, uxyam paat tse'e dukavinjavada juu' ve'e jya'ixtup jetse'e dukavinmótuda juu' ve'e jyamótudup.” ⁹ Vaampa xa ve'e je David jidu'um:

Ooy tyunkayda tyun'oo'kta je jayu.

Va'an je Nte'yam tyoojnidini ax jo'n je tánuk juu' ve'e taamp jep kutay jaatp kuxe'e dukanujava jets je y'oo'kun je'e ve'e y'anajkxip, ve'em ax jo'n je jayu kyute'pxa jetse'e kyitu.

¹⁰ Va'an viints divimpijttini,

va'an dutsaachpaattini xa'ma kajx je jayu juu' ve'e ve'em dutoondup. Jidu'um tse'e vyaajñ.

Je Nte'yam tse'e duyaktsookp pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap

¹¹ N'amotutúvinuvaps atse'e, ku ve'e je israeejlit jayu kya'adi jep tokin jaatp, ¿tunvintókiduts je'e vine'e? ¡Ni vintsova xa je'e ve'e ve'em dukatuujn! Ku xa ve'e je israeejlit jayu tyokintoondi, je'e kajx tse'e tyukkadaakjidi je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ve'em tse'e je israeejlit jayu myu'ékjadat ku ve'e du'ixta jets je Nte'yame'e je maa'yun to'nuxjudup pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap.

¹² Ax ve'em tse'e, je israeejlit jayu je tyokin kajx tse'e je Nte'yam ooy dutunkunuu'kx pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. ¿Ax vintsots je'e n'ite'e nuyojk je kunoo'kxun dukamo'ot je israeejlit jayu ku ve'e dujaanchja'vidinuvat je Nte'yam?

¹³ Miitsta, ka je israeejlit jáyuvapta, jep xa ve'e juu' ats miitse'e ntukmukotsuvaandup. Je Nte'yam atse'e xvinkoon jets atse'e n'ítut je'e je kyukátsiva, je'e atse'e xkejxp jets atse'e je oy kats je oy ayook nvaajnjadat pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, je'e kajxts atse'e ooy ntunyakvinkopka ya toonk. ¹⁴ Ntsajkpts atse'e jetse'e ats je nmu'israeejlit jayu du'íxtat je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam mto'nuxjudup, ve'emts je'e ve'e du'íxtiduvat vintso ve'e je Nte'yam je maa'yun tyo'nuxjadat jetse'e ve'em dujayejptuvat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ¹⁵ Kux ku xa ve'e je Nte'yam dumasaak je israeejlit jayu, van'it tse'e dumujot'o'yi juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvap. Ax ku tse'e je Nte'yam dukuvajknuvat je israeejlit jayu, ve'em tse'e y'íttat ax jo'n kujyoojntykpajknuva je oo'kpatajk. ¹⁶ Pan yaktukmuyojxp xa ve'e je Nte'yam je juts juu' ve'e too'vajkp yakjajtsp, jye'eikajxpapts je'e ve'e nujom je juts juu' ve'e ux'ook yakjajtsp. Pan yaktukmuyojxp tse'e je Nte'yam je kup aa'ts, jye'eikajxpapts je'e ve'e nujom je kup axén.

¹⁷ Miitsta, ka je israeejlit jáyuvapta, ve'em xa miitse'eda ax jo'n to'k je yukjootmit olivos kup axén. Jets je israeejlit jayu, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n je olivos kup axén juu' ve'e kayu'uj katún. Ve'em xa ve'e je Nte'yam dutún ax jo'n kudukuspujx to'k je axén je olivos kup juu' ve'e kayu'uj katún jetse'e jem dupaajmji to'k je axén juu' ve'e yukjootmit olivos kup jetse'e to'k muk y'it maat je olivos kup juu' ve'e kayu'uj katún. Ax ve'em tse'e, je olivos kup juu' ve'e kayu'uj katún, ve'em ax jo'n je'e je ñaaj dumoojy je axén juu' ve'e jem ijt jetse'e yakkuspujx, jetse'e ve'em ax jo'n je olivos kúpjyam je ñaaj duma'a je yukjootmit kup je y'axén juu' ve'e jem yaktukmupa'mi, nay ve'empats miitse'e je kunoo'kxun xjayepta je kunoo'kxun kajx juu' ve'e je israeejlit jayu jyayejptu. ¹⁸ Ax ka'a tse'e xko'oyjavadat je israeejlit jáyuda. ¿Vintsose'e mnamyájajadat? Ve'em xa miitse'eda ax jo'n to'k je kup axén. Ax ka'a tse'e je kup axén je ñaaj duma'a je kup aa'ts, je kup aa'ts tse'e dumooyp je kup axén je ñaaj.

¹⁹ Nunjajtp tse'e ku ve'e nuto'k vya'anut: “Je'e kajx xa ve'e je kup axén yakkuspujx jets atse'e jem nyakpuujm.” ²⁰ Ve'emam xa je'e ve'e. Je'e kajx tse'e y'ítta ax jo'n je kup axén juu' ve'e yakkuspojx jetse'e kyoo'k'ijtni je kup maat juu' ve'e kayu'uj katún, kux ka'a ve'e dujaanchjávada je Nte'yam. Miits tse'e m'ijttup ax jo'n je axén juu' ve'e to'k muk ijtp je kup maat juu' ve'e kayu'uj katún, kuxe'e xjaanchjávada. Ka'a tse'e mnamyájajadat je'e kajx; nay'ix'ítjada ve'e jets ka'a ve'e m'íttat ax jo'n to'k je axén juu' ve'e je kup yaktukmupa'mi jetse'e yakkuspojxnuva. ²¹ Kux pan ka'a xa ve'e je Nte'yam dutukma't je israeejlit jayu juu' ve'e ijttup ax jo'n je avintso kup axén, ¿vintsose'e xnasjávada jets miitse'e mtukmo'otjadat pan ka'a ve'e xjaanchjávada? ²² Ya'a kajx tse'e n'íxumda vintso ve'e je Nte'yam va'ajts oy joot ñapyumju jets nay ve'empa vintso ve'e je mak tsachpaatun dupum. Mak tse'e je tsachpaatun dupuujmja pan pan jatye'e ijttup jep tokin jaatp; ax va'ajts oy joot tse'e ñapyumju miits maatta, je'e ve'e ku ve'e mnaajk'ítjada oy jayu je Nte'yam maat. Pan ka'a tse'e ve'em xtonda, ve'em tse'e mjajttuvat ax jo'n je'e jyajtti. ²³ Ax pan je israeejlit jayu tse'e dujaanchja'vidinuvap je Nte'yam, yakpaamdinuvapts je'e ve'e jómam y'ijtti, kux o'yixjup je'e ve'e je Nte'yam jetse'e jado'k nax jem dupaamnuvat. ²⁴ Miitsta, ka je israeejlit jáyuvapta, ve'em xa miitse'eda ax jo'n je olivos kup axén juu' ve'e yee'k jem yukjootm, van'it tse'e yakkuspujx jetse'e yakpaajmji juu' ve'e kyah'avintsokúpip, je olivos kup juu' ve'e kayu'uj katún. ¿Vintsots n'ite'e kya'o'yinuvat jetse'e yakpaamnuvat jado'k nax joma ve'e y'ijttup je israeejlit jayu? Je'e tse'e ijttup ax jo'n je avintso kup axén.

Ku je israeejlit jayu y'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm

²⁵ Utsta ajchta utsta tsá'ada, ntsajkp atse'e jetse'e xnujávadat juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki jetse'e kyayaknujava y'ijtt, ve'em tse'e mkanayjávajadat jets ooye'e juu' xtunnujávada. Ka'a xa ve'e je israeejlit jayu mak je vinma'yun dujayepta xa'ma kajx, van'it paatji ve'e ku ve'e pyo'okut pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, je'e tse'e dujaanchjávadap je Nte'yam. ²⁶ Ax ve'em tse'e nujom je israeejlit jayu dujayejptinit je

joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam vyaajñ jep Kunuu'kx Jatyán kujxp:

Yakjéjap tse'e je Yaktsookpa jem jerusaleenit kyajpun kajxm, je'e tse'e dutuknuvaatsnup je israeejlit jayu je tyókinda.

²⁷ Ya'ats je'e ve'e je kojstán juu' ats je'e ve'e nmasookjadap ku atse'e je tyokin ntuknuvaatstinit.

Jidu'um tse'e vyaajñ.

²⁸ Cho'oxpujkspts je'e ve'e je Nte'yam je israeejlit jáyuda kuxe'e dukajaanchjávada je oy kats je oy ayook. Miits je m'oyinda xa je'e ve'e ku ve'e dukajaanchjávada. Oyam tse'e vye'ema, tyukkonvaatsts je'e ve'e je Nte'yam jets je'e ve'e dujáyuvat, chajkpts je'e ve'eda je jyujpit jayu kajxta, je Abraham, je Isaac, maat je Jacob. ²⁹ Ka'a xa ve'e je Nte'yam duvinmatyíkuts pan pan je'e ve'e vyinkaamp jetse'e dukunuu'kx. ³⁰ Miitsta, ka je israeejlit jáyuvapta, ka'a tse'e xkatsupajkti je Nte'yam; ax uxyam tse'e je Nte'yam mtukmo'otjada kux ka'a ve'e je israeejlit jayu kyatsapakta. ³¹ Ax nay ve'empa tse'e, óyame'e je israeejlit jayu dukakatsapakta je Nte'yam, tukmo'otjadaps je'e ve'e, ve'em ax jo'n miitse'e uxyam mtukmo'otjada jo'n. ³² Je Nte'yam xa ve'e nujom je jayu duyaktaan jep tokin jaatp kuxe'e kyakatsapakjada. Ve'em tse'e dutuujn jetse'e to'k ka'ajyji dutukmo'otut.

“;Qoy xa ve'e je Nte'yam dutunnumaja dutunnujaancha!”

³³ ;Qoy xa ve'e je Nte'yam dutunnumaja dutunnujaancha! ;Va'ajts kuvij aa'k xa je'e ve'e jets ooy tse'e juu' dutunnujava! ;Pants n'ite'e o'yixjup jetse'e duvinmótuvut pan tyajxe'e jets vintso ve'e juu' dutún? ³⁴ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

;Pants je'e n'ite'e dunuja'vip ti vinma'yune'e je Maja Vintsán jyajejpp, pants je'e n'ite'e o'yixjup jetse'e je Nte'yam dukojtsvíjut?

³⁵ ;Pants je'e n'ite'e too'vajkp juu' tuduma'a jetse'e ux'ook kyuvejtuxjut?

Jidu'um tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ. ³⁶ Je Nte'yam xa ve'e nujom juu' jaty dupaam, je'e je chojkun kajx tse'e nujom juu' jaty duyakjeji, je'e je myajin kajx tse'e nujom juu' jaty y'it. ;Yakmaja yakjaanchats je'e ve'e je Nte'yam y'ijtnit xa'ma kajx! Amén.

12

Vintso je Nte'yam dutsak jetse'e je jayu jyoojntykat

¹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, kuxe'e je Nte'yam je jayu dunu'ixkada'aky, je'e kajxts ats miitse'e nmunoo'kxtukta jets je'e ve'e mnatyukvintsa'agajadat, je vintsa'kin juu' ve'e joojntykidup, juu' ve'e je Nte'yam natyukkatajkijup jets juu' je'e ve'e y'oyja'vip. Pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e ve'em je Nte'yam xvinjavadat xvintsa'agadat. ² Ka'a tse'e m'ukjoojntykidinit ax jo'n je jayu juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e, je'e ve'e jetse'e je mvinma'yun xyaktiktstinit, ve'em tse'e oy xnujavadat pan ti ve'e je Nte'yam chajkp, pan ti ve'e y'oyja'vip, pan ti ve'e oy jets va'ajts.

³ Je maa'yun kajx juu' atse'e je Nte'yam xtoojnji, je'e kajxts ats miitse'e nvaajnjada: Ka'a tse'e nujojkm maj mnayjavadat jets juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguipt; je'e ve'e jetse'e nuto'k nuto'k oy xpayo'oydat jetse'e xtóndat juu' ve'e mtukkadaakjudup, ve'em ax jo'n dupaa'ty du'akeega maat je jaanchja'vin juu' ve'e je Nte'yam mmooyjjudu.

⁴ May viijn xa ve'e je ni'kx je kopk dumaada, jem tse'e je kya'aj, jem tse'e je tyek, nay jempa tse'e juu' jaty viijnk. Ax juu' tse'e to'k ni'kx to'k kopk, kakje'e tse'e je tyoonk tyukkada'akyju. ⁵ Nay ve'empa tse'e, numay xa uu'me'eda, ax to'k muk tse'e n'ijtumda je Cristo maat jets to'k muk tse'e n'ijtumda nuto'k nuto'k, ve'em ax jo'n kun'ijtumdi to'k ni'kx to'k kopk je Cristo maat.

⁶ Ax ve'em tse'e dutsak jetse'e juu' nto'numdat vintso ve'e je Nte'yam je maa'yun je putajkin xmo'yumda to'k jado'k, ve'em ax jo'n xtukmutsojkumda. Pan yakmo'yumdu tse'e pan vintso ve'e nkojtsnajxumdat je Nte'yam je y'ayook, ve'em tse'e dutsak jetse'e nkojtsnajxumdat ax jo'n dupaa'ty du'akeega maat je jaanchja'vin juu' ve'e njayejpumdudup. ⁷ Pan yakmo'yumdu tse'e vintso ve'e je jayu mpatto'nimdat, ve'em tse'e nto'numdat. Pan yakmo'yumdu tse'e vintso ve'e je jayu ntuk'ixumdat je Nte'yam je y'ayook, ve'em tse'e nto'numdat. ⁸ Pan yakmo'yumdu tse'e vintso ve'e je jayu nyakjot'amajimdat, ve'em tse'e nto'numdat. Pan yakmo'yumdu tse'e vintso ve'e mputajkimdat je jayu pan pan jatye'e katih'ijtxjudup, ve'em tse'e oy mputajkimdat. Pan yakmo'yumdu tse'e vintso ve'e je jayu nyakkutojkimdat, oy tse'e nto'numdat. Pan yakmo'yumdu tse'e vintso ve'e oy jayu nnapya'mumjadat je'e maat pan pan jatye'e tsaachvinmaaydup, xoonduk aaj xoonduk joot tse'e ve'em nto'numdat.

⁹ Nachokjada to'k jado'k to'k aaj to'k joot. Ka'a tse'e xtsoktat je ka oyap; to'k aaj to'k joote'e mnaajk'itjadat je y'oy je'e maat. ¹⁰ Ooy tse'e mtunnachokjadat, ve'em ax jo'n dutsak jetse'e je Nte'yam je jyayu nachokjadat. Itada vintso ve'e mnavyintsa'agajadat vimpit atuj.

¹¹ Ooy tse'e xtuntsoktat jetse'e mtondat; ka'a tse'e mnoox'oo'ktat. Mutonda mupakta je Maja Vintsan to'k aaj to'k joot. ¹² Xoojntkpe'e mnaajk'itjadat je'e kajx ku ve'e je Maja Vintsan x'a'ixta. Mutenada tse'e ku ve'e mtsaachpaa'tta. Ijtp tse'e mtsapkotstat.

¹³ Putakada je Nte'yam je jyayu pan pan jatye'e katih'ijtxjudup. Napyamjada oy jayu maat je je'yva jayu.

¹⁴ Amotuda je Nte'yam jetse'e dukunoo'kxut pan pan jatye'e mjomtoojnjudup mtitoojnjudup, ka'a tse'e x'amotudat jetse'e je tyokin yaktukkuvettat.

¹⁵ Xoondukta je'e maat pan pan jatye'e xoojntktup. Ya'axta je'e maat pan pan jatye'e yaaxtup.

¹⁶ To'kji je vinma'yun xjayeptat nujom je jayu je y'o'yin kajxta. Ka'a tse'e mnamyajajadat; je'e ve'e mmaatnayjavajadap je jayu juu' ve'e kayakvintsa'kidup. Ka'a tse'e nnapyamjadat jets ooye'e juu' xtunnujavada.

¹⁷ Ka'a tse'e je jayu xtonumpijjadat juu' ve'e ka oyap pan pan jatye'e ti ka oyap mto'nuxjudup. Itada jetse'e xtondat juu' ve'e anañujoma je jayu y'oyja'vidup. ¹⁸ Tonda pan joma vaate'e m'o'yixjada jetse'e oy joot mjoonjtykadat maat anañujoma. ¹⁹ Utsta ajhta utsta tsa'ada, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, ka'a tse'e xtukkuvettat pan pan jatye'e mto'nuxjudup juu' ve'e ka oyap. Kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: "Je Maja Vintsane'e vaamp: Xtukkadaakp xa atse'e jets atse'e je jayu mpaajmjadat je tsaachto'nun, ntukkuvettapts ats je'e ve'e je tyokinda." ²⁰ Vaampap tse'e jidu'um: "Pan yu'oo'kjup xa ve'e juu' ve'e mtso'oxpajkjup, myakkayup tse'e; ax pan taatsip tse'e, myak'oo'kup tse'e. Kux ku xa ve'e ve'em xtónut, natyukjavajap tse'e je tyokin." Jidu'um tse'e vya'añ. ²¹ Ka'a tse'e mnamyaso'okjadat jetse'e je kyo'oy je'e myakkutojkuxjadat; ñojk'oye'e je kyo'oy je'e xyakkutojkjadat je'e kajx ku ve'e xtonda je y'oy je'e.

13

Vyinmajtsjup tse'e jetse'e nnapya'mumjadat jep je yakkutojkpa kya'p pya'tkup

¹ Ve'em xa ve'e dutsak jetse'e to'k ka'ajji je jayu ñapyamjut jep je'e kya'p pya'tkup juu' ve'e yakkutojktup, kux ka'a ve'e pan yakkutojkpa je kutojkun dujayep pan ka'a ve'e je Nte'yam mya'aju. Nujom tse'e pan pan jatye'e yakkutojktup, je Nte'yamts je'e ve'e paajmjudu. ² Ax ve'em tse'e, pan pan xa ve'e je yakkutojkpa dutso'oxpajkp, cho'oxpajkpapts je'e ve'e je Nte'yam kux ka'a ve'e dukuvuk juu' ve'e je Nte'yam pyavaampy. Pan pan tse'e dutso'oxpajkp je Nte'yam, je Nte'yamts je'e ve'e tukkuvétjadap. ³ Kux ka je'e kajxap xa ve'e je yakkutojkpa y'itta jetse'e du'atsa'agadat pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e oy, je'e kajxe'e jetse'e du'atsa'agadat

pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka óyap. Pan mtsojktup tse'e jetse'e je yakku-tojtkpa mkah'atsa'agajadat, tonda tse'e juu' ve'e tum oy, ve'em tse'e je yakkutojtkpa myakmájajadat, ⁴ kux je Nte'yam je'e ve'e tyoojnjp miits je m'o'yin kajxta. Ax pan je'e tse'e mtoondup juu' ve'e ka óyap, tsa'agada tse'e, kux ka koojyap xa ve'e je yakkutojtkpa je kutojkun dujayep jetse'e je tsaachto'nun dupámut, je Nte'yamts je'e ve'e moojyju je kutojkun jetse'e duyaktsaachpaa'tut je'eda pan pan jatye'e dutoondup juu' jatye'e ka óyap. ⁵ Je'e kajx tse'e dutsak jetse'e je jayu jep kutojkun pa'tkup ñaajk'ítjüt, ka je'e kajxyap tse'e jetse'e je tsaachpaatun kyapaa'tjüt, je'e kajxpa ve'e jetse'e je va'ajts vinma'yun dujayéput. ⁶ Je'e kajxpats miitse'e xmo'oda je kupa'mun je yakkutojtkpa, kux je Nte'yam je'e ve'e tyoojnjidup, je'ejam je'e ve'e jep ñu'ijtp jetse'e yakkutókut.

⁷ Kuvetta juu' ve'e myójidup. Pan pan xa ve'e tukkadaakjup je kupa'mun, ax mmo'odap tse'e. Pan pan tse'e tukkadaakjup jetse'e xyakmájajadat, ax myakmájadap tse'e. ⁸ Ni pana tse'e xkamuyójadat; je'ejyji ve'e je tsojkun juu' ve'e mnatyukmuyójidup to'k jado'k. Pan pan xa ve'e dutsojtkp je myujayu, ve'em tse'e dukutyún je Moisés je pyava'nun. ⁹ Kux jidu'ume'e je Moisés je pyava'nun vya'añ: “Ka'a tse'e xyakvintsa'kintókidat je navyajkun, ka'a tse'e myakjayu'oo'ktat, ka'a tse'e mme'e'tstat, ka'a tse'e ti xnas'ayóvadat.” Ax ya'a jets nujom je viijnk pava'nun, akojtsmúk tse'e tyañ jidu'um: “Tsokta je mmujantamda je mmutaktamda ve'em ax jo'n viinm mnachókjada.” ¹⁰ Pan pan xa ve'e dujajejpp je tsojkun, ka'a tse'e ti ka óyap dutuujnja je myujayu. Ax ve'em tse'e, je tsojkun kajx xa ve'e je jayu dukutyún je pava'nun.

¹¹ Je'e kajx tse'e je Nte'yam dutsak jetse'e ve'em xtóndat kux mnuja'vidupe'e jets najxpe'e je it. Ve'em tse'e m'ijttinit ax jo'n je jayu juu' ve'e pojttutkup ku ve'e mya'ajta jetse'e je choj duyakke'ekta, mnuja'vidupe'e jets támani ve'e je xaaj ku ve'e myiinnuvat je nYaktsookpamda Jesucristo, tá tse'e jyaa'ktámini je xaaj ku ve'e myiinnuvat jets ka'a ve'e ku ve'e njaanchja'vi'ukva'numdi. ¹² Ve'em xa ve'e uxyam ya it ax jo'n je it koo'tsna jetse'e javee'n yak'a'ix jetse'e je xaaj pyítsumut. Va'an tse'e dukoo'kto'numdini je kyo'oy je'e, je'e juu' ve'e je jayu tyoondup juu' ve'e ijttup ax jo'n je'eda juu' ve'e ijttup jeja akoo'ts it jaat; je'e ve'e nto'numdinup vintso ve'e n'amaadaaguimdat je kyo'oy je'e je makkin kajx juu' ve'e je Nte'yam xmo'yumdup, ve'em tse'e n'ijttumdit ax jo'n je'eda juu' ve'e ijttup jeja ajajtk it jaat. ¹³ Va'an tse'e dujoojntykimda ax jo'n dupaa'ty du'akeega, ve'em ax jo'n je jayu juu' ve'e joojntykidup jeja ajajtk it jaat. Ka'a tse'e ve'em nto'numdat ax jo'n je'eda pan pan jatye'e ooktup mookjudup, pan pan jatye'e juu' dujomtoondup dutitoondup, pan pan jatye'e je kats dutukmaatjajejptup je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyajejptup, pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguij, pan pan jatye'e nacho'oxpajkjjudup, jets pan pan jatye'e ejkjjudup jot'aajnjudup ku ve'e juu' kya'o'yixjada ax jo'n je viijnk jayu. ¹⁴ Jeme'e je Maja Vintsán Jesucristo y'am kya'm nmapya'mumjadat. Je'e maat tse'e n'ijttumdit ve'em ax jo'n je jayu dujajepta je vit juu' ve'e natyukxojxjudup. Ka'a tse'e nto'numdat juu' ve'e ntsojkumdup ya n'avintso vinma'yun kajxamda.

14

Ka'a tse'e ntókimpayo'yumdat je nmujaanchja'vivamda

¹ Kuvakta je mmujaanchja'vivada pan pan jatye'e duka'oynuja'vidup pan ti ve'e je Nte'yam chajkp; ax ka'a tse'e xkojtsvintsovdad ku ve'e oy dukavinmótuda. ² Jem xa ve'e je jaanchja'vivada juu' ve'e najja'vijidup jetse'e duja'kxtat to'k ka'ajyji ti jaty, jempa tse'e viijnktava juu' ve'e duka'oynuja'vidup ti ve'e je Nte'yam chajkp, tum je aajy je ojts tse'e jya'kxtup. ³ Je jaanchja'vivada pan pan jatye'e duja'kxtuvap je tsu'uts, ka'a tse'e duviijnk'ixtat je myujaanchja'vivada juu' ve'e je'ejyji duja'kxtup je aajy je ojts; jets je jaanchja'vivada juu' ve'e je'ejyji duja'kxtup je aajy je ojts, ka'ats je'e ve'e duviijnk'ixtuvat je myujaanchja'vivada juu' ve'e duja'kxtuvap je tsu'uts, kux kuvajkjudu

je'e ve'e je Nte'yam. ⁴ Nunjajtp tse'e ku ve'e vinkex ñunva'anut jets ka'a je'e ve'e vye'ema. Jidu'umts atse'e n'atsav: ¿Pants mitse'e tumpumju jetse'e xtokimpayo'oyut je viijnk jayu je tyoompa? Je vyintsán xa je'e ve'e va'anup pan oy je'e ve'e juu' ve'e tyuump uk pan ka'a. Ax tyónupts je'e ve'e juu' ve'e oy, kux o'yixjup je'e ve'e je Maja Vintsán jetse'e je jayu je y'oy je'e dutónut.

⁵ Jem xa ve'e je jaanchja'vivada juu' ve'e vinjava taandup jets ñumájipe'e to'k je xaaj jets ka'a ve'e jado'k je xaaj. Jempa tse'e je viijnk jaanchja'vivada juu' ve'e vinjava taandup jets akijpxa ve'e dunumájada nujom je xaaj. To'k jado'k tse'e vinjava tyándat pan vintso ve'e oy dupaa'tut du'akeegat. ⁶ Je'e juu' ve'e du'amaa'yidup to'k je xaaj jets ka'a ve'e jado'k je xaaj, ve'emts je'e ve'e dutonda jetse'e je Maja Vintsán duyakmájadat duyakjaanchadat; jets je jaanchja'vivada juu' ve'e dukah'amaa'yidup je xaaj juu' ve'e je myujaanchja'viva y'amaa'yidup, ve'em tse'e dutonda jetse'e je Maja Vintsán duyakmájiduvat duyakjaanchiduvat. Je jaanchja'vivada juu' ve'e duja'kxtuvap je tsu'uts, ve'em tse'e dutonda jetse'e je Maja Vintsán duyakmájadat duyakjaanchadat, kux kyukojsjidup je'e ve'e je Nte'yam je'e juu' ve'e kyaaydup y'ooktup. Je jaanchja'vivada juu' ve'e dukaja'kxtup je tsu'uts, ve'em tse'e dutonda jetse'e je Maja Vintsán duyakmájiduvat duyakjaanchiduvat, kyukojsjiduvapts je'e ve'e juu' ve'e kyaaydup y'ooktup.

⁷ Ni pánats uu'me'eda juu' ve'e kajoojntykip je y'avintso je'e kajx, jets ni pánats uu'me'eda juu' ve'e ka'oo'kp je y'avintso je'e kajx. ⁸ Pan joojntykindup xa ve'e, je Nte'yam kajxts uu'me'e njoojntykimda; jets pan oo'kumdup tse'e, je Nte'yam kajxpts uu'me'e n'oo'kumduva. Ax ve'em tse'e, pan joojntykindup tse'e uk pan oo'kumdup tse'e, je Nte'yam je jyáyuts uu'me'eda. ⁹ Je'e kajx xa ve'e je Cristo y'uk'aa'k jetse'e jyojntykpajknuva jetse'e dunuvintsánikáxut nujom pan pan jatye'e joojntykidup jets nujom pan pan jatye'e oo'ktu.

¹⁰ Kux tse'e ve'em, ¿tyajxts miitse'e jemda juu' ve'e vaandup jets ka'a je'e ve'e y'oya juu' ve'e tyoondup je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a? ¿Jets tyajxts miitse'e jemdava juu' ve'e duko'oy'ixtup je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a? Ka'a tse'e xtukkadaakumda jets je'e ve'e ntokimpayo'yumdat, to'k jado'k uu'me'e nje'yumdinit jem je Nte'yam vyinkojkm, ax je'ets uu'me'e xtokimpayo'yumdap. ¹¹ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Vaamp xa ve'e je Maja Vintsán:

“Tyúvam atse'e nva'añ jets nujom atse'e je jayu xvinkoxkténadat, nujom tse'e vya'andat jets pyaatyp y'akeegup je'e ve'e juu' atse'e ntuump.”

Jidu'um tse'e vya'añ. ¹² Ax ve'em tse'e, nuto'k jaty uu'me'e je cuenta je Nte'yam nmo'yumdinit pan vintso ve'e juu' jaty tuntónumda tunkojtsumda.

Ka'a tse'e je jayu ntukmasoókumdat je Nte'yam je tyoo'

¹³ Je'e kajx tse'e, ka'a tse'e n'uktokimpayo'yumdinit to'k jado'k, je'e ve'e mpayo'yumdap vintso ve'e je n'útsamda je n'ajchamda jets je n'útsamda je ntsa'aamda nkatukmasoókumdat je Nte'yam je tyoo'. ¹⁴ Kux atse'e to'k muk n'it je Maja Vintsán Jesús maat, je'e kajxts atse'e vinjava ntañ jets ka'a ve'e tii ni tía juu' ve'e yaktokintoomp je y'avintso je'e. Ax pan je jayu tse'e dúnasja'vip jets jeme'e juu' ve'e yaktokintoomp, yaktokintoompts je'e ve'e ku ve'e je jayu dutún juu' je'e ve'e ñasja'vip jets ka'a je'e ve'e y'oya. ¹⁵ Ax pan ñasja'vidup tse'e je m'utsta je m'ajchta ukpu je m'utsta je mtsa'ada jets ka óyap je'e ve'e juu' ve'e mtoondup, je'e kajx ku ve'e du'ixta juu' ve'e mja'kxtup, mkatsojktup tse'e je m'utsta je m'ajchta ukpu je m'utsta je mtsa'ada ku ve'e ve'em xtonda. Ka'a tse'e xyakvintókidat je jayu juu' ve'e je Cristo kyu'oo'ki, je'e kajx ku ve'e xja'kxta juu' je'e ve'e ñasja'vip jets yaktokintoomp je'e ve'e. ¹⁶ Oyame'e xnujávada jets nvaat je'e ve'e xtóndat juu' ve'e mtoondup, ka'a tse'e ve'em xtóndat pan je jayu ve'e dúnasja'vidup jets to'kin je'e ve'e juu' ve'e mtoondup. ¹⁷ Kux ku xa ve'e je jayu y'it jem

je Nte'yam y'am kya'm, ka'a tse'e duyakvinkópkada juu' ve'e kyaaydup y'ooktup, je'e ve'e yakvinkópkidup jetse'e dutóndat juu' ve'e pyaatyp y'akeeguij, je oy joot dujayéptat, jetse'e xyoonduktat je Espíritu Santo kajx. ¹⁸ Pan pan xa ve'e je Cristo ve'em dumutoomp dumupajkp, oy joots je'e ve'e y'it je Nte'yam maat, íxjuduvaps je'e ve'e je jayu jets vintso ve'e dutún juu' ve'e oy.

¹⁹ Ax ve'em tse'e, ve'em xa ve'e dutsak jetse'e nto'numdinit nkojtsumdinit vintso ve'e oy joot nmamyu'ijtumjidinit to'k jado'k jetse'e makk aaj makk joot n'ijtumdinit to'k muk je Cristo maat. ²⁰ Je'e juu' ve'e je Nte'yam tyoon, ka'ats miits je'e ve'e xyakvintókídat je'e kajx juu' ve'e mkaaydup m'ooktup. Nvaat tse'e je jayu dukáyut du'oo'kut jyajuu' kaakyaanaaja; ax tókints je'e ve'e ku ve'e je jayu dukay du'uu'k juu' ve'e je viijnk jayu tukmasookjup je Nte'yam je tyoo'. ²¹ Pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jets ka'a miitse'e je tsu'uts xja'kxtat, ka'a ve'e je tsaaydum pa'ajk naaj x'oo'ktat, ni ti viijnka ve'e xkatóndat pan je'e kajxe'e je m'utsta je m'ajhta ukpu je m'utsta je mtsa'ada dumaso'okta je Nte'yam je tyoo'. ²² Pan ti ve'e mjaanchja'vidup jetse'e xtóndat ya'a kajx, jeja tse'e je Nte'yam vyinkujkji dutsak jetse'e ve'em xjaanchjávadat. Xoon je'e ve'e je jayu juu' ve'e dunuja'vip jets oy je'e ve'e juu' ve'e tyuump. ²³ Ax je jayu juu' ve'e mejtsvinmaayp, tokintoompts je'e ve'e ku ve'e juu' dukay duju'kx jetse'e dukajaanchjáva jets oy je'e ve'e ku ve'e ve'em dutún. Kux pan ti ve'e je jayu tyoondup jetse'e dukajaanchjávada jets oy je'e ve'e, tókints je'e ve'e ku ve'e ve'em dutonda.

15

Va'an duto'numda pan vintso ve'e je viijnk jayu du'oyjávadat

¹ Uu'mda, pan pan jatye'e dunuja'vidinup je Nte'yam je y'ayook, ve'em tse'e dutsak jetse'e mputajkimdat pan pan jatye'e duka'oynuja'vidup ti ve'e je Nte'yam chajkp, ka'a tse'e nto'numdat vintso ve'e viinm n'oyja'vimda, ² je'e ve'e nto'numdap juu' ve'e je nmujaanchja'vivamda y'oyjávadap jetse'e y'ítut je'e je y'o'yin kajxta, ve'em tse'e je Jesucristo nuyojk dujaanchjávadat. ³ Kux ni je Criistova ve'e dukatuujn vintso ve'e viinm du'oyjava, ve'em ax jo'n dunuujmi je Tyee', ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jo'n: “Ku tse'e je jayu mvinkojtspejtjidi, ats tse'e xtukkadakkajx.” Jidu'um tse'e dunuujmi. ⁴ Nujom tse'e juu' jatye'e jatyán ijtp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, je'e kajxts je'e ve'e yakjatyaañ jetse'e xtuk'íxumdat, jetse'e makk aaj makk joot nmuténimdat juu' jatye'e nyaknajxumdap, jetse'e je jot'amajin njayejpumdat van'it paat ku ve'e ve'em tyoojninit kyojtsjinit ax jo'n jep javyet. ⁵ Je Nte'yam, juu' ve'e je jayu dumakkinmooyp jetse'e juu' dumuténat jetse'e duyakjot'amaja, je'e tse'e dutónup vintso ve'e kippx je vinma'yun xjayéptat, ve'em ax jo'n je vinma'yun juu' ve'e je Cristo Jesús jyayejpp. ⁶ Ax ve'emts miitse'e to'k ka'ajyji to'k aaj to'k joot xyakmájadat xyakjaanchadat je Dios Tee' jets je nMaja Vintsánamda Jesucristo.

Yakvaajnjidu ve'e je oy kats je oy ayook pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap

⁷ Ax ve'em tse'e, ve'em ax jo'n je Cristo mkuvákjada, ve'em tse'e mnakyuvákjadat to'k jado'k, ve'em tse'e xyakmájadat xyakjaanchadat je Nte'yam. ⁸ Kux juu' xa ats miitse'e nvaajnjidup, ya'ats je'e ve'e: Miine'e je Cristo jetse'e dumutónut dumupákut je Nte'yam je israeejlit jayu je y'o'yin kajxta. Ku ve'e ve'em dutuujn, yaknuke'xnatajkits je'e ve'e jets kyutyuumpe'e je Nte'yam je y'ayook jetse'e ve'em tyónjut juu' ve'e je Nte'yam tyukvinva'ni je jujpit jáyuda, je Abraham, je Isaac, maat je Jacob. ⁹ Je'e kajx tse'e myiimpa jets pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, je'e tse'e duyakmájidinup duyakjaanchidinup je Nte'yam kuxe'e tyukmo'tjuduva, ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Nyakmájap nyakjaanchapts ats mitse'e je numay jayu maat juu' ve'e ka je israeejlitap, ávupts atse'e mits je mmajin je mjaanchin kajx.

¹⁰ Jado'k nax tse'e jidu'um vyaampa:
 Miitsta, pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvapta,
 xoondukta maat je'eda juu' ve'e je Nte'yam vinkoojnjudu.

¹¹ Vaampap tse'e jidu'um:

Nujome'e pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap,
 yakmájada yakjaanchada je Maja Vintsán,
 ve'em tse'e, yakmájada yakjaanchada je Maja Vintsán nujom je jáyuda.

¹² Jidu'um tse'e je Isaías jep Kunuu'kx Jatyán kujxp dujatyampa:

Yakjéjap xa ve'e to'k je Isaí je chaan je kyooj pane'e duyakkutojkjap vinxup to'k it to'k
 naxviijn,

jem tse'e je Isaí je chaan je kyooj y'am kya'm ñapyaajmjidinit juu' ve'e ka je israeejlit
 jáyuvapta.

Jidu'um tse'e je Isaías dujatyaaajñ.

¹³ Je Nte'yam, juu' kajxe'e n'a'ixumda je y'oy je'e juu' ve'e miimpnum, je'e tse'e
 xoojntkp myak'ítjadap jets je oy joot maat kuxe'e je'e xjaanchjávada, ve'em tse'e je Espíritu
 Santo je myakkin kajx nuyojk oy xnuja'vi'ata'atstat jets tyúvam je'e ve'e je y'oy je'e juu'
 ve'e m'a'ixtup.

¹⁴ Utsta ajchta utsta tsa'ada, nuuja'vip atse'e jets oy jayu miitse'eda jets ooye'e juu'
 xtunnujávada, jets m'o'yixjudupe'e jetse'e mnatyuk'ixjadat to'k jado'k. ¹⁵ Oyam tse'e
 vye'ema, yap atse'e nak kujxp nnayjávaja jets ats miitse'e juu' ntukjaa'myétstat. Je'e
 kajxts atse'e ve'em nmayjávaja kuxe'e ats je Nte'yam je maa'yun xtoojnji ¹⁶ jets atse'e
 je Cristo Jesús nmutónut nmupákut je'e je y'o'yin kajxta pan pan jatye'e ka je israeejlit
 jáyuvap. Nvaajnjudupts ats je'e ve'e je oy kats je oy ayook juu' ve'e je Nte'yam yakmiin
 yaja naxviijn, ve'em tse'e y'ijttinit je vintsá'kin juu' ve'e je Nte'yam y'oyja'vip, ve'em ax
 jo'n ats je'e ve'e je Nte'yam kuntukvintsá'kidi, ve'em tse'e y'ijttinit je Nte'yam je jyayu je
 Espíritu Santo kajx.

¹⁷ Ax ve'em tse'e, ooy atse'e ntuntukxoonduk juu' ve'e je Nte'yam tyoon kyojts ats
 kajx, ats, nuto'k juu' ve'e ijtp to'k muk je Cristo Jesús maat. ¹⁸ Nayja'vijup atse'e
 jets je'ejyji atse'e nkótsup juu' ve'e je Cristo tyoon kyojts ats kajx jets ve'em pan pan
 jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, je'e tse'e dukatsapáktap je Nte'yam, ve'em juu' jatye'e
 tyoon kyojts ats kajx ¹⁹ ku ve'e je mújit nuja'vin jetse'e je majin dutuujn jets ku atse'e
 je Espíritu Santo xyakmakpujk. Ax ve'emts atse'e je jayu nvaajnjkujx je oy kats je
 oy ayook jem jerusaleenit kyajpun kajxm jetse'e jem paat jye'ya iliiricovit y'it jootm.

²⁰ Ijtpts atse'e ntsak vintso atse'e je jayu nvaajnjudat je oy kats je oy ayook joma ve'e
 je Cristo jye'e kyayaknujávana, ka'ats atse'e ve'em ntónut ax jo'n je jayu juu' ve'e je tajk
 dujaa'kyakvimpejtp joma ve'e je viijnk jayu je tajk dutsoo'nduk. ²¹ Ve'em atse'e ntsak
 jets atse'e ntónut ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Je'eda pan pan jatye'e kayakvaajnjudupna,

y'ixtaps je'e ve'e,

jets je'eda pan pan jatye'e dukamótudupna,

vyinmótudaps je'e ve'e.

Jidu'um tse'e vya'añ.

Ñuvinma'yi tse'e je Pablo jetse'e ñajkxut jep Roma

²² Kux atse'e ve'em ntun, je'e kajxts atse'e xka'o'yixju jets ats miitse'e najkx nku'ixta,
 óyam atse'e may náxani njanupaamdúka. ²³ Ax uxayam tse'e, ta atse'e nton'avaada yaja
 it jaat joma atse'e tunnaxy tuntaka. Jékani jets uxayam paat atse'e ooy njatuntsak jets
 atse'e n'ítut miits maatta, ²⁴ a'ixpts atse'e jets x'o'yixjup atse'e tsojk. Nku'ixuvaandup
 ats miitse'e naxyji ku atse'e nnajkxut jep españait y'it jaatp. Ku ve'e vee'n je it ñáxut
 jetse'e xyoondukut ats ya n'aaj ya njoot ku atse'e n'ítut miits maatta, van'itts ats miitse'e

xputákadat jets atse'e njaa'knajkxut jep España. ²⁵ Ax najkxpts aatse'e uxyam jem Jerusalén jets aatse'e je putajkin nmo'odat je Nte'yam je jyayu juu' ve'e jem ijttup. ²⁶ Kuxe'e je jaanchja'vivatajk juu' ve'e tsuunidup jem macedóniait y'it jootm jets yaja acáyait y'it jaat, je'e tse'e dunupaajmtkidu jetse'e je putajkin dutuknukéxtat je Nte'yam je jyayu pan pan jatye'e ayooovdup jem Jerusalén. ²⁷ Y'oyja'vidu tse'e jetse'e ve'em dutóndat, ax pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e, kux ve'eme'e tyukkada'akjada. Kux je'e pan pan jatye'e ijttup ka je israeejlit jáyuvap, je'e tse'e dujajejptup je oy kats je oy ayook maát je'eda pan pan jatye'e israeejlit jayu jetse'e ve'em dujajejptuvat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e je israeejlit jayu yaktukputákadat juu' ve'e y'ixtup jyajejptup pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. ²⁸ Ax ve'em tse'e, ku ve'e yaktukkataka vye'nat ya putajkin juu' ve'e yakmojktup, van'itts atse'e jep España nnajkxut, ve'emts ats miitse'e naxyji nku'ixtat. ²⁹ Oy xa atse'e nnujava jets ooye'e je Cristo xtunkunoo'kxumdat ku atse'e jem nmajkxut jets ats miitse'e nvaajnjadat je oy kats je oy ayook.

³⁰ Utsta ajchta utsta tsá'ada, je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx jets je tsojkun kajx juu' ve'e je Espíritu Santo xmo'yumdup, je'e kajxts ats miitse'e nmunoo'kxtukta jets atse'e to'k aaj xputákadat, atse'e xnutsapkótstat. ³¹ Amótuda to'k aaj je Nte'yam jets atse'e xtuknuva'atsut je tsaachto'nun juu' atse'e xtoojnjavaandup je'e pan pan jatye'e dukajaanchja'vidup je Jesucristo jem Judea, jets nay ve'empa ve'e oy yakkuvákut je putajkin juu' ve'e yaktukkátakadap je Nte'yam je jyayu juu' ve'e tsuunidup jem Jerusalén. ³² Pan vaamp tse'e je Nte'yam, van'itts atse'e nje'yat va'ajts xoojntkp joma ve'e miitsta jets atse'e njot'amájat ku ve'e nku'ixtat. ³³ Je Nte'yam, juu' ve'e duyajkp je oy joot, je'e maát tse'e m'ijttinit. Amén.

16

Ku je Pablo máyam je Dios dukejx

¹ Oy jayu je'e ve'e je Febe, nuto'k je n'útsamda je ntsa'aamda juu' ve'e je Nte'yam dumutoomp dumupajkp je jaanchja'vivatajk maát juu' ve'e nay'amojkijidup jem cen-créait kyajpun kajxm. ² Oy yakxon tse'e xkuváktat je Maja Vintsán kajx, ve'em ax jo'n dupaa'ty du'akeega jetse'e dutóndat je Nte'yam je jyayu. Putákada to'k aaj ya Febe pan ti jatye'e ka'ijtuxjup, kux numaye'e je jayu juu' ve'e pyutajki, xputajki atse'e viinm.

³ Máyame'e to'k aaj je Dios xmo'odat je Priscila jets je Aquila, je'e juu' atse'e ntukmaatmutoondup ntukmaatmupajktup je Cristo Jesús. ⁴ Viinm xa je'e ve'e jep kutsa'aga jaatp ñaajktaajnjidi ats kajx. Nkukojsjidupts atse'e, ax ka átsjyap tse'e, ve'empa ve'e nujom je utsta je ajchta jets je utsta je tsá'ada pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. ⁵ Máyame'e to'k aaj je Dios xmooyduvat je utsta je ajchta jets je utsta je tsá'ada juu' ve'e nay'amojkijidup jem je Priscila jets je Aquila tyak'amda. Máyame'e to'k aaj je Dios xmooyduvat je Espaneto juu' atse'e nmaatnayja'vijup jets atse'e ooy ntuntsak. Je'e ve'e mutoo'vajkp dujaanchja'vi'ukvaan je Cristo yaja acáyait y'it jaat. ⁶ Máyame'e to'k aaj je Dios xmooyduvat je María juu' ve'e ooyani tuntoomp miits maatta. ⁷ Máyame'e to'k aaj je Dios xmooyduvat je Andrónico jets je Junias, ats je nmu'israeejlit jáyuda juu' atse'e nmaatpoxuntaktsuunidu, ñumájjidup je'e ve'e je kukátsiva maatta jetse'e too'vajkp to'k muk y'ijtti je Cristo maát jets ka'a ve'e ats.

⁸ Máyame'e to'k aaj je Dios xmo'odat je Amplias juu' atse'e ooy ntuntsajkp je Maja Vintsán kajx. ⁹ Máyame'e to'k aaj je Dios xmooyduvat je Urbano juu' ve'e ntukmaatmuto'numdudup ntukmaatmupajkumdudup je Cristo Jesús, nay ve'empa je Estaquis juu' atse'e ooy ntuntsojkkap. ¹⁰ Máyame'e to'k aaj je Dios xmooyduvat je Apeles juu' ve'e oy duyaknuké'xnatajki jets jyaanchja'vipe'e je Cristo. Mooyduva to'k aaj máyam je Dios je jayu juu' ve'e tsuunidup jem je Aristóbulo tyak'am. ¹¹ Máyame'e to'k aaj je Dios xmooyduvat ats je nmu'israeejlit jayu Herodión, nay ve'empa je jayu juu'

ve'e tsuunidup jem je Narciso tyak'am juu' ve'e je Maja Vintsán dujaanchja'vidup. ¹² Máyame'e to'k aaj je Dios xmooyduvat je Trifena jets je Trifosa juu' ve'e je Maja Vintsán dumutoondup dumupajktup, nay ve'empa je n'útsamda je ntsa'aamda Pérsida, juu' ve'e ooy ntuntsojkumdup jetse'e jékani je Maja Vintsán dumutún dumupuk. ¹³ Máyame'e to'k aaj je Dios xmooyduvat je Rufo, juu' ve'e je Maja Vintsán vinkoojnju, nay ve'empa je tyaak, juu' atse'e ntaakja'vip. ¹⁴ Máyame'e to'k aaj je Dios xmooyduvat je Asíncrito, je Flegonte, je Hermas, je Patrobas, je Hermes, jets je utsta je ajhta jets je utsta je tsa'ada juu' ve'e ijttup je'e maatta. ¹⁵ Máyame'e to'k aaj je Dios xmooyduvat je Filólogo jets je Julia, je Nereo jets je cha'a, je Olimpas, jets nujom je Nte'yam je jyayu juu' ve'e ijttup je'e maatta.

¹⁶ Nachee'njada to'k jado'k je tsojkun maat je Maja Vintsán kajx. Joma jatye'e ñay'amókajada je jaanchja'vivatajka, to'k ka'ajji tse'e mkejxuxjada máyam je Dios.

¹⁷ Utsta ajhta utsta tsa'ada, nmunoo'kxtktupts ats miitse'eda jetse'e xtun'íxtat je'eda pan pan jatye'e je jayu duyaknavya'kxjudup jetse'e dutukmaso'okta je Nte'yam je tyoo', kux juu' ve'e je jayu tyuk'íxtup, ka'ats je'e ve'e ñavyaa'tyju je ixpajkun juu' ve'e je Nte'yam je jyayu mva'nuxjudu. Ka'a tse'e mnaajk'ítjadat je'e maat pan pan jatye'e ve'em dutoondup je ka óyap. ¹⁸ Ka je Cristo Jesusap xa je'e ve'e myutoondup myupajktup, je y'avintso vinma'yune'e yaktoondup, vyin'aa'ndupts je'e ve'eda pan pan jatye'e oy dukanuja'vidup je Nte'yam je y'ayook, je'e ve'e ku ve'e tsoj kyotsta jets je'e juu' ve'e je jayu y'oyja'vip. ¹⁹ Anañujoma xa ve'e je jayu dunujávada vintso miitse'e xkuvakta je oy kats je oy ayook, je'e kajxts atse'e nxoonduk. Ntsajkpts atse'e jetse'e vij m'íttat vintso ve'e xtóndat je y'oy je'e jets ka'a ve'e vij m'íttat vintso ve'e xtóndat je kyoy je'e. ²⁰ Ax je Nte'yam, juu' ve'e je oy joot xmo'yumdudup, je'e tse'e duyakvintókiyup je Satanás jetse'e y'ijtnit jep mtekupa'tkupta. Je nMaja Vintsánamda Jesucristo tse'e mkunoo'kxjadap.

²¹ Máyame'e je Dios mkejxuxjada ya Timoteo juu' atse'e ntukmaatmutuump ntukmaatmupujkp je Cristo. Máyame'e je Dios mkejxuxjuduva je Lucio, je Jasón, jets je Sosipater, ats je nmu'israeejlit jáyuda.

²² Ats, je Tercio, je'ets atse'e njaayp juu' atse'e uxyam yaktuknuujmip, nay ve'empats ats miitse'e ntuknukexta máyam je Dios je Maja Vintsán kajx.

²³ Máyame'e je Dios je Gayo mkejxuxjada, je'ets atse'e tuxyak'itupaa'ty yaja tyak'aajy joma ve'e ñay'amókajada je jaanchja'vivatajka. Mkejxuxjuduvap tse'e máyam je Dios je Erasto juu' ve'e je kajpun je myeen duka'mip. Máyame'e je Dios mkejxuxjuduva je uts je ajch juu' ve'e duxaaj Cuarto.

²⁴ Je nMaja Vintsánamda Jesucristo tse'e mkunoo'kxjadap anañujoma. Amén.

Ku je Pablo kyojtskukajxini

²⁵ Yakmaja yakjaancha tse'e je Nte'yam y'ijtnit, je'e juu' ve'e oyixjup jetse'e mak aaj mak joot myak'ijtidinit, ve'em ax jo'n dumaatnavyaa'tyju je oy kats je oy ayook juu' atse'e ntukka'amaayp, je Jesucristo jye'e, juu' ve'e je Nte'yam je jayu tyuknuja'vi jetse'e jujpani kyayaknujava y'ij. ²⁶ Ax uxyam tse'e, va'ajts nujávats ya'a ve'e tyañ je'e kajx juu' ve'e jyatyaandu jep Kunuu'kx Jatyán kujxp je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka, ve'em ax jo'n je Nte'yam, juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, je'e tse'e je jayu dupavaan jetse'e du'avánadat ya ayook pan joma ve'e je jayu chaanada to'k it to'k naxviijn, ve'em tse'e je Nte'yam dujaanchjávadat jetse'e dukatsapáktat.

²⁷ ¡Yakmaja yakjaancha tse'e je Nte'yam y'ijtnit xa'ma kajx, je'e'jyji ve'e to'k nujom dunuja'vikajxp! ¡Je Jesucristo kajx tse'e ve'em yaktoonit! Amén.

Ya'a tse'e je muto'k nak juu' ve'e je Pablo tyuknuja'yi je jaanchja'vivatajk jep Corinto

¹ Atse'e je Pablo, je Nte'yam atse'e xvinkoon jets atse'e n'ítut je Jesucristo je kyukátsiva. Ats jets je n'útsamda je n'ajchamda Sóstenes, ² máyam aatse'e je Dios ntuknukexta je jaanchja'vivatajk juu' ve'e nay'amojkijidup jem corintovit kyajpun kajxm. M'ijttupe'e je Nte'yam je jyayu je'e kajx ku ve'e to'k muk m'itta je Cristo maat. Je Nte'yam tse'e myaaxuxjudu jetse'e mjoontykidinit ax jo'n je'e ve'e dutsak. Máyam aatse'e je Dios ntuknukexxtuva anañujoma je jayu juu' ve'e jyajoma'itukujxa duvinja'vidup duvintsa'kidup je nMaja Vintsánamda Jesucristo, je'e je Myaja Vintsanda jets uu'm nje'emdava. ³ Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'imdudup, jets je nMaja Vintsánamda Jesucristo, je'e tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijttinit je'e je y'oy joot maatta.

Njayejpumdupe'e je maa'yun je putajkin je Cristo kajx

⁴ Ijtp atse'e je Nte'yam nkukajtsja miits kajxta kux mkunoo'kxjudup miits je'e ve'e je Cristo Jesús kajx. ⁵ Kux tse'e m'itta to'k muk je Cristo maat, je'e kajx tse'e je Nte'yam mmo'ojada to'k ka'ajyji je maa'yun je putajkin, ve'em tse'e xnujávada juu' ve'e tyúvam jets oy je'e ve'e juu' ve'e mkojtstup. ⁶ Makk tse'e mtanda to'k muk je Cristo maat kuxe'e xjaanchjávada je Cristo jye'e juu' aats miitse'e nvaajnjudu. ⁷ Ax ve'em tse'e, namvaat tse'e x'a'ixta je nMaja Vintsánamda Jesucristo, ka'a tse'e mka'ijtuxjada je maa'yun je putajkin juu' ve'e je Nte'yam yajkyp. ⁸ Je'e tse'e myak'ítjadap makk aaj makk joot, ve'em tse'e ni ti tókina mkayakpaatjadat ku ve'e je Jesucristo myiinnuvat. ⁹ Je Nte'yam, kyutyuumpts je'e ve'e je'e je y'ayook, je'e tse'e xvinko'numdu jetse'e n'ijtumndinit je y'Onuk Jesucristo maat, uu'm je nMaja Vintsánamda.

Ku je jaanchja'vivatajk kijpx je vinma'yun dukajayejpti

¹⁰ Utsta ajchta utsta tsá'ada, je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx ats miitse'e nmunoo'kxtukta jetse'e kijpx je vinma'yun xjayejptinit. Ka'a tse'e mnapyajkva'kxjadat; tsoj yaxxone'e mjoontykadat mnaxviijnadat, to'kji je mvinma'yunda to'kji je mja'vinda. ¹¹ Utsta ajchta utsta tsá'ada, je'e kajxts atse'e ve'em nva'añ kux ta atse'e je kats nmotu jets mnapyajkva'kxjudupe'e. Je Cloé je jyáyuts atse'e tuxnaajmada. ¹² Je'ets atse'e ntijp jets to'k jado'ke'e kakje'e je vyinma'yun dupamda. Jem xa ve'e juu' ve'e vaandup: “Je Pablo xa atse'e mpanujkxp.” Jem tse'e juu' ve'e vaandupap: “Je Apolos xa atse'e mpanujkxp.” Jempa tse'e juu' ve'e vaandupap: “Je Pedro xa atse'e mpanujkxp.” Nay jempa tse'e juu' ve'e vaandupap: “Je Cristo xa atse'e mpanujkxp.” ¹³ ¿Jadi pajkva'kxy vine'e je Cristo y'it? ¿Ukpu ats, je Pablo, ats vine'e cruuzpejt miits kajxta? ¿Ukpu ats je nxaaj kajx miitse'e mnapejtti? ¹⁴ Nkukojsjip xa atse'e je Nte'yam jets ni pana ats miitse'e nkayaknapejtti, je Criispoi ve'e jets je Gayo, ¹⁵ ax ve'em tse'e ni pana kyava'anut jets ats je nxaaj kajxe'e mnapejtti. ¹⁶ Nyaknapejtpadamna atse'e je Estéfnas maat pan pan jatye'e jep jyuump tyujkp. Ka'ats atse'e n'ukjaa'myejtsni ku atse'e viijnk nyaknapejtpa. ¹⁷ Kux ka yaknapejtpap xa atse'e je Cristo xkejx, je'e ve'e jets atse'e je jayu nvaajnjadat je oy kats je oy ayook, je Jesucristo jye'e, je'e juu' ve'e xku'oo'kimdu jem cruz kajxm jetse'e makk n'ijtumndinit to'k muk je'e maat. Ax ka'ats atse'e je tsújit ayook nyaktún jetse'e je jayu koojyji dutsojjáavadat je ayook juu' atse'e nkajtsp.

Je ayook juu' ve'e je Pablo je jayu vyaajnji

¹⁸ Je ayook juu' aatse'e je jayu nvaajnjudup, ya'ats je'e ve'e: Je Cristo xa ve'e xku'oo'kimdu jem cruz kajxm. Tukxi'ik katsts je'e ve'e yakjávajada pan pan jatye'e vintókidup; ax

uu'mda, juu' ve'e je Nte'yam yaktsookjudup, je Nte'yam je myákkints je'e ve'e. ¹⁹ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Nyaknuke'xnatakap xa atse'e jets ka'a je'e ve'e tyun je'e je y'ayook juu' ve'e natyijjudup kuvij jáyuda,

ka'ats je'e ve'e tyoompa je'e je y'ayook pan pan jatye'e natyijjudup vinmótuva ónukta. Jidu'um tse'e vya'añ.

²⁰ Jeja xa ve'e yaja naxviijn juu' ve'e yaktijtip kuvij jáyuda, yak'ixpajkpada, jets pan pan jatye'e ooy juu' dutunnuja'vidup. Ax juu' tse'e yaja naxviijn yaktijp viji kej, yakxi'ikts je'e ve'e je Nte'yam dujava. ²¹ Ñuja'vip xa ve'e je Nte'yam juu' ve'e tyuump, je'e kajx tse'e kyanamyasookji jetse'e je jayu y'ixajat je naxviijnit vijin kejun kajx, je'e ve'e chajkp jetse'e cho'oktat je kyats je y'ayook kajx je'eda pan pan jatye'e jaanchja'vijidup, óyame'e ya kats ya ayook yakxi'ik dujavada je jayu juu' ve'e dukajaanchja'vidup.

²² Y'ixuvaandup tse'e je israeejlit jayu je mújit nuja'vin, y'amotunaxuvaandup tse'e je griego jayu je vijin je kejun; ²³ ax je Cristo, juu' ve'e cruuzpejt, je'ets je'e ve'e jye'e juu' aatse'e je jayu nvaajnjp. Kyo'oyja'vidup tse'e ya kats ya ayook je israeejlit jáyuda, yakxi'ikts ya'a ve'e dujavada pan pan jatye'e ka je'epta; ²⁴ ax uu'm kajxamda, pan pan jatye'e je Nte'yam vinkoojnjudu, je israeejlit jáyuda jets pan pan jatye'e ka je'epta, je Nte'yam je myákin jets je Nte'yam je vyijin je kyéjunts ya'a ve'e. ²⁵ Yakxi'ikts je'e ve'e je jáyuda dujava ku ve'e je Cristo je jayu duku'oo'ki jem cruz kajxm. Ax óyam tse'e je jayu yakxi'ik dujavada, oyts je'e ve'e je Nte'yam dunujava ti ve'e tyuump. Juu' xa ve'e je jayu tyijp jetse'e je Nte'yam dutuujn kux ka'a ve'e je mákin dujayep, nuyojk makts je'e ve'e jets ka'a ve'e to'k ka'ajyji je jayu. ²⁶ Utsta ajchta utsta tsá'ada, mnuja'vidinup xa miitse'e jets je Nte'yame'e mvinkoojnjudu, nu'eejyits miitse'eda viji kej ax jo'n je naxviijnit jayu dutijta, nu'eejyits miitse'edava juu' ve'e yakkutojktup, nay nu'eejyits miitse'edava juu' ve'e dujajejptup je vintsa'kin. ²⁷ Vyinkoonts je'e ve'e je Nte'yam pan pan jatye'e yaktijtip ka víjap ka kéjap yaja naxviijn, je'e kajx tse'e jetse'e duyaktso'otyónut pan pan jatye'e yaktijtip viji kej; vyinkoonts je'e ve'e pan pan jatye'e yaktijtip ka mákkap yaja naxviijn, je'e kajx tse'e jetse'e duyaktso'otyónut pan pan jatye'e yaktijtip mákk. ²⁸ Je Nte'yame'e divinkoon pan pan jatye'e kayakvintsa'kidup jets pan pan jatye'e yakviijnk'ixtup, ve'em tse'e kyutókiyut je majin juu' ve'e yakvinkópkidup pan pan jatye'e dujajejptup je naxviijnit vinma'yun. ²⁹ Ax ve'em tse'e ni pana kyanamyájajat jeja je Nte'yam vyinkujk. ³⁰ Je Nte'yam xa ve'e viinm uu'm xyakto'kmojkumdu je Cristo Jesús maat. Je Cristo kajx tse'e nnuja'vimdini juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je'e kajx tse'e je Nte'yam xkatokimpa'mumda jetse'e va'ajts n'ijtumda, je'e tse'e xyakpítsumumdu jem je Satanás y'am kya'm jetse'e n'ijtumda jem je Nte'yam y'am kya'm. ³¹ Ve'emts je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: "Pan pan xa ve'e namyajavaajnjup, nuyojk oyts je'e ve'e jetse'e je Nte'yam duyakmájat duyakjaanchat."

2

¹ Utsta ajchta utsta tsá'ada, ku atse'e nnujx jets ats miitse'e nvaajnidi je Nte'yam je y'ayook, ka'ats atse'e je mújit ayook nyaktuujn ukpu je jayu je vyijin. ² Ku xa atse'e n'ijt miits maatta, ka'ats atse'e ntsajk jets atse'e viijnk nmujávat, je Jesucristoji ve'e, juu' ve'e cruuzpejt. ³ Ja'vip tsá'kipts atse'e nve'na jem miits mvinkojkmda jets yónuk aaj yónuk joot. ⁴ Ku ats miitse'e nmukojtsti jetse'e ntuknuja'vidi je oy kats je oy ayook, ka'ats atse'e ntsajk jetse'e ntukjaanchjavadat je Jesucristo je jayu je vyijin kajx, ñojk'óye'e ntukjaanchja'vidi je Espíritu Santo je myákin kajx, ⁵ ve'em tse'e je Jesucristo xjaanchjavadat je Nte'yam je myákin kajx jets ka je jayu je vyijin kajxap.

Je Espíritu Santo kajx tse'e je Nte'yam je vyijin yaknujava

⁶ Oyam tse'e vye'ema, je vijin maatts aatse'e je jayu nmukotsta juu' ve'e mákk naajk'ijtidinup to'k muk je Jesucristo maat. Ya vijin, ka je naxviijnit víjinaps ya'a

ve'e, nay ka je v'ijinapts ya'a ve'e juu' ve'e yakkutojktup yaja naxviijn. Je v'ijin juu' ve'e jyajejptup, je'yapts je'e ve'e je xaaj ku ve'e kyoo'k'ijtnit. ⁷ Ax je ayook juu' aatse'e nkajtsp, je Nte'yam je vy'ijints je'e ve'e juu' ve'e kayaknuja'vip y'ijj, je'e juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki ka'anume'e ya it choo'nduk vye'na, je'ets je'e ve'e ku ve'e je Cristo xku'oo'kimdi jetse'e njayejpumdinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ⁸ Ni pánats ya'a ve'e dukanuja'vi juu' ve'e yakkutojktup yaja naxviijn, kux pan kudunuja'vidi xa ve'e, ka'ats je'e ve'e kuduyakjacryuuzpejtjidi je nMaja Vintsánamda Jesucristo. ⁹ Ve'emts je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Je Nte'yam xa ve'e du'apaajmtki may viijn je y'oy je'e juu' ve'e kayak'ixpna kayakmótupna jets ka'anume'e yakvinmay,

je'e kajx tse'e du'apaajmtkiji pan pan jatye'e je Nte'yam dutsojktup.

Jidu'um tse'e vya'añ. ¹⁰ Ax ya'a tse'e je Nte'yam xtuknuja'vimdu je Espíritu Santo kajx, kux je Espíritu Santo, va'ajtsts je'e ve'e dunujava ti vinma'yune'e je Nte'yam jyajejpp.

¹¹ Ni pana xa ve'e dukanujava pan vintsò ve'e to'k jado'k je jayu vyinmay jem jya'vin kajxm, je jayu je jya'vinji tse'e dunuja'vip. Nay ve'empa tse'e, je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, je'ejyji tse'e dunuja'vip vintsò ve'e je Nte'yam vyinmay. ¹² Ax ka'a tse'e nnuja'vimda je Nte'yam je y'ayook je naxviijn vitinma'yun kajx, je Espíritu Saantots je'e ve'e xtuknuja'vimdup je ayook jetse'e nvinmótumdat juu' ve'e je Nte'yam je myaa'yun kajx xmo'yumdu. ¹³ Juu'ts aatse'e je jayu ntuk'ixp, ka je'epts je'e ve'e juu' ve'e je jayu tyijtp v'ijin, je v'ijin je'e ve'e juu' ve'e je Espíritu Santo aats xtuknuja'vip. Ku aatse'e ve'em ntuk'ix, ñuja'vidupts je'e ve'e pan pan jatye'e je Espíritu Santo dukuvajktup jets tyúvam je'e ve'e je ayook juu' aatse'e nkajtsp.

¹⁴ Pan pan jatye xa ve'e jem jya'vin kajxmda ka'ijtp je Espíritu Santo, ka'a tse'e dukuvakta juu' ve'e kyajtsp je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, kux yakxi'ike'e dujávada, ka'a tse'e y'o'yixjada jetse'e duvinmótudat juu' ve'e je Espíritu Santo xtuk'ixumdup, kux je'e ya'a ve'e juu' ve'e yaknuja'vip je Espíritu Santo kajx. ¹⁵ Je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxm je Espíritu Santo, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e duvinkónut juu' ve'e pyaatyp y'akeegup, ax ka'a tse'e pan y'o'yixju jetse'e tyokimpayo'oyjut je'e kajx. ¹⁶ Jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

¿Pants je'e n'ite'e dunuja'vip ti vinma'yune'e je Maja Vintsán jyajejpp?

¿Pants n'ite'e o'yixjup jets je'e ve'e duyak'ixpákut?

Jidu'um tse'e vya'añ. Ax uu'mda, to'kji tse'e je vinma'yun njayejpumda je Cristo maat.

3

Je jayu juu' ve'e dumutoondup dumupajktup je Nte'yam

¹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ka'a atse'e x'o'yixji jets ats miitse'e kunmukojtsti ax jo'n je jáyuda juu' ve'e dunuja'vidinup ti ve'e je Espíritu Santo chajkp, vanxupe'e nmukojtsti ax jo'n je jáyuda juu' ve'e dukakuvajktup je Espíritu Santo ukpu ax jo'n je'eda juu' ve'e námnum to'k muk ijtp'ukvaandu je Jesucristo maat. ² Ntuk'ixtuts ats miitse'e juu' ve'e ka tso'oxap jetse'e xvinmótudat, kux ka'anum xa ve'e apaamduka mve'nada jetse'e xvinmótudat juu' ve'e tso'ox, ve'eme'e mve'nada ax jo'n je pi'k ónuk juu' ve'e tsit'pna, juu' ve'e kayakmooypnum je kaaky je tojx. Ax ka'anum tse'e uxyam m'o'yixjada jetse'e xvinmótudat juu' ve'e tso'ox, ³ kux ve'emna ve'e je vinma'yun xjayepta ax jo'n je'eda juu' ve'e dukakuvajktup je Espíritu Santo. Je'e ve'e ku ve'e mnavyijnk'ixjada, mnamyu'ékjada je'e kajx ku ve'e juu' mka'o'yixjada ax jo'n je viijnk jáyuda, jetse'e mnakyojtsvintsóvjada, je'e tse'e duyaknuke'xnatajkip jets ve'eme'e m'itta ax jo'n je jáyuda juu' ve'e dukakuvajktup je Espíritu Santo, ve'em ax jo'n je'eda juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijn je kyo'oy je'e. ⁴ Kux jem miitse'eda juu' ve'e vaandup: “Je Pablo xa atse'e mpanujkxp.” Jempa tse'e juu' ve'e vaandupap: “Je

Apolos xa atse'e mpanujkxp." Ax ve'emam tse'e mnaajk'ítjada ax jo'n je'eda juu' ve'e dukakuvajktup je Espíritu Santo.

⁵ ¿Pants je'e ve'e je Pablo? ¿Pants je'e ve'e je Apolos? Je Nte'yam je myutoompa je myupajkpaji xa aatse'e n'it juu' kajxe'e xjaanchjávada je Maja Vintsán. Kake'e xa aatse'e ntuujn juu' aatse'e je Maja Vintsán xtukpavaan. ⁶ Ve'em atse'e ax jo'n je'e juu' ve'e je taamt duniipp, ve'emts je'e ve'e je Apolos ax jo'n je'e juu' ve'e duva'xp, ax je Nte'yamts je'e ve'e duyakye'e'kp, je'e tse'e dupaamp je jaanchja'vin jem je jayu jya'vin kajxmda. ⁷ Ax nmupánipts aatse'e, ni atsa, ni je Apólosa, je Nte'yam je'e ve'e to'k juu' ve'e dunumájip dunujaanchip. ⁸ Je'e juu' ve'e niipp jets je'e juu' ve'e va'xp, akijpxats je'e ve'e, kujo'yuxjadapts je'e ve'e je Nte'yam kake'e juu' ve'e tyoondup. ⁹ Je Nte'yam je myutoompa je myupajkpa xa aatse'e; ve'em xa miitse'eda ax jo'n je Nte'yam je tyajk kum'ijtti.

¹⁰ Ve'em xa atse'e ax jo'n to'k je takpaampa juu' ve'e oy dujajtp jets kuvij, je Nte'yamts atse'e xpaam jets atse'e n'it ax jo'n je jayu juu' ve'e je tajk duyaktsoo'ntkp. Ax juu' tse'e viijnkta, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n je'eda juu' ve'e dujaa'kkajxmpojtuktup. Ax pan pan jaty tse'e dujaa'kyakvimpejtup je tajk, ooy tse'e dutun'íxtat vintso ve'e kyavintókiyut je tun. ¹¹ Kux ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e duyaktsoo'ntknuvat je tajk, je'ejyji ve'e juu' ve'e tsoo'ndukani, je'ets je'e ve'e je Jesucristo jye'e, juu' ats miitse'e nvaajnjidu. ¹² Ax o'yixjup tse'e je jayu jetse'e dujaa'kyakvimpétut je tajk, je'e ku ve'e dupaajmjat juu' ve'e ijtp ax jo'n je oro, je plata, ukpu je tsújit tsaa, je kup, je páyuts, ukpu je maajy. ¹³ Je toonk juu' ve'e to'k jado'k tyuump, van'litts je'e ve'e oy ñuke'xnatákat je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit. Kux juu' ve'e je jayu tyoondup, yak'íxupts je'e ve'e pan myuténipe'e je jaajn van'it. Ax je jaajn tse'e duyaknuke'xnatákap pan vintso ve'e to'k jado'k tyun.

¹⁴ Pan pan tse'e dutukpaamp juu' ve'e katóyup, yakmooynupts je'e ve'e je o'yin je tyoonk kajx. ¹⁵ Ax pan pan tse'e dutukpaamp juu' ve'e tóyup, yaktotyókikajxnup tse'e nujom, óyame'e tsá'ak y'ijtnit je jayu, ve'em ax jo'n je'e pane'e je jaajn dukukeekp. ¹⁶ ¿Tis, ka'a vine'e xnujávada jets je Nte'yam je chaptajk uu'me'eda?, yam nja'vin kajxmamda ve'e chuuna je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxmpa. ¹⁷ Pan pan xa ve'e duyakvintsa'kintókip je Nte'yam je chaptajk, tukkuvétjupts je'e ve'e je Nte'yam, kux oy jets va'ajts je'e ve'e je Nte'yam je chaptajk. Uu'mda tse'e je'e je chaptajk.

¹⁸ Ni pana tse'e kyanavyin'aa'njut viinm. Pan jem xa miitse'eda juu' ve'e nayja'vijup kuvij je naxviijnit vijin kajx, va'an tse'e dunapyumju ax jo'n tii kudukanuja'vi jo'n, ve'em tse'e tyúvam y'ítut kuvij. ¹⁹ Kux je naxviijnit vijin, ka'a je'e ve'e je Nte'yam duvijjáva. Kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: "Ku ve'e je taay maat juu' dutonda je kuvij jáyuda, je Nte'yamts je'e ve'e yaktánjadap ax jo'n je tánuk juu' ve'e taamp jep kutayay jaatp kuxe'e dukanujava jets je y'oo'kun je'e ve'e juu' ve'e y'anajkxip."

²⁰ Vaampap tse'e jidu'um: "Ñuja'vip xa ve'e je Maja Vintsán jets ka'a ve'e tyun vintso ve'e vyinmayda je kuvij jáyuda." ²¹ Je'e kajx tse'e, ni pana ve'e dukayakmájat je jayu juu' ve'e dutuk'íxtup je Nte'yam je y'ayook, kux nujom juu' jaty, miits je m'o'yin kajxtats je'e ve'e. ²² Ats, nay ve'empa je Apolos, je Pedro, ya naxviijn, je joojntykin, je oo'kun, je'e juu' ve'e uxyam, juu' ve'e miimpnum, nujom juu' jaty, miits je m'o'yindats je'e ve'e. ²³ Ax je Criistots uu'me'e jye'eda; jets je Cristo, je Nte'yamts je'e ve'e jye'e.

4

Juu' ve'e yaktukpavaan je kukátsivatajk

¹ ¿Vintso ve'e dutsak jets aatse'e je jayu xjávata? Je Cristo je myutoompa je myupajkpa xa aatse'e, yaktukkuva'ni aatse'e jets aatse'e je jayu ntuk'íxut juu' ve'e je Nte'yam yaknuke'xnatajki. ² Pan pan xa ve'e yaktukkuva'nip juu', yakvinkópkapts je'e ve'e jetse'e yakkutyónut ax jo'n yaktukpava'añ. ³ ¿Pants je'e ve'e juu' ve'e vaamp jets oy ukpu ka óyap je'e ve'e juu' atse'e ntuump nkajtsp? Ka'ats atse'e nmajapum juu' miitse'e

mkojtstup ats kajx ukpu juu' ve'e je viijnk jayu kyojtstup ats kajx. Nay ka'ava tse'e tyun ku atse'e mpayo'oy jets oy ukpu ka oyap je'e ve'e juu' atse'e ntuump nkajtsp. ⁴ Oyam atse'e ti nkanatyukjavaja jeja je Nte'yam vyinkujk, ka je'e kajxapts atse'e jep tokin jaatp nka'it; je Maja Vintsane'e vaamp pan oy je'e ve'e juu' atse'e ntuump uk pan ka'a. ⁵ Je'e kajx tse'e, ka'ats miitse'e pan xtokimpayo'oydat. A'ixta ku ve'e je Maja Vintsán myiinnuvat. Ku ve'e myiinnuvat, nuke'xnatáka tse'e nujom y'ítut. Je'e tse'e duyaknuke'xnatákap pan ti jatye'e je jayu vyinmaaydup jem jya'vin kajxmda, ve'em tse'e dumooynit kakje'e je jayu juu' ve'e vyinmajtsjudup.

⁶ Utsta ajchta utsta tsa'ada, miits je m'o'yin kajxta xa atse'e tuntukmu'a'ixmoka vintso atse'e jets je Apolos, ax ve'em tse'e xnujavadat jets ka'a ve'e y'oya jetse'e xyaknuyókadat juu' ve'e javyet jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, ve'em tse'e to'k xkayakmájadat jetse'e jado'k xkaviijn'íxtat. ⁷ Ax mits, jyapana, ¿vintsots mitse'e xtunjaa'knúmája jets ka'a ve'e je viijnk jayu, ukpu ti ve'e m'ixp mjayepp juu' ve'e je Nte'yam mkamoojyju? Ax pan je'e tse'e mmooyyju, ¿tyajx tse'e mnamyájaja ax jo'n je'e ve'e kumkamoojyji jo'n?

⁸ Ve'em xa miitse'e mnayjavajada jets ka'a ve'e ti mka'ijtxjada. ¡Mnyaja'vijidup tse'e ax jo'n va'ajts kumeen kum'ijtti jets ax jo'n kumyakkutojkti ka aats maatap! jey je'e ve'e kuy'it jetse'e kumyakkutokta, ve'emts aats miitse'e kunmaatyakkutókta! ⁹ Ve'em xa ve'e jyava jets aats, je kukatsivatajk, tun ux'ook aatse'e je Nte'yam xyaktaajñ. Ve'em xa aatse'e ax jo'n je jayu juu' ve'e kutúkani je y'oo'kun, x'íxtuups aatse'e je jayu jets je aangelestajk, ve'em tse'e dunujavadat vintso aatse'e njátut. ¹⁰ Xtijtup xa aatse'e je jayu ka víjap kuxe'e aats je Cristo je y'ayook nyakva'kxtuk; ax ve'emts miitse'e mnatyijjada jets oye'e xnujavada juu' ve'e je Cristo chajkp. Ve'em xa aatse'e nnayjavaja jets je makkin aatse'e nkajayepp, tum mak tum tsotsts miitse'e mnayjavajada. Xviijn'íxp xa aatse'e je jayu; miits tse'e myakvintsa'kidup. ¹¹ Uxyam paat xa aatse'e ntaatsa nyu'aa'kju, aatse'e je vit je xox xka'ijtja, aatse'e je jayu xjomtún xtitún, aatse'e njaajn ntajk kya'it, ¹² aatse'e januu'kxji ntun ya nka'aj maat. Ku aatse'e je jayu xvinkojtspét, n'amótuups aatse'e je Nte'yam jetse'e je maa'yun tyo'nuxjadat. Ku aatse'e je jayu xjomtún xtitún, nmuténipts aatse'e. ¹³ Ku aatse'e nyaknuvampet, je oy kojtsun maatts aatse'e nkojtsumpit jets aatse'e n'ix vintso aatse'e nkojts'óyat. Uxyam paatts aatse'e nyakpum ax jo'n je naax je po'ox.

¹⁴ Ka miits je mtso'otyo'nun kajxaptats ats ya'a ve'e nja'a; je'e ve'e jets ats miitse'e nkojtsjadat ax jo'n ats je n'ónuk kum'ijtti. ¹⁵ Kuxjajayepta xa miitse'e je yak'ixpajkpada miijl am juu' ve'e mtuk'íxjudup je Cristo jye'e, tun to'kjits je'e ve'e juu' ve'e ijtp ax jo'n je mtee'da, ax je'ets atse'e, kux mjaanchja'vi'ukvaandu ve'e je Jesucristo ku ats miitse'e nvaajnjidi je oy kats je oy ayook. ¹⁶ Nmunoo'kxtktuups ats miitse'e jetse'e ve'em xtóndat xkótstat ax jo'n ats.

¹⁷ Je'e kajxts ats miitse'e ntuknukexta je Timoteo, juu' atse'e ooy ntuntsajkp. N'onukja'vipts ats je'e ve'e kuxe'e dujaanchja'vi'ukvaajñ je Jesucristo ku atse'e x'amotunajxy. Oyts je'e ve'e je Jesucristo dutuujnja. Je'e tse'e mtukjaa'myétsjadap vintso atse'e je Cristo mpanujkx, ve'emam ax jo'n atse'e je jayu ntuk'ix joma jatye'e je jaanchja'vivatajk ñay'amókajada. ¹⁸ Jemts miitse'eda juu' ve'e namyájijidup ku ve'e vyinmayda jets ka'a ats miitse'e najkx nku'íxtinuva. ¹⁹ Ax pan vaamp tse'e je Maja Vintsán, ka'a tse'e vinjo'n ya it jyaa'knáxut jets ats miitse'e najkx nku'íxtinuva, van'itts atse'e nnujavat pan ti ve'e tyoondup pan pan jatye'e namyájijidup, ka je'e kajxyap tse'e juu' ve'e kyojtstup, je'eva ve'e vintso ve'e je makkin dujayepta. ²⁰ Kux je Nte'yam je kyutojkun, ka je kats ka je ayookjyapts je'e ve'e, je'e je'e ve'e ku ve'e je Nte'yam je jayu duma'a je makkin jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp. ²¹ ¿Vintsose'e xtsokta jets ats miitse'e najkx nku'ixta, tsoj yakxón, ukpu ejkjudot'aa'anjup kuxe'e xkakutyonda je Maja Vintsán je pyava'nun, ats miitse'e n'anajkxadat ax jo'n je jayu du'anajkxa je y'ónuk je vojpun maat, ukpu ax jo'n du'anajkxa jetse'e duyak'anaa'kut?

5

Ooye'e kyatun'oya ku ve'e je jayu duyakvintsa'kintóki je navyajkun

¹ Va'ajtsts atse'e je kats nmotu jets jeme'e miits maatta to'k juu' ve'e je kats dutukmaatjayejpp to'k je ta'axtajk juu' ve'e ka púkap jyayejpp. ¡Ni ka'ats je'e ve'e ve'em jyátukada juu' ve'e je Nte'yam duka'ixada, je'e tse'e ku ve'e to'k dumaattsuuna je kyutaak! ² ¡Ve'em tse'e mjaa'knamyájajada! Vi'n kumtsaachvinmáya ku je'e ve'e je kyo'oy je'e dutún. Je yaa'tyajk juu' ve'e ve'em játkip, vyinmajtsjup tse'e jetse'e xyakpítsumdat joma ve'e mnay'amókajada. ³ Qyam xa atse'e nka'it miits maatta, jem tse'e ats ya njoot ya nja'vin, ax tats atse'e ntokimpayo'oy je'e juu' ve'e ve'em játkip, ve'em ax jo'n atse'e jem kun'ijit. ⁴ Kojtsmókta n'it je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx, jem tse'e y'ítut ats ya njoot ya nja'vin jets je Maja Vintsán Jesús je myakkin, ⁵ jetse'e xpámdat je yaa'tyajk jem je Satanás kya'm, ve'em tse'e je ñi'kx je kyopk chaachpaa'tut jetse'e je jyoot je jya'vin tsa'ak y'ijtnit ku ve'e je Maja Vintsán Jesús myiinnuvat.

⁶ Ka'a xa je'e ve'e y'oya jetse'e mnamyájajadat je'e kajx juu' ve'e mtoondup. ¿Ka'a vine'e xnujávada jets ve'em je'e ve'e je tokin ax jo'n je levadura?, jyavee'njya xa je'e ve'e, tyuktajkikujxpts je'e ve'e nujom je juts. ⁷ Yakke'ektats nujom juu' jatye'e myakma'tjudup, juu' ve'e ijtp ax jo'n je levadura juu' ve'e náxyani, ve'em tse'e m'íttat ax jo'n je nam tsapkaaky juu' ve'e yakkaayp pascua xaaj, ax jo'n je nam juts juu' ve'e je levadura dukamaat. Xku'oo'kimdu xa ve'e je Cristo, je'e tse'e ijt ax jo'n je carnero juu' ve'e je Nte'yam tyukvintsa'kidup y'ijit pascua xaaj. ⁸ Va'an tse'e to'k aaj to'k joot dujoojntykimda je Cristo kajx, va'an tse'e du'ijtumda ax jo'n je tsapkaaky juu' ve'e je levadura dukamaat, ka'a tse'e juu' n'ukto'numdinit ax jo'n je jayu nkatsojkumda, va'an tse'e dumasookumdini nujom juu' jatye'e ka óyap.

⁹ Nnuja'yidu xa ats miitse'e jets ka'a ve'e m'íttat je'e maatta juu' ve'e je kats dutukmaatjayejptup je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyayejptup. ¹⁰ Ax ka je'epts atse'e ntijp jetse'e xtunkukeektinit pan pan jatye'e yaja naxviijn je kats dutukmaatjayejptup je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyayejptup, pan pan jatye'e je meen dunas'ayo'vidup, pan pan jatye'e mee'tstup, pan pan jatye'e dvinja'vidup dvinntsa'kidup juu' ve'e ka je Nte'yamap; kux pan ka'a xa ve'e je'e maat m'ituvanda, kumpítsumdats miitse'e yaja naxviijn. ¹¹ Je'e atse'e ntijp jetse'e mka'íttat je'e maatta juu' ve'e natyijjudup utsta ajchta ukpu utsta tsa'ada jetse'e je kats dutukmaatjayepta je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyayejptup, je meen dunas'ayóvada, dvinjávada dvinntsa'agada juu' ve'e ka je Nte'yamap, y'akotsutoonkada, y'oo'kta myo'okjada, jetse'e myee'tsta. Ka'a tse'e xmaatkáydat xmaat'oo'ktat pan pan jatye'e ve'em dutoondup je kyo'oy je'ep. ¹²⁻¹³ Ka'a xa atse'e xtukkada'aky jets atse'e ntokimpayo'oydat pan pan jatye'e dukajaanchja'vidup je Jesucristo, je Nte'yam je'e ve'e tokimpayo'oydadap. Ax miits tse'e mtukkadaakjudup jetse'e xtokimpayo'oydat pan pan jatye'e mmaatnay'amojkijidup. Je'e kajxts atse'e nva'añ jets ka'a ve'e xjaa'kyakjáttat jetse'e je tokin toompa xmaatnay'amókajadat.

6

Vintso je'e ve'e ku ve'e je jaanchja'vivatajk ñañuxa'ajjada

¹ Pan jem tse'e miitsta pan pane'e dukó'oyja'vidup pan ti ve'e mtoondup, ¿vintsose'e mnayjávajada jetse'e najkx mñañuxa'ajjada jeja je'e vyinkujkta pan pan jatye'e dukajaanchja'vidup je nMaja Vintsánamda Jesucristo? Ñojk'óy xa je'e ve'e kuy'it jetse'e amiitsji kuxkojts'óyada jeja je mmujaanchja'vivatajk vyinkujkta. ² ¿Ka'a miitse'e xnujávada jets pan pan jatye'e je Nte'yam je jyayu, je'e tse'e dutokimpayo'oydadap pan pan jatye'e tsaanadap jem naxviijnit y'it kajxm? Ax pan miits tse'e mtokimpayo'oydadap je naxviijnit jayu, ¿ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e xkojts'óyadat juu' ve'e vee'n katsji?

³ ¿Ka'a ve'e xnujávada jets je ángeles paat uu'me'e ntokimpayo'yumdap? ¿Vintsots n'íte'e xka'o'yixumjadat jetse'e juu' nkojts'o'yimdat juu' ve'e uxyam toojnup kojtsjup?

⁴ Pan jem xa ve'e pan ti ve'e myaktso'oxidup, ¿tyajx tse'e mnañuxa'aajada jeja je'e vyinkujkta pane'e dukayakvinkópkidup jep tsaptujkp? ⁵ Ve'e xa ats ya'a ve'e nkats jetse'e mtso'otyóndat, ¿ka'a miitse'e jemda otyo'ka pane'e kuvij juu' ve'e myaknamyujot'óyajadap? ⁶ ¿Jadi pyaatyp y'akeeguij je'e vine'e jetse'e a'uts ah'ajch ukpu a'uts atsa'a mnañuxa'aajadat jeja je tokin payo'yva vyinkujkta juu' ve'e je Nte'yam dukajaanchja'vidup?

⁷ Ku ve'e mnañuxa'aajada, va'ajts tse'e xyaknuke'xnatákada jets ka'a je'e ve'e y'oya juu' ve'e mtoondup. ¿Tyajxse'e ñojk'óy xkamuténada je ka óyap juu' ve'e myaktoojnjidup? ¿Tyajx tse'e ñojk'óy xkamaso'okta ku ve'e juu' myakmee'tsjada? ⁸ Ax vimpitts miitse'e xtonda. Mko'otyoondu tse'e jetse'e mme'e'tsta. ¡A'uts ah'ajch paat a'uts atsa'a paat tse'e ve'em mnatyónjada!

⁹ ¿Ka'a miitse'e xnujávada jets ka'a ve'e y'íttat jem je Nte'yam y'am kya'm pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka óyap? Ka'a tse'e pan mvin'aa'njadat, ka'a xa ve'e jem je Nte'yam y'am kya'm y'íttat pan pan jatye'e je kats dutukmaatjayejptup je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyayejptup, pan pan jatye'e dvinja'vidup dvintsa'kidup juu' ve'e ka je Nte'yamap, pan pan jatye'e je navyajkun duyakvintsa'kintókidup, je yaa'tyajkta juu' ve'e je kats dutukmaatjayejptup je myuyaa'tyajk kux aamp tooype'e jem jya'vin kajxmda jetse'e ñamyaa'tíjadat, ¹⁰ ni ka'ava tse'e jem y'íttat pan pan jatye'e mee'tstup, pan pan jatye'e juu' dúnas'ayo'vidup, pan pan jatye'e ootkup mookjudup, pan pan jatye'e ko'oñukojtsidup, pan pan jatye'e je myujayu dupajkjidup juu' avin'aa'na. ¹¹ Jem miitse'eda juu' ve'e ve'em joojntykidu; ax mtokinmee'kxjudu tse'e je Nte'yam, je'e je jyáyuts miitse'eda, je'e tse'e mkatokimpaajmjudu. Je nMaja Vintsánamda Jesús jets je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, je'e kajxta tse'e ya maa'yun mto'nuxjada.

Yakmájada yakjaanchada je Nte'yam je mni'kx je mkopk kajxta

¹² Vaamp xa ve'e je jayu jets yakjajtype'e je Nte'yam jetse'e je jayu dutónut to'k ka'ajyji juu' jaty. Tyúvamts je'e ve'e; óyam tse'e vye'ema, ka'a tse'e to'k ka'ajyji y'oya. Ka'a tse'e nvaat jets atse'e nnamyaso'okjút jets atse'e juu' xyakkutojkjat. ¹³ Vaamp xa ve'e je jayu jets je joot kajxe'e je kaaky je naaj yakpum jets je'e kajxe'e je joot yakpum jetse'e je jayu kyáyut y'oo'kút. Jidu'um tse'e vya'anda. Ax yakkutókiyupts je'e ve'e je Nte'yam je kaaky je naaj jets je joot. Ka je'e kajxap xa ve'e je jayu je ñi'kx je kyopk yakpum jetse'e je kats dutukmaatjayéptat je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyayejptup; je Nte'yam kajx je'e ve'e yakpum. ¹⁴ Ve'em ax jo'n je myakkin kajx je Nte'yam duyakjoojntykpajknuva je nMaja Vintsánamda Jesucristo, nay je myakkin kajxpa tse'e xyakjoojntykpajkumdinuvat.

¹⁵ ¿Tis, ka'a vine'e xnujávada jets ve'eme'e uu'm ya nni'kxamda ya nkópkamda ax jo'n to'k jado'k viijn jaty kun'ijtumdi to'k ni'kx to'k kopk je Cristo maat? ¿Mpajkjap ats n'íte'e to'k viijn juu' ve'e ijtp je Cristo maat jets atse'e ntukmaatnamyókjút je ko'otyaxaxap? ¡Ni vintsova xa atse'e nkapajkjat jets atse'e ve'em ntónut! ¹⁶ ¿Mkanuja'vidupe'e jets ku ve'e to'k je yaa'tyajk dumaatnamyúkju je ko'otyaxaxap, ve'emts je'e ve'e numejtsk jyajttini ax jo'n to'k ni'kx to'k kopk kuy'ijtti? Kux jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ve'em tse'e numejtsk jyajttini ax jo'n to'k ni'kx to'k kopk kuy'ijtti.” ¹⁷ Nay ve'empa tse'e ku ve'e je jayu y'it to'k muk je Maja Vintsán maat, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n to'k joot to'k ja'vin kuy'ijtti.

¹⁸ Ni vintsova xa ve'e je kats xkatukmaatjayéptat je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap mjayejptup. May viijn xa ve'e je tokin juu' ve'e je jayu tyuump; ax je'e juu' ve'e je kats dutukmaatjayejpp je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyayejpp, yakma'typts je'e ve'e je ñi'kx je kyopk. ¹⁹ ¿Ka'a ve'e xnujávada jets je Espíritu Santo je'e ve'e je chaptajk je

mni'kx̄ta je mkopkta jets jeme'e mja'vin kajxmda chuuna je Espíritu Santo?, juu' ve'e je Nte'yam mmooyjyudu. Je Nte'yam jye'e xa miitse'eda, ²⁰ va'ajts tsóvaxts je'e ve'e mkujoojyidi. Je'e kajx tse'e dutsak jetse'e je Nte'yam xyakmájadat xyakjaanchadat je mni'kx̄ je mkopk maatta.

7

Je kojtsvjin je navyajkun kajx

¹ Uxyamts atse'e n'atsóvut juu' ve'e m'amotutúvidu ku atse'e xnuja'yidi. Oy xa je'e ve'e ku ve'e je jayu kyata'axpúk. ² Ax je'e kajx tse'e kuxe'e je jayu ñamyat'ituva'anjada, kakje'e tse'e je jayu dujayéput je ñuda'ax, kakje'e tse'e je jayu dujayéput je ñuyaa'y. ³ Ku ve'e je ta'axtajk ñaajk'ituva'añju maat je ñuyaa'y, je ñuyaa'y tse'e dukutyónup je ta'axtajk je chojkun; nay ve'empa tse'e ku ve'e je yaa'tyajk ñaajk'ituva'añju maat je ñuda'ax, je ñuda'ax tse'e dukutyónup je yaa'tyajk je chojkun. ⁴ Ku ve'e je ta'axtajk yaa'vyúk, ka'a tse'e naaydum je ñi'kx̄ je kyopk du'ukyakkutojkjini, je ñuyaa'ye'e je kutojkun tyukmaatjayepp; nay ve'empa tse'e ku ve'e je yaa'tyajk tyaxpúk, ka'a tse'e naaydum je ñi'kx̄ je kyopk du'ukyakkutojkjini, je ñuda'axe'e je kutojkun tyukmaatjayepp. ⁵ Ka'a tse'e je yaa'tyajk je ñuda'ax dukamaat'ítut, nay ve'empa tse'e je ta'axtajk, ka'ats je'e ve'e je ñuyaa'y dukamaat'ítut, je'ejyji ve'e jetse'e mkanamyaat'ítjadat ku ve'e tux'akojtstókta jetse'e kak'apuk m'ittat jetse'e mtsapkótstat. Ku ve'e je it ñáxut pan vinxupe'e tux'akojtstókta, van'it tse'e mnamyojkjidiñuvat, ve'em tse'e mkaka'adat jem je ko'oyjáyuvap kya'm.

⁶ Ka'ats atse'e mpava'añ jetse'e mkanavyákjadat, nyakjajtyp atse'e. ⁷ Ve'em atse'e ntsak jetse'e ve'em nujom je jayu kuy'it ax jo'n ats. Ax je Nte'yam tse'e kakje'e je jayu je maa'yun je putajkin dumooypan vintso ve'e to'k uk pan vintso ve'e jado'k.

⁸ Je naaydum jayu jets je ku'aa'k ta'axtajk, je'ets atse'e nnuujmidup jets oye'e kuy'it jetse'e naaydum kutyanda, ve'em ax jo'n ats; ⁹ ax pan ka'a tse'e dumuténada, ñojk'óy tse'e ñavyákjadat jets ka'a ve'e ku ve'e koojyji je y'aaj je jyoot y'ampákjadat.

¹⁰ Ax pan pan tse'e yaa'vyúkani ta'axpúkani, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e kyanamyaso'okjadat. Ka átsap xa ya'a ve'e je mpava'nun, je Maja Vintsán je pyava'nun ya'a ve'e. ¹¹ Pan myaso'oknup tse'e je ta'axtajk je ñuyaa'y, ka'a tse'e y'ukyaa'vyajknit, o'yip tse'e jetse'e je ñuyaa'y dumaatnakyojts'o'yijinuvat. Ax nay ve'empa tse'e je yaa'tyajk, ka'a tse'e dumas'o'okut je ñuda'ax.

¹² Juu'ts atse'e njaa'kkótsup, ka'ats je'e ve'e je Maja Vintsán dukajts, ats ya'a ve'e nkajtsp. Pan je uts je ajch je ñuda'ax tse'e dukajaanchja'vip je Jesucristo jetse'e je ta'axtajk ñayávaja jetse'e dujaa'kmaattsaanat je ñuyaa'y, ka'a tse'e je ñuyaa'y myaso'okjut. ¹³ Jets pan je uts je tsá'a je ñuyaa'y tse'e dukajaanchja'vip je Jesucristo, jetse'e je yaa'tyajk ñayávaja jetse'e dujaa'kmaattsaanat je ñuda'ax, ka'a tse'e je ñuda'ax myaso'okjuvat. ¹⁴ Kux je yaa'tyajk juu' ve'e je Jesucristo dukajaanchja'vip, kunoo'kxjupts je'e ve'e je Nte'yam je ñuda'ax kajx juu' ve'e je jaanchja'vin dujayejpp; jets je ta'axtajk juu' ve'e je Jesucristo dukajaanchja'vip, kunoo'kxjupts je'e ve'e je Nte'yam je ñuyaa'y kajx juu' ve'e je jaanchja'vin dujayejpp. Pan ka'a xa ve'e kuvye'ema, ve'em tse'e je m'ónuk kuy'itta ax jo'n je'eda pan pan jatye'e je tyee' je tyaak je jaanchja'vin dukajajeyptup. Ax je m'ónukta, je Nte'yamts je'e ve'e dukunoo'kxp. ¹⁵ Ax je jayu tse'e juu' ve'e kajaanchja'vip, pan je'e tse'e dumas'o'okuvaannup je ñuda'ax ukpu je ñuyaa'y, maso'okta jetse'e ve'em dutóndat. Ku ve'e ve'em jyátut, naspaka tse'e tyánut je uts je ajch ukpu je uts je tsá'a, kux je'e kajxe'e je Nte'yam xyaaxjimdi jetse'e oy aaj oy joot ntsuunimdinit. ¹⁶ Jets mits, ta'axtajk, ka'a xa ve'e xnujava pan jyaanchjávape'e je mnuyaa'y je Jesucristo mits kajx. Uk mits, yaa'tyajk, ka'a tse'e xnuja'viva pan jyaanchjávape'e je mnuda'ax je Jesucristo mits kajx.

¹⁷ Va'an tse'e anañujoma je jayu dutsuuna ax jo'n jyoojntykidi ku ve'e je Nte'yam yaaxuxjidi jetse'e y'ijttinit je'e je jyayu, ve'em ax jo'n je Nte'yam dunupaajmtki jetse'e jyoojntykadat. Ve'emts atse'e je jayu nvaajnjada pan joma jatye'e je jaanchja'vivatajk ñay'amókajada. ¹⁸ Pan je Nte'yam xa ve'e dyyaaxjip to'k juu' ve'e je ixta'nun duni'kxmip dukojmip, ve'em tse'e duni'kxmat dukojmat je ixta'nun jetse'e nujava tyánut jets israeejlit jayu je'e ve'e. Ax pan yaaxjip tse'e to'k juu' ve'e je ixta'nun dukani'kxmip dukakojmip, ka'a tse'e je ixta'nun yakpaajmjat. ¹⁹ Ka'a xa je'e ve'e vyinkopka pan ñi'kxmip kyojmipe'e je ixta'nun uk pan ka'a, je'e ve'e vinkopk jetse'e je jayu dukutyónut je Nte'yam je pyava'nun. ²⁰ Kákje'e xa ve'e je jayu tyánut ve'em ax jo'n vye'na ku ve'e je Nte'yam yaaxuxji jetse'e y'ijtnit je'e je jyayu. ²¹ Pan je joyutoompa ve'e m'ijit ku ve'e myakyaaxji, ka'a tse'e mnavyinma'yunmo'ojut; ax pan m'o'yixjup tse'e jetse'e naspaka m'ítut, ve'em tse'e xtónut, ²² kux je'e juu' ve'e ijt je joyutoompa ku ve'e je Maja Vintsán yaaxuxji, naspaka tse'e y'ijtni je jayu, kux naspaka je'e ve'e jeja je Maja Vintsán vyinkujk. Nay ve'empa tse'e pan pane'e ijt naspaka ku ve'e yakyaaxji, je Cristo tse'e uxyam myutoonnup myupajknup. ²³ Je Nte'yam xa ve'e mkujoojyjudu va'ajts tsóvax. Kux tse'e ve'em, ka'a tse'e xyakjáttat jetse'e pan mviijnkvóvjadat jetse'e ve'em je Nte'yam xkamutóndat xkamupáktat. ²⁴ Ax ve'em tse'e, utsta ajchta utsta tsa'ada, jaa'k'ítta je Nte'yam maat to'k jado'k, ve'em ax jo'n mve'nada ku je'e ve'e myaaxuxjidi.

²⁵ Ax je'eda pan pan jatye'e naaydum jáyuda, ka'a atse'e ti pava'nun nmaada je Maja Vintsán kajx; ax ya nvinma'yunts atse'e nkajtsp, to'k juu' ve'e je Maja Vintsán tyukmo't, o'yip xa ve'e jetse'e xjaanchjávadat juu' atse'e nkajtsp. ²⁶ Ve'em atse'e nvinmay jets oye'e jetse'e je jayu ve'em tyánut ax jo'nam y'it, je'e kajx ku ve'e tso'ox uxyam ya tiempo juu' ve'e ntuktsuunimdup. ²⁷ Pan ta'axpúkani xa mitse'e, ka'a tse'e x'ixtat vintso ve'e xmasooknit je mnuda'ax; ax pan ka'a tse'e mta'axpúka, ka'a tse'e x'ixtat pan pane'e mnuda'axap. ²⁸ Ax pan mta'axpajkpts mitse'e, ka'ats je'e ve'e tyókina. Jets pan to'ke'e je kiixuta'ax yaa'vyúk, ka'avats je'e ve'e tyókina. Ax pan pan jatye'e yaa'vyajkp ta'axpajkp, chamkojkpts je'e ve'e juu' ve'e nuyojk tso'ox ku ve'e jyoojntykada yaja naxviijn; ax je'ets ats miitse'e nkatukmutsojktup.

²⁹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ya'a xa atse'e ntijp, javee'njits je'e ve'e je tiempo njayejpumda. Uxyam xa ve'e du'ukva'añ ku je'eda pan pan jatye'e ta'axpúk, ve'em tse'e ñayjávajat ax jo'n kukyata'axpujk; ³⁰ pan pan tse'e tsaachvinmaayp, ve'em tse'e ñayjávajat ax jo'n kukyatsaachvinmaajy; pan pan tse'e xoojntkp, ve'em tse'e ñayjávajat ax jo'n kuxaxoojntk; pan pan tse'e jooyp, ve'em tse'e dujávats jets ka'a ve'e duje'e juu' jatye'e jyooyp; ³¹ pan pan tse'e je naxviijn o'yin dujayejpp, ve'em tse'e ñayjávajat ax jo'n je naxviijn o'yin kudukajayejp jo'n, kux táminupe'e je xaaj ku ve'e ya naxviijn it kyoo'k'ijtnit.

³² Je'e xa atse'e ntsajkp jetse'e xkativinmáydats. Ku xa ve'e je jayu kyata'axpúk, vyinmaayp tse'e je Maja Vintsán jye'e jetse'e dutún juu' ve'e je Maja Vintsán chajkp; ³³ ax je jayu juu' ve'e ta'axpúkani, jaa'knuyojkpts je'e ve'e je vyinma'yun pan ti jatye'e ijtp yaja naxviijn jetse'e dutún juu' ve'e je ñuda'ax chajkp. ³⁴ Nay ve'empa tse'e ku ve'e je jayu kyayaa'vyúk, vyinmaayp tse'e je Maja Vintsán jye'e jets vintso ve'e va'ajts aaj va'ajts joot y'ítut je Nte'yam maat, ve'em je ñi'kx je kyopk, nay ve'empa je y'aaj je jyoot; ax juu' tse'e yaa'vyúkani, vyinmaaypts je'e ve'e pan ti jatye'e ijtp yaja naxviijn jetse'e dutún juu' ve'e je ñuyaa'y chajkp.

³⁵ Miits je m'o'yin kajxta xa ats ya'a ve'e nkats; ka je'epe'e jets ats miitse'e nkayakjajt-jadat juu' ve'e mtonuvaandup, je'e kajxe'e jets tsoj yakxone'e mjoojntykadat mnaxviijn-nadat, je Maja Vintsán xmutóndat xmupáktat to'k aaj to'k joot.

³⁶ Ax pan jem tse'e to'k je vajutyajk juu' ve'e dvinmaayp jets nuyojk oy je'e ve'e jetse'e dupákut je kiixuta'ax juu' ve'e chajkp, kux ka'a ve'e tyunmootska je kiixuta'ax jets ka'a ve'e je vajutyajk dumutena jetse'e naaydum chaanat, nvaat tse'e ñavyákjadat, ka'a je'e

ve'e tyókina. ³⁷ Ax pan jem tse'e viijnk juu' ve'e mak'k je vinyinma'yun dupaamp jetse'e dumutena jetse'e naaydum chaanat, jetse'e y'oyixju jetse'e dutún juu' ve'e chajkp, pan pyayo'yts je'e ve'e jets ka'a ve'e dupáku't je kiixuta'ax juu' ve'e chajkp, oyts je'e ve'e jetse'e kyanavyákjadat. ³⁸ Ax ve'em tse'e, je'e juu' ve'e dupajkp je kiixuta'ax juu' ve'e chajkp, oyts je'e ve'e juu' dutún. Ax je'e juu' ve'e dukapajkp je kiixuta'ax juu' ve'e chajkp, nuntun oyts je'e ve'e juu' dutún.

³⁹ Je ta'axtajk juu' ve'e yaa'vyúk, pava'añ tse'e y'it jetse'e dumaat'ítut je ñuyaa'y pan vinxupe'e jyoojntyka; ax pan oo'kp tse'e je ñuyaa'y, o'yip tse'e jetse'e dupáku't pan pane'e chajkp, je'ejyji ve'e tuuv juu' ve'e jaanchja'viva jayu. ⁴⁰ Ve'em atse'e nvinmay jets jyayépupe'e nuyojk je xoojntkun pan ka'a ve'e y'ukyaa'vyajkni. Ax nayja'vijinu'pts atse'e jets atse'e ve'em nkats je Espíritu Santo kajx, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm.

8

Je tsu'uts juu' ve'e je jayu tyukvintsa'ki je apamnax

¹ Va'ants atse'e uxym dukojtspa je tsu'uts kajx juu' ve'e je jayu tyukvintsa'kidup je apamnax. Nnuja'vimdup xa uu'me'e jets ka'a ve'e je apamnax jyoojntyka. Ku ve'e je jayu ñayjávajada jets ooye'e juu' dutunnujávada, namyájjidupts je'e ve'e. Ax ku tse'e je jayu je tsojkun dujayepta, pyutajkidupts je'e ve'e je y'utsta je y'ajhta jets je y'utsta je cha'ada vintso ve'e je Jesucristo nuyojk dujaanchjávadat. ² Pan pan xa ve'e duvinmaayp jets ñuja'vipe'e juu', ka'ats je'e ve'e dutinujava ax jo'n dupaa'ty du'akeega. ³ Ax pan pan tse'e je Nte'yam dutsojpk, íxajats je'e ve'e je Nte'yam.

⁴ Ax je'e ve'e ku ve'e yakju'kx juu' ve'e je jayu tyukvintsa'kidup je apamnax, nnuja'vimdupts uu'me'e jets ka'a je'e ve'e ti vya'añ je apamnax, je Nte'yamji ve'e to'k dunumájip dunujaanchip. ⁵ Ve'em tse'e dukotsta jets may je'e ve'e juu' ve'e nte'yam jets juu' jatye'e yakvinja'vip yakvintsa'kip, ve'em juu' ve'e yaja naxviijn jets ve'em juu' ve'e jem tsajviinmpa. ⁶ Nnuja'vimdinu'pts uu'me'e jets to'kji je'e ve'e je Nte'yam, je Dios Tee'. Je'e tse'e dupamkajx nujom juu' jaty, je'e kajx tse'e n'ijtumda; ax jempa tse'e to'kji je Maja Vintsan, je Jesucristo, je'e maat tse'e je Nte'yam nujom juu' jaty dupuujm, je'e tse'e xmo'yumdup ya njoojntykinamda.

⁷ Ax ka'ats ya'a ve'e anañujoma je jayu dunujávada. Jem xa ve'e pan pan jatye'e yujta ku ve'e divintsa'agada y'ijt je apamnax. Je'e kajx tse'e kuxe'e duka'oynujávada ti ve'e je Nte'yam chajkp, tokintoondupts je'e ve'e ku ve'e duja'kxta je tsu'uts juu' ve'e je jayu tyukvintsa'kidup je apamnax. ⁸ Je Nte'yam je y'ónuk xa uu'me'eda ka je'e kajxap ku ve'e juu' nka'yumda nja'kxumda. Akijpxa xa ve'e je Nte'yam dujava pan nka'yumdup nja'kxumdupe'e uk pan ka'a ve'e nka'yumda nja'kxumda. ⁹ Pan mnayja'vijidup tse'e jets nvaate'e xja'kxtat juu' ve'e je jayu tyukvintsa'kidup je apamnax, myakkópkadap tse'e ooy jets ku ve'e ve'em xja'kxtat jets ka je'e kajxape'e xtukmaso'oktat je Nte'yam je tyoo' pan pan jatye'e dujaanchja'vidup jets ka'a je'e ve'e y'oya ku ve'e je jayu ve'em duju'kx. ¹⁰ Pan mits xa ve'e mnuja'vip jets nvaate'e je jayu ti dukáyut duja'kxut, jetse'e m'ajxtuk kaayva jem joma ve'e je apamnax yakvinjava yakvintsa'aga, jetse'e m'ixju nuto'k je m'uts je m'ajch ukpu nuto'k jem m'uts je mtsa'a juu' ve'e duka'oynuja'vip ti ve'e je Nte'yam chajkp, nayja'vijuvapts je'e ve'e jetse'e duja'kxut je tsu'uts juu' ve'e tyukvintsa'kidup je apamnax. ¹¹ Ku ve'e ve'em xtun, óyame'e xnujava jets nvaate'e je jayu ti dukáyut duja'kxut, myakvintókipts mitse'e je m'uts je m'ajch ukpu je m'uts je mtsa'a juu' ve'e duka'oynuja'vip juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ax ku'oo'kijuvats je'e ve'e je Cristo. ¹² Ax pan miits tse'e myakvintókidup je m'utsta je m'ajhta ukpu je m'utsta je mtsa'ada, je'e ve'e ku ve'e dutonda juu' ve'e ñasja'vidup jets ka'a je'e ve'e y'oya juu' ve'e tyoondup, mmutokintoonduvapts mitse'e je Cristo. ¹³ Ax ve'em tse'e, pan ats tse'e

nyaktokintuump nuto'k je n'uts je n'ajch ukpu nuto'k je n'uts je ntsa'a je'e kajx pan juu' atse'e nju'kxp, ni je vin'ita xa atse'e nkaja'kxut je tsu'uts.

9

Juu' jatye'e tukkadaakju je kukatsiva

¹ ¿Ka'a ats vine'e x'o'yixju jets atse'e ntónut juu' atse'e ntsajkp? ¿Ka je kukatsivap ats vine'e? ¿Ka'a ats vine'e n'ix je nMaja Vintsánamda Jesucristo? ¿Ka'a miits vine'e xjaanchjávada je Maja Vintsán kux ats je'e ve'e jye'e nvaajnjidu? ² Pan jem xa ve'e juu' ve'e dukakuvajktup jets je kukatsiva atse'e, oyts miitse'e xnujávada jets je'em atse'e. Je'e ve'e ku ve'e xjaanchja'vi'ukvaandi je Jesucristo ku atse'e x'amotunajxti, je'e tse'e duyaknuxe'xnatajkip jets je kukatsiva atse'e.

³ Jidu'umts atse'e n'atsovda pan pan jaty atse'e xtokimpayo'ydup. ⁴ ¿Ka'a ats vine'e nvinmachju jets atse'e je jayu xyakkáyut xyak'oo'kut? ⁵ ¿Ka'a ats vine'e x'o'yixju jets atse'e je ta'axtajk nmaatvídutut juu' ve'e je Jesucristo dujaanchja'vip?, ve'em ax jo'n je ñuda'ax dumaatvídutta je viijnk kukatsivada jets je Maja Vintsán je y'utsatajk maat je Pedro. ⁶ Ats maat je Bernabé, ¿aatsji vine'e xtukkadaakp jets aatse'e nkamaso'okut je ka'm toonk jets aatse'e je oy kats je oy ayook n'avánat? ⁷ ¿Jem vine'e je tojpa juu' ve'e viinm nakya'ixjup jetse'e kyajo'yumpúk? ¿Ukpu jémpats vine'e pane'e je chaaydum dunuyo'oip jetse'e je tyajm dukaju'kx? ¿Ukpu nay jempa vine'e pane'e je kyarneero duyaksuunip jetse'e duka'uu'k je carnero je lyeche? ⁸ Ka'a xa ve'e atsji ve'em nva'añ jets tyukjoojntykidup je'e ve'e je jayu je'e je tyoonk, ve'em tse'e vyaampa je Moisés je pyava'nun. ⁹ Jidu'um tse'e vya'añ: “Ka'a xa ve'e je kaaj je y'ajén xpaajmjadat juu' ve'e dūvintee'mp je trigo juu' ve'e tsúkani.” ¿Je tsapkaaj kajx vine'e je Nte'yam ve'em vyaajñ, ¹⁰ ukpu uu'm kajxamda vine'e? Uu'm kajxamda xa je'e ve'e ve'em vyaajñ. Je'e juu' ve'e yoop, ve'em ax jo'n je'e juu' ve'e je taajm dupakmojkp, ve'emts je'e ve'e dutonda kux y'ajootidup je'e ve'e juu' ve'e tukkadaakjudup ku ve'e je trigo taajm yakpakmuk. ¹¹ Aats xa miitse'e ntuk'ixtu je Nte'yam je kyats je y'ayook, ¿mayts miits je'e ve'e mtunyakjávajada ku aatse'e xmo'odat juu' aatse'e ntukjoojntykap? ¹² Pan jem xa ve'e je viijnk jayu juu' ve'e dūvinmajtsjudup jetse'e xyakjoojntykadat, ¿ka'ats n'ite'e nuyojk vyinkopka jets aatse'e xyakjoojntykat?

Ax ka'ats aats miitse'e n'amótuda jets aatse'e xyakjoojntykadat; óyam xa aatse'e xkati'hijta, nmutenikujxpts aatse'e nujom je'e kajx jetse'e nuyojk je jayu yakvaajnjadat je oy kats je oy ayook. ¹³ Mnuja'vidup xa miitse'e jets pan pan jatye'e toondup jep maja tsaptujkp, je'e tse'e tyukjoojntykidup juu' ve'e jep pyajktup; jets je'e pane'e dumutoondup dumupajktup je Nte'yam joma ve'e je yojxpejtun, tukkadaakjudup tse'e jetse'e duja'kxtat je tánuk tsu'uts juu' ve'e jem je Nte'yam tyukvintsa'kidup. ¹⁴ Nay ve'empa tse'e je Maja Vintsán dunupaajmtki jets je'e pan pan jatye'e je jayu dūvaajnjidup je oy kats je oy ayook, je'e tse'e tyukjoojntykiduvap. ¹⁵ Ax óyamts atse'e xjatukkada'aky jets atse'e je jayu xmo'ot ats je ntukjoojntykin, ni vin'ítats atse'e je jayu ve'em nka'amotu. Ka je'e kajxapts ats miitse'e ve'em nmujáyada jets ats miitse'e juu' xmo'odat. Nuyojk oy xa atse'e nnayjávaja jets atse'e n'oo'knit jets ka'a ve'e ku ve'e je jayu vya'andat jets kuvana ats miitse'e xyakjoojntykidi.

¹⁶ Pan ats ya n'avintso vinma'yun kajx xa ats miitse'e kunvaajnjada je oy kats je oy ayook, kunnamyájajats atse'e. Ax ka ya n'avintso vinma'yun kajxapts atse'e ve'em ntun, je Nte'yam atse'e xtukkuva'ni jets atse'e ve'em ntun. ¹⁷ Pan ats ya n'avintso vinma'yun kajx xa atse'e ve'em kuntún, kun'a'ixts atse'e je n'o'yin. Ax je'e kajx ku atse'e je Nte'yam ya toonk xtukkuva'ni, xtukkadaakpts atse'e jets ats je'e ve'e ntónut. ¹⁸ Ax ve'em tse'e je o'yin juu' atse'e njayeppp, je'ets je'e ve'e je xoojntkun ku atse'e nunve'emji ntukka'amáy je oy kats je oy ayook. Je'ets atse'e ntijp, ka'a atse'e mpuk mpaa'ty juu'

atse'e xjatukkadaakp jets atse'e je jayu xyakjoojntykat je'e kajx ku atse'e ntuk'ix je oy kats je oy ayook.

¹⁹ Oyam atse'e je jayu nkavintsana, ve'emts atse'e nnapyumju ax jo'n atse'e kun'ijit nujom je jayu je jyoyutoompa. Ve'emts atse'e ntun jetse'e jyaa'knumáyadat je jayu juu' ve'e je Jesucristo dujaanchja'vidup. ²⁰ Ku atse'e n'it je nmu'israeejlit jayu maatta, ve'emts atse'e nnapyumju ax jo'n je'eda kux je'e atse'e ntsajkp jetse'e je Cristo dujaanchjavadat. Ku atse'e n'it je'e maatta pan pan jatye'e dupanajkxtup je Moisés je pyava'nun, ve'emts atse'e nnapyaajmjuva ax jo'n je'eda kux je'e atse'e ntsajkp jetse'e je Cristo dujaanchja'viduvat. Ve'emts atse'e ntun oyam atse'e je Moisés je pyava'nun xkayakkutujkja. ²¹ Ax kuts atse'e n'it je'e maatta pan pan jatye'e dukapanajkxtup je Moisés je pyava'nun, ve'emts atse'e nnapyaajmjuva ax jo'n je'eda kux je'e atse'e ntsajkp jetse'e je Cristo dujaanchjavadat. Ka je'ep atse'e ntijp jets atse'e nka'it jep je Nte'yam kya'p pya'tkup, jep atse'e n'it je'e kya'p pya'tkup kux atse'e je Cristo je pyava'nun mpanujkxp. ²² Ku atse'e n'it je'e maatta pan pan jatye'e duka'oynuja'vidup ti ve'e je Nte'yam chajkp, ve'emts atse'e nnapyaajmjuva ax jo'n je'eda kux je'e atse'e ntsajkp jetse'e je Cristo makk dujaanchjavadat. Ve'emts atse'e nnapyumju ax jo'n to'k jado'k je jayu jets atse'e ve'em je jayu mputakadat jetse'e dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ²³ Ve'em ats ya'a ve'e ntun je oy kats je oy ayook kajx jets atse'e ve'em je jayu ntukmaatjajejptinit je xoojntkun juu' ve'e ya oy kats ya oy ayook yajkyp.

²⁴ Mnuja'vidup xa miitse'e jets ku ve'e je jayu ñañomkijpxjada, oyame'e anañujoma ñomda, to'kjits je'e ve'e juu' ve'e maadaakp jetse'e yakma'a je puk juu' ve'e ñunoomdup. Íxtiduvats miitse'e vintso ve'e mmaada'aktat jetse'e xjajejptinit juu' ve'e je Nte'yam mtukmutsojkdudup. ²⁵ Pan pan jatye'e xa ve'e nañomkijpxuvaajnjudup, nay'akuvaan'ijidupts je'e ve'e jets apaamduka ve'e tyun'a'ixtini ku ve'e tyukkada'akjadat je xaaj ku ve'e ñañomkijpxjadat. Je'e kajxts je'e ve'e ve'em dutonda jetse'e dupaktat to'k je pi'k ojs aajy ta'aky juu' ve'e je corona jo'n pum pan pane'e maadaakp; ax ka'ats je'e ve'e jyek, nii'kxnup je'e ve'e. Ax uu'mda, je'ets uu'me'e nnutonumdup jetse'e nyakmo'yumdinit je puk juu' ve'e ijtp xa'ma kajx. ²⁶ Ve'em xa atse'e ntun ax jo'n je'e juu' ve'e du'ixtaap joma vaate'e kyukaxa je noomk. Ka'a xa atse'e ve'em ntun ax jo'n je'e juu' ve'e koojyji je poj du'apa'kxnajxp ku ve'e je myujayu dumaatnachiikju; ²⁷ nyaktsaachpaatyp xa atse'e ya nni'kx ya nkokp jets atse'e akee'y nyakkutujkja. Ka'ats atse'e ntsak jets atse'e viinm nkakutyónut je oy kats je oy ayook juu' atse'e je jayu ntuk'ixp jets atse'e ve'emji ntaannit; je'e atse'e ntsajkp jets atse'e je Nte'yam xnuujminit jets oy je'e ve'e juu' atse'e ntuump nkajtsp.

10

Je kojtsvjin ku ve'e je jayu je apamnax duvintsq'aga

¹ Utsta ajhta utsta tsa'ada, je'e atse'e ntsajkp jetse'e xnujavadat vintso ve'e jyajtti aats je njujpit jáyuda. Anañujoma tse'e y'ijtti jem vínuts pa'tkum, anañujoma tse'e dutinajxti je Tsapts Maaxy Naaj. ² Ax ku tse'e y'ijtti jem vínuts pa'tkum je numay jayu maat je Moisés, jetse'e to'k ka'ajyji je Tsapts Maaxy Naaj dutinajxti, ve'emts je'e ve'e ax jo'n kuñapejtti, yakto'kidu tse'e je vyinma'yunda jetse'e dutóndat juu' ve'e je Moisés kyajtsp. ³ Je Nte'yam tse'e jem vinva'ajts it kajxm moojyjudu juu' ve'e kyaaydu y'ooktu, anañujoma tse'e dukaaydi je tsapjootmit tsapkaaky. ⁴ Jem tse'e anañujoma du'ooktuva je tsoxk naaj juu' ve'e je Nte'yam moojyjudu, jepts je'e ve'e tsah'akujkp pyítsum. Ax je tsaaj, je Criistots je'e ve'e yaktukmu'a'ixmojkip, je'e tse'e aats je njujpit jayu myaatnajxtu myaattajkidu jem vinva'ajts it kajxm. ⁵ Oyam tse'e vye'ema, numayts je'e ve'e je jayu juu' ve'e dutoondu dukojtstu juu' ve'e ka oyap, ax je'e tse'e je Nte'yam kyo'oyja'vi, je'e kajx tse'e numay tyun'oo'ktini.

⁶ Je'e kajx xa ya'a ve'e tyoojnji kyojtsji jetse'e nujava tyaannit jets ka'a ve'e n'ana'mumdat n'atsojkumdat juu' jatye'e ka o'ýap, ax jo'n je'e ve'e du'anaamdi du'atsojkti jo'n. ⁷ Je Nte'yamji ve'e to'k mvinjavadap mvintsa'agadap, ka'a tse'e xtóndat ax jo'n je'eda juu' ve'e je apamnax duvinja'vidu divintsa'kidu. Kux jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ajxtktu tse'e je jayu kaayva ookpa, van'it tse'e tyénidi jetse'e jyomjátkidi tyijátkidi.” ⁸ Ka'a tse'e je kats ntukmaatjajepumdat je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap njajepumdup, ve'em ax jo'n je'e ve'eda je kats dutukmaatjajepjti je kiix ónúkta juu' ve'e ka púkap jyajepjtu jetse'e y'oo'ktini nu'ii'px toojk miijl to'k xaaj. ⁹ Ka'a xa ve'e n'ixumdat pan joma vaate'e je Maja Vintsán juu' dukuvuk, ve'em ax jo'n je'e ve'e jyátkidi pan pan jatye'e oo'ktinu ku ve'e je tsaa'n cho'tsjidi. ¹⁰ Ka'a tse'e je Nte'yam xvinkojtspe'ttat, ve'em ax jo'n je'e ve'e numay je Nte'yam divinkojtspejtti jetse'e yak'oo'kjidini je yak'oo'kpa ángeles.

¹¹ Je'e kajxts ya'a ve'e tyoojnji kyojtsji jetse'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp yakpuujm jetse'e je nuja'vin njajepumdinit anañujoma uu'm nuvinxupe'e njoojntykimda ya kukaxa aats. ¹² Ax ve'em tse'e, pan pan tse'e nañasja'vijup jets ka'a ve'e y'o'yixju jetse'e tyokintónut, va'an tse'e ooy dutunnay'ixju ku ve'e ñunka'at jep tokin jaatp. ¹³ Ku ve'e myaktokintonuva'anjada, vanxup tse'e mjaajttuva ax jo'n jyajttuva opyana. Ax je Nte'yam, tyuumpts je'e ve'e juu' ve'e kyajtsp, ka'ats je'e ve'e duyakjaty jetse'e xyaktokinto'numdat pan ka'a ve'e x'o'yixumjada jetse'e n'amaadaaguimdat, kux je Nte'yame'e xputajkimdup vintso ve'e nkakuvajkumdat je kyo'oy je'e jetse'e nkaka'amat jep tokin jaatp, ax ve'em tse'e nmuténimdat.

¹⁴ Je'e kajx tse'e, miits, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, kuke'ekta joma ve'e je jayu duvinjávada divintsa'agada juu' ve'e ka je Nte'yamap. ¹⁵ Ve'em xa ats mitse'e nmukotsta ax jo'n je jayu juu' ve'e viji kej, ax payo'oyda tse'e oy juu' atse'e nkajtsp. ¹⁶ Ku ve'e ntuk'a'ooguimda je tuk'a'ooguin juu' kajxe'e nkukojsjimda je Nte'yam, n'apaatumdup tse'e je Cristo je'e kajx ku ve'e y'uk'aa'k, je'e ve'e ku ve'e je ñuu'pun dumasaak. Jets ku ve'e nka'yumda je tsapkaaky juu' ve'e ntojkva'kxumdup, n'apaatumdupts uu'me'e je Cristo je'e kajx ku ve'e y'uk'aa'k, je'e ve'e ku ve'e je ñi'kx je kyopk tyaa'y jem cruz kajxm. ¹⁷ Oyamts uu'me'e numayda, anañujómats uu'me'eda nka'yumda nay je'e'yam to'kji je tsapkaaky, ve'emts uu'me'eda maat je Cristo ax jo'n to'k ni'kx to'k kopk kun'ijtumdi.

¹⁸ Ixta juu' ve'e je israeejlit jayu tyoondup. Ku ve'e juu' je Nte'yam dutukvintsa'agada jem yoixpejtun kajxm, nujom pan pan jatye'e duja'kxtup je vintsa'kin, je vintsa'kinjyam tse'e y'apaattup. ¹⁹ Juu'ts atse'e nkajtsp, ka je'epts atse'e ntijp jets ñumájipe'e je apamnax, ni ka je'epts atse'e ntijp jets tiktspe'e je tsu'uts juu' ve'e tyukvintsa'kidup je apamnax. ²⁰ Je'e atse'e ntijp jets ku ve'e je vintsa'kin dupamda pan pan jatye'e je Nte'yam duk'a'ixada, je ko'oyjáyuvaps je'e ve'e tyukvintsa'kidup, ka je Nte'yamap; ax ka'ats atse'e ntsak jets miitse'e xmaatnavyaa'njadat je ko'oyjáyuvap. ²¹ Ka'a xa ve'e m'o'yixjada jetse'e je Jesús xvinjávadat xvintsa'agadat kijpx maat je ko'oyjáyuvap, ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e je Maja Vintsán xyakmájadat xyakjaanchadat pan m'ooktupe'e je tsaaydum pa'ajk naaj jetse'e xkayda je tsapkaaky juu' ve'e je Maja Vintsán yaktukjaa'myejtsp, jetse'e je jayu xtukmaatja'kxta je tsu'uts juu' ve'e yaktukvintsa'kip je ko'oyjáyuvap. ²² ¿Ukpu ntsojkumdup uu'm vine'e jetse'e je Maja Vintsán nyakjotma'tumdat? ¿Uu'mda vine'e nuyojk mak'k jets ni ka'a ve'e je'e?

Ve'em tse'e nujom nto'numdat nkojtsumdat ax jo'n je Nte'yam yakmaja yakjaancha y'ijtnit

²³ Yakajtyp xa ve'e je Nte'yam jetse'e je jayu dutónut to'k ka'ajyji juu' jaty; ax ka'a tse'e to'k ka'ajyji tyun'oya. Yakajtyp xa ve'e je Nte'yam jetse'e je jayu dutónut to'k ka'ajyji juu' jaty; ax ka'ats je'e ve'e to'k ka'ajyji je jayu duputaka jetse'e je Jesucristo nuyojk

dujaanchjávát. ²⁴ Ka'ats miitse'e x'íxtadat kakje'e je m'o'yinda, m'íxtiduvape'e juu' ve'e je viijnk jayu tyuk'o'yiduvap.

²⁵ Nvaat xa ve'e xkáydat xja'kxtat pan ti jatye'e too'kjup jep maa'y jaatp. Ka'a tse'e x'amotutúvadat pan je vintsá'kin je'e ve'e uk pan ka je vintsá'kinap, ve'em tse'e kyayakjávát jets tokin je'e ve'e ku ve'e xja'kxta, ²⁶ kux ya naxviijnít it jets nujom juu' jatye'e myaat, je Maja Vintsants je'e ve'e jye'e.

²⁷ Uk pan jem tse'e je jayu juu' ve'e dukajaanchja'vidup je Maja Vintsán jetse'e mvóvjada kaayva, nvaat tse'e mnajkxtat. Pan mnajkxtup tse'e, kayda oo'kta juu' ve'e myakmooydup, ka'a tse'e x'amotutúvadat ni tia, ve'em tse'e kyayakjávát jets tokin je'e ve'e ku ve'e xja'kxtat. ²⁸ Ax pan mna'muxjudup tse'e je jayu jidu'um: "Je apamnax ya'a ve'e tuyaktukvintsá'aga ya tsu'uts", ka'a tse'e xja'kxtat kux ku ve'e je jayu je tokin xtoojnajat juu' ve'e tumva'nuxjada, ve'em tse'e kyayakjávát jets tokin je'e ve'e ku ve'e xja'kxta. ²⁹ Je'e atse'e ntijp jets ka'a je'e ve'e dutokinjávadat juu' ve'e mvoojvjudup, ka je'epts atse'e ntijp jets miitse'e xtókinjávadat.

Nunjaijp xa ve'e jets miitse'e jemda juu' atse'e x'amotutúvidup: "Oyame'e je viijnk jayu duko'oyjávada juu' atse'e ntuump, ¿tyajxts atse'e xka'o'yixju jets atse'e ntónut juu' atse'e xyakajitjip je Nte'yam? ³⁰ Pan nkukojsjip xa atse'e je Nte'yam je nkaaky je ntojx kajx, ¿tyajxts ats vine'e je jayu x'uxkojsnit xpakojsnit ku atse'e juu' nkay nju'kx?" ³¹ Jidu'umts atse'e n'atsav: Pan ti ve'e mkaaydup m'ooktup uk pan ti jatye'e mtoondup mkojtstup, tonda kotsta nujom ax jo'n je Nte'yam xyakmájadat xyakjaanchadat. ³² Ka'ats je'e ve'e xyaktokintóndat juu' ve'e israeejit jayu, ni je'e juu' ve'e ka je'epta, ni je'e juu' ve'e je Nte'yam je jyayu. ³³ Tonda kotsta ax jo'n ats. Ve'em atse'e ntonuva'añ nkotsuva'añ juu' ax jo'n nujom je jayu du'oyjávada. Ka'a atse'e n'ixta je n'avintso o'yinji, je'eva ve'e pan pan jatye'e je viijnk jayu je y'o'yinda, ve'em tse'e anañujoma je jayu dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

11

¹ Tonda je vinma'yun juu' atse'e njayejpp, ve'em ax jo'n atse'e ntun je vinma'yun juu' ve'e je Cristo jyayejpp.

Vintso je ta'axtajk ñaajk'ítjadat joma ve'e je jaanchja'vivatajk ñay'amókejada

² N'oñukojsidupts ats miitse'e kuxe'e ats xa'ma xjaa'myétsta jetse'e xpanajkxta je ixpajkun juu' ve'e ntuk'ixtu. ³ Je'e atse'e ntsajkp jetse'e xnujávadat jets je Cristo ve'e to'k jado'k je yaa'tyajk je kyuvajk; jets je yaa'tyajk, je'e tse'e dunukuvajkip je ta'axtajk, ve'em ax jo'n je Nte'yam dunukuvajka je Cristo. ⁴ Ku ve'e to'k je yaa'tyajk kujópax ukpu kumótsax chapkats ukpu dukojtsnáxy je Nte'yam je y'ayook, yakvintsá'kintókipts je'e ve'e je Cristo. ⁵ Ax pan ka'a tse'e je ta'axtajk ñakyujuu'xju ku ve'e chapkats ukpu dukojtsnáxy je Nte'yam je y'ayook, yakvintsá'kintókipts je'e ve'e je ñuyaa'y, ve'emts je'e ve'e ax jo'n kukee'p kuy'ijit. ⁶ Pan ka'a xa ve'e ñakyujuu'xju je ta'axtajk, va'an tse'e nujom je vyaajy dukuskee'pkúxu. Ax pan tso'oty'o'nunts je'e ve'e ku ve'e je ta'axtajk ve'em kukee'p y'it, va'an tse'e dunakyujuu'xju. ⁷ Ka'a xa ve'e je yaa'tyajk kujópax ukpu kumótsax chapkats ukpu dukojtsnáxy je Nte'yam je y'ayook, kux je'e ve'e je Nte'yam je y'apamnax jets nay ve'empa ve'e duyaknuke'xnatáka je Nte'yam je myajin. Ax je ta'axtajk, je yaa'tyajk je myájints je'e ve'e duyaknuke'xnatákip. ⁸ Kux ku xa ve'e je Nte'yam dupuujm je yaa'tyajk, ka je ta'axtajk je ñi'kx je kyopk kajxapts je'e ve'e dupuujm; je yaa'tyajk je ñi'kx je kyopk kajxe'e dupuujm je ta'axtajk. ⁹ Nay ve'empa tse'e, yakpaam je'e ve'e je ta'axtajk je yaa'tyajk je myajin kajx; ka je yaa'tyajkap tse'e yakpaam je ta'axtajk je myajin kajx. ¹⁰ Ax ya'a kajxts atse'e nva'añ jets vinkopk je'e ve'e jetse'e je ta'axtajk ñakyujoo'xjut jetse'e ve'em nuke'xnatáka tyánut jets jep je'e ve'e je ñuyaa'y kya'p pya'tkup y'it. Xoojntktup tse'e je Nte'yam je y'aangeles ku ve'e ve'em. ¹¹ Oyam tse'e vye'ema, je Nte'yam tse'e dunupaajmtki jets ka'a ve'e je yaa'tyajk y'ítut

ka je ta'axtajk kajxap. ¹² Kux pan tyúvam je'e ve'e jets je yaa'tyajk je ñi'kx je kyopk kajxe'e yakpuujm je ta'axtajk, tyúvamts je'e ve'eva jets je yaa'tyajk, je ta'axtajk je'e ve'e yakke'xjup; ax je Nte'yam tse'e nujom juu' jaty duyakjeji.

¹³ Payo'oyda n'it pan oy je'e ve'e ku ve'e je ta'axtajk chapkats ka kujuu'xap. ¹⁴ Yaknuja'vip xa ve'e jets tso'oty'o'nun je'e ve'e ku ve'e je yaa'tyajk je vyaajy duyakyán. ¹⁵ Ax je ta'axtajk, vintsa'kinmooyjyupts je'e ve'e ku ve'e yan je vyaajy dujayep, kux je'e kajxe'e je Nte'yam myoojyji yan je vyaajy jetse'e kyujoo'xjut. ¹⁶ Ax pan pan tse'e dukakuvakuvaamp ya ayook, nnuja'vimdinup tse'e jets ka'a ve'e je viijnk ixpajkun mpanajkxumda, jets ka'ava ve'e joma ve'e ñay'amókajada je Nte'yam je jyayu.

Je'eda pan pan jatye'e duyakvintsa'kintókidup je Maja Vintsán je y'a'ox

¹⁷ Jep tse'e jado'k viijn juu' ats miitse'e ntuknuja'yidup, ax ka'ats ats miitse'e n'oñukótsada je'e kajx. Ku ve'e mnay'amókajada, ka'a tse'e mnapyutákajada jetse'e nuyojk xjaanchjávadat je Jesucristo, nuyojk tse'e mnaajkvintókijada. ¹⁸ Muto'k viijn, ve'emts atse'e je kats tunmotu jets mnapyajkva'kxjudupe'e joma ve'e mnay'amókajada, ax ve'emts atse'e njava jets ve'em játyam je'e ve'e juu' ve'e kyojtstup. ¹⁹ ;Mnapyajkva'kxjudup xa n'ite'e! Je'e kajxts atse'e ve'em nva'añ kux nuke'xnatajkipe'e oy pan pane'e je Nte'yam tyúvam dupanajkxp. ²⁰ Ax ku tse'e mnay'amókajada jetse'e m'a'óxada, ka je Maja Vintsán naps miitse'e mnu'a'óxidup. ²¹ Ku ve'e m'a'óxada, ka'a tse'e mnay'a'ixjada, kakje'e ve'e xkayda x'oo'kta je m'a'oxta. Jem xa ve'e juu' ve'e ayooj taandup, jempa tse'e juu' ve'e ooy tunkaaydup tun'ooktup jetse'e ñaajkm'o'okjada. ²² ;Jadi ka'a ve'e ti mjaajnda mtajkta joma ve'e mkáydat m'oo'kta? ;Uk mtsojktupe'e nuyojk jetse'e xviijn'íxtat je Nte'yam je jyayu jetse'e xyaktso'otyóndat pan pan jatye'e katih'ijtuxjudup? ;Vintsots ats miitse'e nnaajmadat? ;N'oñukótsadap ats miits vine'e ku ve'e ve'em xtonda? Ax ya'a kajx, ka'ats ats miitse'e n'oñukótsada.

Je Maja Vintsán je y'a'ox

²³ Je Maja Vintsane'e viinm ats xmooy je ixpajkun juu' ats miitse'e ntuk'ixtu. Ya'ats je'e ve'e: Ka'anume'e je Maja Vintsán Jesús yakpum vye'na jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjudup, je tsooj tse'e dukaajn je tsapkaaky ²⁴ jetse'e je Nte'yam dukukojsji, van'it tse'e dutojkva'kxy jetse'e vyaajñ: “Kayda, ya'a xa je'e ve'e ats je nni'kx je nkokp juu' atse'e nmasaakp miits je m'o'yin kajxta ku atse'e n'oo'kut. Tonda tse'e ve'em jets atse'e xjaa'myéttat.” ²⁵ Nay ve'empa tse'e, ku ve'e távani y'a'óxada vye'na, van'it tse'e dukoompa to'k je tuk'a'ooguin jetse'e vyaajñ: “Juu' tse'e ya tuk'a'ooguin myaat, ya'ats je'e ve'e ats je nnuu'pun juu' kajxe'e je nam kojstán tyun. Vinxup nax tse'e x'oo'kta, jaa'myéttats jets nmasaakp atse'e ya nnuu'pun miits kajxta ku atse'e n'oo'kut.” Jidu'um tse'e vyaajñ. ²⁶ Ax je'e kajx tse'e, vinnaajknáxe'e xkayda je tsapkaaky jetse'e x'oo'kta juu' ve'e je tuk'a'ooguin myaat, m'ava'niduupts miitse'e je Maja Vintsán je y'oo'kun van'it paat ku ve'e myiinnuvat.

Vintso ve'e yakpácut je Maja Vintsán je y'a'ox (Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²⁷ Ax ve'em tse'e, jyapana pan pane'e oyvintsova dukaayp je tsapkaaky ukpu oyvintsova du'uu'k juu' ve'e je tuk'a'ooguin myaat, jepts je'e ve'e tokin jaatp kuxe'e dukavintsa'aga je Maja Vintsán je ñi'kx je kyopk jets je ñuu'pun. ²⁸ Ni pana xa ve'e dukakáyut je tsapkaaky ukpu duka'oo'kut je uu'k pan ka'ana ve'e oy dupayo'oy juu' ve'e tyuump. ²⁹ Kux pan pan jatye'e dukamajapaamp je Maja Vintsán je ñi'kx je kyopk ku ve'e dukay du'uu'k, viinm tse'e je chaachpaatun dunukaya dunu'ooga. ³⁰ Je'e kajx tse'e numay miitsta je pa'am mkanuva'atsjada jetse'e makatsots mka'itta, jempa tse'e pan pane'e duku'oo'kiva. ³¹ Ax pan oy tse'e kumpayo'yumda juu' ve'e nto'numdup, ka'a tse'e je Nte'yam xtokimpayo'yumdat. ³² Ax xtokimpayo'yumdupts uu'me'e je Nte'yam

jetse'e xyaktsaachpaatumda je'e kajx jetse'e nkatsaachpaatumdat xa'ma kajx je'e maat pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e.

³³ Ax ve'em tse'e, utsta ajchta utsta tsá'ada, ku ve'e mnay'amókajadat jetse'e je Maja Vintsán je y'a'ox x'apaa'tuva'andat, mnay'a'ixjadap tse'e vimpit atuj, van'it tse'e mkáydát.

³⁴ Pan jem tse'e juu' ve'e yu'oo'kjudup, va'an tse'e jem tyak'ámam dukayda, ax ve'em tse'e je Nte'yam mkayaktsaachpaa'tjadat je ka óyap kajx juu' ve'e mtoondup ku ve'e mnay'amókajada. Je'e juu' jaty atse'e tunkakats, viinmts atse'e nnukótsut ku ats miitse'e najkx nku'ixtinuva.

12

Je maa'yun je putajkin juu' ve'e je Espiritu Santo to'k jado'k je jayu myooyp

¹ Utsta ajchta utsta tsá'ada, jep xa ve'e jado'k viijn juu' atse'e ntsajkp jetse'e xnujávadat, je'ets je'e ve'e je maa'yun je putajkin juu' ve'e je Espiritu Santo to'k jado'k je jayu myooyp jetse'e dutóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp.

² Mnuja'vidinup xa miits je'e ve'e jets ku ve'e je Jesucristo xka'ixadana vye'na, mv-inja'vidu mvintsá'kidu tse'e je apamnax juu' ve'e ni to'k aaja kakojtsp. ³ Je'e kajxts atse'e ntsak jetse'e xnujávadat jets je Espiritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, ni pánats je'e ve'e je vinma'yun dukama'a jetse'e vya'anut: “iKo'oy nukotsa tse'e y'ijtnit je Jesús!” Ntsojkpapts atse'e jetse'e xnujávadat jets je Espiritu Santo ve'e dumooyp je vinma'yun nujom pan pan jatye'e vaandup: “iJe Jesús, je'e je'e ve'e je Maja Vintsán!”

⁴ May viijn xa je'e ve'e je maa'yun je putajkin juu' ve'e je Espiritu Santo je jayu myooyp pan vintso ve'e to'k pan vintso ve'e jado'k juu' dutóndat; ax to'kji tse'e je Espiritu Santo, juu' ve'e ve'em dumooyp. ⁵ May viijnts je'e ve'e vintso ve'e je jayu dumutonda dumupakta je Maja Vintsán; ax to'kjits je'e ve'e je Maja Vintsán, juu' ve'e yakmutoop yakmupajkp. ⁶ May viijnts je'e ve'e vintso ve'e juu' jaty yaktún, ax to'kjits je'e ve'e je Nte'yam juu' kajxe'e je jayu ve'em dutún. ⁷ Je Espiritu Santo xa ve'e duyaknuke'xnatajkip je Nte'yam je myajin to'k jado'k je jayu kajxta jetse'e ve'em y'óyat anañujoma pan pan jatye'e je Jesucristo dujaanchja'vidup. ⁸ Jem tse'e pan pan jatye'e je Nte'yam mooyjudup je maa'yun je putajkin je Espiritu Santo kajx pan vintso ve'e juu' dukótstat je vijin je kejún maat, apuk tse'e juu' ve'e yakmooydup je maa'yun je putajkin vintso ve'e dukojtsva'atstat juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ⁹ apuk tse'e juu' ve'e yakmooydup je maa'yun je putajkimpa pan vintso ve'e je jaanchja'vin dujayéptat, apuk tse'e juu' ve'e yakmooyduvap pan vintso ve'e je pa'am jayu duyakjotkada'aktat, ¹⁰ apuk tse'e juu' ve'e yakmooydup pan vintso ve'e je majin dutóndat, apuk tse'e juu' ve'e yakmooydup pan vintso ve'e dukojtsnáxtat je Nte'yam je y'ayook, apuk tse'e juu' ve'e yakmooydup pan vintso ve'e dunujávadat pan je Nte'yam je y'ayooke'e y'amotunajxtup ukpu je ko'oyjáyuvap jye'e, apukpa tse'e juu' ve'e yakmooydup pan vintso ve'e dukótstat je ayook juu' ve'e kyavinmótudup, nay apukpa tse'e juu' ve'e yakmooydup pan vintso ve'e dukojtsva'atstat je ayook juu' ve'e kayakvinmótup. ¹¹ Ax to'kjits je'e ve'e je Espiritu Santo, juu' ve'e je maa'yun je putajkin duyajkp, je'e pane'e to'k jado'k je jayu du'amovya'kxp pan vintso ve'e je jayu dutukmutsak.

¹² May viijn xa je'e ve'e dumaada to'k je ni'kx je kopk, jem tse'e je kya'aj, jem tse'e je tyek, jempa tse'e juu' jaty viijnk. Oyam tse'e may viijn dumaada, to'k ni'kx to'k kópkjits je'e ve'e. Nay ve'empa tse'e je Cristo y'it maat je jyayu. ¹³ Xtukyaknapajtumdu xa ve'e je Espiritu Santo ku ve'e xpa'mumdi to'k muk je Cristo maat. Ve'emts uu'me'eda ax jo'n may viijn juu' ve'e je jayu je ni'kx je kopk dumaat, uu'm, je israeejlit jáyuda jets pan pan jatye'e ka je'epata, je joyutoompa jayu jets je naspaka jayu, tajki tse'e je Espiritu Santo yam nujom nja'vin kajxmamda, ve'em uu'me'eda ax jo'n kun'ijtumdi to'k ni'kx to'k kopk je Cristo maat.

¹⁴ Ka'a xa ve'e to'k ni'kx to'k kopk to'k viijnji dumaada, may viijne'e. ¹⁵ Pan je tek xa ve'e kuvya'añ: “Ka ka'ajap xa ats, je'e kajxts atse'e nka'it je ni'kx je kopk maat.” Oyam tse'e jidu'um kuvya'añ, ka je'e kajxap tse'e kya'it je ni'kx je kopk maat. ¹⁶ Uk pan je taatsk tse'e kuvya'añ: “Ka viijnap xa ats, je'e kajxts atse'e nka'it je ni'kx je kopk maat.” Oyam tse'e jidu'um kuvya'añ, ka je'e kajxap tse'e kya'it je ni'kx je kopk maat. ¹⁷ Kux pan je viijn xa ve'e kuy'it nujom je ni'kx je kopk, ¿vintso tse'e x'o'yixumjadat jetse'e juu' n'amotunajxumdat? Pan je taatsk xa ve'e kuy'it nujom je ni'kx je kopk, ¿vintso tse'e x'o'yixumjadat jetse'e juu' nxoo'kpaatumdat? ¹⁸ Ax je Nte'yam tse'e dupaam to'k viijn jado'k viijn juu' ve'e je ni'kx je kopk jye'e pan vintso ve'e dutsak. ¹⁹ Pan nujom xa ve'e kuy'it tun to'k viijnji, ¿joma tse'e kuy'it je ni'kx je kopk? ²⁰ Jéjam xa ve'e may viijn juu' ve'e je ni'kx je kopk jye'e, ax to'k ni'kx to'k kópkjits je'e ve'e.

²¹ Ka'a xa ve'e nvaat je viijn dunaajmat je ka'aj: “Ka'a xa ats mitse'e xtuujnja”, ka'ava tse'e nvaat je kuvajk dunuujmivat je tek: “Ka'a xa ats mitse'e xtuujnja.” ²² Ax vimpit tse'e, to'k viijn je ni'kx je kopk juu' ve'e kayakmakja'vip, je'ets je'e ve'e juu' ve'e nuyojk tsojkjup. ²³ Nay jado'k viijn je ni'kx je kopk juu' ve'e ka májap mpa'mumdup, je'e tse'e nuyojk yak'ix'ijtp. Ax je'e juu' ve'e nnasja'vimdup ka'ixna kake'xna, je'e tse'e nuyojk yakyo'tsp yaknupe'mp; ²⁴ jets je'e juu' ve'e nnasja'vimdup ixna ke'xna, ka'ats je'e ve'e chakju jetse'e yakyo'otsut yaknupe'enut. Ax ve'em tse'e je Nte'yam dupuujm je jayu je ni'kx je kyopk jetse'e ve'em je majin dujayéput to'k ka'ajyi juu' ve'e je ni'kx je kopk myaat. ²⁵ Ax ve'em tse'e je ni'kx je kopk kyanavyiijnk'ixjut; je'e ve'e jetse'e to'k viijn jado'k viijn ñaajkkópkaat. ²⁶ Pan tsaachpaatp xa ve'e to'k viijn je ni'kx je kopk, anañujoma tse'e je ni'kx je kopk chaachpaatpat; jets pan to'k viijn tse'e je ni'kx je kopk yakmajapum, anañujoma tse'e je ni'kx je kopk xyoondukut.

²⁷ Ve'em xa uu'me'eda ax jo'n kun'ijtumdi to'k ni'kx to'k kopk je Cristo maat, kakje'e tse'e n'ijtumda ax jo'n to'k viijn jaty je ni'kx je kopk. ²⁸ Ax je Nte'yam tse'e dumooyp je maa'yun je putajkin pan ti jatye'e tyóndap kyótstap to'k jado'k juu' ve'e jaanchja'vijidup. Muto'k viijn tse'e dupuujm kukátsivada, mumejtsk viijn tse'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada, mutoojk viijn tse'e yak'ixpajkpada, van'it tse'e je'eda pan pan jatye'e je majin dutoondup, pan pan jatye'e je pa'am jayu duyakjotkadaaktup, pan pan jatye'e je jayu duputajkidup, pan pan jatye'e du'ix'ijttup je jaanchja'vivatajka, pan pan jatye'e dukojtstap je ayook juu' ve'e kyavinmótudup. ²⁹ ¿Jadi je kukátsivada je'e n'ite'e anañujoma, ukpu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa je'e n'ite'e anañujoma, ukpu je yak'ixpajkpa je'e n'ite'e anañujoma, ukpu tyoondup je'e n'ite'e je majin anañujoma, ³⁰ ukpu yakjotkadaaktup je'e n'ite'e je pa'am jayu anañujoma, ukpu kyojtstap je'e n'ite'e je ayook juu' ve'e kyavinmótudup anañujoma? Ax ka'a tse'e. ³¹ Ve'emts ats miitse'e nnaajmada: Je'e ve'e mtóndap mkótstap vintso ve'e je Nte'yam mmo'ojadat je maa'yun je putajkin juu' ve'e dunumájp; ax atsts miitse'e ntuk'ixtap juu' ve'e nuyojk oy.

13

Je tsojkun

¹ Pan ats xa ve'e kunkats nujom je jayu jets je ángeles je y'aaj je y'ayook, pan ka'ats atse'e je tsojkun njayep, ve'em xa atse'e ax jo'n jyatipojxuna juu' ve'e koojyi mak yaaxp ukpu juu' ve'e koojyi tunkivvp. ² Pan kunkojtsnáxy xa atse'e je Nte'yam je y'ayook, jets atse'e kunnuja'vikux pan juu' ve'e kayaknuja'vip y'ij, jets atse'e kunnujava nujom juu' jaty, pan kunjayepts atse'e nujom je jaanchja'vin jets atse'e ve'em kunyakke'ek je kopk je keets, ax pan ka'ats atse'e je tsojkun njayep, ni vinxúpats ats je'e ve'e xkatuujnja. ³ Pan kun'amovya'kxy atse'e je ayooova jayu nujom juu' atse'e n'ixp njayeppp, jets pan atse'e kunmasa'ak ats ya nni'kx ya nkokp paat jetse'e tyóyut, ax pan ka'ats atse'e je tsojkun njayep, ni vinxúpats ats je'e ve'e xkatuujnja.

⁴ Pan pan xa ve'e je tsojkun dujayeppp, myutenip tse'e juu', napyajmjuv tse'e oy jayu, ka'a tse'e juu' dunas'ama'ata, ka'a tse'e dunutuva, ka'a tse'e namyajaja, ⁵ ka'a tse'e jjomjajuva tyijajuva, ka'a tse'e je y'o'yinji du'ixta, ka'a tse'e jatyji jyotma'aty, ka'a tse'e je ejkun duyaktan jem jya'vin kajxm, ⁶ ka'a tse'e dutukxoonduk je kyo'oy je'e, je'e ve'e tyukxoojntkp je tyuv je'e, ⁷ chajkpts je'e ve'e je jayu pan ti ve'e toojnjuv kojtsjup, chajkpts je'e ve'e jetse'e dujaanchjavat jets oy je'e ve'e juu' ve'e je viijnk jayu tyoondup, y'a'ixpts je'e ve'e ve'em, jetse'e nujom juu' jaty du'amaadaaga ku ve'e yakjomtun yaktitun. Ijpts je'e ve'e je myujayu dutsak.

⁸ Je tsojkun, xa'ma kajxts je'e ve'e y'it. Je'yap xa ve'e je xaaj ku ve'e je Nte'yam je y'ayook kyoo'kyakkojtsnajxnit, ka'a tse'e je jayu je may aaj je may ayook du'ukkojtsnit, ka'a tse'e je jayu y'ukyaktuknuja'vidinit juu'. ⁹ Ka'a xa ve'e pu'uk je nuja'vin juu' ve'e njayejpumdup jets ka'ava ve'e pu'uk je Nte'yam je y'ayook yakkojtsnaxy. ¹⁰ Ax ku tse'e je xaaj jye'ynit ku ve'e juu' jaty va'ajts nvinmotumdinit, ka'a tse'e y'uk'ijtnit ax jo'n uxym ku ve'e yuu'n vee'n je nuja'vin njayejpumda.

¹¹ Ku xa atse'e pi'knum nve'na, ve'emts atse'e juu' nkajts, juu' mpayo'y, jetse'e juu' nvinmaajy ax jo'n je pi'k onuk; ax kuts atse'e nyee'kni, ka'ats atse'e n'ukve'emini ax jo'n je pi'k onuk. ¹² Nay ve'empa tse'e uxym, yuu'n vee'nts je'e ve'e juu' ve'e nnuja'vimdup, ve'emts je'e ve'e ax jo'n jaa'x juu' jaty kun'ixumda; ax ku tse'e je xaaj myiinnit, van'it tse'e oy jets va'ajts nnuja'vimdat juu'. Vee'nji xa ve'e juu' atse'e uxym nnuja'vip, ax van'itts atse'e oy va'ajts juu' nnujavat, ve'em ax jo'n atse'e je Nte'yam x'ix xnujava jo'n. ¹³ Ax toojk viijnts je'e ve'e juu' ve'e taamp xa'ma kajx: je jaanchja'vin, je a'ix'ijtn, jets je tsojkun. Ax je tsojkun tse'e dunumajikajxp.

14

Ku je jayu dukats je ayook juu' ve'e kyavinmotup

¹ Tondats vintso ve'e xyak'ijtnit jem mja'vin kajxmda je tsojkun jets vintso ve'e xjayejptinit je maa'yun je putajkin juu' ve'e je Espiritu Santo yajkyp, je'e ve'e vinkopk jetse'e xkojtsnajxtinit je Nte'yam je y'ayook. ² Je jayu juu' ve'e dukojtsp je ayook juu' ve'e kyavinmotup, je Nte'yamts je'e ve'e myukajtsp, ka je jayuvap, je jyoot je jya'vin maat je'e ve'e juu' dukats, ax ka'ats je'e ve'e je jayu dvinmotu. ³ Ax je jayu pan pan jatye'e dukojtsnajxtup je Nte'yam je y'ayook, je'e tse'e je jayu duputajkidup jetse'e je Jesucristo nuyojk dujaanchjavadat, kyojtsmakkidupts je'e ve'e jetse'e duyakjot'amajada. ⁴ Pan pan xa ve'e dukojtsp je ayook juu' ve'e kyavinmotup, putajkijupts je'e ve'e viinm jetse'e je Jesucristo nuyojk dujaanchjavat. Ax je'e pane'e dukojtsnajxp je Nte'yam je y'ayook, je'e tse'e je jayu duputajkip jetse'e je Jesucristo nuyojk dujaanchjavadat.

⁵ Oy xa je'e ve'e kuy'it ku miitse'e to'k ka'ajyji kuxkotsta je ayookta juu' ve'e mkavinmotudup, ax nuyojk oy tse'e kuy'it jetse'e xkojtsnaxtat je Nte'yam je y'ayook. Nuyojk xa je'e ve'e dunumaja je jayu juu' ve'e dukojtsnajxp je Nte'yam je y'ayook jets ni ka'a ve'e je jayu juu' ve'e je ayook dukojtsp juu' ve'e kyavinmotup, van'itji tse'e nuyojk dukanumaja ku ve'e jep je jayu juu' ve'e dukojtsvaatsp je ayook juu' ve'e kayakvinmotup, ax ve'em tse'e je jayu yakputaka jetse'e je Jesucristo nuyojk dujaanchjavadat. ⁶ Je'e kajx tse'e, utsta ajhta utsta tsada, pan najkxp xa ats miitse'e nku'ixta jetse'e nmukotstat maat je ayook juu' ve'e kayakvinmotup, ni vinxupats miits je'e ve'e mkato'nuxjadat; van'itji je'e ve'e mto'nuxjadat pan ntuknuja'vidup ats miitse'e juu' atse'e je Nte'yam xtuknuja'vi uk pan nkojtsnajxyp atse'e je Nte'yam je y'ayook ukpu pan ntuk'ixtup ats miitse'e juu' ve'e je Nte'yam jye'e.

⁷ Oyam xa ve'e kyajoojntyka je xooxun jets je kov, yakmotupts je'e ve'e ku ve'e yaktukxu'ux yaktukkav. Ax pan ka'a tse'e oy yaktukxu'ux yaktukkav, ¿vintsose'e yakvinmotuvut pan ti ve'e xyooxtup kyooovdup? ⁸ Ax ku tse'e je atso'ox tyunju, pan ka'a xa ve'e va'ajts yaktukxu'ux je trompeta, ni pana tse'e kyanay'apaamdukajat jetse'e

y'atso'oxtónut. ⁹ Nay ve'empa tse'e juu' jyajtpa miits maatta. Pan ka'a xa ve'e je mtoots xtukkotsta je kats je ayook juu' jatye'e yakvinmótup, ¿vintso tse'e yaknujávát pan ti ve'e mkojststup? Uxpojp xa je'e ve'e. ¹⁰ Jéjam xa ve'e may viijn je aaj je ayook yaja naxviijn; ax nujom ya aaj ya ayook, jyajejpp tse'e je vinma'yun. ¹¹ Ax pan ka'ats atse'e nvinmotu je aaj je ayook juu' atse'e je jayu xtukmukojsjp, ve'emts atse'e n'it ax jo'n je jékumit jayu je'e maat, nay ve'empats je'e ve'e je jékumit jayu jo'n y'it ats maat. ¹² Je'e kajx tse'e, je'e ve'e ku miitse'e ooy xtuntsokta jetse'e xjajejptinit je maa'yun je putajkin juu' ve'e je Espíritu Santo je jayu myooy, je'e tse'e nuyojk m'íxtidinup vintso ve'e je Espíritu Santo mmoojyjidinit je maa'yun je putajkin jetse'e ve'em je jayu xputákadat jetse'e nuyojk dujaanchjávadat je Jesucristo.

¹³ Je jayu juu' ve'e dukojtsp je ayook juu' ve'e kyavinmótup, va'an tse'e je Nte'yam du'amótuvu vintso ve'e dukojtsva'atsut je ayook juu' ve'e kyajtsp. ¹⁴ Kux pan tsapkojstsp xa atse'e je ayook maat juu' atse'e nkavinmótup, ya njoot ya nja'vin maatts atse'e ntsapkats, ax ni vinxúpats ats je'e ve'e xkaputaka jets atse'e juu' nuyojk oy nvinmótuvut. ¹⁵ ¿Ax tits atse'e ntónup? Tsapkótsup xa atse'e maat ya njoot ya nja'vin jets nay ve'empa maat ya nvinma'yun. Ku atse'e n'uv, ávupts atse'e maat ya njoot ya nja'vin jets nay ve'empa maat ya nvinma'yun. ¹⁶ Kux pan jem xa ve'e nuto'k miitsta juu' ve'e je Nte'yam duyakmájip duyakjaanchip je jyoot je jya'vin maatji, ka'a tse'e y'o'yixjadat pan pan jatye'e du'amotunajxtup jetse'e dunukojtspéttat je'e je y'ayook jetse'e vya'andat amén, kux ka'a ve'e duvinmótuda pan ti ve'e je jayu tudukats. ¹⁷ Ku jyatun'óyam xa je'e ve'e dukukajtsja je Nte'yam, ni vintsóvats je'e ve'e je jayu dukaputaka jetse'e je Jesucristo nuyojk dujaanchjávadat. ¹⁸ Nkukojtsjip xa atse'e je Nte'yam jets nuyojk je aaj je ayook atse'e nkats jets ni ka'a ve'e pan miitsta. ¹⁹ Oyam tse'e vye'ema, ku atse'e nmaatnay'amókajada je jaanchja'vivatajk, nuyojkts atse'e ntsak jets atse'e je jayu ntukmukótstat mugooxk je ayookji juu' ve'e yakvinmótup jets atse'e ve'em ntuk'íxtat jets ka'a ve'e ku atse'e ntukmukótstat majk miijl je ayook juu' ve'e kayakvinmótup.

²⁰ Utsta ajchta utsta tsá'ada, ka'a tse'e je vinma'yun xjayéptat ax jo'n je pi'k ónuk, je'ejyi ve'e ku ve'e xka'oynujávada jetse'e xtóndat juu' ve'e ka óyap. Ax ku tse'e juu' jaty xpayo'oyda, pu'uk tse'e je vinma'yun xjayéptat. ²¹ Jidu'um xa ve'e je Maja Vintsán vya'añ, ve'em ax jo'n javyet y'it jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: “Ntukmukótstap xa atse'e ya jayu je viijnk aaj je viijnk ayook maat jets je jékumit jayu je y'ayook maat, ax ka'ajyants atse'e xmajapámdat.” Jidu'um tse'e vya'añ. ²² Ku ve'e je Nte'yam je viijnk aaj je viijnk ayook kajx dumukajts je jayu juu' ve'e kajaanchja'vijidup, ve'em tse'e dutuujn jetse'e kyatsapákjadat. Ax ku tse'e je Nte'yam dumukats je jayu juu' ve'e jaanchja'vijidup, je y'ayook kojtsnajxpatajk kajxtats je'e ve'e ve'em dutún. Ax ve'em tse'e, yaktoomp xa ve'e je viijnk aaj je viijnk ayook je'e kajxta pan pan jatye'e je Nte'yam dukajaanchja'vidup, ka je'e kajxapta pan pan jatye'e je Nte'yam dujaanchja'vidup. ²³ Oyam tse'e vye'ema, ku ve'e mnay'amókajada jetse'e anañujoma xkotsta je ayook juu' ve'e kayakvinmótup, jetse'e tyákada je jayu juu' ve'e dukajuja'vidup je Nte'yam je y'ayook ukpu dukajaanchja'vidup je Jesucristo, ¿ka'ats n'ite'e vya'andat jets ka víjape'e tumvimpijtini? ²⁴ Ax pan anañujómats miitse'e xkojtsnáxta je Nte'yam je y'ayook, jetse'e tyaka nuto'k juu' ve'e je Nte'yam dukajaanchja'vip ukpu juu' ve'e dukajuja'vip je Nte'yam je y'ayook, kyuvákupts je'e ve'e je tyokin ku ve'e viinm dupayo'oyut, van'it ku ve'e du'amotunáxut juu' miitse'e anañujoma mkojststup. ²⁵ Je Nte'yam tse'e duyaknuke'xnatákap je tyokin juu' ve'e yu'uts yak'ijtp jem jya'vin kajxm, van'it tse'e kyoxkténat jetse'e je Nte'yam duyakmájat duyakjaanchat jetse'e vya'anut jets tyúvame'e m'itta je Nte'yam maat.

“Tonda kotsta tse'e nujom ax jo'n duvinmachju”

²⁶ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ku ve'e mnay'amókajada, jem tse'e juu' ve'e avuvaandup, jem tse'e juu' ve'e dutsojktup jetse'e je Nte'yam je y'ayook je jayu dutuk'ixtat, jem tse'e juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook dukojtsnaxuvaandup, jempa tse'e juu' ve'e dutsojktup jetse'e dukótstat je ayook juu' ve'e kyavinmótudup, nay jempa tse'e juu' ve'e dutsojktup jetse'e dukojtsva'atstat je ayook juu' ve'e kayakvinmótup. Ax nujom juu' jatye'e mkojtstup, íxtada tse'e vintso ve'e je jayu xputákadat jetse'e je Jesucristo nuyojk dujaanchjavadat. ²⁷ Pan kyojtstup xa ve'e je ayook juu' ve'e kayakvinmótup, numejtsk jáyují tse'e kyótstat, too'vajkp to'k, van'it tse'e jado'k, ukpu nutoojk, je vaatji tse'e. Van'itji ve'e dukótstat je ayook juu' ve'e kayakvinmótup pan jeme'e to'k juu' ve'e dukojtsva'atsup juu' jatye'e kyojtstup. ²⁸ Ax pan ka'a tse'e pan pane'e dukojtsva'atsup, ñojk'óy tse'e kyayakkótsut je ayook juu' ve'e kayakvinmótup ku ve'e mnay'amókajada. Pan jem xa ve'e pane'e dutsojktup jetse'e dukótsut je ayook juu' ve'e kayakvinmótup jets ka'a ve'e pan pane'e dukojtsva'atsup juu' ve'e kyajtsup, va'an tse'e ve'em dukatsú ku ve'e naaydum y'it je Nte'yam maat jets ka'a ve'e ku ve'e y'it jeja je numay jayu vyinkujk. ²⁹ Nay ve'empa tse'e pan pan jatye'e dukojtsnajxtup je Nte'yam je y'ayook, va'an tse'e dukotsta numejtsk nutoojk jáyují namvaat je'e ve'e dupayo'oyda pan pan jatye'e du'amotunajxtup juu' ve'e kyojtstup. ³⁰ Ax pan to'k tse'e je jayu juu' ve'e tsuunip, jetse'e je Nte'yam tyuknujávaja juu' ve'e chajkp jetse'e yakkótsut, va'an tse'e du'ama'atu je'e juu' ve'e kojtsp jets je'e ve'e kyótsut juu' ve'e dunuja'vip. ³¹ Nvaatts miitse'eda anañujoma nuto'k nuto'k xkojtsnáxtat je Nte'yam je y'ayook, ax ve'em tse'e nujom pan pan jatye'e m'amotunajxjudup, je'e tse'e duvinmótudap ti ve'e je Nte'yam chajkp, jetse'e jyot'amájadat. ³² Pan pan jatye'e dukojtsnajxtup je Nte'yam je y'ayook, va'an tse'e du'a'ixta jetse'e nuto'k jaty dukojtsnáxtat, ³³ kux ka'a ve'e je Nte'yam juu' oyvintsova dutún, tsoj yakxone'e juu' dutún.

Tonda tse'e ve'em ax jo'n nujom je Nte'yam je jyayu joma ve'e ñay'amókajada. ³⁴ Ku ve'e je jaanchja'vivatajk ñay'amókajada, ka'a tse'e je ta'axtajk kyótstat, ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets jep'e je yaa'tyajk kya'p pya'tkup y'íttat. ³⁵ Pan y'amotutuvavaandup xa ve'e juu', va'an tse'e du'amotutúvada je ñuyaa'y ku ve'e jye'yadat jem tyak'amda, kux ka'a xa ve'e dupaa'ty du'akeega jetse'e je ta'axtajk kyótstat ku ve'e je jaanchja'vivatajk ñay'amókajada.

³⁶ ¿Tis, miits je'e vine'eda joma ve'e yaknuja'vi'ukvaañ je Nte'yam je y'ayook, uk miitsji vine'e myaktukmukojtstu? ³⁷ Pan jem xa ve'e juu' ve'e nañasja'vijup jets je'e ve'e dukojtsnajxp je Nte'yam je y'ayook ukpu viijnk je maa'yun je putajkin maat juu' ve'e je Espíritu Santo moojyup, va'an tse'e dunujava jets je Maja Vintsán ya'a ve'e dupavaamp juu' ats miitse'e ntuknuja'yidup. ³⁸ Ax pan ka'a tse'e je jayu dukuvuk juu' ats miitse'e ntuknuja'yidup, va'an tse'e ve'em du'itú.

³⁹ Ax ve'em tse'e, utsta ajchta utsta tsa'ada, tonda tse'e vintso ve'e xkojtsnajxtinit je Nte'yam je y'ayook, ka'a tse'e xkayakjajttuvat jetse'e yakkótsut je ayook juu' ve'e kayakvinmótup. ⁴⁰ Ax nujom juu' jatye'e mtoondup mkojtstup, tonda kotsta tse'e ve'em ax jo'n duvinmachju jets vintso ve'e dupaa'ty du'akeega.

15

Joojntykpajknuva ve'e je Cristo

¹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, uxyamts atse'e ntsak jetse'e xjaa'myétstat je oy kats je oy ayook juu' ats miitse'e nkojtsjidu, je'e ve'e juu' ve'e mkuvajktu jetse'e myak'ítjada mak aaj mak joot to'k muk je Cristo maat. ² Ya oy kats ya oy ayook kajxpa tse'e xjayepta je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp pan mpanajkxtupe'e juu' ats miitse'e nkojtsjidu; kux pan mmasooktup xa ve'e, ni vinxupa tse'e mkato'nuxjadat juu' ve'e mjaanchja'vidup.

³ Juu' xa ve'e dunuvinkopkikajxp je ixpajkun juu' atse'e yakmooy jets ats miitse'e nvaajnidi, ya'ats je'e ve'e: Xku'oo'kimdu ve'e je Cristo uu'm je ntokin kajxamda, ve'em

ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ. ⁴ Naxtajkits je'e ve'e jetse'e jyoojntypajknuva kutoojk xaaj, ve'em ax jo'n vyaampa je Kunuu'kx Jatyán. ⁵ Naajknuke'xnatajkijuts je'e ve'e jeja je Pedro vyinkujk jets ux'ook jeja je kukátsiva vyinkujktava. ⁶ Ux'ook tse'e ñaajknuke'xnatajkiji jeja je uts je ajch jets je uts je tsá'a vyinkujkta juu' ve'e numugooxk mókupx naxy ijttu. Numayts je'e ve'e jyaa'kjoojntykadana, óyame'e jem juu' ve'e tuy'oo'ktini. ⁷ Ux'ook tse'e jeja je Santiago vyinkujk ñaajknuke'xnatajkiji, van'it tse'e jeja anañujoma je kukatsivatajk vyinkujkta.

⁸ Tun ux'ookani tse'e jeja ats nvinkujk ñaajknuke'xnatajkijuva, óyam atse'e n'it ax jo'n to'k je pi'k maax ónuk juu' ve'e tun to'mayji ke'xp ku ve'e kyapo'opaa'tyna. ⁹ Ats xa ve'e je kukátsiva juu' ve'e dunupi'kikajxp, ni je'ets atse'e nkavinmachju jets atse'e nyaktijut kukátsiva, je'e kajx ku atse'e njomtuujn ntituujn je Nte'yam je jyáyuda. ¹⁰ Ax je'ets atse'e juu'am ats je maja maa'yun kajx juu' atse'e je Nte'yam xtoojnji. Ax je maja maa'yun juu' atse'e xtoojnji, ka'ats je'e ve'e koojyji vyintoki. Nuyojkts atse'e tuntún jets ni ka'a ve'e nuto'k je viijnk kukátsiva; óyam xa atse'e viinm je'e tunkatún, je Nte'yamts je'e ve'e tudutún je myaa'yun kajx. ¹¹ Ax ka'ats je'e ve'e vyinkopka pan ats je'e ve'e ntuump uk pan je viijnk kukátsiva je'e ve'e dutoondup, je'ets je'e ve'e juu' aatse'e n'ava'nip, je'ets je'e ve'e juu' miitse'e mjaanchja'vidup.

Joojntypajktinuvap tse'e je oo'kpatajk

¹² Ax pan je'ets aatse'e n'ava'nip jets joojntypajknuva ve'e je Cristo ku ve'e y'uk'aa'k, ¿vintsots miitse'e jemda juu' ve'e vaandup jets ka'a ve'e je oo'kpatajk y'ukjoojntypajktinuvat? ¹³ Kux pan tyúvam je'e ve'e jets ka'a ve'e je oo'kpatajk y'ukjoojntypajktinuvat, ka'a tse'e je Cristo kujyoojntypajknuva. ¹⁴ Jets pan ka'a tse'e je Cristo kujyoojntypajknuva, ka'a tse'e tyun je kats juu' aatse'e n'ava'nip, nay ka'a tse'e tyoompa juu' miitse'e mjaanchja'vidup. ¹⁵ Pan ka'a xa ve'e je Cristo kujyoojntypajknuva, taayts je'e ve'e je tuvakojsun juu' aatse'e mpuump, je'e kajx ku aatse'e nva'añ jets je Nte'yame'e duyakjoojntypajknuva je Cristo. Kux pan taayts je'e ve'e kuy'it jets joojntypajktinuvape'e je oo'kpatajk, taayvats je'e ve'e jets je Nte'yame'e duyakjoojntypajknuva je Cristo. ¹⁶ Pan ka'a xa ve'e jyoojntypajktinuvat je oo'kpatajk, ka'ava tse'e je Cristo kujyoojntypajknuva; ¹⁷ jets pan ka'a ve'e je Cristo kujyoojntypajknuva, ni vinxupa tse'e je xyup mkato'nuxjada ku ve'e je Cristo xjaanchjavada, jep tse'e tokin jaatp je xyup mjaa'k'ítta. ¹⁸ Nay ve'empa tse'e, pan pan jatye'e to'k muk ijttu je Cristo maat jetse'e y'oo'ktini, kuvyintókidits je'e ve'eda. ¹⁹ Pan je'ejyji tse'e kutyún je a'ix'ijtun juu' ve'e njayejpumdup je Cristo kajx ku ve'e njoojntykimda yaja naxviijn, tun nuyojk ayoova tse'e uu'm ya njootamda jets ni ka'a ve'e pan viijnk jayu.

²⁰ Ax je Cristo, joojntypajknuvats je'e ve'e, je'e tse'e mutoo'vajkp joojntypajk ku ve'e y'uk'aa'k, ve'emts je'e ve'e ax jo'n juu' ve'e ta'mitoo'vajkp. ²¹ Ve'em ax jo'n je oo'kun jyeji je'e kajx juu' ve'e to'k je yaa'tyajk tyoon, nay ve'empa tse'e je jayu jyoojntypajktinuvat je'e kajx juu' ve'e jado'k je yaa'tyajk tyoon. ²² Jets ve'em ax jo'n anañujoma je jayu y'oo'kta kuxe'e je Adán je chaan je kyooj y'ítta, nay ve'empa tse'e anañujoma je jayu jyoojntypajktinuvat je Cristo kajx. ²³ Ax ka'a tse'e nujom jyoojntypajktinuvat to'k naxji, je'e ve'e ax jo'n tyukkada'akjada: too'vajkpe'e je Cristo jyoojntypajknuva ax jo'n juu' ve'e ta'mitoo'vajkp, jets ku ve'e je Cristo myiinnuvat, van'it tse'e jyoojntypajktinuvat pan pan jatye'e je Cristo je jayau. ²⁴ Ku ve'e tun ux'ookani, van'it tse'e je Cristo dutukkatákat je kutojkun je Dios Tee', távani tse'e duyakvintókidixni vye'na nujom pan pan jatye'e je Nte'yam dutso'oxpajktup. ²⁵ Kux vinkopk je'e ve'e jetse'e je Cristo yakkutókut van'it paat ku ve'e je Nte'yam duyakvintókinut pan pan jatye'e tso'oxpajkjudup. ²⁶ Ax je tso'oxpajkpa juu' ve'e tun ux'ookani kutókinup, je'ets je'e ve'e je oo'kun, kux ka'a ve'e je jayu van'it y'uk'oo'ktinit. ²⁷ Kux ve'eme'e je Kunuu'kx

Jatyán vya'añ jets je Nte'yame'e dupaamnup nujom juu' jaty jep je Cristo kya'p pya'tkup. Ax ku tse'e vya'añ jets nujome'e dupaamnit jep je Cristo kya'p pya'tkup, va'ajts tse'e yakvinmotu jets ka'a ve'e je Nte'yam viinm yakpámut jep je Cristo kya'p pya'tkup, kux je'e je'e ve'e juu' ve'e pa'muxjinup nujom juu' jaty jep je Cristo kya'p pya'tkup. ²⁸ Ax ku tse'e távani nujom juu' jaty tyañ vye'na jep je Cristo kya'p pya'tkup, van'it tse'e je'e, je Nte'yam je y'Onuk, ñapyámjut jep je Nte'yam kya'p pya'tkup, ax ve'em tse'e je Nte'yam dunumajikajxnit dunujaanchikajxnit nujom juu' jaty.

²⁹ Jado'k viijn, jem xa ve'e pan pan jatye'e dukunapejtudup je jayu pan pan jatye'e oo'ktu jañapet. ¿Tyajxts je'e ve'e ve'em dutonda pan ka'a ve'e dujaanchjávada jets joojntypajktinuvape'e jado'k nax?

³⁰ ¿Ukpu tyajxts atse'e jóvum xaaj nmaajk'ítju jem je oo'kun y'am kya'm pan ka'a atse'e ti o'yin n'uk'a'ixni? ³¹ Utsta ajchta utsta tsá'ada, ve'em ax jo'n atse'e nxoonduk miits kajxta kuxe'e xjaanchjávada je nMaja Vintsánamda Cristo Jesús, tyúvamts atse'e nva'añ jets jóvum xaaj atse'e n'it jem je oo'kun y'am kya'm. ³² ¿Tits ats je'e ve'e xtoojnjip ku atse'e nmuteni je mu'uk jayu juu' atse'e xtso'oxpajktu yaja éfesovit kyajpun kujx ku atse'e n'ava'ni je Nte'yam je y'ayook? Pan tyúvam xa ve'e kuy'it jets ka'a ve'e je oo'kpatajk y'ukjoojntypajktinuvat, óyvats je'e ve'e juu' ve'e vaandup: “Va'an tse'e duka'yumda du'ookumda kux tsojke'e n'oo'kumdinit.”

³³ Ka'a tse'e mnamyaso'okjadat jetse'e je jayu mvin'aa'njadat. Tyúvam xa je'e ve'e juu' ve'e vaandup: “Je ko'oy mujatyoo' tse'e duyakma'tp je jayu juu' ve'e dutoomp je y'oy je'e.” ³⁴ Vijta kejta, masooktini je mko'oy joojntykinda, kux jem miitse'eda pan pan jatye'e je Nte'yam duka'ixada. Miits je mtso'oty'o'nun kajxta xa ats ya'a ve'e ve'em nkats.

Vintso je jayu joojntypajktinuvat

³⁵ Jem xa n'ite'e juu' ve'e du'amotutúvap: “¿Vintsose'e joojntypajktinuvat je oo'kpatajk? ¿Vintsose'e y'ixuvat je ñi'kxta je kyopkta?” ³⁶ Jidu'umts atse'e n'atsav: ¡Jayu juu' ve'e oy juu' dukapayo'yp! Ku xa ve'e je taamt yakni'ip ukpu yakvuj, vintókiyupts je'e ve'e je taamt je ñi'kx je kyopk ku ve'e myux. ³⁷ Juu' xa ve'e yakniipp juu' xa ve'e yakvajp, ka je ojs aajyapts je'e ve'e juu' ve'e ux'ook jéjap, je taamte'e juu' ve'e yakniipp juu' ve'e yakvajp, je trigo taamt ukpu je viijnk taamt. ³⁸ Van'it tse'e je Nte'yam duyakyee'k je taamt pan vintso ve'e dutsak, je'e tse'e dumooyp je ñi'kx je kyopk pan vintso ve'e tyukkada'akyju. ³⁹ Ka'a xa ve'e ve'em je jayu je ñi'kx je kyopk ax jo'n je naxvinyo'yva tánuk jye'e, ka'a tse'e ve'em je naxvinyo'yva tánuk je ñi'kx je kyopk ax jo'n je jeyyva tánuk jye'e, ka'a tse'e ve'em je jeyyva tánuk je ñi'kx je kyopk ax jo'n je ajkx jye'e, tum tiktspe'e je ñi'kxta je kyopkta. ⁴⁰ Nay ve'empa tse'e jyéjiva juu' jatye'e ijttup jem tsajviinm jetse'e jyéjiva je ni'kx je kopk juu' jatye'e yaja naxviijn. Ax ka'a tse'e y'akijpxa je chojin juu' jatye'e ijttup jem tsajviinm jets je ni'kx je kopk je chojin juu' jatye'e yaja naxviijn. ⁴¹ Ka'a tse'e y'akijpxada je chojin je aampa xaaj je tyá'kxun maat je aampa po'o je tyá'kxun ukpu je maatsa je tyá'kxun, ni ka'a tse'e y'akijpxada je chojin je maatsa je tyá'kxunda, tum tikststupe'e to'k jado'k je tyá'kxun je chojin. ⁴² Nay ve'empa uu'mda, ku ve'e njoojntypajkumdinuvat jado'k nax, ka'a tse'e y'akijpxa je ni'kx je kopk juu' ve'e njayejpumdinup van'it ax jo'n ya ni'kx ya kopk juu' ve'e uxyam njayejpumdup. Ku xa ve'e je jayu y'aa'k, pootsnup tse'e je ñi'kx je kyopk; ax ku tse'e joojntypajknuvat, ni je vin'ítats je'e ve'e kyoo'k'oo'knit. ⁴³ Ku ve'e je jayu y'aa'k, yak'ayoov tse'e ñaxtaka; ku tse'e joojntypajknuvat, je majin maat tse'e y'ijtnit. Ka'a tse'e je makkin dujayep ku ve'e ñaxtaka; ax ku tse'e joojntypajknuvat, ooy tse'e je makkin dutunjayejpnit. ⁴⁴ Naxtajkip xa ve'e ya nni'kxamda ya nkópkamda ku ve'e n'oo'kumda yaja naxviijn; ax ku tse'e njoojntypajkumdinuvat, ka'a tse'e je oo'kun x'uknumi'numdinit. Kux ve'em ax jo'n jyeja je ni'kx je kopk juu' ve'e oo'kp, jéjiva tse'e je ni'kx je kopk juu' ve'e ni je vin'ita koo'k'oo'knup.

⁴⁵ Ve'eme'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets je muto'k yaa'tyajk, je Adán, je Nte'yam je'e ve'e duyakjoojntypajk. Ax je'e pan ux'ook, je Criistots je'e ve'e, je'e tse'e je jayu dumooyp je joojntykin. ⁴⁶ Ax je ni'kx je kopk juu' ve'e ni je vin'ita koo'k'oo'knup, ka'ats je'e ve'e divintoo'váka je ni'kx je kopk juu' ve'e oo'kp; je'e ve'e too'vajkp jeji je ni'kx je kopk juu' ve'e oo'kp, van'it tse'e je ni'kx je kopk juu' ve'e ni je vin'ita koo'k'oo'knup. ⁴⁷ Je muto'k yaa'tyajk, naaxts je'e ve'e y'ijt; jets je jado'k yaa'tyajk, je Maja Vintsants je'e ve'e, je tsapjootmitts je'e ve'e. ⁴⁸ Je ñi'kxta je kyopkta pan pan jatye'e yaja naxviijn, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n je yaa'tyajk juu' ve'e naax ijt, jets je ñi'kxta je kyopkta pan pan jatye'e jem tsapjootm, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n je yaa'tyajk juu' ve'e je tsapjootmit. ⁴⁹ Ax ve'em tse'e, ve'em ax jo'n nmajxumda je yaa'tyajk juu' ve'e naax ijt, nay ve'empa tse'e nnajxumduvat je yaa'tyajk juu' ve'e je tsapjootmit.

⁵⁰ Utsta ajchta utsta tsá'ada, ve'em xa ats miitse'e nvaajnjada jets juu' jatye'e pum je tsu'uts jets je pajk maat, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e y'ítut joma ve'e je Nte'yam xa'ma kajx yakkutuk, ka'a xa ve'e nvaat jetse'e y'ítut je'e maat juu' ve'e vintókip jets juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ⁵¹ Ntsajkp xa atse'e jetse'e xnujávadat juu' ve'e kayaknuja'vip y'ijt. Ka'a tse'e anañujoma n'oo'kumdat, ax nujom tse'e ntiktsumdinit, ⁵² jaty aa'k, to'k vinmi'kxtkumji xa je'e ve'e, van'it ku ve'e xyo'oxut je trompeta juu' ve'e ux'ookani. Xo'oxup xa ve'e je trompeta jetse'e jyoojntypajktinuvat je oo'kpatajk, ni je vin'ita tse'e kyoo'k'oo'ktinit; jets uu'm, xyaktiktsumdinup tse'e. ⁵³ Kux ya ni'kx ya kopk juu' ve'e uxyam njayeypumdup, vintókiyuups ya'a ve'e, ya'a tse'e vimpijtnup ni'kxukopk juu' ve'e ni je vin'ita koo'k'oo'knup. ⁵⁴ Ax ku tse'e ya ni'kx ya kopk juu' ve'e njayeypumdup, juu' ve'e vintókip jetse'e y'aa'k, kuts ya'a ve'e tavyimpijtni je ni'kx je kopk juu' ve'e ni je vin'ita koo'kvintókinup jetse'e xa'ma kajx y'ijtnit, van'it tse'e tyónjut je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp: “Tá xa ve'e je oo'kun kyutókini, tá xa je'e ve'e yak'amaadaaga. ⁵⁵ eo'kun, ¿joma tse'e y'it je mtuktsaachto'nun? ¿joma tse'e y'it je kutojkin jetse'e je jayu xyaktsaachpaa'tut?” Jidu'um tse'e vya'añ. ⁵⁶ eo'kp xa ve'e je jayu je to'kin kajx, jets je pava'nun kajx tse'e je to'kin je makkin dujayep. ⁵⁷ Ax kukajtsja tse'e y'ijtnit je Nte'yam, juu' ve'e xmo'yumdup je maadaakun je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx, ax ve'em tse'e je oo'kun xkah'amaadaaguimda.

⁵⁸ Je'e kajx tse'e, utsta ajchta utsta tsá'ada, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, pamda tse'e je mak' aaj je mak' joot to'k muk je Cristo maat, xa'ma kajx tse'e xyaknujókadat vintso ve'e xmutóndat xmupáktat je Maja Vintsán, kux mnuja'vidinup xa miitse'e jets je'e juu' ve'e mtoondup mkojststup to'k muk je Maja Vintsán maat, ka koojyap tse'e xtonda xkotsta.

16

Je meen juu' ve'e je jaanchja'vivatajk yakmojkto

¹ Ax je'e tse'e ku ve'e je meen xyakmokta jetse'e xputákadat je Nte'yam je jyayu, tonda tse'e ve'em ax jo'n atse'e ntukpavaandi je jaanchja'vivatajk juu' ve'e nay'amojkijidup jem galáciait y'it jootm. ² Vindomiingo, muto'k xaaj je semana, mkontóktap tse'e to'k viijn pan vinxupe'e xpakta ku ve'e tumnay'ajátjada jetse'e xyakmóktat. Ve'em tse'e ka van'ítnumap xyakmóktat je meen ku atse'e nje'yat joma ve'e miitsta. ³ Ax kuts atse'e nje'yat, nkéxtapts atse'e jem Jerusalén je nak maat je'e pan pan jaty miitse'e mvinkóndap jetse'e duyaknajkxtat je meen juu' ve'e myakmóktap. ⁴ Ax pan oyts je'e ve'e jets atse'e nnajkxpat, nmaadadapts ats je'e ve'e.

Ku je Pablo dunupaajmtki jetse'e ñajkxut jep Corinto

⁵ Ku xa ats miitse'e najkx nku'ixta, náxuups atse'e jem macedóniait y'it jootm, van'itts atse'e nje'yat joma ve'e miitsta. ⁶ To'mayji ats miitse'e jek jaty je it ntukmaat'yaknáxtat, to'mayji nujom je xox aats, van'itts ats miitse'e xputákadat pan joma atse'e nnujkk.

⁷ Ka'a xa atse'e ntsak jets ats miitse'e nku'ixtat naxyji, tanavaamp atse'e jek jaty miits maatta pan vaampe'e je Maja Vintsán. ⁸ Ax jaa'ktánaps atse'e yaja éfesovit kyajpun kujx je pentecostés xaaj paat, ⁹ kux x'o'yixjup atse'e jets atse'e je tuvakojsun mpámut je Maja Vintsán kajx, óyame'e jyeja numay je jayu juu' ve'e dutso'oxpajktup je ayook juu' atse'e je jayu nvaajnjidup.

¹⁰ Pan je'yp tse'e jem je Timoteo, íxtadats jetse'e oy joot m'íttat je'e maat kux myutuump myupujkp je'e ve'e je Maja Vintsán, ve'em ax jo'n atse'e ntun. ¹¹ Ni pana tse'e miitsta je'e xkaviijn'ixut. Ax ku tse'e choo'nūt, putákada jetse'e xoojntkp xmasooktinit jets atse'e xnuminūt, kux n'a'ixp ats je'e ve'e maat je utsta je ajchta.

¹² Jado'k viijn, ta atse'e ooy njatunmunoo'kxtuk je n'útsamda je n'ajchamda Apolos jetse'e najkx kumku'íxjada maat je utsta je ajchta juu' ve'e yájada; ka'a tse'e uxayam ñajkxuva'añ, van'it tse'e ñajkxut ku ve'e y'o'yixjut.

Ku je Pablo máyam je Dios dukejx

¹³ Nakyujoojntykajada, makk tse'e xjaanchjávadat je Jesucristo, ka'a tse'e mtsa'agadat, makk tse'e mnapyámjadat. ¹⁴ Nujome'e pan juu' jatye'e mtoondup mkojstsup, je tsojkun maat tse'e xtóndat xkótstat.

¹⁵ Utsta ajchta utsta tsa'ada, mnuja'vidinupts miitse'e jets je jáyuda juu' ve'e tsuunidup jem je Estéfnas tyak'am, je'e tse'e mutoo'vajkp je oy kats je oy ayook dujaanchja'vidu jem acáyait y'it jootm, ax je'e tse'e dumutoondup dumupajktup pan pan jatye'e ijttup je Nte'yam je jyayu. ¹⁶ Ntsajkpts atse'e jetse'e mnapyámjadat jep je'e kya'p pya'tkupta, nay ve'empa anañujoma pan pan jatye'e je Maja Vintsán dumutoondup dumupajktup. ¹⁷ Xoojntkp xa atse'e ku ve'e myetsta je Estéfnas, je Fortunato, jets je Acaico, kux je'e xa ve'e dutoondup juu' miitse'e mka'o'yixjudup kuxe'e yaja mka'itta. ¹⁸ Xyakjot'amájidu xa ats je'e ve'e, myakjot'amájiduvats miits je'e ve'e. Vintsa'agada je jayu ax jo'n je'eda.

¹⁹ Máyame'e je Dios mkejxuxjada je jaanchja'vivatajka pan pan jatye'e nay'amojkijidup yaja ásiat y'it jaat. Máyame'e je Dios je Maja Vintsán kajx mkejxuxjuduva je Aquila jets je Priscila, nay ve'empa je jaanchja'vivatajka juu' ve'e nay'amojkijidup jem je'e tyak'amda. ²⁰ Máyame'e je Dios mkejxuxjuduva anañujoma je utsta je ajchta jets anañujoma je utsta je tsa'ada. Nachee'njada to'k jado'k je tsojkun maat je Maja Vintsán kajx.

²¹ Ats, je Pablo, viinm atse'e nja'a ya máyam je Dios juu' ats miitse'e ntuknukejxtup.

²² Pan pan xa ve'e dukatsojkp je Maja Vintsán Jesucristo, ko'oy nukótsats je'e ve'e y'ijtnit. ¡Maja Vintsán, miinni to'k aaj!

²³ Je Maja Vintsán Jesús tse'e mkunoo'kxadap. ²⁴ Ntsojktupts ats miitse'e anañujoma pan pan jatye'e je Cristo Jesús dujaanchja'vidup.

Ya'a tse'e je mumejtsk nak juu' ve'e je Pablo tyuknuja'yi je jaanchja'vivatajk jep Corinto

¹ Atse'e je Pablo, je Nte'yam atse'e xvinkoon jets atse'e n'ítut je Jesucristo je kyukátsiva. Ats jets je n'útsamda je n'ajchamda Timoteo, máyam aatse'e je Dios ntuknukexta je jaanchja'vivatajkta juu' ve'e nay'amojkidup jem coriintovit kyajpun kajxm, jets nujom je Nte'yam je jyayu juu' ve'e ijttup jem acáyait y'it jootm. ² Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'indup, jets je nMaja Vintsánamda Jesucristo, je'e tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijttinit je y'oy joot maatta.

Ku je Pablo chaachpaaty

³ Yakmaja yakjaancha tse'e y'ijtnit je Nte'yam, je nMaja Vintsánamda Jesucristo je Tyee', je nTee'anda, juu' ve'e xnu'ixkadaakumdup jetse'e xyakjot'amájimda. ⁴ Je'ets aatse'e xyakjot'amájip pan ti tsaachpaatun aatse'e nyaknajxyp, ax ve'emts aatse'e nyakjot'amájiduvat pan pan jatye'e tsaachpaattup je jot'amajin maat juu' aatse'e je Nte'yam xmooyp ku aatse'e ntsaachpaa'ty. ⁵ Ku aatse'e ntsaachpaa'ty ax jo'n je Cristo chaachpaaty jo'n, je'e kajx ku aatse'e to'k muk n'it je'e maat, nay ve'empats aatse'e je Cristo xyakjot'amaja je'e kajx ku aatse'e to'k muk n'it je'e maat. ⁶ Je'e kajxts aatse'e ntsaachpaa'ty jetse'e xjayejptinit je jot'amajin jets je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Je Nte'yam aatse'e xyakjot'amájip, ve'emts miitse'e aats kajx mjot'amájiduvat jetse'e xmuténadat je tsaachpaatun, ve'em ax jo'n aatse'e je tsaachpaatun nmutena. ⁷ To'k aaj to'k jootts aatse'e njava jets tam miitse'e mnaajk'ítjada je Nte'yam maat. Kux ku xa miitse'e je tsaachpaatun xyaknaxta, ve'em ax jo'n aatse'e je tsaachpaatun nyaknajxpa, myakjot'amájiduvatpats miitse'e je Nte'yam, ve'em ax jo'n aats je'e ve'e xyakjot'amaja.

⁸ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ntsajkp xa atse'e jetse'e xnujavadat vintso atse'e ntsaachpaaty jem ásiat y'it jootm, va'ajts makk xa je'e ve'e tyun'ijt, ve'emts atse'e n'ukvinmaajy jets ka'a atse'e kun'amaadaagui je tsaachpaatun, kunku'oo'ki atse'e. ⁹ Ve'em atse'e nnayja'viji ax jo'n je jayu pan pane'e je y'oo'kun kutúkani. Ni vinxúpats atse'e xka'o'yixji jets atse'e kunkukeek je tsaachpaatun. Je'e kajxts ya'a ve'e tyoojnji kyojtsji jets atse'e viinm nkanayjavajat, je'e ve'e jets atse'e to'k ka'ajyi nnapyámjut jem je Nte'yam y'am kya'm, juu' ve'e je oo'kpatajk duyakjoojntykpajknuvap. ¹⁰ Je Nte'yam xa atse'e x'ix xjayejp ku atse'e makk je aja'vin je atsa'kin nyaknajxy, je'ets atse'e xjaa'k'ixup xjaa'k'jayéput ku atse'e je aja'vin je atsa'kin njaa'kyaknaxut. To'k aaj to'k jootts atse'e vinjava ntañ jets atse'e xjaa'k'ixut xjaa'k'jayéput ¹¹ je'e kajx ku ats miitse'e xputákada ku atse'e xnutsapkotsta. Ax pan numayts atse'e je jayu xnutsapkotsta, ve'em tse'e numay je jayu je Nte'yam dukukojsjadat je maa'yun kajx juu' atse'e je Nte'yam xtoojnjip.

Pan tyajx kajxe'e je Pablo kyanujkx jep Corinto

¹² Jeja xa ve'e to'k viijn juu' atse'e ntukxoojntkp, je'ets je'e ve'e ku atse'e nkatinatyukjavaja jets atse'e va'ajts aaj va'ajts joot jets to'k aaj to'k joot ntsuuna yaja naxviijn, ax nuyojkts atse'e nxoonduk ku atse'e ve'em nmaajk'ítju miits maatta. Je Nte'yam atse'e xtoojnjip je maa'yun jets atse'e ve'em njoojntyka; ka'a atse'e njoojntyka je naxviijnit jayu je vyinma'yun kajx. ¹³ Je'ejyits ats miitse'e ntuknuja'yidup juu' ve'e m'o'yixjudup jetse'e xkótstat jetse'e xvinnótudat, n'a'ixpts atse'e jets va'ajtse'e xvinnótukáxtat, ¹⁴ ve'em tse'e mxoonduktat ats kajx ku ve'e myiinnuvat je nMaja Vintsánamda Jesús, nay ve'empats atse'e nxoojntkpat miits kajxta van'it.

¹⁵ Kux atse'e nnasja'vi jets mjayejptupe'e je vinma'yun ats kajx, ve'em ax jo'n atse'e je vinma'yun njayep miits kajxta, je'e kajxts ats miitse'e ojts n'ukku'ixuva'anda jetse'e ve'em kumxoojntkti ku ats miitse'e mejtsk nax ojts kunku'ixta. ¹⁶ Njatsojk

xa atse'e jetse'e kunku'ixti naxyji ku atse'e nmiijn yaja macedóniait y'it jaat, jetse'e ux'ook kun'avimpijtidinuva, van'litts atse'e xputákadat ku atse'e nnajkxut jem judéait y'it jootm. ¹⁷ ¿Ka'a ats vine'e oy mpayo'y ku atse'e ve'em nmupaajmtki? ¿Ve'eme'e mvinmayda jets ve'em atse'e juu' nnupaamduka ax jo'n je jayu juu' ve'e duyaktoondup je y'avintso vinma'yun?, juu' ve'e vaandup jets ve'em, óyame'e ve'em dukakutyonuva'anda. ¹⁸ Ax ñuja'vipts je'e ve'e je Nte'yam jets ka'a ats miitse'e nnaajmada “ve'em” ku atse'e nkakutyonuva'añ je n'ayook. ¹⁹ Kux je Jesucristo, je Nte'yam je y'Onuk, je'e juu' ve'e jye'e aats miits ntuknuja'vidu, ats maat je Silas jets je Timoteo, ni vin'ítats je'e ve'e kyava'añ “ve'em” ukpu “ka'a” jetse'e dukakutyún je y'ayook, kyutyuump xa je'e ve'e juu' ve'e kyajtsp. ²⁰ Kux nujom je vaanduk juu' ve'e je Nte'yam myasook, je Cristo kajx xa je'e ve'e yakkutyún. Je'e kajx tse'e nyakmájimda nyakjaanchimda je Nte'yam ku ve'e nva'numda “Amén”, ve'em tse'e nnukojspejtumda juu' ve'e je Nte'yam tyuump kyajtsp je Jesucristo kajx. ²¹ Ax je Nte'yamts je'e ve'e juu' atse'e makx xyak'ijtp to'k muk je Cristo maat, je'ets atse'e xvinkoon ²² jetse'e dukejx je Espíritu Santo jetse'e y'ijtnit yam ats nja'vin kajxm, ve'emts atse'e xtuknuja'vi jets njayejpnpup atse'e je y'oy je'e juu' ve'e miinnup.

²³ Ñuja'vipts je'e ve'e je Nte'yam jets ka'anum ats miitse'e nku'ixta, kux je'e atse'e ntsojk jetse'e xmasooktinit je mtókinda, ve'emts ats miitse'e nkayaktsaachpaa'ttat. ²⁴ Ka je'epts atse'e n'ixtip vintso ats miitse'e juu' akee'y ntukjaanchjávadat, kux je jaanchja'vin kajxe'e makx mnaajk'ítjada to'k muk je Jesucristo maat. Je'e atse'e n'ixtip vintso ats miitse'e mputákadat jetse'e ooy je xoojntkun xtunjayéptat.

2

¹ Je'e kajxts atse'e mpayo'y jets ka'a ats miitse'e nyaktsaachvinmaaydinuvat ku ats miitse'e najkx nku'ixtinuva. ² Kux pan ats miitse'e kunyaktsaachvinmáya, ¿pans je'e ve'e juu' atse'e xyakxoondukup? Miitsjyam xa je'e ve'eda juu' atse'e kunyaktsaachvinmaaydi. ³ Je'e kajxts ats miitse'e ve'em nnuja'yidi kux ka'a atse'e nnajkxuvaajñ joma ve'e miitsta jets ats miitse'e kunku'ixtinuva je tsaachvinma'yun maat, miitsta, juu' atse'e kuxxyakxoojntkti. Nayja'vijinup atse'e tyuva jets ku atse'e nxoonduk, mxoojntktuvapts miitse'eda. ⁴ Kux ku xa ats miitse'e nnuja'yidi, va'ajts tsaachvinmaaypts atse'e nve'na jets atse'e ooy ntunnavyinma'yunmoojyji, yaaxts atse'e. Ax ka je'e kajxapts ats miitse'e nnuja'yidi jetse'e nyaktsaachvinmáydats; je'e kajxe'e jetse'e xnujávadat jets ooy ats miitse'e ntuntsokta.

Ku je Pablo vyaajñ jetse'e je jayu yaktokinmee'kxut

⁵ Ax pan jem tse'e juu' ve'e je tsaachvinma'yun duyakjéjidu, ka átsjyapts je'e ve'e xyaktsaachvinmaaydu, nay ve'empa ve'e anañujoma miitsta. ⁶ Je tsaachpaatun juu' ve'e mpaajmjidu je jayu juu' ve'e myaktsaachvinmaaydu, va'ants vanxupji du'itu; ⁷ ñojk'óy mee'kxjada je tyokin jetse'e xyakjot'amájadat kux ku ve'e je tsaachvinma'yun dukamutéat. ⁸ Je'e kajxts ats miitse'e nmunoo'kxtukta jetse'e xtuknuja'vidinuvat jets mtsojktup miits je'e ve'e. ⁹ Je'e kajxts ats miitse'e nnuja'yidi jets atse'e nnujávats pan mkatsupajktup ijke'e. ¹⁰ Je jayu juu' miitse'e mtokinmee'kxtup, ntokinmee'kxpapts ats je'e ve'e. Jets je'e juu' atse'e tuntokinmee'kx, pan jeme'e je tyokin jets atse'e nnee'kxut, miits kajxtats atse'e ve'em tuntún jeja je Cristo vyinkujk, ¹¹ ve'em tse'e je Satanás nka'itumoyumdat jetse'e xkah'amaadaaguimdat, kux nnuja'vimdup xa uu'me'e jets ti ve'e ñupaajmtkip.

Ku je Pablo ñavyinma'yunmoojyji jep Troas

¹² Ku atse'e nje'y jem trooasit kyajpun kajxm, ooyts atse'e xtun'o'yixji jets atse'e je jayu nvaajnidi je oy kats je oy ayook, ¹³ ax ka'ats atse'e to'k aaj to'k joot n'ijt kuxe'e ats

nkapaaty je n'útsamda je n'ajchamda Tito. Je'e kajxts atse'e jem ntsoo'nni jets atse'e nje'y yaja macedóniait y'it jaat.

Juu' ve'e maadaaktup je Cristo kajx

¹⁴ Kukajtsja tse'e je Nte'yam dutsak, je'e aatse'e xa'ma kajx xyakmaadaakp je Cristo Jesús kajx. Ijtpts aatse'e ve'em ax jo'n je pa'ajk xoo'kpa juu' ve'e duyakpa'ajkxoo'kpajkkajxp to'k je tajk, ijtpts aatse'e je jayu ntuknujava je Nte'yam je kyats je y'ayook vinxup to'k it to'k naxviijn. ¹⁵ Kux ve'em xa aatse'e je Nte'yam xjayep ax jo'n aatse'e kun'ijj je pa'ajk xoo'kpa juu' ve'e je Cristo kudujoyep, ntuknuja'vipts aatse'e je kyats je y'ayook pan pan jatye'e je tyokin nuvaatsjudup jets nay ve'empa pan pan jatye'e vintókidup. ¹⁶ Je'e pan pan jatye'e vintókidup, ve'emts aats je'e ve'e xjávada ax jo'n juu' ve'e o'ok jetse'e xyuu'k, je chaachpaatunts aatse'e n'ava'nip; ax je'e tse'e pan pan jatye'e je Nte'yam yaktsookjudup, ve'emts aats je'e ve'e xjávada ax jo'n je pa'ajk xoo'kpa, xa'ma kajx tse'e jyoojntykidinit je'e kajx juu' aatse'e je jayu nvaajnjudup. ¿Ax pants n'ite'e o'yixjup jetse'e ya toonk dutónut? ¹⁷ Ax ka'ats aatse'e nve'ema ax jo'n je numay jayu juu' ve'e dutukmeempajktup je Nte'yam je y'ayook; to'k mukts aatse'e n'it je Cristo maat, to'k aaj to'k jootts aatse'e je jayu juu' nvaajña jeja je Nte'yam vyinkujk, juu' aatse'e xkejxp.

3

Ñumájip tse'e ooy je nam kojstán

¹ Ku atse'e ve'em nva'añ, ¿jidu'ume'e mvinmayda: “Jado'k nax tse'e je Pablo ñay'oñukótsaja”? ¿Ukpu tsojkjup vine'e jets aats miitse'e ntuk'ixtat je nak joma aats miitse'e x'oñukótsada ku aatse'e je jayu nvaajnjada je Nte'yam je y'ayook, ukpu je nak joma aatse'e je jayu x'oñukótsada ku aats miits je'e ve'e nvaajnjada? ² Ax ka'a tse'e. Miits xa ve'e viinmda ax jo'n je nak joma aatse'e nyak'oñukótsa. Jyapana pan pane'e du'ixp vintso ve'e je Nte'yam maat mnapyaajmjidini jetse'e xmasooktini je mko'oy joojntykinda, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e dunujávat jets je Nte'yam kajx aatse'e juu' ntuujn nkajts ku aatse'e n'ijj miits maatta. ³ Miitsta xa ve'e ax jo'n je nak juu' ve'e je Cristo viinm kudujaajy aats kajx, ka'a tse'e je tinta maat jya'a ukpu jem tsatsets kajxm yukja'a, jem tse'e mja'vin kajxmda je Nte'yam je y'ayook tyañ je Espíritu Santo kajx, juu' ve'e ijtp jem je joojntyk Nte'yam jya'vin kajxmpa.

⁴ To'k aaj to'k joot atse'e ve'em nva'añ kuxe'e ats jeja je Nte'yam vyinkujk njaanchjáva jets je Cristo kajx aatse'e juu' ntuujn nkajts ku aatse'e n'ijj miits maatta. ⁵ Ka'a aatse'e x'o'yixju jets aatse'e ya toonk ntónut aats ya n'avintso vinma'yun kajx, je Nte'yam kajx je'e ve'e juu' aatse'e ntuump nkajtsp.

⁶ Je Nte'yam kajx xa aatse'e x'o'yixju jets aatse'e je jayu nvaajnjada je nam kojstán juu' ve'e je Nte'yam yaktaan. Ka'a tse'e ya nam kojstán ax jo'n je pava'nun juu' ve'e je Moisés yakmooy. Kux je pava'nun juu' ve'e je Moisés yakmooy, je'e tse'e du'ava'ni je tsaachpaatun kuxe'e je jayu dukakutyún je pava'nun. Ax ya nam kojstán, je oy kats je oy ayookts ya'a ve'e juu' aatse'e je Espíritu Santo xmooyp, je Espíritu Santo, juu' ve'e je jayu dujoojntykinmooyp. ⁷ Ku ve'e je Moisés vyajntyk jem kopk kajxm maat je pava'nun juu' ve'e jem tsatsets kajxm yukja'a, ka'a tse'e je israeejlit jayu dumuténidi jetse'e du'ixtat je Moisés je vyiijn je y'aaj kuxe'e ooy tyun'ajaj tyun'atu'kx. Oyame'e ooy tyun'ajaj tyun'atu'kx, vintóki tse'e je y'ajajtk. Oyame'e je majin maat ooy tyun'ijj je pava'nun juu' ve'e je tsaachpaatun du'ava'nip kuxe'e je jayu dukakutyonda, ⁸ ¿ax vintsots je'e vine'e nuyojk dukajaa'knúmájat je oy kats je oy ayook juu' aatse'e je Espíritu Santo xmooyp? ⁹ Oyam tse'e je majin maat ooy tyun'ijj je pava'nun juu' ve'e je tsaachpaatun du'ava'nip, nuyojkts je'e ve'e ooy je majin dutunjayep je kats je ayook juu' aatse'e je jayu nvaajnjudup, je'ets je'e ve'e vintso ve'e je Nte'yam je jayu dukatokimpun. ¹⁰ Kux je pava'nun, je majin

maat je'e ve'e y'ijit; ax ka'a tse'e ux̄yam je majin du'ukjayejpni kux nuyojke'e ooy je majin dutunjayep je nam kojstán. ¹¹ Ax ve'em tse'e, óyame'e ñumaja y'ijit juu' ve'e najx, ax nuyojkts je'e ve'e ooy dutunjaa'knumája juu' ve'e taannup xa'ma kajx.

¹² Je'e kajx tse'e, kuxe'e aats je Nte'yam xyaktaajnji je nam kojstán juu' ve'e je majin ooy dutunjayepp, to'k aaj to'k jootts aatse'e je jayu nvaajnjada je oy kats je oy ayook. ¹³ Ka'a aatse'e ve'em njátuka ax jo'n je Moisés jyatki ku ve'e ñavyinvajji jetse'e je israeejlit jayu duka'íxtat ku ve'e kyoo'k'ajajni kyoo'k'ata'kxni je vyiijn je y'aaj. ¹⁴ Ax ka'a tse'e je israeejlit jayu dvinmótudi ti ve'e je Nte'yam chajkp. Ux̄yam paatna tse'e dukavinmótuda ku ve'e dukotsta je juipit kojstán, kux makke'e je kyuvajkta, ve'em tse'e y'itta ax jo'n vinjuu'x je jya'vinda kuy'ijit. Ax ku tse'e je jayu to'k muk y'itta je Cristo maat, ve'em tse'e y'itta ax jo'n kuyakvinjoo'xvaatstini. ¹⁵ Kux ve'em je'e ve'e je israeejlit jáyuda ax jo'n vinjuu'x je jya'vinda kuy'ijit, ux̄yam paatna tse'e dukavinmótuda je Moisés je jyatyán ku ve'e dukotsta. ¹⁶ Ax ku tse'e je jayu vyinmayumpitta jetse'e ñapyámjada jem je Maja Vintsán y'am kya'm, ve'emts je'e ve'e ax jo'n kuyakvinjoo'xvaatstini, vyinmótudinupts je'e ve'e je oy kats je oy ayook. ¹⁷ Je Maja Vintsán jets je Espíritu Santo, to'kjits je'e ve'e je vyinma'yunda. Ax ku tse'e je Espíritu Santo jem je jayu jya'vin kajxm y'it, o'yixjup tse'e je jayu jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp. ¹⁸ Je'e kajx tse'e n'ijtumda ax jo'n je jayu juu' ve'e kavinjuu'xap, n'íxumdup tse'e je Maja Vintsán je myajin, jets vintso ve'e ya it ñaxy, ve'em tse'e xyaktikts'ataatsumda jetse'e ve'em n'ijtumdinit ax jo'n je Maja Vintsán. Je'ets je'e ve'e tyuump je Espíritu Santo.

4

¹ Ax je'e kajx tse'e kuxe'e je myaa'yun kajx aatse'e je Nte'yam xmooyj ya toonk jets aatse'e je jayu ntuknujávadat je oy kats je oy ayook, ni vin'ítats aatse'e nkajotmootska. ² Ka'a aatse'e ntun nkats juu' ve'e ayu'uts ukpu juu' ve'e kutso'oy, ka'ats aatse'e juu' ntun jets aatse'e je jayu nvin'aa'nut, ni ka'ats aatse'e je Nte'yam je y'ayook nyaktíkuts; je'e aatse'e n'ava'nip juu' ve'e tyúvam jeja je jayu vyinkujk jets jeja je Nte'yam vyinkujk. Ve'em aatse'e njoojntyka jetse'e je jayu dnujávadat jets pyaatyp y'akeeguij je'e ve'e aats ya njoojntykin maat je Nte'yam je y'ayook. ³ Ax pan jem tse'e je jayu juu' ve'e dukavinmótudup je oy kats je oy ayook juu' aatse'e n'ava'nip, je'ets je'e ve'eda pan pan jatye'e du'anajkxidup je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup. ⁴ Je ko'oyjáyuvap juu' ve'e duyakkutojkjip je jayu juu' ve'e dutso'oxpajktup je Nte'yam, je'e tse'e duyakvinmama'yat pan pan jatye'e dukajaanchja'vidup je oy kats je oy ayook, ve'em tse'e je ayook kyatákat jem jya'vin kajxmda jetse'e dukavinmótudat jets ooye'e je majin dutunjayep je Cristo, myaataavyaatjupts je'e ve'e je Nte'yam viinm. ⁵ Ax juu'ts aatse'e je jayu nvaajnjidup, ka'ats aats je'e ve'e ve'em ntun jets aatse'e je jayu xyakmájat; je Jesucristo jye'ets aats je'e ve'e je jayu nvaajnjip, je'e tse'e je nMaja Vintsánamda, jets aats, nmutoondup nmupajktupts aats miitse'e jetse'e nuyojk xjaanchjávadat je Jesucristo. ⁶ Kux nay je'ejam je Nte'yam, juu' ve'e dupavaan jetse'e je ajajtk jyéjat joma ve'e je akoo'ts it, je'e tse'e dukujajp dukuta'kxp yam nja'vin kajxmda, ve'em tse'e nnuja'vimda jets ooye'e je majin dutunjayep je Nte'yam. Je Jesucristo kajx tse'e ya nuja'vin njayejpumda, je'e tse'e je Nte'yam je myajin je jyaanchin duyaknuke'xnatajkip.

Y'aixts je'e ve'e je Pablo ku ve'e dujayejpni je nam ni'kxukopk

⁷ Ax ya nuja'vin juu' ve'e njayejpumdup, je oy kats je oy ayookts ya'a ve'e, ya'a tse'e dunu'oyikajxp. Je'e kajxts aatse'e je Nte'yam xtukkatajki ya ayook jetse'e oy kye'exut jets je Nte'yam je kyutojkun kajx aatse'e juu' ntun nkats, ka aats ya n'avintso vinma'yun kajxape'e, aats, juu' ve'e ve'em ijttup ax jo'n je naxto'ts. ⁸ Ax ve'em tse'e, óyam aatse'e ntsaachpaa'ty, ka'ats aatse'e ntsaachvinmáy; óyam aatse'e nkanujava ti aatse'e ntónup, ka'ats aatse'e nmay ntaj; ⁹ óyam aatse'e je jayu xjomtún xtitún, ka'ats aatse'e je Nte'yam xmasa'ak; óyam aatse'e n'it ax jo'n je jayu juu' ve'e naxkada'akyani, ka'ats aatse'e

nvintoki. ¹⁰ Oyjoma pan joma aatse'e nnujx, jemts aatse'e kutsa'aga jootm n'it jets aatse'e n'oo'kut. Ve'em ax jo'n je Jesús jem kutsa'aga jootm y'ijt, nay ve'emts aatse'e jem kutsa'aga jootm n'it, ve'em tse'e nuke'xnatáka tyánut aats kajx jets joojntykipe'e je Jesús. ¹¹ Kux namvaat aatse'e njoonjtyka yaja naxviijn, xa'ma kajx aatse'e je oo'kun nvintena je Jesús kajx, ve'em tse'e nuke'xnatáka tyánut aats kajx jets joojntykipe'e je Jesús. ¹² Ax ve'em tse'e, jem aatse'e kutsa'aga jootm n'it jets aatse'e n'oo'knit; ax miitsta, je Cristo kajx tse'e mjoonjtykada kuxe'e aats ve'em ntun.

¹³ Jidu'um tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: "Njaanchja'vi atse'e, je'e kajx aatse'e nkajts." Jidu'um tse'e vya'añ. Nay ve'empa aats, njaanchja'vip aatse'e, je'e kajx aatse'e nkats. ¹⁴ Ve'emts aatse'e nnujava jets je Nte'yam, juu' ve'e duyakjoojntykpajknuva je Maja Vintsán Jesús, je'ets aatse'e xyakjoojntykpajknuvap je Jesús kajx, nay ve'emrats miitse'e myakjoojntykpajkjidinuva, jetse'e xyakje'yumdinit jem je'e vyinkojkm. ¹⁵ Nujom ya'a ve'e, miits je m'o'yin kajxtats je'e ve'e. Kux ve'em ax jo'n ooy tyunnuyoka je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam je jayu tyoojnjp, je'e ve'e ku ve'e ooy tyunnuyoka je jayu juu' ve'e je Nte'yam dujaanchja'vidup, numay tse'e je Nte'yam dukukojsjadat jetse'e duyakmájadat duyakjaanchadat.

¹⁶ Je'e kajx aatse'e jot'amaja n'it; oyam xa ve'e aats ya nni'kx ya nkokp myaj'onuki'ataatsni, makkpajk'ataatsp tse'e aats ya njoot ya nja'vin jóvum xaaj. ¹⁷ Juu' jaty tsaachpaatun aatse'e nyaknajxyp ku aatse'e njoonjtyka yaja naxviijn, vee'njits je'e ve'e jetse'e jatyi ñaxy; ax nuyojk tse'e ooy je majin juu' aatse'e njayéppup ku aatse'e n'ijtnit je Cristo maat xa'ma kajx. ¹⁸ Ka'a xa aatse'e nyakvinkopka juu' ve'e yak'ixp, je'e ve'e juu' ve'e kayak'ixp. Kux juu' xa ve'e yak'ixp, kutókiyuups je'e ve'e; ax juu' tse'e kayak'ixp, xa'ma kajx je'e ve'e y'it.

5

¹ Kux nmuja'vinup aatse'e jets ku ve'e aats ya nni'kx ya nkokp kyutókiyut, ve'em ax jo'n to'k je tajk kyutoki jo'n, xmooynupts aatse'e je Nte'yam je ni'kx je kopk joma aatse'e ntsaanat, juu' ve'e ka je jayu púmap, juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup jem tsapjootm. ² Namvaat aatse'e njayep ya ni'kx ya kopk juu' ve'e uxyam, ve'emts aatse'e ax jo'n je ta'axtajk y'uj ya'axy ku ve'e je y'ónuk duyakke'exuva'añ, ooyts aatse'e ntuntsak jets aatse'e je Nte'yam xmooynit je ni'kx je kopk juu' aatse'e njayejpnp jem tsapjootm ³ jets aatse'e ve'em nka'ítut ax jo'n je jayu juu' ve'e nuva'ajts axva'ajts. ⁴ Tsaachvinmaaypts aatse'e kuxe'e aats ya naxviijnit ni'kxukopk njayep, ntsaachja'vipts aatse'e ax jo'n aatse'e yaja n'it; ka je'epts aatse'e ntsajkp jets aatse'e je Nte'yam ya pak ni'kxukopk xyakkeekjat, je'e aatse'e ntsajkp jets aatse'e xmooynit je nam ni'kxukopk. Ve'em tse'e ya ni'kx ya kopk juu' aatse'e njayejpp, juu' ve'e oo'kp, ve'em tse'e vyimpjtnit to'k je ni'kx je kopk juu' ve'e ni je vin'ita koo'k'oo'knup. ⁵ Je Nte'yam tse'e viinm dunupaajmtki jetse'e ve'em tyónjut kyótsjut, je'e tse'e dukejx je Espíritu Santo jetse'e y'ijtnit yam aats nja'vin kajxm jets aats ya'a ve'e xtuknujava.

⁶ Je'e kajx aatse'e xa'ma kajx n'it to'k aaj to'k joot jets aatse'e nnujava jets namvaat aatse'e ya ni'kx ya kopk njayep, ka'ats aatse'e n'it jem je Maja Vintsán vyinkojkm; ⁷ kux je'e xa aatse'e n'a'ixp juu' ve'e kayak'ixp, ka je'ep juu' ve'e yak'ixp. ⁸ To'k aaj to'k joot aatse'e n'it, njatsajkpts aatse'e jets aatse'e ya nni'kx ya nkokp nmaatnavya'kxjut jets aatse'e n'ijtnit joma ve'e je Maja Vintsán. ⁹ Je'e aatse'e nyakvinkóppip jets aatse'e ntónut juu' ve'e je Maja Vintsán chajkp, pan njayejpp aatse'e ya nni'kx ya nkokp uk pan ka'a. ¹⁰ Kux to'k ka'ajyji ve'e je jayu divinténidinit je Cristo jetse'e yaktokimpayo'yidinit, ve'em tse'e to'k jado'k yakmooydinit juu' ve'e tukkadaakjudup, pan oy uk pan ka oy je'e ve'e juu' ve'e tudutonda tudukotsta ku ve'e je ni'kx je kopk maat tuy'itta.

Vintso je jayu je oy joot dujayéptat je Nte'yam maat

¹¹ Kux aatse'e nnujáva vintso je'e ve'e ku ve'e je Nte'yam yaktsa'aga, je'e kajxts aatse'e n'ix pan vintso aatse'e je jayu ntukpákut je tuvútoo'. Nñuja'vip tse'e je Nte'yam vintso aatse'e njáyuva njoojntyka, n'a'ixpts atse'e jets mnuja'vidupe'e jets oy je'e ve'e juu' aatse'e ntuump nkajtsp. ¹² Ka'ats atse'e ve'em nva'añ jets aatse'e nnamyájajat, je'e atse'e ntsajkp jetse'e xnujávadat jets oy je'e ve'e juu' aatse'e ntuump nkajtsp, ve'em tse'e m'o'yixjadat jetse'e xyak'amo'ottat je jáyuda juu' ve'e namyájijidup je'e kajxta pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e je numay jayu chojktup jetse'e dukayakvinkópkada vintso ve'e je jayu je jyootta je jya'vinda. ¹³ Jeme'e je jayu juu' aatse'e xtijtup ka víjap. Ax pan ka víjapts aatse'e, je Nte'yam kajxts je'e ve'e; ax pan vijts aatse'e, miits kajxta tse'e. ¹⁴ Je tsojkuñ juu' ve'e je Cristo pyaam yam aats nja'vin kajxm, ya'ats aatse'e xka'mip, kux nmuja'vinup aatse'e jets je'e ve'e to'k xku'oo'kimdu. Ax je'e kajx tse'e kuxe'e to'k ka'ajyji je jayu duku'oo'ki, to'k ka'ajyji tse'e je jayu y'it jem je oo'kun kya'm. ¹⁵ Ax je'e tse'e uk'oo'k anañujoma je jayu kajx jetse'e jyoojntykidinit ka je y'avintso vinma'yun kajxapta, je Cristo kajxe'e, je'e juu' ve'e uk'oo'k je'e kajxta jetse'e jyoojntykpajkuva. ¹⁶ Ka'a tse'e je jayu dunujávada vintso ve'e je jayu je jyáyuvinda je jyoojntykinda ku ve'e koojyji je jayu du'a'íxtukta. Ve'em aatse'e nnasja'vi jets ve'eme'e je Cristo ax jo'n jyapana; ax kuts aats je'e ve'e n'ixa, ka'ats aatse'e ve'em n'ukvinmaayni. ¹⁷ Ax ve'em tse'e, pan pan tse'e ijtp to'k muk je Cristo maat, je nam joojntykints je'e ve'e jyayejpp, ta xa ve'e ñaxy juu' ve'e tuy'it, tum namts je'e ve'e juu' jaty tuyaanni.

¹⁸ Ax je Nte'yamts ya'a ve'e nujom dutonkajx, je'e tse'e xmujot'o'yimdinu je'e maat je Cristo kajx, je'ets aatse'e xmooy je toonk jets aatse'e je jayu ntuknujávadat vintso ve'e y'ittat oy joot je Nte'yam maat. ¹⁹ Je maa'yun kajx juu' ve'e je Cristo tyoon, je'e kajx tse'e je Nte'yam je jayu dukoo'kmujot'aajnini, ax ve'em tse'e je Nte'yam je jayu dukatukkuvet je tyokin jets aatse'e xtukkatajki ya oy kats ya oy ayook jets aatse'e je jayu nvaajnjadat. ²⁰ Je'e aatse'e xpaam jets aatse'e n'it je Cristo je kyukátsiva. Nmunoo'kxtktupts ats miitse'eda, ve'em ax jo'n je Nte'yam viinm kummunoo'kxtkjidi jo'n, je Cristo kajxts ats miitse'e nmunoo'kxtukta jetse'e nnamyujot'óyajadat maat je Nte'yam. ²¹ Ka'a xa ve'e je Cristo tyokintuujn; ax uu'm kajxta tse'e je Nte'yam pyaajmji ax jo'n je tókinax jayu kuy'ijit jo'n. Ve'em tse'e dutuujn jetse'e to'k muk je Cristo maat oy joot n'ijtumdinit je Nte'yam maat.

6

¹ Ax ve'em tse'e, miits, juu' aatse'e je Nte'yam ntukmaatmutoondup ntukmaatmupajktup, nmunoo'kxtktup tse'e jets ka'a ve'e xkamajapámdat je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam xtoojnjimdudup. ² Kux jidu'ume'e je Nte'yam vya'añ, ve'em ax jo'n jatyañ y'it jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: “Jeji xa ve'e je xaaj ku ats miitse'e nkats'amotunajxti, ku ats miitse'e mputajkidi jetse'e nyaktsookti.” Jidu'um tse'e vya'añ. Uxyam tse'e je xaaj juu' ve'e je Nte'yam ñukojs ku ve'e y'oya jetse'e je mtókinda mtuknuvaatsjidinit jetse'e xjayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

³ Ka'a aatse'e ntun pan vintso ve'e je jayu dukajaanchjávadat je Jesucristo, ve'em tse'e je jayu kyava'anut jets ka óyap je'e ve'e juu' aatse'e ntuump nkajtsp. ⁴ Nujom juu' jaty aatse'e ntuump, ve'emts aats je'e ve'e ntun jetse'e je jayu dunujávadat jets je Nte'yam aatse'e nmutuump nmupujkp. Nuu'k aaj nuu'k jootts aatse'e nmutena je tsaachpaatun, nmuténipts aatse'e ku aatse'e juu' xka'ijtja jets ku aatse'e nyaknaxy je cho'ox je'e, ⁵ yakvojpppts aatse'e jetse'e nyakpoxuntakpum, ntuknajxypts aatse'e ku ve'e je jayu yoojmukta y'ajxukta, mak toonkts aatse'e nyaknajxyp, ka'ats aatse'e nma'aj n'it jets ayoojip axaajipts aatse'e. ⁶ Va'ajts aaj va'ajts jootts aatse'e njáyuva njoojntyka, nnuja'vinupts aatse'e je oy kats je oy ayook, nmuténipts aatse'e juu', napyajmjupts aatse'e oy jayu maat anañujoma je jayu, je Espíritu Santo tse'e ijtp yam aats nja'vin kajxm, to'k aaj to'k jootts aatse'e je jayu ntsak, ⁷ tyúvamts je'e ve'e juu' aatse'e je jayu

ntuk'ixp, yaknuke'xnatajkipts je'e ve'e je Nte'yam je myakkin aats kajx. Jem tse'e je jayu pan pan jatye'e dutso'oxpajktup je ayook juu' aatse'e je jayu nvaajnjidup; nay jempa tse'e pan pan jatye'e dukuvajktup. Ax pan xtso'oxpajkpts aatse'e je jayu uk pan x'oyja'vip aatse'e, je'ets aatse'e n'ixtip pan vintso aatse'e juu' ntónut nkótsut ax jo'n je Nte'yam dutsak jo'n. ⁸ Jem tse'e je jayu juu' aatse'e xvintsa'kidup, nay jempa tse'e juu' aatse'e xvinkojspejttup, jeme'e juu' aatse'e x'oñukojsidup, nay jempa tse'e juu' aatse'e xko'oñukojsidup. Oyame'e je jayu vya'anda jets taayip aatse'e, je'ets aatse'e nkajtsp je tyuv je'e. ⁹ Jem tse'e juu' aatse'e xviijn'ixtup, nay jempa tse'e juu' aatse'e xyakmájidup. Jem aatse'e kutsa'aga jootm n'it jets aatse'e n'oo'kut, ax joojntykipts aatse'e; xyaktsaachpaatp aatse'e je jayu, ax ka'ats aatse'e xyak'aa'k; ¹⁰ tsaachvinmaayp aatse'e, ax xa'ma kajxts aatse'e njayep juu' aatse'e ntukxoojntkp; ayoop aatse'e, ax numay tse'e je jayu dutuk'oya juu' aatse'e ntuump nkajtsp; ka'a aatse'e ti n'ix njayep, ax nujom juu' jatye'e ijtp, aats je n'o'yin kajxts je'e ve'e.

¹¹ Miiitsta, utsta ajchta utsta tsa'ada pan pan jatye'e tsuunidup jem Corinto, to'k aaj to'k joot xa ats miiitse'e nmukotsta, nujomts aats miiitse'e nmo'oda ya njoot ya nja'vin, ¹² ka'a ve'e tii ni tia juu' aats miiitse'e nkavaajnjidup; miits xa ve'e viinm mkapaamdudup je mjootta je mja'vinda aats maat. ¹³ Nmunoo'kxtktup xa ats miiitse'e, ve'em ax jo'n je ónuk tee' dumunoo'kxtuk je y'ónuk, yak'ava'atsta to'k aaj je mjootta je mja'vinda. Mo'oda aats to'k aaj je mjootta je mja'vinda, ve'em ax jo'n aats miiitse'e nmo'oda ya njoot ya nja'vin.

¹⁴ Ka'a tse'e m'ittat je'e maatta pan pan jatye'e je Maja Vintsán dukajaanchja'vidup, ve'em ax jo'n numejtsk je tsapkaaj y'it jep kuka'aj pa'tkup. Kux, ¿ti je'e ve'e tyukmaatjayepp je'e juu' ve'e je y'oy je'e dutoomp maat je'e juu' ve'e je kyó'oy je'e dutoomp, ukpu tits je'e ve'e tyukmaatjayepp je ajajtk it maat je akoo'ts it, ¹⁵ ukpu je Cristo maat je Satanás, ukpu je'e juu' ve'e dujaanchja'vip je Maja Vintsán maat je'e juu' ve'e dukajaanchja'vip? ¹⁶ ¿Pyaatyp y'akeeguip je'e vine'e jetse'e je jayu dvinjavadat dvintsa'agadat je apamnax joma ve'e je joojntyk Nte'yam je chaptajk? Miits xa ve'e m'ijttup je Nte'yam je chaptajk, kux jeme'e mja'vin kajxmda y'it, ve'em ax jo'n je Nte'yam viinm vyaajñ:

Tsaanap jets joojntykap xa atse'e je'e maatta,
ats tse'e xNte'yamadap,
je'ets atse'e njáyuvadap.

Jidu'um tse'e vyaajñ. ¹⁷ Je'e kajx tse'e kuxe'e n'ijtumda je Nte'yam je jyayu, va'an tse'e duto'numda ax jo'n je Maja Vintsán vyaampa jidu'um:

“Pítsumda joma ve'e je'e jets najkxta viijnk tsoy,
ka'a tse'e je jayu xtukmaattóndat juu' ve'e ka óyap,
van'itts ats miiitse'e nkuváktat,
¹⁸ atsts je'e ve'e je mTee'da,
miiitsts atse'e je n'ónukta.”

Jidu'um tse'e vyaajñ je Maja Vintsán, juu' ve'e nujom duka'mikajxp.

7

¹ Je'e kajx tse'e, miiitsta, juu' aatse'e ooy ntuntsojktup, kuxe'e je Maja Vintsán je vaanduk ve'em duyaktaajñ, va'an tse'e dunaajk'ijtumjada va'ajts, ve'em ya nni'kxamda ya nkópkamda jets ve'em ya njootamda ya nja'vinamda, va'an tse'e dumasookumdini nujom juu' jatye'e ka óyap jetse'e nvinja'vindinit nvintsa'kimdinit je Nte'yam.

Kyuvajktu tse'e je coriintovit jayu juu' ve'e je Pablo jyaay

² ¡Yak'ava'atsta to'k aaj je mjootta je mja'vinda jets aatse'e jem n'ítut! Ni pana xa aatse'e nkamutókintún, ni pánats aatse'e nkayakma'aty je vvinma'yun, ni pánats aatse'e nkako'otyún. ³ Ka je'e kajxapts ats ya'a ve'e nkats jets ats miiitse'e ntokimpámdat, je'e kajxe'e kuxe'e ats miits ooy ntuntsokta. Ta atse'e nva'añ jets yam ats miiitse'e nja'vin

kajxm nyak'itta, pan joojntykip atse'e uk pan oo'kp atse'e. ⁴ To'k aaj to'k joot xa ats miitse'e njávada, ooyts ats miitse'e ntunyakmájada, miits xa atse'e xyakjot'amájidup. Qyam atse'e ntsaachpaa'ty, ooyts ats miitse'e xtunyakxoondukta.

⁵ Van'ítani ku atse'e nje'y yaja macedóniait y'it jaat, ka'ats atse'e mpaa'kx, may viijn je'e ve'e vintso atse'e ntsaachpaaty, nañupojtukjudu tse'e je jayu muxim muyam kux ka'a ve'e je oy kats je oy ayook dukuvakuvaandi, ooyts atse'e je vinma'yun ntunjayejp. ⁶ Ax je Nte'yam, juu' ve'e duyakjot'amájip pan pane'e tsaachpaatp, je'ets atse'e xyakjot'amaji ku ve'e je Tito jye'y. ⁷ Ax ka je'e kajxjyapts atse'e xyakjot'amaji ku ve'e jye'y, je'e kajxpa ve'e ku miits je'e ve'e xyakjot'amájidi, ve'em atse'e xnuujmi jets x'ixuvaandup ats miitse'e, jets mtsaachvinmaaydupe'e, jets xvinnmaaydup atse'e, ya'a kajxts atse'e nuyojk ntunjaa'kxoonduk.

⁸ Qyam atse'e nviijnka'vi ku atse'e nnuja'vi jets myaktsaachvinmaajjudu ve'e je nak juu' ats miitse'e ntuknukejxtu, ka'ats ats je'e ve'e n'ukviijnka'vini. ⁹ Xoojntkpts atse'e uxyam, ka je'e kajxap tse'e kuxe'e mtsaachvinmaaydi, je'e kajxe'e kuxe'e je tsaachvinma'yun myakvinmayumpijjidi jetse'e xmasookti je mko'oy joojntykinda, ve'em ax jo'n je Nte'yam dutsak jo'n. Ax ka'a tse'e mtijajtjidi juu' ve'e ka oyap ats kajx. ¹⁰ Kux ku xa ve'e je jayu chaachvinmá ax jo'n je Nte'yam du'oyjava jo'n, ka'ats je'e ve'e ñaajk'ítju jep tokin jaatp jetse'e du'ix vintso ve'e dujayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Ax ku tse'e je jayu ve'em vyinmayumpit, ka'a tse'e ux'ook chaachvinmá kux tyoone'e ve'em. Ax ku tse'e je jayu chaachvinmáda ax jo'n je jayu juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e, je'e tse'e je jyoot je jya'vin duyakvintókinup xa'ma kajx. ¹¹ Íxtats n'it vintso ve'e tumto'nuxjada ku ve'e mtsaachvinmaaydi ax jo'n je Nte'yam du'oyjava jo'n, mkuvajktu tse'e juu' ats miitse'e ntuknuja'yidu jetse'e oy mtanuva'anda ats maat, m'ejkjudu tse'e je tokin kajx juu' ve'e yaktoon, mtsa'kidu tse'e kux ku ve'e mka'adat jep tokin jaatp, x'ixuvaanduts atse'e, ooy tse'e xtuntsokta jetse'e xtóndat juu' ve'e pyaatyp y'akeegui. Tum oy tse'e xtoondi nujom juu' ats miitse'e ntuknuujmidu. ¹² Ax ve'em tse'e, ku ats miitse'e nnuja'yidi, ka je'e kajxapts ats je'e ve'e ntuujn je jayu kajx juu' ve'e tokinton, ni je'eva tse'e juu' ve'e yakmutokinton, jeja ats miitse'e je Nte'yam vyinkujk nnuja'yidi jetse'e nuke'xnatáka tyánut jets ooye'e xtuntsokta jetse'e oy mtaandinit ats maat. ¹³ Je'e kajxts aatse'e jot'amaja n'it.

Ax ka je'e kajxjyapts atse'e njot'amaji je ayook kajx juu' atse'e je Tito xyakje'yji, nuyojkts atse'e njaa'kxoojntk ku atse'e n'ix jets va'ajts xoojntkpe'e je Tito kuxe'e miits je'e anañujoma xyakxoojntkti. ¹⁴ Nyakmájidu ats miitse'e ku atse'e je Tito nnuujmi vintso ve'e mnaajk'ítjada je Nte'yam maat, ax ka'ats atse'e kutso'oy xyaktaandi, kuxe'e ve'em myakpaatti. Tyúvam xa je'e ve'e je kats je ayook juu' aats miitse'e nvaajnjidu. Nay ve'empa tse'e, tyúvamts je'e ve'e pyítsumpa je ayook juu' atse'e ntuknuujmi je Tito ku ats miitse'e nyakmájidi. ¹⁵ Ax ve'em tse'e, nuyojk tse'e je Tito mjaa'ktsókjada ku ve'e dujaa'myéts vintso ve'e apaamduka m'itta jetse'e xkatsapáktat je Nte'yam jets vintso ve'e je Tito viinn xkuvajkti je vintsa'kin maat. ¹⁶ Xoojntkpts atse'e n'it kux vinjava atse'e ntañ jets mtoondupe'e juu' ve'e je Nte'yam chajkp.

8

Juu' ve'e yajktup to'k aaj to'k joot

¹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ntsajkp xa atse'e jetse'e xnujávadat vintso ve'e nuke'xnatáka tyañ je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam tyoojnjp je jaanchja'vivatajka juu' ve'e nay'amojkijidup yaja macedóniait y'it jaat. ² Ooyts je'e ve'e tyunsaachpaatti, ax myuténidu tse'e. Qyam tse'e ayooova jáyuda, ooy tse'e tyunxoojntkti, ve'em tse'e je putajkin duyajkti ax jo'n je kumeen jayu kuy'ijtti jo'n. ³ Nvaajnjidup ats miitse'e jets to'k aaj to'k joot'e duyajkti nujom juu' jatye'e o'yixjudup, jetse'e nuyojk. ⁴ Ooy aatse'e

xtunmunoo'kxktki jets aatse'e nyakjátut jetse'e duputajkiduvat je Nte'yam je jyayu juu' ve'e tsuunidup jem Judea. ⁵ Ax nuyojk tse'e dutoondi jets ka'a ve'e juu' aatse'e n'uk'a'ix. Too'vajkpts je'e ve'e ñapyajmjidi jem je Maja Vintsán y'am kya'm, van'it tse'e aats maat ñapyajmjuduva ax jo'n je Nte'yam dutsak jo'n. ⁶ Kuxts je'e ve'e ve'em dutoondi, oyts atse'e nja'vi jets atse'e je Tito nmunoo'kxkt jetse'e mputákajadat ku ve'e jyaa'kyakpakmókut je meen juu' miitse'e mpaamdup, ve'em tse'e xyakkukáxadat ax jo'n xtsoo'ntkti jo'n. ⁷ Mnumájidup xa miitse'e nujom, ni ka to'k viijnjyap. Ve'em xa miitse'e mva'anda jets ooye'e xtunjaanchjávada je Jesucristo, ooye'e je nuja'vin xtunjayepta, ooye'e xtunkojtsnáxta je Nte'yam je y'ayook, ooye'e xtuntonuva'anda juu' ve'e je Nte'yam chajkp, jets ooy aats miitse'e xtuntsokta. Ax ve'emts atse'e ntsak jetse'e xnumájiduvat ku ve'e xputákada je nmujaanchja'vivatajkamda juu' ve'e tsuunidup jem Judea.

⁸ Ka'ats ats miits ya'a ve'e ntukpava'anda, je'ejyji atse'e ntsajkp jetse'e nuke'xnatáka tyánut je tsojkun juu' ve'e mjayejptup ku ve'e xtoonduvat ax jo'n je viijnk jaanchja'vivatajk dutonda jo'n. ⁹ Kux mnuja'vidinup xa miitse'e vintso ve'e je Maja Vintsán Jesucristo je maa'yun xtoojnjimdi. Jyajejp tse'e ooy je majin, ax ayoop tse'e vyimpijt uu'm kajxamda jetse'e ve'em ntukmaatjayejpumdinit je myajin.

¹⁰ Jidu'um xa atse'e nvinmay: Miits je m'o'yin kajxta xa je'e ve'e jetse'e xyakkukáxadat juu' ve'e mton'ukvaandu juktu'uj, miits tse'e too'vajkp je meen mpakmojk'ukvaandu jetse'e xtuntsojkti jetse'e ve'em xtóndat. ¹¹ Ve'em ax jo'n ooy xtuntsojkti jetse'e je putajkin xtóndat juktu'uj, ve'em tse'e xyakkukajxiduvat, to'k jado'k miitse'e xpámdat pan vintso ve'e juu' x'ixta xjayepta. ¹² Kux pan yakuvaampjyam xa ve'e je jayu juu', kuvajkuxjupts je'e ve'e je Nte'yam ku ve'e duma'a pan vintso ve'e juu' du'ix dujayep; ka'a tse'e je Nte'yam x'amótumda juu' ve'e xka'ijtjimdup.

¹³ Ka je'epts atse'e ntijp jets miitse'e xvin'ayóvdat jetse'e je viijnk jayu munuyojk dujayéptat; ¹⁴ je'e ve'e yaktsojpk jetse'e juu' y'akiipxat. Mjayejptup xa miitse'e uxyam juu' ve'e mtukyakpo'oktap juu' je'e ve'e ka'ijtuxjudup; ax ku tse'e jado'k naxpa, van'itts je'e ve'e dujayejptuvat juu' ve'e mtukyakpookuxjadap ku miitse'e juu' mka'ijtuxjuduvat. Ax ve'em tse'e juu' y'akiipxat, ¹⁵ ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vyaampa: "Je'e pane'e ooy juu' dutumpakmojk, ka'a tse'e kyunajxuxji; jets je'e pane'e yuu'n vee'n juu' dupakmojk, ka'a tse'e kyanupaaduxji."

Je Tito maat je myujatyoo'da

¹⁶ Nkukojsjpts atse'e je Nte'yam ku ve'e dupuujm jem je Tito jya'vin kajxm nay je'ejyam je vinma'yun juu' atse'e njayejpp miits kajxta. ¹⁷ Ka je'ejyape'e kyuvajk juu' ats je'e ve'e n'amotu, viinm je'e ve'e ooy mtumputakava'anjada, je chojkun kajxam miits je'e ve'e uxyam najkx mku'ixjada.

¹⁸ Je Tito maatts aatse'e nkex to'k je n'útsamda je n'ajchamda juu' ve'e oy yaknukojtsp oyjoma joma ve'e ñay'amókajada je jaanchja'vivatajka, kux ooye'e je jayu dutuntuknujava je oy kats je oy ayook. ¹⁹ Ax ka je'ejyap tse'e ku ve'e oy yaknukats, je jaanchja'vivatajke'e vinkoojnjudu jets aatse'e xmujatyoo'at jetse'e xtukputajkimdat ya maa'yun juu' ve'e nto'numdup, ve'em tse'e je Maja Vintsán yakmaja yakjaancha y'ítut jetse'e nyaknuke'xnatajkimdat jets ooye'e ntuntsojkomda je n'útsamda je n'ajchamda jets je n'útsamda je ntsa'aamda jem Judea. ²⁰ Ve'emts aatse'e ntun jets aatse'e ni pana xkapakótsut ku ve'e vya'anut jets ka'a aatse'e ntukkatajkekix je may meen juu' miitse'e tuxyakta, ve'em miitsta ve'em je viijnk jaanchja'vivatajka. ²¹ Ve'emts aatse'e ntonuva'añ juu' ve'e pyaatyp y'akeegup, ka je'ejyap tse'e je Maja Vintsán vyinkujk, ve'empa ve'e jeja je jayu vyinkujk.

²² Je'e maattats aatse'e nkejxpa jado'k je n'útsamda je n'ajchamda juu' ve'e duyaknuke'xnatajki jets ooye'e dukutyún may viijn. Ax nuyojk tse'e uxyam dutsak

jetse'e oy dukutyónut ya toonk ku ve'e dumotu juu' ve'e mtonuvaandup. ²³ Pan jem xa ve'e juu' ve'e du'amotutúvip pan pan je'e ve'e je Tito, ve'em tse'e xnaajmadat jets ats je'e ve'e je nmujatyoo' jets ats je'e ve'e nmaattuump jets miitse'e mputákajadat. Uk pan y'amotutúvidup tse'e pan pan je'e ve'eda je utsta je ajchta juu' ve'e myaatta, ve'em tse'e xnaajmadat jets je jaanchja'vivatajk je'e ve'e kejxjudup jets je Cristo je'e ve'e yakmájidup yakjaanchidup. ²⁴ Yaknuke'xnatákada jeja je jaanchja'vivatajk vyinkujkta jets ooy miits je'e ve'e xtuntsokta, ve'em tse'e je viijnk jaanchja'vivatajk dunujávadat jets tyúvam aatse'e nva'añ ku aats miitse'e nyakmájada.

9

Juu' ve'e yakpakmojk je uts je ajch kajxta jets je uts je tsa'a kajxta

¹ Ka'a tse'e vyinkopka jets ats miitse'e nnujáyadat jetse'e xpakmóktat je meen jetse'e je Nte'yam je jyayu xputákadat, ² kux nmuja'vinup atse'e jets ve'eme'e xtonuva'anda. Nyakmájidu ats miitse'eda ku atse'e nnuujmidi je'e pan pan jatye'e tsuunidup yaja macedóniait y'it jaat jets myakuvaandupe'e je putajkin, juktulujani tse'e xnupaamdúkada. Ax numay tse'e ya macedóniait jayu ñaajxoojntkpa'kjada ku ve'e du'amotunaxta vintso ve'e juu' xtonuva'anda. ³ Oyam tse'e vye'ema, nkejxtupts atse'e ya utsta ya ajchta kux kadi atse'e ntañ ka óyap je'e kajx juu' atse'e nkojts oy miits kajxta, je'e ve'e jetse'e tyúvam mnay'apaamdúkajadat ax jo'n atse'e nvaajñ jo'n. ⁴ To'mayji xa atse'e jem nmaadadat ya macedóniait jayu jetse'e to'mayji jay'apaamdúka mve'nadat. Pan ve'em xa ve'e kuy'it, xyakto'otyóndapts aatse'e je'e kajx ku aatse'e to'k joot n'avana jets mtoondupe'e juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ka kátsumts je'e ve'e je tso'otyó'nun juu' miitse'e viinm mjayéptap. ⁵ Je'e kajxts atse'e vinkopk njava jets atse'e tunnaajmada je utsta je ajchta jets too'vajkpe'e najkx mku'íxjada jetse'e mputákajadat jetse'e xyakpo'oktat je may meen juu' ve'e mnupaajmtkidu jetse'e xyakmóktat. Ax ve'em tse'e, je may meen juu' miitse'e mpakmojktup, apaamdúkanits je'e ve'e vye'nat kux ve'eme'e xtsokta, ka je'e kajxape'e ku ve'e xyáktat ka to'k jootap.

⁶ Jaa'myétsta jets pan pane'e vee'nji niipp, vee'nji tse'e dupakmuk; ax pan pan tse'e may niipp, ve'empa tse'e may dupakmojkpa. ⁷ Ve'em xa ve'e to'k jado'k juu' duyákut ax jo'n oy dupayo'oy, ka mejtsjootap jets ka akee'yap, kux tsojkjup je'e ve'e je Nte'yam pan pane'e xoondúk joot juu' duyajkp. ⁸ O'yixjup xa ve'e je Nte'yam jetse'e je maa'yun ooy mtunto'nuxjadat, ve'em tse'e xa'ma kajx xjayéptat juu' ve'e mtukjoojntykadap jetse'e xjaa'kjayéptat may juu' ve'e je jayu mtukputákadap. ⁹ Ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Ooy xa ve'e juu' je ayooova jayu dutunma'a,
ka'a tse'e je Nte'yam jyaa'tyókiju je y'oy je'e kajx juu' ve'e tyuump.
Jidu'um tse'e vya'añ.

¹⁰ Ax je'e pane'e dumooyp je jayu je taamt jetse'e duni'ip, jetse'e je y'ajop je y'a'ox dumá'a jetse'e dutukjoojntykada, je'e tse'e mmo'ojadap nujom juu' ve'e mka'ijtuxjudup jetse'e duyaknujókat juu' ve'e m'íxtup mjayejptup, ve'em tse'e xjayejptuvat vintso ve'e xtóndat je y'oy je'e. ¹¹ Nujom juu' jatye'e mtoondup mkojtstup, mkunoo'kxjadap tse'e je Nte'yam, ax ve'em tse'e m'o'yixjadat jetse'e je jayu ooy je putajkin xtunmo'odat. Ku tse'e ve'em nto'numdat, uu'm kajxamda tse'e je n'útsamda je n'ajchamda jets je n'útsamda je ntsa'aamda je Nte'yam dukukojsjadat. ¹² Kux ku xa ve'e mputajkimda je Nte'yam je jyayu, ka je'e'yap tse'e nmo'yumdup juu' ve'e ka'ijtuxjudup, nay ve'empa ve'e je Nte'yam ooy dutunkukojsjadat. ¹³ Ku miitse'e xputákada je Nte'yam je jyayu juu' ve'e tsuunidup jem Judea, yaknuke'xnatáka tse'e tyánut jets mjaanchja'vidupe'e je oy kats je oy ayook, je Jesucristo jye'e, je m'oy jáyuvín kajxta tse'e je'e maatta xtukmaatjayépta juu' ve'e m'íxtup mjayejptup jets anañujoma je jayu maatpa. ¹⁴ Ax mnutsapkótsjadapts miits je'e ve'e jetse'e ooy mtuntsókjadat ku ve'e du'íxtat je maja maa'yun juu' ve'e je Nte'yam

tutyo'nuxjada miits kajxta. ¹⁵ jYakkukojsjip xa ve'e je Nte'yam je maja maa'yun kajx juu' ve'e xtoojnjimdu, je maa'yun juu' ve'e je ayook kayakpaatp vintso ve'e yakkojtsva'atsut!

10

Je kutojkun juu' ve'e je Pablo jyayejp kux je kukátsiva je'e ve'e

¹ Ats, je Pablo, ve'em ax jo'n je Cristo je nuu'k aaj je nuu'k joot dujayep jo'n, ve'emts ats miitse'e nmunoo'kxtukta. Ve'eme'e je jayu vya'añ jets ja'vip tsa'kip atse'e ku atse'e n'it miits maatta; ax kuts atse'e jékum n'it, van'itji atse'e nnayjávaja jets ats miitse'e juu' ntuknaajmada. ² Nmunoo'kxtktupts ats miitse'e jets ka'a atse'e x'akee'yadat jets atse'e nyaknuke'xnatákat vintso atse'e je makk aaj je makk joot njayep ku ats miitse'e najkx nku'ixta, ve'em ax jo'n atse'e nvinmay jets atse'e n'itut jeja je jayu vyinkujk pan pan jatye atse'e xnuvampejttup, juu' ve'e vaandup jets ve'em atse'e juu' jatye ntun nkats ax jo'n pan pan jatye'e je naxviijnít je kyo'oy je'e dumaatnavyaa'njudup. ³ Oyam aatse'e njoojntyka yaja naxviijn, n'amaadaaguipts aatse'e pan pan jatye aatse'e xtso'oxpajktup, ka ve'emax ax jo'n pan pan jatye'e je naxviijnít je kyo'oy je'e dumaatnavyaa'njudup. ⁴ Kux je'e juu' aatse'e ntuk'atso'oxtuump, ka je naxviijnít je'e epts je'e ve'e, je Nte'yam aatse'e je makkín xmooyp jets aatse'e nyakkutóki nujom juu' jatye'e je Nte'yam dutso'oxpajktup, ⁵ ntuk'ixpts aatse'e je jayu joma ve'e dukapaa'ty dukah'akeega je vinma'yun juu' ve'e ka ve'emax, nyakvintókip aatse'e juu' jatye'e dunupojktup jetse'e je Nte'yam kyayak'ixat. Nujom juu' jatye vinma'yun aatse'e mpuump jem je Cristo y'am kya'm, ve'em tse'e yakkatsapákut. ⁶ Ax ku tse'e oy mkatsapáktat, apaamdukanits aatse'e n'it jets aatse'e je tsaachpaatun mpaajmjadat anañujoma pan pan jatye'e kakatsupajktup.

⁷ Tun koojyji xa ve'e juu' myakjávajada pan vintso ve'e juu' x'a'ixtukta. Pan jem xa ve'e juu' ve'e nayja'vijup jets je Cristo je jyayu je'e ve'e, va'an tse'e dupayo'oyu jets ve'em ax jo'n je'e, nay ve'empats aatse'e n'ijtpa je Cristo je jyayu. ⁸ Ax óyamts atse'e njaa'knatyukmájaja je kutojkun juu' atse'e njayepp, ka'ats ats je'e ve'e ntuktsó'otyún, kux je Maja Vintsán aatse'e xmooy ya kutojkun je'e kajx jetse'e je jayu myakkpáktat je jaanchja'vin kajx, ka je'e kajxap jets aatse'e je jayu nyakvintókidat. ⁹ Ka'a tse'e xvinnáydats jets n'atsa'agavaandup ats miitse'e ku ve'e nnujáyada. ¹⁰ Jem xa ve'e juu' ve'e vaandup jets makk atse'e je kutojkun mpum jets je oy vinma'yun maat atse'e ku atse'e je jayu nnujaya, ax kuts atse'e n'it je jayu maat, yónuk aaj yónuk jootts atse'e jets ko'oy jávum je'e ve'e vintso atse'e nkats. ¹¹ Ax je jayu pan pane'e ve'em vaandup, va'an tse'e dunujávada jets ve'em ax jo'n ats miitse'e nnujáyada ku atse'e nka'it miits maatta, nay ve'empats atse'e nkojtspat ku atse'e n'it miits maatta.

¹² Ka'a xa atse'e nnayjávaja jets atse'e nnatyukmu'ixajat maat pan pan jatye'e vinm nakyukojsijidup. Tyuktoonduvamts je'e ve'e ku ve'e juu' dukavinmótuda, je'e kajx tse'e nnatyukmu'ixajada to'k jado'k jetse'e ñaaj'akijpxajada. ¹³ Ka'a xa atse'e nnatyukmájaja juu' atse'e xkatukkadaakp; je Nte'yam atse'e xkijpxjip joma vaat atse'e juu' ntun, ax jem paatpats atse'e xmooy jets atse'e ntónut joma ve'e miitsta. ¹⁴ Ku atse'e ve'em nxoonduk, ka'ats atse'e mpítsum joma vaat atse'e xtukkada'aky, kux ats miitse'e mutoo'vajkp nyaknajkxjidu je oy kats je oy ayook, ats tse'e mutoo'vajkp nvaajnjidu je Cristo jye'e. ¹⁵ Ka'ats ats je'e ve'e nnatyukmájaja juu' ve'e je viijnk jayu tudutonda, ve'em ax jo'n ats je'e ve'e viinn kuntuujn jo'n; ax je'ets atse'e n'a'ixp jets namvaate'e je mjaanchja'vinda ñuyoka, ve'em tse'e ñuyókat joma vaat atse'e njaa'któnut, ¹⁶ atse'e n'avánat je oy kats je oy ayook je itta juu' ve'e nuntun jékum jem tsov joma ve'e miitsta. Ku atse'e ve'em ntónut, ka'ats atse'e nnatyukmájajat je'e juu' ve'e je viijnk jayu tudutonda.

¹⁷ Pan pan tse'e namyajavaajnjup, nuyojk oyts je'e ve'e jetse'e je Maja Vintsán duyakmájat duyakjaanchat. ¹⁸ Kux je jayu juu' ve'e kuvuk taamp jeja je Nte'yam

vyinkujk, ka je'epts je'e ve'e juu' ve'e viinm nay'oñukojsijup, je'e je'e ve'e juu' ve'e je Maja Vintsán oñukojsijup.

11

Je Pablo jets je'eda pan pan jatye'e natyijjudu kukátsivada

¹ ¡Nvaat xa miits je'e ve'e xmuténadat ku atse'e vee'n nkats juu' ve'e ka víjap! Pan oyvintsova xa atse'e juu' nkats, mmuténadapts miitse'e to'k aaj. ² Ejkjup xa atse'e miits kajxta, je ejkun juu' ve'e je Nte'yam kajx. Ve'em xa atse'e ax jo'n je jayu juu' ve'e to'k je kiixuta'ax duyajkp jetse'e dupákut to'kji je vajutyajk. ³ Je'ets atse'e nvinmaayp ku ve'e mnunyakvinmama'atjadat jetse'e to'k aaj to'k joot xkoo'ktsojktinit je Cristo, ve'eme'e mjajttuvat ax jo'n jyajty je Eva ku ve'e je tsaan vyin'aa'nji. ⁴ Mkuvajktup xa ve'e pan pan jatye'e je'ydup jetse'e mva'nuxjada juu' ve'e tyijtup jets je Jesús je'e ve'e jye'e. To'k joot tse'e xkuvakta juu' ve'e tyijtup jets je Espíritu Santo je'e ve'e jye'e jets je ayook juu' ve'e tyijtup jets je oy kats je oy ayook je'e ve'e. Ax je'e juu' ve'e tyun'ava'nidup, ka je'epts je'e ve'e je Jesús jye'e, ka je'epts je'e ve'e je Espíritu Santo jye'e, nay ka'avats je'e ve'e je oy kats je oy ayook. Je Jesús jye'e, jets je Espíritu Santo jye'e, jets je oy kats je oy ayook, je'ets je'e ve'e juu' miitse'e mkuvajktu ku aats miits je'e ve'e nvaajnidi. ⁵ Ve'em xa atse'e njanayjávaja jets ka'a atse'e nkatunnumájiva ax jo'n je'e juu' miitse'e mtijtup maja kukátsivada. ⁶ Oyam xa atse'e nyaktij jets ka'a atse'e juu' n'okyats, nnuja'vinupts atse'e juu' atse'e nkajtsp. Nyaknuke'xnatajki aats ya'a ve'e anañujoma kajx juu' aatse'e ntoon nkajts ku aatse'e n'ijit miits maatta.

⁷ ¿Jaditokin ats vine'e ntoon ku ats miitse'e nvaajnidi je oy kats je oy ayook jets ka'a ats miitse'e je putajkin n'amótudi je'e kajx? Naajkpi'kiju xa atse'e jets miitse'e ve'em yakmaja m'íttat. ⁸ Nkuvajk xa atse'e je meen juu' atse'e je viijnk jaanchja'viva xmooydu jets atse'e ve'em nyaktónut ku ats miitse'e nvaajnidi je oy kats je oy ayook. ⁹ Ku atse'e n'ijit miits maatta jets atse'e xkatih'ijitja vye'na, ni tíats ats miitse'e nka'amótudi jets atse'e juu' xmo'odat. Ya utsta ya ajchta juu' ve'e yaja macedóniait y'it jaat soo'ndu jetse'e jem jye'ydi, ya'ats atse'e xmooydu juu' atse'e xka'ijitji, ax ve'emts atse'e x'o'yixji jets ats miitse'e nka'atsooxti. Ve'emts atse'e njaa'któnut. ¹⁰ Ve'em ax jo'n atse'e je Cristo xtuknujaja je tyuv je'e, ni pánats atse'e xkapajkjat ya xoojntkun jem nujom acáyait y'it jootm. ¹¹ ¿Tyajxts ats vine'e ve'em nkats? ¿Jadit ka'a ats miits vine'e ntsokta? Ñuja'vip xa ve'e je Nte'yam jets ntsojktup ats miitse'eda.

¹² Juu'am atse'e ntuump, njaa'któnupts ats je'e ve'e, ve'em tse'e kya'o'yixjadat je'e pan pan jatye'e du'ixtidup pan ti ve'e tyuk'akótstap jetse'e ñatyijjadat jets ve'eme'e tyoonduva ax jo'n ats. ¹³ Taayts je'e ve'e jets je kukátsiva je'e ve'eda, je vin'aa'mpa xa je'e ve'eda, ve'eme'e ñapyámjada ax jo'n je Cristo je kyukátsiva kuy'ijiti jo'n. ¹⁴ Ka'ats je'e ve'e tyuk'atúvuma, kux viinme'e je Satanás ñapyumju ax jo'n je Nte'yam je ya'angeles kuy'ijit jo'n. ¹⁵ Ax je'e kajx tse'e kyayaktuk'atúva ku ve'e je'e pan pan jatye'e ijttup jem je Satanás y'am kya'm, je'e tse'e napyajmjudup ax jo'n je'e juu' ve'e dutoondup je y'oy je'e. Tsaachpaattinupts je'e ve'eda, ve'em ax jo'n duvinmátsjada, je'e kajx juu' jatye'e tyoondup kyojststap ka óyap.

Vintso je Pablo chaachpaaty

¹⁶ Jado'k nax xa atse'e nva'añ: Ni pana ve'e kyavinmáyut jets ka víjap atse'e. Ax pan ve'emts miitse'e mvinmayda, maso'oktats ats to'k aaj jets atse'e nkótsut ax jo'n to'k juu' ve'e ka víjap, ve'emts atse'e vee'n nmamyájijuvat. ¹⁷ Ka je Maja Vintsánapts atse'e je vinma'yun ve'em xmooyp ku atse'e ve'em nkats, ve'em atse'e nkats ax jo'n to'k juu' ve'e ka víjap ku atse'e nmamyájaja. ¹⁸ Jeja xa ve'e numay pan pan jatye'e namyájijidup je naxviijnit jye'e kajx. Va'ants atse'e dunamyájijuva. ¹⁹ Kuvijts miitse'e mnayjávajada. ¡Mnayja'vijidup tse'e jetse'e xmuténadat pan pan jatye'e ka víjap! ²⁰ Mkuvajktup xa

miitse'e pan pan jatye'e m'akee'yijidup, pan pan jatye'e mpajkuxjudup juu', pan pan jatye'e mmu'ukvin'ixjudup, pan pan jatye'e namyáijidup, pan pan jatye'e mjomtoojjudup mtitoojnjudup. ²¹ Pan miitsts atse'e xtuknaajmavaandup je'e kajx ku atse'e ve'em nkatuujn ku atse'e nve'na miits maatta, nkuvujkpts atse'e jets atse'e nkatuujn ax jo'n je'eda. Ka'a atse'e ve'em ntuujn je'e kajx ku atse'e ve'em nkanayjávaja.

Ax pan vintso tse'e je viijnk makk aaj makk joot ñayjávajada jetse'e ñamyájajadat, ve'emts atse'e nnayja'vijuva, óyam atse'e nkats ax jo'n to'k juu' ve'e ka víjap. ²² ¿Hebreo jayu je'e ve'eda? Hebréovit jáyuvats atse'e. ¿Israeejlit jayu je'e ve'eda? Israeejlit jáyuvats atse'e. ²³ ¿Myutoondup myupajktupts je'e ve'e je Cristo? Ax nuyojkts atse'e je Cristo nmutún nmupuk jets ni ka'a ve'e je'eda. Ku atse'e ve'em nkats, ve'emts atse'e nkats ax jo'n to'k juu' ve'e ka víjap. Nuyojk xa atse'e ntun jets nuyojkts atse'e nyakpoxuntakpum je Cristo kajx jets ka'a ve'e je'eda. May náxanits atse'e nyakvap jets may náxani atse'e jem oo'kun am n'it. ²⁴ Mugooxk naxts atse'e je israeejlit jayu xmooy je tsaachpaatun ku ve'e je jayu yakvap ii'px maktaaxtojt ka'aj. ²⁵ Toojk naxts atse'e nyakkup vajp, to'k naxts atse'e nyaktsaka'ch, toojk nax tse'e ñajaa'njini je baarcoda joma atse'e nve'na jets atse'e to'k xaaj to'k tsooj n'ijt jem maaxy najootm, ²⁶ may naxts atse'e jeja na'aajy too' aajy n'ijt, nmuténits atse'e je aja'vin je atsa'kin jem maja najootm, nmuténivats atse'e je aja'vin je atsa'kin joma ve'e je mee'tspa, nmuténivats atse'e je aja'vin je atsa'kin jeja ats nmu'israeejlit jayu akujk jets jeja je'e akujk pan pan jatye'e ka je'epta, nmuténivats atse'e je aja'vin je atsa'kin jem kajpun kajxm, jem vinva'ajts it kajxm, jets jem maaxy najootm, nay ve'empa tse'e jeja jayu akujkta pan pan jatye'e natyijjudup utsta ajchta jets utsta tsa'ada. ²⁷ Nmuténits atse'e je toonk jets je tsaachpaatun, may naxts atse'e nkamaaj, nmuténits atse'e je yooj jets je taatsa, may naxts atse'e n'ayooji n'axaaji, nmuténits atse'e je xox, nmuténivats atse'e ku atse'e je vit je xox xka'ijti.

²⁸ Ax ka tun je'ejyap tse'e, xa'ma kajxts atse'e nvinmayda nujom pan pan jatye'e dujaanchja'vidup je Jesucristo. ²⁹ Pan jem xa ve'e je jayu juu' ve'e je yónuk aaj je yónuk joot dujayeiptup, ve'emts atse'e njava jets viinm atse'e je yónuk aaj je yónuk joot njayep; pan yaktokintoondup tse'e je jayu, ooyts atse'e ntun'ekju. ³⁰ Pan namyájajaja tse'e dutsak, namyájajajpts atse'e je'e kajx juu' ve'e duyaknukexnatajkip vintso atse'e je yónuk aaj je yónuk joot njayep. ³¹ Je Nte'yam, je Maja Vintsán Jesucristo je Tyee', juu' ve'e xa'ma kajx yakmaja yakjaancha ijtp, ñuja'vipts je'e ve'e jets tyúvam atse'e juu' nkats. ³² Ku xa atse'e n'ijt jem damaascovit kyajpun kajxm, van'it tse'e je kajpun yakkutojkpa juu' ve'e je yakkutojkpa Aretas kya'mip, je'e tse'e dupaam je tojpa jetse'e du'ix'ijtti je kajpun naa'páts aka'a jets atse'e kuxmajtsti. ³³ Ax jem tójumts atse'e je jaanchja'vivatajk xnasta'yidi jem ventana am tsov joma ve'e je kajpun naa'páts, jets atse'e nkeek.

12

Juu' ve'e je Pablo yak'ixju

¹ Ka'a xa ve'e je jayu tyo'nuxju ku ve'e je jayu viinm ñay'oñukótsaja. Oyam tse'e vye'ema, nkótsupts atse'e juu' atse'e je Maja Vintsán xtuk'ix jets juu' atse'e xtukyaknukexnatajki. ² N'ixa xa atse'e to'k je yaa'tyajk juu' ve'e to'k muk ijtp je Cristo maat. Makmajkts joojnt ítanits je'e ve'e yakvap jem mutoojk tsapjootm. (Ka'ats atse'e nnujava pan je ñi'kx je kyopk maat yakvaajv uk pan ka'a, je Nte'yame'e dunuja'vip.) ³ Ax nmuja'vipts atse'e jets je yaa'tyajk, ka'a atse'e nnujava pan je ñi'kx je kyopk maat uk pan ka'a, je Nte'yame'e dunuja'vip, ⁴ je'e tse'e yakvoov joma ve'e je Nte'yam je jyayu dujaajna dutajka jetse'e du'amotunajxy je kats je ayook juu' ve'e ka'o'yip jetse'e yakkojtsva'atsut jets ka'a ve'e je Nte'yam duyakjaty jetse'e du'avánat. ⁵ Kunnamyájajaja xa atse'e to'k je yaa'tyajk kajx ax jo'n je'e, ax ka'ats atse'e viinm nmamyájajaja, je'e kajxji ve'e vintso atse'e je yónuk aaj je yónuk joot njayep. ⁶ Pan ats tse'e kuntsak jets atse'e nnay'oñukótsajat, ka tónajypts je'e ve'e, kux je'ejyji atse'e kunkats juu' ve'e tyúvam.

Ax ka'ats atse'e ve'em ntun, ve'em tse'e ni pana kyavinmáyut jets njaa'knúmájip atse'e nuyojk jets ka'a ve'e ax jo'n atse'e x'ix ukpu du'amotunaxy juu' atse'e nkajtsp.

⁷ Ax ats tse'e je yaa'tyajak juu' ve'e yakvoov jem mutoojk tsapjootm. Kux ooye'e dutunnumaja juu' atse'e xyak'ix, je'e kajxts atse'e nyakpaajmji juu' ve'e ats ya nni'kx ya nkokk makk duyaktsaachpaatp, je'e juu' ve'e je Nte'yam yakjajtyp jets atse'e je Satanás xyaktsaachpaa'ty, ve'emts atse'e nkanamyájajat viinm. ⁸ Toojk náxanits atse'e n'amotu je Maja Vintsán jets atse'e xpajkjat juu' ve'e ats ya nni'kx ya nkokk makk duyaktsaachpaatp. ⁹ Ax jidu'umts atse'e je Maja Vintsán xnuujmi: "Mtukjotkada'akup xa ve'e je maa'yun juu' ats mitse'e ntoojnqip, kux nuyojk oy xa ve'e ñuke'xnatáka ats je nmakkin ku ve'e je jayu je yónuk aaj je yónuk joot dujayep." Jidu'umts atse'e xnuujmi. Je'e kajxts atse'e nuyojk nxoonduk ku atse'e je yónuk aaj je yónuk joot njayep, kux ku xa atse'e je yónuk aaj je yónuk joot njayep, van'it tse'e je Cristo je myakkin y'it yam ats nja'vin kajxm. ¹⁰ Je'e kajxts atse'e nxoonduk ku atse'e je yónuk aaj je yónuk joot njayep, ku atse'e je jayu xvinkojtspét, ku atse'e juu' xka'ijtja, ku atse'e je jayu xjomtún xtitún, ku atse'e juu' nmutena. Nujomts ats ya'a ve'e xoonduk joot nyaknaxy je Cristo kajx. Kux ku xa atse'e njayep je yónuk aaj je yónuk joot, nuyojkts atse'e je Nte'yam je makkin xma'a.

Ku je Pablo duvinmaajy je y'utsta je y'ajhta maat je y'utsta je cha'ada jep Corinto

¹¹ Ka víjap xa atse'e ku atse'e viinm nmay'oñukótsaja; ax miitsts atse'e tux'akee'yada jets atse'e ve'em ntun. Miits xa atse'e kux'oñukótsada, kux ka'a atse'e nkatunnumájiva ax jo'n je'eda juu' ve'e mtijtup maja kukátsivada, óyamts ats miitse'e xjávada jets nmupánip atse'e. ¹² Je'e juu' atse'e ntoon ku atse'e nve'na miits maatta, je mújit nuja'vin, je majin, jets je mújit atuva, je'e tse'e duyaknuxe'xnatajkip jets je kukátsiva atse'e. Ve'emts atse'e jem ntuujn óyame'e je jayu dutso'oxpujk je ayook juu' atse'e je jayu nvaajnqip. ¹³ Vanxúpam ats miitse'e ntoojnjidi ku atse'e n'ijt miits maatta ax jo'n atse'e ntoojnjada je viijnk jaanchja'vivatajka; je'ejyji ve'e ka'a ats miitse'e ti putajkin xmooydi. ¡Mee'kxjadats atse'e to'k aaj ku ats miitse'e je putajkin nka'h'amótudi!

¹⁴ Apaamdukats atse'e uxyam jets ats miitse'e mutoojk nax najkx nku'ixta, ax ni vinxúpats ats miitse'e nka'h'atso'oxtat. Ka je'epts atse'e n'íxtip juu' miitse'e m'íxtup mjayeiptup, je'e ve'e jetse'e oy m'ijttinit je Cristo maat. Ve'em xa atse'e ax jo'n je mtee'da kuy'ijt jo'n, je'e kajx ku ve'e xjaanchja'vi'ukvaandi je Jesucristo ku ats miitse'e ntukmukojtsti je oy kats je oy ayook. Ve'eme'e dutsak jetse'e je ónuk tee' je ónuk taak duyakjoojntykadat je y'ónuk, ka je'epe'e jetse'e je pi'k ónuk je tyee' je tyaak duyakjoojntykadat. ¹⁵ Ax ve'em tse'e, to'k aaj to'k joot atse'e n'ixta vintso ats miitse'e mputákadat, nayja'vijupts atse'e jets ats miitse'e nku'oo'kadat pan miits je m'o'yin kajxta ve'e kuy'it. Ve'emts atse'e nnayjávaja óyam tse'e kye'ex jets ku ats miitse'e nuyojk ntsokta, vee'njits ats miitse'e xtsokta.

¹⁶ Ax mnuja'vidupts miitse'e jets ni pana ve'e miitsta ats nka'h'atsuuux. Ax to'mayji tse'e jem juu' ve'e vaandup jets va'ajts kutaay atse'e jets ats miitse'e tunvin'aa'nda. ¹⁷ ¿Nvin'aa'ndu ats miits vine'e je jayu kajxta juu' ats miitse'e ntuknuxejxtu? ¹⁸ Nmunoo'kxtk xa atse'e je Tito jetse'e najkx mku'ixjada, jets atse'e nkejx to'k je n'útsamda je n'ajchamda juu' ve'e myaadi. ¿Mvin'aa'njudu vine'e je Tito? ¿Jadi ka'a aats vine'e numejtsk kijpx joot kijpx ja'vin juu' ntun nkats?

¹⁹ ¿Ve'em miitse'e mvinmayda jets nay'oñukojtsijup atse'e jeja miits mvinkujkta? Ax ka'ats je'e ve'e vye'ema. Ve'emts atse'e nkats to'k muk je Cristo maat jets jeja je Nte'yam vyinkujk. Miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, ve'em atse'e nkats jetse'e nuyojk xjaanchjávadat je Jesucristo. ²⁰ Je'e xa atse'e nvinmaayp ku ats miitse'e najkx nku'íxtinuva, to'mayji ats miitse'e nkapaa'ttat ax jo'n atse'e ntsak, van'itts ats miitse'e je tsaachpaatun mpaajmjadat je ka óyap kajx juu' ve'e mtoondup, ve'emts ats miitse'e xkapaattuvat ax jo'n miitse'e xtsokta. Nvinmaayp xa atse'e ku ve'e to'mayji

nakyojtsvintsoojvjudup mve'nadat ku atse'e jem nje'yat, namyu'ejkjjudup, mkana-chojkkjudup, pajkva'kxy mve'nadat, akotsutoonkidup, napyakojsjudup, nutúvidup, mjomtsuunidup mtitsuunidup mve'nadat. ²¹ Nvinmaayvap xa atse'e ku ats miitse'e najkx nku'ixtinuva jets atse'e to'mayji je Nte'yam xyaktso'otyónut miits kajxta jets ats miitse'e numay nmuya'axtat, je'e ve'e ku miitse'e jem numay juu' ve'e tokintoendu jetse'e dukaton'atúvada je kyo'oy je'e juu' ve'e tyoondup, je'e ve'e ku ve'e je navyajkun duyakvintsa'kintókida, ku ve'e je kats dutukmaatjayépta je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyajejptup, jets ku ve'e juu' oyvintsova dutonda dukotsta.

13

Juu' ve'e je Pablo kyojsjidu je jaanchja'vivatajk jep Corinto

¹ Ya'ats je'e ve'e ku ats miitse'e najkx nku'ixta mutoojk nax. Ax kuts atse'e nje'yat, van'itts atse'e juu' jaty n'ixut nmujávat, ve'em vintso ve'e yakkats ku ve'e numejtsk ukpu nutoojk dunukojtspéttá je ayook. ² Ku ats miitse'e ojs nku'ixta mumejtsk nax, juu'ts atse'e nvaajnjudu pan pan jatye'e tokintoondup jets nuvinxupe'e jem jyaa'k'ítta, nay vanxúpyamts ats miitse'e nvaajnjudinuva. Ku ats miitse'e jado'k nax najkx nku'ixtinuva, ka'ats atse'e ntukmo'ottat pan pan jatye'e katokinton'atúvidup. ³ Van'it tse'e x'ixtat xnujávadat jets kojtspe'e je Cristo ats kajx. Ax je Cristo, ka'ats je'e ve'e je yónuk aaj je yónuk joot mtukpayo'oyjada, makts je'e ve'e y'it miits maatta. ⁴ Oyam xa ve'e je Jesucristo dukayaknuxe'xnatajki jets ooye'e je makkin dutunjayep ku ve'e cryuuzpejt, joojntykipts je'e ve'e uxuyam je Nte'yam je myakkin kajx. Nay ve'empats atse'e, je'e ve'e ku atse'e to'k muk n'it je Cristo maat, ka'ats atse'e nyaknuxe'xnatáka je makkin juu' atse'e njajejpp. Oyam tse'e vye'ema, je Cristo je myakkin kajxts atse'e njoojntyka jets atse'e ntónut nkótsut juu' ve'e tsojkjup miits maatta.

⁵ Payo'oyda miitse'e viinm pan tyúvame'e xjaanchjávada je Jesucristo. ¿Ka'a miitse'e xnujávada jets je Jesucristo ve'e ijtp jem mja'vin kajxmda?, je'ejyji je'e ve'e jets ka'a ve'e kooyji mnatyijjada jets mjaanchja'vidupe'e. ⁶ N'a'ixpts atse'e jetse'e xnujávadat jets ntuump nkajtsp aatse'e juu' ve'e je Nte'yam chajkp. ⁷ Nmunoo'kxtkpts atse'e je Nte'yam jets ka'a miitse'e xtóndat juu' ve'e ka óyap; ka je'e kajxap je'e ve'e jetse'e tyunke'xukut jets ntuump nkajtsp atse'e juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je'e atse'e ntsajkp jetse'e xtóndat juu' jatye'e oy, óyame'e je jayu vya'añ jets ka'a atse'e ntun nkats juu' ve'e je Nte'yam chajkp. ⁸ Kux ka'a xa ve'e n'amaadaaguimdat pan ntso'oxpajkumdupe'e je tyuv je'e, n'amaadaaguimdaps uu'me'e ku ve'e nto'numda je tyuv je'e. ⁹ Paatyts atse'e nxoonduk ku atse'e n'it yónuk aaj yónuk joot jets miitse'e mak m'ítta to'k muk je Cristo maat. Ijtpts atse'e je Nte'yam nmunoo'kxtuk jetse'e m'ijttinit tum oy tum va'ajts. ¹⁰ Jidu'um xa ats miitse'e nnujáyada namka'ana ats miitse'e najkx nku'ixta. Ax kuts atse'e jem nje'yat, ve'emts atse'e ya nkutojkun nkamakpámut, ya kutojkun juu' atse'e xmooy je Maja Vintsán jets ats miitse'e mak nyak'ijttinit to'k muk je Cristo maat, ka je'e kajxaps atse'e xmooy jets ats miitse'e nyakvintókídat.

Ku je Pablo kyojtskukajxini

¹¹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, kojtskukajxinuups atse'e. Je Dios maat tse'e mtaandini. Íxtada je'e juu' ve'e myaktánjadap oy jets va'ajts, kutyonda juu' ats miitse'e ntuknuja'yidup, nayjávajada to'k jado'k, joojntykada oy joot. Pan mtoondup tse'e ve'em, m'ijttinuups miitse'e je Nte'yam maat. ¹² Nachee'njada to'k jado'k je tsojkun maat je Maja Vintsán kajx. ¹³ Máyame'e je Dios mkejxuxjada je utsta je ajchta jets je utsta je tsa'ada anañujoma.

¹⁴ Je Maja Vintsán Jesucristo tse'e mkunoo'kxjadap, je Nte'yam tse'e dupámup jem mja'vin kajxmda je tsojkun, je Espíritu Santo maat tse'e m'ijttinit nuto'k nuto'k anañujoma miitsta.

Ya'a tse'e je nak juu' ve'e je Pablo tyuknuja'yi je jaanchja'vivatajk jep Galacia

¹ Atse'e je Pablo, ka je jáyuvap xa atse'e xvinkoon jets atse'e je kukátsiva n'ítut, ka je jáyuvaps atse'e ya toonk xtukkatajki, je Dios Tee' jets je Jesucristo, juu' ve'e je Dios Tee' yakjoojntykpajknuva ku ve'e y'uk'aa'k, je'e tse'e viinm ats xvinkoonda jets atse'e je kukátsiva n'ítut. ² Ats jets nujom je utsta je ajchta jets je utsta je tsa'ada juu' ve'e ats maat, máyam aatse'e je Dios ntuknukexta nujom je jaanchja'vivatajk pan pan jatye'e nay'amojkijidup jem galáciait y'it jootm. ³ Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'imdup, jets je Maja Vintsán Jesucristo, je'eda tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijttinit je y'oy joot maatta, ⁴ je Jesucristo, juu' ve'e xku'oo'kimdu je ntokin kajxamda jetse'e ve'em xtuknuvaatsumdinit ya ko'oy tiempo juu' ve'e nyaknajxumdup. Ve'em tse'e dutuujn ax jo'n dutsak je nNte'yamamda, juu' ve'e nTee'imdup. ⁵ ¡Xa'ma kajx tse'e je Nte'yam dunumájjinit dunujaanchinit! Amén.

Ka'a xa ve'e ti jado'k oy kats oy ayook

⁶ Atuva atoki xa atse'e xyaktanda ku ve'e je Nte'yam tun jatyi xmasookti jetse'e xpanajkxta je viijnk ixpajkun juu' ve'e je jayu tyijtup oy kats oy ayook, je Nte'yam, juu' ve'e myaaxuxjudu je Cristo je myaa'yun kajx. ⁷ Ka'a xa ve'e jyeja je viijnk oy kats oy ayook, je'e ve'e ku ve'e jem je jayu juu' ve'e myakvinmamya'tjudup jetse'e duyaktikutsuva'anda je oy kats je oy ayook. ⁸ Ax jya'átsam, ukpu jya'aangesam juu' ve'e jem tsapjootm kukyada'aky, pan kumyaktuk'ixta xa ve'e je kats je ayook juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguiip maat je oy kats je oy ayook juu' ats miitse'e ntuk'ixtu, ko'oy nukótsats je'e ve'e y'ijtnit. ⁹ Ta xa atse'e nva'añ, vaannuvaps atse'e jado'k nax, pan jem xa ve'e juu' ve'e mtuk'ixjudup je kats je ayook juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguiip maat je oy kats je oy ayook juu' ve'e mkuvajktu, ko'oy nukótsats je'e ve'e y'ijtnit.

¹⁰ ¿Juu'ts atse'e ntsajkp ku atse'e ve'em nva'añ, ku atse'e je jayu x'oyjávat, ukpu ku atse'e je Nte'yam x'oyjávat, ku atse'e jeja je jayu vyinkujk oy ntánut, ukpu ku atse'e jeja je Nte'yam vyinkujk oy ntánut? Pan kuntsak xa atse'e jets atse'e jeja je jayu vyinkujk oy ntánut, ka je Jesucristovaps atse'e ntoojnip.

Je Jesucristo ve'e divinkoon je Pablo jetse'e y'ítut je kyukátsiva

¹¹ Ax nujavadats ya'a, utsta ajchta utsta tsa'ada, je oy kats je oy ayook juu' ats miitse'e nvaajnjudu, ka je jáyuvaps je'e ve'e je vyinma'yun, ¹² ka je jáyuvaps ats je'e ve'e xtukkatajki, ka je jáyuvaps ats je'e ve'e xtukyak'ixpajk, je Jesucristo, je'e xa ve'e viinm ats xtuk'ix xtuknuja'vi.

¹³ Mmótudu xa ve'e je kats vintso atse'e njáyuva y'ijit ku atse'e njaanchjáva y'ijit juu' ve'e jyaanchja'vidup ats je nmu'israeejlit jayu, jets vinxup atse'e nmu'ejkji pan pan jatye'e je Cristo dujaanchja'vidup, jets ats je'e ve'e njomtoondi ntitoondi jets atse'e ntukmaso'oktat juu' ve'e jyaanchja'vidup. ¹⁴ Nuyojk xa atse'e nkutyún y'ijit juu' ve'e je israeejlit jayu jyaanchja'vidup jets ni ka'a ve'e numay ats je njayu juu' atse'e nmu'akijpxada, nuyojk atse'e nkutyún y'ijit aats je njujpit jayu je pyava'nunda jets ni ka'a ve'e je'eda. ¹⁵ Ax je maja maa'yunts atse'e je Nte'yam xtoojnji jets atse'e xvinkaajn ka'anum atse'e nke'ex vye'na. Ve'em tse'e dutuujn jets atse'e je kukátsiva n'ítut. ¹⁶ Ax ku tse'e du'oyja'vi, van'itts atse'e xtuk'ix je y'Onuk, ve'emts atse'e je jayu nvaajnjadat je oy kats je oy ayook pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. Ku ve'e ve'em jyajty, ni pánats atse'e juu' nka'h'amotutuvi jets atse'e nnujávat ti atse'e ntónup, ¹⁷ ni ka'ats atse'e jem Jerusalén nmajkxpa jets atse'e n'ixtat pan pan jatye'e too'vajkp ijttu je kukátsivada

jets ka'a ve'e ats, ñojk'óy atse'e tun jatyi nnujx jem arábíait y'it jootm, ux'ookts atse'e nvimpijtnuva jem Damasco.

¹⁸ Kutoojk joojntnumts atse'e n'ats jem Jerusalén jets atse'e je Pedro nmaatnakyojtsji; ax je'e maatts atse'e n'ijit makmox xaaj. ¹⁹ Ax ka'ats atse'e jado'k je kukátsiva n'ix, je Santiágoji ve'e, je Maja Vintsán je y'uts. ²⁰ Yájats atse'e nva'añ je Nte'yam vyinkujk jets tyúvam ya'a ve'e juu' ats miitse'e ntuknuja'yidup. ²¹ Van'itts atse'e nnujx jem siiríait jets cilíciat y'it jootmda. ²² Ka'ats atse'e x'ixada y'ijit pan pan jatye'e to'k muk ijttup je Cristo maat jetse'e ñay'amókajada jem judéait y'it jootm, ²³ je'eji ve'e y'amotunajxtup y'ijit: “Je'e pane'e xjomto'numdup xtito'numdup y'ijit, je'e tse'e uxyam je jayu duvaajnjp jetse'e dujaanchjávadat je Jesucristo, ka'a tse'e du'uktsojkni jetse'e dujaanchja'vi'atúvadat je Jesús.” ²⁴ Ax ve'em tse'e duyakmájidi duyakjaanchidi je Nte'yam je maja maa'yun kajx juu' atse'e xtoojnji.

2

Ku je viijnk kukátsiva dukuvajkti je Pablo

¹ Kumakmajkts joojntnumts atse'e nnajkxnuva jem Jerusalén, nmaadi atse'e je Bernabé, nvoovts atse'e je Tito. ² Ojtsts atse'e jem kux je Nte'yam atse'e xtuk'ix xtuknuja'vi. Ku aatse'e jem Jerusalén nve'na, van'itts aatse'e juu' nkojtsmúk apuk maat je'eda pan pan jatye'e dunumájidup. Jemts atse'e n'ava'ni je oy kats je oy ayook, ve'em ax jo'n atse'e uxyam paat nvaajnjada je'eda pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. Ve'emts atse'e ntuujn kux je'e atse'e ntsajkp jetse'e kyavintókiyut juu' atse'e ntoon jets juu' atse'e ntuumpna. ³ Ax óyam tse'e kya'israeejlitjáyuva je Tito, ka'a tse'e dutuk'akee'yidi jetse'e je ixta'nun yakpaajmjat jetse'e duni'kxmat dukojmat. ⁴ Ax jem tse'e pan pan jatye'e natyijjudup utsta ajchta, je'e tse'e du'uktsojktu jetse'e je Tito kuyakpaajmji je ixta'nun. Je'e kajxts je'e ve'e ñay'amojkijidi aats maat je ixpookpa jo'nda, jetse'e du'ixtat joma vaate'e juu' yakkuvuk ku ve'e je jayu y'it to'k muk je Jesucristo maat, y'uktsojktuts je'e ve'e jets aatse'e kux'akee'yidi jets aatse'e mpanajkxnuvat je Moisés je pyava'nun. ⁵ Ax ni vinxúpats aatse'e nkanamyasookji jets aatse'e ntónut juu' ve'e y'uktsojktu, kux je'e aatse'e ntsajkp jetse'e xjaa'kjayéptat je tyuv je'e, ve'em ax jo'n y'ixuva je oy kats je oy ayook.

⁶ Ka'ats atse'e je viijnk kojtsvíjin xmooydi je'e pan pan jatye'e yakkojtstup jets ñumájidup je'e ve'e. Ax ka'ats ats je'e ve'e ntoonka pan ti je'e ve'e y'ijitti, kux ka'a ve'e je Nte'yam duyakvinkopka vinxupe'e je majin dujayépta to'k jado'k. ⁷ Kyuvajktuts je'e ve'eda jets atse'e je Nte'yam xtukkatajki je toonk jets atse'e nvaajnjadat je oy kats je oy ayook pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ve'em ax jo'n je Nte'yam je Pedro dutukkatajki je toonk jetse'e duvaajnjadat nay je'ejiyam je oy kats je oy ayook pan pan jatye'e israeejlit jayu. ⁸ Je Nte'yam, juu' ve'e je Pedro duputajki jetse'e dutónut je kukátsiva toonk joma ve'e je israeejlit jayu, je'ejiyamts je'e ve'e juu' atse'e xputajkiva jets atse'e ntónut je kukátsiva toonk joma ve'e ka je israeejlit jáyuvap.

⁹ Ax je Santiago maat je Pedro jets je Juan, je'e juu' ve'e yakkojtstup jets ñumájidup je'e ve'e, ku ve'e dunuja'vidi jets je Nte'yam atse'e ya toonk xmooy je myaa'yun kajx, van'itts aatse'e xkavaa'ndi, ats maat je Bernabé, ve'em tse'e duyaknuke'xnatajkidi juu' aatse'e tunkojtsmúk, ve'em tse'e vyaandi jets ntukmaatjayeiptup aatse'e ya toonk je'e maatta. Oy tse'e dujávada jets aatse'e najkx njaa'ktún joma ve'e ka je israeejlit jáyuvap jets je'e ve'e jyaa'któndat joma ve'e je israeejlit jayu. ¹⁰ Je'ejiyits aatse'e x'amótudu jets aatse'e njaa'myétsut je ayooova jáyuda. Je'emts atse'e ntuump vye'na jets atse'e ntunyakvinkopka jets atse'e njaa'któnut.

Ku je Pablo divintso'y je Pedro jep Antioquía

¹¹ Ax ku tse'e je Pedro jye'y jem Antioquía, ntuknuujmits ats je'e ve'e aviinm ah'am kux tokin je'e ve'e juu' ve'e tyoon. ¹² Myaatakaayp myaata'uukp tse'e vye'na je utsta je ajchta pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ax ku tse'e jye'ydi je utsta je ajchta juu' ve'e tsoo'ndu jem joma ve'e je Santiago, van'it tse'e mejts'aaj mejtsjoot je Pedro apuk ñapyaajmji jetse'e dukoo'kmaatkaayni dukoo'kmaat'ookni. Je'e kajx tse'e ve'em jyatki kux cha'kipe'e pan pan jatye'e vaandup jets ixta'numpuujmja ve'e dutsak je utsta je ajchta pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvapta. ¹³ Van'it tse'e je viijnk israeejlit jayu juu' ve'e dujaanchja'vidup je Jesucristo, je'e tse'e je mejts'aaj je mejtsjoot dujayejp tu maat je Pedro, je Bernabé paat tse'e ve'em jyátkiva. ¹⁴ Ax kuts atse'e n'ix jets ka'a ve'e dupaa'ty du'akeega juu' ve'e tyoondup maat je tyuv je'e, ve'em ax jo'n y'ixuva je oy kats je oy ayook, van'itts atse'e jeja je numay jayu vyinkujk ntuknuujmi je Pedro. Jidu'umts atse'e nvaajñ: "Mits, óyam mitse'e mja'israeejlitjáyuva, ve'em xa mitse'e mjoojntyka ax jo'n pan pan jatye'e ka je'epta, ka ve'emape'e ax jo'n je israeejlit jayu. ¿Tyajx tse'e x'akee'yava'añ juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvapta, jetse'e dukutyóndat je israeejlit jayu je pyava'nunda? ¹⁵ Je ke'xtkun kajx xa uu'me'e n'israeejlitjáyuvimda, ka'ats uu'me'e nyaktijumda tókinax jayu, ve'em ax jo'n pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. ¹⁶ Nnuja'vimdinuups uu'me'e jets ka'a ve'e je Nte'yam je jayu dukatokimpum je Moisés je pyava'nun kajx, je'e ve'e ku ve'e je Jesucristo yakjaanchjáva. Je'e kajx tse'e je Jesucristo njaanchja'vimda jetse'e je Nte'yam xkatokimpa'mumdat, ka'a tse'e n'ixtimda vintso ve'e nkutyonumdat je Moisés je pyava'nun jets je'e kajxe'e je Nte'yam xkatokimpa'mumdat, kux je Nte'yam, tyumtokimpump je'e ve'e je jayu je Moisés je pyava'nun kajx."

¹⁷ Pan n'ixtimdup tse'e jetse'e je Nte'yam xkatokimpa'mumdat kuxe'e to'k muk n'ijtumda je Cristo maat, yaknuke'xnatajkipts je'e ve'e jets tókinax jayu uu'me'eda. ¿Yaktijupts je'e vine'e jets uu'me'e je Cristo xyaktokinto'numdup? ¿Ni vintsova xa ve'e ve'em kyayaktij! ¹⁸ Ax pan ats tse'e je jayu kuntuk'ix jetse'e dukutyóndat je pava'nun juu' atse'e uxyam je jayu nvaajnjidup jets ka je'e kajxape'e je jayu yaktokinmee'kx, kunyaknuke'xnatakats atse'e jets tokin maat atse'e je'e kajx ku atse'e nkakutyún je pava'nun. ¹⁹ Ve'em xa atse'e ax jo'n atse'e aa'k kun'ijt jeja je Moisés je pyava'nun vyinkujk, je pava'nun juu' atse'e xtuk'ix jets nvinmajtsjup atse'e je oo'kun kuxe'e ats nkakutyuujn. Je pava'nuntj atse'e ve'em xyaktaan jets atse'e njoojntykat vintso ve'e je Nte'yam yakmaja yakjaancha y'ijtnit. ²⁰ Ve'em xa atse'e ax jo'n atse'e kun'aa'k jem cruz kajxm je Cristo maat. Je'e kajxts atse'e nko'o'kjoojntykini jets atse'e nyaktónut ya n'avintso vinma'yun, je Cristo ve'e joojntykip yam ats nja'vin kajxm, jets namvaat atse'e ya naxviijnit ni'kxukopk njayep, je Nte'yam je y'Onuk kajxts atse'e njoojntyka kuxe'e ats je'e njaanchjáva, je'e juu' atse'e ooy xtuntsojpk jets atse'e xku'oo'ki. ²¹ Ka'a xa atse'e nkakuvuk je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam xtoojnjimdup je Cristo kajx. Kux pan je Nte'yam xa ve'e je jayu kudukatokimpum je Moisés je pyava'nun kajx, ve'emts je'e ve'e ax jo'n kukyatih'ijt ku ve'e je Cristo y'uk'aa'k.

3

Je pava'nun jets je jaanchja'vin

¹ Miits, galáciait jáyuda, ka'a ve'e oy juu' xpayo'oyda. ¿Pane'e mko'oyvin'ixjudu jetse'e xko'o'kjaanchja'vidini je tyuv je'e? Va'ajts xa ats miitse'e nvaajnjudi jetse'e xnuja'vidi vintso ve'e je Cristo duyakcruuzpejtti, ve'em ax jo'n viinm kux'ixti jo'n. ² To'k viijnji atse'e nnujavava'añ jetse'e xnukótstat, ¿mkutyoondu vine'e je Moisés je pyava'nun jets je'e kajxe'e je Espíritu Santo tyajki jem mja'vin kajxmda, ukpu je'e kajxe'e kuxe'e xjaanchja'vidi je oy kats je oy ayook juu' ve'e m'amotunajxtu? ³ ¿Vintso ve'e m'o'yixjada jetse'e mnapyámjada va'ajts ka víjap? Mton'ukvaandu xa ve'e juu' ve'e je Nte'yam chajkp kuxe'e je Espíritu Santo mputajkijidi. ¿Ve'eme'e uxyam xtsokta jetse'e m'íttat oy

jets va'ajts je m'avintso kutojkun kajxta? ⁴ ¿Ka'a vine'e mto'nuxjada ni vinxupa nujom je tsaachpaatun juu' ve'e myaknajxtu? ¡Óyap ijk je'e vine'e mto'nuxjada! ⁵ Ku ve'e je Nte'yam dukejx je Espíritu Santo jetse'e y'ítut jem mja'vin kajxmda jetse'e je Nte'yam dutún je majin joma ve'e miitsta, ¿ti kajxts je'e ve'e ve'em dutún? ¿Je'e kajx vine'e ku ve'e x'íxtada vintso ve'e xkutyóndat je Moisés je pyava'nun, ukpu je'e kajx vine'e ku ve'e xjaanchjávada je oy kats je oy ayook juu' ve'e m'amotunajxtu?

⁶ Jyaanchja'vits je'e ve'e je Abraham je Nte'yam. Ax kux tse'e dujaanchja'vi, je'e kajx tse'e je Nte'yam kyatokimpajmji. ⁷ Ax ve'em tse'e, nujávada tse'e jets je'eda pan pan jatye'e dujaanchja'vidup je Nte'yam, je jaanchja'vin kajxts je'e ve'e y'itta je Abraham je chaanda je kyoojta. ⁸ Ku ve'e kyatúnjuna vye'na, y'ava'nits je'e ve'e je Kunuu'kx Jatyán jets je jaanchja'vin kajxe'e je Nte'yam dukatokimpámüt pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, tyukmukojs tse'e je Nte'yam je Abraham jupani je oy kats je oy ayook ku ve'e dunuujmi: “Mits kajx xa ve'e dupaa'ttat je kunoo'kxun je jayu pan nuxvixupe'e chaanada to'k it to'k naxviijn.” ⁹ Ax ve'em tse'e, je'eda pan pan jatye'e je Nte'yam dujaanchja'vidup, kunoo'kxjudupts je'e ve'e je Nte'yam, ve'em ax jo'n dukunuu'kx je Abraham, juu' ve'e jaanchja'viju.

¹⁰ Nujom tse'e pan pan jatye'e dumákkip je Moisés je pyava'nun, ko'oy nukotsa tse'e y'itta, kux jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ko'oy nukotsa tse'e y'itta to'k ka'ajyji pan pan jatye'e dukakutyoondup nujom juu' jatye'e javyet yap pava'nun kujxp.” Jidu'um tse'e vya'añ. ¹¹ Va'ajts tse'e yaknujava jets ka'a ve'e pan pane'e je Nte'yam kyatokimpuump je Moisés je pyava'nun kajx, kux jidu'um xa ve'e vyaampa je Kunuu'kx Jatyán: “Pan pan xa ve'e je Nte'yam kyatokimpuump je'e kajx ku ve'e jyaanchjávaja, joojntykaps je'e ve'e.” Jidu'um tse'e vya'añ. ¹² Pan kudukutyún xa ve'e je jayu je Moisés je pyava'nun, o'yipts je'e ve'e jetse'e ve'em dukutyóndat óyame'e dukajaanchjávada je Nte'yam. Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Pan pan xa ve'e dukutyoomp nujom je pava'nun, joojntykaps je'e ve'e.”

¹³ Ax ve'em tse'e, ko'oy nukotsa tse'e n'ijtumdi kuxe'e nkakutyo'numdi je Moisés je pyava'nun. Ax ka'a tse'e uxyam n'uk'ijtumdini ko'oy nukotsa, je Cristo ve'e xtuknuvaatsumdu je ntókinamda, je'e tse'e ko'oy nukotsa ijt uu'm kajxamda ku ve'e xku'oo'kimdi, ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ko'oy nukotsa xa ve'e nujom pan pan jatye'e jem kup kajxm oo'ktup.” Jidu'um tse'e vya'añ. ¹⁴ Xtuknuvaatsumdu tse'e je ntókinamda, ax ve'em tse'e je Cristo kajx je Nte'yam dukunoo'kxüt pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ve'em ax jo'n je Abraham yakkunuu'kx, xku'oo'kimdu ve'e jetse'e to'k ka'ajyji je jaanchja'vin kajx njayejpumdinit yam nja'vin kajxmamda je Espíritu Santo, juu' ve'e je Nte'yam vyaajntk jetse'e myiinnit yaja naxviijn.

Je pava'nun jets je vaanduk

¹⁵ Utsta ajchta utsta tsa'ada, jidu'um xa ve'e je jayu yuj dujayepta yaja naxviijn. Ku xa ve'e je jayu to'k je nak duyak'óyada pan vintso ve'e juu' dukojts'óyada, ni pana tse'e kya'o'yixju jetse'e duyakpuva'atsut ukpu duyaknujókat. ¹⁶ Nay ve'em tse'e jyajtpa ku ve'e je Nte'yam je vaanduk duyaktaajñ maat je Abraham jets je chaan je kyooj. Ka'a tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets je Nte'yame'e je Abraham dunuujmi: “je mtsaanda je mkoojta”, ve'em ax jo'n numay je tsaan je kooj kuy'ijtti; jidu'ume'e dunuujmi: “je mtsaan je mkooj”. Ax je'ets ya'a ve'e tyijp to'kji je chaan je kyooj, je'ets je'e ve'e je Cristo. ¹⁷ Ya'a xa atse'e ntijp. Ku ve'e je Nte'yam dumukajts je Abraham, tyukvinva'nits je'e ve'e jets kyutyónupe'e je y'ayook. Je'e kajx tse'e je Moisés je pyava'nun juu' ve'e maktaaxk mókupx ja'ii'px majk joojnt ux'ook je'y, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e dununkayakjátut jetse'e tyónjut kyótsjut je ayook juu' ve'e je Nte'yam je Abraham tyukvinva'ni. ¹⁸ Ax pan van'itji tse'e je Nte'yam kudukutyún je y'ayook ku ve'e je jayu dukutyún je Moisés je

pyava'nun, ka'a tse'e tyun je ayook juu' ve'e je Nte'yam je Abraham tyukvinva'ni jets tyónupe'e je myaa'yun kajx.

¹⁹ Ax ve'em tse'e, ¿tits je'e ve'e vya'añ je Moisés je pyava'nun? Yakmooy xa ve'e je Moisés je pava'nun jetse'e ve'em je jayu je tyokin yaknuke'xnatáka y'ítut, távani ve'e je Nte'yam je vaanduk duyaktáñ vye'na je Abraham maat. Je vaat xa ve'e jyejk je pava'nun ku ve'e myiijn je Abraham je chaan je kyooj, je'e pane'e je Nte'yam vyaajntk jetse'e myínut. Je ángeles kajxta xa ve'e je Moisés yakmooy je pava'nun, van'it tse'e je Moisés je pava'nun dukojtsnajxy jeja je jayu vyinkujkta. ²⁰ Ax viinm tse'e je Nte'yam je kojstán duyaktaañ je Abraham maat, ka'a tse'e pan viijnk yaktsajk juu' ve'e je Abraham kudunuujmi vintso ve'e je Nte'yam vyaajñ.

Juu' ve'e je Moisés je pyava'nun tyuump

²¹ ¿Je'ets ya'a vine'e tyijp jets cho'oxpujkpe'e je Moisés je pyava'nun je Nte'yam je vyaanduk? ¿Ni vintsova xa ve'e ve'em kyayaktij! Kux pan jeja xa ve'e kuy'it je pava'nun juu' kajxe'e je Nte'yam duyaky je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, je pava'nun kajx tse'e je Nte'yam je jayu kudukatokimpum. ²² Ax vaamp xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán jets to'k ka'ajyji ve'e je jayu y'itta jem je tokin kya'm. Je'e kajx xa ya'a ve'e ve'em jetse'e je jaanchja'vin kajx yakmooydinit je Nte'yam je vyaanduk je'eda pan pan jatye'e je Jesucristo dujaanchja'vidup.

²³ Ka'anume'e je Jesús myin vye'na yaja naxviijn, ijtumdu tse'e jep je Moisés pyava'nun pa'tkup. Ve'em tse'e n'ijtumdi van'it paat ku ve'e je jayu yakvaajnji'ukvaandi vintso je'e ve'e ku ve'e je Jesucristo yakjaanchjáva. ²⁴ Ax ve'em tse'e je Moisés je pyava'nun xka'mimda y'ijt ax jo'n je pi'k ónuk kun'ijtumdi, xtuk'íxumdu tse'e pan ti je'e ve'e je tokin. Ve'em tse'e dutuujn van'it paat ku ve'e je Cristo myiijn jetse'e je jaanchja'vin kajx je Nte'yam xkatokimpa'mumdat. ²⁵ Ax uxuyam tse'e, ku ve'e njaanchja'vimda je Cristo, ka'a tse'e n'uk'ijtumdini jep je Moisés pyava'nun pa'tkup.

²⁶ Kuxe'e je Jesucristo xjaanchjávada, je'e kajx tse'e m'itta je Nte'yam je y'ónuk. ²⁷ Nuvinxupts miitse'e m'itta to'k muk je Cristo maat je napejtun kajx, ve'em xa ve'e m'itta ax jo'n je Cristo kumnatyukxojxjidi jo'n. ²⁸ Ka'a xa ve'e vyinkopka pan je jayu ve'e y'it israeejlit jayu uk pan pan jatye'e ka je'epta, joyutoompa jayu ukpu naspaka jayu, yaa'tyajk ukpu ta'axtajk, kux ku xa ve'e to'k muk n'ijtumda je Cristo Jesús maat, ve'em tse'e nujom n'ijtumda ax jo'n to'k ni'kx to'k kopk kun'ijtumdi. ²⁹ Ax pan ve'em tse'e n'ijtumda je Cristo maat, je Abraham je chaan je kyoojts uu'me'eda, xtukkadaakumdupts uu'me'e je vaanduk juu' ve'e je Nte'yam yaktaan.

4

¹ Ya'a xa je'e ve'e juu' atse'e ntijp: Namvaat xa ve'e je jayu je y'ónuk pi'knun juu' ve'e je puk tukkada'akjup, óyame'e je puk duje'eikáxut nujom, vanxupts je'e ve'e y'it ax jo'n je joyutoompa. ² Jem xa ve'e je jayu juu' ve'e íxjudup jetse'e kya'majada van'it paat ku ve'e jye'yat je xaaj juu' ve'e je tyee' ñupaajmtki. ³ Ve'emts uu'me'e njajtumduva. Namvaat xa ve'e n'ijtumdi ax jo'n je pi'k ónuk, ooy tse'e ntuntsojkumdi jetse'e mpanajkxumdat je ko'oy costumbre juu' ve'e je jayu pyanajkxtup yaja naxviijn. ⁴ Ax ku tse'e je xaaj jye'yni juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki, van'it tse'e je Nte'yam dukejx je y'Onuk, je ta'axtajkts je'e ve'e yakke'xju, jetse'e y'ijt jep je Moisés pyava'nun pa'tkup. ⁵ Ve'em tse'e dutuujn jetse'e xpajkumpijtumdinuvat, ka'a tse'e n'uk'ijtumdinit jep je Moisés pyava'nun pa'tkup, je'e ve'e jetse'e n'ijtumdinit je Nte'yam maat ax jo'n je'e je y'ónuk.

⁶ Kux je Nte'yam je y'ónuk miitse'eda, je'e kajx tse'e je Nte'yam dupuujm jem mja'vin kajxmda je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtpap jem je Nte'yam jya'vin kajxm, je Espíritu Santo, juu' kajxe'e je Nte'yam nmukojtsumda jidu'um: "Tata, aats je nTee!" ⁷ Ax ve'em tse'e, je Nte'yam je y'ónuk xa miitse'eda, ka'a tse'e m'uk'ijttini ax jo'n je joyutoompa. Ax je'e tse'e

kuxe'e m'itta je Nte'yam je y'ónuk, je'e kajx tse'e je Cristo kajx mmooyjidinit nujom je y'oy je'e juu' ve'e mtukkada'akjadap kux je'e je y'ónuk miitse'eda.

Ku je Pablo duvinmaajy je jaanchja'vivatajk jep Galacia

⁸ Ku miitse'e je Nte'yam xka'ixadana vye'na, mmutoonduts miitse'e may juu' ve'e ka je Nte'yamap. ⁹ Ax uxyam tse'e, je'e ve'e kuxe'e je Nte'yam x'ixaidini, ukpu ñojk'óy yakkats, je'e ve'e kuxe'e je Nte'yam m'ixaijidini, zvintsose'e mnayjavajada jetse'e jado'k nax x'avimpijtidinuva jetse'e mka'mijidinuvat je costumbre juu' ve'e katoomp jets tukma'atum? ¹⁰ Jem tse'e je xaaj, je po'o, je aats, jets je joojnt juu' ve'e m'amaa'yidup! ¹¹ Je'ets atse'e nvinmaayp ku ve'e ni vinxupa mkato'nuxjadat juu' ats miitse'e ntuk'ixtu.

¹² Utsta ajchta utsta tsa'ada, nmunoo'kxtktup xa ve'e jetse'e mnapyámjadat ats maat, ve'em ax jo'n atse'e nnapyumju miits maatta. Ka'a xa ats miitse'e xmutokintoondi. ¹³ Ax jo'n xnujavada jo'n, je pa'am kajx atse'e muto'k nax n'ijt miits maatta jetse'e nvaajnidi je oy kats je oy ayook. ¹⁴ Oyam tse'e mtso'oxjajtuxjidi ku atse'e pajkjup nve'na van'it, ka'ats ats miitse'e xvijnk'ixti, ni ka'ats atse'e xko'oyja'vidi, ñojk'óy atse'e xkuvajkti ax jo'n atse'e kun'ijt je Nte'yam je y'aangeles ukpu atse'e kun'ijt je Jesucristo viinm. ¹⁵ Jómase'e y'it je xoojntkun juu' ve'e mjajejptu van'it? Ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets pan kum'o'yixjidi ve'e jets atse'e xyakjotkadaakti, je mvijn paat tse'e kuxyakpitsumdi jets atse'e kuxmooydi. ¹⁶ Ax uxyam, je mtso'oxpajkpada ats vine'e tunvimpijtni je'e kajx ku ats miitse'e nvaajnidi je tyuv je'e?

¹⁷ Ooy xa miitse'e mtunvinmájjada je'eda pan pan jatye'e duyaktikutsuvaandup je oy kats je oy ayook; ax je kyo'oy je'ets je'e ve'e juu' ve'e mtukmutsojkdudup. Je'ets je'e ve'e chojktup jets ats miitse'e xmasooktinit jets je'e ve'e xpanajkxtinit. ¹⁸ Oy xa je'e ve'e ku ve'e je jayu je vijnk jayu duvinmay pan oy je'e ve'e juu' ve'e yaktukmutsojktup. Xa'ma kajx tse'e ve'em yaktónut, ka van'itjyap ku atse'e n'it miits maatta. ¹⁹ Miits, juu' atse'e n'onukja'vidup, jado'k nax xa atse'e je tsaachpaatun nyaknaxy miits kajxta, ve'em ax jo'n je ónuk taak je tsaachpaatun duyaknaxy ku ve'e je y'ónuk duyakke'exuva'añ. Ax jaa'ktsaachpaa'tuups atse'e van'it paat ku ve'e m'ijttinit ax jo'n je Cristo dutsak. ²⁰ Ooy atse'e njatuntsak jets atse'e uxyam kun'it miits maatta, ve'emts atse'e kunyaknukexnatáka jets ooy ats miitse'e ntuntsokta. Ooy ats miitse'e xtunvinma'yunmo'oda.

Je Agar jets je Sara tukmu'a'ixmojkin

²¹ Miitsta, pan pan jatye'e jep je Moisés pyava'nun pa'tkup napyamuvaajnjudup, nukótstats n'it, zka'ana miitse'e x'amotunaxta vintso ve'e vya'añ je pava'nun? ²² Ve'em xa ve'e vya'añ jets numejtske'e je y'ónuk y'ijt je Abraham, to'k juu' ve'e tyukmaatjayejp je jajtspa jets jado'k juu' ve'e tyukmaatjayejp je ñuda'axam. ²³ Je jajtspa, je Agar, ve'emts je'e ve'e je y'ónuk kye'x áxam jo'n opyán pi'k ónuka. Ax je Abraham je ñuda'ax, je'e tse'e to'k je pi'k ónuk duyakke'x jetse'e ve'em tyónjut juu' ve'e je Nte'yam je Abraham tukvinva'niju. ²⁴ Ya numejtsk ta'axtajkta, mejtsk je kojstánts je'e ve'e juu' ve'e yaktukmu'a'ixmojkidup. To'k je kojstán, je'e juu' ve'e je jayu yakmooydu joma ve'e je Sinaí Kopk, je Agaarts je'e ve'e je kojstán yaktukmu'a'ixmojkip. Pan pan jatye'e jep kojstánupa'tkup ijttup, jepts je'e ve'e pava'nun pa'tkup y'itta. ²⁵ Je Agar, juu' ve'e yaktukmu'a'ixmojkip je kojstán juu' ve'e je jayu yakmooydu joma ve'e je Sinaí Kopk juu' ve'e jem arábaiat y'it jootm, ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je jáyuda juu' ve'e uxyam tsuunidup jem Jerusalén, je'e tse'e ijttup ax jo'n je joyutoompada, nay ve'empa tse'e pan pan jatye'e napaajmjjudup jep pava'nun pa'tkup je'e maatta. ²⁶ Ax je tsapjootmit Jerusalén, ka'ats je'e ve'e vye'ema ax jo'n je joyutoompada, ve'em je'e ve'e ax jo'n uu'me'e kuntaakindi. ²⁷ Kux jidu'ume'e vya'añ je Kunuu'kx Jatyán:

Xoon xa mitse'e, ta'axtajk juu' ve'e je y'ónuk dukayakjéjip,

juu' ve'e je ónuk dukajajejpp jetse'e dukanujava je tsaachpaatun ku ve'e je ta'axtajk je y'ónuk duyakjeja,
 kotsu tse'e makk je mxoojntkun kajx,
 kux je ta'axtajk juu' ve'e yakmasook,
 jaa'kjéjapts je'e ve'e je y'ónuk nuyojk jets ka'a ve'e je'e juu' ve'e jem je ñuyaa'y.
 Jidu'um tse'e vya'añ.

²⁸ Utsta ajchta utsta tsa'ada, je Abraham je y'ónuk je'e ve'e je Isaac je'e kajx ku ve'e je Nte'yam tyukvinva'niji, nay ve'empa tse'e n'ijtumda je Nte'yam je y'ónukta je Nte'yam je vyaanduk kajx. ²⁹ Ax ve'em tse'e, ve'em ax jo'n van'it jyajty ku ve'e je ónuk juu' ve'e ke'x ax jo'n je pi'k ónuk kye'exta, je'e tse'e dujomtoon dutitooon je ónuk juu' ve'e ke'x je Espíritu Santo je myakkin kajx, nay ve'empa tse'e uxyam jyajtpa. ³⁰ ¿Ax vintso tse'e vya'añ je Kunuu'kx Jatyán? Vaamp xa ve'e jidu'um: “Pavojpni je jajtspa maat je y'ónuk, kux ka'a ve'e je jajtspa je y'ónuk dutukmaatjayéput je puk je ónuk juu' ve'e je tyaak jem je ñuyaa'y.” ³¹ Ax ve'em tse'e, utsta ajchta utsta tsa'ada, ka'a xa uu'me'e nve'emamda ax jo'n je jajtspa je y'ónuk, ve'em uu'me'eda ax jo'n je ónuk juu' ve'e je tyaak jem je ñuyaa'y.

5

“Naajk'ítjada naspaka”

¹ Je Cristo xa ve'e xyakta'numdup naspaka. Ve'em tse'e dutuujn jetse'e nko'o'k'ijtumdinit ax jo'n je joyutoompada. Naajk'ítjada naspaka, ka'a tse'e m'uknapyaajmjidinuvat jep kutojkun pa'tkup juu' ve'e myaktaajnjidinuvas ax jo'n je joyutoompa kum'ijtti.

² Amotunaxta. Ats, je Pablo, vaamp xa atse'e jets pan myakpaajmjidupe'e je ixta'nun jetse'e xni'kxmadat xkojmadat, ni vinxúpats je'e ve'e mkato'nuxjadat juu' ve'e je Cristo tyoon. ³ Nnuujmidinuvas xa ats miitse'e jado'k nax: Pan pan jatye'e je ixta'nun yakpaajmjidup jetse'e duni'kxmadat dukojmadat, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e dukutyóndat nujom je Moisés je pyava'nun. ⁴ Miitsta, pan nuvinxupe'e x'íxtada vintso ve'e je Nte'yam mkatokimpámjadat kuxe'e xpanajkxta je Moisés je pyava'nun, apuk tse'e mnapyaajmjada ka je Cristo maatap, mnapyaajmjidup tse'e joma ve'e mka-paa'tjadat je Nte'yam je myaa'yun. ⁵ Ax aats, je Espíritu Santo kajxts aatse'e nnuja'vini jets je Nte'yam aatse'e xkatokimpaamp je'e kajx ku aatse'e je Jesucristo njaanchjáva. ⁶ Ax ku tse'e n'ijtumda to'k muk je Cristo Jesús maat, ka'a tse'e vyinkopka ku ve'e nni'kxmimda nkojmimda je ixta'nun uk pan ka'a; juu' xa ve'e vinkopk, je'ets je'e ve'e jetse'e njaanchja'vimdat je Jesucristo jetse'e ve'em nuke'xnatáka tyánut je'e kajx ku ve'e je jayu ntsojkumda.

⁷ Oy xa miitse'e xpanajkx'ukvaandi je Nte'yam. ¿Pan tse'e tumtukmaso'okjada je tyuv je'e? ⁸ Ka je Nte'yamap xa je'e ve'e, je'e juu' ve'e myaaxuxjudu. ⁹ Ve'em xa je'e ve'e je kyoy je'e juu' ve'e tyoondup ax jo'n je kats vya'añ: “Tyuktajkikujxpts je'e ve'e jyayuu'nama je levadura nujom je juts.” Jidu'um tse'e vya'añ. ¹⁰ Ax vinjávats atse'e ntañ, je'e kajx ku atse'e to'k muk n'it je Maja Vintsán maat, jets kijpxe'e je vinma'yun njajejpumda. Je Nte'yam tse'e duyaktsaachpaa'tup je jáyuda juu' ve'e myakjomvinmaajjudup myaktivinmaajjudup, jayana je'e.

¹¹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, pan kunjaa'kvaajña xa atse'e je jayu jetse'e je ixta'nun yakpaajmjadat jetse'e duni'kxmadat dukojmadat, ka'ats atse'e kuxjomtonda kuxtitonda je israeejlit jáyuda jets ka'a tse'e kuduko'oyjávada ku atse'e je jayu nvaajnjada pan ti ve'e kyu'oo'ki je Cristo jem cruz kajxm. ¹² Ax je'eda pan pan jatye'e mvinma'yunmoajjudup, joy tse'e kuy'it jetse'e nujómam kuyakkustsojkkúx joma ve'e je ixta'nun yakpaajmjidi!

¹³ Utsta ajchta utsta tsa'ada, je Nte'yam xa ve'e myaaxuxjudu jetse'e naspaka m'ijttinit. Ax ka je'epts atse'e ntijp jets naspaka ve'e m'íttat jetse'e xyaktóndat je m'avintso

vinma'yunda, je'e ve'e jetse'e mnapyutákajadat to'k jado'k je'e kajx ku ve'e ooy mtun-nachókjada. ¹⁴ Nvaate'e nujom je Moisés je pyava'nun yakvinmotumókut maat ya'a: "Tsokta je mmujantamda je mmutáktamda ve'em ax jo'n viinm mnachókjada." Jidu'um tse'e yakvinmotumuk. ¹⁵ Ax pan mtoondup tse'e ax jo'n je mu'uk tánuk juu' ve'e nacho'tsjudup navyajtsjudup vimpit atuj, nay'íxjadats kux ku ve'e mnaajkvintókijadat vimpit atuj.

Je jayu je y'avintsó vinma'yun jets je Espíritu Santo

¹⁶ Jidu'umts atse'e nva'añ: Joojntykada ax jo'n je Espíritu Santo mtuknujávajada, ve'em tse'e xkayaktóndat je m'avintsó vinma'yunda. ¹⁷ Kux ku xa ve'e je jayu duyaktún je y'avintsó vinma'yun, cho'oxpujks je'e ve'e je Espíritu Santo; ax je Espíritu Santo, cho'oxpujks je'e ve'e je jayu juu' ve'e je y'avintsó vinma'yun duyaktoomp; ax ve'em tse'e ñacho'oxpákjada vimpit atuj. Je'e kajx tse'e ku ve'e xtonda juu' ve'e je Espíritu Santo chajkp, ka'a tse'e xyaktonda je m'avintsó vinma'yunda. ¹⁸ Ax pan je Espíritu Santo tse'e mtuk'íxjudup juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ka'a tse'e m'itta jep je Moisés pyava'nun pa'tkup.

¹⁹ Ixna ke'xna xa je'e ve'e pan pan jatye'e duyaktoondup je y'avintsó vinma'yun: ka'a tse'e dūvintsa'agada je navyajkun, tyukmaatjayeiptup tse'e je kats je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyayeiptup, ka óyap ka va'ajtsap tse'e juu' ve'e tyoondup kyojtstup, ²⁰ vyinja'vidup vyintsa'kidup tse'e juu' ve'e ka je Nte'yamap, pojktup, jot'aajnjudup, ejkjudup, ka'a tse'e juu' dukuvakta, namyájjidup, napyajkva'kxjudup, nay'apukupaajmjudup, ²¹ ñas'ayo'vidup tse'e juu', ooktup mookjudup, kañajxtup okna-jxtup, axaa'kp tse'e juu' jaty dūtonda ku ve'e xaaj tyunju. Tyoondup tse'e nujom juu' ve'e ve'em. Nnuujmidup xa ats miitse'e, ve'em ax jo'n ats miitse'e nvaajnjudi jo'n, jets je'e pan pan jatye'e ve'em játkidup, ka'a tse'e y'íttat jem je Nte'yam y'am kya'm.

²² Ax juu' tse'e je Espíritu Santo yakjéjip, ka'ats je'e ve'e vye'ema, je'ets je'e ve'e jetse'e je jayu je tsojkn dūjayepta, je xoojntkun, je oy joot, juu' dumuténada, oy jayu ñapyámjada je viijnk jayu maat, je jayu duputákada, dūtonda ax jo'n dupaa'ty dū'akeega, ²³ je nuu'k aaj je nuu'k joot dūjayepta, jetse'e ñay'akuvaanajada. Ka'a xa ve'e ti pava'nun juu' ve'e dukayakjajtp jetse'e ve'em yaktún. ²⁴ Ax je'e pan pan jatye'e ijttup je Cristo je jayyu, ka'a tse'e dūyaktóna je y'avintsó vinma'yun, ve'em xa ve'e je y'avintsó vinma'yunda y'it ax jo'n je jayu juu' ve'e aa'kani jem cruz kajxm. ²⁵ Je Espíritu Santo tse'e xmo'yumdu je njoojntykinamda, ax ve'em tse'e dūtsak jetse'e nyo'yumdat je too' juu' je'e ve'e xtuk'íxumdup.

²⁶ Ka'a xa ve'e nnamyaguejxumjadat, ka'a tse'e juu' jaty nto'numdat jetse'e n'íxumdat joma vaate'e je jayu juu' dukuvakta, ka'a tse'e n'ejkumjadat ku ve'e nkajayejpumda juu' ve'e je viijnk jayu jyayeiptup.

6

Napyutákajada to'k jado'k

¹ Utsta ajhta utsta tsá'ada, pan jem xa ve'e juu' ve'e jep tokin jaatp tukya'a, miits tse'eda pan pan jatye'e tam mnaajk'ijtidinup je Espíritu Santo maat, mputákadap tse'e jetse'e y'ijtnuvat oy joot je Nte'yam maat. Nuú'k aaj nuú'k joot tse'e ve'em xtóndat jetse'e ooy mtunnay'íxjadat vintsó ve'e mkaka'aduvat jep tokin jaatp. ² Napyutákajada pan ti ve'e to'k jado'k jajtjup najxjup, ve'em tse'e xkutyóndat je Cristo je pyava'nun.

³ Pan pan xa ve'e maj nayja'vijup óyame'e dukanupana, viinm tse'e ñavyin'uú'nju. ⁴ Kákje'e tse'e xpayo'oydat vintsó ve'e juu' xtóndat xkótstat. Pan oy je'e ve'e juu' ve'e mtoondup, jep xa ve'e juu' kajxe'e mnatyukxoondukjadat, ka'a xa ve'e vyinkopka jetse'e xnatyukmu'a'ixmókajadat juu' ve'e je viijnk jayu tyoondup kyojtstup. ⁵ Kákje'e ve'e xtóndat juu' ve'e mtukkadaakjudup.

⁶ Pan pan xa ve'e yaktuk'ixp je oy kats je oy ayook, tukkadaakjupts je'e ve'e jetse'e duyakva'kxut maat je yak'ixpajkpa nujom juu' jatye'e oy.

⁷ Ka'a tse'e mnavyin'aa'njadat, ka'a xa ve'e pan je Nte'yam dukakatsapuk jetse'e kyatukkuvétjut. Pan vintso ve'e je jayu juu' tuduni'ip, ve'em tse'e dutsíkut. ⁸ Pan je jayu ve'e juu' dutoomp kuxe'e dutsak jetse'e dutónut je y'avintso vinma'yun, je y'avintso vinma'yun kajxts je'e ve'e vyintókinít je jayu; ax pan je jayu tse'e juu' dutoomp kuxe'e dutsak jetse'e dutónut je Espíritu Santo je vyinma'yun, je Espíritu Santo kajxts je'e ve'e dujajejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ⁹ Ax ve'em tse'e, ka'a tse'e nnoo'kxumdat jetse'e nto'numdat je y'oy je'e, kux pan ka'a xa ve'e nton'atúvimda je y'oy je'e, pyatnupts je'e ve'e je xaaj jetse'e mpajkumdat je y'oy je'e juu' ve'e n'a'ixumdup. ¹⁰ Je'e kajx tse'e, vinxup naxe'e x'o'yixumjada, ntoojnjimdap tse'e anañujoma je jayu je y'oy je'e, je'e ve'e vinkopk je n'útsamda je n'ajchamda jets je n'útsamda je ntsa'aamda je jaanchja'vin kajx.

Juu' ve'e je Pablo kyojtsjidu je jaanchja'vivatajk jep Galacia

¹¹ Ixta vinxup je mújit letra atse'e nja'a ku ats miitse'e nnujáyada, nka'mam ats ya'a ve'e nja'a. ¹² Je'e pan pan jatye'e m'akee'yavaajnjudup jetse'e myakpaajmjadat je ixta'nun, je'e kajxji tse'e ve'em dutonda jetse'e oy ñaajktánjadat jeja je jayu vyinkujk, ka'a tse'e dukuvakta pan ti ve'e kyu'oo'ki je Cristo jem cruz kajxm, kux ñuja'vidupe'e ku ve'e ve'em yakkuvuk, yaktsaachpaa'tjadapts je'e ve'e je jayu. ¹³ Je'e pan pan jatye'e dukuvajktup jetse'e je ixta'nun yakpaajmjadat jetse'e duni'kxumadat dukojmadat ax jo'n je Moisés je pyava'nun vya'añ jo'n, ni je'e tse'e dukakutyonda je Moisés je pyava'nun, je'e ve'e chojktup jetse'e je ixta'nun myakpaajmjadat jetse'e ve'em dutukxoonduktat ku ve'e m'akee'yajada jetse'e myakpaajmjadat je ixta'nun. ¹⁴ Ax ats, je'ejyjits atse'e ntukxoojntkp kuxe'e xku'oo'kimdi je nMaja Vintsánamda Jesucristo jem cruz kajxm. Kux tse'e jem y'uk'aa'k, je'e kajx tse'e je naxviijnit je kyo'oy je'e y'it ax jo'n kuy'aa'k yaja ats nvinkujk, jets atse'e n'it ax jo'n atse'e kun'aa'k jeja je naxviijnit je kyo'oy je'e vyinkujk. ¹⁵ Ni vinxupa xa ve'e kyatún pan yakpaajmji ve'e je jayu je ixta'nun uk pan ka'a. Juu' xa ve'e toomp, je'ets je'e ve'e ku ve'e je Nte'yam je jayu je nam joojntykin dumá'a. ¹⁶ Je Nte'yam tse'e dumooyunup je oy joot jets je tukmo'tun nujom pan pan jatye'e joojntykidup ax jo'n atse'e tunva'añ, nujom pan pan jatye'e vyinkoon.

¹⁷ Ax ve'em tse'e, ka'ats atse'e ntsak jetse'e ats je ntoo' pan duyak'atókut, kux ya tay juu' jaty atse'e njayejpp yam nmi'kxm nkojm, ya'a tse'e duyaknuke'xnatajkip jets je Maja Vintsán Jesús atse'e nmutuump nmupujkp.

¹⁸ Utsta ajchta utsta tsa'ada, je nMaja Vintsánamda Jesucristots miitse'e anañujoma mkunoo'kxjadap. Amén.

Ya'a tse'e je nak juu' ve'e je Pablo tyuknuja'yi je jaanchja'vivatajk jep Éfeso

¹ Atse'e je Pablo, je Nte'yam atse'e xvinkoon jets atse'e n'ítut je Jesucristo je kyukátsiva. Máyam atse'e je Dios ntuknukexta je Nte'yam je jyayu juu' ve'e jem éfesovit kyajpun kajxm. Mtoondupe'e juu' ve'e pyaatyp y'akeeguij jets to'k muke'e m'itta je Cristo Jesús maat. ² Je Nte'yam, juu' ve'e n'Tee'imdup, jets je Maja Vintsán Jesucristo, je'e tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijttinit je y'oy joot maatta.

Je Cristo kajx tse'e je Nte'yam xkunoo'kxumda

³ ¡Yakmaja yakjaancha tse'e y'ijtnit je Nte'yam, je n'Maja Vintsánamda Jesucristo je Tyee'! Kux tse'e to'k muk n'ijtumda je Cristo maat, je'e kajx tse'e xmo'yumdi nujom je kunoo'kxun juu' ve'e jem tsapjootm. ⁴ Je Cristo kajx tse'e xvinko'numdi van'ítani ku ve'e ya it kyatsoo'ndukna vye'na, ve'em tse'e jeja je'e vyinkujk n'ijtumdit va'ajts jets ka'a ti tokin. ⁵ Kuxe'e ve'em je vinma'yun dujayep jetse'e du'oyjava, je'e kajx tse'e je tsojkun maat dunupaajmtki jetse'e n'ijtumdit je'e je y'ónukta je Jesucristo kajx. ⁶ ¡Yakmaja yakjaancha tse'e je Nte'yam y'ijtnit kuxe'e xtoojnjimdi ya maja maa'yun je y'Onuk kajx, juu' ve'e ooy tyuntsajkp! ⁷ Ya maja maa'yun kajx tse'e je Nte'yam xkujochookumdi, je'e ku ve'e je y'Onuk xku'oo'kimdi jetse'e xtokinmee'kxumdi. ⁸ Kux tse'e je Nte'yam ooy xtuntsojkumda, je'e kajx tse'e ya maja maa'yun xtoojnjimdi. Je'e tse'e nujom xmo'yumdup je vijin je kejun jetse'e nujom juu' xtukvinmótumda ⁹ jetse'e ve'em xtuknuja'vimdat ti ve'e ñupaajmtki jetse'e dutónut je Cristo kajx, ve'em ax jo'n du'oyjava. ¹⁰ Ñupaajmtkits je'e ve'e jetse'e nujom juu' jatye'e pyaam, ve'em juu' ve'e ijtp jem tsapjootm jets juu' ve'e ijtp yaja naxviijn, je'e tse'e nay'amojkikajxinup jep je Cristo kya'p pya'tkup ku ve'e je xaaj dupaatnit jetse'e ve'em tyoojninit kyojtsjinit.

¹¹ Je Cristo kajxts aatse'e je Nte'yam xvinkaajn jets aatse'e n'ítut je'e je jyayu, ve'em ax jo'n dunupaajmtki. Je'e tse'e nujom juu' jaty dutoomp ax jo'n du'oyjava. ¹² Xvinkoonts aatse'e jets aatse'e njoontykat vintso aats je'e ve'e nyakmájat nyakjaanchat, aatse'e mutoo'vajkp njaanchja'vi'ukvaan je Cristo. ¹³ Nay ve'empats miitse'eda, ku ve'e x'amotunajxti je tyuv je'e, je oy kats je oy ayook juu' kajxe'e xjayepta je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, van'it tse'e xjaanchja'viduva je Cristo, to'k muk tse'e myakpaamduva je'e maat jetse'e tyajkiva jem mja'vin kajxmda je Espíritu Santo jetse'e nujava tyánut jets je Nte'yam je jyayu miitse'eda, je Espíritu Santo, juu' ve'e je Nte'yam vyaajntk jetse'e myínut yaja naxviijn. ¹⁴ Je Nte'yam tse'e dupaam je Espíritu Santo yam nja'vin kajxmamda jetse'e nujava tyánut jets xmo'yumdinupe'e je Nte'yam nujom je y'oy je'e juu' ve'e xtukvinva'nimdu. ¡Je Nte'yam je myajin kajx tse'e ve'em tyónjut kyótsjut! ¡Ooy xa ve'e je majin je jaanchin dutunjayep!

Ku je Pablo du'amotu je Nte'yam jetse'e je vijin je kejun dumo'ot je jaanchja'vivatajk

¹⁵ Je'e kajx tse'e, ku atse'e je kats nmotu jets mjaanchja'vidupe'e je Maja Vintsán Jesús jets vintso ve'e xtsokta anañujoma je Nte'yam je jyayu, ¹⁶ ijtp xa atse'e je Nte'yam nkukajtsja miits kajxta, njaa'myejtstupts ats miitse'e ku atse'e ntsapkats. ¹⁷ N'amótupts atse'e je Maja Vintsán Jesucristo je Nte'yam, je Dios Tee', juu' ve'e nujom dunumajikajxp, jetse'e je nuja'vin dupamut jem mja'vin kajxmda jetse'e duyaknuke'xnatákat juu' je'e ve'e chajkp, ve'em tse'e je Nte'yam nuyojk oy x'ixadat. ¹⁸ N'amótupts atse'e jetse'e duyak'ava'atsut je mvinma'yunda, ve'em tse'e oy xnujávadat je y'oy je'e juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki jetse'e xjajejptinit, jetse'e oy xnujávadat vinxupe'e dutunnumaja je puk juu' ve'e jyajejptinup je Nte'yam je jyáyuda, ¹⁹ jetse'e

oy xnuja'viduvat je makkin juu' ve'e ooy tyunjayejpp jets juu' kajxe'e xputajkimda, uu'mda, juu' ve'e je Nte'yam dujaanchja'vidup. ²⁰ Nay je'ejyam tse'e ya makkin juu' ve'e je Nte'yam je Cristo tyukyakjoojntypajknuva ku ve'e y'uk'aa'k jetse'e duyak'ajxtkni jeja y'aka'yun pa'ayi jem tsapjootm. ²¹ Kajxm tse'e ooy dutumpuujm jets ka'a ve'e pan pan pan jaty viijnk juu' ve'e dunumajidup, yakkutojktup, vinténidup, vintsánidup, jets nujom juu' jatye'e ijttup, ka uxyam ya xaajjyap tse'e, nay ve'empa ve'e juu' ve'e miimpnum. ²² Pyaame'e nujom juu' jaty jep je Cristo kya'p pya'tkup. Je Nte'yam tse'e dumooynu je Cristo je kutojkun jetse'e dunukuvajkinit to'k ka'ajyji juu' jaty. Je jaanchja'vivatajk je y'o'yin kajxta tse'e ve'em dutuujn. ²³ Ve'em ax jo'n je jayu to'k ni'kx to'k kopk dujayep, ve'em tse'e je Cristo y'it je jaanchja'vivatajk maatta, ijtpes je'e ve'e je jyayu maatta pan joma tso ve'e y'itta, je Cristo, juu' ve'e ijtp anañujoma kajx.

2

Je maa'yun kajx xa ve'e je jayu dujayepta je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp

¹ Ax miitsta, ka'a xa ve'e xjayejpti je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, je oo'kpa jo'ne'e m'ijtti kuxe'e xkakatsupajkti je Nte'yam jetse'e mtokintoondi. ² Mpanajkxtu tse'e je naxviijnit je kyo'oy je'e, mtoonu ve'e juu' ve'e chajkp je'e juu' ve'e duyakkutojkjip je ko'oyjáyuvap juu' ve'e vittup jem poj jootm jetse'e duka'ma je jayu juu' ve'e dukakatsupajktup je Nte'yam. ³ Ve'emam xa uu'me'e nujom njoojntykimda y'ijt, nyakto'numdu tse'e ya n'avintso vinma'yunamda jets vintso ve'e viinm nmayja'vimjidi. Ijtumduva tse'e jep je Nte'yam y'ejkun jaatp, ve'em ax jo'n jyapana.

⁴ Ax je Nte'yam, juu' ve'e ooy je tukmo'tun dutunjayejpp jetse'e ooy xtuntsojkumda, ⁵ ku ve'e je oo'kpa jo'n n'ijtumdi kuxe'e je Nte'yam nkakatsupajkumdi, je Cristo kajx tse'e xmo'yumdi je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Je myaa'yun kajx tse'e xyaktsookumdi. ⁶ Kuxe'e to'k muk n'ijtumda je Cristo maat, ve'em xa ve'e n'ijtumda ax jo'n je Nte'yam kuxyakkajxmpojtukumdi jetse'e jem tsapjootm kuxyak'ajxtkumдини je Cristo maat. ⁷ Ve'em tse'e dutuujn jetse'e duyaknuke'xnatakat van'it ku ve'e jye'yat je tiempo juu' ve'e miimpnum, jets ooye'e xtuntsojkumda jetse'e je maja maa'yun xtoojnjimdi je Cristo Jesús kajx. ⁸ Je myaa'yun kajx tse'e je Nte'yam xyaktsookumdi je'e kajx ku ve'e njaanchja'vimda. Ni pana xa ve'e viinm kya'o'yixju jetse'e ñaajktso'okjut, je Nte'yam je myaa'yun kajxts je'e ve'e jetse'e tsa'ak n'ijtumda. ⁹ Ka je'e kajxap xa ve'e je Nte'yam xyaktsookumdi kuxe'e nto'numdi juu' ve'e oy, ve'em tse'e ni pana kyanamyajajat. ¹⁰ Je Nte'yame'e xpa'mumdu to'k muk je Cristo maat jetse'e nto'numdat je y'oy je'e, ve'em ax jo'n dunupaajmtki jetse'e nto'numdat.

To'k muk tse'e n'ijtumda je Cristo maat

¹¹ Ax ve'em tse'e, jaa'myétsta vintso miitse'e m'ijtti. Ka'a xa ve'e m'israeejlitjáyuvada, je'eda pan pan jatye'e je ixta'nun duni'kxmidup dukojmidup. Je'e kajx tse'e je israeejlit jáyuda mtijjada ka je ixta'nun maattap. ¹² Jaa'myétsta jets ka'a miitse'e m'ijtti je Cristo maat ukpu je israeejlit jayu maat, ka'a tse'e mtukkadaakjidi je y'oy je'e juu' ve'e je Nte'yam tyukvinva'ni je jyáyuda, ka'a tse'e ti o'yin x'a'ixti, apuk tse'e m'ijtti ka je Nte'yam maattap. ¹³ Jékum xa miitse'e mve'nada; ax uxyam tse'e, kuxe'e to'k muk m'itta je Cristo maat, je Nte'yam tse'e myakje'yjudu jetse'e tamji m'itta je'e maat je Cristo je y'oo'kun kajx. ¹⁴ Je Cristo tse'e duyakkutoki juu' ve'e xtso'oxpajkumdup y'ijt, je'e tse'e dupaam jetse'e oy joot n'ijtumdat to'k jado'k, to'k kajpunji, je israeejlit jayu jets pan pan jatye'e ka je'epta. ¹⁵ Je Cristo tse'e je y'oo'kun kajx duyakkutoki je Moisés je pyava'nun jetse'e ve'em xyaknamyujot'o'yimjidini, uu'mda, juu' ve'e dupanajkxtup y'ijt mejtsk je ñaa'da je tyoo'da. Ve'em tse'e dutuujn jetse'e n'ijtumdinit to'k nam kajpun je'e kajx ku ve'e to'k muk n'ijtumda je Cristo maat. Ax ve'em tse'e n'ijtumda oy joot. ¹⁶ Je y'oo'kun kajx tse'e duyakkutoki je ejkun juu' ve'e nayjayejpuxumjudup y'ijt, je israeejlit jayu jets pan pan

jaty'e ka je'epta; kux tse'e y'uk'aa'k jem cruz kajxm, je'e kajx tse'e xyakto'kmojkumdi ax jo'n to'k ni'kx to'k kopk kun'ijtumdi jetse'e xyakvimpijtumdi je Nte'yam maat.

¹⁷ Miin xa ve'e je Cristo jetse'e du'ava'ni je oy kats je oy ayook jetse'e njajejpumdat je oy joot. Miits kajxtats je'e ve'e ve'em dutuujn, je Nte'yam tse'e mmujékumidu; nay ve'empa ve'e aats kajx dutoompa, aats, je israeejlit jayu, juu' ve'e je Nte'yam dumutámidu. ¹⁸ Ax uxyam tse'e, je Cristo kajx tse'e je Espíritu Santo xputajkimda jetse'e nmutámimda je Dios Tee'. Ax to'kjamts je'e ve'e je Espíritu Santo, juu' ve'e xputajkimdup, uu'm, je israeejlit jayu jets pan pan jatye'e ka je'epta. ¹⁹ Ya'a kajx tse'e, ka'ats miitse'e m'ukviijnkyáyuvidini, ka'a miitse'e m'ukjekumitjáyuvidini, m'ijttupe'e to'k kajpun maat je Nte'yam je jyáyuda, ijtumdupe'e je Nte'yam maat ax jo'n je'e maat kuntsuunimda to'k jaajn to'k tajk. ²⁰ Juu' xa ve'e kyojstu je kukátsivatajk jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je tsaptakne'ev choo'nduk. Jets miitsta, ve'em xa miitse'eda ax jo'n je tsaaj juu' ve'e jyaa'ktukvimpejtp je tsaptakne'ev. Ax je Jesucristo, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je tsaaj juu' ve'e dunumajikajxp joma ve'e je tsaptajk. ²¹ Je jaanchja'vivatajk, ijttuups je'e ve'e to'k muk je Cristo maat. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je tsaaj juu' ve'e makk nay'amajtsmojkup maat je tsaaj juu' ve'e dunumajikajxp. Ax ve'em tse'e je tsaptajk y'o'yi'atu'uts joma ve'e je Nte'yam yakvinjava yakvintsa'aga. ²² Ax nay ve'emts miitse'e m'ijttuva ax jo'n je tsaaj juu' ve'e yakpaamp jetse'e duyak'oya je tsaptajk joma ve'e je Nte'yam chuuna je Espíritu Santo kajx.

3

Pan tyajxe'e je Pablo duvaajnji je oy kats je oy ayook pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap

¹ Ats, je Pablo, je Cristo Jesús je myutoompa je myupajkpa, yap atse'e poxuntujkp n'it kuxe'e ats miits nvaajnjidi je oy kats je ot ayook, miitsta, ka je israeejlit jáyuvapta. ² Mmótudu xa miitse'e je maja maa'yun juu' atse'e je Nte'yam xtoojnji jets atse'e xtukkatajki ya toonk miits je m'o'yin kajxta. ³ Je Nte'yamts atse'e xtuknuja'vi juu' ve'e ñupaajmtki jetse'e kyayaknujava y'ijt, ve'em ax jo'n ats miitse'e ve'e'n tunnujáyada. ⁴ Ku ve'e ya nak xkótstat, ve'em tse'e xvinmótudat jets nmuja'vip atse'e juu' ve'e je Nte'yam tyoon je Cristo kajx. ⁵ Ax ka'ats ya'a ve'e je Nte'yam je jayu dutuknuja'vi ve'em ax jo'n uxyam je Espíritu Santo kajx tyuknujávajada je kyunuu'kx kukátsivada jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. ⁶ Je'ets atse'e ntiip, je jayu pan pan jatye'e ka je israeejlitap, tyukmaatjajejptuups je'e ve'e je Nte'yam je kyunoo'kxun je israeejlit jáyuda, kippxts je'e ve'e y'itta to'k muk je Cristo maat, kippxts je'e ve'e tyukkada'akjada je vaanduk juu' ve'e je Nte'yam pyaam. Nujomts ya'a ve'e tyonkuxju ku ve'e je jayu y'it to'k muk je Cristo maat je oy kats je oy ayook kajx.

⁷ Je Nte'yamts atse'e je maa'yun xtoojnji jets atse'e je myakkin kajx xtukkatajki ya toonk. ⁸ Ax ats, óyam atse'e nnupi'kikúx nujom je Nte'yam je jyayu, je'ets atse'e xtoojnji ya maa'yun jets atse'e nvaajnjadat pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap pan vintso ve'e je Cristo ooy je majin dutunjayep, ⁹ je'ets atse'e xtoojnji ya maa'yun jets atse'e nujom je jayu ntuknujávadat juu' ve'e je Nte'yam jujp xup ñupaajmtki jets juu' ve'e námnum yaknuke'xnatajki, je Nte'yam, juu' ve'e nujom dupamkajx. ¹⁰ Chojk xa je'e ve'e jetse'e uxyam du'íxtat nujom je yakkutojkpa jets pan pan jatye'e dunumájidup jem tsapjootm vintso ve'e ya maja maa'yun dutuujnja pan pan jatye'e jaanchja'vijidup, ax ve'em tse'e dunujávadat je Nte'yam je vyijin je kyejun juu' ve'e may viijn. ¹¹ Jujp xúpani tse'e dunupaajmtki jetse'e ve'em jyátut juu' ve'e toojnju kojtsju je nMaja Vintsánamda Cristo Jesús kajx. ¹² Kuxe'e to'k muk n'ijtumda je Cristo maat jets je'e ve'e njaanchja'vimda, o'yip tse'e jetse'e je Nte'yam nmutámimdat to'k aaj to'k joot. ¹³ Je'e kajxts ats miitse'e n'amótuda jets ka'a ve'e mtsaachvinmáydats kuxe'e ats ntsaachpaa'ty miits kajxta. Tsaachpaatpts atse'e jetse'e oy mtaandinit je Nte'yam maat.

Je tsojkun juu' ve'e je Cristo jyayejpp

¹⁴ Ya'a kajxts atse'e nvinkoxktena je Dios Tee', ¹⁵ juu' kajxe'e je xyaaaj dujayepta nujom juu' ve'e jem tsapjootm, ve'em ax jo'n yaja naxviijsmpa. ¹⁶ N'amótupts ats je'e ve'e, ve'em vintso ve'e je majin ooy dutunjayep, jetse'e je Espíritu Santo kajx mpa'muxjadat je makkin jem mja'vin kajxmda, ¹⁷ ve'em tse'e je Cristo jem jyoojntykat je'e kajx ku ve'e xjaanchjávada. N'amótupts atse'e jetse'e ooy je tsojkun mtumpa'muxjadat jem mja'vin kajxmda jetse'e ve'em myak'ijtidinit ax jo'n je kup je y'aa'ts yak'itju mak, ¹⁸ ve'em tse'e m'oyixjadat jetse'e xvinmótudat oy, miits jets nujom pan pan jatye'e ijtuvap je Nte'yam je jyayu, vinxup maja viijn, vinxup yan, vinxup kajxm, jets vinxup kaak je'e ve'e je tsojkun juu' ve'e je Cristo jyayejpp. ¹⁹ N'amótupts atse'e jetse'e oy xnujávadat je tsojkun juu' ve'e je Cristo jyayejpp, óyame'e je jayu kyamaada'aky jetse'e dunuja'vikáxut, ax ve'em tse'e pu'uk avaada je Nte'yam ñaajk'ítjut jem miits mja'vin kajxmda.

²⁰ Ax je'e pane'e o'yixjup jetse'e dutónut ooy nuyojk jets ka je'e jyape'e juu' ve'e n'amótumdup ukpu juu' ve'e nvinma'yumdup, ve'em ax jo'n dutún je makkin kajx juu' ve'e xmo'yumdup, ²¹ je'e tse'e yakmaja yakjaancha ijtnup je jaanchja'viva kajxta jets je Cristo Jesús kajx. ¡Ax ve'em tse'e y'ijtnit xa'ma kajx! Amén.

4

To'k muk n'ijtumda je Espíritu Santo kajx

¹ Ax ve'em tse'e, ats, je poxuntakjayu je'e kajx ku atse'e je Maja Vintsán nmutún nmupuk, nmunoo'kxtktupts ats miitse'eda jets tsoj yakxone'e mjáyuvadad mjoojntykadat, ve'em ax jo'n dupaa'ty du'akeega jo'n, je'e kajx ku ve'e je Nte'yam myaaxujidi.

² Je nuu'k aaj je nuu'k joot maate'e m'íttat. Namyuténixjada juu' vimpit atuj je tsojkun maat. ³ Je'e tse'e tonda vintso ve'e je Espíritu Santo kajx mnaajk'ítjadat tum je oy joot maat to'k jado'k. ⁴ To'k ni'kx to'k kopk jo'n tse'e n'ijtumda jets to'ke'e je Espíritu Santo, ve'em ax jo'n to'kji je a'ix'ijtnun juu' ve'e je Nte'yam xtuknuyaaxjimdu. ⁵ To'kji xa ve'e je Maja Vintsán, to'kji tse'e je jaanchja'vin, to'kji tse'e je napejtun, ⁶ to'kji tse'e je Nte'yam, juu' ve'e anañujoma nTee'imdup, juu' ve'e nujom duka'mikajxp, juu' ve'e nujom juu' jaty duyak'ijtp—jets nujom juu' jatye'e ijtp, je'e maatts je'e ve'e y'it.

⁷ Ax kakje'e tse'e je maa'yun je putajkin nyakmo'yumdi, ve'em ax jo'n je Cristo xtukmutsojkumda. ⁸ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Ku ve'e chajpejtni,

yaknajxts je'e ve'e je jáyuda juu' ve'e je tokin ka'mijup y'ijt

jetse'e je jáyuda dumoojy je y'oojyit je'e.

Jidu'um tse'e vya'añ.

⁹ ¿Tis je'e ve'e tyijp ku ve'e vya'añ jets tsajpejtnu ve'e? Je'e xa ve'e tyijp jets too'vajkpe'e kyadaaky yaja naxviijn. ¹⁰ Je'e pane'e kadaak, je'e jyamts je'e ve'e pane'e pejtnu jem tsapjootm jetse'e y'ijtnit anañujoma it. ¹¹ Je'e tse'e je maa'yun je putajkin duyajkp. Jem tse'e pane'e yakmooydup jetse'e je kukátsiva y'íttat, jem tse'e pane'e yakmooydup jetse'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa y'íttat, jem tse'e pane'e yakmooydup jetse'e je jayu duvaajnjadat je oy kats je oy ayook, nay jempa tse'e pane'e yakmooydup jetse'e du'ix'íttat je jaanchja'vivatajk jetse'e dutuk'ixtat je Nte'yam je y'ayook. ¹² Ve'em tse'e dutuujn jets je'e ve'e dukótstat duka'amáydat je Nte'yam je jyayu, jetse'e dumutóndat dumupáktat je Nte'yam jetse'e je jayu nuyojk je Jesucristo dujaanchjávadat. ¹³ Je vaat tse'e ve'em dutóndat ku ve'e je njaanchja'vinamda vyimpítut to'kji jetse'e n'ixaimdinit je Nte'yam je y'Onuk, jetse'e oy jets va'ajts n'ijtumdinit, ve'em ax jo'n je Cristo y'it oy jets va'ajts; ¹⁴ ka'a tse'e n'uk'ijtumdinit ax jo'n je pi'k ónukta juu' ve'e duka'oynuja'vidup ti ve'e vinkopk jetse'e yaktónut, juu' ve'e dupanajkxtup oyjuu' ixpajkuna, ve'em tse'e vyin'aa'njada je jayu juu' ve'e chojktup jetse'e dupanajkxtat je taay juu' ve'e tuk'ixjudup. ¹⁵ Ñojk'óye'e nkojtsumdat je tyuv je'e je tsojkun maat jetse'e oy n'ijtumdinit je Cristo

maat, je'e juu' ve'e dunukuvajkip je jaanchja'vivatajk, ve'em tse'e n'ijtumdinit ax jo'n je jayu yee'k'apétta jetse'e jye'yada joma ve'e je oy vinma'yun dujayépta. ¹⁶ Ku ve'e je jayu je ñi'kx je kyopk oy pum mak pum, navyaa'njup tse'e oy je ee'm to'k ka'ajji joma ve'e je pajk ñamyukju, nunajkxjup tse'e je y'uu'k je jyu'kx jetse'e duyakmakpkuk nujom je ñi'kx je kyopk. Nay ve'empa tse'e n'ijtumda je Cristo maat. Ku tse'e to'k ka'ajji nuto'k jaty ntsojkumda jetse'e n'ijtumda jep je Cristo kya'p pya'tkup, ve'em tse'e nnapyutajkimjada jetse'e nujom mak n'ijtumdinit to'k muk je Cristo maat.

Vintso dutsak jetse'e jyoointykadat je jaanchja'vivatajka

¹⁷ Jeja xa ats miitse'e je Maja Vintsán vyinkujk nmaajmada jets ka'a ve'e m'ukjoojntykidinit ax jo'n je'eda pan pan jatye'e je Nte'yam duka'ixada jetse'e je y'avintso vinma'yun duyaktonda, ¹⁸ juu' ve'e ijttup ax jo'n je jayu juu' ve'e tsuunidup kupi'ijts kukoo'ts, juu' ve'e dukajajejptup je joojntykin juu' ve'e je Nte'yam yajkyp, juu' ve'e dukatinuja'vidup kuxe'e mak je kyuvajk dutumpamda, ¹⁹ juu' ve'e koo'kts'o'tyoondinup ku ve'e je kats dutukmaatjayepta je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka pukap jyajejptup, juu' ve'e natyukkatajkijidup nujom juu' jatye'e ka oyap, ax nuyojk tse'e dutsojk'ata'atsta juu' ve'e ka oyap vintso ve'e ya it ñaxy. ²⁰ Ax ka'ats miitse'e je Cristo jye'e ve'em myakvaajnidi. ²¹ Mpanajkxtup xa miitse'e je Cristo kux m'amotunajxtu ve'e ku ve'e myakvaajnidi, mtuk'ixjudu tse'e je tyuv je'e juu' ve'e ijtp je Jesús kajx. ²² Myaktuknuja'vidu tse'e jets ka'a ve'e ve'em m'ukjoojntykidinit ax jo'n mko'oyjoojntykada y'ij, je'e ve'e ku ve'e xpanajkxta y'ij juu' ve'e ka oyap, jetse'e ve'em myakvin'aa'ndi; ²³ myaktuknuja'vidu ve'e jetse'e xyaktiktstinit je mjootta je mja'vinda. ²⁴ Joojntykada ax jo'n dupaa'ty du'akeega maat je nam jáyuvín juu' ve'e je Nte'yam mmoojju, juu' ve'e pyaam tuv jets va'ajts ku ve'e ñay'apamnajxji.

²⁵ Ax je'e kajx tse'e, ka'a tse'e m'uktaayidinit, tyuvame'e to'k jado'k xmukótstat je mmujáyuda, kux anañujoma ve'e n'ijtumda ax jo'n to'k ni'kx to'k kopk kun'ijtumdi je Cristo maat.

²⁶ Ku ve'e m'ékjada, ka'a tse'e mtokintóndat. Ka'a tse'e ejkjup mxanáxtat. ²⁷ Ka'a tse'e x'itumo'odat je Satanás.

²⁸ Je'e juu' ve'e mee'tsp tuy'it, ka'a tse'e y'ukmee'tsnit, je oy to'nune'e je kya'aj tyuktónup, ve'em tse'e dujayéput juu' jetse'e duputákat pan pan jatye'e katih'ijtxjudup.

²⁹ Ka'a tse'e ti ka oyap xkótstat; je'e ve'e mkótstap juu' ve'e je jayu mak duyak'ijttinup to'k muk je Cristo maat jets juu' jatye'e oy to'nuxjadap pan pan jatye'e m'amotunajxjudup. ³⁰ Ka'a tse'e xyaktsaachvinmáydát je Espíritu Santo, juu' ve'e tajki jem mja'vin kajxmda jetse'e m'ixjada mjayépjada van'it paat ku ve'e je Nte'yam myaktaajnjdinit tum oy jets tum va'ajts.

³¹ Masokkaxta juu' jatye'e ka oyap. Ka'a tse'e mjotma'attat, m'ékjadat, mjot'ánjadat, mak mtun'aajvuktat, mnavyinkojtspétjadat, ka'a tse'e xnuko'ovyinmáydát je mmujayu; ³² ñojk'óye'e oy jayu mnapyámjadat to'k jado'k, jetse'e mnatyukmo'otjadat. Namyee'kxuxjada je mtókinda vimpit atuj, ve'em ax jo'n je Nte'yam xtokinmee'kxumdini jo'n je Cristo kajx.

5

¹ Je'e ku ve'e n'ijtumda je Nte'yam je y'ónukta jetse'e ooy xtuntsojkumda, je'e tse'e tonda jetse'e m'ijttinit ax jo'n je Nte'yam. ² Nachókjada to'k jado'k, ve'em ax jo'n je Cristo xtsojkumdi jetse'e xku'oo'kimdi. Ve'emts je'e ve'e y'ij ax jo'n je tánuk yax juu' ve'e je Nte'yam yaktukvintsá'kip jetse'e du'oyjava.

³ Kux je Nte'yam je jyayu miitse'eda, je'e kajx tse'e vinkopk jets ni pana ve'e dukavinmáyut jets mtoondupe'e ax jo'n pan pan jatye'e je navyajkun duyakvintsá'kintókidup uk pan pan jatye'e je kats dutukmaatjayejptup je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka pukap jyajejptup. Ni pana ve'e dukavinmaayvat jets mtoondupe'e ax

jo'n je jayu ti dūnas'ayóvada, ⁴ jyomva'anda tyiva'anda, oyvintsova juu' dukotsta, kyatso'otyónda ku ve'e dukotsta juu' ve'e ka óyap, ax ka'ats ya'a ve'e dupaa'ty du'akeega; ñojk'óye'e je Nte'yam xkukojtsjadat je maa'yun juu' je'e ve'e xtoojnjimdup. ⁵ Mnuja'vidup xa miitse'e jets ka'a ve'e je ko'oyyaa'yap y'ittat jem je Cristo jets je Nte'yam y'am kya'm, nay ka'ava ve'e pan pan jatye'e kanaajk'ijtjudup va'ajts aaj va'ajts joot; ka'a tse'e jem y'ijttuvat pan pan jatye'e juu' dūnas'ayo'vidup, je'ets je'e ve'eda juu' ve'e dūvinja'vidup dūvintsa'kidup juu' ve'e ka je Nte'yamap. ⁶ Ka'ats miitse'e pan mvin'aa'njadat ku ve'e vya'andat jets ka'a ve'e vyinkopka jetse'e yaktónut ax jo'n atse'e tunja'a, kux ya ka óyap kajx xa ve'e je Nte'yam ooy dutunyaktsaachpaattinit je'e pan pan jatye'e kakatsupajkjudup. ⁷ Je'e kajx tse'e, ka'a tse'e ve'em xtóndat ax jo'n je jayu juu' ve'e ve'em dutoondup je kyo'oy je'e.

⁸ Jep xa miitse'e tokin jaatp m'ijtti, ve'em tse'e mtsuunidi ax jo'n je jayu juu' ve'e ijttup jeja akoo'ts it jaat. Ax ka'ats miitse'e ve'em m'uk'ijttini, je'e kajx ku ve'e je Nte'yam mmoojyjidi je vijin je kejun. Joojntykada ve'em ax jo'n je jayu juu' ve'e yo'ydup jeja ajajtk it jaat. ⁹ Kux je jayu juu' ve'e je Nte'yam yakvijp yakkejp, je'e tse'e je oy jáyuvín dūjajejpp, tyuumpst je'e ve'e je tyuv je'e jetse'e jyoojntyka ax jo'n dupaa'ty du'akeega. ¹⁰ Payo'oyda oy vintso ve'e xtóndat juu' ve'e je Maja Vintsán chajkp. ¹¹ Ka'a tse'e xtóndat ax jo'n je jayu juu' ve'e dutoondup juu' ve'e ni pana kato'nuxjup, ve'em ax jo'n je jayu juu' ve'e tsuunidup jeja akoo'ts it jaat, ñojk'óye'e xyaknuke'xnatákadat jets ka óyap je'e ve'e juu' ve'e tyoondup. ¹² Kux tso'otyó'nun je'e ve'e ku ve'e yakkats juu' jatye'e tyoondup ayu'uts. ¹³ Ku ve'e je kujajpa je kutá'kxpa kyujaj kyutu'kx jeja akoo'ts it jaat, nuke'xnatáka tse'e nujom tyankux, ¹⁴ kux je kujajpa je kutá'kxpa ve'e dukujajp dukutá'kxp nujom juu' jaty. Je'e kajx tse'e je kats vya'añ:

Mits, mákk maava, jotvijū,
pojtukū jetse'e mko'k'ijtnit ax jo'n je oo'kpa,
jetse'e je Cristo mkujajjut mkutá'kxjut.
Jidū'um tse'e je kats vya'añ.

¹⁵ Ax ve'em tse'e, ooye'e mtunnay'ixjadat pan vintso ve'e juu' xtóndat xkótstat, ka ve'emap ax jo'n je jayu juu' ve'e dukatinuja'vidup; ve'eme'e xtóndat ax jo'n je jayu juu' ve'e dūnuja'vidinup juu' ve'e je Nte'yam chajkp. ¹⁶ Nam m'o'yixjudup tse'e, je'e tse'e mtóndap jetse'e je jayu xtukpanajkxtat je Nte'yam, kux je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup, ko'oy jáyudats je'e ve'e. ¹⁷ Ka'a tse'e oyvintsova juu' xtóndat; je'e ve'e ixta oy jetse'e xnujávadat pan juu' ve'e je Maja Vintsán chajkp. ¹⁸ Ka'a tse'e m'oo'ktat mmo'okjadat, kux ku xa ve'e je jayu y'uu'k myu'ukju, vintókiyupts je'e ve'e; ñojk'óye'e tonda juu' ve'e je Nte'yam chajkp je mákkín kajx jets je vinma'yun kajx juu' ve'e je Espíritu Santo mmoojyjjudup. ¹⁹ Kotsta to'k jado'k je salmo maat je uv maat juu' ve'e je Nte'yam duyakmájidup duyakjaanchidup, yaknaxta je uv je salmo jem mja'vin kajxmda je Maja Vintsán je myajin je jyaanchin kajx. ²⁰ Pan ti ve'e toojnjup kojtsjup, xa'ma kajx tse'e xkukojtsjadat je Nte'yam, je Dios Tee'. Je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx tse'e ve'em xtóndat.

Vintso dutsak jetse'e jyoojntykadat jep jyuump tyujkp je jaanchja'vivatajka

²¹ Kux mvinja'vidup mvintsa'kidupe'e je Cristo, napyutákajadats to'k jado'k.

²² Ta'axtajka, napyámjada jep je mnuyaa'y kya'p pya'tkupta, ve'em ax jo'n jep je Maja Vintsán kya'p pya'tkup kum'ijtti. ²³ Kux je yaa'tyaj, je'e ve'e dūnukuvajkip je ñuda'ax, ve'em ax jo'n je Cristo dūnukuvajka pan pan jatye'e jaanchja'vijidup, je Cristo, juu' ve'e je jyayu duyaktsookp jetse'e y'it je'e maatta ax jo'n to'k ni'kx to'k kopk kuy'ijtti. ²⁴ Ax ve'em tse'e, ve'em ax jo'n je jaanchja'vivatajk jep je Cristo kya'p pya'tkup y'itta, nay ve'empa tse'e dutsak jetse'e je ta'axtajk jep je ñuyaa'y kya'p pya'tkup y'itūt nujom kajx.

²⁵ Yaa'tyajka, tsokta je mnuda'axta, ve'em ax jo'n je Cristo dutsak je jaanchja'vivatajk jetse'e duku'oo'ki, ²⁶ ve'em tse'e y'ijttinit oy jets va'ajts. Kux jyaanchja'vidu ve'e je oy kats je oy ayook, je'e kajx tse'e tyuknuvaatsjidi je tyokinda. ²⁷ Kyu'oo'kits je'e ve'e jetse'e jeja vyinkujk dupaamnit je majin maat, ve'em tse'e y'ijttinit ka tokin maatap, ni pana ve'e je tokin kyapaatuxjadat, oy jets va'ajts je'e ve'e y'ijttinit. ²⁸ Ax ve'em tse'e dutsak jetse'e je yaa'tyajk dutsokut je ñuda'ax ve'em ax jo'n je y'avintso ni'kxukopk dutsak jo'n. Pan pan xa ve'e je ñuda'ax dutsojpk, viinm tse'e ñachakju. ²⁹ Ka'a xa ve'e pan juu' ve'e dukatsojpk je y'avintso ni'kxukopk; ñojk'óye'e duyakjoojntyka jetse'e du'ix'it. Nay ve'empa tse'e je Cristo dutún maat pan pan jatye'e jaanchja'vijidup, ³⁰ je'e pan pan jatye'e ijtup ax jo'n to'k ni'kx to'k kopk kuy'ijtti je Cristo maat. ³¹ Ax ya'a kajx tse'e dutsak jetse'e je yaa'tyajk dumasooknit je tyee' je tyaak jetse'e je ñuda'ax dumaatnamyojkjinit, ax numejtsk tse'e jyajttinit ax jo'n to'k ni'kx to'k kopk kuy'ijtti. ³² Ooy xa ya'a ve'e tyunmajakatsa, ka'ats ya'a ve'e yaknujava y'ijt, je'ets atse'e ntijp pan vintso ve'e je Cristo y'it maat pan pan jatye'e jaanchja'vijidup. ³³ Oyam tse'e vye'ema, va'an tse'e je yaa'tyajk je ñuda'ax dutsaku ax jo'n viinm ñachakju jo'n; jets je ta'axtajk, va'an tse'e je ñuyaa'y duvintsa'aga.

6

¹ Pi'k ónukta, katsapakta je mtee'da je mtaakta ax jo'n je Maja Vintsán dutsak, kux ve'eme'e dupaa'ty du'akeega. ² Kux je muto'k pava'nun juu' ve'e je vaanduk maat, jidu'um tse'e vya'añ: “Vintsa'agada je mtee'da je mtaakta, ³ ve'em tse'e oy mtsaanadat jetse'e may xaaj may joojnt mjoojntykadat yaja naxviijn.” Jidu'um tse'e je pava'nun vya'añ juu' ve'e je vaanduk maat.

⁴ Onuk tee'da, ka'a tse'e xyakjotma'attat je m'ónukta; ñojk'óye'e xkótstat xka'amáydat jetse'e xtuk'íxtat vintso ve'e dumutóndat dumupáktat je Maja Vintsán.

⁵ Mutoompa jáyuda, katsapakta je mvintsanda yaja naxviijn je vintsa'kin maat, je ja'vin maat je tsa'kin maat, to'k aaj to'k joot, ve'em ax jo'n je Cristo viinm kuxkatsupajkti jo'n.

⁶ Mutonda ka van'ítjyap ku ve'e m'íxjada jetse'e ve'em oy mnaajktanuva'anjada je'e maatta; ñojk'óye'e mutonda ax jo'n je Cristo je myutoompa je myupajkpa, to'k aaj to'k joot ax jo'n je Nte'yam dutsak jo'n. ⁷ To'k joot'e xmutóndat, ve'em ax jo'n je Maja Vintsán kuxmutoondi kuxmupajkti jets ka'a ve'e je jayu, ⁸ kux mnuja'vidup miitse'e jets mo'ojadap je'e ve'e je Maja Vintsán juu' ve'e tukkada'akjup to'k jado'k pan vintso ve'e juu' ve'e oy juu' ve'e ka oy tudutonda tudukotsta, je mutoompa jets je yaktoompa.

⁹ Jets miitsta, yaktoompa jáyuda, nay ve'empats miitse'e xtoonduvat maat je mtoompada, mukotsta oy aaj oy joot, ka'a tse'e je atsa'kin maat xmukótstat, kux mnuja'vidupe'e jets ve'em miitse'eda ax jo'n je'eda, m'ijttuvape'e jep je Maja Vintsán kya'p pya'tkup, je'e juu' ve'e jem tsapjootm ijtp. Ni pánats je'e ve'e dukaviijn'ix.

Juu' ve'e tyukmaadaaktup pan pan jatye'e je Cristo dujaanchja'vidup

¹⁰ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ax juu'ts atse'e nkojtskukajxip, je'ets je'e ve'e jetse'e mak mnaajk'ijttidinit to'k muk je Maja Vintsán maat je makkin kajx juu' ve'e je Nte'yam mmoojyjudup. ¹¹ Ve'em ax jo'n je tojpa mak aaj mak joot y'it ku ve'e tuñaxyaxju ax jo'n je tojpa ñaxyaxju ku ve'e y'atso'oxtonuva'añ, nay ve'empats miitse'eda mak aaj mak joot m'ijttinit je'e kajx ku ve'e xjayepta nujom juu' ve'e je Nte'yam mmoojyjudup jetse'e x'amaadaagadat je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjáyuvaptajka jetse'e mvin'aa'nuva'anjada. ¹² Kux ka je'ep xa uu'me'e nmaatnacho'oxpajkumjudup je nmujáyuvamda juu' ve'e tsu'utsax juu' ve'e nuu'punax, je'e ve'e je ko'oyjáyuvapta pan pan jatye'e yakkutojktup jem poj jootm, pan pan jatye'e dunumájidup jetse'e duka'mada je'eda juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je kyo'oy je'e. ¹³ Je'e kajx tse'e, ve'em ax jo'n je tojpa mak ñaajk'ítju ku ve'e tuñaxyaxju ax jo'n je tojpa ñaxyóxjada, nay ve'empats

miitse'e mak̄k aaj mak̄k joot mnaajk'ijtidinit je'e kajx ku ve'e xjayepta nujom juu' ve'e je Nte'yam mmoojyjudup, ax ve'em tse'e juu' xmuténadat van'it ku ve'e je ko'oyjáyuvap mvinkumínajadat. Ax kuts ya'a ve'e ñáxut, oy tse'e mtándat. ¹⁴ Ve'em ax jo'n je tojpa je tyiintsóm ñapya'muxju, ve'empats miitse'e tyúvam juu' xkótstat. Jets ve'em ax jo'n ñatyukxaxju je pojxun ax jo'n je nuxoya, ve'empats miitse'e xtoonduvat xa'ma juu' ve'e pyaatyp y'akeegui. ¹⁵ Ve'em ax jo'n je tojpa ñay'apaamdúkaja jo'n ku ve'e je tyukva'kun dutukva'aga, ve'empats miitse'e mnay'apaamdúkajadat jetse'e je jayu xvaajnjadat je oy kats je oy ayook, ve'em tse'e dunujávadat vintso ve'e y'íttat oy joot je Nte'yam maat. ¹⁶ Jets ve'em ax jo'n je tojpa jem kya'm dumats'it to'k je escudo juu' ve'e natyukku-vaajnjudup jetse'e jem duyakpi'its nujom je ko'mun juu' ve'e tooyt jetse'e yaktuknukuj, ve'empats miitse'e mak̄k xjaanchjávadat je Nte'yam, ve'em tse'e mkah'amaadaagajadat je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta. ¹⁷ Ve'em ax jo'n je tojpa dujayep je pyojxun kujop, nay ve'empats miitse'e xnuja'vidinit jets je Nte'yame'e je mtokin mtuknuvaatsjudu; jets ve'em ax jo'n je tojpa je yajkxy tsojx duyaktún, nay ve'empa tse'e je jayu xvaajnjadat je Nte'yam je y'ayook juu' ve'e je Espíritu Santo mmoojyjudu. ¹⁸ Ijtp tse'e mtsapkótstat pan ti vinma'yune'e je Espíritu Santo mmo'ojadap. Je'e kajx tse'e, nakyujoojntykajada, xa'ma kajx tse'e xnútsapkótstat nujom je Nte'yam je jyayu. ¹⁹ Ve'empats atse'e to'k aaj xnútsapkojtstuvat, ve'emts atse'e je Nte'yam je aaj je ayook xmo'ot vintso atse'e to'k aaj to'k joot juu' nkótsut, ve'emts atse'e je jayu nvaajnjadat je oy kats je oy ayook juu' ve'e kayaknuja'vip y'ijt. ²⁰ Ya ayook kajxts atse'e je Nte'yam xvinkaajn jets atse'e je kukátsiva n'ítut. Ax yapts atse'e poxuntujkp uxyam n'it kuxe'e ats ya ayook je jayu nvaajnja. Nútsapkotsta ats to'k aaj jets atse'e ya oy kats ya oy ayook je jayu va'ajts nvaajnjadat, ve'em ax jo'n duvinmachju jo'n.

Ku je Pablo kyojtskukajxini

²¹ Ya n'útsamda ya n'ajchamda Tíquico, juu' ve'e ooy ntuntsojkmudup jetse'e to'k aaj to'k joot xputajkimda je Maja Vintsán je tyoonk kajx, ya'a tse'e mtuknujávajadap nujom pan vintso atse'e uxyam n'it jets juu' atse'e ntuump. ²² Je'e kajxts ats mi-its ya'a ve'e ntuknukexta jetse'e mva'nuxjadat pan vintso aatse'e uxyam n'it jetse'e myakjot'amájajadat.

²³ Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'imdup, jets je Maja Vintsán Jesucristo, je'e tse'e dupámdap je oy joot, je tsojkun, jets je jaanchja'vin jem je utsta je ajhta maat je utsta je tsá'ada jya'vin kajxmda. ²⁴ Je Nte'yam tse'e dukunoo'kxup to'k ka'ajji pan pan jatye'e ijtp dutsojktup je nMaja Vintsánamda Jesucristo.

Ya'a tse'e je nak juu' ve'e je Pablo tyuknuja'yi je jaanchja'vivatajk jep Filipos

¹ Atse'e je Pablo, maat je Timoteo, je Nte'yam je myutoompada je myupajkpada. Máyam aatse'e je Dios ntuknukexta pan pan jatye'e je jaanchja'vivatajk dunuvinténidup maat pan pan jatye'e yakpaamdudup jetse'e pyutákajadat, nay ve'empa anañujoma je Nte'yam je jyayu juu' ve'e ijttup to'k muk je Jesucristo maat jem filíposit kyajpun kajxm. ² Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'imdup, jets je Maja Vintsán Jesucristo, je'e tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijttinit je y'oy joot maatta.

Ku je Pablo dunutsapkajts je jaanchja'vivatajk

³ Ijtp atse'e je Nte'yam nkukajtsja ku ats miitse'e njaa'myétsta. ⁴ Vinnaajknáx atse'e ntsapkats, nnutsapkojstupts ats miitse'e je xoojntkun maat ⁵ kux mnapyaajmjudupe'e ats maat jetse'e ve'em vya'kxtukut je oy kats je oy ayook. Ve'em tse'e xtoondi je muto'k xaaj ku atse'e x'amotunajxti jetse'e ve'em xtonda uxayam paat. ⁶ Vinjávats atse'e ntañ jets je'e pane'e duyakjeji je y'oy je'e juu' ve'e jem mja'vin kajxmda, ve'em tse'e dujaa'któnut van'it paat ku ve'e m'ijttinit oy jets va'ajts je xaaj ku ve'e je Jesucristo myiinnuvat. ⁷ Miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jets ats miitse'e ve'em njávadat ntsóktat, kux pan yap atse'e poxuntujkp n'it ukpu naspaka atse'e n'it jets atse'e je jayu ntuk'ix jets tyúvam je'e ve'e je oy kats je oy ayook, miitsts atse'e ntukmaatjayejptup je maa'yun juu' atse'e je Nte'yam xtoojnji. ⁸ Ñuja'vip xa ve'e je Nte'yam jets ooy ats miitse'e anañujoma ntuntsokta, nyak'anaa'ktup ats miitse'e je tsojkun maat juu' ve'e je Jesucristo pyaam yam ats nja'vin kajxm. ⁹ Nnutsapkojstupts ats miitse'e jetse'e je tsojkun juu' ve'e mjayejptup, je'e tse'e nuyojki'ata'atsup je nja'vin maat jets je vijin je kejún maat, ¹⁰ ve'em tse'e m'o'yixjadat jetse'e xvinkóndat je y'oy je'e jetse'e m'ijttinit oy jets va'ajts, ka tokin maatap, van'it paat tse'e ve'em m'ijttinit ku ve'e je Cristo myiinnuvat. ¹¹ Ku ve'e xvinkonda je y'oy je'e, je'e kajx ku ve'e je Jesucristo mputákajada, mjoojntykidup tse'e ax jo'n dupaa'ty du'akeega jetse'e oy nukotsa jets yakmaja yakjaancha je Nte'yam y'ijtnit.

“Ats kajx, je Criistots je'e ve'e je joojntykin”

¹² Utsta ajchta utsta tsa'ada, ntsajkp xa atse'e jetse'e xnujávadat jets nuyojke'e je jayu dunujávada je oy kats je oy ayook je'e kajx ku atse'e pakmuk n'it. ¹³ Ax ve'em tse'e je tojpatajk juu' ve'e ijttup jeja je yakkutojkpa vyinkujk juu' ve'e je maja kutojkun duka'mip, jets nujom je jayu, je'e tse'e dunuja'vidup jets yap atse'e poxuntujkp n'it kuxe'e ats je Cristo nmutún nmupuk. ¹⁴ Nay ve'empa tse'e ku ve'e du'ixta jets yap atse'e poxuntujkp, numay tse'e je utsta je ajchta to'k aaj to'k joot ñapyámjada jem je Maja Vintsán y'am kya'm, nuyojk makk aaj makk joots je'e ve'e dukotsta je Nte'yam je y'ayook.

¹⁵ Jeja xa ve'e pan pan jatye'e je Cristo jye'e je jayu duvaajnjidup kux chojktupe'e jetse'e je jayu vyintsa'agajadat jets ka'a ve'e ats. Ax jéjadava tse'e juu' ve'e oy aaj oy joot je jayu duvaajnjidup kux nmaatnayja'vijidup atse'e, ¹⁶ xtsojktup atse'e kux ñuja'vidupe'e jets je'e kajx atse'e yaja n'it kuxe'e ats je jayu ntuk'ix jets tyúvam je'e ve'e je oy kats je oy ayook. ¹⁷ Je jayu juu' ve'e dutsojktup jetse'e vintsa'aga y'íttat, je y'avintso o'yinjits je'e ve'e y'ixtidup ku ve'e je jayu duvaajnjada je Cristo jye'e. Ka to'k jootap tse'e ve'em dutonda, ñasja'vidupts je'e ve'e jets nuyojk atse'e ntsaachpaa'tut yap poxuntujkp kuxe'e ve'em dutonda. ¹⁸ Ax pan to'k aaj to'k joot tse'e dutonda ukpu ka to'k aaj to'k jootape'e, xoojntkpts atse'e ku ve'e je jayu yakvaajña je Cristo jye'e.

Ax xoojntkpts atse'e njaa'k'ítut ¹⁹ kux nmuja'vinup atse'e jets oy ats ya'a ve'e ntuknáxut je'e kajx ku ats miitse'e xnutsapkotsta jets je'e kajx ku atse'e xputaka je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Jesucristo jya'vin kajxm. ²⁰ Juu'ts atse'e ntsajkp jets atse'e n'a'ix, je'ets je'e ve'e jets atse'e to'k aaj to'k joot nkutyónut je toonk juu' atse'e je Nte'yam xmooy, ve'em tse'e uxuyam jets vintso ve'e ya it ñaxy je Cristo yakmaja yakjaancha y'ijtnit ats ya nni'kx ya nkokk kajx, pan joojntykip atse'e uk pan oo'kp atse'e. ²¹ Ats kajx, je'ejjits atse'e ntsajkp jetse'e je Cristo yakmaja yakjaancha y'ijtnit. Ax pan oo'kpts atse'e, ats je n'o'yints je'e ve'e. ²² Ax pan jaa'k'joojntykipts atse'e yaja naxviijn, o'yip tse'e jets atse'e je Cristo njaa'kmutónut njaa'kmupákut. Ka'a xa atse'e nnujava pan juu' atse'e kunvinkán. ²³ Tso'oxts je'e ve'e jets atse'e nnujávát juu' atse'e ntsajkp. Muto'k viijn, ntsajkpts atse'e jets atse'e n'oo'kut jets atse'e ve'em n'ijtnit je Cristo maat, ats je n'o'yine'e ve'em kuy'it. ²⁴ Ax jado'k viijn, miits je m'o'yindats je'e ve'e jets atse'e njaa'k'joojntykat yaja naxviijn. ²⁵ Kux atse'e ve'em vinjava ntañ, nnuja'vipts atse'e jets njaa'kmaattándap ats miitse'e jetse'e nuyojk oy mtaandinit je Cristo maat jetse'e nuyojk mxoojntktinit je'e kajx ku je'e ve'e xjaanchjávada, ²⁶ ax ve'em tse'e ooy mtunxoonduktat je Maja Vintsán Jesucristo kajx ku atse'e jado'k nax n'ijtnuvat miits maatta.

²⁷ Pan ti ve'e toojnjup kojtsjup, joojntykada ve'em ax jo'n dupaa'ty du'akeega maat je oy kats je oy ayook, je maa'yunts je'e ve'e juu' ve'e je Cristo tyoojnijp je jayu. Ax pan najkxpts ats miitse'e nku'ixta uk pan jékum atse'e, ntsajkpts atse'e jets atse'e je kats nmótuvut jets makke'e mnaajk'ítjada to'k je ja'vin maat jets to'k je vinma'yun maat, makk aaj makk joot'e xtonda vintso ve'e nuyojk je oy kats je oy ayook yakjaanchjávát ²⁸ jets ka'a ve'e xtsa'agada ni vintsova pan pan jatye'e mtso'oxpajkjudup. Pan ve'em tse'e xtonda ax jo'n atse'e tunja'a, myaknuke'xnatákadap tse'e jets vintókidap je'e ve'eda jets miitse'e mtso'oktat je'e kajx ku ve'e je Nte'yam mputákajada. ²⁹ Je Nte'yam tse'e mmoojyjudu je xoojntkun ka koojyape'e jetse'e xjaanchjávadat je Cristo, ve'empa ve'e jetse'e xkutsaachpaadiduvat. ³⁰ Uxyam tse'e m'o'yixjada jets atse'e xputákadat jetse'e kijpx n'amaadaaguimdat je kyo'oy je'e. M'ixtu tse'e juu' atse'e ntoon jets atse'e nyakvintoki je kyo'oy je'e, nay je'ejjam je'e ve'e juu' atse'e uxuyam ntuump, ve'em ax jo'n je kats xmótuda.

2

Je Nte'yam tse'e duyakmaji duyakjaanchi je Cristo

¹ Ax ve'em tse'e, je'e ve'e ku ve'e mnaajkmaakpákjada kuxe'e to'k muk m'itta je Cristo maat, ku ve'e mjot'amájada je tsojkun kajx, ku ve'e xjayepta je Espíritu Santo jem mja'vin kajxmda, ku ve'e je jayu x'ama'atjada ku ve'e chaachpaa'ty, jets ku ve'e je tukmo'tun xjayepta, ² yakpo'okta to'k aaj ats ya nxoojntkun je'e kajx ku ve'e xjayepta to'k je vinma'yun, to'k je tsojkun, jets to'k je joot to'k je ja'vin. ³ Ka'a tse'e ti xtóndat je m'avintso o'yin kajxji ukpu je'e kajx ku ve'e mnamyajava'anjada, nuu'k aaj nuu'k joot'e to'k jado'k xjávadat juu' ve'e viijnkta, ve'em ax jo'n je'e ve'e nuyojk kudunumájidi jets ka'a ve'e miitsta. ⁴ Ni pana ve'e je y'avintso o'yinji duka'íxtat, je'e ve'e juu' ve'e tyuk'o'yiduvap je viijnk jayu.

⁵ Ve'em xa ve'e dutsak jetse'e je vinma'yun xjayéptat ax jo'n je vinma'yun juu' ve'e je Cristo Jesús jyayejpp. ⁶ Oyam je'e ve'e je Nte'yam, kyuvajkts je'e ve'e jetse'e dukayaktónut je majin je jaanchin juu' ve'e jyayejpp kux je Nte'yam je'e ve'e, ⁷ ñojk'óye'e dumasak nujom juu' ve'e y'ix jyajejp jetse'e jyayuvimpijt, ve'em tse'e ñapyaajmji ax jo'n je jayu juu' ve'e patto'nip. ⁸ Ax ku tse'e ñapyaajmji ax jo'n je patto'niva, va'ajts nuu'k va'ajts naxkada'akyts je'e ve'e ñapyaajmji jetse'e je Dios Tee' dukatsapujk van'it paat ku ve'e y'uk'aa'k jem cruz kajxm, ve'em ax jo'n je maja tokin kudutuujn. ⁹ Je'e kajx tse'e ooy je Nte'yam tyunyakmájiji tyunyakjaanchiji, jem tse'e kajxm ooy dutumpuujm jetse'e myoojyji je xaaj juu' ve'e dunumajikajxp dunujaanchikajxp, ¹⁰ ve'em tse'e ku

ve'e yak'amotunáxut je Jesús je xyaaaj, koxkténadap tse'e nujom pan pan jatye'e ijttup jem tsapjootm, yaja naxviijn, jets pan pan jatye'e ijttup jep naxviijnit itupa'tkup, ¹¹ anañujoma tse'e vya'andat jets je Jesucristo je'e ve'e je Maja Vintsán. Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'imdup, je'e je myajin je jyaanchin kajx tse'e ve'em dutóndat dukótstat.

Ve'em xa ve'e je jaanchja'vivatajka ax jo'n may je kujajpa je kuta'kxpa

¹² Je'e kajx tse'e, miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, ve'em ax jo'n xkutyoondi je ayook juu' ats miitse'e nvaajnjudu ku atse'e n'ijt miits maatta, nuyojkts je'e ve'e uxyam dutsak jetse'e xkutyóndat ku atse'e jékum n'it. Tonda vintso ve'e oy m'ijttinit je Nte'yam maat. Ja'vip tsá'kip tse'e ve'em xtóndat, ¹³ kux je Nte'yam je'e ve'e mmooyjudup ka je'eypap je vinma'yun jetse'e xtsóktat juu' je'e ve'e chajkp, nay ve'empa ve'e je makkin jetse'e ve'em xtóndat xkótstat. ¹⁴ Nujom juu' jatye'e mtoondup mkojstsup, oy yakxón tse'e xtóndat xkótstat, ka'a tse'e to'k jado'k xpakótstat uk mnakyojtsvintsóvjadat, ¹⁵ ve'em tse'e ni pana je tokin mkapaatuxjadat, ni tía ve'e juu' ve'e ka óyap, je Nte'yam je y'ónuk tse'e m'íttat juu' ve'e va'ajts aaj va'ajts joot joojntykidup jeja numay jayu akujk juu' ve'e ko'oyjoojntykidup jets ka vintúvap juu' dutonda. Ve'em tse'e m'íttat yaja naxviijn ax jo'n may je maatsa juu' ve'e ya naxviijnit it dukujajp dukuta'kxp, ¹⁶ mtuknujávadap tse'e je jayu vintso ve'e dujayéptat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Pan mtoondup tse'e ve'em, ooyts atse'e ntunxoondukut miits kajxta je xaaj ku ve'e je Cristo myiinnuvat, je'e kajx tse'e kuxe'e kyavintoki juu' atse'e ntoon nkojts ku atse'e n'ijt miits maatta. ¹⁷ eo'ktu ve'e je tánuk ku ve'e je Nte'yam yaktukvintsa'ki jem yojxpejtun kajxm jetse'e je jayu oy y'íttat je Nte'yam maat. Nay ve'empats atse'e, pan oo'kp atse'e jets je'e kajxe'e to'k aaj to'k joot xjaanchjávadat je Jesucristo, xoojntkpts atse'e n'it. ¹⁸ Nay ve'emts atse'e ntsak jetse'e mxoonduktat ats maat.

Je Timoteo maat je Epafrodito

¹⁹ Pan vaamp tse'e je Maja Vintsán Jesús, tsojk atse'e nkéxut je Timoteo jetse'e najkx mku'ixjada, ve'emts atse'e nxoondukut ku atse'e nnujávát pan vintso miitse'e jemda. ²⁰ Je'eypji ve'e to'k je vinma'yun dujajejpp ats maat. Ve'em ax jo'n ats miitse'e ooy ntunvinmayda, nay ve'empats je'e ve'e ooy mtunvinmaajyjuduva. ²¹ Nujom pan pan jatye'e viijnkta, y'ixtidupts je'e ve'e je y'avintso o'yinji, ka'ats je'e ve'e dutonuva'anda juu' ve'e je Cristo Jesús chajkp. ²² Ax mnua'vidup tse'e vintso ve'e je Timoteo duyaknuke'xnatáka jets tyuumpe'e je y'oy je'e. Ve'em ax jo'n je jayu je y'ónuk pyutákaja, xputajkipts ats je'e ve'e ku atse'e je jayu nvaajnjada je oy kats je oy ayook. ²³ Kux tse'e ve'em, je'e kajxts atse'e n'a'ix jets ats miitse'e ntuk'akéxadat jetse'e najkx mku'ixjada tun jatyi ku atse'e nnujávát pan jaa'kpoxuntaktsaanap atse'e uk pan ka'a. ²⁴ Nayja'vijinupts atse'e je Maja Vintsán kajx jets tsojk atse'e viinm miits najkx nku'ixta.

²⁵ Ve'em atse'e nnasjava jets vinkopk je'e ve'e jets ats miitse'e uxyam ntuknukéxtat ya n'útsamda ya n'ajchamda Epafrodito, ya'a juu' atse'e ya toonk ntukmaattuump jetse'e ntukmaat'amaadaaga je kyo'oy je'e, juu' ats miitse'e xtuknukejxtu jets atse'e xmutónut. ²⁶ Ooyts ya'a ve'e dutuntsak jetse'e y'ítut anañujoma miits maatta, ooy tse'e dutunvinmay kuxe'e xmótudi je kats jets pajkju ya'a ve'e. ²⁷ Tyúvam xa ve'e jets makk ya'a ve'e ooy tyumpajkji, oo'kun ámani ya'a ve'e vye'na. Ax je Nte'yam tse'e tukmo'tju. Ka ya'ajyap tse'e tyukmo't, xtukmo'tpa ats je'e ve'e jets atse'e nkatsaachvinmañáxut. ²⁸ Je'e kajxts atse'e nuyojk ntsak jets ats miits ya'a ve'e ntuknukéxtat jetse'e ve'em mxoonduktat ku ve'e x'íxtinuvat, ve'emts atse'e vinjo'n nko'knavyinma'yunmooyjinuvat. ²⁹ Ku ve'e jye'yat, kuváktats ya'a ve'e je xoojntkun maat kux mnay'útsijidup mnay'ajchijidup mnay'útsijidup mnacha'ajjidupe'e je Maja Vintsán kajx. Vintsa'agada je jayu pan pan jatye'e ve'em ax jo'n ya'a, ³⁰ kux oo'kun ámani ya'a ve'e vye'na ku ve'e je Cristo dumutuujn dumupujk, napyajmju tse'e jem je oo'kun y'am kya'm ku atse'e xtoojnji juu' miitse'e mka'o'yixjudu jets atse'e xtoojnjadat.

3

Je Cristo kajx tse'e je jayu kyayaktokimpum

¹ Ax ve'em tse'e, utsta ajchta utsta tsa'ada, xoondukta kuxe'e to'k muk m'itta je Maja Vintsán maat. Ka'ats atse'e nko'oyjáva ku atse'e njaaynuva juu' ats miitse'e ntuknuja'vidu, kux miits je m'o'yin kajxta xa je'e ve'e. ² Nay'ixjada je'e kajxta juu' ve'e dutoondup je kyo'oy je'e, juu' ve'e dutsojktup jetse'e je jayu je ixta'nun duni'kxmadat dukojmadat. ³ Uu'mda xa je'e ve'eda juu' ve'e je ixta'nun maat juu' ve'e je Nte'yam y'oyja'vip kux nvinja'vimdup nvintsá'kimdupe'e je Nte'yam je Espíritu Santo kajx jetse'e nxoojntkumda kuxe'e to'k muk n'ijtumda je Cristo Jesús maat. Ka'a tse'e njaanchja'vimda jets njayejpumdupe'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp je'e kajx ku ve'e n'ijtumda to'k jayu je naxviijnit je'e kajx jets ka'a ve'e jado'k jayu. ⁴ Pan jyaanchja'vidup tse'e jyapana jets je'e ve'e dujayejpp je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp je'e kajx ku ve'e y'it to'k jayu je naxviijnit je'e kajx jets ka'a ve'e jado'k jayu, nuyojkts je'e ve'e juu' atse'e kunjaanchjáva jets njayejppts atse'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp je'e kajx ku atse'e n'it to'k jayu je naxviijnit je'e kajx jets ka'a ve'e jado'k jayu. ⁵ Yakpaajmjits atse'e je ixta'nun kutoodojtuk xaaj ke'ex, israeejlit jáyuts atse'e, je Benjamín je jyaka'a, hebreo jáyuts atse'e, je'evats ats je ntee' je ntaak. Pan vintso ve'e je Moisés je pyava'nun yakkutyún, je fariseo je y'ixpajkunts atse'e mpanujkxp y'ijt, ⁶ ve'emts atse'e nnayja'viji jets oy atse'e nkutyún y'ijt je pava'nun, ve'emts atse'e njomtonda ntitonda y'ijt je jaanchja'vivatajk, ooyts atse'e ntun'ix vintso atse'e nkutyonkaxut nujom je Moisés je pyava'nun. ⁷ Ax nujomts ya'a ve'e juu' jaty atse'e ooy ntuntuknumájip y'ijt, je Cristo kajxts ats je'e ve'e njava jets ni vinxupa ats je'e ve'e xkatuujnja. ⁸ Ax ka ya'ajyap tse'e, ve'em atse'e njava jets ni tia ats je'e ve'e xkatuujnja, tun to'kji je'e ve'e juu' atse'e nja'vip jets ooy je'e ve'e dutunnumaja, je'ets je'e ve'e ku atse'e va'ajts n'ixat ats je nMaja Vintsán, je Cristo Jesús, juu' kajx atse'e nujom juu' jaty nmasookni. Je naax je po'ox jo'nts atse'e juu' nja'vini je'e kajx jets atse'e n'ijtnit je Cristo maat, ⁹ atse'e to'k muk n'ijtnit je'e maat. Ax ve'emts atse'e oy ntaannit je Nte'yam maat ka je'e kajxap ku atse'e kun'ix vintso atse'e nkutyónut je Moisés je pyava'nun, je'e kajxe'e kuxe'e ats je Nte'yam xkatokimpum kuxe'e ats je Cristo njaanchjáva. ¹⁰ Ntsajkpts atse'e jets atse'e va'ajts n'ixainit je Cristo, atse'e ntukmaatjayejpntit je makkin juu' ve'e jyayejpp ku ve'e jyoojntypajknuva. Ntsajkpts atse'e jets atse'e ntsaachpaa'tut ve'em ax jo'n je'e ve'e chaachpaaty, jets atse'e ve'em n'itut ax jo'n je'e ku ve'e y'uk'aa'k, ¹¹ ntsojkpapts atse'e jets atse'e njoojntypajknuvat ku atse'e aa'kani nve'nat.

Jem tsapjootm uu'm nkukajpunimda

¹² Ka je'ep xa atse'e ntijp jets távani ats ya'a ve'e n'amaadaaguikúx ukpu atse'e n'it oy jets va'ajts. Je'e atse'e ntuump jets atse'e nkutyónut nujom je vinma'yun juu' ve'e je Cristo Jesús jyayejp ats kajx ku atse'e xje'e'ukvaajñ. ¹³ Utsta ajchta utsta tsa'ada, viinn atse'e nnayjávaja jets ka'anum ats ya'a ve'e n'amaadaaga. Juu' atse'e tuuv ntuump, nyaktankujxpts atse'e juu' ve'e náxyani jets atse'e je nmakkin nyaktún pan joma vaat atse'e x'o'yixju jets atse'e n'amaadaagat juu' ve'e miimpnum, ¹⁴ jets atse'e n'ijtnit ax jo'n je jayu juu' ve'e makk noomp jetse'e too'vajkp jye'yat joma ve'e kyukaxa je noomk, jets atse'e njoojntykinit jem tsapjootm, je joojntykin juu' atse'e je Nte'yam xtuknuyaaxji kuxe'e ats to'k muk n'it je Cristo Jesús maat.

¹⁵ Nujom pan nvinxup uu'me'e nnuja'vimdini je Nte'yam je y'ayook, ve'em tse'e dutsak jetse'e je vinma'yun ve'em njayejpumdat. Ax pan jem tse'e juu' ve'e viijnk duvinmótudup, je Nte'yamts ya'a ve'e tuknujávajadap. ¹⁶ Pan joma vaate'e je Nte'yam xtuknuja'vimda je tyuv je'e, va'an tse'e dujoojntykimda ax jo'n xtuknuja'vimda.

¹⁷ Utsta ajchta utsta tsa'ada, joojntykada ax jo'n ats, yakvinkópkiduvats je'e pan pan jatye'e joojntykidup ve'em. ¹⁸ May náxani xa ats miitse'e nvaajnjada, ax

uxyamts ats miitse'e nunyaaxnup njaa'kvaajnjada, jets jeja ve'e numayda pan pan jatye'e dutso'oxpajktup je Cristo, ka'a tse'e dunujavava'anda pan tyajxe'e y'uk'aa'k jem cruz kajxm. ¹⁹ Ax vintokidapts je'e ve'e, je tyiints tse'e vyinmaaydup jetse'e dukayakvinkokpada juu' ve'e je Nte'yam chajkp, natyukmajjidupts je'e ve'e juu' ve'e kudutuktso'otyonda, je'ejyji ve'e vyinmaaydup juu' jatye'e ijtp yaja naxviijn. ²⁰ Ax uu'mda, jemts uu'me'e tsapjootm nkukajpunimda, n'a'ixumdupts uu'm je'e ve'e je Yaktsookpa, juu' ve'e jem tsoo'nup jetse'e yaja kyadaaknit, je Maja Vintsan Jesucristo. ²¹ Je'e xa ve'e duyaktiktsnup uu'm ya nni'kxamda ya nokokpada, juu' ve'e ayonuktaka, juu' ve'e o'okup, jetse'e ve'em y'ijtnit ax jo'n je y'avintso ni'kxukopk juu' ve'e je majin ooy dutunjayejpp. Ve'em tse'e dutonut je makkin kajx juu' ve'e yaktoomp jetse'e duyakkutojkjikaxut nujom juu' jaty.

4

Xoojntkp mnaajk'itjadat je Maja Vintsan kajx

¹ Je'e kajx tse'e, utsta ajchta utsta tsa'ada, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, ntsajkpts atse'e jets atse'e n'itut miits maatta, xyakxoojntkupts ats miitse'e jets atse'e xmo'oda je majin. Ijtp tse'e xtondat juu' ats miitse'e tuntuknujayada, mak tse'e mnaajk'itjadat to'k muk je Maja Vintsan maat.

² Nmunoo'kxtkupts atse'e je ta'axtajk Evodia jets je ta'axtajk Sintique jetse'e niamyujot'oyajadat, ve'em ax jo'n dutsak pan pan jatye'e dujaanchja'vidup je Maja Vintsan. ³ Jets mits, juu' atse'e ntukmaatmutuump ntukmaatmupujkp je Nte'yam, n'amotupts ats mitse'e jetse'e xputakat ya numejtsk ta'axtajkta. Ooy ats je'e ve'e xtumputajkidi ku atse'e ntukka'amaajy je oy kats je oy ayook, xputajkiduvats atse'e je Clemente jets je viijnkjayada juu' atse'e nmaattonduva, je'e juu' ve'e je xyajta javyétani ijtp jep libro kujxp joma ve'e javyet y'itta je xyajta pan pan jatye'e joojntykidinup xa'ma kajx.

⁴ Ijtp tse'e mnaajkxoondukjadat je Maja Vintsan kajx. Vaannuvap atse'e jado'k nax jetse'e mxoonduktat. ⁵ Va'an tse'e je jayu anañujoma dunujavada vintso ve'e oy jayu mnapyamjada. Tamji ve'e je Maja Vintsan. ⁶ Ni tia ve'e xkavinmaydat, ñojk'oye'e, pan ti ve'e toojnjup kojtsjup, tsapkotsta, jetse'e je Nte'yam juu' x'amotudat, vaajnjikaxta nujom je Nte'yam je kukojtsun maat. ⁷ Ku ve'e ve'em xtonda, van'it tse'e je Nte'yam mmo'ojadat je y'oy joot, juu' ve'e dujaa'knunmajip jets ka'a ve'e juu' ve'e je jayu vyinmotudup, to'k viijn tse'e y'itut je mja'vinda jets je mvinma'yunda je Cristo Jesús maat.

"Payo'oyda nujom juu' ve'e oy"

⁸ Utsta ajchta utsta tsa'ada, juu'ts atse'e nkojtskukajxinup, je'ets je'e ve'e jetse'e xpayo'oydat nujom juu' ve'e tyuvam, nujom juu' ve'e vyinmajtsjup jetse'e yakv-intsa'agat, nujom juu' ve'e duyaknukexnatajkip je tuv jayuvin je tuv joojntykin, nujom juu' ve'e va'ajts, nujom juu' ve'e duyakjéjip je tsojkun, jets nujom juu' ve'e yak'oyja'vip. Payo'oyda nujom juu' ve'e oy jets juu' ve'e vyinmajtsjup jetse'e yak'oñukótsat.

⁹ Je'e tse'e tonda juu' ats miitse'e ntuk'ixtu, juu' ve'e ntukkatajkidu, juu' ve'e m'amotunajxtu ku atse'e nkajts, jets juu' ve'e mnu'ixvaatstu vintso atse'e juu' ntun. Pan mtoondup tse'e ve'em, ijtnupts je'e ve'e je Nte'yam miits maatta, je'e juu' ve'e je oy joot duyajkp.

Je putajkin juu' ve'e je filiposit jayu tyuknukexxtu je Pablo

¹⁰ Ooy atse'e ntunxoonduk je Maja Vintsan kajx kuxe'e ats miits xjaa'myejtstinuva; ka je'epts atse'e ntijp jets xjaa'tyokidinu ats miitse'e, je'e ve'e kuxe'e mka'o'yixjidi jets atse'e kuxputajkidi. ¹¹ Ka'ats atse'e ve'em nva'añ kuxe'e ats juu' xka'ijtja, kux yuj atse'e jets atse'e ntukjotkada'aky juu' atse'e n'ixp njayejpp. ¹² Nnuja'vip atse'e vintso ve'e juu'

y'it kya'it. Ixtañts atse'e njayep pan ku'ux atse'e n'it uk pan ayooj atse'e n'it, pan n'ixp njayejpp atse'e ooy juu' uk pan vin'it atse'e juu' xka'ijtja. ¹³ Nujom xa atse'e juu' x'o'yixju kux je Cristo atse'e xmakkinmooy. ¹⁴ Qyam tse'e vye'ema, oyts miitse'e xtoondi ku atse'e je putajkin xkejxjidi ku atse'e yaja ntsaachpaa'ty.

¹⁵ Nay ve'empa tse'e, filíposit jáyuda, ku ats miitse'e ntukmukojs'tukvaandi je oy kats je oy ayook jets ku atse'e ntsaa'n jem macedóniait y'it jootm, ax xnujávada jo'n, miitsjits je'e ve'eda juu' atse'e je putajkin xmooydu. ¹⁶ Kux namvaat atse'e jem tesalónicait kyajpun kajxm nve'na, xtuk'akejxiduts ats miitse'e ka to'k náxap vinxup atse'e juu' xka'ijtji. ¹⁷ Ax ka je'epts atse'e n'ixtip jets ats miitse'e juu' xmo'odat, je'e ve'e jetse'e ñuyókat je o'yin juu' ve'e mjayejptup jem je Nte'yam vyinkojkm. ¹⁸ Njayejpp xa atse'e nuyojk, ka'a atse'e xkatih'ijtja. Je putajkin juu' ats miitse'e xtuknukejxtu ya Epafrodito maat, jémani tse'e tyunjajtjini. Ve'emts ya'a ve'e ya putajkin ax jo'n je yax juu' ve'e xoo'kp pa'ajk jetse'e je Nte'yam du'oyjava. ¹⁹ Ax ats je nNte'yam tse'e mmo'ojadap nujom pan ti ve'e mka'ijtuxjudup. Ve'em tse'e dutónut je Jesucristo kajx, ve'em ax jo'n ooy je majin je jaanchin dutunjayep. ²⁰ ¡Yakmaja yakjaancha tse'e y'ijtnit xa'ma kajx uu'm je nNte'yamamda, juu' ve'e nTee'imdup! Amén.

Ku je Pablo máyam je Dios dukejx

²¹ Je Maja Vintsán Jesucristo kajx atse'e máyam je Dios ntuknukexta anañujoma pan pan jatye'e ijttup je Nte'yam je jyayu. Ya utsta ya ajchta juu' ve'e ijttup ats maat, ya'a tse'e máyam je Dios mtuknukejxjuduva. ²² Nujom je Nte'yam je jyayu juu' ve'e yaja ijttup, vinkopk pan pan jatye'e jem je yakkutojkpa César tyak'am, je'e tse'e máyam je Dios mtuknukejxjuduvap.

²³ Je nMaja Vintsánamda Jesucristots miitse'e anañujoma mkunoo'kxjadap.

Ya'a tse'e je nak juu' ve'e je Pablo tyuknuja'yi je jaanchja'vivatajk jep Colosas

¹ Atse'e je Pablo, je Nte'yam atse'e xvinkoon jets atse'e je Jesucristo je kyukátsiva n'ítut. Ats maat je n'útsamda je n'ajchamda Timoteo, ² máyam aatse'e je Dios ntuknukexta je Nte'yam je jyayu juu' ve'e nay'amojkudup jem colósasit kyajpun kajxm. Mtoondupe'e juu' ve'e pyaatyp y'akeeguiip kuxe'e to'k muk m'itta je Cristo maat. Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'imdup, je'e tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijttinit je y'oy joot maat.

Ku je Pablo dunutsapkojtsti je jaanchja'vivatajk.

³ Ku aats miitse'e nnutsapkotsta, xa'ma kajxts aatse'e nkukajtsja je Nte'yam, je nMaja Vintsánamda Jesucristo je Tyee', ⁴ nkukojsjipts aats je'e ve'e kuxe'e je kats nmotu vintso ve'e je Cristo Jesús xjaanchjávada jets vintso ve'e xtsoktu nujom je Nte'yam je jyayu. ⁵ Je'e kajx tse'e ve'em xtonda kux m'a'íxtupe'e je o'yin jem tsapjootm. M'amotunajxtuts miits ya'a ve'e ku ve'e myakvaajnidi je ayook juu' ve'e tyúvam, ⁶ je oy kats je oy ayook juu' ve'e mnuje'yjudu jets juu' kajxe'e jyeja je y'oy je'e. Ya ayook tse'e va'kxk'ataatsp jetse'e myakkpajk'atu'uts to'k it to'k naxviijn, ve'em ax jo'n jyajt'ukvaajñ miits maatta ku ve'e x'amotunajxti vintso ve'e je Nte'yam je jayu je maa'yun dutuujnja jetse'e xnuja'vidi jets tyúvam je'e ve'e je ayook. Ax uxyam paat tse'e ve'em jyaty miits maatta. ⁷ Mva'nuxjudu tse'e ya ayook je Epafra, je'e juu' aatse'e ooy ntuntsajkp jets aatse'e nmaattún, to'k je'e ve'e je Cristo je myutoompa je myupajkpa juu' ve'e dukutyoomp je toonk juu' ve'e yaktukkatajki miits je m'o'yin kajxta. ⁸ Je'e xa aatse'e xtuknuja'vi vintso ve'e xyaknukexnatákada je tsojkun juu' ve'e je Espíritu Santo pyaam jem mja'vin kajxmda.

⁹ Je'e kajx tse'e, van'it paatani ku aatse'e je kats nmotu vintso ve'e xjaanchjávada je Jesucristo, ijtpsts aats miitse'e nnutsapkotsta, je'ets aatse'e je Nte'yam n'amotup jets oye'e mtuknujávadat juu' je'e ve'e chajkp. Ve'emts ya'a ve'e dutónut nujom je vijin je kejun kajx jets nujom je vinmótuvín kajx juu' ve'e yajkyp je Espíritu Santo. ¹⁰ Ve'emts aatse'e n'amotu jetse'e mjoojntykadat vintso ve'e je Maja Vintsán dunumájat dunujaanchat jetse'e du'oyjávát nujom juu' ve'e mtoondup mkojtstup, ve'em vintso ve'e ñuyojki'ata'atsut nujom je y'oy je'e miits kajxta jetse'e nuyojk oy x'ixai'ata'atstat je Nte'yam. ¹¹ N'amotupts aats je'e ve'e, ve'em ax jo'n ooy je majin dutunjayep, jetse'e myakmakpákjadat je myakkin maat, ve'em tse'e mkanoo'kxat jetse'e ijtp xtóndat je y'oy je'e, ¹² xoonduk joot tse'e je kukojsun xmo'odat je Dios Tee', juu' ve'e je maa'yun mto'nuxjudu jetse'e ve'em y'oya jetse'e xtukmaatjajápta je jyayu nujom je y'oy je'e juu' ve'e mtukmutsojkjudup, ve'em tse'e m'íttat ax jo'n je jayu juu' ve'e yo'ydup jeja ajajtk it jaat. ¹³ Ku ve'e n'ijtumdi ax jo'n je jayu juu' ve'e yo'ydup jeja akoo'ts it jaat, van'it tse'e je Nte'yam xyakpítsumumdi jem je Satanás y'am kya'm jetse'e xpa'mumdi jem je Nte'yam je y'ónuk y'am kya'm, juu' ve'e ooy tyuntsajkp, ¹⁴ je'e pane'e je y'oo'kun kajx xyakta'numdu naspaka, xtokinmee'kxumduts uu'm je'e ve'e.

Oy joot tse'e n'ijtumda je Nte'yam maat kuxe'e je Cristo xku'oo'kimdi

¹⁵ To'kji xa ve'e je Cristo, je'e tse'e dunumájip jets ka'a ve'e ti jaty juu' ve'e yakpaam, ja'a tse'e duyaknukexnatajki je Nte'yam, juu' ve'e kayak'ixp. ¹⁶ Je Cristo maat tse'e je Nte'yam dupamkujkx nujom juu' jatye'e ijtp jem tsapjootm jets yaja naxviijmpa, ve'em juu' ve'e kayak'ixp jets ve'em juu' ve'e yak'ixp, juu' ve'e yakkutojktup jets juu' ve'e dunuvintsánidup, juu' ve'e dunuvinténidup jets juu' ve'e duka'midup. Je Cristo maat jets je Cristo je myajin kajx tse'e je Nte'yam nujom juu' jaty dupamkujx. ¹⁷ Ijtpamts je'e ve'e je Cristo ka'anume'e juu' jaty choo'nduk vye'na. Je Cristo tse'e nujom juu' jaty duyak'ijtp. ¹⁸ Je'e tse'e dunukuvajkip je jaanchja'vivatajk, ve'em tse'e y'it je'e maatta

ax jo'n to'k ni'kx to'k kopk kuy'ijtti. ¹⁹ Y'oyja'vi tse'e je Nte'yam jetse'e je Cristo y'it nay vanxupyjyam ax jo'n viinm je Dios Tee'. ²⁰ Ja Nte'yam tse'e dunupaajmtki jetse'e dumaatnamyujot'o'yijinit nujom juu' jaty, ve'em juu' ve'e yaja naxviijn jets juu' ve'e jem tsajootm, ve'em tse'e oy joot duyaktaajñ ja'a kajx ku ve'e je Cristo y'uk'aa'k jem cruz kajxm.

²¹ Mmujékumidup xa miitse'e y'ijit je Nte'yam jetse'e xtso'oxpajkti ja'a kajx ku ve'e xtonda xkotsta y'ijit je kyo'oy ja'a; ²² ax uxyam, je Nte'yamts miitse'e tummujot'o'yijidini je oo'kun kajx juu' ve'e je Cristo yaknajx jem cruz kajxm. Ve'emts je'e ve'e dutuujn jetse'e mpaajmjidinit jem je'e vyinkojkm va'ajts aaj va'ajts joot jets ka tokin maatap, ²³ je'e ve'e ku ve'e makk aaj makk joot mnaajk'itjada to'k muk je Cristo Jesús maat, ve'em ax jo'n je kup je y'aa'ts makk yak'ijtju ku ve'e kyaaktáka, jetse'e xkamaso'oktat je y'oy je'e juu' ve'e m'a'ixtup ja'a kajx ku ve'e xkuvajkti je oy kats je oy ayook juu' ve'e m'amotunajxtu. Ya oy kats ya oy ayookts je'e ve'e juu' ve'e to'k it to'k naaxviijn yaktukka'amaayp jets juu kajx atse'e nyakpuujm jets atse'e ntukka'amaayvat.

Ja Nte'yame'e dupaam je Pablo jetse'e duputákat je jaanchja'vivatajka

²⁴ Ax xoojntkpts atse'e uxyam je'e kajx ku ats miitse'e nkutsaachpaadada. Kux ku atse'e ntsaachpaa'ty jetse'e oy tyaandinit je Nte'yam maat je Cristo je jyayu, ve'emts atse'e ntun ax jo'n je Cristo ku ve'e je jyayu dukutsaachpaadi, ²⁵ je'eda juu' atse'e nmutoondup nmupajktup je'e kajx ku atse'e je Nte'yam xtukkatajki ya toonk, ats miitse'e pu'uk avaada nvaajnjadat je'e je y'ayook. ²⁶ Ka'a tse'e je jayu ya ayook dunuja'vidi juup xup, uxya námnum tse'e je Nte'aym dutuknujava je jyayu, ²⁷ ja'a tse'e dunupaajmtki jetse'e dunujáavadat je maja maa'yun juu' ve'e kayaknuja'vip y'ijit jetse'e uxyam dutuujnja anañujoma je jayu. Ax je'e juu' ve'e kayaknuja'vip y'ijit, ya'ats je'e ve'e: Je Cristo ve'e ijtp jem mja'vin kajxmda, ve'emts miitse'e je Nte'yam xtukmaatjajejptinit je myajin. ²⁸ Je Cristo jye'ets je'e ve'e juu' aatse'e je jayu nvaajnjp jets aatse'e je jayu nkojtsvij, nujom aatse'e je jayu ntuk'ixta jetse'e ve'em oy dvinmótudat juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ve'em tse'e y'ijttinit jem je Nte'yam vyinkojkm oy, va'ajts, jets to'k muk je Cristo maat. ²⁹ Ve'emts ats ya'a ve'e ntun pan joma vaat atse'e x'o'yixju je makkim kajx juu' atse'e je Cristo ooy xtunmooyp.

2

¹ Ntsajkp atse'e jetse'e xnujáavadat jets ooy ats miitse'e ntunnutsapkotsta, nay ve'empa je'eda pan pan jatye'e jem Laodicea jets pan pan jaty atse'e viinm xka'ixada. ² Ntsojkpapts atse'e jetse'e mjot'amájadat jetse'e to'k jado'k mnachókjadat jetse'e oy xnujáavadat juu' ve'e kayaknuja'vip y'ijit, je'ets je'e ve'e je Cristo jye'e. ³ Je Cristo kajx tse'e yaknujava nujom je Nte'yam je vyijin je kyejun jets je ñuja'vin. ⁴ Ve'emts ats miits ya'a ve'e nvaajnjada jetse'e ni pana mkavin'aa'njadat maat je tsújit kats. ⁵ Oyam atse'e nka'it miits maatta, jem tse'e ats ya njoot ya nja'vin miits maatta. Xoojntkpts atse'e kuxe'e ats nmujava jets oy yakxone'e mnaajk'itjada jets makk aaj makk joot'e je Cristo xjaanchjávada. ⁶ Je'e kajx tse'e, ve'em ax jo'n xkuvajkti jem mja'vin kajxmda je Maja Vintsán Cristo Jesús, jaa'kjoojntykadats miitse'e to'k muk je'e maat. ⁷ Ve'em ax jo'n je kup je y'aats yak'itju makk, ve'empa tse'e dutsak jetse'e makk mnaajk'itjadat to'k muk je Jesucristo maat. Yakmakkpajk'ata'atsta je mjootta je mja'vinda je'e kajx ku je'e ve'e xjaanchjávada, ve'em ax jo'n myaktuk'ixti; ooy tse'e xtunkukojsjadat je Nte'yam kuxe'e je maa'yun mto'nuxjada.

Je Cristo kajxts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp

⁸ Ka'a tse'e mnamyaso'okjadat jetse'e myakviijnkvóvdat ku ve'e myakvin'aa'nuva'andat maat je ixpajkun juu' ve'e ka tívap jetse'e kyatún. Ka

je Criistovap je'e ve'e duyakjeji je ixpajkun juu' ve'e tyuk'ixtup, je jujpit jayu je ñupaamdukada je'e ve'e jets je ko'oy costumbre juu' ve'e ijtp yaja naxviijn.

⁹ Ka'a tse'e pan mvin'aa'njadat, je Cristo ve'e jayuvimpijt, je Nte'yam je'e ve'e nay vanxúpjyam ax jo'n viinm je Dios Tee'. ¹⁰ Ax miitsta, je Cristo kajx tse'e xjayepta nujom juu jatye'e je Nte'yam mtukmutsojkdudup kuxe'e m'itta to'k muk je Cristo maat, juu' ve'e duka'mip nujom pan pan jatye'e yakkutojktup jets pan pan jatye'e dunumájidup. ¹¹ Nay ve'empa tse'e, kuxe'e to'k muk m'itta je Cristo maat, je ixta'nun tse'e mjayejptup juu' ve'e jyayejptup je Nte'yam je jyayu. Ka je ixta'nunapts je'e ve'e juu' ve'e je israeejlit jayu ñi'kxmidup kyojmidup, je ixta'nun je'e ve'e juu' ve'e je Cristo mpa'muxjudu jem mja'vin kajxmda, ve'em tse'e xkoo'ktoondinit je m'avintsó vinma'yunda. ¹² Ku ve'e mnapejtti, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je Cristo kuxmaatnaxtajkidini jets ax jo'n je'e ve'e kuxmaatjoojntykpajktiniva je'e kajx ku ve'e xjaanchjávada jets ooye'e je Nte'yam je makkin dutunjayep, je'e pane'e je myakkin kajx je Cristo duyakjoojntykpajknuva ku ve'e y'uk'aa'k. ¹³ Je oo'kpa jo'n tse'e m'ijtti je mtokin kajxta jets kuxe'e mkayakpaajmjada vye'na jem mja'vin kajxmda je ixta'nun. Ax je Nte'yam tse'e mmoojyjudu je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp je Cristo maat, je Nte'yam tse'e xtokinmee'kxumdinu. ¹⁴ Nujom je tokin juu' uu'me'e kunkuvejtumda, ve'em xa je'e ve'e ax jo'n javyétani kuy'ijit jem nak kajxm jetse'e je Nte'yam je nak kudumajvojppajtnei jem je Cristo cryuuz kajxm, je Cristo tse'e dukujejt je tokin juu' uu'me'e kunkuvejtumdi. ¹⁵ Ku ve'e je Crsito y'uk'aa'k jem cruz kajxm, yakvintókits je'e ve'e je ko'oyjáyuvapta jets pan pan jatye'e je ka óyap dutoondup juu' ve'e yakkutojktup jem poj jootm, ve'em tse'e dutuujn ax jo'n je jayu y'atso'oxtún jetse'e myaada'aky, van'it tse'e dutsum juu' ve'e yakvintóki jetse'e duyaknujx jeja je numay jayu vyinkujk, ve'em tse'e cho'otyóndat ku ve'e je numay jayu du'ixtat jets ta ve'e vyintókida.

Ixtadats je tsapjootmit je'e

¹⁶ Je'e kajx tse'e, ka'a tse'e nvaat pan mtuktokimpayo'oyjadat pan ti ve'e mkaaydup m'ooktup uk pan ti xaaj ve'e m'amaa'yidup, ni je nam po'oa, ni je poo'kxtkun xaaja. ¹⁷ Juu' jatye'e pyavaandup, je'ejyji tse'e toomp y'ijit ku ve'e je Crsito kyamina vye'na, ka'a tse'e uxnyam y'uktoonni. ¹⁸ Ka'a tse'e xmajapámdat pan pan jatye'e vaandup jets jepe'e tokin jaatp m'itta kuxe'e xkatonda juu' ve'e tyijitup jets je'e ve'e duyaknuke'xnatajkip jets mjayejptupe'e je nuu'k aaj je nuu'k joot, vaandup tse'e jets vinkopke'e jetse'e je angelestajk yakvinjávát yakvintsa'agat. Tyijitup xa ve'e jets yak'ixjudu ve'e juu'; ax je'e tse'e yakvinkópkidup. Namyájjidup tse'e kux jyayejptupe'e je vinma'yun juu' ve'e je jayu jyayejptup juu' ve'e dumaatnjavtyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e. ¹⁹ Ka'a tse'e to'k muk y'itta je Cristo maat, je'e juu' ve'e ijtp ve'em ax jo'n je ni'kx je kopk je kyuvajk. Ve'em ax jo'n je ee'm makn duyak'it jetse'e ñavyuu'nju to'k je ni'kx je kopk joma ve'e je pajk ñamyukju, ve'em tse'e n'ijtumda to'k muk je Crsito maat, ve'em tse'e nmakkpajk'ataatsumda to'k muk je'e maat ax jo'n je Nte'yam dutsak. ²⁰ Kux ve'em miitse'e m'itta ax jo'n kum'oo'kti je Criso maat, ztyajx tse'e jep je'e kya'm pya'tkup mnapyámjada juu ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e?, ve'em ax jo'n je'e ve'e kuxjaa'kmaatnavyaa'njidi. ²¹ Ax ve'emts je'e ve'e je pyava'nunda: "Ka'a tsee ya'a xtónut, ka'a tse'e ya'a xja'kxut, ka'a tse'e ya'a xnuxájat." ²² Je jayu xa ve'e dumutaayvaattu ya ixpajkun. Juu' ve'e tyumpavaandup jets ka'a ve'e yakkáyut yakja'kxut, je Nte'yamts je'e ve'e dupaamp jetse'e vyintókiyut ku ve'e yakkay yakju'kx. ²³ Ve'em ya'a ve'e kye'ex jets oy ya'a ve'e ku ve'e yaktún ax jo'n dutumpava'anda, je'e ku ve'e dutonda vintso ve'e dutijta jetse'e je Nte'yam yakvinjava yakvintsa'aga; nuu'k aaj nuu'k joot tse'e jyanatyijjada, jetse'e vya'anda jets nuyojk oye'e je Nte'yam yakmutún yakmupuk ku ve'e je jayu je ñi'kx je kyopk duyaktsaachpaa'ty. Ax ni vinxúpats ya'a ve'e je jayu kyaputákaja jetse'e du'amaadaagat je kyo'oy je'e juu' ve'e chojktup je y'avintsó vinma'yun kajxta.

3

¹ Je'e kajx tse'e kuxe'e m'itta ax jo'n je Cristo kuxmaatjoojntykpahtinuva, íxtada tse'e je tsajootmit je'e, jem joma ve'e je Cristo chuuna jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi. ² Je'e tse'e mvinmáydap juu' jatye'e jem tsapjootm, ka je'epe'e juu' ve'e yaja naxviijn. ³ M'ijttup xa ve'e ax jo'n je Cristo kuxmaat'oo'kti. Je joojntykin juu' ve'e mjayejptup, mjayejptupts miits je'e ve'e kuxe'e to'k muk m'itta je Cristo maat, je'e juu' ve'e ijtp joma ve'e je Nte'yam y'it. ⁴ Ax ku tse'e je Cristo myiinnuvat, je'e pan kajxe'e xtukmaatjayépta ya joojntykin, je'e maatpa tse'e m'ijttinit jetse'e xtukmaatjayejptinit je myajin.

Ka'a tse'e ve'em n'ukjoojntyimdinit ax jo'n n'oojntykimda y'ijt

⁵ Ax je'e kajx tse'e vinkopk jetse'e xyakkutókinidinit je naxviijnit je kyo'oy je'e juu' ve'e mjayejptup jem mja'vin kajxmda. Ax je naxviijnit je kyo'oy je'e, je'ets je'e ve'e ku ve'e je jayu je kats dutukmaatjayépta je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyayejptup, ku ve'e dutonda juu' ve'e ka óyap ka va'ajtsap, ku ve'e duyaktonda je y'avintsó vinma'yunda, ku ve'e dutsokta juu' jatye'e ka óyap, jets ku ve'e juu' dunas'ayóvada. Kux je'e juu' ve'e ti dunas'ayo'vip, ka'ats je'e ve'e je Nte'yam dvinjava dvintsa'aga, vyinja'vip vyintsá'kipts je'e ve'e juu' ve'e je jayu y'ixp jyajejpp. ⁶ Ya'a kajx tse'e je Nte'yam duyaktsaachpaa'tut je'e pan pan jatye'e kakatsupajkjudup. ⁷ Ax ve'emts miitse'e mjoojntykada mnaxviijnada y'ijt. ⁸ Ax uxyam, ve'em tse'e dutsojkpa jets ya'a ve'e xmasooktinit: je jot'a'nun, je ejkun, juu' ve'e duko'oñvinma'yip je myu-jayu, je vinkojtspejtun, je pakojtusun, jets je jomkojtusun je tikkojtusun. ⁹ Ka'a tse'e mnavyin'aa'njadat to'k jado'k, kux mmasooktinu ve'e juu' jatye'e ka óyap mtoondup y'ijt. ¹⁰ Ku ve'e xmasooktini, mton'ukvaandinu tse'e ax jo'n dupaa'ty du'akeega maat je nam jáyuvín juu' ve'e je Nte'yam pyaam jetse'e mmoojyjidi, je'e tse'e je Nte'yam yakvimpitp jetse y'ijtnit ax jo'n viinm. Ve'em tse'e dutónut van'it paat ku ve'e je Nte'yam oy x'ixaidinit. ¹¹ Ka'a xa ve'e tii pan israeejlit jayu uu'me'eda uk pan pan jatye'e ka je'epta, pan nni'kxmimdup nkojmimdupe'e je ixta'nun uk pan ka'a, pan jékumit jayu ve'e n'ijtumda uk pan pan jatye'e dukatinuja'vidup, pan joyutoompa jayu ve'e n'ijtumda uk pan naspaka jayu. Je'e ve'e vinkopk jese'e je jayu to'k muk y'it je Cristo maat, juu' ve'e nujom dunumajikajxp.

¹² Kux je Nte'yame'e mvinkoojnjudu jetse'e m'ijtnit je jyayu jetse'e mtsókjada, je'e kajx tse'e dutsak jets ya'a ve'e xjayejptinit, ve'em ax jo'n ya'a maat kumnatyukxo'xjidi: je tukmó'tun, je oy jáyuvín, je nuu'k aaj je nuu'k joot, jets ku ve'e juu' jaty yak-mutenikux. ¹³ Pan jep xa ve'e pan ti ve'e mnatyuknu'aa'nijidup, namyuténixjada tse'e to'k jado'k jets namyee'kxuxjada je mtokin vimpit atuj. Ve'em ax jo'n je Crsito mtokinmee'kxjidi, nay ve'empats miitse'e mnatyokinmee'kxjuduvat to'k jado'k. ¹⁴ Ax juu' tse'e dunuvinkopkikajxp, je'ets je'e ve'e jetse'e je tsojkun xjayéptat. Kux ku xa ve'e je jayu je tsojkun dujayep, to'k muk tse'e juu' jaty y'it tsoj yakxón, ve'em ax jo'n dupaa'ty du'akeega. ¹⁵ Yak'itta jem mja'vin kajxmda je Cristo je y'oy joot jetse'e myakkutojkuxjadat. Kux ya oy joot kajxe'e je Nte'yam myaaxuxjidi jetse'e to'k muk m'ijttinit, ve'em ax jo'n to'k ni'kx to'k kopk kum'ijtti. Ijtp tse'e Nte'yam xkukojtsjadat. ¹⁶ Qoye'e xtunyak'íttat je Cristo je kyats je y'ayook jem mja'vin kajxmda. Natyuk'íxjada juu' ve'e je Nte'yam chajkp jets nakyojtsvijjada to'k jado'k nujom je vijin je kejún maat. Avda je salmos, je himnos, jets je uv juu' ve'e je Nte'yam duyakmájp duyakjaanchip. ¹⁷ Pan ti jatye'e mtoondup mkojtstup, nujom tse'e xtóndat xkótstat je Maja Vintsán Jesús kajx, jetse'e je kukojtusun xmo'odat je Nte'yam je'e kajx.

Vintsó dvinmachju jetse'e je jaanchja'vivatajk jyojntykadat maat je myujayu

¹⁸ Ta'axtajkta, napyámjada jep je mnuyaa'y kya'p pya'tkupta, kux ve'eme'e dupaa'ty du'akeega ku ve'e je jayu to'k muk y'it je Maja Vintsán maat. ¹⁹ Yaa'tyajkta, tsokta je mnuda'axta, ka'a tse'e xmujotma'attat. ²⁰ Pi'k ónukta, katsapakta je

mtee'da je mtaakta, kux ve'eme'e je Maja Vintsán du'oyjava. ²¹ Onuk tee'da, ka'a tse'e je m'ónukta xyakjotma'attat, kux ku ve'e dukoo'ktoondinit je y'oy je'e. ²² Mutoompatajka, katsapakta je mvintsanda juu' ve'e yaja naxviijn nujom pan ti jatye'e mtukpavaajnjudup, ka van'ítjape'e ku ve'e m'íxjada jetse'e ve'em oy jeja je'e vyinkujk mtanuva'anda, to'k aaj to'k joot'e xkatsapáktat je'e kajx ku ve'e je Nte'yam xvintsa'agada. ²³ Pan ti ve'e mtoondup, to'k aaj to'k joot tse'e xtóndat, ve'em ax jo'n je Maja Vintsán dutsak, ka je'e kajxape'e ku ve'e je jayu ve'em dutsokta, ²⁴ kux mnuja'vidup xa ve'e jets mmo'ojadape'e je o'yin je Maja Vintsán. Mmutoondup mmupajktup xa miitse'e je Jesucristo. ²⁵ Ax je'e pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka oyap, tukkuvétjadaps je'e ve'e je Nte'yam. Je Nte'yam, ka'ats je'e ve'e je jayu duviijn'íx, myooynupts je'e ve'e je tsaachpaatun pan pan jatye'e je kyoy je'e tudutonda.

4

¹ Yaktoompa tujka, tonda ax jo'n dupaa'ty du'akeega maat je mtoompada. Jaa'myétsta jets jeme'e to'k juu' ve'e ijtp jem tsapjootm, ax jep tse'e je'e kya'p pya'tkup m'itta.

² Ijtp tse'e mtsapkótstat, viji kej tse'e mnaajk'ítjadat jetse'e je kukojsun je Nte'yam xmo'odat. ³ Nutsapkojtstuva aats, ve'emts aatse'e je Nte'yam je too' xyak'avaatsjat vintso aatse'e ntukka'amáyut je oy kats je oy ayook, juu' ve'e kayaknuja'vip yijt, je'e je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajña je Cristo jye'e. Je'e kajxts atse'e yap poxuntujkp n'it.

⁴ Nutsapkotsta ats to'k aaj jets atse'e ya oy kats ya ayook je jayu va'ajts nvaajnjadat, ve'em ax jo'n chakju.

⁵ Viji kej tse'e juu' xtóndat xkótstat je'e maat pan pan jatye'e dukajaanchja'vidup je Jesucristo, xa'ma kajx tse'e xtóndat xkótstat jetse'e dujaanchjavadat. ⁶ Kotsta tse'e juu' ve'e duyaknuke'xnatajkip je m'oy jáyuvinda jetse'e je jayu dutuk'óyadat, ve'em tse'e xnujavadat vintso ve'e to'k jado'k x'atso'vumpíttat, ve'em ax jo'n dupaa'ty du'akeega.

Ku je Pablo máyam je Dios dukejx

⁷ Ya n'útsamda ya n'ajchamda Tíquico, juu' ve'e ooy ntuntsojkmudup jets atse'e oy ntukmaatmutún ntukmaatmupúk je Maja Vintsán, ya'a tse'e mva'nuxjadap pan vintso atse'e uxyam n'it. ⁸ Je'e kajx ats miits ya'a ve'e ntuknukexta jetse'e xnujavadat vintso aatse'e uxyam n'it, jetse'e mjot'amájadat. ⁹ Mya'adivape'e ya Onésimo ya uts ya ajch juu' ve'e ooy ntuntsojkmudupap jetse'e oy juu' jaty dutún dukats, ya'a juu' ve'e ijtp nuto'kta miits, mva'nuxjadaps ya'a ve'eda nujom juu' jatye'e yaja toojnup kojtsjup.

¹⁰ Máyame'e je Dios mkejxuxjada ya Aristarco, ats ya nmupoxuntakjayu. Máyame'e je Dios mkejxuxjuduva je Marcos, je Bernabé je myugo'ok. Ta tse'e myakvaajnjada jets pan najkxpe'e mku'íxjada je Marcos, kuvakta tse'e tsoj yakxón. ¹¹ Máyame'e je Dios mkejxuxjuduva je Jesús juu' ve'e Justo duxaajiva. Ya'ajyjida xa je'e ve'e je israeejlit jayu juu' atse'e je jayu ntukmaatvaajnjidup vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, xyakjot'amájidupts ats je'e ve'e. ¹² Máyame'e je Dios mkejxuxjada je Epafras, jado'k je'e ve'e juu' ve'e nuto'kta miits jetse'e je Jesucristo dumutún dumupúk. Ijtp tse'e to'k aaj to'k joot mnutsapkótsjada, ve'em tse'e je Nte'yam du'amotu jetse'e makk m'ijttinit to'k muk je Jesucristo maat jetse'e oy xnujavadat juu' ve'e je Nte'yam chajkp. ¹³ Ats tse'e je tuvakojsun mpuump vintso ve'e je Epafras ooy mtunnutsapkótsjada, nay ve'empa je'eda pan pan jatye'e ijttup jem laodicéait jets hierápolisit kyajpun kajxmda. ¹⁴ Máyame'e je Dios mkajxuxjuduva je Lucas, je tso'yiva juu' ve'e ooy ntuntsojkmudup, jets je Demas.

¹⁵ Máyame'e to'k aaj je Dios xmo'odat je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada juu' ve'e ijttup jem Laodicea. Máyame'e to'k aaj je Dios xmooyduvat je Ninfas jets je jaanchja'vivatajk juu' ve'e nay'amojkijidup jem tyak'am. ¹⁶ Ku ve'e xkojtskajxtat ya nak, kéxtats jetse'e yakkojtspat joma ve'e je jaanchja'viva tujk ñay'amókajada jem Laodicea,

kojtstuvats miitse'e je nak juu' ats je'e ve'e ntuknuja'yidu. ¹⁷ Jidu'um tse'e xnaajmadat je Arquipo: "Tun'ixu jetse'e xkutyónput je toonk juu' ve'e je Maja Vintsán mmooyju."

¹⁸ Ats, je Pablo, nka'mam ats miitse'e ntuknujáyada ya máyam je Dios. Jaa'myétstats jets yap atse'e poxuntujkp. Je Nte'yam tse'e mkunoo'kxjadap.

Ya'a tse'e je muto'k nak juu' ve'e je Pablo tyuknuja'yi je jaanchja'vivatajk jep Tesalónica

¹ Atse'e je Pablo, maat je Silas jets je Timoteo, máyam aatse'e je Dios ntuknukexta je jaanchja'vivatajk juu' ve'e nay'amojkijidup jem tesalónicait kyajpun kajxm. M'ijttupe'e jem je Dios Tee' jets je Maja Vintsán Jesucristo jya'vin kajxmda. Je'e tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijttinit je y'oy joot maatta.

Je nu'ixvaatsun juu' ve'e pyaamdu je tesalónicait jáyuda

² Nkukojsjip xa aatse'e je Nte'yam xa'ma kajx anañujoma miits kajxta, nnutsapkojtstupts aats miitse'e ku aatse'e ntsapkats. ³ Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'indup, jéjats aatse'e je'e vyinkujk nxa'majaa'myéts juu' ve'e mtoondup. Ax juu' tse'e mtoondup, je'ets je'e ve'e duyaknuke'xnatajkíp je tsojkun juu' ve'e mjajejptup jets vintso ve'e xjaanchjávada je nMaja Vintsánamda Jesucristo, nay ve'empa vintso ve'e to'k aaj to'k joot x'a'ixta ku ve'e myiinnuvat. ⁴ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ooy xa ve'e je Nte'yam mtuntsókjada, nnuja'vipts aatse'e jets je'e ve'e mvinkoojnjudu. ⁵ Kux ku xa aats miitse'e nvaajnjudi je oy kats je oy ayook, ka'a tse'e nvaajnjudi tun je kats maatji, je Espíritu Santo je myakkin maatpa ve'e, je'e aatse'e xtukvinja'vi jets tyúvam je'e ve'e je ayook juu' ve'e nvaajnjudi. Oy xa ve'e xnujávada vintso aatse'e njáyuva miits je m'o'yin kajxta ku aatse'e n'ijt miits maatta.

⁶ Ax mnu'ixvaatstu tse'e vintso aatse'e juu' ntuujn nkajts, ve'em ax jo'n aatse'e je Maja Vintsán xtukmutsajk; óyame'e je jayu ooy mtunyaktsaachpaatjidi, mkuvajktu tse'e je oy kats je oy ayook je xoojntkun maat juu' ve'e je Espíritu Santo mmooyjudu. ⁷ Ax ve'em tse'e mnu'ixvaatsjidi je jaanchja'vivatajk pan pan jatye'e tsuunidup jem macedóniait y'it jootm jets yaja acáyait y'it jaat. ⁸ Ax ka jémjyap tse'e macedóniait y'it jootm jets ka yaajyap tse'e acáyait y'it jaat yaknujava je Maja Vintsán je kyats je y'ayook, ñuja'viduvap je'e ve'e je jáyuda ooyjoma tsova vintso ve'e je Jesucristo xjaanchjávada. Ka'a tse'e y'ukvinkópkini jets aatse'e juu' nkótsut. ⁹ Je jayu xa ve'e viinm dumaajntyktup vintso aats miitse'e oy yakxón xkuvajkti ku aatse'e n'ijt miits maatta, myaajntyktuva tse'e vintso ve'e xvintsa'ki'atúvidi juu' ve'e ka je Nte'yamap jetse'e xvinja'vi'ukvaandi xvintsa'ki'ukvaandi je joojntyk Nte'yam, juu' ve'e tyúvam. ¹⁰ Nay myaajntyktuvaps je'e ve'e vintso ve'e x'a'ixta je Nte'yam je y'Onuk ku ve'e choo'nut jem tsapjootm jetse'e kyadaaknit. Je Jesuusts je'e ve'e, je'e juu' ve'e je Nte'yam yakjoojntykpajknua ku ve'e y'uk'aa'k jetse'e xtuknuvaatsumda je mak tsaachpaatun juu' ve'e miimp.

2

Juu' ve'e je Pablo tyoon jep Tesalónica

¹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, mnuja'vidinup xa ve'e jets ka koojyap aatse'e n'ijt miits maatta. ² Oyam aatse'e je jayu xyaktsaachpaaty jem filíposit kyajpun kajxm jets aatse'e jem nyakjomtuujn nyaktituuujn, ax jo'n xnujávada jo'n, ku aatse'e nje'y joma ve'e miitsta, je Nte'yamts aatse'e je makkin xmooy jets aats miitse'e jeja numay tso'oxpajkpa akujk nvaajnjudi je oy kats je oy ayook. ³ Oy xa aatse'e nnujava jets tyúvam je'e ve'e juu' ve'e nvaajnjudi, ka'a aatse'e juu' nkats je ko'oy joot maat ukpu juu' aatse'e je jayu ntukvin'uu'mp. ⁴ Je Nte'yam aatse'e xtukkatajki ya oy kats ya oy ayook kux y'ixp je'e ve'e jets ntuump aatse'e juu' je'e ve'e chajkp. Ka ve'emaps aatse'e je jayu ntuk'ix jetse'e je jayu du'oyjávat juu' aatse'e ntuump nkajts, ve'eme'e ax jo'n je Nte'yam du'oyjávat, je'e pane'e aats ya nja'vin ya nvinma'yun dutuk'ixnajxp. ⁵ Ax jo'n xnujávada jo'n, ka'a xa aats miitse'e nvintaayidi nvinxoonidi ku ve'e nvaajnjudi je Nte'yam je y'ayook. Ñuja'vipts

je'e ve'e jets ka'a aatse'e ti nkajts juu' aatse'e ntukmeempákup. ⁶ Ni vin'ita xa aatse'e nka'ixta jets aatse'e je jayu xyakmájat, dumíitsada, dūviijnkJáyuvada. ⁷ Oyam aatse'e xja'o'yixji jets aats miitse'e kun'amótudi je putajkin kuxe'e aats je Cristo je kyukátsiva n'it, ka'ats aatse'e ve'em ntuujn, nuu'k aaj nuu'k joot aatse'e n'ijt miits maatta, ve'em ax jo'n je ónuk taak duyak'anuu'k je y'ónuk. ⁸ Kux ooy aats miitse'e ntuntsokta, je'e kajxts aatse'e nnayja'viji jets ka je'ejyape'e nvaajnjadap je oy kats je oy ayook, nay ve'empa ve'e jetse'e nku'oo'kadat ku aatse'e ve'em ntun. ⁹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, mjaa'myejtstup xa ve'e vintso aatse'e ntuujn mpujk jóvum xaaj jóvum tsooj, ve'emts aatse'e ni pana miits nka'h'atsuux ku aats miitse'e nvaajnjidi je oy kats je oy ayook.

¹⁰ Mnuja'vidinup xa miitse'e, nay ve'empa je Nte'yam, jets pyaatyp y'akeeguij je'e ve'e juu' aatse'e ntoon nkojts jets je va'ajts joot maat aatse'e n'ijt miits maatta. Ka'ats aatse'e pan n'ituma'a jets aatse'e pan xtuktókinat otyía. ¹¹ Mnuja'viduvapts miitse'e vintso ve'e nkojtsmákkidi jets aatse'e nuto'k nuto'k miits nyakjot'amájidi, ve'em ax jo'n je ónuk tee' dutún je y'ónuk. ¹² Nmunoo'kxtktu tse'e jetse'e ve'em mjoojntykadat ax jo'n dūvinmachju jetse'e jyoojntykadat pan pan jatye'e je Nte'yam maat napyaaajmjūdup, je Nte'yam, juu' ve'e myaaxuxjudu jetse'e m'ijttinit jem kyutojkin jootm jets joma ve'e je myajin.

¹³ Nkukojsjivapts aatse'e xa'ma kajx je Nte'yam ya'a kajx. Kux ku xa miitse'e x'amotunajxti je Nte'yam je kyats je y'ayook, ka'a tse'e xkuvajkti ax jo'n je jayu je kyats je y'ayook kuy'ijt jo'n, mkuvajktu ve'e ax jo'n je Nte'yam je kyats je y'ayook, ax je'emts je'e ve'e jye'e. Ax myaayp tse'e kuxe'e xjaanchjávada. ¹⁴ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ku xa ve'e je mmukukajpun myaktsaachpaatjidi, ve'em tse'e mjajttuva ax jo'n jyajtti je Nte'yam je jyayu juu' ve'e jem Judea, juu' ve'e to'k muk ijttup je Cristo Jesús maat, ve'eme'e jyajtti ku ve'e je myu'israeejlit jayu yaktsaachpaatjidi. ¹⁵ Je israeejlit jayu tse'e dukajaanchja'vidu je Maja Vintsán Jesús jetse'e duyakjay'oo'kjidi, ve'em ax jo'n duyak'oo'kti je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, xjomtoonduva xtitoonduvats aatse'e, cho'oxpajktupts je'e ve'e je Nte'yam jets pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. ¹⁶ Kux ku xa aatse'e nmukotsta pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap jetse'e ve'em dūjayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ka'ats aatse'e xyakjajtjava'anda, ve'em tse'e je tyokin duyakma'yi'ata'atsta. Ax ta tse'e tyukje'yjidini je Nte'yam je y'ejkun.

Ku je Pablo duku'ixuvaannuva je jaanchja'vivatajk jep Tesalónica

¹⁷ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ku xa aatse'e ntsoo'nni joma miitse'eda jetse'e je it ñajxy, óyamts aatse'e nka'ijt miits maatta, yam tse'e aats nja'vin kajxm m'ijtti, ooyts aatse'e njatuntsajk jetse'e nku'ixtat. ¹⁸ Janajkxuvaan xa aatse'e, ukpu jyatun'atsjya, je Pablo, may naxts atse'e njanajkxuvaajñ, ax je Satanás tse'e dukaxa'mayak'o'yip. ¹⁹ Miitsts aatse'e ntukxoojntktup jets aatse'e je majin xmo'oda, n'a'ixp xa aatse'e jetse'e n'ijtumdnit jem je Maja Vintsán Jesucristo vyinkojkm ku ve'e myiinnuvat. ²⁰ Miitstats je'e ve'e juu' aatse'e xmooydup je majin jets aatse'e xtukxoondukta.

3

¹ Ax je'e kajx tse'e, ku atse'e nko'o'kmuténini kuxe'e ats nkanujava vye'na pan vintso miitse'e jemda, nnayja'vijuts atse'e jets atse'e ntaajñ jem aténasit kyajpun kajxm ² jets ats miitse'e ntuknukejxti je n'útsamda je n'ajchamda Timoteo. Je'e xa ve'e je Nte'yam dumutoomp dumupajkp jets aatse'e ntukka'amáy je oy kats je oy ayook, nkejxiduts ats je'e ve'e jetse'e mákk aaj mákk joot xjaanchjávadat je Jesucristo, ³ ve'em tse'e ni pana kyavinmama'atut ku ve'e je tsaachpaatun mtukje'yajadat, kux mnuja'vidup xa miitse'e jets xyaktsaachpaatumdape'e je jayu ku ve'e je Cristo mpanajkxumda. ⁴ Ku aatse'e nve'na miits maatta, nvaajnjidu tse'e jets xyaktsaachpaatumdape'e je jayu. Ax ve'em tse'e tyoojnji kyojtsji, ax jo'n xnujávada jo'n. ⁵ Ax je'e kajx tse'e ku atse'e

nkajot'amaji, je'e kajxts ats miitse'e ntuknukejxti je Timoteo, ve'emts aatse'e nnujávát pan vintso miitse'e jem m'itta je mjaanchja'vin kajxta, kux je'e atse'e nvinmaay ku ve'e to'mayji je Satanás kumyakvinmamyatjidi jetse'e ve'em kuvyintoki juu' aatse'e ntoon nkojts.

⁶ Ax ta tse'e je Timoteo vyimpijtnuva, je'ets atse'e xvaajnjip vintso miitse'e jem mnaajk'ítjada je jaanchja'vin maat jets je tsojkun maat, ve'em tse'e vya'añ jets xoonduk aaj xoonduk joot ats miitse'e xxa'majaa'myétsta jets ooy atse'e xtun'ixuva'anda, nay ve'empa ax jo'n ats miitse'e n'ixuvaanduva. ⁷ Ax je'e kajx tse'e, utsta ajchta utsta tsa'ada, óyam aatse'e ntsaachvinmaajy jets aatse'e je jayu xyaktsaachpaaty, jot'amájits aatse'e kux nmuja'vip aatse'e jets to'k aaj to'k joot'e xjaanchjávada je Jesucristo. ⁸ Ooy aatse'e ntunxoonduk kuxe'e to'k aaj to'k joot m'itta je Maja Vintsán maat. ⁹ Ka'a aatse'e mpaa'ty vintso aatse'e je Nte'yam nkukojsjat nujom je xoojntkun kajx juu' aatse'e njajejpp jeja je Nte'yam vyinkujk miits kajxta! ¹⁰ Jóvum xaaj jóvum tsooj aatse'e je Nte'yam nmunoo'kxtuk jets aats miitse'e nku'íxtinuvat jetse'e pu'uk avaada je mjaanchja'vinda y'ítut.

¹¹ Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'imdup, jets je nMaja Vintsánamda Jesucristo, je'e tse'e va'andap jets aats miitse'e najkx nku'íxtinuva. ¹² Je Maja Vintsán tse'e ooy dutunjaa'kyakmáyp dutunjaa'kyakmájap je mtsojkunda juu' ve'e mnayjajejpxjudup to'k jado'k jets anañujoma je jayu maat, ve'em ax jo'n aats miitse'e ntsokta. ¹³ Je Nte'yam tse'e myak'ítjadap to'k aaj to'k joot, va'ajts, jets ka'a ve'e ti tokin maat jem je'e vyinkojkm ku ve'e myiinnuvat je nMaja Vintsánamda Jesús maat nujom pan pan jatye'e jye'eip.

4

Vintso je Nte'yam dutsak jetse'e je jayu jyojntykadat

¹ Uxyam tse'e, utsta ajchta utsta tsa'ada, je Maja Vintsán Jesús kajx xa aats miitse'e nmunoo'kxtukta jetse'e mjoojntykadat ax jo'n aats miitse'e ntuk'ixti, ve'em ax jo'n je Nte'yam dutsak. Ax nuyojk tse'e ve'em xjaa'któndat vintso ve'e ya it ñaxy.

² Mnuja'vidup xa ve'e jets ti aats miitse'e ntukpavaandu je Maja Vintsán Jesús kajx. ³ Juu' xa ve'e je Nte'yam chajkp, ya'ats je'e ve'e: Joojntykada vintso ve'e je Nte'yam yakmaja yakjaancha y'ijtnit. Ka'a tse'e je kats xtukmaatjayéptat je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka pukap mjajejptup, ⁴ to'k jado'ke'e dujayéput je ñuda'ax je va'ajts joot maat jets je vintsa'kin maat. ⁵ Ka'a tse'e je kats xtukmaatjayéptat je yaa'y je ta'ax kux aamp tooye'e jem mja'vin kajxmda jetse'e mnamyaa'ítjadat, ve'em ax jo'n jyátukada pan pan jatye'e je Nte'yam duká'íxada. ⁶ Ni pana ve'e je y'uts je y'ajch dukamutokintónut ukpu dukavin'aa'nút je'e kajx ku ve'e je kats dutukmaatjayép je y'uts je y'ajch je ñuda'ax. Ooy xa ve'e je Maja Vintsán je tsaachpaatun dutumpum ku ve'e ve'em yaktún je ka óyap, ve'em ax jo'n nvaajnjidi jo'n. ⁷ Ka je'ep xa ve'e je Nte'yam xtuknuyaaxjimdu jetse'e njoojntykimdat je ko'oy joot maat, je'e ve'e jetse'e njoojntykimdat je va'ajts joot maat. ⁸ Ax ve'em tse'e, pan pan xa ve'e dukamajapaamp ya pava'nun, ka je jáyuvaps je'e ve'e kyamajapuump, je Nte'yame'e, juu' ve'e xmo'yumdu je y'Espíritu Santo.

⁹ Ax je'e pan vintso ve'e mnachókjadat a'utsta ah'ajchta a'utsta atsa'ada, ka'ats je'e ve'e vyinkopka jetse'e ti ntuknujáyadat, kux viinme'e je Nte'yam mtuk'íxjada jetse'e mnachókjadat vimpit atuj, ¹⁰ ve'emam ax jo'n xtonda maat nujom je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada juu' ve'e tsuunidup jem macedóniait y'it jootm. Ax nmunoo'kxtktupts aats miitse'e jetse'e nuyojk mtunjaa'knachókjadat vimpit atuj vintso ve'e ya it ñaxy. ¹¹ Pakmuk xa ve'e mnaajk'ítjadat jets tonda kakje'e je mtoonk, ve'em ax jo'n ntukpavaandi jo'n, ¹² ve'em tse'e mvintsa'agajadat pan pan jatye'e dukajaanchja'vidup je Maja Vintsán jetse'e ve'em xkatukjoojntykadat juu' ve'e je viijnk jayu jye'e.

Ku je Maja Vintsán myiinnuvat

¹³ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ntsajkp xa aatse'e jetse'e xnujavadat vintso ve'e jyaty je jaanchja'vivatajk juu' ve'e aa'kanda, ve'em tse'e mkatsaachvinmaydat ax jo'n je'eda pan pan jatye'e dukah'a'ixtup je Jesucristo. ¹⁴ Kux ve'em ax jo'n njaanchja'vimda jets uk'oo'ke'e je Jesus jetse'e jyoojntypajknuva jado'k nax, nay ve'empa tse'e njaanchja'vimda jets je Jesus kajxe'e je Nte'yam duyakjoojntypajknuvat jado'k nax je jayu pan pan jatye'e manaxy ijttup jetse'e y'itta je Jesus maat.

¹⁵ Je'e kajxts aats miitse'e nnaajmada je Maja Vintsan je y'ayook kajx, jets pan nuvinxupe'e njoojntykimda van'it ku ve'e je Maja Vintsan myiinnuvat, ka'ats uu'me'e nmaatnavyaatumjadat je Maja Vintsan too'vajkp jetse'e ux'ook dumaatnavyaa'tjadat je jaanchja'vivatajk pan pan jatye'e aa'kanda. ¹⁶ Kux viinme'e je Maja Vintsan kyadaaknit ku ve'e jem tsapjootm choo'nut, je kutojkun maat tse'e kyotsut, je angeles juu' ve'e dunuvintsanikajxp je aangelestajkta, je'e tse'e kotsup, xo'oxup tse'e je Nte'yam je tryompeta, van'it tse'e jyoojntypajktinuvat too'vajkp pan pan jatye'e to'k muk ijttu je Cristo maat ku ve'e y'oo'ktini. ¹⁷ Ax ux'ook tse'e, nuvinxupe'e njoojntykimda van'it, xyaktsoo'numdinup tse'e jem vintso jootm maat je'eda pan pan jatye'e aa'kanda jetse'e nmaatnavyaatumjidinit je Maja Vintsan jem poj jootm, ve'em tse'e n'ijtumdit maat je Maja Vintsan xa'ma kajx. ¹⁸ Ax ya'a kajx tse'e, naajkot'amajajada to'k jado'k maat ya kats ya ayook juu' ats miitse'e tuntuknujajada.

5

¹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ax je'e pan vinxupe'e ya it jyaa'knaxut ukpu ti ve'e too'vajkp tonjup kotsjup, ka'a tse'e vyinkopka jets ats miitse'e nnujavadat, ² kux va'ajtse'e xnujavada jets je xaaj ku ve'e je Maja Vintsan myiinnuvat, ve'emts je'e ve'e myintu ax jo'n je mee'tspa jye'ya koo'ts, van'it ku ve'e je jayu kavinmaayp veynat. ³ Ku xa ve'e je jayu vya'anut: "Ka'a xa ve'e ti muvaampa tso'oxpajkpa, oy joot'e ntsuunimda", van'it tse'e tun to'mayji je vintokiyun tyukje'yajadat, ve'em ax jo'n je pajkpa je aampa tyukje'yaja je ta'axtajk ku ve'e je y'onuk duyakke'exuva'añ, ax ka'a tse'e y'oya jetse'e dukuke'ektat. ⁴ Ax miitsta, utsta ajchta utsta tsa'ada, ka'a tse'e ve'em m'itta ax jo'n je jayu juu' ve'e tsuunidup kupi'ijts kukoo'ts, ka'a tse'e kavinmaayp mve'nadat je xaaj ku ve'e je Maja Vintsan myiinnuvat. ⁵ Ve'em xa miitse'e anañujoma m'itta ax jo'n je jayu juu' ve'e tsuunidup jeja ajajtk it jaat; ka'a xa ve'e n'ijtumda ax jo'n je jayu juu' ve'e tsuunidup kupi'ijts kukoo'ts. ⁶ Je'e kajx tse'e, va'an tse'e dunajk'ijtumjada joojntyk jets viji kej, apaamduka ve'e n'ijtumdit van'it paat ku ve'e je Maja Vintsan myiinnuvat, ka'a ve'e ax jo'n je vijnku jayu juu' ve'e dukah'apaajmtkidup. ⁷ Je'e pan pan jatye'e ijttup ax jo'n je jayu juu' ve'e tsuunidup kupi'ijts kukoo'ts, ve'emts je'e ve'e y'ijttuva ax jo'n je jayuda pan pan jatye'e makk maadup. Je'e pan pan jatye'e ootkup mookjudup, jeja tse'e akoo'ts it jaat y'oo'kta myo'okjada. ⁸ Ax pan nuvinxup tse'e n'ijtumda ax jo'n je jayu juu' ve'e tsuunidup jeja ajajtk it jaat, va'an tse'e dunay'akuvaa'nimjada, va'an tse'e dunajk'ijtumjada ax jo'n to'k je tojpa juu' ve'e naajk'ijttup apaamduka. Ve'em ax jo'n je tojpa makk ñaajk'itju ku ve'e tuñatyukxaxju je pojxun xox, ve'em tse'e dutsak jetse'e makk njaanchja'vimdat je Nte'yam jetse'e ooy je tsojkun ntunjayejpumdat. Jets ve'em ax jo'n je tojpa ñapya'muxju je pojxun kujop, ve'em tse'e dutsojkpa jetse'e apaamduka n'a'ixumdat je Cristo ku ve'e myiinnuvat jetse'e xyaktsookumdinit. ⁹ Kux ka je'ep xa ve'e je Nte'yam xtuknupaajmtkimdu jetse'e ntsaachpaatumdit xa'ma kajx, je'e ve'e jetse'e njayejpumdinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp je nMaja Vintsanamda Jesucristo kajx. ¹⁰ Je'e kajx xa ve'e je Jesucristo xku'oo'kimdi jetse'e nmaatjoojntykimdinit xa'ma kajx, pan joojntykimdupe'e uk pan aa'kanda ve'e. ¹¹ Je'e kajx tse'e, naajkot'amajajada jets nakyojtsmakkajada to'k jado'k, ve'em ax jo'n xtonda.

Ku je Pablo dukojtsji je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada

¹² Utsta ajchta utsta tsa'ada, nmunoo'kxtktup xa aats miitse'e jetse'e xvintsa'agadat pan pan jatye'e toondup miits maatta, pan pan jatye'e mnuvinténijidup je Maja Vintsán kajx jetse'e mkojtsuxjada je Nte'yam jye'e. ¹³ Mjavadap mtsóktape'e ooy je'e je tyoonk kajxta. Naajk'ítjada oy joot to'k jado'k.

¹⁴ Utsta ajchta utsta tsa'ada, nvaajnjidupts aats miitse'e jetse'e xtuknaajmadat je'e pan pan jatye'e nooxtsuunidup. Kojtsjot'amájada je'e pan pan jatye'e jotmootsk ijttup. Putákada je'e pan pan jatye'e duka'oynuja'vidup je Nte'yam je y'ayook. Muténada vintso ve'e to'k jado'k je jyáyuvinda.

¹⁵ Ixta jets ni pana ve'e dukatukkuvétut jado'k pan vintso ve'e je ka óyap tutyo'nuxju, ñojk'óye'e xa'ma oy jayu mnapyámjadat to'k jado'k jets anañujoma je jayu maat.

¹⁶ Xa'ma kajx tse'e mxoonduktat. ¹⁷ Ijtp tse'e mtsapkótstat. ¹⁸ Kukojsjada je Nte'yam pan ti ve'e toojnjup kojtsjup, kux je'e ve'e je Nte'yam chajkp jetse'e xtóndat xkótstat ku ve'e m'itta to'k muk je Cristo Jesús maat.

¹⁹ Majapamda juu' ve'e je Espíritu Santo mtuknuja'vijidup. Pan ka'a tse'e ve'em xtonda, makk tse'e vyimpítut je mja'vinda jetse'e xkakuváktat juu' je'e ve'e kyajtsp. ²⁰ Ka'a tse'e xko'oyjavadat juu' ve'e mkojtsuxjudup pan pan jatye'e vaandup jets je Nte'yam je y'ayooke'e kyojtsnajxtup. ²¹ Payo'oyda oy juu' jatye'e kyojtstup. Yaktanda jem mja'vin kajxmda je y'oy je'e juu' ve'e kyojtstup; ²² ka'a tse'e xkuváktat je kyó'oy je'e juu' ve'e kyojtstup.

²³ Je Nte'yam, juu' ve'e je oy joot duyajkp, je'e tse'e myak'ijjidinup oy jets va'ajts, je'e tse'e nujom je mjootta je mja'vinda duyak'ijtnup jets nujom je mni'kxta je mkopkta, ve'em vintso ve'e ni ti tókina mkapaatuxjadat. Ve'em tse'e dutónut van'it paat ku ve'e myiinnuvat je nMaja Vintsánamda Jesucristo. ²⁴ Je Nte'yam, juu' ve'e myaaxuxjudu jetse'e dukutyún juu' ve'e kyajtsp, je'e tse'e myak'ijjidinup oy jets va'ajts.

Ku je Pablo kyojtskukajxini

²⁵ Utsta ajchta utsta tsa'ada, nutsapkotsta aats to'k aaj.

²⁶ Nachee'njada to'k jado'k je tsojkun maat je Maja Vintsán kajx.

²⁷ Jeja ats miitse'e je Maja Vintsán vyinkujk ntukpava'anda jetse'e xtukvinkótsadat ya nak anañujoma je utsta je ajchta maat anañujoma je utsta je tsa'ada.

²⁸ Je nMaja Vintsánamda Jesucristo tse'e mkunoo'kxjadap.

Ya'a tse'e je mumejtsk nak juu' ve'e je Pablo tyuknuja'yi je jaanchja'vivatajk jep Tesalónica

¹ Atse'e je Pablo, maat je Silas jets je Timoteo, máyam aatse'e je Dios ntuknukexta je jaanchja'vivatajk juu' ve'e nay'amojkijidup jem tesalónicait kyajpun kajxm. Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'imdup, jets je Maja Vintsán Jesucristo, jeme'e je'e jya'vin kajxmda m'itta. ² Je Dios Tee' jets je Maja Vintsán Jesucristo, je'e tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijttinit je y'oy joot maatta.

Je Nte'yame'e dutokimpayo'ynup anañujoma ku ve'e je Cristo myiinnuvat

³ Utsta ajchta utsta tsa'ada, pyaatyp y'akeeguijap xa je'e ve'e jets aatse'e xa'ma nkukojsjat je Nte'yam miits kajxta kux nuyojke'e xjaanchjávada je Jesucristo jets nuyojke'e mnachókjada to'k jado'k vintso ve'e ya it ñaxy. ⁴ Je'e kajxts ats mitse'e nyakmájada joma ve'e je Nte'yam je jyayu ñay'amókajada, kux óyame'e je jayu mjomtónjada mtitónjada, mak k aaj mak joot tse'e xjaanchjávada je Maja Vintsán jetse'e xmuténada je tsaachpaatun juu' ve'e myaknajxtup. ⁵ Ax ya'a tse'e duyaknukexnatájkip jets tokimpayo'ype'e je Nte'yam ax jo'n dupaa'ty du'akeega, je'e kajx tse'e je Nte'yam du'oyjava jetse'e m'ittat jem je'e y'am kya'm juu' kajxe'e je jayu uxyam myaktsaachpaa'tjada.

⁶ Pyaatpap y'akeeguijap xa je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam tyuump, je'e tse'e dutonumpijitjap je tsaachpaatun je'eda pan pan jatye'e uxyam myaktsaachpaatjudup. ⁷ Oyame'e uxyam mtsaachpaa'tta, myakjot'amájajadapts miitse'e je Nte'yam, ve'empats aatse'e xyakjot'amájivat, van'it ku ve'e je Maja Vintsán Jesús ñaajknukexnatájkijinit ku ve'e jem tsapjootm choo'nut, jem tse'e jan'ayee'nst jootm kyadaaknit maat je myakk angelestajkta. ⁸ Je'e ve'e ñumínup jetse'e dutukkuvejtnit je'e pan pan jatye'e je Nte'yam duka'ixada jetse'e dukakuvakta je oy kats je oy ayook. ⁹ Tsaachpaattinupts je'e ve'eda, xa'ma kajx tse'e vyintókidinit, ka'a ve'e y'ittat je Maja Vintsán maat, jem joma ve'e je majin je jaanchin ooy dutunjayep. ¹⁰ Ve'eme'e jyáttat je xaaj ku ve'e je Maja Vintsán myiinnuvat, ku ve'e yakmájijidinit yakjaanchijidinit je jyayu jetse'e tyuk'atúvajat pan pan jatye'e jaanchja'vijidup. Jémpats miitse'e mve'nidinit je'e kajx ku ve'e xjaanchjávada je oy kats je oy ayook, juu' aats miitse'e nvaajnjidu.

¹¹ Ax je'e kajxts aats miitse'e ijtp nmutsapkotsta, ve'em tse'e je nNte'yamamda du'oyjávát jetse'e m'ijttinit je'e je jyayu. N'amótup aatse'e jetse'e je myakkin kajx xtóndat nujom je y'oy je'e juu' ve'e mtsojktup jets je y'oy je'e juu' ve'e mtoondup kuxe'e je Jesucristo xjaanchjávada. ¹² Nutsapkojtstupts aats miitse'e jetse'e yakmaja yakjaancha y'ijtnit je nMaja Vintsánamda Jesucristo miits kajxta, nay ve'empa miits je'e ve'e myakmájijidinit. Je nNte'yamamda jets je Maja Vintsán Jesucristo je myaa'yun kajxts ya'a ve'e nujom tyónjut.

2

Je katsukutee'mpa

¹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ax je'e pan vin'ite'e myiinnuvat je nMaja Vintsánamda Jesucristo, ku ve'e xyaknay'amojkimjidinit je'e maat, nmunoo'kxtktup tse'e jets ² ka'a ve'e je mvinma'yun xyaktiktskojtat, ka'a tse'e mnavyinma'yunmo'ojadat ku ve'e xmótudat jets távani ve'e je Maja Vintsán jye'ya. Ka'a tse'e xjaanchjávadat pan ve'eme'e yakkats, pan vaandupe'e je jayu jets je Espíritu Santo kajxe'e ve'em kyotsta, ni ka'a tse'e xjaanchja'viduvat pan vaandupe'e jets jep aats je'e ve'e nak kujxp nmuja'yidi. ³ Ka'a tse'e pan mvin'aa'njadat. Too'vajkp xa ve'e je Nte'yam ooy tyunyaktso'oxpákut jetse'e

ñuke'xnatákat jets pan je'e ve'e je katsukutee'mpa, je'e juu' ve'e nupaamdúkani ijtp jetse'e vyintókiyut. Távani tse'e ñuke'xnatáka vye'na, van'ítnum tse'e myiinnuvat je nMaja Vintsánamda Jesucristo. ⁴ Ax je katsukutee'mpa tse'e dutso'oxpákup nujom juu' ve'e je Nte'yam jye'e jets juu' jatye'e yakvinja'vip yakvintsa'kip, je'e paat tse'e dutónut jetse'e y'ajxtukut jep je Nte'yam myaja tsaptujkp. Viinm tse'e ñatyijjut Nte'yam.

⁵ ¿Ka'a ve'e xjaa'myétsta jets nvaajnjidu ats miits ya'a ve'e ku atse'e nve'na miits maatta? ⁶ Ax mnuja'vidup tse'e juu' je'e ve'e uxyam yak'ataajnjup. Ku ve'e yakpajkjat juu' ve'e yak'ataajnjup, van'it tse'e nuke'xnatáka tyánut jets je'e je'e ve'e je katsukutee'mpa. ⁷ Kux ku xa ve'e je Nte'yam ooy tyunyaktso'oxpákut, ton'ukvaajnjup tse'e. Ax ka'anum tse'e y'oya jetse'e jye'yat je katsukutee'mpa, van'ítnume'e ku ve'e yakpajkjat juu' ve'e yak'ataajnjup. ⁸ Távani tse'e yakpujka vye'na, van'it tse'e ñuke'xnatákat je katsukutee'mpa. Yakvintókijupts je'e ve'e je Maja Vintsán Jesús maat je pyiixtuk ku ve'e myiinnit je y'ajajtk je y'ata'kxtk maat. ⁹ Je Satanás xa ve'e duyakjéjap je katsukutee'mpa jetse'e dumó'ot je kyutojkun. Je katsukutee'mpa tse'e je jayu dūvin'aa'ndap ku ve'e dutún je mújit nuja'vin jets juu' jatye'e mújit atūva juu' ve'e je Nte'yam kyaje'eip; ¹⁰ je tun je kats juu' ve'e ka óyap, je'e tse'e tyukvin'aa'ndap je'e pan pan jatye'e vintókidinup. Ve'eme'e jyajttinit kux ka'a ve'e dukuvajkti je tyuv je'e juu' kajxe'e kuchooki. ¹¹ Kuxe'e dukakuvakta je tyuv je'e, je Nte'yam tse'e pámjadap vintso ve'e yakvin'aa'ndat, ve'em tse'e dujaanchjávadat jets je Nte'yam kajx je'e ve'e myin je katsukutee'mpa. ¹² Ax ve'em tse'e yakmooydinit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtp nujom pan pan jatye'e dukajaanchjavavaandup je tyuv je'e, je'eda juu' ve'e naajk'ituvaaajnjudup jep tokin jaatp.

Pan pan jatye'e vinkanda jetse'e dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp

¹³ Utsta ajchta utsta tsá'ada, ka'a xa miitse'e ve'em mjáttat, mtuntsojkjudup xa miitse'e je Maja Vintsán. Pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jets aats je'e ve'e xa'ma nkukojsjat miits kajxta. Ka'anume'e ya it choo'nduk vye'na jetse'e je Nte'yam mvinkoojnidi jetse'e tsá'ak m'ijttinit kuxe'e je Espíritu Santo mpaajmjidi je Nte'yam maat jets je'e kajx ku ve'e xjaanchjávada je tyuv je'e. ¹⁴ Myaaxuxjudu xa ve'e je Nte'yam jetse'e myaktsookjidi je oy kats je oy ayook kajx juu' aats miitse'e nvaajnjidu, ve'em tse'e je nMaja Vintsánamda Jesucristo xtukmaatjajejptinit je myajin.

¹⁵ Ax ve'em tse'e, utsta ajchta utsta tsá'ada, naajk'ítjada mak k aaj mak joot jets ka'a tse'e xmaso'oktat je ixpajkun juu' aats miitse'e ntuknuja'vidu, pan nvaajnjiduts aats miits je'e ve'e uk pan atsts miitse'e ntuknuja'yidu. ¹⁶ NTeel'indup xa ve'e je Nte'yam jets ooy tse'e xtuntsojkumda, je'e je myaa'yun kajx tse'e xyakjot'amájimda xa'ma kajx jetse'e xtuknuja'vimda jets oy je'e ve'e juu' ve'e xtoojnjimdap ku ve'e je Jesucristo myiinnuvat. ¹⁷ Je Nte'yam jets je nMaja Vintsánamda Jesucristo, je'e tse'e myakjot'amájajadap jetse'e myakmakkpákjadat, ve'em tse'e xtóndat xkótstat juu' ve'e tum oy.

3

“Nutsapkotsta aats to'k aaj”

¹ Uxyam tse'e, utsta ajchta utsta tsá'ada, nutsapkotsta aats to'k aaj jetse'e ve'em anañujoma je jayu dunujávadat je Maja Vintsán je kyats je y'ayook jetse'e oy yakxón yakkuvákut, ve'em ax jo'n tyoojnji kyojtsji miits maatta. ² Tsapkojststuva jets aatse'e je jayu xkah'amaadaagadat juu' ve'e je kyo'oy je'e dumuyo'ydup jetse'e oyvintsova juu' dutonda dukotsta, kux ka'a xa ve'e anañujoma dujaanchjávada je Maja Vintsán. ³ Ax je Maja Vintsán, kyutyuumpts je'e ve'e juu' ve'e kyajtsp, je'e tse'e je mak k aaj je mak joot mmo'ojadap jetse'e m'íxjadat mjayépjadat, ve'em tse'e mkapaa'tjadat je kyo'oy je'e. ⁴ Ax je Maja Vintsán kajxts aatse'e vinjava ntañ jets mtóndape'e juu' ve'e ntukpavaandup,

ve'em uxyam, jets ve'em vintso ve'e ya it ñaxy. ⁵ Je Maja Vintsán tse'e dupámup jem mja'vin kajxmda je Nte'yam je chojkun, jets je Cristo je myakkin kajx tse'e xjajejptinit je mak aaj je mak joot.

Vinkopke'e jetse'e je jayu tyónut

⁶ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ntukpavaandup xa aats miitse'e je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx jetse'e xka'íttat je uts je ajch ukpu je uts je tsa'a maat juu' ve'e nooxtsuunip jetse'e dukakutyún je ixpajkun juu' aats miitse'e nvaajnjidu. ⁷ Mnuja'vidup xa miitse'e vintso ve'e dutsak jetse'e xnu'ixva'atstat juu' aatse'e ntoon nkojts, ka'a aatse'e nnooxtsuuni ku aatse'e n'ijt miits maatta, ⁸ ka'a aatse'e ve'emji nkaajy n'uuk, toonupajk aatse'e jóvum xaaj jóvum tsooj, ve'emts aatse'e ni pana miitsta nka'h'atsuux. ⁹ Oyam aats je'e ve'e xjatukkadaaky jets aats miitse'e kuxputajkidi, ka'ats aatse'e ti n'amotu, ve'em tse'e xnu'ixva'atstat vintso aatse'e juu' ntun. ¹⁰ Kux ku xa aatse'e nve'na miits maatta, jidu'um tse'e ntukpavaandi: Pan pan xa ve'e katonuvaamp, ka'a tse'e kyáyut. ¹¹ Ta xa aatse'e je kats nmotu jets jem miitse'eda juu' ve'e nooxtsuunidup, je'e ve'e tyuktajkidup juu' ve'e kyatoonkidup, ni tia tse'e dukatonda. ¹² Ax je'ets aats je'e ve'e ntukpavaandup jets aatse'e nkojtsjada je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx, jets to'k aaj to'k joote'e dunutóndat juu' ve'e tyukjoojntykadap.

¹³ Utsta ajchta, utsta tsa'ada, ka'a tse'e mnookxtat, ijtp'e xtóndat xkótstat je y'oy je'e. ¹⁴ Pan jem xa ve'e pan pan jatye'e dukamajapaamdudup juu' atse'e nkajtsp yam nak kajxm, íxtats pan pan je'e ve'eda, ka'a tse'e je'e maat m'uknapyaajmjidinit, ve'em tse'e cho'otyóndat. ¹⁵ Ax ka'a tse'e xtso'oxpáktat, ve'eme'e xkojtsjadat juu' ax jo'n to'k uts to'k ajch ukpu ax jo'n to'k uts to'k tsa'a.

Ku je Pablo kyojtskukajxini

¹⁶ Je Maja Vintsán, juu' ve'e je oy joot duyajkp, je'e tse'e viinm ijtp mmo'ojadap je y'oy joot pan ti ve'e toojnjup kojtsjup. Je Maja Vintsán tse'e ijtnup miits maatta anañujoma.

¹⁷ Ats, je Pablo, viinm atse'e nja'a ya máyam je Dios juu' ats miitse'e ntuknukejxtup. Jidu'um tse'e je jayu dunujávada to'k ka'ajyji je nak juu' jaty atse'e nkejxp ku ve'e du'ixta je letra juu' atse'e njaayp, jidu'um atse'e nja'a. ¹⁸ Je nMaja Vintsánamda Jesucristots miitse'e anañujoma mkunoo'kxjadap.

Ya'a tse'e je muto'k nak juu' ve'e je Pablo tyuknuja'yi je Timoteo

¹ Atse'e je Pablo, je Jesucristo je kyukátsiva, ve'em ax jo'n atse'e xtukpavaandi je Nte'yam, je nYaktsookpamda, jets je Jesucristo, juu' ve'e xmo'yumdap je y'oy je'e ku ve'e myiinnuvat. ² Timoteo, n'onukja'vipts ats mitse'e je'e kajx ku ve'e xjaanchja'vi'ukvaajñ je Jesucristo ku atse'e x'amotunajxy. Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'imdud, jets je nMaja Vintsánamda Cristo Jesús, je'e tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijtnit je tyukmo'tun maatta jets je y'oy joot maatta.

Ku je Pablo dupavaajñ jetse'e kyayakkuvákut je taay ixpajkun

³ Tanu to'k aaj jem efesovit kyajpun kajxm, ve'em ax jo'n ats mitse'e n'amotu ku atse'e jem ntsaa'n jets atse'e nnujix Macedonia. Jem tse'e je jayu xtukpava'andat jets ka'a ve'e dutuk'ixtat je taay ixpajkun, ⁴ ka'a tse'e dumajapámdat je kats juu' ve'e je jayu myutaayvaattu, ka'a tse'e dumajapaamduvat je may nak juu' jatye'e tyijtup jets vaamp je'e ve'e vintso ve'e je jujpit jayu jyoojntykidi. Koojyji xa je'e ve'e je jayu duyakmejtsvinmáý pan vintso ve'e je Nte'yam je tyoo' y'ixuva; ni vinxúpats je'e ve'e kyaputákajada jetse'e dujaanchjávadat je Nte'yam je y'ayook. ⁵ Je'e kajxts ya'a ve'e ya pava'nun juu' ats mitse'e uxym ntuknuja'yip, jetse'e je jayu to'k aaj to'k joot dujaanchjávadat je Nte'yam je y'ayook, jetse'e je jayu dujayéptat je va'ajts aaj je va'ajts joot jets je va'ajts vinma'yun; je tsojkunts je'e ve'e yakjéjip. ⁶ Jem xa ve'e je jayu juu' ve'e je tuvutoo' dumasooktinu, je'e tse'e myaajntyktup juu' ve'e katoomp, ⁷ chojktupts je'e ve'e jetse'e je Moisés je pyava'nun je jayu dutukyak'ixpáktat, ax ni viinma tse'e dukavinmótuda juu' ve'e kyojstsup, nay ka'ava tse'e dunujávada ti ve'e tyijp je ixpajkun juu' ve'e tyun'ava'nidup jets tyúvam je'e ve'e.

⁸ Nnuja'vimdup xa uu'me'e jets oy je'e ve'e je Moisés je pyava'nun ku ve'e yaktún ax jo'n pyuma. ⁹ Nnuja'vimduvap tse'e jets ka'a ve'e je Moisés je pyava'nun yakpum jetse'e duyakkutojkjat je jayu juu' ve'e tuv jáyuvudup joojntykidup, je'e ve'eda pan pan jatye'e jomjáyuvudup tijáyuvudup, jomjoojntykidup tijoojntykidup, pan pan jatye'e kakatsupajktup, je Nte'yam dukavintsa'kidup, tokintoondup, dukamajapaamdud je Nte'yam ukpu juu' ve'e je Nte'yam jye'e, je tyee' ukpu je tyaak ukpu je viijnk jayu duyak'oo'ktup, ¹⁰ je navyajkun duyakvintsa'kintókidup, je ko'oyyaa'yapta, je jayu mee'tspada, pan pan jatye'e taayidup, pan pan jatye'e je Nte'yam duyaknajxtup je taay kajx. Yakpaampa tse'e je Moisés je pyava'nun jyajuu'a juu' jatye'e viijnk juu' ve'e dutso'oxpajkp je va'ajts ixpajkun. ¹¹ Je va'ajts ixpajkun tse'e dumaatnavyaatjup dumaatnay'akeeguijup je oy kats je oy ayook juu' ve'e ooy je majin dutunjayejpp jets atse'e je Kunuu'kx Nte'yam xtukkatajki.

Ku je Pablo je Jesucristo dukukojsji kuxe'e yaktukma't

¹² Nkukojsjipts atse'e je nMaja Vintsánamda Jesucristo kuxe'e ats xtukkatajki je toonk jets atse'e je myakkin kajx je jayu nvaajnjadat je oy kats je oy ayook. Ve'em tse'e dutuujn kux ñuja'vip je'e ve'e jets nkutyuump atse'e juu' je'e ve'e chajkp. ¹³ Nujom atse'e ya maa'yun xtoojnji óyam ats je'e ve'e nyakvintsa'kintóki ku ats je'e ve'e nka-jaanchjávana vye'na. Ax xtukmo'tts atse'e je Nte'yam je'e kajx ku atse'e ka'anum nmujava vye'na ti atse'e ntoon nkojts. ¹⁴ Je Maja Vintsants atse'e xtoojnji ya maja maa'yun, je'e atse'e xmooyva je jaanchja'vin jets je tsojkun juu' ve'e njajejpumdud kuxe'e to'k muk n'ijtumda je Cristo Jesús maat.

¹⁵ Tyúvam xa ya'a ve'e ya kats, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e anañujoma je jayu dujaanchjávadat, jets je'e kajxe'e je Cristo Jesús myiijn yaja naxviijn jetse'e

duyaktso'okut je tókinax jáyuda, ats tse'e nuyojk tókinax jayu. ¹⁶ Ax je'e kajxts atse'e je Nte'yam xtukma't kux je'e ve'e chajkp jets atse'e nyaknukexnatákat nuyojk jets ka'a ve'e je viijnk jayu joma vaate'e je Jesucristo juu' dukuvuk, je'e juu' atse'e ntuntso'oxpajk, je'e ve'e chajkp jets atse'e je nu'ixvaatsun nyaktánut je'e kajxta pan pan jatye'e je Jesús dujaanchjavadap, ve'em tse'e dujajejptuvat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ¹⁷ ¡Yakmaja yakjaancha jets vintsa'aga tse'e y'ijtnit xa'ma kajx je tun to'k Nte'yam, juu' ve'e xa'ma kajx yakkutojknup, juu' ve'e ni vin'ita kavintókip, juu' ve'e kayak'ixp! Amén.

¹⁸ Timoteo, n'onukjavipts ats mitse'e. Ya'a juu' ats mitse'e tuntukpava'añ, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e maat je Nte'yam je y'ayook juu' ve'e je utsta je ajhta kyojtsnajxtu mits kajx. Mputákajapts je'e ve'e juu' ve'e mkojtsuxjudu jetse'e oy xmutónut xmupákut je Jesucristo jetse'e x'amaadaagat nujom juu' jatye'e ka óyap. ¹⁹ Tonu tse'e ve'em je jaanchja'vin maat jets je va'ajts vinma'yun maat. Jeme'e juu' ve'e dukajaanchja'vidup kuxe'e dukamajapaamdi juu' ve'e je Espiritu Santo kyajtsp. ²⁰ Ve'em xa ve'e jyajtti je Himeneo jets je Alejandro, je'eda juu' atse'e mpaamdu jem je Satanás kya'm jetse'e yaksaachpaa'tjadat, ve'em tse'e dunujáavadat jets ka'a ve'e je Nte'yam duvinkojtspéttat.

2

Je'e pan vintso ve'e chapkótstat

¹ Muto'k viijn, je'e atse'e ntsajkp jetse'e je jayu je Nte'yam du'amótudat anañujoma je jayu kajxta, je Nte'yam dumukótstat, dumunoo'kxtuktat, jetse'e dukukojtsjadat. ² Ntsajkpts atse'e jetse'e dunutsapkótstat pan pan jatye'e yakkutojktup jets pan pan jatye'e je kajpun dunuvinténidup, ax ve'em tse'e oy aaj oy joot njoojntykimdat, oy nmaajk'ijtumjadat je Nte'yam maat, jetse'e nto'numdat juu' ve'e pyaatyp y'akeeguipt. ³ Oy xa je'e ve'e ku ve'e ve'em yaknutsapkats, y'oyja'vipts je'e ve'e je nyaktsookpamda Nte'yam, ⁴ kux je'e ve'e chajkp jetse'e anañujoma je jayu dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp jetse'e dunujáavadat je tyuv je'e. ⁵ To'kji xa je'e ve'e je Nte'yam, to'kjiivats je'e ve'e pane'e o'yixjup jetse'e duyaknamyujot'oyajat je jayu jets je Nte'yam, je jayu Jesucristots je'e ve'e. ⁶ Namyasookjuts je'e ve'e jetse'e y'uk'aa'k, ve'em tse'e dukuvejt anañujoma je jayu je tyokin. Ya'a tse'e nujava taan ku ve'e je Nte'yam dutsajk. ⁷ Kux chajkpe'e jetse'e anañujoma je jayu dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, je'e kajxts atse'e nyakpuujm ka'amaayva jets kukátsiva. Tyúvamts ya'a ve'e juu' atse'e nkajtsp, ka'a atse'e ntaaya, kukátsiva atse'e nyakpuujm jets atse'e ntukyak'ixpáktat je tyuv je'e pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap jetse'e dujaanchjavadat je Cristo.

⁸ Ntsojkpaps atse'e jetse'e je yaa'tyajk chapkótstat pan joma ve'e je jaanchja'vivatajk ñay'amókajada, je kya'aj duyakpojtuktat je va'ajts aaj je va'ajts joot maat, je jayu dukamu'ékjadat jetse'e je jayu dukamaatnakyojtsvintsóvjadat. ⁹ Ntsojkpaps atse'e jetse'e je ta'axtajk ñaxyóxjadat oy yaxxón ax jo'n dupaa'ty du'akeega ax jo'n duvinmachju; ka je'epe'e ku ve'e je namyajin kajx dupamda je vyaajy je chojin ukpu je namyajin kajx dujajepta je oro, je perlas, ukpu je tsóvax vit; ¹⁰ je'e ve'e jetse'e je y'oy je'e dutóndat, ve'em ax jo'n dupaa'ty du'akeega jetse'e dutóndat je ta'axtajkta pan pan jatye'e vaandup jets vyinja'vidup vyintsa'kidupe'e je Nte'yam. ¹¹ Va'an tse'e je ta'axtajk dunaajk'ítjada jep kutojkun pa'tkup jetse'e ama'at du'amotunáxtat je ka'ama'yun. ¹² Ka'a xa atse'e nyakjaty jetse'e je ta'axtajk duyak'ixpáktat je yaa'tyajk ukpu duyakkutojkjat, ama'ate'e y'ítut. ¹³ Kux too'vajkpe'e je Nte'yam dupuujm je Adán, van'it tse'e je Eva. ¹⁴ Ax je Adán, ka je'ep tse'e yakvin'aa'n, je ta'axtajke'e. Ax ku tse'e yakvin'uu'n, van'it tse'e tyokimpujk. ¹⁵ Ax xoonduk joot tse'e y'ittat je ta'axtajk, je'e ve'e ku ve'e je ónuk dujajepta jetse'e duyakye'e'kta, ku ve'e ñaajk'ítjada je jaanchja'vin maat jets je tsojkun maat, va'ajts, jetse'e tsoj yaxxón jyáyuvada jyoojntykada.

3

Vintso ve'e jyoojntykadat pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk

¹ Tyúvam xa ya'a ve'e ya kats: Oy xa je'e ve'e ku ve'e je jayu dutsak jetse'e je jaanchja'vivatajk dunuvinténat. ² Ax ve'em tse'e, pan pan tse'e dunuvinténip je jaanchja'vivatajk, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e ti tokin kyayakpaatjat, to'kji je ñuda'ax dujayéput, ñay'akuva'a'najat, ñaajk'ítjut viji kej, yakxón jyáyuvat, oy jayu ñapyámjut maat je je'yva jayu, je yak'ixpajkk dujátut, ³ juu' jaty dumuténat, kya'oo'kut kyamo'okjut, je jayu dukatsii'kut, je jayu dukatso'oxpákut, je meen dukakáxjut, ⁴ dujátut vintso ve'e oy yakkutókut jep jyuump tyujkp, jets vintso ve'e je y'ónuk anañujoma kajx kyatsapákjadat jetse'e vyintsa'agajadat. ⁵ Kux pan ka'a xa ve'e dujaty vintso ve'e jep jyuump tyujkp yakkutókut, ¿vintsots je'e ve'e y'o'yixjut jetse'e du'ix'ítut je Nte'yam je jyayu joma ve'e ñay'amókajada? ⁶ Ka'ats je'e ve'e je jaanchja'vivatajk dunuvinténat pan pane'e tun ve'e'num ijtp ku ve'e jyaanchja'vi'ukvaajñ, kux pan ve'eme'e, to'mayji tse'e ñamyájajat jetse'e kya'at jep tokin jaatp jetse'e yakmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup, ve'em ax jo'n je ko'oyjáyuvap kya'a jep tokin jaatp jetse'e yakmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup. ⁷ Tun vinkópkpats je'e ve'e jetse'e ti tokin kyapaatuxjadat pan pan jatye'e dukajaanchja'vidup je Jesucristo. Kux pan yakpaatjip xa ve'e je tokin je jayu juu' ve'e dunuvinténip je jaanchja'vivatajk, nunjajtpe'e ku ve'e je Nte'yam dukoo'kmutoonnit dukoo'kmupajknit ax jo'n dupaa'ty du'akeega jetse'e ve'em kya'at jem je ko'oyjáyuvap kya'm.

Vintso ve'e jyoojntykadat pan pan jatye'e patto'nidup

⁸ Nay ve'empa tse'e, pan pane'e dupatto'nidup je jayu juu' ve'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e ñaajk'ítjadat pan vintso ve'e yakvintsa'agadat, je jayu dukavin'aa'ndat, kya'oo'ktat kyamo'okjadat, je meen dukakáxjadat, ⁹ jetse'e ñaajk'ítjadat pan vintso ve'e je va'ajts vinma'yun maat dujaanchjávadat je oy kats je oy ayook juu' ve'e je Nte'yam xtuknuja'vimdu. ¹⁰ Va'an tse'e too'vajkp duyakpayo'oyda pan oye'e juu' dutonda. Ax pan ka'a tse'e ti tokin yakpaatjada, van'ítnum tse'e yakpámdat patto'nivada. ¹¹ Nay ve'empa tse'e je ñuda'axta, ve'em tse'e dutsak jetse'e ñaajk'ítjadat vintso ve'e je jayu vyintsa'agajadat, ñay'akuva'a'najat, dutóndat nujom ax jo'n dupaa'ty du'akeega. Ka'a tse'e y'akotsutoonkadat. ¹² Ax je patto'niva, to'kjits je'e ve'e je ñuda'ax dujayéput, ñujávaps je'e ve'e oy vintso ve'e je kutojkun dupámüt jep jyuump tyujkp jetse'e je y'ónuk duyakkutojkjat. ¹³ Kux je'eda pan pan jatye'e oy yakxón patto'nidup, yakvintsa'agadapts je'e ve'e, mak aaj mak joot tse'e dujayéptat je jaanchja'vin juu' ve'e yakjayepp ku ve'e je jayu to'k muk y'it je Cristo Jesús maat.

Ooye'e dutunnumaja juu' ve'e je Nte'yam xtuknuja'vimdu

¹⁴ Ntsajkpts atse'e jets ats mitse'e tsojk najkx nku'ix. Ax ntuknuja'yipts ats mitse'e ya nak, ¹⁵ kux pan ta'nip atse'e, mnuja'vinuups mits je'e ve'e vintso ve'e dutsak jetse'e je Nte'yam je jyayu ñaajk'ítjadat, je'eda pane'e dujaanchja'vidup je joojntyk Nte'yam, je'eda pane'e ijttup ax jo'n je xen jets je pats juu' ve'e tsoo'ntkp jep naaxyp, kux yakpojtuktupe'e jetse'e mak duyak'itta je tyuv je'e. ¹⁶ Ka'a xa ve'e ñunkayakkuvákut jets ooye'e dutunnumaja juu' ve'e je Nte'yam xtuknuja'vimdu. Ya'ats je'e ve'e:

Yaknuke'xnatajki xa ve'e je Jesucristo je jayu ni'kxax kópkax,
 je Espíritu Santo tse'e je jayu dutuknuja'vi jets pyaatyp y'akeegup je'e ve'e juu' ve'e
 tyoon kyojts,
 íxjudu tse'e je ángeles,
 yaknukojts tse'e joma ve'e may itunaax,
 yakjaanchja'vi tse'e yaja naxviijn,
 tsajpejtnuts je'e ve'e.

4

Je'eda pan pan jatye'e dumaso'oktap je tuv jaanchja'vin

¹ Ax je Espíritu Santo, va'ajtsts je'e ve'e du'avana jets ku ve'e tyáminit je itakax, jem tse'e pane'e dukoo'kjaanchja'vidinup je tyuv je'e jetse'e dupanajkxtat je ko'oyjáyuvap je y'ixpajkun juu' ve'e je jayu tyukvin'aa'ndup, ² myajapámdapts je'e ve'e je jayu juu' ve'e taayidup, je jayu juu' ve'e dukoo'kto'kinja'vidinup je kyo'oy je'e juu' ve'e tyoondup. ³ Ax je jayu tse'e va'andap jets ka'a ve'e je Nte'yam dutsak jetse'e je jaanchja'vivatajk je ta'axtajk ukpu je yaa'tyajk dujayéptat, pyavaanduvap tse'e je jayu jets jeme'e je kaaky je ju'kx juu' ve'e kyakáydap kyaja'kxtap. Ve'em tse'e dupava'andat óyame'e je Nte'yam dupuujm je kaaky je ju'kx jetse'e je kukojsun maat dukáydat duja'kxtat je'eda pan pan jatye'e dujaanchja'vidup je Nte'yam jetse'e dunujávada je tyuv je'e. ⁴ Kux nujome'e juu' jatye'e je Nte'yam pyaam, oyts je'e ve'e, ni tía ve'e juu' ve'e nunkayakkuvákup ku ve'e je jayu dumaa'yunjáva, ⁵ kux va'ajts je'e ve'e je Nte'yam je y'ayook kajx jets je tsapkats kajx.

Je'e pane'e je Jesucristo oy dumutoomp dumupajkp

⁶ Pan mtuk'ixp xa mitse'e ya ixpajkun je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada, oyts mitse'e ve'em je Jesucristo xmutún xmupuk; jets je ayook juu' ve'e njaanchja'vimdup jets je oy ixpajkun juu' ve'e mpanajkxumdup, je'e tse'e mputákajap jetse'e makk m'ijtnit to'k muk je Jesucristo maat. ⁷ Ax ka'a tse'e xmajapámút je kats juu' ve'e je jayu myutaayvaattup jetse'e japyayo'oy juu' dukotsta, je'e ve'e mtónup mkótsup vintso ve'e je Nte'yam ijtp xvintsa'agat. ⁸ To'nuxjup tse'e je jayu ku ve'e je ñi'kx je kyopk duyak'ampuk ax jo'n tyun ax jo'n kyoo'ya, ax anañujoma kajx tse'e je jayu tyo'nuxju ku ve'e dutoonka vintso ve'e je Nte'yam yakmaja yakjaancha y'ijtnit, to'nuxjupts je'e ve'e ya joojntykin kajx juu' ve'e uxyam jetse'e tyo'nuxjut je joojntykin kajx juu' ve'e miimpnum. ⁹ Tyúvam xa ya'a ve'e ya kats juu' ats mitse'e nvaajnjp, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e anañujoma dujaanchjávadat. ¹⁰ Je'ets je'e ve'e juu' ve'e nno'tnumdup jetse'e je vinma'yun njayejpumda, jets je'e kajxe'e n'a'ixumda je joojntyk Nte'yam, juu' ve'e anañujoma je jayu kajxta je nutsookun duyakmiin yaja naxviijn, vinkopk je'eda pan pan jatye'e jaanchja'vijidup.

¹¹ Je'e tse'e je jayu mtukpava'anup jetse'e je jayu xtuk'íxut. ¹² Ka'a tse'e pan mvi-ijnk'íxjut kux mitse'e mootsknum, je nu'ixvaatsune'e m'ítut jeja je jaanchja'vivatajk vyinkujk pan vintso ve'e mkats, pan vintso ve'e mnaajk'ítju, pan vintso ve'e je tsojkun jets je jaanchja'vin xjayep, jets pan vintso ve'e va'ajts mjoojntyka. ¹³ Namvaat atse'e nje'ya, tukvinkótsats je jayu je Kunuu'kx Jatyán, je'e tse'e je jayu mtukka'amáydap jetse'e xtukyak'ixpáktat. ¹⁴ Yakvinkopka je maa'yun je putajkin juu' ve'e je Nte'yam mmoogyju ku ve'e je kya'aj mtuknu'ko'ojnjidi je'e pane'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk jetse'e je Nte'yam je y'ayook dukojtsnajxti mits kajx, je maa'yun je putajkints je'e ve'e juu' kajxe'e m'o'yixju jetse'e je jayu xtuknujávát je Nte'yam je y'ayook.

¹⁵ To'kaaj to'k jootte'e ve'em tonu jets majapamu, ve'em tse'e anañujoma je jayu du'íxut vintso ve'e jyaa'knuyóka je y'oy je'e juu' ve'e mtuump mkajtsp. ¹⁶ Xa'ma tse'e oy x'íxut juu' ve'e mtuump mkajtsp jets juu' ve'e je jayu mtuk'ixp. Pan mtuump xa ve'e ve'em, mjayéppup tse'e viinm je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, nay ve'empa je'eda pan pan jatye'e m'amotunajxjudup.

5

Vintso ve'e je Timoteo ñaajk'ítjut maat je jaanchja'vivatajk

¹ Ka'a tse'e je na'avtajk oyvintsova xnaajmat, ñojk'óye'e tsoj yakxón xtukvinjávát juu', ve'em ax jo'n je mtee' kuy'ijt jo'n. Ve'em tse'e je vajutyajkta xjávát ax jo'n je m'utsta kuy'ijt jo'n. ² Nay ve'em tse'e je amajatajk xjávát ax jo'n je mtaak kuy'ijt jo'n; jetse'e ve'em

xjávát je kiixutá'axta ax jo'n je m'utsta kuy'ijt jo'n, je va'ajts aaj je va'ajts joot maat jets je va'ajts vinma'yun maat.

³ Ixu vintso ve'e yakputákat je ku'aa'k ta'axtajk pan pane'e koo'k'ijtxjinup pan pan jatye'e putákajap. ⁴ Ax pan jem tse'e je ku'aa'k ta'axtajk juu' ve'e jem je y'ónuk ukpu je y'ap je y'ok, va'an tse'e je muutskit ónuk too'vajkp je myújit jayu du'ix'itta. Va'an tse'e dutonumpijtidinuva je tsojkun jets je maa'yun juu' ve'e jayejpuxjudu ku ve'e makna tsotsna vye'nada, ve'em ax jo'n dupaa'ty du'akeega ku ve'e je Nte'yam yakvinjava yakvintsa'aga, kux je'e ve'e je Nte'yam y'oyja'vip. ⁵ Ax je ku'aa'k ta'axtajk pan pane'e katuntih'ijtxjup jetse'e naaydum tutyanni, je Nte'yam tse'e y'ajootip, jóvum xaaj jóvum tsooj tse'e dumunoo'kxtuk jetse'e chapkats. ⁶ Ax je ku'aa'k ta'axtajk juu' ve'e jem xoojntkun jootm naajk'ituvaa'jnup, óyam tse'e jyajoojntyka, jem tse'e je tokin kya'm ñaajk'itju. ⁷ Juu'ts ats mitse'e ntuknuja'yip, je'e tse'e mtukpava'andap je jaanchja'vivatajk, ve'em tse'e ti tokin kyayakpaatjadat. ⁸ Pan jem xa ve'e pane'e natyijjup jaanchja'viva jetse'e duká'ix'it je jyayu, vinkopkts je'e ve'e juu' ve'e jep jyump tyujkp, ka'a tse'e dukuvuk je tuv jaanchja'vin, nuyojk je kyo'oy je'e je'e ve'e ku ve'e ve'em dutún jets ka'a ve'e je'e juu' ve'e tyoondup pan pan jatye'e je Nte'yam dukajaanchja'vidup, y'ix'ijttupts je'e ve'e je jyáyuda.

⁹ Ku ve'e yakjavyéttat je ku'aa'k ta'axtajk juu' jatye'e je jaanchja'vivatajk pyutákadap, je'eji tse'e jyavyejtjadap je xyaaj pan pan jatye'e toogupx joojnt tutyákada, juu' ve'e to'kji je yaa'tyajk dujajejptu, ¹⁰ jetse'e yaknujava je y'oy je'e kajx juu' ve'e tyoondup, ve'em ax jo'n je ónuk duyakye'e'kti, oy jayu ñapyaajmjidi maat je je'yva jayu, dupakpojti je Nte'yam je jyayu, jetse'e duputajkidi pan pan jatye'e tsaachpaattup, je'e ve'e ku ve'e nujom je y'oy je'e dutoondi.

¹¹ Ax ka'a tse'e yakjavyétut je ku'aa'k ta'axtajkta juu' ve'e dukatajkipna toogupx joojnt. Kux ku xa ve'e je yaa'y kax dujajepta, ka'a tse'e du'ukkuvajktini juu' ve'e vyaajntktu vintso ve'e dumutóndat dumupáktat je Cristo, yaa'vyakuvaandinuvape'e. ¹² Ku ve'e ve'em dutonda, tukkuvéjtadapts je'e ve'e je Nte'yam je'e kajx ku ve'e dukakutyonda juu' ve'e ñu'atso'vidu. ¹³ Nooxajttup tse'e kuxe'e je tyoonk kya'ijtxjada, ax ka nooxjap tse'e, tajkm tajkme'e tyajkiduva jetse'e y'akotsutoonkada, dutuktákada juu' ve'e kapaatjudup, jetse'e jyomva'anda tyiva'anda. ¹⁴ Je'e kajxts atse'e ntsak jetse'e je muutskit ku'aa'k ta'axtajk yaa'vyajktinuvat, je ónuk dujajeptat, jetse'e je jyaajn je tyajk du'ix'ittat. Ax ve'em tse'e kya'o'yixjadat vintso ve'e je tokin xpaatjimdát ya'a kajx je jayu juu' ve'e dutso'oxpajktup je Nte'yam. ¹⁵ Kux jeme'e je ku'aa'k ta'axtajk juu' ve'e je tuvutoo' dumasooktu jetse'e je Satanás dupanajkxti.

¹⁶ Pan jem xa ve'e je jaanchja'viva, je yaa'tyajk ukpu je ta'axtajk, jetse'e jem je jyayu juu' ve'e ku'aa'k ta'axtajk, va'an tse'e duputákada, ve'em tse'e je jaanchja'vivatajk kyatso'oxjajtxjadat jetse'e y'o'yixjadat jetse'e duputákadat je ku'aa'k ta'axtajkta pan pan jatye'e katuntih'ijtxjudup.

¹⁷ Je jayu pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajkta, je'e tse'e yakmo'odap nuyojk je vintsa'kin jets je putajkin, vinkopk je'eda pan pan jatye'e ka'amaaydup jetse'e yak'ixpakta. ¹⁸ Kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ka'a tse'e je y'ajén xpaajmjat je tsapkaaj juu' ve'e divintee'mp je trigo.” Vaampap tse'e jidu'um: “Je toompa jayu, vyinmajtsjupts je'e ve'e jetse'e yakmujóyut.” Jidu'um tse'e vya'añ.

¹⁹ Ka'a tse'e xmajapámüt je jayu juu' ve'e dunu'aa'nip ukpu dunuvampejtp to'k je jayu juu' ve'e dunuvinténip je jaanchja'vivatajk, van'ítnume'e pan jeme'e numejtsk ukpu nutoojk juu' ve'e dunukojspejttup je y'ayook. ²⁰ Ax je jayu juu' ve'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk jetse'e tyokintonda, mtuknaajmap tse'e jeja anañujoma je jayu vyinkujk, ve'em tse'e je viijnk jayu cha'agadat jetse'e ve'em kyajátkiduvat. ²¹ Je Nte'yam jets je Jesucristo maat je y'aangeles, jéjats ats mitse'e je'e vyinkujkta ntukpava'añ jets ya'a ve'e xkutyónut. Ni to'k ni jado'k tse'e xkaviijn'ixut. ²² Payo'oyu oy pan

pane'e oy du'ix'ijttup je Nte'yam je jyayu, van'ítnum tse'e je mka'aj xtuknukónut. Kux pan mtuknukaampe'e je mka'aj je jayu juu' ve'e duka'oy'ix'ijttup je Nte'yam je jyayu, mtukpaatjupts mits je'e ve'e je tyokin. Va'ajtsts mitse'e mnaajk'ítjut.

²³ Je'e kajx tse'e kuxe'e vane'em mpukju jetse'e je jotpa'am xjayep, kádits tun je tsoxk naajji x'uu'k, ookpa ve'e vee'n je tsaaydum pa'ajk naaj.

²⁴ Je'e kajx tse'e payo'oyu oy kux jeme'e juu' ve'e ixna ke'xna tokintoondup, ka'a tse'e vyinkopka jetse'e je viijnk jayu oy dupayo'oyut jets ka'a je'e ve'e y'oya juu' ve'e tyoondup. Jempa tse'e pane'e je tyókinda kanuke'xnatajkip jatyji, ux'ooknume'e. ²⁵ Nay ve'empa tse'e, yaknuja'vivap xa ve'e juu' ve'e je jayu oy tyuump. Ax pan ka'a tse'e jatyji yaknujava, ux'ooknum tse'e yaknujava. Ka'a xa ve'e juu' yu'uts ñaxy.

6

¹ Nujom pan pan jatye'e mutoondup, va'an tse'e dūvintsa'agada je vyintsanda, ve'em tse'e je Nte'yam kyayakvinkojtspétut jetse'e je jayu dukapakótsut je n'ixpajkunamda.

² Ax pan je jaanchja'viva jáyuts je'e ve'e je vyintsanda, ka'a tse'e dūyakvintsa'kintókidat je vyintsanda kux y'utsta y'ajhta je'e ve'e, nuyojk oye'e dūtoojnjadat juu' ve'e oy, kux je vyintsanda, pyutajkiduups je'e ve'e pan pan jatye'e yaktsojktup jetse'e je Jesucristo dujaanchjávada. Tukyak'ixpaku ve'em je jayu jetse'e ve'em xtukka'amáyut.

Je tuk'o'yin jets je tukjotkadaakun

³ Pan jem xa ve'e je jayu juu' ve'e dūtuk'íxtup je viijnk ixpajkun jetse'e dukakuvakta je va'ajts ixpajkun juu' ve'e je Maja Vintsan Jesucristo jye'e, je va'ajts ixpajkun juu' ve'e dūmaatnavyaatjup dūmaatnay'akeeguijup je Nte'yam jye'e, ⁴ ka'ats je'e ve'e dūtinujávada, namyájjidup je'e ve'e, je'eji ve'e tyoonkidup juu' ve'e je jayu natyukkojtsvintsoojvup. Ax ku tse'e je jayu ñakyojtsvintsa'vju, je'e tse'e dūyakjéjip je ejkun, je tso'oxpajkun, je vinkojtspejtun, je ko'oy vinma'yun, ⁵ ka'a tse'e ñayjávajada je jayu. Ka'a xa ve'e y'oya je vyinma'yunda pan pane'e ve'em játkidup, ka'a tse'e dūnujávada je tyuv je'e, ve'eme'e vyinmayda jets je y'avintso o'yin je'e ve'e ku ve'e je jayu je Nte'yam dūvinjava dūvintsa'aga. ⁶ Ax maja o'yints je'e ve'e ku ve'e je jayu je Nte'yam dūvinjava dūvintsa'aga, je'e ve'e ku ve'e yaktukjotkada'aky vinxupe'e juu' yak'ix yakjayep. ⁷ Ni tia xa ve'e nkayakje'yumdi yaja naxviijn ku ve'e nke'xumdi, ni tia tse'e nkayaktsoo'numduvat ku ve'e n'oo'kumdinit. ⁸ Ax pan njajejpumdup tse'e je kaaky je naaj jets je vit je xox, ntukjotkadaakumdapts uu'm je'e ve'e. ⁹ Je'e pan pan jatye'e naajkkumeenavaajnjudup, ka'ats je'e ve'e cho'oxa vintso ve'e kya'adat jep tokin jaatp, y'ajoottidup tse'e may viijn juu' ve'e ka víjap ka kéjap jets juu' ve'e yaktokintoojnjudup. Ax je'e tse'e je jayu dūyakma'tp jetse'e dūtukmasa'ak je Nte'yam je tyoo'. ¹⁰ Ku xa ve'e je jayu dūnas'ayova je meen, je'ets je'e ve'e dūyakjéjip je ko'oy vinma'yun jets je ko'oy to'nun. Jemda tse'e juu' ve'e je tuv jaanchja'vin dukoo'kmajapaamdinup kux ooye'e dūtuntsokta jetse'e kyumeenadat, ve'em tse'e tyoo'tókida jetse'e je jyoot je jya'vin ooy tyunyaktsaachpaa'tjada.

Ku je kyo'oy je'e yak'amaadaaga

¹¹ Ax mits, je Nte'yam je jyayu, ka'a tse'e x'itumo'ot ya ko'oy too'; je'e ve'e mtónup mkótsup je tyuv je'e, vinjava vintsa'aga je Nte'yam, jayepu je jaanchja'vin jets je tsojkun, mutena juu' jaty, naajk'ítju nuu'k aaj nuu'k joot, ¹² jets amaadaaga je jaanchja'vin kajx je kyo'oy je'e. Tun'ixu vintso ve'e xjajejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, je'e juu' ve'e je Nte'yam mtuknuyaaxuxju jets juu' kajxe'e je tuvakojsun oy xpuijm jeja je numay jayu vyinkujk, je'ets je'e ve'e ku ve'e mnay'ava'niji vintso ve'e mjaanchjáva.

¹³ Je Nte'yam, juu' ve'e je joojntykin dūyajkp, jets je Jesucristo, juu' ve'e jem je Poncio Pilato vyinkojkm oy je tuvakojsun dupaam, jéjats ats mitse'e je'e vyinkujkta ntukpava'añ ¹⁴ jetse'e xkutyónut je toonk juu' ve'e je Nte'yam mmoojyju, ve'em tse'e je

jayu va'ajts dunujávat jets pan ti je'e ve'e je tokin jetse'e ñaajk'ítjadat oy jets va'ajts. Tonu ve'em van'it paat ku ve'e myiinnuvat je nMaja Vintsánamda Jesucristo. ¹⁵ Ax miinnuvapts je'e ve'e, ve'em ax jo'n dunupaajmtki je Kunuu'kx Tee', je'eji ve'e nujom juu' jaty duka'mikajxp, je Yakkutojkpa juu' ve'e duyakkutojkjip je yakkutojkpatajk jets je Vintsán juu' ve'e dunuvintsánip je vintsántajk. ¹⁶ Je'e xa ve'e tun to'kji juu' ve'e duka'mip juu' jatye'e kavintókip, joojntykipts je'e ve'e jeja ajajtk it jaat joma ve'e ni pana kyanaajktámaja. Ni pana xa ve'e kya'ixju, ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e y'ixjut. Je'e tse'e xa'ma kajx dunumájinup dunujaanchinup jetse'e je kutojkun dujajejpnit! Amén.

¹⁷ Naajmada pan pan jatye'e kumeenda yaja naxviijn jets ka'a ve'e ñamyájajadat jets ka'a ve'e jem je meen kya'm ñapyámjadat, kux ka'a ve'e dunujávada vinxupe'e ya it jyaa'knáxut ku ve'e dujaa'kjayéptat je myeen, ñojk'óye'e jem je Nte'yam y'am kya'm ñapyámjadat, je'e juu' ve'e ooy xtunmo'yumdup nujom juu' jaty je'e kajx jetse'e ntukxoojntkumdat. ¹⁸ Naajmada jetse'e dutóndat juu' ve'e oy jets juu' ve'e y'ixtup jyajejptup, je'e tse'e tyukputákadap je viijnk jáyuda. ¹⁹ Ku tse'e ve'em dutóndat, y'apaamdúkadapts je'e ve'e juu' ve'e miimpnum jetse'e duyakvinkópkadat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

Juu' ve'e je Pablo tyukpavan'ux'ookinu je Timoteo

²⁰ Timoteo, va'ajts tse'e xyak'ítut je oy kats je oy ayook juu' ve'e myaktukkatajki. Ka'a tse'e x'itumó'ot jetse'e jyéjat je ko'oy ayook jets je kats juu' ve'e tyijtup nuja'vin, ax ka'a tse'e je kats dumaatnavyaa'tyju dumaatnay'akeegaja je Nte'yam je y'ayook. ²¹ Jeme'e je jayu juu' ve'e ve'em yak'ixpajktup, ve'eme'e vya'anda jets y'ixada ve'e je Nte'yam; ax ka'a tse'e du'ixada, myasooktinuts je'e ve'e je tuv jaanchja'vin.

Je Nte'yam tse'e mkunoo'kxjup.

Ya'a tse'e je mumejtsk nak juu' ve'e je Pablo tyuknuja'yi je Timoteo

¹ Atse'e je Pablo, je Nte'yamts atse'e xvinkoon jets atse'e n'ítut je Jesucristo je kyukátsiva je'e kajx jets atse'e n'avánat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, je'e tse'e xtukvinva'nimdu ya joojntykin juu' ve'e yakjajejpp ku ve'e je jayu y'it to'k muk je Jesucristo maat. ² Timoteo, ooy ats mitse'e ntuntsak, n'onukja'vipts ats mitse'e je'e kajx ku ve'e xjaanchja'vi'ukvaajñ je Jesucristo ku atse'e x'amotunajxy. Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'imdup, jets je nMaja Vintsánamda Cristo Jesús, je'e tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijtnit je tyukmo'tun maatta jets je y'oy joot maatta.

Vaajnja tse'e anañujoma je jayu je oy kats je oy ayook

³ Je va'ajts vinma'yun maat atse'e nvinjava nvintsa'aga je Nte'yam, ve'em ax jo'n dutoonduva uu'm je njujpit jáyuvamda. Jovum xaaj jovum tsooj atse'e je Nte'yam nkukajtsja mits kajx ku atse'e ntsapkats. ⁴ Njaa'myejtsp atse'e vintso ve'e je mvinnaaj vyajntyk. Ooyts atse'e ntuntsak jets ats mitse'e n'ixnuvat jets atse'e ve'em ooy ntunxoondukut. ⁵ Njaa'myejtsp atse'e vintso ve'e to'k joot xjaanchjáva je Nte'yam, ve'em ax jo'n dutoonduva je m'ok Loida jets je mtaak Eunice. Vinjava atse'e ntañ jets ve'emna mitse'e xjaanchjáva uxyam paat. ⁶ Je'e kajxats ats mitse'e ntukjaa'myéts jetse'e xjaa'kyaknyókat je maa'yun je putajkin jetse'e ve'em je jayu xjaa'ktuknuja'vi'ata'atsut je Nte'yam je y'ayook, je maa'yun je putajkin juu' ve'e je Nte'yam mmoojyju ku ats mitse'e ya nka'aj ntuknukaajn. ⁷ Kux je Espíritu Santo, juu' ve'e je Nte'yam xmo'yumdu, ka je'e kajxapts je'e ve'e xmo'yumdi jetse'e je jayu x'atsa'kimdat, je'e kajxe'e jetse'e njayejpumdinit je makk aaj je makk joot jets je tsojkun, jetse'e nnay'akuvaa'nimjidinit. ⁸ Ka'a tse'e xtukts'o'tyónut jetse'e je tuvakojsun xpámüt je nMaja Vintsán kajxamda. Ka'ats ats mitse'e xtukts'o'tyoompat ku atse'e yap poxuntujkp n'it je'e kajx, ñojk'óye'e je Nte'yam je myakkin kajx xtukmaatjayéput je jaanchja'vivatajk je tsaachpaatun juu' ve'e jéjip ku ve'e je jayu yakvaajña je oy kats je oy ayook. ⁹ Je Nte'yam xa ve'e xyaktsookumdu, xyaaxjimdu u'u'm je'e ve'e jetse'e njoojntykimdat vintso ve'e yakmaja yakjaancha y'ijtnit. Ka je'e kajxap tse'e xyaktsookumdi kuxe'e juu' nto'numdi, je'e ve'e ku ve'e ve'em viinm dunupaajmtki jets je'e kajxpa ve'e kuxe'e je maa'yun xtoojnjimda je Cristo Jesús kajx, je maa'yun juu' ve'e xtuknupaajmtkimdu van'ítani ku ve'e ya it kyatsoo'ndukna vye'na. ¹⁰ Ax ya maa'yun tse'e nuke'xnatajki ku ve'e myiijn je nYaktsookpamda Jesucristo, je'e tse'e duyakkutoki je oo'kun jetse'e je jayu dutuknuja'vi je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Je oy kats je oy ayook kajx xa ve'e nnuja'vimda vintso ve'e njayejpumdinit ya joojntykin. ¹¹ Nay je'e kajxpat atse'e je Nte'yam xpuujm ka'amaayva, kukátsiva, jets yak'ixpajkpa. ¹² Je oy kats je oy ayookts atse'e nkutsaachpaadip, ax ka'ats atse'e ntukts'o'tyún, kux tyuva atse'e nnayja'vijini jets jem atse'e je Jesucristo y'am kya'm nmapyaajmji, nay tyúvats atse'e nnayja'vijini jets jyajejpp je'e ve'e je kutojkun jetse'e du'ix'ijtnit juu' ats je'e ve'e xtukkatajki. Van'it paat tse'e ve'em dutónut ku ve'e myiinnuvat.

¹³ Panajkxu je tuv ixpajkun, ve'em ax jo'n atse'e x'amotunajxy. Ve'em tonu je jaanchja'vin maat jets je tsojkun maat juu' ve'e je Cristo Jesús xmo'yumdup. ¹⁴ Va'ajts tse'e xyak'ítut jetse'e je jayu xtuk'íxut je tuv ixpajkun juu' ve'e myakmooy. Je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp yam nja'vin kajxamda, je'e tse'e mputákajap jetse'e ve'em xtónut.

¹⁵ Xmasooktinuts atse'e nujom pan pan jatye'e tsuunidup jem ásiat y'it jootm, ax xnujava jo'n, numejtsk je'e ve'eda juu' ve'e duxaajidup Figelo jets Hermógenes. ¹⁶ Je Maja Vintsane'e dutukmo'otup je Onesíforo maat pan pan jatye'e tsuunidup jep jyuum

tyujkp, kux may nax ats je'e ve'e xyakjot'amaji jets atse'e xkatuktso'otyujn ku atse'e yap poxuntujkp n'it. ¹⁷ To'k aaj to'k jootts atse'e x'ixti ku ve'e vye'na yaja romait cyiudaaj kujx, ka'ajam atse'e x'ixti'atuvi vi'nam atse'e xkapaa'ty. ¹⁸ Je Maja Vintsán tse'e tukmo'otjup je xaaj ku ve'e myiinnuvat. Oy xa mits je'e ve'e xnujava jets je'e atse'e ooy xtumpatto'ni jem éfesovit kyajpun kajxm.

Je'e pane'e je Jesucristo oy dumutoomp dumupajkp

2

¹ Jets mits, juu' atse'e n'onukja'vip, pamu je makk aaj je makk joot je maa'yun kajx juu' ve'e je Cristo Jesús xtoojnjimdup. ² Je ayook juu' ve'e m'amotunajx jets atse'e jeja je numay jayu vyinkujk ntuk'ix, je'ets mitse'e je jayu mtuk'ixup pan pan jatye'e je tyuv je'e dutoondup jetse'e dujajttuvat vintso ve'e je viijnk jayu dutuk'ixtuvat.

³ Ve'em ax jo'n to'k je oy tojpa dumutena je tsaachpaatun, nay ve'empats mitse'e xmuténivat je tsaachpaatun je Cristo Jesús kajx. ⁴ Je tojpa juu' ve'e jep tyoonk jaatp ijtp, ka'a tse'e dutuktaka je toonk juu' ve'e je tojpa kyaje'eip, ve'eme'e dutún ax jo'n y'oyjavajat je'e juu' ve'e yaktajkiju tojpa. ⁵ Nay ve'empa tse'e, pan pan jatye'e noomdup, nachots'ixjudup, ukpu viijnk dukoo'yidup, óyame'e myaada'akta, ka'a tse'e dupakta pan ti ve'e ñukoo'yidup pan ka'a ve'e kyoo'yada ax jo'n tukpava'añ y'it jetse'e kyoo'yadat. ⁶ Je yoova jayu, paatjupts je'e ve'e jetse'e mutoo'vajkp tyukkada'akjadat je trigo taajm. ⁷ Payo'oyu oy juu' atse'e nkajtsp; je Maja Vintsán tse'e mtukvinjavajap nujom.

⁸ Jaa'myétsu jets je Jesucristo ve'e duyaknuke'xnatajki jets je Nte'yam je'e ve'e, je'e ve'e ku ve'e jyoojntykpajknuva ku ve'e y'uk'aa'k. Yaknuke'xnatajkiva tse'e jets jayu je'e ve'e, je'e ve'e ku ve'e y'it je yakkutojkpa David je chaan je kyooj. Ya'a xa ve'e je oy kats je oy ayook juu' atse'e je jayu nvaajnidup. ⁹ Ya oy kats ya oy ayook kajx atse'e nmutena je tsaachpaatun, je'e paat jets atse'e yap poxuntujkp n'it ax jo'n atse'e kun'ijit to'k juu' ve'e je maja tokin dutoomp y'ijit. Ax je Nte'yam je kyats je y'ayook, ka'ats je'e ve'e je jayu to'k viijn duyak'it ax jo'n atse'e to'k viijn nyak'it, va'kxtk'ataatspts je'e ve'e may viijn. ¹⁰ Nujom juu' jaty atse'e nmuténip je'e je y'o'yin kajxta pan pan jatye'e je Nte'yam vyinkoon, ax ve'em tse'e je Jesucristo yaktso'okjadat, to'k muk tse'e y'ijttinit je'e maat jetse'e xa'ma kajx jyoojntykidinit joma ve'e je majin.

¹¹ Tyúvamts ya'a ve'e ya kats juu' ve'e njaanchja'vimdup:

Pan ijtumdup tse'e ax jo'n kun'oo'kumdi je Cristo maat je'e kajx ku ve'e to'k muk n'ijtumda je'e maat,

xa'ma kajxts uu'm je'e ve'e nmaatjoojntykimdinit;

¹² pan je'e maatts uu'me'e ntsaachpaatumda,

je'e maatts uu'me'e nyakkutojkumduvat;

pan ka'ats uu'm je'e ve'e nnatyukpajkumjada,

ka'ats uu'm je'e ve'e xnatyukpajkumjuduvat;

¹³ pan ka'a tse'e nkutyo'numda je y'ayook,

kyutyuumpts je'e ve'e juu' ve'e kyajtsp,

kux ka'a xa ve'e nvaat vimpit dutónut juu' ve'e kyajtsp.

Jidu'um xa ya'a ve'e ya kats.

Je mutoompa je mupajkpa juu' ve'e je Nte'yam y'oyja'vip

¹⁴ Tukjaa'myétsa je jaanchja'vivatajk juu' atse'e tunja'a. Tukpava'anda jeja je Maja Vintsán vyinkujk jets ka'a ve'e ñatyukkojtsvintsóvjadat oyjuu' kats ayooka juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguij maat je tyuv je'e, ni vinxupa xa je'e ve'e kyato'nuxjada ku ve'e ñakyojtsvintsóvjada, koojyji ve'e je jayu duyakmejtsvinmáya pan pane'e amotunajxtup. ¹⁵ Pan vinxupe'e m'o'yixju, je'e tse'e mtónup juu' ve'e je Nte'yam y'oyja'vip, ve'em ax jo'n to'k je toompa juu' ve'e dutoomp juu' ve'e je vyintsán y'oyja'vip

jets ka'a tse'e tii juu' ve'e tyuktso'otyuump. Oy yakxone'e xkojtsva'atsut je tuvukats je tuv ayook. ¹⁶ Ka'a tse'e x'itumo'ot je kats je ayook juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguij maat je tyuv je'e, kux pan pan xa ve'e ve'em dukojtstup, yakvintsa'kintoki'ataatstupts je'e ve'e je Nte'yam. ¹⁷ Juu' jaty tse'e je jayu tyuk'ixpajktup, ve'em tse'e yo'oy ax jo'n je pa'am juu' ve'e je jayu duyakma'tp. Numejtsk je'eda juu' ve'e ve'em duyakva'kxtktup je ayook, je Himeneo jets je Fileto. ¹⁸ Too'tokidu xa je'e ve'eda, ve'em tse'e je jayu dutuk'ixta jets ka'a ve'e je oo'kpatajk y'ukjoojntykpajktinuvat. Ax jem tse'e je jaanchja'vivatajk juu' ve'e yakvinmama'ttu maat je y'ixpajkunda. ¹⁹ Ax je Nte'yam tse'e xpaajmjimdu yam nja'vin kajxmamda je jaanchja'vin juu' ve'e tam xyak'ijtumdup je'e maat. Ve'em xa ya'a ve'e ya jaanchja'vin ax jo'n je ayook juu' ve'e vaamp: "Y'ixa xa ve'e je Maja Vintsan pan pan jatye'e jye'eip", jets nay jidu'umpa: "Nujom tse'e pan pan jatye'e du'ava'nidup jets je Cristo je jyayu je'e ve'eda, va'an tse'e dumasookitini nujom juu' jatye'e ka oyap." Jidu'um tse'e vya'añ.

²⁰ Joma ve'e je oy tajk, ka je apajkinjyapts jepe'e juu' ve'e oro jets juu' ve'e plata, jeppa ve'e juu' ve'e kup jets juu' ve'e naax, jep tse'e juu' ve'e je numajin maat yaktuump, nay jeppa tse'e juu' ve'e ka je numajin maatap yaktuump. ²¹ Ve'em xa uu'me'e n'ijtumda ax jo'n je apajkin juu' ve'e ijtp joma ve'e je oy tajk. Pan naajkvaatsumjuduups uu'me'e jetse'e nmasookumda nujom juu' jatye'e ka oyap, ve'em tse'e n'ijtumdat ax jo'n je apajkin juu' ve'e je jayu je numajin maat yaktuump, apaamduka tse'e n'ijtumdat jetse'e nto'numdat pan ti ve'e je Maja Vintsan chajkp.

²² Ka'a tse'e mnamyaso'okjut jetse'e myakkutojkuxjut je vinma'yun juu' ve'e je muutskit onuk jyajejptup ku ve'e jjomvinmayda tyivinmayda; panajkxu je tyuv je'e, je jaanchja'vin, je tsojkun, jets je oy joot. Panajkxu je'e maat nujom je'eda pan pan jatye'e va'ajts aaj va'ajts joot dujaanchja'vidup je Maja Vintsan. ²³ Ka'a tse'e x'itumo'ot pan pan jatye'e nakyojtsvintsoojvjudup je ayook kajx juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguij, mnuja'vip xa mitse'e jets kojyji ve'e je jayu duyaknacho'oxpukju. ²⁴ Kux je Maja Vintsan je myutoompa je myupajkpa, ka'ats je'e ve'e pan dumaatnacho'oxpukju, oy jayu ve'e napyumju anañujoma je jayu maat, jyajtype'e je yak'ixpajkk, myutenipe'e juu', ²⁵ nuu'k aaj nuu'k jote'e dutukmaatkojts'oya pan pan jatye'e dutso'oxpajktup je Nte'yam je y'ayook, jetse'e du'ix vintso ve'e je Nte'yam yakvinmayumpitjut, vintso ve'e dukuvakut je tyuv je'e, ²⁶ jetse'e vyjut kyéjut, ve'em tse'e dutukva'atsut joma ve'e je ko'oyjáyuvap yak'ituvaañju jetse'e tyuktonuva'añju juu' je'e ve'e chajkp.

Vintso je jayu vye'nat ku ve'e je Cristo myiinnuvat

3

¹ Nujava ya'a, ooye'e je jayu tyuntso'oxpaa'ttat ku ve'e tyáminit je itakax. ² Viinmji ve'e je jayu nachokjadat, nas'ayovadap tse'e juu', namyájadap, natyijjadap, kojts'anaxtap, ka'a tse'e du'ukkatsupajktinit je tyee' je tyaak, ka'a tse'e du'ukkejxtktinit, ka'a tse'e je Nte'yam duvinjavadat duvintsa'agadat, ³ ka'a tse'e dujayéptat je tsojkun, ka'a tse'e jyot'oyava'andat, nuvampéttap tse'e, ka'a tse'e ñay'akuvaa'najadat, mu'ukivimpittap, cho'oxpáktap tse'e nujom juu' jatye'e oy, ⁴ pyámdap tse'e je jayu juu' ve'e tsojkjudup jem je'e kya'mda juu' ve'e tso'oxpajkjjudup, ka vintúvap tse'e juu' dutóndat dukótstat, ñutúvadap, ka'a tse'e je Nte'yam dutsóktat, je'e ve'e pyanajkxtap vintso ve'e viinm ñatyukxoondukjadat, ⁵ naajkke'exuva'anjadap tse'e ax jo'n je Nte'yam kudvinja'vidi kudvintsa'kidi, ax ka'a tse'e jem je Nte'yam y'am kya'm ñapyámjadat.

Ka'a tse'e m'ítut je'e maatta pan pan jatye'e ve'em. ⁶ Kux jeme'e juu' ve'e je taay dumutajkidup joma ve'e je jayu ñay'amókajada, tyukvin'aa'ndup tse'e je y'ixpajkun je ta'axtajk juu' ve'e oy dukanuja'vidup je Nte'yam je y'ayook jetse'e y'itta tokin maat. ⁷ Je ta'axtajkta, xa'ma tse'e dutoonkada juu' ve'e y'ixpajktup, ax ni vin'ita tse'e dukatukje'yada je tyuv je'e. ⁸ Ve'em ax jo'n je Janes jets je Jambres dutso'oxpajkti

je Moisés, nay ve'empa tse'e je jayu dutso'oxpajktuva je tyuv je'e, ka'a tse'e je oy vinma'yun dujayeypta jets ka'a tse'e je jyaanchja'vin dupaa'ty du'akeega maat je tuv jaanchja'vin. ⁹ Ax ka'a tse'e xa'ma y'oyadat, kux nuke'xnatáka ve'e tyánut vintso ve'e je jayu dūvin'aa'nda, ve'em ax jo'n jyajtti je Janes jets je Jambres juu' ve'e je Moisés dutso'oxpajktu.

Juu' ve'e je Pablo tyukpavan'ux'oqkinu je Timoteo

¹⁰ Ax mnuja'vipts mitse'e juu' atse'e je jayu ntuk'ixp, vintso atse'e njáyuva njoojntyka, vintso atse'e nujom je jayu ntsak, juu' atse'e ntonuvaampy nkotsuvaampy, juu' atse'e njaanchja'vip, juu' atse'e nmuténip, ¹¹ juu' kajx atse'e nyakjomtún nyaktitún, juu' atse'e nkutsaachpaadip. Mnuja'vivapts mitse'e nujom vintso atse'e je jayu xjomtuuyn xtituuyn jem toojk kajpun kajxm, jem Antioquía, jem Iconio, jets jem Listra, jets vintso atse'e ntsaachpaaty ku atse'e jem nyakjomtuuyn nyaktituuyn. Ax je Maja Vintsants ats ya'a ve'e nujom xtuknuvaats. ¹² Tyúvam xa ve'e jets nujom pan pan jatye'e joojntykavaandup va'ajts aaj va'ajts joot je Cristo Jesús kajx, yakjomtoondup yaktitoondupts je'e ve'eda. ¹³ Je jayu juu' ve'e ko'oyjoojntykidup jetse'e je jayu dūvin'aa'nda, ve'emts je'e ve'e ñajkxtat ñáxtat, ve'eme'e je jayu dūvin'aa'ndat ve'em tse'e je jayu vyin'aa'njuduvat.

¹⁴ Ax mits, pamu je makk aaj je makk joot je'e kajx juu' jatye'e mnu'ixpajki jetse'e xjaanchjáva. Mnuja'vipts mits je'e ve'e jets pane'e mtuk'ixju. ¹⁵ Van'ítani ku ve'e pi'knum mve'na, van'it tse'e xnuja'vi'ukvaajñ juu' ve'e ijtp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, ax je Kunuu'kx Jatyán kajx tse'e m'o'yixju jetse'e mvíjut mkéjut, ve'em tse'e xnujávát vintso ve'e yakjayéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, je joojntykin juu' ve'e yakjajejpp ku ve'e je Cristo Jesús yakjaanchjáva. ¹⁶ Nujom je Kunuu'kx Jatyán, je Nte'yamts je'e ve'e je jayu je vinma'yun dumooy, toompts je'e ve'e jetse'e je jayu yaktuk'ixut je tuv jaanchja'vin jetse'e yaktuknaajmat ku ve'e dutún juu' ve'e ka óyap. Toompapts je'e ve'e jetse'e yaktukvinjávát je tyokin jetse'e yaktuk'ixut vintso ve'e tuv jyoojntykat, ¹⁷ ve'em tse'e je Nte'yam je myutoompa je myupajkpa pu'uk avaada y'ijtnit jetse'e ve'em dutónut dukótsut nujom juu' jatye'e oy.

4

¹ Je Nte'yam jets je Jesucristo, je Jesucristo, juu' ve'e miinnup yakkutojkpa jetse'e je jayu dutokimpayo'ynit juu' ve'e joojntykidup jets juu' ve'e aa'kanda, jéjats ats mitse'e je'e vyinkujkta ntukpava'añ: ² Tukka'amáyū je Nte'yam je kyats je y'ayook. Pan y'amotunaxuvaandup tse'e, uk pan ka'a, ni vin'ítats mits je'e ve'e xkatukka'amay'atúvat. Kojtsvíju je jáyuda juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook dukakuvakuvaandup, tuknaajma je jáyuda juu' ve'e je Nte'yam duyakvintsa'kintókidup, kojtsja je jáyuda jetse'e to'k aaj to'k joot dujaanchjávadat je Maja Vintsán, jets mutenikaxu nujom juu' jaty ku ve'e ijtp xtuk'ix je oy kats je oy ayook. ³ Kux je'yape'e je xaaj ku ve'e je jayu dukoo'kmuténidinit je va'ajts ixpajkun, y'íxtadapts je'e ve'eda pan pan jatye'e tuk'ixjadap juu' ve'e y'amotunaxuvaandup, ⁴ ka'a tse'e du'amotunaxuva'andat je tyuv je'e, je'e ve'e myajapámdap juu' ve'e je jayu myutaayvaattup. ⁵ Ax mits, viji kej tse'e xa'ma mnaajk'itjút, mutena je tsaachpaatun, tukka'amáyū je oy kats je oy ayook, tonkaxu oy je mtoonk.

⁶ Ax ats, je yax jo'nts atse'e nyakpam'ukvaanni, táminupe'e ats je n'oo'kun, ⁷ távani atse'e nmaada'aky, ve'em atse'e ax jo'n je jayu juu' ve'e tujye'ya joma ve'e kyukaxa je noomk, ka'ats atse'e tunmasa'ak je tuv jaanchja'vin. ⁸ Ax uxyam, je o'yints atse'e n'a'ixp jem tsapjootm kux tuv atse'e tunjáyuva tunjoojntyka, je o'yin juu' atse'e xmooyrup je Maja Vintsán ku ve'e myiinnuvat, je'e juu' ve'e tokimpayo'yp ax jo'n dupaa'ty du'akeega. Ax ka átsjyapts je'e ve'e xmo'op, yakmooyduvap je'e ve'e nujom pan pan jatye'e dutsojktuvap jetse'e myiinnuvat.

Juu' ve'e je Pablo chojk jetse'e je Timoteo dutónut

⁹ Yakvinkopka jets ats mitse'e tsojk min xku'ix. ¹⁰ Xmasooknu atse'e je Demas kux je'e ve'e chojk je naxviiijnit je kyo'oy je'e, jem Tesalónicats je'e ve'e ñajkxni. Ax je Crescente, jemts je'e ve'e galáciait y'it jootm ñujkx; je Tito, jemts je'e ve'e dalmáciait y'it jootm ñujkx. ¹¹ Ya Lúcasji ve'e yam ats maat. Najkxu xvavu je Marcos jetse'e xmaatmínut, kux xputajkip ats je'e ve'e jeja je Nte'yam tyoonk jaat. ¹² Je Tíquico, jem atse'e éfesovit kyajpun kajxm nkejx. ¹³ Ku ve'e mmétsut, myakmínup tse'e to'k aaj je vituni'kx juu' atse'e nmasook jeja je Carpo tyak'aajy jem trooasit kyajpun kajxm, nay ve'empa ats je nnaç jets ats je n'ak axaa'ch joma ve'e juu' jaty javyet, vinkopk je ak axaa'ch.

¹⁴ Ooy xa atse'e je pojxun ka'tspa Alejandro xtuntsaachtuujn. Je Maja Vintsants je'e ve'e tukkuvétjup je ka óyap kajx juu' ve'e tyoon. ¹⁵ Nay'ixju mits je'e kajx, kux ooye'e dutuntso'oxpujk je oy kats je oy ayook juu' ve'e n'ava'nimdup.

¹⁶ Ku xa atse'e muto'k nax nmakyukojsji jeja je yakkutojkpa vyinkujk, ni pánats atse'e xkaputajki, nujom atse'e xmasokkajxti. N'a'ixpts atse'e jetse'e je Nte'yam kyatukkuvétjadat je'e kajx. ¹⁷ Ax je Maja Vintsants atse'e xputajki, je'ets atse'e je makkin xmooy, ve'emts atse'e je jayu va'ajts nvaajnidi je Nte'yam je kyats je y'ayook, je'e paat jetse'e du'amotunajxtuva nujom je jayu juu' ve'e ka je israeejlitap. Je Maja Vintsants atse'e xjajejp x'axajtojk jets atse'e ve'em nkatsaachpaaty juu' atse'e x'uktukmutsojktu pan pan jaty atse'e xtso'oxpajktu. ¹⁸ Je'ets atse'e xjayéup x'axajtókup pan ti ve'e tónjup kótsjup, ve'emts atse'e xyakje'ynit joma ve'e yakkutuk jem tsapjootm. ¡Yakmaja yakjaancha tse'e y'ijtnit xa'ma kajx!

Ku je Pablo máyam je Dios dukejx

¹⁹ Máyame'e to'k aaj je Dios xmo'ot je Prisca jets je Aquila maat je'eda pan pan jatye'e tsuunidup joma ve'e je Onesíforo je jyaajn je tyajk. ²⁰ Jem xa ve'e Corinto tyaañ je Erasto. Je Trófimo, pajkjupts atse'e nmasaak jem Mileto. ²¹ Yakvinkopka jetse'e mmínut namka'ana je xox aats dupaa'ty. Máyame'e je Dios mkejxuxjada je Eubulo, je Pudente, je Lino, je Claudia, jets anañujoma je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada.

²² Je Maja Vintsán Jesucristo tse'e y'ijtnit mits maat jets miitse'e anañujoma mkunoo'kxjadat.

Ya'a tse'e je nak juu' ve'e je Pablo tyuknuja'yi je Tito

¹ Atse'e je Pablo, je Nte'yam je myutoompa je myupajkpa jets je Jesucristo je kyukátsiva. Je'e atse'e xtuknukejxtu jets atse'e je jayu nvaajnjadat je oy kats je oy ayook, ve'em tse'e ñapyaaajmjidinit jem je Nte'yam y'am kya'm pan pan jatye'e vinkoojnjudu jetse'e dunujáavadat je tyuv je'e, ² jetse'e dujayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Je Nte'yam, je nYaktsookpamda, juu' ve'e ni vin'ita kataayip, je'e tse'e ya joojntykin duvaajntk ka'anume'e ya it choo'nduk vye'na. ³ Ax uxyam tse'e xtuknuja'vimda, ve'em ax jo'n dunupaajmtki, vintsø ve'e njayejpumdinit ya joojntykin je kats je ayook kajx juu' atse'e xtukkatajki jets atse'e xtukpavaajñ jets atse'e je jayu nvaajnjadat. ⁴ Tito, n'onukja'vip xa ats mitse'e je'e kajx ku ve'e xjaanchja'vi'ukvaañ je Jesucristo ku atse'e x'amotunajxy. Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'imdup, jets je nYaktsookpamda Jesucristo, je'e tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijtnit je y'oy joot maatta.

Je Tito je tyoonk jep Creta

⁵ Je'e kajxts ats mitse'e nmasaak jem crétaít y'it jootm jetse'e xtónut xkótsut juu' ve'e toonkip kojtskip maat je jaanchja'vivatajk, kajpun kajpune'e xpámút pan pan jatye'e dunuvinténadap je jaanchja'vivatajkta ax jo'n ats mitse'e ntukpavaajñ. ⁶ Je'e juu' ve'e yakpámup, je'e tse'e juu' ve'e ti tokin kayakpaatjip, juu' ve'e to'kji je ñuda'ax dujayejpp, juu' ve'e je y'ónuk dujaanchja'vidup je Jesucristo, je jayu kyava'anup jets viinme'e je y'ónuk ñaajkkutojkuxjada ukpu kyakatsapakta. ⁷ Kux pan pan xa ve'e dujayejpp je toonk jetse'e je jaanchja'vivatajk dunuvinténat, pava'añ tse'e y'it jetse'e ti tokin kyayakpaatjat, je y'avintsø vinma'yun dukapámút, jatyji kya'ékjút, kya'oo'kut kyamo'okjút, je jayu dukatsii'kut, je meen dukakáxjút, ⁸ oy jayu ñapyámjút maat je je'yva jayu, je y'oy je'e dutsókut, dupayo'oyút vintsø ve'e dutónut dukótsut juu' ve'e pyaatyp y'akeeguiip, je va'ajts joot dujayéput, jetse'e ñay'akuvaa'najat. ⁹ Ve'eme'e dutsak jetse'e oy dupanajkxut je tuvutoo' juu' ve'e yaktuk'ix, ve'em tse'e y'o'yixjút jetse'e je jayu dutukkojtsvíjút je va'ajts ixpajkun jetse'e duyaknuke'xnatakat joma ve'e tyoo'tókida pan pan jatye'e dukojtsvintsøvdup je va'ajts ixpajkun.

¹⁰ Kux jeja xa ve'e numay je jayu, vinkopk je israeejlit jáyuda, pan pan jatye'e dutso'oxpajktup je Nte'yam je y'ayook, tyuk'ixtuups je'e ve'e je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguiip jetse'e ve'em dutukvin'aa'nda.

¹¹ Yak'ama'at tse'e dutsokta kux yakvinmamyat'tupe'e je jayu juu' ve'e pu'ukta to'k jaajn to'k tajk, ve'em tse'e dutonda dukotsta jetse'e dutukmeempáktat ku ve'e je jayu dutuk'ixta juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguiip.

¹² Jidu'um xa ve'e nuto'k je crétaít jayu vyaajñ, je'e je y'ayook kojtsnajxpada: “Xa'ma taayidup xa ve'e ya crétaít jayu, je mu'uk tánuk jo'n tse'e y'itta, munuyojk tse'e tyunkayda tyun'oo'kta jetse'e ñooxtsaanada.” ¹³ Ax tyúvam tse'e vyaajñ. Je'e kajx tse'e makk xtuknaajmadat je'e pan pan jatye'e dukuvajktup je jayu je y'ixpajkun juu' ve'e ve'em duyak'ixpajktup, ve'em tse'e dujaanchjávadat je tyuv je'e, ¹⁴ ve'em tse'e dukamajapámdat je maayduk juu' ve'e je israeejlit jayu myutaayvaattu, ve'em tse'e dukamajapaamduvat pan pan jatye'e dukakuvajktup je tyuv je'e jetse'e dupava'anda jetse'e dupanajkxtat je y'ixpajkunda. ¹⁵ Je'eda pan pan jatye'e je va'ajts aaj je va'ajts joot dujayejptup, va'ajts je'e ve'e dujávada nujom juu' jaty; ax je'eda pan pan jatye'e je va'ajts aaj je va'ajts joot dukajayejptup, ka va'ajtsapts je'e ve'e nujom dujávada, je jyoot jets je vyinma'yun paatts je'e ve'e kyava'ajtsada. ¹⁶ Ve'em xa ve'e vya'anda jets y'ixada ve'e je Nte'yam; ax ka'a tse'e du'ixada, kux je'e juu' jatye'e tyoondup kyojtstup, je'e tse'e duyaknuke'xnatajkip jets ka'a ve'e du'ixada, axaa'kp tse'e jyáyuvada jyojntykada, ka'a tse'e kyatsapakta, ni vinxupa ve'e kya'o'yixjada jetse'e dutóndat dukótstat je y'oy je'e.

2

Je va'ajts ixpajkun

¹ Ax mits, je'e xa mitse'e mkótsup juu' ve'e va'ajts ixpajkun. ² Naajmada je na'avtajk jetse'e ñay'akuvaa'najadat, ñaajk'ítjadat je vintsa'kin maat, dutóndat dukótstat juu' ve'e pyaatyp y'akeegui, makk aaj makk joot dujaanchjávadat je tyuv je'e, je jayu dujávadat dutsóktat, jetse'e juu' dumuténadat. ³ Nay ve'empa je amajatajka, naajmada tse'e jetse'e ñaajk'ítjadat ax jo'n duvinmachju je ta'axtajk juu' ve'e dujaanchja'vidup je Nte'yam, je jayu dukanuvampéttat, kya'oo'ktat kyamo'okjadat, je oy nu'ixvaatsun dupámdat ⁴ jetse'e ve'em dutuk'íxtat je muutskit ta'axtajka jets chóktape'e je ñuyaa'y jets je y'ónukta, ⁵ dutuk'íxtat vintso ve'e ñay'akuvaa'najadat, va'ajts joot ñaajk'ítjadat, du'íxtat dujayéptat je jyaajn je tyajk, oy jayu ñapyámjadat maat anañujoma je jayu, jetse'e jep je ñuyaa'y kya'p pya'tkup ñapyámjadat, ve'em tse'e ni pana dukapakótsut je Nte'yam je kyats je y'ayook.

⁶ Nay ve'empa je vajutyajka, kojtsjada jetse'e ñay'akuvaa'najadat. ⁷ Viinm mitse'e xpámüt je nu'ixvaatsun pan vintso ve'e juu' jaty oy dutóndat. Ku ve'e xyak'ixpáktat, je va'ajts vinma'yun maat tse'e xtónüt jets pan vintso ve'e je jayu mvintsa'agajat. ⁸ Oy yakxone'e xkótsut je tyuv je'e, ve'em ax jo'n je jayu anañujoma m'oñukótsajat, ve'em tse'e cho'otyónüt opyana pan pane'e mtso'oxpajkjup, kux ka'a ve'e y'o'yixjut jetse'e je kyo'oy je'e xtuknu'aa'nimdat.

⁹ Kojtsjada pan pan jatye'e mutoondup jetse'e dutóndat pan ti ve'e je vyintsán tuk-pavaajnjudup, jetse'e y'oyjávajadat, dukakojtsvintsóvdat, ¹⁰ ti dukamee'tsjadat; je'e ve'e y'íxtadap vintso ve'e duyaknuke'xnatákadat jets tyoondupe'e ax jo'n yaktukpava'anda, ve'em tse'e anañujoma je jyáyuvin je jyojntykin kajxta yak'íxüt jets ooye'e tyuntsoja je ixpajkun juu' ve'e je Nte'yam jye'e, uu'm je nYaktsookpamda.

¹¹ Je Nte'yam xa ve'e xtuk'íxumdu je myaa'yun juu' ve'e tyoon anañujoma je jayu kajxta, ve'em tse'e dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ¹² Ya myaa'yun kajx tse'e xtuknuja'vimda jets ka'a ve'e n'ukjoojntykimdinit vintso ve'e je Nte'yam dukatsak, ka'a tse'e n'ukmaatnavyaa'numjidinit je naxviijnit je kyo'oy je'e. Ya myaa'yun kajxpa tse'e xtuknuja'vimda jetse'e nnay'akuvaa'nimjidinit jetse'e nto'numdinit juu' ve'e pyaatyp y'akeegui, je Nte'yam nvinja'vindinit nvintsa'kimdinit. ¹³ Ve'em tse'e nto'numdat namvaate'e n'a'íxumda je xoojntkun juu' ve'e miimp, je'ets je'e ve'e ku ve'e je majin maat myiinnuvat je nkajxmit Nte'yamamda, je nYaktsookpamda Jesucristo. ¹⁴ Je'e xa ve'e xku'oo'kimdu, je'e tse'e xkujookumdu jetse'e xpajkjimdinit yam nja'vin kajxmamda nujom je kyo'oy je'e, jetse'e xyakvaatsumdinit, jetse'e n'ijtumdinit je'e je jyayu juu' ve'e ooy dutuntsojktup jetse'e dutóndat juu' ve'e tum oy.

¹⁵ Je'ets je'e ve'e juu' ve'e je jayu mtuk'íxup, mkojtsjap, mtuknaajmap nujom je kutojkun maat. Ka'a tse'e x'itumo'ot jetse'e pan mviijn'íxjut.

3

Juu' ve'e vinkopk jetse'e dutóndat je jaanchja'vivatajk

¹ Tukjaa'myétsta je jaanchja'vivatajk jetse'e ñapyámjadat jep je yakkutojkpa kya'p pya'tkup jets pan pan jatye'e je kajpun dunuvinténidup, dukatsapáktat, apaamduka y'íttat jetse'e dutóndat nujom je y'oy je'e, ² pan dukapakótstat ukpu dukatso'oxpáktat, je'e ve'e jetse'e je jayu dumaatnayjávajadat jetse'e nuu'k aaj nuu'k joot ñaajk'ítjadat anañujoma je jayu maat.

³ Ijtumdu tse'e ax jo'n je viijnk jáyuda, ka'a tse'e oy mpayo'yumdi, ka'a tse'e je Nte'yam nkatsupajkumdi, xvin'aa'numdu tse'e jetse'e xka'mimdi je ko'oy vinma'yun jets je naxviijnit xoojntkun, ko'oyjoojntykimdu, njajejpumdu tse'e je ejkun, ka'a tse'e

ntukmutsojkumdi ku ve'e je viijnk jayu y'oya, ka'a tse'e nnachojkumjidi to'k jado'k. ⁴ Ax ku tse'e je Nte'yam, je nYaktsookpamda, duyaknuke'xnatajki je maa'yun juu' ve'e je jayu tyoojnqip jets vintso ve'e je jayu anañujoma dutsak, ⁵ xmo'yumduts uu'm je'e ve'e je nam joojntykin. Ka'a xa ve'e nto'numdi juu' ve'e oy, ka'a tse'e njavinmajtsumjidi jetse'e njajejpumdat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, xmo'yumduts uu'm je'e ve'e je nam joojntykin je'e kajx ku ve'e xtukmo'tumdi, je'e kajxe'e kuxe'e je ntókinamda xtuknuvaatsumdi jetse'e je Espíritu Santo kajx je nam joojntykin xmo'yumdi. ⁶ Je nYaktsookpamda Jesucristo kajx xa ve'e je Nte'yam xmo'yumdi je Espíritu Santo. Je myaja oy jootin kajxts je'e ve'e ve'em dutuujn, ⁷ je myaa'yun kajxts je'e ve'e xkatokimpa'mumdi jetse'e njajejpumdinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

⁸ Tyúvam xa je'e ve'e juu' ats mitse'e nvaajnqip, je'ets atse'e ntsajkp jetse'e makk aaj makk joot xkótsut, ve'em tse'e je'eda pan pan jatye'e je Nte'yam dujaanchja'vidup, je'e tse'e duyakvinkópkadap jetse'e dutóndat je y'oy je'e. Je'e juu' atse'e nkajtsp, oyts je'e ve'e, to'nuxjupts je'e ve'e anañujoma je jayu. ⁹ Ax ka'a tse'e je jayu xmaatnakyojtsvintsóvjut je'e kajx juu' ve'e katoomp, je'e ve'e ku ve'e dutuk'akotsta je maayduk juu' ve'e je jayu myutaayvaattu vintso ve'e y'ijtti je jujpit jayu je chaan je kyooj, ukpu je jayu je Moisés je pyava'nun kajx ñakyojtsvintsóvjada jetse'e ñacho'oxpákjada. Ni vinxupa xa je'e ve'e je jayu kyato'nuxjada jetse'e je Nte'yam dupanajkxtat ku ve'e ve'em jyátukada.

¹⁰ Pan jem xa ve'e pane'e duyaknavya'kxuvaajnjudup je jaanchja'vivatajk, tuknaajmats to'k nax uk mejtsk nax. Ax pan ka'a tse'e mmajapumju, tunmasooknits mits je'e. ¹¹ Mnuja'vinup xa mitse'e jets je jayu juu' ve'e duyaknavya'kxuvaajnjudup je jaanchja'vivatajk, tókinax jáyuts je'e ve'eda jets ka'a ve'e je Nte'yam dupanajkxuva'anda, ñuja'vidup tse'e jets tokintoondup je'e ve'e.

Juu' ve'e je Pablo tyukpavan'ux'ookinu je Tito

¹² Ku xa ats mitse'e ntuknukéxut je Artemas ukpu je Tíquico, yakvinkópkats jets atse'e xnumínut jem Nicópolis, kux ta atse'e nnupaamduka jets atse'e jem je xox aats nyaknaxut. ¹³ Pan joma vaate'e m'o'yixju, putaka je Zenas juu' ve'e je yakkutojkpa je pyava'nun dunu'ixpajki, jets je Apolos, jetse'e xmo'odat nujom juu' jatye'e jeja too' aajy y'ajootadap. ¹⁴ Va'an tse'e je njáyuvamda dujatta vintso ve'e dutóndat juu' ve'e tum oy jetse'e pyutákadat ku ve'e juu' jaty chakju, ve'em tse'e kadi kojyji ñunjoojntykada.

Ku je Pablo máyam je Dios dukejx

¹⁵ Máyame'e je Dios dukexta nujom pan pan jatye'e yamda ats maat. Máyame'e je Dios to'k aaj xmo'odat pan pan jatye'e xtsojkumdup je jaanchja'vin kajx. Je Nte'yamts miitse'e anañujoma mkunoo'kxjadap.

Ya'a tse'e je nak juu' ve'e je Pablo tyuknuja'yi je Filemón

¹ Atse'e je Pablo, yap atse'e n'it poxuntujkp kuxe'e ats je Jesucristo jye'e je jayu nvaajnjada. Filemón, ooy ats mitse'e ntuntsak. Ats maat ya n'útsamda ya n'ajchamda Timoteo, máyam aats mitse'e je Dios ntuknukex. ² Ntuknukexpaps aatse'e máyam je Dios je n'útsamda je ntsa'aamda Apia jets je n'útsamda je n'ajchamda Arquipo juu' ve'e xputajkimdup jetse'e n'amaadaaguimdat je kyo'oy je'e. Nay ntuknukexpaps atse'e máyam je Dios nujom je jaanchja'vivatajk juu' ve'e nay'amojkjidup jem mtak'am. ³ Je Nte'yam, juu' ve'e nTee'imdup, jets je Maja Vintsán Jesucristo, je'e tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijttinit je y'oy joot maatta.

Je Filemón je chojkun jets je jyaanchja'vin

⁴ Filemón, xa'ma kajxts atse'e je Nte'yam nkukajtsja mits kajx ku atse'e ntsapkats, ⁵ kux nmótup atse'e je kats vintso ve'e je Nte'yam je jyayu ooy xtuntsak jets vintso ve'e xjaanchjáva je Maja Vintsán Jesús. ⁶ Nmunoo'kxtkpts atse'e je Nte'yam mits kajx jets je jaanchja'vin juu' ve'e mjajejpp, je'e tse'e mputakajap jetse'e je jayu xvaajnjadat ti ve'e tyijp ku ve'e je jayu to'k muk y'it je Cristo maat, ve'em tse'e pu'uk duvinmótudat nujom je y'oy je'e juu' ve'e njajejpumdudat je Cristo kajx. ⁷ Uts Filemón, ooy atse'e ntunxoonduk jets jot'amaj atse'e n'it kux nmótup atse'e je kats jets ooye'e je tsojkun xtunjayep jets mits kajxe'e jot'amaja y'itta je Nte'yam je jyayu.

Ku je Pablo je Filemón je maa'yun du'amotu je Onésimo kajx

⁸ Ax ya'a kajx tse'e, ooyam atse'e xja'o'yixju jets ats mitse'e ntukpava'anut jetse'e xtónut juu' ve'e duvinmajtsjup, je'e kajx ku atse'e je Cristo je kyukátsiva n'it, ⁹ ñojk'óyts atse'e njava jets ats mitse'e nmunoo'kxtukut jetse'e juu' xtónut kux ve'eme'e xtsak. Ats, je Pablo, maj ónukanits atse'e, yap atse'e poxuntujkp n'it kuxe'e ats je jayu nvaajnjada je Cristo Jesús jye'e. ¹⁰ N'amótuats ats mitse'e je maa'yun ya Onésimo kajx, ya'a juu' atse'e n'onukja'vip je'e kajx ku ve'e dujaanchja'vi'ukvaajñ je Jesucristo ku atse'e nvaajnji je oy kats je oy ayook ku atse'e min xku'ix yap poxuntujkp.

¹¹ Mits je mjoyutoompa xa ya'a ve'e juu' ve'e mkato'nuxjup y'ijt; ax uxuyam, xtoojn-jimpts uu'm ya'a ve'e, ve'em mits ve'em ats. ¹² Nkejxumpijtinuvaps ats mits ya'a ve'e, ve'emts ya'a ve'e xkuvákut ax jo'n atse'e viinm kun'ijt jo'n. ¹³ Njatsajkpts atse'e jets atse'e yaja kunmaattáñ jets atse'e ve'em kuxmutún kuxmupuk mits kajx namvaat atse'e n'it yap poxuntujkp je oy kats je oy ayook kajx. ¹⁴ Ax ni tíats atse'e nkatonuva'añ maat ya Onésimo pan ka'a mitse'e too'vajkp mva'añ. Je'ets atse'e ntsajkp jets atse'e xtoojnjat je maa'yun, ka je'e kajxap ku ats mitse'e n'akee'ya, je'e kajxe'e kuxe'e viinm xtsak. ¹⁵ To'mayji vine'e ya Onésimo chaa'n jem mtak'am jetse'e mka'it je'e maat ku ve'e vee'n ya it ñaxy, ax ve'em tse'e m'avimpítajat jetse'e m'ijtnit je'e maat xa'ma kajx. ¹⁶ Ax ka'a tse'e kuy'uk'ijtni ax jo'n je mjoyutoompa, je Maja Vintsán kajx tse'e x'útsiva ya Onésimo, juu' atse'e ooy ntuntsajkp. Ax nuyojkts mits je'e ve'e mtukkada'akyju jetse'e xtsojkpat ka je'e kajxap ku ve'e mmutunju, je'e kajxe'e kuxe'e mnay'útsajada mnay'ajchajada je Maja Vintsán kajx.

¹⁷ Ax ve'em tse'e, pan nmaatnayja'vijup xa ats mitse'e, kuvákuts to'k aaj ya Onésimo ax jo'n atse'e viinm kun'ijt jo'n. ¹⁸ Pan mmutokintoojnju mits ya'a ve'e uk pan mmuyójiijupe'e, atsts je'e ve'e nkuvétup. ¹⁹ Ats, je Pablo, nka'mam atse'e nja'a, nkuvétuats ats je'e ve'e. Ooyam tse'e vye'ema, xja'o'yixjuats atse'e jets ats mitse'e ntukjaa'myétsut jets xmuyójiivap ats mitse'e, je mjoot je mja'vin paat xa atse'e xmuyoja.

²⁰ Ve'em tse'e, uts Filemón, je Maja Vintsán kajx, toojnja ats to'k aaj je maa'yun jetse'e xkuvákut ya Onésimo. Yakjot'amaja ats to'k aaj je Cristo kajx.

²¹ Nnuja'yip xa ats mitse'e kux vinjava atse'e ntañ jets mkatsupajkpe'e. Ax ka je'ejyap tse'e mtónup juu' ats mitse'e n'amótup, je'e ve'e jetse'e nuyojk xtoojnjat je maa'yun ya Onésimo. ²² Nay ve'empa tse'e, apaamdukats to'k aaj je it joma atse'e nmatánut, kux n'a'ixp atse'e jets atse'e n'ítut miits maat je'e kajx ku atse'e xnutsapkotsta.

Ku je Pablo máyam je Dios dukejx

²³ Máyame'e je Dios mkejxuxjada ya Epafras, juu' atse'e nmaatpoxuntaktsuunip kuxe'e aats je Cristo Jesús jye'e je jayu nvaajnada. ²⁴ Nay ve'empa tse'e máyam je Dios mkejxuxjuduva je Marcos, je Aristarco, je Demas, jets je Lucas, je'eda juu' atse'e je Maja Vintsán ntukmaatmutoondup ntukmaatmupajktup.

²⁵ Je nMaja Vintsánamda Jesucristo ve'e mkunoo'kxjadap.

Ya'a tse'e je nak juu' ve'e je israeejlit jayu yaktuknuja'yidu

Je Nte'yame'e xmukojtsumdu je y'Onuk kajx

¹ May viijnts je'e ve'e vintso ve'e je Nte'yam je jayu dutukmukajts. May nax tse'e ve'em dutuujn jujpani je y'ayook kojtstajxpa tajk kajxta. ² Ax uxuyam tse'e, ku ve'e je itakax tyámini, je y'Onuk kajx tse'e xmukojtsumdi. Je y'Onuk tse'e tyukkatajkikajxnu nujom juu' jaty, je y'Onuk maat tse'e je Nte'yam dupuujm ya tsajmit it jets ya naxviijnit it. ³ Je y'Onuk tse'e dukujajp dukuta'kxp je Nte'yam je myajin, myaatanvyaatjupts je'e ve'e je Nte'yam viinm. Nujom juu' jatye'e ijtp jem tsajviinm jets yaja naxviijn, yo'ypts je'e ve'e jetse'e y'it ax jo'n je'e ve'e dupava'añ. Ku ve'e xtuknuvaatsumdi je ntókinamda, van'it tse'e y'ajxtkni jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi jem tsapjootm.

Ñumájip je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk nuyojk

ni ka'a ve'e je ángeles

⁴ Ve'em ax jo'n to'k je jayu je y'onuk nuyojk dunumaja jets ka'a ve'e je jayu je kyexuyoyva, ve'em tse'e je Nte'yam je y'Onuk nuyojk dunumaja jets ka'a ve'e je aangelestajkta. ⁵ Kux ni vin'ita ve'e je Nte'yam dukanuujmi jyajuu'aangelesa ax jo'n je y'Onuk dunuujmi ku ve'e jidu'um vyaajñ:

Uxuyam atse'e nyaknuke'xnatákat jets ats je n'Onuk mitse'e.

Ni vin'ita ve'e jyajuu'aangelesa kyayaknuujmiva:

Atsts je'e ve'e je Tyee',

ats je'e ve'e je n'Onuk.

⁶ Ku ve'e je Nte'yam dukejx je y'Onuk yaja naxviijn, van'it tse'e vyaajñ:

Nuvinxup ats je n'aangeles tajkta,

va'an tse'e vyinjávajada vyintsa'agajada.

⁷ Ax ku tse'e je Nte'yam dunukajts je y'aangeles, ve'em tse'e vyaajñ jets je'e ve'e y'ittat je kyexuyoyvada jets ve'em ax jo'n je poj jets je jan'ayee'nst. ⁸ Ax ku tse'e je y'Onuk dunukajts, jidu'um tse'e vyaajñ:

Mits, Nte'yam, xa'ma kajx tse'e je kutojkun xjayep,

oy je'e ve'e je mkutojkun.

⁹ Mtsajkp mitse'e juu' ve'e pyaatyp y'akeeguij,

mko'oyja'vip mitse'e juu' ve'e ka óyap,

paatyts atse'e, mits je mNte'yam, nuyojk je xoojntkun nmooyj,

ka'a atse'e opyana ve'em nma'a je xoojntkun.

¹⁰ Jidu'um tse'e je Nte'yam ña'muxjuva:

Mits, Maja Vintsán, mits tse'e mpaam ya tsajmit it jets ya naxviijnit it.

¹¹ Kukaxapts je'e ve'e;

ax mits, xa'ma kajxts mitse'e m'it.

Ve'em je'e ve'e tyojknit ax jo'n je vit,

¹² m'ane'knupts mits je'e ve'e ve'em ax jo'n je jayu je xyox,

tíkutsupts je'e ve'e ve'em ax jo'n je vit;

ax mits, ni vin'ítats mitse'e mkatíkuts,

xa'ma kajx mitse'e m'it.

Jidu'um tse'e je y'Onuk dunuujmi. ¹³ Ni vin'ita ve'e je Nte'yam dukanuujmi

oyjuu'aangelesa:

Ajxtuku yaja ats n'aka'yun pa'ayi namvaat atse'e nyakvintoki pan pan jatye'e mtso'oxpajkjudup.

Ni vin'ita ve'e jidu'um je Nte'yam je y'aangeles dukanujmi. ¹⁴ Nujom je aangelestajkta, joot ja'vints je'e ve'eda, je Nte'yam je kyexuyoyvada, je'e tse'e yakkejxtup jetse'e duputakadat pan pan jatye'e dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

2

Tun vinkopk je'e ve'e jetse'e nmajapa'mumdat je oy kats je oy ayook

¹ Ax je'e kajx tse'e nyakvinkopkimdat jetse'e nvinmotumdat juu' ve'e n'amotunajxumdu kux ku ve'e ntootokimdat. ² Pan pane'e dukakatsupajktu jetse'e dukakutyoondi juu' ve'e je aangelestajk kyojtsnajxtu, je'e tse'e je tsaachpaatun yakmooydu, ve'em ax jo'n duvinmatsjada. ³ Pan ve'em xa je'e ve'e, ¿vintsots uu'me'e nkatsaachpaatumdat pan ka'a ve'e nmajapa'mumda je oy kats je oy ayook juu' ve'e ooy je majin dutunjayejpp jetse'e xtuknuja'vimda vintso ve'e ntsookumdat? Je'e ve'e je Maja Vintsan viinm y'ava'ni too'vajkp. Pan pan jatye'e du'amotunajxtu, je'e tse'e dunuja'vidu jets tyuvam je'e ve'e je ayook jets aatse'e xvaajnjidi. ⁴ Je Nte'yame'e duyakjañuja'viju jets tyuvam je'e ve'e juu' ve'e kyojtstu, je'e ve'e ku ve'e dutuujn je mujit nuja'vin jets je mujit atuva maat may viijn je majin, jetse'e myoojyjidi je Espiritu Santo je myaa'yun je pyutajkin ax jo'n je Nte'yam tyukmutsojkdidi jo'n.

Ve'eme'e je Jesús yakpuujm

ax jo'n je y'utsatajk

⁵ Ax je nam it juu' ve'e miimpnum, je'e juu' aatse'e nnu kajtsp, ka'a tse'e je Nte'yam dumoojy je y'aangelesta jetse'e jem yakkutoktat. ⁶ Kux jidu'ume'e to'k je jayu je Nte'yam dumukajts, ve'em ax jo'n y'it jep Kunuu'kx Jatyán kujxp:

Nte'yam, ñupánip tse'e je jayu jets mits je'e ve'e xjaa'myéts,
ñupánips je'e ve'e jetse'e jotmay xjayejppja.

⁷ Mits tse'e mpaam jetse'e je jayu dunumootskat jetse'e je ángeles dunumájat,
mtukkatajki tse'e je jayu je majin je jaanchin,
mits tse'e mmooy je kutojkun jetse'e duyakkutojkat nujom juu' jatye'e mpaam,

⁸ nujome'e xpamkujx jep kya'p pya'tkup.
Jidu'um tse'e je Nte'yam dumukajts.

Ku ve'e vya'añ jets nujome'e xpamkujx jep je jayu kya'p pya'tkup, ka'a tse'e tii juu' ve'e jep je jayu kya'p pya'tkup ñunka'it. Ax uxyam paatna tse'e, ka'a tse'e yak'ix jets jepe'e je jayu kya'p pya'tkup nujom juu' jaty y'it; ⁹ ax yam tse'e nvinma'yun kajxmamda njayejppumda je Jesús, juu' ve'e je Dios Tee' tun kona it pyaam jetse'e dukanumájat ax jo'n je ángeles, je Nte'yam tse'e moojyju je vintsa'kin jets je majin je'e kajx ku ve'e je Nte'yam je myaa'yun kajx anañujoma je jayu duku'oo'ki.

¹⁰ Je Nte'yam je myajin kajx jets je kyutojkun kajx tse'e nujom juu' jaty y'it. Pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e ku ve'e duyakjajty jetse'e je Jesucristo chaachpaa'tut jetse'e ve'em oy tyaannit je Nte'yam maat, je Yaktsookpa, juu' ve'e je too' duyak'avaatsp jetse'e je jayu duyaknajkxtat joma ve'e je Nte'yam, ve'em tse'e numay je Nte'yam je y'onuk y'ijttinit je'e maat joma ve'e je myajin. ¹¹ Je'e pan pan jatye'e yaktsook jets je'e pane'e yaktsookjudu, to'kjits je'e ve'e je Tyee'da, je'e kajx tse'e je Nte'yam je y'onuk dukatuktso'otyún jetse'e vya'anut jets x'útsimdud uu'm je'e ve'e, ¹² ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Joma ve'e ats je n'utsatajk,
jemts atse'e nva'anut jets pan mitse'e,
n'ajvjapts ats mitse'e numay je jayu maat.

¹³ Vaampap tse'e jidu'um:

Jem atse'e je Nte'yam y'am kya'm nmapyujm.

Jado'k naxe'e vyaannuva:

Uxyaja xa atse'e maat je Nte'yam je y'ónukta juu' ats je'e ve'e xmooy.

Jidu'um tse'e vya'añ.

¹⁴ Ax uu'mda, je Nte'yam je y'ónukta, to'kji je tsu'uts to'kji je nuu'punts uu'me'eda, je'e kajx tse'e je Jesús jyayuvimpit jetse'e y'ijt ax jo'n uu'mda. Ve'em tse'e dutuujn jetse'e je y'oo'kun kajx duyakkutókinin je ko'oyjáyuvap je kyutojku, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta jetse'e duka'ma je oo'kun. ¹⁵ Miine'e je Jesucristo yaja naxviijn jetse'e je jayu kyoo'kmaaydinit kyoo'ktajtinit, ve'em tse'e dukoo'ktsa'kidinit je oo'kun namvaate'e jyoojntykada. ¹⁶ Je Jesús, ka je'epts je'e ve'e ñumiin jetse'e je aangelestajk duyaktso'okut, je'e ve'e ñumiin jetse'e duyaktso'okut je jayu juu' ve'e je Nte'yam dujaanchja'vidup ax jo'n je Abraham jyaanchja'viji. ¹⁷ Paaty tse'e ve'em yakpuujm anañujoma viijn ax jo'n je y'utsta jetse'e y'ijtnit tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je jayu dunuténat jem je Nte'yam vyinkojkm, jetse'e dutukmo'otut, jetse'e je tyokin dutuknuva'atsut. ¹⁸ Viinm xa ve'e je Jesús chaachpaaty ku ve'e y'ukyaktokimpakuvaajnji je ko'oyjáyuvap. Kux tse'e myaadaaky, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e duputakat pan pan jatye'e je ko'oyjáyuvap yaktokintonuvaajjudup.

3

Ñumájip je'e ve'e je Jesús nuyojk ni ka'a je Moisés

¹ Je'e kajx tse'e, utsta ajchta utsta tsa'ada, je Nte'yam tse'e mvinkoojnjudu jetse'e m'ijttinit je jyáyuda, je'e tse'e myaaxuxjudu jetse'e m'ijttinit je'e maat jem tsapjootm. Yakvinkópkada ooy je Cristo, je'e xa ve'e je jayu dunuténip jem je Nte'yam vyinkojkm, tee' je'e ve'e juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta jetse'e njaanchja'vimda. ² Oy tse'e je Jesús dukutyuujn je toonk juu' ve'e je Nte'yam mooyju, ve'em ax jo'n je Moisés oy dukutyoompa je toonk juu' ve'e je Nte'yam mooyju ku ve'e vye'na je Nte'yam je jyayu maat. ³ Ve'em ax jo'n je takpaampa dujayep nuyojk je majin jets ka'a ve'e je tajk juu' ve'e yakpaamp, vyinmajtsjuvap xa je'e ve'e nuyojk je majin je Jesús jets ni ka'a ve'e je Moisés. ⁴ Vinxup je tajk, jem je'e ve'e pane'e dupaam, ax je Nte'yam tse'e dupamkajx nujom juu' jatye'e ijtp. ⁵ Ve'em xa ve'e je Moisés y'ijt ax jo'n je toompa, oy tse'e je Nte'yam dumutuujn dumupujk jetse'e du'ava'ni ti ve'e je Nte'yam kyótsup ux'ook. ⁶ Ax je nMaja Vintsánamda Jesucristo, je Nte'yam je y'Onukts je'e ve'e juu' ve'e oy dukutyoon je toonk juu' ve'e je Nte'yam mooyju, je'e tse'e dunumajikajxp nujom je Nte'yam je y'ónukta. Jets je Nte'yam je y'ónuk xa uu'me'eda pan to'k aaj to'k joote'e njaanchja'vimda van'it paat ku ve'e je Jesucristo myiinnuvat.

Je poo'kxtkun juu' ve'e je Nte'yam je jyayu

jyajejptup

⁷ Ve'em xa ya'a ve'e ax jo'n je Espíritu Santo vya'añ jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: Uxyam, pan m'amotunajxtup xa ve'e juu' ve'e je Nte'yam kyajtsp,

⁸ ka'a tse'e makk je mkuvajk xpámdat

ax jo'n je'eda pan pan jatye'e je Nte'yam dutso'oxpajktu,

je'eda juu' ve'e du'ixtu joma vaate'e je Nte'yam juu' dukuvuk jem vinva'ajts it kajxm.

⁹ Jemts atse'e je mjupit jayu xjot'ixti,

jya'ixtuvamts je'e ve'e juu' atse'e ntoon vujxtkupx joojnt,

¹⁰ paatyts atse'e nmujotma'tti je jáyuda jets atse'e nvaajñ:

“Xa'ma kajx xa ve'e je viijnk vinma'yun dujayepta,

xa'ma kajx tse'e dukatsokta jetse'e du'ixtat dunujávatat je too' juu' atse'e ntuk'ixtu.

¹¹ Je'e kajxts atse'e nmujotma'tti jets atse'e ntukvinva'nidi jets ka'a ve'e tyákadat poo'kxpa ats maat.”

Jidu'um tse'e je Espíritu Santo vya'añ.

¹² Utsta ajchta utsta tsa'ada, yakkópkada ooy jets ni pana miitse'eda dukajayéput je ko'oy joot, ni pana ve'e kyanay'apukupámjút jetse'e kya'ítut je joojntyk Nte'yam maát kuxe'e dukajaanchjáva. ¹³ Juu' xa ve'e mtóndap, je'e tse'e jetse'e mnakyojtsmákkajadat to'k jado'k jóvum xaaj namvaate'e uxuyam ya xaaj ñaxy. Ve'em tse'e xtóndat jetse'e ni pana miitsta je tokin kyatukvin'aa'njut jetse'e ve'em dukakuvákut je Nte'yam jye'e. ¹⁴ Ax pan mpanajkxumdup tse'e je Nte'yam je tyoo' to'k aaj to'k joot, njaanchja'vimdup tse'e ve'em ax jo'n njaanchja'vi'ukva'numdi jetse'e n'ijtumdat je Cristo maát ku ve'e myiinnuvat.

¹⁵ Jidu'um tse'e je Espíritu Santo vya'añ:
Uxyam, pan m'amotunajxtup xa ve'e juu' ve'e je Nte'yam kyajtsp,
ka'a tse'e makk je mkuvajk xpámdat
ax jo'n je'eda pan pan jatye'e je Nte'yam dutso'oxpajktu.
Jidu'um tse'e vya'añ.

¹⁶ ¿Pane'e du'amotunajxtu ku ve'e je Nte'yam myukojsjidi jetse'e ux'ook je Nte'yam dutso'oxpajkti? Je'e xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je Moisés yakpítsumjidinu jem Egipto, ¿ve'em xaja? ¹⁷ ¿Pan maate'e je Nte'yam y'ijit ejkjup vujxtkupx joojnt? Je'e xa je'e ve'eda pan pan jatye'e tokintoendu jetse'e tyaandini aa'k jem vinva'ajts it kajxm, ¿ve'em xaja? ¹⁸ ¿Jets pan je'e ve'eda pan pan jatye'e je Nte'yam tukvinva'nijidu jets ka'a ve'e tyákadat poo'kxpa je'e maát? Je'e xa je'e ve'eda pan pan jatye'e kakatsupajkjudu. ¹⁹ Ax ve'em tse'e n'ixumda jets ka'a ve'e y'o'yixjidi jetse'e tyákadat poo'kxpa kux ka'a ve'e je Nte'yam dujaanchja'vidi.

4

¹ Namvaat xa ve'e je Nte'yam xtukmuta'numda je vaanduk jetse'e ntajkimdat poo'kxpa je'e maát, nyakvinkópkimdap tse'e ooy, nunajtp ku miitse'e jemda juu' ve'e nunkatákadap. ² Yaktukmukojssumduva xa ve'e je oy kats je oy ayook, ve'em ax jo'n je'eda. Ax ka'ats je'e ve'e tyo'nuxjidi ni vinxupa ku ve'e du'amotunajxti, kux ka'a ve'e dujaanchja'vidi. ³ Ax tajkimdupts uu'me'e poo'kxpa je Nte'yam maát kux njaanchja'vimdupe'e. Ve'em xa ya'a ve'e ax jo'n je Nte'yam vyaajñ:

Je'e kajxts atse'e nmujotma'tti jets atse'e ntukvinva'nidi
jets ka'a ve'e tyákadat poo'kxpa ats maát.

Jem tse'e je Nte'yam vyaajñ jets ka'a ve'e pyoo'kxtat je'e maát, jyayak'avaadi tse'e je'e je tyoonk van'ítani ku ve'e ya it choo'ntk. ⁴ Ax jep tse'e to'k viijn Kunuu'kx Jatyán kujxp joma ve'e dukats ti ve'e toojnju je movuxtojtuk xaaj. Jidu'um tse'e vya'añ:

Ku ve'e je Nte'yam nujom duyak'avaadikujx,
movuxtojtuk xaaj tse'e pyaa'kx.

⁵ Jepe'e jado'k nax vyaannuva Kunuu'kx Jatyán kujxp:

Ka'a tse'e tyákadat poo'kxpa ats maát.

Jidu'um tse'e vya'añ. ⁶ Jyave'ema tse'e, jem tse'e pan pan jatye'e tákadap poo'kxpa. Pan pan jatye'e xa ve'e du'amotunajxtu too'vajkp, ka'ats je'e ve'e tyajkidi poo'kxpa kuxe'e dukakatsupajkti je Nte'yam. ⁷ Paaty tse'e je Nte'yam dunupaajmtki jado'k je xaaj. Je xaaj, uxuyamts je'e ve'e, kux xtukmukojssumdupe'e je Nte'yam je'e kajx juu' ve'e je David jyatyaan, náxyani ve'e vye'na may joojnt, ve'em ax jo'n atse'e jidu'um tunja'a:

Uxyam, pan m'amotunajxtup xa ve'e juu' ve'e je Nte'yam kyajtsp,
ka'a tse'e makk je mkuvajk xpámdat.

Jidu'um tse'e je David dujatyaajñ. ⁸ Pan kudumoojy xa ve'e je Josué je poo'kxtkun je israeejlit jayu, ka'a tse'e je Nte'yam kudu'uknukojsjini jado'k je xaaj. ⁹ Ax jeja tse'e to'k je poo'kxtkun je Nte'yam je jyayu kajxta. ¹⁰ Kux pan pan xa ve'e tajkip poo'kxpa je Nte'yam maát, ka'ats je'e ve'e je y'avintso vinma'yun du'ukyaktoonni, ve'em tse'e pyaa'kx ax jo'n je Nte'yam pyaa'kx ku ve'e je tyoonk duyak'avaadi. ¹¹ N'ixumdap tse'e pan vintso ve'e

ntajkimdat poo'kxpa je Nte'yam maat, ve'em tse'e ni to'ka uu'm nkavintsojajtumdat ax jo'n je'e pan pan jatye'e je Nte'yam dukajaanchja'vidu.

¹² Je y'ayook kajx xa ve'e je Nte'yam je jayu dujoojntykinma'a. Maadaakpts je'e ve'e je y'ayook jetse'e je jayu dutuktajkikux jets ka'a ve'e jyajuu'tsojxa juu' ve'e jajpax mejtsk ado'om. Je'yp je'e ve'e joma ve'e je joot je ja'vin jetse'e duyakjay'ixju duyakjañujávaja ti vinma'yune'e je jayu jyajejpp. ¹³ Ka'a xa ve'e tii juu' ve'e je Nte'yam kya'ixp kyanuja'vip, ixna ke'xnats je'e ve'e tyankux jem je'e vyinkojkm pane'e je cuenta nmo'yumdap.

Je Jesuusts je'e ve'e tee' juu' ve'e

dunuvintsanikajxp je tee'tajkta

¹⁴ Je nMaja Vintsánamda Jesucristo, je Nte'yam je y'Onuk, je'e tse'e tajki jem tsapjootm jetse'e xnutenimda jem je Nte'yam vyinkojkm, tee'ts je'e ve'e juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta uu'm kajxamda, paaty tse'e tun vinkopk jetse'e nkamasookumdat juu' ve'e njaanchja'vimdup. ¹⁵ Je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta jetse'e njayejpumda, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e xtukmo'tumdat kux ñuja'vip je'e ve'e oy vintso ve'e je yónuk aaj je yónuk joot njayejpumda. Nujom tse'e duja'ix je ko'oyjáyuvap pan vintso ve'e kuyaktokimpajki. ¹⁶ Je'e kajx tse'e, va'an tse'e to'k aaj to'k joot dunaajktámimjada jeja je Jesucristo vyinkujk, ve'em tse'e xtukmo'tumdat jetse'e xputajkimdat pan vin'ite'e je ko'oyjáyuvap xyaktokintonuva'numda.

5

¹ Nujom je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxtup je tee'tajkta, jayu je'e ve'eda, yakpaamdupts je'e ve'eda jetse'e je jayu dunutenadat jeja je Nte'yam vyinkujk, je tokin kajx tse'e je Nte'yam dutukvintsa'agadat je tánuk jetse'e dutukvintsa'kivat juu' jatye'e je jayu tyukmuyojxtup je Nte'yam. ² Je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, kux jayu je'e ve'e juu' ve'e tontókip kojstókip ax jo'n opyana, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e dutukmo'otut pane'e dukatih'ixp dukatinuja'vip jets pane'e tontókip kojstókip. ³ Je'e kajx tse'e vinkopk jetse'e je Nte'yam dutukvintsa'agat je tánuk je y'avintso tokin kajx, ve'em ax jo'n je tánuk dutukvintsa'kivat juu' ve'e je viijnk jayu je tyokin kajxta.

⁴ Ka'a xa ve'e pan pane'e je majin natyukje'eijup jetse'e je y'avintso vinma'yun kajx y'ítut tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'ejji ve'e pan pane'e je Nte'yam vyinkaamp, ve'em ax jo'n je Aarón yakvinkaajn jo'n. ⁵ Ax ve'em tse'e jyajty maat je Cristo, ka je y'avintso vinma'yun kajxapts je'e ve'e ñatyukje'eiji je majin ku ve'e yakpuujm tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je Nte'yam je'e ve'e mooyju je majin jetse'e tyee'at. Ve'em ax jo'n je Nte'yam ña'muxji:

Uxyam atse'e nyaknuke'xnatákat jets ats mitse'e je n'Onuk.

⁶ Ve'em ax jo'n jep Kunuu'kx Jatyán kujxp vyaampa jado'k viijn:

Mits xa ve'e tee' xa'ma kajx,
ve'em ax jo'n je Melquisedec.

⁷ Ku ve'e je Cristo y'ijit yaja naxviijn, myukojs tse'e je Nte'yam, juu' ve'e o'yixjup jetse'e je oo'kun kutyuknuvaatsji. Oyame'e ooy dujatunmunoo'kxk jets ka'a ve'e y'oo'kut, jetse'e yaaxy, chojks je'e ve'e nuyojk jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chojk, je'e kajxts je'e ve'e je Nte'yam kyats'amotunajxi. ⁸ Oyam je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk, jyajt tse'e vintso ve'e kyatsapákut je tsaachpaatun kajx juu' ve'e yaknajx. ⁹ Kuxe'e dutonkujx nujom juu' jatye'e je Nte'yam chojk, je'e kajx tse'e y'o'yixju jetse'e duyaktso'okut xa'ma kajx pan pan jatye'e katsupajkjup. ¹⁰ Je Nte'yam tse'e paajmju tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, ve'em ax jo'n je Melquisedec.

Kutsa'aga xa ve'e ooy ku ve'e yakmasa'ak

je jaanchja'vin juu' ve'e je Nte'yam kajx

¹¹ Jépn̄um xa ve'e may viijn̄ juu' ve'e njaa'kvaajn̄javaandup̄ ya vinma'yun̄ kajx, ax tso'ox tse'e j̄etse'e ntukvin̄jávadat̄ kux̄ ka'a ve'e xvinm̄otuvuva'anda. ¹² Ooyani xa ve'e ya it tyunnaxy, kuxtuk'ixta xa ve'e j̄e jayu j̄e Nte'yam̄ j̄e y'ayook, ax jado'k nax tse'e d̄utsak̄ j̄etse'e myaktukvin̄ja'vidinuvat̄ j̄e ixpaj̄kun̄ juu' ve'e myaktuk'ixtu ku ve'e xjaanchja'vi'ukvaandī j̄e Jesucristo. Ve'em xa miitse'eda ax jo'n̄ j̄e pi'k ónuk̄ juu' ve'e tsi'tspnā j̄ets ka'a ve'e ax jo'n̄ j̄e jayu juu' ve'e kaaynup̄ ooknup̄. ¹³ Kux̄ j̄e'edā pan̄ pan̄ jatye'e d̄utukjoojntykidup̄ tum̄ j̄e leche, ve'emts̄ j̄e'e ve'eda ax jo'n̄ j̄e jayu juu' ve'e d̄uka'oynuja'vidup̄ vintsō ve'e jyoojntykadat̄ ax jo'n̄ d̄upaa'ty d̄u'akeega. ¹⁴ Ax j̄e'edā pan̄ pan̄ jatye'e ixtáñ̄ d̄ujayejptup̄ j̄etse'e juu' d̄ukáydat̄ d̄uja'kxtat, ve'emts̄ j̄e'e ve'eda ax jo'n̄ j̄e jayu juu' ve'e d̄ujajttup̄ j̄etse'e d̄uyaktándat̄ jem̄ jya'vin̄ kajxmdā j̄e y'oȳ j̄e'e j̄etse'e d̄ukakuváktat̄ j̄e kyo'oȳ j̄e'e.

6

¹ J̄e'e kajx̄ tse'e, va'an̄ tse'e d̄utoonkimdā j̄e Nte'yam̄ j̄e y'ayook̄ j̄etse'e ve'em̄ oȳ nmuja'vimdat̄ juu' ve'e j̄e Nte'yam̄ chajkp̄. Ka j̄e'ejyap̄ tse'e ntoonkimdap̄ juu' ve'e yaktuk'ixumdū ku ve'e j̄e Cristō njaanchja'vi'ukva'numdi, kux̄ jepe'e ooȳ juu' jatye'e tsojkjup̄ j̄etse'e jyaa'kyaknujávāt. Ka j̄e'ejyap̄ tse'e ntoonkimdap̄ vintsō ve'e d̄utsak̄ j̄etse'e j̄e jayu d̄umasoōktinit̄ j̄e kyo'oȳ joojntykindā j̄etse'e ve'em̄ kyatsaachpaa'ttat̄ xa'mā kajx, vintsō ve'e d̄utsak̄ j̄etse'e j̄e Nte'yam̄ yakjaanchjávāt, ² j̄e jayu ñapéttat̄, j̄ets pan̄ pan̄ jatye'e d̄unuvinténidup̄ j̄e jaanchja'vivatajk̄, j̄e'e tse'e j̄e jayu d̄utuknukóndap̄ j̄e kya'aj̄. Ka j̄e'ejyap̄ tse'e njaanchja'vimdap̄ j̄ets̄ joojntykpajktinuvape'ē j̄e oo'kpatajk̄ j̄etse'e yaktokimpayoȳdinit̄, jem̄e'e juu' ve'e yakmooydinup̄ j̄e joojntykin̄ juu' ve'e xa'mā kajx̄ ijtp̄, jem̄ tse'e juu' ve'e yakmooydinup̄ j̄e tsaachpaatun̄ juu' ve'e xa'mā kajx̄ ijtnup̄. ³ Va'an̄ d̄utoonkimdā vintsō ve'e oȳ nmuja'vimdat̄ juu' ve'e j̄e Nte'yam̄ chajkp̄. Ax ve'em̄ tse'e nto'numdat̄ pan̄ vaampe'ē j̄e Nte'yam̄.

⁴ Ka'a tse'e y'uk'o'yinī j̄etse'e pan̄ d̄uyakvin̄mayumpítut̄ j̄e jayu juu' ve'e j̄e Nte'yam̄ d̄ukoo'kjaanchja'vidinup̄. J̄e Nte'yame'ē j̄e vinma'yun̄ moojyjudū juu' ve'e tyúvam, ñuja'viduts̄ j̄e'e ve'e j̄e maa'yun̄ juu' ve'e j̄e Nte'yam̄ j̄e jayu tyoojn̄ip, jyayejptu tse'e j̄e Espíritu Santō jem̄ jya'vin̄ kajxmdā, ⁵ ñuja'viduts̄ j̄e'e ve'e j̄ets̄ oȳ j̄e'e ve'e j̄e Nte'yam̄ j̄e kyats̄ j̄e y'ayook, tukkadaakjudū tse'e j̄e makkin̄ juu' ve'e miimpnum. ⁶ Pan̄ kyoo'kjaanchja'vidinup̄ tse'e j̄e Nte'yam̄, ka'a tse'e y'uk'o'yinī j̄etse'e pan̄ d̄uyakvin̄mayumpijttinuvat̄ j̄e jayu, kux̄ j̄e'e ve'e viinm̄ d̄utoondup̄ ax jo'n̄ kud̄uyakcruuzpejttinuvā jado'k nax̄ j̄e Nte'yam̄ j̄e y'Onuk̄. ⁷ J̄e naax̄ juu' ve'e d̄u'oktaatsp̄ j̄e naaj̄ vinnaajknáx̄ tyu'uj̄ j̄etse'e yakvinyu'uj̄ yakvintún̄ j̄etse'e tya'mixjū oȳ, j̄e Nte'yamts̄ j̄e'e ve'e d̄ukunoo'kxp̄. ⁸ Ax pan̄ tum̄ j̄e ápit̄ tse'e pojtūkp̄ j̄ets̄ j̄e viijn̄k̄ aajy ojt̄s, ka'ats̄ j̄e'e ve'e tyun, nextóyupt̄s̄ j̄e'e ve'e.

J̄e y'oȳ j̄e'e juu' ve'e n'a'ixumdup̄,

j̄e'e tse'e j̄e nja'vinamdā d̄uyak'ijtp̄

j̄e Nte'yam̄ maat̄

⁹ Utstā ajchtā utstā tsa'adā, juu' atse'e ooȳ ntuntsojktup̄, óyam̄ atse'e ve'em̄ tunkats̄, nayja'vijinupt̄s̄ atse'e tyuvā j̄ets̄ n̄yoyk̄ oȳ j̄e'e ve'e juu' ve'e j̄e Nte'yam̄ mto'nuxjadap̄, ve'em̄ ax jo'n̄ d̄utuujnjā pan̄ pan̄ jatye'e yaktsaakp̄. ¹⁰ Pyaatyp̄ y'akeeguīp xa j̄e'e ve'e juu' ve'e j̄e Nte'yam̄ tyuump, ka'ats̄ j̄e'e ve'e d̄ujaa'tyókī j̄e y'oȳ j̄e'e juu' miitse'e mtoondū j̄etse'e xtuknuja'vidī j̄ets̄ mtsojktū ve'e j̄e Nte'yam̄ ku ve'e j̄e jyayū xputajkidi. Uxyam̄ paat̄ tse'e ve'em̄ xtonda. ¹¹ Ooȳ aatse'e ntuntsak̄ j̄ets̄ miitse'e n̄to'k̄ n̄to'k̄ ve'em̄ xjaa'któndat̄ van'it̄ paat̄ ku ve'e j̄e Jesucristō myiinnuvat̄. ¹² Ka'ats̄ aatse'e ntsak̄ j̄etse'e mnox'oo'ktat̄, j̄e'e ve'e mtóndap̄ ax jo'n̄ j̄e'edā pan̄ pan̄ jatye'e j̄e Nte'yam̄ d̄ujaanchja'vidup̄ j̄etse'e tam̄ ñaajk'ítjadā j̄e'e maat̄, j̄e'e tse'e d̄ujayejptinup̄ j̄e o'yin̄ juu'

ve'e je Nte'yam tyukvinva'nip nujom je'eda pan pan jatye'e dutoondup juu' je'e ve'e chajkp.

¹³ Ku xa ve'e je Nte'yam je vaanduk duyaktaajñ maat je Abraham, viinm tse'e ñaajknajxji kux ka'a ve'e pan viijnk dunumaja pan kajxe'e kudupuujm je vaanduk. ¹⁴ Jidu'um tse'e vyaajñ: “Vaampam xa atse'e jets ooy ats mitse'e ntunkunoo'kxut jetse'e numay je tsaan je kooj xjayéput.” Jidu'um tse'e vyaajñ. ¹⁵ To'k aaj to'k joot tse'e je Abraham du'a'ix jetse'e je Nte'yam dukutyónut je ayook juu' ve'e tukvinva'niju. Ax kyutyoon tse'e. ¹⁶ Ku xa ve'e je jayu pan duyaknaxta, je'e tse'e duyaknajxtup pane'e nuyojk dunumájip jets ka'a je'e ve'e viinm. Ax ku tse'e pan tuduyaknaxta, ka'a tse'e je viijnk kats y'ukyoonnit. ¹⁷ Kux tse'e je Nte'yam dutsak jetse'e je jayu va'ajts dunujávatat jets ni je vin'ita ve'e kyatíkutsut juu' ve'e kyojts, je'e kajx tse'e ñaajknajxji ku ve'e vyaajñ jets kyutyónupe'e. ¹⁸ Ya mejtsk viijn tse'e juu' ve'e katiktsp, muto'k viijn ku ve'e je Nte'yam viinm vyaajñ, jets mumejtsk viijn ku ve'e ñaajknajxji, ax ka'a tse'e je Nte'yam tyaaya, ya mejtsk viijn tse'e yaktoon jetse'e ooy ntunjot'amájimdat, uu'mda, je jayu juu' ve'e je Nte'yam y'ixp jyayejpp. Njaanchja'vimdup tse'e jets tónjup kótsjup je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam xtukvinva'nimdu. ¹⁹ Kux ve'em ax jo'n je pojxun jo'kun jye'ya joma ve'e je naax juu' ve'e jep napa'tkup jetse'e to'k viijn duyak'it je barco, ve'em tse'e n'ijtumda je Nte'yam maat je'e kajx ku ve'e nnuja'vimda jets xyaktsookumdu ve'e je Jesucristo, juu' ve'e ijtp jem tsapjootm. ²⁰ Jem tse'e tyajki jetse'e y'it je Nte'yam maat, jem joma ve'e xnúténimda. Ax ve'em tse'e tyee'tajki, xa'ma kajxts je'e ve'e tyee'init, tee' je'e ve'e juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, ve'em je'e ve'e ax jo'n je Melquisedec.

7

Ve'eme'e je Jesús tyee'a ax jo'n je Melquisedec

¹ Je Melquisedec, saleemit yakkutojpkats je'e ve'e y'ijt jets tee'va juu' ve'e dumutoomp dumupajkp je Nte'yam, juu' ve'e nujom dunukajxmikajxp. Je'e tse'e je Abraham du'anajkxi ku ve'e je Abraham vyimpijtni atso'ox toompa joma ve'e ojts duyakvintókida je yakkutojpkatajk maat je jyáyuda, jetse'e je Abraham dukunuu'kx. ² Van'it tse'e je Abraham myoojyji to'k viijn ku ve'e majk viijn vya'kxy je paamduk juu' ve'e pyajk ku ve'e ojts y'atso'oxtún. Ve'em tse'e je Melquisedec kyatsapítsum yakkutojkpa juu' ve'e oy dutoomp dupayo'yp. Jets je Salem, ve'eme'e kyatsapítsumpa oy aaj oy joot. Kux tse'e yakkutujk jem saleemit kyajpun kajxm, paaty tse'e yaktij yakkutojkpa juu' ve'e je oy aaj je oy joot dujayepp. ³ Ka'a tse'e yaknukats je tyee' ukpu je tyaak, ni je y'apa ni je y'oka tse'e kyayaknukojtspa, nay ka'ava tse'e je kye'xtkun ni ka'ava tse'e je y'oo'kun, ve'em tse'e yaktukmu'a'ixmoka je Nte'yam je y'Onuk, juu' ve'e tee'ip xa'ma kajx.

⁴ Payo'oyda n'it vintso ve'e dunumaja je Melquisedec. Je njujpit jáyuvamda Abraham tse'e moojyju je diezmo, je'e ve'e ku ve'e dumoojy to'k viijn ku ve'e majk viijn vya'kxy je paamduk juu' ve'e pyajkji je viijnk yakkutojkpada ku ve'e ojts dumaat'atso'oxtún. ⁵ Ve'eme'e je Moisés je pyava'nun vya'añ jets je Leví je chaan je kyooj juu' ve'e je tee'tajkta, je'e tse'e dutukpámdap je jayu je diezmo, oyame'e je Abraham dutsaana dukooja je jáyuda, nay ve'em ax jo'n je tee'tajkta. ⁶ Je Melquisedec, oyam je'e ve'e je Leví kyatsaanaja kyakoojaja, yakmooyts je'e ve'e je diezmo juu' ve'e je Abraham pyajk ku ve'e ojts y'atso'oxtún. Van'it tse'e je Melquisedec dukunuu'kx je Abraham, je'e juu' ve'e je Nte'yam tukmukojsju je vaanduk. ⁷ Ax ka'a tse'e nvaat pan dukakuvákut, je kunoo'kxpa, je'e tse'e nuyojk dunumájip jets ka'a ve'e je yakkunoo'kxpa. ⁸ Pane'e dupajktup je diezmo, oo'ktaps je'e ve'e; juu' ve'e je Melquisedec kajx, ve'em tse'e je Kunuu'kx Jatyán ñukatsju ax jo'n to'k juu' ve'e joojntykipna. ⁹ Nvaat xa ve'e je jayu vya'anut jets je Leví maat je chaanda je kyoojta, je tee'tajkta juu' ve'e dupajktup je diezmo, je'e tse'e dumooyduva je Melquisedec je diezmo je jyuipit jayu Abraham kajx,

¹⁰ Kux jeme'e je Abraham je ñi'kx je kyopk dumaada juu' ve'e duyakjéjap je chaan je kyooj ku ve'e je Melquisedec dumaatnavyaatji.

¹¹ Tukkadaakjudu tse'e jetse'e tyee'adat je Leví je chaan je kyooj juu' ve'e je Aarón je chaan je kyoojpa, je'e tse'e dutuk'ixtap je myu'israeejlit jáyuda je Moisés je pyava'nun. Ax ka'a tse'e n'ijtumda oy jets va'ajts je tee'tajk kajx juu' ve'e je Leví je chaan je kyooj. Kux pan kun'ijtumda ve'e oy jets va'ajts je'e kajxta, ka'a tse'e y'ukvinkópkini jetse'e jyéjat jado'k je tee' ax jo'n je Melquisedec jets ka'a ve'e ax jo'n je Aarón. ¹² Ax pan ka'a tse'e je Aarón je chaan je kyooj y'uktee'idinit, tíktsap tse'e je pava'nun juu' ve'e vaamp jets je'e ve'e tee'adap. ¹³ Ax juu' tse'e je Kunuu'kx Jatyán vaamp jetse'e tyee'at, je nMaja Vintsánamda Jesucristots je'e ve'e. Ka'ats je'e ve'e je Leví dutsaana dukooja, je Leví je y'uts je chaan je kyooj je'e ve'e, to'k je jaka'a juu' ve'e ni vin'ita je jyayu katee'idup ax jo'n je Moisés je pyava'nun vya'añ. ¹⁴ Yaknuja'vip xa ve'e va'ajts jets je Judá je chaan je kyooj je'e ve'e je Jesús. Ax ka'a tse'e je Moisés dutikajts jets tee'adape'e je Judá je chaan je kyooj.

¹⁵ Je'e kajx tse'e kuxe'e je Jesús tyee'a ax jo'n je Melquisedec jets ka'a ve'e ax jo'n je Aarón, yaknuke'xnatajkipts je'e ve'e oy jets ka'a ve'e je Aarón je chaan je kyooj y'uktee'idinit. ¹⁶ Je Jesús tse'e je kutojkun dujayejpp jetse'e tyee'at kux joojntykip je'e ve'e xa'ma kajx; ka je pava'nun kajxape'e tyee'a juu' ve'e vaamp jets pane'e je chaan je kyooj tee'adap. ¹⁷ Jidu'um tse'e je Nte'yam je tuvakojsun dupuujm je Jesús kajx:

Mits xa ve'e tee' xa'ma kajx,
ve'em ax jo'n je Melquisedec.

¹⁸ Ax ve'em tse'e, je Nte'yame'e dupaam jetse'e kyoo'ktoonit je pava'nun juu' ve'e myooy je Moisés. Je'e kajx tse'e k yatún kux ka'a ve'e je jayu je pava'nun kajx myaada'aky jetse'e y'ittat je Nte'yam je jyayu, ¹⁹ ka je Moisés je pyava'nun kajxape'e je jayu y'ijt oy joot je Nte'yam maat. Ax je a'ix'ijtun juu' ve'e uxyam njayejpumdup, nuyojkts je'e ve'e ooy dutunnumaja, je Jesucristo je kyutojkun kajx tse'e nmutámimda je Nte'yam.

²⁰ Viinm xa ve'e je Nte'yam ñaajknajxji jetse'e je Jesús tyee'at. ²¹ Juu' viijnk tee'da, ka'ats je'e ve'e vye'emada, ka'ats je'e ve'e je Nte'yam ñaajknajxji jetse'e tyee'adat. Ax je'e ku ve'e je Nte'yam ñaajknajxji jetse'e je Jesús tyee'at, jidu'um tse'e dunuujmi:

Ats, je Maja Vintsán, ka'a xa atse'e ya nvinma'yun nyaktíkutsut,
mits xa ve'e tee' xa'ma kajx,
ve'em ax jo'n je Melquisedec.

Jidu'um tse'e je Jesús dunuujmi. ²² Ax nuyojk oy xa ve'e je nam kojstán jets ka'a ve'e je kojstán juu' ve'e je Nte'yam myasookjidu je njujpit jáyuvamda. Nnuja'vimdinup xa uu'me'e jets tyúvam je'e ve'e je nam kojstán kux ijtp'e je nMaja Vintsánamda Jesucristo jem tsapjootm jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi jetse'e xnuténimda.

²³ Je viijnk tee'da, numay tse'e y'ijtti; kux tse'e y'oo'kti, ka'a tse'e y'uk'o'yixjidini jetse'e kujyaa'ktee'idi. ²⁴ Ax je Jesús, xa'ma kajxts je'e ve'e jyoojntyka, ijtpamts je'e ve'e je tyee'in. ²⁵ Kux ka'a ve'e y'oo'kut, paaty tse'e y'o'yixju, uxyam jets xa'ma kajx, jetse'e duyaktso'okut pan pane'e naajktámijup jeja je Nte'yam vyinkujk je Jesús kajx.

²⁶ Je nMaja Vintsánamda Jesucristo, je'em xa je'e ve'e je tee' juu' ve'e ooy tunyak-tsojpk, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e xputajkimdat. Va'ajts jootts je'e ve'e, ka'ats je'e ve'e tyokinmaata, ka'ats je'e ve'e tyokinaxjáyuva ax jo'n uu'mda, ñumájip ñujaanchipts je'e ve'e jem tsapjootm jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi. ²⁷ Ka'a xa je'e ve'e vye'ema ax jo'n je viijnk tee'da juu' ve'e dunuvintsanikajxtup je tee'tajkta, juu' ve'e jóvum xaaj je y'avintso tokin kajx je tánuk duyak'oo'ktup jetse'e je Nte'yam dutukvintsa'agada, van'it tse'e dutukvintsa'kiduva je tánuk je viijnk jayu je tyokin kajx. Je Jesús, to'k náxjts je'e ve'e viinm ñatyukvintsa'kiji je Nte'yam anañujoma je jayu kajxta. ²⁸ Y'ava'nips je'e ve'e je Moisés je pyava'nun jets pane'e yakpámdap tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxtup je tee'tajkta, je'ets je'e ve'eda pan pan jatye'e tokin maat jetse'e y'oo'kta ax jo'n opyana.

Ax je Nte'yam tse'e viinm naajknajxju jetse'e tyee'at je y'Onuk, juu' ve'e xa'ma kajx ijtp oy jets va'ajts. Ve'em tse'e dutuujn távani ve'e je Moisés yakma'a vye'na je Nte'yam je pyava'nun.

8

Je Jesucristo tse'e je jayu dunuténip jem je Nte'yam vyinkojkm

¹ Juu' xa ve'e dunuvinkopkikajxp juu' ats miitse'e ntuknuja'yidup, ya'ats je'e ve'e: Je tee' juu' ve'e njayejpumdup, jemts je'e ve'e y'ajxtuk tsapjootm jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi, ² tee'ipts je'e ve'e joma ve'e je kunuu'kx it juu' ve'e je Nte'yam pyaam, ka'a je'e ve'e tyee'a joma ve'e je tabernáculo juu' ve'e je jayu pyaamdu. ³ Nujom je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxtup je tee'tajkta, vinkándats je'e ve'e jetse'e je Nte'yam dutukvintsa'agadat je tánuk jets juu' jatye'e jyaa'kyojxtup je jáyuda. Paaty tse'e dutsak jetse'e je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta jetse'e xnuténimda, je'e tse'e dujayéup pan ti ve'e tyukvintsa'kivap je Nte'yam. ⁴ Pan yaja xa ve'e kuy'it naxviijn, ka'ats je'e ve'e je xyup tyee'a, kux jemna ve'e pan pan jatye'e je Nte'yam dutukvintsa'kidup je yaxta ve'em ax jo'n je Moisés je pyava'nun vya'añ. ⁵ Je tee'tajkta juu' ve'e yaja naxviijn, je'e tse'e toondup pajktup joma ve'e je kunuu'kx it juu' ve'e je tsapjootmit jye'e yaknu'ixvaats yaknupamvaats. Yaknuja'vipts je'e ve'e jets nu'ixva'ach nupamva'ach je'e ve'e. Kux ku ve'e je Moisés dukapam'ukva'añna vye'na je tabernáculo, van'it tse'e je Nte'yam ña'muxji: “Yakkopka oy jetse'e ve'em xpámüt ax jo'n myaktuk'ix jem kopk kajxm.” Jidu'um tse'e ña'muxji. ⁶ Ve'em ax jo'n dunumaja je nam kojstán jets ni ka'a ve'e je jujpit kojstán, ve'emts je'e ve'e je muto'nun dunumaja juu' ve'e je Nte'yam myooy je Jesús jets ni ka'a ve'e je muto'nun juu' ve'e je tee'tajk jyayejptup juu' ve'e yaja naxviijn. Je nam kojstán kajx tse'e je Jesús duyaknamyujot'oyaja je jayu jets je Nte'yam, je nam kojstán kajxpa ve'e je Nte'yam je vaanduk duyaktaajñ juu' ve'e nuyojk oy jets ni ka'a ve'e je vaanduk juu' ve'e yaktaan je jujpit kojstán kajx.

⁷ Kux pan kutyuujn xa ve'e je muto'k kojstán, ka'a tse'e je Nte'yam kudupuujm je nam kojstán. ⁸ Ax ka'a tse'e je Nte'yam du'oyja'vi je jáyuda juu' ve'e myooy je jujpit kojstán, ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ je'e kajxta:

Jidu'um xa ve'e je Maja Vintsán vya'añ:

“Je'yape'e je xaaj jets atse'e je nam kojstán nyaktánüt maat je israeejlit jáyuda,

⁹ ka ve'emap ax jo'n atse'e je kojstán nyaktaajñ maat je jyujpit jáyuda ku atse'e nyakpítsumdini jem Egipto;

ka'a ve'e dukutyoondi ats je nkojstán,
je'e kajxts atse'e nko'kmajapaamdini.

¹⁰ Ax je nam kojstán juu' atse'e nyaktánup maat je israeejlit jáyuda,
jemts atse'e jya'vin kajxmda mpámüt ats je mpava'nun,
jemts ats je'e ve'e nja'at vyinma'yun kajxmda,
atse'e xNte'yamadap,
atsts je'e ve'e njáyuvadap.

¹¹ Ka'ats je'e ve'e dutuknujávadat je myujáyuda jets pan atse'e, ni ka'a tse'e dutuknuja'viduvat je y'utsta je y'ajhta ukpu je y'utsta je cha'ada,
kux x'ixadap ats je'e ve'e anañujoma, je mújit je muutskit.

¹² Nmee'kxjidinupts atse'e je tyókinda,
ni je vin'ita xa atse'e je tyokin nko'kjaa'myejtsnit.”
Jidu'um tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ.

¹³ Ku ve'e je Nte'yam vyaajñ jets je'e ve'e duyaktónup je nam kojstán, je'e tse'e duyaktaamp jetse'e kyoo'ktoonit je kojstán juu' ve'e jujpani. Ax je kojstán juu' ve'e jujpani, najxpts je'e ve'e, vee'n tse'e ya it ñáxüt jetse'e kyutókit.

9

Je kunuu'kx it juu' ve'e yaja naxviijn jets je kunuu'kx it juu' ve'e jem tsapjootm

¹ Je muto'k kojstán juu' ve'e je Nte'yam yaktaan, je Nte'yam tse'e dupavaan vintso ve'e je jayu vyinjávajat vyintsá'agajat jets vintso ve'e to'k je tabernáculo dupámdat joma ve'e ve'em dutóndat. ² Ku ve'e y'oyi je tabernáculo, jidu'um tse'e dupaamdi: je muto'k it atatyuk, je kunuu'kx itts je'e ve'e. Jep tse'e y'ijit to'k je olivos aceite ato'yin jets to'k je mesa joma ve'e dupaamdi je kunuu'kx tsapkaaky. ³ Je mumejtsk it atatyuk, je it juu' ve'e je kunoo'kxun munuyojk dumaat, ⁴ je'e tse'e tukkadaakju je oro yojxpejtun joma ve'e je poom jyak jets je xiixt juu' ve'e je oro tukyo'tskúx y'ijit. Jep tse'e xiixtup to'k je oro ooy joma ve'e je maná y'ijit jets je Aarón je tyajk juu' ve'e puj'oomi, maat je tsatsets joma ve'e jatyán y'ijit je Nte'yam je pyava'nun, je jujpit kojstán. ⁵ Jem tse'e xiixt aka'a ni'kxm y'ijit mejtsk je querubines apamnax, je tsapjootmit joojntykiva je'e ve'e je querubines. Joma ve'e je xiixt aka'a, jem tse'e je Nte'yam dutokinmee'kx je jáyuda. Ax uxyam, ka'a tse'e vyinkopka jets ats ya'a ve'e nuyojk nkojtsva'atsut.

⁶ Ku ve'e ve'em dutonda y'ijit, jóvum xaaj tse'e tyákada y'ijit je tee'tajk jep tabernáculo jaatp joma ve'e je muto'k it atatyuk, jep tse'e je Nte'yam duvinjávada dūvintsá'agada y'ijit. ⁷ Je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp y'ijit je tee'tajkta, je'ejyji tse'e tajki to'k nax vinjoojnt joma ve'e je mumejtsk it atatyuk. Ku ve'e tyajki, je tánuk nuu'pun tse'e je Nte'yam tyukvintsá'kip y'ijit je y'avintso tokin kajx, nay ve'empa je jayu je tyokin kajxpa. Pan ka'a ve'e kuduyaknujx je tánuk nuu'pun, ka'a tse'e kutyajki. ⁸ Je'e tse'e xtuknuja'vimdup je Espíritu Santo jets namvaate'e je tee'tajk je Nte'yam dumutonda dumupakta y'ijit joma ve'e je muto'k it atatyuk, ka'ana tse'e ñuke'xnatáka vye'na jets nvaate'e je jayu tyákat joma ve'e je mumejtsk it atatyuk. ⁹ Xtuknuja'vimduvaps ya'a ve'e jets je tánuk jets juu' jatye'e je jayu jyaa'kyojxtup y'ijit, ka je'e kajxaps je'e ve'e je jayu je vyinma'yun tyándat oy jets va'ajts. ¹⁰ Je muto'k kojstán, je'ejyji je'e ve'e kyajtsp juu' ve'e je jayu kyáydap y'oo'ktap jets vintso ve'e ñaajkva'atsjadat, je pava'nunts je'e ve'e juu' ve'e je jayu tyoondup kyojtstup. Toonts je'e ve'e van'it paat ku ve'e je Nte'yam je nam kojstán duyaktaajñ.

¹¹ Ax je Cristo, je'e tse'e miin je y'oy je'e kajx juu' ve'e jéjani, tee' je'e ve'e juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta. Nuyojk oyts je'e ve'e je muto'nun juu' ve'e jyajejpp, jemts je'e ve'e tsapjootm je Nte'yam dumutún dumupuk joma ve'e je kunuu'kx it juu' ve'e ka naxviijnit jayu púmap. ¹² Ka je'ep xa je'e ve'e ñutajki je it juu' ve'e je kunoo'kxun munuyojk dumaat jetse'e je Nte'yam dutukvintsá'agat je chivo nuu'pun jets je tsapkaaj ónuk nuu'pun, je'e ve'e ñutajki jetse'e je y'avintso nuu'pun dutukvintsá'ki. To'k náxjits je'e ve'e ve'em dutuujn, ve'em tse'e myaadaaky jetse'e njajejpumdinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ¹³ Je tsapkaaj nuu'pun jets je chivo nuu'pun jets je jaajm juu' ve'e je pi'k vaca ónuk jye'e juu' ve'e tokyajxp jem yojxpejtun kajxm, je'e tse'e jem je jayu ñi'kxmda kyojmda yakxijtva'kxp yakvajva'kxp juu' ve'e ka va'ajtsapta, je'e tse'e duyakvaatsp je ñi'kxta je kyopkta. ¹⁴ Ax nuyojk tse'e ooy je Cristo je ñuu'pun dutunyakva'ach ya nvinma'yunamda jetse'e je joojntyk Nte'yam nvinja'vimda nvintsá'kimda. Je Espíritu Santo, juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, je'e je pyutajkin kajx tse'e je Cristo viinm ñatyukvintsá'kiji je Nte'yam, je Cristo je ñuu'pun tse'e duyakvaatsp ya nja'vinamda jets ya nvinma'yunamda jetse'e ve'em xa'ma kajx nkatsaachpaatumdat. ¹⁵ Je'e kajx tse'e je Cristo xnuténimda jem je Nte'yam vyinkojkm, je'e ve'e uk'oo'k jetse'e dukujejt je ntókinamda juu' ve'e njajejpumdu ku ve'e tyuujn je muto'k kojstán, ve'em tse'e njoojntykimdinit xa'ma kajx ax jo'n je Nte'yam xtukvinva'nimda jo'n, uu'mda, pan pan jatye'e je Nte'yam yaxtsoojvjudu.

¹⁶ Pan vaamp xa ve'e je jayu vintso ve'e vya'kxut je pyaamduk juu' ve'e y'ixp jyajejpp ku ve'e y'oo'knit, van'itnum tse'e je pyaamduk vya'kxni ku ve'e yaknujava jets ta ve'e y'oo'kni je kojstaampa. ¹⁷ Ax pan joojntykipna tse'e je kojstaampa, ka'a tse'e je

viijnk jayu duyakva'kxy je kojtsaampa je pyaamdük, van'itnume'e je kojtsán tyun ku ve'e y'oo'kni. ¹⁸ Je'e kajx tse'e nay ve'empa je muto'k kojtsán tyon'ukvaajñ je nuu'pun maat. ¹⁹ Ku ve'e je Moisés anañujoma je jayu dutukvinkojtsikujx nujom je Nte'yam je pyava'nun, van'it tse'e je tsapts uk je lana maat to'k mats je aajy je ojts juu' ve'e hisopo duxaaj, je'e tse'e dutukpapajk je carnero nuu'pun, je chivo nuu'pun, jets je tsoxk naaj, je'e tse'e tyuknuxijt je ak axaa'ch joma ve'e dujatyaaajñ je Nte'yam je pyava'nun, tyuknuxijtpa tse'e anañujoma je jayu. ²⁰ Van'it tse'e vyaajñ: “Ya nuu'pun tse'e duyaknukexnatajkip jets toompe'e je kojtsán juu' ve'e je Nte'yam mtukmutaa-njudu.” ²¹ Nay vanxup tse'e je Moisés dutoompa je tabernáculo jets nujom je paamdük juu' ve'e yaktoonu jem, nujome'e dutuknuxijtpa je tánuk nuu'pun. ²² Ve'em tse'e je Moisés je pyava'nun vya'añ jets je nuu'pun maate'e vyatskáxut nujom, vinkexji ve'e juu' ve'e vaatsp ka je nuu'pun maatap. Pan ka'a xa ve'e tii juu' ve'e oo'kp jetse'e je nuu'pun yo'oy, ni pana tse'e kyatokinmee'kxa.

Tyuknuvaachp tse'e je jayu je tyokin

kuxe'e je Jesús ñatyukvintsa'kiji je Nte'yam

²³ Ax ve'em tse'e, tun vinkopk je'e ve'e y'ijt jetse'e ve'em vyaach je'e juu' ve'e yaknu'ixvaats yaknupamvaats juu' ve'e ijtp jem tsapjootm. Ax je tsapjootmit jye'e, ka'ats je'e ve'e vyaach maat juu' jatye'e je Nte'yam yaktukvintsa'kip yaja naxviijn, je vintsa'kin je'e ve'e chajkp juu' ve'e nuyojk oy. ²⁴ Je Cristo, ka'ats je'e ve'e tyajki jep tabernáculo jaatp juu' ve'e jayu pum, juu' ve'e yaknu'ixvaats yaknupamvaats je tsapjootmit jye'e, je'e ve'e tajki jem kunuu'kx it jootm juu' ve'e yaknu'ixvaats yaknupamvaats, jem tse'e xnuténimda je Nte'yam vyinkojkm. ²⁵ To'k naxji xa ve'e je Cristo je Nte'yam ñatyukvintsa'kiji, ka may náxap. Ka'ats je'e ve'e vye'ema ax jo'n je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, ka'ats je'e ve'e tyaka vinjoojnt jep joma ve'e je it juu' ve'e je kunoo'kxun munuyojk dumaat jetse'e je Nte'yam dutukvintsa'aga je nuu'pun juu' ve'e kyah'avintsonuu'punip. ²⁶ Pan may nax tse'e je Cristo je Nte'yam kuñatyukvintsa'kiji, may nax tse'e je Cristo kuchaachpaaty van'itani ku ve'e je jayu tyokimpajkti jets uxyam paat. Tun to'k naxji tse'e je Cristo jyayuvimpijt jetse'e je jayu je tyokin dutuknuvaach, je'e ve'e ku ve'e viinn je Nte'yam ñatyukvintsa'kiji. Jidu'um tse'e dutuujn ya kukaxa ámani. ²⁷ Ve'em ax jo'n nupaamduka jetse'e anañujoma je jayu y'oo'ktat van'it tse'e yaktokimpayoydinit, ²⁸ nay ve'empa tse'e je Cristo je Nte'yam ñatyukvintsa'kiji to'k naxji jetse'e numay je jayu dutuknuvaatsnit je tyokin. Ax ku tse'e mumejtsk nax myiinnuvat, ka je'e kajxapts je'e ve'e myínut jetse'e je jayu je tyokin dutuknuva'atstat, je'e ve'e ñumínup jetse'e duvoovnit pan pan jatye'e a'ixjidinup.

10

¹ Je pava'nun juu' ve'e je Moisés yakmooy vintso ve'e je Nte'yam yakvinjávat yakvintsa'agat, ake'exa jo'nts je'e ve'e; ax je y'oy je'e juu' ve'e miimpnum, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je'e juu' ve'e je ake'exa dupaamp. Je'e kajx tse'e je vintsa'kin juu' ve'e je tee'tajk je Nte'yam tyukvintsa'kidup vinjoojnt ax jo'n je Moisés je pyava'nun vya'añ, ni vin'itats je'e ve'e kya'oya jetse'e je jayu je'e kajx tyándat oy jets va'ajts. ² Pan kuy'oya xa ve'e jetse'e je Moisés je pyava'nun kajx je jayu tyánut oy jets va'ajts, kudutukvintsa'ki'atúvidini tse'e je jayu je tánuk je Nte'yam. Kux pan kutyanda xa ve'e oy jets va'ajts, ka'a tse'e kuñayjávajada jets tókinax je'e ve'eda. ³ Je tánuk juu' ve'e je Nte'yam tyukvintsa'kidup, je'e tse'e tyuump jetse'e je jayu je tyokin dutukjaa'myéts vinjoojnt, ⁴ kux ni vin'ita ve'e kya'oya je tsapkaaj nuu'pun je chivo nuu'pun jetse'e je jayu je tyokin dutuknuva'atsut. ⁵ Paaty tse'e ku ve'e je Cristo myiijn yaja naxviijn, jidu'um tse'e je Nte'yam dunuujmi, ve'em ax jo'n vya'añ jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: Ka'a xa mitse'e xtsak je tánuk yax juu' ve'e yakja'kxp ukpu juu' jatye'e paamdük yax,

mnupaajmtki tse'e jets atse'e n'ítut ni'kxax kópka,

⁶ ka'a tse'e xtukjotkàda'aky je tánuk yax juu' ve'e yaktooydup ukpu je tánuk yax juu' ve'e pyaamdudup je tyokin kajxta.

⁷ Van'itts atse'e nvaajñ:

“Nte'yam, uxyaja atse'e nmin jets atse'e ntónut juu' mitse'e mtsajkp, ve'em ax jo'n javyet ats kajx.”

Jidu'um tse'e je Nte'yam dunuujmi. ⁸ Mutoo'vajkp xa ve'e vyaajñ jets ka'a ve'e je Nte'yam dutsak je tánuk yax juu' ve'e yakja'kxp ukpu juu' jaty paamdudup yax, ka'a tse'e dutukjotkàda'aky je tánuk yax juu' ve'e yaktooydup ukpu je tánuk yax juu' ve'e pyaamdudup je tyokin kajxta. ⁹ Vaampa tse'e: “Nte'yam, uxyaja atse'e nmin jets atse'e ntónut juu' mitse'e mtsajkp.” Je Jesucristo xa ve'e duyakkukajxinu je muto'k kojstán. Ve'em tse'e dutuujn jetse'e tyaannit je mumejtsk kojstán. ¹⁰ Je Nte'yamts uu'me'e xyakvaatsumdu jetse'e je va'ajts joot je va'ajts ja'vin xmo'yumda kux tyoone'e je Cristo juu' ve'e je Nte'yam chojk, je ñi'kx je kyopk tse'e vaan je vintsá'kin to'k naxji anañujoma je jayu kajxta.

¹¹ Je tee'tajkta, jóvumts je'e ve'e dumutonda dumupakta je Nte'yam jetse'e dutukvintsá'agada may nax je yaxta juu' ve'e ni je vin'ita je jayu je tyokin dukatuknuva'atsup; ¹² ax je Jesucristo, to'k náxjts je'e ve'e je Nte'yam ñatyukvintsá'kiji jetse'e je jayu je tyokin dutuknuvaach, van'it tse'e ojts y'ajxtkni jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi. ¹³ Jem tse'e du'a'ix kuunume'e je Nte'yam duyakvintókiyut pan pan jatye'e je Jesucristo dutso'oxpajktup. ¹⁴ Tun to'k naxji xa ve'e je Jesucristo je Nte'yam ñatyukvintsá'kiji, ka may náxap. Ve'em tse'e dutuujn jetse'e xa'ma kajx y'ijttinit oy jets va'ajts je jayu pan pan jaty je'e ve'e yaksook. ¹⁵ Nay vanxuppa tse'e je Espíritu Santo dunukojspejtpa ku ve'e vyaajñ:

¹⁶ Jidu'um xa ve'e je Maja Vintsán vya'añ:

“Je nam kojstán juu' atse'e nyaktánup maat je israeejlit jáyuda, jemts atse'e jya'vin kajxmda mpámüt ats je mpava'nun, jemts ats je'e ve'e nja'at vvinma'yun kajxmda.”

¹⁷ Van'it tse'e vyaajñ:

“Ni je vin'ita xa atse'e je tyókinda nkoo'kjaa'myejtsnit.”

Jidu'um tse'e vyaajñ. ¹⁸ Ku ve'e je jayu je tokin ve'em yakmee'kxja, ka'ats je'e ve'e y'ukvinkópkini jetse'e je jayu ti duyóxtat jetse'e je tyókinda yakmee'kxjat.

Va'an to'k aaj to'k joot je Nte'yam

dumutámimda

¹⁹ Je'e kajx tse'e, utsta ajchta utsta tsa'ada, je Jesús je ñuu'pun kajx tse'e to'k aaj to'k joot ntajkimdat je it juu' ve'e je kunoo'kxun munuyojk dumaat. ²⁰ Kux tse'e xku'oo'kimdi, xyak'avaatsjimdu tse'e je ntoo'amda jetse'e n'ijtumdinit je Nte'yam maat. ²¹ Kux je Jesuuse'e ijtp tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta jetse'e dunutena je Nte'yam je jyayu, ²² va'an tse'e to'k aaj to'k joot je Nte'yam dumutámimda, oy tse'e nnuja'vimda jets je Jesucristo kajxe'e je Nte'yam ya nvinma'yunamda duyakva'ach jetse'e nkoo'knatyokinja'vimjidinit, va'ajts tse'e n'ijtumda ax jo'n je jayu ñaajkva'achju je va'ajts tsoxk namaat. ²³ Va'an tse'e to'k aaj to'k joot dujaa'kjaanchja'vimda juu' ve'e n'ava'nimdudup. Kyutyuumpts je'e ve'e je Nte'yam juu' ve'e xtukvinva'nimdu, ijtumdinuups uu'me'e je'e maat xa'ma kajx. ²⁴ Va'an du'ixtimda vintso ve'e anañujoma je jayu ntsojkumdat jetse'e nto'numdat je y'oy je'e. ²⁵ Ka'a tse'e nto'numdat ax jo'n je'e pan pan jatye'e kanay'amojkijidup, nakyojtsmákkimjadape'e to'k jado'k. Ax nuyojk tse'e ya'a nyakvinkópkimdat kux nnuja'vimdupe'e jets támani ve'e je xaaj ku ve'e je Cristo kyadaaknuvat.

²⁶ Pan tokinto'numdup xa ve'e oy'avinmáyam, jetse'e njanuja'vimda juu' ve'e tyuva, ka'a tse'e ti viijnk vintsa'kin jetse'e je Nte'yam xtokinmee'kxumdat, ²⁷ nma'yumdap ntájumdape'e kux yaktokimpayo'yumdap'e, je jaajn tse'e n'a'ixumdup joma ve'e xa'ma kajx chaachpaattinit nujom pan pan jatye'e dutso'oxpajktup je Nte'yam. ²⁸ Pan pan jatye'e dukakuvajktu je Moisés je pyava'nun, ve'em tse'e kyutujk jets ka'a ve'e ti tukmo'tun, oo'ktuts je'e ve'e je jáyuda pan jepe'e numejtsk ukpu nutoojk juu' ve'e du'ixtu dumótudu je ka óyap juu' ve'e tyoondy kyojsttu, ²⁹ ax nuyojk tse'e chaachpaattinit pan pan jatye'e je Nte'yam je y'Onuk dutso'oxpajktup. Ve'em tse'e dujávada jets ve'em je'e ve'e y'uk'aa'k ax jo'n opyana y'aa'k, ve'em je'e ve'e dujávada jets ka'a je'e ve'e tyun ku ve'e je Jesús je Nte'yam ñatyukvintsa'kiji je jayu je tyokin kajxta. Je jayu tse'e duyakvintsa'kintókidup je Espíritu Santo, juu' kajxe'e je Nte'yam je jayu je maa'yun dutuujnja. ³⁰ Nnuja'vimdinup xa ve'e vintso ve'e je Nte'yam vyaajñ: “A'ts xa ve'e xtukkadaakp je tokimpayo'yk, ats tse'e ntukkuvétup.” Vaampap tse'e je Kunuu'kx Jatyan jets je Nte'yame'e je jyayu dutokimpayo'oyup. ³¹ Pan nmasookumdup xa ve'e je joojntyk Nte'yam, atsa'kip tse'e ooy je tsaachpaatun juu' je'e ve'e xmo'yumdinup.

³² Ax jaa'myétstats miits vintso ve'e xmuténidi je makk tsaachpaatun ku ve'e távani je Nte'yam mtuknujávajada je tyuv je'e, ³³ myakjomtoondy myaktitoondy ve'e jeja je numay jayu vyinkujk jetse'e xtsaachja'vidi ax jo'n je jaanchja'vivatajk yaktoondy. ³⁴ Mtukmo'ttu miitse'e je jayu juu' ve'e poxuntaktsuunidu. Ku ve'e je jayu mpajkuxjidi juu' jatye'e m'ixtu mjayeptu, ooy tse'e xtuntukxoojntkti, kux mnuja'vidinupe'e jets jeme'e tsapjootm je o'yin juu' ve'e nuyojk oy jetse'e xa'ma kajx y'it. ³⁵ Ka'a tse'e xjaanchja'vi'atúvadat juu' ve'e mjaanchja'vidup, kux je jaanchja'vin juu' ve'e mjayeptup, munuyojk tse'e ooy je Nte'yam mtunmoyumpijtidinuvat je y'oy je'e je'e kajx. ³⁶ Ka'a tse'e mnoo'kxtat jetse'e xtóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ve'em tse'e xpajktinit juu' je'e ve'e xtukvinva'nimdu. ³⁷ Kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyan vya'añ: Je'e pane'e mínup, tsojks je'e ve'e myiinnit, ka'a tse'e y'ukta'ninit.

³⁸ Ax je jayu juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip, joojntykaps je'e ve'e je jyaanchja'vin kajx. Pan y'avimpijtinuvap tse'e ax jo'n y'ijt, ka'ats ats je'e ve'e ntukxoondukut.

Jidu'um tse'e je Kunuu'kx Jatyan vya'añ. ³⁹ Ka'a xa uu'me'e ve'em n'ijtumda ax jo'n je'e pan pan jatye'e du'avimpijtidinuvap ax jo'n kyo'oyjoojntykidi jetse'e vyintókida, je jaanchja'vine'e njayejpumdup jets xyaktsookumdupe'e je Nte'yam.

11

Je jaanchja'vin

¹ Je'e xa je'e ve'e je jaanchja'vin ku ve'e nnuja'vimda jets tónjup kótsjup je'e ve'e juu' ve'e n'a'ixumdup, nnuja'vimdup tse'e jets tyúvam je'e ve'e juu' jatye'e nka'ixumdup.

² Y'oyja'vi ve'e je Nte'yam uu'm je njujpit jáyuvamda kuxe'e jyaanchja'vijidi.

³ Je jaanchja'vin kajx xa ve'e nnuja'vimda jets je kats kajxe'e je Nte'yam dupuujm ya naxviijnit it. Ax ve'em tse'e dupuujm juu' ve'e uxyam n'ixumdup, ka'anume'e ti vye'na juu' ve'e yak'ixp.

⁴ Jyaanchja'vi xa ve'e je Abel je Nte'yam, je'e kajx tse'e dumoojy je vintsa'kin juu' ve'e nuyojk oy jets ka'a ve'e je Caín jye'e, jets je'e kajxpa ve'e je Nte'yam je Abel dukatokimpuujm jetse'e dukuvujk je vyintsa'kin. Oyamts je'e ve'e aa'kani, je Kunuu'kx Jatyan kajx tse'e nnuja'vimda vintso ve'e dutuujn kuxe'e je Nte'yam dujaanchja'vi.

⁵ Jyaanchja'vi xa ve'e je Enoc je Nte'yam, je'e kajx tse'e kya'aa'k, ajoojntyk tse'e dutukvaatsni ya naxviijnit it, ka'a ve'e y'ukyakpaatni kux je Nte'yame'e yaktsoo'njinu.

Ve'em tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets je Enoc, chojk, jyotpaate'e je Nte'yam ku ve'e yaana naxviijn vye'na. ⁶ Pan pan xa ve'e je Nte'yam dukajaanchja'vip, ko'oyja'vijupts je'e ve'e je Nte'yam. Nujome'e pan pan jatye'e je Nte'yam dumutámidup, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e dujaanchjavadat jets jeja ve'e je Nte'yam jets oye'e tyo'nuxjada pan pan jatye'e to'k aaj to'k joot du'íxtidup jetse'e y'ijttinit je'e maat.

⁷ Jyaanchja'vi xa ve'e je Noé je Nte'yam, je'e kajx tse'e dukuvujk juu' jatye'e je Nte'yam va'nuxju ti ve'e tónjup kótsjup juu' ve'e kayak'ixpna vye'na, kyatsupajke'e je Nte'yam jetse'e to'k je arca dupuujm joma ve'e tsa'ak y'íttat maat je chaan je kyooj. Jyaanchja'vi xa ve'e je Noé je Nte'yam, je'e kajxe'e duyaknuke'xnatajki jets vvinmajtsjudupe'e je tsaachpaatun je jáyuda juu' ve'e joojntykidu yaja naxviijn van'it. Jyaanchja'vi je'e ve'e je Nte'yam, je'e kajx tse'e je Nte'yam kyatokimpaaajmji.

⁸ Jyaanchja'vi xa ve'e je Abraham je Nte'yam, je'e kajx tse'e dukatsapujk ku ve'e vyoojvjini jetse'e ñujkx joma ve'e je it juu' ve'e je Nte'yam tukvinva'niju. Ku ve'e tyoo'pujk, ka'a tse'e dunujava pan joma ve'e ñujkx. ⁹ Jyaanchja'vi je'e ve'e je Nte'yam, je'e kajx tse'e y'ijt ax jo'n je jékumit jayu ku ve'e divintsuuni je it juu' ve'e tukvinva'niju, jepe'e ak tujkp chuuni jets nay ve'empa je Isaac maat je Jacob, je'e juu' ve'e yaktukvinva'niduva je it je naax. ¹⁰ Ax je'e tse'e je Abraham tyoon kux y'a'ixe'e je kajpun juu' ve'e je Nte'yam kyijpx myoo'ts jetse'e dupuujm.

¹¹ Je Sara, amájani ve'e ooy tyunve'na, o'yixjuts je'e ve'e jetse'e y'onuktaaki kux jyaanchja'vi ve'e jets kyutyónupe'e je Nte'yam juu' ve'e tukvinva'niju. ¹² Je Abraham, óyame'e na'avani ooy tyun'ijt, jyajejp tse'e numay aa'k je chaan je kyooj, ve'em ax jo'n je maatsa juu' ve'e jem tsajviinm jets je po'o juu' ve'e jeja maaxy napa'ayi, kamachoo'vna.

¹³ Oo'kkajxtinuts je'e ve'eda, ka'a tse'e tyukkadaakjidi nujom juu' jatye'e je Nte'yam uktukvinva'nijidu, nayja'vijidinupts je'e ve'e tyuva jets kyutyónupe'e je Nte'yam je y'ayook. Ka'anume'e je Nte'yam je y'ayook dukutyún vye'na, tyuk'atúvidu tse'e je xoojntkun maat jetse'e duyaknuke'xnatajkidi jets ve'em je'e ve'eda yaja naxviijn ax jo'n je jékumit jayu. ¹⁴ Ax je'e ve'e ku ve'e je jékumit jayu jo'n y'ijtti, va'ajts tse'e yakvinmotu jets y'íxtidupnume'e je it joma ve'e chaanadat. ¹⁵ Pan kudvinmaaydi kudujaa'myejtsti je it juu' ve'e myasooktu, kuy'o'yi tse'e jetse'e jem kuvyimpijttinuva. ¹⁶ Ax ka'a tse'e y'ukvimpijttini, kux to'ke'e je it dutsojkti juu' ve'e nuyojk oy, je'e je'e ve'e je tsapjootmit it, je'e kajx tse'e je Nte'yam kyatukts'o'tyónjada jetse'e duNte'yamadat, apaajmtkijidu tse'e to'k je ciudad joma ve'e chaanadat.

¹⁷ Jyaanchja'vi ve'e je Abraham je Nte'yam, je'e kajx tse'e kudyakvaajñ je vintsá'kin je Isaac ku ve'e je Nte'yam jyot'ixji, tun'a'ix'ijtnuups je'e ve'e jetse'e kudyak'aa'k je y'ónuk juu' ve'e je Nte'yam tukvinva'niju ku ve'e vyaajñ: ¹⁸ “Je Isaac kajx tse'e xjayéput je tsaan je kooj.” ¹⁹ Jyaanchja'vi tse'e je Abraham jets o'yixjupe'e je Nte'yam jetse'e duyakjoojntykpajknuvat je y'ónuk Isaac. Ax je'e kajx tse'e ku ve'e távani je Abraham dunupaamduka jetse'e duyak'oo'kut je y'ónuk, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je y'ónuk kuy'aa'k jetse'e jyoojntykpajknuva. ²⁰ Jyaanchja'vi xa ve'e je Isaac je Nte'yam, je'e kajx tse'e dutukmukajts je Jacob maat je Esaú je kunoo'kxun juu' ve'e mínupnum. ²¹ Ku ve'e y'oo'kuvaanni je Jacob, kuxe'e dujaanchja'vi je Nte'yam, je'e kajx tse'e dumoojy je kunoo'kxun numejtsk je José je y'ónuk, je tyajk natyukkutijjup jetse'e je Nte'yam dvinja'vi divintsá'ki. ²² Ku ve'e je José y'oo'kuvaanni, kuxe'e dujaanchja'vi je Nte'yam, je'e kajx tse'e dunuujmi je nujpit jáyuvamda ti ve'e tyóndap ku ve'e dutukvaatstinit je egíptovit it, je'e kajx tse'e dupavaajñ ku ve'e choo'ndinit jetse'e duyaktsoo'ndinit je José je pyajk.

²³ Ku ve'e je Moisés kye'x, kuxe'e je tyee' je tyaak je Nte'yam dujaanchja'vidi, je'e kajx tse'e yu'uts yak'ijti toojk po'o, y'ixtu ve'e jets va'ajts yakxone'e jetse'e dukatsa'kidi je egíptovit yakkutojkpa ku ve'e dupavaajñ jetse'e nujom je israeejit maax ónuk duyak'oo'kkáxtat juu' ve'e pi'k mix ónukta. ²⁴ Ku ve'e je Moisés vajutyajk vye'na,

kuxe'e dujaanchja'vi je Nte'yam, je'e kajx tse'e dukatsajk jetse'e yaktíjút jets je egíptovit yakkutojkpa je ñaax je'e ve'e je y'ónuk; ²⁵ je'e ve'e chojk jetse'e yakjomtónut yaktitónut maat je Nte'yam je jyayu. Ka'a ve'e dutsajk jetse'e xyoondukut je tokin kajx, je xoojntkun juu' ve'e ve'e'n ijtkojp; ²⁶ je'e ve'e y'oyja'vi jetse'e chaachpaa'tut, yakviijnk'ixut je Cristo kajx jets ka'a ve'e ku ve'e kudujayejp je egíptovit majin, kux y'a'ixp je'e ve'e je o'yin juu' ve'e je Nte'yam mo'ojup. ²⁷ Jyaanchja'vi ve'e je Moisés je Nte'yam, je'e kajx tse'e choo'nni jem Egipto ku ve'e myu'ekju je yakkutojkpa, ka je tsa'kin kajxap, to'k aaj to'k joote'e y'ijit ax jo'n kudu'ix je Nte'yam, juu' ve'e kayak'ixp.

²⁸ Jyaanchja'vi ve'e je Moisés je Nte'yam, je'e kajx tse'e je pascua xaaj dutuujn, dutukpavaajñ je njujpit jáyuvamda jetse'e je nuu'pun dutukpaa'ttat je tyakkuka'ada jets je tyakpaa'ténada kux kadi ve'e je yak'oo'kpa ángeles duyak'aa'k je kyoop ónukta juu' ve'e ijtp jep tujkpta. ²⁹ Jyaanchja'vidu xa ve'e je njujpit jáyuvamda je Nte'yam, je'e kajx tse'e dutuknajxti je Tsaps Maaxy Naaj ax jo'n je ta'ajts it kuy'ijit; ku ve'e je egíptovit jayu ve'em du'uktonuvaanduva, naxji'kxkajxjidinu tse'e.

³⁰ Jyaanchja'vidu ve'e je njujpit jáyuvamda je Nte'yam, je'e kajxe'e kyítuni je jericoojit kajpun je ñaa'páts, távani ve'e dunaa'vidutta vye'na vuxtojtuk xaaj. ³¹ Jyaanchja'vi xa ve'e je ko'otyá'axap Rahab je Nte'yam, je'e kajx tse'e dukuvujk jem tyak'am je njujpit jáyuvamda juu' ve'e dunu'ixtu je it, je'e kajx tse'e dukamaat'aa'k pane'e je Nte'yam dukajaanchja'vidu. ³² ¿Tis atse'e kunjaa'knukáts? Ka'a xa atse'e je tiempo n'ukjaa'kjayejpni jets atse'e nkótsut juu' ve'e je Gedeón kajx, je Barac, je Sansón, je Jefté, je David, jets je Samuel, maat je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. ³³ Jyaanchja'viduts je'e ve'e je Nte'yam, je'e kajx tse'e dupajkti je it je naax, oy yakkutojkti, dupaatti je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam tukmutaajnjudu, je león kyatso'oxpajkjidi, ³⁴ kyayaktoojyjidi je jaajn juu' ve'e ooy y'uktumpaamdu, je tsojx dukatuk'oo'kti, makkk vyimpijtti pane'e dukajayejpitu je maju, je atso'ox du'amaadaaguidi, makkk ñapyajmjidi, duyakvintókidi je cho'oxpajkpada. ³⁵ Jempa tse'e je ta'axtajkta juu' ve'e je y'ónuk yakmooydinuva juu' ve'e aa'kanda ve'ni jetse'e jyoojntykpajktinuva.

Ax jempa tse'e pane'e oo'ktu jem tsaachto'nun jootm, ka'a tse'e dukuvajkti jetse'e naspaka y'íttat, je'e ve'e chojktu jetse'e dupaattinit je joojntykin juu' ve'e nuyojk oy ku ve'e jyoojntykpajktinuvat. ³⁶ Jem tse'e juu' ve'e yak'anajxidu jetse'e yakvojpti, jem tse'e juu' ve'e yakcadenatsoomdu, yakpoxuntakpaamdu, ³⁷ yakka'ts'oo'ktu, kakojk yakjaa'tva'kxtu, je tsojx tyukyak'oo'ktu, dukukeektu je numay jayu, je carnero ak je chivo ak dutukyo'tstu je ñi'kxta je kyopkta, ayoop ijttu, yaktsaachtoondu, yakjomtoondu yaktitoondu. ³⁸ Ka'a tse'e duvinmátsjada pan pan jatye'e je naxvijit je kyo'oy je'e dumaatnavyaa'njudup jetse'e y'íttat je'e maatta. ³⁹ Nujom ya'ada, oyame'e je Nte'yam y'oyja'vijidi kuxe'e dujaanchja'vidi, ka'a tse'e dupajkti juu' ve'e je Nte'yam uktukvinva'nijidu, ⁴⁰ xjaa'myejtsumduts uu'm je'e ve'e je Nte'yam ku ve'e xnupaajmtkijimdi juu' ve'e nuyojk oy, je'ejyji ve'e íttap oy jets va'ajts uu'm maatta.

12

Jemji tse'e ya nviiynamda nyak'ijtumdat joma ve'e je Jesús

¹ N'ixumdup xa ve'e jets y'oyja'vipe'e je Nte'yam ya numay jayu juu' ve'e jaanchja'vijidu. Nay ve'emts uu'me'edava, va'an tse'e oy duto'numda juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ka'a tse'e n'ukto'numdinit je tokin juu' ve'e x'atsooxumdup jetse'e xviiijnkvovumda, ² jemji ve'e ya nviiynamda nyak'ijtumdinit joma ve'e je Jesús, je'e tse'e xtoo'mo'yumdup jetse'e ve'em je Nte'yam njaanchja'vimdat jetse'e je njaanchja'vinamda duyakpo'okut. Ku ve'e chaachpaaty jem cruz kajxm, ka'a tse'e dutukts'o'otyuujn je oo'kun juu' ve'e pyaat, kux ñuja'vip je'e ve'e je xoojntkun juu' ve'e jyayejpnu ku ve'e távani duyaknaxy vye'na je tsaachpaatun. Ax uxyam, jemts je'e ve'e

tsapjootm y'it joma ve'e je Nte'yam yakkutuk, jéjats je'e ve'e y'aka'yun pa'ayi chuuna je vintsa'kin maat.

³ Payo'oyda n'it vintso ve'e je Jesús dumuteni ku ve'e yaktsaachpaatjidi je tókinax jáyuda, ve'em tse'e jotmootsk mka'íttat jetse'e je tsaachto'nun xkajávatat.

⁴ Ka'anum tse'e m'oo'kta kuxe'e xkakovakta jetse'e myaktokintónjadat je ko'oyjáyuvap.

⁵ ¿Mjaa'tyókidinup miits vine'eda juu' ve'e je Nte'yam mtukmukojsjudu?, ve'em ax jo'n je y'ónuk dumukats. Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Mits, ónuk, kadi xtsaachjáva ku ve'e je Maja Vintsán mtsaachtúnju,

viinduk naxkàda'akye'e xkuvákut ku ve'e myaktuknaajmat jetse'e xkatsapákut.

⁶ Pan pan jaty xa ve'e je Maja Vintsán chajkp, jyotpaatyp,

yaktsaachpaatyp tse'e,

yaktsaachpaatypts je'e ve'e nujom pan pan jatye'e y'ónukip.

Jidu'um tse'e vya'añ.

⁷ Mmuténadap tse'e je tsaachpaatun, kux je Nte'yam je y'ónuk miitse'eda. ¿Jea vine'e

je pi'k ónuk pane'e je tyee' ka'oojjup kavojpup? ⁸ Myooyp xa ve'e je Nte'yam je tsaach-

paatun nujom je'e je y'ónukta. Ax pan ka'ats miitse'e je Nte'yam mtsaachtónjada, ka'a

tse'e m'itta je Nte'yam je y'ónuk. ⁹ Je naxviijnit jayu juu' ve'e ntee'indup ntaakimdup,

x'oojumdu xvojpumduts uu'm je'e ve'e, jetse'e nvintsa'kimdi, ve'em ax jo'n uxuyam paat

nvintsa'kimda jo'n; ax je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, je'e tse'e nuyojk vyinmajt-

sjup jetse'e nkatsupajkumdat jetse'e njoojntykimdat. ¹⁰ Kona xa ve'e je it y'ijt ku ve'e je

ntee'amda je ntaakamda x'oojumdi xvojpumdi pan vintso ve'e je vyinma'yunda; ax je

Nte'yam, je'e tse'e xmo'yumdup je tsaachto'nun juu' ve'e uu'm je n'o'yin kajxamda, kux

je'e ve'e chajkp jetse'e n'ijtumdinit oy jets va'ajts ax jo'n je'e. ¹¹ Ni juu' tsaachpaatuna

ve'e kyayaktsak van'it jaty ku ve'e nyakmo'yumda. Ax pan ka óyapts je'e ve'e juu' ve'e

nto'numdup jetse'e xyaktsaachpaatumda je Nte'yam, xputajkimdupts uu'm je'e ve'e

jetse'e nkatsupajkumdinit jetse'e je oy joot njayejpumdinit jetse'e njoojntykindinit ax

jo'n je'e ve'e dutsak jo'n.

Kutsa'aga xa ve'e ooy ku ve'e

nkamajapa'mumda je Nte'yam

¹² Je'e kajx tse'e, makkpamda je m'aahta je mjootta jetse'e xpanajkxtat je Nte'yam.

¹³ Payo'oyda je y'oy je'e. Panajkxta je tyuv je'e. Ku ve'e je viijnk jayu du'ixtat vintso ve'e

mjoojntykada mnaxviijnada, nay ve'empa tse'e dutoonduvat.

¹⁴ Íxtada vintso ve'e m'ijttinit oy joot tsoj joot anañujoma je jayu maat jets vintso

ve'e mjoojntykidinit oy jets va'ajts; kux ka'a xa ve'e pan jye'yat jem tsapjootm jetse'e

y'ítut je Nte'yam maat pan pane'e ka'ijtp oy jets va'ajts. ¹⁵ Yakkópkada tse'e ooy jets

miitse'e anañujoma xkuváktat je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam je jayu tyoojnjp, ni

pánats miitse'e mka'íttat ax jo'n je ta'am ojts juu' ve'e pa'amtoomp jetse'e numay je jayu

dutukpaa'ty. ¹⁶ Ni pana tse'e miitsta je kats dukatukmaatjayéput je yaa'y je ta'ax juu'

ve'e ka púkap jyayejpp. Ka'ats miitse'e xkamaj'ixtat xkamajjávadat je Nte'yam, ve'em

ax jo'n je Esaú, juu' ve'e je kyooop ónukin dutukvinkuyajknu je tojkx juu' ve'e to'k naxji

tyojkx. ¹⁷ Ux'ook, ax jo'n xnujávada, ku ve'e dujoo'ktsojkni jetse'e je tyee' myo'ojut je

kunoo'kxun, ka'a tse'e y'ukyakmooyni; joo'ktunyaaxnu ve'e, ka'a tse'e y'uk'o'yini vintso

ve'e duyaktíkutsut juu' ve'e tyoon.

¹⁸ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ya nam kojstán juu' ve'e je Nte'yam xyaktaajnjimdu,

ka'ats ya'a ve'e vye'ema ax jo'n je kojstán juu' ve'e je Nte'yam yaktaajnjidu je njujpit

jáyuvamda, jem joma ve'e je kopk juu' ve'e yaja naxviijn, joma ve'e je makk jaajn tyoojy,

joma ve'e je it kyoo'tsi, je añu pyu'u myaa't, tyunvitskni, ¹⁹ je trompeta xyuux, jetse'e je

Nte'yam je y'aa' je yo'kt je jayu dutukmukajts. Je'eda pan pan jatye'e du'amotunajxtu,

je'e tse'e je Moisés dumunoo'kxtktu jets kadi je Nte'yam y'ukjaa'kmukojsjidini, ²⁰ ka'a

ve'e dumuténidi je pava'nun ku ve'e vyaajñ: “Kujyatánuka tse'e juu' ve'e dutoomp ya kopk, yakka'ts'oo'kup tse'e.” ²¹ Ooye'e dutunyaknajxti je atsa'aga juu' ve'e y'ixtu. Ku ve'e viinm je Moisés du'ix, jidu'um tse'e vyaajñ: “Je tsa'aga atse'e uxyam xyakmíppnup.”

²² Nvinkunajximdupts uu'me'e je kopk juu' ve'e Sión duxaaj, je tsapjootmit Jerusalén, je ciudad juu' ve'e je Nte'yam jye'e, joma ve'e je aangelestajk kamachooovna ñay'amókajada jetse'e je joojntyk Nte'yam duyakmájada duyakjaanchada je xoojntkun maat. ²³ Jem tse'e je numay jayu juu' ve'e je Nte'yam je y'ónuk, je'e tse'e taandu javyet jem tsapjootm. Nvinkunajximdup tse'e je Nte'yam, juu' ve'e anañujoma je jayu dutokimpayo'yp. Jem tse'e je jayu je jyootta je jya'vinda juu' ve'e tuv jáyuvudu joojntykidu, juu' ve'e vaatstu jetse'e y'it oy jets va'ajts. ²⁴ Jem tse'e je Jesús, juu' ve'e xnuténimdup jem je Nte'yam vyinkojkm jets pan kajxe'e je Nte'yam xyaktaajnimdi ya nam kojstán. Je Nte'yam tse'e xtoojnimdup je maa'yun je Jesús je y'oo'kun kajx. Ka'ats je'e ve'e vye'ema je Abel je y'oo'kun, kux je'e je ñuu'pune'e duyaknuxe'xnatajki jets jep je'e ve'e tokin jaatp je y'ajch.

²⁵ Payo'oyda oy, ka'a tse'e xkakuváktat je'e pane'e kojtsp. Pyaattu xa ve'e je tsaach-paatun pan pan jatye'e dukakuvajktu to'k je naxviijnít jayu juu' ve'e dukojtsnajxp y'ijit je Nte'yam je y'ayook. Kux ve'em je'e ve'e, ¿vintsose'e xkatukkuvejtumdat je Nte'yam pan nmasookumdupe'e je'e je y'ayook juu' ve'e tsoo'mp jem tsapjootm? ²⁶ Ojxi tse'e je it ku ve'e je Nte'yam dumukajts je nujpit jáyuvamda joma ve'e je kopk; ax ya xaaj, juu' ve'e uxyam, jidu'um tse'e je kojstán duyaktaajñ: “Ku atse'e jado'k nax je naxviijnít it nxit yo'oyut, ka je naxviijnít itjyaps atse'e nxituyo'oyup, ve'empa ve'e je tsajmit it.” ²⁷ Ku ve'e vyaajñ “jado'k nax”, nujávánits je'e ve'e jets juu' ve'e yakpaam, kutókiyupts je'e ve'e ku ve'e yakxituyo'oyut, ve'em tse'e tyaannit xa'ma kajx juu' ve'e kaxiimp. ²⁸ Je it joma ve'e je Nte'yam yakkutuk jets joma ve'e n'ijtumdat, ka'ats je'e ve'e xyin, taannupts je'e ve'e xa'ma kajx. Je'e kajx tse'e dutsak jetse'e je Nte'yam nkukojtsjimdinit jetse'e nvinja'vimdinit nvintsa'kimdinit nujom aaj nujom joot jetse'e nyakmájimdat nyakjaanchimdat ax jo'n duvinmachju jo'n. ²⁹ Atsa'kip xa je'e ve'e ooy ku ve'e nkamajapa'mumda je Nte'yam, makk tse'e ooy je jayu je tyokin dutuntukkuvet.

13

Juu' ve'e je Nte'yam y'oyja'vip

¹ Xa'ma kajx tse'e mnachókjadat to'k jado'k. ² Oy jayu mnapyámjadat maat je je'yva jayu. Jeme'e je jayu juu' ve'e ve'em dutoondu, ka'a tse'e dunuja'vidi jets je aangelestajk je'e ve'e juu' ve'e yakkaaydu juu' ve'e yakmataandu.

³ Jaa'myétsta je poxuntakjaju, ve'em ax jo'n kum'ijtti jep poxuntujkp je'e maatta. Ka'a tse'e xjaa'tyókidat pan pan jatye'e yakjomtoondup yaktitoondup, ve'eme'e myakjávajadat jets myakjomtoondupap myaktitoondupap miitse'eda ax jo'n je'eda.

⁴ Vintsa'agada je navyajkun. Pan pane'e ta'axpúkani pan pane'e yaa'vyúkani, myaj'ixup myajjávap tse'e je navyajkun. Tokimpayo'oyjadapts je'e ve'e je Nte'yam pan pan jatye'e duyakvintsa'kintókidup je navyajkun jets pan pan jatye'e ko'oyyaa'yap.

⁵ Ka'a tse'e je meen xnas'ayóvadat, tukjotkada'akta pan vinxupe'e juu' x'ixta xjayepta, kux jidu'ume'e je Nte'yam vya'añ: “Ats xa mitse'e n'ixup njayéppup, ni je vin'ítats ats mitse'e nkamaso'okut.” Jidu'um tse'e vya'añ. ⁶ Ve'eme'e y'oya jetse'e nva'numdat to'k aaj to'k joot:

Je Maja Vintsán atse'e xputajkip,
ka'ats atse'e ntsa'aga pan vintso atse'e je jayu xtun.

⁷ Jaa'myétsta je'eda pan pan jatye'e mtuk'ixjudu mtuknuja'vijidu je Nte'yam je y'ayook, payo'oyda je y'oy je'e juu' ve'e tyoondu kyojtstu ku ve'e jyoojntykidi jets vintso ve'e makk aaj makk joot je Nte'yam dujaanchja'vidi. Ve'em tse'e xtoonduvat xkojstuvat.

⁸ Je Jesucristo, ka'a xa je'e ve'e tyíkuts, ve'em ax jo'n y'ijit, ve'emts je'e ve'e y'it jetse'e y'ijtnit xa'ma kajx. ⁹ Jeja tse'e je xipajkun ka to'kap juu' ve'e viijnk, ka'ats miits je'e ve'e xpanajkxtat. Je'e ve'e oy ku ve'e nmakpa'mumdat ya n'aajamda ya njootamda je Nte'yam je myaa'yun kajx, ka je'e kajxape'e juu' ve'e yakkaayp yak'ookp. Je ka'yun je ookun juu' ve'e je jayu pyavaandup jetse'e je jayu dukakáydat duka'oo'ktat, ni vinxúpats je'e ve'e je jayu kyaputákajada jetse'e y'íttat je Nte'yam maat.

¹⁰ Njajejpumdup xa uu'me'e je yax juu' ve'e katukkadaakjudup jetse'e duja'kxtat je'eda pan pan jatye'e toondup joma ve'e je tabernáculo. ¹¹ Je tánuk juu' ve'e je Nte'yam tyukvintsa'kidup je jayu je tyokin kajx, je'e je ñuu'pun tse'e je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'e tse'e yaktajkip je it juu' ve'e je kunoo'kxun munuyojk dumaat, je tánuk je ñi'kx je kyopk, je'e tse'e yakkajpumpítsumdup jetse'e duyaknaxtoyda jékum. ¹² Ax nay ve'empa tse'e je Jesús duyakkajpumpítsumduva, jem tse'e je ñuu'pun dumasaak ku ve'e y'uk'aa'k. Ve'em tse'e dutuujn jetse'e je y'oo'kun kajx dutuknuva'atstat je jayu je tyokin. ¹³ Va'an tse'e du'ijtumda je Jesús maat óyame'e je jayu xviijn'íxumda ax jo'n je Jesús yakviijn'íx ku ve'e je jayu yakcruuzpejtjidi jem kajpun pa'am. ¹⁴ Va'an tse'e du'ijtumda je'e maat, kux n'a'íxumdupe'e je ciudad juu' ve'e miimpnum, ka'a xa ve'e ti it njajejpumda joma ve'e xa'ma kajx ntsuunimdnit yaja naxviijn. ¹⁵ Ax je'e kajx tse'e dutsak jetse'e ijtp je Nte'yam nkukojsjimdat je Jesucristo kajx. Ku ve'e ve'em nto'numdat, je'e tse'e je vintsa'kin juu' ve'e vyinmajtsjup jetse'e je Nte'yam nmó'yumdat. ¹⁶ Ka'a tse'e xjaa'tyókidat jetse'e xtóndat juu' ve'e oy. Putákada je jayu pan pane'e katih'ijtxjudup. Ku ve'e ve'em xtonda, je vintsa'kints je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam y'oyja'vip.

¹⁷ Katsapakta pan pan jatye'e mtuk'íxjudup je Nte'yam je y'ayook. Je'e tse'e mtóndap juu' je'e ve'e kyojstsup, kux je'e ve'e chojktup, pyayo'ydup vintso ve'e oy m'ijttinit je Nte'yam maat, ñuja'vidupts je'e ve'e jets myo'odap je'e ve'e je Nte'yam je cuenta pan vintso ve'e juu' jaty tudutonda tudukotsta. M'ixtap tse'e vintso ve'e je tyoonk dutóndat je xoojntkun maat. Pan ka'a xa miits je'e ve'e xkatsapakta, je tsaachvinma'yun maatts je'e ve'e je tyoonk dutóndat. Ax ka'ats miits je'e ve'e mto'nuxjadat oy.

¹⁸ Nutsapkotsta aats to'k aaj. Ka'a aatse'e ntinatyukjávaja jeja je Nte'yam vyinkujk, je'e aatse'e ntsajkp jets aatse'e njaa'któnut njaa'kkótsut juu' ve'e oy jets va'ajts. ¹⁹ Ku atse'e xnutsapkótstat, je'e ve'e vinkopk jetse'e je Nte'yam x'amótudat jets je'e ve'e dutónup jets atse'e tsojk nvimpítut joma ve'e miitsta.

²⁰ Je Nte'yam, juu' ve'e je oy joot duyajkp jetse'e duyakjoojntykpajknuva je nMaja Vintsánamda Jesucristo, juu' ve'e x'íxumdup xjajejpumdup ve'em ax jo'n je oy carnero vinténiva du'ix'it je kyarneeroda, je Jesucristo, juu' ve'e je ñuu'pun kajx je Nte'yam xtukmutaajnJimdu je kojstán juu' ve'e xa'ma kajx tyoonnup, ²¹ je Nte'yam tse'e mmo'ojadap je oy aaj je oy joot jetse'e ve'em xtoondinit xkojststinit juu' je'e ve'e chajkp. Je Jesucristo kajx tse'e dupámüt yam nja'vin kajxmamda juu' ve'e y'oyja'vip. ¡Yakmaja yakjaancha tse'e je Cristo y'ijtnit xa'ma kajx! Amén.

²² Utsta ajchta utsta tsá'ada, nmunoo'kxtktupts ats miitse'e jetse'e ya kojtsvíjin xkuváktat juu' ve'e ntuknuja'yidup, je'e ve'e ku ve'e vee'n tunnujáyada. ²³ N'ava'nipts atse'e jets ta ve'e je n'útsamda je n'ajchamda Timoteo naspaka tyaanni. Pan tsojke'e jye'ya, nmaadapts ats je'e ve'e jets aats miitse'e najkx nku'íxtinuva.

²⁴ Máyame'e to'k aaj je Dios xmo'odat je jayu juu' ve'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk, jets nujom je Nte'yam je jyayu. Máyame'e je Dios mkejxuxjada je itáliait jayu.

²⁵ Je Nte'yamts miitse'e anañujoma mkunoo'kxjadap.

Ya'a tse'e je nak juu' ve'e je Santiago jyaay

¹ Atse'e je Santiago, je Nte'yam jets je Maja Vintsán Jesucristo je myutoompa je myupajkpa. Máyam atse'e je Dios ntuknukextu vannumakmejtsk viijn je Israel ja chaan je kyoo juu' ve'e tsuunidup ka to'k viijnap yaja naxviijn.

Je vijin je kejon juu' ve'e je Nte'yam yajkyp

² Utsta ajchta utsta tsa'ada, xoondukta ku ve'e xyaknaxta oyjuu' tsaachpaatuna. ³ Mnuja'vidup xa ve'e ku ve'e xmuténada je tsaachpaatun je'e kajx ku ve'e je Jesucristo xjaanchjávada, ve'em tse'e xjajt'ata'atstat vintso ve'e juu xmuténadat. ⁴ Muténada oy ja tsaachpaatun juu' ve'e myaknajxtup pan joma vaate'e kyukaxa, ve'em tse'e mak k m'ijttinit to'k muk je Jesucristo maat, ka'a tse'e ti mka'ijtuxjadat.

⁵ Pan jem xa ve'e nuto'k miitsta juu' ve'e ka'ijtuxjup je vijin je kejon, amótuvuts je Nte'yam jetse'e myo'ojut, ax mo'ojupts je'e ve'e, kux tyoojnjp je'e ve'e je maa'yun anañujoma, ka'a tse'e duko'oyáva ku ve'e je jayu juu y'amótuxju. ⁶ Ax vinkopkts je'e ve'e jetse'e dujaanchjávat jets tyónup je'e ve'e je Nte'yam juu' ve'e y'amótup, ka'a tse'e myejtvinmáyut. Kux je'e juu' ve'e mejtsvinmaayp, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je maaxy naaj juu' ve'e je poj yakpe'tsmiijnjup yakpe'tsxajjup. ⁷ Pan pan xa ve'e mejtsvinmaayp, ka'a tse'e vyinmáyut jets mo'ojup je'e ve'e je Nte'yam juu' ve'e y'amótup, ⁸ vinmamyiimp vinmaxyajppts je'e ve'e jetse'e to'k aaj to'k joot juu' dukatún.

⁹ Je uts je ajch ukpu je uts je tsa'a juu' ve'e ayooovdup, va'ants je'e ve'e duxoondukta kux ñumájidup je'e ve'e jaja je Nte'yam vyinkujk. ¹⁰ Jets je uts je ajch ukpu je uts je tsa'a juu' ve'e kumeen, va'an tse'e duxoondukta kux ka ja myeen kajxape'e je Nte'yam yakmájajada. Najxp xa ve'e yam ya it ku ve'e je jayu kyumeenada; ve'em xa je'e ve'e ja kumeen jayu ax jo'n je yukjootmit puj, ka'a tse'e jyek. ¹¹ Ku ve'e je pi'k ojts aajy jetse'e je pyuj vyinka'avaatsni, ka'a tse'e y'uktsójini. Nay ve'empa tse'e je kummen jayu vyintókida ku ve'e nuyojk jyaa'knaajkkumeenava'anjada.

Ka'a ve'e pan pane'e je Nte'yam yaktokintonuvaampy

¹² Xoondup xa je'e ve'eda pan pan jatye'e oy dumuténidup je tsaachpaatun, kux ku xa ve'e oy dukyaknaxta, jyajejptinupts je'e ve'e ja joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, juu' ve'e je Nte'yam tyukvinva'nidup je'eda pan pan jatye'e tsojkjudup. ¹³ Ku xa ve'e je jayu tyokintonuva'añ, ni pana tse'e kyava'anut jets je Nte'yame'e yaktokintonuvaajnup, kux ka'a xa ve'e pan y'o'yixju jetse'e je Nte'yam divinma'yunmo'ot jetse'e dutsókut juu' ve'e ka óyap, jets ka'ava ve'e pan pane'e ja Nte'yam je vinma'yun moojyup jetse'e tyokintónut. ¹⁴ Juu' ve'e je jayu yaktokintonuvaajnup, je'ets je'e ve'e ku ve'e je jayu je y'avintso vinma'yun vyiijnkvávju jetse'e tyokintónut. ¹⁵ Ax ku tse'e je jayu vyiijnkvávju jetse'e tyokintónut, van'it tse'e je jayu tyokintún; jets ku ve'e je jayu kyatokinton'atuva, je'yapts je'e ve'e je xaaj jetse'e je tyokin yaktukkujajtnit xa'ma kajx, ka'ats je'e ve'e je Nte'yam maat y'itut.

¹⁶ Utsta ajchta utsta tsa'ada, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, ka'a tse'e mnamyaso'okjadat jetse'e pan mvin'aa'njadat. ¹⁷ Nujom juu' ve'e oy jets va'ajts, kajxm tsots je'e ve'e je maa'yun chaa'n, je Nte'yamts je'e ve'e duyajkp, je'e pane'e dupaam n0ujom juu' jatye'e ajajp ata'kxp jem tsajpootm. Ka'a tse'e je Nte'yam tyikuts, jyajtykutyuump je'e ve'e juu' jatye'e kyajtsp. ¹⁸ Kux ve'eme'e dutsak, je'e kajx tse'e je Nte'yam je nam joojntykin xmo'yumdi ja ayook kajx juu' ve'e tyúvam. Ve'em tse'e dutuujn jetse'e n'ijtumdinit ax jo'n juu' ve'e talmitoo'vajkp jetse'e je Nte'yam yaktukmuyax, uu'mda, juu' ve'e too'vajkp dujaanchja'vidu je Jesucristo.

Je'e pane'e divinja'vip divintsa'kip je Nte'yam ax jo'n dupaa'ty du'akeega

19 Utsta ajchta utsta tsa'ada juu' atse'e ooy ntuntsojktup, yakvinkópkada yu'u: Kats'amotunaxta pan pan jatye'e mtuk'ixjudup je Nte'yam je y'ayook, ka'a tse'e jatyi juu' xkótstat, je'e ve'e too'vajkp oy mpayo'oydap juu' ve'e mkotsuvaandup. Ka'a tse'e jatyi mjotma'attat, 20 kux ku xa ve'e je jayu jyotma'aty, ka'ats je'e ve'e dutún juu' ve'e je Nte'yam chajkp. 21 Ja'a kajx tse'e, ka'a tse'e x'uktoondinit juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeegup, je kyo'oy je'e juu' ve'e ooy tun'ijtp yaja naxviijn. Nu'u'k aaj nu'u'k joote'e xkuváktat je ayook juu' ve'e je Nte'yam pyaam jem mja'vin kajxmda jets juu' kajxe'e m'o'yuixjada jetse'e xjajejptinit je joojntykin ju' ve'e xa'ma kajx ijtp.

22 Tonda vintso ve'e vya'añ je Nte'yam je y'ayook, ka'a tse'e mnavyin'aa'njadat, ka'a tse'e mvinmáydats jets nvaatani je'e ve'e ku ve'e x'amotunaxta jetse'e xkakutyonda. 23 Je'e sxa ve'e juu' ve'e du'amotunajxp je Nte'yam je y'ayook jetse'e dukakutyún, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e je vyi9iijn je y'aaj dukak'ixip jep ixun jaatp, 24 y'ixpts je'e ve'e vintso ve'e y'ixuva. Ku tse'e dvinva'kva'ach je ixun, van'it tse'e dujaa'tyoki vintse ve'e y'ixuva. 25 Ax je'e juu' ve'e oy dupayo'yp vintso ve'e je Nte'yam to'k aaj to'k joot dumutún dumupuk, jetse'e dukutyún, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e kyoo'ktokintoonnit. Pan tyuumpts je'e ve'e ve'em jetse'e dukajaa'tyoki juu' ve'e tudu'amotunaxy, kunoo'kxjupts je'e ve'e je Nte'yam.

26 Pan pan xa ve'e dnasja'vip jets vyinja'vip vyintsa'kip je'e ve'e je Nte'yam jetse'e oyvintsova juu' dukats, viinm tse'e ñavyin'u'u'ju, ka'a tse'e tyo'nuxju vintso ve'e dnasjava jetsz je Nte'yame'e yakvinja'vip yakvintsa'kip. 27 Je'e pane'e oy dvinja'vip dvinntsa'kip je Nte'yam, je Dios Tee', ve'em ax jo'n dupaa'ty du'akeega, je'e tse'e duku'ixp je ku'aa'k ónuk jets je ku'aa'k ta'axtajk juu' ve'e tsaachpaattup, ka'ats je'e ve'e dumaatnavyaa'njada je naxviijnit je kyo'oy je'e.

2

Ka'a tse'e je jayu nviijn'ixumut

1 Utsta ajchta utsta tsa'ada, mjaanchja'vidupe'e je nMaja Vintsánamda Jesucristo, juu' ve'e je majin ooy dutunjayepp. Ni vin'ita xa ve'e je jayu xkaviijn'ixtat. 2 Va'an tse'e dutíjumba jets je'ydupe'e numejtsk je jayu joma ve'e mnay'amókajada, to'k tse'e pane'e kumeen jets oro kakujánax jetsz oy vítax, jets jado'k pane'e ayoova jayu jets tum tókani je pyi'k vit. 3 Ax pan mvintsa'kidup tse'e je'e juu' ve'e oy vítax jetse'e xnaajmadat: "Tsaana yaja oy tsuujntkun kujx", jetse'e xnaajmada je ayoova jayu: "Jeejyi tena", ukpu "Tsaana yaja naxkujx joma ve'e ats ya ntsuujntkun", 4 pan jidu'um tse'e xnaajmada, mviijn'ixtup tse'e jetse'e je ko'oy vinma'yun xyaktonda, mvinkoondup tse'e je jayu juu' ve'e mvintsa'kidup.

5 Utsta ajchta utsta tsa'ada, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, amotunaxta. Je jayu juu' ve'e yaja naxviijn yaktijtp ayoova jáyuda, je Nte'yamts je'e ve'e vinkoojnjudu jetse'e ooy tyunjaanchjávajadat jetse'e y'ijttinit jem y'am kya'm, jam joma ve'e y'ijttinit pan pan jatye'e je Nte'yam dutsojktup. 6 Ax miitsta, mviijn'ixtupts miitse'e je ayoova jayu jetse'e xyakmájada je kumeen jayu. Je kumeen jayu xa ve'e mnupajkvaatsjudup jetse'e mnuxa'aa'jada je ja je tokin payo'yva vyinkujk, ¿ve'em xaja? 7 Je'e tse'e dvinkojtspejttup je Cristo, juu' ve'e myaaxuxjudu jetse'e m'ijttinit je'e je jyayu.

8 Jidu'um xa ve'e je Maja Vintsán je jayu dupava'añ, ve'em ax jo'n vya'añ jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: "Tsokta je mmujantamda je mmutaktamda ve'em ax jo'n viinm mnachókjada." Jidu'um tse'e dupavaañ. Pan mkutyoondup tse'e, oy tse'e xtonda. 9 Ax pun mviijn'ixtup tse'e je jayu, tokints je'e ve'e juu' ve'e mtoondup jets je pava'nun kajxe'e oy yak'ix jets ka'a ve'e xkutyonda je pava'nun. 10 Kux pan jem xa ve'e je jayu juu' ve'e dukutoomp je pava'nun, tun to'k viijnji tse'e je pava'nun dukakutyún, ax taamp tse'e jep tokin jaatp, ve'em ax jo'n ni to'ka kudukakutyuujn jo'n. 11 Kux je'e pane'e vaamp: "Ka'a tse'e xyakvintsa'kintókidat

je navyajkun”, je'e tse'e vaampap: “Ka'a tse'e myakjaju'oo'ktat.” Oyame'e xkayakv-intsa'kintókida je navyajkun, pan myakjaju'oo'ktup tse'e, ka'a tse'e xkutiyonda je pava'nun. ¹² Tonda jets kotsta juu' ve'e oy, juu' ve'e pyaatyp y'akeegui. Mnuja'vidup tse'e jetsz yaktokimpayo'yumdape'e je'e kajx ku ve'e nkayakjajtumda jetse'e je Nte'yam xputajkimdat jetse'e nko'oktokinto'numdinit. ¹³ Kux ka'a xa ve'e je Nte'yam je jayu dutukmo'otut pan pane'e ja myujayu dukatukmo'tp; je'e ve'e pan pane'e je tukmo'tun dujajejpp.

Ku ve'e juu' yakjaanchjáva jetse'e juu' yaktún

¹⁴ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ¿vintsoš je'e ve'e tyun ku ve'e je jayu vya'añ: “Njaanchja'vip atse'e je Nte'yam”, pan ka'a ve'e dutún ax jo'n je Nte'yam dutsak? Ka'a xa je'e ve'e y'o'yixjut jetse'e dujajeput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp ku ve'e vya'añ jets jyaanchja'vipe'e, jetse'e dukatún ax jo'n je Nte'yam dutsak jo'n, ¿ve'em xaja? ¹⁵ Va'an tse'e dutijumda jets jeme'e nuto'k je uts je ajch ukpu je uts je tsa'a juu' ve'e je vit je4 xox ukpu ke kaaky je naaj ka'ijtuxjup. ¹⁶ Pan ka'a tse'e xmo'oda je vit je xox jets je kaaky je naaj juu' ve'e ka'ijtuxjup, ¿ti tse'e oy mtoondup pan mnuujmidup: “Je Nte'yam tse'e mkunoo'kxjup, jokx tse'e mnaajk'itjut jetse'e oy mkaayvat”? ¹⁷ Ax ve'em tse'e, ka'ats je'e ve'e tyun ku ve'e je jayu vya'añ jets jyaanchja'vipe'e je Nte'yam jetse'e dukatún ax jo'n je Nte'yam vya'añ.

¹⁸ Nunjajtp xa ve'e ku ve'e nuto'k vya'anut: “To'k xa ve'e pane'e je Nte'yam dujaanchja'vip, jado'k tse'e pane'e dutoomp je y'oy je'e.” Jidu'umts atse'e n'atsav: Yaknuke'xnatáats n'it jetws mjaanchja'vipe'e je Nte'yam ku ve'e xkatún juu' ve'e chajkp, ax nyaknuke'xnatajkipts atse'e jets njaanchja'vip atse'e je Nte'yam je'e kajx ku atse'e ntun juu' je'e ve'e chajkp. ¹⁹ Mjaanchja'vipts mitse'e jets jeja ve'e to'kji je Nte'yam. Oyts je'e ve'e ku ve'e xjaanchjáva. Ax ka je'e kajxyap tse'e ja Nte'yam je jayu dukatokimpum. Jyaanchja'viduvap tse'e je ko'oyjáyuvapta jets jeja ve'e to'kji je Nte'yam, je tsa'aga kajx tse'e myívupta. ²⁰ Mits, jayu juu' ve'e ve'em vinmaayp, ka'a xa ve'e oy xpayo'oy. ¿Je'e ve'e mtsajkp jets ats mitse'e ntuk'ixut jets ka'a je'e ve'e tyun ku ve'e je jayu vya'añ jets jyaanchja'vipe'e je Nte'yam ku ve'e dukatún juu' ve'e je Nte'yam chajkp? ²¹ Je Nte'yam tse'e dukatokimpaam je nuujpit jáyuvamda Abraham je'e kajx juu' ve'e tyoon, je'e ve'e ku ve'e je y'ónuk dupuujm jem yojxpejtun kajxm jetse'e je Nte'yam du'uktukvintsa'agavaañ. ²² ¿Kaá ve'e xvintotu jets juu' ve'e tyoon, je'e tse'e duyakpook juu' ve'e jyaanchja'vi? Juu' ve'e je Abraham tyoon, je'e tse'e duyaknuke'xnatajki jets jyaanchja'vi ve'e je Nte'yam. ²³ Ax ve'em tse'e tyoojnji je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp: “Jyaanchja'vi ve'e je Abraham je Nte'yam. Ax je jyaanchja'vin kajx tse'e je Nte'yam kyatokimpaajmji.” Vaampap xa ve'e je Nte'yam: “Nmaatnayja'vijup atse'e je Abraham.” ²⁴ Ax ve'em tse'e, yaknuja'vip xa ve'e jets je Nte'yame'e je jayu dukatokimpaamp je'e kajx juu' ve'e je jayu tyuump, ka je'e kajxyape'e ku ve'e vya'añ jets jyaanchja'vipe'e.

²⁵ Nay ve'em tse'e jyajtpa maat je ko'otyaxap Rahab. Ka'a tse'e je Nte'yam tyokimpaajmji ja'a kajx juu' ve'e tyoon. Je Rahab tse'e oy dukuvajk je jayu juu' ve'e du'ixtu je it jetse'e duputajki jetse'e ñajkxtat ku ve'e je viijnk too' dupajktini. ²⁶ Ve'em ax jo'n je jayu je ñi'kx je kyopk kyatún ku ve'e je jya'vin tyukva'achju, ve'em tse'e kyatoompa ku ve'e je jayu vya'anda jets jyaanchja'vidupe'e je Nte'yam jetse'e dukatonda ax jo'n je Nte'yam dutsak.

3

¹ Utsta ajchta, ka'a xa miitse'e to'k ka'ajji mnapyámjadat juu' ve'e je jayu dutuk'ixtup je Nte'yam je y'ayook jeja je numay jayu vyinkujk. Mnuja'vidup xa ve'e jets nuvinxup uu'me'e nyak'ixpajkumda, nujojkk makk tse'e je Nte'yam xtokimpayo'yumdat jets ka'a ve'e je'e juu' ve'e kayak'ixpajktup. ² Anañujoma xa ve'e ntontókimda nkojstókimda.

Je jayu juu' ve'e ni vin'ita kakajstókip, oy jets va'ajststs je'e ve'e je jayu, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e ñaajkkutojkuxu. ³ Mpaajmjindup xa ve'e je jaach je y'ajén jep y'ávup jetse'e xkatsupajkumdat, x'o'yixumjudup tse'e jetse'e xyakja'mdat pun joma ve'e ntsojkumda. ⁴ Nay ve'empa je barco, oyam je'e ve'e maj jetse'e je makk poj tyi'itsju, o'yixjupts je'e ve'e juu' ve'e yakyo'yjup jetse'e duyaknajkxut pun joma tso ve'e dutsak je pi'k kupukajxji juu' ve'e yaktijp timón. ⁵ Nay ve'empa tse'e jyajtpa maat je toots, jyapi'ka tse'e, májum tse'e je kats duyakvimpit. Ve'em ax jo'n jem yukjootm, maja aa'k, jetse'e jyatunyuunama je pi'k jaajn myachjou, jetse'e jompaatji tyoya. ⁶ Ax je toots, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je pi'k jaajn juu' ve'e o'yixjup jetse'e myajivimpítut. ¹¹ Ooy xa ve'e kyatun'oya juu' ve'e yajéjip ja toots kajx. Je toots kajx tse'e nujom je jayu duyaktáñ jap tokin jaatp. Ve'em xa ve'e je toots ax jo'n kuyakna'k je jaajn joma ve'e je jayu xa'ma kajx chaachpaattinit jetse'e ja jayu duyakvintoki.

⁷ O'yixjupts je'e ve'e je jayu jetse'e duyakyójut oyjuu' tanuka, je yukjootmit tánuk, je jeyyva tánuk, je tsaan, jets je natánuk. Ax ta tse'e duyakyuj. ⁸ Ax ni pana tse'e kya'o'yuijju jetse'e je toots duyakyójut, ni pana tse'e je toots dukayakkutujkja. iOoyts je'e ve'e kyatun'oya! Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n ja tsaan je xyavat. ⁹ Ja toots xa ve'e ntuk'oñukojsimdup je nMaja Vintsánamda, je Dios Tee', je toots tsee ntukko'oñukojsimdup je nmujáyuvamda, juu' ve'e je Nte'yam pyaam ku ve'e ñay'apamnajxji. ¹⁰ Jep xa ve'e je jayu y'ávup pyítsum je ayook juu' ve'e je Nte'yam du'oñukojsip, nay jepjyam tse'e y'ávup pyítsum ja ayook juu' ve'e je Nte'yam pyaam ku ve'e ñay'apamnajxji. ¹¹ Ka'a xa ve'e nvaat joma ve'e myu'ut je tsek naaj jetse'e myo'tkojpat je ta'muts naaj, ¿ve'em xaja? ¹² Ni ka'a tse'e nvaatpa jetse'e to'k je higo kup duyakta'mat je olivos taajm, kaa tse'e nvaatpa jetse'e je tsaaydum aa'ts duyakta'mat je higo taajm, ¿ve'em xaja? Nay ka'a tse'e y'o'yiva to'k je mo'ot joma ve'e pyuítsum je ta'muts naaj jetse'e jeejyam pyitsumkojpat je tsek naaj.

Jje vijin je kejun juu' ve'e je Nte'yam yajkyp

¹³ Pan jem xa ve'e je jayu juu' ve'e viji kej jetse'e oy juu' jaty dvinmotu, va'an tse'e duyaknuka'xnataka jets ve'em je'e ve'e ku ve'e jyoojntykat ax jo'n dupaa'ty du'akeega, ku ve'e je y'oy je'e dutónut je nuu'k aaj je nuu'k joot maat jets je vijin je kejun maat. ¹⁴ Ax pan je m'avintso vinma'yun myaktonuvaajndup jets pan mtsojktupe'e jetse'e je jayu dutóndat ax jo'n mva'anda, ka'a tse'e mnamyajajadat jetse'e mva'andat jets ka'a je'e ve'e vye'ema. ¹⁵ Ku ve'e je jayu ve'em je ko'oy vinma'yun dujayep, ka'a tse'e dujayep je vijin je kejun juu' ve'e je Nte'yam yajkyp; ja ko'oyáyuvaps je'e ve'e je vinma'yun duyakjéjip, ve'emts je'e ve'e je vinma'yun juu' ve'e jyajejptup pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e. ¹⁶ Kux joma xa ve'e je jayu duyaktonda je y'avintso vinma'yunda jetse'e y'ékjada ku ve'e je viijnk jayu y'oyada, nay jamjyam tse'e je jayu oyvintsova jyátukada jetse'e dutonda nujom juu' jatye'e ka oyap. ¹⁷ Ax ku tse'e je jayu dujayep je vijin je kejun juu' ve'e je Nte'yam yajkyp, too'vajkpts je'e ve'e je va'ajts aaj je va'ajts joot dujayep, chajkpts je'e ve'e jetse'e je oy joot dujajejpnit maat anañujoma je jayu, ka'a tse'e je y'avintso vinm'ayunji dupum, napyajmjup tse'e jep kutojkun pa'tkup, ooy tse'e je jayu dutuntukma'at, tum oyts je'e ve'e juu' ve'e tyuump kyajtsp. ¹⁸ Je'eda juu' ve'e du'ixtidup vintso ve'e je jayu chuunidinit oy aaj oy joot, je'e kajx tse'e je numay jayu jyoojntykada ax jo'n je Nte'yam dutsak.

4

Ku je jayu dumaatnavyuu'nju je naxviijnit je kyo'oy je'e

¹ ¿Tis je'e ve'e juu' ve'e duyakjéjip je tso'oxpajkun jets je kojtsvintso'vun juu' ve'e mjajejptup? Je m'avintso vinma'yun xa je'e ve'e. Mtso'oxpajktupe'e je y'oy je'e kuxe'e xyaktonda je m'avintso vinma'yunda, ¿ve'em xaja? ² Mtsojktupe'e jetse'e juu' xjayéptat,

ax ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e xjayéptat, je'e kajx tse'e myakjaju'oo'kuva'anda. Mtsojktuvap tse'e jetse'e xjayéptat juu' ve'e je viijnk jayu jyajejptup, ax ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e xjayéptat, je'e kajx tse'e mnakyojktsvintsóvjada. Ka'a tse'e xjayepta juu' ve'e mtsojktup, kux ka'a ve'e je Nte'yam x'amótuda. ³ Ax ku tse'e je Nte'yam x'amótuda, ka'a tse'e myakmo'oda kux ka'a ve'e oy joot x'amótuda; m'amótudup xa ve'e juu' jetse'e xyaktóndat je m'avintso vinma'yunda. ⁴ ¡Miiitsta, jáyuda juu' ve'e je Nte'yam dumasooktup, mnuja'vidup xa ve'e jets pan pane'e dumaatnavyaa'njup je naxviijnit je kyo'oy je'e, ka'ats je'e ve'e dumaatnavyávjaja je Nte'yam! Pan pan xa ve'e dumaatnavyaa'njup je naxviijnit je kyo'oy je'e, cho'oxpujtkpts je'e ve'e je Nte'yam. ⁵ Ka'a xa ve'e nunkoojyji je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: "Je Espiritu Santo, juu' ve'e je Nte'yam pyaam yam nja'vin kajxmamda, ooyts je'e ve'e dutuntsak jetse'e pan viijnk nkatsojkumdat ax jo'n je Nte'yam." Jidu'um tse'e vya'añ. ⁶ Ax ka vanxúpyap tse'e, ooye'e je Nte'yam je maa'yun xtuntoojnjimda jetse'e xputajkimda. Ve'em xa je'e ve'e dutún ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vyaampa: "Cho'oxpujtkp xa ve'e je Nte'yam pan pan jatye'e namyájjidup; ax tyoojnjp tse'e je jayu je maa'yun juu' ve'e je nuu'k aaj je nuu'k joot dujajejptup." Jidu'um tse'e vya'añ. ⁷ Ax ve'em tse'e, napyámjada jem je Nte'yam y'am kya'm. Ka'a tse'e mnamyaso'okjadat jetse'e xtóndat xkótstat juu' ve'e je ko'oyjáyuvap chajkp. Ku ve'e ve'em xtóndat ax jo'n atse'e nva'añ jo'n, mkuke'ekjadap tse'e je ko'oyjáyuvap. ⁸ Mutámada je Nte'yam, jets je'e ve'e mmutámijiduvat. Tokin toompada, masooktini je mko'oy joojntykinda. Pan pan jatye'e dumaatnavyaa'nuvaajnjudup je Nte'yam jetse'e nay je'ejyji dutonuvaampa je naxviijnit je kyo'oy je'e, naajkva'atsjada. ⁹ Ya'axta je tsaachvinma'yuun maat je ka óyap kajx juu' ve'e mtoondup. Mxiiktup xa ve'e uxyam, ñojk'óy tse'e kumya'axta; mxoojntktup tse'e uxyam, ñojk'óy tse'e kumtsaachvinmáyda. ¹⁰ Naajkpi'kajada naajkmootskajada jeja je Nte'yam vyinkujk, van'it tse'e myakmájajadat.

Ka'a tse'e nnatyokimpayo'yumjadat to'k jado'k

¹¹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ka'a tse'e to'k jado'k mnapyakótsjadat, vimpit atuj ve'e mnachókjadat, ve'em ax jo'n je Nte'yam je pyava'nun vya'añ. Pan pan xa ve'e je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a duko'oñukojtsip ukpu dutokimpayo'yp, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k juu' ve'e vaamp jets ka'a ve'e je Nte'yam je pyava'nun tyun. Ax mits, jyapana mitse'e, pan mtuumpts mitse'e ve'em, ka'ats mitse'e xkutyún je Nte'yam je pyava'nun, ve'em xa mitse'e ax jo'n je'e juu' ve'e vaamp jets ka óyap je'e ve'e je Nte'yam je pyava'nun. ¹² Ja Nte'yam, juu' ve'e je pava'nun duyajk jetse'e je jayu dutokimpayo'oy, je'ejyji tse'e to'k vaamp jets pan pan jatye'e najkx jyoojntykindini xa'ma kajx jets pan pan jatye'e najkx chaachpaattini xa'ma kajx. ¿Pants mitse'e mnatyijju jets mitse'e xtokimpayo'oy je viijnk jayu?

Ka'a tse'e nnamyájjimjadat

¹³ Amotunaxta, jyapana miiitsta. Mvaandup xa ve'e jets uxyame'e ukpu kepe'e mnajkxtat jem kajpun kajxm jetse'e jem mtándat to'k joojnt jetse'e ooy je meen xtumpáktat. ¹⁴ Ka'a xa miiitse'e xnujávada vintso ve'e kep juu' tyónjut kyótsjut. Ka'a ve'e xnujávada vinxup xaaj ve'e mjoojntykadat mnaxviijnadat. Ve'em xa uu'me'eda ax jo'n je naxpúxux, ve'e'nji tse'e y'it jetse'e tyókini. ¹⁵ Ñojk'óy xa ve'e jetse'e jidu'um nva'numdat: "Pan vaamp xa ve'e je Nte'yam, joojntykimdap tse'e jetse'e nto'numdat to'k viijn ukpu jado'k viijn." ¹⁶ Ax mnayájjidup tse'e. Ka'a xa je'e ve'e y'oya ku ve'e ve'em xtonda. ¹⁷ Je'e kajx tse'e, je jayu juu' ve'e dujanuja'vip ti ve'e oy jetse'e dutónut, jetse'e ve'em dukatún, tokintoompts je'e ve'e.

5

Je kojtsvjin je'e kajxta pan pan jatye'e kumeenda

¹ Va'an tse'e dya'axta pan pan jatye'e kumeenda, va'an tse'e dutsaachvinmáyda je tsaachpaatun kajx juu' ve'e tukkadaakjidinup. ² Juu' xa ve'e jyajejptup, ve'emts je'e ve'e jeja je Nte'yam vyinkujk ax jo'n kuvyintokikajxni jets ax jo'n je vit je xox juu' ve'e je totuk tudutukka'yikajxni. ³ Jets je oro meen je plata meen juu' ve'e jyajejptup, yaknukexnatákaps je'e ve'e jets ka'a je'e ve'e y'oya juu' ve'e tyoondup. Ve'emts je'e ve'e je myeen ax jo'n kuy'aa'tsni, jetse'e je uu'ts kuy'it ax jo'n je jaajn juu' ve'e je chu'uts duyakooyp. Ta tse'e ooy je myeen jets je pyaamduk dutumpakmoka; ax táminup tse'e je itakax. ⁴ Ka'a tse'e dumujooydi je toompatajk juu' ve'e dupakmojkto je trigo taajm. Va'an tse'e je kumeen jayu du'amotunaxta vintso ve'e je toompa nu'aa'najada. Ax kats'amotunajxjudupts je'e ve'e je Maja Vintsán, juu' ve'e nujom duka'mikajxp. ⁵ Ooy tse'e je kumeen jayu dutuntukxoondukta yaja naxviijnit itukujx jetse'e ooy dutunjayepta juu' ve'e chojktup. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je tsapkaaj juu' ve'e ja jayu yakyee'kp jetse'e duyak'aa'k. ⁶ Tyokimpaamdu xa je'e ve'e je jayu juu' ve'e katokintoondup, jetse'e duyak'oo'kti, ax ka'a tse'e cho'oxpajkjidi.

Ku je jayu dumuténada juu' jetse'e chapkotsta

⁷ Je'e kajx tse'e, utsta jachta utsta tsa'ada, muténada juu' van'it paat ku ve'e je Maja Vintsán myiinnuvat. Yakkópkada vintso ve'e je yoova toompa du'a'ix ku ve'e je trigo je tyaajm duyakjeja, y'a'ixpts je'e ve'e ku ve'e tyo'ukva'añ jets nay ve'empa ku ve'e je poodun ñaxy. ⁸ Nay ve'empats miitse'eda, muténada juu' jaty, je xoojntkun maat tse'e x'a'ixtinit je Maja Vintsán, kux táminupe'e je xaaj ku ve'e myiinnuvat.

⁹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ka'a tse'e to'k jado'k xpakótstat, ve'em tse'e je Nte'yam mkatokimpayo'oyjadat je'e kajx. Támani je'e ve'e ku ve'e je jayu dutokimpayo'ynit. ¹⁰ Jaa'myétsta je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Mnuja'vidinup xa ve'e vintso ve'e juu' jaty dumuténidi ku ve'e chaachpaatti. ¹¹ Ve'em xa uu'me'e nja'vimda jets xoon je'e ve'eda pan pan jatye'e dumuténidu je tsaachpaatun. M'amotunajxtu tse'e vintso ve'e je Job je tsaachpaatun dumuteni jets mnuja'vidinupts miits je'e ve'e vintso ve'e je Nte'yam je maa'yun tyo'nuxji ku ve'e je tsaachpaatun duyaknajxy. Nu'ixkadaakypts je'e ve'e je Nte'yam je jayu jetse'e ooy je tukmo'tun dutunjayep. ¹² Utsta ajchta utsta tsa'ada, ax juu' tse'e dunuvinkopkikajxp, ya'ats je'e ve'e: Ka'a tse'e je Nte'yam xyaknáxtat. Ka'a tse'e je tsapjootmit it xyaknajxtuvat, ka'a tse'e ya naxviijnit it xyaknajxtuvat, ni ti viijnka tse'e xkayaknajxtuvat; ñojk'óye'e mva'andat "ve'em" juu' ve'e ve'em, jets "ka'a" juu' ve'e ka'a. Ax ve'em tse'e je Nte'yam mkatokimpayo'oyjadat je'e kajx.

¹³ Pan jem xa ve'e nuto'k miitsta juu' ve'e tsaachpaatp, va'an tse'e dutsapkatsy. Pan jem tse'e nuto'k miitsta juu' ve'e xoojntkp, va'an tse'e je Nte'yam duvin'uvy. ¹⁴ Pan jem tse'e nuto'k miitsta juu' ve'e pajkjup, va'an tse'e dUVatsavU pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk, jetsze'e ñutsapkótsjadat, jetse'e je pa'am jayu je olivos aceite yakpaajmjat je Maja Vintsán kajx. ¹⁵ Ax je nutsapkojtspada, pan jyaanchja'vidupe'e jets je Nte'yame'e duyakjotkada'akup ja pa'am jayu, jotkada'akupts je'e ve'e. Ax pan tokintoonts je'e ve'e je pa'am jayu, tokinmee'kxjupts je'e ve'e je Nte'yam. ¹⁶ Je'e kajx tse'e, namyumavyátsjada vimpit atuj jets nañutsapkótsjada, ve'em tse'e mjotkada'aktat. Ku ve'e je jayu chapkats juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip, ooyts je'e ve'e tyuntún. ¹⁷ Vanxup xa ve'e je Elías jyáyuviva jyoojntykiva y'ijt ax jo'n uu'mda. To'k aaj to'k joot tse'e chapkajts jetse'e kyato'oju, ax ka'a tse'e tyuuj toojk joojnt jagojkm. ¹⁸ Van'it tse'e chapkojtsnuva, jetse'e mak tyuntuuj jetse'e je naax duyakjájínuva je tukjoojntykin.

¹⁹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, pan jem xa ve'e nuto'k miitsta juu' ve'e je Nte'yam je tyoo' dumasookp jetse'e jado'k tyuk'avimpítaja, ²⁰ va'an tse'e dunujava jets je'e juu' ve'e to'k je tokin toompa je Nte'yam je tyoo' dutuk'avimpijtip, tyuknuva'atsupts je'e ve'e je tokin

toompa je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup jetse'e je Nte'yam myee'kxuxjut may
je tyokin.

Ya'a tse'e je muto'k nak juu' ve'e je Pedro jyaay

¹ Atse'e je Pedro, je Jesucristo je kyukátsiva. Máyam atse'e je Dios ntuknukexta je jayu juu' ve'e tsoo'ndu jem ñaxkajxmda jetse'e pajkva'kxy chaanada jem Ponto, jem Galacia, jem Capadocia, jem Asia, jets jem Bitinia. ² Je Dios Tee', ve'em ax jo'n dunupaajmtki, je'e tse'e mvinkoojnjudu jetse'e va'ajts je mjootta je mja'vinda y'ijtnit je Espíritu Santo kajx, jetse'e xkatsupajktinit je Jesucristo, jetse'e je mtokin mtuknuvaatsjidinit je Jesucristo je y'oo'kun kajx ku ve'e je ñuu'pun dumasaak. Ooye'e xtunjayéptat je kunoo'kxun jets je oy joot.

Ku je jayu je nam joojntykin dujayepta, y'a'ixpts je'e ve'e je y'oy je'e

³ ¡Yakmaja yakjaancha tse'e y'ijtnit je Nte'yam, je nMaja Vintsánamda Jesucristo je Nte'yam, je'e je Tyee'! Je'e ve'e ku ve'e ooy je tukmo'tun dutunjayep, je'e kajx tse'e xmo'yumdi je nam joojntykin je Jesucristo kajx, je'e ve'e ku ve'e duyakjoojntykpajknuva ku ve'e y'uk'aa'k. Ya nam joojntykin kajx tse'e n'a'ixumda je y'oy je'e juu' ve'e miinnup. ⁴ Ax ve'em tse'e nnuja'vimda jets yakmo'yumdinupe'e je puk juu' ve'e va'ajts ijtp xa'ma kajx, juu' ve'e je Nte'yam yak'ijtp jem tsapjootm, ka'ats je'e ve'e vye'ema ax jo'n je'e juu' ve'e vintókip, ka'ats je'e ve'e vye'ema ax jo'n je'e juu' ve'e nii'kxp. ⁵ Kuxe'e je Nte'yam xjaanchjávada, je'e kajx tse'e je myakkin kajx m'ixjada mjayépjada, apaamdukani tse'e dujayep je nutsookun juu' ve'e yaknuké'xnatajkinup ku ve'e tun támani vye'nat je itakax.

⁶ Mxoojntktup tse'e kuxe'e ve'em x'a'ixta, óyame'e uxyam mtsaachpaa'tta ku ve'e vee'n ya it ñaxy jetse'e xyaknaxta je cho'ox je'e ka to'k viijnap. ⁷ Je'e kajxts ya'a ve'e ve'em jetse'e yak'ixut jets mjaanchja'vidupe'e je Jesucristo, je'ets je'e ve'e ku ve'e xmuténadat je cho'ox je'e. Je oro, óyam je'e ve'e kyutókiyut, van'ítnum tse'e kye'ex jets oro je'e ve'e ku ve'e yakpum jem janjootm jetse'e jy'u'u. Ax je jaanchja'vin juu' ve'e mjayejptup, nuyojkts je'e ve'e ooy dutunnumaja jets ka'a ve'e je oro, ke'xpapts je'e ve'e oy vintso ve'e je Nte'yam xjaanchjávada ku ve'e xmuténada je cho'ox je'e. Távani tse'e xmuténada vye'na je cho'ox je'e, van'it tse'e je Nte'yam m'oñukótsajadat, myakmájajadat, jetse'e je vintsa'kin mmo'ojadat. Ve'em tse'e dutónut je xaaj ku ve'e je Jesucristo ñaajknuké'xnatajkijinit. ⁸ Oyame'e je Jesucristo xka'ixti, ooy tse'e xtuntsokta; óyame'e uxyam xka'ixta, mjaanchja'vidupts miits je'e ve'e jetse'e ooy mtunxoondukta je xoojntkun maat juu' ve'e je ayook kayakpaatp jetse'e nkojtsvaatsumdat. ⁹ Ve'em tse'e xtonda kux ku ve'e xjaanchjávada je Jesucristo, mjayejptup tse'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

¹⁰ Je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka, je'e tse'e ooy dutumpayo'ydu jetse'e du'ixtidi vintso ve'e dunujáavadat ti ve'e tyijp ku ve'e je jayu dujayepta ya joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, je'e tse'e du'ava'nidu jets mkunoo'kxjadape'e je Nte'yam,

¹¹ y'ixtiduts je'e ve'e pan vin'ite'e jets vintso ve'e je Nte'yam ve'em dutónut. Je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, je'e tse'e ijtpa jem jya'vin kajxmda, tuk'ixjuduts je'e ve'e jetse'e too'vajkp vya'nuxjidi jets ti tsaachpaatune'e je Cristo yaknaxup jets je majin juu' ve'e ux'ook jyayéppup. ¹² Je Nte'yam tse'e tuknuja'vijidu jets ka je'epe'e viinm je y'o'yin juu' ve'e y'ava'nidu, uu'm je'e ve'e je n'o'yinamda, je'e ve'e ku ve'e dunukojtsti juu' ve'e je Espíritu Santo kajx mva'nuxjudu je jáyuda juu' ve'e du'ava'nidup je oy kats je oy ayook, je Espíritu Santo, juu' ve'e tsoo'n jem tsapjootm jetse'e yakkex yaja naxviijn. Ax juu' tse'e myaktuknuja'vidu, je'ets je'e ve'e juu' ve'e je aangelestajk chojktu jetse'e dvinmótudat.

¹³ Ax je'e kajx tse'e, naajk'ítjada viji kej jets nay'akuvaanajada, je'e tse'e myakkópkadap je maja maa'yun juu' ve'e je Nte'yam mto'nuxjadap je xaaj ku ve'e

je Jesucristo ñaajknuke'xnatajkijinit. ¹⁴ Ve'em xa ve'e dutsak jetse'e m'ijttinit ax jo'n je pi'k ónuk juu' ve'e katsupajktup, ka'a tse'e m'ukjoojntykidinit ax jo'n mjoojntykidi ku ve'e xkanuja'vidi je Nte'yam je y'ayook. ¹⁵ Jidu'um tse'e mjoojntykadat: Pan ti ve'e mtoondup mkojtstup, je va'ajts aaj je va'ajts joot maat tse'e ve'em xtóndat xkótstat, ve'em ax jo'n je Nte'yam, juu' ve'e myaaxuxjudu, je'e tse'e je va'ajts aaj je va'ajts joot dujajejpp. ¹⁶ Kux jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: "Jayepta je va'ajts aaj je va'ajts joot, ve'em ax jo'n atse'e je va'ajts aaj je va'ajts joot njayep." Jidu'um tse'e vya'añ.

¹⁷ Kuxe'e xmukotsta je Dios Tee', je'e pane'e nujom je jayu dutokimpayo'yp ax jo'n dupaa'ty du'akeega, ve'em ax jo'n to'k jado'k dutonda dukotsta juu' ve'e oy jets juu' ve'e ka óyap, je'e kajx tse'e tun vinkopk jetse'e je Nte'yam xvinjavadat xvintsa'agadat pan vinxup xaaj pan vinxup joojnte'e mjoojntykada mnaxviijnada. ¹⁸ Mnuja'vidinup xa miitse'e vintso ve'e myakkujochookti jetse'e ve'em mko'k'joojntykidinit ax jo'n jyoojntykidi je jujpit jáyuda; ka'ats je'e ve'e tyo'nuxjidi vintso ve'e jyoojntykidi. Juu'ts miitse'e myaktukujochooktu, ka'ats je'e ve'e vye'ema ax jo'n juu' ve'e kutókiyup, ax jo'n je plata ukpu je oro. ¹⁹ Va'ajts tsóvaxts miitse'e myakkujochookti, je'ets je'e ve'e ku ve'e je Cristo xku'oo'kimdi ax jo'n je carnero ónuk juu' ve'e oy jets tsoj jetse'e je Nte'yam yaktukvintsa'ki. ²⁰ Ka'anume'e ya it choo'nduk vye'na jetse'e je Nte'yam dunupaajmtki jetse'e je Cristo xku'oo'kimdat, ax uxya námnum tse'e, ku ve'e kuxaxa ámani, miits je m'oyin kajxtats je'e ve'e ve'em tyoojnji. ²¹ Kux to'k muke'e m'itta je Cristo maat, je'e kajx tse'e xjaanchjávada je Nte'yam, juu' ve'e yakjoojntykpajkju jetse'e yakmájjji yakjaanchiji. Ax ve'em tse'e xjaanchjávada je Nte'yam jetse'e x'a'ixta je y'oy je'e juu' ve'e miimpnum.

²² Mnaajkvaatsjudu xa ve'e ku ve'e xkatsupajkti je tyuv je'e jetse'e ve'em xtsokta je jaanchja'vivatajktu. Je'e kajx tse'e, nachókjada to'k jado'k to'k aaj to'k joot. ²³ Je Nte'yam je y'ayook kajx tse'e je nam joojntykin mmoojyjidi, je ayook juu' ve'e kakutókip jetse'e xa'ma kajx y'it, juu' kajxe'e je joojntykin jyeja. ²⁴ Ve'em xa ya'a ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Ve'em xa ve'e je jayu ax jo'n je yukjootmit aajy ojts,
ve'emts je'e ve'e je myajin ax jo'n je yukjootmit puj,
taatsnup tse'e je aajy je ojts jetse'e kyustaka je puj,

²⁵ ax je Maja Vintsán je y'ayook,
xa'ma kajxts je'e ve'e y'it.

Ax je'ets je'e ve'e je oy kats je oy ayook juu' ve'e myakvaajnjudu.

2

¹ Je'e kajx tse'e, masokkajxtini nujom juu' jatye'e ka óyap, ka'a tse'e pan x'ukvin'aa'ndinit, ka'a tse'e m'uktaayidinit, ka'a tse'e m'uk'ijttinit mejts'aaj mejtsjoot, ka'a tse'e m'uk'ejkjidinit ku ve'e juu' mka'o'yixjada ax jo'n je viijnk jáyuda, ka'a tse'e pan x'ukpakojtstinit, ka'a tse'e pan x'ukvinkojtspejttinit. ² Ve'em ax jo'n je pi'k maax ónuk ooy dutuntsak je tsi'tsk naaj, ve'em tse'e dutsak jetse'e xtsojktuvat juu' ve'e tam myak'ijttidinup je Nte'yam maat. ³ Tonda tse'e ve'em, kux ta xa ve'e xnujávada vintso ve'e je Nte'yam je maa'yun je jayu dutuujnja.

Je jayu juu' ve'e je Nte'yam dumutoondup dumupajktup

⁴ Mutamadats je Maja Vintsán, juu' ve'e joojntykip jetse'e je joojntykin duyaky. Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je tsaaj juu' ve'e je jayu myasooktinu kuxe'e dujávada jets ka'a je'e ve'e tyun, ax je Nte'yam tse'e divinkoon je Maja Vintsán jetse'e duyakmaji duyakjaanchi. ⁵ Mmoojyjjuduts miitse'e je joojntykin je Maja Vintsán. M'ijttupe'e ax jo'n je tsaaj juu' ve'e tyukyapojtuk je tsaptajk joma ve'e je Nte'yam yakvinjava yakvintsa'aga. Tee'tajk xa miitse'eda juu' ve'e va'ajts aaj va'ajts joot je Nte'yam dumutoondup dumupajktup jetse'e je Jesucristo kajx dutukvintsa'agada je vintsa'kin

juu' ve'e je Nte'yam y'oyja'vip. Je Espíritu Santo tse'e mvinma'yunmooyjudup jetse'e ve'em xtonda.

⁶ Ve'em xa ya'a ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: Mpuumps atse'e jem jerusaleenit kyajpun kajxm to'k pane'e ijtp ax jo'n je tsaaj juu' ve'e vinkán jets oy, pan pants je'e ve'e dujaanchja'vip, ka'a tse'e chaachvinmáyut kuxe'e ve'em dutún. Jidu'um tse'e vya'añ.

⁷ Mjaanchja'vidup xa miitse'e je Maja Vintsán jetse'e xnuja'vidini jets ooy je'e ve'e tyun'oya. Ax je'e juu' ve'e kajaanchja'vijidup, ve'emts je'e ve'e dukó'oyjávada je Maja Vintsán ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: Je tsaaj juu' ve'e je pojtspatajk myasooktinu, nay je'e jyam tse'e yakpaam vinkopk joma ve'e je tsaptajk.

⁸ Vaampap tse'e jidu'um:

Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je tsaaj juu' ve'e yakkute'pxip jetse'e je jayu duyakkitu. Jidu'umts je'e ve'e vyaampa. Je jayu tse'e ijttup ax jo'n je jayu juu' ve'e je tsaaj dutukkute'pxidup jetse'e kyítuda kuxe'e dukakuvakta je Nte'yam je y'ayook, ve'em ax jo'n nupaamduka jetse'e ve'em dutóndat.

⁹ Ax miitsta, tee'tajk tse'e m'itta, mmutoondup mmupajktupe'e je Nte'yam, je'e je jyáyuts miitse'eda, je'e tse'e mvinkoojnjudu jets je'e ve'e xyakmájidinit xyakjaanchidinit. Je'e tse'e myaaxuxjudu jetse'e mpítsumdinit jeja akoo'ts it jaat jetse'e m'ijttinit je'e maat jeja ajajtk it jaat joma ve'e y'it je majin maat. ¹⁰ Ka'a miitse'e m'ijtti je Nte'yam je jyayu; ax uxyam, je Nte'yam je jyáyuvandats miitse'eda. Ka'a tse'e je Nte'yam mtukmo'tjidi; ax uxyam, mtukmo'tjudupts miits je'e ve'e.

Je jayu juu' ve'e je Nte'yam natyukkatajkiidu

¹¹ Miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, m'ijttup xa ve'e yaja naxviijn ax jo'n je jékumit jayu jets je jayu juu' ve'e je it dukajayeiptup joma ve'e chaanadat. Nmunoo'kxtktupts ats miitse'e jetse'e xkayaktóndat je m'avintso vinma'yunda. Kux ku xa ve'e xyaktonda je m'avintso vinma'yunda, je'e tse'e mtoondup jetse'e mka'íttat je Nte'yam maat. ¹² Je jayu juu' ve'e je Nte'yam duka'ixada, óyame'e vya'anda jets ka óyap je'e ve'e juu' ve'e mtoondup, joojntykada ax jo'n je Nte'yam dutsak, ve'emts je'e ve'e du'ixtat je y'oy je'e juu' ve'e mtoondup jetse'e je Nte'yam duyakmájadat duyakjaanchadat je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayoydinit.

¹³ Je Maja Vintsán kajx tse'e mnapyámjadat jep nujom kutojkun pa'tkup juu' ve'e je jayu jyajejptup, pan je'e ve'e jye'e pane'e je maja kutojkun duka'mip ¹⁴ uk pan je'e ve'e jye'e pan pan jatye'e yakkutojktup jep je'e kya'p pya'tkup. Je Nte'yam tse'e paajmjudu yakkutojkpa jetse'e je tsaachpaatun dupaajmjadat pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka óyap jetse'e du'oñukótsadat pan pan jatye'e dutoondup je y'oy je'e. ¹⁵ Ve'em tse'e je Nte'yam dutsak jetse'e je y'oy je'e juu' ve'e mtoondup, je'e tse'e mtukyak'amo'ottap je jayu juu' ve'e dukapayoydup vintso ve'e juu' dukotsta. ¹⁶ Je Nte'yam tse'e myaktaajnjudu jetse'e mkoo'k'ijttinit jep tokin jaatp. Ni pana tse'e kyatokintónut jetse'e vya'anut jets yakjatype'e je Nte'yam jetse'e ve'em dutónut; je Nte'yam je myutoompa je myupajkpa xa miitse'eda, joojntykada ve'em. ¹⁷ Vintsa'agada je jayu anañujoma. Tsokta je jaanchja'vivatajk. Vintsa'agada je Nte'yam jets je yakkutojkpa juu' ve'e je maja kutojkun duka'mip.

Je nu'ixvaatsun je'e ve'e vintso ve'e je Cristo chaachpaaty

¹⁸ Mutoompa jáyuda, napyámjada jep je mvintsán kya'p pya'tkupta jetse'e xvintsa'agadat. Ka je'e jypap tse'e ve'em mtoojnjadap pan pan jatye'e oy jayu napyajmjjudup miits maat jetse'e je tukmo'tun dujayepa, nay ve'empa ve'e je'eda

pan pan jatye'e mkatukmo'tjudup. ¹⁹ Pan je jayu xa ve'e dumutenip je tsaachpaatun ku ve'e je y'oy je'e dutun kuxe'e ñayávava jeja je Nte'yam vyinkujk, y'oyja'vipts je'e ve'e je Nte'yam. ²⁰ Kux zti oy je'e ve'e mtoondup pan mmuténidupe'e je tsaachpaatun ku ve'e myaktukkuvetta juu' ve'e ka óyap mtoondup? Ax pan mmuténidup tse'e je tsaachpaatun kuxe'e xtonda je y'oy je'e, y'oyja'vipts je'e ve'e je Nte'yam. ²¹ Je Nte'yam tse'e myaaxuxjudu jetse'e mjoojntykadat ax jo'n atse'e tunva'añ. Viinm xa ve'e je Cristo xkutsaachpaadimdi jetse'e xyaktaajnjimdi je nu'ixvaatsun, ve'em tse'e nto'numdat ax jo'n je'e ve'e dutuujn. ²² Ka'ats je'e ve'e tyokintuujn, ka'a tse'e tyaayi; ²³ ku tse'e je jayu vyinkojtspejtji, ka'a tse'e dumukojtsumpijit nay ve'empa; ku ve'e chaachpaaty, ka'a tse'e je jayu duyak'anoo'kxi; jem tse'e je Nte'yam y'am kya'm ñapyajmji, je'e pane'e dutokimpayo'yp ax jo'n dupaa'ty du'akeega. ²⁴ Viinm tse'e je Cristo dukuvejt je ntókinamda jem cruz kajxm, ve'em tse'e n'ijtumdinit ax jo'n aa'k kun'ijtumdi jeja je tokin vyinkujk jetse'e njoojntykimdinit ax jo'n dupaa'ty du'akeega. Je'e tse'e xku'oo'kimdu jetse'e oy n'ijtumdinit je Nte'yam maat. ²⁵ M'ijttu xa ve'e ax jo'n je carnero juu' ve'e yo'tyókidu, ax mvimpijttinuva tse'e jetse'e je Cristo xpayo'oyda, je'e tse'e mvinténijidup jetse'e m'ixjada mjayépjada.

3

Vintso ve'e jyoojntykadat pan pan jatye'e tuñavyákjada

¹ Nay ve'empa pan pan jatye'e jem je ñuyaa'yda, napyámjada jep je'e kya'p pya'tkupta. Ax pan ka'a tse'e je mnyaa'yda je Nte'yam je y'ayook dujaanchjávada, óyame'e dukatsokta jetse'e xvaajnjadat je Nte'yam je y'ayook, joojntykada vintso ve'e je Nte'yam dujaanchjávadat je m'oy jáyuvín kajxta, ² y'ixtaps je'e ve'e jets va'ajts aaj va'ajts joot'e je Nte'yam xvinjávada xvintsá'agada. ³ Ve'em tse'e dutsak jetse'e mnaajk'óyajadat mnaajkpaadajadat. Ka je tsójinap tse'e pan vintso ve'e je mvaajy xyak'óyada jem mkuvajkm uk pan vintso ve'e je oro mnapya'muxjada, uk pan vintso ve'e je tsújit vit xtuktákada; ⁴ je tsójine'e juu' ve'e mjayéptap, je'ets je'e ve'e ku ve'e je jayu je oy jáyuvín dujayepta, je tsojin juu' ve'e kanajxp, je'e ve'e ku ve'e je jayu je nuu'k aaj je nuu'k joot dujayepta. Je'ets je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam y'oyja'vip. ⁵ Ve'emts je'e ve'e ñaajktsojupákjada y'ijit je ta'axtajkta pan pan jatye'e je Nte'yam duvinja'vidu duvintsá'kidu, napyajmjudu tse'e jep je ñuyaa'y kya'p pya'tkupta. ⁶ Ve'em ax jo'n je Sara jujpani dutuujn jo'n, kyatsupajke'e je Abraham jetse'e dutij "ats je nvintsán". Pan ka'a tse'e mtsá'agada jetse'e xtonda je y'oy je'e, ve'em tse'e m'itta ax jo'n je Sara kuxtaakidi jo'n.

⁷ Jets je'e pan pan jatye'e jem je ñuda'axta, nay ve'em tse'e dutsojka jetse'e xjaa'myéstat jets ka'a ve'e je maju dujayepta ax jo'n je yaa'tyajk, jetse'e xvintsá'agadat, kux je Nte'yamts je'e ve'e moojyjudu je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ve'em ax jo'n miits je'e ve'e mmoojyjjuduva. Tonda tse'e ve'em, ve'em tse'e ni tia mkatso'oxjajtuxjadat ku ve'e mtsapkótstat.

Ku je jayu chaachpaa'ty kuxe'e dutonda juu' ve'e pyaatyp y'akeegui

⁸ Ax ve'em tse'e, tun vinkopk je'e ve'e jetse'e to'kji je vinma'yun xjayéptat. Nachókjada to'k jado'k ve'em ax jo'n je uts je ajch ax jo'n je uts je tsá'a ñachókjada. Napyámjada oy jayu to'k jado'k jets naajk'ítjada je nuu'k aaj je nuu'k joot maat. ⁹ Ka'a tse'e je jayu xtonumpijttjadat juu' ve'e ka óyap pan ti ve'e ka óyap je jayu mto'nuxjudup, ni ka'a tse'e xvinkojtspejtuvvat pan pan jatye'e mvinkojtspejtjudup; je'e ve'e amótuda je Nte'yam jetse'e kyunoo'kxjadat, kux je'e kajxe'e je Nte'yam myaaxuxjidi jetse'e mkunoo'kxjadat. ¹⁰ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Pan pan xa ve'e dutsojka jetse'e oy jyoojntykat jetse'e tsoj yaxón je it duyaknaxut, ka'a tse'e du'ukkojtsnit je kyo'oy je'e,

ka'a tse'e y'uktaayinit,

¹¹ ka'a tse'e du'uktoonit juu' ve'e ka óyap,
tum je'e ve'e tyoonnup juu' ve'e oy.

Va'an tse'e du'ixta vintso ve'e oy joot tsoj joot y'ijtnit maat anañujoma.

¹² Kux y'ixp xa je'e ve'e je Nte'yam je jayu juu' ve'e dutoomp juu' ve'e pyaatyp y'akeegui,
kyats'amotunajxypts je'e ve'e ku ve'e chapkats;
ax jepts je'e ve'e je Nte'yam y'ejkun jaatp y'itta nujom pan pan jatye'e dutoondup juu'
ve'e ka óyap.

Jidu'um tse'e vya'añ.

¹³ ¿Pan tse'e myaktsaachpaa'tjadap pan oy je'e ve'e juu' ve'e mtoondup? ¹⁴ Ax
pan je jayu tse'e myaktsaachpaatjudup kuxe'e xtonda juu' ve'e pyaatyp y'akeegui,
mkunoo'kxjadapts miits je'e ve'e je Nte'yam. Ka'ats miitse'e je jayu xtsa'agadat,
ka'a tse'e mnuximkaptat. ¹⁵ Vinjavada vintsa'agada jem mja'vin kajxmda je Cristo, je
Maja Vintsán. Ijtp tse'e apaamduka m'ittat jetse'e xvaajnjadat je jayu pan tyajxe'e
xjaanchjavada je Jesucristo. ¹⁶ Tonda kotsta ve'em je nuu'k aaj je nuu'k joot maat jets je
vintsa'kin maat. Naajk'itjada vintso ve'e ti xkanatyukjavajadat jeja je Nte'yam vyinkujk,
ve'em tse'e cho'otyondat pan pan jatye'e mpakojsjudup je'e kajx ku ve'e mjoojntykada
ax jo'n dupaa'ty du'akeega, ve'em ax jo'n pan pan jatye'e dupanajxtup je Cristo. ¹⁷ Kux
pan je Nte'yam xa ve'e dutsojpk jetse'e je jayu chaachpaa'ttat, nuyojk oyts je'e ve'e ku
ve'e je jayu dukutsaachpaada juu' ve'e je jayu tyuump oy jets ka'a ve'e ku ve'e je kyo'oy
je'e dutún.

¹⁸ Tonda tse'e ax jo'n atse'e tunja'a, kux viinme'e je Cristo xku'oo'kimdi. To'k
naxji tse'e je tokin dukujejt, to'k tse'e je jayu juu' ve'e ka tokinaxap, je'ets uu'me'e
xku'oo'kimdu, uu'mda, je tokinax javuda, jetse'e ve'em n'ijtumdinit je Nte'yam maat.
Ku ve'e je jayu yak'oo'kjidi, uk'oo'k tse'e je ñi'kx je kyopk; ax je jya'vin, ka'ats je'e
ve'e y'aa'k. ¹⁹ Je Cristo je jya'vin tse'e najkx jetse'e ojts kya'amáy joma ve'e je jayu je
jya'vinda juu' ve'e ijttup ax jo'n jep poxuntujkp kuy'ijtti, ²⁰ je jayu je jya'vinda juu' ve'e je
Nte'yam dukakatsupajktu ku ve'e je Nte'yam dujah'a'ix jetse'e dumasooktinit je kyo'oy
joojntykinda namvaate'e je Noé to'k je arca dupum. Vinkexji ve'e chookti ku ve'e je
naakukóma tyoojnji, je nutoodojtuk jayu juu' ve'e ve'nidup jep arca jaatp. ²¹ Ya'a tse'e
tyukmu'a'ixmojkup je napejtun juu' kajxe'e tsa'ak m'itta. Ax ya napejtun, ka je tsoxk
namaataps je'e ve'e juu' ve'e duyakvaatp je jayu je ñi'kx je kyopk, je'e je'e ve'e juu' ve'e
va'ajts duyaktaamp je jayu je vyinma'yunda jeja je Nte'yam vyinkujk. Ya napejtun kajx
tse'e tsa'ak n'ijtumda je'e kajx ku ve'e jyoojntykpajknuva je Jesucristo ku ve'e y'uk'aa'k,
²² je'e pane'e tsajpejtnu jetse'e y'it jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi. Jep tse'e je'e kya'p
pya'tkup y'itta je ángeles, je ko'oyjavavap, jets nujom pan pan jatye'e je kutojkun jets je
makkin dujajejptup.

4

*Je Nte'yam tse'e je jayu je maa'yun je putajkin dumooypan vintso ve'e to'k jado'k
duputaka*

¹ Je'e kajx tse'e, ve'em ax jo'n je Cristo chaachpaaty je y'oy je'e kajx ku ve'e
dujajejp je naxviijnit ni'kx kopk, mak tse'e mnapyámjadat jetse'e mtsaachpaattuvat
je y'oy je'e kajx. Kux ku xa ve'e je jayu ve'em chaachpaa'tta, ka'ats je'e ve'e je
tokin du'ukmaatnavyaa'njidini. ² Pan vinxup xaaj pan vinxup joojnte'e jyoojntykada,
y'ixtidupts je'e ve'e jetse'e dutóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ka je'epe'e juu' ve'e
chojktup je y'avintso vinma'yun kajxta. ³ Nvaatani ve'e vanxup juu' ve'e mtoondu ax
jo'n je'e ve'e dutonda juu' ve'e je Nte'yam duka'ixada. Je it xa ve'e myaknajxtu ku ve'e
mkanay'akuvaa'nijidi, ku ve'e je m'avintso vinma'yun xyaktoondi, m'ookti mmookjidi,
munuyojk mkaaydi m'ookti, je kyo'oy je'e xtoondi, jets ku ve'e xvinja'vidi xvintsa'kidi

juu' ve'e ka je Nte'yamap. ⁴ Ax tyuk'atúviduups je'e ve'e uxyam juu' ve'e je Nte'yam duká'ixada, kux ka'a ve'e oyvintsova m'ukjoojntykidini ax jo'n je'e ve'e jyoojntykada, je'e kajx tse'e mvinkojtspétjada jetse'e mpakótsjada. ⁵ Ax myooydinuups je'e ve'e je cuenta je Nte'yam, juu' ve'e apaamduka duyak'ijtp jetse'e je jayu dutokimpayo'oyut, je jayu juu' ve'e joojntykidup, nay ve'empa tse'e pan pan jatye'e oo'ktinu. ⁶ Ax ya'a kajx tse'e yakvaajnjiduva je oy kats je oy ayook pan pan jatye'e oo'ktu, ve'em tse'e je jya'vin jyoojntykidinit je Nte'yam maat.

⁷ Kukaaxa ámani tse'e uxyam. Je'e kajx tse'e, naajk'ítjada viji kej jets nay'akuvaá'najada. Ku ve'e ve'em xtóndat, mputákajadapts miits je'e ve'e jetse'e mtsapkótstat. ⁸ Ax juu' tse'e dunuvinkopkikajxp, ya'ats je'e ve'e: Ooy tse'e mtunnachókjadat to'k jado'k. Kux ku xa ve'e je jayu ve'em ñachókjada, namyee'kxuxjudup tse'e je ka óyap juu' ve'e natyo'nuxjudup. ⁹ Napyámjada oy jayu maat je je'yva jayu. Ka'a tse'e xnuko'ovyinmáyadat ku ve'e ve'em xtóndat. ¹⁰ Je Nte'yam tse'e je maa'yun je putajkin mmoojyjudu pan vintso ve'e to'k pan vintso ve'e jado'k xputákadat. Oy tse'e xyaktóndat je may viijn maa'yun putajkin juu' ve'e je Nte'yam mmoojyjudu. ¹¹ Pan pan xa ve'e kojststup, va'an tse'e dukotsta ax jo'n je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada. Pan pan tse'e je jayu duputajkidup, va'an tse'e ve'em dutonda je makkin maat juu' ve'e je Nte'yam moojyjudu, ve'em tse'e je Nte'yam yakmaja yakjaancha y'ijtnit je Jesucristo kajx pan ti ve'e yaktoomp. ije Nte'yam tse'e dujayejpnpup je majin je jaanchin jets je makkin xa'ma kajx! Amén.

Ku je jayu chaachpaa'tta kuxe'e dujaanchjávada je Jesucristo

¹² Ooy ats miitse'e ntuntsokta. Ka'ats miitse'e xtuk'atúvadat je tsaachpaatun juu' ve'e myaknajxtup, ka'a tse'e mvinmáydat jets ve'eme'e kyajatta juu' ve'e dujaanchja'vidup je Jesucristo. ¹³ Xoondukta ku ve'e ve'em mjatta. Kux ku xa ve'e mtsaachpaa'tta ax jo'n je Cristo chaachpaaty jo'n, ooy tse'e mtunxoonduktat je xaaj ku ve'e je Cristo ñaajknuke'xnatajkijinit je myajin maat. ¹⁴ Xoön xa miitse'eda pan mvinkojtspejtjudupe'e je jayu kuxe'e xpanajkxta je Cristo, kux ya'a ve'e duyaknuke'xnatajkip jets m'ijttupe'e je Espíritu Santo maat, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm jetse'e ooy je majin dutunjayep. ¹⁵ Pan mtsaachpaattup tse'e, va'an tse'e mtsaachpaa'tta ka je'e kajxap ku ve'e je jayu xyak'oo'kta, mme'e'tsta, mtokintonda, ukpu xtuktákada juu' ve'e mka-paatjudup. ¹⁶ Ax pan mtsaachpaattup tse'e je'e kajx ku ve'e xjaanchjávada je Jesucristo, ka'a tse'e xtuktso'otyóndat, je'e ve'e mo'oda je kukojtsun je Nte'yam kux je Cristo je jyayu miitse'eda.

¹⁷ Ta tse'e je tiempo jye'yni jetse'e je Nte'yam je jyayu dutokimpayo'oyut. Ax pan uu'm tse'e xtokimpayo'y'ukva'numdup, ¿vintso je'e ve'e kyukajxinit maat je'eda juu' ve'e dukajaanchja'vidup je oy kats je oy ayook juu' ve'e je Nte'yam yakmiin? ¹⁸ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Pan tso'ox xa je'e ve'e jetse'e tsá'ak y'íttat je jayu juu' ve'e tuv jáyavidup joojntykidup, ¿tiinums je'e ve'e játjadap náxjadap je'e juu' ve'e je Nte'yam dukajaanchja'vidup jetse'e tyokintonda?

Jidu'um tse'e vya'añ. ¹⁹ Ax ve'em tse'e, je'eda pan pan jatye'e tsaachpaattup kux chajkpe'e je Nte'yam jetse'e chaachpaa'ttat, va'an tse'e dutonda je y'oy je'e jetse'e to'k aaj to'k joot ñapyajmjidinit jem je'e y'am kya'm pane'e paajmjudu jetse'e xa'ma kajx dukutyún je y'ayook.

5

“Ix'itta je Nte'yam je jyayu”

¹ Ats, je maj ónuk, to'k juu' ve'e dunuvinténip je jaanchja'vivatajk. N'ix atse'e vintso ve'e je Cristo chaachpaaty ku ve'e y'uk'aa'k, nuto'k atse'e juu' ve'e je Cristo maat dujayejpapp je majin juu' ve'e yaknuke'xnatákap ux'ook. ² Jidu'ums atse'e

nmunoo'kxtukta pan pan jatye'e dunuvinténiduvap je jaanchja'vivatajka: Ix'itta je Nte'yam je jyayu. Tsokta jetse'e ve'em xtóndat, ve'em ax jo'n je Nte'yam dutsak. Ka'a tse'e mmejts'aajadat ka'a tse'e mmejtsjootadat ku ve'e ve'em xtóndat. Ka je meen kajxape'e xtóndat juu' ve'e mtukkadaakjudup, je'e kajxe'e kuxe'e xtsokta jetse'e je jayu xputakadat. ³ Ka'a tse'e x'ixtat vintso ve'e xyakkutojkjadat je jayu juu' ve'e je Nte'yam mtukkatajkijidu jetse'e x'ix'ittat, je nu'ixvaatsune'e m'ittat jets je'e ve'e dunujá vadat vintso ve'e je Nte'yam dutsak jetse'e jyoojntykakat. ⁴ Ax ku tse'e je Maja Vinténiva ñaajknuke'xnatajkijinit, mmooyjidinuups miits je'e ve'e je o'yin juu' ve'e ooy je majin maat jetse'e xa'ma kajx y'ijtnit, ka'ats je'e ve'e vye'ema ax jo'n je pi'k ojts aajy ta'aky juu' ve'e je corona jo'n pum jetse'e jatyji ñii'kxni, juu' ve'e yakmooy pane'e maadaakp ku ve'e je jayu ñaomkijpxju.

⁵ Nay ve'empa je muutskit ónukta, napyámjada jep je mújit ónuk kya'p pya'tkup. Va'an tse'e to'k jado'k xjayepta je nuu'k aaj je nuu'k joot jetse'e mnapyutakajadat. Kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: "Cho'oxpujpk je'e ve'e je Nte'yam pan pan jatye'e namyájjup; ax tyoojnjp tse'e je jayu je maa'yun juu' ve'e je nuu'k aaj je nuu'k joot dujayeptup." Jidu'um tse'e vya'añ. ⁶ Ax ve'em tse'e, napyámjada nuu'k aaj nuu'k joot jem je Nte'yam y'am kya'm, ve'em tse'e myakmájajadat je xaaj juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki. ⁷ Pamda jem je Nte'yam y'am kya'm pan ti ve'e mvinmaaydup, kux myakkópkijidup miits je'e ve'e.

⁸ Naajk'itjada viji kej jets nakyujoojntykajada, kux je mtso'oxpajkpada, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajka, ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je león juu' ve'e yu'oo'kjup jetse'e yaaxp tyunvídut, je'e tse'e tyun'ixtip vintso ve'e je jayu duyakvintókidat. ⁹ Makk tse'e xjaanchjávadat je Jesucristo, ka'a tse'e xkuváktat juu' ve'e je ko'oyjáyuvap chajkp, mnuja'vidinupe'e jets ve'empa ve'e chaachpaa'tta pan nuvinxupe'e chaanada to'k it to'k naxviijn pan pan jatye'e dujaanchja'vidup je Jesucristo. ¹⁰ Je'e ve'e ku ve'e to'k muk m'itta je Cristo maat, je'e kajx tse'e je Nte'yam myaaxuxjidi jetse'e m'ijttinit joma ve'e xa'ma kajx je majin dujayep. Ax ku tse'e je tsaachpaatun xyaknáxtat ku ve'e vee'n ya it jyaa'knáxut, van'it tse'e je Nte'yam makk myaktaajnidinit je'e maat, ve'em tse'e m'ijttinit ax jo'n je tajk je tyuktso'ntkun juu' ve'e ni vintsova kaxiimp. ¹¹ je Nte'yam tse'e dujayejpnp je kutojkun xa'ma kajx! Amén.

Ku je Pedro kyojtskukajxini

¹² Je Silas juu' atse'e n'útsip je Maja Vintsán kajx jetse'e oy dukutyún juu' ve'e je Maja Vintsán chajkp, ya'ats atse'e xputajkip jets atse'e vee'n nja'a. Nkojtsmakkavaandup ats miitse'eda. Je tuvakojtsun atse'e mpuump jets juu' atse'e njaayp, je maa'yunts je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam je jayu tyoojnjp. Tam tse'e mnaajk'ijtidinit je Nte'yam maat.

¹³ Máyame'e je Dios mkejxuxjada je jaanchja'vivatajk juu' ve'e ijttup Babilonia, je'e juu' ve'e je Nte'yam vinkoojnjuduva. Máyame'e je Dios mkejxuxjuduva je Marcos juu' atse'e n'onukja'vip. ¹⁴ Nachee'njada to'k jado'k je tsojkun maat juu' ve'e mjayeptup kuxe'e xjaanchjávada je Jesucristo. Jyayeptinupe'e je oy joot nujom juu' ve'e to'k muk ijttup je Cristo maat.

Ya'a tse'e je mumejtsk nak juu' ve'e je Pedro jyaay

¹ Atse'e je Simón Pedro, je Jesucristo je myutoompa je myupajkpa jets je kyukátsiva. Máyam áts miitse'e je Dios ntuknukexta. Je nYaktsookpamda Jesucristo, je Nte'yam, tyuumpts je'e ve'e juu' ve'e pyaatyp y'akeeguiip, je'e tse'e mmooyjjudu je jaanchja'vin, ve'em ax jo'n aatse'e xmooyva. iOoyts je'e ve'e tyun'oya je jaanchja'vin juu' ve'e xmo'yumdu!

² Ooye'e xtunjayéptat je kunoo'kxun jets je oy joot je'e kajx ku ve'e x'íxada je Nte'yam jets je nMaja Vintsánamda Jesús.

Tonda juu' ve'e duyaknuké'xnatajkip jets mvinkoojnjudu ve'e je Nte'yam

³ Je Nte'yam tse'e xmo'yumdu pan ti ve'e xka'ijjimdudup jetse'e njoojntykimdinit ax jo'n je'e ve'e dutsak. Ve'em tse'e dutuujn je nuja'vin kajx juu' ve'e njayejpumdudup je Cristo kajx, je'e je myajin kajx je y'oy jootin kajxe'e xyaaxjimdi. ⁴ Ku ve'e ve'em dutuujn, xyaktaajnjimdu tse'e je maja vaanduk juu' ve'e oy jets tsoj, ve'em tse'e mko'o'kka'mijidinit je kyo'oy je'e juu' ve'e ijtp yaja naxviijn jetse'e je jayu duyakvintoki, ve'em tse'e m'ijttinit oy jets va'ajts, ve'em ax jo'n je Nte'yam y'it oy jets va'ajts.

⁵ Je'e kajx tse'e vinkopk jetse'e xjaanchjávadat je Jesucristo; ax ka je'ejjap tse'e ku je'e ve'e xjaanchjávadat, nay ve'empa ve'e jetse'e xjayejptuvat je tsoj jáyuvín je yakxón jáyuvín; ax ka vanxúpyap tse'e, ve'empa ve'e jetse'e xnujávadat ti ve'e je Nte'yam chajkp; ⁶ nay ve'empa ve'e jetse'e mnay'akuvaa'najadat; ax ka je'ejjap tse'eva, nay ve'empa ve'e jetse'e ijtp xtóndat je y'oy je'e; jetspa ve'e mjoojntykadat pan vintso ve'e je Nte'yam yakmaja yakjaancha y'ijtnit; ⁷ ax ka vanxúpyap tse'eva, ve'empa ve'e jetse'e xmaatnáchokjadat je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada; ax ka je vaatjap tse'e y'atúva, nay ve'empa ve'e jetse'e anañujoma je jayu xjávadat xtsóktat. ⁸ Pan ve'em tse'e xtonda jetse'e xyaknuyojki'ata'atsta juu' atse'e tunkats, ka'a tse'e nunkoojyji mjoojntykadat, oy tse'e x'íxadat je nMaja Vintsánamda Jesucristo jetse'e je jayu xputákadat jets je'e ve'e du'íxaiduvat. ⁹ Ax pan pan tse'e ve'em je vinma'yun dukajayeppp jetse'e ve'em dukatún, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je viints jayu kuy'ijit, jyaa'tyókits je'e ve'e jets je Jesucristo ve'e tuknuvaatsju je tyokin.

¹⁰ Ax ve'em tse'e, utsta ajchta utsta tsa'ada, je'e tse'e m'íxtadap jetse'e nuyojk xyaknuké'xnatákadat jets je Nte'yame'e myaaxuxjudu jetse'e mvinkoojnjadi. Pan ve'em tse'e xtonda, ni je vin'ita tse'e mkaka'adat jep tokin jaatp, ¹¹ májum tse'e myak'avaatsuxjadat je it joma ve'e mtákadat jem je nMaja Vintsánamda kyutojkun jootm, je nYaktsookpamda Jesucristo jye'e, je kutojkun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup.

¹² Xa'ma áts miitse'e ntukjaa'myétsta juu' atse'e tunkats, óyam je'e ve'e xnujávada jetse'e to'k aaj to'k joot mnaajk'ítjada je tyuv je'e maat juu' ve'e mkuvajktu. ¹³ Ve'emts atse'e njava jets pan vinxup xaaj atse'e njoojntyka yaja naxviijn, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jets áts miitse'e nvaajnjadat jetse'e ve'em mjoojntykadat, ¹⁴ kux nmuja'vip atse'e jets tsojke'e áts ya nja'vin dutukva'atsut áts ya nni'kx ya nkokp juu' ve'e oo'kup, ve'em ax jo'n atse'e je nMaja Vintsánamda Jesucristo va'ajts xvaajnji. ¹⁵ Pan joma vaat atse'e x'o'yixju, je'e atse'e ntuump jets ya'a ve'e jem mvinma'yun kajxm xa'ma xjayéptat ku atse'e aa'kani nve'nat.

Y'ix tse'e je Pedro je Cristo je myajin

¹⁶ Ka'a xa aatse'e nmutaayvaaty je maayduk ku aats miitse'e ntuknuja'vidi je makkin juu' ve'e jyayeppp je nMaja Vintsánamda Jesucristo jets ku ve'e myiijn, ya n'avintso viijnam aatse'e ntuk'ix je majin juu' ve'e jyayeppp. ¹⁷ Jem xa aatse'e nve'na ku ve'e je Nte'yam je vintsa'kin jets je majin myoojyji ku ve'e to'k je ayook yakmotu, je

Nte'yam, juu' ve'e nujom dunumajikajxp, jeme'e chaa'n. Jidu'um tse'e vyaajñ: "Ya'a xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp, ooyts ats ya'a ve'e ntuntukxoonduk." ¹⁸ N'amotunajxts aatse'e viinm je ayook juu' ve'e jem tsapjootm tsoo'n ku aatse'e mpejt je'e maat joma ve'e je kunuu'kx kopk juu' ve'e kajxm.

¹⁹ Ax ya'a kajx tse'e, nujoj kmakts aatse'e njaanchjava je ayook juu' ve'e xyaktaajnimdu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Ve'em xa ve'e je Nte'yam je y'ayook ax jo'n to'k je kujajpa je kuta'kxpa juu' ve'e dukujajp dukuta'kxp jeja koo'ts it jaat van'it paat ku ve'e je xaaj pyitsumut. Oy xa ve'e xtondat pan myakvinkopkadape'e ya ayook van'it paat ku ve'e oy xvinnmótudat, ve'eme'e mjáttat ax jo'n je maja maatsa kutya'kx'ukvaajñ jem mja'vin kajxmda. ²⁰ Ya'a tse'e dunuvinkopkikajxp jetse'e xjaa'myétstat: Ni pana xa ve'e je y'avintsó vinma'yun kajx kya'o'yixju jetse'e dukojtsva'atsut je Kunuu'kx Jatyán. ²¹ Kux ka'a ve'e je Nte'yam je y'ayook je jayu tyukje'yjidi kux ve'eme'e je jayu dutso'kta, je Espíritu Santo ve'e je jayu je vinma'yun dumooydu jetse'e dukojtsnaxtat je Nte'yam je y'ayook.

2

Je yak'ixpajkpada juu' ve'e taayidup (Judas 4-13)

¹ Ax jem tse'e y'ijt je israeejlit jayu maat pan pan jatye'e natyijjudup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada, ve'em ax jo'n miits maat y'ijttuvat je'e pan pan jatye'e natyijjudupap je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada. Je'e tse'e taayadap, tyukyak'ixpáktap tse'e juu' ve'e je jayu duyakvintókip, ka'a tse'e ñatyukpákjadat je Maja Vintsán, juu' ve'e ku'oo'kijidu. Kux tse'e ve'em dutóndat, jatyji tse'e vyintókidat. ² Oyam tse'e vye'ema, numay tse'e dupanajkxtat je kyo'oy too', jets je'e kajx juu' ve'e tyóndap, kyo'oñukótsadapts je'e ve'e je jayu je tyuv je'e. ³ Kux ooye'e je meen dutunnas'ayóvada, je'e kajx tse'e je jayu juu' ve'e natyijjudup jets je'e ve'e je jayu dutuk'ixtup je tyuv je'e, je'e tse'e mtukmumaaydukjadap juu' ve'e je jayu myutaayvaattup. Ve'em tse'e dutóndat jetse'e mpajkuxjadat je meen juu' ve'e mjajejptup. Jujpani tse'e je Nte'yam dunupaajmtki jetse'e je tsaachpaatun yakmooydinit, yakvintókijadapts je'e ve'e je Nte'yam.

⁴ Ka'a xa ve'e je Nte'yam dutókinmee'kx je aangelestajk juu' ve'e tokintoondu, y'avíppidinuts je'e ve'e jem it jootm juu' ve'e dunu'ava'tikajxp, jem tse'e duyak'itta akoo'ts it jootm van'it paat ku ve'e je tsaachpaatun yakmooydinit, ve'em je'e ve'e y'itta ax jo'n je poxuntakjaju juu' ve'e cadena tsum. ⁵ Ka'ava tse'e je Nte'yam dutókinmee'kxpa je jujpit jáyuda, kyejxe'e je naakukóma jetse'e duyakutókini je ko'oy jáyuda, je Noeeji ve'e yaksook, je'e juu' ve'e je jayu dũaajnji juu' ve'e pyaatyp y'akeegup, jets januvuxtojtuk je jayu. ⁶ Nay ka'ava tse'e je Nte'yam dutókinmee'kxpa je jayu juu' ve'e tsuunidup y'ijt jem sodómaít jets gomoorrait kyajpun kajxmda, je jaajn maat tse'e duyakutókini, ve'em tse'e je jayu dunujávadat jets tyukkuvejtpe'e je Nte'yam je jayu je tyokin. ⁷ Je Nte'yam tse'e duyaksook je Lot, to'k je oy jayu juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip y'ijt jetse'e ooy tyunvinma'yunmooyji je jayu je kyo'oy joojntykin kajxta juu' ve'e dukamajapaamdu ti ve'e je Nte'yam chajkp. ⁸ Kux ku ve'e jyojntyki je'e maat je Lot, juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip y'ijt, y'ix myótuts je'e ve'e juu' ve'e tyoondú kyojsttu ka óyap, ooy tse'e dutunnutsaachvinmaajy je jayu je kyo'oy je'e kajx juu' ve'e tyoondú. ⁹ Ax ve'em tse'e je Nte'yam dunujava vintsó ve'e duputákadat je jayu juu' ve'e tuv jáyuidup joojntykidup jetse'e ve'em kyaka'adat jep tokin jaatp, ñuja'vivapts je'e ve'e vintso ve'e apaamdukani dujayep jetse'e dumooynit je tsaachpaatun je tokin toompatajka, ¹⁰ je'e ve'e vinkopk pan pan jatye'e duyaktoondup je y'avintsó vinma'yunda jetse'e kyanapyámjada jep kutojkun pa'tkup.

Ax ka'ats je'e ve'e cha'agada je jayu juu' ve'e natyijjudup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada, maj tse'e ñajávajada, vyinkojtspejttupts je'e ve'e pan pan jatye'e ijttup jem tsapjootm. ¹¹ Ax ka'a tse'e ve'em dutonda je aangelestajk. Oyam tse'e nuyojk je makkin jets je kutojkun dujayepta je aangelestajk jets ni ka'a ve'e je jayu juu' ve'e ve'em natyijjudup, ka'a tse'e je aangelestajk dunuxa'laada jeja je Nte'yam vyinkujk pan pan jatye'e ijttuvap jem tsapjootm.

¹² Ax je jayu tse'e juu' ve'e ve'em natyijjudup, je'e tse'e dutoondup juu' ve'e chojktup je y'avintsó vinma'yun kajxta, ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je tánuk juu' ve'e dukatipayo'yp, juu' ve'e ke'xp jetse'e yakmátsut jetse'e y'oo'kut, ka'a tse'e dūvinmótuda je majin juu' ve'e jyajejptup pan pan jatye'e vyinkojtspejttup. Vintókidapts je'e ve'eda, ve'em ax jo'n je yukjootmit tánuk ku ve'e jatyji je y'oo'kun yakma'a. ¹³ Tsaachpaa'ttaps je'e ve'e ve'em ax jo'n je viijnk jayu duyaktsaachpaatti. Ooy tse'e dutuntsokta jetse'e xuujun dutóndat jyatía juu' ve'e y'oyja'vidup, tsó'otyó'nunts je'e ve'e jets ka'ats je'e ve'e dupaa'ty du'akeega juu' ve'e tyoondup ku ve'e xmaatkáyda xmaat'oo'kta. Ooyts je'e ve'e dutun'oyjávada ku ve'e je kyo'oy je'e dutonda.

¹⁴ Ku ve'e je ta'axtajk du'ixta, myaatanayjayepuvaajnjudupts je'e ve'e. Ka'a tse'e dumasó'okta je kyo'oy joojntykinda. Vyin'aa'ndupts je'e ve'e je jayu juu' ve'e duka'oynuja'vidup juu' ve'e je Nte'yam chajkp. Yujta tse'e jetse'e dūnas'ayóvada pan ti jaty. Ko'oy nukotsa tse'e y'itta. ¹⁵ Myasooktu tse'e je tuvutoo' jetse'e tyoo'tókidi, pyanjxxtu tse'e je too' juu' ve'e je Balaam pyajk, je Beor je myajntk, juu' ve'e je meen du'ukpakuvaan je kyo'oy je'e kajx juu' ve'e y'uktonuvaan. ¹⁶ Ax tukna'muxju tse'e to'kje burra juu' ve'e mukojtsju je jayu je y'aaj je yo'kt maat. Oyame'e je Balaam dukojtsnajxy je Nte'yam je y'ayook, ka'ats je'e ve'e je Nte'yam duyakjajty jets je'e ve'e dutónut juu' ve'e ka víjap y'uktonuvaan.

¹⁷ Ve'em xa ve'e je jáyuda ax jo'n je mo'ot juu' ve'e tūtyaatsni, ve'em ax jo'n je vínuts juu' ve'e je makk poj ooy tunyakpapojjup, ñupaajmtki tse'e je Nte'yam jetse'e y'ijttinit joma ve'e dūnukoo'tsikúx. ¹⁸ Namyájijup tse'e dukotsta juu' ve'e kyanuja'vidup, vaandupts je'e ve'e jets ka'a je'e ve'e tyókina ku ve'e je jayu je y'avintsó vinma'yun duyaktún, ve'em tse'e dūvin'aa'nda je jayu juu' ve'e námnum dumasooktup je kyo'oy too'. ¹⁹ Tyukvinva'nidupts je'e ve'e jetse'e naspaka y'íttat; ax viinm tse'e y'itta jem je tokin kya'm. Kux je'e ve'e je jayu myutuump myupujkp pan ti ve'e ka'mijup. ²⁰ Kux pan ta tse'e je vin'aa'mpa dūnujávada je nMaja Vintsánamda jye'e, je nYaktsookpamda Jesucristo jye'e, jets je'e kajx tse'e dumasookti je kyo'oy je'e juu' ve'e ijtp yaja naxviijn, pan myaatanavyaa'njidinuvapts je'e ve'e jado'k nax je naxviijnit je kyo'oy je'e, nuyojkts je'e ve'e jep tokin jaatp tyándat je jáyuda jets ka'a ve'e ku ve'e kudukanuja'vidi je tyuv je'e. ²¹ Nuyojk oy xa ve'e kuy'ijtxjidi je jayu ku ve'e kudukanuja'vidi juu' ve'e pyaatyp y'akeeguij jets ka'a ve'e ku ve'e dūnujávada je kunuu'kx pava'nun juu' ve'e yakvaajnjudu jetse'e dumasooktini. ²² Ve'emts je'e ve'eda ax jo'n ya kats: “Y'avimpijtinuvapts je'e ve'e je ok juu' ve'e tudu'uk'uu'ts”, nay ve'empa tse'e: “Je keem juu' ve'e tuy'uktsi'iv, namyó'otspataa'pjinuvapts je'e ve'e jado'k nax”.

3

Miinnuvap tse'e jado'k nax je Maja Vintsán

¹ Utsta ajchta utsta tsa'ada, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, ya'a ve'e je mumejtsk nak juu' ats miitse'e ntuknuja'yidup. Yam atse'e mejtsk nak kajxm mpum jetse'e ntukjaa'myétstat juu' ve'e mnuja'vidup, ve'em tse'e oy xpayo'oydat juu' ve'e oy jets va'ajts.

² Ntsajkp xa atse'e jetse'e xjaa'myétstat juu' ve'e jujpani y'ava'nidu je Nte'yam je vya'ajts joot ayook kojtsnajxpatajka, nay ve'empa je pava'nun juu' ve'e myakta'nuxjudu je kyukátsiva kajxta je Maja Vintsán, je nYaktsookpamda. ³ Muto'k viijn, nujávada tse'e jets ku ve'e tyáminit je itakax, jem tse'e je jayu vye'nadat pan pan jatye'e dutóndap je

ka óyap juu' ve'e chojktup je y'avintso vinma'yun kajx. Mtukxi'ikjadapts miits je'e ve'e, 4 jidu'um tse'e vya'andat: "Ve'em xa miitse'e mva'anda jets yaktaane'e je Jesús je kojstán jets miinnuvap je'e ve'e jado'k nax. ¿Ax jómats je'e ve'e y'it? eo'ktu xa ve'e je jujpit jáyuda. Ve'em ax jo'n y'ijt ku ve'e ya it choo'ntk, nay vanxúpjyams je'e ve'e y'it úxyam paat." Jidu'um tse'e vya'andat. 5 Ax akejxtkam tse'e dukamajapamda jets je Nte'yam je y'ayook kajx tse'e jujp xup jyeji ya tsajmit it jets ya naxviijnit it. Je naaj kajx tse'e jets jem naaj itukojkm je naax yakpuujm. 6 Je naaj kajxpa tse'e je Nte'yam duyakvintoki je jujpit naxviijnit it ku ve'e je naakukóma tyoojnji. 7 Je Nte'yam je y'ayook kajxpa tse'e ya tsajmit it jets ya naxviijnit it apaamduka duyak'it jetse'e kyutókiyut je jaajn maat. Ve'em tse'e duyak'it van'it paat ku ve'e yaktókimpayo'ydinít jetse'e vyintókidinit je jayu juu' ve'e ko'oyjoojntykidup.

8 Utsta ajchta utsta tsa'ada, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, jaa'myétsta tse'e jets ve'eme'e je Nte'yam dujava to'k xaaj ax jo'n miijl joojnt kuy'ijt, ve'emts je'e ve'e duja'viva miijl joojnt ax jo'n to'k xaaj kuy'ijt. 9 Ka'a xa ve'e je Nte'yam dujakakutyonuva'añ juu' ve'e vyaajntk, ka'a tse'e jatyi je jayu je tyokin dutukkuvet, ve'em je'e ve'e dujatsak jetse'e ni pana kúkyavintoki, jyatsajkpts je'e ve'e jetse'e kuvyinmayumpijttini jetse'e kudumasooktini je kyo'oy joojntykinda.

10 Ve'em ax jo'n je jayu kavinmaayp y'it ku ve'e je mee'tspa jye'ya koo'ts jetse'e myee'tsut, nay ve'empa tse'e kavinmaayp je jayu vye'nadat je xaaj ku ve'e je Maja Vintsán myiinnuvat. Ve'emts je'e ve'e mak yakmotu van'it ax jo'n je toya pyuj cha'pxy, tokyáxupts je'e ve'e pan ti jatye'e ijtp jem tsajviinm jets yaja naxviijn.

11 Je'e kajx tse'e, kuxe'e ya'a nujom kyutókikáxut, ¿vintso je'e ve'e dutsak jetse'e je Nte'yam je myajin kajx njoojntykimdat nmaxviijnimdat? Ve'em tse'e dutsak jetse'e je Nte'yam je myajin kajx njoojntykimdinit 12 namvaate'e n'a'ixumda je xaaj juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki. Je'e tse'e mtóndap mkótstap vintso ve'e jatyi je xaaj myínut. Je xaaj tse'e ya tsajmit it tyokyajxnit, tukja'yikajxnupts je'e ve'e juu' jatye'e ijtp jem tsajviinm, kux makke'e ooy tyuntóyut. 13 Ax je Nte'yam tse'e vaan jets jéjape'e je nam tsajp je nam naax, jem joma ve'e yaktónut juu' ve'e pyaatyp y'akeegui. Ax je'ets je'e ve'e je y'oy je'e juu' ve'e n'a'ixumdup.

14 Ax ve'em tse'e, miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, a'ixta ku ve'e je xaaj jye'ynit. Je'e tse'e mtóndap mkótstap jetse'e jem je Nte'yam vyinkojkm m'ijttinit oy jets va'ajts, ka'a ve'e pan je tokin maat mpaa'tjadat, oy joote'e m'ijttinit je'e maat. 15 Payo'oyda vintso ve'e je Nte'yam je jayu je tyokin jatyi dukatukkuvetta. Ve'em tse'e dutún jetse'e dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ve'em ax jo'n je n'útsamda je n'ajchamda Pablo mtuknuja'yijidi je vijin je kejún maat juu' ve'e je Nte'yam moojyju. 16 Ve'em ya'a ve'e ax jo'n je Pablo vya'añ jem nujom nak kajxm juu' ve'e jyaayp. Jem xa ve'e juu' ve'e tso'ox yakvinmótup juu' ve'e jyaayp; ax je jayu juu' ve'e duka'oynuja'vidup je Nte'yam je y'ayook, ka'ats je'e ve'e duyakkópkada vintso ve'e juu' jatyi y'ixuva, kyojtsvaatstupts je'e ve'e ve'em ax jo'n dukapaa'ty dukah'akeega, ve'em ax jo'n dutonda maat je viijnk nak juu' ve'e ijttup jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. ¡Naajkvintókijidupts je'e ve'e kuxe'e ve'em dutonda!

17 Ax miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, mnuja'vidinupts miits ya'a ve'e. Je'e kajx tse'e, óyame'e tam m'itta je Nte'yam maat, naajk'ítjadats viji kej jetse'e ve'em mkayakka'ajadat jep tokin jaatp je jayu juu' ve'e dukamajapaamdup juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je jayu juu' ve'e je viijnk jayu dutuk'íxtup juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeegui. 18 Pan vintso ve'e ya it ñaxy, je'e tse'e mtóndap mkótstap jetse'e nuyojk oy x'ixadat je nMaja Vintsánamda, je nYaktsookpamda Jesucristo, jetse'e nuyojk mnaajk'ítjadat je myaa'yun maat. ¡Úxyam jets xa'ma kajxts je'e ve'e yakmaja yakjaancha y'ijtnit! Amén.

Ya'a tse'e je muto'k nak juu' ve'e je Juan jyaay

Je Kats je Ayook tse'e je joojntykin dukamip

¹ Je Kats je Ayook kajxts ats miitse'e nnujáyada. Je'e tse'e je joojntykin dukamip, je'e tse'e ijt ka'anume'e ya it choo'nduk vye'na. N'amotunajxts aats je'e ve'e, jets aatse'e ya nviijn ntuk'ix, jets aatse'e ya nka'aj ntuktaajn. ² Je'e tse'e jayuvimpijt jetse'e ñaajknuke'xnatajkiji jeja aats nvinkujk. Ax je'e pan aatse'e n'ix, je'e tse'e jye'e juu' aats miitse'e nvaajnjidup. Je'e tse'e dukamip je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Je Nte'yam maatts je'e ve'e y'ijt jetse'e ñaajknuke'xnatajkiji jeja aats nvinkujk. ³ Ax je'e pan aatse'e n'ix nmotu, je'ets je'e ve'e jye'e juu' aats miitse'e nvaajnjidup jetse'e xjajejptuvat aats maat je joojntykin juu' je'e ve'e yajkyp. Ax je joojntykin juu' aatse'e yakmooy, njajejppts aats je'e ve'e maat je Dios Tee' jets maat je y'Onuk Jesucristo. ⁴ Ntuknuja'yidufts ats miits ya'a ve'e jetse'e pu'uk avaada nxoojntkumdinit.

Tum je ajajtk maatts je'e ve'e je Nte'yam

⁵ Je ayook tse'e juu' aatse'e xvaajnji jets aatse'e n'amotunajxy, je'ets aats miitse'e nvaajnjidup. Jidu'umts je'e ve'e vya'añ: Ni vinxupa xa ve'e koo'ts kya'it joma ve'e je Nte'yam, tum je ajajtk maatts je'e ve'e. ⁶ Pan va'numdup xa ve'e jets njajejpumdupe'e ya joojntykin je Nte'yam maat jetse'e ntokinomda, ve'em tse'e n'ijtumda ax jo'n je jayu juu' ve'e yo'ydup jeja akoo'ts it jaat, taayimdufts uu'me'e jetse'e nkato'numda je tyuv je'e. ⁷ Ax pan nto'numdup tse'e je tyuv je'e, ve'em ax jo'n je Nte'yam dutún je tyuv je'e, ijtumdup tse'e ax jo'n je jayu juu' ve'e yo'ydup jeja ajajtk it jaat, njajejpumdup tse'e ya joojntykin je Nte'yam maat, jets je y'Onuk Jesús je y'oo'kun kajx tse'e xtuknuvaatsumda nujom je ntokinamda.

⁸ Pan va'numdup xa ve'e jets ka'a ve'e je tokin njajejpumda, nnavyin'aa'numjudufts uu'me'e viinm jets ka'a tse'e je tyuv je'e y'it yam nja'vin kajxmamda. ⁹ Ax pan n'ava'nimdufts uu'me'e je ntokinamda, nnuja'vimdup tse'e jets tyuumpe'e je Nte'yam juu' ve'e pyaatyp y'akeeguij, xtokinmee'kxumdufts uu'm je'e ve'e jetse'e xtuknuvaatsumdat nujom juu' jatye'e ka óyap. ¹⁰ Ax pan va'numdup tse'e jets ka'a ve'e tii je ntokinamda, ve'emts je'e ve'e yakvinmotu jets taayipe'e je Nte'yam, ka'a tse'e je y'ayook n'itumoyumda jetse'e y'itut yam nja'vin kajxmamda.

2

Xnuténimdup tse'e je Cristo

¹ Miitsta, juu' atse'e n'onukja'vidup, je'e kajxts atse'e ya nak nja'a jetse'e mkatokintóndat. Ax pan pan tse'e nuntokintoomp, njajejpumdup tse'e to'k pane'e xnuténimdup jem je Nte'yam vyinkojkm, je Jesucristots je'e ve'e, juu' ve'e dutoomp dukojtsp juu' ve'e pyaatyp y'akeeguij. ² Je'e tse'e xku'oo'kimdu jetse'e je ntokinamda xtuknuvaatsumdinit; ka uu'mjyap tse'e je ntokinamda xtuknuvaatsumdap, nay ve'empa ve'e jetse'e dutuknuvaatstinit je jayu je tyokin vinxup to'k it to'k naxviijn.

³ Va'ajts tse'e nnuja'vimda jets n'ixamda ve'e je Nte'yam pan nkutyomdupe'e je'e je pyava'nun. ⁴ Pan vaamp xa ve'e je jayu: "N'ixa xa ats je'e", jetse'e dukakutyún je'e je pyava'nun, taayipts je'e ve'e, ka'a ve'e jem jya'vin kajxm je Nte'yam. ⁵ Ax pan pan tse'e dukutyoomp je'e je pyava'nun, pu'uk avaada tse'e jem jya'vin kajxm y'it je Nte'yam je chojkun. Jidu'um tse'e nnuja'vimda jets ijtumdupe'e jem je Nte'yam jya'vin kajxm: ⁶ Je'e juu' ve'e vaamp jets jem je'e ve'e je Nte'yam jya'vin kajxm y'it, vinkopkts je'e ve'e jetse'e ve'em jyojntykat ax jo'n je Jesús jyojntyki.

⁷ Miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, ka'a xa ats miitse'e ntuknujáyada to'k je nam pava'nun, je'e ve'e juu' ve'e m'amotunajxtu jetse'e jémani xjajejp'ukvaandi, je ayookts je'e ve'e juu' ve'e myakvaajnjudu. ⁸ Oyam tse'e vye'ema, ntuknuja'yiduups ats miitse'e to'k je nam pava'nun juu' ve'e tyúvam, juu' ve'e je Cristo duyaknuke'xnatajki jets miitse'e xyaknuke'xnatajkiduva, kux najxp xa ve'e ya it ku ve'e je jayu y'itta kupi'ijts kukoo'ts, ajajnup ata'kxnupts je'e ve'e uxyam je tyuv je'e.

⁹ Pan vaamp xa ve'e je jayu jets ve'em je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e yo'yp jeja ajajtk it jaat, pan ka'a tse'e dutsak je y'uts je y'ajch maat je y'uts je cha'a, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e yo'yp jeja akoo'ts it jaat. ¹⁰ Pan pan tse'e dutsojpk je y'uts je y'ajch maat je y'uts je cha'a, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e yo'yp jeja ajajtk it jaat, ka'ats je'e ve'e ti ka óyap dujayep juu' ve'e yakka'ajup jep tokin jaatp. ¹¹ Ax pan pan tse'e dukatsojpk je y'uts je y'ajch maat je y'uts je cha'a, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e yo'yp jeja akoo'ts it jaat, ka'ats je'e ve'e dunujava pan joma ve'e ñujkx, kux je viints jayu jo'n je'e ve'e yo'oy.

¹² Pi'k ónukta, nnuja'yiduups ats miitse'e kux je Nte'yame'e mtokinmee'kxjudu je'e kajx ku ve'e xjaanchjávada je Jesucristo. ¹³ Onuk tee'da, nnuja'yiduups ats miitse'e kuxe'e x'ixada je'e pane'e ijtp ka'anume'e ya it choo'nduk vye'na jets uxyam paat. Muutskit ónukta, nnuja'yiduups ats miitse'e kuxe'e x'amaadaaguidi je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta.

Pi'k ónukta, nnuja'yiduups ats miitse'e kuxe'e x'ixada je Dios Tee'. ¹⁴ Onuk tee'da, nnuja'yiduups ats miitse'e kuxe'e x'ixada je'e pane'e ijtp ka'anume'e ya it choo'nduk vye'na jets uxyam paat. Muutskit ónukta, nnuja'yiduups ats miitse'e kuxe'e to'k aaj to'k joot m'itta je Nte'yam maat, jeme'e mja'vin kajxmda je Nte'yam je y'ayook y'it jetse'e x'amaadaaguidi je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjáyuvaptajkta.

Ka'a tse'e xtsóktat je naxviijnit je kyo'oy je'e

¹⁵ Ka'a tse'e xtsóktat je naxviijnit je kyo'oy je'e, ni ka'a tse'e xtonuva'andat juu' ve'e tyoondup pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e. Pan pan tse'e dutsojpk je naxviijnit je kyo'oy je'e, ka'a tse'e jem jya'vin kajxm je Nte'yam je chojkun. ¹⁶ Kux nujom je naxviijnit je kyo'oy je'e, je ka óyap juu' ve'e je jayu chojktup je y'avintso vinma'yun kajxta, je ka óyap juu' ve'e je jayu chojktup ku ve'e juu' du'ixta, jets je ka óyap ku ve'e je jayu ñamyájajada ku ve'e juu' du'ixta dujayepa, ka'ats je'e ve'e je Nte'yam ya ka óyap duyakjeja, je kyo'oy je'e kajx ya'a ve'e juu' ve'e ijtp yaja naxviijn. ¹⁷ Táminuups je'e ve'e ku ve'e ya it kyajxnit maat nujom je kyo'oy je'e juu' ve'e je jayu chojktup yaja naxviijn; ax je jayu juu' ve'e dutoondup juu' ve'e je Nte'yam chajkp, jyajejpts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

Je tyuv je'e jets je taay

¹⁸ Miitsta, juu' atse'e n'onukja'vidup, kukaxa ámani xa ve'e uxyam. Mmótudu tse'e jets jéjape'e to'k juu' ve'e je Cristo dutso'oxpákup; ax jeja tse'e uxyam numay je jayu juu' ve'e je Cristo dutso'oxpajktup. Kux tse'e ve'em dutonda, je'e kajx tse'e nnuja'vimda jets kukaxa ámani ve'e uxyam. ¹⁹ Ka'a tse'e je jayu y'uknay'amojkijidini uu'm maatta, kux ka'a ve'e y'itta je njáyuvamda. Pan kuy'itta xa ve'e je njáyuvamda, kutyaandits je'e ve'e uu'm maatta; ax kux tse'e choo'ndi, je'e kajx tse'e nuké'xnataka tyañ jets ka'a ve'e je njáyuvamda y'it.

²⁰ Ax ka'ats miitse'e ve'em ax jo'n je'eda, je Cristo tse'e mpa'muxjudu jem mja'vin kajxmda je Espíritu Santo jetse'e xnuja'vikáxta je tyuv je'e. ²¹ Ka'ats ats miitse'e nnujáyada ax jo'n to'k dunujaya pan pan jatye'e dukanuja'vidup je tyuv je'e, nnuja'yidup ats miitse'e kuxe'e je'e xnujávada. Ax mnuja'vidup tse'e jets ka'a ve'e je tyuv je'e duyakjeja je taay. ²² ¿Pants je'e ve'e juu' ve'e taayip? Taayip xa je'e ve'e pan pane'e vaamp jets ka'a ve'e je Nte'yam je Jesús divinkaajn jetse'e yakkutojknit. Pan pan tse'e

vaamp jets ka'a ve'e je Nte'yam je Jesús d̄vinkaaajn jetse'e yakkutojknit, je Nte'yamts je'e ve'e cho'oxpuj̄kp, ka'a tse'e d̄kuvuk je Dios Tee', ka'a tse'e d̄kuvaj̄kpa je y'Onuk. ²³ Pan pan xa ve'e dukakuvaj̄kp je Dios Tee' je y'Onuk, ka'ats je'e ve'e jem jya'vin kajxm je Dios Tee'. Pan pan tse'e d̄'ava'nip jets je Nte'yam je y'Onuk je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, jemts je'e ve'e je jayu jya'vin kajxm je Dios Tee' jets je y'Onuk.

²⁴ Tun'ixta vintso ve'e jem mja'vin kajxmda y'ijtnit je Cristo je y'ayook, juu' ve'e m'amotunajxtu ku ve'e je jayu mva'nux'ukvaajnjidi. Pan taampts je'e ve'e, m'ijttinup tse'e jem je Dios Tee' jets je y'Onuk jya'vin kajxmda. ²⁵ Ax ya'ats je'e ve'e juu' ve'e je Jesucristo xtukvinva'nimdu, je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

²⁶ Ntuknuja'yiduups ats miits ya'a ve'e kux jeme'e je jayu juu' ve'e d̄'ixtidup vintso ve'e mtukmaso'okjadat je Nte'yam. ²⁷ Ax miits kajxta, taampts je'e ve'e jem mja'vin kajxmda je Espiritu Santo, juu' ve'e je Cristo jem pyaam. Ka'a tse'e vyinkopka jetse'e pan juu' mjaa'ktuk'ixjadat; je Espiritu Santo, juu' ve'e ijtp jem mja'vin kajxmda, je'e tse'e mtuk'ixjudup, ax ka'ats je'e ve'e tyaaya. Ve'em ax jo'n je Espiritu Santo mtuk'ixjidi, tanda tse'e je Cristo maat.

Je'eda pan pan jatye'e ijttup je Nte'yam je y'ónukta

²⁸ Ax uxyam tse'e, miitsta, juu' atse'e n'onukja'vidup, m'ijttinups miitse'e jem je Cristo jya'vin kajxm, ax ve'em tse'e n'ijtumdnit mak̄k aaj mak̄k joot jetse'e nkatso'otyo'numdat jem je'e vyinkojkm ku ve'e myiinnuvat. ²⁹ Mnuja'vidup xa miitse'e jets pyaatyp y'akeeguipe'e juu' ve'e je Cristo tyuump kyajtsp, ax ve'em tse'e xnujávada jets nujom pan pan jatye'e d̄toondup dukojtstup juu' ve'e pyaatyp y'akeeguipe, je Nte'yamts je'e ve'e je nam joojntykin moojyjudu.

3

¹ Payo'oyda oy vintso ve'e je Dios Tee' ooy xtuntsojkmnda, je'e ku ve'e vya'añ jets je'e je y'ónuk uu'me'eda. ¡Ax je'e je y'ónuktats uu'me'eda! Je'e kajx tse'e xka'ixamda je jayu juu' ve'e d̄maatnavyaa'njudup je naxviijn̄it je kyo'oy je'e, kux ka'a ve'e d̄'ixada je Dios Tee'. ² Miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, je Nte'yam je y'ónukta xa uu'me'eda. Oyame'e kyanuke'xnatákanum jets ti ve'e n'ijtumdat, nnuja'vimdinup tse'e jets ku ve'e je Cristo myiinnuvat, ijtumdinup tse'e ax jo'n je'e, kux n'ixumdap uu'm je'e ve'e van'it ax jo'n y'it. ³ Anañujoma pan pan jatye'e ve'em je jaanchja'vin dujayejptup, y'ixtiduups je'e ve'e vintso ve'e y'ijttinit oy jets va'ajts, ve'em ax jo'n je Cristo y'it oy jets va'ajts.

⁴ Anañujoma pan pan jatye'e tokintoondup, ka'ats je'e ve'e dukutyonda je Nte'yam je pyava'nun, kux je tokin, je'e je'e ve'e ku ve'e je jayu dukakutyún je Nte'yam je pyava'nun. ⁵ Ax nnuja'vimdinup tse'e jets je'e kajxe'e je Cristo myiijn yaja naxviijn̄ jetse'e je ntókinamda xtuknuvaatsumdnit. Oyame'e y'ijt yaja naxviijn̄, ka'ats je'e ve'e ti tokin dujayep. ⁶ Pan pan xa ve'e jem jya'vin kajxm je Cristo, ka'ats je'e ve'e ñaajk'ítju jep tokin jaatp; ax je jayu juu' ve'e tokintoomp, ka'ats je'e ve'e je Cristo d̄'ix, ka'ats je'e ve'e je Cristo d̄'ixa.

⁷ Miitsta, juu' atse'e n'onukja'vidup, ka'a tse'e xyakjáttat jetse'e pan mtukmaso'okjadat je Nte'yam je tyoo'. Je'e juu' ve'e d̄toomp juu' ve'e pyaatyp y'akeeguipe, tuvts je'e ve'e je jyáyuv̄in je jyoojntykin, ve'em ax jo'n je Cristo tuv̄ je jyáyuv̄in je jyoojntykin. ⁸ Ax je'e juu' ve'e tokintoomp, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e d̄unvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, je'e je jyayu xa je'e ve'e, kux je ko'oyjáyuvap juu' ve'e d̄unvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, tokin toompats je'e ve'e van'ítani ku ve'e ka'anum ya it choo'nduk vye'na jets uxyam paat. Je'e kajx tse'e je Nte'yam je y'Onuk myiijn yaja naxviijn̄ jetse'e je jayu kyo'ok'ijttinit jem je ko'oyjáyuvap kya'm. ⁹ Je'e pan pan jatye'e ijttup je Nte'yam je y'ónukta, ka'ats je'e ve'e ñaajk'ítjada jep tokin jaatp, kux je Nte'yame'e je nam joojntykin moojyjudu. Ax ka'a tse'e y'o'yixjada jetse'e

ñaajk'ítjadat jep tokin jaatp, kux je Nte'yam je y'ónuk je'e ve'eda. ¹⁰ Jidu'um xa ve'e nnuja'vimda pan pan jatye'e je Nte'yam je y'ónukta jets pan pan jatye'e je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta je y'ónukta. Pan pan xa ve'e dutoomp juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeegui, ka je'epts je'e ve'e je Nte'yam je y'ónuk, ka'ava je'e juu' ve'e dukatsojpk je y'uts je y'ajch maat je y'uts je cha'a.

Nachókjada to'k jado'k

¹¹ Ya'a tse'e je ayook juu' ve'e m'amotunajxtu van'ítani ku ve'e je jayu mva'nux'ukvaajnidi, je'ets je'e ve'e jetse'e nnachojkumjadat to'k jado'k. ¹² Ka'a tse'e m'íttat ax jo'n je Caín, juu' ve'e ijt je ko'oyjáyuvap je jayu jetse'e je y'uts duyak'aa'k. ¿Ax tyajx tse'e duyak'aa'k? Je'e kajxe'e kux ka óyap je'e ve'e juu' ve'e tyoon jets oyts je'e ve'e juu' ve'e je y'uts tyoon. ¹³ Utsta ajchta utsta tsa'ada, ka'a tse'e xtuk'atúvadat pan mkatsojjudupe'e je jayu juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviiinit je kyo'oy je'e. ¹⁴ Ijtumdu tse'e ax jo'n aa'k kun'ijtumdi. Ax ka'a tse'e ve'em n'uk'ijtumdini, je nam joojntykin tse'e je Nte'yam xmo'yumdu. Je'e kajxts ya'a ve'e nnuja'vimda kux ntsojkumdupe'e je n'útsamda je n'ajchamda maat je n'útsamda je ntsa'aamda. Pan pan xa ve'e je tsojkun dukajajejpp, taampts je'e ve'e ax jo'n aa'k kuy'ijt. ¹⁵ Pan pan tse'e je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a dukatsojpk, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je yakjaju'oo'kpa. Ax mnuja'vidinupts miitse'e jets ka'a ve'e je yakjaju'oo'kpa dujayep je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

¹⁶ Jidu'um xa ve'e nnuja'vimda ti je'e ve'e je tsojkun: Je Jesucristo tse'e xku'oo'kimdu. Ax ve'em tse'e, chojkpaps je'e ve'e jetse'e mputajkimdat je n'útsamda je n'ajchamda maat je n'útsamda je ntsa'aamda je'e paat jetse'e nku'oo'kimdat. ¹⁷ Pan pan tse'e juu' dul'ixp dujajejpp jetse'e dul'ix je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a juu' ve'e katih'ijtuxjup, jetse'e dukatukma'at, ka'ats je'e ve'e jem jya'vin kajxm je Nte'yam je chojkun. ¹⁸ Miitsta, juu' atse'e n'onukja'vidup, va'an tse'e duto'numda juu' ve'e duyaknuxe'xnatajkip jets to'k aaj to'k joote'e je jayu ntsojkumda, ka koojyap tse'e nva'numdat jets ntsojkumdupe'e. ¹⁹⁻²⁰ Jidu'um xa ve'e nnuja'vimda jets ijtumdupe'e je tyuv je'e maat jets to'k aaj to'k joote'e n'ijtumda jeja je Nte'yam vyinkujk ku ve'e nnayja'vimjada jets tokin maat uu'me'eda: Ñumájipts je'e ve'e je Nte'yam jets ka'a ve'e ya nja'vinamda, ñuja'vikujxpts je'e ve'e je Nte'yam.

²¹ Miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, pan ka'a xa ve'e nnayja'vimjada jets tokin maat uu'me'eda, nayja'vimjudupts uu'me'e jetse'e ntsapkojtsumdat, ²² xmo'yumdup tse'e je Nte'yam pan ti ve'e n'amotumdup, je'e kajx ku ve'e nkutyonumda je pyava'nun jetse'e nto'numda juu' je'e ve'e chajkp. ²³ Ax je'e je pyava'nun, je'ets je'e ve'e jetse'e njaanchja'vimdinit je y'Onuk Jesucristo jetse'e nnachojkumjadat to'k jado'k ax jo'n xtukpava'numdi. ²⁴ Pan pan xa ve'e dukutyoomp je pyava'nun, ijtppts je'e ve'e jem je Nte'yam jya'vin kajxm jetse'e jem jya'vin kajxm je Nte'yam y'it. Ax jidu'um tse'e nnuja'vimda jets ijtp je'e ve'e yam nja'vin kajxmamda, je Espíritu Santo kajx, juu' je'e ve'e xmo'yumdu.

4

Payo'oyda oy pan juu' ve'e ijtp jem je jayu jya'vin kajxmda

¹ Miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, ka'a tse'e xjaanchjávadat nujom pan pan jatye'e vaandup jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa je'e ve'eda. Payo'oyda oy pan je Nte'yam kajx je'e ve'e juu' ve'e jem jya'vin kajxmda, uk pan ka'a. Kux jeja xa ve'e numay je jayu juu' ve'e natyijjudup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada, je'e tse'e je jayu tyuk'ixtup juu' ve'e ka je Nte'yamap jye'e. ² Jidu'um tse'e xnujávadat pan jem jya'vin kajxmda je Espíritu Santo, juu' ve'e jem je Nte'yam jya'vin kajxm: Nujom je jayu juu' ve'e vaandup jets je Jesucristo ve'e miin yaja naxviiin je jayu ni'kxax kópka, je Nte'yam kajxts je'e ve'e juu'

ve'e jem jya'vin kajxmda; ³ ax nujom juu' ve'e vaandup jets ka'a ve'e dujaanchjávada je Jesús, ka je Nte'yam kajxapts je'e ve'e juu' ve'e jem jya'vin kajxmda, cho'oxpajktupts je'e ve'e je Cristo. Ax m'amotunajxtu tse'e jets je'yape'e juu' ve'e je Cristo dutso'oxpákup, ax jeja tse'e uxuyam yaja naxviijn juu' ve'e tso'oxpajkjudup.

⁴ Miitsta, juu' atse'e n'onukja'vidup, je Nte'yam je jyayu xa miitse'eda jetse'e x'amaadaaguidi pan pan jatye'e je Cristo dutso'oxpajktup, kux ñumájip je'e ve'e nuyojk pane'e jem mja'vin kajxmda ijtp jets ni ka'a ve'e je ko'oyjáyuvap juu' ve'e duyakkutojkjip je jáyuda juu' ve'e je Nte'yam dutso'oxpajktup. ⁵ Myaatnavyaa'njudup tse'e je naxviijnit je kyo'oy je'e, je'e kajx tse'e kyotsta je naxviijnit je kyo'oy je'e jets je'e kajxpa tse'e y'amotunáxjada pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e. ⁶ Je Nte'yam je jyáyuts uu'me'eda. Ax jidu'um tse'e nnuja'vimda pan pane'e kojtsp je Espíritu Santo kajx jets pan pane'e kojtsp ka je Espíritu Santo kajxap: Je Espíritu Santo tse'e du'ava'nip je tyuv je'e. X'amotunajxumdupts uu'm je'e ve'e pan pan jatye'e je Nte'yam du'ixada; ax ka'a tse'e x'amotunajxumda pan pan jatye'e je Nte'yam duka'ixada.

Je'e pane'e je tsojkun dujajejpp

⁷ Miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, va'an tse'e dunachojkumjada to'k jado'k, kux je Nte'yame'e duyakjéjip je tsojkun. Pan pan xa ve'e je tsojkun dujajejpp, je nam joojntykints je'e ve'e je Nte'yam moojyjudu jetse'e je Nte'yam du'ixa. ⁸ Ax pan pan tse'e je tsojkun dukajajejpp, ka'ats je'e ve'e je Nte'yam du'ixa, kux jyajejpppe'e je Nte'yam je tsojkun, je'e tse'e je tsojkun duyakjéjip. ⁹ Jidu'um tse'e je Nte'yam duyaknuke'xnatajki jets jyajejpppe'e je tsojkun, je'e ku ve'e dukejx je y'Onuk yaja naxviijn jetse'e je joojntykin njayejpumdinit je y'Onuk kajx. ¹⁰ Ya'a xa ve'e duyaknuke'xnatajkip je tsojkun, ka je'ep kuxe'e je Nte'yam ntsojkumdi, je'e ve'e kuxe'e xtsojkumdi jetse'e je y'Onuk dukejx yaja naxviijn jetse'e je ntókinam xtuknuvaatsumdi. ¹¹ Miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, je'e kajx ku ve'e je Nte'yam ve'em xtsojkumda, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e nnachojkumjadat to'k jado'k. ¹² Ka'a xa ve'e pan je Nte'yam du'ix; ax pan nnachojkumjudup tse'e to'k jado'k, yam tse'e nja'vin kajxmamda je Nte'yam y'it jetse'e pu'uk avaada je chojkun njayejpumda.

¹³ Kux tse'e je Nte'yam xmo'yumdi je Espíritu Santo, je'e kajx tse'e nnuja'vimda jets ijtumdupe'e jem je Nte'yam jya'vin kajxm jets je'e ve'e ijtpap yam uu'm nja'vin kajxmamda. ¹⁴ N'ixts aatse'e je Nte'yam je y'Onuk, mpuumpts aatse'e je tuvakojsun jets je Nte'yame'e dukejx je y'Onuk jetse'e duyaktso'oktat nujom je jayu pan pan jatye'e tsuunidup to'k it to'k naxviijn. ¹⁵ Pan pan xa ve'e du'ava'nip jets je Jesús je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk, jem tse'e jya'vin kajxm y'it je Nte'yam jets jemts je'e ve'e je Nte'yam jya'vin kajxm y'ijtpa. ¹⁶ Ax ve'em tse'e to'k aaj to'k joot nmuja'vimda jets xtsojkumdup uu'm je'e ve'e je Nte'yam.

Jyajejpp tse'e je Nte'yam je tsojkun. Pan pan tse'e ijtp je tsojkun maat, jemts je'e ve'e je Nte'yam jya'vin kajxm y'it jets jemts je'e ve'e jya'vin kajxm je Nte'yam y'ijtpa. ¹⁷ Je Nte'yam tse'e duyakpookp je tsojkun juu' ve'e njayejpumdup jetse'e to'k aaj to'k joot n'ijtumdinit je'e maat je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayoy'ynit. Ve'emts ya'a ve'e kux ka'a ve'e nmaatnavyaa'numjada je naxviijnit je kyo'oy je'e, ve'em ax jo'n je Cristo dukamaatnavyuu'nju je naxviijnit je kyo'oy je'e. ¹⁸ Ka'a tse'e je tsa'aga dumaatnavyuu'nju je tsojkun. Pan pu'uk avaada tse'e je jayu je tsojkun dujajepta, ka'a tse'e je tsa'aga dujajejptuva, kux ku xa ve'e je jayu cha'aga, je'e kajx tse'e cha'aga ku ve'e je tsaachpaatun tyukkada'akjut. Je jayu juu' ve'e je tsa'aga dujajejpp, ka'ats je'e ve'e pu'uk avaada je tsojkun dujajejpp.

¹⁹ Njayejpumdup tse'e je tsojkun kuxe'e je Nte'yam xtsojkumdi ku je'e ve'e ka'anum ntsojkumda vye'na. ²⁰ Pan vaamp xa ve'e je jayu: "Ntsajkp atse'e je Nte'yam", taayipts je'e ve'e pan ka'a ve'e dutsak je y'uts je y'ajch maat je y'uts je cha'a. Kux pan ka'a xa ve'e dutsak je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a juu' ve'e y'ixp, çax vintsots je'e ve'e dutsókut

je Nte'yam?, juu' ve'e kya'ixp. ²¹ Ya'ats je'e ve'e juu' ve'e xtukpava'numdu: Pan pan tse'e je Nte'yam dutsojpk, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e dutsojkpat je y'uts je y'ajch maat je y'uts je cha'a.

5

N'amaadaaguimdup tse'e je naxviijnit je kyo'oy je'e

¹ Pan pan tse'e dujaanchja'vip jets je Jesús je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je nam joojntykints je'e ve'e je Nte'yam moojyju. Pan ntsojkumdup tse'e je ntee'amda, ntsojkumduvaps uu'me'e je n'útsamda je n'ajchamda maat je n'útsamda je ntsa'aamda. ² Jidu'um tse'e nnuja'vimda jets ntsojkumdupe'e je Nte'yam je y'ónukta, je'e ve'e ku ve'e je Nte'yam ntsojkumda jetse'e nto'numda juu' ve'e xtukpava'numdup. ³ Jidu'um xa ve'e je Nte'yam ntsojkumda, je'e ve'e ku ve'e nkutyo'numda je pyava'nun. Ax ka'a tse'e ntso'oxja'vimda jetse'e nku-tyo'numdat je pyava'nun. ⁴ Kux nujom pan pan jatye'e je Nte'yam moojyjudu je nam joojntykin, y'amaadaaguidupts je'e ve'e je naxviijnit je kyo'oy je'e. Ax juu' tse'e xtuk'amaadaaguimdup je naxviijnit je kyo'oy je'e, je jaanchja'vints je'e ve'e juu' ve'e njayejpumdudup. ⁵ ¿Pants je'e ve'eda juu' ve'e du'amaadaaguidup je naxviijnit je kyo'oy je'e? Je'ejyji ve'eda juu' ve'e dujaanchja'vidup jets je Jesús je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk.

Juu' ve'e xtuknuja'vimdup je Jesucristo

⁶ Je Jesucristo tse'e miin yaja naxviijn jetse'e yaknapejt jetse'e xku'oo'kimdi. Ka koojyap tse'e ñapejt, ve'empa ve'e y'uk'aa'k. Je Espíritu Santo tse'e xtuknuja'vimdup jets je Jesús je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk, ax ka'a tse'e je Espíritu Santo tyaaya. ⁷ Toojk viijn je'e ve'e juu' ve'e xtuknuja'vimdup jets je y'Onuk je'e ve'e: ⁸ je Espíritu Santo, je Jesús je ñapejtun, jets je Jesús je y'oo'kun. Oyam tse'e toojk viijn, to'kji tse'e je nuja'vin juu' ve'e xmo'yumdudup. ⁹ Njaanchja'vimdup tse'e juu' ve'e je jayu kyojststup, ax nuyojk jaanchjávumts je'e ve'e je tuvakojsun juu' ve'e je Nte'yam yaktaan, je'ets je'e ve'e juu' ve'e kyojts je y'Onuk kajx. ¹⁰ Pan pan xa ve'e dujaanchja'vip je Nte'yam je y'Onuk, ñuja'vinupts je'e ve'e jem jya'vin kajxm jets je Nte'yam je y'Onuk je'e ve'e je Jesús. Pan pan tse'e dukajaanchja'vip juu' ve'e je Nte'yam kyajtsp, ve'emts je'e ve'e yakvinmotu jets taayipe'e je Nte'yam, kux ka'a ve'e je jayu dujaanchjáva juu' ve'e je Nte'yam kyojts je y'Onuk kajx. ¹¹ Ax ya'ats je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam kyojts je y'Onuk kajx: Xmo'yumduts uu'm je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, jets je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, njayejpumdudupts uu'm je'e ve'e je y'Onuk kajx. ¹² Pan pan xa ve'e jem jya'vin kajxm je Nte'yam je y'Onuk, jyayejppts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp; ax pan pan tse'e jem jya'vin kajxm ka'ijtp je Nte'yam je y'Onuk, ka'ats je'e ve'e dujayep je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

Je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp

¹³ Miitsta, pan pan jatye'e dujaanchja'vidup je Nte'yam je y'Onuk, je'e kajxts ats miits ya'a ve'e ntuknujáyada jetse'e xnujávadat jets mjayejptupe'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ¹⁴ Je'e kajx tse'e to'k aaj to'k joot ntsapkojtsunda, kux nnuja'vimdinupe'e jets pan n'amótumdupe'e juu' ve'e pyaatyp y'akeeguiip maat je Nte'yam je vyinma'yun, xkats'amótunajxumdupts uu'm je'e ve'e. ¹⁵ Ax pan nnuja'vimdupts uu'me'e jets xkats'amótunajxumdupe'e je Nte'yam ku ve'e juu' n'amótumda, nnuja'vimduvap tse'e jets tyónup je'e ve'e pan ti ve'e n'amótumdudup.

¹⁶ Pan y'ixp xa ve'e to'k je jayu je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a ku ve'e je tokin dutún juu' ve'e o'yip jetse'e yakmee'kxjat, va'an tse'e dunutsapkatsu, van'it tse'e je Nte'yam myo'ojut je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Je'e atse'e ntijp je tokin juu' ve'e je Nte'yam myee'kxp. Jeja xa ve'e je tokin juu' ve'e je Nte'yam kyamee'kxp; ka'ats ats miitse'e nnaajmada jetse'e x'amótudat je Nte'yam jetse'e yaktokinmee'kxut je'e kajx.

¹⁷ Nujom juu' jatye'e ka óyap, tókints je'e ve'e; ax jeja tse'e je tokin juu' ve'e je Nte'yam myee'kxp.

¹⁸ Nnuja'vimdinup xa uu'me'e jets pan pan jatye'e ijttup je Nte'yam je y'onuk, ka'ats je'e ve'e ñaajk'ítjada jep tokin jaatp, kux íxjudup jajeppjudup je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk, ax ka'ats je'e ve'e je ko'oyjáyuvap y'o'yixju jetse'e vintso tyónjadat.

¹⁹ Nnuja'vimdinup tse'e jets je Nte'yam je jyayu uu'me'eda; ax jem tse'e je ko'oyjáyuvap y'am kya'm y'itta nujom pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e.

²⁰ Nnuja'vimduvap xa ve'e jets miine'e je Nte'yam je y'Onuk jetse'e je vinma'yun xmo'yumdi jetse'e ve'em n'ixaimdinit je'e pane'e tyúvam ijtp. Ax ijtumdup tse'e jem je'e jya'vin kajxm pane'e tyúvam ijtp, je Nte'yam je y'Onuk Jesucristots je'e ve'e, je'ets je'e ve'e je Nte'yam, juu' ve'e tyúvam ijtp, je'e tse'e duyajkp je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ²¹ Miitsta, juu' atse'e n'onukja'vidup, ka'a tse'e xvínjávadat xvintsa'agadat juu' ve'e ka je Nte'yamap. Amén.

Ya'a tse'e je mumejtsk nak juu' ve'e je Juan jyaay

Ku je Juan dunuja'yi to'k je ta'axtajk maat je y'onukta

¹ Āts, je maj onuk, to'k juu' ve'e je jaanchja'vivatajk dunuvinténip, máyam atse'e je Dios ntuknukexta je uts je tsa'a maat je y'onukta juu' atse'e ooy ntuntsojktup. Ax ka átsjyapts miitse'e ntsojktup, mtsojkujuduvapts miits je'e ve'e nujom pan pan jatye'e dunuja'vidup je tyuv je'e. ² Je'e kajx tse'e nnachojkumjada kuxe'e yam nja'vin kajxmamda y'it je tyuv je'e jets xa'ma kajxts je'e ve'e yam nja'vin kajxmamda y'ijtnit. ³ Je Dios Tee' jets je Jesucristo, je Nte'yam je y'Onuk, je'e tse'e xkunoo'kxumdap jetse'e n'ijtumdinit je tyukmo'tun maatta je y'oy joot maatta, ve'em tse'e n'ijtumdinit je tyuv je'e maat je tsojkuun maat.

⁴ Ooy xa atse'e ntuntukxoonduk ku atse'e nnujava jets jeme'e je m'onukta juu' ve'e dupanajxxtup je tyuv je'e, ve'em ax jo'n je Dios Tee' xtukpava'numdi. ⁵ Ax je'e kajx tse'e, va'an tse'e dunachojkumjada to'k jado'k. Ax je pava'nun juu' ats miitse'e ntuknuja'yidup, ka nam pava'nunapts je'e ve'e, je pava'nun je'e ve'e juu' ve'e je Maja Vintsán kyojts ku ve'e yak'ixpajk'ukvaajñ. ⁶ Pan nachojkumjudup tse'e to'k jado'k, nkutyo'numdup tse'e je Nte'yam je pyava'nun. Ax je'e je pyava'nun, je'ets je'e ve'e jetse'e nnachojkumjadat to'k jado'k, ve'em ax jo'n xnujávada van'ítani ku ve'e x'amotunajx'ukvaandi je Nte'yam je y'ayook.

Je'e pan pan jatye'e je jayu duvin'aa'ndup

⁷ May xa ve'e y'itta yaja naxviijn pan pan jatye'e je jayu duvin'aa'ndup, vaandupts je'e ve'e jets ka'a ve'e je Jesucristo jyayuvimpijt. Vin'aa'mpats je'e ve'eda pan pan jatye'e ve'em vaandup, cho'oxpajktupts je'e ve'e je Cristo. ⁸ Nay'ix'ítjada kux ku ve'e mkato'nuxjadat juu' ve'e mtoondup, je'e tse'e mtóndap jetse'e pu'uk avaada xjayejptinit je y'oy je'e juu' ve'e je Nte'yam mtukmutsojkujudup.

⁹ Pan pan xa ve'e duyaknuyojkip je Cristo je y'ixpajkun jetse'e je jayu dutuk'ix ax jo'n dukapaa'ty dukah'akeega maat je kats je ayook juu' ve'e je Cristo yaktaan, ka'ats je'e ve'e jem jya'vin kajxm je Nte'yam. Ax pan pan tse'e je jayu dutuk'ix juu' ve'e je Cristo kyojts, jemts je'e ve'e jya'vin kajxm y'itta je Dios Tee' jets je y'Onuk. ¹⁰ Pan jem xa ve'e juu' ve'e mku'ixjudup jetse'e je jayu dukatuk'ix ya ixpajkun, ka'a tse'e xkuváktat jem mtak'am jets ni ka'a tse'e x'oyvinkukojsiduvat. ¹¹ Kux pan pan xa ve'e du'oyvinkukojsip, tyukmaattuumpts je'e ve'e je kyo'oy je'e.

Ku je Juan kyojtskukajxini

¹² Jep xa ve'e may viijn juu' ats miitse'e kunjaa'ktuknuja'yidi, ax ka'ats atse'e yap nak kujxp nja'ava'añ kux ntsajkp atse'e jets ats miitse'e najkx nku'ixta jetse'e aviinm ah'am nmukótstat, ve'eme'e pu'uk avaada nxoojntkumdat.

¹³ Je n'útsamda je ntsa'aamda juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon, je'e je y'onukta tse'e mkejxuxjudup máyam je Dios. Amén.

Ya'a tse'e je mutoojk nak juu' ve'e je Juan jyaay

Ku je Juan dunuja'yi je Gayo

¹ Āts, je maj ónuk, to'k juu' ve'e je jaanchja'vivatajk d̄unuvinténip, máyam āts mitse'e je Dios ntuknukex, mits, Gayo, juu' ātse'e ooy ntuntsajkp.

² Nnutsapkajtspts āts mitse'e jetse'e nujom kajx m'óyat jetse'e makatsots m'ijtnit, ve'em ax jo'n ātse'e nnujava jets oye'e je mjoot je mja'vin y'it jeja je Nte'yam vyinkujk.

³ Ooy ātse'e ntuntukxoojntk ku ve'e jye'ydi je utsta je ajhta jets ātse'e xnuujmidi vintso ve'e to'k aaj to'k joot mnaajk'ítju je tyuv je'e maat, ve'em ax jo'n xa'ma kajx mnaajk'ítju je tyuv je'e maat. ⁴ Ooy xa ātse'e ntuntukxoonduk ku ātse'e nmotu jets je'eda pan pan jatya ātse'e n'onukja'vidup, naajk'ijtdupts je'e ve'e je tyuv je'e maat. Ka'a tse'e ti viijnk juu' ātse'e ve'em ntukxoojntkp.

Ku je Gayo yak'oñukojtsi

⁵ Mits, juu' ātse'e ooy ntuntsajkp, oys je'e ve'e juu' mitse'e mtuump, je'ets je'e ve'e vintso ve'e xputaka je utsta je ajhta maat je utsta je tsá'ada, je'e ve'e vinkopk juu' ve'e je'yva jayu. ⁶ Je utsta je ajhta juu' ve'e ve'nidup mits maat, je'e tse'e d̄unukojtstu jeja je jaanchja'viva vyinkujk vintso mits je'e ve'e xputajkidi. Ku tse'e ñajxtinuvat jem tsov, putaka je'eda to'k aaj jetse'e xmo'odat juu' ve'e y'ajootadap too' aajy, ve'eme'e xtónut ax jo'n je Nte'yam d̄u'oyjávát. ⁷ Je'e tse'e tsoo'ndu jetse'e je jayu d̄uvaajnjada je Cristo je y'ayook. Ka'a tse'e d̄u'amótudi pan pan jatye'e je Nte'yam d̄uka'ixada jetse'e pyutakajadat, je'e kajx tse'e nuyojk vinkopk jetse'e xputakadat. ⁸ Xtukkadaakumdup xa uu'me'e jets je'e ve'e mputajkimdat, ve'em tse'e ntukmaatmuto'numdat ntukmaatmupajkumdat je Nte'yam ku ve'e d̄u'avánada je tyuv je'e.

Vintso je Diótrefes dukakuvujk je Nte'yam je jyaay

⁹ Ntuknuja'yidu xa ātse'e to'k je nak je jaanchja'vivatajk, ax ka'ats je'e ve'e je Diótrefes dumajapum vintso ātse'e juu' nkats, chajkpts je'e ve'e jetse'e d̄unumájat joma ve'e je jaanchja'vivatajk ñay'amókajada.

¹⁰ Je'e kajx tse'e, pan najkxp āts mitse'e nku'ix, nvaajnpjap āts mitse'e je kyo'oy je'e juu' ve'e tyuump, vintso ve'e tyaaya jets ātse'e xpakats. Ax ka je'e jypap tse'e, ka'a tse'e dukuvuk je utsta je ajhta juu' ve'e jem je'ydup, ka'a tse'e d̄uyakjaty jetse'e yakkuvajkjat je viijnk jayu, jetse'e dupavojpni joma ve'e je jaanchja'vivatajk ñay'amókajada.

¹¹ Mits, juu' ātse'e ooy ntuntsajkp, ka'a tse'e xpanajkxut je kyo'oy je'e, je'e ve'e mpanajkxup je y'oy je'e. Pan pan tse'e d̄utoomp je y'oy je'e, y'ixats je'e ve'e je Nte'yam; ax pan pan tse'e d̄utoomp je kyo'oy je'e, ka'ats je'e ve'e je Nte'yam d̄u'ixa.

Ku je Demetrio yak'oñukojtsi

¹² Anañujoma tse'e d̄u'oñukótsada je Demetrio. Nay ve'empa āats, mpaampapts āats je'e ve'e je tuvakojsun jets oy je'e ve'e juu' ve'e tyuump kyajtsp. Ax mnuja'vinupts mitse'e jets tyúvam je'e ve'e je tuvakojsun juu' āatse'e mpuump.

Ku je Juan kyojtskukajxini

¹³ Jepe'e may viijn juu' āts mitse'e kunjaa'ktuknuja'yi, ax ka'ats ātse'e yap nak kujxp nja'ava'añ. ¹⁴ N'a'ixp xa ātse'e jets tsojk āts mitse'e najkx nku'ix, ve'em tse'e nnakyojtsumjūt aviinm ah'am.

¹⁵ Je Nte'yam tse'e myak'ijtninup je oy joot maat. Máyame'e je Dios mkejxujjada pan pan jatye'e yaja nmaatnachoikumjudup. Máyame'e to'k aaj je Dios xmo'odat to'k jado'k pan pan jatye'e nmaatnachoikumjudup joma ve'e mits. Amén.

Ya'a tse'e je nak juu' ve'e je Judas jyaay

¹ Atse'e je Judas, je Jesucristo je myutoompa je myupajkpa, je Santiago je y'uts. Máyam atse'e je Dios ntuknukexta je jayu juu' ve'e je Dios Tee' vinkoojnjudu jetse'e chojkjidi, je Dios Tee', juu' ve'e íxjudup jayeppjudup je'e kajx ku ve'e to'k muk y'itta je Jesucristo maat. ² Ooy tse'e xtunjayéptat je tukmo'tun, je oy joot, jets je tsojkun.

*Je yak'ixpajkpada juu' ve'e taayidup
(2 Pedro 2.1-17)*

³ Miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, njatsojk xa atse'e jets ats miitse'e kunnuja'yidi je joojntykin kajx juu' ve'e xa'ma kajx ijtp jetse'e njayeppumda, ax ka'anumts atse'e ve'em ntun. Nnayja'vijupts atse'e jets too'vajkp ats miitse'e nkojtsmákkadat jetse'e to'k aaj to'k joot mnaajk'ijtidinit je ayook maat juu' ve'e mjaanchja'vidup jetse'e je Nte'yam to'k naxji dutukkatajki je jyáyuda. Ax ka'ats je'e ve'e duyaktíkutsut je ayook juu' ve'e yaktaan. ⁴ Jem xa ve'e je jayu juu' ve'e je vin'aa'nun kajx napyaaajmjjudup je jaanchja'vivatajk maat, ax ka'ats je'e ve'e dunatyukpákjada je Jesucristo, je'ejyji ve'e to'k je nMaja Vintsánamda. Jujpani tse'e je Kunuu'kx Jatyán du'ava'ni jets vintókidap je'e ve'eda, ka'a tse'e je Nte'yam dūvintsa'agada. Tyijtupts je'e ve'e jets je'e kajxe'e kuxe'e je Nte'yam je jayu je maa'yun dutuujnja, nvaat tse'e je yaa'y je ta'ax je kats dutukmaatjayeptat juu' ve'e ka púkap jyayeptup.

⁵ Óyam miitse'e xnujávada juu' ats miitse'e ntuknuja'yidup, ntsajkpts atse'e jets ats miitse'e ntukjaa'myéstat jets je Maja Vintsane'e duyakpítsumni je jyayu jem Egipto. Óyam tse'e vye'ema, ux'ookts je'e ve'e duyakkutókidini je'eda pan pan jatye'e ka-jaanchja'vijidu. ⁶ Jaa'myésta je angelestajk juu' ve'e kayakkutojktu ax jo'n je Nte'yam tyukkatajkijidi, myasooktinuts je'e ve'e je it juu' ve'e jyayeptu, je Nte'yam tse'e yak'ijjudup jem akoo'ts it jootm juu' ve'e dunu'ava'tikajxp. Ve'emts je'e ve'eda ax jo'n je poxuntakjaju juu' ve'e cadena tsum. Jem tse'e ve'em y'ijttinit je xaaj paat ku ve'e je tsaachpaatun yakmooydinit. ⁷ Jaa'myejtstuva je sodómait jets je gomoorraít jáyuda jets je jayu juu' ve'e tsuunidup y'ijjt jem kajpun kajxmda juu' ve'e mutámijidup, ka'a tse'e je Nte'yam dukatsupajktuva, tyukmaatjayeptu tse'e je kats je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyayeptup. Je'e paat tse'e ko'otyoondu ku ve'e je yaa'tyajk je kats dutukmaatjayepti je myuyaa'tyajk. Je'e kajx tse'e je Nte'yam yakkutókikajxidini ku ve'e je jaajn duyaknaxkadaaky. Ve'em tse'e dutuujn jetse'e anañujoma je jayu va'ajts dunujávatat jetse'e ve'em dukatoonduvat.

⁸ Ax nay ve'empa je jayu juu' ve'e napyaaajmjjudup je jaanchja'vivatajk maat, vaandupts je'e ve'e jets ti jatye'e yak'ixjudu je kuma'aj kajx jetse'e ve'em dutóndat je ka óyap juu' ve'e tyonuvaandup je y'avintso vinma'yun kajxta. Ka'a tse'e dumajapamda je kutojkun juu' ve'e je Nte'yam jyayepp, vyinkojtspejttup tse'e pan pan jatye'e ijttup jem tsapjootm. ⁹ Ax je ángeles Miguel, juu' ve'e dunuvintsanikajxp je aangelestajkta, ku ve'e dumaatnakyojtsvintsoojvji je Satanás jets pane'e dujayépu je Moisés je ñi'kx je kyopk, ka'ats je'e ve'e ñayja'viji jetse'e dūvinkojtspétut je ko'oyjáyuvap. Jidu'lume'e vyaajñ: “je Maja Vintsán tse'e mtukna'muxjup!” ¹⁰ Ax je jayu juu' ve'e vin'aa'ndup, je'ets je'e ve'e kyo'oñukojtsidup juu' ve'e kyavinmótudup, ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je tánuk juu' ve'e duka'oypayo'ydup juu', je'e tse'e tyoondup juu' ve'e chojktup je y'avintso vinma'yun kajxta. Vintókidapts je'e ve'eda.

¹¹ ¡Ayooov xa ve'e je'e je jyootta, kux je'e ve'e dupanajkxtup je too' juu' ve'e je Caín pyajk! Ve'em ax jo'n je Balaam ñatyukkatajkiji je kyo'oy je'e jetse'e ve'em kumyeempujk, nay ve'empa tse'e jyátkiduva. Vintókidapts je'e ve'eda kuxe'e je Nte'yam dukakatsapakta, ve'em ax jo'n je Coré kyakatsupajkji jetse'e vyintókini. ¹² Ku ve'e mnay'amókajada

kaayva je tsojkun kajx juu' ve'e mnayjajepuxjudup to'k jado'k, je jayu tse'e jomvaandup tivaandup ku ve'e xmaatkáyda xmaat'oo'kta ax jo'n kuxtukmaatjajepjti je tsojkun. Ve'em tse'e oy ñaajkkáyjada, ax ka'a tse'e duyakvinkópkada je jayu juu' ve'e katih'ijtxjudup. Ve'em tse'e y'itta ax jo'n je kup juu' ve'e kata'mip, ax jo'n je kup juu' ve'e yakvixp je y'aa'ts maat jetse'e tyaatsni. ¹³ Ve'em ax jo'n je maaxy naaj ooy tyumpojtuk jetse'e je y'aa'pk dupum, nay ve'em tse'e yaknujava vintso ve'e je jayu je jyáyuvinda je ka óyap kajx juu' ve'e tyoondup kyojstsup. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je maatsa juu' ve'e too'tókidup, yaknupaajmtkiduts je'e ve'e jetse'e xa'ma kajx y'ijttinit jem ako'ots it jootm juu' ve'e dunúko'o'tsikajxp.

¹⁴ Kyojtsnajx xa je'e ve'e je Nte'yam je y'ayook je Enoc juu' ve'e muvuxtojtu naske'exa ku ve'e je Adán kujx yakmachovutsaa'n. Je'e tse'e du'ava'ni vintso ya'a ve'e ya jáyuda. Jidu'um tse'e vyaajñ: “Myaatmínup xa ve'e je Maja Vintsán pan pan jatye'e jye'eip ka jamachávum, ¹⁵ je'e tse'e nujom je jayu dutókippayo'kyajxtinup, pyaajmjidinuups je'e ve'e je tsaachpaatun nujom pan pan jatye'e je Nte'yam dukajaanchja'vidu jetse'e dukavintsa'kidi, jetse'e divinkojtspejtti, jetse'e je kyo'oy je'e dutoondi.” Jidu'um tse'e je Enoc vyaajñ. ¹⁶ Ka'a tse'e je jayu juu' dutukjotkada'akta, kyo'oyja'vidupe'e juu' jatye'e je viijnk jayu tyoondup, pyanajxxtup tse'e je kyo'oy je'e juu' ve'e chojktup je y'avintso vinma'yun kajxta, namyájjidup tse'e, y'ixtiduups je'e ve'e vintso ve'e je jayu tsoj dujávadat juu' ve'e tuk'ixjudup jetse'e ve'em dujayéptat juu' ve'e chojktup.

Juu' ve'e tyóndap je jaanchja'vivatajka

¹⁷ Miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, jaa'myétsta je ayook juu' ve'e je nMaja Vintsánamda Jesucristo je kyukátsivada myakta'nuxjudu. ¹⁸ Ve'em tse'e vyaandi jets ku ve'e támani je itakax vye'nat, tyukxi'iktaps je'e ve'e je jayu je Nte'yam jye'e, je y'avintso vinma'yun kajx tse'e dutóndat je ka óyap juu' ve'e chojktup. ¹⁹ Ax je jáyuda, je'e tse'e je njáyuvamda duyaknapyajva'kxuvaajnjudup, chojktuups je'e ve'e jetse'e je njáyuvam y'ijttinit to'k je vinma'yun je'e maat, je'ejyji tse'e tyoondup vintso ve'e je kyo'oy vinma'yun ña'muxjada, ka'a tse'e jem jya'vin kajxmda y'it je Espíritu Santo.

²⁰ Miitsta, juu' atse'e ooy ntuntsojktup, ijtp tse'e mnaajkmakpákjadat je mva'ajts jaanchja'vin kajxta. Tsapkotsta je makkin maat juu' ve'e je Espíritu Santo yajkyp. ²¹ Naajk'ítjada je Nte'yam je chojkun maat ku ve'e x'a'ixta je xaaj ku ve'e myiinnuvat je nMaja Vintsánamda Jesucristo, je'e juu' ve'e je ñu'ixkadaakun kajx mmoojyjidinup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

²² Tukmo'otta pan pan jatye'e mejtsvinmaaydup. ²³ Putákada tse'e viijnkta, ve'em ax jo'n je jayu kuyakputaka juu' ve'e jem janjootm yakvaa'mpítsump, jets tukmo'ttuva juu' ve'e viijnktava. Ax nay'ixjada tse'e jets ka'a ve'e ve'em xtóndat ax jo'n je'e ve'e dutonda, ko'oyjávada tse'e je kyo'oy je'e juu' ve'e tyoondup, jets tsa'agada kux ku ve'e mpaa'tjadat je kyo'oy je'e juu' ve'e tyoondup.

Ku je Judas kyojtskukajxini

²⁴ Ax je tun to'k Nte'yam, je nYaktsookpamda, o'yixjup xa je'e ve'e jetse'e dutónut vintso ve'e mkaka'adat jep tokin jaatp jetse'e myakje'yjidinit jem je'e vyinkojkm joma ve'e ooy je majin dutunjayep, ve'em vintso ve'e je tokin mkapaa'tjadat jets ooy je xoojntkun maat, ²⁵ je'e tse'e dujajepnup je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx je vintsa'kin jets je majin, je makkin jets je kutojkun. Ve'em tse'e y'ijt ka'anume'e ya it cho'nduk vye'na, uxyame'e ve'em y'ijtpa, jetse'e xa'ma kajx ve'em y'ijtnit. Amén.

Ya'a tse'e je Jesucristo tyuk'ix tyuknuja'vi je Juan jets ti ve'e tónjup

Pan tyajx kajxe'e je Juan ya nak dujaajy

¹ Je Nte'yam xa ve'e dutuknuja'vi je Jesucristo ti ve'e tsojkji tónjup kótsjup jets je'e ve'e dutuknuja'vivat pan pan jatye'e je Nte'yam dumutoondup dumupajktup. To'k tse'e je ángeles dukejx, je'ets atse'e tuxtuk'ix tuxtuknujava. ² Ats, je Juan, mpuumpts atse'e ya tuvakojsun juu' jaty atse'e tun'ix, je Nte'yam je y'ayookts ya'a ve'e juu' je'e ve'e myooy je Jesucristo jets ats miitse'e ntuknuja'viduvat.

³ Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e dukótstap ya nak. Xoonduvaps je'e ve'e pan pan jatye'e du'amotunáxtap ku ve'e yakkats ya kats ya ayook juu' ve'e je Nte'yam yajk, jetse'e dumajapámdat juu' jatye'e yaja javyet, kux támani xa je'e ve'e jetse'e tyónjüt kyótsjüt.

Ku je Juan dunuja'yi je jaanchja'vivatajk juu' ve'e nay'amojkijidu jep Asia

⁴ Ats, je Juan, uxyamts atse'e nnujáyada je jaanchja'vivatajk juu' ve'e nay'amojkijidup jem vuxtojtuk kajpun kajxm jem ásiat y'it jootm. Je Nte'yam, je Espíritu Santo, jets je Jesucristo, je'e tse'e mkunoo'kxjadap jetse'e m'ijttinit je y'oy joot maatta; je Nte'yam, juu' ve'e uxyam ijtp, je'e tse'e ijt, je'em tse'e ijtnup; jets je Espíritu Santo, juu' ve'e ve'em ax jo'n je vuxtojtuk kujajpa kutá'kxpa jem je Nte'yam je kyutojkun tsuujntkun vyinkojkm; ⁵ jets je Jesucristo, juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook dukojtsnajxp ve'em ax jo'n du'ix dumotu, je'ets je'e ve'e muto'k juu' ve'e joojntypajknuva, je'e tse'e duyakkutojkjip nujom pan pan jatye'e yakkutojktup yaja naxviijn. Ax je Cristo tse'e xtuntsojk'oo'kumdup jetse'e xtuknuvaatsumdi je ntókinamda ku ve'e xku'oo'kimdi, ⁶ je'e tse'e xpa'mumdu jetse'e nyakkutojkumdat jetse'e tee'tajk n'ijtumdat, ax ve'em tse'e nvinja'vimdinit nvintsá'kimdinit je Nte'yam, je'e je Tyee'. ¡Je Cristo tse'e dujajeyjnpup je majin je jaanchin jets je kutojkun xa'ma kajx! Amén.

⁷ ¡Amotunaxta, jem je'e ve'e vínuts jootm myiinnit! Anañujómats je'e ve'e du'ixtat, je'e paat pan pan jatye'e yakxa'ajkijidu. Nujom tse'e je jayu yaja naxviijn chaachvin-mapyajkkáxtat jetse'e ya'axtat ku ve'e du'ixtat. Ve'eme'e tyónjüt kyótsjüt. Amén.

⁸ Jidu'um xa ve'e je Nte'yam vya'añ, je Maja Vintsán, juu' ve'e nujom duka'mikajxp: “Ats xa je'e ve'e ku ve'e je it choo'ntk, atsts je'e ve'e ku ve'e tyonkájüt kyojtskáxjüt nujom juu' jaty, ats tse'e ax jo'n je A jets je Z, ats tse'e uxyam ijtp, ats tse'e ijt, átsam tse'e ijtnup.”

Ku je Juan du'ix je Cristo je majin maat

⁹ Ats, je Juan, miits je m'utsta je m'ajchta, kijpx ats miitse'e ntukmaatyanáxta je tsaachpaatun, ijtp atse'e miits maatta jem je Nte'yam y'am kya'm jetse'e ntukmaatmuténada je tsaachpaatun. Je'e kajx ya'a ve'e kuxe'e n'ijtumda to'k muk je Jesucristo maat. Yakmajtsts atse'e jets atse'e yaja nyakpuujm, to'k je it juu' ve'e yaja maaxy naaj akujk. Patmos ya'a ve'e xyaaj. Je'e kajxti atse'e ve'em nyaktuujn kuxe'e ats ntukka'amáy je Nte'yam je kyats je y'ayook, je'e ve'e ku atse'e je tuvakojsun mpum je Jesucristo kajx. ¹⁰ Je Maja Vintsán je xyaaj tse'e vye'na, van'itts atse'e jem je Espíritu Santo kya'm ntaañ jets atse'e nnaadup n'amotunajxy to'k je ayook va'ajts mákk kyats, ve'em ax jo'n je trompeta mákk xyu'ux, ¹¹ jets atse'e xnuujmi:

—Ats xa je'e ve'e too'vajkp, ats tse'e ux'ook, ve'emts atse'e ax jo'n je A jets je Z. Jatyanu jem nak kajxm pan juu' jatye'e m'ixp, jets kejxja je jaanchja'vivatajkta juu' ve'e nay'amojkijidup jem vuxtojtuk kajpun kajxm jem ásiat y'it jootm. Je kajpun joma ve'e

ñay'amókajada, ya'ats je'e ve'eda: je Éfeso jets je Esmirna, je Pérgamo jets je Tiatira, je Sardis jets je Filadelfia, jets je Laodicea.

¹² Van'itts atse'e n'ixumpijt jets atse'e n'ixut pan pan atse'e xmukojtsp. Ku atse'e n'ixumpijt, van'itts atse'e n'ix vuxtojtuk je tsintovyejtun juu' ve'e tum je oro. ¹³ Jemts atse'e tsintovyejtun akojkm n'ix to'k pane'e ve'em ke'xp ax jo'n je yaa'tyajk, yane'e je xyox dujayep, jem tse'e tyek jajm paat kyada'aky, jetse'e to'k je oro cinta dukak'ajenjū. ¹⁴ Va'ajts po'o'pts je'e ve'e je vyaajy, ve'em ax jo'n je po'o'p lana ukpu je tsap'aa'pk. Ve'em tse'e je vyiijn ax jo'n je jan'ayee'nst. ¹⁵ Ve'em tse'e je tyek y'ajaj y'atu'kx ax jo'n je bronze tyu'kx myátsuk ku ve'e va'ajts yakpa'at, ve'em ax jo'n je bronze jem janjootm vyintoy ku ve'e jyū'u. Ve'em tse'e je y'aaj je yo'kt va'ajts mak'k tyunkats, ve'em ax jo'n je maja naaj y'u'u'ts tyinun. ¹⁶ Jem tse'e y'aka'yun ka'm dumaada vuxtojtuk je maatsa. Jep tse'e y'avup pyítsum to'k je tsojx juu' ve'e mejtsk ado'om jajpax. Ve'em tse'e je vyiijn je y'aaj y'ajaj y'atu'kx ax jo'n je aampa xaaj ku ve'e va'ajts mak'k y'añ.

¹⁷ Ku atse'e n'ix, van'itts atse'e ntunnaxvipp jeja je'e vyinkujk ax jo'n atse'e aa'k kun'ijit jo'n. Ax je'ets atse'e je y'aka'yun ka'aj xtuknukoon jets atse'e xnuujmi:

—Kadi mtsa'aga. Ats xa je'e ve'e too'vajkp, ats tse'e ux'ook, ¹⁸ ats tse'e joojntykip. Uk'oo'k atse'e; ax joojntykipts atse'e xa'ma kajx. Ats xa je'e ve'e je avaatsun nmaat juu' ve'e yaktuk'avaatsp joma ve'e je oo'kpa y'itta. ¹⁹ Javyétuts n'it juu' ve'e tux'ix, juu' ve'e uxyam ijtp, jets juu' ve'e ux'ook ítup. ²⁰ Jidu'um tse'e dunukats juu' ve'e kayaknuja'vip y'ijit, je vuxtojtuk maatsa juu' ve'e yam ats n'aka'yun ka'm tux'ix jets je vuxtojtuk tsintovyejtun juu' ve'e tum je oro. Je vuxtojtuk maatsa, je'ets je'e ve'e ñukajtsp je yakkatsuyo'yvada juu' ve'e je oy kats je oy ayook duyakyo'ydup joma ve'e ñay'amókajada je jaanchja'vivatajka jem vuxtojtuk kajpun kajxmda. Jets je vuxtojtuk tsintovyejtun, je'ets je'e ve'e ñukajtsp je jaanchja'vivatajka juu' ve'e jem nay'amojkijidup.

2

Je vuxtojtuk kajpun joma ve'e ñay'amojkijidi je jaanchja'vivatajk: Pan pan jatye'e nay'amojkijidu jep Éfeso

¹ Nujaya jidu'um je yakkatsuyo'yva joma ve'e ñay'amókajada je jaanchja'vivatajk jem éfesovit kyajpun kajxm: “Jidu'um xa ve'e vya'añ je'e pane'e dumaat je vuxtojtuk maatsa jem y'aka'yun ka'm jetse'e ñaxy tyaka jem je vuxtojtuk oro tsintovyejtun y'akojkm: ² Nnuja'vinup xa atse'e pan ti jatye'e mtoondup mkojtstup, vintso ve'e mak'k mtonda ats kajx jets vintso ve'e je mak'k aaj je mak'k joot xjayepa, ka'a miitse'e xkuvakta pan pan jatye'e ka óyap jáyuidup joojntykidup, jetse'e x'ixta pan pan jatye'e natyijjudup kukátsivada, ve'em tse'e je nuja'vin xpajkti jets taayidup je'e ve'e. ³ Ta xa miitse'e je mak'k aaj je mak'k joot xjayepa, ta ve'e ooy mtunsaachpaa'tta jetse'e ooy mtuntonda ats kajx, ka'a tse'e mnoo'kxta. ⁴ Oyam tse'e vye'ema, jep tse'e to'k viijn juu' ats miitse'e ntuknaajmavaandup, je'ets je'e ve'e ku atse'e xkoo'ktsojktini ve'em ax jo'n atse'e xtsojkti ku atse'e xjaanchja'vi'ukvaandi. ⁵ Je'e kajx tse'e, jaa'myétsta vintso ats miitse'e xtsojkti van'it, vinmayumpijttini, masooktini je mko'oy joojntykinda, jets toondinuva ve'em ax jo'n xtsoo'ntkti. Pan ka'a tse'e ve'em xtonda, najkxpts atse'e nyakkeekni je mtsintovyejtunda joma ve'e y'it. ⁶ Ax mputajkijidupts ya'a ve'e kuxe'e xkatsokta je'e juu' jatye'e tyoondup je jayu juu' ve'e dupanajxtup je Nicolás je y'ixpajkun, ntso'oxpajkrap ats je'e ve'e juu' ve'e tyoondup. ⁷ Pan pan jatye'e xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta juu' ve'e je Espíritu Santo va'nuxjudup je jaanchja'vivatajka juu' ve'e nay'amojkijidup jem vuxtojtuk kajpun kajxm: Pan pan tse'e maadaakp, nmo'opts ats je'e ve'e jetse'e duja'kxut je kuputaajm juu' ve'e joojntykinyajkp, juu' ve'e jem ijtp joma ve'e je Nte'yam je jyayu je jyaajnda je tyajka.”

Pan pan jatye'e nay'amojkijidu jep Esmirna

⁸ 'Nuja'yiva jidu'um je yakkatsuyo'yva joma ve'e ñay'amókajada je jaanchja'vivatajk jem esmiirnait kyajpun kajxm: "Jidu'um xa ve'e vya'añ je'e pane'e too'vajkp jets ux'ook, je'e pane'e uk'oo'k jetse'e jyoojntypajknuva: ⁹ Nnuja'vinup xa atse'e pan ti jatye'e mtoondup mkojtstup, vintso ve'e mtsaachpaa'tta jetse'e m'ayovda (oyame'e may je o'yin xjayepta). Nnuja'vinupts atse'e vintso ve'e mpakótsjada je'e pan pan jatye'e natyijjudup israeejlit jáyuda, ax ka'ats je'e ve'e jye'eda, je Satanaasts je'e ve'e je jyáyuda. ¹⁰ Ka'ats miits je'e ve'e xtsa'agadat vintso ve'e mtsaachpaa'ttat. Jem miitse'eda pane'e je ko'oyjáyuvap yakjapyoxuntakpámjadap, y'ixupts je'e ve'e vintso ve'e y'óyat jets ats miitse'e xkoo'kjaanchja'vidinit. Majk xaaj ve'e ve'em myaktsaachpaa'tjadat. To'k aaj to'k joot tse'e m'íttat ats maat van'it paat ku ve'e m'oo'ktat, ve'em tse'e xjajejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ¹¹ Pan pan jatye'e xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta juu' ve'e je Espíritu Santo va'nuxjudup je jaanchja'vivatajkta juu' ve'e nay'amojkijidup jem vuxtojtuk kajpun kajxm. Pan pan tse'e maadaakp, ka'a tse'e vyintsotónjut je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup."

Pan pan jatye'e nay'amojkijidu jep Pérgamo

¹² 'Nuja'yiva jidu'um je yakkatsuyo'yva joma ve'e ñay'amókajada je jaanchja'vivatajk jem peergamovit kyajpun kajxm: "Jidu'um xa ve'e vya'añ je'e pane'e dumaat je tsojx juu' ve'e mejtsk ado'om jajpax: ¹³ Nnuja'vinup xa atse'e pan ti jatye'e mtoondup mkojtstup jetse'e mtsaanada joma ve'e je Satanás yakkutuk. Oyamts jeme'e mtsaanada, to'k aaj to'k jootts atse'e xmutonda xmupakta, ijtpats atse'e xjaanchjávada. Oyame'e mak je jayu myaktsaachpaatjidi ku ve'e je Antipas duyak'oo'kti, ka'ats atse'e xjaanchja'vi'atúvidi, je Antipas juu' ve'e je tuvakojsun dupaam ats kajx jeja je numay jayu vyinkujkta ku ve'e vye'nana jem mkajpun kajxmda, jem joma ve'e je Satanás chuuna. ¹⁴ Ax jep tse'e juu' ats miitse'e ntuknaajmavaandup, je'ets je'e ve'e ku ve'e jem miitse'eda pan pan jatye'e dukamaso'okuvaandup je Balaam je y'ixpajkun. Je Balaam tse'e du'akojtsi je Balac vintso ve'e je israeejlit jayu duyaktokintóndat, je'e ve'e ku ve'e duja'kxta juu' jatye'e yaktukvintsa'kidu je y'apamnaxta jets ku ve'e je kats dutukmaatjajejpti je kiix ónukta juu' ve'e ka púkap jyajejptup. ¹⁵ Jemts miitse'e xmaadada pan pan jatye'e dukamaso'okuvaandup je Nicolás je y'ixpajkun, je ixpajkun juu' atse'e nkatsajkp. ¹⁶ Je'e kajx tse'e, vinmayumpijttini, masooktini je mko'oy joojntykinda. Pan ka'ats miitse'e xmaso'okta je mko'oy joojntykinda, nnunajkxtapts ats miitse'e jets atse'e najkx n'atso'oxtún maat je'e juu' ve'e dukamasooktup je Nicolás je y'ixpajkun. Ve'emts atse'e ntónut maat je tsojx juu' ve'e yap ats n'avup písump. ¹⁷ Pan pan jatye'e xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta juu' ve'e je Espíritu Santo va'nuxjudup je jaanchja'vivatajkta juu' ve'e nay'amojkijidup jem vuxtojtuk kajpun kajxm: Pan pan tse'e maadaakp, nmo'opts ats je'e ve'e jetse'e dukáyut je maná juu' ve'e yu'uts ijtp, jets atse'e nmo'ot to'k je pi'k poo'p tsaaj joma ve'e javyet y'it to'k je nam xaaj juu' ve'e ni pana dukanuja'vip, je'ejyji ve'e pan pane'e yakmo'op."

Pan pan jatye'e nay'amojkijidu jep Tiatura

¹⁸ 'Nuja'yiva jidu'um je yakkatsuyo'yva joma ve'e ñay'amókajada je jaanchja'vivatajk jem tiatiirait kyajpun kajxm: "Jidu'um xa ve'e vya'añ je Nte'yam je y'Onuk, juu' ve'e je vyiijn ax jo'n je jan'ayee'nst jets je tyek ax jo'n je bronze juu' ve'e va'ajts pa'at: ¹⁹ Nnuja'vinup xa atse'e pan ti jatye'e mtoondup mkojtstup, je tsojx juu' ve'e mjajejptup, vintso atse'e xjaanchjávada, vintso atse'e xmutonda xmupakta, jets vintso ve'e je mak aaj je mak joot xjayepta, nnuja'vivapts atse'e jets nuyojk miitse'e uxyam mtonda ats kajx jets ka'a ve'e ku atse'e xjaanchja'vi'ukvaandi. ²⁰ Oyam tse'e vye'ema, jep xa ve'e juu' ats miitse'e ntuknaajmavaandup, je'ets je'e ve'e ku ve'e xkuvakta je ta'axtajk Jezebel, je'e juu' ve'e natyijup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Tónajits je'e ve'e je y'ixpajkun dutukvin'uun ats je njayu jetse'e ve'em je kats dutukmaatjajépta je

yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyajejptup jetse'e duja'kxta juu' ve'e yaktukvintsa'kidup juu' ve'e ka je Nte'yamap. ²¹ Ta xa ats je'e ve'e nja'ituma'a jetse'e vyinmayumpítut; ax ka'ats je'e ve'e vyinmayumpijit, ka'a tse'e dumasá'ak je kyo'oy too'. ²² Ax je'e pan pan jatye'e panajkxjudup, pan ka'ats je'e ve'e dumasó'okta juu' jatye'e je ta'axtajk tyuump, nyakpa'ampétupts ats je'e ve'e je ta'axtajk jets atse'e ooy ntunyaktsaachpaa'ttat je'e pan pan jatye'e tyukmaattoondup je kyo'oy je'e, ²³ nyak'oo'ktapt ats je'e ve'e pan pan jatye'e je ta'axtajk dukats'amotunajxtup. Ax ve'em tse'e nujom je jaanchja'vivatajk dunujávatat jets n'ixkujxp nmuja'vikujxp atse'e je jayu je jya'vin jets je vyinma'yun, ve'em ats miitse'e to'k jado'k juu' nmo'odat pan vintso ve'e dumaatnavyaa'tyju dumaatnay'akeegaja juu' jatye'e mtoondup mkojtstup. ²⁴ Ax miitsta pan pan jatye'e ijttup jem Tiatira jetse'e dukapanajkxta ya ko'oy ixpajkun jetse'e dukatonmatsta juu' je'e ve'e tyijtup je Satanás je myaja'ixpajkun, ka'ats ats miitse'e ti viijnk ntukpava'anda. ²⁵ Ix'itta juu' ve'e mjajejptup van'it paat ku atse'e nmiinnuvat. ²⁶ Pan pan tse'e maadaakp jetse'e dutún juu' jaty atse'e ntsajkp van'it paat ku ve'e y'oo'kut, nmo'opts ats je'e ve'e je kutojkun jetse'e duyakkutojkjat je jayu juu' ve'e tsuunidup joma ve'e may viijn je it je naax, ²⁷ ve'em ax jo'n ats je nTee' xmooy je kutojkun. Pan ka'a tse'e je jayu kyatsapákjada, ve'em tse'e dutónut ax jo'n je jayu juu' ve'e je pojxun dukajp jetse'e dutukpo'ova'kxy je naxto'ts; ²⁸ nmooyvapt ats je'e ve'e je maja maatsa juu' ve'e japyji písump. ²⁹ Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta juu' ve'e je Espíritu Santo va'nuxjudup je jaanchja'vivatajka juu' ve'e nay'amojkijidup jem vuxtojtuk kajpun kajxm.”

3

Pan pan jatye'e nay'amojkijidu jep Sardis

¹ 'Nuja'yiva jidu'um je yakkatsuyo'yva joma ve'e ñay'amókajada je jaanchja'vivatajk jem saardisit kyajpun kajxm: “Jidu'um xa ve'e vya'añ je'e pane'e duka'mip je Espíritu Santo jets je vuxtojtuk maatsa, je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm jetse'e yaktuknukex je jaanchja'vivatajk jem vuxtojtuk kajpun kajxm joma ve'e ñay'amókajada: Nnuja'vinup xa atse'e pan ti jatye'e mtoondup mkojtstup, nnuja'vinupts atse'e jets óyam miitse'e mjajoojntykada, ni vinxúpats ats miitse'e xkatoojnjada. ² Vijta kejta, mo'oda je makkin juu' jatye'e jaa'ktaampna, juu' ve'e javee'n jetse'e kyutókiyut, kux ta atse'e n'ix jets ka'a miitse'e xtonda juu' ve'e oy juu' ve'e va'ajts jeja je Nte'yam vyinkujk. ³ Jaa'myétsta jets panajkxta je ixpajkun juu' ve'e myakmooydu, vinmayumpijttini, masooktini je mko'oy joojntykinda. Kux pan ka'a xa miitse'e xmasó'okta je mko'oy joojntykinda, nnunajkxtapt ats miitse'e jets ats miitse'e najkx nkupaadada. Ve'emts atse'e nje'yat ax jo'n je mee'tspa jye'ya jem je jayu tyak'am, ka'a ve'e xnujávada pan vin'it. ⁴ Oyam tse'e vye'ema, jem tse'e saardisit kyajpun kajxm miitsta pan pan jatye'e kanaajk'ijttjudup maat je token, ax je'ets atse'e nmaatvíduttap po'p xaxta, kux ve'em je'e ve'e duvinmátsjada. ⁵ Pan pan tse'e maadaakp, yakpo'pxóxuupts je'e ve'e, ka'ats atse'e nyaktókiyut je xyaaj jep nak kujxp joma ve'e javyet je xyaajta pan pan jatye'e xa'ma kajx joojntykidinup. Ats je nTee' jets je ya'angeles, jemts atse'e je'e vyinkojkmda nva'anut jets ats je njayu je'e ve'eda. ⁶ Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta juu' ve'e je Espíritu Santo va'nuxjudup je jaanchja'vivatajka juu' ve'e nay'amojkijidup jem vuxtojtuk kajpun kajxm.”

Pan pan jatye'e nay'amojkijidu jep Filadelfia

⁷ 'Nuja'yiva jidu'um je yakkatsuyo'yva joma ve'e ñay'amókajada je jaanchja'vivatajk jem filadeeljfiat kyajpun kajxm: “Jidu'um xa ve'e vya'añ je'e pane'e va'ajts jets tyúvam, je'e pane'e dumaat je yakkutojkpa David je y'avaatsun, je'e pane'e juu' duyak'avaatsp, ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e duyak'atókut, nay ve'empa pane'e

juu' duyak'atojpk, ni pana tse'e kya'o'yixju jetse'e duyak'ava'atsut: ⁸ Nnuja'vinup xa atse'e pan ti jatye'e mtoondup mkojtstup, mpaamts atse'e jeja miits mvinkujkta to'k je tak'aka'a juu' ve'e ava'ajts, juu' ve'e ni pana ka'o'yixjup jetse'e duyak'atokut. Oyamts miitse'e vee'nji je makkin xjayepta, mkutyoonduts miitse'e ats je nkats je n'ayook jetse'e mjaa'knapyámjada ats maat. ⁹ Ax ve'em tse'e, je'eda pan pan jatye'e je Satanás dumaatnapyajjudup jets pan pan jatye'e taayidup ku ve'e vya'anda jets israeejlit jayu je'e ve'eda, ntónuups atse'e jetse'e viinduk naxkada'aky ñapyámjadat jem miits mvinkojkmda jetse'e dukuváktat jets ooy ats miitse'e ntuntsokta. ¹⁰ Kux tse'e xmuténada ax jo'n atse'e nva'añ, je'e kajxts ats miitse'e n'ixtat njayéptat ku ve'e anañujoma je jayu ooy tyuntsaachpaa'ttat yaja naxviijn jetse'e ve'em oy yak'ixut pan pan jaty atse'e xjaanchja'vidup. ¹¹ Tsojk atse'e nmiinnuvat. Ix'itta juu' ve'e mjayejptup jetse'e ve'em ni pana mkapajkuxjadat je o'yin juu' ve'e mjayejptup jem tsapjootm. ¹² Pan pan tse'e maadaakp, ve'emts ats je'e ve'e mpámüt ax jo'n to'k je makk pattená jep maja tsaptujkp, ni je vin'ítats je'e ve'e kyapítsumüt, jemts atse'e je'e ñi'kxm nja'at ats je nNte'yam je xyaaj jets je Nte'yam je cyiudad je xyaaj, je nam Jerusalén je'e ve'e juu' ve'e jem tsapjootm kada'akup, jeme'e choo'nüt joma ve'e je Nte'yam. Ntuknujaayduvaps ats je'e ve'e ats je nnam xaaj. ¹³ Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta juu' ve'e je Espíritu Santo va'nuxjudup je jaanchja'vivatajka juu' ve'e nay'amojkijidup jem vuxtojtuk kajpun kajxm.”

Pan pan jatye'e nay'amojkijidu jep Laodicea

¹⁴ Nuja'yiva jidu'um je yakkatsuyo'yva joma ve'e ñay'amókajada je jaanchja'vivatajka jem laodicéait kyajpun kajxm: “Jidu'um xa ve'e vya'añ je'e pane'e je Nte'yam je y'ayook dukojtsnajxp ve'em ax jo'n du'ix dumotu, je'e pane'e duyakkutojkip nujom juu' jatye'e je Nte'yam pyaam: ¹⁵ Nnuja'vinup xa atse'e pan ti jatye'e mtoondup mkojtstup, nnuja'vinuups atse'e jets ka'a atse'e xtuntso'oxpáкта jets ni ka'a atse'e xtuntsojktuva. Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je tsoxk naaj juu' ve'e pa'ajntkji, ka'a tse'e xyuxa ka'a tse'e y'ana. ¹⁶ Je'e kajx tse'e kuxe'e ve'em m'itta, ve'emts ats miitse'e ntóndat ax jo'n je jayu du'uu'ts juu' ve'e je jyoot kyakuvujkp. ¹⁷ Ve'em xa miitse'e mva'anda jets ta miitse'e ooy mtun'óyada, ka'a miitse'e ti mka'ijtuxjada; ax ka'a tse'e xnujávada jets m'ayoovdup miitse'eda, m'ijtuups miitse'e ve'em ax jo'n je viints jayu jets je jayu juu' ve'e nuva'ajts axva'ajts. ¹⁸ Je'e kajxts ats miitse'e nkojtsjada jetse'e xjóydat juu' atse'e ntaa'kp: je oro juu' ve'e jep janjaatp tuy'oya, ve'em tse'e tuuv je o'yin xjayéptat; jets je poo'p vit, jetse'e mnatyukxóxjadat, ve'em tse'e mko'o'k'ijttinit ax jo'n je jayu juu' ve'e nuva'ajts axva'ajts; jets je vintsoojy, jetse'e je mviijn xpaajmjadat, ve'em tse'e mko'o'k'ijttinit ax jo'n je viints jayu. ¹⁹ Ntuknuujmidup ats je'e ve'e pan pan jaty atse'e ntsojktup jetse'e nyaktsaachpaa'tta, ve'emts atse'e ntun jetse'e nuyojk oy dutóndat juu' atse'e ntsajkp; ax tun vinkopk tse'e jetse'e mvinmayumpijttinit, jetse'e xmasooktinit je mko'oy joojntykinda. ²⁰ Ve'em xa atse'e ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e kojtspoo'kxp jeja tak'aagui. Pan pants atse'e x'amotunajxp jetse'e je jya'vin duyak'ava'ach, tákaps atse'e jem jya'vin kajxm jets atse'e n'ítut je'e maat ax jo'n ats je'e ve'e kunmaatkaajy kunmaat'uuk. ²¹ Pan pan tse'e maadaakp, nmo'opts atse'e je kutojkun jetse'e chaanadat ats maat jem ats nkutojkun tsuujntkun kajxm, ve'em ax jo'n atse'e nmaadaaky jets atse'e ntsuuna ats je nTee' maat jem kyutojkun tsuujntkun kajxm. ²² Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta juu' ve'e je Espíritu Santo va'nuxjudup je jaanchja'vivatajka juu' ve'e nay'amojkijidup jem vuxtojtuk kajpun kajxm.”

4

Je vinja'vin je vintsa'kin juu' ve'e jem tsapjootm

¹ Ku ya'a ve'e ñajxy, van'itts atse'e n'ix je tsapjootmit it y'ava'ach, ve'em ax jo'n to'k je tak'aka'a jem kuy'avaach. Van'itts atse'e n'amotunajxnuva je ayook juu' atse'e too'vajkp xmukojs je trompeta jo'n. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Petu yam jets ats mitse'e ntuk'ixut juu' jatye'e tonjup kotsjup.

² Tun to'mayjits atse'e je Espiritu Santo xyaknujix jem tsapjootm. Jemts atse'e to'k je kutojkun tsuujntkun n'ix. Jem tse'e to'k chuuna. ³ Ve'emts je'e ve'e y'ajaj y'atu'kx ax jo'n je jaspe tsaaj ukpu je cornalina tsaaj juu' ve'e ta'kxp matskp. Jeja kutojkun tsuujntkun pa'ayi tse'e to'k je ii'tsuts juu' ve'e tsoxk ajajp ata'kxp ax jo'n je esmeralda tsaaj tyu'kx myatsuk. ⁴ N'ixts atse'e ii'px maktaaxk je kutojkun tsuujntkun juu' ve'e dunaa'vittup je kutojkun tsuujntkun. Jem tse'e chaanada vye'na nu'ii'px maktaaxk je mujit jayuda, poo'p xaxta, jets je oro corona juu' ve'e jem kyuvajkmda. ⁵ Je kutojkun tsuujntkun juu' ve'e jem itukojkm, jem tse'e tyumpitsum je vitsuk, je añu tyumpuj tyuntsapxy, je añu tyumpu'u tyunmaa't. Jem tse'e je kutojkun tsuujntkun vyinkojkm tyoy vuxtojtuk je kujajpa je kuta'kxpa, je'ets je'e ve'e ñukajts je Espiritu Santo, juu' ve'e ijtp je jaanchja'vivatajk maat jem vuxtojtuk kajpun kajxm joma ve'e ñay'amokajada. ⁶ Jem tse'e je kutojkun tsuujntkun vyinkojkm vye'niva to'k je joy it juu' ve'e ke'xp ax jo'n je maaxy naaj juu' ve'e je ixun jo'n, tukke'xnajxpts je'e ve'e ax jo'n je cristaa'jl.

Joma tse'e je kutojkun tsuujntkun, jéjava tse'e víduta numaktaaxk je joojntykiva, tum je viijn tse'e jyajejptup je ñi'kx je kyopk, ve'em jep ñaadup ve'em jeja vyinkujk. ⁷ Muto'k je joojntykiva, ve'em tse'e kye'ex ax jo'n je león; je mumejtsk, ax jo'n je tsapkaaj; je mutoojk, ve'em tse'e je vyiijn je y'aaj ax jo'n je jayu; je mumaktaaxk, ve'em tse'e kye'ex ax jo'n je vijtsun ku ve'e jyeyy. ⁸ Nuto'k jaty tse'e tojtuk je kyeekun dujayepta, tum je viijn tse'e jyajejptup jem ñi'kxmda kyojmda jets jep kyeekun pa'tkup paat. Ka'a tse'e kyojts'atúvada jaxuujun jatso'p. Jidu'um tse'e vya'anda:

Va'ajts, va'ajts, va'ajts,

Maja Vintsán, Nte'yam, mits tse'e nujom mka'mikujxp,

mits xa ve'e m'ijit, mits tse'e uxyam m'ijtp, mítsam tse'e m'ijtnup.

Jidu'um tse'e vya'anda.

⁹ Ax vinnaajknáxts je joojntykiva dumo'oda je majin je jaanchin, je vintsá'kin, jets je kukojsun je'e pane'e tsuunip jem je kutojkun tsuujntkun kajxm jetse'e xa'ma kajx jyoojntyka, ¹⁰ vanxup naxpa tse'e je nu'ii'px maktaaxk mujit jayu divinkoxkténada jetse'e divinjávada divintsá'agada je'e pane'e joojntkip xa'ma kajx, jetse'e je y'ooro corónada dupamda jem je kutojkun tsuujntkun vyinkojkm jetse'e jidu'um vya'anda:

¹¹ Maja Vintsán, Nte'yam,

mvinmajtsjup xa mitse'e jetse'e xjajejpnit je majin je jaanchin, je vintsá'kin, jets je kutojkun,

mitse'e nujom juu' jaty mpaam;

kux ve'eme'e xtsak,

je'e kajx tse'e nujom juu' jaty jyeja,

mits tse'e myakjeji.

Jidu'um tse'e vya'anda.

5

Je nak axaa'ch

¹ Ax je'e pane'e tsuunip jem kutojkun tsuujntkun kajxm, jemts atse'e n'ix y'aka'yun ka'm dumats'it to'k je nak axaa'ch. Vinja'ats je'e ve'e je nak, ve'em jeñi'kxm ve'em jep y'akujkp. Vuxtojtuk je'e ve'e je tsa'yun tuk'ana'ach. ² N'ixts atse'e to'k je makk ángeles juu' ve'e makk kojs. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—¿Pan tse'e divinmajtsjup jetse'e je nak axaa'ch duyak'ava'atsut jetse'e je cha'yun dupajkjat juu' ve'e tuk'ana'ach?

³ Ax juu' ve'e jem tsapjootm, ukpu yaja naxviijn, ukpu jep naxviijnit itupa'tkup, ni pana tse'e kyave'na juu' ve'e o'yixjup jetse'e je nak axaa'ch duyak'ava'atsut ukpu du'ixut. ⁴ Ooyts atse'e ntunnañuyaaxji kux ni pana ve'e kyayakpaaty juu' ve'e duvinmajtsjup jetse'e duyak'ava'atsut ukpu du'ixut. ⁵ Van'itts atse'e nuto'k je mujit jayu xnuyjmi:

—Kadi mya'axy. Je'e pane'e León yaktijp, je Judá jets je yakkutojkpa David je chaan je kyooj, je'e tse'e maadaak jetse'e ve'em y'o'yixju jetse'e duyak'ava'atsut je nak axaa'ch jetse'e je cha'yun dupajkjat.

⁶ Van'itts atse'e n'ix to'k tyena. Carnero Onuks je'e ve'e yaktij. Jem je'e ve'e tyena joma ve'e je kutojkun tsuujntkun, jem numaktaaxk joojntykiva jets mujit jayu akojkmada. Ax juu'ts jeme'e ténip, ve'emts je'e ve'e kye'ex jets távani ve'e y'uk'aa'k ku ve'e vyaajñ vintsa'kin, van'it tse'e jyoojntypajknuva. Vuxtojtuk tse'e je vyaj vuxtojtuk tse'e je vyiijn. Je vyiijn, je'ets je'e ve'e ñukajtsp je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm jetse'e yakkex to'k it to'k naxviijn. ⁷ Van'itts je'e ve'e ojts dutukkakonva'ach je nak axaa'ch juu' ve'e jem y'aka'yun ka'm myats'ijtp je'e pane'e tsuunip jem kutojkun tsuujntkun kajxm. ⁸ Ku ve'e dukaajn je nak axaa'ch, van'it tse'e je numaktaaxk joojntykiva jets je nu'ii'px maktaaxk mujit jayu, je'e tse'e divinkoxktenidu je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk. Kaje'e tse'e je mujit jáyuda jem dumaadada je arpa kov jets je oro apajkin juu' ve'e ojtsta maat je poom. Je poom, je'ets je'e ve'e ñukajtsp je Nte'yam je jyayu je chapkatsta. ⁹ Ya nam uv tse'e tyukvin'aavdu je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk. Jidu'um tse'e y'aavdi:

Mits xa ve'e mvinmajtsjup jetse'e xkónut je nak axaa'ch jetse'e je cha'yun xpajkjat, kux mitse'e vintsa'kin mvaan, mits je m'oo'kun kajx tse'e xyaknatyukpitsumvaatsjidi jetse'e y'ijttinit je Nte'yam je jyayu,

vinxupe'e je ke'xpa,

nuvinxupe'e je jayu juu' ve'e kojststap oyjuu' ayooka,

nuvinxupe'e je jayu chaanada to'k it to'k naxviijn.

¹⁰ Je'eda ve'e tuxpum yakkutojkpada jets tee'tajkta,

je'e tse'e je Nte'yam dumutoondup dumupajktup,

yakkutojkjadapts je'e ve'e je jayu juu' ve'e to'k it to'k naxviijn tsuunidup.

Jidu'um tse'e y'aavdi.

¹¹ Van'itts atse'e n'ix numay ooy je ángeles, ñaa'vítupts je'e ve'e je kutojkun tsuujntkun, je joojntykivada, jets je mujit jáyuda. Millón amts je'e ve'e je ángeles vye'nada, nutooj numa'aj, ¹² N'amotunajx ats je'e ve'e ku ve'e mak kytsta. Jidu'um tse'e vyaandi:

Je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk,

je'e tse'e duvinmajtsjup jetse'e je kutojkun yakmooynit jets je o'yin, je vijin je kejun jets je makkin, je vintsa'kin, je majin je jaanchin, jets je oy nukojtsin.

Jidu'um tse'e vyaandi.

¹³ N'amotunajxpats atse'e nujom pan pan jatye'e je Nte'yam pyaam juu' ve'e ijttup jem tsapjootm, yaja naxviijn, jep naxviijnit itupa'tkup, jets jem maaxy najootm. Jidu'um tse'e vyaandi:

Je'e pane'e je kutojkun tsuujntkun dutuktsuunip

jets je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk,

je'eda tse'e dujajejptinup je oy nukojtsin, je vintsa'kin, je majin je jaanchin, jets je kutojkun.

¡Ve'em tse'e y'ijtnit xa'ma kajx!

Jidu'um tse'e vyaandi.

¹⁴ Je numaktaaxk joojntykiva, jidu'um tse'e vyaandi:

—¡Amén!

Van'it tse'e je nu'ii'px maktaaxk mújit jayu kyoxkténidi jetse'e duvinja'vidi duvintsa'kidi je'e pane'e joojntykip xa'ma kajx.

6

Je vuxtojtuk tsa'yun

¹ Van'itts atse'e n'ix je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, je'e tse'e dupajkji muto'k je vuxtojtuk tsa'yun. Van'itts atse'e n'amotunajxy je muto'k joojntykiva mak k kyajts, ve'em ax jo'n je añu ya'axy. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—iMinu jets ixu!

² Van'itts atse'e n'ix to'k je poo'p caballo. Juu' tse'e tuktsuunijup, jemts je'e ve'e dumats'it to'k je arco. Van'it tse'e yakmooyj to'k je corona, jetse'e ve'em maadaakpa ñujkx.

³ Ku ve'e je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, je'e tse'e dupajkji je mumejtsk tsa'yun, van'itts atse'e n'amotunajxy je mumejtsk joojntykiva vyaajñ:

—iMinu jets ixu!

⁴ Van'it tse'e pyitsum jado'k je caballo, tsaptsts je'e ve'e y'ijt. Juu' tse'e tuktsuunijup, yakmooyts je'e ve'e je kutojkun jetse'e duyak'atso'oxtondat je jayu juu' ve'e tsuunidup to'k it to'k naxviijn jetse'e ve'em duyaknaajk'oo'kjadat vimpit atuj. Yakmooyts je'e ve'e to'k je maja tsojx.

⁵ Ku ve'e dupajkji je mutoojk tsa'yun, van'itts atse'e n'amotunajxy je mutoojk joojntykiva vyaajñ:

—iMinu jets ixu!

Van'itts atse'e n'ix to'k je yak caballo. Juu' tse'e tuktsuunijup, jemts je'e ve'e kya'm dumaada to'k je ta'yun. ⁶ Van'itts atse'e n'amotunajxy jem joojntykiva akojkmda to'k je ayook juu' ve'e vaan:

—To'k kilo je trigo ku ve'e to'k xaaj dunutún jets mejtsk kilo je cebada ku ve'e to'k xaaj dunutún. Ax ka'a tse'e xyakvintókidat je olivos aceite jets je tsaaydum pa'ajk naaj.

⁷ Ku ve'e dupajkji je mumaktaaxk tsa'yun, van'itts atse'e n'amotunajxy je mumaktaaxk joojntykiva vyaajñ:

—iMinu jets ixu!

⁸ Van'itts atse'e n'ix to'k je po'ts caballo. eo'kunts je'e ve'e xyaaj juu' ve'e tuktsuunijup. Jemts je'e ve'e pyametsju je'e juu' ve'e tyijp oo'kpa it. Yakmooyts je'e ve'e jetse'e duyakkutojkjat to'k viijn je jayu juu' ve'e tsuunidup yaja naxviijnit itukujx, jetse'e je jayu dutukyak'oo'kut je atso'ox, je yooj, je pa'am, jets je mu'uk tánuk. Juu' tse'e jatoojk viijn je jayu, ax ka'a tse'e duyakkutojkjat.

⁹ Ku je'e ve'e dupajkji je mumugooxk tsa'yun, van'itts atse'e n'ix jem yojxpejtun pa'tkum je'e je jyootta je jya'vinda juu' ve'e je jayu yak'oo'kjudu ku ve'e je Nte'yam dupanajkxti jetse'e je y'ayook du'ava'nidi, ¹⁰ makts je'e ve'e kyajtsti, jetse'e vyaandi:

—Va'ajts Maja Vintsán, mkutyuump xa mitse'e juu' ve'e mkajtsp, ¿vin'ítnumts mits je'e ve'e xtukkuvéttat je naxviijnit jayu juu' aatse'e xyak'oo'ktu?

¹¹ Van'itts je'e ve'e yakmooydi je poo'p vit jetse'e yaknuujmidi jets javee'ne'e jyaa'k'a'ixtat, van'it paat ku ve'e pyo'okut pan nuvinxupe'e y'oo'ktat je y'utsta je y'ajhta jets je y'utsta je cha'ada juu' ve'e je Cristo duvinja'vidup duvintsa'kidup, juu' ve'e je jayu yak'oo'kjadap ax jo'n je'e ve'e jyajtti.

¹² Ku ve'e je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, je'e tse'e dupajkji je mutojtuk tsa'yun, van'itts atse'e n'ix jets va'ajts makke'e tyun'ojxi. Yak tse'e vyimpijtni je aampa xaaj, ve'em ax jo'n je yak vit juu' ve'e je jayu natyukxoixjup ku ve'e kyu'oo'kjini. Je nuu'pun jo'n tse'e chapsikajxni je aampa po'o. ¹³ Kustajkidu tse'e je maatsa yaja naxviijn, ve'em ax jo'n je higo kup duyakkustaka je tyaaajm ku ve'e je mak poj xyinuyo'oyju.

¹⁴ Ve'em tse'e ya tsajmit it tyókini, ve'em ax jo'n je nak yak'axaa'tsni, viijnk tso ve'e

yakpaamni nujom je kopk je keets jets je naax juu' ve'e jem maaxy naaj akojkm. ¹⁵ Je yakkutojkipatajk juu' ve'e yaja naxviijn, nayo'o'tsjidinuts je'e ve'e jep aajntkup jets kopk keets akujkp, nay vanxúpjidava juu' ve'e dunumájidup, je tojpatajk je vyintsanda jets je kumeen jáyuda maat je makk jáyuda, je joyutoompa jáyuda jets je naspaka jáyuda. ¹⁶ Jidu'um tse'e dunuujmidi je kopk je keets:

—Naxkada'aku yam aats nmi'kxm jets aatse'e xyo'otsut, ve'emts aatse'e xkapaa'tut je'e pane'e dutuksuunip je kutojkun tsuujntkun jets aatse'e xkapaatpat je makk tsaachpaatun juu' ve'e yakjéjap je'e je y'ejkun kajx pane'e yaktijp Carnero Onuk, ¹⁷ kux távani ve'e dupaatni je xaaj ku ve'e je makk tsaachpaatun jyeja. ¿Pan tse'e nvaat dumuténap?

7

Je'eda pan pan jatye'e yaktukkonvaatstu je israeejlit jáyuda

¹ Van'itts atse'e n'ix numaktaaxk je ángeles tyénada maktaaxk esquina yaja naxviijnit itukujx, ka'a tse'e duyakjatta jetse'e pyójut yaja naxviijn ukpu jem maaxy naviinm, jetse'e ni to'ka je kup kyapojuyo'oyut. ² N'ixpats atse'e jado'k je ángeles, jem je'e ve'e myets joma ve'e je xaaj pyítsum. Jemts je'e ve'e dumaada je tsa'yun juu' ve'e je joojntyk Nte'yam jye'e. Je ángeles tse'e makk dumukojs je numaktaaxk ángeles juu' ve'e je kutojkun yakmooydu jetse'e duyakvintókidat ya naxviijnit it jets je maaxy naaj. ³ Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Ka'a tse'e xyakvintókidat je naxviijnit it, je maaxy naaj, ukpu je kup, van'ítnume'e ku aatse'e mpaajmjadat je nNte'yamamda je cha'yun jem vyimpókkumda pan pan jatye'e mutoojnjudup mupajkjjudup.

⁴ Van'itts atse'e n'amotunajxy nuvinxup je'e ve'eda pan pan jatye'e je tsa'yun yakpaajmjidu. Numókupx javujxtkupxuk maktaaxk miijl tse'e y'ijtti, yaktukkonvaatstu tse'e nujom je jaka'a juu' ve'e je israeejlit jáyuda. ⁵ Numakmejtsk miijle'e je tsa'yun yakpaajmjidi je Judá je chaan je kyooj, numakmejtsk miijl je Rubén jye'e, numakmejtsk miijl je Gad jye'e, ⁶ numakmejtsk miijl je Aser jye'e, numakmejtsk miijl je Neftalí jye'e, numakmejtsk miijl je Manasés jye'e, ⁷ numakmejtsk miijl je Simeón jye'e, numakmejtsk miijl je Leví jye'e, numakmejtsk miijl je Isacar jye'e, ⁸ numakmejtsk miijl je Zabulón jye'e, numakmejtsk miijl je José jye'e, numakmejtsk miijl je Benjamín jye'e'eva.

Je numay jayu juu' ve'e poo'p xaxta

⁹ Ku ya'a ve'e ñajxy, van'itts atse'e n'ix va'ajts numay aa'k je jayu, kamachoovna, jeme'e tyénada je kutojkun tsuujntkun vyinkojkm jets jem je'e vyinkojkm pane'e yaktijp Carnero Onuk. To'k it to'k naxviijnits je'e ve'e choo'nda, anañujoma je ke'xpa, anañujoma je aaj je ayook, jets anañujoma je naax je kajpun. Poo'p xaxts je'e ve'eda. Jem tse'e dumats'itta je tuuxux aajy, ¹⁰ jetse'e makk kyotsta. Jidu'um tse'e vya'anda:

—Je Nte'yam, juu' ve'e dutuksuunip je kutojkun tsuujntkun, jets je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, xyaksookumduts uu'm je'e ve'eda.

¹¹ Ax anañujoma je ángeles, jemts je'e ve'e víduta dunaa'ténada je kutojkun tsuujntkun jets je mújit jáyuda maat je numaktaaxk joojntykivada, jetse'e je vyijnda je y'aaajta dutukpaatti je it juu' ve'e jem je kutojkun tsuujntkun vyinkojkm, jetse'e je Nte'yam duvinja'vidi duvintsa'kidi. ¹² Jidu'um tse'e vyaandi:

¡Amén! Je oy nukojtsin, je majin je jaanchin, je vijin je kejun, je kukojsun jets je vintsa'kin, je kutojkun jets je makkin,

je nNte'yamamda tse'e dujayejpnpup nujom ya'a xa'ma kajx. Amén.

¹³ Van'it tse'e nuto'k je mújit jayu ats x'amotutuvi:

—¿Pants ya'a ve'eda juu' ve'e poo'p xax? ¿Jomas ya'a ve'e choo'nda?

¹⁴ Van'itts atse'e nnuujmi:

—Ka'a atse'e nnujava. Nvaat atse'e xvaajnjat.

Van'itts atse'e xnuujmi:

—Je'e xa ya'a ve'eda juu' ve'e je makk tsaachpaatun duyaknajxtu, pan pan jatye'e je vyit dupojtu jetse'e duyakpoo'pidi je'e je nuu'pun kajx pane'e yaktijp Carnero Onuk. ¹⁵ Je'e kajx tse'e y'itta jem je Nte'yam je kyutojkun tsuujntkun vyinkojkm jetse'e duvinjavada duvintsa'agada jovum xaaj jovum tsooj jem myaja tsaptajkm; je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, je'e tse'e ixjadinup jayeppjadinup jetse'e y'ijtnit je'e maatta. ¹⁶ Ka'a tse'e je yooj je taatsa du'ukyaknajxtinit, ka'a tse'e je aampa xaaj y'ukyaktoojyjidinit, ka'ats je'e ve'e je an y'ukpaatjidinit, ¹⁷ kux je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, juu' ve'e ijtp joma ve'e je kutojkun tsuujntkun, je carnero vinténiva jo'nts je'e ve'e y'ix'itjadat jetse'e yaknajxjadat joma ve'e je tsoxk naaj myu'ut juu' ve'e joojntykinyajkp. Je Nte'yam tse'e yakkeekuxjadap nujom je vyinnaajta, ka'a tse'e y'ukyaaxtinit.

8

Je muvuxtojtuk tsa'yun jets je poom ajojkin juu' ve'e tum je oro

¹ Ku ve'e je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, je'e tse'e dupajkji je muvuxtojtuk tsa'yun, van'it tse'e jem tsapjootm nujom juu' jaty y'amotkujx kojkm hora jo'n. ² Van'itts atse'e n'ix je nuvuxtojtuk aangelesta juu' ve'e jem je Nte'yam vyinkojkm ténidup, je'eda tse'e yakmooydu vuxtojtuk je trompeta. ³ Van'it tse'e jye'y jado'k je ángeles maat to'k je poom ajojkin juu' ve'e tum je oro. Van'it tse'e duvinkuva'ki je poom jokpejtun jetse'e yakmooy may je poom jetse'e dutukmaatvintsa'agat je tsapkats juu' ve'e je Nte'yam je jyayu kyojtstup, jem tse'e duvintsa'agat joma ve'e je poom jokpejtun juu' ve'e tum je oro, juu' ve'e ijtp jem je kutojkun tsuujntkun vyinkojkm. ⁴ Van'it tse'e je poom jokpyojtuk maat je Nte'yam je jyayu je chapkatsta juu' ve'e je ángeles tyukvinjajkp je poom jokpejtun juu' ve'e tum je oro, jetse'e jyak jem je Nte'yam vyinkojkm. ⁵ Van'it tse'e je ángeles dukaaajn je poom ajojkin jetse'e duyak'ujts maat je yojxpejtun jampajk. Van'it tse'e dukuská'a yaja naxviijn. Ku ve'e ve'em dutuujn, van'it tse'e je vítsuk tyuntaa'puk, je añu tyumpuj tyuntsa'pxy, je añu tyumpu'u tyunmaa't, makk tyun'ojxini.

Je trompétada

⁶ Van'it tse'e ñay'apaajmtkijidi je nuvuxtojtuk ángeles juu' ve'e dumaatta je trompeta jetse'e dutukxo'oxtat.

⁷ Ku ve'e je muto'k ángeles dutukxuux je trompeta, van'it tse'e yaja naxviijn jyeji je taaxt jets je jaajn, je nuu'pun mutaka. Tooy tse'e to'k viijn ya naxviijnit it; juu' tse'e jamejtsk viijn, ka'a tse'e tyoojy; tokyajxpa tse'e je tsoxk kup jets nujom je aajy je ojts.

⁸ Ku ve'e je mumejtsk ángeles dutukxuux je trompeta, van'it tse'e jem maaxy najootm yakkex to'k juu' ve'e ve'em ixuvip ax jo'n to'k je maja kopk, tooy tse'e vye'na. Van'it tse'e to'k viijn je maaxy naaj nuu'pun vyimpijtkujx; juu' tse'e jamejtsk viijn, ka'ats je'e ve'e nuu'pun vyimpijt. ⁹ eo'kkajxtu tse'e to'k viijn juu' ve'e jem maaxy najootm joojntykidup; juu' tse'e jamejtsk viijn, ka'ats je'e ve'e y'oo'kti. Vintokikajxtuva tse'e je barco juu' ve'e ijttu to'k viijn jem maaxy najootm; juu' tse'e jamejtsk viijn je maaxy naaj, ka'a tse'e je barco jem vyintokidi.

¹⁰ Ku ve'e je mutoojk ángeles dutukxuux je trompeta, van'it tse'e to'k je maatsa chaa'n jem tsajviinm, je kuno'kun jo'n tse'e tyoy, jetse'e ñaxkadaaky joma ve'e to'k viijn je maja naaj jets je mo'tpa naaj; juu' tse'e jamejtsk viijn je maja naaj jets je mo'tpa naaj, ka'ats je'e ve'e jem ñaxkadaaky. ¹¹ Ajénjots je'e ve'e xyaaaj je maatsa, ta'am ojts aajy je'e ve'e kyatsapítsum, je'e kajx tse'e je naaj vyimpijtkujx ta'am. Numay tse'e je jayu tyun'oo'kti kux va'ajts ta'ame'e je naaj.

¹² Ku ve'e je mumaktaaxk ángeles dutukxuux je trompeta, van'it tse'e vyintoki to'k viijn je aampa xaaj, je aampa po'o, jets je maatsa; juu' tse'e jamejtsk viijn je aampa xaaj, je aampa po'o, jets je maatsa, ka'ats je'e ve'e vyintoki. Ve'em tse'e kyakujaj kyakutu'kx

je aampa xaaj, je aampa po'o, ukpu je maatsa maktaaxk hora ku ve'e xyuujuni jets maktaaxk hora ku ve'e cho'oini kyoo'tsini.

¹³ Ku atse'e n'ix, van'itts atse'e n'amotunajxy to'k je ángeles mákk jidu'um vyaajñ, jeyyp tse'e vye'na jem tsajm itukojkm:

—jAyooov xa je'e ve'e je jyootta ka to'k náxap pan pan jatye'e tsuunidup jem naxviijnit it kajxm, kux tun támani xa je'e ve'e jetse'e je janutoojk ángeles dutukxo'oxtat je trompétada!

9

¹ Ku ve'e je mumugooxk ángeles dutukxuux je trompeta, van'itts atse'e n'ix to'k je maatsa juu' ve'e tsoo'n jem tsajviinm jetse'e ñaxkadaaky yaja naxviijn, je maatsa tse'e yakmooy to'k je avaatsun je jot jye'e juu' ve'e ooy tyunkaaka. ² Van'it tse'e duyak'avaach je jot. Jep tse'e pyítsum je jok, ve'em ax jo'n je maja jantoojntykun jok. Je jok tse'e duyakkoo'tsikajx je aampa xaaj jets ya tsajmit it. ³ Jem tse'e jok akojkm pyítsumdi je tánukta juu' ve'e je paach jo'n íxuvidup, jetse'e ñaxjeyydi yaja nujom naxviijnit itukujx. Yakmooydu tse'e je tánuk je kutojkun vintso ve'e je jayu duyaktsaachpaa'ttat, ve'em ax jo'n je kaa'pyk je jayu duyaktsaachpaa'ty. ⁴ Yaknuujmidu ve'e jets ka'a ve'e duyakvintókidat je aajy je ojts juu' ve'e yaja naxviijnit itukujx, ni ti kupa, jets ni tia juu' ve'e tsoxk, je'ejyji ve'e yaktsaachpaa'ttap je jayu juu' ve'e dukajajeyptup je Nte'yam je cha'yun jem vyimpókkum. ⁵ Ax ka'a tse'e yakmasookti jetse'e je jayu duyak'oo'ktat, je'e ve'e jetse'e je jayu duyaktsaachpaa'ttat mugooxk po'o. Je tsaachpaatun juu' ve'e yakjéjidu, ve'emts je'e ve'e yakjava ax jo'n je jayu je kaa'pyk tyupju. ⁶ Ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut, jyoo'k'íxtidinup tse'e je jayu vintso ve'e y'oo'ktat, ax ka'a tse'e y'o'yixjadat; ja'oo'kuva'andap tse'e, ka'a tse'e y'oo'ktat.

⁷ Apaamdukada tse'e je tánuk ax jo'n numay aa'k je caballo juu' ve'e apaamdukada jetse'e y'atso'oxtónat. Jem tse'e kyuvajkm dujajeypta juu' ve'e je oro corona jo'n ke'xp; ve'em tse'e je vyiiijnda je y'aaajta ax jo'n je jayu, ⁸ ve'em tse'e je vyaajyta ax jo'n je ta'axtajk je vyaajy, ve'em tse'e je tyaatsta ax jo'n je león jye'e. ⁹ Je pojxun tse'e natyukxojxjudup ax jo'n je nuxoya. Ve'em tse'e je kyeekun duyakne'emda ax jo'n myotu ku ve'e je caballo may je carro dupavuu'n ku ve'e je atso'ox toonk du'anómada. ¹⁰ Jem tse'e tyo'xta jajm dumaadada je tyajpun, ve'em ax jo'n je kaa'pyk jye'e, juu' ve'e tyuktáptap je jayu jetse'e mugooxk po'o duyaktsaachpaa'ttat. ¹¹ Jyajeyptup tse'e to'k juu' ve'e ka'mijidup, je ko'oy aangelests je'e ve'e juu' ve'e jep kaak jótup. Je ángeles, Abadoonts je'e ve'e yaktij je hebreo aaj. Yakvintóktivats je'e ve'e kyatsapítsum.

¹² Najx tse'e je muto'k tsaachto'nun, ax miimpnum tse'e jamejtsk.

¹³ Van'it tse'e je mutojtuk ángeles dutukxuux je trompeta. Van'itts atse'e n'amotunajxy to'k je ayook juu' ve'e písump jep maktaaxk esquina itakujkp juu' ve'e jem poom jokpejtun kajxm juu' ve'e tum je oro jets juu' ve'e jem je Nte'yam vyinkojkm ijtp.

¹⁴ Jidu'um tse'e dunujmi je ángeles juu' ve'e dumaat je trompeta:

—Mukeja je numaktaaxk ángeles juu' ve'e mutsómada jem joma ve'e je éufratesit maja naaj.

¹⁵ Ve'em tse'e yakmukéjidi je numaktaaxk ángeles jetse'e je jayu duyak'oo'kkáxtat to'k viijn; juu' tse'e jamejtsk viijn je jayu, ax ka'ats je'e ve'e duyak'oo'ktat. Yaktuknupaajmtkidu ve'e je hora, je xaaj, je po'o, jets je joojnt vin'ite'e yakmukéjidad.

¹⁶ N'amotunajxts atse'e nuvinxupe'e y'ijtti je tyojpatajka juu' ve'e je caballo dutuksuunidup, numejtsk mókupx milloonts je'e ve'e y'ijtti.

¹⁷ Jidu'umts atse'e xyak'ixti je cabálloda. Juu' tse'e tuktsuunijidup, je pojxun tse'e natyukxojxjudup ax jo'n je nuxoya, tsaptsts je'e ve'e je pojxun xox y'ij, jetspa azuujl, jets po'ts. Je cabálloda, ve'emts je'e ve'e je kyuvajk y'ijtti ax jo'n je león je kyuvajk, jepts je'e ve'e y'avup pyítsum je jaajñ, je jok, jets je azufre. ¹⁸ To'k viijn je jayu juu' ve'e

tsuunidup yaja naxviijnit itukujx, je tsaachto'nun tse'e yak'oo'kjudu, je jaajn, je jok, jets je azufre juu' ve'e jep je caballo y'avup pitsump. Juu' tse'e jamejtsk viijn je jayu, ax ka'ats je'e ve'e duyak'oo'kti. ¹⁹ Jepe'e y'avup jets jem tse'e tyo'xta kajxm dujayepta je caballo je kyutojkunda; ve'em tse'e je tyo'xta y'ixuvada ax jo'n je tsaa'n kuvajk, je'e tse'e tyukyaktsaachpaattup je jáyuda.

²⁰ Ax je jáyuda juu' ve'e vintaandu ku ve'e je tsaachto'nun ñajxy, ka'a tse'e dumasookti je kyo'oy joojntykinda, ka'a tse'e divintsa'ki'atúvidi je ko'oyjáyuvapta ukpu ti jatye'e y'apamnajxtu je oro maat, je plata maat, je bronce maat, je tsaa'j maat, ukpu je kup maat, je'e juu' ve'e ka'ixtup kamótudup jetse'e kyayo'oyda. ²¹ Ka'a tse'e vyinmayumpijtti, ka'a tse'e dumasooktuva je yakjaju'oo'kk, je maayk, jets je mee'tsk, jyaa'ktukmaatjayejptuva tse'e je kats je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyayejptup.

10

To'k je ángeles je nak dukon'ijt axaa'tsva'kxy

¹ Van'itts atse'e n'ix jado'k je makk ángeles jem tsapjootm chaa'n, vínuts vimpídut. Jem tse'e kyuvajkm je ii'tsuts. Ve'em tse'e je vyiijn je y'aaj y'ajaj y'atu'kx ax jo'n je aampa xaaj, ve'em tse'e je pyoojy je tyek kye'ex ax jo'n je jaajn. ² Jem tse'e to'k je nak dukon'it axaa'tsva'kxy, jetse'e je y'aka'yun tek dupuujm jem maaxy nani'kxm jetse'e je y'anajutek dupuujm jeja naxkujx. ³ Van'it tse'e makk kyajts, ve'em ax jo'n je león y'akaa'stuk. Ax ku tse'e makk kyajts, van'it tse'e myotu vuxtojtuk je añu ya'axy. ⁴ Távani tse'e je vuxtojtuk añu ya'axy vye'na, van'itts atse'e n'ukjavyetuvaajñ. Van'itts atse'e n'amotunajxy to'k je ayook juu' ve'e jem tsapjootm tsoo'mp. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Kadi x'avana juu' ve'e tudukotsta je vuxtojtuk añu, kadi xjavyet.

⁵ Van'it tse'e je ángeles juu' atse'e n'ix tyena jem maaxy nani'kxm jets jeja naxkujx, je'e tse'e je y'aka'yun ka'aj duyakpojtuk jem tsajm tsov, ⁶ jetse'e je Nte'yam duyaknajxy, je'e juu' ve'e xa'ma kajx ijtp jetse'e dupuujm ya tsajmit it, ya naxviijnit it, je maaxy naaj, jets nujom juu' jatye'e ijtp. Van'it tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa ve'e y'ukta'ninit. ⁷ Ku xa ve'e dupaatnit pan vin'ite'e je movuxtojtuk ángeles dutukxo'oxut je trompeta, ta tse'e tyunju kyatsju vye'na juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki jetse'e kyayaknujava y'ijtp, ve'em ax jo'n je'e ve'e dutuknuja'vi je myutoompada je myupajkpada, je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka.

⁸ Je ayook juu' atse'e n'amotunajx jetse'e jem tsapjootm kyada'aky, xmukojsnuvats atse'e, jets atse'e xnuujmi:

—Najkxu xkanu je nak axaa'ch juu' ve'e myaat je ángeles juu' ve'e ténip jem maaxy nani'kxm jets jem naxviinm.

⁹ Najkxts atse'e joma ve'e je ángeles jets atse'e n'amotu je nak. Van'itts atse'e xnuujmi:

—Chaja jets ja'kxu. Je po'ojk pa'ajk jo'n tse'e y'ítut jep m'avup; ax ku tse'e jem mjootm jye'yat, ta'aminup tse'e.

¹⁰ Van'itts atse'e je ángeles je nak ntukkakonvaach jets atse'e nju'kx. Ve'em tse'e y'ijtp yap ats n'avup ax jo'n je po'ojk pa'ajk. Ax kuts atse'e nja'kxkujx, ta'aminu tse'e yam ats njootm. ¹¹ Van'itts atse'e xnuujmi:

—Tun vinkopk xa je'e ve'e jetse'e xkojtsnajxnuvat je Nte'yam je y'ayook numay je jayu kajxta, may je naax je kajpun kajxta, may je aaj je ayook kajxta, jets numay je yakkutojkpa kajxta.

11

Je numejtsk jayu juu' ve'e je tuvakojsun dupámdap

¹ Van'itts atse'e nyakmooy to'k je kijpxun ax jo'n to'k je kapy, jets atse'e nyaknuujmi:

—Najkxu xkijpxu je Nte'yam je myaja tsaptajk jets je yojxpejtun. Machovu pan nuvinxupta ve'e jep je Nte'yam divinjávada divintsa'agada, ² ax ka'a tse'e xkijpxut jep

tsaptaktaagujkp, kux je'e ve'e je Nte'yam moojyjudu pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. Je'e tse'e dutuktee'ndap je va'ajts kajpun vujxtkupxuk mejtsk po'ó. ³ Atsts je'e ve'e nkéxtap numejtsk je jayu juu' ve'e je tuvakojsun dupámdap ats kajx, je'e tse'e dukojtsnáxtap je Nte'yam je y'ayook to'k miijl jamejtsk mókupx jatoogupx xaaj, je yak vitts je'e ve'e natyukxóxjadap juu' ve'e je jayu jyayejpp ku ve'e je jayu kyu'oo'kjini.

⁴ Je mejtsk olivos kup jets je mejtsk tsintovyejtun juu' ve'e ijttup jem je Maja Vintsán vyinkojkm, je'e tse'e ñukajtsp numejtsk ya jáyuda. ⁵ Pan pants ya'a ve'e oyvintsova tonuvaajnjudup, jepts je'e ve'e y'avup pyítsumut je jaajn jetse'e yaktóyjadat, ve'em tse'e y'oo'ktat opyana pan pane'e oyvintsova tonuvaajnjudup. ⁶ Jyajejptup tse'e je kutojkun jetse'e ya tsajmit it duyak'atóktat, ve'em tse'e kyato'ojut namvaate'e je Nte'yam je y'ayook dukojtsnáxta, jyajejptuvapts je'e ve'e je kutojkun jetse'e je tsoxk naaj duyakvimpíttat nuu'pun, nay ve'empa ve'e je tsaachto'nun duyakjéjadat yaja naxviijn. Ve'em je'e ve'e dutóndat vinxup naxe'e dutsokta. ⁷ Ax ku tse'e je tuvakojsun duyak'avaadadat, van'it tse'e cho'oxpákjadat je na'a atsa'kip tánuk juu' ve'e tsoo'mp joma ve'e je jot juu' ve'e va'ajts kaak, jetse'e yak'oo'kjadat. ⁸ Ku ve'e aa'kani vye'nadat, van'it tse'e je ñi'kx je kyopk tyándat jeja too' kujk jem kajpun kajxm joma ve'e je nMaja Vintsánamda cryuuzpejt. Yaktijpaps je'e ve'e je kajpun Sodoma, nay ve'empa Egipto. ⁹ Toojk xaaj jagojkm tse'e je ñi'kxta je kyopkta tyánut jem, ka'ats je'e ve'e je jayu duyakjáttat jetse'e ñaxtákadat kux y'ixuvaandup je'e ve'e je jayu juu' ve'e tsoo'ndup anañujoma je naax, anañujoma je kajpun, anañujoma je ke'xpa, jets anañujoma je aaj je ayook. ¹⁰ Pan pan jatye'e joojntykadap to'k it to'k naxviijn, tyukxoonduktapts je'e ve'e ku ve'e y'oo'kti, je xoojntkun kajxts je'e ve'e ñamyó'ojadat je vintsa'kin to'k jado'k kux oo'ktu ve'e numejtsk je jáyuda juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook dukojtsnajxtup y'ijit jetse'e pya'muxjidi je tsaachpaatun. ¹¹ Ax ku tse'e toojk xaaj jagojkm aa'k y'ijtti, van'it tse'e je Nte'yam yakjoojntykpajkjidinuva, jetse'e tyénidi. Tsa'kipajktuts je'e ve'e nujom pan pan jatye'e íxjudu. ¹² Van'it tse'e numejtsk je jáyuda du'amotunajxti jem tsapjootm to'k je ayook juu' ve'e mak kajtsp jetse'e ña'muxjidi:

—¡Petta yam!

Van'it tse'e chajpejtti jem vínuts jootm, íxjuduts je'e ve'e je cho'oxpajkpada. ¹³ Tun je'yji tse'e mak tyun'ojxi jetse'e je kajpun jyaavni to'k viijn, nuvuxtojtuk miijl tse'e je jayu yak'oo'kjidi je mak ojx. Juu' tse'e jataaxtojtuk viijn, ka'ats je'e ve'e najkx ve'em jya'avy. Tsa'kiduts je'e ve'e ooy je jayu juu' ve'e vintaandu jetse'e duyakmájidi duyakjaanchidi je Nte'yam, juu' ve'e jem tsapjootm.

¹⁴ Najx tse'e je mumejtsk tsaachto'nun; tun jéjani tse'e je mutoojk.

Je muvuxtojtuk ángeles maat je trompeta

¹⁵ Ku ve'e je muvuxtojtuk ángeles dutukxuux je trompeta, van'it tse'e yakmotu may je aaj je yo'kt jem tsapjootm. Jidu'um tse'e mak vyaandi:

Uxyam tse'e je Nte'yam jets je Cristo duyakkutojkjadat nujom je jayu pan nuvinxupe'e to'k it to'k naxviijn,

je'e tse'e duyakkutojkjadap xa'ma kajx.

¹⁶ Van'it tse'e je nu'ii'px maktaaxk mújit jáyuda juu' ve'e dutuktsuunidup je tsuujntkunda jem je Nte'yam vyinkojkm, je'e tse'e je vyiiijnda je y'aahta dutukpaattu je it juu' ve'e jem je Nte'yam vyinkojkm, jetse'e je Nte'yam duvinja'vidi duvintsa'kidi, ¹⁷ jetse'e vyaandi:

Nkukojtsijpts aats mitse'e, Maja Vintsán, Nte'yam,

mits tse'e nujom mka'mikujxp,

mits xa ve'e uxyam m'ijtp, mitsam tse'e m'ijit,

kux mka'mip mitse'e je maja kutojkun jetse'e tumyakkutojk'ukva'añ.

¹⁸ Jotma'ttu xa je'e ve'e je jayu juu' ve'e mtso'oxpajkjjudup to'k it to'k naxviijn,

ax ta tse'e je tiempo dupaatni ku mitse'e je tsaachpaatun xpaamnit je m'ejkun kajx

jetse'e xmooynit je o'yin pan pan jatye'e mmutoojnjudup mmupajkjudup,
 je'e pan pan jatye'e dukojtsnajxtup je m'ayook,
 pan pan jatye'e mits je mjáyuda,
 pan pan jatye'e mvinja'vijidup mvintsá'kijidup,
 je mújit je muutskit,
 ta tse'e je tiempo dupaatni ku ve'e xtukkuvejtnit je tyokin pan pan jatye'e
 tuduyak'oo'kta je jayu juu' ve'e jem naxviijnit it kajxm.
 Jidu'um tse'e vyaandi.

¹⁹ Van'it tse'e y'avaach je Nte'yam je myaja tsaptajk juu' ve'e jem tsapjootm. Jem tse'e kye'ex je xiixt joma ve'e kaajyuk je Nte'yam je kyojstán. Van'it tse'e je vítsuk tyuntaa'puk, je añu tyumpu'u tyunmaa't, je añu tyumpuj tyuntsa'pxy, ojxi tse'e ya naxviijnit it jetse'e ooy tyuntaaxti.

12

Je ta'axtajk jets je na'a ko'otyánukap

¹ Van'itts atse'e xyak'ix jem tsapjootm to'k je maja nuja'vin, to'k je ta'axtajk juu' ve'e dujajejpp je xyox ax jo'n je aampa xaaj. Jep tse'e tyekupa'tkup je aampa po'o dujayep, jeme'e kyuvajkm dujayep to'k je corona juu' ve'e makmejtsk je maatsa dumaat. ² Yakjejavaampy tse'e je ta'axtajk to'k je pi'k ónuk, je tsaachpaatun yak'ujju yakya'axyju je'e kajx ku ve'e je y'ónuk duyakke'exuva'añ. ³ Van'itts atse'e xyak'ixpa jem tsapjootm jado'k je maja nuja'vin, to'k je na'a ko'otyánukap, maj jets tsapts, vuxtojtuk kuvajkax jets majk vájax, jeme'e to'k jaty kyuvajkm dumaada je corona. ⁴ Je tyo'xta tse'e tyukkusjo'p to'k viijn pan vinxupe'e je maatsa jetse'e yaja naxviijn duyaknaxkadaaky. Juu' tse'e jamejtsk viijn je maatsa, ka'a tse'e yaja naxviijn duyaknaxkadaaky. Je na'a ko'otyánukap tse'e napyajmju jem je ta'axtajk vyinkojkm, je'e tse'e du'a'ix'ijit ku ve'e je ta'axtajk je y'ónuk kye'exut jetse'e jatyji dutso'otsut. ⁵ Yakke'x tse'e to'k je pi'k mix ónuk je ta'axtajk, je'e tse'e makk duyakkutojkjap nujom je jayu pan nvinxupe'e to'k it to'k naxviijn chaanada. Tun jatyji tse'e je y'ónuk yakpajki jetse'e yakpuujm joma ve'e je Nte'yam, jem joma ve'e je kyutojkun tsuujntkun. ⁶ Ax keek tse'e je ta'axtajk jetse'e ñujkx jem vinva'ajts it kajxm, jem joma ve'e je Nte'yam to'k je it tyuknupaajmtkiji jetse'e jem je tukjoojntykin yakmo'ot to'k miijl jamejtsk mókupx jatoogupx xaaj.

⁷ Van'it tse'e je atso'ox tyoojnji jem tsapjootm; je yakkutojkpa ángeles juu' ve'e Miguel duxaaj jets je y'aangeles, je'e tse'e dumaat'atso'oxtoondu je na'a ko'otyánukap maat je kyo'oy aangelestajkta. ⁸ Ax ka'a tse'e myaadaakti je na'a ko'otyánukap maat je kyo'oy aangelesta, ka'a ve'e y'uk'ijttini jem tsapjootm. ⁹ Ve'emts je'e ve'e yakpavojpni je na'a ko'otyánukap, je jujpit tsaa'n juu' ve'e dunvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, je Satanás, je'e juu' ve'e je jayu dvin'aa'mp to'k it to'k naxviijn. Je'e maat je kyo'oy aangelestajkta, yakkusvippkajxtinuts je'e ve'e yaja naxviijn itukujx.

¹⁰ Van'itts atse'e n'amotunajxy to'k je ayook makk vya'añ jem tsapjootm:

—Ta xa je'e ve'e je tiempo dupaatni ku ve'e je Nte'yam duyaktso'okut je jyayu, tats je'e ve'e duyaknuke'xnatáka je myakkin jets je kyutojkun, tats je'e ve'e je tiempo dupaatni jetse'e je Cristo viinm yakkutojknit, kux távani je'e ve'e yakpavap pane'e je n'útsamda je n'ajchamda jets je n'útsamda je ntsa'aamda jóvum xaaj jóvum tsooj dunuxa'aip tuy'it jem uu'm je nNte'yamamda vyinkojkm. ¹¹ Ta tse'e je n'útsamda je n'ajchamda jets je n'útsamda je ntsa'aamda du'amaadaagada je ñuxa'aiva. Ve'em tse'e myaadaakti kux je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, je'ets je'e ve'e ku'oo'kijidu jetse'e tyuknuvaatsjidi je tyokin, ax ka'ats je'e ve'e cha'kidi jetse'e du'avánadat jets jyaanchja'vidup je'e ve'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, ka'ats je'e ve'e cha'kidi jetse'e je tuvakojsun dupámdat je oy kats je oy ayook kajx óyame'e yak'oo'kjada pan pan jatye'e dukajaanchja'vidup juu' ve'e kyojstsup. ¹² Xoonduktats n'it miits pan pan jatye'e ijttup yaja tsapjaat. ¡Ax

ayoov tse'e miits je mjootta pan pan jatye'e joojntykidup jem naxviijn it kajxm jets jem maaxy najootm, kux ta ve'e kyada'aky joma ve'e miitsta je ko'oyjayuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta; ooyts je'e ve'e tyun'ekju kux ñuja'vip je'e ve'e jets tsojke'e vyintokinit!

¹³ Ax ku tse'e je na'a ko'otyánukap du'ix jets yaja ve'e naxviijn yakkusvipp, van'it tse'e dujomtún dutitún je ta'axtajk juu' ve'e je pi'k mix ónuk duyakke'x. ¹⁴ Ax je ta'axtajk, yakmooyts je'e ve'e mejtsk je kyeekun, ve'em ax jo'n je vijtsun jye'e, jetse'e y'o'yixjut jetse'e jeyyp jem ñajkxut vinva'ajts it kajxm, jékume'e dukuke'ekut je tsaa'n, jeme'e ñajkxut joma ve'e je tukjoojntykin yakmo'ot toojk joojnt jagojkm. ¹⁵ Je tsaa'n, jepts je'e ve'e y'avup duyakpítsum je naaj jetse'e dutukpuujm to'k je maja naaj, je'e tse'e je ta'axtajk y'uktukyakja'atuvaaan. ¹⁶ Van'it tse'e je naax duputajki je ta'axtajk, kux avaatse'e je naax jetse'e dunasjaa'nni je maja naaj juu' ve'e jep je na'a ko'otyánukap y'avup ukpítsum. ¹⁷ Je'e tse'e je na'a ko'otyánukap ooy tyuntukmujotma't je ta'axtajk jetse'e ojts dutso'oxpúk je ta'axtajk je chaan je kyooj juu' ve'e vintaandu, je'eda juu' ve'e dukutyoondup je Nte'yam je pyava'nun jetse'e to'k aaj to'k joot ñaajk'ítjada je Jesucristo maat.

13

Je numejtsk na'a atsa'kip tánuk

¹ Ku atse'e nteni jem po'o jootm jeja maaxy napa'ayi, van'itts atse'e n'ix to'k je na'a atsa'kip tánuk pyítsum jem maaxy najootm, vuxtojtuk kuvajkax jets majk vájax. Jem tse'e to'k jaty vaj kajxm dujayep to'k je corona; ax jem tse'e kuvajk kajxmnda javyet to'k je ayook juu' ve'e je Nte'yam ooy dutunvinkojspejtp. ² Je na'a atsa'kip tánuk juu' atse'e n'ix, ve'emts je'e ve'e kye'ex ax jo'n je kuxyupuj, ve'em tse'e je tyek ax jo'n je oso jye'e, ve'eme'e je y'aaj ax jo'n je león jye'e. Je na'a ko'otyánukapts je'e ve'e mooyju je myakkin jets ooy je kyutojkun. ³ To'k je na'a atsa'kip tánuk je kyuvajk, ve'emts je'e ve'e kye'ex ax jo'n kuy'aa'k kuxe'e maja xya'ajki; ax taaynuts je'e ve'e je xya'ajka. Atuva atoki tse'e anañujoma je jayu tyuntaandi juu' ve'e to'k it to'k naxviijn tsuunidup jetse'e je na'a atsa'kip tánuk dupanajkxti ⁴ jetse'e dvinja'vidi dvintsa'kidi, jetse'e vyaandi:

—¿Pants vine'e ax jo'n je na'a atsa'kip tánuk? ¿Pan tse'e o'yixjup jetse'e dutso'oxpákut?

⁵ Yak'itumooys je'e ve'e je na'a atsa'kip tánuk jetse'e namyjijup kyótsut jetse'e je Nte'yam dvinkojtspejtut, jetse'e dujayéput je kutojkun vujxtkupxuk mejtsk po'o. ⁶ Ax ve'emts je'e ve'e dutuujn, vyinkojspejt je'e ve'e je Nte'yam jets pan pan jatye'e ijttuvap jem tsapjootm, kyo'oñukojsiva tse'e je it joma ve'e je Nte'yam chuuna. ⁷ Yakmooyvats je'e ve'e je kutojkun jetse'e je Nte'yam je jyayu dutso'oxpákut jetse'e du'amaadaagat. Nay yakmooyvats je'e ve'e je kutojkun jetse'e duka'mikáxut to'k ka'ajji je jayu juu' ve'e tsuunidup to'k it to'k naxviijn, anañujoma je ke'xpa, anañujoma je naax je kajpun, jets anañujoma je aaj je ayook. ⁸ Je na'a atsa'kip tánuk tse'e vyinja'vidup vyintsa'kidup nujom je jayu juu' ve'e tsuunidup to'k it to'k naxviijn, je'e pan pan jatye'e je xyaaj ka'ijtp javyet jep nak kujxp joma ve'e javyet je xyaajta ka'anume'e ya it choo'nduk vye'na pan pan jatye'e xa'ma kajx joojntykidinup. Je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, je'ets je'e ve'e duka'mip je nak.

⁹ ¡Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta! ¹⁰ Pan pan xa ve'e je jayu dumajstsup, mach tse'e y'ijttuvat; pan pan tse'e je tsojx maat yakjaju'oo'ktup, nay je'ejam tse'e tyuk'oo'ktinuvap. Je'e kajx tse'e, je'eda pan pan jatye'e ijttup je Nte'yam je jyayu, va'an tse'e makk aaj makk joot duyaknaxta pan ti tsaachpaatune'e juu' ve'e tukkada'akjadap jetse'e ijtp dujaanchjavadat je Nte'yam.

¹¹ Van'itts atse'e n'ix jado'k je na'a atsa'kip tánuk, naxviijnmts je'e ve'e pyítsum, mejtsk vájax, je carnero ónuk vaj jo'n kye'ex. Ax vanxup tse'e kyojtspa ax jo'n je na'a ko'otyánukap. ¹² Ve'em tse'e je kutojkun duyaktún je muto'k na'a atsa'kip tánuk kajx,

jetse'e dutún jetse'e je jayu pan nuvinxupe'e chaanada to'k it to'k naxviijn, jetse'e duvinjavadat duvintsa'agadat je muto'k na'a atsa'kip tánuk, je'e juu' ve'e tsooknu je myaja xa'ajka. ¹³ Tyoompa je'e ve'e je mújit nuja'vin, je'e paat tse'e ve'em dutuujn jetse'e je jaajn duyaktsaa'n jem tsajviinm jetse'e duyaknaxkada'aky yaja naxviijn jeja je numay jayu vyinkujk. ¹⁴ Ax yakmooy tse'e je kutojkun jetse'e je mújit nuja'vin dutónut jeja je muto'k na'a atsa'kip tánuk vyinkujk, je'e tse'e tyukvin'aa'ndu pan pan jatye'e tsuunidup to'k it to'k naxviijn jetse'e dutukpavaandi jetse'e dupámdat je na'a atsa'kip tánuk je y'apamnax juu' ve'e dujajejp je maja xa'ajka juu' ve'e ku'oo'kum kuy'ijt jetse'e jyaa'kjoontyki. ¹⁵ Je mumejtsk na'a atsa'kip tánuk tse'e je kutojkun yakmooy jetse'e dujoojntykinmo'ot je muto'k na'a atsa'kip tánuk je y'apamnax, ve'em tse'e je apamnax kyótsut jetse'e duyakjay'oo'kjut pan pan jatye'e kavinja'vijup kavintsa'kijup. ¹⁶ Tyuumpts je'e ve'e jetse'e anañujoma, je mújit je muutskit, je kumeen jayu jets je ayoo'va jayu, je naspaka jayu jets je joyutoompa jayu, je'e tse'e yakpaajmjadap to'k je ixta'nun jem y'aka'yun ka'm ukpu jem vyimpókkum. ¹⁷ Ni pana tse'e kyoo'k'o'yixjinit jetse'e jyoyut ukpu tyoo'kut pan ka'a ve'e dujayejp je ixta'nun, je na'a atsa'kip tánuk je xyaa' ukpu je na'a atsa'kip tánuk je myacho'vun. ¹⁸ Je vijin je kejun xa ya'a ve'e chajkp jetse'e duvinmótuvut pan ti je'e ve'e je macho'vun tyijp. Pan pane'e je vijin je kejun ooy dutunjajejpp, va'an tse'e dupayo'oyu je macho'vun. To'k je yaa'tyajk je xyaa'jts je'e ve'e. Ve'ets je'e ve'e je macho'vun, tojtuk mókupx jatoogupxuk tojtuk.

14

Ku y'aavdi je numókupx javujxtkupxuk maktaaxk miijl jáyuda

¹ Van'itts atse'e n'ix je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, jemts je'e ve'e tyena kopk kajxm juu' ve'e Sión duxaa'j. Jemts je'e ve'e dumaadada vye'na numókupx javujxtkupxuk maktaaxk miijl je jáyuda juu' ve'e dujajejptup jem vyimpókkum javyet je xyaa' pane'e yaktijp Carnero Onuk jets je Tyee' je xyaa'j. ² Van'itts atse'e n'amotunajxy je uv jem tsapjootm, ve'emts je'e ve'e myotu ax jo'n je maja naaj y'uu' ts tyinun jets ax jo'n je añu tyumpu'u tyunmaa't, ve'em ax jo'n je numay jayu kyovda je y'arpa maatta. ³ Je nam uvts je'e ve'e y'aavdup jem je kutojkun tsuujntkun vyinkojkm, jem je numaktaaxk joojntykiva vyinkojkmda jets jem je mújit jayutajk vyinkojkmda. Ni pana tse'e kya'o'yixju jetse'e dujútut je uv; je numókupx javujxtkupxuk maktaaxk miijl jáyujida ve'e dujajttup je uv, je jayu pan pan jatye'e ve'nidu yaja naxviijn jetse'e je tyokin tyuknuvaatsjidi je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk. ⁴ Je jáyuts je'e ve'eda juu' ve'e kanaajkjavýakijidu maat je ta'axtajkta, va'ajtsts je'e ve'e ñaajk'ítjada jetse'e dupanajkxta je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk oyjoma pan joma je'e ve'e ñujkx. Je jáyuda tse'e juu' ve'e je tyokin yaktuknuvaatstu, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n je taajm juu' ve'e ta'mitoo'vajkp jetse'e yaktukmuyax je Nte'yam jets je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, ⁵ ni vinxúpats je'e ve'e kyataayada, va'ajts joot jáyuts je'e ve'eda.

Juu' ve'e kyojtstu je nutoojk aangelesta

⁶ Van'itts atse'e n'ix jado'k je ángeles jyeyy jem tsajviinm. Jem tse'e dumaada je oy kats je oy ayook juu' ve'e xa'ma kajx ijtp jetse'e yaktukka'amáyut pan pan jatye'e joojntykidup to'k it to'k naxviijn, anañujoma je naax je kajpun, anañujoma je ke'xpa, jets anañujoma je aaj je ayook. ⁷ Jidu'um tse'e makv vyaajñ:

—Vinjávada vintsa'agada je Nte'yam jets yakmájada yakjaanchada, kux távani je'e ve'e je tiempo dupaatni pan vin'ite'e je jayu dutókimpayo'ynit. Vinjávada vintsa'agada je'e pane'e dupaam ya tsajmit it, je naxviijnit it, je maaxy naaj, jets joma jatye'e je naaj myu'ut.

⁸ Van'it tse'e pyanajkxji jado'k je ángeles juu' ve'e vaan:

—¡Távani xa ve'e vyintókini! ¡Távani xa ve'e vyintókini je babilóniait ciudad, je'e kajx ku ve'e dutuk'ix je kyo'oy too' je jayu pan nuvinxupe'e chaanada to'k it to'k naxviijn jetse'e dutukpajkti je kyo'oy too'!

⁹ Van'it tse'e pyanajxji jado'k je ángeles juu' ve'e mak'k jidu'um vaan:

—Pan pan xa ve'e duvinja'vip duvintsa'kip je na'a atsa'kip tánuk jets je y'apamnax, jetse'e ñamyasa'akju jetse'e yakpuujmja je y'ixta'nun jem vyimpókkum ukpu jem kya'm, ¹⁰ je Nte'yamts je'e ve'e mooyjinup je mak'k tsaachpaatun juu' ve'e ñupaajmtki nujom je'eda juu' ve'e je ko'oy too' dupanajxtup, je'e kajx tse'e dumu'ekju; je jaajn maat je azufre, je'e tse'e tyukyaktsaachpaattinup je ja je va'ajts joot ángeles vyinkujkta jets je ja je'e vyinkujk pane'e yaktijp Carnero Onuk. ¹¹ Xa'ma kajx tse'e pyojtuknit je jok joma ve'e chaachpaattinit, ni je vin'ita ve'e je poo'kxtkun dukoo'kjayeptinit je'e pan pan jatye'e duvinja'vidup duvintsa'kidup je na'a atsa'kip tánuk jets je y'apamnax, ukpu yakpaajmjada je ixta'nun, je na'a atsa'kip tánuk je xyaaj. ¹² Va'an tse'e je mak'k aaj je mak'k joot dujayepa pan pan jatye'e ijttup je Nte'yam je jyayu, je'eda pan pan jatye'e dukutyoondup je Nte'yam je pyava'nun jetse'e ijtp ñapyámjada je Jesucristo maat.

¹³ Van'itts atse'e n'amotunajxy to'k je ayook juu' ve'e jem tsapjootm tsoo'mp, jets atse'e xnuujmi:

—Javyetu ya'a: “Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e uxyam oo'ktup jets pan pan jatye'e jaa'k'oo'ktap kuxe'e je Maja Vintsán dujaanchjávada.” Jidu'um tse'e javyetu. “Xoonduvam xa je'e ve'eda, kux ku ve'e ve'em y'oo'ktat, távani tse'e dutukva'atsta vye'na je tsaachpaatun jetse'e je Nte'yam dukajaa'tyóki je y'oy je'e juu' ve'e tudutonda tudukotsta.” Jidu'um tse'e vya'añ je Espíritu Santo.

Je mak'k tsaachpaatun juu' ve'e je Nte'yam yakjéjap yaja naxviijn

¹⁴ Van'itts atse'e n'ix to'k pak je poo'p vínuts. Jem tse'e vínuts ni'kxm to'k chuuna pane'e ke'xp ax jo'n je yaa'tyaj, jemts je'e ve'e kyuvajkm dujayep to'k je oro corona jetse'e jem dumats'it to'k je jajpax hoz. ¹⁵ Van'it tse'e jem maja tsaptajkm pyítsum jado'k je ángeles juu' ve'e mak'k jidu'um na'muxjup:

—Yaktonu je mhooz kux távani ve'e je tiempo dupaatni ku ve'e yakpakmojkni juu' jatye'e tutya'ma jem naxviijnit it kajxm.

¹⁶ Van'it tse'e je'e pane'e jem vínuts ni'kxm tsuunip, je'e tse'e duyaknajx je hyooz yaja naxviijnit itukujx jetse'e dupakmojkni juu' jatye'e tutya'ma.

¹⁷ Van'it tse'e jado'k je ángeles pyítsum jep maja tsaptujkp juu' ve'e jem tsapjootm, jem tse'e dumaadiva je hoz. ¹⁸ Van'it tse'e pyítsumpa jado'k je ángeles joma ve'e je yojxpejtun, je'e tse'e je jaajn duyakkutojkjip jetse'e mak'k jidu'um dunuujmi je ángeles juu' ve'e je hoz dumaat:

—Yaktonu je mjaipax hoz jets pakmojkni je tsaaydum juu' ve'e tutya'ma jem naxviijnit it kajxm, kux távani ve'e cha'amy.

¹⁹ Van'it tse'e je ángeles duyaknajxy je hyooz yaja naxviijnit itukujx jetse'e dutukpakmojkni je tsaaydum. Jem tse'e vye'na to'k je maja apajkin. Van'it tse'e je ángeles je tsaaydum dupuujm jem apajkin jootm joma ve'e yakmaa'kxut. Je'ets ya'a ve'e ñukajts je mak'k tsaachpaatun juu' ve'e je Nte'yam yakjéjap je jyot'a'nun kajx. ²⁰ Myujékumip tse'e je kajpun joma ve'e je tsaaydum yakmuu'kx. Jem tse'e apajkin jootm pyítsum je nuu'pun juu' ve'e je'yp je vaat joma ve'e je caballo je y'ajén yakpuujmja, majktupx legua jo'n tse'e yo'oy je nuu'pun.

15

Je aangelestajk juu' ve'e dujayeptup je vuxtojtuk oro apajkin

¹ N'ixts atse'e jem tsapjootm jado'k je maja nuja'vin juu' ve'e tyuk'atúvip—nuvuxtojtuk je ángeles juu' ve'e dujayeptup je vuxtojtuk tsaachto'nun juu'

ve'e ux'ookip, ux'ookipts je'e ve'e kux je'e ve'e tyukkukáxadap je mákk tsaachpaatun juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki je jyot'a'nun kajx.

² N'íxpats atse'e juu' ve'e ke'xp ax jo'n je maaxy naaj juu' ve'e je ixun jo'n, je jaajn mutaka. Jéjats je'e ve'e pya'ayi tyénada vye'na je'e pan pan jatye'e du'amaadaaguidu je na'a atsa'kip tánuk jets je y'apamnax, je'e juu' ve'e dukakuvajktu jetse'e pya'muxjadat je xyaa ukpu je myacho'vun, jem tse'e dujayepta je arpa kov juu' ve'e je Nte'yam moojyjudu. ³ Y'aavdupts je'e ve'e to'k je uv juu' ve'e je Moisés je y'uv jets je'e je y'uv pane'e yaktiip Carnero Onuk. Jidu'um tse'e y'avda:

Mnumájip mnujaanchip xa mitse'e jets atúvats je'e ve'e nujom juu' jatye'e mtuump mkajtsp,

Maja Vintsán, Nte'yam, mits tse'e nujom mka'mikujxp.

Tuv jets va'ajts tse'e je mnaa' je mtoo',

mits tse'e nujom je naxviijnit jayu myakkutojkjikujxp.

⁴ ¿Pants mitse'e mkayakmájajap mkayakjaanchajap?, Maja Vintsán.

¿Pants mitse'e mkavinjávajap mkavintsá'agajap?

Mitsji xa ve'e to'k mnuva'ajtsjootip,

míndap tse'e nujom je jayu pan nuvinxup to'k it to'k naxviijn jetse'e mvinja'vijidinit mvintsá'kijidinit,

kux ta ve'e yak'ix jets pyaatyp y'akeeguij je'e ve'e juu' mitse'e mtuump mkajtsp.

Jidu'um tse'e y'avda.

⁵ Van'itts atse'e n'ix je maja tsaptajk y'ava'ach jem tsapjootm; yak'ixp tse'e jem maja tsaptajkm je it juu' ve'e munuyojk je kunoo'kxun dumaat. ⁶ Jem tse'e pyítsumdi je nuvuxtojtuk ángeles juu' ve'e dujayeptup je javuxtojtuk tsaachto'nun, je'e tse'e xyojxjudup je va'ajts lino vit juu' ve'e ajajp ata'kxp jetse'e to'k je oro cinta dukak'ajenju.

⁷ Van'it tse'e nuto'k je joojntykiva je ángeles dumooydi kaktok je oro apajkin ojts maat je mákk tsaachto'nun juu' ve'e je jyot'a'nun kajx yakjéjip je Nte'yam, juu' ve'e xa'ma kajx joojntykip. ⁸ Ax je maja tsaptajk, je jokts je'e ve'e yak'ojsju juu' ve'e yakjéjip je Nte'yam je myajin je jyaanchin kajx jets je kyutojkun kajx. Ax ni pana tse'e kya'o'yixju jetse'e jem tyákat, van'itnume'e ku ve'e kyukajxinit je vuxtojtuk tsaachto'nun juu' ve'e je nuvuxtojtuk ángeles yaknaxkada'aktap yaja naxviijn.

16

Je vuxtojtuk apajkin juu' ve'e je mákk tsaachto'nun dumaat

¹ Van'itts atse'e n'amotunajxy to'k je mákk ayook juu' ve'e jem maja tsaptajkm pyítsump jetse'e jidu'um dunuujmi je nuvuxtojtuk ángeles:

—Najkxtats xtuktemva'atsta jem naxviijn it kajxm je vuxtojtuk apajkin juu' ve'e dumaat je mákk tsaachto'nun juu' ve'e je Nte'yam yakjéjip je jyot'a'nun kajx.

² Van'it tse'e je muto'k ángeles dutuktemvaach je apajkin yaja naxviijn itukujx. Van'it tse'e nujom je jáyuda juu' ve'e dujayeptu je na'a atsa'kip tánuk je y'ixta'nun jetse'e duvinja'vidi divintsá'kidi je y'apamnax, je'e tse'e písumuxjudu je ko'opyo'ojsap juu' ve'e mákk tumpajkp.

³ Van'it tse'e je mumejtsk ángeles dutuktemvaach je apajkin jem maaxy najootm. Van'it tse'e je maaxy naaj nuu'pun vyimpijt, ve'em ax jo'n je oo'kpa je ñuu'pun; nax'oo'kkajxtu tse'e nujom juu' jatye'e joojntykidup jem maaxy najootm.

⁴ Van'it tse'e je mutoojk ángeles dutuktemvaach je apajkin jem maja najootm jets joma jatye'e je naaj myu'ut; nuu'pun tse'e vyimpijtkujx je naaj. ⁵ Van'itts atse'e n'amotunajxy je ángeles juu' ve'e je tsoxk naaj dukamip. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Maja Vintsán, va'ajts Nte'yam, mits xa ve'e uxyam m'ijtp, mítsam tse'e m'ijtp, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e juu' ve'e tuxtún ku ve'e jidu'um tumtokimpayo'oy, ⁶ kux je'eda ve'e

duyakyoydu je ñuu'pun je mjayu maat je m'ayook kojtsnajxpatajkta. Ax tats mits je'e ve'e xtuk'oo'kta je nuu'pun je jáyuda juu' ve'e ve'em játkidu, kux ve'eme'e duvinmátsjada.

⁷ N'amotunajxpats atse'e je ayook jem joma ve'e je yojxpejtun. Jidu'umts atse'e nmoṭu:

—Ve'emam xa ve'e, Maja Vintsán, Nte'yam, mits xa ve'e nujom mka'mikujxp, tuvts mitse'e mtokimpayoy jets pyaatyp y'akeeguij je'e ve'e juu' mitse'e mtuump mkajtsp.

⁸ Van'it tse'e je mumaktaaxk ángeles dutuktemvaach je apajkin jem je aampa xaaj ñi'kxm; yakmooy tse'e je aampa xaaj je kutojkun jetse'e je y'anin je jayu dutukyaktóyut.

⁹ Anañujoma tse'e je jayu ooy tyuntooydi. Ka'a tse'e vvinmayumpijtti, ka'a tse'e dumasookti je kyo'oy joojntykinda, ka'a tse'e je Nte'yam duyakmájidi duyakjaanchidi, vyinkojtspejtту tse'e je Nte'yam, juu' ve'e duka'mip je vuxtojtuk tsaachto'nun.

¹⁰ Van'it tse'e je mumugooxk ángeles dutuktemvaach je apajkin jem je na'a atsa'kip tánuk kyutojkun tsuujntkun kajxm. Van'it tse'e kyoo'tsikujx joma ve'e yakkutuk. Van'it tse'e je jayu tyunnatyotstso'tspajkidini je'e kajx ku ve'e ooy tyuntsaachpaatti, ¹¹ ax ka'ajyam tse'e dumasookti je kyo'oy too'da, vyinkojtspejtтуjame'e je Nte'yam, juu' ve'e jem tsapjootm, je'e kajx ku ve'e chaachpaa'tta jetse'e pyo'otsta.

¹² Van'it tse'e je mutojtuk ángeles dutuktemvaach je apajkin jem Éufrates maja najootm; taatsnu tse'e je maja naaj jetse'e je too' duyaktaajnjidi joma ve'e ñáxtat je yakkutojkipatajk juu' ve'e tsoo'ndup jem joma ve'e je xaaj pyitsum.

¹³ Van'itts atse'e n'ix nutoojk je ko'oyjáyvapta, je potya'av jo'n y'ixuvada, je'e tse'e písumdu jep je na'a ko'otyánukap y'avup, jep je na'a atsa'kip tánuk y'avup, jets jep je'e y'avup juu' ve'e natyijjup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. ¹⁴ Ya ko'oyjáyvapta tse'e je mújit nuja'vin dutoondup, je'e tse'e ñupítsumdu jetse'e duyaknay'amókajadat nujom pan pan jatye'e duyakkutojkjidup je jayu pan nuvinxupe'e to'k it to'k naxviijn chaanada jetse'e y'atso'oxtóndat ku ve'e dupaatnit je xaaj juu' ve'e ñupaajmtki je Nte'yam, juu' ve'e nujom duka'mikajxp. ¹⁵ Amotunaxta juu' ve'e je Jesucristo kyajtsp: “Tun to'mayji xa atse'e nmiinnuvat, ve'em ax jo'n je mee'tspa jye'ya ku ve'e je jayu dukanujava. Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e nakyujoojntykijidup jetse'e je vyit apaamduka dujayepta kux kadi ve'e ve'em y'itta ax jo'n je jayu juu' ve'e ijttup nuva'ajts axva'ajts jetse'e yakmu'ixta yakmupetta jetse'e cho'otyónda.” Jidu'um tse'e vya'añ. ¹⁶ Yaknay'amojkijidu tse'e je yakkutojkpatajk jem je it juu' ve'e duxaaj Armagedón. Hebreo aajts je'e ve'e.

¹⁷ Van'it tse'e je movuxtojtuk ángeles dutuktemvaach je apajkin jem poj jootm. Van'itts atse'e n'amotunajxy to'k je ayook jem maja tsaptajkm juu' ve'e jem tsapjootm, jem joma ve'e je Nte'yam je kyutojkun tsuujntkun. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—¡Távani xa ve'e tyunjy kyatsju!

¹⁸ Van'it tse'e je vítsuk tyuntaa'pukni, je añu tyumpo'oni tyunmoo'tni, je añu tyumpajni tyuntsa'pxni, mak k tse'e tyun'ojxini ya naxviijnit it; ni vin'ita xa ve'e je oyx kyanaxy ve'em ax jo'n je'e ve'e ñajxy. ¹⁹ Je babilóniait ciudad, toojk viijnts je'e ve'e ñapyaajmjini ku ve'e y'ojxi; muja'vikajxtinu tse'e nujom je kajpun pan vinxup to'k it to'k naxviijn. Van'it tse'e je Nte'yam dujaa'myejts je babilóniait ciudad jetse'e duyaknáxut je tsaachpaatun juu' ve'e tyuknukejx je jyot'a'nun kajx. ²⁰ Kutokikajxnu tse'e nujom je kopk je keets jets je naax juu' ve'e jem maaxy naaj akojkm. ²¹ Kustajkiva tse'e je mújit taaxt jem tsajviinm jetse'e ñaxkadaaky je jayu ñi'kxm; toojk arroba naxys je'e ve'e jyémutsa y'ijt to'k jaty. Vyinkojtspejtту tse'e je jayu je Nte'yam je'e kajx ku ve'e je taaxt mak ooy tyunyaktsaachjidini.

17

Ku yaktokimpayoynit je ñumájiva ko'otya'axap

¹ Van'itts atse'e xnumiijn nuto'k je ángeles juu' ve'e dujayejptup tuy'it je vuxtojtuk apajkin, jets atse'e xnuujmi:

—Minu jets ats mitse'e ntuk'íxut vintso ve'e chaachpaatnit je ñumájiva ko'otya'axap juu' ve'e tsuunip jem maaxy nani'kxm. ² Je naxviiñnit yakkutojkpatajk, ta tse'e je ko'otya'axap dutukmaattónnda juu' ve'e ka óyap; jets pan pan jatye'e joojntykidup yaja naxviiñnit itukujx, ta tse'e ñatyukmo'okjada je kyo'oy je'e juu' ve'e tyoondup ku ve'e dupanajkxta je ko'otya'axap je tyoo'.

³ Van'itts atse'e je ángeles xyaknujx je Espíritu Santo je kyutojkun kajx jem vinva'ajts it kajxm. Jemts atse'e xyak'ix to'k je ta'axtajk dutuktsuuna to'k je tsapts na'a atsa'kip tánuk. Jem tse'e je tánuk tuknujakyux ñi'kxm kyojm may je ayook juu' ve'e je Nte'yam duxvinkojspejtp, vuxtojtuk kuvajkax jets majk vájax. ⁴ Je ta'axtajk, je tso'oimk vit jets je tsapts vitts je'e ve'e jyayejpp; je oro, je tsújit tsaaj, jets je perlas, je'e tse'e natyuknaajktsojapajkjup. Jem tse'e kya'm dumats'it to'k je tuk'a'ooguin juu' ve'e tum je oro, ojtsts je'e ve'e maat juu' jatye'e axaa'kp jets je ko'otya'axap je tyo'nun. ⁵ Jempa tse'e vyimpókkum javyet to'k je ayook juu' ve'e jidu'um vaamp: “Je babilóniait ciudad, je ko'otya'axap juu' ve'e to'k ka'ajyji je naxviiñnit jayu dutuk'ixp je kyo'oy je'e jets nujom juu' jatye'e axaa'kp ijtp yaja naxviiñnit itukujx.” ⁶ Van'itts atse'e n'ix jets mookjup je'e ve'e je ta'axtajk, je Nte'yam je jyayu je ñuu'pune'e natyuknaajkmookju jets je'e jye'eda pan pan jatye'e yakjay'oo'kjudu je'e kajx ku ve'e je Jesús je y'ayook duxakva'kxtkti. Atuva atókits ats je'e ve'e ntuntuktaajñ. ⁷ Van'itts atse'e je ángeles xnuujmi:

—¿Tyajxse'e atuva atóki xtuktáñ? Va'ants ats mitse'entuk'ixu pan ti je'e ve'e je ta'axtajk ñukajtsp jets je na'a atsa'kip tánuk juu' ve'e tyuktsuunip, je'e juu' ve'e vuxtojtuk kuvajkax jets majk vájax. ⁸ Je na'a atsa'kip tánuk juu' ve'e tux'ix, je'ets je'e ve'e ñukajtsp to'k juu' ve'e jémani joojntyki, ax ka'a tse'e uxyam y'uk'ijtni, ux'ook tse'e pyítsumut jep kaakjótup namka'anume'e vyintóki. Ax kuts je'e ve'e pyítsumut, xuputókits je'e ve'e tyándat je jayu juu' ve'e íxjudup, je jayu juu' ve'e yaja naxviiñnit itukujx, juu' ve'e je xyaa'j ka javyé'tap jep libro kujxp joma ve'e javyet ku ve'e ya it choo'ntk je xyaa'jta pan pan jatye'e xa'ma kajx joojntykidinup.

⁹ Uxyamts atse'e nnukótsut juu' ve'e je vijin je kejun chajkp jetse'e yakvinmótuvut. Je vuxtojtuk kuvajk, je'ets je'e ve'e ñukajtsp je vuxtojtuk tonun juu' ve'e je ta'axtajk tyuktsuunip. ¹⁰ Nay vanxúpyam tse'e je kuvajkta, nuvuxtojtuk je yakkutojkpadats je'e ve'e ñukajtsp. Numugooxk je yakkutojkpada, tats je'e ve'e vyintókida, to'k tse'e juu' ve'e uxyam yakkutojkp, jets jado'k ka'anum tse'e yakkutuk. Ax ku tse'e je'e yakkutókut juu' ve'e kayakkutojkpna, ka'a tse'e jek yakkutókut. ¹¹ Je na'a atsa'kip tánuk juu' ve'e joojntyki jetse'e uxyam kyo'ok'ijtni, je'e tse'e je mutodojtuk yakkutojkpa; kux myaatnavyaa'njup je'e ve'e je nuvuxtojtuk yakkutojkpada, je'e kajxts je'e ve'e yakmachav ax jo'n nuto'k je'eda; ux'ookts je'e ve'e vyintókiyut.

¹² Je majk vaj juu' ve'e tux'ix, numajk je yakkutojkpadats je'e ve'e ñukajtsp juu' ve'e kayakkutojktupna; ax yakmo'odapts je'e ve'e jetse'e dumaatyakkutókut to'k hora je na'a atsa'kip tánuk. ¹³ Je numajk yakkutojkpada, kojtsmúks je'e ve'e juu' dujayepta, myo'odapts je'e ve'e je kyutojkunda je na'a atsa'kip tánuk, ¹⁴ myaat'atso'oxtóndapts je'e ve'e pane'e yaktijp Carnero Onuk. Ax je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, je'e tse'e amaadaagajadap, kux Vintsán je'e ve'e pane'e dunuvintsanikajxp je vintsantajkta, jets Yakkutojkpa je'e ve'e pane'e duxakkutojkjikajxp je yakkutojkpatajkta. Je'eda pan pan jatye'e ijttup je'e maat pane'e yaktijp Carnero Onuk, je Nte'yamts je'e ve'e vinkoojnjudu jetse'e yaaxujidi, to'k aaj to'k jootts je'e ve'e dutonda juu' ve'e je Nte'yam chajkp.

¹⁵ Van'itts atse'e je ángeles xjaa'knuujmi:

—Je maaxy naaj juu' ve'e tux'ix, joma ve'e chuuna je ko'otya'axap, je'ets je'e ve'e ñukajtsp je numay jayu, je may naax je may kajpun, je may aaj je may ayook. ¹⁶ Je numajk yakkutojkpa juu' ve'e je majk vaj ñukajtsp jets je na'a atsa'kip tánuk juu' ve'e tux'ix, je'e tse'e dumujot'ánjadap je ko'otya'axap jetse'e duxak'ayóvdat jetse'e nuva'ajts axva'ajts duxaktándat, jetse'e je ñi'kx je kyopk duputso'tstinit. Juu' tse'e vintaamp, je'e

tse'e yaknaxtooydinup. ¹⁷ Je Nte'yamts je'e ve'e pa'muxjudu jem jya'vin kajxmda je vinma'yun jetse'e ve'em dutóndat, je'e ve'e ku ve'e dukojtsmóktat jetse'e dumo'odat je kyutojkunda je na'a atsa'kip tánuk van'it paat ku ve'e tyónjut kyótsjut juu' ve'e je Nte'yam kyojts. ¹⁸ Je ta'axtajk juu' ve'e tux'ix, je'ets je'e ve'e ñukajts je ciudad juu' ve'e duká'mip je naxviijnit yakkutojkpada.

18

Ku je Babilonia vyintókinin

¹ Van'itts atse'e n'ix jetse'e jado'k je ángeles chaa'n jem tsajviinm, ajajp ata'kxpts je'e ve'e, je'e tse'e kadaak ooy je kutojkun maat; kujaj kutu'kx tse'e ya naxviijnit it tyaañ.

² Van'it tse'e mak kyojts:

—¡Távani xa ve'e vyintókinin! ¡Távani je'e ve'e vyintókinin je babilóniat ciudad! Távani tse'e jyajtni to'k je it joma ve'e je ko'oyjáyuvap chaanada. Jem tse'e ñay'amókajada nujom je jeyyva tánuk juu' ve'e ka va'ajtsap jetse'e axaa'kp y'ixuvada. ³ Je'e kajx xa ve'e ve'em jyaty kuxe'e je jayu juu' ve'e tsuunidup to'k it to'k naxviijn, je'e tse'e tuñaxmo'okjada maat je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e ijtp je babilóniat jayu je kyo'oy to'nun je kyo'oy kojtsun. Jets je naxviijnit yakkutojkpatajk, ta tse'e dutukmaattóna juu' jatye'e tum ka óyap, tats je'e ve'e ooy tyunnaajkkumeenajada pan pan jatye'e ajooydup atoo'ktup ka óyap.

⁴ Van'itts atse'e n'amotunajxy jado'k je ayook jem tsapjootm juu' ve'e vaan:

—Tukva'kva'atsta je babilóniat ciudad, miitsta, pan pan jatye'e ats je njáyuda, ve'em tse'e je tyokin mkatukpaa'tjadat jetse'e xkamaattsaachpaa'ttat, ⁵ kux ta ve'e je tyokin tyunkuma'yini jem tsajviinm paat jets ta ve'e je Nte'yam dujaa'myéts je kyo'oy to'nunda je kyo'oy kojtsunda. ⁶ Je Nte'yam tse'e duyaktsaachpaattinup je jayu juu' ve'e tsuunidup jem babilóniat cyiudaaj kajxm, ve'em tse'e yaktsaachpaattidinit ax jo'n je babilóniat jayu je viijnk jayu duyaktsaachpaatti jo'n. Tukkuvejtjidiupts je'e ve'e amuts je kyo'oy je'e juu' jatye'e tudutonda tudukotsta, mak aa'k tse'e chaachpaattinit. ⁷ Tsaachpaattinup tse'e kuxe'e ñamyájajada jetse'e ñatyukkatákajada je Satanás. Jidu'um tse'e vyinmayda: “Je yakkutojkpa jo'nts uu'me'e n'ijtumda, ka'a xa uu'me'e ax jo'n je ku'aa'k ta'axtajk, ni je vin'ita tse'e nkatsaachvinma'yumdat.” Jidu'um tse'e vyinmayda. ⁸ Je'e kajx tse'e tun to'mayji je chaachto'nun jyéjinit, oo'ktinup tse'e je jayu jem ciudad kajxm, yaaxtinup tse'e ooy je tsaachvinma'yun kajx, jéjinup tse'e je yooj je pa'am, naxtokyajxtinupts je'e ve'e je ciudad. Ve'em tse'e yaktoondinit kux mak je'e ve'e je Nte'yam, juu' ve'e pa'muxjadinup je chaachpaatunda.

⁹ Je naxviijnit yakkutojkpada juu' ve'e tyukmaattoondu tyukmaatkojtsu juu' ve'e tum ka óyap jetse'e dupanajkxta je ko'oy too' juu' ve'e tuk'ixjudu, ñuya'axtaps je'e ve'e ku ve'e du'ixtat jets tooynupe'e je ciudad, ¹⁰ jékumji ve'e tyándat, je'e ve'e cha'kidup kux ku ve'e dumaa'tsaachpaattinit. Jidu'um tse'e vya'andat:

—¡Ayooov, ayooov xa ve'e miits je mjootta pan pan jatye'e tsuunidup jem babilóniat cyiudaaj kajxm, mnumájidup xa miitse'e tum'itta! Tun to'mayji xa ve'e tuvvyinkumoka je mtsaachpaatunda —jidu'um tse'e vya'andat.

¹¹ Je'eda pan pan jatye'e ajooydup atoo'ktup yaja naxviijnit itukujx, ñuya'axtaps je'e ve'e kux ka'a ve'e y'uk'ijttinit pan pane'e jo'yuxjadap juu' jatye'e tyoo'ktup. ¹² Jeme'e je oro jets je plata, je tsújit tsaaj jets je perlas, je oojyit lino vit jets je seda vit, je tso'ojmk vit jets je tsaps vit. Jempa tse'e nujom pan vinxup je pa'ajk xoo'kpa kup jets je marfil paamdúk, je tsújit kup jets je bronze, je pojxun jets je mármol, ¹³ je canela jets je viijnk muxo'ojkin, je poom jets je mirra, je pa'ajk xoo'kpa naaj jets je tsaaydum pa'ajk naaj, je olivos aceite, je harina jets je trigo, je jaach je kaaj jets je carnero, nay ve'empana je carro jets je joyutoompada. Je jayu paat tse'e dujayepta jetse'e dutoo'ktat. ¹⁴ Jidu'um tse'e dunukótstat je jayu juu' ve'e tsuunidup jem ciudad kajxm:

—¡Ka'a xa ve'e x'ukjayejptini je o'yin juu' ve'e ooy mtuntsojja'vidup tuy'it, ni je vin'ita tse'e xkoo'kjayejptinit je y'oy je'e je chújit je'e juu' ve'e mjayejptup tuy'it!

¹⁵ Je'eda pan pan jatye'e ajooydup atoo'ktup maat ya paamduk jetse'e tudutukkumeentákada je ciudad, jékumji tse'e tyándat, je'e ve'e cha'agadap ku ve'e dumaatssaachpaa'ttat. ¹⁶ Ñuya'axtap tse'e jetse'e vya'andat:

—¡Ayoov, ayoov xa ve'e je'e je jyootta je jáyuda juu' ve'e tsuunidup tuy'it jem ciudad kajxm! Ve'em xa je'e ve'e tuy'itta ax jo'n je ta'axtajk juu' ve'e je ooyit lino vit natyukxo'jxup maat je tso'ojmk vit jets je tsapts vit jetse'e ñatyuknaajktsojupukju je oro, je tsújit tsaaj, jets je perlas. ¹⁷ ¡Tun to'mayji tse'e tivyintokikux nujom juu' ve'e tuy'it jem ciudad kajxm!

Nujom je barco je ñuvintsanda maat je tyoompatajkta jets je jayu juu' ve'e pyatsaamdudup jets juu' ve'e ajooyva atoo'kpa najxtup tajkidup jem maaxy najootm, jékumjits je'e ve'e tyándat. ¹⁸ Ku ve'e du'ixta je jok ku ve'e je ciudad tyoy, jidu'um tse'e mak'k vya'andat:

—¿Ti kajpun tse'e jado'k ve'em ijt ax jo'n je ciudad?

¹⁹ Van'it tse'e je naax ñatyukxakvájukjadat jetse'e yaaxp tsaachvinmaayp jidu'um vya'andat:

—¡Ayoov, ayoov xa je'e ve'e je jyootta je jáyuda juu' ve'e tsuunidup tuy'it jem ciudad kajxm! Je jyoointykin kajx xa ve'e kyumeentajkidi nujom pan pan jatye'e je barco dujayejptup. ¡Tun to'mayji tse'e tivyintokikux nujom juu' ve'e tuy'it jem ciudad kajxm! —jidu'um tse'e vya'andat.

²⁰ Ax tukxoonduktats miitse'e je ciudad, miitsta, pan pan jatye'e jem tsapjootm jets je va'ajts joot jáyuda, je Nte'yam je kyukátsivada jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, kux ku xa ve'e je Nte'yam dumooynit je tsaachpaatun je jayu juu' ve'e ka óyap juu' dutoondup jetse'e chaanada jem ciudad kajxm, je'e tse'e tyukkuvejttinup juu' miitse'e tumyaktoojnjada ka óyap.

²¹ Van'it tse'e to'k je mak'k ángeles dukaa'yuk to'k je tsaaj juu' ve'e ve'em ax jo'n to'k je maja paan taak, jetse'e dukakvippi jem maaxy najootm, jetse'e vyaajñ:

—Jidu'um xa ve'e kyutókininit je babilóniait ciudad, ni je vin'ítats je'e ve'e kyoo'kyak'ixnuvat. ²² Ni je vin'ita tse'e jem ciudad kajxm kyoo'kyak'amotunajxnit je arpa kov, je trompeta ukpu je viijnk xooxun, ka'a tse'e y'ukyak'amotunajxnit jets jeme'e je jayu jyuts, ²³ ka'a tse'e jem je tyak'xpa y'ukta'kxnit, ni je vin'ita tse'e je navyajkuva kyoo'kyak'amotunajxnit jem ciudad kajxm. Ve'em tse'e jyátut ñaxut óyame'e dunumájada tuy'it jem naxviijnit it kajxm je jayu juu' ve'e ajooydup atoo'ktup jem babilóniait cyiudaaj kajxm. Ax je jayu juu' ve'e tsuunidup tuy'it jem ciudad kajxm, je'e tse'e dvin'aa'ndu je maayk kajx je jayu juu' ve'e tsuunidup tuy'it to'k it to'k naxviijn.

²⁴ Je jayu juu' ve'e tsuunidup tuy'it jem babilóniait cyiudaaj kajxm, je'e tse'e duyak'oo'ktu je Nte'yam je jyayu maat je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, je'e tse'e duni'kxmidu ku ve'e y'oo'kti je jayu pan pan jatye'e tsuunidup to'k it to'k naxviijn.

19

¹ Van'itts atse'e n'amotunajxy jets jidu'ume'e jem tsapjootm je numay jayu mak'k vya'anda:

¡Yakmaja yakjaancha tse'e je Nte'yam y'ijtnit,
je'e juu' ve'e je majin jets je kutojkun ooy dutunjayejpp jetse'e xyaktsookumdi,

² kux tuv xa je'e ve'e tyokimpayoy jets vintso ve'e dupaa'ty du'akeega!

Ta tse'e dupuujmja je tsaachpaatun je ñumájiva ko'otyaxaxap juu' ve'e je naxviijnit jayu duyakma't ku ve'e dutukpuk je kyoy too',

je Nte'yame'e tutyukkuvetju kuxe'e duyak'oo'kti je Nte'yam je myutoompada je myupajkpada.

³ Van'it tse'e vyaandinuva:

—¡Yakmaja yakjaanča xa ve'e je Nte'yam y'ijtnit! Ni je vin'ítats je'e ve'e je ciudad kyajojk'atúvat.

⁴ Van'it tse'e je nu'ii'px maktaaxk mújit jáyuda jets je numaktaaxk joojntykivada je vyiiijnda je y'aahta dutukpaatti je it juu' ve'e jem je Nte'yam vyinkojkm jetse'e duvinja'vidi dūvintsa'kidi je Nte'yam, juu' ve'e tsuunip jem kutojkun tsuujntkun kajxm. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Amén. ¡Yakmaja yakjaanča tse'e je Nte'yam y'ijtnit!

⁵ Van'it tse'e yak'amotunajxy to'k je ayook juu' ve'e vaamp jem joma ve'e je kutojkun tsuujntkun:

Miitsta, je Nte'yam je myutoompada je myupajkpada, je mújit je muutskit, oñukótsada jets vinjávada vintsa'agada uu'm je nNte'yamamda.

Ku je Jesús dupákut je jyáyuda

⁶ N'amotunajxpatš atse'e je ayook ax jo'n numay je jayu kukyoytsti jo'n, ve'em ax jo'n je maja naaj mak tyun'uu'ts tyuntinun jets ve'em ax jo'n je añu tyumpu'u tyunmaa't. Jidu'umts atse'e n'amotunajxy:

¡Yakmaja yakjaanča xa ve'e je Nte'yam y'ijtnit!

Ta xa ve'e yakkutojk'ukvaanni je Maja Vintsa'n, je nNte'yamamda, juu' ve'e nujom duka'mikajxp.

⁷ Va'an duxoojntkumda, va'an du'oyja'vimda, va'an duyakmájimda duyakjaanchimda, kux je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, ta tse'e je xaaj dupaatni jetse'e dupajknit je jyáyuda.

Ta tse'e je jyayu ñay'apaamdúkajada ax jo'n je kiixuta'ax juu' ve'e yaa'vyakuvaamp.

⁸ Ta tse'e yakmo'oda jetse'e ñatyukxóxjadat je oojiyt lino vit, va'ajts puk, ajajp ata'kxp. Jidu'umts atse'e n'amotunajxy. Je'e ve'e ku ve'e ñaxyóxjadat je oojiyt lino vit, je'ets je'e ve'e je y'oy je'e juu' ve'e tudutonda tudukotsta je Nte'yam je jyayu.

⁹ Van'itts atse'e je ángeles xnuujmi:

—Javyetu ya'a: “Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e ijttinup je'e maat pane'e yaktijp Carnero Onuk, ijttinupts je'e ve'e je'e maat ve'em ax jo'n je yaa'vyajkpa je ñuyaa'y dumaatkáy dumaat'uu'k.”

Jets atse'e xnuujmi:

—Juu'ts atse'e nkajtsp, je Nte'yamts je'e ve'e je y'ayook.

¹⁰ Van'itts atse'e n'ukvinkoxkteni je ángeles jets atse'e kunvinja'vi kunvintsa'ki. Ax jidu'umts ats je'e ve'e xnuujmi:

—Kadi ve'em mjátuka. Je Nte'yam xa atse'e nmutuump nmupujkp, ve'em ax jo'n miitse'e je Nte'yam xmutonda xmupakta, mits jets je m'utsta je m'ajchta maat je m'utsta je mtsa'ada juu' ve'e to'k aaj to'k joot dujaanchja'vidup je kats je ayook juu' ve'e je Jesucristo yaktaan, je Nte'yam mits vinjava vintsa'aga —jidu'umts atse'e xnuujmi.

Ax je'eda pan pan jatye'e du'ava'nidup je kats je ayook juu' ve'e je Jesucristo yaktaan, ka je y'avintso vinma'yunapts je'e ve'e kyoytstup, je Espíritu Santo je'e ve'e je vinma'yun moojyjudup jetse'e ve'em kyótstat.

Je'e juu' ve'e dutuksuunip je poo'p caballo

¹¹ Van'itts atse'e n'ix je tsapjootmit it y'ava'ach. Jem tse'e to'k je poo'p caballo. Pan tse'e tuktsuunijup, je'ets je'e ve'e xyaaj Pane'e Dukutyoomp juu' ve'e Kyajtsp, nay ve'empa, Pane'e Tyúvam je Jyáyuvín je Jyoojntykin. Tuvts je'e ve'e tyokimpayo'oy jetse'e duyakvintoki pan pan jatye'e je Nte'yam dutso'oxpajktup. ¹² Ve'emts je'e ve'e je vyiiijn y'ajaj y'atu'kx ax jo'n je jan'ayee'nst. Jem tse'e kyuvajkm may je corona

dumaada, jetse'e jem to'k je ayook javyet dujayep juu' ve'e je'ejyji ñuja'vip. ¹³ To'k tse'e je xox dujayep juu' ve'e je nuu'pun ooy tumpaatu. Je'e pane'e dutuktsuunip je poo'p caballo, je'ets je'e ve'e xyaajivap Je Nte'yam je Kyats je y'ayook. ¹⁴ Jem tse'e pyamétsjada je tsapjootmit atso'ox toompada, natyukxojxjudupts je'e ve'e je ooyit lino juu' ve'e poo'p jets va'ajts, je poo'p cabállots je'e ve'e tyuktsuuniduvap. ¹⁵ Ax je'e pane'e vintoo'vajkijidup, jepts je'e ve'e y'avup pyítsum to'k je jajpax tsojx juu' ve'e tyukmaada'akup pan nuvinxupe'e je jayu chaanada to'k it to'k naxviijn, jetse'e mak dukkutojkiadat, ve'eme'e dukimpayo'oydat jetse'e dumo'odat je mak tsaachpaatun juu' ve'e je Nte'yam yakjéjip je jyot'a'nun kajx, je Nte'yam, juu' ve'e nujom dukamikajxp. ¹⁶ Jem tse'e vyit kajxm jets pyokyajxm javyet ya ayook: “Yakkutojkpa Juu' ve'e Duyakkutojkikajxp je Yakkutojkpatajk”, jets “Vintsán Juu' ve'e Dunuvintsanikajxp je Vintsantajk”.

¹⁷ Van'itts atse'e n'ix to'k je ángeles juu' ve'e jem ténip joma ve'e je aampa xaaj, jidu'um tse'e dunujmi nujom je jeyyva tánuk, mak tse'e vyaajñ:

—Nay'amókajada jets numinda je Nte'yam je myaja a'ox. ¹⁸ Mtso'otstape'e je yakkutojkpa je chu'utsta, je tojpatajk je vyintsán je chu'utsta, je ñumájiva jayu je chu'utsta, je caballo tsu'utsta maat pan pan jatye'e tuktsuunijidup, anañujoma je jayu je chu'utsta, je naspaka jáyuda jets je joyutoompa jáyuda, je mújit je muutskit.

¹⁹ Van'itts atse'e n'ix ñay'amókajada je na'a atsa'kip tánuk jets je naxviijnit yakkutojkpatajkta maat je jyáyuda. Je'e kajx tse'e ñay'amojkijidi kux myaat'atso'oxtonuvaandupe'e je'e pane'e dutuktsuunip je poo'p caballo jets je y'atso'ox toompada. ²⁰ Yakmajts je'e ve'e je na'a atsa'kip tánuk, nay ve'empa je'e juu' ve'e natyijjup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, je'e juu' ve'e je mújit nuja'vin dumasook je na'a atsa'kip tánuk kajx. Je mújit nuja'vin kajx tse'e duvin'uun je jáyuda pan pan jatye'e namyasookjudu jetse'e yakpaajmjadat je na'a atsa'kip tánuk je y'ixta'nun jetse'e duvinja'vidi divintsa'kidi je y'apamnax. Je na'a atsa'kip tánuk jets je'e juu' ve'e natyijjup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, joojntyk tse'e yak'avíppidini joma ve'e je jaajn tyoy maat je azufre, juu' ve'e to'k viijn ijtp ax jo'n je maaxy naaj. ²¹ Ax je jyáyuda, je jajpax tsojx tse'e tyukyak'oo'ktu juu' ve'e jep je'e y'avup písum pane'e je caballo dutuktsuunip. Ax nujom tse'e je jeyyva tánuk kyooxjidi je chu'utsta.

20

Je miijl joojnt

¹ Van'itts atse'e n'ix nuto'k je ángeles jem tsapjootm chaan. Jem tse'e dumats'it je avaatsun juu' ve'e duyak'avaatsp je jot juu' ve'e va'ajts kaak, jetse'e jem dumats'ijtpa to'k je maja cadena. ² Je ángeles tse'e je cadena dutuktsoom je na'a ko'otyánukap, je jujpit tsaa'n, juu' ve'e yaktijpap ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, je Satanás. Miijl joojnt tse'e tsum duyak'ijt. ³ Jefe'e jótup du'avippi jetse'e duyaknu'atojkpejt, jetse'e duyaktaandi je ixta'nun maat, ve'em tse'e ni pana dukayak'ava'atsut je jot. Ve'em tse'e yaktuujn jetse'e dukavin'aa'nut je naxviijnit jayu. Ku ve'e miijl joojnt je it ñáxut, van'it tse'e yakmukéjat jetse'e yak'itumo'ot vee'n.

⁴ Van'itts atse'e n'ix je kutojkun tsuujntkunda. Jemts atse'e n'ix chaanada pan pan jatye'e je kutojkun yakmooydu jetse'e tyokimpayo'oydat. N'ixpats atse'e je'e je jyootta je jya'vinda pan pan jatye'e yakyukpojxtu je'e kajx ku ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook je jayu duvaajnjidi jets je'e kajx ku ve'e je tuvakojsun dupaamdi je Jesús kajx. Je jáyuda, ka'ats je'e ve'e duvinja'vidi divintsa'kidi je na'a atsa'kip tánuk ukpu je y'apamnax jetse'e kyanamyasookjidi jetse'e je na'a atsa'kip tánuk je y'ixta'nun yakpaajmjadat jem vyimpókkum ukpu jem kya'm. N'ixts atse'e jets joojntypajktinuva je'e ve'e jetse'e je Cristo dumaatyakkutojkti miijl joojnt. ⁵ Muto'k je joojntypajkunts je'e ve'e ku je'e ve'e jyojntypajktinuvat. Je viijnk oo'kpada, ka'ats je'e ve'e jyojntypakátat, van'itnume'e

ku ve'e miijl joojnt je it ñáxut. ⁶ ꞑꞑoon jets va'ajts xa je'e ve'eda pan pan jatye'e joojntykpajktinuvap je muto'k joojntykpajkun! Ka'ats je'e ve'e yakpámdat joma ve'e je jayu chaachpaattinit xa'ma kajx, tee'tajktats je'e ve'e y'íttat, je'e tse'e dumutóndap dumupáktap je Nte'yam jets je Cristo, ve'eme'e dumaatyakkutótkat miijl joojnt.

⁷ Ku ve'e miijl joojnt je it ñáxut, van'it tse'e je Satanás yakmukéjat joma ve'e nu'atojkepét tuy'it, ⁸ jetse'e pyítsumut jetse'e je jayu duvin'aa'nnuvat jado'k nax to'k it to'k naxviijn, ve'em je Gog ve'em je Magog, jetse'e duvomókut je jyayu jetse'e y'atso'oxtóndat. Ve'emts je'e ve'e ñumáyada ax jo'n je po'o juu' ve'e jeja maaxy napa'ayi. ⁹ Nujom vinxup ya naxviijnit it myaja viijna, jem tse'e choo'ndi jetse'e ñay'amojkijidi jetse'e dunaa'vitti jetse'e duyaknaa'tojkti jem joma ve'e y'itta je Nte'yam je jyáyuda, jeme'e kajpun kajxm juu' ve'e je Nte'yam chajkp. Ax je Nte'yam tse'e je jaajn jem tsapjootm duyaktsoo'n jetse'e duyaknaxkadaaky jetse'e duyaknaxtokyajxti je jáyuda, ve'em je Gog ve'em je Magog. ¹⁰ Jets je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, je'e juu' ve'e je jayu duvin'aa'ndu, yak'avíppinuts je'e ve'e joma ve'e je jaajn tyoy maat je azufre juu' ve'e to'k viijn ijtp ax jo'n je maaxy naaj, jem joma ve'e yak'avíppidini je na'a atsa'kip tánuk jets je'e juu' ve'e natyijjup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jem tse'e chaachpaattinit xa'ma kajx.

Ku je jayu yaktokimpayo'ynit jem je kutojkun tsuujntkun vyinkojkm juu' ve'e maj jets poq'p

¹¹ Van'itts atse'e n'ix to'k je kutojkun tsuujntkun juu' ve'e maj jets poq'p. Je'e pane'e jem tsuunip, jemts je'e ve'e vyinkojkm ya tsajmit it jets ya naxviijnit it ve'emji tyoki, ka'a tse'e du'ukpaattini joma ve'e y'íttat. ¹² Van'itts atse'e n'ix je oo'kpatajkta, je mújit je muutskit, je'e tse'e je Nte'yam duvinténidup. Van'itts atse'e n'ixpa to'k je libro yak'aye'pva'kxy, jetse'e yak'aye'pva'kxpa jado'k je libro joma ve'e javyet je jayu je xyaajta pan pan jatye'e joojntykidinup xa'ma kajx. Ve'em tse'e je oo'kpatajk yaktokimpayo'ydi pan vintso ve'e juu' tudutonda tudukotsta oy ka'oy, ve'em ax jo'n javyet y'it je'e kajxta. ¹³ Jem tse'e y'ijtti nujom je oo'kpatajkta, je'e maat tse'e juu' ve'e oo'ktu jem maaxy najootm, ve'em tse'e anañujoma yaktokimpayo'ydi to'k jado'k pan vintso ve'e juu' tudutonda tudukotsta oy ka'oy. ¹⁴ Ku ve'e ve'em tyoojnji kyojtsji, ka'a tse'e je jayu y'uk'oo'ktinit. Ax je jayu juu' ve'e yakpaamdu joma ve'e je maja jaajn tyoy maat je azufre, jem tse'e chaachpaattinit xa'ma kajx. Ve'em xa je'e ve'e je tsaachpaatun ax jo'n je jayu mumejtsk nax kuy'aa'k. ¹⁵ Jem tse'e yak'avíppidini pan pan jatye'e je xyaajta ka javyétap jep libro kujxp joma ve'e javyet je xyaajta pan pan jatye'e xa'ma kajx joojntykidinup.

21

Je nam tsajp je nam naax

¹ Van'itts atse'e n'ix je nam tsajp je nam naax, kux ya muto'k tsajp jets ya muto'k naax, kutókinuts ya'a ve'e. Ka'a tse'e y'uk'ijtni je maaxy naaj. ² Ats, je Juan, n'ix atse'e je kunuu'kx ciudad, je nam Jerusalén, jemts je'e ve'e tsapjootm kyadaaky, jeja je'e ve'e je Nte'yam vyinkujk chaa'n, apaamdukani ve'e vye'na ax jo'n to'k je kiixuta'ax juu' ve'e tuñaajk'óyaja tuñaajkpaadaja ku ve'e yaa'vyakuva'añ. ³ Van'itts atse'e n'amotunajxy to'k je ayook jem tsapjootm chaa'n, jetse'e makk vyaajñ:

—Je Nte'yam maat tse'e je jayu uxyam jyoojntykini ax jo'n je jayu to'k jaajn to'k tajk jyoojntykada jo'n, je'e tse'e je jyáyuda. Je Nte'yam, viinmts je'e ve'e y'ijtnit je'e maatta jetse'e je jayu duNte'yamidinit. ⁴ Je Nte'yam tse'e yakkeekuxjidinup nujom je vyinnaajta, ka'a tse'e y'uk'oo'ktinit, ka'a tse'e y'ukyaxtinit, ka'a tse'e y'uktsaachvinmaaydinit, ka'ava tse'e ti pa'am y'uk'ijtnit, kux nujom juu' jatye'e tuy'it tujyeja, távanits je'e ve'e ñajxkúx.

⁵ Van'it tse'e vyaajñ je'e pane'e dutuktsuunip je kutojkun tsuujntkun:

—Atse'e nam mpuump nujom juu' jaty.

Vaampa tse'e jidu'um:

—Javyetu ya'a kux tuva kats xa ya'a ve'e, to'k aaj to'k joot tse'e yakjaanchjávat.

⁶ Van'itts atse'e xnuujmi:

—Távanits je'e ve'e tyunju kyatsju. Ats xa je'e ve'e ku ve'e je it choo'ntk, atsts je'e ve'e ku ve'e tyonkajxjinit kyojtskajxjinit nujom juu' jaty, atsts je'e ve'e ax jo'n je A jets je Z. Pan pan xa ve'e taatsip, atsts je'e ve'e ntuk'oo'kup nunve'emji je mo'tpa naaj juu' ve'e joojntykinyajkp. ⁷ Pan pan tse'e maadaakp, nujomts ya'a ve'e je o'yin dujajejpnit, atsts je'e ve'e je Nte'yam, atsts je'e ve'e je n'ónuk. ⁸ Ax je'eda pan pan jatye'e ats maat kanapyaajmjudup kux je naxviijnit joojntykine'e nuyojk chojktup, pan pan jaty atse'e xkajaanchja'vidup, atse'e xkajotmooydup, pan pan jatye'e axaa'kp juu' jaty dutoondup dukojtstup, je jayu duyak'oo'ktup, ko'ooyaa'yapta, je maayk dutoonkidup, dvinja'vidup dvintsa'kidup juu' ve'e ka je Nte'yamap, pan pan jatye'e taayidup, je'e tse'e yakpaamdinup joma ve'e je maja jaajn tyoy maat je azufre. Jem tse'e chaachpaattinit xa'ma kajx.

Je nam Jerusalén

⁹ Van'itts atse'e xnumiijn nuto'k je nuvuxtojtuk ángeles juu' ve'e dujajejptup tuy'it je vuxtojtuk oro apajkin juu' ve'e ojts maat je tsaachto'nun, jets atse'e xnuujmi:

—Minu jets ats mitse'e ntuk'ixut je jáyuda juu' ve'e ijttup jye'e pane'e yaktijp Carnero Onuk.

¹⁰ Van'itts atse'e je ángeles xyaknujx je Espíritu Santo je kyutojkun kajx joma ve'e to'k je maja kopk. Jemts atse'e xtuk'ix je nam Jerusalén, je kunuu'kx ciudad, jeme'e tsapjootm chaa'n, jeme'e je Nte'yam vyinkojkm. ¹¹ Kyujajpy kyutu'kxp tse'e je ciudad je Nte'yam je myajin kajx, ve'eme'e y'ajaj y'atu'kx ax jo'n je tsújit tsaaj tyu'kx myátsuk, je jaspe tsaaj jo'n, tukke'xnajxpe'e ax jo'n je cristaa'jl. ¹² Je ciudad, vídutats je'e ve'e ñaa'pátsa kajxm paat, jets makmejtsk viijn je y'aak. Ax joma jaty tse'e je y'aak, jeja tse'e to'k jaty je ángeles tyena. Jem tse'e aka'a kajxm yukja'a je xyaajta to'k jaka'a jaty je israeejlit jayu. ¹³ Toojk tse'e je y'aak jem joma ve'e je xaaj pyítsum, jatoojkpa tse'e je y'aak jem joma ve'e je xaaj tyaka, jets jatoojk jatypa tse'e je y'aak nooxki nooxki. ¹⁴ Makmejtsk tse'e je tsaaj juu' ve'e je naa'páts tyuktsuunip. Jem tse'e yukja'a je numakmejtsk kukátsiva je xyaajta. Je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, je'ets je'e ve'e je kyukátsivada.

¹⁵ Je ángeles juu' atse'e xmukojts, jem tse'e to'k je oro kijpxun dukap'it, je'e ve'e tyukkijpx je ciudad, je y'aak, jets je ñaa'páts. ¹⁶ Ku ve'e dukijpx je ciudad, nay vanxup tse'e yana ax jo'n myaja viijniva. Tyukkijpx tse'e je ángeles je y'ooro kijpxun je ciudad. Mugooxk mókupx jakojkm legua jo'n tse'e kyijpx; akijpxa ve'e yana, jetse'e myaju viijna, jetse'e kyajxma. ¹⁷ Van'it tse'e dukijpx je ñaa'páts, ii'px maktojt xajtukts je'e ve'e kyajxma. Vanxup tse'e pyítsum maat je ángeles kyanoox, ve'em ax jo'n yaja naxviijn je jayu juu' dukijpxta jo'n.

¹⁸ Je ñaa'páts, tum je jaspe tsaajts je'e ve'e tukpáts; jets je ciudad, tum je oorots je'e ve'e. Ve'emts je'e ve'e kye'ex ax jo'n je ixun juu' ve'e va'ajts tukke'xnajxp. ¹⁹ Joma ve'e je naa'páts choo'nduk, je'e tse'e tyukyak'o'yidu tyukyakpaadidu nujom juu' jatye'e tsújit tsaaj. Je jaspe tsaaj je'e ve'e myaat je muto'k, je zafiro tsaaj tse'e je mumejtsk, je ágata tsaaj tse'e je mutoojk, je esmeralda tsaaj tse'e je mumaktaaxk, ²⁰ je ónice tsaaj tse'e je mumugooxk, je cornalina tsaaj tse'e je mutojtuk, je crisólito tsaaj tse'e je muvuxtojtuk, je berilo tsaaj tse'e je mutoodojtuk, je topacio tsaaj tse'e je mutaaxtojtuk, je crisoprasa tsaaj tse'e je mumajk, je jasinto tsaaj tse'e je mumakto'k, je amatista tsaaj tse'e je mumakmejtsk. ²¹ Juu' ve'e je makmejtsk naa'páts aka'ada, makmejtsk je peerlats je'e ve'e pum. To'k jaty tse'e je ciudad je y'aka'a, kakto'k perlas pumts je'e ve'e. Je ciudad

too' juu' ve'e dūnumájip, tum je oorots je'e ve'e. Ve'emts je'e ve'e kye'ex ax jo'n je ixun juu' ve'e va'ajts tukke'xnajxp.

²² Ka'a atse'e n'ix je maja tsaptajk, kux je Maja Vintsán, je Nte'yam, juu' ve'e nujom duká'mikajxp, je'e jets je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, yakvinja'vidup yakv-intsa'kidupts je'e ve'e jem nujom ciudad kajxm. ²³ Je ciudad, ka'ats je'e ve'e vyinkopka jetse'e kyujajjut kyuta'kxjut je aampa xaaj je aampa po'o, kux je Nte'yam jets je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, je'e je myajin kajxta tse'e je ciudad yakkujaj yakkutu'kx. ²⁴ Je jáyuda juu' ve'e íttap jeja naxviijnít itukujx van'it, yakkujajtap yakkuta'kxtapts je'e ve'e, jetse'e je naxviijnít yakkutojkipatajk dūyajnájxxtat jem ciudad kajxm je'e je y'o'yinda. ²⁵ Ka'ats je'e ve'e yak'aka'at xuujun je ciudad je y'aka'ada; ka'a tse'e jem je it kyoo'tsat. ²⁶ Yaktuknūnajxxtap tse'e je y'o'yin jets je vyintsa'kin pan nūvinxupe'e je jayu chaanada to'k it to'k naxviijn. ²⁷ Ni je vin'ita tse'e jem kyatákat juu' ve'e ka va'ajtsap, ni ka'a tse'e pan pan jatye'e axaa'kp juu' jaty dūtoondup dukojtstap, ni je'e juu' ve'e je jayu dūvin'aa'ndup, je'ejyji ve'e tákadap pan pan jatye'e je xyaa'jta javyet jep libro kujxp joma ve'e javyet je xyaa'jta pan pan jatye'e xa'ma kajx joojntykidinup. Je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, je'ets je'e ve'e je lyiibro.

22

¹ Van'itts atse'e je ángeles xtuk'ix to'k je maja naaj juu' ve'e joojntykinyajkp, va'ajts tse'e tyukke'xnajxkúx ax jo'n je cristaa'j; je Nte'yam jets je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, jeja joma ve'e je kyutojkun tsuujntkunda, jéjats je'e ve'e je maja naaj chaa'n. ² Jem too' kojkm juu' ve'e dūnumájip jets jem maja napa'am, jem tse'e yee'k je kup juu' ve'e je joojntykin dūyajkp. Makmejtsk nax je'e ve'e tya'ma vinjoojnt, vimp'o je'e ve'e tya'ma. Jets je y'aajy, toompts je'e ve'e jetse'e je jayu yaktuktsóyat pan nūvinxupe'e je naax je kajpun. ³ Ka'a tse'e jem y'ítut juu' ve'e ko'oy nukotsa. Jemts je'e ve'e ciudad kajxm y'itta je kutojkun tsuujntkun joma ve'e chaanada je Nte'yam jets je'e pane'e yaktijp Carnero Onuk, jem tse'e vyinjávajadat vyintsa'agajadat je myutoompada je myupajkpada, ⁴ jem tse'e je vyiijn je y'aaj dū'íxtat jetse'e je'e je xyaa'j javyet dūjayéptat jem vyimpókkum. ⁵ Ka'a tse'e jem je it cho'oat, ka'a tse'e jem je ta'kxpa chókjadat ukpu je aampa xaaj pan pan jatye'e jem tsaanadap, kux je Nte'yam, je Maja Vintsán, je'e tse'e kujajjadap kutá'kxjadap. Yakmo'odap tse'e je jayu je kutojkun jetse'e xa'ma kajx yakkutojktinit.

Támani ve'e je xaaj ku ve'e je Jesucristo myiinnuvat

⁶ Van'itts atse'e je ángeles xnuujmi:

—Tyúvam xa ya'a ve'e ya kats. To'k aaj to'k joot tse'e yakjaanchjávát. Je Maja Vintsán, je Nte'yam, je'e tse'e dūvinma'yunmooyp je y'ayook kojtsnajxpatajkta, je'ets atse'e xkejxp jets atse'e je jyayu ntuk'íxtat ntuknūjávadat pan juu' ve'e tsojkji tónjup kótsjup —jidu'umts atse'e je ángeles xnuujmi.

⁷ Jidu'um tse'e je Jesucristo vya'añ:

—¡Tsojkji atse'e nmiinnuvat!

¡Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e dukutyoondup je Nte'yam je kyats je y'ayook juu' ve'e javyet yap nak kujxp!

⁸ Áts, je Juan, n'ix nmotu ats ya'a ve'e. Ku atse'e n'ix nmotu, van'itts atse'e je ángeles n'ukvinkoxkteni juu' ats ya'a ve'e xtuk'ix jets ats je'e ve'e kunvinja'vi kunvintsa'ki. ⁹ Ax jidu'umts ats je'e ve'e xnuujmi:

—Kadi ve'em mjátuka. Je Nte'yam xa atse'e nmutuump nmupujkp, ve'em ax jo'n miitse'e je Nte'yam xmutonda xmupakta jo'n, mits maat je m'utsta je m'ajchta jets je m'utsta je mtsa'ada maat je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, nujome'e pan pan jatye'e dukutyoondup juu' ve'e javyet yap libro kujxp. Je Nte'yam mits vinjava vintsa'aga.

¹⁰ Xnuujmivats atse'e jidu'um:

—Ka'a tse'e yu'uts xyak'ítut je Nte'yam je kyats je y'ayook, je ayook juu' ve'e javyet yap nak kujxp, kux támani je'e ve'e jetse'e tyónjut kyótsjut. ¹¹ Je'eda pan pan jatye'e dutoondup dukojtstup je kyo'oy je'e, va'an tse'e dujaa'któna dujaa'kkótsta je kyo'oy je'e; je'e pan pan jatye'e dutoondup dukojtstup je tyuv je'e, va'an tse'e dujaa'któna dujaa'kkótsta je tyuv je'e; pan pan jatye'e je va'ajts aaj je va'ajts joot dujajeyptup, va'an tse'e je Nte'yam dujaa'kpanajkxta va'ajts aaj va'ajts joot.

¹² Jidu'um tse'e je Jesucristo vya'añ:

—Amotunaxta, tsojkji atse'e nmiinnuvat, van'itts atse'e to'k jado'k nmooynit juu' ve'e tukkadaakjudup pan vintso ve'e dupaa'ty du'akeega juu' ve'e tudutonda tudukotsta oy ka oy. ¹³ Ats xa je'e ve'e ku ve'e je it choo'ntk, átsjyams je'e ve'e ku ve'e tyonkájjut kyojtskájjut nujom juu' jaty, ats tse'e too'vajkp, ats tse'e ux'ook, atsts je'e ve'e ax jo'n je A jets je Z —jidu'um tse'e vya'añ.

¹⁴ Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je vyit tudupojpoo'pada, ve'emts je'e ve'e y'o'yixjadat jetse'e duja'kxtat je kuputaajm juu' ve'e je joojntykin duyajkp jetse'e tyákadat joma ve'e je ciudad je y'aka'ada. ¹⁵ Myujékumadaps je'e ve'e je ciudad pan pan jatye'e axaa'kp juu' jaty dutoondup dukojtstup, je maayvada, je ko'oyyaa'yapta, je yakjaju'oo'kpada, pan pan jatye'e divinja'vidup divintsa'kidup juu' ve'e ka je Nte'yamap, pan pan jatye'e dutsojktup je taay jetse'e tyaayiduva.

¹⁶ Van'itts atse'e je Jesús xjaa'knujmi:

—Ats, je Jesús, ta atse'e je n'aangeles nkex jetse'e ats je njayu ya'a dutuk'íxtat dutuknujavadat. Atsts je'e ve'e je yakkutojkpa David je tyaamt je y'aa'ts, atsts je'e ve'e je chaan je kyooj. Atsts je'e ve'e ax jo'n je maja maatsa juu' ve'e ta'kxp matskp jetse'e japna pyítsum.

¹⁷ Jidu'um xa ve'e vya'añ je Espíritu Santo maat je Jesucristo je jyáyuda:

—Miinni to'k aaj.

Pan pan tse'e du'amotunajxp, va'an tse'e duva'añu:

—Miinni to'k aaj.

Pan pan tse'e taatsip, va'an tse'e dumiinni. Pan pan tse'e dutsojkp, va'an tse'e ve'emji du'uu'ku je tsoxk naaj juu' ve'e je joojntykin duyajkp.

¹⁸ Nujom pan pan jatye'e du'amotunajxtup je Nte'yam je y'ayook juu' ve'e javyet yap nak kujxp, nvaajnjidupts atse'e jidu'um: Pan pan xa ve'e duyaknujokip ya kats ya ayook, je Nte'yamts je'e ve'e pa'muxjup je tsaachto'nun juu' ve'e javyet yap nak kujxp. ¹⁹ Jets pan pan tse'e dupajkip juu' ve'e javyet yap nak kujxp, pajkuxjup tse'e je Nte'yam je'e je xyaa' juu' ve'e jep libro kujxp joma ve'e javyet je xyaa'ja pan pan jatye'e xa'ma kajx joojntykidinup, ka'ats je'e ve'e y'ítut jem kunuu'kx ciudad jootm. Je libro joma ve'e je xyaa' javyet y'itta pan pan jatye'e xa'ma kajx joojntykidinup jets je ciudad, yaknujoktstup tse'e yap nak kujxp juu' atse'e njaapp.

²⁰ Je'e pan ya'a ve'e du'ava'nip, jidu'um tse'e vya'añ:

—Tyúvam xa je'e ve'e, tsojkji atse'e nmiinnuvat.

Nay ve'emts atse'e nvaampa: —Amén. Miinni to'k aaj, Maja Vintsán Jesús.

²¹ Je nMaja Vintsánamda Jesucristo, je'ets miitse'e anañujoma mkunoo'kxjadap xa'ma kajx. Amén.